תלמוד בבלי · אחרונים

# מלא הרועים חלק א

רבי יעקב צבי יולס

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# מלא הרועים חלק א

רבי יעקב צבי יולס

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלא-הרועים-חלק-א/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

# תוכן העניינים


הקדמת המחבר ..... 7
איסור חל על איסור ..... 11
איסור דרבנן אי מקרי אינו ראוי מדאו' .. 14
אפשר לצמצם ..... 26
איילונית לענין קדושין וגיטין ..... 29
את שדרכו למנות ..... 33
אסמכתא ..... 34
אותיות נקנות במסירה ..... 36
אונס בגיטין וקדושין ..... 39
אדם אוסר דבר שאינו שלו ..... 40
אחזיק בדלא כתיבא ..... 49
אבר מן החי ..... 52
אידיהן של עו"ג ..... 54
אות ב ביטול איסור לכתחלה ..... 61
ברירה ..... 62
ביעור חמץ ..... 69
בן נח ..... 78
בית כד' אמות דמי ..... 85
ברכות התורה ..... 86
אות ג גר ..... 88
גורם לממון כממון דמי ..... 89
גרמי ..... 92
גזירה לגזירה ..... 101
גיד בג"ט ..... 103
גזל נכרי ..... 105
אות ד דבר שלא בא לעולם ..... 107
דבר שיש לו מתירין ..... 116
דבר שאינו מתכוין ופסיק רישא ..... 129
דרוסה ..... 145
דחוי אצל בע"ח ודחוי מעיקרא ..... 147
דאקני קנה ומכר ..... 154
אות ה הרהור ..... 156
הקפת כ"ה אי ש"ה ..... 158
היזק שאינו ניכר ..... 159
הזמנה מילתא ..... 161
אות ה להפסד מיעוט אי חששו ..... 171
העדאת עדים ..... 174
הכנה דרבה ..... 177
הודאה בקנס ואח"כ באו עדים ..... 181
הואיל ואי מקלעי אורחים ..... 185
הבערה ללאו יצאת ..... 188
היסח הדעת מתפילין ..... 191
הנאה אי לוקין עליו ..... 192
איסור הנאה היכא דכתיב לא יאכל ל"ת ל"ת ..... 195
התראת ספק ..... 199
העמדה והערכה ..... 201
אות ו וויתור אסור במודר הנאה ..... 204
ווסתות דאורייתא או דרבנן ..... 206
וולד שפחה ונכרית ..... 212
אות ז זיקה ..... 220
זמנו של שטר מוכיח עליו ..... 224
אות ח חתיכה נעשה נבילה ..... 227
חזקה אי אזלינן בתרה בספק השקול .. 229
חילוק מלאכות ליו"ט ..... 231
חולין שנשחטו בעזרה ..... 232
חרש ..... 234
חמץ לפני זמנו ולאח"ז ..... 235
חמץ בהנאה ..... 239
חיבת הקודש ..... 245
חכמים עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה או כש"ת ..... 246

חינוך ..... 250
חלת א"י וחלת ח"ל ..... 252
אות ט טריפה וחיה ..... 265
טומאת משקין לטמא אחרים ולטומאת עצמן ..... 281
טומאה אי דחוי' בציבור או הותרה .... 283
טובת הנאה אי ממון ..... 286
טומאה עושה כיוצא בה ..... 292
טעם כעיקר ..... 294
ידים שאינם מוכיחות ..... 299
ירושת הבעל אי דאורייתא ..... 304
ירושת הבעל אם מועיל סילוק ..... 306
יאוש אי קונה בגניבה ובגזילה ..... 309
ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ..... 310
ישיבה בעזרה ..... 312
יבמה שנאסרה והותרה אי חוזרת להיתירה ..... 321
אות כ כבוש כמבושל ..... 329
כותיים ..... 333
כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו ..... 334
כתובה אי מדאורייתא ..... 336
כבוד הבריות אי דוחה ל"ת ..... 341
כופר שלא בכוונה ..... 351
כופרא כפרה או ממונא ..... 351
כנסה בחזקת בתולה ונ"ב ..... 354
כחו כגופו ..... 355
כ"מ דא"ר ל"ת אי עביד מהני או לו .... 357
כל העומד לזרוק כזרוק דמי וכל העומד לפדות כפדוי דמי ..... 366
אות ל לחי משום מחיצה או משום היכר ..... 377
לחי העומד מאליו ..... 378
לאו שבכללות ..... 379
לעז אי חוששין לו ..... 381
לאו שאין בו מעשה ..... 383
לאו הניתק לעשה ..... 386
לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ..... 389
לבוד ..... 391
לבו רואה את הערוה ..... 394
אות מ מתוך שהותרה ..... 397
מומר אוכל נבילות לתיאבון ולהכעיס לענין שחיטה: ..... 398
מומר להכעיס ולתיאבון אי הוי מין .... 400
מלוה הכתובה בתורה אי ככתובה בשטר דמי ..... 402
מלוה ע"פ גובה מן היורשין ומלקוחות . 404
מרבין לקרנות ..... 405
מין במינו ומין בשאינו מינו ..... 406
מגביה מציאה לחבירו ..... 418
מודה בשטר שכתבו ..... 419
מכירת שטרות אי דאורייתא ..... 421
מראית עין אי איסור בח"ח ובדרבנן ... 424
מאמר אי קונה ואי קונה בע"כ ..... 430
מתוך שאינו יכול לישבע משלם ..... 431
מוכר שט"ח וחזר ומחלו ..... 433
מעמד שלשתן ..... 437
מעייל איניש נפשיה לספיקא ..... 446
משיכה אי קונה ברשות הרבים ..... 452
מוקצה ..... 453
מקלקל בחבורה ובהבערה ..... 464
מכשירי אוכל נפש ..... 464
ממון המוטל בספק חולקין ..... 467
מעות קונות ..... 472
מכלל לאו אתה שומע הן ..... 477
מצות צריכות כונה ..... 479

**ממזר מחייבי לאוין** ..... 488
**מצוה לקיים דברי המת** ..... 490
**מוספין ביחיד** ..... 492
**מצות מבטלין זה את זה** ..... 493
**מצות אי ליהנות ניתנו** ..... 495
**מצורע מוחלט לענין אסור תשמיש** .... 498
**נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר** ..... 503
**נאמנות עכו"ם ועבד ואשה וקטן במל"ת** ..... 505
**נותן טעם לפגם** ..... 508
**נדר שהותר מקצתו הותר כולו** ..... 511
**אות ס סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא**: ..... 513
**סמוכין** ..... 514
**סומא** ..... 525
**סמיכה בנשים** ..... 529
**סירכא** ..... 530
**סבלונות** ..... 532
**סטראי** ..... 533
**ספיקא דאורייתא ודרבנן** ..... 533
**אות ע עד אחד נאמן באיסורין** ..... 549
**על מנת כמעכשיו דמי** ..... 558
**עוסק במצוה פטור ממצוה** ..... 559
**עוף אי טעון שחיטה מן התורה** ..... 568
**עובר ירך אמו** ..... 572
**עירוב פרשיות** ..... 575
**עבדי כמטלטלי** ..... 582
**עדים זוממים קנסא** ..... 585
**עדות בשטר ומפיהם ולא מפי כתבם** .. 585
**ע"א בעדות אשה אי מדאורייתא** ..... 587
**עידי מסירה או עידי חתימה כרתי**. .... 588
**עשה דוחה ל"ת** ..... 590
**כלל בענין אין עשה דוחה ל"ת ועשה** .. 599
**ערלה בח"ל** ..... 601
**אות פא פלגא נזקא ממונא או קנסא** .. 604
**פלגשים** ..... 607
**פרעון** ..... 608
**פרעון תוך זמנו** ..... 609
**פותחין בחרטה** ..... 621
**פשרה** ..... 625
**פלגינן דבורא** ..... 626
**אות צ צד תמות במקומה עומדת** ..... 628
**ציץ מרצה על העולין ועל האכילות** ... 629
**ציצית חובת גברא** ..... 629
**ציצית אי הוי מ"ע שהז"ג** ..... 632
**אות ק קבול העשוי למלאות** ..... 636
**קידוש במקום סעודה** ..... 639
**קני את וחמור** ..... 639
**קבוע כמחצה על מחצה** ..... 645
**ק"ש דאורייתא או דרבנן** ..... 648
**ק"ש בעי כונה** ..... 653
**ק"ש כמה בעי כונה** ..... 653
**קדושין שאין מסורין לביאה** ..... 655
**קבלו לקרוב ולפסול א"מ** ..... 656
**קלוטה** ..... 660
**קנין לנכרי להפקיע ממעשר** ..... 662
**קנין פירות** ..... 663
**קונמות אי יש בהן משום מעילה** ..... 665
**קדישה** ..... 666
**קדושה בעשרה** ..... 668
**קורה משום מחיצה או משום היכר** .... 669
**קונמות אי מפקיעין מידי שעבוד** ..... 672
**קהל גרים אי איקרי קהל** ..... 673
**קטן אוכל נבילות** ..... 674

**קדושה ראשונה קדשה לשעתה** ..... 681
**קטן אוכל נבילות** ..... 694
**קים ליה בדרבה מיניה** ..... 750
**קים ליה בדרבה מיניה אי חייב לצאת ידי שמים ואי תפיס מפקינן** ..... 754
**אות ר רשות משנה מועד** ..... 755
**רוב התלוי ברצון** ..... 756
**רובא לר"מ** ..... 757
**רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן** .... 764
**רובא דתלוי במעשה** ..... 766
**ריחא מילתא** ..... 771
**אות ש שהה כדי לגמור את כולה בק"ש בתפלה** ..... 782
**שוחטין וזורקין על טמא שרץ** ..... 783
**שביתת כלי ובהמה** ..... 785
**שבות אי גזרו עליו כה"ש** ..... 787
**שבט אחד איקרי קהל** ..... 791
**שמוש נותר מילתא הוא** ..... 794
**שחיטה בסכין של ע"ג ושל נכרים** ..... 798
**שינוי קונה** ..... 799
**שעבודא דאורייתא** ..... 800
**ש"צ אי מוציא רבים י"ח** ..... 819
**שכירות פועלים** ..... 840
**שנים שדנו** ..... 853
**שליח לדבר עבירה** ..... 855
**שליח עושה שליחותו** ..... 871
**שעבודא דר' נתן** ..... 872
**אות ת תופס לבע"ח** ..... 874
**תוספות שבת וי"ט ויה"כ** ..... 878
**תוך כדי דיבור** ..... 880
**תפילין מ"ע שהז"ג** ..... 885
**אות ת תפוס לשון ראשון** ..... 891
**תקרובת ע"ג** ..... 894
**תנאי קודם למעשה** ..... 895
**תנאי כפול** ..... 896
**תנאי לבטל דברי תורה** ..... 897
**תנאי שאי אפשר לקיימו על ידי שליח** . 900
**תנאי ומעשה בדבר אחד** ..... 901
**תקלה** ..... 901
**תחומין** ..... 903
**תדיר קודם** ..... 906
**תפלת ערבית רשות** ..... 909
**נשלם חלק ראשון** ..... 911

# הקדמת המחבר

שבתי וראיתי תחת השמש מה מאד תתקלקל הנפש ע"י העצלות והרישול מלרדוף אחר השלימות האנושי אשר היא ולא זולת הנה היא המסילה העולה בית אל אשר בה נוכל להתנחם ממעשה ההבל מעצבון ההעדרים היא המשארת הנפש אחרי העדר גויתה היא הצוררת הרוח העולה למעלה בצרור החיים מקום אשר אשורי המלך אשורים שם. וראיתי על דברת בני האדם שהם בהמה המה להם בל ידעו איה הקדשה אשר יקדישו נפשם להתאחז ולהתלכד בשורשה ובמחצבה הכי נכבד הוא ורובם יהמו גליהם ויסתערו סעיפי אשתנותיהם לאסוף כעפר שאר ולמלאות בידיהם כסף אף אני בחלומי הייתי כגבר עברו יין טבוע ביון מצולה ואין מעמד רבים קמים עלי עוטרים סביבי לבלעני בהמון ים התאוה הנפסדת אשר כל באיה לא ישובון יתפלאו בי ואומר אוי לי כי נדמיתי בחזותי איך נשקעה הדרתי איך נשקע הודי בחומר מים רבים ואין אומר השב ואל מי מקדושים אפנה כי גדול כים שברי מי ירפא לי אולם נפשי בחלה בי ותאמר מה לך נרדם קום קרא אל אלקים אולי יתעשת ה' לך להפליטך ולגוננך מחומר מים רבים המרים המארירים ויוריני ה' עץ וימתקו המים עץ חיים הוא למחזיקים בה ותומכיה מאושר אמרתי בצלה אתלונן כל ימי היותי על אדמתי ובצלה אחבא מזרם וממטר גשם שוטף אשר ימטיר על רשעים פחים היא תנחני במעגלי צדק בארץ נכוחות היא תשים לפני העקוב מישור והרכסים לבקעה אילם חצי הזמן וסערותיו לא נתנוני די השב רוחי כי יסובו עלי רביהם והייתי בתוכם כרחל לפני גוזזיה נאלמה עד השקיף ה' משמים לרחמני ואני מבוכות ותוגות המדומים להשקיטני ובנאות דשא הרביצני ועל מי מנוחות נהלני אמרתי פה אשב כי אויתיה למושב לי ארוצה נא עד איש אלקים ואלקטה נא אמרים שול אשול לי מן הצבתים הצובתים אמרי אמת לאחדים ואהי' מתהלך בתוכם אולי אפליט נפשי מחמס מצוקה והיתה לי נפשי לשלל. והנה אחרי רואי גודל המלאכה וכליל יפי' כי רבה היא כאשר העיד עליה אדון החכמים אמרתי אחכמה והיא רחוקה והנה באתי עד נבכי ים התלמוד והמון גליהם יסתערון ואין אני יודע שבילי ים הגדול אשר צי אדיר לא יעברנו אמרתי אקומה נא ואסובבה לדעת מוצאיה ומובאיה אולי יתעשת ה' לי ויחכמני ויאלפני חכמה להבין דעת ומזימה בכל אשר תמצא ידי די השיב רוחי אגילה ואשמחה קמתי ונתעודדתי ובאלהי צורי בטחתי המאיר עיני חשכתי אור לרגלי ומדריך פעמי נתיבתי ואליו פי קראתי. חושה לי לעזרתי. אתה ידעת שבתי וקימתי. אוות נפשי ומגמתי. אליך אלהי תשועתי. ולנתיבות תורתך הליכות עולם הליכתי מעודי עד היום מחדרי תורתך לא משתי. ומנועם שדי זיו תבונתה שתיתי מציתי. אתה עתה יוצר

רוחי ונשמתי שוה שפל מצבתי. ושברון לבי ואנחתי. ואל תפן אל רשעי וחטאתי. והאר עיני שכלתי. להביט נפלאות מאילת אהובתי. ותהי זאת נחמתי עלי עצבי ודאגתי עלי מריי ושמצתי. ויהי כאשר הרביתי להתפלל מרוב שיחי וכעסי. שעיפי ישיבוני במועצות ודעת עטרוני הלא ידעת אם לא שמעת מחכמי נבוני. אלהי עולם הוא עשני ויכוננני ונשמת חיים וטובת שכל בקרבי השכינני ואלהים זבד טוב הזבידני עלי חמד שעשועי קדמני ובעוז ותעצומות הבחירה אפדני חיילים לגבר ביתרון הכשר חכמה לפלס נתיב לא ידעו עיט מעין כל חי נעלמה הלא תתן קולה ברמה. אלי חכמה שכנתי ערמה:

ברחובות אתן קולי לאום ברה כחמה. לא נפלאה אני ולא רחוקה לכל אשר ידרוש זאת המצוה והחקה. דדי ירוו צמאים ומנחל עדני ישוקה. הוגי ינצלו מצרה וצוקה. באברתו תסוכך עלי יושבי ארקא. לבל תהי זאת להם לפוקה. כה וכה אשתונות שאננות אלי יהלימון. חושה לעזרתך ואבוק חיק שעשוע אומן:

ורהב רעיך אית"ן והימ"ן. ואם החרש תחרישי כעת הזאת ותשכון בעלטה חלפת אורחות דרכי עצל ותרד מטה מטה. אני הגבר ראיתי עצתי ומזימתי. אשר בתהלוכות היושר והשכל הליכתי. אמרתי אוחזה בסנסני מועצתי. ואתחזק להתכבד בעבותות אהבתי. אצל אוצרות סגל תבל נחלת שפרתי. יפה יהיה יומם ולילה הגייתי. עדי אמצא מרגוע להמון תשוקתי. ויהי כאשר הסתפחתי בנחלה מבורכה. כלילת יופי שמורה וערוכה יום יום נמשכתי אחרי' עד כי השקיף ה' מן השמים להרביב רביבי השכל וברקי ההשגה יבריק לעינים ואחותי החמוקה היושבת בפתח עינים:

השירה בגדי אלמנותה ולבש' בגדי ידידות ותעדי עדי אהבת אני שדריה ומשכיותיה הובילני וארכה ורחבה. אז אמרתי הנה באתי אל קצה ארץ חמדה טובה ורחבה. הודות לאל כי יש לאל ידי שמץ מני החכמה הנשגבה לפלס בפלס מאזני השכל אמרי נועם. ולהשיב דבר אמת בדעת טעם אחוקה נא בעט ברזל ועופרת. למען יהי' למשמרת. לכבוד ולתפארת להדר יופי מורשה היקרה מדר וסוחרת. ולהודות ליוצרינו עושינו המשגיב תעצומות חכמתו בכלי חרס. אז ידי שלחתי לחיקק עלי ספר אמרי שפר. רבים המה חקרי לב אשר לבי הלך בהם בחכמה אלקית ובחכמה טבעית ובדרושי תורה ע"ד הפשט וע"ד הדרש ובמדרש והלכה ואגדה ופלפול עמוק בכל אלה חנני ה' לחדש בהם. כל אלה חוברו יחדיו והמה בכתובים אתי עמי קצב מנינם שמן זית ז"ך אולם בכל אלה לא שלוותי ולא שקטתי עדי בחרתי בדרך קצרה לברר שיטת הש"ס העמוקות לדעת מוצאיהם ומובאיהם המפוזרים בכל הש"ס ולדעת דעת כל תנא ואמורא אשר הובא דעתו בכל הש"ס בבלי וירושלמי וגם סברות נחמדות בכל שיטה ושיטה בדרך קצרה מאד גם

לפלס נתיבות החכמה לדעת איך עמקי הדינים תלוים זה בזה כאשר נאמר עד"מ לר"מ דס"ל אמה"ח אינו נוהג אלא בבהמה טהורה ספק טריפות מחיים בעוף יהא מותר לדידי' עיין בספר זה ערך אמ"ה אות ה'. וכהנה רבות בכל אות ואות ובכל דף ודף דינים נפלאים והמצאות נפלאות אשר חנני אלקים להוציא מעמקי אמרי רז"ל ולברר דעת תנא הסתום מן המפורש עד"מ רבא דס"ל ב' שדנו אין דיניהם דין ע"כ דס"ל עירוב פרשיות עיין בערך עירוב פרשיות אות ג' וכהנה רבות בכל אות ואות וערך וערך וגם דינים חדשים וחקירות ואסתלקתות אשר הוצאתי מלבי וכל אלה המה מקורים ושרשים לכמה וכמה דיני תה"ק. וכאשר המעיין יעיין בו באמת ויכיר תוצאות ומובאות החבור יבין גודל ערכו ואיך הוא דבר הכרחי לכל אשר לו יד ושם לפלפל בתורה אשר מתוכו יהגה הקדמות נחמדות וסברות אשר הוצאתים מחידושי אשר בכל סברא וסברא הארכתי לפלפל ובניתי עליו מצוד ותמצית הסברא כתבתי הנה בקוצר ולא ראיתי להאריך הנה בקושיות ותירוצים כי אם במעט מקומות אשר אכתוב אפס קצה חידושים בפלפול:

**אתה** המעיין אם תבקש למצוא דברי חפץ בספר הזה. ולדעת איזה דין איה מקום כבודו בספר הלז. אמסור לך כלל גדול לדעת על מה אדני ספר הלז הטבעו. ידוע שכל המחקרים חלקו לכל דבר ד' חקירות. והן החומר והצורה והפועל והתכלית. והנה אם תבקש דין אחד כגון אם נכרי נאמן במסל"ת הנה לדבר הזה צורתו הוא מסיח לפי תומו והפועל הוא הנכרי והתכלית היא הנאמנות. ועתה יש לך לספק אם תפסתי שם הצורה מסל"ת ותבקשנו באות המ"ם או שם הפועל נכרי או התכלית נאמנות ותמצאנו באות הנו"ן אכן אני תפסתי בזה שם התכלית ולא שם הפועל לפי ששם יש לדין הזה פועלים הרבה נכרי ועבד ואשה וקטן כמו שמבוארים שם. וגם הצורה שהיא מסיח לפי תומו לא תפסתי לפי שענין יש לו ענפים אשר אין עסקינו בהם שם. לכך תפסתי שם התכלית נאמנות ואף שגם ענפים הרבה יש לנאמנות כגון נאמנות עד אחד באיסורין שמבואר בערך אות ע'. אך סמכנו התכלית עם הפועל והצורה נאמנות עכו"ם במסיח לפי תומו וע"פ הרוב תפסתי לשון הגמרא כגון נכרי ועבד הבא על בת ישראל וכהנה רבות כדי להקל על המעיין ומזה תקיש על השאר ובעזה"י כולם בחכמה עשיתי ת"ל. ואם תחקור עליהם תבין שכולם שמתי איש על דגלי באותיותיו וע"פ הדרך שרמזתי לך יהי' קל בעיניך למצוא דברי חפץ כשתעיין במסורת האותיות. ושם הספר **מלא הרועים**. ר"ל אסיפת הרועים מלשון יחד עלי יתמלאון ומלשון אשר יקרא עליו מלא הרועים בישעי' ל"א ד'. וגם מילוי הרועים הה"א והוי"ו במילוי יודין ואלפי"ן הוא שוה כמספר **הקטן יעקב צבי א** חנניא ס"ל חוששין לזרע אב בחולין ע"ח או"ב נוהג בין בזכרים בין בנקיבות:

**ב** שמואל פסק הלכתא כחנניא דחוששין לזרע אב חולין ע"ט:
**ג** ר' אבא ס"ל אין חוששין לזרע אב חולין שם:
**ד** ר' יהודה ספוקי מספקא ליה אי חוששין או לא חולין שם:
**ה** אביי ס"ל אין חוששין דס"ל בב"מ דף צ"ה כר' יאשיה וחנניא ס"ל כר' יונתן דאל"כ לחלק מנ"ל כמבואר בחולין ע"ח ב' ודוק וע' בחולין ע"ט בתוס' ד"ה עייל ועוד ראיה מאביי דאמר עבי קלים כמ"ש התוס' שם עיין אות ט"ז:
**ו** רבא ס"ל כחנניא דס"ל בב"מ שם כר' יונתן והיינו כחנניא דס"ל כר' יונתן כ"כ בתוס' חולין ע"ט ד"ה עייל:
**ז** רב פפא ס"ל אין חוששין אי דספוקי מספקא ליה דאמר רברבן אודני כו' עיין בתוס' חולין ע"ט שם והרא"ש בפ' אותו ואת בנו:
**ח** ר' אושעיא בר' ס"ל כר' יהודה דמספקא ליה בכתובות קי"א ב'.
**ט** ר' יצחק נפחא ס"ל ג"כ כר"י שם בכתובות:
**י** ר"ל לחד לישנא בכתובות שם ס"ל כר' יהודה דמספקא לי' יע"ש:
**יא** ר' שמעון בן פזי לאידך לישנא בכתובות שם ס"ל כר"י יע"ש:
**יב** ר' אליעזר ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע אב חולין ע"ט ופ' וע' תוס' סנהדרין דף פ' ע"ב ד"ה אלא למ"ד:
**יג** השאלתות ורי"ף ובה"ג ס"ל דליתא לדחנניא והתוס' והרא"ש והרז"ה והרשב"א ס"ל כחנניא ועכ"פ ספוקי מספקא לן אי חוששין וכן נוטה דעת הרמב"ם עיין בב"י יו"ד סי' י"ו ובש"ך שם:
**יד** מאן דס"ל חוששין לזרע אב ע"כ ס"ל דלחלק לא צריך קרא כר' יונתן משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפ"ע עיין בסוגיא ר"פ או"ב דף ע"ח ע"ב ועיין בערך לחלק בח"ב תבין כל מאן דס"ל לחלק לא צריך קרא ס"ל דחוששין לזרע אב:
**טו** ר' יונתן ס"ל בב"מ צ"ד ובחולין ע"ח ב' לחלק לא צריך קרא ס"ל כך משמע שם בסוגיא וכן מוכח בתוס' דס"ל לרבא כחנניא משום דס"ל כר' יונתן כמש"ל אות וא"ו:
**טז** ר' יאשיה דס"ל לחלק צריך קרא ע"כ לא ס"ל לדחנניא כ"מ בסוגיא שם דלדידיה אותו לא מיותר ואפשר דס"ל לדחנניא ודריש או לחלק ואותו לחוש לזרע אב ולא דריש או לרבות את הכלאים יע"ש היטב ולפמ"ש באות ה' ראיה דאביי ס"ל אין חוששין מדס"ל כר' יאשיה אין ראיה דמ"ל דר' יאשיה גופא ס"ל כחנניא כמ"ש אך התוס' שם הביאו ראיה אחרת דאביי ס"ל אין חוששין מדאמר עבי קלים יע"ש בריש חולין ע"ט ד"ה עייל ובזה מיושב מה שהצריכו התוס' להביא ראיה מעבי קלים ולא הביאו ראיה בפשיטות מדס"ל כר' יאשיה ש"מ דאף למאן דס"ל כר' יאשיה יכול לסבור כחנניא ולפ"ז כל, אלה

שתמצא בח"ב ערך לחלק אי צריך קרא דס"ל כר' יאשיה לא תלמוד ממנו דס"ל אין חוששין די"ל דס"ל חוששין רק אם תמצא דס"ל או"ב נוהג בכלאים וס"ל דצריך קרא לחלק ע"כ דס"ל כחנניא אך עדיין י"ל ספוקי מספקא ליה כמ"ש התוס' חולין ע"ט ד"ה עייל לר"א דמספקא ליה אי הלכה כחנניא וס"ל בחולין קל"ב לחלק מאם שור ואם שה יע"ש בתוס' איך פירשו דבריו ודוק היטב בתוס' ד"ה עייל ותלמוד ממנו לשאר תנאי ואמוראי ואי אפשר להאריך יותר:

**יז** מאן דס"ל חוששין לזרע אב ס"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני כרבא עיין בערך כל מילתא שכתבנו דתלי' בפלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן וכיון דמאן דס"ל חוששין כר' יונתן ס"ל ע"כ דס"ל עביד לא מהני יע"ש היטב:

**אך** לסברת התוס' במנחות כ"ב ע"ב ד"ה ור' יהודה י"ל דאפי' מאן דס"ל חוששין וס"ל כר' יונתן דהכא אעפ"כ יכול להיות שסובר כאביי אי עביד מהני וכל ענין זה תמצא מבואר באריכות בערך כל מילתא מילתא ייע"ש:

**יח** דעת התוס' בסנהדרין ד"פ ע"ב ד"ה אלא למ"ד לחלק דא למ"ד אין חוששין היינו דוקא בדבר דכל חד באפי נפשי' התיר הוא אבל היכא דחד איסורא וחד התירא כ"ע מודו דחוששין וע"ש:

אך בסוף כ' מיהו מההיא דחולין ס"ט איבעיא להו מהו לחוש לזרעו כוונתם דמהתם מוכח דאף היכא דחד איסורא למ"ד אין חוששין לזרע אב אין חוששין דאל"כ מאי קאמר שם מאי אריא האי דאית ביה איסור יוצא אפילו בן פקועה דעלמא נמי דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע אב בן פקועה הבא על בהמה כו' אותו הולד אין תקנה ומה קושיא דהתם שניהם היתר ולכך דוקא למ"ד חוששין אבל הכא באיסור יוצא כיון דא' אסור אפילו למ"ד אין חוששין חוששין הכא אלא ש"מ דאין חילוק ודו"ק:

סליק:

## איסור חל על איסור

### א

**ר'** יהודה ס"ל אין איסור חל על איסור כ"א באיסור חמור כגון אמ"ה על טמאה הואיל ואיסורו נוהג בב"נ חולין דף ק' ע"ב יע"ש:

### ב

**ר'** מאיר ס"ל איסור חל על איסור באיסור כולל חולין ק"א ע"א:

**ג**

ר' יוסי הגלילי ס"ל אין איסור חל על איסור אפילו בכולל רק כשהאיסור יותר חמור כגון גיד הנשה של עולה דאתי איסור מוקדשין חייל על איסור גיד הואיל והוא אסור בהנאה מחמת הקדש לרש"י חשוב שם זה איסור מוסיף דע"י הקדש נוסף איסור הנאה על הגיד והתוס' שם חולקין וס"ל דהנאה לא חשוב איסור מוסיף רק איסור חמור חולין שם ולדעת רש"י שם מתבאר דס"ל לש"ס שם דאף איסור ב"א לא ס"ל לר' יוסי הגלילי אך התוס' שם ד"ה ואיסור כולל ס"ל דבאיסור ב"א ס"ל לר' יוסי דאחע"א

**ד**

ר' אלעזר ס"ל דאין איסור חל על איסור אף באיסור חמור כך מתבאר למעיין בסוגיא דחולין דף ק"ב דאצטריך קרא דאבר מן החי נוהג בטמאה אף דאמ"ה הוא אסור וכן כתב רש"י שם להדיא דס"ל אין איסור חל על איסור אף באיסור חמור ורש"י לשיטתיה (כמ"ש שם) דס"ל איסור חמור ואיסור מוסיף אחת הוא אך לדעת התוס' אמ"ה הוא איסור מוסיף כמ"ש שם התוס' להדי' ד"ה ר' יהודה וכו':

**איברא** בגוף הדבר צריך לעיין דמנ"ל דס"ל אין איסור חל על איסור ואי משום דצריך קרא לרבות דאמ"ה נוהג בטמאה ת"ל דאמ"ה איסור מוסיף י"ל דצריך קרא כדי שלא נדרוש ל"ת הנפש עם הבשר כל שבשרו מותר אתה מצווה על איבריו כדדרשי רבנן שם לכך צריך קרא לרבות וכה"ג כמה דוכתי כמו בר"פ היה קורא אצטריך משום דכתיב שמע באמת קושיא זו ק' גם על הש"ס דמקשה על ר"י ל"ל קרא ליתי איסור אבר ליחול על איסור טומאה שכן איסורו נוהג בב"נ ויש להקשות ג"כ כמש"ל דלמא אצטריך לרבות כדי שלא נדרוש כל שבשרו מותר ונראה לפרש דהקושיא מטעם אחע"א על דרך זה כיון דאיסורו נוהג בב"נ ולהם אסרה התורה אמ"ה בין בטהורה בין בטמאה נמצא דעיקר איסור אמ"ה מתחילה ניתן אף בטמאה רק אח"כ כשישראל יצאו מכלל ב"נ ע"כ א"א לומר שניתר להם האיסור של אמ"ה דישראל יצאו להתקדש ולא להקל קדושתן (וכמ"ש מי איכא מידי דלישראל שרי ואף שכתבו המפרשים דשאני הכא דאסור עכ"פ לישראל משום טומאה אין טעם הזה מספיק רק על דרך שנבאר) רק דזה תלוי בזה אי אין אחע"א בכה"ג אזי אין אנו אומרים שניתר להם אמ"ה רק שאי אפשר לאיסור זה לחול על איסור טומאה הקדום ע"ז מקשה שפיר לר' יהודה דס"ל אחע"א בכה"ג ל"ל קרא דאין לומר דקרא אתי שלא נדרוש כל שבשרו אסור דאי אפשר לומר דהתורה יתיר לישראל מה. שאסור לב"נ אם לא ע"ד שאפשר לחול האסור על האסור משא"כ לר' יהודה דס"ל אחע"א. אך לפ"ז צ"ל דלרבנן דפליגי על ר' יהודה וס"ל דאמ"ה אינו נוהג בטמאה מטעם

כל שבשרו אסור ס"ל דגלי לן קרא בהא דאין אחע"א אף באיסור מוסיף אך לפ"ז יקשה על הר"מ ושאר פוסקים שפסקו אמ"ה אינו נוהג בטמאין וס"ל דבאיסור מוסיף איסור חל על איסור ע"כ צ"ל דקרא דלא תאכל הנפש עם הבשר אתי לאורויי דאינו נוהג כלל אמ"ה בטמאין ולא מטעם דאין אחע"א דלדידן במוסיף אחע"א וצ"ע:

**ודע** דלפי משמעות התוס' שם דף ק"ב א' ד"ה כי אצטריך וכפי י מה שהבין מהרש"א בכוונתם משמע דפשיטא להו דר"א אית ליה באיסור ב"א אחע"א אך עיין בראש יוסף שהסיב כוונת דברי התוס' לכוונה אחרת ובאמת דברי מהרש"א תמוהין ובחידושי נבאר מזה אי"ה באורך ודע דבחולין דף קנ"ג קאמר שמואל משום ר' אלעזר מנין לכהן טמא שאוכל תרומה טמאה שאינו במיתה כו' משמע דס"ל אין אחע"א כדאיתא שם ומספקא ליה אי הוא ר' אליעזר דהכא וע' עוד שם ברש"י דמשמע דר' אליעזר דהתם מתלמידי דר"י ב"ז ומספקא ליה אי גריס ר"א ביו"ד וכיוון לר"א בן הורקנוס דהוא מתלמידי ריב"ז או גריס ר"א בלא יו"ד וכיוון אל ר"א בן ערך שהוא ג"כ מתלמידי ריב"ז ור"א דאבר מן החי שאנו עסוקין בו נ"ל דהוא ר"א בן שמוע שהוא סתם ר"א שבמשנה ובריייתא וא"א לגרוס ר' אליעזר ביו"ד מדהזכירו עם ר' יהודה ור"א היה הרבה קודם ר' יהודה דר"י היה תלמיד ר"ע ור"ע תלמיד ר"א וע"כ דהך ר"א דהכא הוא ר"א בן שמוע ור"א דאמר שמואל משמי' מספקא ליה אי הוא ר"א בן הורקנוס אי הוא ר"א בן ערך ויותר נ"ל דרש"י גריס ר' אליעזר ביו"ד דאי בלא יו"ד מנ"ל לרש"י דהוא ר"א ב"ע מתלמידי ריב"ז דילמא ר"א בן שמוע דהוא סתם ר' אליעזר וע"כ דרש"י גריס אליעזר ביו"ד. ויצא לנו מזה:

**ה**

**דר"א** ס"ל אין איסור חל על איסור אך לחד שינויא שם בש"ס חולין קי"ב ב' קאמר דבעלמא ס"ל אחע"א רק שאני הכא דגלי קרא **ואין ראיה** וע' חולין קט"ו ב' דבי ר' אליעזר תנא כשתמכרנה לא תבשלנה משמע דס"ל אחע"א וי"ל דשאני הכא דגלי קרא כנ"ל ודו"ק:

**ו**

**ר'** אמי ורב אסי ס"ל אין איסור חל על איסור אף באיסור מוסיף לרש"י ולתוס' באיסור חמור עיימש"ל אות ג' כך מתבאר למעיין בחולין קי"ג ב' דהתם בשר בחלב איסור חמור הוא שאסור בהנאה:

**ז**

**שמואל** איכא כמה שינוויי' בש"ס שם לחד לישנא ס"ל אין איסור חל על איסור ולאידך שינוייא ס"ל איסור חל על איסור חולין שם:

**ח**

**ר'** עקיבא לדעת רש"י חולין ק"א ב' ומה דאפכינן ס"ל לר"ע איסור חל על איסור מיהו התם הוה איסור ב"א אך בחולין קי"ו מבואר דס"ל לר"ע אחע"א אף באינו ב"א אך התם הוא עכ"פ איסור חמור דבב"ח חמור שהוא אסור בהנאה. וכל זה לשיטת רש"י אך לשיטת התוס' שם אחר העיון היטב בדבריהם יתבאר לך:

**ט**

**דלאביי** ס"ל התם בחולין דשבת וי"ה אינו איסור ב"א ולדידי' מוכרח לומר איפוך דר"ע ס"ל חייב שנים מוכרח דס"ל לר"ע איסור כולל דלאביי אסור שבת קדום דקביעי ואיסור יו"ה חייל עליו מטעם דהוא כולל.

**י**

**ולרבא** דס"ל התם דשבת וי"ה חשוב איסור ב"א אזי אין צריך לומר איפוך רק דר"ע ס"ל דאין איסור חל על איסור אפי' בבת אחת רק בקדשים מודה כמ"ש התוס' מההיא דפ' דם שחיטה דף ך"ג דאף מאן דלית ליה אחע"א מודה בקדשים וכן ס"ל לר"ע שם בהדיא בקדשים דאחע"א. סליק:

## איסור דרבנן אי מקרי אינו ראוי מדאו'

**הרב** במשנה למלך פ"ז מתרומות דין א' מסתפק במה דקיי"ל באוכל תרומה בטומאת הגוף שהוא במיתה אבל בתרומה טמאה שאוכלה בטומאת הגוף פטור ממיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת ונסתפק בטמא שאוכל תרומה שהיא טמאה דרבנן אם נאמר דחייב כרת כיון דמה"ת טהורה היא או דילמא כיון דרבנן טמאוהו מחוללת ועומדת היא אף מן התורה כדאמרינן באונס ומפתה דאם אסורה עליו באיסור דרבנן שאינו דרבנן חשוב אינו ראוי מדאורייתא וכן בא ביאות אסורות מדרבנן אין המים בודקין את אשתו דלא קרינן ביה ונקה האיש מעון. הנה מכל הלין נראה דאיסור דרבנן מקרי לא חזי מדאוריית'. אולם ממה שכתב ר"פ השוחט השוחט ונתנבלה בידו פטור מלכסות ואי אמרת אין שחיטה לעוף מה"ת מאי פטור חזינן דאסור דרבנן מקרי ראוי מדאורייתא וקרינן ביה אשר יאכל כיון דמדאורייתא ראוי לאכילה וכן כתב הרמב"ם בפ"ב מהלכות גניבה דין א' השוחט חולין בעזרה אף דאסור בהנאה הואיל ואיסורו מדבריהם ה"ז חייב לשלם תשלומי ד' וה' הרי שאם היה איסורו מה"ת לא קרינן ביה וטבחו משא"כ בא"ד קרינן ביה וטבחו וכן בב"ק מ"א ובכתובות דף ל"ד ב' ולמ"ד מעשה שבת דרבנן מ"ט דרבנן דפטרי אלמא דאיסור דרבנן חשוב שחיטה ראוי'

וראיתי בשיטה מקובצת בכתובות שהקשה זה דנהי דרבנן מ"מ אסור היא באכילה והוה שחיטה שאינה ראויה ותי' דרבנן לא גזרו אלא להחמיר ולא להקל למפטרי' מד' וה' ואינן דברים של טעם סוף סוף אסור היא באכילה ושחיטה שאינה ראוי' היא ואיך תוכל לצייר שיאסור באכילה ויהיה שחיטה ראוי' אם לא שתאמר כיון דמדאורייתא ראוי היא ובזה נפלנו ברברבתא ועוד דלדידיה תקשה מכל הני דוכתי דחשבינן איסור דרבנן לאינו ראוי מדאורייתא אפילו לקולא כמו שאכתוב לקמן באות ז' יעו"ש ע"כ הג"ה וע' ברש"ל שם בכתובות:

**מזה** מבואר דאיסור דרבנן מיקרי חזי מדאורייתא היפוך מהנ"ל והנה בפסחים ל"ח ב' מקשה אמאי דתני יוצאין בדמאי דמאי הא לא חזי ופירש"י דאמרינן לקמן מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ לבדו אתה יוצא בו משום מצוה כו' א"נ משום דהוה מצוה הבאה בעבירה (ועיין רש"א שם נראה שרש"י מסופק בזה אי איסור דרבנן מיקרי לא חזי מדאורייתא לכך כ' א"נ אף אם נאמר דחשוב חזי מדאורייתא מ"מ הו"ל מה"ב ע"כ) ובפ"ק דפסחים דף ז' א' במקדש בחיטי קורדנייתא אין חוששין לקדושין כ' רש"י וא"ת היאך אתי איסור דרבנן ומפקע קידושי תורה ותי' כל המקדש כו' ומבואר דכל זה לתרץ כפי הסברא אם נאמר דאיסור דרבנן חשוב ראוי מדאורייתא והוה קדושין מה"ת ודף כ"ח א' ד"ה אין פודין כ' התוספות ואין לתמוה אטו משום חששא דרבנן נפקיע מעילה דאורייתא דכיון דאמרו רבנן אין פודין לא שויא מידי מבואר דס"ל מידי דאסור דרבנן מדאורייתא לא חזי וסוף ל"ח א' ד"ה אבל חלתו נראה שמסתפקים בזה ולכך כתב שם ב' תירוצים ולתי' הב' כיון דמדרבנן אין להם פדיון לא חשיב נאכל בכל מושבות (וכן בחולין דף צ"א ר"א אמר לא נצרכה אלא לשמנו של גיד רבינא אמר לא נצרכה אלא לכדר"י אמר שמואל ב' גידין הן כו' מבואר דאסור דרבנן מיקרי חזי מדאורייתא וע' תוס' חולין דף י"ג ד"ה הוכשרו דמשמע דס"ל דאיסור דרבנן מיקרי ראוי מה"ת ע"כ הג"ה):

**סוף** דבר שבענין זה יש מבוכה רבה בכמה מקומות אין ספורות למו שסותרים זה את זה וע' בשער המלך פ"ח מהל' לולב דין יו"ד ואני מצאתי בזה מחלוקת מפורש בש"ס סוכה דף כ"ג ע"א בעושה סוכתו על גבי גמל ר"מ מכשיר ר"י פוסל וקאמר שם טעמי' דר"י דכתיב חג הסוכות תעשה לך ז' ימים סוכה הראוי' לז' ור"מ הא נמי מדאורייתא חזי מבואר מזה דלר"י לא חשיב ראוי הואיל וחכמים אסרוהו אזי אף מה"ת אינו ראוי ור"מ ס"ל דמה"ת חשוב ראוי ובסוף פרק משוח מלחמה אמרינן דר' יוסי הגלילי ור' יוסי פליגי בעבירה דרבנן דלר' יוסי אינו חוזר מעורכי מלחמה מעבירה דרבנן דמן התורה אינו עבירה ולרבי יוסי הגלילי חוזר ובריש פרק שבועות העדות דל"א ע"א איפלגי ר'

פפא ואביי אי נוהג שבועת העדות במשחק בקוביא דכתיב והוא עד בראוי להעיד אביי סבירא ליה דמשחק בקוביא כיון דרבנן פסלוהו ל"ח ראוי אף מדאורייתא ור"פ ס"ל האי מדאורייתא חזי הנך רואה דדבר זה מחלוקת תנאי ואמוראי הוא ותמהני על הראשונים והאחרונים איך העלימו עין מזה דדבר זה מחלוקת הוא וע' בערך מעות קונות אות י"ב שכתבתי שם דר"י ס"ל דאיסור דרבנן לא חשוב ראוי ולכך מתניתא מסייע ליה ורבא דאמר מתנית' מסייע לר"ל צ"ל דס"ל גם כן דחשוב ראוי, מה"ת אך לפמ"ש התוס' בב"מ מ"ח א' ד"ה נתנה לסיטון דרבא ס"ל באמת כר"י ע"כ צריך לומר דמהאי טעמא דס"ל דל"ח ראוי גם מה"ת ומיהו מהאי ברייתא דנתנה לסיטון מעל משמע דאיסור דרבנן חשוב ראוי מה"ת דלר"י מעות קונות מה"ת ולכך מעל אף דמדרבנן לא קני וא"כ לר"י צריך לומר דהנך ברייתות דנותנה לבלן ונתנה לסיטון פליגי בהא אי איסור דרבנן חשוב ראוי מה"ת ודוק וע' ביבמות דכ"ט א' והא אמר ר"ש שתי אחיות לא חולצות ולא מתייבמות ע"ש מבואר דס"ל להש"ס בפשיטות דאיסור דרבנן חשוב ראוי מדאורייתא ע"ש וע' בכתובות דף ע' ע"ב שהגיע זמן ולא נשאה ובתוס' שם ד"ה שהגיע זמן ונראה דתוס' ורש"י מחלקים בזה ע"ש וע' בגיטין ד"כ ע"א דלמ' שאני עלה של זית דחזי לאצטרופי וקשה דהא מה"ת מבטלין איסור לכתחילה וא"כ גם איסורי הנאה חזי לאצטרופי וכיון דמה"ת חזי לאצטרופי פשיטא דכשר הגב אלא ע"כ צ"ל דכיון דמדרבנן אין מבטלין תו לא חשוב ראוי אך יש לדחות דילמא באמת משום הכי מכשיר באיסורי הנאה משום דחזי לאצטרופי וקמ"ל בזה אע"ג דמדרבנן לא חזי מ"מ חשוב ראוי מה"ת והש"ס קאמר דמעלה של זית לא הוה ידעינן איסורי הנאה דהא כיון דלא חזי מדרבנן קמ"ל דחשוב חזי מדאורייתא ואפ"ל דהתם כיון דרבנן אסרו לבטל בודאי שום אדם לא יבטל ותו לא חזי לאצטרופי לשלמא בדבר שמצד עצמו בפ"ע הוא ראוי מה"ת אע"ג דמדרבנן אינו ראוי אמרינן כיון דמה"ת חשוב ראוי אבל כאן אף מה"ת אינו ראוי בפ"ע רק דחזי לאצטרופי וכיון דאסרו לצרף ולבטל הוה כאלו אינו ראוי לצרפו ויש סברא גדולה בין אם כבר הוא ראוי מה"ת אין כח באיסור דרבנן לבטלו מהראוי הלז של תור' אבל אם עכשיו אינו ראוי ואתה רוצה לעשותה ראוי שפיר אמרינן דאיסור דרבנן עומד עליו ובפרט כיון דרבנן אסרוהו אין לך שום אדם שיצרפו והוה לא חזי לאצטרופי ודוק וע' בר"ן בגיטין פרק התקבל דף ע"ב ב' כיון דרבנן תקון ליה זכי' אזי מועיל אף למידי דאוריי' ומיהו י"ל דוקא לענין ממון דהפקר ב"ד הפקר כמ"ש שם וע"ש עוד שפלפל וחילק בזה וע' תוספות ב"מ דף ו' ע"ב ד"ה קפץ שכתב דהא דדבר שבמנין לא בטיל היינו מדרבנן עכ"ל ולפום הסברא שכתבנו לא קשה מידי כיון דמדרבנן לא בטיל שוב פטור ממעשר אף מה"ת וע'

ב"ש אה"ע סי' כ"ח ס"ק נ"ב נ"ג וע' בפ"ג דנדרים בטעם המלך ובפ"ג דמכירה בשעה"מ ובטעם המלך שם שהאריך וחילק שם חילוקים ועיין בפ"ח מהלכות לולב בשער המלך שהאריך ג"כ בהך דעושה סוכה בזה וע"ש.

**איברא** דק"ל על הר"מ דבפ"ד מהלכות סוכה דין ו' פסק כר"מ דסוכה ע"ג בהמה כשירה אלמא דס"ל חשוב ראוי מדאורייתא אף דאסור מדרבנן ובפ' עשירי מהלכות שבועות דין א' פסק כראב"י דמשחק בקוביא אינו חייב קרבן שבועה דאינו ראוי להעיד אלמא דס"ל דאיסור דרבנן חשוב אינו ראוי מדאורייתא ונרא' ליישב בשנעיר עוד בזה קושיא עצומה דבסוטה ר"פ ארוסה דכ"ד א' קאמר שם ר"מ מעוברת חבירו ומינקת חבירו לא שותת ולא נוטלת כתובה ופירש"י הטעם דבעינן אשה ראוי לקיימה דכתיב כי תשטה אשתו בראוי לאישות וזו אינה ראוי עכ"ד חזינן דאף איסור דרבנן חשוב אינו ראוי מדאורייי' לר"מ וקשה דר"מ אדר"מ דבהך דסוכה ס"ל דחשוב ראוי לז' כיון דמדאורייתא חזי. ונראה ליישב בשנקדים דברי הר"מ בפי' המשנה שם בסוטה וז"ל ר"מ סבר מי שנשא מעוברת חבירו יוציא ולא יחזיר עולמית ולפיכך היא אצלו עובר עבירה כו' כוונתו מבוארת דדעתו שלא כרש"י דטעם ר"מ משום דאינו ראוי לקיימה רק משום דכתיב ונקה האיש מעון אין המים בודקין את אשתו וכשבא על ערוה שאסורה עליו עולמית חשוב עבירה דומיא דנתינה לישראל משא"כ באם שאינה אסורה עולמית רק הזמן גרמא לא חשוב עבירה זה תכלית כוונתו וכ"כ במשנה למלך פ"ב מהלכות סוטה דין בכוונת דבריו והן הדברים נפלאים תמוהים לכל רואה דלמה ליה להכנס בפרצה דחוקה לפרש כך מטעם ונקה מעון ולחלק בין איסור עולם חשוב פון שזה דוחק גדול ואין לו סברא וטעם בזה הלא בפשיטות ה"ל לפרושי לפירש"י דס"ל לר"מ דאסורה עליו עולמית כך חשוב אינו ראוי לקיימה. ונראה דקשיא ליה להר"מ הקושיא שהזכרנו דלר"מ אסור דרבנן חשוב ראוי מדאורייתא וחשובה ראוי לקיימה כמו בסוכה דחשוב לה ראוי לז' אף דאסור מדרבנן ע"כ פי' טעמיה דר"מ משום עון והעמיק עיונו בזה לחלק בחילוק נכון בין ראוי ובין עון והוא דהיכא דהתורה גילתה לנו דבעי' שיהא ראוי כגון בסוכה שתהא ראוי לז' ובכיסוי שיהא ראוי לאכילה ובסוטה שתהא אשה ראוי לקיימה הנה היכא דיש איסור דרבנן חשובה ראוי דהרי מה"ת ראוי היא אבל היכא דהתורה גילתה לנו שיהא האיש מנוקה מעון אין ספק שנכלל בזה גם עובר איסור דרבנן דנהי דמותר הוא מה"ת מ"מ אף מה"ת עשה בזה עון שעבר על דברי חכמים שהתורה הזהירה ע"ז בלא תסור נמצא אין בזה סתירה דבאמת הוא מותר מה"ת ועבר על דברי חכמים ולכך במעוברת ומינקת אי מטעם עון אתינן עליה מודה ר"מ דאינה שותה דאין האיש מנוקה מעון וא"ל דהא

מה"ת מעוברת מותר ולאו עון הוא דנהי דמותרת היא מה"ת מ"מ עון עשה אף מה"ת שסר מד"ח והתורה הזהירה לא תסור משא"כ אם נאמר דמעוברת לא תשתה **משום דאינה ראוי** לקיימה א"א לומר כן כיון דאין אנו עסוקים כ"א על גוף האשה אם ראוי היא אם לא הרי מה"ת ראוי היא וא"ת כיון דסוף סוף חכמים אסרוהו שוב אף מה"ת אינה ראוי' שהזהירה על דבריהם בלא תסור ז"א דא"כ יהיה סתירה בגוף ענין זה שהוא ראוי ואינו ראוי דהא מה"ת ראוי היא ואינה ראוי דחכמים אסרוהו וכיון דהתורה פרטה לנו על גוף הענין בפרט שתהי' אשה ראוי וידענו שזה ראוי מה"ת הרי לפנינו להדיא דבזו נוהג דין סוטה שהרי נכנסת תחת הפרט דראוי וקודם שאסרו חכמים הדבר היתה תחת הפרט דראוי ואף אחר שאסרוהו חכמים לא גילו דעתם שתהיה מתבטלת מדין סוטה ונשארה תחת הפרט הראשון דראוי משא"כ היכא דהתורה לא פרטה לנו דבר ק שכללה דבעי' שיהא האיש מנוקה מעון ממילא נכלל בזה כל עון שיהיה דודאי עון עברו על ד"ח שקול כעברו על ד"ת וחמורה ממנו כמו שאמרו רז"ל ונמצא אף שמותר מה"ת מ"מ אינו סותר לזה שנקרא עון דאף דמותר מה"ת מ"מ עשה עו בעברו על ד"ח אבל בראוי יש עוד להעמיק בזה מלבד מה שכתבנו לעיל בסמוך דאיך תאמר דזהו אינה ראוי הואיל ואסרוהו חכמים והתורה הזהירה על דבריהם הלא מודעת לנו דזהו ראוי מה"ת וקרא סתמא כתיב כי תשטה אשתו דדרשינן מינה בראוי לאישות אימא דלא מיעטה התורה רק בשאינה ראוי לאישות מדאורייתא אבל זה ראוי לאישות היא מדאורייתא דהא אי לא הוי כתיב קרא לא הוי ממעטינן כלל רק מדכתיב קרא נצטרך למעט מסתיין דנמעט שאינה ראוי מדאורייתא כיון דעכ"פ יש צד באשה זו שראוי היא דהרי מדאורייתא ראוי היא דאף דכיון דחכמים אסרוה אף מדאורייתא אינה ראוי מ"מ אף אחר הגזרת חכמים עדיין נשאר הצד הזה דמדאורייתא ראוי היא רק מצד רבנן אסרה תורה שלא לסור מדבריהם אך עכ"פ נשאר באשה זוצד זה דראוי היא מדאורייתא והבן ויכולין לומר דלא אימעטה רק אינה ראוי מה"ת אבל באין מנוקה מעון אין כאן ב' צדדים כלל דשוה לגמרי עון זה לעון אסור מדאורייתא ונכלל הוא בכלל ונקה האיש מעון ודוק היטב ותבין. ובזה יתיישב ג"כ דברי הר"מ במה דפסק כראב"י דמשחק בקוביא אינו חייב קרבן שבועה ופסק כר"מ בסוכה דהענין בשבועות העדות גילתה התורה דאין עד חייב שבועה רק בכפירת ממון כמ"ש שם במשנה ובש"ס דילפינן בג"ש דתחטא דאין הכתוב מדבר אלא בכפירת ממון במקום שאם היה מגיד הי' זה מתחייב ממון על ידו ולפ"ז ממילא אימעט פסול לעדות הן דאורייתא הן דרבנן דבשניהם אין כאן כפירת ממון דכך לי פסול דרבנן כמו פסול דאורייתא לענין חיוב ממון ודמי ממש לנקה האיש מעון

שכתבנו כיון שהתורה כללה לנו עון באיש כך לי אסור דרבנן כדאורייתא ה"ה כאן כיון שהתורה כללה שיהיה כפירת ממון ובמקום שאם היה מעיד לא היה מחייב ממון נכלל בזה פסול דרבנן כדאורייתא שוה בשוה וע' ביומא דף ע"ד א' מה שתירץ הש"ס שאני התם דאמר קרא לא יגיד והאי לאו בר הגדה וע' ברש"י והוא מכוון לדברינו ודוק משא"כ בסוכה דפרט' התורה סוכה ראוי לז' נוכל לומר דפסול דרבנן מיקרי ראוי כאשר הארכנו לעיל בסמוך ודוק :

**ב**

**אולם** בכל זאת לא יתיישב לנו מ"ש הר"מ בפ"א מהלכות נערה בתולה דין ה' היתה אנוסה זו אסורה עליו אפי' מחייבי עשה או שני' הרי זה לא ישאנה ע"כ והרב בכסף משנה עמד בזה מנ"ל דשניי' דרבנן לא ישאנה נהי דכתיב ולו תהיה לאשה אשה הראוי לו שניי' כיון דמדאורייתא דשריא ראוי לו ותי' כיון דכל מילי דרבנן אסמכוהו אלאו דלא תסור שפיר איכא למימר דשני' אימעטא מלו תהיה לאשה עכ"ד וכונתו מבוררת כיון דהתורה הזהירה שלא נסור מדברי חכמים שאסרו חכמינו ז"ל חשוב אינו ראוי מדאורייתא ויקשה ע"ז הך דסוכה בפ"ד דס"ל סוכה ע"ג גמל כשירה דראוי לז' אף דרבנן אסרוהו הואיל ומה"ת מותר וכן קשה מהך דפ"ב דגניבה בחולין בעזרה דמחייב ד' וה' הואיל וחולין שנ"ב דרבנן קרינן בי' וטבחו:

ונראה ליישב ויתיישב בזה ג"כ קושית מהר"א ששון הביאו המשנה למלך שם בפ"א מהלכות נערה בתולה דין ה' על מה שכתב הכסף משנה דשניות מקרי לא חזי מדאורייתא והקשה הוא ז"ל מסוגיא דפרק אלו נערות דל"ו שהקשה הש"ס שניות כיון דמדאורייתא חזיין אמאי אין להם קנס אלמא דאסור דרבנן חשוב ראוי מדאוריית' וע' במשנה למלך, בזה עוד ק' לי דמהך דפ"ג דסוכה דל"א ההיא סבתא דאתאי לקמ' דר"נ וצווחא ר"ג וכולהו רבנן בסוכה גזולה יתבי וא"ל ר"נ פעותא היא דא אין לה אלא דמי עצים וע"ש ברש"י דמה"ת חשוב גזולה רק דחכמים תקנו מפני תקנת השבים דאין לה אלא דמי עצים אלמא אף דמדאורייתא גזולה הוא כיון דחכמים תקנו אלא דמי עצים חשוב לכם מדאורייתא וע' בשער המלך פ"ח מהלכות לולב וברפ"ב דחולין השוחט ונתנבלה בידו הקשה בש"ס ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה אמאי פטור מלכסות אלמא אף דאסור מדרבנן כיון דמדאורייתא ראוי הוא אזלינן בתר דאורייתא וזה סותר להך דסוכה דאזלינן בתר דרבנן. והנר' לי ליישב כ"ז דהנה באמת כאשר כתבה לנו התורה והטילה תנאי באיזה דבר שיהיה מצוה נוהגת דוקא באופן זה כגון במצות ולו תהיה לאשה באשה הראוי בסוכה לכם משלכם בראוי לז' בכיסוי בראוי לאכילה הנה

יש לנו מקום לספק בדבר הראוי מן התורה ואינה ראוי מדרבנן אי חשוב ראוי או לא וענין הספק אם כוונת ראוי שהזכירה התורה הוא בשם או באיכות ר"ל כי האסור דרבנן באיכות לא יפול עליו ראוי ושאינו ראוי כיון דחכמים אסרוהו אף מה"ת אסור הוא אך בשם יצדק עליו שם ראוי מה"ת דמה"ת אף שבאיכותו אסור הוא מצד תקנ"ח אמנם יצדק עליו אשר יאכל דמה"ת מותר הוא באכילה ובשביל שחכמים אסרוהו לא תמנע התורה לכללו בראויין לאכילה הואיל ומן התורה מותר אף שהתורה הסכימה לד"ח עד שבאיכות לא יצדק עליו ראוי אמנם בשם יצדק בו מצד מינו הן מן המינים הראויים מהתורה והתורה תקראנו בשם לפי עקר הדין מן התורה והבן:

**וזה** עיקר הספק אשר יפול לנו בכל אלה הדברים אי אזלי' בתר שמא או בתר טעמא ואיכותו וזה שאמר בסוכה דף ס"ג לענין סוכה ע"ג גמל דבעי' סוכה הראוי לז' ור"מ האי נמי מדאורייתא מחזי חזי וכי לא מודה ר"מ כיון דחכמים אסרוהו אזי אף מה"ת אסור הוא רק כונתו דאעפ"כ יצדק שם ראוי לז' כיון דמדאורייתא ראוי לז'. אמנם ההכרעה לספק הלז אי ניזיל בתר שם או בתר האיכות הוא כאשר נתבונן בענין התנאי הלז אשר הטילה לנו תוה"ק בזה אם נשכיל לדעת שהאיכות הלז יגרום שנוי דבר מצד הסברא אזי נדע שכונת התורה בהטלת התנאי הלזה על איכות ואם לא נמצא באיכות סיבה לגרום השתנות הדבר אזי אין לנו טעם לתלות הדבר באיכות רק בשם ואבאר לך הדבר כגון בלו תהיה לאשה אשה הראוי לו הנה בזה נודע לנו שהשנוי מצד איכות הדבר שאסורה לו ולא ציותה התורה שישא האסור לו. וכן בסוכה לכם למעוטי גזול נדע שאיכות הדבר מונע אותו שהתורה צותה שיעשה מצוה בשלו ולא יעשה בשל אחרים וכן הדעת נוטה. וכן בשבועות העדות והוא עד בראוי להעיד נדע אחר שהפסול לא יתחייב ממון בעדות ואינו מחויב להעיד הנה השינוי מצד האיכות וע"כ כיון שהשינוי מצד האיכות שוה אסור דרבנן לדאורייתא דבעד פסול דרבנן ג"כ לא יחוייב ממון וכן אשה האסורה מדרבנן ג"כ אסורה וכן בגזל דרבנן ג"כ לאו שלו וכן להיפוך היכא דרבנן תקנו דחשוב שלו הנה באיכות חשוב שלו אמנם בכיסוי שהקפידה התורה בעוף אשר יאכל להטעין כיסוי לדמו אנחנו לא נדע טעם הדבר שיגרום שינוי איכות הנאכל משאינו נאכל דאם נאמר טעם הכיסוי כדבריהם במדרש לפי שכיסוי דמו של הבל חייבה התורה לכסות דמיהן כך לי הנאכל כאינו נאכל וכן לשאר הטעמים שבמדרשים ואם נאמר שאין אנו יודעים כלל טעם פשיטא שלא נדע ההבדל בין נאכל לאינו נאכל אחרי שעיקר הטעם נעלם מאתנו וכן בסוכה הראוי לז' לא נדע טעם הדבר מה לי אם ראוי או לא ראוי כיון דליומו ראוי וקיימא לן דיוצאין מסוכה לסוכה וכן בטובח איסור הנאה דפטור דבעי' וטבחו אין הטעם ידוע

נמצא דאין לנו תפיסה בזה רק מצד השם לא מצד האיכות רק דהתורה הקפידה בשם ראוי לז' ולשחיטה ראוי א"כ בשם י"ל דאסור דרבנן כיון דמה"ת מותר יפול עליו שם ראוי כיון דאין לנו טעם מצד האיכות ע"כ מוכרחין אנו לומר דכך גזרה תורה דוקא בראוי הנה גם על אסור דרבנן תפול עליו שם ראוי מה"ת. ובזה מיושב קושיות ר"א ששון ג"כ דעל קנס שיפטר בועל פסולות שאין ראוים לו אין לנו שום טעם ואדרבא מצד הסברא בפסולות יקנוס אותו ביותר וא"כ אין לנו רק גזירת התורה שלא ינהוג קנס רק בנערות כשירות ולא מצד איכותן א"כ אף בשניות יפול עליהם שם ראויות כיון דמדאורייתא חזיין משא"כ לענין ולו תהיה לאשה באונס האיכות גורם השינוי כדכתיבנא ויפה כתב הכ"מ דאף שניות חשוב אינו ראוי מצד האיכות ודוק בכל זה כי בכל זה יתיישבו כל הקושיות וכל הסתירות הנמצאות בכל זה בש"ס:

**ג**

**אולם** עוד אחת נשאר לנו לבאר והוא דברי הרמב"ן בחידושיו לב"ב דף נ"ז שהקשה למ"ד מכירת שטרות דרבנן למה המקדש בשט"ח מקודשת ותי' דמאי מקודשת מדרבנן וכן כתב הרי"ו הביאו ב"י בא"ה סי' כ"א בקדשה בחוב שיש לו על אחרים במעמד שלשתן אינה מקודשת אלא מדרבנן כיון דקנין מעמד ג' אינו אלא מדרבנן ומה בכך כיון דזה מצד האיכות דבעי' שיקדשה בממון שלו וזה תשוב ממון כיון דחכמים תקנו שיקנה קנין הלז ובאמת הב"י שם השיגו על הרי"ו בזה אך צריך להבין דעת קדושים הרמב"ן והרי"ו דמ"ש מהך דסוכה אף דמדאורייתא חשוב גזילה כיון דרבנן תקנו מפני תקנת השבים דאין לו אלא דמי עצים חשוב לכם וה"ה כאן וכן הקשה בשעה"מ פ"ח מלולב שם וז"ל ונעיר עוד לישב קושי' התוס' דל"א א' למ"ד משחק בקובי' חייב קרבן שבועה דמדאורייתא חזי ורבנן הוא דפסלוהו כתב התוספות וז"ל ואע"ג דאמר לקמן הכל מודים בעד מיתה דחייב דאזלי' בתר דרבנן דאכשירוהו בתר תרווייהו אזלינן לחייבו דהתם כיון דמדרבנן מועלת עדותו הרי יש כאן הפסד ממון והכא אע"ג דמדרבנן לא מהני עדותו מ"מ כיון דמדאורייתא מהני מחייב עכ"ד ודבריהם תמוהין לכל משכיל דממ"נ אם נלך בתר דאורייתא היכא דחשוב ראוי חייב אע"ג דאין כאן הפסד ממון דאף אם יעיד לא יחייב ממון דפסול הוא מדרבנן ואם נאמר דאינו תלוי רק בראוי מדאורייתא אף באין הפסד א"כ בעד מיתה אף דיש הפסד כיון דאין ראוי יפטור וכן להפוך אם תלוי בהפסד אף בשאינו ראוי א"כ הכא בראוי אף שאינו הפסד יפטר ואף דאזלי' הכא והכא לחומרא זה חומרא שמחייבין אותו קרבן ומביאין חולין לעזרה ול"נ ליישב שיש חילוק במילי דרבנן בין אם הם מקילין בין אם הם מחמירין דהיכא שהן מחמירין על

ד"ת עדיין ד"ת נשארים על עומדן ולא עקרוהו רק שהוסיפו חומרא משא"כ במקום שהן מקילין א"א לומר דעדיין הדבר אסור רק מדרבנן מותר דאיך ינהוג היתר בדבר האסור מה"ת ואסור של תורה מה תהא עליו ע"כ צריך לומר דחכמים עקרו לגמרי האיסור של תורה ובטלוהו והתורה מסכמת עמהם בזה ונתנה להם כח לעקר דבר מה"ת בשב וא"ת והנה לפ"ז יתבאר לנו ויתיישבו כל הקושיות הנה בעד מיתה דחכמינו ז"ל התירו אותו אין לומר כלל דמדאורייתא אינו עד והעדות שהעיד אינו עדות א"כ אשה זו אשת איש מה"ת ואיך נבא על א"א וצריך ע"כ לומר דחכמינו עקרו לגמרי בזה ד"ת וחשוב ראוי להעיד מה"ת דא"א לקרות אפי' בשם אינו ראוי דאיך נתיר א"א על ידו ע"כ מלבד האיכות גם בשם מקרי ראוי מדאורייתא כיון דכל עיקר תקנ"ח בזה היה לעקור ד"ת לגמרו ולא להוסיף עליה' דלא נוכל לומר דהניחו הד"ת על עומדו דמדאורייתא אינו ראוי והם אמרו דראוי כיון דמדאורייתא אינו ראוי איך נתיר א"א ע"כ דעקרו לגמרי ונופל עליו שם ראוי מדאורייתא אבל במקום שהחמירו על ד"ת כגון במשחק בקוביא שאהרוהו הנה בזה לא עקרו ד"ת והודו בזה דמה"ת ראוי הוא רק הם פסלוהו וראיה לזה שחלקו בין פסולי עדות דאורייתא לדרבנן לענין הכרזה ועוד לענין כמה דברים אלמא דלא עקרו כאן הד"ת אף עכשיו ראוי הוא מדאורייתא רק דחכמים אסרוהו ונמצא מיושב בזה קושיות התוס' המשחק בקוביא שפיר קאמר מדאורייתא חזי משא"כ בעד מיתה חשיב חזי אף מדאורייתא כדכתיבנא וכן בסוכה גזולה דחכמים תקנו דאין צריך להשיב הגזילה בעינא רק דמים וע"כ דעקרו לגמרי ד"ת דאל"כ הרי עובר על עשה דוהשיב את הגזילה וע"כ דעקרו לגמרי א"כ חשוב אף מדאורייתא לכם משא"כ לענין מכירת שטרות ובמעמד שלשתן דבזה לא עקרו ד"ת **כותרת** דמה"ת באמת אינו קנין והם תקנו שיהא קנין דהפקר ב"ד הפקר אבל באמת עיקר ד"ת נשאר דמה"ת אין זה מכירה וע"כ שפיר כתב הרמב"ן דאינה מקודשת אלא מדרבנן ודוק:

**ד**

**נקטינן** מכל הלין דהאיך דנודע לנו טעם הקפידה שהקפידה התורה מצד הסברא שתלוי באיכות הדבר היכא שאיכות הלז היא ג"כ באיסור דרבנן אזי שוה הוא לאיסור דאורייתא כמו שהארכתי באות ב'. אמנם הרמב"ן נראה שחולק מהך דקידשה בשט"ח כמו שכתבתי באות ג' וממילא דלרמב"ן באונס בשניות מחויב לנשאה כיון דמה"ת ראוי היא לו והא דאמרי' בפ' ארוסה בסוטה דכ"ד ממזרת ונתינה לא שותת דאף דלדעת רש"י והר"מ נתינה אסור דרבנן י"ל דרמב"ן ס"ל כהסוברים דנתינה אסור מדאו' והא דאמר שם מעוברת ומינקת דלר"מ לא שותת ואף חכמים לא קאמרי רק משום דיכול לגרשה

ולהחזירה אף דהוא דרבנן י"ל דרמב"ן מפרש מטעם ונקה האיש מעון כמ"ש הר"מ בפי' המשנה ובזה מודה דאף איסור דרבנן עון הוא כאשר הארכנו בזה לעיל באות א' והא דאיתא בתוספתא פ"ב דיבמות גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יורשה ואינו מטמא' לה אף דחלוצה מדרבנן בטלוהו המצוה דלה יטמא מצוה אף דמדאורייתא הוה כאשתו י"ל דתוספת' אזל' אליבא דר"י דס"ל בסוכה נ"ג דאיסור דרבנן אף מדאורייתא לא חזי אבל אנן דקי"ל כר"מ התם וכסתם משנה שם דמידי דאסור מדרבנן מדאורייתא חזי לא קי"ל בזה כתוספתא. אך דוחק לומר דתוספתא אתיא כר"י דבסיפא דהך תוספתא איתא רי"א כו ומדסיפא ר"י כו' אך י"ל כמ"ש הברטנורא פ' יש מותרות משנה ג' דחליצה ואף דהוא מדבריהם עשאוהו כשל תורה והא דהקשה עליו בתוס' י"ט מ"ש חליצה מכל השניות י"ל הואיל ואשכחן חליצה לכה"ג דהוא דאורייתא נתנה לכל החליצה אף לכהן הדיוט דין דאורייתא שלא לחלק בין חליצה לחליצה ואף לדעת התוס' יו"ט א"ש שכתב דחליצה אשגרת לישן הוא ייע"ש ובזה א"ש מה דתני בסיפא דבשניות מטמא לה דאיסור דרבנן חשוב ראוי ואף שבעל משנה למלך בפ"א מהלכות נערה דין ה' טרח בזה למצוא טעם למה בשניות קאמר דמטמא דבריו דחוקים ומה שכתבנו יותר נכון דחליצה נותנין לו דין תורה כדעת הברטנורא ובשניות דהוא דרבנן מטמא וא"ש זו שיטת הרמב"ן אף בדבר שהקילו חכמים על ד"ת כהך דעד מיתה והך דגוזל עצים וסיכך בכה"ג ודאי חשוב ראוי אף מה"ת כדכתיבנא באות הקדום כיון דחכמים עקרו לגמרי ד"ת ודוק:

**ה**

**והנה** הטעם מחלוקת הלז שבין הרמב"ן להרמב"ם שבארנו דלהרמב"ם היכא דנודע לנו הטעם והטעם הלז שייך ג"כ בדרבנן אזי חשוב כד"ת משא"כ לרמב"ן אפשר לומר דתלוי בזה אי דרשינן טעמא דקרא דהר"מ לשיטתיה דפסק כר"ש דדרשינן טעמיה דקרא כמ"ש הלח"מ מהלכות מלוה ולוה פ"ג דין א' לכך דרשינן טעמא דקרא וכיון דטעם זה שייך גם בדרבנן אזי הוא כשל תורה ממש ולכך באונס דאמרה תורה אשה הראוי לו דרשינן טעמא דקרא דלא רצתה להתיר לו לקחת האשה האסורה ולעבור על איזה איסור וא"כ ה"ה שניות דאיסורא איכא והרמב"ן לא דריש ולכך ס"ל המקדש במלוה כיון דמ"ש דרבנן הוי קדושין ול"א כיון דטעם הכתוב שיתן לה כסף שיהיה שוה וכאן כיון דרבנן תקנו שיקנה קנין זה הרי הוא שלה ואל תשיבני מההוא דסוכה כ"ג דס"ל לר"מ סוכה ע"ג גמל פסולה דבעי סוכה הראוי לז' וזו אינה ראוי מדרבנן וחשוב ליה אינו ראוי מדאורייתא וע"כ אין לומר מטעם דדריש טעמא דקרא דהרי ר"י לא דריש טעמא דקרא דכבר בארנו לעיל אות ב' דבהך דסוכה שם אין טעם לדבר לפסול סוכה שאינה ראוי לז' וע"כ דלא

תליא פלוגתתן התם בטעמא דקרא אבל בדבר דיש טעם לדבר ולפי טעם זה שוה איסור דרבנן לדאורייתא א"ל דתלוי בזה אי דרשינן טעמא דקרא ועדיין צ"ע ובחידושי הלכות נבאר זה באורך בס"ד:

**1**

**עוד** רגע אדבר בענין זה דהנה בארנו לענין שבועות העדות דאף פסול דרבנן מקרי אינו ראוי להעיד מדאורייתא כמו שכ' הר"מ מטעם שבארנו באות ב' ויש להסתפק בפסול דרבנן דקי"ל דקודם שהכריזו עליו העדות שהעיד כשר אם השביע פסול דרבנן קודם שהכריז עליו אי חייב אי נימא כיון דאז עדותו עדות חשוב ראוי להעיד או נימא דבאמת הוא מצד עצמו אינו ראוי להעיד רק בדיעבד מכשירין עדותו קודם הכרזה שלא להפסיד ממון הבריות מאחר שכבר העידו כמו שכתב הר"מ הביאו הסמ"ע סימן ל"ד. ונ"ל להכריע כן להלכה ויתיישב בזה קושיות הרשב"א בחידושיו דהקשה על מ"ד דחייב קרבן שבועה כיון דמדאורייתא חזי והקשה איך מצינו לחייבו כיון דאינו כפירת ממון דאף אם יעיד לא יתחייב ממון ונראה ליישב דמיירי קודם הכרזה דאז אם יעיד יחייב ממון ושפיר הי כפירת ממון ולכך מחייב ר"פ וא"כ מוכח ממילא לדידן דקי"ל כראב"י אף קודם הכרזה אינו חייב כיון דבאמת מצד עצמו אינו ראוי להעיד רק אם כבר העיד לא רצו להפסיד הממון ודו"ק:

**ובזה** יתיישב קצת מה שהקשיתי לעיל באות ג' בדברי התוס' בשבועות שם שכתב דלענין עד מיתה מחייבינן דאיכא הפסד ממון דממ"נ כיון דאזלינן בתר הפסד ממון ולא בתר דאורייתא א"כ במשחק בקובי' אף דמדאורייתא חזי כיון דליכא הפסד ממון ליפטר ייע"ש שהקשיתי לשאול. ולפמ"ש לא קשה מידי דבאמת ג"כ כאן איכא הפסד ממון דמיירי קודם הכרזה דאז אם יעיד יחייב ממון אך לשון התוספות שם אע"ג דמדרבנן לא מהני עדותו מידי משמע דלא מהני אפי' דיעבד וע"כ אחר הכרזה ויש לדחוק דכונת התוספות דמצד עצמו לא מהני עדותו דפסול רק דחכמים לא רצו להפסיד ממון הבריות לכך דקדקו ולא כ' כמ"ש מקודם דאיכא הפסד ממון והו"ל לכתוב אבל הכא אע"ג דליכא הפסד ממון אלא ש"מ כדכתיבנא דהפסד ממון יש רק דעדות פסול מצ"ע. ואין להקשות כיון דאיכא הפסד ממון למה הוצרך לטעם דמדאורייתא חזי הלא בעד מיתה אף דלא חזי מדאורייתא מחייבינן ליה כיון דאיכא הפסד ז"א דבעד מיתה מדרבנן ראוי להעיד ומחויב להעיד משא"כ כאן דמדרבנן אינו מחויב אף אינו ראוי לכך הוצרך לטעם כיון דמדאורייתא חזי וא"ש דברי התוספות דהיכא דאיכא הפסד בין ראוי מדאורייתא ולא

מדרבנן מדרבנן ולא מדאורייתא מחייבינן ליה לר"פ אך אנן קיימא לן כראב"י באינו ראוי מדרבנן לא מחייבינן ליה ודו"ק:

**ז**

**והנה** ראיתי בשעה"מ פ"ג מהלכות מכירה דין ח' בהגהות הנקרא טעם המלך שהביא בשם חכם אחד דהך אי אסור דרבנן מחשבא לאסור דאורייתא ספיקא הוא ולכך אזלינן לחומרא היכא דהחומרא להחשיבו אינו ראוי מדאורייתא מחשבינן ליה והיכא דלא להחשיבו אינו ראוי לא מחשבינן ליה והביא ראיה מדברי התוספות שהבאתי באות הקדום לענין שבועות העדות דלענין משחק לא מחשבינן ליה אינו ראוי ומחייבינן ליה ולענין עד מיתה מחשבינן ראוי דרבנן וראוי דאורייתא לחייבו את"ד ושם האריך דברים דחוקים בענין שינוי קונה שלא נתנה להאמר. ולא דק כלל וממקום שהביא ראיה משם סתירתו שהביא מדברי התוס' האלו דשבועות העדות שחשב בכוונת דברי התוס' דאזלינן הכא והכא לחומרא טעה בזה טעות גדול כאשר כבר כתבתי בזה באות ב' דהיאך נחשוב זה לחומרא לחייבו קרבן ולהביא חולין לעזרה ועוד דע"כ לא כתב התוספות כן אלא לר"פ אבל לראב"י דקי"ל כותי' לא מחייבינן ליה קרבן במשחק בקובי' דחשבינן ליה אינו ראוי א"כ הוכחתו אינו אף לדעתו דחשיב חיוב קרבן לחומרא הרי חזינן דלא אזלינן לחומרא ולא מחייבינן ליה קרבן ועוד בהך דסוטה דאף בעבר אסור דרבנן אינה שותה וכן באסורה עליו באסור דרבנן אינה שותה הרי דמחשבינן אסור דרבנן לדאורייתא לקולא וכן בסוכה גזולה גזל עצים וסיכך דמחשבינן לכם דרבנן לדאורייתא לקולא כיון דמדרבנן אין לו אלא דמי עצים הרי דאף לקולא מחשבינן דרבנן לדאורייתא אלא מחוורת' כדכתיבנא שבזה נתיישב הכל:

**ח**

**עוד** אדבר בענין השייך לענינו והוא במה שנסתפק מהרי"ט בתשובותיו חלק או קי"ו בהא דקי"ל אין שלד"ע אי גם באיסור דרבנן אמרינן אין שלד"ע והנה בעיקר זה אדבר באורך בס"ד בכלל דאין שלד"ע אמנם השייך לענינינו מבואר הדבר לפמ"ש לעיל אות ב' לחלק בין דבר שנוכל למצוא טעם. חסר סליק:

# אפשר לצמצם

**א**

**ר'** יוסי הגלילי ס"ל אפשר לצמצם אפי' בידי שמים בכורות י"ז רחל שלא ביכרה ויצאו שני ראשיהן כאחד שניהן לכהן דס"ל אפשר לצמצם שיצאו שניהן כא' וקרא כתיב הזכרים לרבות שיהא שניה' בקדושת בכור:

**ב**

**ר"ש** סבירא ליה כריה"ג לדעת רב אשי ולדעת רבא ור"פ אין הכרח דלסבור כריה"ג. עיין יבמות י"ט א':

**ג**

**ר'** יוחנן לא ס"ל כריה"ג דאמר ביבמות כ"ח א' לא סתים לן תנא כריה"ג י"ע"ש וע"ש בתוספות ד"ה לא סתים ובמ"ש שם:

**ד**

**רב** חסדא נראה דס"ל כריה"ג דמוקי מתני' דשבועות דף ל"ב כריה"ג יעו"ש ור"י פליג דאזיל לשיטתיה כמ"ש באות הקדום וכן משמע בתוס' בכורות י"ז ב' ד"ה אפשר לצמצם ובתוספות יבמות כ"ח:

**ה**

**ר"ט** ור"ע ורבי יוסי ס"ל דאי אפשר לצמצם שיצאו שניהן כאחד אלא הא' יצא תחילה אך בידי שמים מספקא לן שם בש"ס אי ס"ל לחכמים דר' יוסי הגלילי אפשר לצמצם ואף דאסיק שם דאף בידי אדם ס"ל לחכמים דריה"ג א"א לצמצם מ"מ לר"ע ור"ט י"ל דס"ל אפשר בידי אדם וע"ש בסוגיא:

**ו**

**ר'** אליעזר ס"ל אפשר לצמצם בכורות י"ח א' ומיהו י"ל דוקא בידי אדם ס"ל אפשר לצמצם אבל בידי שמים א"א לצמצם יע"ש ודוק:

**ז**

**רבא ס"ל** לכאורה אפשר לצמצם אפי' בידי שמים מהך דבכורות דף ס' יצאו שנים בעשירי אך ע' בתוס' בכורות י"ז שכתב די"ל דרבא ס"ל א"א לצמצם וע' תוס' יבמות כ"ח שכ' דרבא ס"ל אפשר לצמצם אף בידי שמים יע"ש גם בבכורות לא דחי רק הא דיצאו שנים בעשירי אבל מהך דחולין ל"ח והך דחולין ע' דמשמע משם דרבא ס"ל אפשר לצמצם לא דחי בתוס' אך בתוס' חולין ל"ח דחו הך דזה פירש והך דחולין ע' לא דחי

שם גבי הא דבעי רבא הלכו באברי' אחר הרוב דמשמע משם דס"ל אפשר לצמצם אף בידי שמים יע"ש:

## ח

**רב** ורב כהנא דחולין כ"ח ב' דפליגי במחצה על מחצה כרוב ור"פ ור"ה בריה דר"י דעירובין ט"ו ודסוכה ט"ו דפליגי בפרוץ כעומד נראה דס"ל אפשר לצמצם בידי אדם כ"כ התוספות בעירובין ה' ובחולין כ"ח ובבכורות י"ז אך ר"ש מנייביל (כ"כ התוס' בכורות י"ז חולין כ"ח ובתוספות עירובין כ' זה בשם ר' שמעיה) דהנך אמוראי מצי סברי א"א לצמצם אף בידי אדם יע"ש:

## ט

**רב** אשי ס"ל א"א לצמצם אף בידי אדם עירובין ה' ב' וע"ש בתוספות ד"ה וספק דבריהם דמצי סבר אפשר לצמצם בידי אדם ולדברי ר' שמעי' שם בתוס' ס"ל א"א לצמצם יע"ש:
ודוק:
**הנה** נבאר מקודם פירוש הדברים דא"א לצמצם דדעת רש"י ורמב"ם בפירוש המשנה שם ובחיבורו פ"ה מהלכות בכורות דא"א שיהא שוים ובודאי קדים אחד מהן דעת הר"ר שמעון הביאו התוספות פ"ב דחולין דף כ"ח ב' ובפ"ק דעירובין דף ו"א כ"כ בשם הר"ר שמעיה דפירוש אי אפשר לצמצם דאין יכולין לברר הדבר אבל יש לספק שמא יצאו שניהם כא' ושמא יצא א' קודם אבל עכ"פ אפשר שיהא שוים אך אין לברר הדבר ואיכא למידק דרבנן דס"ל א"א לצמצם קרא דזכרים למאי אתא בשלמא לדעת הר"ר שמעון דיש עכ"פ במציאות שיצאו שניהם כא' א"כ שבקי לקרא דדחיק ומוקי אנפשיה שאם יבא אליהו ויאמר שיצאו שניהם כא' וכענין שכתבו התוספות בעירובין ק"ו ב' ד"ה פרוץ ייע"ש:
**או** לדעת הסוברים תפיסה אחר שנולד הספק ג"כ מועיל יש נ"מ שאם יתפוס הכהן לא יוציאו מידו די"ל שיצאו שניהם ושניהם לו דקרא כתיב הזכרים אבל לדעת הסוברים דא"א שיצאו כא' בשום ענין א"כ קרא דהזכרים למאי אתא וע"ק קושי' התוספות בחולין ק"ח ובעירובין ובבכורות שם דאי א"א לצמצם בשום ענין איך פליגי אמוראי במע"מ כרוב כיון דא"א לצמצם ובחידושי חולין ישבתי בפשיטות דפלוגתתם לענין מע"מ כרוב נ"מ היכא דאיכא כחוט השערה יותר ממחצה דלמ"ד מחצה על מחצה כרוב נהי דלא מכשרינן במחצה משום דא"א לצמצם מ"מ בחוט השערה יותר מותר נהי דא"א לצמצם והיה מתחילה פחות ממחצה כחוט השערה מ"מ כיון דכאן חוט השערה יותר ממחצה לפי אומדן דעתינו עכ"פ מחצה מיהו איכא ולמ"ד מע"מ אינו כרוב לא מכשרינן בחוט

השערה יותר וכבר יש מחלוקת בזה בין הרשב"א והמרדכי והאגודה דהרשב"א ס"ל דסגי בכ"ש יותר ממחצה והמרדכי והאגודה ס"ל דבעי' רובא דמינכר וראיות הרשב"א בחידושיו מהא דאמרינן מע"מ אינו כרוב כתב משמע דמשהו יותר מותר אינו ראיה דלפמ"ש דא"א לצמצם אף אי מע"מ כרוב לא שרינן אלא במשהו יותר והשתא דאסקינן דאינו כרוב אינו מועיל משהו יותר וצריך ב' משהויין וכן ראיותיו מטריפה אינו ראיה דאדרבה התם אפילו במחצה לא שרינן מטעם דא"א לצמצם והכא אפילו יותר ממחצה לא שרינן מטעם זה דא"א לצמצם וראיותיו מת"כ כמה בין רובו לחציו מלא שער' דבאמת אינו אלא שער' רק דאנן לא ידעינן מהו מחצה דהא א"א לצמצם ולכך צריך שיעור יותר גדול ואפילו מן התורה לא מבעיא לדעת הרשב"א דסמה"ת אסור אלא אפילו לדעת הר"מ דסמה"ת מותר מ"מ באתחזיק מודה דאסור ואשם תלוי יוכיח וכאן אתחזק איסור אמ"ה ואינו זבוח. היוצא מזה דעכ"פ למ"ד א"א לצמצם נהי דלא בעי' רוב הניכר לכל אעפ"כ לא סגי ברוב מצומצם חוט השערה יותר מחצי כדעת הרשב"א רק בעינן שיהא רוב בריוח ולא בצמצום דא"א לצמצם ובהיות כן תמיהא לי על הר"מ דבפ"ט מה' רוצח פסק דא"א לצמצם אפילו בידי אדם ובפ"א מה' שחיטה כ' דסגי בחוט השערה יותר מחצי ואפשר ליישב בדוחק דחצי דכ' היינו בחצי המבורר ולא בחצי מצומצם כיון דכבר סתם לן בהלכו' רוצח דא"א לצמצם וכן לענין טריפות דמכשירין חצי קנה פגום היינו כחות מחצי דבחצי מצומצם י"ל דא"א לצמצם ושמא הוא יותר מחצי משהו:

**ואגב** שהמשכנו הענין למחלוקת הרשב"א והמרדכי עוד רגע אדבר בזה דנ"ל להביא ראיה לדעת המרדכי דבעינן רוב הניכר ממה דמקשה בחולין כ"ט א' רוב אחד בעוף הא תנינא חדא זימנא ורובו של אחד כמוהו וקשה דילמא אי מרישא ה"א דוקא הרוב הניכר ואתי לאפוקי מא' וב' דתני ברישא לכך תני משנה יתירה רוב אחד בעוף דאפילו רוב מצומצם סגי וגם מה דתני לה בתר חצי אחד בעוף דמשמע כל שיותר מחצי רוב מקרי וא"ל דאכתי ל"ל למתניי' מהא דתני חצי פסול שמעינן דמשהו יותר כשר ז"א דה"א דחצי משמיענו אפי' חצי כ"א:

איברא דגם להמרדכי דס"ל בשחיטה בעינן רוב הניכר קשה מהא דאמר לקמן חולין שם חדא בחולין חדא בקדשים וצריכא דלמה הוצרך לצריכותא דבל"ז לא דמי להדדי דבקדשים הוי רוב מצומצם (כדאמרינן בחולין כ"א א' שנים או רוב שנים י"ע"ש וכן לקמן שם דף כ"ג ב' אסיק דבקדשים סגי ברוב מצומצם דכהנים זריזין הן ובחולין בעינן רוב הניכר לדעת המרדכי ובדוחק י"ל כי זה טעם דבקדשים סגי ברוב מצומצם משום וכו'. ע"כ הגה מבנו) משום דכהנים זריזין ול"ג דילמא לא אתי למעבד רובא אבל שיעור

הכשר שחיטה ברוב מצומצם סגי רק דבקדשים ל"ג א"כ ממילא בחולין דגזרינן דל"ש זריזין הן וא"ל דאכתי אי הוי נקט חולין דבעינן רוב הניכר ה"א דחיוב שחיטה כך הוא ולא משום גזירה וממילא דאף בקדשים דכהנים זריזין אף עפ"כ בעינן רוב הניכר דז"א דלענין חיוב שחיטה כיון דאיכא רוב סגי ע"כ מטעם דרובא ככולו מ"ל רוב ניכר מ"ל רוב מצומצם ואין הבדל בין מצומצם לניכר רק לענין גזירה אבל לא לעיקר' דדינא אך זה דוחק ע"כ נר' לי שלא כדעת הפר"ח ביו"ד שהוכיח דבחולין ראוי לגזור דלמא לא אתי למעבד רובא מההוא דחולין קכ"ג דשנינן כהנים זריזין הם הא בחולין גזרינן אבל באמת אין זה ראיה שהרי כבר כתב התוס' לעיל דק"א ב' ד"ה אינו מבדיל דהא דפרכינן דלמא לא אתי למעבד ק' דמאי חייס שייך הכא ותי' משום דלראב"ש אסור לחתוך כל הב' ושייך שמא חייס שתיירא שלא יחתוך כל הב' ועי"כ יצמצם ולא עביד רוב ש"מ דוקא משום הכי גזרינן ואם כן בחולין דאדרבא לכתחלה צריך לשחוט ב' ל"ש הך גזירה כלל:

## איילונית לענין קדושין וגיטין

### א

**דעת** התוספות ביבמות דף ב' ב' דקדושי איילונית אינו כלום אם לא הכיר בה שהיא איילונית ודייקי לה ממשנה דיבמות שם דאמר או שנמצאו איילונית משמע דאפילו גט אין צריכה כלל דאל"כ הוי חולצת ולא מתייבמת כמו ביכולה למאן ולא מיאנה ול"ד לנמצאו מומין דצריכה גט מספק דאיילונית גרועה משאר מומין דאין אשה אלא לבנים כ"כ התוספות בכתובות אם לא שקיבל עליו אף שתהיה איילונית:

### ב

**ודעת** ר' אברהם מבורגיילה בתוספות יבמות ב' ב' דאיילונית צריכה גט מספק שמא אין הבעל מקפיד על זה ומתניתין או שנמצאו איילונית היינו שנמצאו בחיי הבעל והקפיד עכ"ד. והנה נראה מדבריו דבנמצאו בחיי הבעל והקפיד אינה צריכה גט כלל דאל"כ לא מיתרצא קושית התוס' דהאיך אמר או שנמצאו איילונית דאכתי צריכה צרתה חליצה כמו ביכולה למאן ולא מיאנה דצרתה חולצת אלא ע"כ ס"ל דבהקפיד א"צ גט. ואני תמה על זה כיון דלדידיה יש ספק בזה אי קפיד אי לא מה יועיל אמירתו שמקפיד להוציאה בלא גט דלמא מתחלה נתרצה ואח"כ יהיב דעתיה למיהדר וקפיד וכי על אמירתו נוציא אשת איש בלא גט אם לא דמיירי שראינו שתיכף שנודע לו שהיא איילונית קפיד וגרשה מביתו ושוב לא דר עמה. וגם ע"ז יש לפקפק אימור בתחלה בשעת קידושין קיבל עליו אף שתהיה איילונית דהרי לדעת ר' אברהם יש מקצת אנשים שמקבלים עליהם וא"כ

קשה הך דנמצאו איילונית דמשמע דא"צ גט כלל דאל"כ היתה צריכה חליצה וע"ק על דעת ר' אברהם דא"כ קטנה למה אינה מתייבמת דהא איכא ס"ס שמא איינה איילונית ואת"ל שהיא איילונית שמא קבלה עליו בעלה ובחדושי יבמות הארכתי מאד בזה ושוב מצאתי בשער המלך בפ' י' מהל' מקואות שהקשה כן ותי' הואיל וסמייא בידן לברורי לא סמכי' אס"ס וכדעת הסוברים כן. ואני תמה עליו דמלבד דרוב הפוסקים ס"ל דאפילו בסמיא דידן סמכינן אס"ס וכמ"ש הוא עצמו. אך עוד קשה לי דזה לא חשוב סמיא דידן מה שתמתין עד שתביא סימנין אימור לא תביא סימנים ולא יהיה ניכר עד רוב ימים דהיינו ל"ה שנים כמ"ש בפ"ב מהלכות אישות וכי חשוב זה סמיא בידן לברורי שתעגן ותיתב עד ל"ה שנים. ולא עוד אלא דיבמה אינה ניזונית משל בעל רק ג"ח ומשל יבם כלל לא וא"כ היא תובעת להתייבם בכדי שתהא ניזונית ואיך נעגן אותה בחוסר לחם כיון דאיכא ס"ס למישרי לה. ועוד דהש"ס חייש לבטל מצות יבמין דלמא אדמייבם חד מיית אידך עיין יבמות כ"ו א' והתם במעט קט חיישינן לזה וק"ו כאן ברוב שנים אלו דאיכא למיחש דילמ' מיית ותתבטל מצות יבמין והרי התם עקרינן ליבום מחמת חשש מת בזמן מועט כ"ש לזמן מרובה כזה. ולכאורה יש ראיה לסברת שער המלך דאיכ' ס"ס באיילונית רק הא דאין מייבמין משום דסמי' בידן לברורי דיש להקשות ע"ז דקי"ל דקטנה יוצאה בגט יש לה כתובה ודוקא קטנה ממאנת אין לה כתובה וקשה למאי דקי"ל כשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב א"כ ניחוש דלמ' איילונית היא ואיילונית אין לה כתובה כמבואר בכתובות דף ק' ע"ב ובדברי הרמב"ם בפכ"ד מהלכות אישות ולדעת קצת פוסקים והראב"ד מכללם אפילו תוספת אין לה והנה בכתובות שם איפלגו רב ושמואל רב ס"ל דקטנה יוצאה בגט אין לה כתובה ושמואל ס"ל יש לה וקשה דהא איפכ' שמעינן דרב דס"ל בב"ב צ"ב דהולכין בממון אחר הרוב יש לה כתובה ולשמואל דס"ל אין הולכין לא ניתוב לה מחשש שמא איילונית היא וע"כ לא פליגי התם אלא בקטנה שקדשה אחיה אבל בקדשה אביה משמע שם דלכ"ע אית לה כתובה ואימא הא אין הולכין בממון אחר הרוב. ולפמ"ש בשער המלך דבאמת איכא ס"ס רק לכתחלה אין סומכין עליו דסמי' בידן לברורי א"כ התם דנשאה והוציאה בגט שפיר אית לה כתובה מטעם ס"ס כמ"ש התוספות בכתובות ד"ט ב' ד"ה אי למיתב דהיכא דאיכ' ס"ס יש לה כתובה ולא אמרינן אוקי ממונא בחזקתה ע"ש. וכן יתיישב בזה מה שהקשיתי על ר"מ דאמר קטנה לא מתייבמת משמע דוקא בקטנותה אבל אחר שתגדל מתייבמת ואמאי נימא כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים וע' בערך יבמה שנאסרה שכתבנו ע"ז כמה תירוצים אך אם נא' דהכא ליכא

איסור' כלל מן הדין דאיכ' ס"ס רק הואיל וסמי' בידן לברורי משתגדל א"כ אין כאן יבמה שנאסרה כלל ואדרבה אם תאמר שתיאסר גם משתגדל אזי אף בקטנותה שרי' כיון דלא סמיא בידן דהא דוקא בשביל שיתברר ההיתר בגדלותה אנו אוסרין עליו בקטנותה אבל אם מחמת זה תיאסר אף בגדלותה אזי גם בקטנותה שרי' דהא באמת איכ' ס"ס אלא ודאי דאין כאן יבמה שנאסרה דמן הדין שרי' רק דאין אנו מתירין לכתחלה ואפשר שתתברר. ע"ק על דעת ר' אברהם מהא דיבמות ס"א ב' דאמר ר' אליעזר כהן לא ישא קטנה ומפרש רבה הטעם שמא תמצא איילונית ואיילונית אסורה לכהן משום זונה לר' יהודה ומקשינן מי ס"ל לר"א כר"מ דחייש לאיילונית והתני' רא"א קטנה מתייבמת וקשה ומאי קושי' דלמא התם שאני דאיכ' ס"ס וס"ל דס"ס אף שיכול להתברר סומכין עליו וכדעת התוס' והרא"ש והמאור ועוד גדולי הפוסקים שסוברים כן כמ"ש בשעה"מ שם וגם לתירוץ הב' שתירץ בשעה"מ דהוי ס"ס בתרי גופי דלא אזלי' בתרה מנ"ל להקשות על רבה ולומר דר"א סובר כן דלמ' ר"א ס"ל דאף בכה"ג הוי ס"ס ולעולם דס"ל כר"מ דחייש למיעוט איילונית. גם בגוף הסבר' שכתב השער המלך דהוי ס"ס בתרי גופי ומייתי ראי' ממ"ש הרא"מ בתוספות על הסמ"ג בהלכות מגילה דטומטום אינו מוציא את מינו אף על גב דהוי ס"ס שמא הוא זכר ואת"ל דהמוצי' היא נקבה שמא גם היוצא היא נקבה ותי' דס"ס בתרי גופי לא אמרינן נ"ל דלא דמי דהכא אין דנין על הקטנה לבד שמא אינה איילונית ואת"ל איילונית שמא קבלה בעלה ואין אנו דנין רק עליה לחוד משא"כ התם צריך אתה שתאמר שמא המוציא הוא זכר ואת"ל נקבה שמא גם היוצא היא נקבה ועוד דבר מן דין דנהי דלימא דליכ' הכא ס"ס מ"מ מיעוט' דמיעוט' איכא דמיעוט המה איילונית ובאותו מיעוט ג"כ רוב שבעליהן מקפידין ואינן מקודשו' כלל והיכ' דאיכא ב' צדדי הוי מיעוט' דמיעוט' ובחדושי ישבתי דבריו אבל אינו מחוור לדינ' כמו שהארכתי שם גם מהך דסנהדרין שאכתוב באות ג' קשה על ר' אברהם מנ"ל דל"ח למיעוט בד"נ דלמא לעולם חיישינן ושאני הכא דאיכ' ס"ס או דהוי מיעוט דמיעוט' כיון דאיכא טובא דלא קפדי אאיילונית. והנה הרמב"ם בפ"ד מהלכות אישות דין י' כתב וכן האיילונית שנתקדשה הרי אלו קדושין גמורים וכתב ה"ה שם דרבינו ס"ל דאפילו בלא הכיר בה הוי קידושין גמורים וכדעת רבינו יעקב שהעלה כן וכ"כ הטור באה"ע סימן מ"ד דלהרמב"ם צריך גט מדברי תורה והרב בעל לח"מ שם הקשה על דבריהם דמה יענו למה ששנינו במשנתינו בנמצאו איילונית דהיא קדושי טעות וצרתה מתייבמת ובאמת לא דק בזה דמשנתינו לרבא ביבמות די"ב ב' מיירי אפילו בהכיר בה שהיא איילונית ואעפ"כ צרתה מתייבמת דהוי כצרת ערוה שלא במקום מצוה וכ"כ הנ"י והרשב"א בחידושיו רפ"ק דיבמות דהא

דמחלקינן בין הכיר בה ללא הכיר בה לרב אסי אבל לרבא אפילו לא הכיר בה הוי קדושין וההוא דמתניתין משום דהוי כצרת ערוה שלא במקום מצוה. שוב מצאתי בשעה"מ פ"ו מהלכות יבום שתי' כן:

**ג**

**וראיתי** בשער המלך שהשיג על הרמב"ם מהך דסנהדרין ס"ט דהוכיח דלא חיישינן למיעוט בדיני נפשות מהא דקטנה בת ג' חייבים עליה משום אשת איש ואם איתא דחיישינן למיעוט דילמא איילונית היא ואם איתא כדברי רבינו דקדושי איילונית קדושין מה"ת האי מקשה ניהו דאיילונית היא מ"מ היא אשת איש מספק וע"ש מ"ש בזה דרב ירמיה מדפתי ס"ל כרב אסי ולא דק דא"כ הוי לן לפסוק כרב אסי דרב ירמי' מדפתי בתראה טובא מרבא שהיה בימי מר בר רב אשי ובימי רבינא כמ"ש בספרי כנוס סופרים ולדידי חזי בדברי הרמב"ם כהרמב"ן בחידושין בפ"ק דיבמות שכ' חלוק דוקא בקטנה ונמצאת אח"כ איילונית הוי מקח טעות אבל בקידש גדולה אף שלא הכיר בה לא הוי מקח טעות מדלא בדקה קבלה עליו עכ"ד שם. וע"כ רבינו שכתב וכן איילונית שנתקדשה ע"כ מיירי בגדולה דאי נתקדשה בקטנותה עדיין לא היתה אז איילונית דסימני איילונית אין ניכרים בקטנות דהרי אפי' בהגיע לי"ב שנים ויום אחד ולא הביאה שתי שערות אע"פ שנראו בה סימני איילונית עדיין קטנה עד עשרים שנה ואם כן הא דאמר איילונית שנתקדשה ע"כ בגדולה מיירי שניכר שהיא איילונית ועוד דאי בקטנה קדשה אביה הוה ליה למימר וס"ל להרמב"ם חילוק של הרמב"ן דבקדשה בגדלותה אף שלא הכיר בה קדושין גמורין הן מדלא בדקה אבל בההוא דסנהדרין דף ס"ט דמיירי בקטנה בת ג' שנים אף הרמב"ם מודה שאינה מקודשת וכמ"ש הרמב"ן ולכך שפיר הוכיח שם בסנהדרינן דאזלינן בתר רובא. איברא דלפ"ז קשה על מ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות חליצה ויבום דין י"ז וכן היבמה הקטנה אם רצה היבם לייבם אותה מייבם דלפמ"ש ס"ל להרמב"ם דקטנה שנמצאת אחר הקדושין איילונית אין קדושיה קדושין כלל וא"כ מאי קמ"ל בזה דהא אפילו ר"מ מודה בזה וע"כ לא פליגי ר"מ ורבנן אלא בקבלה אחיו עליו אפילו תהא איילונית וכמ"ש הרמב"ן דלפי שיטה זו צריך לאוקמי בקיבלה אחיו עליו וא"כ הו"ל להשמיענו לרבינו עיקר הדין דפליגי ביה ר"מ ורבנן ולמפסק כרבנן ולפרש דאפילו בקבלה עליו אחיו שרי לייבם כרבנן וי"ל בדוחק דהר"מ סתימות לשון הש"ס העתיק וכי היכא דבש"ס צריכין לפרש דמיירי בקבלה עליו ה"ה כאן. סליק:

# את שדרכו למנות

**א**

**ר"מ** ס"ל את שדרכו למנות לא בטל ואיפלגו ר"י ור"ל במילתי' דר"י ס"ל את שדרכו למנות דהיינו מה שמיוחד למנין ואינו נמכר רק ע"פ מנין לאפוקי בצים וכיוצא בהם שהרבה פעמים נמכרי' באומד ור"ל ס"ל כל שדרכו למנות אפילו דבר שמונין אותו לפעמים כגון בצים לא בטל לר"מ:

**ב**

**רבי** אליעזר ס"ל כל שדרכו למנות בטיל אבל דבר המיוחד למנות לא שמעינן ליה לר"א דלסבור דבטיל ואף כל שדרכו למנות לא שמעינן לדידיה דבטיל רק בליטרא קציעות (זבחים דף ע"ג ביצה ד"ג ב') דהוא דרבנן אבל בדאורייתא לא שמעינן לי'. כ"ז מתבאר לך מסוגי' דזבחים וביצה שם וכל זה בין לר"מ בין לר' יהודה ייע"ש ודוק:

**ג**

**ר'** יהושע לדעת ר"מ ס"ל כל שדרכו למנות בטיל בדרבנן ובדאורייתא לא שמעינן ליה וכן באת שדרכו למנות לא שמעינן דס"ל דמיבטול ולר' יהודה ס"ל לר' יהושע כל שדרכו למנות אפי' בדרבנן לא בטיל. כ"ז מתבאר בביצה דף ג' ב' **ייע"ש**:

**ד**

**ר'** יהודה ס"ל כל שדרכו למנות לא בטיל ואף לר' יוחנן דס"ל לר"מ כל שדרכו למנות בטיל כמש"ל אות א' מודה דלר' יהודה לא בטיל כ"כ התוספות ביבמות פ"א ב' ד"ה ר"י אומר לא תעלה ייע"ש וראייתם מהך דליטר' קציעות שכתבתי באות הקדום דס"ל לר"י דרבי יהושע סביר' ליה כל שדרכו למנות לא בטיל אכן דעת רש"י שם ביבמות נראה דלר' יוחנן דס"ל את שדרכו למנות אף לר' יהודה כל שדרכו למנות בטל לכך הוצרך רש"י לפרש טעמיה דרבי יהודה משום מב"מ ויש קצת ראיה לפירש"י מסוגיא דביצה ג' דמקשה הניחא למ"ד כל שדרכו למנות אבל למ"ד את שדרכו למנות מא"ל. ויש לעיין לפמ"ש התוס' בפ' כירה דר"י דס"ל משום משקין שזבו ביצה מותרת בטלטול וא"כ הך ברייתא דתני אסורה בטלטול ע"כ צ"ל ולאוקמי כר' יהודה דס"ל מוקצה אסור ולכך אסור בטלטול וכ"כ בכר"ו סי' ק"ב וא"כ מאי מקשה אלא למ"ד את שדרכו למנות מא"ל הא הך ברייתא ע"כ ר' יהודה הוא ולר' יהודה אף מאן דס"ל את שדרכו מודה דלר"י כל שדרכו למנות לא בטיל אלא ע"כ כפי' רש"י דמאן דס"ל את שדרכו אף לר"י כל שדרכו בטיל. אך נלע"ד ליישב שיטת התוס' דזהו באמת כוונת ר"פ מאי דמשני שם בביצה

האי תנא תנא דליטר' קציעות הוא ובאמת הלשון דחוק דהל"ל הא מני ר' יהושע הוא ומנ"ל דזהו התנא דברייתי' הוא התנא דליטרא קציעות והל"ל דסבר כי האי תנא דליטר' קציעות אך ר"פ כיון למ"ש דע"כ התנא דאוסר הביצה אף בטלטול צ"ל דרבי יהודה הוא דאית ליה מוקצה ע"כ האי תנא דהיינו רבי יהודה הוא תנא דליטרא קציעות וכיון על ר' יהודה דס"ל אליבא דר' יהושע דכל שבמנין לא בטיל וע"כ דר' יהודה ס"ל ג"כ הכי וכמו שהוכיחו באמת התוספות ביבמות מכאן דר"י ס"ל כל שדרכו למנות לא בטיל וכיון ר"פ על רבי יהודה ולא על ר' יהושע לכך יפה אמר האי תנא דליטרא קציעות דע"ה האי תנא ר' יהודה הוא מדאוסר ביצה בטלטול. ודוק:

## אסמכתא

### א

**ר'** יוסי ס"ל אסמכתא קניא ב"ב קס"ח ע"א:

### ב

**ר'** יהודה ס"ל אסמכתא לא קניא שם:

### ג

**רב** נחמן אמר רבה בר אבוהו אמר רב ס"ל הלכה כר' יוסי דאסמכתא קניא שם. אך עיין

### ד

**בתוספות** שם דגרסי ר"נ אמר רבה בר אבוהו ס"ל אין הלכה כר' יוסי ייע"ש וע"ש בתוספות שהאריכו בזה ועיין בב"מ דף ס"ו דמבואר שם דר"נ היה רגיל לומר אסמכתא קניא ומניומי החזירו:

### ה

**מניומי** ס"ל אסמכתא לא קניא ב"מ ס"ו א':

### ו

**רב** הונא לכאורה נראה שם בגמ' דס"ל אסמכתא קניא דסבירא ליה בשעת מתן מעות קני אך התוס' הביאו ראיה מנדרים דר"ה ס"ל בכל דוכתא אסמכתא לא קניא ושאני הך דב"מ דהוי דמי קצת למכירה גמורה ייע"ש הטעם ועיין בר"ן נדרים כ"ז א' שכ' דרב הונא הדר בי' כדהדר בי' ר"נ דמניומי הדרי':

### ז

**ר'** יוחנן ס"ל הלכה כר' יוסי ב"ב קס"ח א':

**ח**
**ר**' אמי ס"ל ג"כ שם כר"י דאסמכתא קניא:

**ט**
**ר**' ששת ס"ל דלא מקרי אסמכתא רק כשתלה התנחי בדבר שהוא בידו כגון אם לא אפרע לך עד זמן פלוני כו' דלא נתכוין ליתן לו כלום רק שבטח על עצמו שיתן לו כיון שהוא בידו אבל בדבר שאינו בידו כגון משחקי בקוביא דלא סמך אמידי ודאי גמר ואקני ולאו גזולה הוא כן מבואר בסנהד' כ"ד לפירש"י שם ולר"ת שם דרך אחר ייע"ש ויתבאר בס"ד וע' אות י"ג:

**י**
**רמב"ח** ס"ל אף בדבר שאינו בידו הוי אסמכתא שם בסנהדרין וכ"ז לפירש"י ולפי' ר"ת דרך אחר. איברא די"ל דרמב"ח מודה דהיכא דאינו בידו כלל דלא הוי אסמכתא והתם טעמא משום דאמר קים לי בנפשאי דידענא טפי וכן ביונים דידענא בנקשא טפי כמ"ש לקמן כ"ה ב' יעו"ש ואפשר בזה מחולק רמב"ח ורב ששת דרמב"ח סובר דזה הוי בידו ולכך הוי אסמכתא ורב ששת סובר דאינו בידו אבל היכא דודאי אינו בידו גם רמב"ח מודה דלא הוי אסמכתא ואפשר דחכמים ורבי יהודה לרמב"ח פליגי ג"כ בהכי דחכמים ס"ל דהוי בידו דאמר קים לי בנפשאי ולכך ס"ל דהוי אסמכתא ור"י ס"ל דזה לא הוי בידו ולכך ס"ל דאינו אסמכתא וצ"ע ורמב"ח מודה:

**יא**
**דלר**' יהודה בכה"ג היכא דאינו בידו ולא סמיך אמידי לא הוי אסמכתא ייע"ש בדף כ"ה א' דגברא אגברא קרמית דרמב"ח ס"ל דר' יהודה פליג וס"ל דלא הוי אסמכתא ייע"ש. וכ"ז לפירש"י ולרבינו תם דרך אחר:

**יב**
**ר**' טרפון ס"ל דאף באינו בידו ולא סמיך אמידי הוי אסמכתא שם במה דאמר אין אחד מהם נזיר ייע"ש דף כ"ה א' וברש"י ודוק וכ"ז לשיטת רש"י:

**יג**
**אף** לדעת רש"י דהיכא דבידו הוי אסמכתא היינו היכא דגזים כגון אם אוביר משלם אלפי זוזא דמתנה לשלם אלף זוז בשביל קרקע אחת אבל היכא דהוא בידי שמים ולא גזים לא הוי אסמכת' כגון אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא כ"ז מתבאר בדברי התוספות סנהדרין כ"ה א' ובדף כ"ד ב' כל כי האי גוונא כו' ועיין היטב:

**יד**

**רבא** ס"ל אסמכתא לא קניא ב"מ ק"ד ב' ודוק' היכא דקא גזים ואמר מילתא יתירתא אבל היכא דלא גזים כהך אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא לאו אסמכתא היא וקני' ב"מ שם. סליק:

## אותיות נקנות במסירה

**א**

**רבי** ס"ל אותיות נקנות במסירה כיון שמסר השטר לאחר קנה האחר את החוב וא"צ לכתוב לו קני לך איהו וכל שעבודי' אך אי נימא דצריך ראיה אפשר דצריך לכתוב כן לראיה כמ"ש התוספות שם בב"ב דע"ו ד"ה אמר ר"פ ייע"ש והרא"ש כ' שם דבאמירה בעלמא סגי וזה פשוט כ"ז בב"ב דף ע"ו א' ועוד צידדו שם התוספות והרא"ש דאפשר לרבי דמיקל בקניית השטר דלא בעי כתיבה מיקל גם בזה דלא בעי למימר קני לך איהו כו'. אך הרמב"ן והנ"י כתבו בפשיטות דלרבי צ"ל בע"פ קני לך:

**ב**

**ר'** נתן ס"ל אותיות אין נקנות במסירה עד שיכתוב לו שטר שם דף ע"ו א' ולפמ"ש התוספות שם דע"ז ע"א ד"ה אותיות כו' מבואר הטעם דמ"ד אין נקנות משום דהשט"ח הוא מילי והמסירה היא גם כן מילי דא"ל קני לך שטר זה ומילי במילי לא מיקני לכך צריך לכתוב לו שטר על השיעבוד ואין לך מעשה גדול מזה ולפי' רשב"ם שם מבואר דהשטר הוא מילי ומ"ד צריך לכתוב שטר ס"ל דמילי במילי מיקני ייע"ש היטב ואפשר לומר דמ"ד צריך לכתוב לו שטר ס"ל דאינו מילי כסברת התוס' ודוק:

**ג**

**ר'** מאיר ס"ל אותיות נקנות במסירה לחוד אוקימת' בקידושין מ"ז ע"ב ייע"ש. ולפי הך אוקימתא נראה

**ד**

**רר'** יהודה דהוא חכמים דר"מ ס"ל אין אותיות נקנות במסירה ייע"ש ולאידך אוקימתא קאמר ג"כ דכ"ע אותיות אין נקנות במסירה:

**ה**

**רשב"ג** ס"ל אותיות נקנות במסירה הכי מוקי רבה פלוגתא דרשב"ג וחכמים בב"ב קי"ט ב' דרשב"ג סבר אותיות נקנות במסירה ואביי ס"ל ג"כ הך אוקימתא כדמשמע שם בדף

ק"ע ע"א ורב אסי לא מוקי כהך אוקימתא ורב דימי דס"ל שם דרשב"ג ס"ל אין אותיות נקנות במסירה שם בדף קס"ט וק"ע וע"ש היטב:

**ו**

**דעת** התוספות והרא"ש להוכיח מהך דזה בורר דל"א בהאי איתתא דנפיק שטרא מתותא ידה דס"ל לר"נ ורבא דאין אותיות נקנות במסירה ע' ברא"ש ב"ב פרק הספינה סימן ד' ובתוס' שם:

**ז**

**אביי** ס"ל אותיות נקנות במסירה יבמות קי"ו מעובדא דחבי בר ננאי וכ"כ הרא"ש ב"ב שם:

**ח**

**ר"פ** ס"ל אין אותיות נקנות במסירה הרא"ש ב"ב שם מדאמר האי מאן דזבין שטרא צריך למיכתב אך אם נאמר דגם לרבי צריך לומר כן אין ראיה ייע"ש:

**ט**

**אמימר** ורב אשי לגי' רשב"ם ס"ל אותיות נקנות ולגי' הרי"ף ור"ת ס"ל אין אותיות נקנות ב"ב ע"ז שם בתוס' ובברא"ש:

**י**

**בקונטרס** כלל גדול בארתי שם באורך דהך אותיות גם כן תלוי אי אמרינן עדיו בחתומיו זכיין לי' דאז אין ההלואה גורם השיעבוד רק העדים החתומים בשטר ולכך עדים החתומים זכין אף שעדיין לא הלוה לו לכך במסירת השטר זוכה בשיעבוד אבל למאן דלית לי' עבז"ל ואין השיעבוד ע"י חתימת העדים בשטר אזי אין אותיות נקנות במסירה וכתבתי דזה לדעת ר' ישעי' שהביא בטור סימן ט"ו דבשטר ראיה מועיל כתיבה ומסירה אבל לדעת הטור שם שהוא דעת הרא"ש בפ' גט פשוט דקס"ט דאינו מועיל כתיבה ומסירה רק לשטר קנין א"כ עיקר מחלקותן בשטר קנין שע"י שטר זה קונה השדה ואעפ"כ ס"ל לרבנן דרבי דאין אותיות נקנות במסירה לבד ש"מ דאף דהשטר גורם השעבוד מ"מ אינו מועיל המסירה לשעבוד והטעם דהשעבוד הוא קרקעות ואין קרקע נקנה כ"א בשטר או בחזקה וכסף וחליפין ולפ"ז היה מועיל כאן חליפין וכסף וכדעת ר' ירוחם הביאו בש"ך ס"ק ב' כפשטא דש"ס בב"ק דכסף מועיל לקניות שטר וכן הי' ראי' לסברת הראב"ד דשטר נקנה בחליפין אך י"ל כיון דאין הקרקעות בידו עדיין וא"י לקנות השעבוד ע"י השטר ובשטר אינו מועיל חליפין:

**יא**

**עוד** כתבתי שם בי"ל דזה תלוי בפלוגתא דקני את וחמור דלמ"ד קני כולו קנה כאן במסירה לחוד דגוף השטר קנה ע"י מסירה לחוד דהך מסירה הגבהה הוא כמ"ש הריטב"א וסייעתו וכן הוא בש"מ ב"ב ואף שאין המסירה מועיל בשיעבוד הוי כהקנה לו מעות ומטלטלין שכתב המרדכי והביאו בהגהות רמ"א סי' ר"ג דלמ"ד קנה כולו גם כאן נקנה המעות בחליפין אגב המטלטלין וה"ה בנ"ד קנה השעבוד אגב הנייר וכתבתי שם דאף למ"ד ל"ק כלל י"ל דהכא קנה כמו שמחלק הסמ"ע דל"ד לחמור דלאו בר קנין הוא כלל אבל הכא נקנה ע"י כתיבה ולכך נקנה אגב השטר אף בלא כתיבה אך י"ל דזה תלוי אי מ"ש דאוריית' ונקנה מה"ת ע כתיבה א"כ שפיר השטר בר קנין ע"י כתיבה אבל למ"ד מ"ש דרבנן דאף ע"י כתיבה אינו יכול לקנות השיעבוד מה"ת רק דחכמים תקנו כן מפני תקנת השוק א"כ גם השעבוד לאו בר קנין הוא כלל ודמי לחמור וא"ל כיון דסוף סוף תקנו ליה רבנן קנין א"כ הוא בר קנין ז"א דחכמים לא תקנו רק משום ת"ה ודי לך מה שתקנו חכמים שיועיל כתיבה אבל איך תאמר שיועיל אפי' בלא כתיבה אגב הנייר כיון דהוא בר קנין כיון דאין זה קנין באמת רק תקנ"ח די לך מה שתקנו חכמים ואין לך בו אלא חדושו ודמי לחמור דלאו בר קנין אבל למ"ד קני את וחמור קני י"ל דקנה כאן במסירה וה"ה לסברת המרדכי הבאתיו בע' קני את וחמור דאף למ"ד התם לא קני היינו בשביל שהן שני גופים אבל בגוף אחד קני ה"ה כאן י"ל דנקנה במסירה אף למ"ד קא"ו לא קני אך י"ל דלא דמי להקנה לו מעות ומטלטלים דהתם אמרינן אגב שקונה המטלטלין קונה המעות דבעת קניית המטלטלין קונה גם כן המעות אבל כאן הנייר קונה עכשיו והשעבוד אינו קונה רק כשהגיע זמן ולא פרעו ואז כשקנה השעבוד פקע קניית הנייר דכשגובה השעבוד צריך להחזיר הנייר ללוה א"כ אין שני הקנינים אלו בזמן א' ואיך נאמר שיקנה זה אגב זה דאדרבא כשזה קם זה נופל כשקם שיעבוד נכסים נופל קנין הנייר ובשעת קניית הנייר לא קנה הנכסים ואפשר לצדד ולומר דתלוי בפלוגתא דאביי ורבא אי למפרע גובה או לא דלאביי דלמפרע גובה א"כ שיעבוד הנכסים גובה מעכשיו שפיר י"ל שיקנה שעבוד נכסים דהא שניהם בזמן אחד דעד שיפרע לו המה קנויים לו כא' הנייר והנכסים מיהו על גוף קניית הנייר יש לדון דהנייר אינו קנוי לו כלל רק דהוא משכון אצלו עד שיפרע כמ"ש הרשב"א הביאו בש"ך סימן ס"ו כמה פעמים בס"ק ס' וס"א וס"ק ע"ו ואף לר' יצחק דבע"ח קונה משכון היינו משכנו שלא בשעת הלואתו אבל בשעת הלואתו לא קני ליה כמ"ש הפוסקים זולת הרמב"ן דס"ל דאף בשעת הלואה קנה משכון ואין כן דעת כל הפוסקים כמ"ש הש"ך בסי' ע"ב מיהו י"ל דבאמת

הוא משכון ג"כ אבל הוא קנוי לו ג"כ לראיה שבו והלוקח הקנה לו השטר שיהא לו הראיה שבו לגבות ע"י הראיה והוי כהקנה לו דקל לפירותיו ופרה ושפחה לעובריה' שקנה מיד כמבואר בסימן ס"ד. סליק:

## אונס בגיטין וקדושין

### א

**רבא** לחד לישנא ס"ל דאין אונס בגיטין ברפ"ק דכתובות אך כתבו התוספות שם דבאונס דל"ש כלל כמו באכלו ארי מודה דיש אונס דהתם לא שייך לתקן משום צניעות ומשום פריצות ולחד לישנא שם ס"ל לרבא דיש אונס בגיטין אך באונס דשכיח לגמרי אזי מודה דאין אונס כ"מ שם בגמרא ייע"ש:

### ב

**בספר** המקצועות מחלק בין אונס בידי אדם ובין אונס בידי שמים באונס בידי אדם לא הוי אונס בידי שמים הוי אונס הביאו הגהות מיימוני פ"ט מהלכות גירושין ולא ידעתי מנ"ל לחלק בכך דאטו צנועות לא יחושו שמא יאנוס בידי שמים וכבר חלקו עליו כל הפוסקים ואפשר דיצא לו לבעל המקצועות חילוק זה דהוק"ל קושי' התוס' בכתובות דף ג' ד"ה וסברה דאניס שהקשה וא"ת מת בתוך י"ב חודש גם כן נהוי הגט מה"ט דצנועות כו' ולכך חילק בין אונס בידי שמים ואפשר שתי' בזה ג"כ מהא דאכלו ארי אין לנו דמשמע דיש אונס וחשוב ארי לאונס בידי שמים כדמסיק לקמן בפ' אלו נערות דארי' בידי שמים אך מהתם אין ראיה דהתם קאמר דאף גנבי בידי שמים והכל בידי שמים חוץ מצנים ופחים וע"ש ברש"ל והתוספות פירושו. אך יש להביא ראיה קצת מצמקה הריאה דחשוב צמוקות הריאה ע"י חיות כבידי שמים ע' בפ' אלו טריפות פלוגתא דת"ק ורשב"א שם אך כ"ז דוחק גדול ועוד בסוגיא דכתובות מבואר דבחלה ס"ל ג"כ לרבא דאין אונס ואע"ג דהוי בידי שמים כמו מיתה ע"כ הנ"ל דס' המקצועות פסק כלשנא בתרא דרבא דיש אונס בגיטין אך בידי אדם ס"ל דאין אונס דדמי להאי דפסקי' מברא דאף ללישנא בתרא דרבא אין אונס דאיבעי' לי' לאתנויי ולא אתני וחשוב כל אונס דבידי אדם לאונס דשכיח כן נראה לי נכון ולפ"ז פשיטא דלא נקטינן כוותיה כיון דכל הפוסקים פסקו כלישנא קמא דרבא דאין אונס בגיטין:

**ג**

**בירושלמי** פרק מי שאחזו הלכה וא"ו פליגי ר"י ור"ל דר"י ס"ל. אנסא כמאן דלא עביד ור"ל ס"ל אנסא כמאן דעביד ופירשו הרשב"א בחידושיו לגיטין דר"י ס"ל דאין אונס ור"ל ס"ל דיש אונס ובגיטין כ"ע מודו וע' בר"ן ויתבאר דבר זה לקמן בס"ד:

**ד**

**עיין** תוס' גיטין ע"ג ד"ה איתיבי' שחלקו עוד היכא דלשון התנאי אינו סובל האונס הזה וכה"ג יש אונס כגון באומר אם מתי מחולי זה והוא מת שלא מחמת החולי כיון שהמיתה הלזו אינה במשמעות לשון התנאי אזי אף רבא מודה דיש אונס ולפ"ז אף באונס דשכיח היכא דאין לשון התנאי סובל האונס הלז יש אונס כו'. סליק:

## אדם אוסר דבר שאינו שלו

**א**

**ר"ה** ס"ל אדם אוסר דשא"ש בחולין מ' אמר ר"ה היתה בהמת חבירו רבוצה בפני עכו"ם כיון ששחט בה סימן אסרה וצריך להבין הענין האיסור הלז מהו אם נאמר שהוא תקרובת עכו"ם אינה אלא בגמר שחיטה שאז נגמרה שהוא התקרובת כענין פנים ואם נאמר דרב הונא גם בהא ס"ל כר"י דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ובתחילת שחיטה כבר נקרא שמה עליה והוי תקרובת עכו"ם או שנאמר דאסרה משום מוקצה שמקציהו לעכו"ם ומוכח מזה דאפי' מוקצה אוסר במעשה כל דהו דלא כמשמעות לשון הר"מ פ"ד מהלכות אסורי מזבח דבמוקצה לא מהני מעשה לאסור דבר שאינו שלו וע"ש בלח"מ. (הג"ה. ברמב"ם פ"ד מהלכות אסורי מזבח ס"ל דנעבד אסור לגבוה אף בלי מעשה והראב"ד שם חולק וס"ל דצריך מעשה בדוקא אם הוא של אחר ע"ש ופלפול זה המחבר הוא לדעת הראב"ד ותמי' לי שנעלם מעיניו דברי הר"מ. ע"כ הג"ה):

**ב**

**והנה** הך מילתא דאדם אוסר דבר שאינו שלו במעש' לר"ה בין לגבוה בין להדיוט איתאמרא כמבואר בסוגיא שם וצריכין אנו להבין עיקרן של דברים מדוע לא נאסר נעבד לגבוה בלא שום מעשה ואף שאינו שלו מ"מ כיון דהשתחוה לבהמת חבירו הרי עבדה והוא חייב מיתה על עבודה זו דאף שעובד דבר שא"ש מ"מ חייב כמו המשתחוה לצבא השמים ולשמש ולירח שהוא חייב וכיון שאנו תופסין זאת לעבודת כו"ם לחייב העובד האיך נאמר שהוא מקרי עובד והבהמה אינה נעבד הלא זה לא יצייר כי ענין עובד ונעבד הוא משם המצטרף אשר במלת עובד נדע שיש נעבד וכן במלת נעבד נדע

שיש עובד וכיון דעכ"פ הבהמה מקרי נעבד גזה"כ הוא דנעבד אסיר לגבוה ואיך תאמר אא"א דשא"ש הוא לא כיון לאוסרה רק לעבדה וממילא נאסרה כאלו רבעה שנאסרה משום נרבע. וצ"ל דהנה צריכין אנו להבין ענין אסור הנעבד שאסרה התורה לגבוה מה פעל ועשה בבע"ח הלז ע"י השתחוואתו וע"כ צ"ל שע"י השתחוואתו עבודתו לה עשאה עכו"ם והתפיס עליו איכות אסור עכו"ם ושמצתה הנה זה כשהבהמה היא קניינו היא נגררת אחר עשייתו ודעתו להעשות עכו"ם כחפצו אמנם בהמה שא"ש לאו ברשותו קאי ואינה נמשכת אחר דעתו וחפצו לחול עליו שם עכו"ם ואף שבשעה שעבדה חל עליו שם נעבד ז"א נקבע בעצמותה רק בפעולת האיש הלז שעבדה וע"כ יתחייב הוא שעבד עכו"ם ואמנם הבהמה בעצמה לא נעשית עכו"ם ובזה יובן ג"כ הטעם דעשה בה מעשה אסרה דלכאורה יקשה עלינו דכיון דהטעם דאין אדם אוסר דשא"ש לפי שאין בכחו לאסור דבר שיש עליו רשות אחר ולאו כל כמיניה שיאסרו לאונסו וא"כ ה"ה והטעם ע"י מעשה וכמ"ש לקמן באמת לא כל הימנך שתאסור ייני לאונסי אך לפי מה שכתבתי א"ש דע"י מעשה יכול להתפיס שם עכו"ם על הדבר דכשאינו עושה מעשה בגופה אינה נמשכת אחר דעתו וחפצו כמו שאין יכול להקדישה אבל ע"י מעשה כשעושה מעשה בגופה במעשה הלזו קובעה לעכו"ם ול"ק לא כל סימנך שתאסור לאונסי דהוי כאילו רובעה כיון שהתפיס עלי' שם עכו"ם ע"י מעשה בגופה:

**ובזה** יש ליישב קושיות התוס' בשמעתין על רש"י דפי' דכשהגני' נעשה שלו והקשה דהא גזל ולא נתיאשו הבעלים וכו' וי"ל דבהקדש שאני דגלי קרא וגם מצד סברא איך יכול ליתן במתנה ולהקדיש דבר שא"ש אבל כאן לעבוד אין שום סברא דהואיל ואינו שלו לא יוכל לעבדה רק דבהשתחוואה בעלמא ואינו עושה מעשה בגופה אינה נגררת אחר דעתו כיון שאין לו שייכות בה אבל היכא דהגבי' וקני' וקמה ברשותו להתחייב באונסין והרי היא נגררת אחריו לשמירתה כיון דידו שייכה בה יכול לאוסר' ולהתפיס עלי' שם עכו"ם ובזה מיושב ג"כ מה שהקשו עוד דמה פריך מהמנסך לר"נ ובמה שכתבתי יתיישב דצריכין אנו להבין טעמו של ר"נ דס"ל דאפי' במעשה רבה אין אוסרה דלפי מה שכתבתי הסברא נכונה דע"י מעשה מתפסת לעכו"ם וחל עלי' שם עכו"ם וע"כ צ"ל דר"נ ס"ל דלא כל הימנו שיאסר דבר שא"ש ומה יועיל מעשיהו סוף סוף אינה שלו ובהא פליגי דר"ה ס"ל דע"י מעשה חל עלי' שם עכו"ם וחשיב נעבד ונאסר כמו נרבע ור"נ ס"ל דאף בכה"ג לא כל הימנו שיאסר לאונסו ולא חל שם עכו"ם עלי' אף ע"י מעשה ולפי זה לר"נ באמת הסברא נכונה דאף דאגבי' וקמה ברשותו לענין אונסין מ"מ א"י לאוסרה דלא כל הימנו שיאסור אותו לאונסו דסוף סוף אינה שלו ולכך לר"נ פריך שפיר מהמנסך ומיושב קושי'

התוס' ובזה יתיישב מה דלא מייתי סייעת' לר"ה מהמנסך דבאמת לר"ה אין ראיה די"ל מדאגבי' קני' ונעשה שלו דלר"ה שפיר חשוב שלו לאוסרה ע"י הגבהה כמש"ל אך י"ל דמזה גופה סייעתא לר"ה מדחשיב שלו בהגבהה לאוסרה ש"מ דלא כל הימנו שתיאסרו לאונסו אך י"ל דמהתם אין ראיה רק על מעשה רבה ולא על מעשה זוטא דגרע טפי דהגבהה כמעשה רבה. והנה לדעת הר"ח דס"ל דבמעשה רבה מודה ר"נ דאסור וא"כ לפמ"ש דהגבהה כמעשה רבה ר"ל אם נאמר דע"י מעשה רבה יכול להתפיסו לעכו"ם ה"ה משהגבי' וקמה ברשותו לענין אונסין יכול להתפיס עליו שם עכו"ם וא"כ מאי מקשה ממנסך הא מדאגבי' קניא וצ"ל דר"ח ס"ל דהגבהה לא חשיב כמעשה רבה וע"י מעשה רבה יכול להתפיס עליו שם עכו"ם ולא ע"י הגבהה ולפמ"ש מובן סברת הר"ח דמנ"ל דר"נ מודה במעשה רבה הא סתמא אמר אין אד אוסר דש"ש ולפמ"ש היא סברא פשוטה דודאי ע"י מעשה רבה נעשית ע"ז והוי כמו נרבע שאסורה אפילו רבעה אחר ה"ה נעבד ודוק והא דאסור גם להדיוט ע"י מעשה דלפמ"ש און טעם לאסור במעשה כ"א לגבוה דנעשה נעבד אבל להדיוט כיון דנעבד שרי' לדידיה לישתרי וי"ל דניהו דנעבד שרי להדיוט היינו שלא ע"י מעש' אבל במעש' אסור כמ"ש רש"י דילפינין מחפר בורות שיחין ומערות בכיון דכאן נעשה בה מעשה בנעבד זה אסור גם להדיוט ולפ"ז מעשה זו פועלת ב' ענינים א' שיהי' נעבד והב' שיאסר להדיוט ובאמת יש לפקפק ע"ז דע"כ לא כ' רש"י דנעבד היכא שעשה בו מעשה נאסר להדיוט אלא היכא שהי' נעבד בלא זה נמצא המעשה הלזו נוספת לאוסרו אף הדיוט אבל היכא שהמעשה הזו פועלת שנעשה נעבד א"כ חשוב כנעבד אחר דאינו אסור להדיוט והמעשה הלז אינה מועילה שכב עשתה פעולתה שעל ידה נעשה נעבד ומיהו לפמ"ש הב"י ביו"ד סימן קמ"ה וכך כתב בש"ך שם דבחפר בורות שיחין ומערות לקרקע עולם אע"פ שלא השתחווה לה נאסרה ע"ש נמצא דמעשה החפירה פועל ב' דברים א' להיות נעבד והב' לאסור אף להדיוט אף דמחובר אינו נאסר וא"כ ה"ה הכא דהא זהו ילפינן מהך דחפר בורות דהתם כמ"ש רש"י בשמעתין:

**ג**

**ואיכא** למידק לדברי רש"י דשמעתין דהא דנאסר נעבד להדיוט ילפינין מחפר בורות דא"כ גם דבר שא"ש דנאסר לגבוה ניליף מהתם כמו דהתם מהני מעשה לאוסרו אף להדיוט תיהני כאן מעשה לאוסרו לגבוה עכ"פ ולמה הוצרך בש"ס בעכו"ם שם למילף מכלים שהזניח אחז אך באמת ליכא למילף משום דהתם בלא המעשה מחובר אסור לגבוה כמ"ש הר"מ בפ"ד מה' אסורי מזבח תאמר בדשא"ש דאף לגבוה מותר בלא מעשה

ולפ"ז נראה לי בהיפוך דהך דחפר בורות ילפינין הך דאדה אוסר דשא"ש ע"י מעשה חזינן דמעשה מועיל בדבר שא"ש דמותר אף לגבוה מחובר דאסור בל"ז לגבוה אינו דין שיועיל מעשה לאוסרה להדיוט ובזה מיושב בעכו"ם שם דמתחלה קאמר דבדבר שאינו שלו אסרה במעשה ופריך מנ"ל ומסיק מכלים שהזניחו אחז והדר קאמר הך דחפר בורות דאסור' ולא מקשה מנ"ל ולפמ"ש י"ל דהך מימרא דעשה מעשה אסרו ולדבר שאינו שלו עולא משמיה דר"י אמרה והך דחפר בה בורות ג"כ מארא דשמעת' ר"י ויליף לה באמת מהך דמועיל מעשה בדשא"ש כ"ש במחובר וא"כ סמך הך מימרא דחפר בה בורות להך מימרא דדשא"ש דמיניה יליף לה ולפ"ז קשה לרש"י שכתב בשמעתין לא מבעי' שלו דאע"ג דבע"ח אין נאסרין לא משום מוקצה כו' מ"מ היכא דעביד בה מעשה אסרה מידי דהוה אמשתחוה להר כו' חפר בה בורות שיחין ומערות אסרה דלס"ד דהשתא דאכתי לא ידעינן דדשא"ש נאסר ע"י מעשה לא ידעינן ג"כ דמחובר נאסר ע"י מעשה וא"כ גם נעבד דליתסר להדיוט ע"י מעשה לא ידעינן וע"ק יותר על הר"מ דפ"ח מעכו"ם פסק דדשא"ש אינו נאסר ע"י מעשה ואח"כ פסק שם דמחובר נאסר ע"י מעשה מנ"ל דמחובר נאסר הא לית לן קרא להכי דאדרבא סתם קא' ולא ההרים אלהיהם משמע אפי' ע"י מעשה:

(הג"ה והנה אם נאמר שדעת הר"מ דעכו"ם ומומר אוסר דבר שא"ש רק בישראל אינו אוסר מטעם לצעורי' א"כ א"ש דבאמת אוסר דש"ש ע"י מעשה רק דאמרינן דלא כיון לאוסרה וע"כ בכיון לאוסרה יכול לאסור וא"כ ילפינן מינה גם מחובר דיכול לאסור ע"י מעשה אך לפמ"ש בסמוך אות ה' בדעת הר"מ דאף עכו"ם ומומר אינו אוסר דלגמרי ס"ל אין אדם אוסר דש"ש קשה ע"כ הג"ה מבנו). ודוחק לומר דמסברא ידעינן דהא הטעם דמחובר אין נאסר משום שאין בו תפיסת ידי אדם וכשחפר בה בורות יש בו תפיסת ידי אדם אך זה דוחק דקרא סתמא קאמר ולא ההרים אלהיהם מנ"ל לדרוש טעמא דקרא משום תפיסת ידי אדם וגם במה שחפר בורות לא חשיב תפיסת ידי אדם בקרקע הנשארת ואדרבא בדבר שאינו שלו שייך יותר הסברא דליתסר בעושה מעשה כמ"ש לעיל הטעם וכיון דאף בדבר שאינו שלו ס"ל דאינו אוסר במעשה מנ"ל דבמחובר תועיל מעשה צ"ע ובמה שכתבנו דהך דמחובר נאסר במעשה בדבר שא"ש ילפינן לה יתיישב מה דקשי' לי על מה דקאמר על ר"ה דאמר כיון ששחט בה סי' אסר' סבר לה כעולא אמר ר"י מנ"ל דיש לומר טעמא דר"ה דאע"פ שאין אדם אוסר דבר שא"ש מ"מ באכילה אסורה כמ"ש הר"ן בשמעתין וא"כ בשחיטה רוב סי' נעשה טריפה ואסורה באכילה ושחיטתו אינו מועלת להכשירה לאכילה כמ"ש הר"ן וא"כ מחויב לשלם לחבירו בהמה שהפסידה ומעתה בהמה זו אינה של חבירו דדמים הוא חייב לו ויכול לאסרה אח"כ במיעוט בתרא של

סי' הראשון וסי' א' דוקא קאמר ר"ה דברוב הסימן נעשה טריפה ומחויב לשלומי אחרת דנעשה שלו ושלו יכול לאסור במעשה שחיטת מיעוט בתרא של סימן ומנ"ל דס"ל כר"י דאדם אוסר דבר שאינו שלו במעשה דשאני הכא כיון דאסורה עכ"פ באכילה ומחויב לשלומי מעתה כדידיה דמי וביתר קשה דבע"ז שם קאמר ר"נ פוקו ואמרו לעולא כבר תרגמה רב הונא לשמעתך בבבל ומקשה דהא מר"ה אין ראיה דאדם אוסר דשא"ש דיש לומר דהתם משעה שנתחייב לשלם נעשה שלו ולפמ"ש א"ש דהנה הך דלהדיוט נאסר נעבד במעשה ממחובר ילפינן לה כמ"ש רש"י כי היכ' דהתם ע"י מעשה נאסר ה"ה נעבד להדיוט וכבר בארנו דהך דמחובר נאסר ע"י מעשה בדבר שא"ש ילפינן לה וא"כ סוף סוף מוכח דר"ה כעולא ס"ל דדבר שאינו שלו נאסר ע"י מעשה דאף אם תאמר עמא דר"ה משום דנתחייב לשלם ונעשה שלו בשחיטת רוב סימן ויכול לאוסרו אח"כ במעשה דשחיטת מיעוט בתרא של סימן יקשה מנ"ל דמעשה אוסר נעבד להדיוט ואם תאמר ממה שמעשה אוסר מחובר היא גופא מנ"ל ע"כ מדבר שאינו שלו שמעינן דדשא"ש נאסר ע"י מעשה:

**ד**

**ובמה** שכתבנו יתיישב עוד מה דקשה בסוגיא דילן מה דאמרי' לר"נ ור"ע ור"י דישראל אינו אוסר דשא"ש דלצעוריה קא מכוין דהיאך נסמוך על סברא קלה כזו ולהתיר איסור תורה איסור עכו"ם דחמיר טובא ומידי ספיקא לא נפקא שמא לא כיון לצעוריה רק לאוסרה באמת וכבר הקשה הכריתי ז"ל ומה שכתב הכריתי דמ"ד לצעוריה ס"ל דאין אדם אוסר דשא"ש מה"ת רק מדרבנן בדרבנן סמכינן על סברא כזו קשה דהא בהמה בחזקת איסור עומדת והיכא דאיכא חזקה לאיסורא אף ספיקא דרבנן אסור. וע"ק לי יותר דמה מקשה לר"נ ור"ע מב' אוחזין דשחיטתו פסולה וכן מהמנסך דהא טעמייהו אימור לצעורי' קא מכוין וכל זה לדידן אבל השוחט גופא שיודע האמת דכיון לאוסרה באמת ולא לצעוריה בודאי אסורה לו וכן אי מהימן ליה לבעל בהמה כבי תרי וסומך עליו שודאי כיון לאוסרה פשיטא דאסור וא"כ משנתינו דינא קמ"ל דשנים אוחזין בסכין ונתכוין אחד לשום דבר הפוסל פסול אף דהיה עוד אחר ששחט שחיטה כשירה ומיירי לאלו שיודעין בבירור ששחט לשם דבר פסול ולא לצעוריה כגון להשוחט גופא ואותן המאמינים לו וכן המנסך יינו של חבירו קמ"ל דצריך לשלם לו דאיהו גופיה יודע האמת שאסרה לו ואם רוצה לצאת ידי שמים צריך לשלם לו ולהזהירו לשפוך היין וכן בעל היין מה לו להכניס עצמו בספק אסור יין נסך טוב לו לשלם שישלם לו בעד ן וכעין שכ' הש"ך בסימן ד' ואם כן קושית הש"ס לא קשה כלל על ר"נ ותו קשה מה שהקשה

הרשב"א במ"ה על הרא"ה דס"ל כהר"ן דבאכילה אסורה אף שאינו אדשא"ש דלאו איהו אסר לה אלא דלא שרי לה והקשה הרשב"א דהא אמרינן דלצעוריה קא מכוין ובאמת שוחט שחיטה כשרה ולמה יאסור דשא"ש באכילה ולפמ"ש יתיישב הכל בס"ד דהנה כבר בארנו דלא שייך כלל אדם אוסר דשא"ש לענין נעבד דסוף סוף כיון שעבדו נעבד הוא וכאלו רובע בהמת חבירו אך הטעם כתבנו שא"י להתפיס שם ע"ז על בהמת חבירו אבל ע"י מעשה יש לו כח להמשיך עליו איסור ע"ז ואף בדבר שאינו שלו מועיל מעשהו וס"ל לר"נ דדינו בדבר שא"ש כקטן בכל מעשיו דאמרי' עליו בפ"ק דחולין די"ב ב' דיש לו מעשה מדאו' ומבואר שם בתוס' דוקא מעשה חשוב שידעינן בודאי דלשם כך נעשה וא"א לתלות בשום דבר אחר כגון הך דאילן ורמון שחוקקים אבל בדבר שיכולין אנו לתלותו שעשה מעשה זו לתכלית אחר אף שהוא בדרך רחוק דיותר מורה המעשה שעשאה עבור זה כגון דקיימא עולה בצפון ואתי' לדרום ושחטו דודאי קרוב מאד שעשה זה עבור דכיון לשחיטת עולה שהוא בצפון וזו נקרא מחשבתו נכרת מתוך מעשיו ואפילו אמר בפירוש ששחטו לשם עולה אינו מועיל מן התורה ובמעשה גרועה שיש לתלותו בדבר אחר בדרך קרוב אפילו שחומר שעשאה לשם זה אינו מועיל כיון דמצד המעשה בעצמה אינו מוכיח מתוכו שעשאה עבור זה בכה"ג אין מעשה מועילים וזו הטעם בעצמו של ר"נ דאפי למ"ד אדם אוסר דשא"ש במעשה שע"י המעשה יכול להתפיס עליו שם עכו"ם דוקא במעשה המוכיח מתוכה שלשם עכו"ם עשאה וא"א לתלותו בדבר אחר כגון ששחטו עכו"ם דכ"ע ידעו שלשם עכו"ם נתכוין אבל בדבר שיכולין אנו לתלותו דכיון לשם דבר אחר כגון בישראל ששחט לשם עכו"ם די"ל דלצעוריה קא מכוין נמצא אין המעשה מבורר ומעשה כזה אין לה כח להתפיס שם עכו"ם עליו אף לדידיה שיודע שכיון לעכו"ם שריא דלא חל עליו שם נעבד שתאסר. ונתיישב בזה כל הקושי' שהקשינו לעיל וגם קושית הרשב"א על הרא"ה דהיאך יאסור באכילה הא לצעוריה קא מכוין נתיישב בזה דבאמת הך סברא דלצעוריה לא אמרינן רק להיכא דצריכין מעשה דידיה דהיינו לאוסרה מחמת שמץ עכו"ם לחול עליו שם עכו"ם לזה צריכין מעשה גמורה ומבורר' ובהך סברא דאימא לצעוריה נגרע תוקף המעשה אבל היכא דאינו צריך לאוסרה רק דלא שרי למה לו למעשה בזה דאדרבה כשאנו מסלקים מעשה השחיטה דידי' ממילא מיתסרא ומה יתן ומה יוסיף היתר כאן באומרך לצעוריה קא מיכוין שבאמת בסברא חלושה כזה אין די היתר בהמה אשר בחזקת איסור עומדת שאין סברת לצעורי מועיל כ"א לגרע כח המעשה וזה לא שייך כאן שאין אנו צריכין למעשה כלל ודוק ונתבאר מזה דר"נ ור"ה בהא פליגי דר"ה ס"ל ע"י מעשה כל דהו אף שאינו מעשה גמור רק מעשה כל

דהו וגם אינה מבוררת יכול להתפיס עליו שם עכו"ם ור"נ ס"ל דבעינן מעשה גמור וגם שיהא מבוררת דמחזינן דאף במעשה גמור כשאינה מבוררת דכוונתו לעכו"ם לא יכול לאוסרה כ"ש כשאינה מעשה גמורה רק מעשה כל דהו אף שהיא מבוררת לא תועיל ולכך פריך מהשוחט על ר"נ ור"ע אף דהתם מבוררת דל"ש לצעורי כלל מ"מ אינה מעשה גמור רק בגמר שחיטה שנגמר המעש' ולפמ"ש דטעמא דר"נ דבלצעורי אינו אוסר משום דהמעשה אינו רר. ולפ"ז ובן מ"ש כיון דקני ליה לכפרה כדידיה דמי דלענין זה חשוב כשלו דלא שייך בו לצעורי' דלעצמו מיצר הוא שהוא כפרתו וגם לא בעי מעשה כלל דאף דאינו שלו ממש מ"מ כיון דיש לו יד בה הרי היא נמשכת אחר דעתו כמש"ל אות ב' לענין הגבהה דכיון דקמה ברשותו לענין חיוב אונסין חשוב שלו לחול עליו שם עכו"ם שנמשכת אחר דעתו כיון שיש לו שום שייכות בה וה"ה כאן כיון דקני ליה לכפרה יש לו שייכות בה ונמשכת אחר דעתו וכמו שמצינו דס"ל לראב"י שהבעלים מפגלים בקרבן ויש לו כח לאוסר' במחשבתו לבד ואף דשם מהמקריב ילפינן לה שיש לו כח לאוסרה במחשבתו הואיל והוא בעליו אף שאינו שלו רק דקני לה לכפרה. איברא דלפ"ז דא"צ כלל לאוסרה בכה"ג כמו שאר נעבד לגבוה בשלו דא"צ אם כן תיכף שרוצה לשוחטה לעכו"ם ואומר הריני מקצ' אותה לשחוט לעכו"ם או הריני שוחטה לעכו"ם דבזה נעשה מוקצה לעכו"ם ונאסר ובשוחט בו משהו מחתך בעפר בעלמא הוא ואם כן אף אם נאמר בחטאת העוף ובחצי קנה פגום לא מתיישבא לר"נ דממ"נ אי חשיב כאינו שלו מאי אריא חטאת לאשמועינן זבח ואי חשיב כשלו אפילו בלא מעשה כלל אסרה וכי שחט משהו מחתך בעפר הוא ונ"ל ראיה מכאן לדעת הר"מ בפ"ד מה"א מזבח דמוקצה אינו אסור עד שיעשה בו מעשה ונמצא קודם שישחט בו משהו אינו תקרובות עדיין וגם אינו נאסר משום מוקצה לתקרובות שעדיין לא עשה בה שום מעשה וכששוחט משהו אזי איסור תקרובות ושחוטי חוץ כהדדי אתיין ויש לי ראיה חותכת מסוגיא זו. ודוק:

**איברא** דמ"ש בפירוש כיון דקני ליה לכפרה דאף שאינו שלו מ"מ כיון דיש לו שייכות בה מתפיס עליו שם עכו"ם באמירתו שנמשכת אחר דעתו וחפצו הנה זה למסקנא דר"נ ס"ל ג"כ סברא זו שע"י מעשה מתפיס עליו שם עכו"ם אף שאינו שלו רק דבעי מעשה מבורר ולכך היכא דיש לו שייכות בה לא בעי מעשה כלל אבל לפי מדס"ד דר"נ ס"ל לגמרי אאא"ד שא"ש אף דלא שייך לצעורי ע"כ מטעם שכתבנו לעיל אות ב' לא כל הימנו שיאסר דבר של חבירו לאונסו א"כ אף שיש לו שייכות קצת בו מ"מ כיון שאינו שלו לגמרי לא יועיל וצ"ל דלדידהו כדידיה ממש הוא ול"ש לומר לא כל הימנך כיון דהוא קניא ליה לכפרה רשאי הוא לעשות בשלו מה שירצה ובמ"ש נתיישבו

דברי רש"י דס"ל דבאית ליה שותפו' ל"ש לצעורי והתוס' הקשו עליהם דמה בכך סוף סוף לצעורי קמיכוין ובמ"ש א"ש דהך סברא דלצעורי אינו כ"א לגרע המעשה דל"ח מעשה מבוררת וכ"ז היכא דצריכין למעשה דאינו יכול להתפיס שם עכו"ם עליו כיון שאינו שלו אינו נמשך אחר צוויו ואמירתו אבל בדבר דאית ליה שותפות בגווה הרי היא נמשכת אחר חפצו ורצונו וחל עליו שם עכו"ם בלא מעשה כלל וא"כ מה יועיל כאן מה שנאמר לצעורי קמיכווין דכבר כתבנו דלענין היתר באמת אין זו סברא שנסמוך להתיר עבור ספק חלוש כזה שכיון לצעורי והרי הוא צווח ועומד שעובד לעכו"ם רק שמגרע המעשה דל"ח מעשה מבורר להתפיס שם עכו"ם על הבהמה ובכה"ג דאית ליה שותפות ממילא נתפס שם עכו"ם על הבהמה שנמשכת אחר דעתו וא"צ למעשה כלל ולא שייך כאן לצעורי קמיכווין. ובזה מיושב מה דקשה עוד על רש"י שכ' דה"ה דמצי לאוקמי בדאית ליה שותפות אלא כיון דאתינין להכי דכותי אוסר מוקמינין לה בגוה ואליבא דת"ק עכ"ל דקשה דהא בשנים אוחזין ושוחטין א' לשם דבר הפסול סתמא קתני ומשמע אפי' פסול אחר דהיינו לשם קדשים הבאים בנדר ונדבה ושאר פסולים (ועי' בב"י שהקשה בזה על הר"מ איברא דבמשנה פסול קדשים שנוי אח"ז דלא כסדר הר"מ אך אעפ"כ מדנקיט סתמא משמע דאכל פסולים קאי) והכא לא שייך לשנויי בישראל מומר וע"כ צריך לאוקמי באית ליה שותפות וא"כ מה בצע באוקימתא דכותי כיון דסוף סוף צריכינין בשותפות ותי' זה לבד מספיק אך בפסול עכו"ם ולשיטות התוס' י"ל כמו שכ' הט"ז סי' ה' לדעת הרא"ש דהכא בפסול קדשים מודי דבאי' ליה שותפות אוסר ולא לצעורי והא דמהדר לאקשויי הך קושי' משום דלענין עכו"ם אינו מועיל שותפות וצ"ל במומר והא דתני במשנה לשם דבר הפסול סתמא קתני כ"א לפי ענינו דעכו"ם במומר ובקדשים בשותפות ולא נחית לבאר זה כ"א להשמיענו דאף דיש אחר השוחט לשם דבר הכשר פסול אבל לשיטת רש"י כיון דע"כ צריכינין להתי' דאית ליה שותפות משום פסול קדשים ובתי' זה יתיישב גם פסול עכו"ם למה נדחק לאוקמי מתניתין בתרי טעמי כיון דבהך דשותפות לחודי' סגי ובמ"ש נתיישב הכל דלענין פסול קדשים לא צריכין לאתינין לא לטעמא דשותפות ולא לטעמא דמומר דהא להך מ"ד ס"ל אדם אוסר דשא"ש ולא ס"ל הך טעמא דלא כל הימנך שתאסור יינו לאונסו רק דלענין שיחול שם עכו"ם על הבהמה צריך מעשה מבורר והיכא דשייך לצעורי לאו מעשה מבורר הוא וא"כ לא נתפס שם עכו"ם על הדבר וכ"ז לענין עכו"ם דאנו צריכין שיותפס האסור על הבהמה דלחשיב נעבד אבל בפסול קדשים דאסרינן משום מראית עין דהא בל"ז אנן ידעינן שאין דעתו להקדישה (כשיטת רוב פוסקים ודלא כמשמעות הטור שמא עתה הקדישה יעויין בסימן

ה' ובט"ז) ואעפ"כ אסרינין ליה א"כ מה תאמר דלא כיון לאוסרה רק לצעורי הא בל"ז ידעינין דלא כיון להקדישה ובודאי לא חל שם הקדש על הבהמה רק דאנן לאו מטעם שחל שם הקדש על הבהמה אסרינין ליה דליבעי מעשה רק מטעם שחיטתו ששחט לשם קדשים הוי כשוחט קדשים בחוץ ול"ד לאסור נעבד דלא נאסר הבהמה כ"א כשחל עלי' שם איסור עכו"ם אבל אותו העבודה שעשה בעת עובדו אותו אם לא נתפס' על הבהמה אין אסור מצד מעשיו כ"א לחייבו על מעשהו כמש"ל ולא לאסור על הבהמה משא"כ כאן דוודאי לא חל שם הקדש על הבהמה אף כשהבהמה שלו רק מצד מעשיהו אסרינין לה שנראה כשוחט קדשים בחוץ וזה שייך אף בבהמה שאינ' שלו מה תאמר שכיון לצעורי ולא הוי מעשה מבורר שיחול שם הקדש על הבהמה הלא אף גם בבהמה דידיה לא חל שם הקדש עליו וע"כ מצד גוף השחיטה אסרינין לה וזה שייך גם בבהמת חבירו כיון דעכשיו לא ס"ל שיכול לומר לא כל הימנו שתאסור שלי לאונסי ודוק:

**ה**

**ומעתה** הבוא נבוא לבאר דברי הרמב"ם שדבריו מוקשי' מאוד וז"ל בפ"ח מהע"ז במה דברים אמורים שאין הבהמה נאסרת בשלא עשה בה מעשה אבל עשה בה מעשה כגון ששחט סימן אחד לעכו"ם אסרה בד"א בבהמת עצמו אבל אם שחט בהמת חבירו לעכו"ם לא נאסרה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו והנה הרב בכ"מ תמה עליו על שלא כתב דעכו"ם ומומר אוסר דדוקא ישראל אינו אוסר דלצעורי קמיכווין ותירץ דסמך על מ"ש בפ"ב מה' שחיטה. והנה זה דוחק גדול דכאן עיקר הדין דאדם אוסר דשא"ש וגם הוא קדים להך דפ"ב מה' שחיטה והו"ל להודיענו דלא ליתי למיטעי דאף עכו"ם ומומר אינו אוסר כפשט לשונו שם דמשמע הכין וגם מה דלא ביאר דבאית ליה שותפות בגוה אוסר וגם קשה טפי דבפ"ב מה' שחיטה ג"כ לא ביאר כלל דעכו"ם ומומר אוסר דשא"ש שלא כ' שם כלל דין זה רק כ' וז"ל שנים אוחזין בסכין א' מתכוין לשום דבר שהשוחט לו שחיטתו אסורה כו' הרי זו פסולה וכן אם שחט זא"ז ונתכווין א' מהן לשם דבר הפוסל פסול בד"א כשהי' לו בה שותפות אבל אם אין לו בה שותפות אינה אסורה שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו שאין כוונתו אלא לצערו עכ"ד הנך רואה שלא ביאר כלל דין דעכו"ם ומומר אוסר רק דנשמע מדיוקא שכ' אין אדם מישראל אוסר שאין כוונתו אלא לצערו ואין דרכו של הר"מ. חסר:

**ו**

**עולא** ס"ל אדם אוסר דבר שאינו שלו במעשה שם חולין דף מ' ע"א ר"נ ורב עמרם ור' יצחק ס"ל אין אדם אוסר דבר שאינו שלו שם וכתב הר"ן דר"ח כתב דאף לדידהו

מעשה רבה אוסר ורש"י כתב דלדידהו אף במעשה רבה אינו אוסר ופשיטא דסוגיא משמע כוותיה, ע"כ לשון הר"ן וכן נראה דעת כל הפוסקים דס"ל כר"נ ור"ע ור"י ולא חילקו בין מעשה רבה לזוטא ועוד מאי מקשה בש"ס משנים אוחזין בסכין וכן מהשוחט בשבת ודוק:

**ז**

**דעת** הרש"י והרמב"ם בפ"ב מה' שחיטה דהיכא דאית ליה שותפות בגוה אדם אוסר דשא"ש כתי' ראשון בג' שם:

**ח**

**דעת** התוס' והרא"ש דאף באית ליה שותפות אינו א"ד שאינו שלו והטור והמחבר ביו"ד סימן ד' כתבו שני הדיעות ולא עו ובח"מ סימן שפ"ג כתב כדעת הרמב"ם וע' בסמ"ע שם וכבר דחה דבריו בדרישה ביו"ד וע' בש"ך ביו"ד שם ס"ק ה' מה שתירץ בזה:

**ט**

**היכא** דאסרינין מפני מראית עין בהשוחט בהמת חבירו לשם קדשים אוסר אותה אף באין לו שותפות לדעת הרא"ש דהרואה סובר דדידיה הוא ולדעת הרמב"ם אף במראית עין אינו אוסר כ"א בשותפות אבל אין בו שותפות כל ששוחט בהמת חבירו לשום קדשים קלא אית ליה כך העלה ב"י ביו"ד סימן ה' וע' בט"ז שכ' דאף להרא"ש אינו אוסר כ"א בשותפות ייע"ש ודבריו שם נכונים וכ"כ הש"ך שם:

**י**

**ר'** יהודה בן בתירה ור' יהודה בן בבא ס"ל אין אדם אוסר דבר שא"ש אפי' עכו"ם וישראל מומר גמ' שם דף מ"א א' ואנן קי"ל דלא כוותייהו רק דבעכו"ם וישראל מומר יכול לאסור דבר שאינו שלו בשוחט לעכו"ם אבל ישראל אינו אוסר דלצעורי קמיכווין:

## אחזיק בדלא כתיבא

**א**

**רשב"ג** ס"ל כל מצוה שהחזיקו בו כותיים אף אי לא כתיבא מדקדקין בהם בחולין ד' ע"א ובגיטין דף י':

**ב**

**וחכמים** ס"ל דוקא כתיבא אבל אחזיק לא מהני שם:

**ג**

**הרשב"א** בתהה"א פסק כת"ק לענין צדוקי ובייתוסי דיש להם דין כותיים קודם גזירה ולא מהני בשחיטות צדוקי ובייתוסי חותך כזית בשר כיון דהל' שחיטה לא כתיבא וכל דלא כתיבא אע"ג דאחזיק לא סומכי' עליו:

**ד**

**הרמב"ן** ס"ל ג"כ כת"ק כך כתב הרשב"א בחידושי חולין בשם הרמב"ן:

**ה**

**הרמב"ן** פסק כרשב"ג כ"כ הש"ך יו"ד סי' ב' ס"ק כ"ב אך הפר"ח שם דייק איפכא דרמב"ם פסק ג"כ כת"ק דאחזיק לא מהני וע' בתבואות שור שם שמיישב דעת הש"ך:

**ו**

**ר'** אשי ס"ל אחזיק בלא כתיבא מהני כך כ' הש"ך יו"ד מדקאמר הטעם משום גירי אריות ולא קאמר קסבר כת"ק דרשב"ג אך ראייתו אינה מוכרחת דעדיפא מניה קאמר דאפי' אחזיק וכתיבא לא מהני ואפשר דראיות הש"ך משום דמאי דקאמר גירי אריות יש להשיב עליו כיון דסתם מתניתין ר"מ ור"מ ס"ל גירי אמת כמ"ש בערך כותיים גירי אמת אות א' לכך עדיפא הו"ל למימר דאפי' אי נוקי סתם מתניתין כר"מ אפי' הכי ר"מ אחזיק בדלא כתיבא מודה וש"מ דהלכה פשוטה כרשב"ג דאחזיק מהני ייע"ש וראיות הש"ך נכונה:

**ז**

**אביי** ורבא ס"ל אחזיק מהני חולין דף ג' א' ב' מדאוקי מתניתין בכותי וכ"כ הש"ך שם וע' בפ"י גיטין דף י"א במצות כותי ובחלק ד' בחידושיו לחולין דף ב' ע"ב בד"ה אלא רבא מ"ט לא אמר כשמעתי' דר"ל שם דרבא ס"ל דלא כרשב"ג דאחזיק מהני וע' בפ"י גיטין מ"ש לענין אביי ורב אשי אי ס"ל כרשב"ג:

**ח**

**כתיבא** ולא אחזיק לרבנן דרשב"ג מהני ולרשב"ג מספקא לן אי מהני כתיבא ולא אחזיק כ"כ התוס' בגיטין דף י' ד"ה אי תנא קמא ייע"ש בסה"ד:

**ט**

**ר"ג** לאביי ס"ל כר"א ולרבא ס"ל כרשב"ג דכתיבא לא מהני' רק אי אחזיק ומנא אמינא לה מהא דאמרי' בגיטין יו"ד כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ואמר ר"א לא הכשירו בו אלא ע"א כותי ומקשה בש"ס והא קתני מעשה והביאו לפני ר"ג וכו' והיו עדיו עדי כותיים והכשיר אמר אביי תני עדו רבא אמר לעולם תרי ור"ג מפלג פליג

כו' פירשו התוס' דלדידיה מיירי דאחזיק בהא ולא אחזיק בהא וכוונת דבריהם דלעיל מקשינן אהא דתנינן דעד כותי בשטרות פסול ובגט כשר מני אי ת"ק דס"ל כתיבא מהני אפי' בשאר שטרות נמי ואי ר"א דאוסר מצות כותי אפי' אי אחזיק אפי' גט אשה נמי לא ואי רשב"ג אי דאחזיק אפי' שאר שטרות נמי אי דלא אחזיק אפילו גט אשה נמי לא וכ"ת לעולם רשב"ג וכגון דאחזיק בגט ולא אחזיק בשטרות א"ה מאי אריא חד אפילו תרי נמי אלמה אמר ר"א לא הכשירו בו אלא עד אחד כותי בלבד ומשני דלעולם ר"א וכגון דחתם ישראל לבסוף ע"כ ולפ"ז לאביי דס"ל דר"ג ג"כ לא מכשיר אלא בחד ע"כ כר' ס"ל ולרבא דס"ל דר"ג מכשיר אף בשנים ע"כ צריך לומר כרשב"ג ס"ל וכגון דאחזיק בהא כמ"ש התוס':

**אך** דבאמת מ"ש בש"ס דת"ק ס"ל כר"א אינו מוכרח דיש לומר דס"ל כרשב"ג כגון דלא אחזיק אך צ"ל משום דמספקא ליה להש"ס אי מהני כתיבא כמו אחזיק כמ"ש התוס' שם וכמ"ש באות הקדום ולכך לא מצי למימר כרשב"ג דאפשר גם לרשב"ג מהני הכא בלא אחזיק כיון דכתיבא:

**והנה** לכאורה יש להוכיח משמעתא דחולין י' א' דר"ג ס"ל אחזיק מהני גבי ר"ג וב"ד נמנו על שחיטת כותי' ואסרוה וקאמר שם בש"ס הטעם משום דס"ל כר"מ דחייש למיעוט וקשה למה לי לדחוק דר"ג חייש למיעוט דל"ח בכל דוכתא למיעוט (וע"ק אי ס"ד דטעמא דר"ג משום דחייש למיעוט מאי מספקא ליה לר"ז שם אי שמיעא להו ולא קבלוהו או דילמא אי הוי שמיעא להו הוי מקבלי לה פשיטא דלא הוי מקבלי דהא לדידן ל"ח למיעוט ונ"ל דהכא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואמרי' סמוך מיעוטא לחזקה אך י"ל דאיכא חזקה כנגדו דמוקמינן לגברא בחזקת כשרות אך יש לומר כיון דאית בהו עכו"ם אין להם חזקת כשרות ואף דרובא לאו עכו"ם הוי מ"מ אמרי' סמוך מיעוט לחזקת איסור דבהמה ואיתרע רובא וממילא איתרע החזקת כשרות כיון דהחזקת כשרות מכח רובא קאתי וכיון דאיתרע רובו ממילא איתרע חזקה וכשל עוזר ונפל עזור אך יש לפקפק בזה דהחזקת כשרות לאו מכח רובא קאתי רק כשנולד היה בחזקת כשר וי"ל טעמא דר"ז דמספקא ליה אי שמיעא ליה לר"י ולא קבלה דר"ז מסופק בספק שנסתפקו התוס' בבכורות דף ך' אי ר"י חייש למיעוט וע' בערך רובא ודוק) לימא טעמא משום דס"ל אחזיק בדלא כתיבא לא מהני נהי דהא לא מצי למימר דס"ל גירי אריות הן דמהך דגיטין מוכח דס"ל גירי אמת הן אבל הא מצי למימר דס"ל אחזיק לא מהני ובפרט דהך דגיטין מסייע ליה לאביי דס"ל עדו ודוחק לומר דסוגיא אזלא אליבא דרבא דס"ל עדיו ומוכח דסבירא ליה לר"ג אחזיק מהני ובפרט דרנב"י קאמר שם ורנב"י תלמידו דרבא גם דוחק

לומר דלא ר"ל דר"ג ס"ל אחזיק לא מהני דא"כ יחלוק רשב"ג על ר"ג אביו דכל זה דוחק דמוטב לומר הכי מלומר דחייש למיעוט דלא מצינו שום תנא דחייש למיעוט רק ר"ט ועוד יחידים ע' בערך רוב אלא ע"כ ס"ל לש"ס בפשיטות דאחזיק מהני לר"ג ובזה מיושב ג"כ דברי הרמב"ם הביאום בש"ך יו"ד סימן ב' ס"ק כ"ב די"ל משמעתין הוכיח דהלכה פסוקה דאחזיק מהני כרשב"ג. אך כ"ז לשיטת התוס' שם דר"ג דגזר על שחיטת עכו"ם הוא דר"ג דיבנה אבל לרש"י הוא ר"ג ברבי ואין ראיה על ר"ג דיבנה דאחזיק מהני:

**ו**

**ר"ג** ברבי לדעת רש"י מוכח דס"ל אחזיק מהני והוא מובן ממה שכתב באות הקדום בסופו דלרש"י דלר"ג דאסר שחיטת כותי הוא ר"ג ברבי ומדהוצרך הש"ס לומר כר"י ס"ל ע"כ דס"ל אחזיק מהני:

## אבר מן החי

**א**

**ר"מ** ס"ל דאבר מן החי אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד חולין ק"ב ומשמע התם מתוך הסוגיא דבב"נ ר"מ מודה דמוזהר על הטמאה כמו על הטהורה ע"ש במ"ש שם איכא דאמרי טהורה ר"מ כו' ודוק אך בחיה ועוף נלע"ד דס"ל דאף ב"נ אינו מוזהר עליהם דליכא מידי דלישראל שרי ולב"נ אסור אבל טמאה גם לישראל אסור משום טומאה.

**ב**

**ר'** אליעזר סבירא ליה דנוהג בבהמה חיה ועוף בין טהורה בין טמאה שם:

**ג**

**חכמים** ס"ל דנוהג בטהורה אבל לא בטמאה ואמר ר' גידל אמר רב מחלוקת בישראל אבל בבן נח דברי הכל דמוזהר על הטמאים כמו על הטהורים:

**ד**

**ר'** יהודה סבירא ליה ג"כ דנוהג בטהורה ובטמאה חולין ק"א ב':

**ה**

**לדעת** ר"מ דאמ"ה אינו נוהג אלא בטהורה היה מן הדין דכל ספק טרפות בעוף מחיים אזי נוקמי' בחזקת היתר דבחולין י' לא אסרינן אלא משום דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ופרש"י בחזקת איסור אמ"ה ולר"מ דאיסור אמ"ה אינה נוהג בעוף אזי אינה עומדת בחזקת איסור וע' רוב מצויין אצל שחיטה מ"ש שם ועוד יתבאר במ"א בס"ד:

**ו**

**ע**' בערך עוף אי טעון שחיטה כתבתי דמאן דס"ל אין שחיטה לעוף מה"ת ס"ל דאמ"ה אינו נוהג אלא בבהמה טהורה וע"ש באות ט"ו מ"ש מזה וע' באות שאח"ז:

**ז**

**לכאורה** הי' מקום לומר דהך אי אמ"ה אינו נוהג אלא בטהורה תלוי בזה אי דרשינן סמוכין דבחולין שם מפרשינן טעמי' דר"מ דכתיב וזבחת מבקרך ומצאנך וכתיב בתריה אמ"ה ודרשינן סמוכין וקשה דהא הך סמוכין במשנה תורה היא ור"י אף דלא דריש סמוכין בכל התורה במשנה תורה דריש ואכפ"כ ס"ל לר"י דנוהג אף בבהמה טמאה אלמא דלא דריש הך סמוכין דא נו נוהג אלא בבקר וצאן וי"ל דר"י עדיפא למדרש לאקושי לדם דבחד קרא אקשינהו וכל שאתה מצווה על דמו והיקשא עדיף מסמוכין אך קשה דלפ"ז מאי מקשה הש"ס שם בדף ק"ב ור"י למה ליה קרא ליתי אבמ"ה ליחול אטומאה כו' ומאי קושי' דאי לאו קרא הוי דרשינן סמוכין כר"מ דאינו נוהג אלא בטהורה ולא בחיה ועוף ולא בטמאה ואף דר"י לא דריש סמוכין במשנה תורה אלא היכא דמוכח ומופנה מ"מ כת' התוס' ביבמות ד' דכל סמוכין שבמשנה תורה הן מוכח או מופנה הנה י"ל דהנה רבי ס"ל וזבחת כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה בע"פ על רוב אחד בעוף כו' וע' בתוס' חולין רפ"ב דמכאשר יליף לה א"כ בהך קרא דוזבחת מרומז ג"כ עוף וא"כ אמ"ה נוהג גם בעוף. ובזה צדקו דברי אשר כתבתי באות הקדום דמאן דס"ל אין שחיטה ס"ל דאבר מן החי אינו נוהג אלא בבהמה טהורה דמאן דס"ל אין שחיטה לא דריש כאשר צויתיך לרבות עוף א"כ קרא לא מיירי רק בבהמה טהורה ומדסמיך ליה אמ"ה מוכח דאמ"ה אינו נוהג אלא בבהמה אבל מאן דס"ל יש שחיטה מכאשר א"כ קרא מיירי אף בעוף ומדסמיך ליה אמ"ה מוכח דאמ"ה נוהג בעוף (אך דאכתי לא פלטינן מכל הקושי' דתרצת וחיה בהמה טמאה מא"ל דע"כ קרא לא מיירי בבהמה טמאה דאין שחיטה נוהג בהן א"כ נדרוש סמוכין דאין אמ"ה נוהג בטמאין וא"כ מאי מקשה לר"י למה ליה קרא די"ל דאי לאו קרא דאקושי לדם הוי דרשינן סמוכין דאינו נוהג בטמאה וצ"ע:

**ח**

**ר"ש** דס"ל בחולין דף ל"ג א' הוכשרו בשחיטה ופירש"י הואיל דשחיטה מתירתן מידי אמ"ה מכשירתן ג"כ לענין טומאה מוכח דס"ל אמ"ה נוהג בעוף דהא התם תני ג"כ עוף ומדר"ש לא מחלק בין עוף לבהמה משמע דס"ל גם בעוף הוכשר בשחיטה הואיל ושחיטה מתירתו מידי אמ"ה מוכח דס"ל אמ"ה נוהג בעוף:

# אידיהן של עו"ג

ברמב"ם ה' עכו"ם פ"ט:

## א

**אסור** ליקח מהן דעת רבינו דלענין ליקח מהן אין חלוק בין דבר המתקיים לאינו מתקיים וכדעת הגאונים שהביא הר"ן ויש חולקים כמ"ש הר"ן והרא"ש ריש פרקין ונ"ל טעם מחלוקתן דהנה בעיקר האסור לפני האיד דעת רש"י דאזיל ומודה ביום אידו אבל למיזל ומודה לפני האיד לא חיישינן ולכך בעי' דבר המתקיים דחזי לי' כמ"ש הר"ן ולקיחה אסור דהמעות בידו וחזי המעות אך התוס' בע"ז דף ה' ב' ד"ה ומי כ' לדעת רש"י דחיישינן דאזיל ומודה לפני האיד דשם עו"ג שגור בפיו שלשה ימים מקודם ולפ"ז נחזי אנן למה נתיר דבר שאינו מתקיים עד יום אידו דאכתי ביומו דעדיין מתקיים הוא אזיל ומודה וע"כ צ"ל לדעת התוס' דדבר שאין מתקיים [לא] חשוב להו כלל דליזיל ומודה עלה ומהאי טעמא י"ל בלקיחה בהיפוך דסתם מוכר עציב הוא על שפי' ממנו דבר חשוב אבל דבר שאינו מתקיים לאו עצב הוא דלא חשיבא ושמח הוא במעות לכך אסור ליקח מהם דבר שאין מתקיים אבל הגאונים דלא נחתו לחלק ולומר דדבר מתקיים ודבר שאינו מתקיים אינו חשוב דלאו מילתא דספיקא הוא דלפעמים דבר שאינו מתקיים חשוב טובא יותר ממתקיים רק הטעם דמכירה מותר באינו מתקיים דלא חזי ליה דלודי וע"כ מדאסרינן ליקח לא ס"ל דמוכר עצב ולחלק בין מתקיים לאין מתקיים מצד חשיבות כבר כתבנו דלא ס"ל לחלק בכך ע"כ דליקח הכל אסור:

**והנה** מזה יצא לנו עוד נפקותא בין שיטת התוספ' בשם רש"י דאזיל ומודה גם לפני האיד ובין שיטת רבינו והגאונים דל"ח דאזיל ומודה לפני האיד דלשיטת רבותינו הגאונים קשה הא דאמר שמואל בגולה אין אסור אלא יום אידם ומ"ט נחלק בין לפני אידן ובין יום אידן דבשלמא לשיטת התוספות א"ש דכותים שבח"ל אין אדוקים כ"כ בעכו"ם להיות שם עכו"ם שגור בפיהם אף לפני האיד דליזיל ולודי ואינו עובד כו"ם רק ביום אידו לבד ולמיחש דלודי ביום אידו על הריוח דקודם אידו לא ס"ל לתוספות אבל לדעת רבותינו הגאונים דעיקר אסור לפני האיד דאזיל ומודה ביום אידו א"כ כיון דחזינן דביום אידו אסור לשאת ולתת עמהם ע"כ מחזקינן להו דביום אידו פלחו לע"ג וא"כ גם לפני האיד ליתסר דלודי ביום אידו וע"כ צ"ל הטעם משום איבה דבגולה אנו דווים וסחופים ביניהם ופרנסתן מהם אי נמנע לישא וליתן עמהם הוי להו איבה וגם משום דוחק פרנסתינו אבל יום אידו בלבד לא ירגיש הכותי דמשום אידו פרשינן מניה וגם בל"ז באותו יום אינו נושא ונותן ובעבידתיה טרוד ופונה אל רהבים ושטי כזב שלו ועוסק בשמחה ואכילה

ושתיה ואינו נושא ונותן וגם אין כאן דוחק פרנסה בשביל יום אחד שנמנע לשאת ולתת עמהם. והחילוק בין ב' טעמים דאם נאמר הטעם משום דעכו"ם בחוצה לארץ לאו עובדי כו"ם הן אזי בארץ ישראל אסור אף בזה הזמן ואם נאמר דטעמא של שמואל משום איבה או דוחק פרנסה אזי אפילו בארץ ישראל מותר בזה הזמן כמ"ש בלח"מ ומעתה קשה על רבינו דס"ל כשיטת הגאונים דהאסור לפני האיד משום דליזיל ולודי ביום אידו ולפ"ז ע"כ אין הטעם משום כותים שבח"ל רק משום איבה וכדכתיבנא ומעתה אין לחלק בין א"י לח"ל וקשה על רבינו האיך חילק בין א"י לח"ל כיון דס"ל כשיטת הגאונים וכדכתיבנא. ומה שנ"ל ביישוב הדבר דהנה יש להקשות עוד על רבינו דס"ל דכל דבר אסור ליקח וכן למכור אף דבר שאינו תקרובות דא"כ מאי מקשה בש"ס ה' ב' ומי בעי' כולי האי והא תנן בד' פרקים כו' דמאי קושיא הא הכא לאו משום תקרובות אסרינן לה ובתוספות שם בד"ה ומי יישבו הדבר לשיטתם דהאסור לפני האיד דליזול ולודי לפני האיד אבל לפמ"ש דדעת רבינו אינו כן שיודה לפני האיד הדרא קושי' לדוכתא וע"ש היטב בש"ס וצ"ל דרבינו ס"ל כפירוש הרא"ש ריש מכילתא שמפרש קושית הש"ס לדעת רש"י דלכך אסור שלשה ימים קודם הואיל ועוסק בתקרובת ע"ג וצרכיה שלשה ימים קודם אזי בכל ריוח שיבא לידו באותן הימים הוא תולה בעכו"ם שסייעתו הואיל והוא עסוק בתקרובת שלה. ובזה מיושב מה דקשה עוד לדעת רבינו דאסור שלשה ימים הואיל ומתקיים ביום אידו יודה עליו ביום איד דקשה לפ"ז למה אסרו דוקא שלשה ימים קודם אפילו קודם לכן ליתסר כיון שהדבר מתקיים לו עד האיד וחזי ליה ומודה ולומר דבג' ימים הראשונים עדיין שמחה בלבו מעת הקניה או המכירה ואחר ג' ימים כבר נתיישן הדבר אצלו ויצא השמחה מלבו וכענין שאמרו להיפוך לענין הפלגה בספינה ולצור על עיירות דבג' ימים יש לו צער ופחד ובתר תלתא יומין כבר פרח פחדייהו והטעם דנתיישן הדבר, אצלו וכמ"ש דמלפא תיכלא לא בהתא חזינן דבג' ימים הוא השיעור שנתיישן מאורע חדש אשר נתארע לאדם דגרים לו צער ועצב לב וה"ה להיפוך בדבר שמחה אך באמת מכאן היא תברא דהא חזינן דלבתר ג' ימים מותר וכאן יום האיד הוא בתר ג' ימים א"כ אי להפלגת הספינה מדמית לה גם כאן כבר נתיישן השמחה ובאמת למ"ד הן ואידיהן שפיר איכא למימר טעם זה ואפשר דבזה נחלקו אבל לדידן דקי"ל הן בלא אידיהן ע"כ לאו מטעם זה רק דאמרינן כל זמן דחזי למקחו שמח הוא אם כן גם קודם ג' ימים ליתסר ולפמ"ש א"ש דאף דשמח אף בדבר שקנה קודם שלש' ימים מ"מ אינו תולה הדבר בע"ז שלו דלודי ליה שהרי קודם ג' ימים לא עסק בתקרובותיה ובודאי לאו מן סיוע ע"ג דילי' באת לו דבר אבל בתוך ג' ימים עוסק בתקרובותיה ויתלה הדבר בע"ג ויודה לה ומזה

הטעם ס"ל לנחום המדי דאינו אסור אלא יום אחד לפני האיד ולא נתפרש טעמו ולפמ"ש נ"ל דלא ס"ל לחלק דהתם לאכילה סגי בחד יומא והכא דלהקרבה בעינן תלתא יומי רק ס"ל דגם להקרבה סגי בחד יומא כיון דאינו פסול לדידהו רק מחוסר אבר וזהו ניכר תיכף ואין צריך שהיות זמן לזה ולכך כיון שאינו עוסק בתקרובתה רק יום אחד אינו אומר שסייעתו ע"ג רק ביום זה ולכך אינו מודה כ"א בריוח שמגיע לו לפני האיד יום א' וא"ש:

**ומעתה** א"ש גם הך דבגולה אינו אסור רק יום אחד דבאמת הטעם דנכרים שבח"ל אינם אדוקים כ"כ בע"ג וביום איד מיהו עובדים והא דל"ח בג' ימים שלפניהם דיודה ביום האיד דזה אינו כיון דאין אדוק בע"ג אינו עוסק ג' ימים לפני האיד בשום תקרובות כלל ולכך לא אמר שסייעו ע"ז ולא יודה ביום איד אבל בא"י דאדוקים בע"ג ועוסקים בתקרובותיה ג' ימים קודם אזיל ומודה ביום איד וא"ש דברי רבינו. ודוק:

## ב

**עוד** נ"ל ליישב דהנה באמת הך דליתני אידיהן דחיישינן דיודה עליו ביום אידו אינו ודאי שיודה רק ספק ואימור ישכח הדבר מאתו וכבר חלף ועבר יום או יומיים מעת בא הדבר לידו ושמא לא יזדמן הדבר לפניו כלל ביום אידו רק מידי ספיקא לא נפקא ואסרוהו רבנן משא"כ ביום איד הוא ודאי דאזיל ומודה ומזה נבין הטעם דמחלקינן בנשא ונתן בין האיד ללפני האיד דבאיד נשא ונתן סור ולפני האיד [מותר]. ולפמ"ש א"ש דעיקר הך מילתא אסור דרבנן הוא דאף דאזיל ומודה עובר ישראל איסור דאורייתא משום לא ישמע על פיך מ"מ לאסור הדבר שנשא ונתן בו הוא מדרבנן דמדאורייתא איסורא דעביד עביד ולא קנסינן ליה לאסור עליו הדבר כ"א מדרבנן כמבואר לקמן דף י"ב א' דמדמי לה לבשולי נכרים דמה"ת לא ח' לאזיל ומודה רק חכמים אסרוהו עליו משום שלא יבא לידי איסור דאורייתא כאשר יודה העו"ג לתועבה שלו והנה לפני האיד כ"כ דספק הוא אם יודה ואף אם ודאי יודה הא דאסור הדבר שנו"נ הוא דרבנן ולכך ביום איד דודאי הודה מה שנו"נ בו ביום אזי נושא ונותן אסור מדרבנן כיון שעבר ישראל על איסור תורה שעבר משום לא ישמע על פיך ואסר רבנן אבל לפני האיד דאינו אלא ספק כמ"ש לעיל הטעם גם לטעם בינו דתולה שסייעתו ע"ז הואיל ועסוק בתקרובותיה הרבה עכו"ם אינם עוסקים בתקרובתיה ג' ימים קודם ואינהו לא אזלו ומודו וכיון דאף ודאי לא מיתסר אלא מדרבנן הספק הו"ל ספק דרבנן ומותר ולכך נו"נ מותר. והנה בזה הטעם יוצדק ג"כ דעת רבינו על נכרים שבח"ל דלאו עע"ג נינהו והנה לא ימלט שלא יהיה ביניהם עע"ג רק מידי ספיקא לא נפקא דטובא איכא דאין עובדי' ע"ג וא"כ א"ש דלפני האיד מותר דאיכא

ס"ס שמא האי נכרי לאו עע"ג ואת"ל דעובד הוא שמא לא יודה ע"ג ביום אידו כמ"ש לעיל דמה שהוא קונה לפני אידו ספק הוא אם יודה עליו ביום אידו משא"כ ביום איד אסור לשאת ולתת עמהם דליכא אלא חד ספק דאם אדוק הוא בע"ג ודאי יודה:

**ג**

**ובזה** יתיישב מה דקשה על הר"מ דספק נו"נ מותר כר"ל והא קי"ל הלכה כר"י נגד ר"ל בר מתלת ואי משום דתניא כוותיה הלא גם חולץ ומעוברת תניא כוותיה ומהאי טעמא פסקו התוס' כר"י ע' תוספות ד"ה ב' ולמ"ש א"ש דכ"כ הטעם דנו"נ מותר דס"ל דלפני האיד ספק הוא וע"כ ר"י דס"ל נו"נ אסור דס"ל דגם לפני האיד ודאי דיודה והנה שמואל דס"ל דבגולה אין אסור כ"א ביום אידו ע"כ דס"ל לפני האיד ספק הוא דאי ס"ל דגם לפני האיד ודאי דיודה אין טעם לחלק בין לפני איד לאיד גופא כמ"ש באות הקדום ואם כן שמואל כר"ל סבירא ליה והו"ל ר"י חד לגבי תרי ואין הלכה כאחד במקום שנים ולכך ל"ח לה התם בהדי דהני תלת דהלכה כר"ל דכי קחשיב התם היכא דליכא פלוגתא דרבוותא בהדייהו אבל הכא דשמואל קאי כר"ל פשיטא דהלכתא כוותיה ובזה נדחה גם כן מ"ש שם התוס' עוד דלקמן אמרינן דרבנן בתראי סברי נו"נ אסור ולפמ"ש אין ראיה דרבנן בתראי לטעמייהו ס"ל שם גם כן דאין הלכה כשמואל ולית להו דשמואל והא בהא תליא כדכתיבנא אבל אנן דקי"ל כשמואל ע"כ דס"ל דלפני האיד ספיקא הוא ולכך לפני האיד נו"נ מותר כר"ל ורבנן בתראי לטעמייהו דלית להו דשמואל ולכך ס"ל נו"נ מותר. ודוק:

**ובזה** מיושב ג"כ מה שדחק שם רש"י על הא דאמר ת"ק אית ליה דשמואל ורבנן בתראי לית להו מ"ט לא אמרי' בהיפוך ולפמ"ש א"ש דכיון דקאמר שם דרבנן בתראי ס"ל נו"נ אסור א"כ . ע"כ דס"ל דודאי יודה א"כ ליתא דשמואל כדכתיבנא ודוק איברא דהיא גופא קשיא דלמה אמר דרבנן בתראי ס"ל נו"נ אסור ות"ק ס"ל מותר איפוך אנא ורש"י כתבו דתני אסור לשאת וכו' משמע לכתחלה ואינו מוכרח אך י"ל דזה תלוי במה שכתב שם עוד דהן ואידיהן א"ב דת"ק ס"ל הן בלא אידיהן ורבנן ס"ל הן ואידיהן וזהו מוכרח לומר כן דכבר דייקינן לעיל דע"כ ת"ק הן בלא אידיהן ס"ל והנה לרבנן בתראי ס"ל דסברי הן ואידיהן אבל כבר כתבנו לעיל אות א' טעם הדבר דעד ג' ימים עדיין לא נתיישן השמחה והרי הוא כבתחלה ר"ל כתחלת קנייתו ששמח בודאי ומודה בודאי דמה"ט ביום אידו לכ"ע נו"נ אסור דודאי מודה (הגה דע"כ לא כתבנו דלפני ספק אם יודה רק היכא דלא יודה רק כי חזי החפץ ומספקינן אימור לא יזדמן לפניו החפץ משא"כ עכשיו דעדיין השמחה קבוע בלבו מעצמו ובל"ז דייקינן לקמן בסמוך דלמאן דס"ל הן ואידיהן נו"נ

אסור ייע"ש ע"כ הגה) ואלו דס"ל הן ואידיהן ס"ל הטעם דבג' ימים לא נתיישן השמחה וא"כ יודה בודאי ולכך ס"ל נו"נ אסור כיון דבודאי יודה ומה"ט ס"ל דגם בגולה אסור לפני האיד כיון דאין כאן אלא ספק א' כמ"ש באות הקדום ויתבאר לך דכל אלו דברים דאמרינן איכא בינייהו בין ת"ק לרבנן בתראי הא בהא תליא דכיון דס"ל הן ואידיהן לכך ס"ל נו"נ אסור דבתוך ג' ימים עדיין שמחה חדשה אצלו דבודאי יודה וכיון דס"ל דמודה בודאי ולכך אף בגולה אסור כיון דא"ב אדוקה בע"ג וכל אדוק בודאי יודה ליכא אלא חד ספיקא דלמא לאו אדוק הוא ובחד ספיקא אסרינן ליה דהא האי ספיקא גופא איכא ביום איד גופא ואעפ"כ יום איד לכ"ע אסור בגולה ואל תשיבני לפמ"ש דמ"ד הן ואידיהן אז תוך ג' ימים ודאי יודה דעדיין השמחה חדשה אצלו דלפ"ז גם למ"ד הן בלא אידיהן מ"מ שני ימים לפני האיד יהי' נו"נ אסור כיון דאז ודאי יודה ודמי לאיד ז"א דכ"ז למ"ד הן ואידיהן אבל למ"ד הן בלא אידיהן לא תלי טעמא בחידוש השמחה רק העיקר היכא דהדבר לפניו וחזי ליה ביום אידו מודה עליו ואם לא מזדמן הדבר לפניו אזי שוכח הוא בקנייתו וא"כ ספק הוא שמא לא נזדמן הדבר לפניו או דס"ל כמש"ל דאם עסק בתקרובתיה ג"י קודם אזי יודה לע"ז שסייעתו הואיל ועסוק בתקרובתיה וכשלא עסק לא יודה ולכך הזמן ג' ימים בל' האיד דג' ימים שכיח לעסוק בתקרובתי' כדאמר בש"ס א"כ ספיקא הוא שמא לא עסק בתקרובתיה והנה במה שכתבתי דנו"נ אי מותר או אסור תלוי בזה אי הן בלא אידיהן ומטעם דכתבנו דאם הטעם ג' ימים משום שמחה שעדיין הוא שמח בדבר אזי משך השמחה אינה רק ג' ימים לכך ס"ל הן ואידיהן ובתוך ג"י ימים שמח בודאי ואזיל ומודה בודאי ולכך נו"נ אסור ומ"ד הן בלא אידיהן ע"כ אין הטעם משום שמחה רק משום שעוסק בתקרובתיה ולכך ג' ימים לבד מן האיד ולכך נו"נ מותר דספק הוא ובאמת זה תלוי בזה להיפוך ג"כ דאי נו"נ אסור אזי יש לומר הן ואידיהן וה' דכלל התנ' האיד עם לפניהם דאידי ואידי נו"נ אסור (ובזה יתיישב קושית התוס' שם ד"ה ע"א לימ' ממתניתין נמי דייק' דהן בלא אידיהן דאס"ד הן ואידיהן ניתני ב' ימים ולמ"ש י"ל דלכך כלל לפני עם האיד להשמיענו דנו"נ אסור גם לפני כמו באיד ודוק:

**אבל** למ"ד דלפני נו"נ מותר ע"כ הן בלא אידיהן דאיך כלל האיד עם לפני דבזה נו"נ אסור ובזה מותר (ועוד י"ל הוכחת התוס' דאי ס"ד הן ואידיהן ליתני ב' ימים ותירוצינו הנ"ל לא שייך השתא כיון דס"ל נו"נ מותר. ודוק):

### ד

**ובזה** יובן ג"כ הברייתא דתני' כוותיה דר"ל כשאמרו אסור לשאת ל"א אלא בדבר המתקיים ואפילו בדבר המתקיים נו"נ מותר דמהו ענין זה לזה ולפמ"ש דזה תלוי בזה

ומזה דלא אסרו אלא דבר המתקיים נידוק דנו"נ מותר דכ"כ דאם נאמר הטעם דהדבר שמחה חדשה לו עדיין ואינה שכוחה מלבו כלל אזי בודאי מודה ולפ"ז אף דבר שאינו מתקיים אסור כיון דהשמחה לא נשתכח מלבו אף לא חזי הדבר מודה אבל לטעם הב' דבאמת הדבר שכוח מלבו דכבר עבר ג' ימים רק דאי חזי ליה יודה אזי לא אסרו רק במתקיים ובזה א"ש דברי הבריית' כשאמרו אסור לשאת לא אסרו אלא בדבר המתקיים וא"כ מוכח דאין הטעם משום דעדיין השמחה חדשה בלבו רק משום דחזי לדבר ואזיל ומודה ואם כן איכא ספיק' שמא לא יזדמן הדבר לפניו ולכך אפילו בדבר המתקיים נו"נ מותר דספיקא הוא ולקולא. ודוק:

**איברא** דלמאי דכתיבנ' דטעם הדבר דנו"נ מותר משום דספיק' הוא וספיק' לקולא קשה דלפ"ז בגולה אף ביום האיד לשתרי בנו"נ דכבר בארנו דבגולה אף ביום האיד איכא ספיק אימור לאו אדוק הוא ולכך לפני האיד מותר לכתחלה דאיכ' ס"ס ואם כן כיון דאף באיד גופא איכא ספיק' לישתרי בנו"נ כמו לפני האיד בא"י דשרינן מה"ט כדכתיבנ' ומפשטא דלישנ' דשמואל משמע דיום איד דגולה שוה ליום איד דא"י דאל"כ הו"ל לסיומי ואף ביום האיד נו"נ מותר וכן מדברי רבינו שכ' בסוף ואם נו"נ ביום איד אסור משמע דקאי גם אח"ל שכ' מקודם וי"ל דכיון דיום איד אסור בגולה כמו בא"י לא חילקו בו להתיר בו נו"נ דאתי למיטעי ולמישתרי גם בא"י נו"נ דחזו דבגולה אסור יום אידו ואעפ"כ נו"נ מותר יסברו דגם בא"י הדין כן ובזה יהיה הוכחה לדברי רבינו דדוק' בח"ל מתיר שמואל משום דאינן אדוקים דלפמ"ש התוספות בחולין די"ג ב' דאף בא"י אינן אדוקים כ"כ בע"ג תקשה יהא אף ביום אידו נו"נ מותר כיון דנקטינן דגם ביום אידו ספיקא איכא וא"ל משום גזירה דא"י דגם בא"י אינן אדוקים ואיכא ספיקא ואפשר לומר דגם בתוס' לא כתב רק דאין אדוקים שיהיו מעשיהם לע"ג בכל ימות השנה אבל ביום אידו ודאי פלח ומודה אך י"ל כיון דאין אדוקים כל ימות השנה אז הנכרי אף ביום אידו אינו אדוק ולכך לא פסק הר"מ כהך דרב נחמן שם ייע"ש ואל תקשה לך כיון דבח"ל משמע דרובן אין עע"ג א"כ אף ביום אידו לישתרי דניזיל בתר רובו י"ל דכל קבוע כמע"מ דמי אך קשה היכ' דאזיל איהו לגבן לישתרי וא"כ להשאילן ולהלותן מסתמ' ודאי איהו אזיל לגבן לישתרי אך י"ל דאינו ודאי די"ל דשולח שליח והוא במקומו והוא כקבוע ועוד נהי דהאי שעתא לאו קבוע הוא מ"מ הא הדר לניחות' ובשעת האיסור דאזיל ומודה הרי הוא קבוע דהיינו ביום אידו דאנו חוששין שמא יודה הרי קבוע הוא ודמי להך דנזיר די"ב המקדש אשה על ידי שליח דאסור בכל הנשים מטעם דהדרא לניחות' והו"ל קבוע וע' בתוספ' כתובות ט"ז א' ד"ה דלמא אך יש לחלק דלא דמי דהכא בשעה שהוא בא לפנינו דאז נייד

הוא אזי נא' כל דפריש מרובה פריש והאי עכו"ם לאו עעכו"ם הוי משא"כ התם בשעה שהוא בא לקדש אשה שפיר אסרינן ליה בכל הנשים דאז כבר הדר' לניחות' וצ"ל דס"ל דרוב' לאו דוק'. ועוד י"ל דרובא לא פלחי בתקרובת אבל אעפ"כ מאמינים בה ומודים לה אם מזכירין שמה או בהיפך דאין מאמין בה בלב וכמ"ש אלא מעשה אבותיהם בידיהם דמשמע דמפלח פלחי לה כמעשה אבותיה' רק שאין מאמינים בה בלב. ובזה יובן הטעם דלפני האיד מותר ובאיד אסור דלפני האיד לא יעלה על לבו שסייעתו ע"ז כיון שעסק בתקרובות כיון דאין מאמין בה בלב לא ישים על לבו הריוח שהיה לו מכבר להודות לפניו באמנה אתו כי מיד היתה זאת לו אבל באיד גופא מעשה אבותיו בידו להודות לפניו ויזכיר ג"ז שהיא נעשית בעת הזאת אבל דבר הנעשה מכבר להיות משים על לבו לזכור ולהודות ז"א כ"א מפאת אמנה גדולה אשר היתה בעם הנבזה הלז מקדם ובח"ל אין מאמינים כ"כ. ודוק:

## ה

**והנה** בענין נו"נ דמותר י"ל עוד דתלוי בשיטת התוספ' ורבינו דכל חד לשיטתיה אזיל דכבר כתבנו באות א' דשיטת התוס' דאסור לפני האיד הוא דאזיל ומודה תיכף אף לפני האיד דשם עכו"ם שגור בפיו הואיל ועסוק בתקרובתיה ודעת רבינו והגאונים דלפני האיד ל"ח דלודי רק דנזכר בזה ביום אידו ויודה והנה כ"כ דלדעת רבי' הדבר ספק שמא לא הזכיר בהדבר ושמא לא יזדמן לפניו הדבר ולא יודה עליו משא"כ לדעת התוספות דמודה אף לפני האיד א"כ ליכא כאן ספיק' כלל שמא לא יזכור ותיכף בקנותו הדבר או במוכרו מודה ולפ"ז ראוי להיות נו"נ אסור דכיון דליכא ספיקא משא"כ לר"מ שמא יודה ביום האיד נו"נ מותר דאיכא ספיק' שמא ישכח עד האיד ובזה א"ש גם מדאוריית' כשאמרו אסור לשאת לא אסרו אלא דבר המתקיים דחזי ליה ביום אידו וע"כ דהטעם דל"ח דלודי קודם אידו רק ביום אידו ולכך אפילו במתקיים נו"נ מותר כיון דספק הוא שמא לא יזדמן לפניו הדבר ביום אידו ודע דיש לי קצת דמדומי ראיה לדעת התוס' דטעם דיודה לפני האיד דהנה ר"י ס"ל גם ג' לאחריהן אסור וע"כ הטעם דס"ל דשם עכו"ם שגור בפיו גם אחריו ג"י אף שכבר עבר הדבר ואזיל ומודה ומינה דגם לפני האיד הטעם לדידיה דשגורה ע"ג בפיו ואזיל ומודה דכי היכי דג' לאחריהם הטעם דיודה בהן גופא כך ג' לפניהם הטעם דיודה בהם גופא דאם נא' דחלוקין הן לא הו"ל לכללינהו כחדא כיון דאיכא טובא בינייהו כמ"ש בסמוך וחלוקים בין שיטת התוספות לשיטת רבינו ומדר"י נשמע לרבנן דבג' לפניהם לא פליגי ואפשר לומר דגם בזה פליגי דלר"י הטעם

משום דשגורה בפיו ולרבנן משום דיודה ביום אידו ובזה יתיישב קצת מ"ש שם בש"ס באיבעי' דהן בלא אידיהן או הן ואידיהן **סליק אות אל"ף**

## אות ב ביטול איסור לכתחלה

**א**

**קי"ל** דאין מבטלין איסור לכתחלה ודעת הראב"ד דמדאורייתא אסור לבטל וכן דעת הרמב"ם לדעת הפר"ח אבל דעת התוס' והר"ן בפ' ג"ה דדוקא מדרבנן אין מבטלין אבל מדאו' מותר לבטלו:

**ב**

**דעת** הרב בתשוב' נ"ב מ"ת חלק יו"ד סי' מ"ה דזהו דוקא דומיא דזרוע בשלה דהזרוע בעצמה לא נתבטל רק הטעם היוצא ממנו אבל לבטל יבש ביבש והוא בעין ובאסורו עומד שאם יבא אליהו ויאמר שזהו האיסור היה נשאר באיסורו לא התירה התורה לבטלה לכתחלה ואיך אפשר שדבר שאפילו אחר ביטול אם יוכר יהי' אסור והיאך יבטלו לכתחלה הרי עתה הוא מכירו אלו דבריו ז"ל ודברי טעם הן אך דלפ"ז קשה קושית הפר"ח בסי' צ"ט ס"ק ח' ממשנה דמס' תרומות מגורה שפינה ממנו תרומה אין מחייבין אותו להיות יושב ומלקט אחת אחת אלא מכבד כדרכו ונותן לתוכה והקשה לדעת הסוברים דביטול איסורין אסור מן התורה ודרבנן מיהא היכא מקילינן כולי האי אלא מוכח כדעת התוספות והר"ן דביטול איסור מותר מה"ת אלו דברי הפר"ח ולדעת הרב נ"ב דביבש ביבש לכ"ע אסור מה"ת אם כן קשה טובא ממשנה דתרומה דבמגורה הוא חטים ושעורים דהוא יבש והאיך מקילין לכתחלה לערב ולדברי הרב נ"ב נתיישב קושית הפליתי בסי' צ"ט ס"ק ה' שהקשה מש"ס דגיטין נ"ד ב' דקאמר שם והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטיל וקניס ר"י שוגג אטו מזיד ולמה הוצרך לומר דמדאורייתא חד בתרי בטיל הלא אי אפילו מדאורייתא לא בטיל מ"מ כיון דמדאורייתא מותר לבטל במזיד היאך קניס שוגג אטו מזיד כיון דמזיד גופא מותר עכ"ד ולפי דברי הרב לא קשה מידי דהא התם באגוזי פרך ורמוני בדן מיירי שהן יבש ביבש וכה"ג לכ"ע מה"ת אסור לבטל:

**ג**

**כנה"ג** בהגהות ב"י בסי' צ"ד כתב דאף לדעת הראב"ד והרמב"ם מה"ת אסור לבטל איסור היינו באיסור בעין אבל באיסור הבלוע בקדירה לכ"ע מותר מה"ת לבטל ומביא ראיה

מדברי הרשב"א במשמרת הבית דף ק"מ ב' ועיין בפר"מ שם מיהו בעיקר הדין הסכים הפליתי ג"כ לדבריו ומביא ראיה מדמותר לבשל שלמים בקדירה של חטאת ע"ש:

**ד**

**הא** דאין מבטלין איסור לכתחלה היינו דוקא באיסור דאוריית' אבל באיסור דרבנן מבטלין כדאיתא בביצה פ"ק דף ד' ודעת התוספות שם דדוקא באיסור דרבנן שאין לו עיקר מה"ת כמו מוקצה בל באיסור דרבנן שיש לו עיקר מה"ת כגון תרומה דרבנן דיש לו עיקר מה"ת תרומת דגן תירוש ויצהר אזי אין מבטלין כו':

## ברירה

**א**

**ר"מ** ס"ל יש ברירה לענין הלוקח יין מבין הכותיים גיטין כ"ה ע"ב וע' תוספות בכורות מ"ח ד"ה דכ"ע שמחלק בין היכא שהתנה בהדיא דאז יש ברירה אבל בלא התנה אין ברירה:

**ב**

**ר"י** ס"ל אין ברירה שם אך דוקא בתולה בדעת עצמו אבל תולה בדעת אחרים אית ליה ברירה שם וע' באות ד':

**ג**

**ר'** יוסי ס"ל אין ברירה שם אך בתולה בדעת אחרים אית ליה ברירה כ"כ התוספ' שם ד"ה ר' יהודה ועוד מחלקין דהיכא דהדבר עומד להתברר בודאי אית ליה ברירה ייע"ש:

**ד**

**ר"ש** ס"ל אין ברירה שם אמנם בתולה בדעת אחרים אית ליה ברירה שם אך רבא ס"ל שם דרבי יהודה ור"ש אית ליה ברירה בין בתולה בדעת עצמו בין בתולה בדעת אחרים והתם כדאמרי טעמא לכשיבקע הנוד ועי' עירובין ל"ז בתוס' שם ד"ה קסבר רב יוסף יתבאר משם דלרב יוסף ס"ל לר"ש לחלק בין תולה בדעת עצמו ולדעת אחרים ולרבא בכל ענין אית ליה ברירה:

**ה**

**ר"ל** ס"ל ברירה דע"כ ס"ל אחין כיורשין דמי כיון דס"ל קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ואי כלקוחות דמי לא משכחת דמייתי בכורים אלא חד בר חד ע' בגיטין מ"ח א' ומ"ז ב' והבין וע"ש בתוס' ד"ה אי לאו ולתי' הב' שכתב שם בסוף דוקא ר"י ס"ל מחזירין זה לזה ביובל י"ל דר"ל ס"ל אין ברירה והבין עמ"ש בערך קנין פירות אות י"ג י"ד:

**ו**
**ר'** הושעיא ס"ל מדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה כך מסקינן בפ' משילין דף ל"ח א' יע"ש:

**ז**
**רב** ס"ל יש ברירה שם דף ל"ז ע"ב אך י"ל דוקא נגד איסור תחומין דרבנן ייע"ש וע' במ"ק פ' קמא ובב"ב ק"ז דרב ס"ל יש ברירה באחין שחלקו וע' תוס' גיטין מ"ח א' די"ל דרב ס"ל אין ברירה וס"ל אחין שחלקו לקוחות ומ"ש יורשין היינו כיורשין ע"ש:
**ה** שמואל ס"ל התם אין ברירה שם ואף בתחומין דרבנן ס"ל אין ברירה וע' תוס' בכורות מ"ח דשמואל ס"ל היכא דהוא מתנה בפירוש יש ברירה ייע"ש וע' בתוס' ביצה שם ל"ז א' ד"ה ושמואל שמחלק בענין אחר בין תולה בדעת אחרים דאית ליה ברירה ובין דעת עצמו דל"ל ברירה:

**ט**
**ר'** יוחנן ס"ל התם אין ברירה אף בדרבנן כך מסקינן התם בביצה דף ל"ז ל"ח ייע"ש ואף בתולה בדעת אחרים לית ליה ברירה ייע"ש בתוס' דל"ת ד"ה ואר"י ייע"ש ועמ"ש בערך תחומין אות י"ב דלפמ"ש שם דדוקא בדאורייתא לא ס"ל ברירה והש"ס מקשה ממ"נ ייע"ש:

**י**
**ר'** נחמן ס"ל אין ברירה ביצה ל"ט וי"ל דדוקא בדאורייתא כגון מעשר בהמה ואסור הנאה דנדר דמיירי מיניה התם אבל בדרבנן אפשר דס"ל יש ברירה וקצת ראיה מעירובין ל"ז ב' אמר לי' רבא לר"נ מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה כו' אישתיק ולא אמר ליה ייע"ש אלמא דר"נ לא ידע משום תנא דל"ל ברירה בדרבנן ע' אות ך' וע' בפ"י שכ' דאפילו בדרבנן ל"ל ברירה:

**יא**
**רב** ענן ס"ל יש ברירה אף בדאורייתא שם בביצה ומבואר משם דאף בדאורייתא כמו מעשר בהמה סבירא ליה יש ברירה:

**יב**
**ב"ה** לדעת רבה ור' אושעיא לית להו ברירה דאין מטהרין הפתחים אלא מכאן ולהבא ולדעת רבא אית להו לב"ה ברירה כ"ז מתבאר ביצה דף י' א' ולדעת רבה ור' אושעיא לית להו ברירה אף בדרבנן ע' בפ"י ביצה דל"ח א' בגמ' וכי לית ליה ברירה ומה שמיישב קושית מהרש"א ייע"ש:

**יג**

**רב** אסי ספוקי מספקא ליה אי יש ברירה ב"ב ק"ז א' דמספק' ליה אי אחין שחלקו לקוחות או יורשין וזה תלוי אי יש ברירה הוי כיורשין דהוברר הדבר שזו חלקו ולפי סברת התוספות שכתב באות א' י"ל דהיכא דהתנה בפירוש ס"ל יש ברירה רק בלא התנה מספקא ליה וע' בתוס' ב"ב ק"ז ד"ה ורב אסי:

**יד**

**רב** פפא ס"ל יש ברירה דפסק בב"ב ק"ז מקמצין ופי' שם רשב"ם דס"ל כרב דאחין שחלקו יורשין הן וע' באות שאח"ז:

**טו**

**אמימר** ס"ל ג"כ ברירה דפסק שם כרב בטלה מחלוקת י"ע"ש אך ע' ברא"ש בפ"ק דב"ק סי' ו' שכ' דהא דפסקינן כרב לאו מטעם דברא כרעיה דאבוה דמוטל עליו לפרוע חובו וע' ברא"ש פרק בית כור שכתב טעם אחר עכ"פ נשמע מזה דטעם דר"פ ואמימר שפסקו כרב י"ל דאינו מטעם ברירה רק דס"ל אין ברירה ואעפ"כ ס"ל בטלה מחלוקת מטעם הרא"ש:

**טז**

**ראב"י** ס"ל ברירה נדרים מ"ה מ"ו ב"ק נ"א דמוקי רבינא טעמיה דראב"י דמתיר לכנוס בחצר מטעם ברירה אך לדעת הר"ן בנדרים אין ראי' דס"ל ברירה בעלמא רק התם אמרי' ברירה משום דהתם מיירי בשותפין שהיה להם חצר בשותפות ונדרו הנאה זה מזה דמתיר ראב"י לכנוס בחצר, לכ"א מהן דאמרינן ברירה דבתוך חלק שלו נכנס והטעם דכי אמרינן בעלמא דאין ברירה כגון דאמר לסופר כתוב לי לאיזה שארצה אגרש דמשעה ראשונה יש ספק בעיקר הגט לשם מי נכתב וכן אם בא חכם למזרח ערובו למזרח דיש ספק בעיקר העירוב לאיזה ול"ח ברירה שיחול העירוב למפרע כיון דמעיקרא היה ספק אם יהיה העירוב לזה הרוח והיה ספק בעיקר הדבר ל"א הוברר הדבר למפרע וכן באחין שחלקו איכא לספוקי בעיקר הדבר משעה ראשונה שמא לא זכה בחלק זה אבל בחצר זה עיקרה של דבר מתברר משעה ראשונה ומיעוטו מתברר אח"כ בכה"ג אמרינן ברירה לפי שאף משעה ראשונה אנו יודעין שעתיד כ"א לזכות בגוף חצר זה ושיזכה בו כל שעה שירצה הלכך כיון שעיקרה של דבר יתברר מתחלתו ומה שיתברר אח"כ אינו אלא הזמן שזכה בגוף החצר בכהאי גוונא אמרינן ברירה ע"כ תורף דבריו:

**והארכתי** לבאר דבריו כי הלכתא רבתא הוא לדידן דלית לן ברירה בדאורייתא ובכה"ג אית לן וע' ביו"ד סימן רכ"ו סעיף א' בש"ך ס"ק ד' שתפס עיקר טעם הרשב"א שהביא

הר"ן שם והוא דהתם לאו מטעם ברירה רק הטעם דאינו יכול לאסור כלל בהנאה החצר שהוא של חבירו לגמרי לתשמישו ייע"ש ותמהני דהא הר"ן דחה זה הטעם עדיפא הו"ל לאתויי טעם הר"ן שראוי למי שאמרן. איברא שיש לדון עליו דגם באיזה שארצה אגרש נימ' דידעינן בודאי שעתיד לגרש ושיגרש לאיזה שירצה אלא אנו הולכין אחר האשה שלא היתה מבוררת בשעה שאמר לסופר וה"ה כאן אנו הולכין אחר השעה זו ושעה זו לא היתה מבוררת בשעה ששתפו בחצר. ואין לומר כיון דידעינן אז דאם ירצה להשתמש בשעה זו הרשות בידו הוי כמבורר א"כ ה"ה בשתי נשים ידעינן דאם ירצה לגרש הרשות בידו. אך יש לחלק דהתם הברירות סותרות זו את זו דא"ת דהאשה זו היתה מבוררת אם כן אין חברתה מבוררת דהא אינו יכול לגרש שתיהן בגט אחד אבל כאן אין שעה זו סותרת לחברתה דיכול להשתמש בכל השעות ודוק וכן באחין שחלקו דמי לשתי נשים שאינו יכול ליקח ב' חלקים רק חלק אחד ולכך ל"א ברירי'. איך שיהיה יצא לנו מזה.

**יז**

**דלדעת** הרשב"א והר"ן צריך לומר דראב"י ס"ל בעלמא אין ברירה רק הכא להר"ן משום דעיקרא מתברר מתחילתו רק מעט נתברר בסופו ולהרשב"א משום דלא הוי ברירה כלל ולדעת ר"ת ור"י ורבינו שמשון שהביאו הר"ן והרא"ש שם מבואר דסביר' ליה דראב"י אית ליה ברירה בכל דוכתא אף בדאוריית':

**יח**

**ר'** אליעזר פסק התם כראב"י ולכאורה מוכח דס"ל ברירה אף בדאורייתא וכן דעת ר"י הביאו הר"ן והרא"ש בנדרים **שם** אף לדעת ר"ח וסייעתו הביאו הרא"ש והר"ן שם וע' תוספות גיטין מ"ח ד"ה אי לאו ומבואר דס"ל דר' אלעזר לא פסק כוותיה מטעם ברירה רק מטעם דוויתר מותר במודר הנאה ולדעת הר"ן משום דהתם עיקר הדבר מתברר בתחילתו כמ"ש באות הקדום וע' בערך וויתר אות ה' ו' ז':

**יט**

**ר"ה** ס"ל גם כן התם כראב"י ולדעת רבינו יצחק ס"ל ברירה בדאורייי' ולדעת ר"ת וסייעתו ס"ל וויתר מותר ולדעת הר"ן היכא דעיקר הדבר מתברר מתחילתו ס"ל ברירה כמ"ש באות הקדום:

**כ**

**ר"נ** ס"ל אין ברירה דס"ל האחין שחלקו כלקוחות קדושין מ"ב ב' וכן כתבו התוס' גיטין מ"ח והרא"ש בפרק בית כור סימן ב' ובנדרים ר"פ השותפין והר"ן שם דר"נ ס"ל ברירה

אך לפמ"ש התוס' בכורות מ"ח לחלק בין התנה ללא התנה י"ל דבהתנה ס"ל לר"נ ברירה וי"ל דוקא בדאורייתא כמ"ש לעיל אות י':

## כא

**רבא** ס"ל ג"כ אין ברירה דס"ל גם כן שם בקדושין לקוחות הן וכן כתבו התוס' גיטין מ"ח אך בהתנה י"ל דאית ליה ברירה כמ"ש באות הקדום לר"נ דוקא בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה כמ"ש לקמן אות ל"ב:

## כב

**ר'** אלעזר ס"ל יש ברירה, ביצה ל"ד דסגי באומר מכאן אני אוכל למחר במשנה שם וע"ש ברש"י דטעמיה משום ברירה וע"ש בתוס' מה שמביא בשם ירושלמי מיהו י"ל דוקא בדרבנן ס"ל ברירה ולפי דעת מ"ד דמוקצה דאוריית' עיין בערך מוקצה אזי אף בדאוריית' ס"ל לר' אליעזר ברירה וע' בפ"י שם בפרק כל הגט שכתב דר"א ורבנן לאו בדיני ברירה פליגי רק כמ"ש מהרש"ל דטעמייהו דרבנן דלמא מטלטל ושביק ייע"ש אך אעפ"כ טעמא דר"א ע"כ משום ברירה ייע"ש רק דלדידיה אפילו חכמים ס"ל ברירה ייע"ש היטב ודוק וע' בנדרים ע"ד א' דמקשה שם על ר"א אי יש זיקה אין ברירה משמע דלית ליה לר"א ברירה אך י"ל דאפילו למאן דאית ליה ברירה אין יכול להפר משום דבעינן שיהא ידוע בשעת הפרה כמ"ש הר"ן שם והא דנקט אין ברירה אשגרת לישנא הוא ובאמת לא תלוי בהכי:

## כג

**המהרש"ל** ביש"ש פ' הפרה כתב דהא דאמר רב הושעיא בדאוריית' אין ברירה בין לקולא בין לחומרא אמרו ובבית שמואל הלכות גיטין והרב בפ"י מס' יו"ט דף ל"ח א' בגמרא וכי לית ליה לר"א ברירה ובפרק כל הגט כ' שם דטעמיה דרב הושעיא משום דמספקא ליה אי הלכה כמ"ד יש ברירה או כמ"ד אין ברירה ולכך בדאורייתא אזיל בספיקו להחמיר דאין ברירה ודוקא להחמיר ס"ל דאין ברירה וכן בדרבנן דוקא להקל יש ברירה וכ"כ בעל העיטור אות ח' חלוקות קרקעות דבדאורייתא רק לחומרא אין ברירה וכ"כ הר"ן בריש פ"ק דגיטין ועיין בפ"ח דפסחים משנה ב' בתוי"ט:

## כד

**רבן** גמליאל ס"ל דיש ברירה כ"כ הריטב"א בחידושיו אעובדא דר"ג וזקנים דאמר ר"ג עישור שאני עתיד למוד כתון לר' יהושע ומקומו מושכר לו וכ' הריטב"א ואיכא דקשיא ליה איך לא סיים מקום למעשרות אלו כו' ואיכא למימר דכי בעינן סיום מקום למאן

דלית ליה ברירה אבל ר"ג אית ליה ברירה וכשאוכל ומשייר שיעור מעשר אמרינן הוברר הדבר שזו מאי שהופרש **עכ"ל**:

**אך** לדעת התוס' פ"ק דקידושין דף כ"ו דאף דלענין אסורו דטבל לא מהני עד שיסיים מקום מ"מ לענין חיובו דמצות ביעור סגי בקריאת שם א"כ יש לומר דר"ג סבר אין ברירה ואעפ"כ לא צריך סיום מקום כן סברת התוס' וע' במשנה למלך פי"א מה' מעשר שני דין י"א ודעת הר"מ נוטין לדעת התוס' שלא הוזכר סיום מקום ואף דקי"ל אין ברירה י"ע"ש ודוק. והנה בפסחים פ"ח ב' במעשה דמלך ומלכה דבאו ושאלו לר"ג א"ל לא נאכל לא מן הראשון ולא מן השני משמע דאין ברירה י"ע"ש ויש לומר דהתם לאו ר"ג דיבנה היה שזו היה בזמן הבית ור"ג קטן היה בשעת החורבן ולא נהג נשיאותו עד כמה שנים אחר החורבן:

### כה

**רשב"ג** ס"ל יש ברירה אף בדאורייתא חולין קל"ה ב' ומשמע שם אף בא"י דמעשר דידיה דאורייתא אך בגיטין למ"ד אין קנין לכותי בא"י להפקיע מידי מעשר מוקי לה בסוריא וא"כ אין ראיה דבדאורייתא ס"ל לרשב"ג ברירה לפ"ז:

### כו

**לרבה** דס"ל שם אין קנין לעכו"ם אזי לא מוכח דרשב"ג ס"ל בדאורייתא ברירה דלדידיה צריך לאוקמי בסוריא:

### כז

**ולר"א** דס"ל יש קנין מסתמא מיירי בכל דוכתא אף בא"י וש"מ דלרשב"ג אף בדאורייתא ס"ל ברירה אך הרב בכ"מ פ"א מהלכות תרומות דין כ' כתב דאף למ"ד אין קנין יש לאוקמי בא"י ובשלא לקחו ישראל מהעכו"ם דבכה"ג לכ"ע יש קנין והרב בפ"י בחידושיו לגיטין תי' דמש"ה אוקמי בסוריא כי היכא דלאוקמי רשב"ג כהלכתא דקי"ל בדרבנן ברירה ובדאורייתא אין ברירה ולפ"ז יש לומר דתרווייהו בין רבה ובין ר"א מוקמי להו בסוריא כי היכא דלהוי רשב"ג אליבא דהלכתא דבדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה:

### כח

**רבי** ס"ל התם אין ברירה ולפי מה דאוקמינן לה בסוריא אזי אף בדרבנן ס"ל אין ברירה:

### כט

**ולר'** אלעזר דס"ל יש קנין ואין מוכרח לאוקמי בסוריא י"ל דרבי ס"ל דוקא בדאורייתא אין ברירה ומיירי בא"י:

**ל**

**ולרבה** ע"כ מיירי בסוריא וש"מ דאף בדרבנן ס"ל לרבי אין ברירה ועמ"ש באות כ"ז:

**לא**

**רב** יוסף ס"ל דמאן דאית ליה ברירה אפי' בדאורייתא אית ליה ברירה ומאן דלית ליה ברירה אפילו בדרבנן לית ליה ברירה עירובין ל"ז ב' וגוף הדבר כמאן ס"ל לרב יוסף לא איתברר לי כעת:

**לב**

**רבא** נראה דס"ל ברירה מדרבנן עכ"פ מדאמר בעירובין ל"ז ומאן האי תנא דאפי' בדרבנן לית ליה ברירה וע"כ מתרץ רבא בביצה דף יו"ד היינו טעמא דב"ה דלמא מטלטל ושביק דלא ניחא ליה כשנוייא קמא דבית הלל לית להו ברירה בהאי דמת בבית ולו פתחים הרבה דס"ל שאני התם דהוי בדאורייתא אבל בדרבנן כגון מוקצה אית להו ברירה ולכך צריך לשנוייא משום דילמא מטלטל ושביק ועמ"ש לעיל אות כ"א:

**לג**

**הא** דבדרבנן יש ברירה מספקא לי אי בדבר שיש לו מתירין אמרינן ברירה בדרבנן והנה לדעת הישו"ש פ' הפרה שכ' לעי אות כ"ג אין טעם לחלק רק לדעת הפ"י שכתבנו לעיל דהטעם דאזלינן בתר ברירה בדרבנן משום דמספקא לן אי אמרינן ברירה או לא ובדרבנן ספיק' לקולא י"ל דבדשיל"מ דאף ספיק' דרבנן לחומרא כמבואר במסכת ביצה דף ד' א' א"כ אין ברירה אף בדרבנן שוב מצאתי בפ"י במסכת יו"ט דף ל"ח בפי' רש"י ס"ל כו' ייע"ש שכ' דאף בדבר שיש לו מתירין יש ברירה דלא דמי ספיקא דפלוגתא דתנאי לשאר ספיקא וספיקא דפלוגתא קיל ומקילין אף בדבר שיש לו מתירין ועוד דכיון דבדרבנן יש ברירה לא שייך דשיל"מ כלל שהרי אמרינן הוברר הדבר שאין כאן איסור כלל ודבריו לא נהירין כמו שהשגתי בחידושי במס' ביצה דף ב' א' אות ד' ייע"ש. שוב מצאתי בשעה"מ סוף הלכות עירובין שכ ג"כ כדברי:

**לד**

**רב** חסדא לכאורה נ"ל להוכיח דאית ליה ברירה דקאמר בסנהדרין דף קי"ב עיסה חציו של עיר הנדחת וחציו של עיר אחרת מותרת דכמאן דפלוגו דמי וע"כ מיירי דבשעה שנגמר הדין עדיין לא נחלקה דאל"כ אף בהמה לישתרי ייע"ש ואי אין ברירה תיתסר ועיין בחידושי הר"ן לסנהדרין וע' בפר"ח פ"ד מה' ע"ז מה שתמה על הר"מ בזה:

### לה

**והא** דנחלקו אביי ורבא ביאוש שלא מדעת י"ל דתלוי בברירה דמ"ד הוי יאוש ס"ל הוברר הדבר למפרע שהיה מייאש אך קשה ממ"ש לעיל אות כ"א דרבא ס"ל אין ברירה וע' בחידושי באורך:

## ביעור חמץ

### א

**ר'** יהודה ס"ל אין ביעור חמץ אלא שריפה ויליף לה מנותר פסחים כ"ז ב' כ"ח א':

### ב

**רב** גידל אמר רב דס"ל המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחיטי קורדנייתא אין חוששין לקדושין לא ס"ל כר"י דאב"ח א"ש דאל"כ קשה דכל הנשרפין אפרן מותר והרי ראוי להנות מאפרה וע"כ דס"ל כחכמים דר"י והוי מן הנקברין דאפרן אסור כ"כ הב"ח באה"ע סימן ס"ח אך עוד כתב שם דס"ל כתירוץ הב' של התוס' דהיא לא ידעה דהוא חמץ וסבורה להתקדש בגוף הדבר ולא באפרה והוי מקח טעות א"כ י"ל דרב ס"ל כר"י דהוי מן הנשרפין דאפרן מותר ואפ"ה אינה מקודשת וע' בחלקת מחוקק ובב"ש באה"ע סימן כ"ח סעיף כ"א ובפרט לפי תי' הרמב"ן הביאו הריטב"א וז"ל ומורי תי' דאפילו יש באפרן שוה פרוטה כיון דהשתא לית בהו דין ממון אינה מקודשת דכי שריף להו בערינהו ולאו דידיה נינהו וכל הקודם זכה בהן וכעין זה תירצו התוספות בפסחים כ"ט ד"ה אין פודין וע"ש בע"ב ודע אם נתפס קושיא זו דשוה פרוטה כשישרף ויעשה אפר היינו דוקא אי נימא דהגל"מ כממון דמי אזי שייך לומר גל"מ כשישרפנו ויעשה אפר וכ"כ התוספות פסחים שם וכן הקשה הב"ח באה"ע שם למ"ד דהגל"מ כממון דמי וכן הוא בחלקת מחוקק אה"ע סימן כ"ח ס"ק ל"ט וא"כ בלאו הכי ליכא הוכחה דרב ס"ל דלא כר"י די"ל דרב ס"ל גורם לממון לאו כממון דמי ולכך אינה מקודשת ולעולם דס"ל כר"י דחמץ הוא מן הנשרפים ובפרט לפמ"ש בערך גרמי אות ט' דלכאורה נראה דרב לא דאין גרמי ומאן דלא דאין גרמי ס"ל גל"מ לאו כממון דמי כמ"ש בערך גל"מ אות זיין אות חית ייע"ש:

### ג

**ר"ע** ס"ל אב"ח אלא שריפה פסחים ה' ב' ר' יוסי דיליף שם ילפותא אחרת ולא כר"ע ש"מ דס"ל השבתתו בכל דבר אך י"ל דר"י לשיטתו דס"ל הבערה ללאו יצאת ולפי' ריב"א מותר הבערה בי"ט לדידיה ואף לפירש"י י"ל דר"י ס"ל מתוך שהותרה לצורך ר'

ישמעאל דיליף בפסחים ה' מלא תשחט ולא מילפותא דר"ע ש"מ דהשבתתו בכל דבר וי"ל דסבירא ליה הבערה ללאו או מתוך או דלא דריש אך חלק:

**ד**

**ר"מ** דעת בעל המאור בפסחים מ"ט א' במשנה ארבעה יא שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת דר"מ פי' המאור ר"מ לשיטתיה דקאמר ושורפין בתחילת שש דס"ל אב"ח אלא שריפה כר"י והרב בספר אור חדש בחידושיו לפסחים שם תמה עליו והעלה דר"מ לא סבר כר"י רק כרבנן ובפרט שסתם חכמים דר"י הוא ר"מ כ"כ בספר אור חדש פ"ק במשנה אור לי"ד בודקין דר"מ ס"ל כחכמים דר' יהודה:

**ה**

**למ"ד** חמץ אחרי זמנו מותר לא ס"ל כר"י דאב"ח א"ש דר יליף מנותר ואיכא למיפרך מה לנותר שכן אין היתר לאיסורו משא"כ חמץ דהוא מותר לאחר זמנו ור"י לשיטתו דס"ל דגם חמץ אחר זמנו אסור:

**ו**

**למ"ד** אב"ח אלא שריפה לא מצי למילף איסור הנאה בבשר בחלב כדיליף איסי בן יהודה בפסחים כ"ד ב' ק"ו מערלה דאיכא למיפרך מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר וא"ת חמץ בפסח יוכיח איכא למפרך מה לחמץ שכן בשריפה וע' תוס' חולין דף קט"ו ב' ד"ה כלאי הכרם שתי' ע"ז דהוא גופא נילף מק"ו ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה בשריפה בב"ח שנעבדה עבירה א"ד שבשריפה ואני תמה על זה דאטו זה חומרא אדרבא שריפה קולא הוא באיזה דבר דכל הנשרפים אפרן מותר בשלמא פירכא על ק"ו דחדא מתרתי פרכינן כל דהוא אף דאינו קולא וחומרא כדאמרינן בחולין דף קט"ז א' חדא מתרתי פרכינן כל דהו וא"כ איך יליף ק"ו מערלה נפרוך מה לערלה שכן לא היתה ש"ה וא"ת חמץ בפסח יוכיח נפרך מה לחמץ שכן בשריפה כיון דהוא חדא מתרתי פרכינן כל דהוא ובאמת לשון התוספות שם בקושייתם ואין להקשות מה לערלה וחמץ וכ"ה שכן בשריפה עכ"ל ובאמת זה לא קשיא כ"כ כיון דהוא חדא מתלת ערלה וחמץ וכ"ה לא פרכינן כ"ד אלא קולא וחומרא כדאיתא שם בש"ס וכבר כתבנו דזהו לא חשוב חומרא כ"כ מה שהוא בשריפה דמזה נצמח קולא דאפרן מותר אבל כפי מה שהקשיתי קשה טובא דתיכף כשמתחיל לומר חמץ בפסח יוכיח דאז הוא חדא מתרתי יכול לאקשויי מה לחמץ שכן בשריפה אך באמת קושי' זו לא קשי' רק לשיטת התוספות בפסחים דף י"ב ד"ה אימתי דחמץ לאחר שש הוא בשריפה אבל לשיטת רש"י שם דלאחר שש השבתתו בכל דבר א"כ שפיר מצי למיעבד יוכיח מחמץ בפסח גופא דהיינו לאחר שש דאז לכ"ע

אינו בשריפה רק השבתתו בכל דבר אך לשיטת התוספות דלאחר שש בשריפה לא מצי למיעבד יוכיח מחמץ בפסח בשש דאסור בהנאה ואינו בשריפה דז"א דחמץ קודם שש אינו אסור בהנאה ואף באכילה כ"א מדרבנן שמא יטעה בין שש לשבע א"כ אין האיסור מצד עצמו כלל רק מטעם שעה שביעית ואז באמת הוא בשריפה ודוק:

**איברא** דמה שהקשיתי דחדא מתרתי פרכינן כל דהו ואם כן תיכף כשאומר חמץ יוכיח יכול למפרך מה לחמץ שכן בשריפה הנה לכאורה בלא זה קשה כיון דעל חדא מתרתי פרכינן כל דהו לפרוך מה לחמץ שכן גדולי קרקע וכבר הרגישו התוספות בזה בחולין שם דף קט"ז ד"ה חדא מתרתי ותי' דמתחילה היה יכול לומר חמץ וכ"ה יוכיח דהוי חדא מתלת' עכ"ל וא"כ קושייתי מתורצת בזה ולכך התחילו התוספות בקושייתם מה לערלה וחמץ וכ"ה שכן בשריפה ולא הקשו בפשיטות טפי תיכף כשאומר חמץ יוכיח יאמר מה לחמץ שכן בשריפה דאז הוי חדא מתרתי משום דבאמת בל"ז הוי מצי למיפרך מה לחמץ שכן גדולי קרקע וע"כ כתירוצ' של התוס' דר"ל חמץ וכ"ה ואז הוי חדא מתלת לכך הקשו קושייתם על כל התלתא ערלה וחמץ וכ"ה אע"ג דעל תלתא לא פרכי' רק קולא וחומרא וכבר כתבנו דז"א חומרא כ"כ דנצמח ממנו דאפרן מותר נר' ליישב דזה דוקא לרבנן אבל לר"י חשיב שפיר חומרא בכה"ג דהנה ר"י יליף חמץ בשריפה מק"ו מנותר והשיבו לו חכמים כ"ז שאתה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין כדאיתא בפסחים דף כ"ג ב' וא"כ לר"י אף שבעוף נמשך ממנו קולא אעפ"כ חשיב ליה חומרא וה"ה הכא ועוד דהא התם ג"כ קשיא היאך יליף מק"ו דחמץ בשריפה דהא שריפה קולא הוא דאפרן מותר אלא ע"כ דר"י חשיב ליה חומרא כיון דעכ"פ עכשיו חומרא הוא אף דסופו להקל וא שפיר מקשה התוס' כיון דאליבא דר"י קיימינין נפרוך מה לערלה וכ"ה וחמץ שכן בשריפה דר"י חשיב ליה שפיר חומר' ובזה מיושב על נכון מה שתירצו דהוא גופא ניליף בק"ו ולא קשה מה שהקשיתי לעיל דאטו זה חומרא הוא הא קולא הוא דאפרו מותר דז"א כיון דאליבא דר"י קיימינין לר"י הוא חומרא וכמו דיליף חמץ בשריפה מק"ו מנותר. וע"פ זה מיושב ג"כ מה שתרצו שם בתוס' עוד תי' וז"ל ועוד דהיינו דוקא לר"י אבל לרבנן לא הוי חמץ בשריפה עכ"ל וכוונתם דאם נפרוך מה לכלאי כרם שכן בשריפה נאמר חמץ יוכיח שאינו בשריפה לרבנן והקשו כל האחרונים דא"כ הוי ק"ו חדא מתלת והדר דינא ושוב פרכינן כל דהוא ואיכא למפרך מה לכולהו שכן גדולי קרקע עי' בספר ראש יוסף שם שכתב שכל ימיו נצטער ליישב דברי התוס' אלו ולא עלה בידו ולפמ"ש יש ליישב דכוונתם במ"ש ועוד דהיינו דוקא לר"י ר"ל שזה שכתבנו שזהו חומרא מה שהוא בשריפה הוא דוקא לר"י דאמר אב"ח א"ש ויליף מק"ו מנותר דחשיב

ליה חומרא אבל לרבנן לא הוי בשריפה מטעם שהשיבו דסופו להקל וא"כ לא חשיב זה חומרא כלל מה שהוא בשריפה דסופו להקל וא"כ לא מצי למפרך כלל מה לערלה וכ"ה חמץ שכן בשריפה כיון דעל חדא מתלת לא פרכינן כל דהו רק קולא וחומרא וזה אינו חומרא כלל לרבנן דמעיקרא לא קשה כלל ודוק היטב כי נכון הוא מאוד ליישב דברי רבותינו בעלי תוספו' בזה אשר כל האחרונים תפסו עליהם ומה שקשה על חכמים דר"י שהשיבו דסופו להקל מטעם לא מצא עצים לשורפו ולא השיבו בפשיטות דסופו להקל דאפרו מותר כבר עמדו בזה האחרונים הרב בס' זרע יצחק ובספר אור חדש בפסחים שם ותירצו דר"י ס"ל דגם נקברי' אפר' מותר לכך השיבו לו אף לפי שיטתו וע"ש:

**ז**

**לריה"ג** דס"ל חמץ מותר בהנאה ע"כ דס"ל דהשבתתו בכל דבר דליכא למילף שריפה מנותר די"ל מה לנותר שכן אסור בהנאה אך עדיין איכא למילף שריפה מתרומה טמאה דהוא בשריפה כדאיתא בתמורה דף ל"ג ב' דאילו מערלה וכ"ה ליכא למילף שכן אסורים בהנאה רק מתרומה טמאה שמותר בהנאה ואעפ"כ טעון שריפה דוקא כמ"ש בשבת דף כ"ה ועיין שם בתוס' דף ך' דבעי' שריפה מדאורייתא דאיקרי קודש ואיכא למילף מתרומה טמאה שאינו בב"י וטעון שריפה ק"ו חמץ שהוא בב"י וא"ת מה לתרומה שכן איקרי קודש ולכך טעון שריפה ערלה תוכיח מה לערלה שכן אסורה בהנאה תרומה טמאה יוכיח ומיהו למ"ש רש"י ותוספות בתמורה דערלה לא ידעינין שריפה כ"א מכלאי הכרם עדיף למילף מתרומה טמאה וכ"ה דמפורש בהו שריפה תרומה אקרי קודש ויליף מבקודש באש תשרף כל שבקודש פסול בעי שריפה וכ"ה תקדש תוקד האש וא"ל מה לכ"ה שכן לוקין שלא כדרך הנאתן י"ל תרומה טמאה יוכיח שאין לוקין אלא כדרך הנאתן אך כ"ז אי אמרינן חמץ אחר זמנו אסור אבל לר"ש דחמץ אחר זמנו מותר איכא למפרך מה לתרומה טמאה וכ"ה שאין היתר לאיסורם ויש ליישב ג"כ לשון תמה על עצמך דקאי על ר"י דס"ל דחמץ אחר זמנו אסור ושפיר מצי למילף שריפה מתרומה טמאה וכ"ה ואיצטריך נפש בחלב ואין ראיה לאסור הנאה בחמץ ודו"ק:

**ובזה** מיושב קושית התוס' בפסחים דמקשה בש"ס למה לי נפש בחלב לרבות השותה ליליף מחמץ ומשני דמחמץ לא אתיא שכן לא הותר מכללה וחלב הותר מכללה אצל חיה והקשו בתוס' דריה"ג דלא חשיב חלב הותר מכללה כיון דבבהמה לא אישתרי א"כ ה"ק לדוכתא למה לי קרא בחלב ליליף מחמץ ואין לומר דמה לחמץ שכן אסור בהנאה דהא ריה"ג ס"ל חמץ מותר בהנאה ובגליון הש"ס שלי כתבתי דאכתי י"ל מה לחמץ שכן טעון שריפה וישבתי כיון דריה"ג מתיר חמץ בהנאה, שוב ליכא למילף חמץ בשריפה

מנותר דמה לנותר שכן אסור בהנאה ולפמ"ש א"ש דעדיין מצי למילף מתרומה טמאה וכ"ה שכן בשריפה וא"כ אצטריך נפש בחלב גם לריה"ג דלא מצי למיליף מחמץ דמה לחמץ שכן בשריפה אין להקשות דהוא גופיה נילף מיניה דגם חלב יהיה בשריפה דהרי בהדיא כתיב קרא דחלב נבילה וח"ט יעשה לכל מלאכה אלמא דלא בעי שריפה. ובזה יש ליישב מה שמקשין העולם בפסחים כ"ב ב' דאיתא פלוגתא ר"י ור"ש ר"י ס"ל חמץ לפני זמנו ולאח"ז עובר בלאו ור"ש ס"ל דאינו עובר ואח"כ קאמר ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לת"ק ריה"ג אומר תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל ז' ומקשין העולם מה זה התמי' דוקא על עצמו הלא לכ"ע עיין באו"ח ומשאר מחברים מה שתירצו ע"ז כמה דרכים וגם אני בחידושי ישבתי בכמה פנים שונים וגם בגליון הש"ס שלי כתבתי כמה פנים עיין בערך הנאה אי לוקין אות ב' ג' שכתבתי כמה פנים לזה ובערך חמץ לפני זמנו אות וא"ו כתבתי ג"כ יישוב לזה ועפ"י מה שכתבתי יש ליישב בפשיטות דלכאורה יש ראיה דחמץ אסור בהנאה דאל"כ למה לי נפש בחלב תיפוק ליה מחמץ אלא ע"כ דחמץ אסור בהנאה ואיכא למפרך מה לחמץ שאסור בהנאה אך י"ל דלעולם חמץ מותר בהנאה ואעפ"כ ליכא למיליף מחמץ דמה לחמץ שכן בשריפה וכבר בארנו דאף דמותר בהנאה יכול ללמוד שריפה בק"ו מכ"ה ומתרומה טמאה אך כ"ז לר' יהודה אבל לרבנן דר"י השיבו לו על ק"ו כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין לא מצא עצים לשורפו יהא יושב ובטל וא"כ לר"ש לא יכול לתמוה היאך חמץ אסור בהנאה די"ל דאית ליה הוכחה דמדאצטריך נפש בחלב תיפוק ליה מחמץ וא"ל מה לחמץ שכן בשריפה מצי למימר אנא דאמרי כרבנן דס"ל דהשבתתו בכל דבר ובפרט דחכמים דר"י היינו ר"ש בכמה דוכתי אבל לר"י שפיר קאמר תמה על עצמך דאתה סובר דחמץ בשריפה וא"כ לית לך הוכחה דחמץ אסור בהנאה די"ל דמותר בהנאה דתלתא לך כתיבי כדאיתא בפסחים דף כ"ג א' ואי קשיא למה לי נפש בחלב ליליף מחמץ איכא למפרך מה לחמץ שכן בשריפה שפיר קאמר תמה על עצמך:

ה הנה ממה שכתבתי באות הקדום יש להביא ראיה לכאורה דריה"ג ס"ל חמץ בשריפה דאל"כ קשה לדידיה נפש בחלב למה לי כמ"ש באורך באות הקדום אך עדיין י"ל דלעולם ס"ל דחמץ אינו טעון שריפה ואי קשיא למה לי נפש בחלב ליליף מחמץ איכא למפרך מה לחמץ שכן עוברים עליו בבל יראה אך עדיין י"ל דניליף מחמץ של אחרים ושל גבוה דאין עוברים עליו בבל יראה ואעפ"כ באכילה אסור וחייב כרת השותה ואף למאן דיליף שאור דאכילה משאור דראיה פסחים דף ב"ט א' כבר כתבו התוס' שם דלאכילה ודאי חייב דאי אפשר שלא יהא שלו בשעת אכילה דאם נתן לו עכו"ם הרי הוא שלו ואם

גזלו הרי חייב באחריותו וכתבו שם התוספות דדוקא בהנאה מותר חמץ של אחרים ובזה יש ליישב קושי' המגי' במשנה למלך (וע' בערך הנאה אי לוקין אות ב' ג' שישבנו קושייתו) דמקשה למה לי קרא בחמץ לרבות השותה כיון דאסור בהנאה בודאי שותה לא גרע מהנאה גרידא ולפמ"ש יש ליישב דנפש מרבה שותה חמץ של אחרים דלא אסור בהנאה למאן דיליף שאור דאכילה משאור דראיה ואעפ"כ שותה חייב כטעם התוס' דאי אפשר שלא יהיה שלו בשעת אכילה ושתיה דאם גזלו הרי חייב באחריותו וחשוב כשלו שוב מצאתי בספר אור חדש שמביא תי' זה משם מחבר אחד ודחה אותו כיון דקנוהו והוי שלו אסור ג"כ בהנאה ויפה כחם וא"כ הדרא קושיא לדוכתא למה לי נפש בחלב תיפוק ליה מחמץ וא"ל מה לחמץ שכן עוברים בב"י ת"ל מחמץ דאחרים שאין עוברים עליו בב"י ואעפ"כ חייב השותה דע"כ קרא דהנפש קאי אף על חמץ דאחרים לדעת התוס' דא"א שלא יהיה שלו בשעת אכילה וחייב כרת עליו אך הגאון בעל מגיני שלמה שם שדי נרגא בדברי התוספות ויישב דברי רש"י די"ל דחמץ של אחרים מותר באכילה ומה שכתב התוספות דאם גזלו מעכו"ם הרי חייב באחריות וכדידיה דמי ז"א דדוקא למ"ד דהגל"מ כד"ד חשוב כשלו היכא דחייב באחריות אבל למ"ד דבר הגורם לממון לאו כדידיה דמי לא חשוב כשלו ומותר באכילה אף אם גזלו אלו תורף דברי הגאון בעל מגיני שלמה ולפ"ז שפיר י"ל דאצטריך נפש בחלב דלא אתי מחמץ שעוברים בב"י וא"ל דניתי מחמץ של אחרים די"ל דריה"ג יליף ש"ד מש"ד ומותר אפילו באכילת חמץ של אחרים וס"ל דבר הגל"מ לאו כמ"ד אם כן אין ראיה דריה"ג סבר **ליה** חמץ בשריפה ודוק:

מ

## ט

**ובזה** יש גם כן ליישב קושית העולם על לשון תמה על עצמך שהערנו עליו אות ז' ע"ש והוא דלכאורה יש ראיה דחמץ אסור בהנאה דאל"כ למה לי נפש בחלב ת"ל מחמץ אלא ש"מ דחמץ אסור בהנאה ואיכא למפרך מה לחמץ שכן אסור בהנאה אך י"ל דלעול' מותר בהנאה אעפ"כ ליכא למילף חלב מני' דמה לחמץ שעוברי' עליו בב"י אך י"ל דניליף מחמץ דאחרים וגבוה שאינו ע"ע בב"י אך ע"ז י"ל דא"כ גם באכילה שרי אי ילפינן שאור באכילה משאור דראיה אך ע"ז יש לפקפק מחמת תרי אנפי א' דלא ילפינן שאור דאכילה מש"ד ועוד דאף אי ילפינן י"י דאסור באכילה כסברת התוספות דא"א שלא יהיה שלו דאי גזלו חייב באחריותו וכבר כתבנו דזה תלוי בדבר הגורם לממון אי פדידיה דמי ועל זה שפיר קאמר חמה על עצמך על ר"י בשלמא על ר"ש לא קשה די"ל דיש לו הוכחה דאסור בהנאה דאל"כ נפש בחלב למה לי ת"ל מחמץ ואין להקשות מה לחמץ שעוברים

בב"י ת"ל מחמץ של אחרים וא"ל דחמץ של אחרים באכילה נמי שרי ז"א חדא די"ל דר"ש לא יליף שאור דאכיל' מש"ד ואף אי יליף מ"מ כיון דר"ש ס"ל בב"ק דהגל"מ כד"ד כמ"ש בערך גורם לממון וא"כ אסור באכילה מטעם דחייב באחריותו כמ"ש התוספות אבל על עצמך תמה דאת ילפת ש"ד מש"ד כמ"ש בפסחים דף כ"ט א' וגם את בר פלוגתא דר"ש ס"ל דבר הגורם לממון לאו כד"ד כמ"ש במגיני שלמה א"כ אין לך הוכחה דחמץ אסור בהנאה ודוק היטב:

**למ"ד** אב"ח א"ש לא מהני ביטול לחמץ ידוע כדעת הכלבו בשם הגאון וכדעת הרמב"ם ע"פ הנוסחא הישינה והטעם דיליף מנותר דבעי דוקא שריפה וכמו דלא מהני פירור וזורה לרוח כך לא מהני ביטול דמה כשעושיהו עפר בידים לא מהני כל שכן דלא מהני מה דמשויהו במחשבתו כעפרא כך כתב הרב הגאון בספר אור חדש והנה י"ל דזהו דוקא לשיטת רש"י בפסחים די"ב ב' דר"י מיירי קודם זמן איסורו אבל לאח"ז איסורו השבתתו בכל דבר אבל לשיטת התוס' שם דר"י מיירי לאח"ז איסורו אבל קודם זמן איסורו השבתתו בכ"ד י"ל דביטול ג"כ מהני לר"י דביטול הוא קודם זמן איסורו ואז השבתתו בכ"ד שוב מצאתי בפ"י שכ"כ עוד נ"ל דזהו דוקא אם נאמר דבטול אינו מטעם הפקר רק גזירת הכתוב מקרא דתשביתו כשיטת רש"י אבל אם נאמר כדעת התוס' דביטול מטעם הפקר שא"ש כלל א"כ לק"מ דבאמת על חמצו מוזהר לשורפו דוקא והא דמועיל ביטול משום דכשמפקירו אינו שלו כלל ואינו מוזהר עליו כמו שאינו מוזהר על חמץ של אחרי' עי"ל דבאמת ביטול מועיל אף לחמץ ידוע שלא יעבור עליו עוד בב"י ובב"י אבל עדיין לא קיים עשה דתשביתו עד שישרפנו ונ"מ לענין נשים ועבדים שאין חייבים על עשה שהזז"ג ועל ל"ת מוזהרים א"כ לדידיה סגי בביטול לדחות ל"ת ועוד נ"מ דקי"ל דעוסק במצוה פטור ממצוה אבל כשיש עשה ול"ת אין עשה דוחה ל"ת ועשה ולפ"ז היכא דעוסק במצוה ובא עת ביעור חמץ אם אינו מבטל הרי עליו עשה ול"ת אבל כשמבטלו נסתלק הל"ת ואין עליו כ"א מצות עשה דתשביתו ועוסק במצוה פטור מן המצוה ובזה מיושב קושית האחרונים על הפוסקים דחמץ ידוע לא מהני ביטול מפסחים מ"ט דאיתא הולך לשחוט את פסחו כו' ואם לאו מבטלו בלבו אלמא דגם לחמץ ידוע מהני ביטול ולפמ"ש א"ש דהא דלא מהני בטול לחמץ ידוע משום דעדיין לא מקיים עשה דתשביתו שמחויב לבערו מן העולם דוקא אבל כ"פ מדל"ת דב"י נפיק א"כ התם מיירי בעוסק במצוה דפטור מן המצוה סגי בביטול לעקור ל"ת ובשביל העשה אינו מחויב משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה.

**י"א** למ"ד אין ב"ח א"ש נחלקו רש"י ותוס' **דעת** רש"י דדוקא קודם זמן אסורו הוא בשריפה אבל לאחר שש שאסור מה"ת השבתתו בכ"ד והתוס' מקשים עליו דהא ר"י מנותר יליף ליה ונותר זמן שריפתו לאחר איסורו והגאון בפ"י האריך ליישב דברי רש"י והביא דברי הירושלמי ומכילתא ותורף דבריו דמתחלה כשדן ר"י ק"ו מנותר אזי היה דן על אחר שש בשריפה אבל לאח"כ כשחזר ודן במה מצינו מנותר דישנו בבל תותירו וחמץ בבל תותירו ובל תותירו דנותר הוא קודם זמן איסורו שאז מוזהר שלא יותר ע"כ הילכותא לשורפו קודם זמן איסורו ע"ש שהאריך והנה בצל"ח הקשה ע"ז דא"כ לא יהיה בשריפה רק בשעה שהיה בבל יראה דהיינו בלילה ויש ליישב דודאי ציותה התורה לעבור במזיד בב"י ובודאי ציותה לבערו קודם שעובר בב"י אך קשה דא"כ גם בנותר ישרפנו קודם שיבוא לידי איסור בל תותירו ומ"ש בפ"י דאין שורפין קדשים קודם זמן איסורו זה לא נהירא (וע' תוס' פסחים די"ג א' ד"ה ושורפין ודוק) דקשה באמת למה לא ציותה התורה שישרפנו קודם ולא יעבור על בל תותירו וגם לא יביא קדשים לבית הפסול שיעשה נותר וי"ל דבנות' מ"ש לא תותירו המכוון ממנו שיאכלנו שמצוה לאכול קדשים ולא להפסידן ואם כן איך יכול לשורפו קודם זמנו שהרי ברגע זו ששורפו מחוייב הוא לאוכלו (ובזה ששורפו עובר בבל תותירו שהכוונה שיאכלנו כולו ונהי דאינו עובר על גוף הלאו אבל על המכוון ממנו ועל תכליתו הוא עובר) ובאכילה הזו מקיים לאו דבל תותירו ואף שיש לפניו הרבה שא"א לו שיאכלנו כולו ובודאי יבא לידי נותר מ"מ אינו עובר כיון שהוא אוכל מה שאפשר לו וכוונת לא תותירו הוא רק שלא יתרשל באכילה שיבא לידי נותר וכל עוד שאוכל ואינו מתרשל אינו עובר בלאו כלל ולמה ישרפנו כיון שאינו עובר בלאו כשאוכל אבל בחמץ כשרואה אותו תיכף עובר בלאו וכוונת הכתוב בבל תותירו דחמץ אינו שיאכלנו עד הלילה וכל עוד שאוכל אינו עובר דז"א חדא דהא אסור לאכלו משש ולמעלה ועוד דבחמץ לא כתיב לא תותירו רק לא יראה דהקפידה שלא יתראה החמץ אפי' רגע א' וא"כ ממילא מוכח דכוונת התורה שישביתו קודם שיבא לאיסור נמצא דאנו לומדין חמץ מנותר נותר בבל תותירו וחמץ בבל תותירו מה נותר בשריפה אף חמץ דשניהם שוים במהות בל תותירו אבל הטעם והמכוון של בל תותירו בשניהם אינו שוה דהכא הטעם משום שלא יתרשל לאוכלו וכשמתרשל לאוכלו ונעשה נותר שוב אינו עובר מכאן ולהבא ואף אם ישרפנו אח"כ ובחמץ הכוונה שלא יותירו שיתראה אח"כ וא"כ ע"כ הכוונה שישרפנו קודם ונמצא אנו דנין מנותר גוף השריפה אבל בזמן השריפה כ"א לפי ענינו ואפשר לומר לפי זה דזה תלוי בפלוגתא דאיפלגו בה

תנאי אי אמרינן דון מינה ומינה או דון מינה ואוקי באתרא (ור"י לשיטתו דחכמים דר"מ היינו ר"י ואינהו ס"ל דון מינה ואוקי באתרא בשבועות דל"א ב'):

**יב**

**דלמ"ד** דון מינה ומינה לא ס"ל אב"ח א"ש דאי מנותר ילפי לה א"כ דון מינה ומינה מה התם שריפתו לאח"ז שעבר א בל תותירו אף כאן שריפתו לאחר שעבר בב"י דהיינו ביו"ט וביו"ט אי אפשר לשורפו ומיהו למ"ד הבערה ללאו יצאת ולפי' ריב"א בפסחים ה' ב' דלמ"ד ללאו יצאת מותר להבעיר ביו"ט וכן למ"ד מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה שלא לצורך מותר להבעיר ביו"ט א"כ י"ל דס"ל דמצוה לשורפו ביו"ט אך באמת לא מצינו שום תנא שיסבור שהבעור יהיה בי"ט בשריפה וע"ק דהא הרז"ה כתב דר"מ ס"ל חמץ בשריפה מדקאמר ושורפין בתחלת שש וקשה דהא ר"מ ס"ל בשבועות ל"א ב' דון מינה ומינה ואם כן למה שורפין בתחלת שש מ"מ אי מנותר ילפית להוי כנותר אח"ז איסורו כיון דר"מ ס"ל דון מינה ומינה ואי לאו מנותר יליף מנ"ל שריפה

**ועמש"ל** אות ד' בשם א"ח אלא ע"כ צ"ל דאף למ"ד בעלמא דון מינה ומינה דוקא היכא דאינו סותר הסברא אבל היכא דסותר הסברא כי ההוא דהכא דהתורה ציותה לבער חמץ כי היכא דלא לעבור על ב"י ואיך נאמר שיבער אחר זמן איסורו והרי כבר עבר וע"כ אמרינן דון מינה ואוקי באתרא לבער באופן שלא יעבור ב"י:

**אך** עדיין קשה כיון דמן הדין יש לנו למילף מן נותר לכל מילי רק דא"א מטעם שכתבנו דעיקר הבעור שלא יעבור בב"י צריך שיהיה הבעור קודם האיסור ב"י ואכתי קשה למה הוצרך שיהיה הבעור קודם שש או אחר שש יבערנו קודם שתחשך שהרי אסור ב"י אינו אלא משחשיכה הניחא לשיטת רש"י בב"ק ק"ט ובפסחים ד' דס"ל דבל יראה עוברים משש ולמעלה אבל לשיטת רוב הפוסקים וכוותייהו קימ"ל דב"י אין עוברים אלא עד הלילה קשה דיהא הביעור שעה קודם לילה וי"ל דסמכו אקרא דלא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים שהקפידה התורה שיתבער החמץ קודם שחיטת הפסח וע"כ מצוה לשורפו קודם שש ובזה יתיישב ג"כ דהכא לא מצית אמרת דון מינה ומינה שיהא השריפה לאחר זמן איסורו שהרי מצינו בקרא שהקפידה שלא ישחט הפסח ועדיין חמץ קיים אך עדיין י"ל כיון דא"א ללמוד לגמרי מנותר לא ילפינן לה כלל כיון דמ"ד דון מינה ומינה ס"ל דכך הוא המדה דאם באת ללמוד דבר מחבירו צריך אתה ללמוד ממנו ולהשוותו לגמרי ואם כן י"ל כשאינך יכול להשוותו לא תלמוד כלל ובשלמא בגז"ש והיקש י"ל דאף דאינך יכול להשוותן באיזה דבר מ"מ במה שאתה יכול להשוותן השווה אותן דע"כ הקישן הכתוב ובפרט בגז"ש מופנית דלמידין ואין משיבין

אבל הכא דאינו רק בנין אב מה מצינו בזה כן כך יהיה בזה א"כ י"ל דהא אינך יכול לומר שזהו יהי' כמו זה לגמרי וכיון שאינן שוי' לגמרי א"כ ממילא לא מצינו למילף מה מצינו כלל כיון שאינן שוים ואינך יכול להשוותן לגמרי וע' בח"ב ע' דון מינה א"ח:

**ובזה** י"ל קושית התוספו' בפסחים דף כ"ח א' ד"ה אמרו לו שהקשו לדבריהם דרבנן אמאי לא ילפי חמץ מנותר בשריפ' ולפמ"ש א"ש דבשלמא ר"י לשיטתיה דהוא בר פלוגתא דר"מ וס"ל דון מינה ואוקי באתרא שפיר מצי למילף מנותר לענין שריפה ואוקי באתר' לענין זמן השריפה אבל חכמים דר"י דהן ר"מ דס"ל בשבועות ל"א דון מינה ומינה והכא א"א למימ' דון מינה ומינה לכך אין דנין כלל ודוק עי' לקמן:

### יג

**למ"ד** חולין שנשחטו בעזרה ל"ד ע"כ ס"ל דא"צ שריפה כך הוצאתי מסברתי ע"פ מ"ש בפ"י דאיך יליף מנותר הא חולין מקדשים לא ילפינן ותי' דר' יהודה ס"ל חשב"ע דאורייתא וליכא למילף א"ה מאותו וצריך לומר דיליף א"ה מוכל חטאת אשר יובא מדמה או מוהבשר אשר יגע בכל טמא או מנותר כדאי' בפסחים כ"ד ולפ"ז ממילא דחמץ בשריפה אך בש"ס קאמר שם אי מה נותר בשריפה אף כל איסורין כו' ור' יהודה ס"ל דליכא למעט חמץ כיון דאיכא ק"ו וע' בפ"י שהאריך ולפ"ז למ"ד חשב"ע לאו דאורייתא א"כ ילפינן א"ה בחמץ מאותו וליכא למילף חמץ בשריפה מנותר דחולין מקדשים לא ילפינן:

## בן נח

### א

**בן** נח יש לו קנין בנכסי אשתו כך העלה בתשובת שבות יעקב סימן כ' (ובישראל הנשוי נכרית מסתפק אי קונה בנכסים שיש עבירה בקדושין ונ"ל פשוט דלא קנה בנכס' ואף הוולדות לא קני כמ"ש האשה וילדיה תהי' לאדוניה ע' קדושין ס"ח:

### ב

**בן** נח ההורג את הרודף ויכול להצילו באחד מאיבריו נהרג רמב"ם פ"ט מה"מ ובדרשות דרך האתרים דרוש א' אות מ"ה מ"ו כתבתי אף אם הוא נרדף עצמו משא"כ בישראל הנרדף עצמו א"צ לדקדק בזה ייע"ש מה שיישבתי דברי הרמב"ם בפ"ט מה"מ מדברי הראב"ד שם ודוק:

**ג**

**ישראל** ההורג ב"נ יש לו עונש בדיני שמים רמב"ם פ"ב מהלכות רוצח דין י"א וע' בכ"מ שם שהוא מן המכילתא:

**ד**

**ב"נ** נהרג בע"א ובדיין א' מלבד העד ואין העד הזה נעשה דיין אבל שני עדים שראו יכול עד א' להעשות דיין והשני יעיד ובידי משה בב"ר פל"ד כתב דעד שראה נעשה דיין והורגו לא דק וע' בדרשות דרך האתרים ד"א אות מ"ז ובר"מ פ"ט מה"מ דין י"ד:

**ה**

**אי** בן נח יכול להיות גואל הדם בעד הנרצח קרובו ע' בדרשות דרך האתרים דף א' אות מ"ז ובר"מ פ"י מה"מ ד"א:

**ו**

**הרב** בדרשותיו דרך דוד דרוש עשירי צידד לומר דבב"נ עונשין מן הדין ייע"ש:

**ז**

**אי** בן נח יכול לדון קרובו נסתפק הגאון מהר"י באו"ת סימן ט' ס"ק א' אך בתשובת הב"ח ובתשובת ח"צ משמע דיכול לדון קרובו וכן הגאון שם וע' באות שאח"ז:

**ח**

**בתשובת** חוות יאיר פלפל אי רשאי ליתן לדין כותי שוחד הואיל ומצווה על הדינין וא"כ אף לא תקח שוחד בכלל האיסור ועוברין על לפני עור ייע"ש והגאון מהר"י בתומים סי' ט' יישב הדבר דטעם השוחד מפני שהוא חד וב"נ מותר לדון אף בנו ואביו א"כ מותר לקבל שוחד ולי נראה דאף שמצווה לדון ב"נ חברו מ"מ א נצטווה לדון ישראל א"כ כשהישראל הולך אליו בשביל שחבירו מסרב לדון והוצרך ללכת עמו בערכאות מותר ליתן שוחד אבל כשהוא הולך עמו דון בן נח חבירו אסור ליתן דבזה מצווה לדון וראיות התומים ממה שמותר לדון קרובו י"ל דזה דוקא בדבר ברור שאין בו שודא דדיינא דהיינו כגון הנרבע ועובד ע"ג ובענין זה מיירי ג"כ תשובת הב"ח וח"צ שהבאתי באות הקדום אבל בדבר התלוי בשודא דדייני אינו יכול לדון קרובו ובפרט לפמ"ש מהרי"ט דאף בישראל הדן ונטל שוחד שאם דן בשודא דדייני אזי הדין בטל ואם דן דין המפורש בתורה דיניו קיימים הביא דבריו הרב בכנה"ג ה"ה בב"נ היכא דדן בשודא אסור לקבל שוחד אבל בדין המפורש מותר לקבל שוחד ואף דבישראל אף דין המפורש אסור זה למדו ממה אני בחנם אף אתם בחנם וע"ז לא נצטוה ב"נ וה"ה לדון קרובו אסור בשודא דדייני אבל היכא דהדין מפורש מותר לדון קרובו כנלע"ד:

**ט**

**ר"ת** התיר בת ישראל שהמירה ונבעלת להנשא אח"כ לעכו"ם כשנתגייר דל"ש אחד לבעל ואחד לבועל בביאת עכו"ם דחשוב ביאתו כביאת בהמה וכן אין חייבים מיתה על ביאת כותי תוס' כתובות דף ג' ע"ב ד"ה ולדרוש:

**י**

**הרמב"ם** חולק וס"ל דביאת עכו"ם חשוב לאוסרה על בעל וה"ה על בועל והא דרחמנא אפקריה לזרעיה דאין לו חייס כזר בהמה ולכאורה לא הבנתי מה שאמר דחשוב כזרע בהמה לענין דאין לו חייס דבספ"ק דב"ק אמרינן דעבד אין לו חייס ועכו"ם יש לו חייס דכתיב הדרימון בן טברימון ייע"ש ברש"י וצ"ל דאין לו חייס דאין אבות לכותי כמ"ש בפ"ד מיתות דב"נ יש לו שאר האם ואין לו שאר האב וצ"ע:

**יא**

**הרא"ש** הכריע כר"ת אבל לא מטעמיה דחשוב כזרע בהמה רק דל"א דנאסרה לבועל היכא דבלאו הכי היה אסורה לו משום שהוא כותי וע' שם ברא"ש פ"ק דכתובות:

**יב**

**בב"נ** יש שלד"ע ב"ר פרשה ל"ד ע' בע' שלד"ע ונ"ל דוקא לענין זה שהמשלח חייב אבל השליח ג"כ חייב שעושה עבירה בפועל (וע' בפ"י פ"ג דקדושין שכ' דעל עבירה אחת לא יתחייבו שניהם השליח והמשלח י"ל דוקא בישראל אבל בב"נ חייב השליח והמשלח וע' באות שאח"ז) ומיהו אין להוכיח זה מדמחייבינן הריגה לב"נ דהא הוא התראת ספק שמא אחר שלחו דז"א דב"נ א"צ התראה אך יש להוכיח זה דאל"כ א"א להרוג לב"נ שיכול לומר איש אחר שלח אותו והלך למדי"ה ואף באם אותו האחר ששלח אותו כאן ומכחישו אפשר לצדד ולו' דנפטר הוא ממיתה דאינו נאמן להכחיש השליחות לחייב מיתה את זה שאומר שנשלח ממנו והנה עיקר הדין הלז דבב"נ יש שלד"ע לא מצאתי בפוסקים והר"מ בה"מ לא הביאו ומסתברא דדוקא להחמיר עליו אמרו להתחייב גם המשלח כמו שמחמירין עליו לענין התראה ולא לפטור השליח ואפשר לומר הסברא שיש לחלק בענין התחייבות המשלח בב"נ ולא בישראל דבישראל פטור המשלח דהוי התראת ספק דניתרי ביה אימת ניתרי ביה בשעה שמצוה לשליח יכול לומר מי יימר שיעשה שליחותי ניתרי ביה בשעה שהשליח עושה שליחותו יכול לו' כבר בטלתי השליחות ולא ניחא לי בשליחות [ואף שאינו יכול לבטל ע' בח"מ סי' קפ"ב מ"מ כבר עשה מעשה שציוה לשליח מאי דהוה הוה כמ"ש בפ"ג דכתובות גבי עדים זוממים והטעם דאין התראה אלא כשמקבל על עצמו ההתרא' אבל כאן יכול לומר שלא ניחא

לי בשליחות אך מה אוכל לעשות ודוק] משא"כ בב"נ דאין צריך התראה אבל השליח חייב גם בב"נ ודברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. איברא דקשה לפ"ז דא"כ מ"ט דשמאי הזקן בפ"ב דקדושין באומר לחבירו צא והרוג את הנפש דשולחיו חייב הא הוי התראת ספק וי"ל דס"ל התראת ספק שמיה התראה (הנה שוב ראיתי בתשו' נו"ב חלק אה"ע סע"ה שעמד בזה ותי' בדוחק גדול דמיירי שהוא מלך וע"כ ישמע ליה ורצה להוכיח מזה דמיירי שהשליח לא ידע דיש עבירה בדבר דאל"כ אף למלך אין צריך לשמוע לד"ע ותמה אני על חבר שכמותו שיצא דבר שאינו מתוקן מת"י כזה דהיאך יעלה על הדעת שיהיה אדם בעולם שלא ידע שיש איסור להרוג הנפש ואף אם נסבול אל הדוחק הזה שלא ידע איך יהי' המוחלט אבל המשלח שישמע לו דילמא יאמרו לו שאסור להרוג את הנפש וימנע עצמו מהריגה ואכתי הוי התראת ספק ועוד למה יודחק לומר שלא ידע שיש עבירה להרוג נפש שהוא דבר הפשוט לכל בר דעת ואף במקום שהשליח ירא שיהרוג אותו המצוה הוא דבר הפשוט כמ"ש מאי חזית דדמא סומק טפי יאמר שהשליח לא ידע שמותר לעבור על דבר המלך בזה שהוא ד"ע דמפקינן זה מדרשא דאכין ורקין וכבר נחלקו בזה יואב ועמשא כמבואר בסנהדרין ויותר טוב לומר ששליח לא ידע מזה וסובר שמחויב לקיים דבר המלך אף לד"ע ואין לומר דאף אם נאמר שלא ידע וסובר שמחייב לקיים דבר המלך הוי לא ידע שיש איסור בדבר ומוכח שלא כדעת התוס' דאף בלא ידע שיש איסור בדבר אמרינן אין שליח לד"ע לרבנן ז"א דהכא נהי דלדידי' אין איסור מ"מ יודע שלמשלח יש איסור בדבר ולא מיבעיא לרב סמא דס"ל אף שאינו השליח בר חיובא אמרינן אין שלד"ע דהכא לא עדיף מאם אינו בר חיובא כלל כיון דעכ"פ יודע דלגבי המשלח הוא איסור אמרי' אין שלד"ע ואף לר"ה דס"ל דהיכא דאינו בר חיוב' יש שלד"ע ל"ד להכא דהכא הוי בר חיובא אם עשאה מדעת עצמו כגון שהרג הנפש מדעת עצמו וה"ז דומה למה שכ' התוס' בב"מ פ"ק בכהן שאמר לכהן צא וקדש לי אשה גרושה דמחויב אף לר"ה דאף דאינו בר חיובא במה שקדשה ע"ד כהן אחר מ"מ מקרי בר חיובא אם קדשה לעצמו וה"ה הכא אף שאינו בר חיובא במה שהרג אותו לדעת המלך מ"מ הוא בר חיובא אם הרג אותו מדעת עצמו ועוד דהתם אף לפי האמת אינו בר חיובא אבל הכא לפי האמת הוא בר חיובא דאינו מחויב לשמוע אל המלך לד"ע רק שהוא לא ידע שיש איסור בדבר וכיון שידע מעיקר האיסור רק שלא ידע שהוא מוזהר שלא לשמוע אל המלך לד"ע בודאי בכה"ג לכ"ע אין שלד"ע ואף שיש לצדד ולומר איפכא דאף לרב סמא דס"ל דאף היכא דשליח אינו בר חיובא מ"מ אין שלד"ע היינו דוקא כיון שהשליח יודע שיש איסור למשלח לא היה לו לעשות דבר זה

אבל הכא נהי דידע שיש איסור למשלח מ"מ הוא דבר שהוא מוזהר לעשות דבר זה שמוזהר לשמוע אל המלך אף לד"ע והוי כחצר דבע"כ מותיב בה וה"נ סבר שמצוה רמיא עליו בע"כ ול"ש גביה דברי הרב ודברי התלמיד דהוא סבר מצוה לשמוע דברי המלך נמצא דהוי ג"כ דברי הרב שהוזהר לשמוע אל המלך ודוק איך שיהי' דברי בעל נו"ב אינם מובנים דהוא לא כיון לזה וע"ש בלשונו ותראה שלא כיון לזה ע"כ הג"ה). אך זה קשה לי על עיקר לימוד ב"ר דבב"נ יש שליח לד"ע דהאי קרא בדיני שמים כתיב דכתיב ואנכי אדרוש מעמו וכ"כ הר"מ בפ"ב מהל' רוצח דין ג' וע"ש:

**יג**

**נסתפקתי** באם אומר ב"נ לחבירו צא ובעול את הערוה ואכול אמ"ה אם, חייב המשלח וטעם הספק עפ"י מ"ש בקדושין דף מ"ג אמר רבא את"ל דס"ל לשמאי הזקן יש שלד"ע האומר לשלוחו צא ובעול את הערוה ואכול את החלב חייב השליח ופטור המשלח שלא מצינו בכל התורה זה נהנה וזה מתחייב ולפי"ז הסברא לו' דאף דבב"נ יש שליח לד"ע כולי כמו לשמאי הזקן בישראל או יש לחלק דבישראל אין סברא שיתחייבו שניהם השליח והמשלח וכיון שזה נהנה אין סברא שיפטרוהו ולפיכך הוא חייב וכיון שהוא חייב משלח פטור כן כ' הפ"י שם הסברא הנ"ל אבל ב"נ כבר כתבתי דאף השליח חייב וא"כ אף בכה"ג אין לפטור המשלח ולכאורה יש להוכיח דב"נ אף בכה"ג יש שליח לד"ע דא"כ למאי דחק רבא לומר דינא אליבא דשמאי שלא כהלכתא לימרו אליבא דכ"ע ובב"נ אך קושיא זו יש להקשות בכמה פנים ע' בנודע ביהודה סי' ע"ה ולכאו' א ראיה בהיפך הא דאיתא בסנהדרין דהרבה טענות היה לנחש לטעון דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ולכאורה קשה הא בב"נ יש שלד"ע להתחייב המשלח וצ"ל דכיון שאדם וחוה נהנה ובכה"ג ל"א אף בב"נ זה נהנה וזה מתחייב ע' במשנה למלך פ"ב מה' רוצח שוב מצאתי בתומים סי' ל"ב ס"ק ב' שהקשה קושיא זו מנחש ותי' ותי' כנ"ל דבדבר אכילה ל"א יש שלד"ע ונהניתי:

**יד**

**ב"נ** אינו מצווה על הלבנת פנים ואע"ג דאחז"ל דהמלבין פנים הוי כאלו שופך דמים מ"מ לא הוי שופך דמים ממש לחייב ב"נ תשובות ש"י סימן קמ"ד:

**טו**

**ב"נ** נהרג על חצי שיעור הר"מ פ"ט מה"מ ובדרשתינו ד"א דרוש א' הארכנו בזה דבמחלוקת היא שנוייה ועיין בספר גינת וורדים כלל מ"ה ועיין בתוספות חולין דף ל"ג א' ד"ה אחד נכרי שמבואר דס"ל דאף ב"נ צריך שיעור:

**טז**

**ב"נ** עונשין מן הדין אפי' מיתה דידהו דהיינו סייף ע' בס' שיורי כנה"ג בחלק או"ח בסוף הספר וכ' שכן משמע מתוספי הרא"ש והארכתי בזה בדרשותי שם ועי' לעיל אות ו':

**יח**

**הרב** בספר גינת וורדים כלל ג' מסתפק היכא דילפינן ב"נ מק"ו מישראל כגון בחלב דאיתא בת"כ אי לאו דילפינן מבני ישראל למעוטי עכו"ם הוי ילפינן ק"ו מאמ"ה דאינו כרת וב"נ מוזהר עליו כ"ש חלב אי נימא בכה"ג דיו כיון דילפינן מישראל דיו לבא מן הדין להיות כנידון עכ"ד. ולעד"נ דאף בכה"ג נהרג דעיקר הק"ו הוא מאמ"ה דחייב על אמ"ה כ"ש על חלב שמצינו שבישראל הוא חמור וא"כ לא שייך דיו כלל בכה"ג כיון דעיקר ילפותא מאמ"ה ועיין בב"ק דקאמר אני לא אדון קרן כו' דמשמע אף בכה"ג אמרינן דיו ובלאו הכי דיו מדאורייתא הוא דחידש לן לישראל ולא לבן נח ועוד כיון דבב"נ א"א לחלק בין אזהרה למיתה דבכל מקום אזהרתן זהו מיתתן ה"ה הכא ויש לדחות זה וצ"ע:

**יט**

**ב"נ** מצוה על הסירוס לדעת ר' חידקא בסנהדרין:

**כ**

**ב"נ** יכול להקנות דבר שלא בא לעולם תשובות הריב"ש סי' שכ"ח קודם מ"ת יכולין להקנות דבר שלא בא לעולם וה"ה ב"נ וגוף התשובה כעת אינה ת"י וע' בקצות החושן ח"ב סימן ר"ט (ועיינתי בתשובה וראיתי שכ' דרך אפשר וז"ל מאן לימא לן שקודם מ"ת לא היה יכול להקנות דשלב"ל:

**כא**

**נסתפקתי** אי ב"נ מוזהר על טעם כעיקר באיסורין שלו כגון בנפל כזית אמ"ה ונותן טעם במאכל וסלקו הכזית אם מוזהר ע"ז ונראה לענ"ד דזה תלוי בפלוגתת הר"מ ותוס' שכתבנו באות ט"ו דהנה הרשב"א כ' בחידושיו לחולין בסוגיא דזרוע בשלה דלמ"ד מין במינו במשהו אזי במינו ודאי טעם כעיקר דע"כ טעם לא גרע ממשהו והנה לפ"ז לדעת הר"מ דס"ל דב"נ נהרג על ח"ש דהיינו אף על משהו ודאי לדידיה טעם כעיקר דלא גרע ממשהו אמנם לדעת התוספות דב"נ צריך שיעור י"ל דב"נ אין מוזהר על טעם כעיקר דזהו ילפינן מג"נ ומנזיר ולישראל נאמרה ולא לב"נ ואצ"ל לדעת רש"י דטעם כעיקר דרבנן ודאי דאין ב"נ מוזהר עליו ובזה ישבתי קושית התוס' בחולין ר"פ גיד הנשה דף צ"א אריב"ח וטבוח טבח פרע להם ביה"ש והכן טול ג"ה בפניהם כמ"ד גיד נאסר לב"נ והקשו בתוספות מנ"ל דנאסר לב"נ דילמא החמירו על עצמן כמו שהחמירו בשחיטה

ונראה ליישב דהנה באמת דגיד אינו ראוי לאכילה ואין אוכלין אותו רק עיקר החשש מחמת נתינת טעם רוא וכמ"ד יש בגידין בנ"ט והנה בזה יש ספק אם יש בו בנ"ט דאפשר היה ס' נגדו א"כ אם נאמר דלא נצטוה בן נח על הגיד לדעת רש"י וסייעתו דטעם כעיקר דרבנן והולכין בספיקא להקל למה הוצרך ליטול הגיד בפניהם וע"כ כמ"ד ב"נ מוזהר על הגיד ובב"נ טעם כעיקר דאורייתא כיון דשיעורין לא נאמר להם ומוזהר על משהו כ"ש טעם כמ"ש הרשב"א אך התוס' הולכין לשיטתן דס"ל טעם כעיקר דאורייתא וס"ל דגם ב"נ אינו מוזהר על משהו כמ"ש לעיל אות ט"ו ועיין בביאורי על יו"ד סי' ב' שישבנו קושי' התוס' עוד בענין אחר ועיין בע' גיד בנותן טעם אות י"ג כתבנו שם כמה דרכים ליישב קושית התוס' וע' באות שאח"ז שנסתפקתי אי ספק אסור לב"נ:

## כב

**נסתפקתי** בספק איסור לב"נ אי אסור או לא נהנה לדעת הסוברים ספיקא מדרבנן אסור והיא דעת הרמב"ם וסייעתו היה נראה לכאורה בפשיטות דבב"נ מותר כיון דאף לישראל מה"ת מותר רק דחכמים אסרוהו אף לפי הגירסא בר"מ שם בהט"מ דבספק כרת ומיתה ספק מה"ת להחמיר י"ל כיון דבב"נ אזהרתן זו מיתתן א"כ הוי ספק אסור מיתה איברא לפמ"ש המפורשים דטעמו של הר"מ משום דגלי רחמנא לא יבא ממזר כו' הא ספק יבא ומשם יצא לו להקל בספק אסור דגלי לן קרא א"כ י"ל דלב"נ דלא גלי קרא ספיקו אסור מדאצטריך התורה לגלות להתיר הספק מכלל דלפי הסברא ספק אסור וא"כ לב"נ דלא גלי נשארו באיסורן ומכ"ש לדעת הסוברים ספק מן התורה אסור פשיטא דאסור ספק לב"נ:

## כג

**עוד** נסתפקתי אי מהני חזקה לב"נ בספק אסור אם נאמר דהא דמוקמינן אחזקה גלי לן קרא מויצא הכהן מן הבית ולישראל נאמר ולא לב"נ ובביאורי על היו"ד סי' ב' סעיף א' כתבתי לפמ"ש בערך חזקה אי אזלינן בתרה בספק השקול דהיכא דהספק הוא ספק מיתה לא אזלינן בתר חזקה ובב"נ אזהרתן זו מיתתן והוי ספק מיתה אך באמת כאן לא שייך זה דהא דספק מיתה לא אזלינן בתר חזקה הוא רק מדרבנן ולדידן החמירו חכמים ז"ל ולא לב"נ ושם כתבנו שפיר דמסתמא השבטים החמירו על עצמם משא"כ לאסור בשאר ב"נ אין לנו ראיה:

## כד

**בב"נ** לא קים ליה בדרבה מיניה דדוקא בישראל קי"ל כדי רשעתם משום רשעה אחת אתה מחייבו כו' ולא בב"נ ועיין בתוס' ע"ז דף ע"א ב' ד"ה ב"נ דרש"י ס"ל גם בב"נ קים

ליה בדרבה מיניה ולכאורה משמע דגם התוס' אין חולקים על רש"י בזה אך באמת התוס' חולקים והוכיחו דבב"נ ל"ש קלב"מ דא"כ לא יתחייב ממון לעולם דאזהרתן זהו מיתתן וחייב תמיד מיתה:

## בית כד' אמות דמי

**א**

**ר"ש** בן אליעזר ס"ל בית כארבע אמות דמי אפי' מאה אמה ברכות כ"ה ב':

**ב**

**רשב"ג** פליג שם ייע"ש:

**ג**

**רב** פסק כר"ש בן אליעזר דבית כד' אמות דמי וכן אמר באלי א"ר יעקב ברה דבת שמואל שם ברכות כ"ה:

**ד**

**רבא** פליג וס"ל דאין הלכה כרשב"א שם:

**ה**

**בס'** אליהו רבא סימן א' מלמד זכות על מה שהמון עם הולכין בלא נט"י משום דכולא בית כד' אמות דמי אבל אין זה אליבא דהלכתא דאנן פסקינן כרבא דלא ס"ל בית כד' אמות דמי ובלא"ה תמי' נהי דהוא כד' אסור לילך ד"א:

**ו**

**המרדכי** כ' ג"כ דלענין אסור ד"ת בד' אמות של מת כתב דכל הבית כד' אמות דמי הביאו הש"ך ביו"ד סי' שמ"ד ס"ק י"א (באמת במרדכי אינו מבואר להדיא בית כד' אמות דמי רק דאוסר בכל החדר והב"י כ' טעמו דבית כד' אמות דמי) וג"ז תמי' דהא לא פסקינן כרשב"א דכל הבית כד' אמות דמי וכבר תמה עליו באליהו רבא ונ"ל דבאמת חזינין דרב ס"ל לגמרי כרשב"א וניהו דרבא פליג איכא למימר דלא פליג רק במידי דלא תליא בהפלגה ורחוק רק ברייתא כגון בהך דברכות דהיא מיירי בצואה ומי רגלים דבכה"ג אין סברא לחלק ולומר הואיל והוא בית אחד הוא חשוב כד' אמות כיון דאין ריח בא עליו אבל באמת דהתם טעמיה דד' אמות אסור בד"ת משום דהוי כמו בפני המת אבל חוץ לד"א הוי כמו רשות אחר והכא בבית אחד הסברא נותנת דאין מועיל ד' דאכתי הוא ברשות א' וחשוב בפניו אך חוץ לד' ומנ"ל להשוות פלוגתא רחוקה בין רב לרבא וי"ל דהכא מודה רבא לרב ודוק:

**ובזה** נראה לי מ"ש המרדכי דלישנא קמא אסור בכל החדר ותמה הב"י בטוי"ד סימן שמ"ד דלמה תלי בלישנא קמא והרב בספר אליהו רבא סימן א' כתב שהמרדכי גריס לה להיפך בגמ' דלישנא קמא אסור אפילו מילי דעלמא ולפעד"נ דגריס כמו שהוא בש"ס שלפנינו (ואף דבמרדכי שם הגי' מהופך נ"ל שלא במכוון כ"כ ועיין בד"מ שכתב ג"כ דהך לישנא קמא שכתב המרדכי היינו ל"ק דידן וע"ש מה שמפרש דבריו) דלל"ק אינו אסור כ"א בד"ת והטעם משום דמת תופס ד"א לאסור ד"ת אבל חוץ לד' אפלוג רשותא כמ"ש הב"י בעצמו ולכך בחדר אחד ל"ש לומר אפלוג רשותא דאנו רואין שהוא רשות אחד אבל לל"ב דאסור אפילו מילי דעלמא הוי הטעם משום דמתייאש מלהתעסק בצורכי המת אזי אין לחלק בין חדר א' לחוץ לחדר ואי שרי חוץ לחדר אפילו תוך החדר מותר כיון דאין הטעם משום חילוק רשות ונקוט כללא בידך דלפי דברינו היכא דהטעם משום חילוק רשות אזי כולי' בית כד' דמי דהיאך יאמר דחוץ לד' אפלוג רשות הרי אנו רואין דרשות אחד רק בשדה אמרינן חוץ לד' אפלוג רשות אבל היכא דהטעם משום דבר אחר אין טעם לומר דבית מאה אמה יחשב כד' כיון דלא פסקינין כרשב"א ועיין בחידושינו למס' ברכות ד' ג' ב' אות ל"ז שישבנו שם דברי המרדכי בפנים אחרת:

### ז

**בחדושינו** לברכות דף ג' ב' אות ל"ז הארכנו לר' זריק' אמר ר' אמי אמר ריב"ל דס"ל אין אומרים בפני המת כו' דמשמע אפילו חוץ לד' אמות היינו מטעם דס"ל כוליה בית כד' אמות די שבנו שם דברי התוס' ייע"ש שהארכנו בדברים נכונים דלדעת התוס' מוכרח לומר:

### ח

**דר'** זריקא אריב"ל דס"ל כוליה בית כד' אמות דמי ולדעת הרא"ש אין הכרח ייע"ש באריכות:

## ברכות התורה

### א

**ר'** יהודה ור' יוחנן ס"ל דברכת התורה לפניה הוא מן התורה ור' יוחנן הוי בעי למילף דברכות התורה מק"ו מברהמ"ז ואיתותב כ"ז בפ"ג דברכות דף כ"א א' ונפקא לו מקרא דכתיב כי שם ה' אקרא הבו גודל כו':

**ב**

**דעת** השאגת אריה בתשובה סימן כ"ד דזה תלוי אי הרהור כדבור דמי או לא ומאן דס"ל הרהור כדבור דמי ס"ל דברכות התורה אינו מן התורה:

**ג**

**ולפ**"ז רבינא דס"ל הרהור כדבור דמי ס"ל דברכת התורה מדרב אך לקמן בע' הרהור אות ד' הסתרתי דבריו די"ל דרבינא ס"ל ג"כ ברכת התורה מדאורייתא:

**ד**

**ר**' אבוהו לכאורה ס"ל ברכת התורה מדרבנן דמפיק להך קרא דשם ה' אקרא דילפינן מיניה ברכת התורה ור"א ר"פ שלשה שאכלו יליף מניה ברכת הזימון משמע דלא מפיק ליה לברכות התורה אך י"ל דאסמכתא בעלמא הוא ועיקרא דקרא קאי על ברכת התורה ולא פליגי אר"י ור' יוחנן וכ"כ בשאגת אריה שם:

**ה**

**הרב** בשאגת אריה שם כתב דרבינא (אינו רבינא המוזכר באות ג' שזה היה קדמון שהוזכר קודם רב חסדא וזהו רבינא דהוא בתר רב אשי) דקאמר בנדרים דף פ"א מפני מה אין מצויין ת"ח לצאת מבניהם ת"ח לפי שלא ברכו בתורה תחילה דאר"י אמר רב מ"ד מי האיש החכם כו'. על מה אבדה הארץ כו' ולא הלכו בה אר"י אמר רב שאין מברכין בתורה תחילה ע"כ ודייק מדהוזכר אליהם עונש גדול כזה דש"מ ס"ל ברכת התורה מדאורייתא וע"ש שמביא סעד לדבריו מדברי התוס' ולפ"ז:

**ו**

**רב** יהודה אמר רב ס"ל ג"כ ברכות התורה הוא מדאוריית' מדקאמר עונש גדול כזה ע"ז:

**ז**

**המהרהר** בד"ת דעת כל הפוסקים דאין צריך לברך כמבואר בש"ע סימן מ"ז ולפמ"ש בע' הרהור דדעת הרמב"ם דהרהור כדבור דמי לכאורה היה צריך לבאר אך כבר כתבתי שם באות ד' מטעם אחר דאין מברך משום דאין מברכין על דברים שבלב:

**ח**

**ספק** בירך ברכת התורה או לא לדעת הפוסקים דהוי דאורייתא צריך לחזור ולברך אך רק ברכה אחת והוא אשר בחר בנו שהיא מעולה שבברכות שאגת אריה סימן כ"ה ופר"ח באו"ח כ' דיברך כל הג' ברכות ולי נראה דאף למאן דס"ל בה"ת דרבנן צריך לברך דבלא"ה יש דיעות אם יוצא עם ברכות התורה שבירך כל היום אף שהפסיק באמצע בעסקיו ודעת המכריעים דא"צ לברך משום דאין אדם מסיח דעתו מה"ת שמחויב להגות

בו יומם ולילה לכך עד ברכה ראשונה במקומה עומדת שלא הסיח דעתו עדיין ממנה אב בנ"ד שעכשיו הוא עומד בספק אם בירך ברכ' התורה נהי דבירך ברכת התורה מ"מ כבר הסיח דעתו ממנה שהרי שכחה ואזדה לה מצוותה ואיך תועיל ללימוד שילמוד עכשיו על ספק ברכות התורה שמקודם ול"ד לספק קרא ק"ש דאם קרא פ"א ק"ש תו לית לן בה וכבר יצא י"ח משא"כ הכא דבעינן שתהא הברכה נמשכת עד כלות למודו בודאי כיון שכבר שכוחה הוא מאתו איך תועיל ללימוד שילמוד אח"כ כנלע"ד:

**ט**

**חנניא** בן אחי ר' יהושע ס"ל ברכות התורה הוא מדאו' מכילתא פ' בא פרשה ט"ז ונפקא ליה מכי שם ה' אקרא ומגדלו לד' אתי:

**י**

**רבי** ס"ל ברכות התורה מדרבנן דנפקא ליה ברכת התורה מק"ו בירושלמי ר"פ ג' שאכלו והך ק"ו פריכא כ"כ הפני משה בירושלמי ר"פ ג' שאכלו ליישב בזה דעת הרמב"ם דלא מנה ברכת התורה בין המצות ייע"ש וע' בפר"ח סימן מ"ז מה שכתב עליו ועכ"פ מודה הפר"ח דרבי ס"ל דהוא מדרבנן:

**יא**

**רבי** יהודה בן בתירא ס"ל ברכות התורה דאורייתא ברכות מ"ח:

**יב**

**ר"מ** ס"ל ג"כ דאורייתא שם וע"ש ברש"י שפי' דתורה מדה טובה הוא משמע דר"ג יליף מזה ברכת התורה וע"ש:

**יג**

**רבי** ישמעאל לחד תנא ס"ל ג"כ דהוא מדאורייתא ומפקא ליה מאשר נתן ולחד מ"ד יליף לה מק"ו ואיכא למימר דהוא דרבנן דק"ו פריכא הוא וע"ש בדמ"ח ועיין בפני משה רפ"ג שאכלו:

## אות ג גר

**גר** פסול לדון אלא א"כ אמו מישראל ולענין חליצה עד שיהא אמו ואביו מישראל וכ' התוס' דאביו לחוד ג"כ סגי רש"י ס"ל בפרק מצות חליצה דק"ב דגר מותר לדון דיני ממונות אף שאין אמו מישראל רק ב"נ צריך להיות אמו מישראל והתוס' שם ובסנהדרין ל"ו ע"ב ד"ה חדא וביבמות מ"ה ע"ב ד"ה כיון חולקין וס"ל דגר פסול לדון אפי' דיני ממונות עד שיהא אמו מישראל ובדיני נפשות אסור אפי' אמו מישראל עד שיהא גם

אביו מישראל וה"ה אביו לחוד סגי לסברת התוס' כמו בחליצה בנ"י ובישו"ש פי"ב דיבמות סימן ה' ובתוס' כתובות פרק נערה ויש בזה כמה ערבובי דברים ופרטי דינים אשר הצורך לפרטים ועיין בתשובת שבות יעקב סימן קכ"ח במה שתמה על דברי התוס' שכ' דבחליצה אביו לחוד סגי ועיין בב"י בא"ה סימן קס"ט ובח"מ סימן זיין ועיין בב"ח בא"ה סימן קס"ט מה שמיישב דעת הסמ"ק שכתב דבחליצה אמו מישראל לחוד סגי:

## גורם לממון כממון דמי

### א

ר"ש ס"ל גורם לממון כממון דמי ב"ק דף ע"ד ב' שבועות מ"ב ב' קדשים שחייב באחריותן חייב ומחויב מדאו' כן מבואר שם ועיין ב"ק ע"א ע"ב בתוס' ד"ה וסבר ודוק:

### ב

ר"מ ס"ל כר"ש דגל"מ כממון דמי ב"ק דע"א ע"ב והתוס' שם ד"ה וסבר הקשו דמאי צ"ל דס"ל כר"ש דהא ר"מ דדד"ג כ"ש דמחייב בדבר הגורם לממון דהא קאמר בהגוזל קמא אימור דאמר ר"ש דבר הגורם לממון בדבר שעקרו ממון דבר שאין עקרו ממון כגון השורף שטרותיו של חבירו מי שמעת לי' א"כ ר"מ דמחייב בשורף שטרותיו כ"ש בדבר הגל"מ ותי' שם דאיכא סברא להיפוך דוקא שטרות ראוי להתחייב שראוין לכל העולם אבל הדבר הגורם לממון אינו ראוי רק לשומר הזה שהיה יכול להחזירו לבעלים ועוד תי' שם ריב"א דד"ג לא מחייב ר"מ רק מדרבנן אבל דהגל"מ מדאורייתא ולפי תי' השני משמע דמאן דמחייב דד"ג עכ"פ מחוייב ג"כ בדבר הגל"מ מדרבנן (וכ"כ הרשב"א בחידושי ב"ק ובחידושי שבועות דף ל"ב ע"א עיין באות ז') ועיין בערך גרמי:

### ג

ר"א ב"ר שמעון ס"ל דהגל"מ כממון דמי רק בגורם דגורם מודה דלאו כממון דמי כך מבואר למעיין בסוגיא דשבועות ל"ב א' ב' וכאוקימתא דאביי הכל מודים בעד סוטה כו' ייע"ש:

### ד

ר' אליעזר דס"ל משביע עידי קנס חייב לר' יוחנן עיין שבועות ל"ד א' צ"ל דס"ל דגל"מ כממון דמי לכך חייב בקנס דהוי גורם ואפשר דס"ל לאו כממון דמי וטעמיה דס"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב ע"ש ודוק וע"ש בדף ל"ג א' ועיין בערך הודאה בקנס אות ט"ז:

**ה**

**דס"ל** התם משביע עידי קנס פטור ע"כ ס"ל גורם לממון לאו כממון דמי ע"ש דף ל"ד ובדף ל"ג דמבואר דאי כממון דמי ודאי גרע קנס מגורם לממון ייע"ש ועיין באות שאח"ז די"ל דאינו מוכרח דס"ל בעלמא לאו כממון לפי סברת הרשב"א:

**ו**

**ר'** יוסי הגלילי ס"ל ג"כ התם משביע עידי קנס פטור ייע"ש בדף ל"ד ע"א וע"כ צ"ל דס"ל גורם לממון לאו כממון דמי כמ"ש באות הקדום אך י"ל דטעמיה דפטור לאו משום דאינו ממון רק משום דגזירת הכתוב דלא מחייבין עדים רק בעדות המתקיימת בראיה בלא ידיעה והתם לא משכחת לה ייע"ש ודוק אבל באמת י"ל דס"ל בעלמא דהגל"מ כממון דמי וצ"ע ודע דלפי מ"ש הרשב"א בחידושי שבועות דל"ב ע"א דקשיא הלכתא אהלכתא דאנן קי"ל מאן דדאין דיני דגרמי ס"ל דהגל"מ כממון דמי כמש"ל אות ב' ואנן קי"ל לענין שבועות העדות במשביע ע"א ובמשביע עידי קנס דפטור אף דהוא גל"מ ש"מ דס"ל גל"מ לאו כממון דמי ותי' דוקא בשבועות העדות לאו כממ"ד משום דכתיב אם לא יגיד לא אמרתי אלא במקום שזה מגיד וזה מתחייב אבל גורם ל"א אבל בעלמא כממון דמי ולפ"ז אין ראיה דר"ע וריה"ג ס"ל לאו כממון דמי די"ל דוקא לענין שבועה ס"ל לאו כממון דמי מטעם הרשב"א ודוק:

**ז**

**דעת** הבעה"ת שער נ"א חלק ו' דאמימר דדאין דד"ג הוא מטעם דס"ל דבר הגל"מ כממון דמי וכן נראה מדברי הראב"ד בתשובה דפסק כר"ש דהגל"מ כמ"ד משום דקי"ל דייניין דד"ג בש"ך סימן שפ"ו ס"ק יוד אך דעת הרמב"ם ורמב"ן בדיני דגרמי שלו דאף דקי"ל דאין דיני דגרמי מ"מ לא קיימ"ל דהגל"מ כמ"ד ועיין בש"ך שם שכ' שכן נוטין דעת הרי"ף והרא"ש וכן דעת הה"מ וברטנורא ויצא לנו:

**ח**

**דלדעת** הבעה"ת והראב"ד ר"נ ורבא ואמימר ורפרם ור"א בן פדת ור"ש בן אליקום שביארנו בע' גרמי דדייני דד"ג ס"ל דבר הגורם לממון כממון דמי ולדעת הרמב"ם ורמב"ן וריי"ף ורא"ש וההמ"מ י"ל דס"ל לאו כממון דמי:

**ט**

**אי** אמרינן דבר הגל"מ כמ"ד אז אמרינן מגו לאפטורי משבועה דמה לי ממון ומה לי שבועה דשבועה גורמת לממון וכדעת הרא"ש בשבועות הביאו בח"מ סימן צ"ג ורצ"ו ואי אמרינן לאו כממון דמי י"ל כדעת הרמב"ם דאין אומרים מגו לאפטורי משבועה דשבועה

לאו ממון אלא גורם לממון כך יש להכריע מסברא בין פלוגתת הרא"ש והרמב"ם. איברא דדעת הרא"ש דאמרי' מגו לאפטורי משבועה אף דגורם לאו כממון דמי אך כי יש להכריע דלמ"ד כממון דמי בוודאי ס"ל דאמרינן מגו לאפטורי משבועה ולמ"ד לאו כממון דמי י"ל כהרמב"ם דל"א מגו ועיין בספר מחנה לוי חדושי שבועות דף מ' שכ' סברא זו בפשיטות אך באמת יש לעיין הרבה בזה ובחדושי אאריך בזה בס"ד:

**י**

**רב** פפא ס"ל דהגל"מ כמ"ד כ"כ הרשב"א בחדושי שבועות דף ל"א א' ד"ה מ"ד מלך אבל במשחק בקוביא מדאורייתא חזי ועיין באות שאח"ז:

**יא**

**רב** אחי בר יעקב ס"ל לאו כממון דמי רשב"א שם איברא דיש לי מקום עיון ברשב"א הנ"ל דעיקר קושייתו לא ברירא לי דהקשה אמ"ד דמשחק בקוביא חייב בקרבן עדות משום דמדאורייתא ראוי להעיד והקשה כיון דלא חייבתו התורה אלא במפסיד לתובע ממון וז"א מפסיד לו דאף אם יגיד לא יתחייב ממון על ידו אלו דבריו וע"ז השיב דר"פ ס"ל גל"מ כמ"ד ולכך חייב כיון דגורם לו הפסד ממון דאלו העיד היה מתבייש בע"ד ולא היה יכול להעיז לכפור וראב"י ס"ל לאו כמ"ד ובאמת דבריו תמוהים דבש"ס לא קאמר בטעם מחלוקתן אלא דר"פ ס"ל מדאורייתא חזי ולא קאמר בש"ס דפליגי בגורם לממון ולפי דברי רשב"א עיקר חסר מן הספר ולא ידעתי מאי קשיא ליה כיון דבאמת היה ראוי שיתחייב קרבן שבועת העדות אפילו בלא תביעת ממון רק דמרבינן לה לקמן מגז"ש דבעינן תביעת ממון א"כ הכא כיון דמדאורייתא תביעת ממון הוא דמדאורייתא עדותו עדות הרי מדאורייתא מחוייב קרבן על שבועת עדות זו וניהו דרבנן פסלי לעדותו מ"מ לולי שגילתה לנו התורה דבעינן עדות ממון אזי בכל העדיות היה חייב קרבן שבועה ובכה"ג דמדאורייתא עדות ממון אין כח ביד חכמים להפקיעו מקרבן שבועה וכיוצא בו נחלקו ר"מ ור"י בסוכה דף כ"ג א' בעושה סוכתו על גבי בהמה דר"י פוסל דכתיב חג הסכות תעשה לך שבעת ימים סוכה הראוי לשבעה ור"מ ס"ל הא נמי מדאורייתא חזי וכשתרד לעומק הדברים תבין שזהו עצם המחלוקת שנחלקו בכאן ר"פ וראב"י אלא דלפ"ז קשה על הר"מ דפ"ד מה' סוכה דין וא"ו פסק כר"מ דסוכה על גבי בהמה כשירה משום דמדאורייתא חזי ואף דסוף סוף רבנן אסרוהו ואינו ראוי לשבעה מ"מ מדאורייתא ראוי לז' ובפ"י מה' שבועות דין א' פסק כראב"י דמשחק בקוביא אינו חייב קרבן שבועה אף דמדאורייתא חזי כיון דרבנן אסרוהו לא מקרי ראוי להעיד וע"כ לומר דהר"מ מחלק כעין ס' הרשב"א דהתם בסוכה לא הקפידה תורה רק שתהיה ראוי לז' יכול להיות דלא

כיונה לפסול רק זו שאף מדאורייתא אינה ראוי אבל בראוי מדאוריית' הרי הוא ראוי לז' אבל הכא דבעי' תביעת ממון שיפסידו ממון להתובע סוף סוף ידענו שלא הפסידו לו כלום במניעת עדותן ובזה שוה פסולי דרבנן לפסולי דאוריית' שבשניהן לא הפסידו לתובע אבל כד דייקינן שפיר ליכא לחלוקי ביניהו כמו דהכא אמרינן דטעמא דהקפידה תורה במ"ש והוא עד בראוי להעיד כדי שיהיה הפסד ממון להתובע ולכך בפסולי דרבנן ג"כ הפסד ממון איכא ה"ה בסוכה י"ל דטעם דהקפידה תורה שיהא ראוי לז' שיכול לעלות עליו ביו"ט וכיון דבזו שאסור מדרבנן לעלות עליו א"כ אינו ראוי לז' ודמי לגמרי להנ"ל וצ"ע (עיקר הדברים מבואר באורך בערך איסור דרבנן חשוב ראוי מדאורייתא ושם נתבארו דברי הר"מ על נכון בסברות עמוקות ונכונות אין כאן מקומו המעיין ידרשם משם):

## גרמי

### א

**ר"מ** דאין דיני דגרמי בב"ק דף ק' במחיצות הכרם שנפרצה דאם נתייאש ולא גדרה הרי זה קידש וחייב באחריותו (ועיין בערך גורם אות ב' מה שכתב שם בשם התוס' דר"מ לא מחייב גרמי רק מדרבנן):

### ב

**ר"ל** ס"ל שם כר"מ שם לא ר"מ וס"ל כוותיה כו':

### ג

**רבה** לא דאין דיני דגרמי ב"ק צ"ח גבי השורף שטרו של חבירו פטור (ועיין מ"ש בגליון ש"ס שלי בב"ק דף ל"ג ב' דבלח"מ פ"ד מה' חובל גורס רבא והחזקתי שם גירסא זו דרבא גרסינן ורבה דאין דיני גרמי כדאיתא בב"ק קי"ז אמר רבה אם הראה מעצמו והש"ך סימן שפ"ו הגי' שם רבא וי"ל בהיפוך דכאן הגיה רבא אך מרש"י שם בב"ק דל"ג מבואר ג"כ דגריס רבה וכן מרי"ף סוף פ' כיצד הרגל גבי זרק כלים מראש הגג דכ' דרבה לשיטתיה מבואר דס"ל דרבה לא דאין דיני דגרמי דהתם רבה גרסינן ולא רבא כמ"ש התוס' שם אך לפמ"ש התוס' שם דהתם הוא גרמא אין ראיה וי"ל דרבה ס"ל גרמי חייב וגרמא פטור אך המעיין בב"ק צ"ח יראה דע"כ צ"ל דגריס רבה דרבא אתקיף שם):

### ד

**רפרם** דאין שם ע"ב וכפי' רפרם לר"א ועיין לקמן אות ט"ו שכ' דרפרם ס"ל דדאין דיני דגרמי ממונא לכ"ע:

**ה**

**ר"נ** דאין דיני דגרמי ב"ק קט"ז האי גברא דאחוי אכרי' דחיטי ומסיק דדינא דמתניתין הוא ייע"ש:

**ו**

**ר"א** בן פדת דהוא סתם ר"א דגרמי דאין דיני דגרמי שם קי"ז ב':

**ז**

**ר"ש** בן אליקים דאין שם זיל לגבי ר"ש בן אליקים ור"א בן פדת דדאין דיני דגרמי:

**ח**

**ר"ש** בן גמליאל לאוקימתא דרב פרק השולח דף מ' ע"א דסבירא ליה לרשב"ג מזיק שיעבודא של חבירו חייב נראה דדאין דיני דגרמי אך התוס' כ' שם דאף מאן דפטר דד"ג ומחייב במזיק שיעבודא של חבירו וא"כ אין ראיה אך מלשון הרי"ף והרא"ש שכ' וקיימ"ל כרשב"ג כדאיפסקא הילכתא בהדיא דדייניגן דד"ג משמע דרשב"ג דאין ואף שיש לדחוק ולומר דמכח כ"ש אתמר כיון דדאין דד"ג מכ"ש במזיק שיעבודא אך הלשון אינו משמע שם כן ועוד דאינו כ"ש והראיה דהראב"ד דאין דיני דגרמי אעפ"כ השיג בפ"ז מה' חובל ומזיק על הרמב"ם דפסיק כרשב"ג ועיין בהה"מ שם אך לעולא דמוקי פלוגתא דרשב"ג בהיזק שאינו ניכר אינו הוכחה על רשב"ג אי דאין דיני דגרמי:

**ט**

**רב** חסדא ס"ל דלא דייניגן דד"ג לדעת הרא"ש פרק אד"מ בסוגיא דשקול הדעת דכ' שם הרא"ש דלכך משני ר"ח רומיא דמתניתין כאן שנשא ונתן ביד כאן שלא נו"נ ביד משום דס"ל דלא דאין דד"ג ולא מחייבינן לשלם לדיין אלא א"כ נו"נ ביד אך הרי"ף שם האריך וכ' דאף לר"מ צריך לאוקמי כגון שנשא ונתן ביד דאל"כ אין הדיין חייב מדד"ג ייע"ש טעמיה. ולכך פסק שם הרי"ף כרב חסדא שדעתו:

**י**

**דאף** ר"ח סובר דד"ג ואעפ"כ לא מחייב רק בנו"נ ביד ואף לדעת הרא"ש י"ל דר"ח סותם המשנה אליבא דרבנן וליה לא ס"ל רק כר"מ דד"ג ודוק ועיין בש"ך סימן כ"ה ס"ק יו"ד אות א' שכ' ג"כ דר"ח לא משני רק אליבא דרבנן אבל לפי מה דקי"ל כר"מ מודה להו:

**יא**

**ר'** אילעא אמר רב לכאורה נראה דס"ל כרבנן דלא דד"ג מדמוקי מתניתין דבכורות בפרק עד כמה דכ"ז בשנשא ונתן ביד והיינו אליבא דרבנן לדעת הרא"ש אך לדעת הרי"ף שכתבתי באות הקדום אין ראיה י"ל כמש"ל דסתמו אליבא דרבנן ולי' לא ס"ל ודוק אך

יש לי ראיה דרב דאין דד"ג מהך דב"ב צ"ג ב' בסופו דאמר ר"ח קטוספאה הבורר צרורות מגרונו חייב והוא משום גרמי אף דהתם גריס רבה בביצה גריס רב וכן בראש"ש ורי"ף בב"ב אך ברשב"ם כתב שם די"ל דמדינא חייב אך הרא"ש וכל האחרונים הסכימו מטעם גרמי ומוכח דס"ל גרמי חייב (וע"כ א"א לגרוס רבה לא דאין דיני דגרמי כמו שכתבתי לעיל אות ג'):

**יב**

**רבא** דאין דיני דגרמי כעת לא מצאתי רק הש"ך כ"כ בפשיטות בח"מ סימן כ"ה ס"ק ה' אות ב' יעו"ש (ועיין מ"ש בגליון בב"ק דל"ג ב' די"ל בהיפוך דרבא לא דד"ג שוב ראיתי בסימן שפ"ו ס"ק א' שכ' בהך דב"ק קי"ז אמר רבה אם הראה מעצמו כנשא ונתן ביד דמי שכ' דגרסי' רבא דרבה לא דאין דד"ג:

**יג**

**דיני** דגרמי או קנסא אי ממונא עיין בש"ך סימן שפ"ז באורך ויתבאר עוד מזה בסמוך בס"ד:

**אך** מצאתי באו"ח סימן קי"ט ב' דאף אם ממונא ודינא הוא מדרבנן רק דנ"מ בין דינא לקנסא לענין מת אי קנסו בנו אחריו דאי קנסא לא קנסו ונ"מ דלא הוי ש"ד בגרמי לכ"ע וע' בערך ש"ד אות ל':

**יד**

**דיני** דגרמי אם הוא מדרבנן ל"ש גבי' שיעבודא דר"נ כן דעת רבינו שמחה ובש"ך סימן פ"ו חולק עליו דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תקון:

**טו**

**ר'** יהושע ס"ל דלא דייניגן דד"ג ב"ק נ"ה ד' דברים העושה אותן פטור מדיני אדם ופירש"י דס"ל גרמא בניזקין פטור וע' בש"ך סימן שפ"ו שכתב דדעת רש"י דגרמי וגרמא הכל אחד ודייק מדקאמר לשון קסבר משמע דאיכא פלוגתא בגרמי ור"י ס"ל גרמי פטור וה"ה גרמא דהכל אחד אך הרמב"ם פ"ד מהנ"מ פוסק להך דר' יהושע אף דס"ל גרמי חייב ש"מ דהך דר"י לאו גרמי הוא אלא גרמא אך לפמ"ש בש"ך בסימן תי"ח ס"ק ד' דהר"מ לא מחלק בין גרמי לגרמא א"א לומר כן וצ"ל דס"ל דאף גרמי לא חשוב כיון שאינו היזק בגוף הדבר. עכ"פ יצא לנו מזה:

**טז**

**דלדעת** רש"י סבירא ליה לר' יהושע גרמי פטור ולדעת הרמב"ם והרא"ש י"ל דס"ל חייב:

**יז**

**רב** אשי נראה דס"ל גרמי פטור בב"ק דף ס' ע"א קאמר דגרמא בניזקין פטור (ולדעת הרא"ש) ולדעת רש"י אין חילוק בין גרמי לגרמא וכן דעת הרבה פוסקים כמ"ש הש"ך בסימן שפ"ו ולכך לא פסק הרמב"ם שם כוותיה דרב אשי בהך דלבתו הרוח משום דאנן קי"ל גרמי וכ"כ הש"ך בסימן תי"ח ס"ק ד' אך מדברי הש"ך שם משמע דמוקי ברייתא אליבא דמאן דלא דאין דד"ג אבל רב אשי בעצמו יכול להיות דדאין שוב מצאתי בראב"ן פרק הגוזל קמא בספרו דף כ' שכ' הוי עובדא דאדם אחד שרף שטר חבירו ובאו לדון לפני רב אשי ופטרו כדאמר ר"פ גבי לבה ולבתה הרוח דאמר רב אשי גרמא בניזקין פטור ואכפיי' רפרם לרב אשי בדבריו ובדין ואגביי' ביה כשורא מן המובחר וכיון דרב אשי ורפרם עבדו עובדא ודנו דד"ג כוותייהו קי"ל עכ"ל והנה נתבאר מדבריו דמתחלה הוי ס"ל לרב אשי גרמי פטור ולכך קאמר בהך דלבה ולבתה הרוח גרמא בניזקין פטור ואח"כ נצחו רפרם בדין וחזר לדון דיני דגרמי ומעתה יתורץ מה שהרמב"ם לא פסק בהך דלבה ולבתה הרוח כרב אשי משום דרב אשי גופא חזר בו והנה לדברי רש"י שפי' דאכפיי' רפרם לרב אשי דרב אשי גופא שרף שטר בילדותו והנה ממה שהוצרך רפרם לכפותן נראה דרב אשי לא דאין דד"ג ולכך לא רצה לשלם ורפרם כפי' לשלם אך נראה יותר דרב אשי דאין דיני דגרמי ולא רצה לשלם לפי ששרף בקטנותו כמ"ש רש"י ונחלקו במ"ש בתשובת תרומות הדשן אם חייב לשלם מה שהזיק בילדותו ועיין בתשובות אבן השוהם שאלה מ"ה מ"ש בזה ואפשר עוד לומר דרב אשי ג"כ ס"ל דחייב לשלם מה שהזיק בילדותו רק נחלקו אי דינא דגרמי ממונא אי קנסא דאי ממונא חייב לשלם אבל אי קנסא א"כ כיון שהיה אז קטן לא קנסינן ליה ורפרם סבירא ליה דינא דגרמי ממונא:

**יח**

**ורב** אשי הוי סבר קנסא ולכך לא רצה לשלם ודוק. יצא לנו מזה דלראב"ן ס"ל לרב אשי מתחלה גרמי פטור לבסוף חזר מזה וס"ל גרמי חייב ולרש"י אין הכרע אי דאין דיני דגרמי או לא:

**יט**

**אביי** ורבא ור"ז נ"ל דדייני דיני דגרמי ואף גרמ' ס"ל דחייב וראייתי מהך דב"ק בלבה ולבתה הרוח דס"ל לכולהו חייב ודחקו לאוקמי באוקימתא דחוקה לברייתא דפוטר ולא ס"ל כרב אשי דלכך פוטר משום דגרמא בניזקין פטור ש"מ דס"ל דאף גרמא חייב:

**כ**

**רבינא** הקדמון שהיה בימי רב נראה לי דדאין דיני דגרמי ואציע לפניך מקור הדבר בפרק הנשרפים דף ע"ו ב' ההוא גברא דמצמצמא לחיותא דחברי' בשמשא ומתה רבינא מחייב רב אחא בר רב פטר רבינא מחייב ק"ו ומה רוצח שלא עשה בו שוגג כמזיד חייב בו המצמצם נזקין שעשה בהן שוגג כמזיד אינו דין שחייב בו המצמצם כו' והנה הרא"ש שם פסק כרבינא משום דדמי לגרמי בנזקין וכ"כ הר"מ בפ"ו מה' חובל דין י"ב וכ' שם ה"ה דפסק משום דדיינין דד"ג הנה לכאורה מבואר דרבינא דן דד"ג אך באמת י"ל להיפוך מדאצטריך לרבינא למילף האי מילתא בק"ו מרוצח ואי ס"ל גרמי חייב למאי צריך ילפותא הלא הלכה רווחת דגרמי חייב א"ו דס"ל גרמי פטור רק מצמצם יליף בק"ו מרוצח אך באמת אין להוכיח דס"ל גרמי פטור די"ל באמת דגרמי חייב רק דס"ל גרמי קנסא ולא קנסו בנו אחריו וגם מפטר באונס וגם לדעת המרדכי בדבר דלא שכיח לא דיינינן גרמי ואין לך דבר דלא שכיח גדול מזה לכך צריך למילף בק"ו לחייבו בכל הני וכן נראה דהרמב"ם לאו מטעם גרמי מחייב ליה מדלא כתבו בפ"ז ששם כ' כל דד"ג ובפ"ו לא מיירי כלל מגרמי לכך צ"ל דרבינא יליף ק"ו דנחשוב כאלו הוא עשה ההיזק בידים ולא גרמי דהרי ברוצח דאף שוגג ואונס פטור ומצמצם חייב ש"מ דהוי כרוצח גמור ובדעת ובידים כ"ש בניזקין דשוגג חייב ומחשיב עושה בידים ולא גרמי כ"ש דזה חשוב כעושה בידים אבל באמת אינו מוכח דס"ל דגרמי פטור רק מודה דקנסא אך לפ"ז יקשה מ"ט דהרמב"ם פסק כרבינא וא"ל מטעם דהוא בתרא כמ"ש הרא"ש שם דהרי הרא"ש דחה זה דהוא רבינא הקדמון דפליג עם רב אחא בר רב וע"כ לומר דס"ל להר"מ כמ"ש הרא"ש דטעמא דדד"ג וי"ל דבאמת קשה על רבינא דבמכילתא מבואר דאין עונשין ממון מן הדין כמ"ש בב"ק דף ב' א' ואף שבגמרא דילן כ' דעונשין ממון מן הדין מ"מ אין נר' דרבינא פליג על מכילתא וגם קשה על רב משרשיא דקאמר מ"ט דאבוה דאבא לימא דס"ל אין עונשין לכך נראה דבאמת דמצד הדין בלאו הכי ראוי לחייב מטעם גרמי רק דקאמר ק"ו דלא נימא דמיעט רחמנא לנזקין מדכתי' ברוצח הוא כדס"ל לרב אחא בר רב שם בדף ע"ז לכך קאמר דלא מסתבר דהוא אתי לאקולי אנזקין דק"ו אדרבא הוא אתי לאחמורי אנזקין דאף במקום דרוצח פטור כגון כפתו ומת ברעב ובסוף חמה לבא וכל כיוצא בהן דחשיב התם נזיקין חייב בכולהו כמ"ש בת"ח שם דלדידן דס"ל גרמי חייב בכל הנהו אך עדיין לא מתיישב אצלי הדבר על נכון דמסתבר יותר דרבינא לא ס"ל גרמי וכן משמע בפשטות לישניה דהרא"ש והרב בת"ח שם דרבינא לאו מטעם גורם מחייב רק מק"ו וס"ל דעונשין ממון מן הדין כמ"ש בח"ב באריכות דכמה תנאי ואמוראי

ס"ל הכי רק אנן פסקינן כרבינא ולא מטעמיה. ואפשר לומר עוד דהך אי גרמי פטור אי חייב תלוי בהך פלוגתא דרבינא ורב אחא דאם נאמר דרשא דרב אחא דהוא ממעט נזקין מבואר דמחייב טפי ברוצח מבנזקין וא"כ כיון דפטרינן גרמי ברוצח כמבואר שם בדף ע"ז ע"ב בתריס ובדחפו לבור דכולן גרמי הן וכן כ' התוס' שם בדף ע"ז ע"א ד"ה בנזקין לא חייב לך מצמצם משמע דמחייבא טפי ברוצח מבנזקין ואם כן מדפטרינן לקמן ברוצח תריס כ"ש בנזקין וכן משמע פרק כיצד הרגל דפטרינן זרק כלים מראש הגג והיה תחתיו כו"כ אפי' קדם וסלקן עכ"ל התוס' שם הרי מבואר דס"ל דלרב אחא דס"ל דרוצח חמור מנזקין לכל מילי דגרמי דפוטר גם בזרק כלים ובאמת הך דזרק כלים חייב לדידן דדייני דיני דגרמי כמ"ש הרי"ף בפרק כיצד הרגל והרמב"ם בפ"ז מה' חובל ואפילו לדעת התוס' שם דזהו הוי גרמא מ"מ בהך דמצמצם הוי גרמי כמ"ש הרא"ש שם וא"כ למאן דנפיק מקרא דמצמצם פטור מניזקין מוכח דאף גרמי פטור א"כ רבינא ורב אחא פליגי בגרמי דלרבינא דלית ליה הך מיעוטא דהוא לומר דרוצח חמור מניזקין ס"ל דגרמי חייב בנזקין ק"ו מרוצח דחייב מצמצם דהוי גרמי ואף דגרמי פטור ברוצח י"ל דניזקין חמירא ואף גרמא חייב ולרב אחא פשיטא דלא ס"ל גרמא כיון דאף ברוצח פטור וכן לא ס"ל דהרי מצמצם גרמי הוא ואעפ"כ פוטר ממיעוט' דקרא נמצא יצא לנו דהך דגרמי דפטור או חייב מקורו מהך פלוגתא דמצמצם דרבינא יליף בק"ו לחייב גרמי ורב אחא פוטר ממיעוטא דקרא דגלי לן דרוצח חמור מנזקין אף גרמי פוטר ולפ"ז הוי אפשר דרבינא ס"ל גרמי דינו מדאורייתא כיון דיליף מק"ו אך אם נאמר כמכילתא אין עונשין מן הדין א"כ לית לן ליליף בק"ו וגם דעת הרמב"ם וסייעתו שאין מחלקין בין גרמי לגרמא א"כ לית לן למילף מרוצח כיון דברוצח גרמא פטור וע"כ לדידהו לאו מרוצח נפקא רק דקנסא דרבנן הוא אך הרמב"ן דמחלק בין גרמי לגרמא אזי נפקא ליה גרמי מרוצח בק"ו לכך פסק גרמי מדאורייתא ודוק והיוצא לנו מזה:

### כא

**דרבינא** דן דד"ג אך להרמב"ן דמחלק בין גרמי לגרמ' ס"ל גרמי מדאורייתא מק"ו מרוצח ולהרמב"ם דס"ל דאין חילוק בין גרמי לגרמא אין בידינו להכריע אי ס"ל מדאורייתא או מדרבנן וכ"ז נתבאר ממש באות הקדום:

### כב

**רב** אחא בר רב ס"ל גרמי פטור דס"ל רוצח חמור מנזקין כאשר הארכתי בזה באות כ' ייע"ש:

**כג**

**רב** משרשיא דמפרש בסנהדרין ע"ז טעמיה דאבו' דאבא משמע דס"ל כוותיה ויש לדחות לכך י"ל דס"ל גרמי חייב וי"ל דפטור י"ע"ש:

**כד**

**ר'** אלעזר דס"ל בב"ק קי"ז ב' ובשבועות ל"ז ב' קרקע נגזלת דדריש רבויי ומיעוטי וס"ל דלא ממעט אלא שטרות ס"ל גרמי חייב כ"כ התוספ' שבועות ל"ז ב' ד"ה מיעט שטרות וראייתם לפי מה דמסיק שם ר"י דלענין השבון ממעט שטרות ואי ס"ל גרמי פטור מאי שייך למעוטי שטרות הא אפילו שרפן פטור י"ע"ש ומתוך דבריהם תבין:

**כה**

**דלר"א** בן פדת שבועות ל"ז ב' דס"ל דר"א מיירי גם לענין שבועה י"ל דר"א ס"ל גרמי פטור ולר"י דס"ל לענין השבה ע"כ דס"ל לר"א גרמי חייב וע"ש היטב שתי' תירוץ אחר ולפ"ז גם לר"י י"ל דס"ל לר"א גרמי פטור י"ע"ש היטב אך תי' הב' לא מסתבר וכל הפוס' לא חילקו בין נוטלן ושורפן בין שורפן במקומן ועיקר כתי' א' ולפמ"ש דר"א סובר גרמי חייב יש ליישב קושית התוס' בשבועות כ"ה א' ד"ה רב דאמר כר"ע שהקשה הר' עזרא הנביא דרב ס"ל דדריש רבויי ומיעוטי ובפרק הגוזל דף צ"ה אית ליה עבדי כמקרקעי דאין נגזלת וע"כ דריש כללי ופרטי ולפמ"ש יתיישב דטעמא דר"א דדריש רבויי ומעוטי ואין למעט כ"א דבר א' דאינו נגזלת ואוקמא אשטרות אבל קרקע נגזלת אך כ"ז אי גרמי מדאורייתא אבל אי גרמי פטור מדאורייתא אין למעט שטרות כקושית התוס' דתיפוק ליה אפילו שרפן פטור וא"כ רב לשיטתיה דס"ל גרמי פטור כמש"ל אות י"א דכן נראה מפשטות הסוגיא ואף אם נאמר כמ"ש שם די"ל דס"ל גרמי חייב מ"מ י"ל דוקא מדרבנן כמש"ל אות א' לר"מ וא"כ אף אי דריש בריבוי ומיעוט אין למעט שטרות דתיפוק ליה דאפילו שרפן פטור וע"כ דקאי אקרקעות וה"ה עבדים שהוקשו לקרקעות ולא קשה קושית התוס' ודוק. איברא לפמ"ש התוס' ב"מ דף ב' ד"ה אין נשבעין דמאן דדריש רבויי ומיעוטי צריך ב' מיעוטי לקרקעות ועבדים הדרא קושית התוס' לדוכתא דנהי דס"ל גרמי פטור ולא אצטריך למעט שטרות מ"מ מנ"ל אעבדים דילמא אקרקעות לחודיה כיון דדריש רבוי ומיעוט צריך ב' מיעוטי אקרקעות ועבדים ועיין כו"פ פ"ד ס"ק ב' דמבואר שם דאף למאן דס"ל ריבוי ומיעוט מחד מיעוט ילפינן קרקעות ועבדים. אך לפי שיטת התוס' יש ליישב קושייתם בב"מ דף ד' ודף כ' על ר"מ דס"ל אין נשבעין על הקרקעות ועל עבדים נשבעין והקשה ממ"נ דאי דריש ריבוי ומיעוט אף על הקרקעות נשבעין ואי דריש כלל ופרט אף על עבדים אין נשבעין ודחקו ליישב דיש לו שום מיעוט למעט

קרקעות ולפמ"ש א"ש דלפי מ"ש אות א' בשם התוס' דר"מ לא דאין גרמי רק מדרבנן א"כ דדריש רבוי ומיעוט מ"מ על שטרות אין לאוקמא המיעוט דאפי שרפן מדאורייתא וע"כ מוקי לה אקרקעות ועבדים לא ממעטינן דמאן דדריש ריבוי ומיעוט צריך ב' מיעוטים על קרקעות ועבדים לשיטת התוס' ודוק:

**כו**

**ר"ט** ור"ע נראה לי קצת ראיה דלא דייני דד"ג בסנהדרין דף ל"ג א' דאמר ליה ר"ע לר"ט פטור אתה שכל המומחה פטור ואקשי' רב המנונא לימא הואיל וטועה בדבר משנה אתה ואי הוי קמן הוי הדר השתא נמי לאו כלום עבדת וע"ש בתוספות ד"ה השתא שכ' דזה דוקא למאן דלא דאין דיני דגרמי ייע"ש. אך י"ל

**כז**

**דרב** המנונא לא דאין דיני דגרמי ולכך ס"ל דר"ע ור"ט נמי לא דיינו אבל מאן דדאין ס"ל דגם הם דיינו ועיין בסנהדרין במהר"ם שם:

**כח**

**ר'** אבא יש לדייק דדיין דד"ג בהך דפרק אלו טריפות דף מ"ג ב' זילו אמרו ליה לברי' דרב יוסף בר חמא דלישלם דמי תורא למאריה ופרש"י לפי שכבר האכילו לכלבים וקשה דהא בסנהדרין דף ל"ג מבואר במעשה דר"ט דפטור אף בהאכילו לכלבים כמ"ש לעיל אות כ"ו אך כבר כתב שם התוס' דזה דוקא למאן דלא דאין דד"ג אבל למאן דדאין דד"ג חייב א"כ מוכח דר' אבא דאין דד"ג אך התוס' בחולין שם דייקו וכתבו בידים האכילו לכלבים משמע דרבא גופיה בידים האכילו לכלבים ובכה"ג חייב אף למאן דלא דאין דד"ג כמ"ש התוס' בסנהדרין שם והתוס' כתבו כן לרווחא דמלתא דאף אם יסבור ר' אבא דלא דייניגן דד"ג י"ל דבידים האכילו והרב בנ"י בסנהדרין שם כ' דבדרך צחות אמר ליה שישלם דמי תורא אבל באמת פטור הוא:

**כט**

**רב** ששת לא דיין דד"ג מדשני ליה לרב המנונא בסנהדרין דל"ג א' חדא ועוד קאמר משום קושית רב המנונא דאלו הוי פרע לאו כלום עביד וכו' וע"ש בתוספות דזה רק לרבנן אבל לר"מ ואם איתא לשני ליה דר"ע ס"ל כר"מ אלא ע"כ דלא בעי למסתם כר"מ משום דלא ס"ל כוותיה אך אין ראיה גדולה מכאן די"ל דס"ל באמת בעלמא גרמי חייב רק בדיין גרמי פטור כמ"ש הרי"ף ונוקי למתניתין דנו"נ ביד דהוי מזיק בידים אבל גרמי פטור בדיין:

## ל

**היכא** דמזיק בדבורו כגון דיין שהורה בשקול הדעת ולא נו"נ למאן דס"ל דקם דינא וכגון שזיכה את החייב וא"ל פטור אתה דהוא מוחזק בשלו ואין מוציאין עוד מידו דעת הרא"ש בסנהדרין פ' אד"מ בסוגיא דשקול הדעת דזה לא חשוב גרמי רק מזיק ממש שהזיק בדבורו וע"ש ברא"ש ודעת הרמב"ן במלחמות שם נ"ל שחולק עליו שכ' שם דר"ח ע"כ כר"מ ס"ל כיון שסובר היכא דאמר ליה פטור אתה משלם מביתו ע"ש ולדעת הרא"ש אין ראיה דס"ל כר"מ דאף לרבנן חייב דחשוב מזיק ממש כיון שע"י דיבורו נזדכה זה וע"כ דס"ל לרמב"ן כיון שלא עשה מעשה חשוב גרמי וקשה לי על דעת הרא"ש הא המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו דעושה לו היזק בדבורו ואף עפ"כ אמרינן בפרק הכותב דף פ"ו דלמאן דלא דאין דד"ג לא מחייב לשלומי ללוקח וי"ל דהרא"ש ס"ל מטעם ר"ת דהטעם דיכול למחול ששני שיעבודים יש בשטר שעבוד הגוף ושעבוד נכסים ושעבוד הגוף נשאר אצל המוכר ולא מכרו ללוקח וכשמוחל שעבוד הגוף שלו ממילא נפקע שעבוד נכסים דנכסי דאינש אינו ערבין ליה עכ"ל ולפ"ז שפיר הוא גרמי הא לא הזיק בדבורו שמחל שעבוד הגוף שלו שלא היה מכור ללוקח רק שממילא הפקיע שיעבוד נכסים וא"כ גרם ללוקח הפסד ממילא וזה חשוב גרמי אך י"ל דלהרא"ש עשה היזק ע"י דיבורו וחשוב מזיק ממש וצ"ע אבל אם נאמר הטעם דמכירת שטרות דרבנן א"כ ודאי הזיק בדבורו בלא גרמי לדעת הרא"ש וע"כ צ"ל כהרמב"ן דגם זה הוא גרמי ולכך י"ל דהרא"ש לשיטתו דכ' פרק הכותב הטעם של ר"ת ולא קשה ממוחל שט"ח אבל הרמב"ן ס"ל מכירת שטרות דרבנן כמ"ש הבעה"ת בשם הרמב"ן הביאו הש"ך בריש סימן ס"ו א"כ מהך דמוחל שט"ח מוכח דגם זה גרמי הוא איברא דמעיקרא לא קשה מידי ובאמת דמוחל שט"ח הוא גרמי דהא קי"ל דשורף שט"ח של חברו אינו חייב כ"א מטעם גרמי דשטר אין גופו ממון ולכך הוי גרמי וה"ה מוחל שטר לא עדיף משורף שטר דחשוב גרמי אך י"ל דשורף שטר לא עשה היזק בממון כלל בשטר אבל הכא שמחילה שמחל ללוה הזיק ממונו שהיה לו אצל הלוה ואדרבא לא עשה לו היזק בשטר ששטר הוא ביד הלוקח רק שמחל ללוה השעבוד והממון שהיה חייב ויש ראיה דאי ס"ד דמוחל שט"ח דמי לשורף שט"ח דהוא גורם א"כ להדיעה של ר"ת שהוא משום שיפקע שיעבוד הגוף ממילא נפקע שיעבוד נכסים א"כ הוי גורם דגורם עיין ש"ך סי' שפ"ו ס"ק ג' דהא גוף השט"ח והוא גרם לשרוף השטר ע"י מחילת שיעבוד הגוף א"כ הוי גורם דגורם והש"ך מסיק שם דגורם פטור והנה הש"ך בסי' פ"ו העלה דמכירת שטרות דאורייתא ועיקר הטעם משום הך דר"ת שמפקיע שעבוד הגוף וא"כ היאך פסק בסי' ס"ו דחייב לשלם

מטעם גרמי הא הוי גורם דגורם והש"ך בעצמו ס"ל דגורם פטור) אלא ע"כ צ"ל כמ"ש דהכא לא דמי לשורף שטר רק היזק גוף הממון שהיה לו לפ"ז הדרן לכלל דלהך טעמא דר"ת י"ל הזיק בדבור חשוב מזיק ממש ולא גורם ולטעם דמכירת שטרות דרבנן ע"כ צ"ל דמזיק בדבור חשוב גורם כרמב"ן. סליק:

## גזירה לגזירה

### א

**קי"ל** דלא גזרינן גזירה לגזירה וכ' רש"י ריש ביצה דטעמא דכתיב ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי ולא משמרת למשמרת מיהו באיסורי הוצאות שבת איכא פלוגתא דאביי ורבא.

### ב

**דרבא** ס"ל דאף באיסורי הוצאות שבת לא גזרינן גזלג"ז שבת י"א ב' גבי לא יעמוד אדם ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד דאסרינן שמא יוציא הכלי ובכרמלית מתיר רבא דהוי גזלג"ז:

### ג

**אביי** ס"ל דאף בכרמלית אסור וכ' שם התוס' דאף בעלמא אביי לא גזר גזלג"ז באיסורי הוצאת שבת גזר:

### ד

**רב** ששת ס"ל דלא גזרינן גזלג"ז אף לענין שבת כן נ"ל מדמוקי בשבת י"א ב' וכן בגת לענין מעשר כרבא י"ע"ש ודוק:

### ה

**תנא** דבי ר' ישמעאל שם בשבת י"ב דאמר שם דיוצא בתפלין ע"ש עם חשיכה משום דמחויב שלא להסיח דעת משמע הא בלא"ה אסור משמע דגזר גזלג"ז לענין שבת ועי' בטור או"ח וב"י סי' רנ"ב מה שהביא שם דעת רבינו ירוחם ודעת הרי"ף ועיין בב"ח שם ובט"ז בא"ח שם ס"ק ח' דתי' דהכא לא הוי גזלג"ז ודע די"ל דתנא דבי ר' ישמעאל באמת לא גזר גזלג"ז והך מ"ט דקאמר בגמ' משום שאסור להסיח דעתו סתמא דגמ' קאמר לה כדי שיהי' הדין נכון אף למאן דגזר גזלג"ז באיסורי שבת אבל תנא דבי ר' ישמעאל א"צ לטעם זה דבלא"ה שרי משום דהוי גזלג"ז:

**ו**

**בדעת** הרי"ף נחלקו הב"י והב"ח וט"ז קצת מהם סוברים דפסק כרבא עיין בב"י סוף סי' רנ"ב והט"ז כ' שם ס"ק ח' דפסק כאביי דגזר גזלג"ז י"ע"ש ודוקא בהוצאה גזר אבל בשאר איסורי שבת לא גזר דהרי פסק כרב ברונא בר"פ במה מדליקין דשרי חלב מהותך ע"י תערובות שמן ש"מ דלא גזרינן גזלג"ז דשם הטעם משום גזלג"ז כמבואר בש"ס ר"פ במה מדליקין י"ע"ש אך מזה אין ראיה דיש לומר דהתם הוי ג' גזירות תערובות שמן אטו מבלי תערובות ומבלי תערובות מהותך אטו שאינו מהותך ושאינו מהותך אטו שמא יטה וע' בת"י ר"פ ב"מ שם וע' בתוס' דף כ"ד א' בראשו ובתוס' שם ד"ה גזירה וברש"א שם ועי' באות שאח"ז:

**ז**

**רבה** לפי הנראה מפשטא דשמעתתא דשבת כ"א א' גבי חלב מהותך משמע דלא גזר גזלג"ז דלא גזר חלב מהותך שנתן לתוכו שמן אטו שלא נתן משום דהיא גופה גזירה אך י"ל דבל"ז הוי גזלג"ז מהותך אטו שאינו מהותך ושאינו מהותך אטו שמא יטה ובתוס' ישנים שם ובתוס' דף כ"ד א' תי' דזה לא הוי גזירה כלל דבאינו מהותך ודאי יטה והנה התוס' בדף כ"ד שם בד"ה גזירה כ' דלרבה הא דתנן בפ"ג דביצה בחלה שנטמאת דאסור לטלטלה הוא משום דגזרינן חלה אטו שמן והא שמן גופיה גזירה מתוך שמצווה עליו לבערו שמא יטה (והתם אינו וודאית דיטה כמ"ש התוס' בדבור הקודם שם) א"כ מוכח דרבה גזר גזלג"ז והא דחלב מהותך שנתן לתוכו שמן דמתיר משום דהוי ג' גזירות כ"כ מהרש"א שם ושמעינן מזה דרבה גזר באיסורי שבת גזלג"ז ולא גזר ג' גזירות אך נ"ל דלפי' הרשב"א שהביאו התוספות שם בדבור הקדום י"ל דבעלמא ס"ל לרבה טעמא דאין שורפין קדשים בי"ט ולכך היינו טעמא דחלה טמאה דאסור משום דאין שורפין קדשים בי"ט ולא משום גזירה חלה אטו שמן דהוי גזלג"ז ורבה לא גזר גזירה לגזיר' והאי דקאמר אלא מעתה ביו"ט לישתרי ולא השיב לו מטעם דאין שורפין קדשים ביו"ט י"ל כמ"ש הרשב"א שם בדבור הקדום דא"כ מה שייך למיתני יו"ט הכא כיון דבחלה טעמא אחרינא הוא י"ע"ש ודו"ק:

**ח**

**נקטינן** מהא דלפי הרשב"א שם בדף ס"ג ב' בתוס' ד"ה גזירה דלפי' הרשב"א שם ב גזירה אל דרבה לא גזר גזלג"ז ולפי' התוס' בדף כ"ד א' ד"ה גזירה גזר באיסורי שבת גזלג"ז רק ג' גזירות לא גזר. מ רב ברונא אחר דמתיר בשבת **דכ"א א'** **חלב** מהותך על ידי

תערובות שמן כ"ש צריך לומר דלא גזר גזלג"ז ולפי' התוספות שכתבתי לעיל באות ז' וכפי **שמפרש** מהרש"א שהבאתי שם י"ל דגזר גזלג"ז רק ג' גזירות לא גזר כמש"ל:

## גיד בג"ט

### א

**ר"ש** ס"ל אין בגידין בנ"ט ולכך באוכל ג"ה של טמאה פטור פסחים ך"ב. חולין קי"א כמ"ש שם רבא:

### ב

**ר'** יהודה **ס"ל** יש בגידין בנ"ט ולכך חייב ב' באוכל ג"ה של טמאה שם בפסחים ובחולין: ש ר"מ ס"ל יש בגידין בנ"ט מדמחייב בג"ה של נבילה שתים חולין ק"א וכ"כ התוס' חולין פ"ט ב' ז"ה איסור גיד:

### ד

**רבינא** דאסר הנהו אטמהתא דאימלחו בגיד הנשה חולין צ"ז ב' ס"ל יש בגידין בנ"ט דאי אין בגידין בנ"ט כיון דאין הגיד אוסר גם שומנו אין אוסר דלא יהא הטפל חמור מן העיקר כ"כ התוס' חולין צ"ז א' ד"ה שאני חלב אך לפי' ר"ת שם **אין** ראיה גם הרשב"א בחידושיו ר"פ ג"ה חולק על סברת התוספו' וכתב דדוחק לומר דכולהו אמוראי בתראי ס"ל יש בגידין בנ"ט דלא כהלכתא ייע"ש ועיין בהג"ה השייך לאות ח' שהוכחתי דרבינא ס"ל אין בגידין בנ"ט:

### ה

**רב** אחא בר רב אשי ומר בר רב אשי דשרו שם להנהו אטמהתא חולין צ"א ב' קאמר שם הטעם משום דמליח אינו כרותח דצלי הלא"ה אסור ש"מ דס"ל יש בגידין בנ"ט דאין לומר משום שומנו דלסברת התוספות היכא דגיד אינו אוסר גם שומנו אינו אוסר כ"כ הרשב"א בחידושיו רי"פ ג"ה אך לדעת הפוסקים דשומן אסור אף דאין גיד אוסר וכמ"ש באות הקדום אין ראיה:

### ו

**רב**, נחמן דס"ל גיד בששים חולין צ"ז ב' ע"כ דס"ל יש בגידין בנ"ט דאל"כ אין לאסור משום שומנו היכא דאין הגיד אוסר **כסברת** התוספות שכתבתי באותיות הקודמים ולדעת הפוסקים התריא חק אוסר אף אי אין בגיד בנ"ט אין ראיה וכמש"ל. נו **של** ר' יו ידין בר' א מל בו חן בן ברוקא ס"ל אין בגידין בנ"ט ר' חנינא ס"ל אין בגידין בנ"ט חולין צ"ט ב' זי למאן דיתיב אבבא א בין **גידין** בנ"ט על א ב' אזי אימא יה ט ר' יהושע בן לוי

ס"ל אין בגידין בנ"ט חולין שם דר' יצחק בן חלוב מורי בה להיתירא משמיה דריב"ל ייע"ש. ר אמי ס"ל יש בגידין בנותן טעם חולין שם. צ ר' יצחק בן חלוב ס"ל אין בגידין בנ"ט חולין שם:

ס ר' יוסי הגלילי ס"ל יש בגידין בנ"ט דמחייב בג"ה של עולה .

**מע"ש** בחולין ק"א א' דמוקי רבא חכמים דר"מ דמחייבי בג"ה א עולה דהוא ר' יוסי הגלילי ובזה מתיישב מש"כ התוס' אמאי מוקי כר"י דס"ל דקים ליה לרבא דר' יוסי ס"ל אין בגידין ה י בנ"ט ולכך לא אפשר לאוקמי אליבא דר"י:

ך דא וסי בר' חנינא ס"ל יש בגידין בנ"ט כנ"ל להוכיח מהא ושר אמר ריש פרק גיד הנשה וטבוח טבח והכן עול ג"ה בפניהם שה ומה הוצרך ליטול הגיד בפניהם הא בלאו הכי לא יאכלו הגיד דען הוא ואי משום שיתן טעם ואי משום שא שיתן טעם בבשר הלא אין בגידין בנ"ט שומנו אין בו אלא מצו' פרוש ובודאי דאין ב"נ מוזהר עליו עליו וע"כ דס"ל יש בגידין בנ"ט. איברא דלכאורה מזה אין ראיה ויש להביא ראיה להיפוך ונתיישב בזה קושית התוספות הא דאמר שם טול ג"ה כמ"ד ג"ה נאסר לב"נ הקשה בתוספות דלמא לא נאסר להם מן התורה רק שהחמירו על עצמן כמו על השחיטה ונראה דס"ל אין בגידין בנ"ט וא"כ למה הוצרך ליטול ג"ה בפניהם ואי משום שמנו דהא אין השומן אסור רק מחמת גזירה דגיד וכיון דבגיד בעצמו היו מותרין רק שהחמירו על עצמן פשיטא דלא היו גוזרין גם על השומן דהוא גזלג"ז אלא מוכח דגיד נאסר לב"נ וא"כ חשב שהם יחמירו גם על השומן לעשות סייג לאיסור תורה ולכך הוצרך ליטול ג"ה בפניהם ודוק עי"ל דבאמת למה הוצרך ליטול גיד בפניהם דבודאי יש בבשר ס' נגדו בפרט שהיה שם סעודה גדולה לכל האחים בודאי נתבטל בס' ואין לומר דאין מבטלין איסור לכתחלה ז"א דבאמת הא נטלו הגיד רק למה הוצרך ליטול הגיד בפניהם בל"ז להם אין חשש איסור שכבר נתבטל וצ"ל שיש חשש שהגיד ושומנו דבוק בחתיכה א' וחשוב איסור דבוק ונעשה נבילה כל החתיכה ונגד כל החתיכה אין ס' אך הפר"ח כ' בסי' צ"ב דבאיסור דרבנן לא אמרינן חנ"נ והנה אם נאמר דג"ה לא נאסר ב"נ והם החמירו הוי איסור דרבנן ול"ש ביה חנ"נ וא"כ אין כאן ס' איסור דודאי יש ס' בקדירה נגד חתיכת הגיד לכך מוכח שפיר דג"ה נאסר לב"נ והוי איסור תורה ואמרי' בי' חנ"נ עי"ל לפי מש"כ הפר"ח דגיד ובשר הוא מב"מ עיין בסי' צ"ח שם וא"כ הא קי"ל מב"מ ונשפך מותר בספיקו ועכ"פ ס' הוא שמא יש בו. ס' וא"ל דיש כאן רוטב דהוא א"מ הא קי"ל בסי' נ"ח דבמינו וא"מ סלק שא"מ כמי שאינו ומינו רבה עליו (ולדעת הש"ך שם דא"מ אסור עכ"פ א"ש אך לדעת הט"ז שם אף א"מ מותר ע"ש) וא"ל דאין מבטלין איסור לכתחלה דהא באמת הם לא בטלו ונטלו

הגיד רק למה הוצרך ליטול בפניהם הא לבני יעקב אין חשש איסור אף אם לא ניטל הגיד לכך קאמר כמ"ד גיד נאסר לב"נ ואם כן גם להם יש חשש שמא לא ניטל הגיד ואי דיש ס' אם יש ס' נגדו ז"א כיון דלב"נ נאסר א"כ יחשדום שבשלו במזיד עם הגיד ובכה"ג אסור למי שנתבטל בשבילו כמבואר בסימן צ"ט ס"ה דבשלמא אם לא נאסר לב"נ א"כ הם לא עשו איסור מה שבשלו עם הגיד דהא לב"נ לא נאסר ובני יעקב אף שמחמירין על עצמן מ"מ כבר נתבטל אבל אם לב"נ נאסר אם כן אנשי יוסף שלא נטלו הגיד בטלוהו במזיד ואסור למי שנתבטל בשבילו לכך צוה להם ליטול בפניהם ג"ה (איברא דמ"ש דזה חשוב מבטל במזיד יש מקום עיון בזה די"ל דכיון דאין כוונתם לבטל הגיד רק שאין חוששין כלל לאיסורו י"ל דל"ח מבטל במזיד ובמקומו נבאר בזה בס"ד) וכל זה אם נאמר דג"ה היה נאסר גם לא"ה קודם מ"ת ולא לבני יעקב בלבד ועיין תוספות חולין דף נ"א א' ד"ה קדשים דנר' שמסתפקים בזה אי רק לבני יעקב היה אסור גיד והא דאמר מגיד שכן איסורו נוהג בב"נ היינו בני יעקב שנקראו אז בני נח או נאמר דהיה אסור לכל א"ה ע"ש:

### יד

**רב** ס"ל יש בגידין בנ"ט כ"כ התוס' בחולין צ"ב ב' ד"ה עולא:

### טו

**עולא** ס"ל אין בגידין בנ"ט כ"כ התוס' שם:

### טז

**אביי** ס"ל אין בגידין בנ"ט כעולא דאמר שם כוותיה דעולא מסתברא ויש לדחות ע"ש. ודוק:

## גזל נכרי

### א

**ר"ע** ס"ל גזל עכו"ם אסור כך הוא לפי דעת אביי ולרב יוסף ס"ל לר"ע גזל עכו"ם מותר רק גר תושב אסור ואפשר דהדר ביה רב יוסף לבתר דאקשי ליה לאביי ולרבא אליבא דר"ע גזילו אסור ולאביי אף הפקעת הלואה אסור כל זה מתבאר ב"ק קי"ג ע"ש היטב:

### ב

**רב** ביבי בר גידל א"ר שמעון חסידא גזל עכו"ם אסור:

**ג**

**רב** הונא ס"ל גזל עכו"ם אסור שם ויליף מואכלת את העמים עיי"ש ובזה תמוהין דברי הרמב"ן במלחמות פ' לולב שכ' גבי אונכרי דארעא דגוי גזלי ולית ביה משום מצוה הבאה בעבירה דהא לר"ה גזל גוי אסור וכבר עמד בזה בשער המלך פ"א מה' גזילה:

**ד**

**ג"נ** אסור ומביא ראיה מב"מ קי"א דמשמע שם דתנא דבי רבי ישמעאל ס"ל ג"נ אסור עיי"ש:

**ה**

**שמואל** ס"ל גזל עכו"ם אסור שם בגמ' נשמט מדפוס ומבואר ברא"ש שם:

**ו**

**רב** כהנא ס"ל גזל עכו"ם אסור שם בעובדא דזבין מאה ועשרים חביתא במאה וא"ל חזי דעלך סמכינא לכך א"ל חזי דעלך סמכינא דלא ליהוי חלול השם ש"מ דס"ל גזל עכו"ם אסור שם נשמט מדפוס ומבואר ברא"ש:

**ז**

**רב** אשי ס"ל ג"נ אסור כ"כ התוספות שם קי"ג ב' ד"ה הכי קאמינ' שלעכו"ם אמר כן וכן היה דעתו מתחלה דאל"כ ג"נ אסור ועיי"ש ברא"ש שכ' ג"כ כמו התוס' דר"א ס"ל ג"נ אסור:

**ח**

**אביי** ס"ל דאפילו הפקעת הלואה אסור כמש"ל אות א' ומבואר שם בגמ' דהכי ס"ל ייע"ש:

**ט**

**נראה** לענ"ד דאביי ורבא דפליגי בהפקעת הלואה פליגי אי ג"נ מה"ת או לא דבאמת יש מחלוקת הפוסקים בזה דדעת הרמב"ם והסמ"ג והטור גזל עכו"ם מן התורה כמ"ש מהרש"ל ביש"ש והש"ך בחו"מ סימן שנ"ט לדעתם ודעת הרבה פוסקים ומהרש"ל בכללם דג"נ מדרבנן י"ל דמאן דס"ל ג"נ מדאורייתא דלא חלקה תורה בגזל בין עכו"ם לישראל א"כ אין הטעם משום חלול השם רק דגזילו אסור וא"כ מה לי ג"ל ומה לי הפקעת הלואה ואף דאין ח"ה בהפקעת הלואה הא משום גזל אסור ומאן דסבירא ליה ג"נ מדרבנן משום ח"ה היכא דליכא ח"ה שרי ובזה מיושב מ"ש רבא בב"מ דף ס"א א' דלאו דגזל מיותר דאתי מרבית ואונאה וקשה כיון דרבא סבירא ליה גזל עכו"ם אסור לוקי לאו דגזל על גזל עכו"ם דלא אתי מרבית ואונאה דאין אסורין בעכו"ם:

**יא**

**דאביי** ס"ל ג"נ מדאורייתא אסור ולכך אוסר בהפקעת הלואה:

**יב**

**ורבא** ורב אשי ושאר מ"ד ס"ל ג"נ מדרבנן ובזה מיושב תמיהת הכ"מ על הר"מ בפ"א מה' גזילה דכ' דאסור לעשוק עכו"ם והקשה בכ"מ דעושק הוא הפקעת הלואה והפקעת הלואה מותר ולפמש"כ הר"מ לשיטתיה אזיל דס"ל ג"נ מדאורייתא אסור ולכך אסור הפקעת הלואה ולכך השמיט המחבר בח"מ סימן שמ"ח וסימן שנ"ט דין דהפקעת הלואה מותר רק הרב הזכירו שם בסימן שמ"ח דגם מדברי המחבר נראה דס"ל דהפקעת הלואה מדאורייתא אסור כמו ג"נ דאסור מן התורה ובזה מיושב דברי רש"י בפרק השוכר את הפועלים דף פ"ז דאמר בכרם רעך ולא בכרם עכו"ם הניחא למ"ד ג"נ אסור היינו דאצטריך למשרי פועל אלא למ"ד ג"נ מותר פועל מיבעיא ופירש"י הניחא פלוגתא הוא בפרק הגוזל והקשו בתוספות דהא בהגוזל לכ"ע ג"נ אסור ופלוגתייהו בהפקעת הלואה ולפמש"כ דברי רש"ל נכונים דקשה לרש"י אף למ"ד ג"נ אסור כיון דהוא רק, מדרבנן אסור אכתי קשה קרא למה לי למשרי פועל לכך כתב רש"י דהקושיא הוא הניחא למ"ד ג"נ מה"ת אסור אלא למ"ד מה"ת מותר אף דמדרבנן אסור מ"מ קרא ל"ל והיכן מצינו פלוגתא זו אי ג"נ מה"ת אסור זהו בב"ק בהגוזל ולא קשה קושיית התוס' דג"כ לכ"ע אסור ופלוגתייהו בהפקעת הלואה דהא דאסור לכ"ע הוא מדרבנן והא דפליגי בהפקעת הלואה זה תלוי בזה אי ג"נ מה"ת או לא כדכתיבנא ודוק:

## אות ד דבר שלא בא לעולם

**א**

**ר"מ** ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע גבי האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר ב"מ ט"ז קדושין ס"ב ואמרי בגיטין די"ג ה"מ לדבר שבא לעולם אבל לדבר שלבל"ע ר"מ ס"ל דלא קנה והך דלאחר שאתגייר ל"ח לדבר שלבל"ע כיון דגוף האדם הוא בעולם כ"כ התוס' יבמות צ"ג ב' ובכתובות נ"ט ועוד אמרי ר"פ המפקיד דלא ס"ל לר"מ אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא כגון פירות דקל דעבידי דאתי ואף דהך לאחר שאתגייר לאחר שאשתחרר נמי לא עבידי דאתי ואעפ"כ ס"ל לר"מ אדם מקנה דבר שלבל"ע וי"ל דלא בעי' עבידי דאתי רק בדבר שאינו בעולם כלל אבל בדבר שהגוף בעולם רק שהתנאי שתלוי בו הקיום אינו בעולם כגון לאחר שאתגייר בכה"ג לא בעינן עבידי דאתי כ"כ התוספות

בשם הר"א משנז"א שם יבמות צ"ג וכתובות נ"ח ב' ולתי' הב' של התוס' דהנהו דהתם חשיב עבידי דאתי מבואר דס"ל דאף היכא שהגוף בעולם בעינן עבידי דאתי לר"מ ע"ש:

**ב**

**ר'** יוחנן הסנדלר ס"ל אין אדם מקנה דבר שלבל"ע כתובות נ"ח ב' במשנה במקדיש מותר ידי אשתו דס"ל לר' יוחנן הסנדלר חולין ועיין שם אך עיין ברש"י שם דף נ"ט ד"ה מי אמר שמואל דמשמע דדוקא למ"ד לאחר מיתה קדוש מוכח דס"ל לר"י הסנדלר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אבל למ"ד מחיים קדוש י"ל דטעמא דר"י הסנדלר דס"ל דלכך לא מקדיש המותר משום דמעשה ידיו תחת מזונות ומעה כסף תחת מותר וכיון דמירי במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף לא מקדיש המותר כך נראה לי לפרש כוונת רש"י וע"ש ודוק היטב. אך שזה דוחק לומר דר"מ ור"י הסנדלר ליפלגו בזה על עיקר תקנת מעה כסף אם הוא משום מעשה ידיו או משום מותר ועיין בפ"י שם שכ' דאף למ"ד מחיים קדוש ס"ל לר"י הסנדלר אין אדם מקנה דשלבל"ע ומפרש כוונת רש"י באופן אחר ייע"ש היטב ודוק:

**ג**

**ר'** עקיבא ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע כך איתא ביבמות צ"ג דס"ל לר"נ בר יצחק דר"ע ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע מהך דקונם שאני עושה לפיך דס"ל יפר שמא תעדיף משמע דיכולה להקדיש מעשה ידיה שאינו בעולם אך לר"ל שם וגם לשמואל דס"ל קדושין תופסין ביבמה ע"כ דס"ל דהך דקתני לאחר שאתגייר אחר שיחליץ יבמיך אינה מקודשת דאתיא כרע"ק דסבירא ליה אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ולפ"ז ע"כ דס"ל לרע"ק דאין אדם מקנה דשלבל"ע והך דקונם שאני עושה לפיך כדר"ה בריה דר' יהושע באומר יקדשו ידי לעושיהן יע"ש היטב. סוף דבר יצא מזה:

**ד**

**לר"ל** ולשמואל דס"ל קדושין תופסין ביבמה ס"ל לרע"ק אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ולר' ינאי ור' יוחנן ורנב"י ס"ל לרע"ק אדם מקנה דשלבל"ע אך דקשה לי לדעת התוספות דבקונם אדם מקנה דשלבל"ע כמ"ש לקמן היכא מוכח דרע"ק ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע דלמא קונם שאני וצ"ע ועיין מ"ש לקמן בס"ד ועיין קדושין ס"ב א' דלר"ה בריה דר' יהושע ס"ל לר"ע אין אדם מקנה וכן לאביי ע"ש:

**ה**

**ר"א** בן יעקב ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע אפילו בדבר שלא בא לעולם כלל וע"ש ביבמות צ"ג וקדושין ס"ב אך לדעת הרמב"ם בפ"ז מהלכות אישות ובאה"ע סימן מ' ע' בב"י שם

דס"ל להרמב"ם דלרבה ורב יוסף בקדושין שם ס"ל לראב"י אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם:

**ו**

**רבי** ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע שם ביבמות ובקדושין גבי האומר לעבד לכשאקחך ה"ז משוחרר גם בזה יש לי להקשות דלמא הטעם משום דשחרור מפקיע מידי שעבוד כהקדש ובהקדש אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכבר עמד ע"ז הגאון בספר הפלאה בכתובות נ"ט ומחלק שם דבדבר דלא עבידי דאתי אף הקדש אינו מקנה דשלבל"ע וע"ש ודוק:

**ז**

**ר'** חייא ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע שם ביבמות צ"ו:

**ח**

**ר'** ינאי ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע שם צ"ג:

**ט**

**רב** ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע שם וקשה דבירושלמי פרק הכותב מפרש דרב ס"ל תנאי בירושה אינו מועיל משום דהוי דשלבל"ע והרא"ש הביא הירושלמי הלז בפרק הכותב ופירש כן וצ"ל דלא עבידי דאתי ובכה"ג מודה רב ולפי פי' הקרבן עדה מטעם אסמכתא א"ש ע' לקמן אות י"ז ודוק וע' ערך ירושת הבעל אות ה' מש"כ:

**י**

**רב** הונא ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע שם וב"מ ס"ו אך לדבר שלא בא לעולם כגון לעובר ס"ל דלא קנה בפ' מי שמת בב"ב דף קמ"ב קאמר ר"ה במזכה לעובר אף לכשתלד לא קנה וע' תוס' גיטין י"ג ב':

**יא**

**רב** נחמן ס"ל בב"ב שם במזכה לעובר לכשתלד קנה ובפירות דקל דהוא דשלבל"ע ס"ל ביבמות צ"ג דאף שבאו לעולם יכול לחזור בו וע' ברשב"ם ב"ב דף קמ"ג דכ' דר"נ ס"ל דאינו מקנה לדבר שלא בא לעולם רק דעובר חשוב בא לעולם והתוס' בגיטין ובכמה דוכתי ס"ל דר"נ ס"ל אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם וע' בח"מ סימן ר"י בב"י:

**יב**

**רב** אשי ס"ל דאין אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם אף אי מקנה דבר שלא בא לעולם גיטין י"ג ב' והיינו כר"ה ע"ש

**יג**

**בפ**' המוכר את הבית כתב הרא"ש דאדם מתנה על דשלבל"ע וכן מבואר בתוספות ר"פ הכותב בד"ה בכותב לה והוא נלמד מהך דאומר לאשה הרי את מקודשת ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועיין במהר"ש יונה סימן כ"ה שהאריך בזה ועיין במ"ל פ' כ"ב מהלכות מכירה דין א' ועיין לקמן אות י"ז:

**יד**

**אי** אדם משעבד דבר שלא בא לעולם יש ב' דיעות בטוש"ע ח"מ סימן ר"ט ועיין בש"ך שם:

**טו**

**אי** אדם מוחל דבר שלא בא לעולם עיין תשובת הר"ן סימן ג"ן דס"ל דאין יכול למחול וכ"כ בהג"ה סימן ר"ט וע' בסמ"ע שם וע' במש"ל פ' כ"ג מה"א דין א' שהאריך בזה ובקונטרס כלל גדול יתבאר בס"ד:

**טז**

**סילוק** מועיל בדשלבל"ע קודם שבא לידו כך פשוט בש"ס ר"פ הכותב מימרא דרב כהנא עפמ"ש התוספות שם אך בזה יש דיעות אי דוקא במידי דרבנן שתיקנוהו לטובתו ולא במידי דמדאורייתא וזהו נראה דעת התוספות שם עיין בחידושי מהראנ"ח שנסתפק בדעת התוספות והעלה דס"ל דדוקא במידי דמדרבנן וכן מבואר להדיא בתוספות בב"ב דמ"ט א' ודעת הר"ן שם מבואר דאף במידי דמדאורייתא קודם שבא לידו יכול לסלק עצמו ממנו:

**יז**

**רשב"ג** ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע לדעת הראב"ד אך לדעת הרמב"ם אין הנה מקור הדברים הוצאתי מדעתי ואציע לפניך שורש הדבר דהנה בפ' י"ב מה' אישות כתב הר"מ התנה עמה שלא יירשנה תנאו בטל כו' וכל תנאי שבירושה בטל ואע"פ שהוא ממון שנאמר בה לחוקת משפט כו' ע"כ דברי הר"מ והראב"ד השיגו דמה צורך לחוקת משפט ואיך אדם יכול להתנות על דבר שלבל"ע ע"כ. הנה קשה לדעת הראב"ד מה קאמר רשב"ג בר"פ הכותב דתנאי שבירושה בטל משום דהוי מתנה עמש"כ בתורה תיפוק ליה דבטל מדאין מקנה דשלבל"ע ש"מ דהראב"ד ס"ל דרשב"ג סבר אדם מקנה דשלבל"ע לכך צריך להטעם דמתנה עמש"כ בתורה ואי קשיא לך הא דקאמר התם בגמרא דרב קאמר הלכה כרשב"ג ולא מטעמיה ושקיל וטרי' שם מאי הלכתא כרשב"ג ולא מטעמיה ולדעת הראב"ד י"ל בפשיטות הלכתא כרשב"ג דתנאי שבירושה בטל ולא מטעמיה דמתנה עמש"כ בתורה רק מטעם דשלבל"ע אך זה לא קשה משני פנים הא' איך מצי קאמר דרב

לא ס"ל מתנה עמש"כ בתורה תנאו בטל בדבר שבממון הא ס"ל בב"מ דף נ"א דתנאו בטל וכדמקשה בגמרא שם וגם לא מצי למימר דאלו רשב"ג ס"ל מתנה עמש"כ בתורה משום דס"ל ירושת הבעל דאורייתא ורב ס"ל ירושת הבעל מדרבנן רק דהוי דשלבל"ע ז"א דרב לשיטתיה ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע וכמש"ל אות ט' ודוק והרב בלח"מ תי' דהראב"ד ס"ל דרשב"ג מיירי בכותב לה ועודה ארוסה דל"ש דשלבל"ע כס' הר"ן שכתב לעיל אות ט"ז דסילוק מועיל בדשלבל"ע ועל הרמב"ם השיג שכתב התנה עמה אחר שנשאה אך כ"ז לסברת הר"ן אבל לדעת התוס' שכ' לעיל אות ט"ז דבדאורייתא אין מועיל סילוק א"כ כיון דרשב"ג ס"ל ירושת הבעל דאורייתא אינו מועיל סילוק וקשה דילמא מטעם דהוי דשלבל"ע ע"כ מוכח דס"ל אדם מקנה דשלבל"ע שוב קושיא זו במשל"מ פ' כ"ג מהלכות אישות ומה שמקשה שם לרב נעלם ממנו דרב ס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כמש"ל ודוק. ובחי' הלכות ר"פ הכותב הארכתי בזה ודברי הראב"ד האלו יש להם מקום בירושלמי ר"פ הכותב דקאמר שם ר' ירמיה בשם רב הלכתא כוותיה דרשב"ג ולא מטעמיה ומפרש שם הטעם דתנאי בטל משום שלבסוף זכה בהן ופי' הרא"ש כוונת הירושלמי בר"פ הכותב לפי שבחיי' לא זכה בירושה והוי דבר שלא בא לידו עיי"ש ולפ"ז צ"ל דרשב"ג דלא קאמר האי טעמא ע"כ דס"ל דיכול להקנות דשלבל"ע והכא ל"ש תירוץ הלח"מ דהירושלמי מוקי המשנה בנשואה כמש"כ הרא"ש שם והוא מוכרח ועיי"ש בקרבן עדה שמפרש טעם הירושלמי משום דלא ידע שתמות קודם ולכך מחל והוי אסמכתא:

## יח

**ר"ש** ס"ל אין אדם מקנה דשלבל"ע כך הוא דעת התוס' בכתובות מ"ב א' מדלא חשיב להו בהדי הנך דס"ל אדם מקנה דשלבל"ע אך באמת קושיא זו יש להקשות ג"כ אראב"ד שכתבתי באות הקדום דס"ל לרשב"ג אדם מקנה וכן אכמה תנאי דס"ל אדם מקנה אך באמת לא חשיב התם אלא תנאי דמצינו להדיא דס"ל אדם מקנה אבל תנאי דמצינן למילף מדיוקא או מסברא דס"ל אדם מקנה כיון דלא אשכחן בהדי' דס"ל הכי לא חשיב להו:

## יט

**אביי** דקאמר בקדושין ס"ב ראב"י ורבי ור"מ כולהו ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע לדעת הרי"ף בפרק לא יחפור ור"ח בתוס' ב"מ ס"ט דאין הלכה כשיטה א"כ אביי כלליהו בכללא חדא למימר דלית הלכתא כוותייהו ולדעת ר"ת בתוס' ב"מ שם דלית ליה הך דאין הלכה כשיטה ר"ל דס"ל הלכה כוותיה דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם וגם לדעת

הש"ך ביו"ד סימן רצ"ב ס"ק ל"א דהיכא דהילכתא בעלמא כחד מינייהו אז מדסתם וכליל לכולהו בהדדי ש"מ דהלכה ככולהו א"כ כיון דקי"ל משנת ראב"י קב ונקי ובעלמא הלכתא כוותי' א"כ אביי כלילנהו למפסק כוותיה אך יש לדחות זה ובדברי' אלו פלפלתי באורך בחלק ב' מחבור זה ערך שיטה וע"ש היטב ויתבאר לך מכללה מבואר שם דברים נחמדים וגם ישיב על קושיית בעל עצמות יוסף שם על התוספות קדושין ס"ב והיוצא משם אבאר בקיצור ועיין מש"ל אות למ"ד:

**כ**

**דלדעת** ר"ת וסייעתו דלית להו ההוא כללא דאין הלכה כשיטה אין להוכיח אביי היכי ס"ל ולדעת הרי"ף ור"ח דס"ל אין הלכה כשיטה אביי ס"ל אין אדם מקנה דשלבל"ע ואף לדעת הש"ך דהיכא דסוגיא דעלמא אזלא כחד הלכה כשיטה י"ל כמש"כ בערך שיטה שז"א כ"א היכא דאתמר אמרו דבר אחד אבל אביי דנקט כולהו ס"ל ודאי אין הלכה כשיטה כאשר בארתי שם:

**כא**

**רבה** ורב יוסף דמהדרי לפרושי שם בקדושין ס"ב מלתא דראב"י במאי מיירי לכאורה נראה דס"ל כוותיה וכשיטת הרי"ף פ"ח דשבת דהיכא דאמורא מהדר לפרושי דברי התנא ש"מ דס"ל כוותיה אך הרא"ש שם דחה זה דלפעמים האמורא מפרש דברי התנא ולא ס"ל כוותיה וכבר הארכתי בכלל זה באריכות גדול בחלק ב' משם תדרשנו ולדעת הפוסקים דס"ל דבכה"ג דמפרשי דבריו ס"ל כוותיה רבה ורב יוסף ס"ל אדם מקנה ולדעת החולקין שם אין ראיה ועיין מש"ל אות למ"ד:

**כב**

**אי** אדם מקנה דלשלבל"ע אזי מכירת שטרות דאורייתא עיין ערכו אות ד' וגם המוכר שט"ח לחבירו אינו יכול למחול לחד טעמא עיין בערך מוכר שט"ח וחזר ומחלו אות ח' מש"ש:

**כג**

**שמואל** ס"ל אין אדה מקנה דשלבל"ע דפסק בכתובות נ"ט א' כר"י הסנדלר ועיין תוס' כתובות ז' ב' ד"ה המזכה דס"ל דלדבר שלבל"ע יכול להקנות כר"נ באות י"א ועוד כ' שם התוס' דאפשר דס"ל דאף לדבר שלבל"ע או להקנות לעובר חשיב בא לעולם ולכך ס"ל מזכה לעובר קנה שם ייע"ש ועיין באות שאח"ז:

**כד**

ר' יוסי ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע דס"ל ביבמות ס"ו דעובר אית ליה זכיה בנכסי אביו המת ולכך לא יאכלו העבדים בתרומה וע"כ ס"ל המזכה לעובר קנה עיי"ש בגמ' ס"ז א' דמדמה לה למזכה לעובר אך לפי מה שכתבתי באות הקדום בשם תוס' מצי סבר כשמואל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ולדבר שלא בא לעולם מצי להקנות ודוק. וגם לפי התי' הב' של התוס' דעובר חשוב בא לעולם א"כ י"ל דס"ל לר"י אף לדבר שלא בא לעולם א"י להקנות ועובר חשוב בא לעולם והנה נראה לענ"ד דמהך דינא דר' יוסי בגמ' שם מבואר להדיא דעובר חשוב בא לעולם לשמואל ואבאר בקיצור סוגיית הגמ' שם דר' יוסי ס"ל דעובר כהן יש לו זכי' בנכסי אביו טרם הוולדו ולכך לא יאכלו עבדי כהן בתרומה משום חלק העובר שיש בזה התרומה והוא אינו מאכילם וקאמר שם בגמ' דמי מצית אמרת דשמואל לא ס"ל כר"י והאמר שמואל המזכה לעובר קני אלמא דיש לעובר זכי' בנכסי אביו ע"כ והנה אי אמרינן טעמא דמזכה לעובר קני משום דאדם מקנה לדבר שלא בא לעולם נמצא עכשיו העובר אינו בעולם ואין לו זכי' כלל רק לכשיולד קנה וא"כ מאי קושיא נהי דשמואל ס"ל המזכה לעובר קנה ע"כ אינו רק לכשיולד כיון דהשתא ליכא בעולם א"א לו לזכות וטעמא דס"ל קנה משום דס"ל מקנה לדבר שלא בא לעולם אבל בהך דר' יוסי שיפסול עכשיו העבדים מן התרומה מאן שמעית ליה כיון דעובר לא באן לעולם איך יש לו עכשיו זכיה בהתרומה וע"כ לומר דטעמיה דשמואל משום דעובר חשוב בא לעולם ויש לו עכשיו זכיה אף במעי אמו ולכך ג"כ ס"ל כר"י כיון דיש לעובר זכיה וגם פשטא דמלתא דשמואל המזכה לעובר קנה ולא אמר לכשתלד קנה כמ"ש ר"נ בב"ב קמ"ב וע"כ דס"ל אף קודם שתלד קנה וכן משמע בירושלמי פרק החולץ דשמואל ס"ל יש זכיה לעוברים אף במעי אמן ונאריך בזה במ"א בס"ד וא"כ הוכחנו דס"ל דעובר חשוב בא לעולם דאין לומר דיסבור אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם דמאן דס"ל כן היינו דוקא שהקנין חל כשיבא לעולם אבל עכשיו מי יזכה כיון דל"ח במציאות כלל ואפי' למ"ד דא"י לחזור בו אף קודם שיולד העובר מ"מ ל"ש לומר קנה דמשמע שהוא קונה עכשיו בהיותו עובר עדיין כיון שאינו בעולם וע"כ כמו שאמרנו דס"ל דעובר חשוב בא לעולם ודוק. ועוד נכתוב בזה בסמוך אי"ה ואיך שיהיה הוא מבואר דאין ראיה דר' יוסי ס"ל אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם דזה אין ענינו לדבר שלא בא לעולם דאף בהיותו עובר קנה ואית ליה זכיה וע"כ משום דס"ל עובר חשוב בא לעולם ועוד דבב"ב קמ"א ב' קאמר שם דרבי יוסי ס"ל המזכה לעובר קני מהך דיבמות ודחי דילמא נחלה הבא מאלי' שאני הרי מבואר דר"י לא ס"נ אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם ובזה מיושב דמבואר

שם ביבמות ס"ז דר"ש ס"ל ג"כ דיש לעובר זכיה בנכסי אביו מדקאמר שם נקבות לא יאכלו ע"ש והרי כתבנו באות י"ח דלדעת התוספות ס"ל לר"ש אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ונצטרך לחלק בין דבר שבא לעולם ובין לדבר שלא בא לעולם אך למש"כ בלא"ה ניחא דעובר חשוב דבר שבא לעולם או דנחלה הבאה מאלי' שאני ודוק:

## כה

**בחידושי** כתובות דף ק"י א' רציתי לומר דפלוגתא דאדמון ורבנן שם בהוציא שט"ח והלה הוציא שמכר לו השדה דאדמון סבר אלו הייתי חייב לך היה לך להפרע מחובך ורבנן ס"ל דזה היה פקח שמכר לו כדי למשכנו ואדמון לא ס"ל טעמא דכדי למשכנו וז"ש שם בגמ' דאדמון סבירא ליה איבעי לאמסורי מודעא ורבנן ס"ל חברך חברא אית ליה ואדמון ס"ל גם כן חברך חברא אי"ל רק דסובר מה הפסד יגיע לך שיוודע ללוקח ואי משום שלא יקנה הרבה לוקחים ימצאו וכמש"כ התוספות שם בד"ה ורבנן ואי משום שרוצה שיקחנו הוא כדי למשכנו לא ס"ל לאדמון ומיושב בזה קושית רש"ל שם ע"ש ברש"ל ורש"א ובחי' הארכתי ועדיין קשה למה באמת לא ס"ל לאדמון הך סברא ואמרתי דאדמון סובר דאף אם ימכרנו לזה שמא ימכרנו לאחר ודאקני קנה ומכר לא משתעבד ורבנן ס"ל דאקני משתעבד והנה בב"ב דף קנ"ז מבואר דמאן דס"ל אדם מקנה דשלבל"ע דאקני משתעבד א"כ צ"ל דאדמון ס"ל אין אדם מקנ' דשלבל"ע ורבנן ס"ל אדם מקנ' דשלבל"ע ולכך ס"ל דאקני משתעבד אך יש לסתור זה דאכתי תינח בדכ' לו דאקני אבל בלא כ' לו מאי איכא למימר ודוחק לומר דפלוגתייהו בכ' לו דוקא ובל"ז אף למ"ד דאין מקנה דבר שלא בא לעולם אעפ"כ (עפ"כ) דאקני משתעבד דאף דאינו מקנה יכול לשעבד מיהו אדמון ס"ל דא"י לשעבד כ"ש דא"י להקנות אך י"ל דאדמון סבירא ליה דשעבוד גרע מקנין דלכמה דברים שעבוד גרע מקנין שהרי הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד ואין מפקיעין מידי קנין ודו"ק:

## כו

**אם** נאמר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אזי בע"ח הטורף מלקוחות ויש לו בשטרו שעבוד דאקני (או לדידן דקי"ל דאקני ט"ס) ויש כאן ב' לקוחות א' קנה מהנכסים שהיה ביד הלוה בעת שהלוה לו דהוי לגבי בע"ח דקנה וא' קנה אח"כ מהנכסים שקנה אחר הלואתו אזי אם נאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעול טורף מראשון דהוי דקנה דאף דגם מדאקני יכול לטרוף דאקני משתעבד מ"מ מזה טורף מן התורה מזה רק מדרבנן דאלמוהו שעבוד דאקני אף אם נאמר שעבודא לאו דאורייתא א"כ תרווייהו הוי דרבנן וטריף מלוקח מאוחר כל אלה הדברים הוצאתי מסברתי ת"ל להכריע במה שנחלקו

בזה גדולי העולם עיין תוספות כתובות קנ"ז ב' בד"ה גובה שנחלקו רש"ל ורש"א בפי' התוספות וזה תלוי בדין זה, ועיין בב"ח בסימן קט"ו ובש"ך שם ס"ק י"א שחולק עם הב"ח ג"כ בזה אי טורף מדקנה המוקדם או מדאקני המאוחר והכרעתי מסברתי שזה תלוי בזה אי אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכנ"ל וישבתי בזה קושיית מהרש"א בב"מ ט"ו א' אר"נ הא מתניתא מסייעא למר שמואל והונא חברין מוקים לה במילי אחרינא והקשה מהרש"א דהא בל"ז צריך לאוקמי באפותיקי מכח קושיית התוספות אמאי לא טריף בע"ח ממשעבדי דטריף לוקח ואי מיירי באפותיקי אין ראיה לשמואל ועוד הקשיתי מאי ראיה מכאן לשמואל דבע"ח טורף השבח דלמא הך ברייתא אתיא כר"מ דס"ל אדם מקנה דשלבל"ע ולדידיה ודאי דטריף שבח ובחי' הארכתי בזה ליישב הכל ובכאן לא אאריך:

## כז

**רמב"ח** ס"ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מדבעי ביבמות כ"ב ב' ביבמה אי כתב לה גט לכשיכניסנה וההוא למ"ד דבאשה ל"מ וכבר כתבו התוס' שם ד"ה ולאשה דזהו למאן דאמר אין אדם מקנה דשלבל"ע אלמא דס"ל הכין:

## כח

**היכא** דאינו מחוסר מעשה רק מחוסר זמן לא הוי דבר שלא בא לעולם כגון בקטן שקידש לכשיגדיל דהוי קדושין לרש"י מ' במש"ל פ"ד מה' אישות דין ז' והרב שם ר"ל דהתוס' חולקין ע"ז וע' בתשובת נ"ב מ"ת אה"ע סי' נ"ב שכ' דאף התוספות מודים לזה וע' במש"ל שהכריע כרש"י מהך דפודה בתוך שלשים:

## כט

**היכא** דיכול לעשות הדבר עכשיו אם אמר לאחר זמן גם כן קנה כגון האומר לאשה התקדשי לי לאחר זמן שלשים יום מקודשת הואיל ומצי לקדשה עכשיו אבל באומר התקדשי לאחר שימות בעלך כיון דעכשיו לא מצי עביד הוי דשלבל"ע והיכא דאי הוי עביד אותו עכשיו היה ספק אם אומר לאחר זמן אם זה חשוב דשלבל"ע הואיל ועכשיו אינו מועיל דמעשיו להיות קנוי לו קנין ודאי או נאמר כיון דעכ"פ מועילין מעשיו עכשיו להיות קנין ספק אזי לא הוי דשלבל"ע וראיתי שזה תלוי במחלוקת הה"מ והכ"מ בפ"ז מהלכות אישות דין ט"ו באומר לאשה התקדשי לאחר שיחליץ ך יבמיך וכתב הה"מ דאנן קי"ל דיבמה יש בה ספק קדושין ולכך אם קדשה לאחר שיחלוץ הוא גם כן ספק קדושין עכ"ל והרב בכ"מ חולק עליו וס"ל כיון דעכשיו נמי תפסי בה קדושין מספק לא חשיב דשלבל"ע אם מקדשה עכשיו שיחולו אחר שיחלוץ לה והוי מקודשת גמורה עכ"ד והנה מבואר דלכ"מ ס' קדושין היא וקשה לי לפמש"כ התוס' ביבמות י' א' ד"ה

לר' דאסור לקדש מדרבנן שמא יבעול ואם כן לפ"ז גם יבמה לשוק אסור לקדשה עכשיו שמא יבעול וא"כ מה לנו בזה דהיא ס' מקודשת מ"מ הא אסור לקדשה וכל היכא דבעי למיעבד עכשיו לא מצי עביד חשוב דשלבל"ע ודוחק לומר כיון דסוף סוף אי הוי עביד הוי קדושין זה אינו דהא הטעם משום דבידו לקדש וכל היכא דעביד ל"ח בידו כמ"ש התוס' בכמה מקומות ובאמת עיקר הקושיא זו קשה על התוספות דס"ל אסור לקדש מדרבנן דאם כן למה הוצרך ביבמות נ"ב ב' לאוקמא הך דלאחר שיחלוץ יבמיך כר"ע דלרבנן בידו לקדשה הא אסור. לקדשה וכל היכא דאסור לא חשוב בידו אלא ע"כ צ"ל דאין איסור לקדשה:

### ל

**אביי** ורב יוסף בכתובות דף פ"א י"ב בהך דבעי אחוה למיפסלי' ליבמתו בגיטא ע"ש דשקלי וטריא אי הוי זביניה זביני הואיל ואמרי רבנן לא ליזבן קשה דבל"ז זביניה לאו זבינא כיון דעכשיו אין בידו וכדאמר מר בר רב אשי דף פ"ב א' אך י"ל עפמ"ש התוספות שם פ"ב א' בד"ה התם בידו דהקשו מרב דאמר שדה זו לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו ותי' דרב לשיטתיה דסבירא לי' אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ולפ"ז י"ל דאביי ורב יוסף ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע ולכך הוי זביניה זבינא רק שקלי וטריא בזה הואיל ואמרי רבנן לא ליזבון אי הוי זביני' זבינא ועמש"ל אות י"ט ואות כ"א:

## דבר שיש לו מתירין

### א

**קי"ל** דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל והר"ן בפרק הנודר מן המבושל נתן טעם לזה משום דר"י ס"ל מב"מ לא בטיל מולקח מדם הפר ומדם השעיר אף שדם הפר מרובה ורבנן לא ילפי מהתם דהתם שניהם כשרים אבל באיסור והיתר אף שהן במינם לענין הטעם אינם במינם בענין שזה איסור וזה היתר לכך בדשיל"מ שגם לאיסור יש היתר אם כן שפיר הוי במינו עם ההיתר ולפ"ז עיקר הילפותא דדשיל"מ לא בטל הוא מולקח מדם הפר ואף על פי כן היא רק מדרבנן שבשביל כך נטו חכמים להחמיר בדשיל"מ דהוי כמין במינו ממש וכן מבואר לשון הר"ן שם בנדרים וכן כתב הר"ן בפרק כל שעה דדשיל"מ דרבנן והיינו למ"ד מערבין לקרנות אבל למאן דס"ל אין מערבין לקרנות דבר שיש לו מתירין בטל עי' בערך מערבין לקרנות ותבין זה. היוצא מזה:

**ב**

**דלדעת** הר"ן דשיל"מ אי בטל תליא בפלוגתא דמערבין לקרנות והך דמערבין לקרנות תליא בפלוגתא אי לחלק צריך קרא עי' בחלק שני מחבור זה בערך לחלק צריך קרא ותבין וגם זה תליא בפלוגתא דאביי ורבא כ"מ דא"ר לא תעבד אי עביד אי מהני ע"ש היטב:

**ג**

**ר"ש** משום ר' יהושע ס"ל דשיל"מ מב"מ אפילו באלף לא בטיל ירושלמי פרק הנודר מן המבושל הביאו הר"ן בפ' הנודר מן המבושל דף נ"ב וז"ל זה הכלל אר"ש משום ר"י כל דשיל"מ כגון טבל והקדש ומעשר שני וחדש לא נתנו בו חכמים שיעור אלא מב"מ במשהו שלא במינו בנ"ט וע"ש:

**ד**

**רב** ס"ל דבר שיל"מ בטל כ"כ הרמב"ן בפרק כיצד צולין על הא דאמר רב דגים שעלו בקערה של בשר אסור לאכלן בכותח נותן טעם הוא והקשה בלא"ה תיפוק ליה מטעם דשיל"מ ותירץ דרב סובר דשיל"מ בטל יע"ש. אך כ"ז לשיטת הרי"ף דדבר שיל"מ לא בטיל אף באינו מינו אבל לדעת הסוברים דאף דשיל"מ בטל באינו מינו אם כן לא קשה כלל קושית הרז"ה ובמינו אפילו בלא דבר שיש לו מתירין סבירא ליה לרב ושמואל במינו במשהו כמבואר בערך מב"מ יע"ש:

**ה**

**ר"י** ס"ל דשיל"מ בטל כ"כ הרמב"ן במלחמות פרק כל שעה בהא דפסק בחמץ בין במינו בין בשאינו מינו בנותן טעם ואף דחמץ הוא דשיל"מ ועי' בספר אור חדש פסחים שם וראיתי בספר שער המלך פ"א מהלכות חמץ ומצה הלכה ה' שכ' שמצא כתוב בשיטה כ"י לרבינו יונה דר"י ס"ל דשיל"מ בטל והוא תמה ע"ז ורצה לומר ולפרש כוונת רבינו יונה עפמ"ש בס' ראש יוסף דרבי יוחנן ס"ל דלא אמרינן דשיל"מ רק בדבר שהוא אסור מחמת עצמו כגון חלב ודם אבל דבר שאיסורו מצד הזמן בהא נ"א דבר שיל"מ דמחמת עצמו מותר הוא וביום שנאסר בו אין לו היתר לעולם וביצה שנולדה בי"ט חשוב דשיל"מ הואיל ולא היתה לו שעת הכושר הו"ל כאיסור מעיקרא עכ"ד ושם בהג"ה נקרא טעם המלך כתב טעמי' דר' יוחנן כדעת המרדכי הואיל וחוזר ונאסר לשנה הבאה ל"ח דשיל"מ וכולם לא שמו עין על דברי המלחמות שמדבריו מבואר דר"י ס"ל דשיל"מ בכל דוכתא בטל והראיה שמביא שם מטבל מוכיח ע"ז והרי טבל הוא אסור מחמת עצמו ואף עפ"כ לא ס"ל דשיל"מ וכן כתב להדיא דר"י ס"ל כרבנן דר"ש ומה שתמה בשער המלך דלא מצינו בזה פלוגתא כבר כתבנו באות ב' דזה תליא בפלוגתא דמערבין לקרנות לדעת

הר"ן אך בזה לא א"ש דהרי ר' יוחנן ס"ל שינוי קונה כמ"ש בערך שינוי ומאן דס"ל שינוי ס"ל כאביי דאי עביד מהני ומאן דס"ל כאביי ס"ל מערבין לקרנות כמבואר כ"ז ערך כל מלתא דא"ר ל"ת א"כ ר"י ס"ל מערבין ושפיר מצי למילף דשיל"מ מולקח מדם הפר אך י"ל להיפוך כיון דר"י ס"ל כאביי א"כ הם דכתיב בבכור לאורויי כהווייתן יהו דלא בטיל וע"כ ולקח מדם הפר לאורויי דעולין אין מבטלין זא"ז כמבואר בתמורה דף ג ב' וא"כ ליכא למשמע מינה דדבר שיש לו מתירין לא בטיל וע' לקמן אות יוד שכתבנו שם מ"ש הר"ן בנדרים ומדבריו מבואר שם דס"ל דהאי דעולין אין מבטלין זא"ז הוא מטעם דלענין מב"מ לא אזלינן בתר העצם רק בתר האיכות ולכך כיון שתרווייהו עולין ויש להם איכות אחד אזי אין בטלים ומינה נמי לדשיל"מ כיון שזהו ג"כ עתיד להיות ניתר וחשוב איכות אחד ולפ"ז אף אם נאמר דר"י דריש הך דולקח מדם הפר לעולין שאין מבטלין זאי מ"מ נשמע נמי דדשיל"מ לא בטיל דתרווייהו חד טעמא הוא אך שם באות יוד הארכנו לסתור דברי הר"ן בזה ועיין בערך מב"פ אות ט' שהערנו בזה על אביי לשיטת רש"י דס"ל מב"מ לא בעי מנ"ל דהא מולקח לא מצי למילף דהא לדידן איצטריך לעולין שאין מבטלין זא"ז ע"ש:

**1**

**הרב** בצל"ח פסחים ט' ב' בסוגי' דתשע צבורין כ' דהא דדבר שיל"מ לא בטיל היינו לענין איסור אכילה דשייך ביה עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר דאי אפשר ליה לאכול היום ומחר דאם יאכל אותו היום אין לו עוד למחר ועכ"פ לא יאכל אותו כי אם פעם אחד ולכך לא יפסיד במה שאינו אוכלו היום דאם לא יאכל היום יאכל למחר אבל בטלטול דיכול לטלטל גם היום ומחר ל"ש דשיל"מ דעכ"פ הוא מפסיד הטלטול של היום וכן בהנאה כיון דאיכא הנאה שאינה של כילוי דיכול להנות היום וגם למחר ל"ש דשיל"מ לכך בכל הנאות לא גזרו שלא לחלק בין הנאה להנאה אף דבטבל מחלקינן בין הנאה של כילוי להנאה שאינה של כילוי שאני טבל דהיא מדאוריית' אבל בדבר שיש לו מתירין דרבנן [לא] מפלגינן וכל הנאות שרי עכ"ד צל"ח אך כ"ז לטעמו של רש"י אבל לטעם הר"ן משום דהוי מב"מ אין לחלק וראוי להיות אסור בהנאה ובטלטול ובזה נ"ל לפרש מה שמחולקים הראב"ד והרי"ף בתערובות חמץ במשהו בפסח דהראב"ד והרמב"ן ס"ל דמותר בהנאה והרי"ף אוסר בהנאה כמבואר דבריהם בהרא"ש פרק בתרא ד"ז ובטוא"ח איתא דהראב"ד והרמב"ן ס"ל טעם חמץ בפסח משום דשיל"מ כהר"מ בפט"ו מהמ"א והראב"ד לא השיג על הר"מ והרמב"ן כתב להדיא בפ' כ"ש כאן דשיל"מ וגם ס"ל רש"י

לכך דשיל"מ מותר בהנאה אבל הרי"ף לשיטתיה דס"ל טעם הר"ן כמ"ש הר"ן בנדרים נ"ב ולכך ס"ל דאפילו בהנאה אסור ועיין באות שאח"ז:

**ז**

**דעת** הר"ן בפ' כ"ש דכל דבר שאין האיסור בעין יש לו מתירין אף דתערובתו יש לו מתירין לא חשוב דבר שיש לו מתירין ולכך השיג שם על הסוברים והוא הר"מ וסייעתו דחמץ מקרי דבר שיש לו מתירין הואיל ותערובתו יהא מותר אחר הפסח והשיג ע"ז כיון דחמץ בעינא אסור אחר הפסח לא חשוב דבר שיש לו מתירין וע"ש בדבריו פסחים ל' ונראה לי דהר"ן לשיטתיה אזיל דסבירא ליה טעם דבר שיש לו מתירין דאז חשוב מין במינו דגם האיסור יהא מותר אחר הזמן נמצא גם האיסור הוא מן היתר ולכך בעי' שהאיסור בעינא יהא מותר ולכך חשוב האיסור מינו אבל אם האיסור בעינא נשאר באיסורו מה לי אם התערובות יהא מותר סוף סוף האיסור שנתערב בהיתר הלז חשוב אינו מינו שהרי זה יסור אסור לעולם ולא חל עליו שם היתר וההיתר הוא מותר והוי מבא"מ אבל לרש"י דס"ל הטעם עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר שפיר חשוב דבר שיש לו מתירין כיון שהתערובות הזה יהא מותר אחר הפסח (ולפי זה לטעם הסוברים דחמץ אסור במשהו מטעם דבר שיש לו מתירין ראוי להיות מותר בהנאה דממ"נ אי סבירא ליה בדבר שיש לו מתירין טעם הר"ן לא חשוב חמץ דבר שיש לו מתירין כיון שהאיסור בעין אינו ניתר ואי סבירא ליה טעם רש"י אם כן מותר בהנאה כמ"ש באות הקדום דלרש"י מותר בהנאה כסברת הצל"ח וצ"ל דטעם האוסרין בהנאה סבירא ליה טעם חמץ דאסור במשהו כמ"ש הרא"ש דלא בדילי מיניה) ובזה נראה לי ליישב מ"ש הרמב"ן במלחמות פ' כ"ש הבאתיו לעיל אות ה' דר"י סבירא ליה דבר שיש לו מתירין בטל מדמתיר חמץ בנ"ט ואנן נקטינן כרבא ולענ"ד נראה דר' יהודה מודה בדשיל"מ ור"י ורבא כל חד לשיטתייהו אזלי דהנה כבר בארנו דהך טעם של הר"ן תליא בפלוגתא דמערבין לקרנות כמש"ל אות ב' ורבא לשיטתיה דס"ל אין מערבין לקרנות כמבואר בתמורה ה' ב' וכמש"ל בערך מערבין לקרנות אות ו' ולכך לא ס"ל טעם הר"ן וע"כ הא דדשיל"מ לא בטיל הוא מטעם של רש"י עד שאתה תאכלנו ולכך אפילו כחמץ חשוב דשיל"מ כיון דתערובת מותר שייך לומר עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר אבל ר"י לשיטתיה דכבר כתבתי לעיל אות ה' דע"כ ס"ל מערבין וכמבואר כ"ז בערך שלו א"כ כיון דס"ל מערבין ס"ל הטעם דדשיל"מ משום דהוי מב"מ ולכך חמץ לא הוי דשיל"מ כיון דבעינו נשאר באיסורו לא הוי מב"מ ולא הוי דשיל"מ כטעם הר"ן ועיין בצל"ח ד"ל ע"א ברש"י ד"ה קדירות בפסח שרצה לומר דלר' יוחנן אפילו בעינא מותר דלא ס"ל דר"ש קנסא קניס וס"ל כראב"י אך כל דבריו

דחוקין מאד דהרי ר"י ס"ל דמאן דאמר לא מעל כר"נ בן הקנה וע"כ ס"ל דלא ילפינן שאור דאכילה משאור דראיה והצל"ח דחק שם בזה יע"ש ואף הצל"ח לא דחק בזה רק ליישב שיטת הטור ע"ש ועפ"י דברינו הנ"ל ניישב קושיית הש"ך ביו"ד סימן ק"ב על הרשב"א שהביא שם בש"ע שכ' בשם יש מי שאומר דלא הוי דשיל"מ במקום שאין המתיר עתיד לבא עכ"פ בודאי והקשה בש"ך למה כ' בש"ע בשם יש מי שאומר הלא הוא מבואר בש"ס ביצה דקאמר שם בספק טריפה ומקשה א"ה אימא סיפא נתערבה באלף כולן אסורות אא"ב ס' יו"ט הו"ל דבר שיל"מ אלא אי אמרת ס' טריפה הו"ל דבר שאין לו מתירין ומאי קושיא בס' טריפה הוי ג"כ דשיל"מ אם תשהה יב"ח ש"מ דל"ח דבר שיש לו מתירין הואיל ואין המתיר בודאי שיבא עכ"פ וי"ל עפמש"כ דבאמת לדעת הר"ן דדשיל"מ הוא מטעם מב"מ הנה בודאי היכא דאין ההיתר בודאי עתיד לבא אינו מין במינו ויש לו שם איסור ואדרבא זה שאפשר להתברר הדבר זה מוסיף לו שם איסור דהיכא דאיכא לברורי לא סמכינן אף ארובא וחזקה א"כ עכשיו הוא ס' איסור ויש לו שם איסור ואי משום דאפשר שיהא ניתר ע"י שהי' יב"ח אם כן פשיטא דהוא אסור עכשיו כיון דאיכא לברורי נמצא עכשיו הוא בודאי אסור מחמת ספיקו ואין לומר דיש לו משום זה שם היתר מפני שאפשר באיזה צד שיהא ניתר אחר זמן זה אינו סברא כלל שהרי אין ודאית אם יהא ניתר (ואף שבכר"ו סימן ח"ב נ"ל דלדעת הר"ן י"ל דהכא עכ"פ עכשיו שם היתר עליו לענ"ד לא צדקו דבריו בזה כלל כמבואר בסברא) וממ"נ כיון שאנו רוצים לאסור התערובות מחמת ס' איסורו הנה לאיסור הזה אין היתר שהרי אנו רוצים בזה לאסור התערובות הזה וצריכין אנו להחזיק לומר שנתערב כאן טריפה אם כן ראוי לנו לומר ממה נפשך אם אנו מחזיקין בזה שהוא טריפה הוא מבא"מ ומתבטל דהא לאיסור טריפה אין היתר וכ"ז לדעת הר"ן בטעמו אך לדעת רש"י שהטעם משום עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר אם כן שייך ג"כ הכא וכבר התעורר בזה שו"ת ל"צ ותי' דמ"מ יש להחמיר ועיין כר"ו סימן ק"ב שדחה דבריו ולפמ"ש בטעמא דמלתא דבריו נכונים] וא"ל דממ"נ אם הוא אסור נתבטל ואם יהיה מותר אגלאי מילתא למפרע דהוא מותר דהא עיקר הביטול הזה מדין רוב הוא שנתבטל ברוב וקי"ל כל היכא דאיכא לברורי לא סמכינן ארובא והטעם אף שעכשיו הוא גם כן היתר דבכ"מ סמכינן ארובא מ"מ עדיין יש חשש ושמץ איסור אף שהוא מיעוטו לכך לא סמכינן והנה בדבר שיש לתלות שנוכל לברר הדבר לא סמכינן עכשיו ארובא רק מהדרינן לברורי מלתא ואי לא יתברר אז נסמוך ארובא ולפ"ז גם בנדון דידן י"ל כן דנהי דביטול מהני מ"מ יש כאן האיסור ועד שנאכלנו עכשיו באיסור שעדיין ספק לנו אם האיסור כאן נאכל אח"כ בהיתר שמא יתברר לנו

שהוא מותר לגמרי ואי נתברר שהוא איסור אזי נסמוך אז על הביטול כיון שאז אין ברירה אך לע"ע כיון שעדיין ספק הוא שמא יהיה מותר לגמרי לא נסמוך אביטול ברוב כמו דלא סמכינן ארובא וראיה לזה ממ"ש ביבמות פ"א ב' חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין ד"ה לא תעלה ופירש"י הואיל ואפשר למוכרן לכהן בהפסד מועט משום הפסד מועט לא מבטלינן איסורא דאורייתא אך מבואר שם דוקא בדאיתא לאיסורא בעינא אבל בנימוח בטל אף שאפשר למוכרה בהפסד מועט יעש"ה בסוגיא אך דגם בביצה מיירי דהוא בעין והנה באמת יש לפקפק בזה דל"ד הכא להיכא דאיכא לברורי דהתם אמרי' דלא סמכינן ארובא דשמא יתברר לנו שהוא אסור בודאי אבל הכא מה ברור יש כאן דאף אם יתברר דהוא אסור מ"מ הוא מותר שכבר נתבטל אך דמ"מ עכ"פ אנו למדין מינה דלא סמכינן ארובא באיכא לברורי דאף דרובא דאורייתא מ"מ ע בדאיכא לברורי יש חשש איסור עדיין ה"ה בכאן יש סברא לומר שלא נאכל עכשיו על סמך הביטול שמא יתברר ההיתר ויאכלנו בהיתר בלי שום חשש כלל ואף די"ל שאם יתברר ההיתר לעתיד הרי גם עכשיו היתר הוא ז"א דעכשיו כשלא נודע לנו היתרו מחזקינן לאיסור ואוכל ס' איסור ע"י ביטול ויש להעמיק בזה יותר והחכם יבין מדעתו שלטעם רש"י יש מקום לומר בזה עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ברור בלי שום חשש ודוק: והכלל העולה מדברינו דלטעם הר"ן שהוא מחמת מב"מ אזי אי אפשר לומר שלא יהני ביטול בזה משום דשיל"מ והוי מב"מ דממ"נ אם נחזיק אותו לאיסור טריפה תיבטל ואי לא היתר הוא וא"צ ביטול משא"כ לדעת רש"י י"ל ג"כ בזה הסברא עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר שמא יתברר שהוא מותר בודאי משא"כ עכשיו עדיין חשש איסור הוא נגד הבירור ולפ"ז אין ראיה מהש"ס דביצה דהתם אזלא הסוגיא אליבא דר' יוחנן דאית ליה משקים שזבו (וכמ"ש המפורשים דהך קושיא דבר שאין לו מתירין הוא תבטל ברובא הוא רק על ר"י דעל רב יוסף ורב יצחק ליכא לאקשויי די"ל דס"ל כר"ל כל שדרכו למנות אך ר' יוחנן דס"ל את שדרכו למנות וס"ל משום משקין שזבו מקשה שפיר ותבטל ברובא) ואם כן ר"י לשיטתיה דס"ל טעם הר"ן ולא ס"ל טעמו של רש"י מדמתיר חמץ בפסח בנ"ט כמש"ל א"כ ודאי דלדידי' לא הוי דבר שיש לו מתירין דלחשוב מב"מ כין דלע"ע אנו מחזיקין אותו באיסור ואיך נאמר דלא יתבטל דשמא יהא ניתר דאם יהא ניתר א"צ ביטול לכך פריך שפיר לר' יוחנן יתבטל ברובא אבל לדידן דקי"ל טעמו של רש"י מטעם דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר א"כ י"ל דשפיר הוי דשיל"מ דלמה תאכל אותו עכשיו שיש ספק איסור עדיף להמתין עוד אולי אז יתברר שהוא היתר גמור ולכך הוצרך למכתב דין זה בשם יש מי שאומר והוא הרשב"א

דאף לדידן דקי"ל כטעמו של רש"י דהרשב"א ס"ל טעם רש"י כמבואר בדבריו בתהה"א ואעפ"כ ס"ל דלא הוי דשיל"מ ודוק: ואגב דאתא לידן קושיית הש"ך אכתוב מה שנלענ"ד ליישב בפשיטות עפמ"ש הרש"ל דמיעוט טריפות חיים ולכך בודאי טריפה לא מהני מה שחייתה יב"ח כמ"ש הרשב"א והוא מטעם הנ"ל שמא הוא מן המיעוט כיון דהוא ודאי טריפה רק בספק ל"ח למיעוטא והנה בערך רובא ביארנו שם אות ט' דר"י חייש למיעוט והתוספות נסתפקו בזה בבכורות כ' ב' ע"ש ולפ"ז לא קשה קושיית הש"ך דמהש"ס אין ראיה די"ל ס' טריפה הוי דישל"מ ומה דלא משני כן דהתם קא' אליבא דר' יוחנן כמ"ש לעיל ור"י חייש למיעוט ומיעוט טריפות חיים וא"כ אין ראיה ממה דחייתה יב"ח שמא הוא מן המיעוט ולכך לדידיה לא הוי דשיל"מ אבל באמת לדידן דל"ח למיעוטא י"ל דס' טריפה הוי דשיל"מ לכך הוצרך להביא דין זה בשם יש מי שאומר וזה נכון ומבואר: ועוד נ"ל בפשיטות טפי ליישב דר' יוחנן לשיטתי' דס"ל טריפה חי' בנדה כ"ד המפלת גוף אטום ע"ש עיין בערך טריפה חי' אות ד' ושם אות ז' ולפ"ז לא קשה מידי דהש"ס אזלא אליבא דר"י ולר"י לא הוי דשיל"מ דאף אחר יב"ח י"ל דהוא טריפה דטריפה חי' אבל לדידן דטריפה אינה חי' י"ל דהוי דישל"מ לכך צריך לכתוב דין זה בשם יש מי שאומר שוב מצאתי בכר"ו שכ' כן ובס' ארוך מש"ך שם בהג"ה מבעל מנחת אהרן הוכיח דר' יוחנן ס"ל טריפה אינה יולדת והך דנדה קא' דמשמיה דרביה קא' וליה לא ס"ל דהוא עצמו ס"ל טריפה אינה יולדת ע"ש שהאריך בסי' ח"ב. היוצא מזה מה שהעליתי לעיל:

## ח

**דהך** אי חשוב דשיל"מ היכא שאין לו היתר לאיסור בעין רק לתערובות תליא בפלוגתא שבין טעם הר"ן ע"ש דלר"ן לא הוי דשיל"מ לא הוי מב"מ ולרש"י הוי דשיל"מ:

## ט

**אי** חשוב דשיל"מ דבר שחוזר לאיסורו לשנה הבאה כגון חמץ בפסח נחלקו בזה המרדכי עם הרמב"ם דעת הר"מ בפט"ו מהלכות מא"ס דהוי דשיל"מ ודעת המרדכי דלא הוי דשיל"מ הואיל וחזר ונאסר לשנה הבאה ונראה גם כן דתליא בטעמים של רש"י והר"ן דלטעם רש"י עד שתאכלנו באיסור שפיר הוי דשיל"מ כיון שיכול לאוכלו בהיתר אבל לטעם הר"ן לא הוי מב"מ כיון שעדיין הוא חוזר לאיסורו לשנה הבאה ובזה י"ל דפליגי ר' יוחנן ורבא בחמץ בזמנו דר"י ס"ל בנ"ט ולא במשהו דל"ח דשיל"מ דר"י לשיטתיה דס"ל מערבין לקרנות וס"ל טעם הר"ן כמש"ל אות ז' לכך לא חשוב דבר שיש לו מתירין ורבא לשיטתיה דסבירא ליה אין מערבין וע"כ ס"ל טעם רש"י אף חמץ בפסח הוי דבר שיש לו מתירין דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר:

ו

**הא** דדשיל"מ לא בטיל כתבו הפוסקים דוקא במינו אבל שלא במינו בטיל והר"ן בנדרים פ' הנודר מן המבושל רצה לחדש דין חדש דהא דאמרינן דשיל"מ בטיל בא"מ דוקא היכא שעכשיו אין לו מתירין רק שהמתיר עתיד לבא לאחר זמן אבל היכא שיל"מ עכשיו ג"כ אזי אף בא"מ לא בטיל וכתב הטעם משום דהטעם דדשיל"מ לא בטיל הוא משום דרבנן ור"י פליגי במב"מ אי בטיל וס"ל לר"י דאזלינן בתר העצם אי עצמות דבר הלזה הוא עצמות מין דבר ב' כגון דם ודם לא בטל ורבנן ס"ל דלא אזלינן בתר העצם רק אחר איכות הדבר והטעם דדם ללא מבטל דם שעיר לפי שאיכותן שוה דעולין ע"ג המזבח ותרוייהו מותרין הן וז"ש שם דרבנן ס"ל עולין אין מבטלין זא"ז משום דאיכותן שוה היכא דהעצם שוה כגון מב"מ במה שיש לו היתר לאח"ז משום דגם באיכות אין כאן שווי לגמרי שזה עכשיו עכ"פ אסור הוא אבל היכא דגם זה יש לו מתירין עכשיו כהך דפת שאפאה עם בשר דאסור לאכלו בכותח לדעת הרי"ף משום דיש לו מתירין עכשיו בבשר וכיון דבאיכות שוין לגמרי אז לא בטל אף מבא"מ כיון דלרבנן עיקר מב"מ תלוי באיכות ולא בעצם ע"כ דבריו שם בביאור קצת. והנה באמת קשה לי על דבריו דהא בנדרים שם דאסר עליו בשר זה הנה הבשר היתר גמור לכל העולם רק עליו לבדו הוא אסור ואף עליו אינו אסור מצד עצם ואיכות הבשר רק מצד נדרו שאסרו עליו והוא דבר שיכול להתירו ע"י שאלה ואעפ"כ אמר התם דבשא"מ בטל כ"ש לפת שאפאה עם הצלי דלכותח הוא אסור לכל העולם ואין לו היתר בשום זמן מסתבר יותר שזה יהיה חלוק משא"מ באיכות האיסור ממה שיוחלק בשר של הנודר בא"מ דשוין לגמרי בהיתר לכל אדם ואף לנודר אי אתשיל אנדרים וכן הך דא"מ שנתערב עמו אי הוי נודר עליה הי' אסור לו אם כן שוה ממש לבשר הנדור בכל דבר משא"כ בפת שאפאה עם הצלי מיהו מ"ש הר"ן דפת שאפאה דאף עכשיו יש לו היתר לאוכלו שלא בכותח לפי סברתו לא היה צריך לזה דהא קודם שקיבל הריח מהבשר היתה מותרת אף לכותח והיתה היתר גמור ולכך אמרינן לגבי ריחא מילתא דעכ"פ משהו איכא ודוק ואדרבא הבשר ל"ח כ"כ היתר שאין לו היתר עם הכותח וע' מ"ש שם עוד הר"ן מהך דחתיכה של חטאת ומש"ש בגליון לסתור דבריו ולפי סברת הר"ן יצא לנו מחלוקה חדשה בדין זה אי דשיל"מ בא"מ דזה תלוי בזה אי מב"מ בטל או לא דהנה עיקר הטעם משום דפלוגתא דר"י ורבנן תלוי בזה דר"י ס"ל מב"מ לא בטיל אזיל בתר שווי העצם ורבנן ס"ל דמב"מ אף ששוים בעצם מ"מ חלוקים באיכות שזה אסור וזה מותר דלדרבנן שיווי האיכות עדיף משיווי העצם ולכך היכא דאסור לגמרי נמצא דהאיכות סותר לגמרי לשיווי העצם אזלינן בתר האיכות

והיכא דהוא יש לו מתירין לאח"ז בזה לא חשוב שוה באיכות היכא דגם העצם שוה כגון מב"מ שאז אין שינוי האיכות סותר שיווי העצם כיון דאין שנוי האיכות לגמרי שגם הוא עתיד להיות היתר אבל היכא דאין העצם שוה כגון בא"מ אף שיש לו מתירין לאח"ז אין כאן שיווי האיכות הואיל ועכשיו הוא איסור והיכא דיש לו מתירין עכשיו נמצא האיכות הוא שיווי גמור אז אפילו באינו מינו שיש שינוי גמור בעצם זמ"ז ישכח בשווי האיכות לסתור שנוי העצם כל זה לסברת רבנן דר"י ומינה נשמע לרבי יהודה דס"ל מב"מ לא בטל אף שאין האיכות שוה דסבירא ליה דשווי העצם עדיף והוא סותר שנוי האיכות ממילא נשמע להיפוך בדשיל"מ עכשיו אף דהאיכות שוה מ"מ בא"מ דאין העצם שוה דוחה שנוי העצם לשווי האיכות ולכך דבר שיש לו מתירין בטל לר"י באינו מינו אף שיש לו מתירין עכשיו וראיתי להרב הגאון מוהר"ה ברבי סוף ביצה בסוגיא דאשה ששאלה לחברתה מים ומלח לעיסתה שכ' שם ליישב בזה מה שהקשה הר"ן בפג"ה על הרי"ף דס"ל דטעם דפת שאפאה עם בשר דאסור לאכלה בכותח משום דהוי דשיל"מ לאוכלו עם בשר והקשה הר"ן מהך דדגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח משום דהוי נ"ט בר נ"ט ואמאי הא יש לו מתירין לבשר ותי' הרב הנ"ל דהא לר' יהודה דסבירא ליה מב"מ לא בטל אף בדשיל"מ עכשיו מ"מ כיון דהוא אינו מינו אזלינן בתר העצם וא"כ לק"מ מהך דדגים דהתם מימרא דשמעתא הוא שמואל ושמואל ס"ל מב"מ ל"ב א"כ אזיל בתר העצם ולכך מבא"מ בטל אף דיש לו מתירין עכשיו עכ"ד ולא דק באמת הקושיא של הר"ן קשה על הרי"ף גופא דפסק בפרק ג"ה דדגים שעלו בקערה של בשר מותר לאוכלן בכותח ואמאי הא הוי דשיל"מ כיון דאנן לא קי"ל כר' יהודה וס"ל להרי"ף גופא דכשיש לו מתירין עכשיו לא בטל אף באינו מינו א"כ קשה למה מתיר בדגים דהוי ג"כ יש לו מתירין עכשיו. והנה בגוף הסברא אם נאמר דלר' יהודה כיון דלדידיה אזלינן בתר שיווי העצם אף דישל"מ עכשיו ושוי באיכות לגמרי מ"מ אזלינן בתר העצם בא"מ הנה לדעת ר' חייא בזבחים כ"ג דס"ל דר"י לא קאמר מב"מ לא בטל רק היכא דאפשר לזה להיות כזה כגון דם קדשים שנתערב בדם חולין דאפשר לדם קדשים לצאת מקדושתו ולהיות כחולין על ידי פסול לינה או פסול אחר אבל היכא דאי אפשר להיות זה כזה אזי בטל שפיר ואם כן ע"כ ר' יהודה אזל ג"כ בתר איכות רק דלר' יהודה אף ששיווי האיכות הוא בדרך רחוק אעפ"כ מועיל להצטרף עם שווי העצם ולרבנן היכא דשיווי האיכות הוא בדרך רחוק אינו מועיל אפילו להצטרף שווי העצם אם כן י"ל כיון דעכ"פ לרבי יהודה אזלינן גם כן בתר שיווי האיכות היכא דיש לו מתירין עכשיו דאז האיכות שוה אף דאין העצם שוה מ"מ אזלינן בתר שיווי האיכות אך י"ל כיון דמצינו לר' יהודה דעדיפ' ליה

לשיווי העצם דאל"ה מנ"ל למילף מהך דולקח מדם הפר דמב"מ לא בטל דלמא התם לאו משום שיווי העצם רק משום שיווי האיכות דתרוויהו עולין נינהו וע"כ דס"ל דטפי מסתבר למיזל בתר שיווי העצם וכיון דחזינן דאף בשיווי העצם דעדיף אינו מועיל רק כשיצטרף עמו קצת שיווי האיכות שיהיה אפשר לזה להיות כזה כ"ש בשווי איכות דגריע משיווי עצם דאינו מועיל לחודא רק כשיצטרף עמו ג"כ קצת שיווי עצם ולכך בא"מ דאין כאן שיווי עצם כלל אף דיש לו מתירין עכשיו מ"מ אף שהוא שוה באיכות מ"מ כיון דאינו שוה בעצם כלל בטל הוא ודוק. ובגוף הדבר אי קי"ל כר' חייא דר"י לא ס"ל מב"מ ל"ב רק היכא דאפשר שיהיה שיווי באיכות הנה דעת התוספות במנחות כ"ב דהרבה חולקין בזה על ר"ח ועוד נדבר מזה בסמוך ודע דהא דכ' הר"ן דהיכא דיש לו מתירין עכשיו אף שא"מ לא בטל הוא דוקא כשהמתיר הזה יהי' לו תמיד אבל אם יפסוק ההיתר הזה לאח"כ לא הוי דשיל"מ וכן כתב הרב בשער המלך פט"ו מהלכות מ"א דין ד' והכריח דבר זה מדברי הר"ן גופא ולענ"ד יש להוכיח זה לדעת הפוסקים בא"ח סי' תמ"ז דחמץ שנתבטל קודם הפסח אינו חוזר וניעור בפסח וקשה דהיאך נתבטל קודם פסח כיון דהי' אז היתר גמור ואף בא"מ לא בטל לסברת הר"ן דאפי' ביש לו מתירין עכשיו אזי אף בא"מ ל"ב מכ"ש כאן שהוא עדיין היתר גמור ואף לדעת הפוסקים דחוזר וניעור משמע דבאמת נתבטל רק דעכשיו בפסח חוזר וניעור ואמאי נתבטל אלא ע"כ לומר דלא חשוב דשיל"מ כיון שההיתר הזה לא יהיה תמיד ובפסח יאסר ובסמוך נבאר דשם בלא"ה נתבטל כיון שלא חל שם האיסור כלל עד אחר התערובות ודע דאני נבוך מאד לסברת הר"ן דהיכא דהשיווי הוא באיכות לגמרי ששניה' מותרים או אסורים אזי לא בטל דלפ"ז טיפת חלב שנפלה לתוך יורה גדולה של מים או שא"ד היתר יאסר אח"כ לבשל בשר עם המים בשביל טפת חלב שבו דלא נתבטל אפילו באלף כיון דהם שוים באיכות לגמרי דתרווייהו מותרין הם וכן היכא דשניהם אסורים לא יבטלו זא"ז קי"ל דאסורין מבטלי' זא"ז כמבואר בזבחים דף ע"ח וביו"ד ס"ס צ"ח יע"ש וביו"ד סימן צ"ט ס"ו בהג"ה מבואר בהיפוך גבי טפת חלב במים שמותר לבשל בשר באותן המים ועש"ך שם ועיין בסימן רצ"ז ואף די"ל דהתם נהי דלא בטל עכשיו מ"מ אחר כך כשמבשל בשר עם המים נתבטל עד"מ כשנפל טיפה לתוך ק' לוגין וכשמבשל אחר כך בשר בלוג אחד מן המים הנה יש בו א' מק' מן הטיפה של חלב ומתבטלת עכשיו בתוך הבשר מ"מ הא אין מבטלין איסור לכתחלה והנה יש מקום אתי להחזיק במקצת בסברת הר"ן הנ"ל דהיכא דהאיכות שוה לא נתבטל אך זהו דוקא היכא שכבר חל עליו האיסור אמרינן דאין כח בדבר שאיכותו שוה לסלק האסור אבל אם עדיין לא חל שאיסור ונתבטל קודם

שחל האיסור אזי אין כח באיסור הלז לחול עליו ואסברא לך כגון שנתערב יין במים ונתבטל בס' ואחר כך נדר עצמו בנזיר או בנדר שלא ישתה יין מותר לשתות מים הלז שנתערב בו יין ולא אמרינן כיון דאיכותן שוה ששניהם היה היתר אז א"כ לא נתבטל דהא באמת איך נאמר שלא נתבטל מחמת שאיכותן שוה הרי אנו רואין שכבר כלה טעם היין ואין כאן שום טעם יין ומה מועיל שיווי האיכות לזה שנשווה אותו ליין ואנו רואין שאינו יין והוא מים אך הענין דאנו אומרים שאין כח ביד המים לבטל האיסור שיש ביין זה אם כבר חל עליו איסור כגון שהיה יין נסך וא שטעמו נתבטל מ"מ גז"ה הוא הואיל ואיכותן שוה באיזה דבר ל יכול לבטל איכות האיסור שכבר חל עליו בהיותו בפ"ע וילפינן להא מלתא מולקח מדם הפר ומדם השעיר שהיה לזה איכות שעיר חטאת אין יכול דם הפר לבטל איכות קדושת חטאת אשר בו אך אם עדיין לא חל שום איכות איסור על הדבר ונתבטל לא יכול אחר כך האיסור לחול עליו כי האיסור הוא על יין ואין זה יין והרי זה ק"ו ממ"ש בארוך הובא ביורה דעה סימן ק"ב דהיכא שלא היה האיסור ניכר קודם שנתערב אין לו דין דבר שיש לו מתירין והנה מה התם שהיה חל עליו האיסור קודם שנתערב כיון שלא ניכר אין אומרים שלא יתבטל האיסור מפני שהוא דבר שיש לו מתירין רק אומרים כיון שלא היה ניכר בפני עצמו רק אחר התערובות אנו יודעים שיש בכאן איסור אז אין כח בזה שיל"מ להתפיס איסור על התערובות כ"ש היכא שלא חל האיסור כלל:

ובזה מובן למה חמץ שנתבטל קודם פסח נתבטל כיון שאז לא היה חל עליו האיסור עדיין:

והנה לפמש"כ נחזי אנן בהך דפת שאפאה עם הצלי דכ' הרי"ף דאין לאוכלו בכותח דאף דריחא לאו מילתא הוא מ"מ משהו מיהא איכא והוא דבר שיש לו מתירין ר"ל דמשהו של הצלי הזה לא נתבטל בפת כיון שיש לו היתר לאוכלו עם בשר הא בכאן אין שום איסור בצלי הלזה והוא כולו היתר רק שהתורה אסרה התערובות של היתר זה של בשר עם חלב אמנם בפ"ע לא חל עליו שום איסור כלל והנה התערובות הלז אסור מפני שנותנין טעם זל"ז כמ"ש דרך בישול אסרה תורה אם כן כאן לא שייך כלל סברת הר"ן דבשביל שיווי האיכות שגם עכשיו יש לו מתירין יהיה אסור גם בא"מ כיון דלא חל עליו שום איסור כלל איך נאמר שלא יתבטל כיון דאנו רואין דהטעם נתבטל שהרי אין לפת זה שום טעם מבשר הצלי ולא שייך לומר דהאיסור לא נתבטל דאין כאן איסור כלל ודוחק לומר דאיסור זה שיש לבשר שאסור לאוכלו עם חלב זה האיסור לא נתבטל בפת זה ז"א דאין לבשר הלז איסור בפ"ע רק העירוב אסרה תורה וכל זמן שלא נתערב

לא חל עליו שם איסור כלל וכיון שכבר נתבטל בפת טעם הבשר אין לאסור אחר כך נתערבו כיון שעיקר האיסור שלא יתערב טעם בשר וממשו פם החלב והרי אין כאן לא טעם ולא ממשות מן הבשר שהכל נתבטל לגמרי ודוק:

איברא דגם לדברינו יוקשה עלינו מהך דאסורים מבטלים זה את זה דהרי שיווי באיכותם ויש לנו לומר שאין כח בדבר שהוא שוה באיכותו לבטל האיסור מן חבירו כיון שכבר חל האיסור יש לנו לומר דאי שטעמו בטל מ"מ איכות האיסור אין כח לבטלו כיון שהוא מב"ו בשיווי האיכות:

והנה בהך דמבואר בי"ד סימן צ"ח בנ"ט זתים שנפלו לתוכן ב' זתים אחד של חלב ואחד של דם דמצטרף כל אחד עם הנ"ט לא קשה דהיאך נתבטל ע"י כזית זה ששוה באיכות לכזית האיסור די"ל כיון דבאמת הן חלוקים בעצם ובטעם רק השיווי הוא באיכות אם כן על כל פנים הטעם נתבטל והרי הוא מתיר לנ"ט זתים של היתר שלהם אינו שוה באיכות ומתבטל גם האיסור והבן זה שזית האיסור אינו מצטרף לבטל שם האיסור רק לבטל הטעם וממילא ניתרים הנ"ט זיתים שהם אינם שיווי באיכותן עם זיתים האיסור ומתבטל הוא כיון שאינו נותן טעם בנ"ט זתים וא"ל דראוי שלא להצטרף כלל כזית הלז לבטל כמו דאמרינן לר"י במין במינו ודבר אחר סלק את מינו כמו שאינו ושא"מ רבה עליו ומבטלו י"ל דל"ד דבשלמא לר"י דאזיל בתר העצם והטעם וס"ל דהיכא דשוים בעצם וטעם אין עצמות וטעם של זה בטל במינו נמצא דאינו ראוי לצרף למינו כלל אף לבטל הטעם אבל לרבנן דס"ל דחלוקים בעצם וטעם ושיווי באיכות דהוי מין במינו דלא נתבטל ע"כ הטעם נתבטל רק דאין כח לבטל איכות האיסור אם כן כיון דיש נ"ט זתים של היתר שחין שיווי באיכותם ואילו ידעינן שזית האיסור אין נותנין טעם אף בנ"ט היה מתבטל כיון דאין שיווי באיכותן רק דאנו משערין נתינת טעם בששים א"כ כיון דכאן יש ששים לענין ביטול הטעם מיבטל שפיר ודוק אך אי קשיא הא קשיא הא דאר"נ בזבחים ע"ח הפגול והנותר והטמא שבללן זב"ז ואכלן פטור א"א שלא ירבה מין על חבירו והרי כאן כולם שוים באיכותן ואיך נבטל איכות האיסור בהן וא"ל דהך מ"ד ס"ל כר' יהודה דמב"מ תלוי בעצם ולא באיכות דהרי מרא דשמעתא הוא ר"ל ור"ל ס"ל מב"מ בנ"ט ולא אזיל בתר העצם רק בתר האיכות בערך מב"מ ונ"ל דהא דאמרינן דמב"מ ל"ב היינו לענין איסור' בעלמא אבל לענין מלקות לא לקי דהרי מלקות חייב על עצמות האיסור כשאוכלו בפ"ע משא"כ כשאוכלו בתערובות כיון שכבר נתבטל עצמות וטעם האיסור נהי דשם האיסור לא פקע מ"מ התורה לא חייבה מלקות רק כשאוכלו לאיסור בעינא או

בתערובות אם אוכל כזית בכדי א"פ הא לא"ה לא והתם לענין מלקות איירי דלא מלקינן ליה משום התראת ספק ייע"ש ברש"י ובתוס':

**יא**

**בחידושי** ביצה ד"ג ב' אות כ"ח כתבתי דאף לפמש"כ בערך מב"מ אות י"ח דעת הרשב"א והתוספות יבמות פ"ב דביבש ס"ל לר"י מב"מ בטיל אך דשיל"מ אף לטעם הר"ן דהוא מחמת דחשוב מב"מ אעפ"כ אמרינן זה אף ביבש ביבש דדוקא לר"י דאזיל בתר שיווי העצם אזי דוקא לח בלח שעצמותן וממשן מתערב יחד ל"ב אבל יבש ביבש שאין עצמותן וממשן וטעמן מתערב בטיל אבל לרבנן דאזלי בתר שווי האיכות לענין האיכות אין לחלק בין לח ליבש דאין האיכות מתערב בלח יותר מביבש וכיון שגזירת הכתוב הוא דדבר השוה באיכות לא בטל אין טעם לחלק בין לח ליבש ודוחק לומר דדוקא היכא שטעמן מתערב יחד גזירת הכתוב דלא לבטל מחמת שיווי האיכות אבל היכא שאינו מתערב לא גזרה תורה בזה דזהו דוחק דהא שיווי הטעם ביטל בודאי ומה איכפת לן מה שמתערב הטעם רק שיווי האיכות לא נתבטל ובזה שוה לח ליבש ואף דגם לרבנן מסייע שיווי העצם לשיווי האיכות דמשום זה לא אמרינן דבר שיש לו מתירין רק במב"מ דאין האיכות שוה לגמרי ומסייע שיווי העצם כמ"ש באות הקדום מ"מ עיקר הטעם מה שלא נתבטל הוא מחמת שיווי האיכות ובזה אין חילוק בין לח ליבש:

**יב**

**ולפ**"ז יצא לנו לכאורה נפקותא בין ר"י לרבנן בדבר שיש לו מתירין ביבש מין במינו דלרבנן לא בטיל מטעם דבר שיש לו מתירין ואף דהוא יבש ביבש מ"מ לענין איכות אין לחלק כמ"ש ולר"י דלא אזיל בתר שיווי האיכות רק בתר שיווי העצם ביבש ביבש שאינו מתערב בטיל שפיר ועיין בחי' ביצה שלי שהארכנו בזה:

**יג**

**ר"ג** דמתיר ס' מוכן בביצה כ"ה י"ל דס"ל דשיל"מ בטל ואפשר דס"ל דשיל"מ ל"ב רק דמיקל בס' דבר שיש לו מתירין דלא כר"א בביצה ד' ולרב דאמר מותרין לטלטל י"ל דר"ג ס"ל באמת דבר שיש לו מתירין ספיקו אפילו בדרבנן אסור כרב אשי רק לענין טלטול ל"ש דבר שיל"מ כמש"ל אות ו' בשם הצל"ח:

**יד**

**רב** אשי ס"ל דשיל"מ אפי' באיסור דרבנן לא בטל וכי היכא דמחמרינין בביטולו ה"נ מחמרינן בספיקו דאף ספק דרבנן להחמיר בדבר שיש לו מתירין ביצה ד' א':

**טו**

**ר"פ** דמוקי התם כתנא דליטרא קציעות ע"כ דס"ל ס' דרבנן להקל בדשיל"מ וגם ס"ל באיסור דרבנן דבר שיש לו מתירין בטיל כ"כ בפר"ח ביו"ד סימן ק"י ס"ק מ"ו דזה תלוי בזה וכ"כ בשער המלך פ"ב מהלכות י"ט דין ו':

**טז**

**אביי** ורבא בביצה דף ל"ח ב' דמוקי התם טעמיה דמתניתין גזירה משום שמא תעשה עיסה בשותפות או משום דתבלין לטעמא עביד ס"ל דבאיסור דרבנן דבר שיש לו מתירין בטל כ"כ הגאון בחידושיו על הר"מ הלכות י"ט:

**יז**

**ר'** יהושע דאוסר ס' מוכן בביצה כ"ה לכאורה משום דהוי דבר שיש לו מתירין מבואר דס"ל דאפי' באיסור דרבנן דשיל"מ ל"ב וה"ה דמחמרי' בספיקו אפי' הוא ס' דרבנן:

**יח**

**רב** יהודה אמר שמואל דפוסק כר' יהושע דס' מוכן אסור מבואר דס"ל דשיל"מ אפי' בדרבנן ל"ב וה"ה דמחמרינן בספיקו אך י"ל כמ"ש הרשב"א דשאני צידה דקרוב ליו"ט באיסור תורה לכך מחמרינן בספיקו וראיה לדבריו דהא ר"פ קאמר שם הלכתא נכרי שהביא דורון כו' ומבואר דס"ל דס' מחובר אסור ואף דס"ל ס' דרבנן להקל דשיל"מ כמש"ל אות ט"ו ובחידושי הארכתי בזה:

## דבר שאינו מתכוין ופסיק רישא

**א**

**ר"ש** מתיר דבר שאינו מתכוין הן באיסורי שבת והן בכל איסורין כגון ללבוש כלאים לגנוב המכס בפרק ב' דשבת ומסקנת הגמ' שם דמתיר אף בקטנים דאפשר לנושאן בלי גרירה וכן בכלאים אפשר למיעבד כצנועים שהיה מפשילן במקל ואפ"ה שרי דזה אפשר ולא קא מכוון עיין פסחים פ"ב:

**ב**

**ר'** יהודה אוסר דבר שאינו מתכוין לחד מ"ד אף בדלא אפשר ולחד מ"ד בדאפשר כגון בקטנים עיין שבת כ"ט ובפסחים כ"ו ע"ב:

**ג**

**היכא** דהוי פסיק רישא ולא ימות אף ר"ש אוסר דשא"מ דאביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישא ולא ימות שבת ד' ע"ה ובכמה דוכתין:

**ד**

**אי** הוי פסיק רישא דלא ניחא ליה בזה נחלקו הערוך ור"ת עם הר"י דעת הערוך דפסיק רישא דלא ניחא ליה שרי וראייתו מההיא דמזלפין יין ע"ג האישים ומההוא דממעטין ענבים ביו"ט דמוקמינן בדאית ליה הושענא אחריתי והר"י חולק עליהם וס"ל דפסיק רישא דלא ניחא ליה אסור רק ההוא דזילוף מצוה שאני דבמצוה שרינן פ"ר דלא ניחא ליה ועיקר דבריהם הוא בכתובות דף ו' בתוס' ההוא מסוכרייתא דנזייתא ובשבת דף ק"ג ובפרק כירה ועיין בראש פ' שמונה שרצים סי' ט' ובר"ן שכתבו דגם הערוך לא אמר דפ"ר דלא ניחא ליה שרי אלא בשבת דבעינן מלאכת מחשבת אבל בשאר איסורין דלא בעינן מלאכת מחשבת מודה דפ"ר דלא ניחא ליה אסור עכ"ד ותמיהא לי דהא הערוך מייתי ראי' ממזלפין יין ע"ג האישים שהוא בשאר איסורים ועיין לקמן אות ח' דרש"י ס"ל כהערוך:

**ה**

**רב** ס"ל כר' יהודה דבר שאין מתכוון אסור כתובות ד"ו מבואר שם אף דלא הוי פסיק רישא אסור כר"י:

**ו**

**שמואל** ס"ל כר"ש בדבר שאינו מתכוין כתובות שם:

**ז**

**ר"א** בר' שמעון ס"ל כאבוה בדבר שאינו מתכוין פ' לולב הגזול דף ל"ג גבי ממעטין ענבים ביו"ט:

**ח**

**ר"מ** לכאורה נראה דס"ל דבר שאינו מתכוין אסור מהא דאמר בבכורות דף ל"ג בכור שאחזו דם מקיזין לו את הדם במקום שאין עושין בו מום ולא במקום שעושין בו מום ור"ש מתיר אף במקום שעושין ולעיל במשנה שם פירש"י דטעמא דר"ש משום דס"ל דבר שאינו מתכוין מותר ולכך מתיר אף במקום שעושין ומאן דאוסר מקום שעושין ס"ל דבר שאינו מתכוין אסור וא"כ לפ"ז ר"מ דאוסר במקום שעושין ס"ל דבר שאינו מתכוין אסור אך בברייתא שם מוקי בגמ' הטעם דפליגי ר"מ וחכמים במטיל מום דר"מ ס"ל דאסור להטיל מום בבעל מום ורבנן שרי וי"ל דמיירי במקיז דם במקום שא"א להיות בלא מום ולכך ר"מ דאוסר לשיטתיה דס"ל דמטיל מום בבעל מום אסור ואף דס"ל דבר שאינו מתכוין אסור מ"מ הכא א"א שלא להטיל בו מום והוי פסיק רישא ורבנן מתירין אף דהוי פ"ר, משום דס"ל דמותר להטיל מום בבעל מום ודוק. אך לפמ"ש רש"י בבכורות דף כ"ה

גבי תולש שערות שעיקרן מאדים וראשן משחיר מפרה אדומה דלא הוי פסיק רישא כיון דאין מתכוין לשום גיזה רק לתקן הפרה וא"כ ה"ה במטיל מום אף דא"א בלא מום מ"מ לא הוי פסיק רישא כיון שאין מתכוין להטיל מום רק לתקן הבהמה וכ"כ התוס' בהדיא בבכורות דף ל"ד ד"ה אילימא דר"ש ס"ל דבר שאין מתכוין מותר אף במקיז דם אפי' במקום שא"א להיות בלי מום כיון דאין מתכוין משום הטלת מום רק לתקן הבהמה משום רפואה לשיטת רש"י דלעיל גבי תולש שערות וע"ש בתוס' ולפ"ז ר"מ דאוסר להקיז דם במקום שעושה בו מום ע"כ דס"ל דבר שאין מתכוין אסור אך לשיטת התוס' שחולקים על רש"י וס"ל אף שאינו מתכוין להטיל מום רק לרפואה כיון דפסיק רישא הוא לענין מום אסור אף למ"ד דבר שאין מתכוין מותר י"ל דר"מ ס"ל דבר שאינו מתכוין מותר רק הא דאסור להקיז דם במקום שעושה בו מום היינו היכא דהוי פסיק רישא דא"א בלא מום. ונראה דרש"י ותוס' שמחולקים בזה תליא מחלקותן בפלוגתת הערוך שזכרנו לעיל אות ד' בפסיק רישא דלא ניחא ליה דרש"י ס"ל דפסיק רישא דלא ניחא ליה שרי כדעת הערוך ולכך בתולש שערות כשאינו מכוין לגזיזה רק לתקן מותר אף דהוי פסיק רישא לענין גזיזה מ"מ הוי פסיק רישא דלא ניחא ליה וכן במקיז דם במקום דהוי פסיק רישא לענין מום מותר לדעת רש"י מהאי טעמא דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה במום ואינו מתכוין רק לרפואת הבהמה והתוספות אזלו לשיטתייהו דס"ל דפסיק רישא דלא ניחא ליה אסור ולכך בכה"ג אסור ולפ"ז זכינו לדין דרש"י ס"ל כשיטת הערוך דפסיק רישא דלא ניחא ליה מותר אך יש לעיין בביצה כ"ג רבנן דר"י אסרו קרצוף אטו קרוד ש"מ דס"ל דשא"מ אסור וסתם רבנן דר"י ר"מ וי"ל דהתם רבנן דראב"ע הם וע"ש. היוצא מזה:

**ט**

**דר"מ** לשיטת רש"י והערוך ס"ל דבר שאינו מתכוין אסור מדאסר להקיז דם במקום שא"א בלא מום וא"ל דהוי פסיק רישא דלשיטת רישא והערוך לא הוי פסיק רישא בכה"ג דלא ניחא ליה במום:

**י**

**ולשיטת** התוס' י"ל דר"מ מודה בדבר שאינו מתכוין דמותר והא דאסור להקיז דם משום דהוי פסיק רישא:

**יא**

**ר'** יוסי בן משולם לחד שינוייא בגמ' בכורות דף כ"ה ס"ל דבר שאינו מתכוין אסור ולאידך שינוייא ס"ל מותר וע"ש:

**יב**
**ראב"ע** ס"ל דבר שאינו מתכוין מותר ביצה כ"ג א':

**יג**
**רב** נחמן ס"ל ג"כ דבר שאינו מתכוין מותר שם דכר"ש ס"ל וע"ש וכן רבא קאמר שם בשם ר"ל משמע דהכי ס"ל ומיהו לחד לישנא שם לא אמר רבא משמיה דר"נ רק ר"נ לחודא ע"ש עיין תוס' בשבת פ"א שכתב דרבא ס"ל כר"ש מהך דביצה וכוונתם מהך לישנא דגריס אמר רבא אר"נ תיקשה אמאי אוסר:

**יד**
**אמימר** דשרי זילחא במחוזא ע"כ דס"ל דשא"מ אסור דאי ס"ל מותר בכל מקום מותר כדמסיק שם בגמ' והאידנא דקי"ל כר"ש שרי עיין שבת צ"ה ותבין זה ועיין בב"י סימן של"ז דגורס אביי ובאמת אמימר לא היה דר במחוזא רק בנהרדעא כדאמר בכמה דוכתי אנא מנהרדעא:

**טו**
**רבינא** ס"ל דשא"מ אסור מדאשכחי' רבא תוספאה דקא מצטער מהבלא ולא התיר להרביץ הבית ולר"ש שרי כדמסיק שם בגמ' דף צ"ה וכמ"ש באות הקדום ולאמרי לה בגמ' שם דלאו רבינא הוי רק רב אשי:

**טז**
**רב** אשי ללישנא דאמרי לה שם מבואר דס"ל דשא"מ אסור ואין ראיה ללשון זה על רבינא וללישנא קמא אין ראיה על רב אשי וע' לקמן אות מ"ב מש"כ:

**יז**
**ר"א** בן פדת דהוא סתם ר' אלעזר המוזכר בגמ' ס"ל דשא"מ אסור לדעת בה"ג כנ"ל להוכיח דבה"ג ס"ל דלר"ש מותר לכבד הבית אף בשל תמרה והתוס' בשבת צ"ה הקשו משבת קכ"ד דאמר אלא מחמה לצל בהא לימא ר"א אף של תמרה דמשמע בשל תמרה אסור לכבד לכ"ע וצ"ל לדעת בה"ג דס"ל דר"א תלמידיה דרב ומסתמא כרב ס"ל בדשא"מ דאוסר כמש"ל אות ה' וכעין מ"ש בשבת קכ"ח בר"ה תלמידיה וכרב ס"ל לאסור מוקצה כנ"ל ליישב דעת בה"ג אך דעת התוס' והרא"ש להוכיח מהך דשבת קכ"ד דאף לר"ש אסור לכבד ש"מ דס"ל דר"א יכול להיות דס"ל כר"ש וכן יש להוכיח מרש"י שם דכ' דאף ר"ש מודה ולמאי כ' רש"י זאת דהא התם מארא דשמעתא רב ורב כר"י ס"ל וע"כ לומר משום הא דמקשה אר"א בהא לימא ר"א אף בשל תמרה גם ר"א בן פדת תלמיד מובהק

דר' יוחנן כמ"ש ביבמות אלעזר תלמידך יושב ודורש והכל יודעין שתורתך היא ור"י ס"ל דשא"מ מותר ועיין באות כ"ט:

**יח**

**אע"פ** דפסיק רישא אסור מ"מ מותר לומר לעכו"ם לעשותו דאמירה לעכו"ם בדשא"מ בפ"ר לא גזרינן בב"י א"ח סימן רנ"ג בשם התה"ד ובש"ע שם ובמ"א ס"ק מ"א ועי' בט"ז שם ס"ק י"ח שאפשר דאין חולק על דין זה עש"ה ודוק וכ"כ המ"א בפשיטות בסימן שי"ד:

**יט**

**פסיק** רישא אי אסור במלאכה דרבנן דעת תה"ד סי' ס"ד להתיר ועי' במ"א סימן שי"ד ס"ק ה' שהאריך לחלוק עליו והכריח בראיות ברורות מש"ס ופוסקים דאסור באיסור שבת פ"ר אפילו בדרבנן ועי' בב"י סי' שי"ו בדבר שאינו במינו נצוד לא אסור פסיק רישא אך בש"ע שם סעיף ג' כ' דאסור וע' במ"א שם ס"ק ט' וע' תוס' פסחים כ"ה ב' ד"ה לא אפשר דמשמע דס"ל בדרבנן מותר פסיק רישא שוב מצאתי שהמ"א הרגיש בזה ועי' לקמן אות ל"ה מש"כ מזה:

**כ**

**דבר** שאינו מתכוין ומקלקל אי שרי לכתחלה לר' יהודה יש ב' דיעות בתוס' כתובות ד"ה ב' ד"ה את"ל לחד תי' ס"ל דלא שרי אף תרווייהו רק במקום מצוה ולחד שינוייא אף שלא במקום מצוה שרי היכא דאיכא תרווייהו בהדדי ע"ש ועיין במש"ל פ"א מהלכות שבת ועיין מ"ש לקמן אות ה':

**כא**

**דבר** שאינו מתכוין שרי לר"ש אף בחובל ומבעיר אף דמקלקל חייב לר"ש בחובל ומבעיר ואמרינן בכריתות דף י"ט דהואיל ומקלקל חייב מתעסק נמי חייב בהו לר"ש לא דמי מתעסק לדבר שאינו מתכוין דמתעסק מתכוין למלאכה רק שאינו מלאכת מחשבת ולכך כמו דמקלקל חייב אף שאינו מלאכת מחשבת כך מתעסק אבל דשא"מ כלל למלאכה ואף בשאר איסורים כגון בכלאים ובנזיר פטרינן דשא"מ דלאו משום מלאכת מחשבת מיפטר רק משום שאינו מתכוין כלל למלאכה ולכך אף לר"ש פטור דשא"מ בחבורה ובהבערה כ"כ התוס' כתובות ה' ב' ד"ה את"ל:

**כב**

**ר"ג** ס"ל דשא"מ אסור לדעת בה"ג ראייתו מהא דאמר בביצה כ"ב מכבדין בין המטות בי"ט אבל בשבת לא ואף בי"ט דוקא בין המטות אבל כל הבית לא וכמ"ש הרא"ש שם ולדעת בה"ג וסייעתו שהם הר"ח והרי"ף כיבוד מותר לדידן דפסקינן כר"ש וע"כ כר"י

ס"ל דדשא"מ אסור אבל לדעת הרא"ש וסייעתו דכיבוד אסור אף לר"ש דהוי פ"ר אין ראיה ודוק:

**כג**

**ר"א** בר צדוק דאמר התם בביצה כ"ב ב' פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית ר"ג ולא היו מכבדין בי"ט ס"ל ג"כ דשא"מ אסור לדעת בה"ג וכמ"ש באות הקדום אך אין צורך להביא ראיה מכאן דבהדיא מבואר בכריתות ד"נ ע"ב לאוקימתא דר"א דר"א בר צדוק ס"ל דשא"מ אסור וכ"כ התוספות ביומא ל"ד ב':

**כד**

**אם** תחלת המעשה הי' במתכוין אע"פ שאח"כ אינו מכוין אסור כך העליתי בחידושי מהך דברכות י"ט ב' המוצא כלאים בבגדו פושטו אפילו בשוק והקשיתי דהא עכשיו אינו מכוין להנאת לבישה רק שאינו פושט משום גנאי ולמה ידחה כבוד הבריות ושם כתבתי דלא הוי פסיק רישיה והעליתי מזה כיון שתחלת הלבישה היה במתכוין והנאת הלבישה נגרר הכל אחר לבישה ראשונה והבאתי ג"כ ראיה מרפ"ק דשבת היה טעון אוכלין ומשקין ונכנס ויוצא כל היום אינו חייב עד שיעמוד דאף לקולא אמרינן דהכל נגרר אחר התחלת המעשה וכ"ש לחומרא ועיין בזה:

**כה**

**עוד** יש לחקור דהך דדבר שאינו מתכוין מותר יש לומר דהוא רק היכא דעיקר תכלית האזהרה היא על עשיית האדם ועסקו בפעולה הלזו כגון מלאכת שבת שאין כוונת האזהרה על תכלית המלאכה הנגמרת רק על עשיית האדם את המלאכה ואינו שובת לכך כשאינו מתכוין אף שתכלית המלאכה נגמרת כיון שעיקר האיסור עשיית האדם והוא אינו מתכוין משא"כ כשעיקר האיסור הוא תכלית הנמשך מן העשיה כגון לאו דטומאה לכהן ונזיר מה לי אם אינו מכוין סוף סוף נטמא וקצת ראיה לזה ממ"ש המתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה ובחידושי הארכתי בזה ואמנם יש לסתור מזה מהך דפ' כל התדיר מזלפין יין ע"ג האישים וכן יש לעיין מפרק כל שעה גבי אפשר לא מכוין וצ"ע:

**כו**

**עוד** יש לחקור בהך דפסיק רישא אם הענין מצד עשייתו הוא פ"ר רק, שהספק מצד חוץ כגון במדליק על הקבר דפ"ר הוא שלא יחטא אבל יש כאן ספק שמא יש בו פותח טפח וחוצץ בפני הטומאה זה הספק אינו מצד המעשה רק מצד חוץ ומ"מ עדיין צריך הדבור תלמוד כמ"ש בחידושי שם:

**כז**

**עוד** יש לחקור אם פ"ר אסור מדאורייתא או מדרבנן ועיין לקמן אות ל"א ועוד חזון למועד לעיין בזה:

**כח**

**רשב"ל** ס"ל דבר שאינו מתכוין מותר שבת פ"א ב' צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בו ופירש"י דס"ל דשא"מ מותר:

**כט**

**ר'** יוחנן ס"ל דשא"מ מותר ע"ש בשבת פ"א ב' דזה תלוי לדעת הסוברים אליבא דר' יוחנן דס"ל הלכה כסתם משנה ע"ש בתוס' ד"ה והאמר ועיין בח"ב בערך הלכה כסתם משנה:

**ל**

**ר'** עקיבא ס"ל דשא"מ מותר ב"ק קי"ג א' דס"ל מותר ללבוש כלאים להבריח המכס וקאמר בש"ס דטעמיה דס"ל דשא"מ מותר ועיין בכ"מ פ"ו מה' כלאים שכתב דטעמיה דר"ע לאו משום זה ע"ש דאף מאן דס"ל דשא"מ מותר אוסר לגנוב המכס אך עכ"פ ר"ע דמתיר אף לגנוב כ"ש דס"ל דבר שאין מתכוין מותר ועיין בערך מלאכה שאין צריכה לגופה אות ז' מש"כ בזה:

**לא**

**דעת** רש"י בשבת דף קכ"א ב' דדבר שאין מתכוין לר"י רק מדרבנן אסור ולכך במקום מזיקין לא גזור ולכך נחש דורסו לפי תומו וראיתי בחידושי הרשב"א שבת קל"ג א' ד"ה אמר אביי לא נצרכה אלא לר"י דאמר דבר שאינו מתכוין אסור וז"ל ומהא שמעינן דבר שאינו מתכוין לר"י מדאורייתא אסור מדאצטריך רחמנא למשרי הכא עכ"ד ולכאורה ראיה חותכת היא וקשה לרש"י ונ"ל דבאמת מסקינין התם דבתר דשמעי' מרבא סברי' דבפ"ר ר"ש מודה א"כ לפי דקבל מרבא דיש חילוק בין פ"ר לדשא"מ א"כ י"ל דבאמת דשא"מ מדרבנן אסור ושאני הכא דהוא פ"ר והנה מבואר מזה דעכ"פ פסיק רישא מדאוריית' אסור ומ"מ נ"ל דאין ראיה דהנה קשה עוד מאי מקשה שם ואביי לית ליה האי סברא דפ"ר אסור והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפ"ר מנ"ל דלית ליה דלמא באמת אית ליה דאסור רק דאינו אסור מדאורייתא רק מדרבנן ולא איצטריך קרא להכי ולא קשה מידי לאביי דרבא הוא דמשני דאצטריך קרא להתיר כאן פ"ר דס"ל דפ"ר דאוריית' אבל לאביי דמדרבנן אסור לא אצטריך קרא להתיר ונראה דבאמת קים ליה להש"ס דאף לרבא פ"ר אינו אסור כ"א מדרבנן ואף עפ"כ אצטריך קרא עפ"י מש"כ הט"ז ביו"ד סימן קי"ז דדבר המפורש בתורה אין כח ביד חכמים לאוסרו כיון שמפורש ההיתר

בתורה ע"ש בס"ק א' ולפ"ז אפשר לומר דלכך פרט התורה בשר אפילו במקום בהרת שלא יהיה כח ביד חכמים לאסור כיון דהוא פסיק רישא ואין לומר כיון דמן התורה חייב למול היאך יוכלו לעקור דבר תורה מ"ע דמילה ז"א דהא יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשוא"ת כמ"ש ביבמות דף פ"ט ולכך כתבה תורה ההיתר בפי' דאז שוב לא יהיה כח ביד חכמים לאסור כסברת הט"ז וא"כ מבואר מסוגיא זו ההיפוך דפ"ר מדרבנן לכ"ע ודוק. ואמנם אכתי קשה מנ"ל להקשות על אביי וכי ליה ליה פ"ר מדלא אוקי כרבא דלמא ס"ל פ"ר אסור מדרבנן ומ"מ לא רצה לאוקמי כרבא דהתורה פרטה ההיתר בכדי שחכמים לא יוכלו לאסור שזה היה דוחק אצלו ועוד דאפשר דלא ס"ל כסברת הט"ז אלא דאף בדבר המפורש ההיתר יוכלו לאסור. אף לשיטת רש"י נכון מאד דרש"י ס"ל דגם לר"י דשא"מ הוא אסור רק מדרבנן וא"כ ע"כ אביי אף דמוקי אליבא דר"י הוצרך לומר כסברת הט"ז הנ"ל דפרט ההיתר בכדי שלא יוכלו חכמים לאסור דהא גם לר"י אינו אסור כי אם מדרבנן וא"כ מקשה שפיר דבכה"ג אפילו כר"ש הוי מצי לאוקמי דפ"ר אסור גם לר"ש ודוק. נמצא לפי מה שהוכחנו אדרבא מסוגיא דשמעתין מוכח כדעת רש"י דדשא"מ לר"י מדרבנן אסור דלא כהרשב"א ולפ"ז יש להוכיח דאף פ"ר לר"י אינו אסור כ"א מדרבנן דאל"כ מאי מקשה לאביי דילמא משום כך מוקי כר"י דלדידיה פ"ר מדאורייתא אסורין ודשא"מ ואינו פ"ר אסור רק מדרבנן אבל לר"ש ע"כ פ"ר רק מדרבנן אסור דאי דאוריית' הו"ל לאסור דשא"מ בלא פ"ר עכ"פ מדרבנן אלא ע"כ ש"מ דפסיקא ליה להש"ס דאפילו לר"י גם פ"ר אינו אסור אלא מדרבנן איברא כד מעיינינן שפיר איכא להוכיח להיפוך מהך שמעת' דשבת דדשא"מ לר"י ופ"ר לכ"ע מדאוריית' אסור דהא איתא התם עוד ברייתא השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות אבל עושה אתה בסיס שע"ג רגלו והא למה לי קרא דשא"מ הוא אמר אביי לא נצרכה אלא לר"י דאמר דשא"מ אסור רבא אמר אפילו תימא ר"ש מודה ר"ש בפ"ר. והנה יש להקשות לפ"ז בין לאביי בין לרבא קשה דלמה ליה למכתב בשר דאפילו במקום בהרת ימול דהא מה דתי' לעיל אביי דלא נצרכה כ"א לר"י דס"ל דשא"מ אסור ליתא כיון דכבר גלי קרא דכאן מותר דשא"מ אף לר"י דכתיב לעשות כדאוקי אביי גופא וכן לרבא ליכא למימר דאצטריך הואיל והוא פ"ר הא כבר גלי דפ"ר ג"כ מותר כאן כדאוקי רבא גופא והוא קושיא חמורה מאד. שוב מצאתי בחי' הרשב"א שהרגיש בזה וע"ש מה שתי' אך לענ"ד נראה לי בפשיטות דבאמת הך קרא דלעשות גלי לן דלית איסור מן התורה כאן בדשא"מ לאביי אליבא דר"י דס"ל בכל דוכתא דאסור וכאן מודה דגלי קרא דלעשות וכן לרבא אפילו לר"ש דבעלמא פ"ר אסור גלי קרא דהכא שרי פ"ר מה"ת אך עדיין הוי מצינן למימר דמ"מ איסור דרבנן

איכא ומילה בצרעת מדרבנן לא מהלינן שיש כח בידם לעקור דבר מה"ת בשוא"ת ושלא כדעת הט"ז בי"ד שכתבתי לעיל לכך כ' קרא יתירא בשר דאפילו במקום בהרת ימול ולמאי אי לומר דמה"ת חייב הא מלעשות נפקא אלא להכי אצטריך דחייב למול ואין כח ביד חכמים לאסור ולעשות סייג כאן כך היה נ"ל ליישב הסוגיא ולפ"ז היה מוכח בהיפוך דדשא"מ לר"י ופ"ר לר"ש מדאוריית' אסור דאל"כ חד קרא סגי והדרא קושיא לדוכתא ודוק:

אך אחר העיון יש לקיים סברת רש"י הנ"ל דדשא"מ לר"י מדרבנן אסור והוא דיש להקשות כיון דגלי קרא כאן דדשא"מ מותר לאביי אליבא דר"י קשה לגמור מיניה בכל דוכתא דדשא"מ מותר וכן לרבא ליגמור מיניה דפ"ר מותר בכל דוכתא ויש לתמוה על הש"ס דלא מקשה ליגמור מיניה והו"ל לאשכוחי טעמא ולתרוצי דלא מצינן למיגמר מהכא מאיזה טעם לכך נראה דבאמת הכין הוא דהנה ר"י ור"ש פליגי בדבר שאינו מתכוין ולא ביארו בשום מקום טעם פלוגתתן אי מקרא נפקא להו וע"כ דבסבר' בעלמא פליגי דר"י מצד הסברא לא אזיל בתר הכוונה רק בתר גוף המעשה כיון שהתורה אסרה דבר זה כגון לבישת שעטנז קציצת בהרת עשיית מלאכה בשבת עיקר תכלית האיסור הוא המעשה שלא יהא נעשה אף שלא יתכוון בם ור"ש אזיל בתר כוונה דס"ל שזהו עיקר האיסור ולפ"ז היה מקום לומר דלר"י מן התורה אסור לכך גלי קרא לעשות ומהכא נפקא לן בכל דוכתא דמה"ת שרי וכן לר"ש בפ"ר מודה מצד הסברא והו"א דמה"ת אסור כיון דהסברא נותנת כן לכך גלי קרא דלא תיזול בתר סברא חיצוניות וביארה דמה"ת מותר הוא אף דהסברא נותנת לאסור גזירת הכתוב הוא דמותר אבל לענין איסור דרבנן הסברא במקומה עומדת דראוי לאסור ולכך אוסר ר"י דשא"מ מדרבנן כדעת רש"י וכן ר"ש אוסר פ"ר מדרבנן והנה בכדי שלא יעשו סייג גם במילה לעקור ד"ת שלא למול במקום בהרת לכך כ' בשר לאורויי דכאן אין רשאין לעשות סייג ומקרא יתירא שמעינן לה דכבר נשמע מלעשות דמה"ת מותר וע"כ לאורויי דכאן אף איסור דרבנן ליתא ולא קשה דנגמור מהכא בעלמא דאף איסור דרבנן ליכא ז"א דכאן משום חומר מצות מילה גזרה תורה למול אפילו במקום בהרת ושלא יעקרוהו חכמים עבור איסור דבריה' כן נ"ל ודוק:

והנה אחר שהמשכנו הדבור לבאר אי דשא"מ לר"י מדרבנן אסור נרחיב בזה הדבור עוד דלענ"ד במחלוקת שנוי דהנה בשבת דף כ"ט ב' קאמר עולא מחלוקת דר"י ור"ש בגרירה בקטנים דאפשר בלא גרירה אבל בגדולים דלא אפשר בלא גרירה אפילו לר"י

מותר מתיב ר"י רש"א גורר אדם מטה וכסא וספסל קתני גדולים וקתני קטנים עולא מתרץ לטעמיה מטה דומיא דכסא ע"כ:
והנה מדברי עולא דס"ל דהיכא דלא אפשר מודה ר"י מבואר דס"ל דלר"י דשא"מ מדרבנן אסור דאי מה"ת ודאי דליכא לפלוגי בין אפשר ללא אפשר והנה בזה יש ליישב קושיית הרשב"א ח דשבת קנ"ז הנ"ל דמשמע דדשא"מ דאוריית' אסור מדאצטריך קרא למשרי הכא די"ל דהתם אביי קאמר ליה ובשיטת רב יוסף רבי' ס"ל דאותיב לעולא מהך דגור' ולא ס"ל כעולא ואפשר דטעמיה דס"ל דשא"מ מדאורייתא אסור ולכך אפילו בלא אפשר אסור ואביי בשיטת רב יוסף רבי' אמרה אבל לפי מה דשני סתם גמרא אליבא דעולא לא קשה קושיית רב יוסף מהך דגורר נקטינן כעולא דלר"י דשא"מ מדרבנן אסור כדעת רש"י ודלא כהרשב"א אמנם זה שכתבנו דאביי ס"ל כרב יוסף דאפילו בלא אפשר אסור לר"י ליתא דהמעיין בסוגיא דפרק כ"ש בפסחים ד' כ"ה ב' יראה דלאביי שם בין ללישנא קמא בין לאיכא דאמרי ס"ל לאביי דלר"י היכא דלא אפשר מודה דמותר רק רבא ס"ל ללישנא קמא דלר"י בלא אפשר ג"כ אסור ולאיכא דאמרי גם רבא מודה דלא אפשר מותר גם לר"י יע"ש היטב ובתוס' ד"ה לא אפשר עכ"פ מבואר דאביי ס"ל דבלא אפשר מודה ר"י ע"כ דס"ל דדשא"מ מה"ת מותר וקשה הך דשבת אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא.
והנה יש להקשות קושיא עצומה אהך דשבת קל"ג דמשני אביי לא נצרכה אלא לר"י דס"ל דשא"מ אסור דהא איהו גופיה ס"ל בלא אפשר מודה ר"י והכא לא אפשר הוא דלא אפשר למול בלא קציצת הבהרת ודמי לגרירת גדולים דלא אפשר ומודה ר"י וא"כ למה לי בשר לאורויי דאפילו במקום בהרת ימול אפילו לר"י הא בלא אפשר מודה ר"י כמו דס"ל לאביי גופא וא"ל דמהכי יליף לאביי דלא אפשר שרי מדגלי קרא הכא במילה דז"א כיון דאצטריך קרא להכי ש"מ דהסברי' היא דאסור ומהכא לא מצי למילף בעלמא דשאני הכא משום חומר מצות מילה דחינן להאיסור וא"כ מנ"ל לאביי דלא אפשר שרי לר"י בעלמא אלא ע"כ צריך לומר דס"ל דהסברא החיצונה כן הוא וא"כ קרא במילה למה לי שוב מצאתי בפנ"י בפסחים שהרגיש בזה אבל לא היגלה ארוכה בדבריו לקושייתנו על אביי דהיאך מוקי כר' יהודה הא לדידיה גופיה לר"י מותר בכה"ג ואי דמיירי באומר אבי הבן לקוץ בהרתו מכוין א"כ אפילו כר"ש אתי ולא הוצרך לאוקמי כר"י וצע"ג. שוב מצאתי במג"ש בשבת דף מ"א שהעיר ג"כ בזה ולענ"ד ליישב ע"פ מה שנעיר עוד על מה שכתב רש"י הנ"ל דלר"י דשא"מ מדרבנן ואלו ביומא דף ל"ד ב' ד"ה ואמר אביי כתב וז"ל אלמא דס"ל לאביי דקרא מסייע ליה לר"י מדאצטריך קרא למשרי' עכ"ל מבואר דס"ל דשא"מ דאורייתא וא"ל דזהו דוקא לאביי אבל לדידן לר"י דשא"מ דרבנן דא"כ קשה

בשר דמילה למה לי וא"ל כדמסקינן בשבת משום דהוי פ"ר ובכה"ג אסור מדאורייתא דא"כ מאי מקשה ביומא לאביי דהא גם אביי הדר ביה וס"ל משום פ"ר ועיין בתוס' יומא שם ל"ה א' לכן נ"ל דבאמת הוי ס"ל לחלק בין פ"ר לאינו פ"ר דס"ל לר"י דהיכא דאינו פ"ר דשא"מ רק מדרבנן והיכא דהוא פ"ר הוא מדאורייתא וזה לר"י דוקא אבל לר"ש ס"ל מעיקרא דאפילו בפ"ר דרבנן דאל"כ הוי ליה לאסור אינו פ"ר מדרבנן עכ"פ ולכך מקשה ביומא מהך דאביי דס"ל לר"י דשא"מ דאורייתא בפ"ר וגם בעששיות הוא פ"ר ואם כן ראוי לאסור מדאוריית' (דאי הוי דרבנן לא הוי קשה ליה למקשן די"ל דאין שבות במקדש או די"ל כמ"ש לעיל דבדרבנן מחלקינן בין אפשר ללא אפשר ואי הוי דרבנן לא קשה בהך דעששיות דהוי לא אפשר וכמ"ש בעל מג"ש בשבת דף מ"א) וע"ז משני ה"מ בכל התורה באיסור דאוריית' אזי פ"ר אסור מדאוריית' אבל הכא צרוף דרבנן הוא ומותר בדלא אפשר ולפ"ז לא קשה לאביי בהך דבשר דמוקי כר' יהודה אע"ג דהוי לא אפשר דכיון דהוא פ"ר אסור מדאוריית' ובדאוריית' אין לחלק בין אפשר ללא אפשר אבל בפסחים מיירי דאינו פ"ר כמ"ש התוספות שם ושם מחלק שפיר בין אפשר ללא אפשר וא"ש ודוק:

## לב

**זכינו** לדין לפי מה שביררנו שיטת רש"י דלר"י דשא"מ מדרבנן והיכא דלא אפשר שרי בין לאביי בין לרבא בפסחים כ"ה דהא לישנא קמא איתותב שם בסוגיא ולל"ב לא אפשר ולא קא מכוין לכ"ע שרי וכ"ז היכא דאינו פ"ר אבל היכא דהוא פ"ר אסור מדאורייתא ובכה"ג אפילו לא אפשר אסור דבדאוריית' אין לחלק:

## לג

**והנה** הגאון בעל מג"ש בחידושיו לשבת מ"א ב' כתב בדרך אחר לדעת רש"י דבאיסור דאוריית' אסור ולא אפשר ובאיסור דרבנן מותר אבל לא נהירא דפשטות סוגיא דפסחים כ"ה שם משמע דאפילו בדאוריית' מותר לא אפשר דלא מחלק גם הנאת ע"ז דאוריית' גם מדמייתי עלה ממעילה וכלאים ופרה ואף שדחק ליישב זה לא נהירא גם לשיטתו צ"ל דבדאוריית' אסור שאינו מתכוין מדאוריית' וז"א דהא שבת קכ"א ב' שכתב רש"י דהורגו לפי תומו דדשא"מ מדרבנן והא התם הוא איסור דאוריית' מבואר דאפילו באיסור דאוריית' דשא"מ לרבנן לרש"מ:

## לד

**והנה** דעת התוספות בשבת מ"א ב' ד"ה מיחם וביומא ל"ד ב' ד"ה ה"מ דלר"י דשא"מ בשאר איסורים דאוריית' ובאיסור שבת לא מיתסר אלא מדרבנן דבעי מלאכת מחשבת

אך היכא דהוי פ"ר גם בשבת איסור מדאוריית' אפילו לר"ש רק היכא דלא ניחא ליה מפטר לר"ש משום מלאכה שאצל"ג אבל בפ"ר דניח' ליה כההוא דשבת דף כ"ג אי הוי מלאכה צריכה לגופה כיון דניח' ליה וחייב לר"ש אף דאינו מתכוין כיון דהוי פ"ר ולא הוי מלאכה שאצל"ג כיון דניחא ליה זהו תורף דבריהם ליורד לעומק דבריהם שם בכל קושיותיהם ותירוציהם ובכריתות דף כ' ע"ב דבריהם שם מגומגמים ובדוחק יש ליישבם ע"פ דבריהם שבכאן כאשר כתבתי בגליון שם איבר' דקשיא לי לדבריהם דבשאר איסורים דשא"מ לר"י מדאוריית' א"כ ראוי לאסור אף בלא אפשר דודאי אין סברא לחלק כלל בדאוריית' בין אפשר ללא אפשר כיון דאסור הוא מה"ת מה לי דלא אפשר לא יעשה דבר זה כגון בגדולים דלא אפשר בלא גרירה אי הוי אסור מדאוריית' מה לי בזה דלא אפשר ליה ליטלם בלא גרירה לא יטלם ולא יגררם ובפרט לפמ"ש התוספות בפסחים כ"ד ב' דהיכא דאפשר רק ע"י טורח חשוב לא אפשר ובודאי באיסור דאוריית' לא מקלינן לעבור על איסור דאוריית' בכדי שלא יטרח וטרח ולא יעבור ולפ"ז קשה דהא בהך סוגיא דפסחים ללישנא בתרא דקי"ל כוותיה מבואר דבין לאביי ורבא בלא אפשר שרי ר"י דשא"מ ואפילו בשאר איסורים דהא הנאה הבאה לו לאדם בע"כ דאיפלגו ביה הוא איסור עכו"ם וכיון דלדעת התוספות בשאר אסורין לר"י דשא"מ מדאוריית' אסור היאך שרי בלא אפשר (הג"ה ובדוחק נ"ל ליישב דהתוספות לא כ"כ רק לפי ס"ד דאביי בשבת קל"ג דעלי' קאי הש"ס והתוספות שם דלא הוי מחלק בין פ"ר ואוקי האי קרא דבשר לר"י בדבר שאין מתכוין ש"מ דלר"י דשא"מ דאוריית' אסור אבל לפי מה דאסיק אביי לחלק בין פ"ר א"כ ס"ל דלר"י דשא"מ אף בשאר איסורים דרבנן ושאני ההוא דמילה דאצטרך למיכתב בשר למשרי משום דהוי פ"ר ובכה"ג אסור מדאוריית' והא דלא משני בש"ס דיומא דלפי מה דהדר ביה אביי הוא דרבנן י"ל דעדיפא משני דאפילו לפי הס"ד דאביי דהוא דאוריית' הוא רק בשאר אסורים ולא בשבת נמצא לפמ"ש לפי הדין ס"ל להתוס' דאפילו בשאר אסורים דשא"מ דרבנן לר"י כמ"ש ולא כ' התוס' כן רק לס"ד דאביי ודוק ע"כ הגה מבני):

## לה

**והנה** דעת התוספות בשבת וביומא שם דרש"י ס"ל דלר"י דשא"מ אינו אסור כ"א באיסור דאוריית' ולא באיסור דרבנן וע"ז השיגו עליו דהא ר"י אוסר בגרירה דהוא איסור דרבנן חופר כלאחר יד והנה התוספות בבכורות כ"ד ב' ד"ה והיינו כ' ג"כ דתולש כלאחר יד הואיל והוא איסור דרבנן שרי באין מתכוין והביאו ראיה מדמקלקל מותר לר"י באין מתכוין אף דמקלקל אסור דרבנן שרי לר"י באין מתכוין ה"ה תולש כלאחר יד אף דאסור

מדרבנן שרי באין מתכוין (ומכאן קשה לי על המשנה למלך בפ"א מהלכות שבת שרצה לחלק דמקלקל קיל לר"י משאר איסור דרבנן לדעת התוס' והרי התוס' מביאין ראיה ממקלקל לשאר איסור דרבנן להתירו באין מתכוין ש"מ דלא ס"ל לחלק ולומר דמקלקל קיל) והקשה עוד דהרי בגרירה אוסר ר"י אינו מתכוין אף דמקלקל ותי' דגרירה שמא מתקן הוא שמשוה גומות מצד אחר ודבריהם תמוהים נהי דאינו מקלקל מ"מ אסור דרבנן הוא דחופר כלאחר יד ודמי לתולש כלאחר יד דס"ל דמותר בא"מ לר"י וע' במל"מ שהקשה על התוס' ונעלם ממנו להקשות על דבריהם מיניה וביה שהקשו מגרירה מטעם מקלקל ולא שמו עין לזה דחופר כלאחר יד הוא וצע"ג. ועוד יש לעיין על הא שכתב דבדרבנן דבר שאינו מתכוין מותר ובתוספות ע"ז י"ב ב' ד"ה אלא בוורד כתבו דאפילו לא הוי עקרייהו לריחא יש לאסור דאף דאין לוקחין אלא דרך הנאתן מ"מ איסורא איכא והלא בשלא כדרך הנאתן אינו כ"א איסור דרבנן ולכך שרי לחולה שאין בו סכנה כדאמר בפ' כ"ש ובאיסור דרבנן דשא"מ מותר והא שם אינו מתכוין וי"ל דשם הוי פסיק רישא עוד כתבו שם דאף דמשמע שם לקמן גבי גוזז פרה אדומה דבר שא"מ אסור כ"א מדרבנן ואפ"ה אסור שם בשמעתין היינו משום דל"ד לתולש כלאחר יד דאין איסור דאו בשום מקום אבל גזיזה בקדשי מזבח הוא איסור דאו' ולכך אף בקדשי ב"ה דהוא דרבנן כל דתקון רבנן כעין דאוריית' תקון דלגמרי עשו קדשי ב"ה כקדשי מזבח. והנה באמת היו יכולין לתרץ קושייתם בפשיטות דהתם הוי פ"ר ולכך אסור אף בדרבנן ולכאורה נראה להוכיח מזה דס"ל כדעת תה"ד דפ"ר מותר בדרבנן אך באמת גם התה"ד לא כ' רק לדידן דשרינן דשא"מ ואסרינן פ"ר י"ל דוקא באיסור דאוריית' אבל לא בדרבנן אבל התוספות דקא אליבא דר"י דאוסר אפילו דשא"מ בדאוריית' פשיטא דראוי עכ"פ לאסור פ"ר בדרבנן. ועוד דעדיף לתרץ זה דהחמירו בפ"ר בדרבנן ממה שתירצו דאפילו באינו מכוין אוסר בדרבנן ולחלק בין דרבנן לדרבנן כמו שחילקו הם סוף דברי התוס' תמוהים בעיני. והנה לכאורה קשה בל"ז בסוגיא דהתם דהוכיח דר"י בן המשולם ס"ל דשא"מ מותר כר"ש הא מודה ר"ש בפ"ר דאסור וא"כ ר"י בן המשולם דלא כמאן ולכאורה היה נראה מכאן ראיה לבעל תה"ד דפ"ר בדרבנן מותר והשתא מוכח שפיר אא"ב דבדאורייתא מתיר דשא"מ לכך י"ל דבדרבנן אפילו פ"ר מותר אלא אי אמרת דס"ל דשא"מ אסור בדאוריית' עכ"פ פסיק רישא בדרבנן ליתסר (דהרי פ"ר בדרבנן ודאי לא קיל מדשא"מ דאוריית' תדע דלרוב הפוסקים אף דדשא"מ מותר בדאוריית' ס"ל פ"ר אסור בדרבנן כמ"ש המ"א שם אך לדעת המ"א דס"ל פ"ר לכ"ע אסור אף בדרבנן קשה דהוי ליה למימר ולטעמיך דס"ל כר"ש הא מודה ר"ש בפ"ר ונראה דבאמת המקשן לא מצי להקשות דס"ל דאיה"נ

דפ"ר בדרבנן מותר אבל לפי המסקנא דמסיק דשאני פרה דלא שכיחא י"ל דבאמת בכל דוכתא פ"ר אסור אף בדרבנן ושאני פרה דלא שכיחא:

## לו

**הנה** לפמ"ש התוספות דבשבת מותר מדאוריית' אף לר"י כמש"ל אות ל"ד נלע"ד להמציא סברא חדשה דלמאן דס"ל מקלקל בחבורה והבערה חייב כר"ש וכר"א דס"ל הכין במסכת שבת ן ק"ו א':

הנה בזה דשא"מ אסור מדאוריית' בחובל ומבעיר ומנא אמינא לה דהנה התוס' מקשין בפ"ק דכתובות ד"ה ב' ד"ה ואת"ל דלרש"י ראוי להתחייב דשא"מ בחובל ומבעיר כמ"ש בכריתות דלר"ש הואיל ומקלקל חייב מתעסק נמי חייב ה"ה דבר שא"מ נתחייב ותי' דשאני מתעסק דלא פטרי' ליה אלא מטעם דאינו מלאכ' מחשבת ולכך הואיל ומקלקל חייב אף דאינו מלאכת מחשבת ה"ה מתעסק אבל דשא"מ פוטר ר"ש לא מטעם מלאכת מחשבת דהרי אף בשאר איסורי' בכלאים ונזיר פוטר דשא"מ לכך אף בחובל ומבעיר פטור ולפ"ז היכא דהפטור מחמת מלאכת מחשבת חייב בחובל ומבעיר למ"ד מקלקל בחבורה ובהבערה חייב והנה התוספות כתב לחלק דבשביל זה בשאר אסורים דשא"מ אסור מדאוריית' לר"י ובשבת אינו אסור כ"א מדרבנן משום דבשבת בעי' מלאכת מחשבת ולכך פטור מה"ת ולפ"ז בחובל ומבעיר דלא בעינן מלאכת מחשבת ממילא דחייב דשא"מ לר"י מה"ת ובזה יש ליישב קושיית התוספות בשבת מ"א ב' וביומא שם לשיטתייהו דלר"י דשא"מ אינו אסור מן התורה והקשו מכריתות כ' ע"ב דמוקי ר"א שנתכוין לכבות והובערו מאליהן וראב"צ דמחייב סבירא ליה כר"י דדשא"מ אסור והא לר"י אינו חייב רק אסור מדרבנן ואיך מחייב חטאת ולפמ"ש י"ל דראב"צ ס"ל דמקלקל בחבורה ובהבערה חייב דלא בעי' מלאכת מחשבת [ובפרט דלעיל קאמרי ר"א ור"ח דראב"צ ס"ל מקלקל בהבערה חייב אך דלכאורה מהא משמע דר"א לא ס"ל הכי דא"כ הו"ל לאוקמ' באוקימתייהו וי"ל דס"ל דכ"ע מודו דמקלקל בהבערה חיי' רק דלכך לא מוקי כאוקימת' דר"א ור"ח דפליגי דמקלקל בהבערה ומוקי באוקימת' אחרינ' ודוק] ולכך מחייב בדבר שא"מ בהבערה כיון דלא בעי' מלאכת מחשבת בהבערה ודוק:

## לז

**רבה** ס"ל דשא"מ מותר שבת כ"ב כל מילי דמר עביד כרב לבר מהני תלת דעביד כשמואל הלכה כר"ש בגרירה וראיתי בפנ"י פסחים כ"ה ב' בסוגי' דלא אפשר וקא מכוין די"ל דוקא במלאכה דרבנן כגון גרירה ס"ל כר"ש אבל במלאכה דאוריית' י"ל דס"ל דשא"מ אסור:

### לח
**אביי** כתבו התוספ' בשבת מ"א ב' בד"ה מיחם דמסת' כרבה רבי' ס"ל דדשא"מ מותר וכ' הפנ"י שם דהיינו דוקא במלאכה דרבנן אבל באיסור דאוריית' אוסר ובב"י באו"ח סימן של"ז גורס בהך דהמצניע ד' צ"ה אביי שרי זילחא במחוזא משמע דס"ל דשא"מ אסור דלא התיר רק ברצפה של שיש וי"ל דהתם הוי אסור תורה אי אתי לאשויי גומות והוי בונה אך נראה דהוי דרבנן דהא הוי בונה כלאחר יד מיהו בש"ס שם גרס אמימר ועיין מה שכתבתי לעיל אות י"ד:

### לט
**רב** יהודה לדעת הרשב"א שהבאתי לעיל אות ל"א דס"ל דלר"י דשא"מ אסור מן התורה א"כ מוכח דרב יהודה דאמר בשבת דף קכ"א ב' רוק דורסו לפי תומו ס"ל כר"ש דדשא"מ מותר אך רש"י כ' שם דאפילו לר"י דשא"מ לא אסור אלא מדרבנן ובמקום צערא שרי אך לרשב"א דלר"י דשא"מ אסור מה"ת מוכח דרב ס"ל כר"ש:

### מ
**רב** ששת דאמר שם בשבת קכ"א ב'. נחש דורסו לפי תומו ס"ל דשא"מ מותר ולדעת רש"י אין ראיה כמ"ש באות הקדום:

### מא
**רב** קטינא דאמר שם עקרב דורסו לפי תומו לדעת רשב"א ס"ל כר"ש ולדעת רש"י אין ראיה:

### מב
**רב** אשי נ"ל דס"ל דשא"מ מותר והוא מדאמר בשבת דף קל"ג א' דמילה שלא בזמנה אינו דוחה שבת דשבתון עשה וה"ל שבת עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וקשה דהא שם דף ק"ב ב' בבריית' תני מילה דוחה את הצרעת בין בזמנה ובין שלא בזמנה יו"ט אינה דוחה אלא בזמנה ואיתא שם בגמרא דצרעת הוא עשה ול"ת והקשו שם בתוס' ד"ה האי עשה דניליף מהכא דעשה דוחה ל"ת ועשה ותי' די"ל מה למילה שכן נכרתו עליו י"ג בריתות מבואר דאפילו מילה שלא בזמנה דוחה עשה ול"ת דצרעת וא"כ מאי משני רב אשי יו"ט עשה ול"ת הא מילה דוחה עשה ול"ת וצ"ל דלעיל בגמרא מקשה למה לי קרא דשא"מ היא ומשני אביי לא נצרכה אלא לר"י ורבא משני אפילו תימא ר"ש מודה ר"ש בפסיק רישא ועמש"ל אות ל"א באורך והנה צ"ל דרבא ס"ל דפ"ר אסור לר"ש מה"ת וי"ל דרב אשי ס"ל כר"ש וס"ל פ"ר אינו אסור מה"ת וא"כ אין בקציצת בהרת איסור מה"ת ואין ראיה דמילה דוחה ל"ת ועשה והדרינן לכללא דאין עשה דוחה ל"ת

ועשה ושפיר אמר רב אשי אין עשה דוחה ל"ת ועשה ומוכח מהכא דרב אשי ס"ל כר"ש דשא"מ מותר וא"ל דס"ל כר"י דשא"מ אסור רק דס"ל כדעת רש"י שכ' לעיל אות ל"א דגם לר"י אינו אסור דשא"מ כ"א מדרבנן שהרי כבר העליתי לעיל דאף לרש"י כיון דדשא"מ אסור מדרבנן א"כ בפ"ר אסור מן התורה וגם א"כ בלא אפשר ס"ל דגם לר"י מותר דכבר כ' לעיל דהיכא דאסור מה"ת אין חלוק בין אפשר ס"ל דגם לר"י מותר דכבר כ' לעיל דהיכא דאסור מה"ת אין חילוק בין אפשר ללא אפשר ובזה י"ל קושיות התוס' ביצה ד"ח ב' דהכא משמע דרבא ל"ל די"ט עשה ול"ת ושם בביצה אית ליה די"ט עשה ול"ת וע"ש דמסקו דרבא לית ליה יו"ט עשה ול"ת מהך דשמעתין מדלא משני כרב אשי ובאמת מוכח משמעתין לעיל דרבא ס"ל דיו"ט עשה ול"ת מדאמר לעיל דף קל"ב ב' בשמעתין רבא אמר מילה בזמנה ל"ל קרא מה שבת דוחה צרעת לא כ"ש וקשה דהוא ק"ו פריכא דהא י"ל אע"ג דדוחה שבת לא דחי צרעת דהוא עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וע"כ צ"ל דרבא ס"ל דאף שבת הוא עשה ול"ת ודוק. וא"כ לפ"ז נשאר קושיות התוס' דלמה לא משני רבא כמו רב אשי יו"ט עשה ול"ת הוא. ולפמ"ש א"ש דהא קשה מה משני יו"ט עשה ול"ת הא גם צרעת עשה ול"ת ואעפ"כ מילה שלא בזמנה דוחה אותה וצ"ל כמש"ל דרב אשי ס"ל דפ"ר אינו אסור כי אם מדרבנן ואם כן ליכא בצרעת עשה ול"ת אבל רבא לשיטתו דאמר לעיל אפילו תימא ר"ש מודה ר"ש בפ"ר אלמא דס"ל דפ"ר אסור מדאו' וא"כ הוי צרעת עשה ול"ת וא"כ לא יכול לשנויי דיו"ט עשה ול"ת דהא גם בצרעת עשה ול"ת ואעפ"כ מילה דוחה אותה אבל לעולם מודה רבא לרב אשי דיו"ט עשה ול"ת ומיושב קושיות התוס' בביצה ח' ב' ודלעיל כ"ה א' ודוק. איברא דעדיין ק' לרב אשי דס"ל כר"ש ופ"ר לא אסור אלא מדרבנן א"כ קשה קושיית הש"ס האי בשר מאי עביד ליה וצ"ל כדמשני באומר לקוץ בהרתו מכוין ואעפ"כ מילה דוחה אותה דהא סוף סוף הוי עשה ול"ת והדק"ל מאי משני יו"ט עשה ול"ת הא גם צרעת עשה ול"ת הוא כשאומר לקוץ בהרתו מכוין. ואפ"ל דס"ל לרב אשי דשאני התם בצרעת דאי אפשר לימול באופן אחר אבל הכא אפשר למולו למחר והוי כאילו יכול לקיים שניהם אך קשה דהתם נמי אפשר להמתין עד שיתרפא מצרעתו וי"ל דזהו ל"ח אפשר דלמא לא יתרפא לעולם וכמו בדבר שיל"מ דל"ח דשיל"מ אא"כ המתיר עתיד לבא בודאי [הג"ה מבן המחבר אך קשה דא"כ למה ליה לרב אשי למימר י"ט עשה ול"ת דהא אינו תלוי בזה דהא באמת דוחה צרעת דהוא עשה ול"ת ועיקר התי' חסר מן הספר דה"ל למימר שאני הכא דאפשר למולו למחר וכמו דמה"ת ברובא בטל ואחמור רבנן בדשיל"מ ה"ה הכא נהי דמדאורייתא דחי אחמור רבנן וצ"ע]:

# דרוסה

## א

**רב** ס"ל אין חוששין לספק דרוסה בחולין דף נ"ז ב' ובגמרא ר"ל דהדר ביה רב לגבי דשמואל וס"ל דחוששין ותלוי זה בשני הפירושים ברש"י שם ד"ה אתריה דשמואל ולחד פי' הדר ביה ולפי' רש"י שפי' בעצמו לא הדר ביה וס"ל דאין חוששין:

## ב

**שמואל** חייש לספק דרוסה שם בחולין והיינו באיהו שותק ואינהו מקרקרין כמבואר בסוגיא שם ויו"ד סימן נ"ז וע"ש:

## ג

**עולא** לא חייש לס' דרוסה בחולין מ"ג ב' ולעולא מ"ש מס' דרוסה קסבר עולא אין חוששין לס' דרוסה אך לשיטת הראב"ן שהביא הרא"ש שם י"ל דעולא ס"ל חוששין ושאני דרוסה דשכיח והגמ' לא חש להאריך וע"ש היטב. איבר' כל הפוסקים פסקו דלא כראב"ן עיין ביו"ד סימן ל"ב:

## ד

**רבה** ס"ל דחוששין לס' דרוסה מהא דאמר בחולין מ"ג ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים למאי נ"מ לס' דרוסה ש"מ דס"ל דחוששין ומיהו לשיטת רש"י דס"ל דאף לנקב אין בדיקה מבחוץ וע"ש בסוגיא וכ' דהוי מצי למימר נ"מ לס' נקובה א"כ י"ל דהך נ"מ לאו רבה קא' לה אלא סתמא דגמ' קא' לה למה דנקטינן דחוששין אבל רבה קא' אין בדיקה ונ"מ לס' נקובה גם לדעת תוס' חולין נ"ד דאף לודאי דרוסה מהני בדיקה י"ל דרבה ס"ל אין חוששין לס' דרוסה ונ"מ לודאי דרוס' אך לתי' הראשון של הרא"ש שם סי' ג' דלכך מהני בדיקה מבפנים ולא חיישינן שמא הארס מבחוץ וסופו לחלחל בפנים ותירץ דבס' דרוסה הקילו וצ"ל דהוי כס"ס ואם כן בודאי דרוסה לא מהני בדיקה אף מבפנים וע"כ רבה לא אמר דאין בדיקה ונ"מ לודאי דרוסה דהא ודאי דרוסה אף מבפנים אין בדיקה וי"ל דזהו הטעם דאין בדיקה מבפנים משום דאין בדיקה מבחוץ וחיישינן שמא סופו לחלחל והבן:

אך ממה דקאמר אלא מבפנים משמע מבפנים מהני בדיקה ובודאי דרוסה לא מהני בדיקה מבפנים לתי' הראשון של הרא"ש אבל לתי' השני של הרא"ש א"ש ודוק היטב:

**ה**

**רב** אשי ס"ל דחוששין לס' דרוסה כן משמע שם בגמ' דף נ"ג ע"ב דאמר שם בההוא בר אווזא דהוי ממסמס קועי' דמא דמכשיר מהא דאמרינן ס' כלבא ס' שונרא אלמא דבלא"ה חייש לספק דרוסה והוא פשוט למעיין בסוגיא שם:

**ו**

**לשיטת** רש"י דס"ל ודאי דרוסה אין לה בדיקה וכן פי' רב יצחק בר מאיר עיין תוספות חולין נ"ג ב' ד"ה דרוסה אם כן כל תנאי דמיירי שם בבדיקה מיירי בס' דרוסה וע"כ דחייש לספק דרוסה ואלו הן התנאים:

**ז**

**ר"נ** קא' שם בדרוסה עד שיאדים בשר כנגד בני מעיים ולשיטת רש"י המוזכר באות הקדום ע"כ דחייש לספק דרוסה וע' בחי' הרשב"א חולין דף מ"ח גבי ריאה הסמוכה לדופן כתב דטעמא דר"נ דס"ל כעולא דישב לה קוץ בווושט אין חוששין שמא הבריא וא"כ ס"ל אין חוששין לספק דרוסה וצ"ע:

**ח**

**רב** זביד שם בדרוסה משיאדים בשר בסימנים עד שיאדימו סימנים ולרש"י ע"כ דחייש לספק דרוסה:

**ט**

**בני** ר' חייא ושמואל משום חנינא בן אנטיגנוס ורב יוסף שם משמע דס"ל דחוששין לספק דרוסה לשיטת רש"י והא דקאמר שם גם כן לרב דמורי בה מכפא דמוחא ועד אטמ' ורב ס"ל אין חוששין כבר הקשו בתוס' שם ויש לתרץ דרש"י כתב זה לפי הגיר' המוזכר באות א' דרב הדר ביה לגבי דשמואל ודוק. אך התוספות כתב שם די"ל דרש"י גם כן מודה דאף בודאי דרוסה מהני בדיקה וא"כ אין ראיה ודוק. אך דעת הרז"ה והרא"ה דודאי דרוסה אין לה בדיקה:

**י**

**בדרסה** ואינו ידוע חי הוי על חלל הגוף או לא הוי ס' דרוסה כן דעת מהרש"א ומהר"ם בחולין נ"ג ב' ברש"י ד"ה דרוסה שאמרו ובתוס' שם. ובזה יש ליישב קושיות התוספות נ"ג א' ד"ה רוב אריות דורסין דרש"י ס"ל דורסין ממש והקשו דאם כן למה לא ניחוש לספק דרוסה כיון דאיכא רוב וע"ש. וי"ל דנהי דאיכא רוב דדריס מ"מ לא עדיף מודאי דרס ולא נודע כנגד חלל הגוף דמותר לרב ודוק:

**יא**

**ודעת** מהרש"ל שם בחולין נ"ג ב' דהיכא דודאי דרס ולא נודע אי בחלל או לא אזי חוששין אף לרב ע' בחכמת שלמה שם ולכאו' יש ראי' לדבריו ממ"ש שם בסוגיא בארי שנכנס ומצא צפורן בגבו של א' מהם דביבישה דעבידא דמשתמט' חייש רב וה"ה בתרי או בתלת ואמאי דהא בזה שנמצא צפורן אינו דרוסה כיון דלא שלף הצפורן ובהדי דשליף שדי זוהרי' וע"כ לומר כמ"ש שם התוס' לעיל דאין להתיר כשהנץ שוכב ע"ג העוף ולא הסיר רגליו די"ל דכבר דרס אותו כמה פעמים ואם כן הוי ג"כ כלא נודע אי הכה בחלל הגוף ואמרינן כיון דיש ראיה דדרס דרס ג"כ בחלל הגוף מקודם ה"ה הכא שוב ראיתי בדרישה סי' נ"ז שכתב בשם מהרש"ל שהטעם משום דאף כשנשאר צפורן בגבו מ"מ מיד כשנוטל הוא דורס ובדרישה בעצמו כ' סברא הנ"ל משום דחיישינן שמא כבר דרס בחלל הגוף ולפמש"כ תלוי בזה אם נאמר דלרב ל"ח בלא נודע מקום הדריסה אף שודאי דרס ה"ה הכא לא חיישינן ואף בנמצא צפורן יבישה ודוק בזה ועיין בט"ז סי' נ"ח שכתב ג"כ כדברי מהרש"ל ודוק בכ"ז:

## דחוי אצל בע"ח ודחוי מעיקרא

**א**

**ר'** יהודה ס"ל דיחוי אצל בע"ח יומא ס"ד ב' אך יש לדחות דדוקא בשעיר המשתלח ס"ל משום דס"ל כברייתא דדריש יעמד חי ולא שכבר עמד וע"ש בתוספות ד"ה יעמד חי בסוף הדבור שם וצ"ע ובזה יש ליישב קושיית התוספות פסחים ע"ג ב' ד"ה האמר רב וע"ש ודוק:

**ב**

**ר"ש** ס"ל אין בע"ח נדחין יומא ס"ג פסחים צ"א א' כריתות כ"ה ומשמע שם דאף בדחוי גמור כי הך דמפריש נקבה לפסחו ס"ל אין נדחין ועמ"ש בסמוך אות י"א בשיטת הרמב"ם:

**ג**

**ר"ש** ברבי בשם ר' ישמעאל בר יוסי ס"ל גם כן בע"ח אין נדחין זבחים נ"ט א':

**ד**

**רב** ס"ל בע"ח אין נדחין יומא ס"ד וזבחים נ"ט ועיין בתוספות פסחים צ"ו ד"ה קודם שחיטת הפסח שכתב דהיכא דדחי' בידים מודה רב אך כתב דדיחוי הקדש לא הוי דיחוי בידים וע"ש ועי' בכ"מ פ"ד מהק"פ הלכה ו' דלתירוץ הב' שכתב שם לתרץ השגת

הראב"ד דהרמב"ם לשיטתיה אזיל דס"ל כרב בע"ח אין נדחים כו' וע"ש משמע דאף דיחוי בידים אין נדחה לרב ולתירוץ ראשון שכתב שם משמע כדעת התוס' וע"ש ובסמוך נאריך בזה בס"ד:

**ה**

**ר'** יוחנן ס"ל בע"ח נדחין ודחוי מעיקרא הוי דחוי ויש דיחוי בדמים קדושין ד"ז וע"ש הפירוש ברש"י ותוס' ועיין בר"מ פ' ט"ו מה' מעשה הקרבנות דין ד' ומה שמקשה שם בכ"מ בשם המאירי על לשון הרמב"ם:

**ו**

**רבי** אליעזר בן פדת בעי אי בע"ח נדחין ותמה עליו ר"י שזה כמה שנים גדל בינינו ולא שמיע ליה מינן דבע"ח נדחין כריתות כ"ז:

**ז**

**ר'** אלעזר אמר ר' אושעיא ס"ל בע"ח נדחין ודיחוי מעיקרא הוי דיחוי ויש דיחוי בדמים כריתות כ"ח א' ותמיהא דר"א גופא בעי אי בע"ח נדחין כמ"ש באות הקדום ולא תפשוט ליה מדידיה שאמר משום ר"א דבע"ח נדחין בדין זה וי"ל דמיבעיא למאן דס"ל אין נדחין בדיחוי גמור כהך דמפריש נקבה לפסחו דמעולם אין ראוי נקבה לפסח והא דתמה עליו ר"י כמה שנים גדל בינינו היינו משים דגדל בינינו ראוי לו לפסוק דבע"ח נדחין אף בדיחוי קל ולמה לו לאהדורי למיבעיא למ"ד בע"ח אין נדחין כיון דאין הלכה כמותו או דר"י סבר דבעי כן אליבא דהלכתא אי הלכה בע"ח נדחין או אין נדחין ולכך תמה עליו כיון שגדל בינינו כו' אבל באמת ר"א ס"ל נדחין ומיבעיא למאן דס"ל אין נדחין בדיחוי גמור כנ"ל לדחוק וליישב שוב מצאתי בתוספות זבחים י"ב שהקשו על מה דבעי ר"א ולא פשיט ליה מדידיה ע"ש מ"ש בזה:

**ח**

**רב** עוקבא בר חמא משמע דפליג שם וס"ל דבע"ח אין נדחין כריתות כ"ח א' ובלא"ה תמיהא שם קושייתו דמנ"ל לאותביה מר"ש ליסייעיה מת"ק דס"ל נדחין מדקאמר ירעה ויש לתרץ דת"ק דס"ל ירעה אין ראיה דס"ל בע"ח נדחין די"ל שאני התם דהוא דיחוי גמור דהפריש נקיבה לפסחו הוי דיחוי גמור דלא חזי מעולם לשם הפסח וכמ"ש הלח"מ בפ"ד מהק"פ דאף הר"מ דס"ל בע"ח אין נדחין בהך דיחוי דמפריש נקיבה מודה דהוי דיחוי ולכך מקשה שפיר דהא ר"ש ס"ל אין נדחין אף בדחוי דמפריש נקבה דהוי דיחוי גמור ואף לרבנן דפליגי י"ל בדיחוי שאינו גמור מודו דאין נדחין דמנ"ל להשוות פלוגתא רחוקה ולפ"ז י"ל דרב עוקבא בר חמא ס"ל כרבנן דבדחוי גמור נדחין כרבנן דר"ש ובדחוי

שאינו גמור כהך דמטמא מקדש עשיר שהביא קרבן עני ס"ל אין נדחין ודוק היטב. שוב מצאתי קושיא זו שהקשיתי לסייעי' מת"ק שהקשו אותה בתוספות זבחים י"ב ד"ה שמע מינה ותי' באופן אחר ומ"ש ועיין תוספות קדושין ז' תמורה כ"ו:

**ט**

**רבא** ס"ל בע"ח נדחין כנלענ"ד דקאמר בזבחים ע"ג ב' השתא דאמור רבנן לא אקריב אי אקריב לא ארצה ואותבי' ליה מבריי' ומשני הא כמ"ד בע"ח נדחין כו' משמע דס"ל בע"ח נדחין ולכך לא ארצ' ובפרט לנוסחא דגריס שם א"ל הא כמ"ד בע"ח נדחין דמשמע דרבא גופא משני דהוא ס"ל כמ"ד בע"ח נדחין אך י"ל דוקא בדחוי גמור כהך דנתערבו דהוי דחוי גמור דאחר שנתערבו תו לא חזי לעולם להקרבה וגרע ממפריש נקבה לפסחו דחזי עכ"פ לשלמים והנך אפילו לשלמים לא חזי עיין בשער המלך פ"ד מהל' ק"פ אבל היכא דאינו דיחוי גמור י"ל דמודה רבא דאין נדחין מיהו שמעינן מיניה דבדיחוי גמור ס"ל נדחין אף דלא דחנהו בידים דהא התם לא דחנהו בידים רק שנתערבו ממילא ודוק היטב וע' בסמוך:

**י**

**ר"א** התנא דהוא ר"א בן הורקנוס ס"ל בע"ח אין נדחין מדאמר בתמורה י"ח ב' המפריש נקבה וילדה הולד יקרב עולה ש"מ דס"ל אף בדחוי גמור ודחנהו בידים אין נדחין וכ"כ התוספות זבחים י"ב קדושין ז' תמורה כ"ו ועיין בזבחים דף ע"ד דקאמר דר"א לית ליה דחויין כלל אפילו בשחוטין כחנן המצרי וע' בתוס' בתמורה שם דגריס ר' אלעזר דהוא ר"א בן שמוע. נשמע מינה:

**יא**

**דר"א** בן שמוע לפי גירסת תוי"ט הנ"ל ס"ל בע"ח אין נדחין ור"א בן הורקנוס ס"ל אף שחוטין אין נדחין מהך דזבחים ע"ד ובשעה"מ פ"ד מהק"פ הקשה מפסחים דצ"ו דאמר ר"א קודם חצות ירעה אלמא דאית ליה בע"ח נדחין ובין דנגרוס שם ר' אליעזר או ר' אלעזר קשה דהא תרווייהו ס"ל בע"ח אין נדחין כמ"ש ואיך קא' דקודם חצות ירעה וא"ל דהיכא דדחי' בידים מודה דנדחין דהא הר"מ בפ"ד מהק"פ פסק בהך דפסח דאינו נדחה ש"מ דאינו מחלק בין דחי' בידים ללא דחי' בידי' וא"כ תיקשי דר"א אדר"א עכ"ד. ולענ"ד לא קשה מידי ע"פ מ"ש בס' צל"ח פסחים צ"ו דהיכא דנמצא קודם חצות הואיל דבזמן דאתחזי לשחוט דהיינו בחצות שניהם קיימים אזי כששוחט הא' הוי השני דחיה בידים אבל אם לא נמצא עד אחר חצות אף דנמצא קודם שחיטה ולא שחטו לא הוי דיחוי בידים כיון דבחצות לא היה קיים ולא אקבע זה וכתב שם בדף צ"ח דלרבה דס"ל קודם שחיטה

ואחר שחיטה לא הוי דיחוי בידים ולר"ז דס"ל קודם חצות הוי דיחוי בידים ומיושב בזה דברי רש"י שם בדף צ"ח עם רש"י ד"ה ש"מ ע"ש. ולפ"ז הר"מ דפסק כרבה קודם שחיטה ואחר שחיטה כמבואר שם בפ"ד מהק"פ ולכך פסק דאין בע"ח נדחין והוא עצמו יקרב דקודם שחיטה לא הוי דיחוי בידים כיון דלא היה בשעת חצות אבל ר"א דאמר קודם חצות יעשה אחר חצות יקרב א"ש אף דס"ל אין בע"ח נדחין מכל מקום קודם חצות הוי דיחוי בידים ולכ"ע נדחה. אך קשה דלפ"ז הו"ל להרמב"ם לפלוגי בין קודם שחיטה לקודם חצות והו"ל לפרש דקודם חצות ירעה דהוי דחיה בידים ונראה לתרץ דהוי קשיא ליה להר"מ על רבה דאמר קודם שחיטה ואחר שחיטה דקודם שחיטה ירעה וע"כ לא אתיא מתניתין אלא כמאן דס"ל בע"ח נדחין לוקמא קודם חצות ואחר חצות ואתיא ככ"ע דאף למאן דס"ל דאין נדחין קודם חצות הוי דיחוי בידים וכ"ע מודו כמש"ל וע"כ לומר דרבה ס"ל דאף קודם חצות לא הוי דחוי בידים אך קשה דהא חזינן ר"א דס"ל בע"ח אין נדחין ואעפ"כ קודם חצות ס"ל ירעה ש"מ דהוי דיחוי בידים אך רבה הוכיח דע"כ ר' יהושע פליג אר"א וס"ל אף קודם חצות לא הוי דחוי בידים או דס"ל דאף דחוי בידים בע"ח אין נדחה דקשה ליה מאי קאמר ר' יהושע במתניתין שם שמעתי שתמורת פסח קריבה בו' לימא פסח קרב ופסח אינו קרב כקושיית הגמרא שם ותי' הגמרא דקמ"ל אף תמורת הפסח אינה קריבה ע' בפרש"י שם. רבה לא ניחא ליה לתרוצי הכי דאדרבא תמורת הפסח ראוי יותר שיהא נדחה אף אי פסח לא נדחה מ"מ תמורתו נדחה הואיל ובא מכח קדושה דחויה כדס"ל להר"מ פ"ד מהק"פ וע' בכ"מ שם לכך ס"ל לרבה דר' יהושע ס"ל בע"ח אין נדחין ולכך פסח קרב בכל גווני דאינו נדחה ולא קאמר רק תמורת הפסח אינה קריבה הואיל ובא מכח קדושה דחויה כדעת הרמב"ם דס"ל כן דבע"ח אין נדחין והפסח קרב רק תמורתו אינה קריבה כו' וע"ש הטעם ולכך הכריח רבה דאף קודם חצות לא נדחה דא"כ הדרא קושיא לדוכתא לימא שפסח קרב ואינו קרב דהיינו בנמצא קודם חצות אינו קרב אלא ש"מ דס"ל לר"י דאף קודם חצות לא הוי דחוי בידים או דס"ל דאף דיחוי בידים בע"ח אינו נדחה נמצא בהא פליגי ר"א ור' יהושע דר"א ס"ל דיחוי בידים נדחה וקודם חצות הוי דיחוי בידים לכך קאמר קודם חצות ירעה ור' יהושע ס"ל דאף קודם חצות אינו נדחה הפסח עצמו רק תמורתו נדחה אף אחר חצות קודם שחיטה הואיל ובא מכח קדושה דחוי לכך מוקי רבה קודם שחיטה ואחר שחיטה דלר' יהושע הפסח אינו נדחה בכל גווני והתמורה נדחה אף אחר חצות קודם שחיטת הפסח ולר"ע דס"ל בע"ח נדחין אף הפסח עצמו נדחה אף אחר חצות קודם שחיטה ואף דאחר חצות לא הוי דיחוי בידים כנ"ל מ"מ ר"ע מצי סבר בע"ח נדחין ואף בלא דחוי בידים

כר' יוחנן ודוק והא דר' אליעזר קאמר קודם חצות ירעה כו' לא קשיא לרבה דר' אליעזר לשיטתיה דס"ל בע"ח אין נדחין ולכך אחר חצות אף קודם שחיטה אינו נדחה דלא הוי דחוי בידים אבל קודם חצות ס"ל לר"א דחוי בידים ונדחה אבל במתניתין אין הכרח לומר קודם חצות ואחר חצות דלר' יהושע אף קודם חצות הפסח קרב כמו שהוכחנו מדלא קאמר פסח קרב ואינו קרב ולר"ע י"ל דאף קודם שחיטה דחי דלא שמעינן ליה לר"ע דלסבור בע"ח אין נדחין ודוק היטב. ור"ז ס"ל קודם חצות משום דס"ל די"ל דר' יהושע ג"כ ס"ל קודם חצות הפסח אינו קרב והא דלא קאמר פסח קרב ואינו קרב הא קמ"ל דאיכא תמורת הפסח דאינה קריבה כתי' הגמר' לכך מוקי קודם חצות ואחר חצות כי היכי דתיקו מתניתין אף למאן דס"ל בע"ח אין נדחין דקודם חצות הוי דיחוי בידים וכ"ע מודו. נמצא בהא פליגי רבה ור"ז דרבה ס"ל דלר' יהושע אף קודם חצות אינו נדחה ופליג אר"א דס"ל קודם חצות נדחה ולכך לא מוקי מתניתין בקודם חצות ואחר חצות ור"ז ס"ל דקודם חצות כ"ע מודו דדחי כר"א דס"ל בעלמא בע"ח אין נדחין ובקודם חצות דחי ולכך פסק הר"מ כרבה דהלכת' כוותיה נגד ר"ז וגם דמתניתין כוותיה דייקא מדלא תני פסח קרב ואינו קרב ותי' הגמרא הא קמ"ל דאיכא תמורת הפסח דלא קריבה הוא דחוק כמש"ל דאדרבא תמורת הפסח לא קריבה אף היכא דפסח קרב כנ"ל לכך פסק הר"מ כרבה וכר' יהושע דפסח אף קודם חצות נדחה דלא הוי דיחוי בידים או דאף דיחוי בידים אינו נדחה ולא כר"א דס"ל קודם חצות אינו קרב דר"א ור"י הלכה כר' יהושע דר"א שמותי וא"ל דהא ר"ע ס"ל ג"כ דפסח אינו קרב והלכה כר"ע מחבירו ז"א כיון דר"מ פסק כרבה דקודם שחיטה שנינו וע"כ דס"ל לר"ע בע"ח נדחין בלא דיחוי בידים דקודם שחיטה אינו דיחוי בידים וכיון דאנן פסקינן כרב דבע"ח אינן נדחין ממילא אדחייה הך דר"ע ולא נשאר לן כי אם ר"א ור"י דתרוויהו ס"ל בע"ח, אין נדחין ופליגי בקודם חצות אי הוי דיחוי בידים בהא הלכה כר' יהושע נגד ר"א דר"א שמותי ועיין בסוגיא ודוק היטב. היוצא לנו מזה:

**יב**

**דר"א** ס"ל בע"ח אין נדחין ובדיחוי בידים נדחה ואי קשיא דהך דתמורה דמפריש נקבה לעולה דס"ל לר"א הולד יקרב ש"מ דס"ל דאף דיחוי בידים אינו נדחה י"ל כס' התוס' בפסחים צ"ו שכתבתי באות ד' דדיחוי הקדש לא הוי דיחוי בידים. איברא דשיטת הר"מ אינו כן דס"ל דזה הוי דיחוי בידים כמו במפריש נקבה לפסחו כמש"נ בדעתו וע' בסמוך וע' בתוס' זבחים די"ב ע"א ד"ה ש"מ בע"ח נדחין דכתב שם דמפריש נקבה לפסחו הוי דיחוי בידים וקשה דהא התוס' ס"ל דדרך הקדש לא הוי דיחוי בידים ועיין בשער המלך

פ"ד מהק"פ ויתבאר בסמוך איך שיהיה להר"מ ע"כ צ"ל דהך דתמורה הוי דחוי בידים דהא פסק בפ"ד מהלכות תמורה דלא כר"א ש"מ דס"ל דהוי דיחוי בידים ודיחוי גמור כמו שיתבאר עוד לפנינו וא"כ ע"כ ר"א ס"ל דאף דיחוי בידים נדחה וקשה מהך דפסחים דף צ"ו שכ' באות הקדום דס"ל לר"א קודם חצות ירעה וכתבנו משום דהוי דיחוי בידים והא לר' אלעזר דתמורה אף דיחוי בידים מדחה וצ"ל דהר"מ גריס בפסחים ר' אליעזר ואף דר' אליעזר סבירא ליה גם כן בפ' התערובות דאין דחוי אפי' בשחוטין כמו שכתבתי לעיל באות י' וי"א היינו דוקא היכא דלא דחאו בידים כהך דנתערבו דפליג שם ר"א אבל בדחאו בידים ס"ל דאפי' בע"ח נדחין ולכך קודם חצות ירעה. ויצא לנו לפי זה:

**יג**

**דאם** נאמר כסברת התוס' דדיחוי הקדש לא הוי דיחוי בידים אף במפריש נקבה לעולה או לפסח י"ל דרבי אלעזר בן שמוע ס"ל בדיחוי בידים בע"ח נדחין והך דקודם חצות דפסחים כר"א אתיא ואז יש לומר דר' אליעזר ס"ל אף דיחוי בידים אינו נדחה דהסברא נותנת כן כיון דס"ל אף שחוטין אין נדחין כ"ש דיחוי בידים דהרי שחוטין לכ"ע נדחין לבד מחנן המצרי וכיון דהוא לא ס"ל דחויין כלל אף בדיחוי בידים לא סבירא ליה:

**יד**

**ואם** נאמר דדיחוי הקדש הוי דיחוי בידים או דמפריש נקבה לעולה הוי דיחוי בידים כמו שכתבו התוספות בזבחים י"ב ע"כ ר' אלעזר בן שמוע ס"ל בע"ח אין נדחין אף בדיחוי בידים מההיא דתמורה דהתם גרסינן ר' אליעזר כמ"ש התוי"ט בתמורה שם ור' אליעזר ס"ל דיחוי בידים נדחין מהך דפסחים דאמר קודם חצות ירעה דע"כ צריך למיגרס ר' אליעזר ודוק היטב:

**טו**

**ר"ע** ס"ל בע"ח נדחין כאשר הארכנו לעיל באות י"ב מדאמר הפסח אינו קרב אך לר' זירא דמוקי בקודם חצות י"ל דס"ל אין נדחין וקודם חצות שאני דדחי' בידים ולרבה דמוקי קודם שחיטה מוכח דאף דלא דחי' בידים ס"ל נדחין ועיין מש"כ לעיל אות י"ב:

**טז**

**ר'** יהושע ס"ל בע"ח אין נדחין בין לרבא בין לר' זירא אך שלר' זירא היכא דדחי' בידים נדחה כמו בפסח קודם חצות ולרבה לר' יהושע פסח אינו נדחה אף קודם חצות דבע"ח אין נדחין אף דדחי' או דס"ל דאף קודם חצות לאו דיחוי בידים הוא וכל זה מבואר עפמ"ש לעיל אות י"ג וע' שם היטב:

**יז**
**חנן** המצרי ס"ל דאין דיחוי אפילו בשחוטין דאמר בשעיר המשתלח שנאבד אפילו דם בכוס מביא חבירו ומזווג לו יומא ס"ג זבחים ל"ד תמורה ו':

**יח**
**רבא** ס"ל דיחוי בשחוטין לכאורה מסוגיא דיומא ס"ד נראה דרב כר"א ס"ל דאמר אם קרב הראש של א' מהן יקרבו כל הראשין נראה דרב אפילו בשחוטין לית ליה דיחוי דהא ר"א אפילו בשחוטין קאמר דאין נדחין. אך קשה דא"כ מאי קאמר בע"ח אין נדחין כיון דגם שחוטין אין נדחין לדידיה ועיין בשער המלך פ"ד מהק"פ דכ' דרב לא ס"ל כר"א בהך דשחוטין אין נדחין וכן פירש"י בקדושין ז' דבשחוטין יש דיחוי לרב ע"ש שכתב דאיכא למ"ד דאין דיחוי אלא בשחוטין וכיון שם על רב:

**יט**
**עולא** ס"ל בע"ח נדחין דקא' משמיה דר"י הפריש קרבן והמיר וחזר בו הואיל ונדחה ידחה סנהדרין י"ז אך י"ל דוקא בנראה ונדחה ס"ל דהוי דיחוי אבל בדיחוי מעיקרא י"ל דס"ל אינו נדחה ועיין בתוספות שם:

**כ**
**ר'** ירמיה ור' אבוה ס"ל ג"כ בע"ח נדחין שם בהפריש קרבן ונשחטה וחזר ונשתפה קאמרי משמיה דר"י דאינו חוזר ונראה כיון דנדחה אך י"ל בדיחוי מעיקרא ס"ל דאינו נדחה:

**כא**
**רב** יוסף מבואר שם דס"ל דיש דיחוי כר' יוחנן דקאמר אף אנן נמי תנינא וע"ש:

**כב**
**אי** יש דיחוי אי אמרינן דהקרבן נדחה מהקריבו בעצמו אבל דמיו אין נדחין ומדמי הנדחה יכול להקריב קרבן זהו דעת רש"י ודעת התוס' הביא הריטב"א בחי' קדושין דף ז' דאף דמיו נדחין ועיין במשנה למלך פ"ג מהלכות שגגות דין ז' בסוף דבריו שכתב שם דרב יוסף ור' יוחנן פליגי במחלוקת רש"י ותוס' הנ"ל:

**כג**
**דרב** יוסף ס"ל דיש דיחוי אפילו לדמי הקרבן הנדחה שגם הדמי' אין יכולין לקנות מהם קרבן להקריב כדעת התוס' הנ"ל:

**כד**
**ור'** יוחנן ס"ל דחוי לגוף הקרבן אבל מדמי הקרבן יכול לקנות קרבן ואין נדחין וע"ש שהאריך:

# דאקני קנה ומכר

**א**

**שמואל** קא מיבעיא ליה בב"ב דף קנ"ז דאקני קנה ומכר אי משתעבד ולמאן דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ודאי משתעבד כי קא מיבעיא ליה למאן דס"ל אין א"מ דשלבל"ע מי אלמוהו רבנן כח השעבוד להיות משעבד אפילו דשלבל"ע או לא והנה בסוף הסוגיא כ' רשב"ם שם דשמואל דקאמר בע"ח גובה את השבח דהיינו דאיקני איכא למימר דאליבא דר"מ קאמר א"ל דלבתר דמיבעיא ליה פשטה דאיקני משתעבד למדנו מזה דלפירוש הא' של רשב"ם עדיין מספקא ליה לשמואל דאקני אי משתעבד ולפי' הב' פשטה לבתר דאקני משתעבד וע' בערך מכירת שטרות ובחי' לב"ב דף ע"ו ב' שהוכחנו דשמואל ס"ל דאקני:

**ב**

**רב** נחמן מבואר שם דס"ל דאקני משתעבד דקאמר שם הא מילתא איבעיא לן כו' אי לקמא משתעבד או לבתרא אלמא סוף סוף הוא פשיטא ליה דאקני משתעבד (וע' בתוס' שם ד"ה את"ל דכ' דהך בעי' מצי למיבעיא אף אי קנה ומכר לא משתעבד איכא למיבעיא היכא דלא מכר ולפ"ז אין ראיה לר"נ דס"ל משתעבד וגם לא לרבינא ורב אשי ור"א הנזכרים אחר כך דאיכא למימר דאינהו מיירי היכא דלא מכר אך מפשט הסוגיא משמע דאף במכר מיירי ודוק) ואף דר"נ ס"ל אין אדם מקנה דשלב"ל כמ"ש בערך דבר שלא בא לעולם אות י"א:

**ג**

**רבה** ס"ל ג"כ דאקני קנה דאמר שם יחלוקו ולר"ה בלאו הכי פשיטא דאקני קנה דהא ס"ל לר"ה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ב"מ ס"ו:

**ה**

**רבה** בר אבוה ג"כ ס"ל דאקני קנה דאמר שם יחלוקו:
רבינא ורב אשי גם כן סבירא להו דאקני קנה שם מהדורא קמא דרב אשי אמר לן ראשון קנה כו' ע"ש:

**ו**

**ר'** אלעזר בן פדת ס"ל דאקני קני דאמרינן שם בב"ב קנ"ז ב' שלחו מתם ראשון קנה ואמרינן בפ"ק דסנהדרין שלחו מתם ר' אליעזר. רב משרשיא משמ' דרב' ס"ל דאקני קני

דפשיט לה התם מבריית' דלשבח קרקעות ייע"ש ואע"ג דדחוי לה בש"ס מ"מ הוא לא קבל הדחייה דשינוייא דחוקה הוא למיקמינהו כר"מ:

## ח

**אי** יכול לשעבד לדבר שלא בא לעולם כמו שיכול לשעבד דבר שלא בא לעולם הנה מסוגיא דגיטין י"ג ב' אמר ליה רב אשי לאמימר הקנה לנולדים דלא הוי בשעת מתן מעות כו' ואפי' לר"מ דאמ' א"מ דבר שלא בא לעולם ה"מ לדשב"ל אבל לדשלב"ל לא והנה הרב בפ"י שם הקשה דלמה שעבוד עדיף מקנין ויכול לשעבד לדשלב"ל. והנה על מבוכה זו עמד הרב מהרי"ט בתשובותיו ח' ח"מ סי' כ"ג שהביא שם שמורה א' (כנראה שהוא הרשד"ם שהביא שם מקודם) רצה לחלק בזה לענין שעבוד למי שאינו בעולם דאף דאין יכול להקנות לדשלב"ל יכול לשעבד לדשלב"ל והרב שם דחה דבריו והעלה דדוקא לשעבד דשלב"ל יכול לשעבד דכשיבא לעולם יתחייב ליתנו לו ושיעבודא חייל אגופא דידיה וגופו איתא בעולם אבל כשהזוכה אינו בעולם מאי מהני ליה שגופו של מזכה איתא בעולם הא ליתא לזוכה בעולם והביא ראיה מהך דפרק יש נוחלין דאמר ר"פ לאביי בין למ"ד ירתון תנן ובין למ"ד יסבון הא אין אלא מקנה לדבר שלא בא לעולם ולא קאמר דשעבוד שאני דיכול לשעבד לדשלב"ל ש"מ דאף יכול לשעבד דשלב"ל מ"מ לדשלב"ל א"י לשעבד עכ"ד שם בתשובה ובאמת היה לו להביא ראיה מהך דגיטין שהבאתי דמבואר דא"י לשעבד לדשלב"ל וע' בערך שעבודא דאורייתא אות ל"ה שהארכנו שם ובארנו דל"ק כלל מהך דגיטין ומהך דב"ב ובאמת אין חילוק בין דשלב"ל לדשלב"ל רק דזה תליא בפלוגתא אי שעבודא דאורייתא אי לא ומאן דס"ל שעבודא דאורייתא יכול להקנות דשלב"ל וכן לדשלב"ל והא דאמר ר"פ בב"ב ור"א בגיטין דא"י לשעבד לדבר שלב"ל משום דר"פ ס"ל של"ד ורב אשי קאי אמלתיה דרב ושמואל דס"ל של"ד במע"פ והתם במעמ"ש במע"פ והא דמבעיא ליה לשמואל אי דאקני קנה הוא לשיטת רש"י ותוס' רי"ד דבמלוה בשטר ס"ל לשמואל שעבודא דאו' והא דס"ל לר"נ דאקני קני כמש"ל אות ב' צ"ל דס"ל ש"ד כדעת האו"ת בח"מ סי' ל"ט והא דס"ל עבדי כמטלטלי משום דיכול להבריחן וכן ס"ל לרבינא ורב אשי דס"ל דאקני קנה כמש"ל וצריך לומר דס"ל ש"ד והא דס"ל בב"ב אין גובין חוב מעבדים צ"ל כנ"ל דהטעם משום דיכול להבריחן וכ"ז לשיטת רש"י ותוספות רי"ד דשמואל ס"ל במלוה בשטר שעבודא דאורייתא אבל לדעת הרשב"א והריטב"א דשמואל ס"ל אף במלוה בשטר של"ד ליכא למימר הכי דא"כ מ"ט ס"ל דאקני משתעבד וצ"ל דהוא דרבנן משום נעילת דלת או משום דגוף הקרקע איכא בעולם כמ"ש הרשב"ם בב"ב שם דף קנ"ז ייע"ש:

## אות ה הרהור

**א**

**רבינא** ס"ל הרהור כדבור דמי ברכות כ' ע"ב וגיר' הרא"ש ר' אבין שם ונראה כן מדהקדימו לפני ר"ח ועיין בתשובת שאגת אריה סי' כ"ד דכ' דזהו רבינא הקדמון ועיין במעד"מ ועי' בס' באר יעקב דף ק"כ ע"ג שהאריך בזה אם זה רבינא הראשון:

**ב**

**רב** חסדא ס"ל הרהור לאו כדבור דמי שם:

**ג**

**ר"א** ורב אדא בר אהבה נראה דס"ל כר"ח דהרהור לאו כדיבור דמי מדשקלו וטרו שם לפרושי מילתא וכ"כ הרא"ש שם:

**ד**

**בתשובת** שאגת אריה סימן כ"ד האריך להוכיח דרב יהודה ורבי יוחנן דס"ל ברכת התורה לפנים הוא מדאורייתא ע"כ ס"ל כר"ח דהרהור לאו כדבור דמי א"כ הו"ל לאשנויי במשנה דתני בעל קרי מהרהר ק"ש בלבו הו"ל למיתני ג"כ דמברך ברכת התורה כיון דהרהור כדבור דמי א"כ הוי כקורא בתורה וחייב לברך ברכת התורה כיון דלר"י ור"י ברכת התורה הוא מדאו' זה תורף דבריו ול"נ דאין ראיה דאף דנימא דהרהור כדבור דמי מ"מ אין לברך ברכה על דברים שבלב וכעין זה כ' הפוסקים דאין מברכין על ביטול חמץ משום דעיקר הביטול בלב ואין מברכין על דברים שבלב ולכך אינו מחויב בברכת התורה על מה שמהרהר ק"ש בלבו ואף דיוצא י"ח בהרהור דהרהור כדבור דמי מ"מ גם מ"ש תשביתו יוצא בביטול בלב ואעפ"כ אין מברכין עליו ועוד נ"ל כיון שאינו מהרהר ק"ש רק לצאת ידי חובת ק"ש מדאורייתא אינו מברך ברכת התורה ואף לדעת הפוסקים המובאים בסימן מ"ז באו"ח דס"ל דאף באומר פסוקים דרך תחנה מברך ברכת התורה היינו שמוציאין בשפתיו וגם הוא רשאי לקרות בתורה וכל הראוי לבילה כו' משא"כ הכא דבעל קרי אסור בד"ת וכל עצמו שאמרו בהרהור הוא רק לצאת י"ח ק"ש א"כ היאך יהרהר ברכות התורה כיון שהוא אסור בד"ת ואיך יאמר אקב"ו לעסוק בד"ת וזה לענ"ד ברור:

**ה**

**הא** דס"ל לר"ח דהרהור לאו כדבור דמי איפלגו בה רבוותא דעת הרמב"ם דדוקא בקריאת שמע ס"ל כן משום דכתיב ודברת בם לשון דבור לכך אינו יוצא בהרהור אבל בברכות

המזון ואינך מצות דרבנן דלא כתיב אלא וברכת יוצא בהרהור כ"כ השאגת אריה בדעת הרמב"ם עיין בתשובותיו סימן ו' וסי' כ"ד. ואני תמה מאוד עליו דהא במשנה תני ג"כ ועל המזון מברך לאחרי' ולר"ח קשה כיון דבשאר מצות הרהור כדבור דמי א"כ אינו רשאי להרהר ואם היה רשאי להרהר היה רשאי להוציא בפיו כדדייק ר"ח מזה דהרהור לאו כדבור דמי ייע"ש (ועיין בא"ח סימן ק"א ס"ק ג' שמקשה זה ועיין בחידושינו בפ"ג אות י"ח שישבנו זה) ודוחק לומר דר"ח מפרש ועל המזון מברך לאחריו דהיינו מוציא בשפתיו דא"כ הי"ל להוציא גם ק"ש בשפתיו וע"ק לפ"ז מאי מקשה בגמרא והרי ברכת המזון לאחריו דלית בה מלכות שמים ותנן על המזון מברך לאחריו די"ל שאני ברכות המזון דעם ההרהור יוצא ברכת המזון לכך רשאי להרהר אף שאין בו מלכות שמים אבל ק"ש דאינו יוצא י"ח בהרהור רק שיעסוק בהדבר שהצבור עסוקים בו ולכך צריך שיהי' בו מלכות שמים אלא ש"מ דגם ברהמ"ז אינו יוצא בהרהור דא"כ יוציא בשפתיו כדדייק ר"ח לענין ק"ש (אך זה יש ליישב דהגמרא מקשה ממ"נ דלעיל מקשה מתפלה דאינו מהרהר ומשני שאני ברהמ"ז דלית בה מ"ש ומקשה והרי ברהמ"ז לאחריו דלית בה מ"ש וא"ת דבברכות המזון שאני משום דיוצא י"ח בהרהור כיון דלא כתיב ביה דבור ואדרבא לדעת הר"מ דנפקא ליה מלעבדו בכל לבבכם עבודה שבלב מבואר דיוצא בהרהור הלב אך שיטת רש"י דלא כהר"מ מדמשני תפלה דרבנן וצ"ל משום דמדאורייתא בפעם אחד ביום סגי אך עכ"פ אף דהוא דרבנן דמי לשאר ברכות דיוצא בהרהור וא"כ למה לא יתפלל בהרהור כמו בברהמ"ז אך זהו גופא תמי' מנ"ל לרב חסדא דהרהור לאו כדבור דמי דלמא באמת כד"ד ולכך מהרהר כדי לצאת י"ח ק"ש כמו שמהרהר ברהמ"ז דבזה ודאי יוצא י"ח אף אי לאו כדבור דמי כמ"ש בשאגת אריה וצ"ל דבשלמא ברה"מ אמרינן דהרהור לאו כדבור דמי. וא"כ אינו עובר על תקנת עזרא דלא אסור אלא דבור. ואעפ"כ יוצא י"ח ברהמ"ז דלא כתיב גבי' דבור אבל ק"ש א"א לצאת רק אם תאמר דחשיב כדבור ממש. וא"כ גם לענין תקנת עזרא חשוב כדבור ממש וכיון דמיעקר תקנת עזרא אף בהרהור. קשה כיון דסוף מיעקר ת"ע יוציא בשפתיו. ודוק. אך עדיין קשה לפ"ז למה אינו מהרהר על המזון לפניו כיון דבשאר ברכות יוצא בהרהור ואינו עובר על תקנת עזרא דהרהור לאו כדבור דמי ועיין בחידושים) ולא יכולתי לירד לסוף דעת הרב שאגת אריה בזה לכן נ"ל דגם הרמב"ם ס"ל כדעת שאר הפוסקים דלר"ח בכל מקום הרהור לאו כדבור דמי רק דהוא פסק כרבינא וגם בק"ש יוצא י"ח בהרהור לדידיה וכדמשמע מדבריו בפ"ב מהלכות ק"ש וכ"כ שם הכ"מ בשם הרב מנוח ודלא כשו"ת שאגת אריה שהשיג עליו:

**ו**

**רב** עמרם ואביי ורבא לכאורה יש להביא ראיה דס"ל הרהור לאו כדבור דמי דרב עמרם מקשה בשבת מדמאי דמפרישין אותו ערום כי קאי ערום היכא מברך וקשה דהא קי"ל דערום מותר להרהר דס"ל ולא יראה בך ערות דבר עיין רש"י שבת ק"ט ועיין א"ת סימן ע"ה ס"ק ז' ואם נאמר דהרהור כד"ד יכול לברך בהרהור ויוצא בו אלא לאו ש"מ דהרהור לאו כדבור דמי ס"ל לרב עמרם וכן אביי ורבא משני שם הקושיא משמע דס"ל לאו כדבור דמי דאל"כ לק"מ אך זה אינו דאם נאמר דאי הרהור כד"ד מותר לכתחילה קשה למה נקט דדמאי מפרישין ערום הא אף ודאי יפריש ערום ויברך בהרהור וע"ק מה דתנן חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום יברך בהרהור וע"כ צ"ל דאף דכדיבור דמי דוקא לענין דיעבד ולא לכתחלה וא"כ שפיר מקשה הכא כי קאי היכא מברך לכתחילה ועי"ל דאי הרהור כדבור דמי א"כ כמו דחשיב דבור לצאת ידי חובתו ה"ה דחשוב דבור לענין ולא יראה בך ערות דבר ואסור אף להרהר:

**ז**

**יוצא** דין חדש דלמ"ד הרהור כד"ד ערום אסור להרהר ואף דיש לחלק דלענין מצוה אמרינן דהרהור כדבור דמי דהקב"ה יודע מחשבות ובוחן לבות ומצרף מחשבה טובה למעשה ואף דבאמת לא דיבר הקב"ה חושבו לדבור כמ"ש אמרי האזינה בינה הגיגי כמ"ש חז"ל וכמ"ש תר"י אכן לענין ערוה כיון דהתורה לא אסרה רק דיבור הרהור לאו דבור הוא רק דדמי לדבור אבל באמת לאו דבור הוא וגזירת הכתוב כך הוא דערום אסור בדבור ולא הרהור אך יש לדון זה ממ"ש הא"ר בסימן ע"ה ששומע אסור בערום כיון דשומע כעונה ואם נאמר לחלק כמ"ש יש לחלק ג"כ כאן דשומע חשוב כעונה לענין לצאת י"ח משא"כ לענין ערום גזירת הכתוב ש"מ דלא ס"ל לחלק ועיין בביאורי לאו"ח סימן ע"ה שם:

## הקפת כ"ה אי ש"ה

**א**

**שמואל** ס"ל הקפת כל הראש שמה הקפה נזיר נ"ז ב':

**ב**

**ר"ה** ורב אבא בר אהבה ס"ל הקפת כל הראש שמה הקפה שם מכלל דתרווייהו ס"ל הקפת כל הראש שמה הקפה ייע"ש:

**ג**

**ריב"ח** אר"ל ס"ל הקפת כל הראש ל"ש הקפה נזיר כ"ט אמשנה דהאיש מדיר את בנו בנזיר וקאמר ר"י דהלכה היא בנזיר וריב"ח אר"ל כדי לחנכו במצות ומקשה בשלמא לר"י דאמר הלכה משום הכי מגלח ועביד הקפה אלא לריב"ח הא קעביד הקפה ופריק קסבר הקפת כל הראש מדרבנן ואתי חינוך דרבנן ודחי הקפה דרבנן ומבואר דס"ל הקפת כל הראש ל"ש הקפה ומבואר דאף למ"ד הקכ"ה לא שמה הקפה מ"מ מדרבנן אסור ועיין בשער המלך פי"ב מה' עכו"ם מה שמקשה שם מזה אסוגיא דנזיר נ"ז. איברא דתמיה לי בזה דלמה אצטריך לומר דס"ל לר"ל הקפת כל הראש ל"ש הקפה די"ל דס"ל שמה הקפ' רק דס"ל כרב אדא ב"א לקמן בנזי' נ"ז ב' דמקיף את הקטן פטור ולכך כיון דכאן בנו הוא קטן לא עבר אלאו דהקפה וי"ל כיון דלהלכה פסקי' כר"ה דס"ל שם המקיף את הקטן חייב וכיון דסוף צריך לאוקמי ר"ל דלא כהלכתא לכך עדיפא ליה לו' דס"ל דלא הוי הקפה כלל דהקפת כל הראש ל"ש הקפה ואף דהלכתא דשמה הקפה מ"מ גם אי נוקי טעמא דס"ל משום מקיף קטן פטור הוא ע"כ דלא כהלכתא ולפ"ז באמת לענין דינא אין הכרע דס"ל לר"ל לא שמה הקפה די"ל דס"ל שמה הקפה וטעמו משום דהמקיף קטן פטור והגמ' תפס חד מתרי שינויי ודוק:

**ד**

**רבא** לכאורה נראה דס"ל לא שמה הקפה דמסיק בנזיר די"ח א' דכ"ע הקפת כל הראש ל"ש הקפה ואף דהש"ס דחה זה שם ומסיק דכ"ע ס"ל שמה הקפה מ"מ רבא גופא לא מצינו שחזר בו אך בכ"מ פי"ב מה' עכו"ם דין א' מבואר דס"ל דרבא גופא חזר בו ואוקי דכ"ע ס"ל שמה הקפה ואפשר דהיה גירסתו כן בגמ' מבואר דס"ל לרבא שמה הקפה:

## היזק שאינו ניכר

**א**

**חזקיה** ס"ל היזק שאינו ניכר שמי' היזק בגיטין דף י"ג ואיתותב התם מגזל מטבע ונפסל:

**ב**

**ר'** יוחנן פליג שם וס"ל לא שמי' היזק וקנסא בעלמא הוא:

**ג**

**ר'** חייא מוקי לה בפ"ק דב"ק דס"ל היזק שאינו ניכר שמי' היזק וכתב שם הרא"ש והתוספות משום דנראה להם דוחק דליפלוג חזקיה אברייתא דר' חייא אביו ייע"ש:

**ד**

**אביי** ס"ל היזק שאינו ניכר לא שמי' היזק והיכא דטימא טהרות חבירו ומת לא קנסו בנו אחריו דלדידיה דעביד איסור' קנסוהו לברי' לא קנסוהו פרק השולח דף מ"ד:

**ה**

**רבה** ס"ל היזק שאינו ניכר לא שמי' היזק לכך פוטר בצורם אזנו של פרתו של חבירו משום דסתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי ב"ק צ"ח וכ' התוס' שם ובגיטין נ"ג א' ד"ה בדיני אדם דהך דסתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי הוי כהיזק שאינו ניכר ולכך פוטר דס"ל לא שמי' היזק ועיין בתוס' ב"ק שם שתי' עוד תי' אחר אך הרב בתורת חיים תמה על תירוצם והעלה דעיקר כתי' זה דרבה ס"ל לא שמי' היזק:

**ו**

**רב** פפא נראה דס"ל לא שמי' היזק דפריך שם בגיטין נ"ג ב' על מאן דאמר שמי' היזק ואסיק בתיובתא:

**ז**

**רנב"י** ס"ל ג"כ לא שמי' היזק דקאמר שם דכ"ע לא שמי' היזק ייע"ש:

**ח**

**רבי** מאיר לדעת חזקיה ס"ל שמיה היזק עיי"ש בגיטין נ"ג ב' דקאמר לימא כתנאי כו' ר"מ דס"ל המטמא כו' ואף דדחי שם זהו למאן דס"ל לא שמיה היזק אבל למאן דס"ל שמיה היזק ס"ל דר"מ קאי כוותי' ולכך מהך דמותיב ר"פ מגזל מטבע כיון דתנאי פליגי בהא וע"ש בתוס' שכ' כן על מה דקאמר בגמ' תיובתא ייע"ש:

**ט**

**רשב"ג** לדעת עולא ס"ל שמיה היזק עיין גיטין מ"א דמוקי פלוגתא דרשב"ג ורבנן בהיזק שאינו ניכר דרשב"ג ס"ל שמיה היזק ומ"ש התוס' שם דהיזק שאינו ניכר דהכא חשוב יותר ניכר מהך דאיפלגו בי' חזקי' ור"י דאל"כ קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל הלכה כרשב"ג במשנתינו באמת זה הכלל דהלכה כרשב"ג אינו ברור והרב אלפסי ז"ל לא ס"ל להוא כללא כמבואר בפרק שור שנגח עיין ברא"ש שם וכן הרמב"ם לא ס"ל בפ"ד מהלכות חובל א"כ י"ל דעולא ג"כ לא ס"ל להוא כללא דהלכה כרשב"ג וח"ל דרשב"ג ס"ל שמיה היזק ועוד קשה לי על דברי התוס' מנ"ל דעולא גופא לא ס"ל להלכה דהיזק שאינו ניכר שמיה היזק כחזקיה ופסק הלכה כרשב"ג דס"ל שמיה היזק אך י"ל דס"ל להתוס' דמסתמא עולא לא פליג על ר"י רבי' דס"ל לא שמיה היזק ובזה ג"כ מיושב מה דפסיק' להו להתוס' דהלכה כרשב"ג דבאמת יש לומר דס"ל להתוס' כהרי"ף רק עכ"פ

עולא ס"ל כר"י רבי דכללא כייל כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו בב"מ ל"ח אך לפמ"ש בח"ב ערך רשב"ג דאמוראי נינהו ואליבא דר"י כמבואר בב"מ ל"ח קשה דלמא עולא ס"ל כר"א בן יעקב דלית ליה ההוא כללא אליבא דר' יוחנן וצ"ע אך באמת התוס' לשיטתייהו אזלי דס"ל ההיא כללא דכ"מ ששנה רשב"ג:

## הזמנה מילתא

### א

**אביי** סבירא ליה הזמנה מלתא ומתסרא בהזמנה כן דבר הצריך קדושה מתקדש' בהזמנה וכן מידי דממאיס ממאיסא בהזמנה כגון הזמינו לביה"כ:

### ב

**ורבא** ס"ל הזמנה לאו מילתא ומבואר דאפי' ע"י מעשה כגון אורג בגד למת לא מועיל הזמנה סנהדרין דף מ"ז ע"ב ודף מ"ח ע"א:

### ג

**לאביי** דאסור הזמנה יש מחלוקת אי הזמנה בדיבור מועיל אי צריך גם מעשה להזמנה והתוספות בסנהדרין דף מ"ח א' ד"ה נתנו לספר האריכו בזה ומסקי דבדבור גרידא כגון אומר בגד זה למת אינו מועיל אף לאביי רק כשנוטל בידו ואומר זה יהיה למת ולספר מועיל זמון כיון שטלטלו והגביהו חשוב כמעשה ונראה שלזה כיון בעל ש"ג בפ"ג דברכות שכ' ומזה אומר שיש חילוק בין קרקע ומטלטלין שבקרקע אין זמון מועיל עד שיעשה בו מעשה ובמטלטלין יש בו הזמנה ודבור שאם אמר יהא בגד זה למת הרי זה הזמנה עכ"ד. ולכאורה אין זה אלא דברי נביאות שלא מצינו חילוק זה מרומז בש"ס ופוסקים אך הכוונה למ"ש התוס' דבקרקע כיון דא"א לטלטלו א"כ דבור גרידא אין זמון כמו שהוכיחו התוספות מסוגיא דהתם אבל במטלטלין באם הגביהו ואומר אני מזמין את זה לתשמיש זה הרי יש הגבהה עם הדבור ובכה"ג יועיל זמון לאביי ומ"ש שאם אמר בגד זה למת דוקא בהגביהו ואמר וכדכתבינן כנ"ל ברור בדעתו. והר"ן בחידושיו לסנהדרין האריך בזה והביא דעת הרמב"ן דס"ל לאביי מועיל זמון בדבור גרידא בלי שום מעשה והוא ז"ל דחה דבריו ואסיק דלאביי ג"כ אינו מועיל זמון כ"א במעשה דמעגלה ערופה גמיר לה והתם הוי ג"כ מעשה דירידתה לנחל איתן הוי מעשה והרמב"ן ס"ל דזהו לא הוי מעשה כמ"ש הר"ן ז"ל לדעתו:

**ד**

**בנימוקי** יוסף ס"פ נגמר הדין כתב דדוקא בתשמיש מת או תשמיש קדושה ס"ל לרבא דאין זמון אבל בקדושה עצמה כ"ע ס"ל דיש זמון כגון עבוד פרשיות ס"ת ותפלין ולכאורה הדבר מבואר בש"ס דמקשה רבא מ"ט לא יליף מעגלה ערופה ומשני דמשמשין ממשמשין גמרינן לאפוקי מעגלה ערופה דהיא גופא קדושה וא"כ הדבר מפורש בש"ס דבגופא קדושה מצינן למילף מעגלה ערופה דמתסרא בהזמנה. שוב ראיתי דאין ראיה מזה דהנה התוס' סנהדרין מ"ז ב' ד"ה מ"ט מקשה תימא כי גמר נמי מעגלה ערופה האמר ר"י עריפתה אוסרתה ולא מתסרא בהזמנה ורבא פסק כר' יוחנן ופירשו רבא מ"ט לא גמר מעגלה ערופה לטעמיה עכ"ל ר"ל דהוא ס"ל דבעגלה לא נאסרה רק בערופה ולא בהזמנה ליליף מהתם דהזמנה לאו מלתא הוא וע"ז משני ממשמשין כו' לאפוקי עגלה דגופא קדישא ואם כן לפ"ז אף בגופא קדישא ס"ל לרבא דהזמנה לאו מלתא דהרי עגלה גופא קדישא ולא מתסרא בהזמנה רק משעת ערופה (ודברי תוס' תמוהים מאד מה שהוצרכו להוכיח מר' יוחנן ורבא פסק כר' יוחנן בכל דוכתא הלא מפורש הוא בכריתות דף כ"ד ב' דרבא ס"ל דאינה נאסרת מחייה רק לאחר ערופה). איברא דלפי מה דפסקינן דעגלה ערופה ירידתה לנחל נאסרה וכמ"ש הרמב"ם בפרק י' מהלכות רוצח דין ו' ולפ"ז יש לומר דבגופו קדושה יש זמון דמעגלה ערופה ילפינן ובעגלה ערופ' יש זמון לדידן דנאסרת משעת ירידתה אך לפי מ"ש התוספות דהקושיא בש"ס מ"ט לא יליף רבא דאין זמון מעגלה ערופה וע"ז משני דמשמשין ממשמשין גמר לאפוקי עגלה דגופא קדישא משמע דמעגלה לא מצי למילף דגופא קדושה דין הוא דאין זמון מועיל להיות גופא קדוש אבל להתפיס קדושה במשמשין היכא שגוף הדבר כבר קדוש י"ל דזמון מועיל כנ"ל לפי' התוספות ולפ"ז כיון דלדידן אף במשמשין אין זמון כ"ש בגוף הקדושה דלפמ"ש יש סברא יותר שיהיה זמון במשמשין מבגוף הקדושה וא"כ דברי הנ"י צ"ע שכתב דבגוף הקדושה יש זמון ולפמ"ש אדרבא נראה דבגוף הקדושה פשיטא דאין זמון ואפשר לדחוק ולומר דבאמת הסברא דבגוף הקדושה יש זמון רק דרבא יליף שם בג"ש שם שם ומקשה ליליף מג"ש זו דעגלה ערופה ומשני דעדיפא ליה למילף שם שם ממשמשין דדמי דכל היכא דאיכא דדמי ליה מבדמי ליה ילפינן ולא מעגלה ערופה דל"ד ולפ"ז כיון דע"כ גם מעגלה ערופה ניתנה ג"ש להדרש כמ"ש התוספות שם ד"ה ממשמשין דע"כ לענין מת ילפינן בג"ש מעגלה ערופה ולפ"ז ממשמשין ילפינן שם שם וע"ז דאין זמון וגופו קדושה ילפינן ש"ש מעגלה ערופה דיש זמון לדידן דק"ל ירידתה לנחל איתן אוסרתה ובזה נתיישב דלא תיקשי דנילף גופו קדושה מעגלה ערופה דיש

זמון נילף מצפור מצורע שאין אסורין בהזמנה רק משעת שחיטה כדפסק הר"מ בפ' י' מהלכות טומאות צרעת וכר' יוחנן בקידושין נ"ז א' ולפי מ"ש לא קשה מידי דהכא איכא ג"ש שם שם אך עדיין צ"ע דבמת לא מצינו גופא קדישא דלצטריך הזמנה דכל דבר שמזמין למת הוא תשמישי מת ומת גופא לא שייכא ביה הזמנה וא"כ לית למילף משם דעגלה לשם דמת לגופו קדושה ודוק וצ"ע. יצא לנו מזה:

**ה**

**למאן** דס"ל עגלה ערופה אוסרתה אזי אין זמון אפילו בגוף הקדושה ולמאן דס"ל מחיים נאסרה י"ל דיש זמון אף במשמשין כאביי וי"ל דוקא בגוף הקדושה דומיא דעגלה ערופה והנה:

**ו**

**ר'** יוחנן בקידושין נ"ז א' בחולין פ"ב ורבא בכריתות כ"ד ב' ס"ל לאחר ערופה נאסרת ולדידהו אף גוף קדושה אין זמון:

**ז**

**ר'** ינאי חולין פ"ב ור"ל שם ורב המנונא כריתות כ"ד ס"ל מחיים נאסרת ולדידהו יש זמון בגוף קדושה כדעת הנ"י אך עדיין צ"ע דהתם לאו משום זמון ס"ל דנאסרת רק משום דכפרה כתיב בה כקדשים או דילף ממכפר דשעיר המשתלח וכל הקדשים נאסרין מחיים ולאו מטעם זמון רק מטעם הקדש דגזירת הכתוב ותדע לאו מטעם זמון מתסרי דא"כ היאך ס"ל להר"ן וסייעתו דזמון לא מתסר בלא מעשה נילף מקדשים דמתסרי בדבור בעלמא ע"כ דקדשים לאו מטעם זמון רק דקדוש בקדושת פה הוי הקדש כמו תרומה דנעשה תרומה באמירה וע"כ לאו מטעם זמון ה"ה הקדש קדוש באמירה צ"ע:

**ח**

**וראיתי** במלחמות פ"ק דסוכה שחולק גם כן על המאור בזה ואינו מחלק בין גוף קדושה למשמשין דאף בגוף, קדושה אין זמון וכ' הטעם דלא ילפינן מעגלה ערופה אלא היכא דכתיב שם וכל היכא דלא כתיב שם לא ילפינן מעגלה ערופה עכ"ד, ולכאורה דבריו תמוהין דהא אביי יליף הזמנה מלתא מע"ע לכל דוכתא כמבואר בסוגיא דנגמר הדין דמוקי כל הני ברייתות דמשמע מהן דאסור בהזמנה כאביי וכן עבוד לשמה כאביי וכן לאביי סודרא דאזמניה למיצר ביה תפלין אף דלא צר ביה מבואר דבכל דוכתא ילפינן מעגלה ערופה אע"ג דלא כתיב שם ונ"ל דכוונת הרמב"ן דבאמת מעגלה ערופה לא מצי למילף דחולין מקדשים לא ילפינן ועוד דטעמיה דעגלה ערופה לאו משום זמון רק משום דכפרה כתיב בה כקדשים וכמו שהארכתי באות שלפני זה רק דמת ילפינן בג"ש דלמדין

ואין משיבין וכיון דידעינן מת ממילא ילפינן שאר דברים ממת דלאו קדשים הוא ול"ש הקושיא הנ"ל ואם כן אף בלא גז"ש ילפינן ממת משא"כ לרבא דקי"ל כוותיה דמת ילפי' ממשמשי ע"א ליכא למילף שאר דברים מע"ע כיון דליכא גז"ש חולין מקדשים לא גזרינן. איברא דלפ"ז שכתבנו דלאביי שא"ד ילפינן ממת בלא גז"ש קשה אדנילף ממת נילף מצפורי מצורע דאין אסורין משעת הזמנה (וליכא לשנויי כמש"ל אות ד' דכיון דגם ממת לאו בגז"ש ילף לה ודוק) וי"ל דאביי ס"ל כר"ל דס"ל בקידושין נ"ז דגם צפורי מצורע לקיחתן אוסרתן ולפ"ז י"ל דרבא לשיטתיה דס"ל בכ"מ הלכה כר' יוחנן נגד ר"ל ור"י ס"ל משעת שחיטתן נאסרין וא"כ שא"ד דאין זמון ילפינן מצפורי מצורע וממילא אף בגופן קדושה אין זמון דצפורי מצורע גופן קדושה ובזה אין לומר חולין מקדשים לא ילפינן דאדרבא קולא הוא דילפינן שפיר ומה קדשים דחמירי ובכ"מ בקדשים משעת הקדשן אסורין ואעפ"כ צ"מ אין אסורין בהזמנה כ"ש חולין דקי"ל דאינו אסור בהזמנה וקולא וודאי ילפינן חולין מקדשים כמ"ש הט"ז ביו"ד סי' ג' היוצא לנו מזה:

**ט**

**דלר"ל** דס"ל צפורי מצורע משעת לקיחתן אסורין ס"ל בגוף קדושה יש הזמנה אך לדעת המלחמות גם לדידי' אין דמעגלה ערופה לא ילפינן וכן מצפרים לא ילפינן מה"ט כדכתיבנא דלחומרא לא ילפינן חולין מקדשים:

**י**

**ולר"י** דס"ל משעת שחיטתן אסורין יש ללמוד בגוף קדושה דאין זמון מצפורי מצורע כדכתיבנא דלקולא ילפי' חולין מקדשים:

**יא**

**והנה** לדעת הר"ן והנ"י והרז"ה דס"ל בגוף קדושה יש זמון יש לעיין אי זמון בדבור גרידא מהני אי צריך מעשה דוקא. ולכאורה דזה תלוי בפלוגתא דלעיל שכתבנו באות ג' אי לאביי מועיל זמון גרידא בלא מעשה דלדעת הסוברים דזמון מועיל בלא מעשה לאביי ע"כ דעגלה ערופה ירידתה לנחל איתן לאו מעשה וא"כ ה"ה לדידן גוף קדושה אף בלי מעשה ולדעת הר"ן דלאביי צריך מעשה ע"כ גם בע"ע ירידתה לנ"א חשוב מעשה ה"ה כאן צריך מעשה. ובזה יש ליישב דברי הנ"י שהקשה עליהם במג"א סימן מ"ב ס"ק ו' שכתב הנ"י אבל רצועות של תפלין לא בעי עבוד לשמה דמשמשין נינהו והזמנה דמשמשין לאו מלתא וכן משמע התם במנחות בפלוגתא דרבנן ורשב"ג עכ"ד משמע דס"ל כפרש"י דלמ"ד הזמנה לאו מלתא א"צ עבוד לשמה וצ"ע דהנ"י כתב בהלכות תפלין כפי' תוס' עכ"ד. ולפמ"ש לק"מ דבאמת ס"ל כפי' התוס' רק דס"ל דפלוגתא דרבנן ורשב"ג

הוא בעור הבתים דגופן קדושה (וכ"כ בנ"י הלכות תפלין דפלוגתייהו בעור הבתים ייע"ש וכן הסכים במלחמות דלא כרז"ה) ולכך למ"ד הזמנה לאו מלתא אינו (מועיל הזמנה בפה רק צריך עיבוד דהוי מעשה וא"ת כיון דהזמנה לאו מילתא הוא גם מעשה לא מהני י"ל כיון דעור) הבתים גופן קדושה מהני מעשה וכ"כ הר"ן בחידושיו לסנהדרין לשיטת הרז"ה משא"כ למ"ד הזמנה מילתא ס"ל דאין צריך עבוד רק דהזמנה בעלמא סגי [ובאמת יש לתמוה על הרז"ה בזה דגם גוף קדושה ילפינן מעגלה ערופה ואעפ"כ הזמנה לאו מלתא וצריך מעשה ע"כ דס"ל דגם בעגלה ערופה הוי גם כן מעשה דירידתה לנחל איתן חשוב מעשה וכמ"ש הר"ן שם לדעתו אם כן לפ"ז גם למ"ד הזמנה מילתא ע"כ אינו אסור בהזמנה בלי מעשה דכיון דמעגלה ערופה יליף לה והתם מעשה הוי וצ"ל דבאמת ס"ל דעגלה ירידתה לא חשיב מעשה וכמ"ש הרמב"ן ואפ"ה ס"ל בגוף קדושה דילפינן מעגלה ערופה דלא יועיל הזמנה בפה דלזה י"ל שאני קדשים דעיקר קדושתן בפה בכל מילי וכיון דהזמנה מועלת נתפסת קדושתה בפה משא"כ בשאר דברים אינו קדוש באמירת פה וצריך מעשה וא"ל דא"כ דטעמא דעגלה ערופה משום דהוי קדשים מנ"ל כלל טעם הזמנה דלמא משום קדשים לחוד אסורה ולא מטעם מהזמנה וכמו שהקשיתי לעיל אות ח' י"ל כיון דחזינן דאביי בעי למילף מעגלה ערופה לענין זמון ע"כ דקים ליה דגם בע"ע מטעם זמון הוא אבל עכ"פ מעשה צריך בשאר מילי דזה אין ראי' מאביי דגם אביי נקיט האורג משמע דלא מצי למילף מע"ע רק אח זמון דמועיל אבל דלא ליצטריך מעשה אין למילף אך ז"א דאם כן הדרא קושיא לדוכתא דגם למ"ד הזמנה מלתא צריך מעשה אך י"ל דלמ"ד הזמנה מלתא כיון דיליף בגז"ש א"כ לכל מילי דמי מה התם בלא מעשה אף הכא בלא מעשה והא דנקיט האורג משום רבותא דרבא כמ"ש התוס' אבל לדידן בגוף קדושה דלאו בגז"ש ילפינן רק במה מצינו התם דהזמנה מועיל י"ל הא כדאיתא התם בלא מעשה משום דקדשים נינהו וכל קדשי קדשים בפה והכא בחולין צריך מעשה וא"ל דא"כ מנ"ל דטעם דע"ע משום הזמנה ואי משום דאביי יליף מהתם שאני אביי דיליף בגז"ש דע"כ הקישן ז"א דאי ס"ד דטעם ע"ע אינו משום זמון כלל רק מטעם הקדש א"כ היאך שייך למילף בגז"ש כלל למת דלא הוי הקדש וע"כ דקים ליה לאביי דמטעם זמון אסור ויליף שפיר גז"ש זמון אסור גם כן במת כמו בעגלה ערופה ודוק היטב) ולפ"ז שפיר כ' הנימוקי יוסף דברצועות שהן תשמישי קדושה ולדידן אין זמון א"כ לא מהני גם העבוד שהוא מעשה דבמשמשין אף מעשה אינו מועיל דלחשוב הזמנה וא"כ א"צ עבוד כיון דאינו מועיל העבוד כשיטת רש"י ודוק היטב גז"ש הנימוקי יוסף וכן משמע במנחות בפלוגתא דרשב"ג ורבנן דקשה ולפי הבנת בעל מג"א מאי וכן משמע דהא מבואר דין

זה להדיא שם דכיון דהוא מפרש כפירש"י דבהזמנה לאו מילתא א"צ עבוד לשמה א"כ מבואר דרצועות לא בעי עבוד וע"ק כיון דהנ"י מחלק שם בין משמשין דלא מהני זמון ובגוף הדבר מהני זמון א"כ היאך כ' בה' תפלין דרשב"ג ס"ל דבעי עבוד לשמה דאין זמון הלא הוא מפ' שם דפלוגתייהו בעור הבתים ועור הבתי' גופן קדושה כמ"ש בפ' נגמר הדין וא"כ בכה"ג לכ"ע יש זמון וע"כ לומר כמו שכתבנו בפירוש דבריו דס"ל דבמשמשין אין זמון אף במעשה ולכך כ' דאין צריך עבוד לשמה דמה מועיל העבוד דאף שיזמינו במעשה לא הוי זמון ובעור הבתים דגופן קדושה לכ"ע יש זמון רק דיש חילוק בזה למ"ד הזמנה לאו מילתא אף בגופן קדושה דיש זמון עכ"פ צריך מעשה אבל זמון בפה אינו מועיל כמ"ש לעיל הטעם שלא יליף גז"ש מעגלה ערופה רק במה מצינו י"ל הא כדאי' וקדשים שאני דקדושתן בדבור והכא צריך מעשה ולמאן דס"ל הזמנה מלתא דיליף גז"ש ואין גז"ש למחצה ולכל מילי הקישן דמה התם א"צ מעשה ה"ה הכא ואף דל"ד חולין לקדשים ע"כ הקישן הכתוב ולדידיה הזמנה בדבור ג"כ מהני וא"כ א"צ עבוד לשמה דהזמנה בדבור מהני ומ"ד צריך עבוד ס"ל דהזמנה לאו מילתא דלא נאמר גז"ש לענין עגלה ערופה רק גוף קדושה במה מצינו יליף לה וכיון דבמה מצינו ילפינן ליכא למילף לענין דא"צ מעשה רק דהזמנה במעשה מועיל ולא בדבור לכך צריך עבוד דאינו מועיל הזמנה בדבור אבל לענין רצועות דאין גופן קדושה אף מעשה אינו מועיל בזמון ולכך א"צ עבוד דאין מועיל גם עבוד וז"ש הנימוקי יוסף וכן משמע במנחות גבי פלוגתייהו דאינו רק משמעות דכיון דטעמא דרשב"ג דזמון אינו מועיל לכך צריך עבוד דמועיל וכ"ז בגוף קדושה מועיל עבוד דנחשוב זמון אבל ברצועות גם עבוד אינו מועיל ועיקר המשמעות דכיון דמשמע התם דטעמא דעבוד משום זמון הוא ממילא ידעינן דרצועות א"צ עבוד כיון דטעמא דעבוד משום זמון וברצועות אף ע"י עבוד לא מהני זמון ודוק כנ"ל נכון וברור בפי' דבריו הנימוקי יוסף:

**יב**

**יצא** לנו דבר חדש דבגופו קדושה לדעת הסוברים דיש זמון אעפ"כ ל"ד למאן דאמר הזמנה מילתא דלמאן דאמר הזמנה מילתא אף בלי מעשה חשוב זמון ולמ"ד לאו מלתא אף בגוף קדושה צריך עכ"פ מעשה כאשר הארכתי בטעם הדבר בדבור שלפני זה:

**יג**

**רב** ס"ל הזמנה מלתא כך הוא דעת המאור בפ"ק דסוכה דרב לא בעי' טוויי' בציצית לשמה משום דס"ל הזמנה מילתא דהרי בש"ס מדמי טוויי' לשמה לעבוד לשמה ומאן דבעי טוי' לשמה בעי עבוד לשמה וכבר בארנו דטעם דמאן דלא בעי עבוד דס"ל הזמנה

מלתא וסגי בהזמנה וכן הוא טעמ' דרב דלא בעי טוויי' משום דהזמנה מלתא עכ"ד ולפ"ז לשיטת רש"י דס"ל להיפוך דמאן דלא בעי עבוד ס"ל הזמנה לאו מילתא ה"ה רב דלא בעי טוויי':

**יד**

**רב** ס"ל הזמנה לאו מלתא לשיטת רש"י דמשום כך לא בעי טוי' לשמה דהזמנה לאו מלתא:

**טו**

**שמואל** דבעי טוי' לשמה ס"ל הזמנה לאו מלתא לשיטת המאור שכתבתי באות י"ג וכ"כ המאור להדיא בפ"ק דסוכה שם דשמואל ס"ל הזמנה לאו מלתא ולשיטת רש"י שכתבתי באות י"ג ס"ל לשמואל הזמנה מלתא והנה הרי"ף פסק בהך דטוויי' כשמואל ובהך ל דעיבוד כ' סתם פלוגתא דרשב"ג ורבנן ומשמע דפסק כרבנן דלא בעי עיבוד לשמה וכבר תמה ע"ז במלחמות פ"ק דסוכה וא"ל דלעולם רי"ף פסק דבעי עבוד והא דכתב סתם בה' תפלין פלוגתא דרשב"ג ורבנן ולא כתב דהלכה כרשב"ג בהא משום דס"ל דבכ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו עיין בחלק ב' מספרי זה שכ' דעת קצת אמוראי ופוסקים סוברים כן אך ז"א דהרי"ף ס"ל אף במשנה אין הלכה כרשב"ג כמ"ש הרא"ש בפר' שור שנגח עיין בח"ב מספרי מה שהארכתי בזה ואפשר לומר דהרי"ף סובר ג"כ לחלק בין גוף קדושה למשמשין וס"ל דפלוגתא דרשב"ג ורבנן לענין משמשין דהיינו רצועות כמ"ש הרז"ה בפ"ק דסוכה שם דפלוגתא דרשב"ג ורבנן ברצועות ולכך במשמשין ס"ל לרי"ף דא"צ עבוד לשמה כמש"ל אות י"א לדעת הנימוקי יוסף שסובר כן משום דרצועות משמשין הן ובמשמשין אף עבוד אינו מועיל משא"כ בטווית ציצית דגוף הקדושה הן שפיר מועיל זמון ע"י מעשה ולכך צריך טווי' לשמה משא"כ הזמנה בלי מעשה אינו מועיל אף בגוף קדושה כמו שהארכתי לעיל אות י"א אלא דלפ"ז הו"ל לרי"ף לכתוב דבתים צריכים עבוד דגוף הקדושה נינהו. ולפ"ז לשיטת רש"י:

**טז**

**ס"ל** לשמואל הזמנה מלתא י"ל דוקא בגוף קדושה כמו ציצית משא"כ במשמשין י"ל דאף לשיטת רש"י ס"ל לשמואל לאו מלתא במשמשין והך פלוגתא דרשב"ג ורבנן מוקי לה רש"י ברצועות דהן משמשין ודוק או דס"ל כדעת המלחמות דאף גווילין שכותבין עליו ס"ת לאו גופן קדושה נינהו דאגב כתב הוא דקדשי אזל ליה הכתב אזלא קדושתן אבל בגופן קדושה לכ"ע צריך עבוד לשמה רק דתו לא משכחת גופן קדושה לענין עבוד כיון דאף גווילין לאו גופי קדושה נינהו:

**יז**

ר' שמעון בן גמליאל דמצריך עבוד לשמה בסנהדרין דף מ"ח ב' ס"ל הזמנה מלתא לדעת רש"י שם ולדעת התוס' ס"ל הזמנה לאו מלתא ולדעת הרז"ה פ"ק דסוכה ס"ל הזמנה לאו מלתא במשמשין ובגופן קדושה הזמנה מלתא דוקא ע"י מעשה אבל שלא ע"י מעשה לא ובמשמשין אף מעשה לא מהני והנה יש לומר דגם התוספות מפרשין כן ואין כאן מקומו כי יש בכאן אריכות בפי' דברי התוס' והנה מה שהקשו התוס' על רש"י דכיון דאנן קי"ל דהזמנ' לאו מלתא א"כ לא בעי עבוד לשמה ואנן קי"ל דבעי עבוד לשמה יש לי ליישב לשיטת רש"י דרש"י ס"ל דלפי האמת י"ל דאף דרשב"ג דס"ל דבעי עבוד לשמה ס"ל הזמנה לאו מלתא והא דמהני עבוד משום דעור התפילין גופן קדושה משום השי"ן וגם הרצועות גופן קדושה משום הדלי"ת והיו"ד דכך הוא שיטת רש"י בפ"ק דברכות דף ו' ע"א וע' בתוס' שם שחולקין עליו וא"כ בגופן קדושה הזמנה מלתא ולכך בעי עיבוד והא דאמרינן בפרק נגמר הדין כתנאי היינו דאביי מתרץ לטעמיה דרשב"ג ס"ל יש זימון בכל דוכתא אבל לפי האמת אין ראיה דס"ל אין זימון במשמשין והתם שאני דהוי גופן קדושה ואביי לטעמיה דלא מחלק בין משמשין לגופן קדושה דיליף משמשין מעגלה ערופה דגופו קדושה דס"ל דאין חילוק לכך קאמר דרשב"ג כוותיה דיש זמון אף במשמשין והא דלא אמרינן בש"ס אליבא דרבא אמר לך אנא דאמרי אפילו אליבא דרשב"ג ע"כ לא קאמר רשב"ג אלא בגוף קדושה אבל במשמשין ז"א דרבא מדויל ידיו משלם דע"כ לא קאמרינן דבגוף קדושה הוי הזמנה אלא מטעם דגוף קדושה ילפינן מעגלה ערופה דיש זמון גבי' וכ"ז לדידן דפסקינן ירידתה לנחל איתן אוסרתה אבל רבא דס"ל בכריתות כ"ד דעריפת' אוסרתה א"כ אם נאמר אין זימון אף בגוף קדושה אין זמון דאף אם נילף לה מע"ע גם בעגלה אין זמון לדידיה הלכך רשב"ג ע"כ לא נילף כרבא ודוק אבל לדידן דקי"ל בעגלה ערופה ירידתה לנ"א אוסרת' י"ל דרשב"ג ס"ל אין זמון רק בגוף קדושה יש זמון ולכך בעי עבוד לשמה והכי קי"ל ודוק ועיין סנהדרין מ"ח ב' בתוס' ד"ה אע"פ ומה שכתבתי שם בגליון פי' דבריהם ודוק (הגה מבן המחבר עוד נ"ל ליישב דרש"י ס"ל דלא ס"ל הלכה כרבא בהא דהזמנה כיון דמצינו דרבינא דהוא בתרא מבעיא ליה בהזמינו לב"ה אי יש זמון משמע דבעלמא פשיטא ליה הזמנה מלתא בדבר שבקדושה רק הכא מבעיא ליה כיון דעיקר הטעם משום צואה והרי השתא אין כאן צואה דבשלמא בדבר קדושה כגון הזמינו לתפלין נחת קדושה עלייהו במחשבה והזמנה וכן בהזמינו למת נתפס הדבר לצורך המת וחל עליו איסור הנאה מצורכי המת משא"כ כאן דל"ש כאן לומר כלל שוב אסור מחמת זמון דהתורה ל"א רק והי' מחניך קדוש והרי מחניהו

קדוש או דלמא כיון בהזמינו לביה"כ מאוס הוא אבל אם נאמר בכל דוכתא הזמנה לאו מלתא תו ליכא לספוקי כלל כאן בהזמינו ואף שבתר"י משמע דבעלמא ס"ל אין זמון רק בביה"כ מבעי' ליה לא נהירא ועכ"פ י"ל דרש"י ס"ל דטעמיה דרבינא דס"ל יש זמון וא"כ הכי קי"ל דרבינא בתרא ולכך בעי עבוד לשמה ע"כ הג"ה):

## יט

**עי"ל** דרש"י ס"ל להלכה כאביי דהזמנה מלתא והטעם דהא אמרינן ורבא מ"ט לא יליף מעגלה ערופה ומשני משמשין ממשמשי' גמר ופי' התוספות דהקושיא מ"ט לא יליף מע"ע דאין זמון דלדידיה גם בעגלה ערופה אין זמון דעריפתה אוסרתה וע"ז משני שאני עגלה דהיא גופא קדושה ר"ל דע"כ ס"ל דהסברא דגוף הקדושה אינו מועיל זמון כיון דאין כאן קדושה והוא רוצה להתפיס עלי' קדושה חדשה בהזמנתו אינו יכול אבל להתפיסו ולהזמינו למשמש לקדושה שכבר הוא בעולם בקדושתה יכול להזמינו לכך לא מצי למילף מעגלה ערופה דאין זמון דשאני התם דהוא גוף הקדושה וכ"ז רבא לשיטתיה דס"ל עריפתה אוסרתה משא"כ לדידן דס"ל ירידתה לנ"א אוסרתה מצי למילף במכ"ש מה עגלה דגופה קדושה יש זמון כ"ש משמשין כיון דלפי סברא זו משמשין ראויין יותר שתועיל בהן הזמון ולכך לא קי"ל כרבא דס"ל הזמנה לאו מלתא דלשיטתיה דס"ל עריפתה אוסרתה משא"כ לדידן דקי"ל ירידתה לנ"א אוסרתה כמ"ש בפ' יו"ד מהלכות רוצח דין ו' א"כ י"ל דיש זמון מק"ו מע"ע כדכתיבנא וא"כ שפיר פסקינן דבעי עבוד לשמה ולא קשה קו' התוס' ודוק:

## כ

**רב** שמואל בר יהודה דס"ל דבעי' צביעה לשמה בתכלת במנחות מ"ב ב' ס"ל הזמנה לאו מלתא לשיטת התוס' בסנהדרין דף מ"ח ע"ב ובמנחות מ"ב ב' ד"ה עד שיעבדן ולשיטת רש"י ס"ל הזמנה מילתא יע"ש ולפי מה שחלקו לרש"י בגופן קדושה לכ"ע הזמנה מלתא י"ל אף לרש"י דס"ל לאו מלתא במשמשין רק התם גופן קדושה אך ז"א דצביעה דתכלת לאו גופן קדושה רק שצובע בהן החוט והחוט הצבוע בו הוא גוף הקדושה משא"כ הצבע ואפשר כיון דעיקר המצוה הוא הצבע של תכלת חשוב זה גוף קדושה ודוחק:

## כא

**מבואר** בש"ס סנהדרין מ"ח א' דאביי לא יליף ממשמשי ע"ז דהזמנה לאו מלתא משום דמידי דאורחא ממידי דאורחי' גמרינן לאפוקי האי דלאו אורחי' ופירש"י כיון דעכו"ם אסורה לב"נ הלכך לא מתסרי בהזמנתו דלמא מהדר ביה הואיל והוא מלתא דאסורה ולפ"ז נ"ל היכא דהוא ג"כ חסרון ממון ואין דרך בני אדם להזמין חפץ כזה לדבר זה

בשביל חסרון ממון לא נאסר בהזמנה דלמא מהדר ביה ונ"מ גם לדידן לדעת הסוברים דבגוף הקדושה יש זמון היכא דיש אסור בדבר או חסרון ממון ומחמת זה אין בני אדם מזמינין אותו לזה אזי אין הזמנה שוב ראיתי דליתא דהרי כל זה לאביי אבל לרבא דיליף ממשמשי עכו"ם אע"ג דהיא איסורא ש"מ דלא מפליג בין מלתא דאיסורא להיתרא ואי הוי הזמנה אף במידי דאיסור' הוי הזמנה אך יש לומר דבאמת רבא מחלק ג"כ במידי דאיסורא שאין דרך לייחדו אך דס"ל דכיון דע"כ כתיב שם במת לאגמורי' בגז"ש ויש לנו לספק אי לאגמורי גז"ש מעגלה ערופה אי ממשמשי עכו"ם עדיף לו לאגמורי מעכו"ם דהוא משמשין ודמי לה בעיקר הדבר ר"ל דעיקר דבר זה כזה דזה משמשין וזה משמשין ואף דאין שוים בתכלית השמוש שזה תכליתו לדבר אסור מ"מ כיון דבגוף הדבר שוים הן משא"כ מע"ע אין שוים בגוף הדבר שזה משמשין וזה גוף קדושה אבל באמת בעלמא לא גמרינן מע"ע דיש זמון דבר שגופו קדושה די"ל שאני עגלה ערופה דהוא דבר מותר ודרך לעשותו משא"כ מילתא דאיסורא והא דגמרינן ממשמשין דעכו"ם משום דע"כ הקישן הכתוב ואף דיכול לאקשינהו לע"ע אדאקשינהו לע"ע עדיף לאקושי למשמשי עכו"ם אבל בעלמא י"ל במלתא דאיסורא אין זמון אף בגוף קדושה ודוק:

## כב

**מבואר** בש"ס דטווי' לארוג ליכא למ"ד דאף אביי מודה דבכה"ג הזמנה לאו מלתא דהוי הזמנה להזמנה דאריגת בגד למת האריגה הוא הזמנה והטווי' הוא הזמנה להזמנה ואפשר לומר במה שנחלקו רב ושמואל בטווי' לשמה עיין לעיל אות י"ג י"ד ט"ו ט"ז י"ל דבהא פליגי דשמואל לשיטתיה דסבירא ליה ציצית חובת מנא נמצא עשיית הציצית בבגד הוא גופיה של המצוה שמחוייב לעשות ציצית בבגד כיון דחובת מנא הוא ומברכין לעשות עיין מ"ש בערך ציצית חובת גברא וא"כ הטוויה הוי הזמנה ורב לשיטתיה דס"ל חובת גברא דר"נ ס"ל הכין אליבא דרב ע' בערך ציצית חובת גברא וא"כ עיקר המצוה הוא העיטוף ועשיית ציצית הזמנה ולכך בעי עשייה לשמה דכ"ע ס"ל הזמנה מילתא בהזמנה דגוף המצוה רק טוויה לרב הוי כטוויה לארוג כיון דאין המצוה בעשיה דס"ל חובת גברא רק המצוה בלבישה נמצא העשיה הוא הזמנה ללבישה והטוויה הוא הזמנה לעשיה והוי כטוויה לארוג משא"כ לשמואל דס"ל חובת מנא העשיה גוף המצוה והטוויה היא הזמנה אך צ"ע דתפלין ודאי חובת גברא ואין המצוה כ"א בלבישת התפלין נמצא עשיית התפלין לחשוב הזמנה והעבוד הזמנה להזמנה וי"ל שאני תפלין דגוף התפלין קדושין משום שי"ן של תפלין ולכך העבוד הוי הזמנה לקדושת תפלין דקדושתן מעצמן ולא מחמת הלבישה אבל ציצית אין קדושתן מחמת עצמן רק מחמת הלבישה

נמצא עשיית' חשוב הזמנה ללבישה וא"ל דלחשוב העשיה משמשי מצוה שבהעשיה נעשה משמשי מצוה והטוויה הזמנה למשמשי מצוה יכולנו לומר הזמנה דמשמשין י"ל דתרווייהו ס"ל לאו כלום:

## אות ה להפסד מיעוט אי חששו

**א**

ר"מ סבר להפסד מועט לא חששו ב"מ דל"ח ב' מיהו זה לר' יוחנן דס"ל ביותר בכדי חסרונן מודה ר"מ אבל לרנב"י י"ל דר"מ חייש בעלמא אף להפסד מועט והכא טעמא משום שמא עשאן ואפילו בהפסד מרובה כגון יותר מכדי חסרונן אסור ודוק וע' בסמוך:

**ב**

ר' יהודה משמע דחייש להפסד מועט דרבנן דר"מ דב"מ היינו ר' יהודה וס"ל שם דחיישינן אף להפסד מועט:

**ג**

ר' יוסי ס"ל גם להפסד מועט לא חששו (זהו רק לר"נ ולר"ל משום בר קפרא אבל לר"י אין ראיה דמוקי מדבריהם ר"ח סגן הכהנים עי' בסמוך) דקאמר בפסחים דט"ו ב' על ר"מ אינה הוא המדה דשאני התם דאיכא הפסד חולין ואף דגם הכא איכא הפסד עצים להפסד מועט לא חששו וקשה דר"מ דיליף מרבי יהושע ע"כ דס"ל דגם הכא איכא הפסד עצים ולהפסד מועט גם כן חיישינן והא איפכא שמעינן ליה לר"מ דלא חייש להפסד מועט כמ"ש באות א' ואפשר דטעמא דר"מ גבי תרומה דאס"ד דאיכא איסורא לטמאות תרומה לא שרינן איסורא מפני הפסד ממון אלא דע"כ ליכא איסורא כלל עוד נ"ל דהתם הך שינוייא אליבא דר"נ דאוקי הך מדבריהם דברי ר"א ורבי יהושע אבל ר"י אוקי שם מדבריהם מדברי ר"ח סגן הכהנים וי"ל דר"נ ור' יוחנן לשיטתייהו ע"פ שיטת רש"י בס"פ כל הגט דף ל"א ב' דסתם ר"נ הוא רנב"י וכבר כתבנו באות א' דלרנב"י יש לומר דבעלמא חייש ר"מ אף להפסד מועט ושאני התם דאפילו בהפסד מרובה לא שרי למוכרן משום שמא עשאן תרומה על מקום אחר ולפ"ז ר"נ לשיטתיה שפיר קאמר דר"מ מר' יהושע יליף ואין לומר שאני התם דאיכא הפסד חולין י"ל דהכא הוא גם כן הפסד עצים ור"מ חייש אף להפסד מועט לרנב"י דהוא סתם ר"נ אבל ר"י לשיטתיה דס"ל ביותר מכדי חסרונן ר"מ מודה רק שאני הכא דאיכא הפסד מועט לא חייש ר"מ להפסד מועט וא"כ לא מצי למימר דר"מ מר' יהושע יליף דשאני הכא דאיכא הפסד חולין אבל הפסד עצים

הוא הפסד מועט ור"מ ל"ח להפסד מועט לכך הוצרך לומר דר"מ מר"ח סגן הכהנים יליף. ולפ"ז לר' יוחנן:

**ד**

ר' יהושע ס"ל להפסד מועט לא חשו דבפסחים ד"כ ע"ב מייתי ברייתא דבחביות שמן של תרומה וחולין מודה ר' יהושע דאל יטמאנה ביד משום דלהפסד מועט לא חששו ע"ש:

**ה**

**רשב"ג** י"ל דלדעת ר' יוחנן ס"ל להפסד מועט חששו אבל לדעת רנב"י אין ראיה מהך דב"מ ל"ח דאמר ר"י מחלוקת בכדי חסרונן אבל ביותר מכדי חסרונן ד"ה מוכרן בב"ד וצ"ל דטעמא דרבנן דבכדי חסרונן הוי הפסד מועט ול"ח אף לפמ"ש התוספות שם ד"ה מחלוקת והנ"י שם שנחסר בב' חדשים כפי שראוי לחסור בשנה מ"מ הוי הפסד מועט ובפרט די"ל כמ"ש הנ"י שלא יחסר עוד יותר ורשב"ג חייש אף להפסד מועט ור"נ דפסק כרבנן לשיטתיה דס"ל בפסחים דף ט"ו ב' דפלוגתא דר"מ ור"י הוא בזה אי חיישינן להפסד מועט ור"מ ור"י הלכה כר' יוסי דס"ל דלא חיישינן להפסד מועט ולכך הלכה כחכמים דרשב"ג דלא חיישי להפסד מועט אבל ר"י לשיטתיה בפסחים שם דס"ל מדבריהם מדברי ר"ח סגן הכהנים וא"כ ר"מ ור' יוסי לא פליגי כלל בהפסד מועט וכמ"ש באות הקדום באורך ולכך פוסק כרשב"ג נמצא לפ"ז ר"נ ור"י פליגי בהא דר"י חייש להפסד מועט ור"נ לא חייש מיהו לפמ"ש רש"י ס"פ כל הגט דסתם ר"נ הוא רנב"י ואם כן י"ל דרנב"י לשיטתיה דס"ל טעמייהו דרבנן משום שמא עשאן כו' ולכך אפי' ביותר מכדי חסרונן דאיכא הפסד מרובה ס"ל דהלכה כחכמים ואין ראיה על ר"נ אי ס"ל להפסד מועט לא חששו אבל לשיטת התוספות דסתם ר"נ אינו רנב"י וא"כ מסתמא ר"נ ס"ל כרבי יוחנן דאיפלוגי בכדי חסרונן ופליגי בהא אי חיישינן להפסד מועט ומדפסק כחכמים ש"מ דל"ח להפסד מועט אך ראיה גמורה אינו די"ל דר"נ ס"ל כרנב"י דהטעם משום שמא עשאן נקטינן מהא דלר"י ס"ל לרשב"ג להפסד מועט חששו ובזה י"ל הא דנייד רבי יוחנן בפסחים שם מטעמא דר"ל ור"נ דאמרי מדבריהם מדברי ר"י דפשט המשנה משמע כן מדקאמר ומודה ר' יהושע אך לפי מ"ש א"ש דר"י לשיטתיה דס"ל הלכה כרשב"ג במשנתנו וס"ל דפליגי בכדי חסרונן וא"כ רשב"ג חייש להפסד מועט ואם נאמר מדבריהם מדברי ר"י א"כ ר"מ ור"י פליגי בהא אי חוששין להפסד מועט וקשיא הלכתא דקי"ל הלכה כרשב"ג במשנתנו כדכייל ר"י וקי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י כדכייל ג"כ ר"י בעירובין וע"כ צ"ל מדברי ר"ח סגן הכהנים מיהו כ"ז אינו מוכרח די"ל דלעולם רשב"ג לא חייש להפסד מועט רק דס"ל כדי חסרונם הוי הפסד מרובה כיון שנחסר בב'

חדשים כפי שראוי לחסור בשנה כפי' התוספות ונ"י אבל לפירש"י דפירש בכדי חסרונן כפשוטו ודאי מוכרחין אנו לומר דרשב"ג חייש להפסד מועט ודוק בכל זה.

**ו**

**רב** נחמן סבר פלפלתי באות הקדום דלכאורה נראה מדפסק כחכמים וס"ל דל"ח להפסד מועט אך דחיתי שם דאין ראיה דלמא ס"ל כרנב"י ובפרט לשיטת רש"י דסתם ר"נ הוא רנב"י וקצת ראיה לזה דהתם בב"מ אי' רבא אמר ר"נ הלכה כחכמים ואס"ד דהוא מטעם דלהפסד מועט לא חששו הא רבא בפסחים דף כ' ע"ב קאמר והאיכא הפסד עצים משמע דחייש להפסד מועט אך י"ל דקבלה לבתר מאביי דס"ל דל"ח להפסד מועט א"נ הכא משום ר"נ קאמר הלכה כחכמים וליה לא ס"ל מיהו מהך דר"נ בפסחים דף ט"ו ב' דס"ל דר"מ ור' יוסי בהא פליגי דר"י ס"ל להפסד עצים דהוא הפסד מועט לא חששו ור"מ ור"י הלכה כר' יוסי מבואר דלר"נ לא חיישינן להפסד מועט מיהו ג"ז אינו ראיה חותכת דס"ל דר"כ לית ליה להוא כללא דר"י דעירובין דר"מ ור"י הלכה כר' יוסי וסבירא ליה כרב דלית ליה להנך כללי כדאי' בעירובין דף מ"ז:

**ז**

**ר'** יוחנן עי' לעיל אות ה' באורך דלפי מה דפסק כרשב"ג משמע דחייש אף להפסד מועט מיהו זה לפירוש רש"י דפי' בכדי חסרונן כפשוטו אבל לפי' התוספ' ונמ"י דפירש שנחסר בב' וג' חדשים כשיעור חסרונן לשנה אין ראיה די"ל דל"ח להפסד מועט רק זה הפסד מרובה:

**ח**

**ר"ל** יש קצת הוכחה דס"ל ג"כ להפסד מועט לא חששו דאמר ר"ל משום בר קפרא בפסחים ט"ו א' מדבריהם מדברי ר"מ ור"י וכמו ר"ל לעיל אות ו' וע"ש מה שפלפלתי בזה על ר"נ עי"ל דר"ל משום בר קפרא קאמר וליה לא ס"ל:

**ט**

**בר** קפרא כבר כתבתי באות הקדום דהך דס"ל משום בר קפרא משמע דס"ל להפסד מועט לא חששו ועיין באות ו' מה שפלפלתי בזה די"ל דלא ס"ל להך כללא דר"מ ור"י הלכה כרבי יוסי ודוק:

**י**

**אביי** ס"ל בפסחים כ' ע"ב דלהפסד מועט לא חששו וי"ל אליבא דר' יוסי ור' יהושע קאמר וליה לא ס"ל:

**יא**

**רבא** משמע שם דלא מפליג בין הפסד מועט למרובה וי"ל דלבתר דשמעה מאביי קבלה דע"כ צ"ל הכין דאל"כ קשיא דר' יוסי דמתניתין נמי איכא הפסד עצים:

**יב**

**הרמב"ם** משמע דפסק דלהפסד מועט לא חששו בפי"ב מה' תרומות הלכה ה' דמחלק בין יין לשמן דהוא הפסד מועט כדמחלק בפסחים דף כ' ע"ב והנה בזה יש ליישב דברי הרי"ף והרמב"ם בפ"ג מה' שאלה בפרק המפקיד דנ"ח שתמה הרא"ש עליהן למה פסקו כרב נחמן נגד רבותיו ר' יוחנן ושמואל דס"ל הלכה כרשב"ג ולפמ"ש א"ש דכ"כ באות ה' דלפירש"י בפי' מכדי חסרונם כפשוטו וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה וע' בת"ח שהחזיק עיקר כפירושם ולפי פירושם פלוגת' דרשב"ג ורבנן אי חוששין להפסד מועט דרשב"ג ס"ל דחוששין להפסד מועט ורבנן ס"ל ל"ח וא"כ כיון דאביי ס"ל בפסחים דל"ח להפסד מועט ורבא משמע שם דקיבלה מיניה ומאביי ורבא ואילך הלכה כבתראי לכך לא פסקו כרשב"ג אלא כרבנן דל"ח להפסד מועט וא"ש דברי הרי"ף והרמב"ם אך הרא"ש י"ל דמפרש כפי' התוס' דמפרשי בכדי חסרונן שנחסר בב' וג' חדשים כדרך שרגיל להתחסר בשנה וזהו אינו הפסד מועט א"כ י"ל דגם רשב"ג לא חייש להפסד מועט רק דהכא הוא הפסד מרובה ושפיר יש לפסוק הלכתא כרשב"ג ועוד י"ל כיון דהרא"ש פסק כרנב"י דהטעם שמא עשאן ולפ"ז אינו תלוי מחלקותן כלל בהפסד מועט וכמ"ש כ"ז לעיל אות ה' באורך:

**יג**

**שמואל** דס"ל בב"מ ל"ח ב' הלכה כרשב"ג משמע דס"ל להפסד מועט ג"כ חששו וע' לעיל אות ז' מה שפלפלתי בזה ובפרט לשמואל י"ל דס"ל כרנב"י עיין לעיל אות ה' ו' באורך ודוק:

## העדאת עדים

**א**

**ר"ח** ס"ל העדאת עדים מחייב שבועה מק"ו דפיו וע"א ב"מ דף ד':

**ב**

**אבוה** דר' אפוטריקי ס"ל העדאת עדים פטור מכי הוא זה ור"ח ס"ל דכי הוא זה ממעט הודאה ממין הטענה ורבי אפוטריקי ס"ל כר"ג דהודאה שלא ממין הטענה חייב וע"כ כי הוא זה למעט העדאת עדים דפטור:

**ג**

ר"ג לפמ"ש באות הקדום מוכח דס"ל העדאת עדים פטור דכי הוא זה למאי אתי ונלע"ד דאינו מוכרח די"ל דס"ל כר"ח וכי הוא זה מוקי לה בגוונא אחרינא כמו שאבאר דהנה הריטב"א בחידושיו הקשה על האי דר"ח היאך מחייב ליה שבועה הא קי"ל שעבודא דאורייתא והי"ל שעבוד קרקעות ותי' דלפי מה דתקנו רבנן דמע"פ אינו גובה מלקוחות א"כ לא הוי שע"ק ור"ח בתר תקנת רבנן קאמר אבל מדאורייתא איה"נ דהוי שעבוד קרקעות וא"כ לא קשה מהך דכי הוא זה דבאמת הוא למעט העדאת עדים רק מטעם שע"ק וזהו קודם תקנ"ח דמע"פ אינו גובה מלקוחות אבל לבתר התקנה חייב שבועה כר"ח ואף לדעת הר"ן והנ"י דמוקי להך דר"ח כשהעדים אין מעידין שלא פרעו עדיין ולכך לא הוי שע"ק דלקוחות יכולין לומר שפרעו אבל כשהעדים מעידין שלא פרעו פטור מטעם שע"ק א"כ י"ל דכי הוא זה ממעט העדאת עדים כשמעידים שלא פרעו ופטר ליה מטעם שע"ק וכ"ת מאי קמ"ל הא מקרא אחרינא ידענו דאין נשבעין על שע"ק י"ל דקי"ל שעבודא דאורייתא אך יש לסתור זה לפמ"ש התוספות והר"ן למ"ד ש"ד מודה במקצת היכא חייב הא הו"ל הודאת שע"ק ותי' בשאין לו קרקע ולפ"ז ליכא למימר דקרא דכי הוא זה אתי לאורויי על הודאת פיו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו על העדאת עדים בשמעידים שעדיין חייב לו ומטעם שע"ק דממ"נ אי בדאית ליה קרקע אף העדאת עדים חייב אך עדיין יש לקיים זה עפמ"ש הרמב"ן הביאו הרא"ש ס"פ שבועת הפקדון דבמודה במקצת ל"ש כלל שעבוד קרקעות כיון דאין יכול לגבות מן הלקוחות לאו שע"ק מקרי ופליג על התוס' וכ' עליהם דהוא בורכא ולפ"ז שפיר יש לאוקמי קרא בדאית ליה קרקע וקאמר על הודאת פיו אתה מחייבו דלאו שע"ק הוא דאינו יכול לגבות מלקוחות כרמב"ן משא"כ העדאת עדים דמדאורייתא מע"פ גובה מלקוחות היכא דאיכא עדים ולכך פטור מטעם שע"ק וכ"ז היכא דמעידין שעדיין חייב לו אבל כשאין מעידין שעדיין חייב לו חייב שבועה וכדר"ח והא דמשני בש"ס דר"ח מוקי כי הוא זה להודאה ממין הטענה ולא קאמר דמוקי לה כשהעדים מעידין שעדיין חייב לו היינו לרווחא דמלתא דאף אם נאמר דר"ח מיירי כשמעידין שעדיין חייב לו כדמשמע פשטא דלישנא דר"ח אף עפ"כ י"ל דמוקי כי הוא זה לממין הטענה אבל ר"ג דס"ל שלא ממין הטענה חייב י"ל דס"ל כר"ח ומוקי כי הוא זה לפטור להעדאת עדים דמעידין שעדיין חייב מטעם שע"ק כדכתיבנא:

עי"ל עפמ"ש הסמ"ע בסימן פ"ד ס"ק י"ד דהך דר"ח דמוקי כשהעדים מעידין שעדיין חייב אבל כשאין מעידין אלא שלוה ונתחייב מתוך טענתו שאומר לא לויתי וכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי בכה"ג לא מחייב שבועה ועיין בש"ך שם שחולק ויש ראיה

קצת לדעת הסמ"ע דלדעת הש"ך דר"ח מיירי דאף בכה"ג דמחייב מתוך טענתו היאך מייתי ראיה ממשנתנו דשנים אוחזין דהתם מתחייב רק מחמת דאנן סהדי משא"כ דמתחייב מתוך טענתו דאמר לא לויתי ע"כ דר"ח מיירי ג"כ בכה"ג דמתחייב מתוך העדים שאומרים לא פרע עדיין וכסמ"ע א"כ י"ל דכי הוא זה מיירי לפטור העדאת עדים בכה"ג שאומרים לוה וא"י אם פרע דבכה"ג פטור אפילו לר"ח:

**עי"ל** עפמ"ש שם סעיף ד' בהג"ה דוקא כשהעדים מעידים ע"פ ובלא קנין אבל אם כתבו שטר או קנין אין עדים מחייבים שבועה דשטר הוי כהילך וי"ח ייע"ש ולפ"ז י"ל דקרא ממעט העדאת עדים בשטר או קנין וקמ"ל דזהו חשוב הילך דלא כי"ח והא דלא משני כן בש"ס לר"י משום דר"ח לשיטתיה דס"ל הילך חייב משא"כ לר"ג י"ל דס"ל הילך פטור וקרא מיירי בכה"ג:

**עי"ל** עפמ"ש בש"ע שם סעיף ד' בשתבעו חפצים שוה מנה בפקדון הוחזק כפרן ואינו נשבע וי"ל דקרא כי הוא זה בפקדון כתיב ואפילו למ"ד עירוב פרשיות מודה דאפקדון נמי קאי כמ"ש התוס' בב"ק ק"ז ולכך אמר דבפקדון העדאת עדים אינו מחייב שבועה דהוחזק כפרן והא דלא משני כן לר"ח משום דלר"ח אף בפקדון נשבע כמ"ש באות שאח"ז אך דזה הוא דוחק דכי הוא זה משמע דבהעדאת עדים ליכא חיוב שבועה כלל והכא חיוב שבועה איכא רק דא"י לישבע הואיל והוחזק כפרן והתובע נשבע ונוטל:

**הגה"ה מבן המחבר**

**ד**

(**האי** דר"ח דוקא במלוה אבל בפקדון הוחזק כפרן ואינו נשבע כמבואר בש"ע שם וקשיא לי דהיאך קאמר בש"ס ותנא תונא ב' אוחזין והא הכא כיון דתפיס אנן סהדי דלא מבעיא דסייעתא ליכא אפילו תיובתא איכא דהא הכא דמי לפקדון שהיא בעין וליכא אשתמוטי וכיון דאיכא סהדי דחצי של חבירו הוחזק כפרן במה דאמר כ"ש והיאך נשבע ונ"ל דבאמת יש לעיין על האי דינא דבפקדון ליכא אשתמוטי כיון שראו אותה עתה בידו מחצית התביע' והוא כופר בכל דהא יש לומר דבאמת אין דעתו לגזלו רק בשביל שהמפקיד תובע שוה ק' והוא לא הפקיד אצלו אלא שוה נ' סובר דאם אודה לו שוה נ' אהוי מודה במקצת ואתחייב שבועה והוא אינו רוצה לישבע אפילו שבועת אמת להכי כופר בכל ואף דאסור לעשות כן כמבואר בש"ס והביאו הש"ך ר"ס ע"ה מ"מ מאן דעביד הכי לאו פסול לשבועה הוא כיון דאינו חשוד אממונא ונ"ל דע"כ חשוד אממונא ודעתו לגוזלו דאי משום שלא יתחייב שבועה הא כיון דהעדים ראו אותה בידו בשעה שנתבע הו"ל להחזירו תיכף הו"ל הילך והילך פטור משבועה ע"כ דדעתו היה לגוזלו ולפ"ז לדידן

דס"ל הילך פטור אבל ר"ח לשיטתיה דס"ל הילך חייב א"כ אף בפקדון לא הוחזק כפרן די"ל דאינו רוצה לגזול רק שכופר כדי שלא יתחייב שבועה ושפיר קאמר ותנא הונא ממתניתין ודוק ע"כ הגה"ה מבנו):

### ה

**בנותן** מעות בידו להשביחן וכפר בכל והעדים מעידים על חצי הוחזק כפרן כמו בפקדון ובזאת מדה יתירה נודעת לו דבפקדון לא הוחזק כפרן אלא דראו עתה בידו דלא שייך אשתמוטי ובמעות להשביחן אפילו לא ראו הוחזק כפרן דלא הופקד בידו חפץ שאומר לא ידעתי היכן הוא ואי משום שהוציאן הו"ל למימר שהוציחן. כ"ז מדברי הרא"ש בתשובה הובא בח"מ סימן כ' ס"ה ועי' סימן ע"ה סעיף ד' שהאריכו בזה ולדידי קשיא לפמ"ש באות הקדום אף בלהשביחו נבעי' ראו בידו דאל"כ י"ל דלהכי כפר בכל שלא יהיה מודה במקצת ויצטרך לישבע בשלמא ראו בידו הו"ל למיטען הילך אבל לא ראו סבר אם יטעון האמת ויודה בנ' יצטרך לישבע לכך כפר הכל וצ"ל דהו"ל לטעון שהוציאן לטובתו דבפקדון לא בעי שיהיה בידו לפני ב"ד רק אף אם הם בביתו דכל היכא דאיתא ברשות מריה איתא וה"ה היכא שהוציאן כל היכא דאיתא ברשות מרייהו איתא כגון הוציאן וקנה בעדן סחורה אחרת הסחורה הלזו הוא ברשות מרא קמא כיון שנתן לו להוציאן וברשותו עשה. אך עדיין יש לעיין בזה אם הלוה המעות לאחר הרי אינו בעין ועוד יש לפקפק בזה בפנים שונים ונראה דס"ל להרא"ש כדעת העיטור שהביאו הטור ר"ס פ"ז והסכים עמו דאף אם נותן לו משכון או שטר עכשיו בשעת הודאה חשוב הילך עיין בסמ"ע בסימן פ"ז במה שכתב עלה ע"ש. ולפ"ז א"ל בשביל שלא יצטרך להיות מודה במקצת ויתחייב שבועה יוכל הוא להתפיסו משכון או ליתן שטר מעכשיו ולא לכפור לו הכל ולהעיז בדבר שחבירו מכיר בה וע"כ דלגזול הוא מתכוון. אך יש לעיין לפמ"ש בש"ע סימן פ"ז דאם נראה לדיין שבשביל הערמה טוען הילך להפטר משבועה אזי מחייבין ליה שבועה א"כ י"ל דירא הוא להתפיסו משכון או ליתן לו שטר כדי שלא יהא ניכר ערמתו לב"ד לכך כופר ולעולם דאינו חשוד לגזול וצ"ע:

## הכנה דרבה

### א

**רבה** אית ליה הכנה דסעודת שבת וי"ט בעי הכנה מחול ואין י"ט מכין לשבת ואין שבת מכינה לי"ט ולכך ביצה שנולדה בי"ט אחר השבת דכל ביצה דמתילדה האידנא מאתמול גמרה לה ונמצא שבת מכין לי"ט וגזרו על י"ט דעלמא שאינו אחר השבת משום גזירה

די"ט אחר השבת וכן על שבת שאינו אחר י"ט משום גזירה דשבת אחר י"ט אך כ"ז לבית הלל. אבל.

**ב**

**בית** שמאי אף לרבה לית להו הכנה ולכך ס"ל ביצה שנולדה בי"ט תאכל ומשמע אף בי"ט אחר שבת ביצה ב' ע"ב:

**ג**

**רב** נחמן ורב יוסף ורב יצחק דמוקי פלוגתייהו דב"ש וב"ה במילי אוחרנייתא לית להו הכנה דרבה שם ג' א' כולהו כרבה לא אמרי הכנה לית להו וצריך לומר לדעת התוספות ביצה י"ז א' שאכתוב לקמן אות ז' דדוקא הכנה דממילא לית להו אבל הכנה בידים אית להו:

**ד**

**ר'** אליעזר אית ליה הכנה דרבה כך משמע שם דף ד' א' בשבת וי"ט הסמוכין זה לזה דקאמר ר' יהודה משום ר"א עדיין הוא מחלוקת ומבואר שם הטעם משום דב"ה אית להו הכנ' דרבה וע"ש בתוספות ד"ה ר' יהודה וע' בערובין ל"ח א' ובתוס' שם ד"ה משום הכנה דכ' שם דאפשר ר"א ס"ל כב"ש דלית להו הכנה דר"א שמותי הוא וכן מבואר להדיא ביצה שם דלית ליה הכנה דאמר ביצה תאכל היא ואמה ייע"ש:

**ה**

**רבי** יהודה נראה מדברי התוספ' דלית ליה הכנה עיין בתוס' ביצה ד' א' ד"ה רבי יהודה ולפענ"ד אין ראיה דמ"ש לעיל דף ג' ע"ב ד"ה לדידי דר' יהודה היה אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה הוא למאן דס"ל טעמא דביצה שנולדה בי"ט דאסורה משום משקין שזבו ורבי יהודה סבירא במשקין שזבו דאם לאוכלין היוצא מהן מותר מוכח דאוכלא לרבי יהודה אוכלא דאפרת ולדידיה ביצה מותרת להך טעמא משום משקין שזבו אבל לטעמא דרבה משום הכנה איה"נ דרבי יהודה ס"ל דאסור ומנ"ל דלית ליה טעמא דהכנה. ובאמת תמיהא לי על קושית התוס' הנ"ל בדף ג' דמקשו וכי שביק ב"ה ועביד כב"ש דלמא רבי יהודה כרבי' ס"ל ר"א דמוקי טעמייהו משום הכנה ולכך ס"ל באמת דאסור משום הכנה ועיין בפ"י ותמהני למה לא הקשה כמ"ש וזה לא יתיישב בתירוצי ייע"ש ודוק:

וכעת לא מצאתי ראיה נכונה לומר דר"י לא ס"ל הכנה אדרבה י"ל דר"י כרבינו ס"ל דאמר משום ר"א עדיין הוא מחלוקת והטעם משום הכנה כמ"ש בגמרא דף ד' א' גבי שבת וי"ט הסמוכים:

(הגה מה שכתבתי שם להקשות על התוס' דלמא באמת ר"י כרבי' ר"א ס"ל משום הכנה דבאמת אין הקושיא זו על התוספות רק על הש"ס דקאמר ר"י לדבריהם דרבנן קאמר לדידי אפילו בראשון שריא וע"ז מקשה התוספות שפיר וכי שביק ב"ה ועביד כב"ש רק עיקר קושייתי על הש"ס דמאי קאמר דר"י ס"נ דבראשון שריא דלית ליה מש"ז דלמא טעמא דר"י משום הכנה ותו לא קשיא דר"י אדר"י כך הוא כוונת הדברים בפנים וקצרתי במובן. שוב מצאתי בשער המלך בפ"א מה' י"ט דין י"ט שהקשה קושיא זו והביא שם בשם המאירי דר"י משמיה דרבה קאמר משום הכנה וליה לא ס"ל ואין זה אלא דברי נביאות ובחידושי על ביצה פ"ק דף ג' ב' אות כ"א הוכחתי דר"י אית ליה הוכחה דר' יהודה לית ליה הכנה דרבה ממה דאמר ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני דשני קדושות הן ואמאי הא ר"י אית ליה מוקצה נימא מגו דאיתקצאי לביה"ש של יום שני שמא הוא יום ראשון איתקצאי לכולא יומא וצ"ל כמ"ש התוספות בביצה דף ד' א' דלא אמרינן מגו משום יום שלעבר והנה בשער המלך פ"א מהלכות י"ט דין כ"ד הוכיח מדברי התוספות דבאיסור דאורייתא אמרינן שפיר מגו משים יום שעבר וא"כ שפיר מוכח דר"י לית ליה הכנה דאם לא כן הדרא קושיא לדוכתא נימא מגו דאיתקצאי וא"ל דל"א משום יום שעבר מגו ז"א כיון דהכנה דאורייתא והו"ל איסור דאורייתא ושפיר אמרינן מגו ואף דביום טוב דעלמא גם הכנה אסור מדרבנן משום גזירה מ"מ ר"י סתמא נקיט ביצה שנולדה ביום טוב דמיירי אף ביום טוב אחר השבת וכמו דמקשה הש"ס ריש ביצה מההוא דהשוחט התרנגולת ומצא בה ביצה מדנקיט סתמא משמע אף ביום טוב אחר שבת כמ"ש רש"י שם ואף דהכא מיירי בי"ט של ר"ה וי"ט של ר"ה אינו חל אחר השבת דלא אד"ו ראש ז"א דבימי המשנה היו מקדשין ע"פ הראיה והיה יכול לחול אחר שבת התינח לדעת התוספות דאף בימי המשנה היו נזהרים אבל אין כן דעת רש"י וכל הקדמונים א"כ שפיר מוכח דר"י לית ליה הכנה דרבה דאל"כ למה תאכל בשני לימא מגו דאיתקצאי אך לדעת הריטב"א שכתב בחידושי סוכה דף ע"ו ב' דביום שני של גליות ל"א מגו דאיתקצאי לביה"ש שמא הוא יום ראשון איתקצאי לכולא יומא דממ"נ אם יום ראשון היה קודש היום חול ול"ש מוקצה גבי' ולפ"ז יש לומר דר"י ס"ל הכנה והא דמתיר ביום שני דל"ש מגו דאתקצאי כ"כ הריטב"א ואע"ג דריטב"א לא כ"כ ביום טוב של גליות ולא בי"ט של ר"ה ז"א כיון דר"י ס"ל ביום טוב של ראש השנה ב' קדושות דמי ליום טוב של גליות אך כ"ז לדעת הריטב"א אבל התוס' לא ס"ל הכין כמ"ש מהר"ש אלגזאי בס' הליכות אלי' דמ"ז שמדברי התוספות פרק המביא דף ל' ד"ה עד מוצאי יו"ט מבואר דס"ל אף בב' ימים של גליות אמרינן מגו דאיתקצאי וע' בשער המלך שם לפ"ז לדעת הריטב"א י"ל

דרבי יהודה ס"ל הכנה דרבה ולדעת התוספות מוכח דר' יהודה לא ס"ל הכנה דרבה אך לדעת השיטה מאיברא שהביאו התוספות בביצה ג' א' ד"ה מוחלפת השיטה דמוחלפת היא ההיא דכלכלה וס"ל לר' יהודה לאסור ביצה אף בי"ט שני א"כ שפיר י"ל דר"י ס"ל הכנה דאין כאן ראיה דלא ס"ל הכנה כיון דעכשיו מוחלף השיטה וס"ל לרבי יהודה באמת לאסור אף ביום טוב שני מטעם הכנה ועיין בחידושי ביצה פ"ק דף ג' ב' אות כ"א שכתבתי שם ענין נפלא דלר"י דסבירא ליה מוחלפת השיטה באמת טעמיה דרבי יהודה משום הכנה נמצא למידין מזה דלרבי יוחנן דס"ל מוחלפת השיטה לפי הפירוש תוספות דמוחלפת ההוא דכלכלה ס"ל לרבי יהודה טעמיה דהכנה. ולרבינא בריה דרב עולא דלא ס"ל מוחלפת לדעת התוס' דאמרינן מגו דאיתקצאי ביום טוב שני ע"כ דר' יהודה לית ליה הכנה לדידהו ולדעת הריטב"א דל"א מגו ביום טוב שני י"ל דס"ל לרבי יהודה הכנה ע"כ ההג"ה):

**ו**

**רב** אית ליה הכנה דרבה ביצה ד"א גבי שבת וי"ט הסמוכין:

**ז**

**רבי** יוחנן לית ליה הכנה דרבה שם מיהו דוקא הכנה בידי שמים שנעשית מאליה לית ליה אבל הכנה בידים אית ליה כ"כ התוס' ביצה דף י"ז א':

**ח**

**בתוספות** ריש ביצה ועירובין ל"ח א' ד"ה משום הכנה מבואר דהך דהכנה תליא בזה אי אמרינן הואיל אי מקלעי ליה אורחים דרבה דס"ל הכנה לשיטתיה דאית ליה הואיל ולכך מותר לאפות מיו"ט לשבת ע"י ערובי תבשילין אבל למאן דלית ליה הואיל ע"כ לית ליה הכנה דא"כ וכי משום עירובי תבשילין שרינן אסורא דאורייי' כך העלו בתוספות עירובין למסקנא ולכך כתב דר"א דלית ליה הואיל לית ליה הכנה. אך אח"כ כתבו בשם הריטב"א:

**ט**

**דאיסור** הכנה אינה אלא לענין ביצה ועירוב שהוא דבר חדש לגמרי אבל באפיה ובשול לא שייך הכנה שאינו אלא תקון בעלמא שמתקן המאכל ולפ"ז אין הכרח לומר דמאן דאית ליה הכנה אית ליה הואיל וכ"כ בריש ביצה:

# הודאה בקנס ואח"כ באו עדים

## א

**קי"ל** דמודה בקנס פטור ונפקא לן מאשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע א"ע ומודה בקנס ואח"כ באו עדים נבאר בסמוך בס"ד:

## ב

**כתבו** התוספות בב"ק דף מ"א ב' ד"ה מודה בקנס דאף בע"א מעיד שהוא חייב קנס והוא הודה לדברי העד הוי מודה בקנס דאף שאם היה מכחיש העד היה צריך לישבע אעפ"כ לולי הודאתו היה פטור מתשלומין ואף ע"ג דע"י העד בא עליו חיוב זה מ"מ חשוב מודה בקנס ייע"ש דבריהם והנה באמת דבריהם תמוהים בעיני דלא פטרה תורה אלא למרשיע עצמו בפועל שמעיד על עצמו שחייב זה אבל הכא דהחיוב בא עליו מצד העד והעד מרשיע אותו בעצם רק שהוא היה יכול לפטור עצמו בשבועות שקר להכחיש את העד היתכן שזה נחשב מרשיע א"ע במה שאינו עושה כלום להתחייבותו רק שהוא שב ואל תעשה מלהשבע בשקר הלא קי"ל חשוד אממונא לא חשוד אשבועתא וא"כ השבועה הוא ענין חמור מכפירת ממון ואיך נחשב מרשיע את עצמו במה שלא רצה לעשות אסור אחר דהרי אין לנו גילוי הדעת שהוא רוצה ליתן זה הממון שמא באמת דעתו ניחא יותר שלא לשלם רק שבע"כ צריך לשלם מחמת העד והא דאין נשבע להכחישו משום דחמור עליו שבועה מממון והבן. ועוד נראה לי ראיה מהא דמקשה בב"ק די"ד דמוקי ע"פ עדים פרט למודה בקנס ואח"כ באו עדים ומקשה למ"ד חייב מא"ל וקשה דהא התוספות מקשה שם דלמא ע"פ עדים אתי למעוטי מודה בקנס לחודיה ותי' דזה א"צ למעט דמתניתין הוא לקמן ולפי דבריהם דאף בע"א פטור נימא דעל פי עדים אתי למעוטי ע"א דפטור מטעם מודה בקנס וע"ש שהוא קושיא גדולה על דברי התוס' או דע"פ ע"א לא חשוב מודה בקנס כנלע"ד לולי דבריהם וכעת לא מצאתי לשום אדם אחד מהמפורשים שהעיר על דבריהם אלו והנראה לענ"ד כתבתי:

## ג

**היכא** שהעידו עדים פסולים והוא מודה אח"כ נראה לענ"ד דבכה"ג שפיר חשוב מודה בקנס כיון דלולי הודאתו לא היה עליו שום חיוב אפילו שבועה לא היה חייב נמצא עיקר הוא הודאתו ואף למאן דלא ס"ל מגו נגד עדים פסולים דלא רצה להכחיש עדים פסולים אין סברא לומר דהכא ל"ח מודה בקנס מעצמו שלא רצה להכחיש עדים פסולים והוכרח להודות מ"מ פטור כיון שלא היה מתחייב ע"י העדים כלל רק כל החיוב הוא

ע"י עצמו מרשיע א"ע קרינן ואפילו לרשב"א דס"ל היכא דמודה משום ביעתותא לאו מודה בקנס הוא מ"מ דוקא כשבאו אח"כ עדים והעידו דנמצא מתחייב ע"פ עדותם והודאתו לא נחשב לכלום דמחמת ביעתותא הודה נמצא אנו מחייבין אותו ע"י עדים שיעידו אח"כ אבל אם לא יבואו העדים להעיד איה"נ דפטור לרשב"א כמ"ש יבואו העדים ויעידו נבאר מזה בסמוך בסייעתא דשמיא ולפ"ז בנ"ד שאין להתחייב ע"י העדים פסולים נהי דהודאתו לא מחשיב בשביל שמחמת שלא רצה להכחיש הפסולים מ"מ ע"י מי אנו מחייבים אותו דע"י עדים פסולים אין לחייב אותו וע"י הודאתו אין מחייבין קנס ול"ד למ"ש באות בע"א דשם, ע"י העד אנו מחייבין אותו דכ"ז שלא נשבע להכחיש אנו מאמינים לעדות העד להוציא ממון ע"פ ודוק:

ובזה נראה לפרש מ"ש בב"ק די"ד ע"פ עדים כו' סיפא אצטריך ליה בנ"ח ובני ברית וכו' וקשה דלמה משמיענו זה בנזקין דוקא הלא בכ"מ אין מוציאין ממון על פי עדים פסולין ועיין ברא"ש שם שהרגיש בזה ומה שמתרץ שם הוא דוחק גדול ייע"ש ולפמ"ש א"ש דמשמיענו ע"פ עדים בנ"ח הוא דלא מהני הודאתו אח"כ אבל על פי עדים שאין בנ"ח אף שהודה מיפטר דג"ז חשוב מודה בקנס נמצא דדין זה דוקא בנזקין שהן קנס ודוק:

**ד**

**ועוד** נ"ל יותר דאף אם העידו בתחילה כשהיו פסולין וכגון שראו העדות קודם שהיו פסולים ע' ח"מ סימן ל"ג סעיף י"ג ואחר כך הודה בעצמו ואח"כ נתכשרו העדים כגון שהיו מתחלה קרובים ועכשיו מתה אשתו וכה"ג אעפ"כ מיחשב מודה בקנס דאף דעכשיו י"ל דהרי אנו יכולים לחייבו ע"י העדים האלו [ואל תשיבוני מדברי העטור הובא בהגהות רמ"א סימן ל"ג סעיף י"ב דאם נפסק הדין כשהיה קרוב א"י אח"כ לתובעו בעדים אלו עיין באו"ת שהעלה דלדעת מהר"מ ארוך יכול לתובעו אח"כ בעדים אלו ואף לדעת העיטור דוקא כשכבר נפסק הדין על פיהם אבל כשלא נפסק הדין רק בעדות לחוד פשיטא דיכולין אח"כ להעיד והבן] ואי משום דהודה מקודם הודאתו לא חשוב שאינו יכול להכחיש העדים אף שהיו פסולין ועתה נחייב אותו ע"י העדים האלו שהם כשרים ודמי להך דרשב"א במודה מחמת ביעתותא דקאמר יבואו עדים ויעידו מ"מ יש לחלק דהתם מודה מחמת ביעתותא דעדים שהיו יכולים לחייבו ממון ע"פ העדאת' אבל הנהו שהיו פסולין בשעת הודאתו וכבר העידו ולא חייבו אותו ממון א"כ מה שהודה לא היה מחמת ביעתותא כ"א מדעת עצמו (ואף באומר לא גנבתי ובאו עדים שגנב ואמר הן גנבתי וטבחתי ומכרתי ואתו סהדי ואזמינהו לעדים ואח"כ אייתי בעה"ב סהדי ואם העידו דגנב טבח ומכר דלא חשיב הודאה מה שהודה בגניבה כיון דהודה מחמת עדים

ואף דאגלאי מלתא למפרע דעדים פסולים היו עיין בב"ק ע"ה ב' ובמשנה למלך פ"ד מה' גניבה י"ל דהתם עכ"פ בשעה שהעידו היו כשרים וחייבו אותו ממון נמצא שבהודאתו לא חייב עצמו כלל אבל בעדים פסולים בשעת הודאתו לא חייבו אותו בשום פעם רק מהודאתו ואף למ"ד עד זומם למפרע נפסל נמצא שהיו פסולים בשעת הודאה אעפ"כ כיון שאז לא ידענו שהם פסולים) ואף די"ל שלא היה יכול להכחיש עדים מ"מ כיון שבשעת הודאתו לא היה מתחייב ע"פ עדים כ"א ע"פ עצמו מרשיע א"ע קרינין ביה ואף שהודאתו לא היה כ"א בהכרח כיון שלא היה יכול להתחייב בל"ז הוי מרשיע א"ע ויש לי סעד וראיה גדולה מהך דמודה בעצמו פטור אף שלא חייב עצמו כלום ומודה ואח"כ באו עדים לא מיפטר רק כשחייב עצמו בקרן. וכשתבין בזה תבין מה שבארנו לך והבן כי לא רציתי להאריך בכאן כי עוד חזון למועד לבאר בזה כללים ועקרים גדולים באריכות:

**ה**

**רב** ס"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ב"ק ע"ד ע"ה:

**ו**

**שמואל** ס"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב שם:

**ז**

**רב** הונא ס"ל דרב פוטר מודה בקנס אף שלא חייב עצמו בכלום כגון שלא הודה בקרן רק בקנס לחודיה כמו בסימא עין עבדו שאין כאן הודאת ממון רק קנס כן מבואר שם בגמרא דף ע"ה א' במ"ש רבא קפחתינהו לסבי דבי רב דהא רב נחמן פטר עצמו מכלום הוה יע"ש:

**ח**

**רב** המנונא ס"ל דלרב אינו פטור כ"א כשאמר גנבתי דמחייב עצמו עכ"פ בקרן בהודאתו אבל בפטר עצמו מכלום חייב אבל במודה ולא באו עדים אף בכה"ג פטור שם:

**ט**

**ר' יוחנן** ס"ל כרב המנונא דהיכא דהודה וחייב עצמו בכלום ואח"כ באו עדים פטור וכשפטר עצמו מכלום ובאו אח"כ עדים חייב שם:

**י**

**רב** אשי ס"ל ג"כ כרב המנונא דדייק שם ממתניתין ובריית:

**יא**

**רבא** אי ס"ל כרב המנונא אי לא תלוי בפירוש מלת קפחתינהו לסבי דבי רב ייע"ש ברש"י ובתוס' דלחד פי' ס"ל כרב הונא דאף דפוטר עצמו מכלום פטור ולחד פי' י"ל דס"ל כרב המנונא ודוק:

**יב**

**ר"א** בר שמעון היכא דהודה מחמת ביעתותא דעדים שראה עדים ממשמשין ובאים חייב כשיגידו אח"כ העדים שם ות"ק פליג עליו וס"ל דאף בכה"ג פטור דמיחשב מודה בקנס:

**יג**

**הרא"ש** ורבינו ירוחם פסקו כרשב"א כ"כ הש"ך בחו"מ סימן י"ד אך הב"י בסימן ע"ט והרמ"א שם בסעיף ט' פסקו כת"ק וכ"כ במשנה למלך פ"ד מה' גניבה ייע"ש ומדברי הנימוקי י פרק מרובה נראה דפסק ג"כ כרשב"א ועיין בתומי' שם ס"ק ט':

**יד**

**הרמב"ם** בפ"ה מה' גניבה פסק כרב המנונא דמודה בקנס ואח"כ באו עדים לא מפטר אלא כשחייב עצמו בקרן אבל במודה בקנס שאין בו חיוב כלל כגון ח"נ של נגיחה ושלשים של עבד שאין בו ממון כלל והואיל ולא חייב עצמו בכלום ואח"כ באו עדים חייב והקשה הרב במשנה למלך דהיאך פסק בפ"ט מה' שבועות משביע עדי קנס פטור מטעם דאי מודה הי' מיפטר הא כשאינו חייב עצמו ממון לכ"ע לדידיה חייב והיאך נקט התם משביע עדי קנס פטור מטעם דאי הוי מודה מיפטר כגון ח"נ ואנסתי ופתיתי דליכא ממון כלל והתם אפילו מודה הוי חייב נמצא הפסד ממון ע"י שבועות הללו יע"ש שנשאר בקושיא וגם לענ"ד קשה מסוגיא דב"ק י"ד דקאמר הניחא למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור הא התם ליכא קנס רק ח"נ ע"ש בתוס' והתם חייב למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור משום דלא חייב עצמו בכלום ודוחק לומר דהפי' הניחא למ"ד לרב הונא דס"ל אף שאינו חייב עצמו בכלום פטור כמש"ל אות ז':

**טו**

**ר'** עקיבא דס"ל משביע עידי קנס פטור כמבואר בשבועות ל"ד א' לר' יוחנן דמוקי הכא ע"כ ס"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים דפטור כמבואר שם דף ל"ג דאי מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב לכ"ע משביע עידי קנס חייב וע' באות שאח"ז ובאות י"ז מ"ש שאינו מוכרח:

### טז

**ר'** אליעזר דס"ל שם משביע עידי קנס חייב צ"ל דטעמיה דמודה בקנס ואח"כ באו עדים דחייב אינו מוכרח די"ל טעמיה משום דס"ל גל"מ כממון דמי ועיין בערך גל"מ אות ד' ודע די"ל דר' יוחנן דקאמר משביע עידי קנס א"ב לר"א חייב היינו בהודה בדבר שאין בו ממון רק קנס דהתם ס"ל לר' יוחנן דחייב בבאו עדים אח"כ כמש"ל אות ט' (ולפי העתקה הוא באות י"ד) ולכך ס"ל לר"א דחייבין בעדים אך קשה מ"ט דר"ע דפוטר ונ"ל דר"ע ס"ל אף בכה"ג דאינו מחייב עצמו בכלום פטור בהודה א"כ קשה על ר' יוחנן דהיאך פסק כר"א דשמותי הוא ולא כר"ע דהלכתא כוותי' אלא ע"כ דמוקי פלוגתייהו במשביע עידי קנס שישיבו ממון כגון תשלומי כפל דלכך פוטר ר"ע אבל בדבר שאין בו ממון אף ר"ע מחייב ודוק:

### יז

**ר"י** הגלילי ס"ל משביע עידי קנס פטור כמבואר בשבועות ל"ד ע"כ דס"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור כמש"ל באות הקדום לר"ע אך אין ראיה די"ל דס"ל חייב והא דפטור משום דגזירת הכתוב דלא מחייבין עידי שבועה רק בעדות המתקיימת בראיה בלי ידיעה והתם לא משכחת לה יע"ש בגמ' ודוק וכן י"ל על ר"ע שכתבנו באות ט"ו דבעלמא ס"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב ושאני הכא דכתיב מאלה ודרשינן יש מאלה שהוא פטור וכמ"ש בחדושי הרשב"א שם לענין משביע עידי קרקע אף דבעלמא ס"ל דדרשינן ריבוי ומיעוטי שאני הכא דמיעט קרא מאלה יע"ש אך י"ל דאס"ד דמ"ב ואח"כ באו עדים חייב מנ"ל למוקי מיעוט דמאלה אקנס כיון דהוא ממון גמור כמו שאר ממון מה"ת למעוטי ודוק:

## הואיל ואי מקלעי אורחים

### א

**רבה** אית ליה הואיל פסחים דף מ"ו גבי האופה דאינו דאמרינן הואיל ואי מיקלעי ליה אורחים חזי ליה:

### ב

**רב** חסדא לית ליה הואיל שם:

**ג**

**ר'** אליעזר בן הורקנוס דהוא ר"א דמשנה ס"ל הואיל בפסחים א מ"ח כדעת רמב"ח ור' ירמיה אך ר"פ ור' שישא בריה דרב די ור' זירא לא קבלו הך דרמב"ח וי"ל דלדידהו לית ליה הואיל יע"ש:

**ד**

**ר'** יהושע לית ליה הואיל שם בפסחים לדעת רמב"ח ור' ירמיה ולדעת כב פפא ורב שישא בריה דר"א ור' זירא אין ראיה:

**ה**

**רבי** ס"ל הואיל ומנא אמינא לה דרבי ס"ל הלכה כר' אליעזר שם בפסחים מ"ח וע"כ מטעם הואיל ואי בעי מיתשיל דא"ל מטעם טובת הנאה ממון דבקדושין נ"ח מוקמינין דרבי ס"ל ט"ה אינו ממון וע' בערך ט"ה אות ד' שהארכנו בזה קצת וע' בצל"ח פסחים מ"ח:

**ו**

**ר'** יצחק דס"ל הלכה כבן בתירא ס"ל הואיל עיין פסחים מ"ח ועיין בתוי"ט פסחים פ"ג ובר' פסחים מ"ו שכ' דע"כ בן בתירא לית ליה הואיל דאל"כ הול"ל כר"א דלא תקרא לה שם וע"כ דר' יצחק לא ס"ל הואיל עיין ערך ט"ה אות ג':

**ז**

**סומכוס** בעירובין ל"ד ב' ס"ל דמערבין לנזיר ביין הואיל ואי בעי מיתשיל אנזירותיה:

**ח**

**תרי** הואיל לא אמרינן תוס' פסחים מ"ו ב' ד"ה הואיל ונ"ל דאפילו ר"א בפיאה גבי מי שליקט ואמר לאיש פלוני עני דס"ל דאמרינן תרי מגו כדאמרינן בפרק קמא דמציאה י"ל מגו דזכי לנפשיה ל"ח הואיל כלל ודוק:

**ט**

**הואיל** ואי בעי מיתשיל הואיל ולא שכיח ל"א ליה להתי' תוס' שם ור"ל להתיר לכתחלה אבל בדיעבד אמרי' וכדמוכח שם בדבור שאח"ז ד"ה הואיל דמקשו דיצא ידי חובת מצה במ"ש והואיל ואי בעי מיתשיל וכ"כ רש"א שם ועיין תוס' פסחים מ"ז א' ד"ה ולרשב"ג דרשב"ג ס"ל הואיל להתיר אף בדבר דלא שכיח וכ"ז למאן דאית ליה הואיל אבל למאן דלית ליה הואיל ס"ל דרשב"ג אפי' בשכיח ל"א הואיל וטעמא דרשב"ג התם דס"ל דאפילו שבות רחוקה התירו יע"ש:

**י**

**היכא** דלא שכיח כלל ל"א הואיל כלל דא"כ בטלת כל מלאכת שבת הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה תוס' שם בד"ה רבה אמר:

**יא**

**לכאורה** הוי מצינין למימר דאף ר"ח דלית ליה הואיל ואי מקלעי אורחים דוקא בהואיל כזה דאינו בידו אבל בדבר שהוא בידו כגון הואיל ואי בעי מתשיל מודה אך קשה דלקמן קאמר דרבה ור"ח במחלוקת דר"א ור"י ולפמ"ש י"ל דר"ח כר"א ס"ל דאמרינן ובעי אתשיל הואיל ובידו רק אקלטי אורחים אין בידו וי"ל דבלא"ה דחי שם ר"פ ור"ש אך קשה מה דמקשה רבה לר"ח מבהמה מסוכנת בשלמא לדידי הואיל ואי בעי אכיל מצי אכיל אלא לדידך ומאי קושיא הכא דבידו אפילו ר' יהושע מודה תו קשה דלמה הוצרך רבה לעיל באופה מיו"ט לחול הואיל ואי מקלעי אורחים נימא הואיל ואי בעי למיכל מצי אכיל דא"ש טפי דהוא בידו אך זה י"ל דבשלמא בשחיטה כיון דא"א לכזית בשר בלא שחיטה ובשביל כזית יכול לשחוט בהמה שלימה שפיר אמר הואיל ואי בעי למיכל מצי אכיל דכזית וודאי דמצי אכיל ואפילו אי מצי אכיל פחות מכזית מותר נשחוט עבורו (דאף דבש"ס נקיט כזית לאו דווקא ודוחק לומר כזית דווקא דיאכל לכל נפש היינו כזית שיעור אכילה דזה לא נשמע דא"כ יהא אסור לאפות ולבשל פחות מכזית ביו"ט) אבל באופה שמתיר רבה אפילו באופה הרבה לצורך חול ליכא למימר אי בעי למיכל מצי אכיל דבוודאי לא מצי אכיל כולן ול"ד לשחיטה דבכזית סגי. אך קשה מה שהקשיתי מאי מקשה על ר"ח דלמא אי בעי למיכל מודה דבידו לאכול (ועיין באות שאח"ז שישבנו זה) והנה מה שהקשיתי דמאי קאמר דרבה ור"ח במחלוקת דר"א ור"י דר"ח מצי סבר כר"א דאי בעי מתשיל בידו הוא וי"ל דהיכא אמרינן דבידו עדיף היינו דהיכא דאנו באים להקל עליו כגון לענין שלא נלקה אמלאכת י"ט או שיצא י"ח במ"ש דבידו למיתשיל אבל היכא דאנו מחמירין עליו בזה שאנו אומרים שעובר בב"י הואיל ובידו לאתשולי א"כ אין כאן מעליותא מה שבידו כי לא בידו טובו כ"א רעתו ובודאי לא יעשנה ואם שהחלוק נכון מצד עצמו אמנם בכאן אינו מעלה ארוכה דמטעם הואיל ואי בעי בצע אתינין עלי' פלוגתא דרבה ור"ח ולא מטעם הואיל ואי בעי מתשיל כפירש"י שם וכדמוכח מהך דדחי שם:

**יב**

**איברא** דהחלוק בין בידו נכון הוא דהיכא דאנו באין להקל עליו אזי בידו מעליותא הוא ואפשר דאף ר"ח מודה דאמרינן בכה"ג הו הואיל ומה שהקשיתי באות הקדום דא"כ

מאי מקשה רבה לר"ח מבהמה מסוכנת דהתם בידו וי"ל דזהו באמת מאי דמשני ליה ר"ח משום הפסד ממונו גמר בלבו לאכול ר"ל דהיכא דבידו והוא קולא עליו אמרינן דגמר בלבו ואף דלא גמר בלבו שרי הואיל ובידו לאכול ודוק דכוונתו גמר בלבו דבכה"ג אף שכבר אכל וא"צ לאכול מ"מ חשוב בידו דמשום הפסד ממונו גמר בלבו לאנס עצמו וחשוב בידו:

**יג**

**והיכא** דאנו באין להחמיר עליו י"ל דבידו גריעותא דבוודאי לא יעשנה שיתחייב אבל בדבר הבא ממילא אמרינן הואיל להחמיר עליו:

## הבערה ללאו יצאת

**א**

**רבי** יוסי ס"ל הבערה ללאו יצאת שאינו חייב מיתה וכרת על הבערה דרק לאו גרידא שבת ע':

**ב**

**ר'** נתן ס"ל לחלק יצאת לומר כמו הבערה שחייבין עלי' בפ"ע שהרי חלקו הכתוב אף כל אב מלאכה חייבין עלי' בפ"ע ואם עשה כמה מלאכות כאחת מתחלקים לחטאות שבת שם:

**ג**

**ר'** עקיבא ס"ל הבערה לחלק יצאת פסחים ד' ב':

**ד**

**למאן** דס"ל ללאו יצאת אינו חייב על הבערה ביו"ט דאינו מלאכה כך דעת הריב"א בתוס' פסחים דף ב' והרב המגיד ברישׁ ה' יו"ט כ' הטעם דהבערה הותרה לגמרי ביו"ט משום דכתיב לא תבערו אש ביום השבת הא ביו"ט שרי וכן הוא בירושלמי הביאו הרא"ש פ"ב דביצה סימן כ"ב ור"ה שם ובהגה"מ והנה למאן דס"ל דהך קרא לחלק יצאת ליכא למילף מביום השבת ולהתיר הבערה לגמרי די"ל ביום השבת אתי לאורויי דווקא בשבת חילוק מלאכות ואין חילוק ביו"ט אבל למאן דס"ל ללאו שפיר אתי ביום השבת למעט הבערה בי"ט דלגמרי שרי ודוק כ"כ בצל"ח פסחים ד'. ועי':

**ה**

**במג"א** ריש תקי"ח ועיין באות שאח"ז. ובזה נ"ל מ"ש ביצה י"ב הבערה ובישול ר"ל שניהם אינה משנה דממ"נ אי דאינו חייב כלל על הבערה ואי דחייב עכ"פ אין חילוק

מלאכות ביו"ט מבשבת ודוק ועיין אות י"א במג"א ריש תקי"ח פלפל אי הני דס"ל מתוך בהבערה ס"ל הבערה ללאו יצאת דווקא ולא מצא מקום ליישב דעת הרב המגיד רק אי נאמר דהנך דס"ל מתוך בהבערה ס"ל ללאו יצאת ולפ"ז ר' יוחנן דס"ל מתוך בהבערה עיין ביצה י"ב ס"ל ללאו יצאת הבערה אך המג"א הניח שם הדבר בצ"ע:

**ו**

**ר**' ישמעאל בן אלישע ס"ל לחלק יצאת מדאמר בשבת י"ב אני קריתי והטיתי נר לכשיבנה בהמ"ק אביא חטאת שמינה ש"מ דס"ל הבערה זדונו כרת ולכך שגגתו חטאת ועיין בתוס' יבמות ו' ב' ד"ה אינו אך בגליון הש"ס שלי כתבתי די"ל דר' נתן דקאמר שם קרא והטה לשיטתיה דס"ל לחלק ולכך ס"ל מהוכחה דריב"א דאמר אביא חטאת שמינה ש"מ דלא ללאו יצאת אבל מאן דס"ל ללאו ס"ל כת"ק דהתם קרא ובקש להטות ולא הטה ואין ראיה דס"ל לחלק ודוק:

**ז**

**שמואל** ס"ל הבערה ללאו כר' יוסי שבת דף מ' עיין באות ט':

**ח**

**רבי** ישמעאל משקיל וטרי הש"ס יבמות ו' ב' אי ס"ל כר' יוסי ללאו יע"ש ודעת התוס' דסתם רבי ישמעאל הוא ר"י בן אלישע אך בגליון הש"ס שלי כתבתי דזה א"א מכמה מקומות בש"ס ועיין לעיל אות ו':

**ט**

**ר**' שמעון ס"ל דהבערה חייב כרת ומנא אמינא לה דר"ש ס"ל מקלקל בהבערה חייב ע' שבת דף קנו א' ועיין בתוס' שם דלר"ש קשה מנ"ל למידרש הבערה ללאו או לחלק מדכתיב לא תבערו דהא אצטריך ליה הבערה לחייב מקלקל בהבערה וכ' שם התוס' דנפקא ליה חלוק מלאכות כשמואל בשבת ע' ומהך דלא תבערו ליכא למילף דאינו רק לאו וממילא דחייב כרת כמו בשאר מלאכות ודוק. ולכאורה קשה דמנ"ל להש"ס בשבת ע' דשמואל כר' יוסי דמפיק לא תבערו ללאו דלמא כר"ש ס"ל דלא תבערו לאורויי דמקלקל בהבערה חייב ויש לתרץ לפי מ"ש רש"י בשבת דף ק"ו א' דהך דמקלקל בהבערה חייב תלוי בזה אי מלאכה שא"צ לגופה פטור דר"ש לשיטתיה דס"ל מלאכה שא"צ לגופה פטור ולכך ס"ל מקלקל בהבערה חייב ע"ש ברש"י הטעם ולפ"ז כיון דשמואל ס"ל שבת מ"ב א' דמלאכה שא"צ לגופה חייב ע"ש ליכא למימר דלא תבערו לאורויי מקלקל בהבערה חייב וע"כ כר"י ס"ל ללאו יצאת ודוק היטב אך ע' בערך מקלקל בהבערה שכתבנו והוכחנו דשמואל ס"ל מקלקל בהבערה חייב וע' מ"ש שם בזה:

**י**

**ר**' אבוה דס"ל שבת ק"ו מקלקל בהבערה חייב ס"ל הבערה חייב כרת ככל מלאכות כיון דלא תבערו לגופה אתי לחייב מקלקל בהבערה וכמ"ש באות הקדום לר"ש ועיין בתוס' שבת ק"ו ד"ה חוץ:

**יא**

**אי** אמרינן ללאו יצאת אזי שרי הבערה שלא לצורך כ"כ התוס' ביצה דף כ"ג א' ד"ה על גבי חרס דהא דפליגי ר' יוסי ורבנן בירוש' באדלוקי נר של בטלה פליגי אי הבערה ללאו יצאת דמאן דאסור ס"ל לחלק ומאן דשרי ס"ל ללאו ושרי הבערה שלא לצורך ודוקא הבערה שישנו לפעמים לצורך אוכל נפש אבל כיבוי שלעולם אינו לצורך אוכל נפש אסור לכ"ע וצ"ל דר' יוסי דאסר בירושלמי אינו סתם רבי יוסי המוזכר במשנה ובברייתא דלפי דעת התוספות צ"ל דר' יוסי דאסר ס"ל לחלק וסתם ר"י ס"ל ללאו כמש"ל אות א' ובראש"ש פ"ב דביצה סימן כ"ב הביא הירושלמי חזקיה אמר אסור. ולפי' התוספות צ"ל:

**יב**

**דחזקיה** ס"ל הבערה לחלק יצאת ולכך אסור וכמבואר שם בירושלמי דב"ש אוסרין וב"ה מתירין. ונ"ל:

**יג**

**דבית** שמאי ס"ל לחלק ובית הלל ס"ל ללאו:

**יד**

**רב** נחמן ור"ה ס"ל לחלק לדעת התוספות הנ"ל בביצה שם דר"נ מקשה שם לר"ה ונימא מר מפני שהוא מבעיר ואי ס"ל ללאו מאי קושי' דהבערה שלא לצורך שרי וע"כ דשמיע ליה דר"ה סובר הבערה שלא לצורך אסור וכ"כ במהרש"א שם א"כ ע"כ לדעת התוספות דמאן דאסר ס"ל לחלק צ"ל דר"ה ור"נ ס"ל לחלק ודע דאין זה דומה למש"ל אות ה' בש' המ"א לענין מתוך דאף מאן דס"ל מתוך הוא דוקא בשיש בו צורך קצת וכאן מיירי בשאין בו צורך כלל ותדע דהא ר"י ס"ל מתוך בהבערה בביצה י"ב וכאן בירושלמי קאמר ר' יוחנן לא תאסור ולא תשרי:

**טו**

**ר**' יוחנן דקאמר בירושלמי לא תאסור ולא תישרי נראה דס"ל ללאו ומדינא שרי רק שלא יבואו לזלזל באסור י"ט דאי תימא דמספקא ליה אי ללאו אי לחלק הו"ל לאסור מספיקא דספיקא דאורייתא הוא:

**טז**

**רב** יהודה דס"ל בביצה כ"ג א' ע"ג חרס מותר כתב התוספות דס"ל הבערה שלא לצורך שרי דס"ל ללאו אך לרש"י שכ' הטעם משום דהוי הבערה גמורה אסור אין ראיה ייע"ש:

**יז**

**ר"א** בר צדוק ס"ל הבערה לחלק יצאת לאוקימת' דאמי בר אבין (לחד גי' אביי בר אבין) לר' חנניא בר אבין אך לאוקימת' דר"א ור' חנינא ורבא ורב אשי אין ראיה כ"ז יתבאר לך מסוגיא דספ"ד דכריתות דף כ' ע"ב:

**יח**

**רבה** דאמר ע"ג חרס נמי אסור משום דקא מוליד ריחא ביצה כ"ג ולא קאמר משום מבעיר לדעת התוספות דס"ל דאינו הבערה כלאחר יד ע"כ צ"ל דס"ל הבערה ללאו יצאת ומותר הבערה שלא לצורך ביום טוב ע"ש בתוספות ד"ה ע"ג אך לדעת רש"י שם י"ל דרבה ס"ל דהוא הבערה כלאחר יד גם לדעת התוס' י"ל דלדבריו דר' יהודה קאמר דאף לדידך דס"ל ללאו יצאת שלא לצורך מותר ביום טוב מ"מ אסור מטעם דמוליד ריח אבל לדידיה בל"ז אסור משום הבערה דס"ל הבערה לחלק יצאת:

## היסח הדעת מתפילין

**א**

**רבה** בר ר"ה ס"ל דאסור להסיח דעת וחייב למשמש בהן בכל שעה ק"ו מציץ שאין בה אלא הזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו תפילין שיש בהן אזכרות הרבה עאכ"ו מנחות ל"ח:

**ב**

**תנא** דבי ר' ישמעאל ס"ל כרבה בר ר"ה דמה"ט ס"ל יוצא אדם ע"ש בתפילין וכיון דחייב למשמש בהן מדכר דכיר להן שבת דף י"ב ע"א:

**ג**

**ר'** שמעון דס"ל ביומא דף ו' פסחים ע"ז דציץ מרצה אפי' אינו על מצחו ודריש לה מוהי' על מצחו תמיד אף שאינו על מצחו לפ"ז כיון דמפיק ליה להך תמיד להך דרשא תו לית לן דרשא שלא יסיח דעת מציץ וכ"ש מתפילין ועיין בשו"ת שאגת אריה שהאריך בזה בסימן ל"ח והאריך לתמוה על הרמב"ם ולקמן נאריך בזה:

**ד**

**ר'** יהודה מפיק ליה להך והיה על מצחו תמיד לאסור היסח דעת שם ביומא דף ו':

**ה**

**מאן** דס"ל טומאה דחוי' בצבור ע"כ דציץ מרצה אפילו אינו על מצחו דכה"ג בי"ה יוכיח כדאיתא ביומא ז' ב' ולפ"ז תמיד לאורויי דתמיד מרצה ולית לן קרא לאסור היסח הדעת:

**ו**

**ומאן** דס"ל הותרה בצבור אזי י"ל עודהו על מצחו מרצה ותמיד לאסור היסח הדעת אתי אך אינו מוכרח די"ל דאף דס"ל הותרה מ"מ ס"ל תמיד לאורויי דתמיד מרצה אף שאינו על מצחו:

**ז**

**בבאורי** על טוא"ח סימן ל"ח אות ד' כתבתי דהך אי איכא איסור' לאבל להניח תפילין או רשות תלוי בזה אי היסח הדעת אסור בתפלין ובזה ישבתי סוגיא דמ"ק דט"ו ודף כ"א שסותר לסוגיא דסוכה כ"ז דסבירא ליה דליכא איסורא וישבתי דסוגיא זו אזלא אליבא דמ"ד היסח הדעת אסור וסוגיא זו אזלא אליבא מאן דמתיר ועיין במ"ק כ"א א' דמבואר דר"א ורבי יהושע ור"י תימא ועולא ורבא ס"ל אסור להניח תפילין באבל ויש להוכיח דס"ל לאסור היסח הדעת אך באות ה' כת' שם די"ל דלאו מטעם היסח הדעת אסרו רק מטעם ביטול אבילות ואם כן אין ראיה וע"ש שהארכתי:

## הנאה אי לוקין עליו

**א**

**דעת** הרמב"ם בפ"ח מהלכות מ"א דין ט"ז שאין לוקין על הנאה והרב במשנה למלך פ"ה מהי"ת כ' דהתוספות חולקין ע"ז ממ"ש ר"פ כ"ש יהא נהנה מחמץ בפסח בכרת ש"מ דס"ל דלוקין ע"י הנאה והנה לענ"ד היה נראה לכאורה ליישב דבאמת גם התוספות ס"ל אין לוקין על הנאה רק הטעם דאין לוקין כמ"ש בפני ארי' על ב"ק משום דהוי לאו של כללות דלא יאכל כולל אכילה והנאה וא"כ זהו דוקא בלאו דלא יאכל שפיר אמרינן אף דלא יאכל אף איסור הנאה נכלל בו מ"מ לא כללו רק לענין איסור אבל לענין מלקות אין לוקין אבל הכא דכתיב כי כל האוכל חמץ ונכרתה ולא כתיב לאו ואיסור כלל אי אמרינן דבכלל לא יאכל הנאה ג"כ במשמע הרי בפירוש אמרה תורה ונכרתה בודאי דחייב כרת ודוק איברא דגוף הסברא של בעל פני אריה דס"ל דזהו לאו שבכללות לא נהירא וכמ"ש בסמוך ועיין בחידושי פסחים שהארכנו להשיג עליו:

**והנה** לדעת המפרשים דהתוספות ס"ל דעל הנאה לוקין יש להבין במ"ש בפסחים דכ"ד ד' ד"ה אלא הכא דהא דילפי' ערלה בגז"ש דפירי פירי מבכורים הוא לחייב על משקה

היוצא מן זתים וענבים דנחשוב כמו הפרי ולכאורה קשה דנהי דלא חייב כמו הפרי מ"מ כיון דערלה אסורה בהנאה הרי הוא נהנה מערלה וכעין שהקשו התוס' בחולין דף ק"ך נפש לרבות את השותה וע"ש דודאי לא גרע מהנאה וא"ל כיון דהמשקה היוצא מהן חשיב זיעה בעלמא ואינו פרי כלל א"כ אינו נהנה מערלה כלל ז"א דבהנאה אסרינן אף למכור הפירות אף שאינו נהנה מגוף הפרי רק מהדמים שלוקח מהן אעפ"כ אסור ולוקין עליו כמ"ש הרב במ"ל שם א"כ ה"ה כאן הרי הוא נהנה מדבר היוצא מפירות ערלה והוי כמו מכירה שהפרי גרמה לו הנאה שנהנה מן הדמים שלוקח עבורה כך כאן הפרי גרמה לו הנאה שנהנה מן המשקה היוצא מהן ואף שיש לחלק דבשלמא התם הוא מוכר גוף הפרי ונהנה ממנה במכירה זו שלוקח ממנה דמים אבל כאן כיון דהמשקה היוצא חשוב זיעה ואינו מגוף הפרי כלל א"כ אינו נהנה כלל מגוף הפרי דגוף הפרי עדיין בקיומה והמשקה שיצא ממנה היא זיעה בעלמא. אך ז"א דהא גם כאן הוא מכלה פירות ערלה בעבור להוציא מהן משקין ואח"כ אין טעם בפרי ואינה ראוי' לכלום ונהי דמשקה הזה אינו פרי רק זיעה מ"מ הוא דמי למכירה דאסור אף שהדמים אינו פרי כלל מ"מ הוא נהנה בגוף הפרי בעבור שילקח עבורה דמים כן כאן נהנה מגוף הערלה במה שמוציא ממנה משקה. אך אחר העיון לק"מ דבאמת דמי למכירה ואיה"נ דאסור להוציא משקה מפירות ערלה שהרי הוא נהנה מערלה מ"מ אם כבר הוציא מהן משקה או שיצאו מעצמן הנה המשקה מותר נהי דמדמית לה למכירה הלא גם במכירת איסור הנאה אם כבר מכר הדמים מותרים דאין לך איסור הנאה תופס דמיו לבד מעכו"ם הקדש ושביעית א"כ ה"ה כאן לכך אצטריך הגז"ש דפירי פירי מבכורים דחשוב פירי. ויצא לנו דין חדש לדעת התוספות דלוקין על הנאה והא דאמרינן אין סופגין את הארבעים אלא על היוצא מהזתים וענבים היינו לענין הפירי אבל על הסחיטה אם סחט שאר פירו' ערלה להוציא מהן משקה לוקה ג"כ כמו במכירה שלוקה לדעת התוס':

**ב**

**והרב** המגיה במשנה למלך הקשה עמ"ש התוס' בס"ד דנהנה מחמץ בכרת דא"כ היכא קאמר בחולין דף ק"ב נפש לרבות את השותה ל"ל מי גרע מנהנה ועיין בשעה"מ מה שמיישב בזה ולפע"ד נראה בפשיטות דעיקר סברת התוספות דנהנה יהא בכרת הוא דוקא לר' אבוהו אליבא דר"מ דיליף מנבילה דכ"מ שנאמר אכילה גם הנאה במשמע א"כ גם לענין כרת דכתיב כי כל אוכל אף הנאה בכלל אבל לר' אבוהו אליבא דר"י דיליף מאותו דטריפה אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך כל איסורין שבתורה אין מכאן ראיה רק על האסור ולא על מלקות וכ"ש על כרת והנה בפסחים כ"ב מבואר ראיה רק

על האיסור ולא על מלקות וכ"ש על כרת והנה בפסחים כ"ב מבואר דזה תלוי אי חשנ"ב דאורייתא דמ"ד חשנ"ב דאורייתא ס"ל דאותו אתי למעוטי חשנ"ב ומ"ד חשנ"ב לאו דאורייתא יליף מאותו כל אסורין שבתורה והנה ר"ל ס"ל חשנ"ב לאו דאורייתא כמ"ש בערך חשנ"ב א"כ יליף כל אסורין דאסורין בהנאה מאותו וממילא אין ראיה מכאן על מלקות ועל כרת ובזה מיושב קושיא הנ"ל דהתם בחולין ר"ל קאמר ליה נפש לרבות את השותה ור"ל לשיטתיה דס"ל חשנ"ב ל"ד ויליף מאותו לכל אסורין א"כ אין לוקין על הנאה וכ"ש דליכא כרת ושפיר אצטריך נפש לרבות שותה לחייב כרת ואין להקשות לר' אבוהו אליב' דר"מ דיליף מנבילה וא"כ חייב כרת על הנאה וקשה נפש למה לי ז"א דכבר הקשו שם התוספות בחולין על ריה"ג ותי' דלדידי' אתי נפש לשום דרשה אף אנו נאמר כן לר"מ דאתי נפש לשום דרשה:

**ובזה** נ"ל ליישב מה שמקשין העולם בפסחים כ"ח דאיתא התם חמץ לפ"ז ולאח"ז אינו עובר בלא כלום ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לת"ק ריה"ג אומר תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה והקשו על הלשון תמה על עצמך דמשמע דוקא על עצמך הוא תמיה ולא לכ"ע ועפמ"ש יש ליישב דלכאורה יש ראיה דחמץ מותר דאל"כ נפש למה לי לרבות השותה דלא גרע מהנאה אך י"ל דעל הנאה ליכא כרת מתרי טעמי או דס"ל כחזקיה דדוקא לא יאכל משמע הנאה אבל בכרת לא כתיב לא יאכל או דנאמר דאסור הנאה ילפינן מאותו דטריפה ושם לית לן למילף אלא איסור' בעלמא ולא מלקות וכרת ובזה א"ש דדייק תמה על עצמך על ר"ש דסליק מיניה דבשלמא על ר"י ל"ק דר"י לשיטתיה דס"ל א"ה מאותו דנבילה לא אתיא דס"ל דברים ככתבן אבל על עצמך ר"ש תמה דאת ס"ל חשנ"ב דאורייתא כמ"ש בערך חשנ"ב ואם כן אותו אצטריך לחשנ"ב וגם כחזקיה לא ס"ל כמ"ש התוספות בפסחים דחזקיה לא אתיא כר"ש וא"כ לדידך א"ה ילפת מנבילה דאכילה משמע גם כן הנאה אם כן גם כרת יש בהם חמץ דכתיב כי כל אוכל (ולא משמע ליה לריה"ג בין לא יאכל לכי כל אוכל כמ"ש התוס' דהוא דוחק) וא"כ קשה הנפש למה לי' לרבות השותה וע"כ מדכתב הנפש לרבות שותה ש"מ דבהנאה מותר חמץ או מדכתב לך מותר הנאה כדאי' בפסחים כ"ג א' ולא אמרינן חד לחמץ וחד לשאור ולעולם אסור בהנאה דא"כ הנפש למה לי וזהו דוקא תמה על עצמך ולא על ר' יהודה ודוק:

**ג**

**הרא"ה** בס' החינוך פ' תשא כתב הטעם על דאין לוקין על הנאה משום דרוב הנאה הן שלא ע"י מעשה ולכך אין לוקין על הנאה עכ"ד והרב המגיד כתב הטעם משום דכל

דבר אכילה אין דרך הנאתו ע"י אכילה וע"כ אין לוקין על הנאה דהוי שלא כדרך הנאתו ובחידושי אמרתי ליישב ע"י טעם הרא"ה קושיית העולם שכתבתי באות הקדום על מ"ש תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה דקאי על ר"י דאמר משעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לת"ק דהיינו ר' יהודה ועז"א ריה"ג תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה דהנה יש הוכחה דחמץ מותר בהנאה כמ"ש באות הקדום דאל"כ למה לי נפש לרבות השותה הא לא גרע מהנאה אך י"ל דס"ל כשיטת הרמב"ם דאין לוקין על הנאה וכ"ש דלא מחייב כרת על הנאה ואצטריך נפש לחייב כרת אך כבר כתבתי דאין לוקין משום דהוי לאו שאין בו מעשה ואם כן למ"ד דלוקין על לאו שאין בו מעשה לוקין ג"כ על הנאה והנה ר"י ס"ל דלוקין על לשאב"מ כמ"ש בערך לשאב"מ וא"כ שפיר קאמר תמה על עצמך דס"ל לוקין על לאו שאין בו מעשה וא"כ לוקין גם על הנאה וא"כ היאך חמץ אסור בהנאה דקשה נפש למה לי ודוק:

ולפי טעם ה"ה שהוא משום דהנאה הוי שלא כד"ה רציתי לפרש דתמה על עצמך קאי על ר"ש דסליק מיניה על דרך הנ"ל דקשה למה לי נפש תיפוק ליה דנהנה ואי דאין לוקין על הנאה הא הטעם משום דהוי שכ"ה ורש"ל ומהר"ן לב בשבועות כתבו דכל שאסור בכ"ש אסור אפילו שלא כד"ה דכ"ש מיהו איכא וא"כ ר"ש דס"ל כ"ש למלקות לוקין אפילו שלא כד"ה וה"ה על הנאה א"כ נפש למה לי אלא ש"מ דחמץ מותר בהנאה מלך כדאיתא בפסחים כ"ג דתלתא לך כתיבי אך הדרינא בי דר"ש מודה דכרת לא מחייב אלא אכזית וע"כ אמר לא אמרי כזית אלא לקרבן וכ"כ התוס' להדיא בשבועות דף כ"א ב' וא"כ לא מחייב כרת על הנאה משום דהוי שלא כדרך הנאתן וכרת לא מחייב אכל שהוא אפילו לר"ש וא"כ אצטריך שפיר נפש לחייב כרת השותה ודוק:

## איסור הנאה היכא דכתיב לא יאכל ל"ת ל"ת

### א

ר' אבוהו ס"ל כ"מ שנאמר ל"י ל"ת ל"ת א' איסור אכילה וא' א"ה במשמע פסחים כ"א:

### ב

**חזקיה** פליג וסבירא ליה דדוקא היכא דכתיב לא יאכל משמע איסור הנאה שם:

ר"**ש** דאסר גיד הנשה בהנאה לא ס"ל כחזקיה כ"כ התוספות פסחים כ"ב ד"ה ור"ש אך תי' עוד דאפשר דר"ש ס"ל כחזקיה והא דאסר בהנאה בלא תאכלו דג"ה דאין בגידין בנ"ט ודאי קאי על הנאה ייע"ש:

**ג**

**ר"מ** ס"ל ג"כ כר"א כך כ' התוס' שם מדאצטריך למישרי נבילה ייע"ש אך רש"י כתב שם בדף כ"ב ע"ב ד"ה למאי הלכתא איתקש דם למים אבל מנבילה ל"ק כו' דאי כר"מ ס"ל לחזקיה אצטריך קרא להקדים נתינה דגר למכירה דעכו"ם. ולפ"ז לרש"י:

**ד**

**ר"מ** מצי סבר כחזקיה אך התוס' כתב לשיטתם דכ' שם בדף כ"א ע"ב בסופו בד"ה בשלמא דאי לאו קרא הוי ידעי' מסבר להקדים נתינה דגר פי' לכך שפיר מוכח דר"מ לא מצי סבר כחזקיה דא"כ קרא למה לי ולהקדים נדע מסברא ודוק היטב:

**ה**

**ר"י** בן לוי ס"ל דאף לא יאכל לא משמע איסור הנאה ומפיק ליה איסור הנאה לחמץ בפסח ושור הנסקל מבאש תשרף דכתיב בחטאות החיצוניות אשר הובא דמן בפנים דאם אינו ענין לגופו תנהו ענין לכל אסורין שבתורה דאסורין בהנאה פסחים כ"ג ב' ולפמ"ש הלח"מ בשם התוס' דדבר הלמד באא"ע אין לוקין עליו אזי אין לוקין על איסור הנאה כשיטת הרמב"ם ויתבאר בס"ד וע' בפ"י פסחים שם בדף כ"ד בגמרא דפירש דריב"ל ס"ל דהך קרא מגלה אלא יאכל דמשמע איסור הנאה ודוק:

**ו**

**ר' יונתן** ג"כ ס"ל דאף לא יאכל לא משמע איסור הנאה ומפיק ליה מואם יותר כו' באם אינו ענין ייע"ש בפסחים דף כ"ד:

**ז**

**ע'** בערך תקרובת עכו"ם שכתבנו שער המלך בה' אישות פרק ה' דהך דתקרובת עכו"ם אי אסורה בהנאה מדאוריי' תליא בהך דחזקיה ור' אבוהו דלר"א תקרובת עכו"ם אסור בהנאה מדאורי' מדכתב ל"ת כל תועבה או מהך קרא דוקרא לך ואכלת מזבחו כמ"ש הרמב"ן בהשגות על ספר המצות מצוה קצ"ב ייע"ש ומתוך זה העלה:

**ח**

**דר'** יוחנן דמשמע בע"ז דנ"ב דס"ל תקרובת עכו"ם אסור בהנא' כמ"ש שם בשער המלך ע"כ דס"ל כר' אבוהו ולכך אסור בהנאה תע"ז ייע"ש ועיין בערך תע"ז אות ג' שהוכחנו דר' יוחנן לא ס"ל כר' אבוהו:

**ט**

**ריה"ג** ס"ל ל"ת א"ה משמע מדאצטריך קרא להתיר חלב בהנאה כך מסקנת הש"ס בפסחים כ"ג וקשה לי מנ"ל דס"ל כר"א דאי משום דצריך קרא להתיר בהנאה דלמא

אי לאו קרא הוי ילפינן מערלה מה ערלה שאין ענוש כרת ואסור בהנאה (עי' בסמוך) וי"ל דהוי פרכינן מה לערלה שכן לא הותר מכללו אך קשה דהתם משמע דריה"ג לא חשיב ליה פירכא דבבהמה קאמרי' דבבהמה מיהת לא אישתרי ואם כן ה"ה הכא הוי ילפינן חלב בהמה מק"ו דערלה לכך אצטריך קרא להתיר וי"ל דבאמת חלב בהמה גם כן הותר מכללו אצל שליל הנמצא בבהמה דחלבו מותר והא דאמר בש"ס לריה"ג [דע"כ ס"ל מותר בהנאה כמ"ש הרשב"א מהך דחולין ק"ב] בבהמה מיהת לא אשתרי דהתם בעי למילף גיד שמותר בהנאה מחלב וקאמר ר"ש דמה לחלב שכן הותר מכללו וקאמר שפיר דריה"ג ס"ל דבבהמה לא אשתרי ואי משום דאשתרי בשליל ז"א פירכא דבשליל גם גיד אשתרי דגידו של שליל ג"כ מותר ודוק. ומכאן ראיה לסתור מ"ש ראב"י בשם רב האי גאון וראב"ן דחלבו מותר וגידו אסור דעל כף הירך סתמא כתיב אף של שליל דלפ"ז יקשה מ"ש בבהמה לא אשתרי דהרי היתר בשליל ואפשר דהם פסקו באמת דגיד אסור דלא ס"ל הק"ו הזה מה חלב מותר דמה לחלב שכן הותר מכללו אצל גיד ובזה י"ל ליישב דעת הרמב"ם שתמהו עליו חכמי לונ"ל שפסק בפ"ח מהמ"א דגיד מותר בהנאה והרי עיקר ההיתר מבואר בש"ס דפסחים משום דכשהותרה נבילה חלבה וגידה הותרה וזה למ"ד יש בגידין בנ"ט והרי הר"מ פסק דאין בגידין בנ"ט מנ"ל היתר בגיד וי"ל דיליף ק"ו מחלב מה חלב שענוש כרת מותר בהנאה (או מטעם דריה"ג דמפיק ליה מיעשה לכל מלאכה או מטעם דהיה בכלל היתר נבלה) ק"ו גיד וא"ל מה לחלב שכן הותר מכלל בבהמה קאמרינן דלא הותרה וא"ל אף בבהמה הותר חלב שליל דהר"מ לשיטתיה דס"ל חלבו של שליל אסור כמ"ש בפ"ז מהמ"א ודוק:

**איברא** דיש לי להקשות לפמ"ש הרב המגיד בפ"ח מה' מ"א דלכך אין לוקין על הנאה להר"מ דכל דבר שראוי לאכילה אין דרך הנאתו אלא באכילה ולא בהנאה ולפ"ז ליכא לאגמורי היתר הנאה בגיד מחלב דכתיב ביה יעשה לכל מלאכה דשאני חלב דהנאה הוא לגבי' שלא כדרך אכילה דראוי לאכילה ולכך התיר' התורה ההנאה משא"כ בגיד דאינו ראוי לאכילה דאין בגידין בנ"ט להר"מ א"כ הנאה הוי גבי' דרך אכילה וליתסר ועל ריה"ג לא קשיא דיליף היתר הנאה בגיד מחלב דריה"ג ס"ל יש בגיד בנ"ט וחשוב ראוי לאכילה קצת וע' בערך גיד בנ"ט אות י"ב:

עוד נשוב לענינינו מ"ש דמנ"ל להש"ס דריה"ג ס"ל כר"א מדצריך להיתר הנאה בחלב דלמא אי לאו קרא הוי ילפינן בק"ו מערלה דאין ענוש כרת ומיתה ק"ו חלב דענוש כרת ולכאורה י"ל בזה דריה"ג לשיטתיה לא מצי יליף בק"ו דריה"ג ס"ל בפסחים כ"ה דחמץ בפסח מותר בהנאה ואיכא למימר חמץ בפסח יוכיח שענוש כרת ומותר בהנאה אך י"ל

מה לחמץ בפסח שכן היתה לו שעת הכושר וא"ל נבילה תוכיח דלא היתה לו שעת הכושר משעה שנקרא נבילה כמ"ש התוספות חולין דף כ"ב דמה לנבילה שאין ענוש כרת ובזה י"ל על ר"ש שכתבו התוס' דס"ל כר"א דלחזקי' מנ"ל איסור הנאה בגיד וי"ל דיליף בק"ו מחמץ בפסח דאין איסורו איסור עולם דלאחר הפסח ר"ש לשיטתיה דס"ל מותר ואעפ"כ אסור בהנאה ק"ו לגיד דאיסורו איסור עולם וא"ל מה לחמץ שכן כרת ערלה תוכיח שאין בה כרת ואסור בהנאה אך לפמ"ש בחולין דף קט"ז דחדא מתרתי אף דלא הדר דינא פרכי' פירכא כל דהוא איכא למיפרך ג"כ מה לערלה וחמץ שכן גידולי קרקע כדמקשה התם לענין בב"ח ייע"ש אך לכאורה הוי מצי למיפרך מה לערלה שכו לא היה לו שעת הכושר תאמר בגיד שהי' לו שעת הכושר דאינו נוהג בשליל וי"ל בב"ח יוכיחו שכן היתה לו שעת הכושר ואסור בהנאה א"כ הוי חדא מתלת ולא הדר דינא דאז לא פרכינן כל דהוא כמבואר בחולין שם וגם בל"ז לא שייך השתא פירכא שכן גידולי קרקע דבב"ח אינו גידולי קרקע אך למאן קאמרינן לר"ש ר"ש אית לית בחולין קט"ז דבב"ח מותר בהנאה ואין כאן יוכיח:

**י**

ר' יאשיה ס"ל לא תאכל אסור הנאה משמע במכילתא פ' בא והובא בילקוט לא יאכל לרבות האוכל או אינו אלא לרבות איסור הנאה ת"ל לא תאכל עליו אלמא דס"ל לא תאכל איסור הנאה משמע וכן כתב המ"א שם בזית רענן:

**יא**

ר' יצחק ס"ל דלא תאכל לא משמע רק איסור אכילה ולא יאכל איסור הנאה במכילתא שם הא מה ת"ל לא יאכל לא בא הכתוב אלא לאסרו בהנאה וקשה דהא כתיב לא תאכל עליו חמץ כמ"ש ר' יאשי' שם וע"כ בלא תאכל לא משמע אסור הנא' (ולכאורה רציתי לומר דיש לגרוס רבי יונתן דהוא בר פלוגתא דר' יאשי' בכל דוכתא וט"ס הוא דהיה כתוב ר"י וסבור שהוא רבי יצחק אך לפמ"ש לעיל אות ו' ר' יונתן ס"ל דאפילו לא יאכל לא משמע איסור הנאה וי"ל דהכא לאו ממשמעותא דלא יאכל נפקא ליה אלא רק מיתורא דקרא באא"ע לאכילה תנוהו ענין להנאה) אך י"ל דלא יאכל ג"כ לא משמע הנאה רק מיתורא דקרא.

**יב**

**אביי** דאמר בפסחים כ"ד לעולם מקרא קמא משמע לכאורה דס"ל דאף לא יאכל לא משמע איסור הנאה וי"ל לדלשנוי' אליבא דריב"ל קאתי ייע"ש ודוק:

**יג**

**ר"פ** דמפיק התם איסור הנאה מוהבשר אשר יגע בכל טמא מוכח לכאורה דס"ל דאף לא יאכל לא משמע איסור הנאה:

## התראת ספק

**א**

**עיין** בערך ב"נ שהוכחתי שם דשמאי הזקן סבירא ליה התראת ספק שמיה התראה ייע"ש:

**ב**

**ר'** יוחנן ס"ל התראת ספק שמה התראה פסחים ס"ג ובשבועות ובתמורה:

**ג**

**ר"ל** ס"ל התראת ספק לא שמה התראה והיינו כשיש ספק למותרה ודלא כדמשמע מפירש"י פסחים ס"ג ב' דאף כשיש ספק למתרה הוי התראת ספק דמ"ל אם יש ספק למתרה או ודאי כיון דלמותרה הוא ודאי ועיין בתוס' שם ד"ה התראה שישבו דרש"י ס"ל ג"כ דוקא כשיש ספק למותרה ולא למתרה ייע"ש ועוד נבאר בזה בס"ד.

**ד**

**רבי** יהודה פליגי ביה תנאי אי ס"ל שמיה התראה דמהך דהכה את זה וחזר והכה את זה משמע דס"ל לא שמי' התראה ומהך דנותר משמע דס"ל שמיה התראה ואמרינן תנאי נינהו אליבא דר' יהודה עיין חולין פ"ב ב' פ"ג א' ייע"ש:

**ה**

**רבי** יעקב משמע דס"ל ג"כ שמיה התראה מדאצטריך לפטורי בנתר משום לאו שאין בו מעשה ולא משום ה"ס עיין חולין פ"ג א' ואית דגרסי שם רבי עקיבא ועיין בערך לאו הניתק לעשה אות ח' שהוכחנו דגרסינן רבי יעקב:

**ו**

**מ"ד** בטלו ולא בטלו ס"ל התראת ספק שמיה התראה כך מתבאר בסוגיא דמכות דף ט"ו ב' ועיין בערך ל"ת הניתק לעשה מאן דס"ל בטלו ותלמוד לכאן:

**ז**

**היכא** דאם יעמוד כך כמו שהוא עכשיו יתחייב מלקות בודאי רק שיכול לעשות איזה מעשה שיפטור ממלקות כגון נזיר ששותה יין דודאי יתחייב מלקות רק שיכול לשאול על נזירתו אין זה התראת ספק כיון שמחוסר מעשה דשאלה והיינו דוקא היכא שכבר

עבר איסור ועשה בדבר שנתחייב מלקות עליו כגון הכא שכבר שתה דהאיסור הוא ודאי והתקון דהוא השאלה הוא ספק ומחוסר מעשה אבל היכא שעדיין לא עשה האיסור רק שעשיית האיסור הוא בשב ואל תעשה כגון שבועה שאוכל דאם יושב ולא אוכל הוא עובר ולוקה אעפ"כ חשוב התראת ספק וא"ל דהספק הוא מחוסר מעשה ואם יושב ולא יעשה כמו עכשיו אזי הוא עובר אזי הוא ודאי כמו בנזיר ששותה דלעיל דל"ד דהתם כבר עשה האיסור בפועל רק שתיקן האיסור והוא השאלה הוא מחוסר מעשה אזי אמרינן לא אתי תקון האיסור דמחוסר מעשה לדחות האיסור שכבר נעשה אבל הכא עדיין לא נעשה המעשה של האיסור אף שלמנוע האיסור מחוסר מעשה חשוב התראת ספק כיון דמ"מ לא נעשה עדיין האיסור ומי יודע אם יהא נעשה כך מבואר למעיין בדברי התוס' מכות דף ט"ו ד"ה במאי קמיפלגי ובד"ה ועבר היום ייע"ש היטב כי קצרו בלשונם ותוכן כוונתם כמו שביארתי:

**איברא** דמדבריהם בגיטין דל"ג א' ד"ה ואפקעינהו שהקשו דאיך מחייבין מיתה לא"א שזינתה דילמא ישלח לה גט ויבטל שלא בפני השליח ומאי קושיא הא עכשיו היא עוברת באיסור מיתה ותיקון המיתה הוא מחוסר מעשה אלמא דלא נחת לחלק בהא ושם תי' דהיכא דאיכא רובא או חזקה נגד המעשה חשיב התראת ודאי כגון בהך שמא ישלח לה גט איכא רובא דרוב אנשים אין מגרשין נשותיהן ובהך דנזיר איכא חזקת נזירות דעכשיו ול"ח שמא ישאל על נזירתו דמוקמינן ליה בחזקת נזירות דהשתא ולכך הוי התראת ודאי:

## ח

**נ"ל** דהך אי התראת ספק שמה התראת תליא בהך אי בעינן שיקבל על עצמו ההתראה ויתיר עצמו למיתה או למלקות דפליגי בזה רבי יוסי בר יהודה ורבנן דרבי יוסי בר יהודה ס"ל אין צריך דס"ל דלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד ולפ"ז לדידי' התראת ספק שמה התראה דעיקר ההתראה אינו רק שיודיעהו שדבר זה אסור ועונשו כך וכך ומה לי בזה שהוא ספק ולחכמים דפליגי בזה וס"ל דצריך שיקבל ההתראה ולהתיר עצמו למיתה אזי י"ל דהיכא דהוא ספק אינו מתיר עצמו למיתה שספק הוא בידו אם יעבור. ולפ"ז יצא לנו מזה:

## ט

**דר"י** בר יהודה ס"ל התראת ספק שמיה התראה עיין באות הקדום:

**י**

**ר"מ** לפי מ"ש לעיל באות ח' דזה תלוי בפלוגתא דר"י בר יהוד' ורבנן וזהו ברור דלר' יוסי בר יהודה התראת ספק שמה התראה ולרבנן לא שמה התראה ובסנהדרין ח' ב' מוקים לר"מ כרבנן דרבי יוסי בר יהודה. לפ"ז ס"ל התראת ספק לא שמה התראה אך באמת אין ראיה דעיקר הראיה שרבי יוסי בר יהודה ס"ל שמה התראה אבל על רבנן דר"י בר יהודה י"ל דס"ל ג"כ שמה התראה ואף בספק חשיב מתיר את עצמו למיתה אך חכמים דר"מ דהתם דס"ל כרבי יוסי בר יהודה מוכח דס"ל שמה התראה וחכמים דר"מ היינו רבי יהודה ועמש"ל אות ד':

## העמדה והערכה

**א**

**ר"ש** ס"ל קדשי מזבח היה בכלל העמדה והערכה ודוקא בקדם והקדישו למומו אבל בעל מום מעיקרא לא בעי העמדה והערכה וקדשי ב"ה לא בעי העמדה והערכה כלל לר"ש תמורה ל"ב א' ב' והובא גם כן בחולין ריש פרק כסוי הדם:

**ב**

**ר'** יהודה דהוא ת"ק דהמשנה תמורה ל"ב דאיהו בר פלוגת' דר"ש כמ"ש רש"י תמורה ל"ג ריש ע"א ואיפלגו ביה ר"י ור"ל ר"י ס"ל דלת"ק בין קדשי מזבח ובין קדשי ב"ה בכלל העמדה והערכה אך קדשי מזבח בע"מ מעיקרא לא בעי העמדה והערכה כמ"ש באות הקדום. אבל בקדשי ב"ה אין חילוק בין בעל מום מעיקרא דהא אפילו על עצים ואבנים חל קדושת ב"ה וכ"כ רש"י ותוס' שם בסוגיא ור"ל סבר דלת"ק איפכא מדר"ש קדשי ב"ה בכלל העמדה והערכה קדשי מזבח אינו בכלל העמדה והערכה מיהו י"ל דלר"ל ת"ק דמשנה אינו ר' יהודה דא"כ קשה עליו ההוא דסיפרא שהובא שם בסוף דף ל"ב וריש דל"ג. אך דלפ"ז לא פליגי ר"י ור"ל כ"א ת"ק דמשנה מאן הוא דלר"י הוא ר"י ולר"ל אינו ר"י אבל ר"ל מודה דלר"י קדשי מזבח בכלל ה"ו ור"י מודה דאיכא רבנן דס"ל דקדשי מזבח אינן בכלל העמדה והערכה כמש"ל אות ד' וא"כ מאי ת"כ דר"י דמייתינן התם וע"כ אליבא דר"י פליגי ור"ל ס"ל דהך סיפא לא ר"י קא' ליה:

**ג**

**לוי** ס"ל הכל בכלל העמדה והערכה אפילו בע"מ מעיקרו ואפי' חיה ואפילו עופות תמורה. ל"ג א' ובקדשי מזבח איירי דאי בקדשי ב"ה אין חילוק בין בע"מ מעיקרו בין בע"מ אח"כ דאפי' על עצים חל קדושת ב"ה כמש"ל וא"כ איכא למימר דלוי דוקא בקדשי

מזבח ס"ל העמדה והערכה ולא בקדשי ב"ה כר"ש ועדיפא מדר"ש דלר"ש בע"מ מעיקרו לא בעי ה"ו וללוי אפי' בע"מ מעיקרו בעי העמדה והערכה. איברא דלפ"ז קשה לי מאי מקשה בתמורה ל"ג שם וללוי אותה למעוטי מאי ואסיק בקושיא מאי קושיא נימא דאותה למעוטי קדשי ב"ה ונ"ל דס"ל לש"ס כיון דלוי קדשי מזבח אפי' בע"מ מעיקרו בכלל העמדה והערכה דלא קדשי כ"א לדמיהן וה"ה קדשי ב"ה דקדושי לדמיהן וכ"ש הוא דהא לר"י אליבא דר' יוחנן קדשי ב"ה בכלל העמדה והערכה וקדשי מזבח בע"מ מעיקרא אינן בה"ו וכיון דללוי אפי' בע"מ מעיקרו בכלל ה"ו כ"ש בקדשי ב"ה וראיתי בתוספ' שם ד"ה אפילו חיה שכ' דמיירי במתפיס תרנגולין לב"ה ותמהני מאי אפילו חיה ועוף דקאמר דלב"ה מי גרע חיה ועוף מעצים ואבנים דנחתא עלייהו קדושת ב"ה ואי דבא להשמיענו דאפילו קדשי ב"ה בכלל ה"ו הו"ל אפילו קדשי בי"ה מאי אפילו חיה ועוף דנקיט וע"כ דמיירי שהקדישן למזבח ונקיט מתחלה דבע"מ מעיקרו אף דאינו ראוי למזבח ולא קדוש כלל אפ"ה בה"ו ולא מיבעיא בע"מ דיש במינו קדוש למזבח אלא אפי' חיה ועוף דאין במינן כלל למזבח אפ"ה בה"ו וכן נראה מפי' רש"י ודברי התוספות נפלאו ממנו:

**ד**

**אפילו** לר"י איכא רבנן דס"ל דקדשי ב"ה בה"ו וקדשי מזבח אינן בה"ו וכמ"ש התוס' תמורה ל"ג ע"ב ד"ה כדתניא:

**ה**

**רב** איכא תרי לישני בתמורה ל"ג ב' לחד לישנא ס"ל כר"ל קדשי ב"ה בה"ו ולא קדשי מזבח ולחד לישנא ס"ל כר"י דאף קדשי מזבח בכלל ה"ו לרבנן:

**ו**

**רבי** ס"ל בין קדשי מזבח בין קדשי ב"ה בה"ו מעילה י"ט ב' קדשי מזבח תמימים ונעשו בע"מ ועבר ושחטן רבי אומר יקרבו ופירש"י דס"ל הכל היה בכלל העמדה ואפי' קדשי מזבח ומ"ש אפילו קדשי מזבח ר"ל לאפוקי מר"ל שכ' לעיל אות ב' דס"ל קדשי ב"ה בה"ו ולא ק"מ אך קשה מנ"ל לרש"י הא דלמא רבי כר"ש ס"ל דדוקא ק"מ בה"ו ולא קדשי ב"ה ונ"ל דיצא לו ממ"ש רב יוסף בחולין פ"ד א' דר' בה"ו ס"ל כר"מ דהכל בכלל ה"ו מיהו לאידך שינוייא דשני התם וכן למר בר ר"א דשני שם בחולין חיה או עוף י"ל דקדשי ב"ה אינו בה"ו לרבי כמו לר"ש י"ע"ש ודוק. וע' תוספות תמורה ל"ג ב' ד"ה כדתניא ד"ג דגרסי במעילה ר"מ וא"כ אין ראיה כלל על רבי אי בעי העמדה והערכה אך המעיין בסוגיא דמעילה שם יראה דא"א בשום פנים לגרוס כ"א ר' וגי' תמורה שם ג"כ רבי והוא הנכון:

ז

ר"מ הנה בש"ס חולין פ"ד אי קאמרינן דלר"מ אף קדשי ב"ה בה"ו ופירש"י שם וז"ל כר"מ בפ"ב דתמורה דף ל"ב הכל הי' בכלל ה"ו א' קדשי ב"ה ואק"מ ואני לא מצאתי הדבר שם מפורש רק שם בדף ל"ג ב' איתא כל הקדשים שנפל בהם מום ושחטן ר"מ אומר יקברו וחכמים אומרים יפדו ופרש"י רמ"א יקברו כר"ש דאמר ק"מ בה"ו וא"כ מבואר דרש"י ס"ל דר"מ כר"ש ס"ל וזה סותר לש"ס דחולין דאמר בהדיא דר"מ פליג עם ר"ש ונראה ליישב קשה באמת מנ"ל לרש"י דר"מ כר"ש ס"ל דלמא ס"ל בין קדשי מזבח ובין קדשי ב"ה בה"ו דכל הקדשים סתמא קתני ונ"ל דהתם בתמורה קאי הש"ס לר"ל ור"ל ס"ל דאף לרבנן דר"ש אין בה"ו כל הקדשים כ"א קדשי ב"ה לבד וא"כ א"א לאוקמא ר"מ כרבנן ובקדשי ב"ה דא"כ למה תני שנפל בהם מום ושחטן דמשמע דמפליג בין בע"מ מעיקרו לנפל בו מום אחר הקדישו הלא בקדשי ב"ה אין חילוק כמש"ל אות ב' וע"כ דמיירי בק"מ ולרבנן ק"מ אבה"ו ע"כ כר"ש ס"ל וא"ש דברי רש"י כאן אך שיטת הש"ס בחולין פ"ד אזלא אליבא דר"י דלרבנן בין ק"מ בין קב"ה בה"ו א"כ י"ל דר"מ כל הקדשים סתם קאמר בין קב"ה ובין ק"מ בה"ו אך קשה דלמה לו למימר ר"מ דלא אשכחין ליה בהדיא דס"ל קב"ה בה"ו וי"ל כר"ש ר"ל כפרש"י בתמורה לימא ר"י דאשכחן ליה בהדיא דס"ל בין ק"מ ובין קב"ה בה"ו כדתניא כוותיה דר"י תמורה סוף ל"ב וריש ל"ג וי"ל לפי שרוצה להקשות על ר"מ דהא ס"ל שא"ר שמה שחיטה ולר"י לא אשכחן דס"ל שא"ר שמה שחיטה אך קשה דא"כ לישני שם ר"י ובש' שא"ר כר"ש ונראה משום דלא אשכחן ליה בהדיא דס"ל כר"ש אבל רבי אשכחן בהדיא דס"ל כר"ש שא"ר כמ"ש שם לקמן ראה רבי דבריו של ר"ש בכ"ה ושנאו בלשון חכמים וגם רבי סתם המשנה לכך נקט בשינוייא רבי ודו"ק. ולפמ"ש התוס' בתמורה שם דף ל"ג ב' ד"ה כדתניא דלר"י פלוגתייהו בקדשי ב"ה דת"ק דהוא ר"מ ס"ל דאף קדשי ב"ה בה"ו וחכמים ס"ל כר"ש דקדשי ב"ה אבה"ו א"ש דלפי דמוכח דר"מ ס"ל בין ק"מ ובין קב"ה בה"ו כיון דפלוגתייהו בקדשי ב"ה וס"ל לר"מ בעי ה"ו כ"ש ק"מ דלר"י אין סברא דק"מ לא ליבעי ה"ו וקב"ה ליבעי וא"ש סוגיא דחולין אליבא דר"י ודו"ק ולפמ"ש התוספות בתמורה שם עוד דתרי רבנן נינהו לר"י וא"כ י"ל דר"מ בק"מ איירי אבל בקב"ה אבה"ו ולר"ל כבר בארנו דע"כ צ"ל לדידיה דר"מ כר"ש ס"ל. היוצא מזה:

**ח**

**דר"מ** לר"ל ע"כ כר"ש ס"ל ק"מ בה"ו ולא קב"ה ולר"י לתי' ראשון בתוס' תמורה שם שם ל"ג ב' ד"ה כדתניא ס"ל א' ק"מ וא' קב"ה בה"ו ולתי' שני אין הכרח לכאן ולא לכאן י"ל דס"ל דוקא ק"מ בה"ו ולא קדשי ב"ה וי"ל אף קב"ה בה"ו ודו"ק:

## אות ו וויתור אסור במודר הנאה

**א**

**רבי** אליעזר בן יעקב ס"ל וויתור אסור במודר הנאה נדרים מ"ה ב' במשנה השותפין שנדרו ר"ל דטעם דראב"י דמתיר משום ברירה אבל בלא"ה אסור אף דהוא וויתור ואי קשיא מנ"ל לרבינא בב"ק נ"א למוקי טעמא דראב"י משום ברירה דלמא טעמיה משום דס"ל וויתור מותר תריץ דלישנא דראב"י קשיתיה דאמר זה נכנס לתוך שלו משמע אבל בשל חבירו אסור ואף דהוי וויתור כך למדתי מדברי הרא"ש ב"ב פ"ז סימן ב' ומדברי הר"ן בנדרים מ"ה שם אך ראיתי דדבר זה במחלוקת שנויי' דהנה בב"ב י"ז ב' רמי מהא דאיתא שם דלא קפדי אינשי אדריסת הרגל בחצר מהך דנדרים דאעורין ליכנס ומשני ר"נ אמר רבה בר אבוה דבחצר שלפני הבתים קפדי ובהכי מיירי הך דנדרים והך דב"ב באחורי בתים לא קפדי ורב פפא משני דאיכא דקפדי ואיכא דלא קפדי לכך בנדרים דאסורא דאורייתא אזלינן לחומרא דלמא הוא מהנהו דקפדי ורבינא משני דלעולם לא קפדי והך דנדרים ס"ל וויתור אסור במודר הנאה. מבואר מזה:

**ב**

**דלר"נ** אמר רבה ב"א ולר"פ י"ל דראב"י ס"ל וויתור מותר רק דזהו לא מיחשב וויתור דקפדי אינשי או איכא דקפדי:

**ג**

**ולרבינא** ס"ל לר"א וויתור אסור וא"ל דרבינא אליבא דרבנן קאמר בב"ב ושם אבל לר"א ס"ל וויתור מותר ומה"ט שרי באמת רבינא ליכנס בחצר ז"א דהא רבינא גופא מוקי טעמיה דראב"י בב"ק נ"א מטעם ברירה וקשה לדידיה דס"ל דזהו מיחשב וויתור לימא טעמיה דראב"י דוויתור מותר ש"מ דס"ל לראב"י וויתור אסור משום דלישנא דראב"י קשיתיה כמ"ש באות א' ייע"ש:

**ד**

**רבי** אליעזר ס"ל וויתור אסור במודר הנאה מגילה בנדרים ל"ב ב"ב דף נ"ז:

**ה**

**רב** הונא ס"ל לדעת ר"ת וויתור מותר במודר הנאה והטעם דר"ה פסק שם כראב"י דמותרין ליכנס בחצר והקשה ר"ת דמשמע דפסקינין יש ברירה כראב"י ובביצה ל"ח פסק מר זוטרא כר' הושעיא דבדאורייתא אין ברירה ותי' דטעמיה דר"ה דפסק כראב"י לאו מטעמיה רק מטעם דוויתור מותר במודר הנאה ולכך מותר ליכנס בחצר אך דעת הרמב"ם והר"ן דפסקו דוויתור אסור ואעפ"כ פסקו כראב"י מטעם דפסק ר"ה כוותיה ש"מ דס"ל דטעמיה דר"ה הוא מטעם ברירה. ויש לחלק בין ברירה דהכא לשאר ברירה כאשר כתב הר"ן ועיין בערך ברירה וגם הרא"ש אף דבב"ב פרק זיין סימן ב' נראה מדבריו דס"ל טעמיה דר"ה משום וויתור מ"מ למסקנא ע"כ לא ס"ל הכי דהא פסק ריש פרק אין בין המודר וויתור אסור ופסק כראב"י ע"כ לאו מטעם וויתור רק מטעם ברירה כאשר האריך בזה בר"פ השותפין ותי' בשם רבי שלמה בר אברהם הצרפתי לחלק בין ברירה דהכא לברירה ואפשר לקרב דבריו לדברי הר"ן שהביא בשם הרשב"א וכן ר' שלמה בר אברהם הצרפתי שהביא הרא"ש הוא הרשב"א וכ"כ בט"ז. איך שיהיה מבואר מזה:

**ו**

**דלדעת** ר"ע ור"ת דפסקו וויתור מותר י"ל טעמיה דר"ה משום וויתור דמותר ולרמב"ם ורא"ש ור"ן ורבינו שמשון בשם הר"י שהביא הרא"ש שם ושאר האחרונים טעמיה דר"ה משום דיש ברירה אבל וויתור אסור:

**ז**

**רבי** אליעזר ס"ל גם כן שם כראב"י ולדעת ר"ת וסייעתו ס"ל וויתור מותר ולדעת הרמב"ם ס"ל אסור רק משום ברירה כמ"ש באות הקדום ודוק:

**ח**

**רבא** דס"ל בנדרים פ"ה ט"ה ממון כ' האחרונים דדוקא בנדרים ס"ל ט"ה ממון משום דוויתור אסור במודר הנאה וסברא זו הביאו הכ"מ בה' נדרים פ"ז דין י"א בשם ר' מאיר בר שמשון המעולי ועיין בש"ך חו"מ ש"ן ועיין בערך ט"ה אות י"א שהארכנו בזה. ויצא לנו מזה:

**ט**

**דלדעת** הר"ח וסייעתו דס"ל דרבא ס"ל טה"מ י"ל דס"ל וויתור מותר ולדעת הסוברים דרבא ס"ל טהא"מ וצריך לחלק דוקא בנדרים ס"ל ממון מטעם דס"ל וויתור אסור במודר הנאה:

**ו**

**אף** למ"ד וויתור אסור במודר הנאה הוא מדרבנן ונ"מ לענין ברירה דקיימא לן בדרבנן יש ברירה אך קשה דלפ"ז מנ"ל לרבינא בב"ק נ"א דראב"י ס"ל ברירה דהא רבינא גופא קאמר בב"ב דהך דנדרים הוא וויתור כמש"ל אות ג' ובוויתור דהוא מדרבנן ס"ל ברירה ולא בדאורייתא עיין ב"ק נ"א שהקשה זה ונראה לפענ"ד לפמ"ש בערך ברירה דהך דבמלתא דרבנן יש ברירה הוא מטעם ספק דמספקא לן אי הלכה כמ"ד יש ברירה או כמ"ד אין ברירה וזה שייך על אמוראי בתראי דבשביל זה הכריעו דבדרבנן יש ברירה אבל ראב"י תנא הוא בודאי אי ס"ל יש ברירה אין לחלק בין דאורייתא לרבנן כנלפענ"ד נכון דהתנא לאו בשביל ספק ס"ל הכי דממ"נ אי ס"ל כמאן דאית ליה ברירה אף בדאורייתא יש ברירה:

## ווסתות דאורייתא או דרבנן

**א**

**ר"א** ס"ל ווסתות דאורייתא נדה ט"ז א':

**ב**

**ר'** יהושע ס"ל ווסתות דרבנן שם:

**ג**

**ר'** מאיר ס"ל ווסתות דאורייתא שם:

**ד**

**רשב"ג** ס"ל ווסתות דרבנן אף לפי הס"ד דגמ' נדה ט"ז א' י"ע"ש וגם לדעת רבינא שמתרץ שם ס"ל לרשב"ג ווסתות דרבנן:

**ה**

**רבי** לדעת הס"ד ס"ל ווסתות דאורייתא ולדעת רבינא ס"ל דגם רבי ס"ל ווסתות דרבנן ואפשר דרבינא לא קאמר רק דליכא לאוכוחי מכאן דרבי ס"ל דאורייתא דיש לדחות דסבירא ליה דרבנן אבל באמת יכול להיות דרבינא ג"כ מסופק בזה ואפשר דס"ל לרבי וסתות דאורייתא ועיין במעד"מ רפ"ק דנדה שכ' שם על הרא"ש וגם רבינא דהוא בתרא י"ע"ש:

**ו**

**רב** לדעת רנב"י ס"ל וסתות דרבנן שם אך לדעת ר"ז דדחי דכ"ע ס"ל וסתות דאורייתא מבואר שם דר"ז מסופק בדעת רב וכן מסופק שם בגמ' במימרא דר"ה אמר רב דלל"ק

קאמר רב נחמן דמהך מימרא ש"מ דס"ל לרב וסתות דאו' ולל"ב קאמר ר"נ דמהך מימרא אמר ר"ה אמר רב ש"מ דס"ל לרב וסתות דרבנן ייע"ש ומכאן ראיה דר"נ לאו היינו רנב"י ודלא כדעת רש"י בגיטין פרק השולח והארכתי להשיג על דברי רש"י בקונטרס שלי מכמה דוכתי בש"ס גם התוס' בגיטין שם מקשו על רש"י ומכאן ג"כ סתירה לדעת רש"י דלרנב"י מפשט פשיטא ליה להש"ס דסובר דרב ס"ל וסתות דרבנן ולר"נ איכא שני לשונות ולחד לישנא ס"ל לר"נ דרב סובר וסתות דאורייתא:

**ז**

**שמואל** ס"ל וסתות דאורייתא שם דס"ל אפילו במצאה טהורה טמאה:

**ח**

**רב** הונא ס"ל וסתות דאורייתא נדה דף ט"ו א':

**ט**

**רבב"ח** ס"ל וסתות דרבנן שם:

**י**

**ר"ל** משום ר' יהודה נשיאה דאמר שם והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה בין לפירש"י דפי' בתוך עונה בינונית דהיא משלשים יום ובין לפי' הרא"ה בב"ה דמפרש בתוך ימי עונתה היינו בתוך זמן וסתה משמע דס"ל וסתות דאורייתא דאי למאן דס"ל וסתות דרבנן אף אחר שהגיע זמן וסתה מותר כדס"ל לרבב"ח שם אך לדעת התוס' והרא"ש והרשב"א והרמב"ן דס"ל דאף למאן דאמר וסתות דרבנן לא שרינן כ"א כששהה שיעור בכדי שתוכל לספור ולטבול אזי י"ל דר"ל ס"ל וסתות דרבנן והא דאמר דוקא בתוך ימי עונתה לאפוקי לאחר עונתה בלא שהה אבל איה"נ בשהה בכדי שתוכל לספור שרי דוסתות דרבנן ובחדושי הארכתי בדברי ר"ל ובביאורן והנה לדעת הרמב"ם ביאר דבריו הרב המגיד בפ"ד מה' א"ב דהא דאמר והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה היינו וסתה לאפוקי אם מצאה ביום וסתה אסורה שמא תראה בשעת תשמיש אבל לאחר יום וסתה מותרת אף לר"ל ברירא דמלתא דר"ל וסתות דרבנן ואין להאריך:

**יא**

**ר'** יוחנן לדעת התוס' והרא"ש שם דט"ו א' ד"ה אפילו הגיע ס"ל לרבי יוחנן וסתות דרבנן וכן צ"ל לדעת הרשב"א והרמב"ן וכן מבואר בתהה"א להרשב"א לדעת הרמב"ן לפי מה שביאר ה"ה דבריו בפ"ד מהא"ב ואמנם נראה לדעת רש"י בסוגיא שם צ"ל דר' יוחנן ס"ל וסתות דאורייתא וכ"כ ה"ה להדיא לדעת הרמב"ם שם אך לפי דברי הר"מ שם בפרק ד' מה' א"ב דעת הר"מ כדעת תוספות וא"כ ס"ל לר"י וסתות דרבנן ועיין היטב ותבין:

**יב**

**הרב** בתשו' נ"ב ביאר בהך פלוגתא דווסתות דאורייתא אי דרבנן דהוא דווקא לחשוש על וסת העבר אבל להב' חוששת לוסתה מדאורייתא אפילו לעונה סמוך לוסתה צריך לחוש מדאורייתא מקרא דוהזהרתם ותורף דבריו דלכ"ע יש חזקה שמוחזקת לראות ביום ווסתה אלא למאן דס"ל ווסתות דרבנן ס"ל דנגד זה ס"ל העמד אשה על חזקתה שהיתה טהורה ואוקי חזקה להדי חזקה אך עיקר חזקתה לא הועיל רק לשמא ראתה דאנו מחזיקין אותה בחזקת טהורה אבל לשמא תראה אין לה חזקה דאינה בחזקת שלא תהא רואה לעולם דהרי היא מעותדת לראות ודמי להך דרבא בגיטין כ"ח ב' לשמא מת לא חיישינן לשמא ימות חיישינן ייע"ש עכ"ד בתשובה סימן נ"ה ותיתי לי דקיימתי דבריו מסברא והארכתי בזה בחדושי ויישבתי כמה קושי' עצומות וגם בגוף הסברא יש להאריך ויתבאר בחדושי:

**יג**

**בחדושי** הארכתי לפרש טעם פלוגתתן אי ווסתות דאוריי' או דרבנן כיון דהוחזקה להיות רואה ג"פ בזמן זה למה לא ניחוש להך חזקה מדאו' ככל חזקות דחיישי' לה מדאו' וסוקלין ושורפין על החזקות ודוחק לומר דיש חזקת טהרה דאשה נגד זה דהא כשמגיע זמן זה איתרע חזקת טהרה דאשה ובלא"ה מבואר ריש נדה דלהלל ל"א דאיתתא אוקמא אחזקה כיון דמגופה קא חזיא וע"ק למ"ד ווסתות דרבנן הא מקרא ילפינן לפרוש עונה סמוך לווסתה ש"מ דווסתות דאורייתא ובאמת דעת התוספות דאינו אסמכתא רק ילפותא גמורה וישבתי דטעמא דמ"ד ווסתות דרבנן משום דקי"ל דמדאורייתא אף בדם הבא מן המקור טהורה עד שתרגיש ביציאתו שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה והנה באמת אחר שהוחזקה להיות רואה בזמן זה ולהרגיש חיישינן מתחילתה ולכך צריך לפרוש עונה סמוך לווסתות מדאורייתא דחיישינן שמא תראה ותרגיש אבל אם עבר זמן ווסתה ולא בדקה ולא הרגישה י"ל דבכה"ג מדאורייתא ל"ח לווסתה דניהו דמחזקינין דאורח בזמנו בא מ"מ כיון דלא הרגישה טהורה מדאורייתא למאן דס"ל ווסתות דאוריי' ס"ל דאמרינן דודאי הרגישה רק דסברה הרגשת מי רגלים הוא וכדאמרינן ריש מכילתי' להלל כסבורה הרגשת מי רגלים הוא ואע"ג דהלל מודה דלחולין טהורה התם היינו טעמא דלא מטמאינין לה למפרע משום דאוקמינין לה בחזקת טהרה משא"כ הכא ומאן דס"ל ווסתות דרבנן ס"ל דמש"ה לחולין טהורה להלל מדלא הרגישה רק לקדשים מחמיר משום סייג ועיין היטב ותבין:

**יד**

**ולפ"ז** אף למ"ד ווסתות דרבנן מודה דלכתחילה חוששת לווסתה שמא תראה ותרגיש אף מדאורייתא רק בעברה ולא בדקה בזמן ווסתה ולא הרגישה סבירא ליה דרבנן:

**טו**

**עוד** אמרתי בחדושי די"ל דמאן דס"ל ווסתות דרבנן אף לכתחילה אינה חוששת לווסת' ולא קשה דהא חזקה מדאוריי' דהנה באמת עיקר חזקה הוא על טבע גופה ר"ל שמוחזקת כפי טבע גופה להיות הדמים מתרבים במקור מיום אל יום עד בוא זמן הלזה שאז הם בתכלית הריבוי ושופעת לחוץ וע"ז שפיר שייך לומר חזקה שטבע גופה של זו מוחזק להיות שופע ביום זה אבל ענין הרגשה ושתלוי בדעת אדם וחוש הרגשתו איך נוכל לומר ע"ז חזקה שמוחזקת להיות מרגשת ביום ווסתה שאין זה בטבע רק בבחירה לכך ס"ל ווסתות דרבנן אף לכתחלה אינה חוששת לווסתה מדאורייתא דניהו דמוחזקת להיות רואה כיון דעל ההרגש אין כאן חזקה. ומדאורייתא אינה טמאה עד שתרגיש. אמנם צריכין אנו להבין טעמא דמ"ד ווסתות דאורייתא ולפום ריהטא רציתי דס"ל דבאמת מדאורייתא אף בלא הרגשה טמאה והאי מבשרה מבעי ליה למה דאמרינין פרק המפלת בבשרה ולא בשפופרת דלפום ריהטא נראה דסוגיא דהתם לא ס"ל הך דרשא ואף דבריש פרק הרואה כתם קאמר תרתי ש"מ אך בריש פ' המפלת לא משמע הכי. עיי"ש:

**אך** קשה דהא שמואל קאמר ר"פ הרואה כתם הך שמעתא דבדקה קרקע עולם ומצאה דם טהורה שנא' בבשרה עד שתרגיש ושמואל ס"ל ווסתות דאורייתא כמש"ל אות זיין וצ"ל דס"ל דחיישינין מדאורייתא אף לחזקת הרגשה ובהא פליגי דמאן דס"ל ווסתות דרבנן ס"ל דלענין הרגשה ל"ש חזקה ומאן דס"ל דאורייתא ס"ל אף לענין הרגשה הוא חזקה שג"ז תלוי בטבע גופה וממקור יציאת הדם כאשר נעקר משם מן המקור הוא כאב לה ומרגשת ובזה יתיישב מה דקשה לי על פלוגתא דרב ושמואל בנדה ט"ז א' הנ"ל בעבר זמן ווסתה ולא בדקה דרב ס"ל בדקה ומצאה טהורה טהורה דס"ל ווסתות דרבנן ושמואל ס"ל אף בדקה ומצאה טהורה טמאה ורבי זירא אוקי פלוגתייהו כשבדקה שיעור ווסת סמוך לווסת וקשה מ"ט דשמואל ניהו דס"ל ווסתות דאורייתא מ"מ כיון דבדקה תיכף ולא ראתה תהא טהורה אך לפמ"ש דטעמא דמאן דס"ל ווסתות דאורייתא היא דמדאורייתא חיישינין אף להרגשה והנה מבואר בסימן ק"צ והוא מדברי תרומת הדשן בהרגשה אף שלא ראתה טמאה שמא נמק או נמוח ייע"ש וא"כ טעמא דשמואל כיון שעבר זמן ווסת ולא בדקה חיישינין שמא הרגישה ולכך אף בבדקה תיכף ולא מצאה אסורה כיון דמוחזקת להרגיש אז אמרינין וודאי הרגישה רק דלא נתנה לב לבדוק בשעת

ווסתה אף שאח"כ בדקה תיכף ולא מצאה מ"מ לא יצאה מחזקת הרגשה ושמא הרגישה וסברה הרגשת מי רגלים כהלל דס"ל הכי ורב ס"ל דל"ח להרגשת מי רגלים לכך מטהר לר"ז כשבדקה תיכף סמוך לווסת אף דס"ל לרב ווסתות דאורייתא לדעת ר"ז כמש"ל אות וא"ו מ"מ מטהר מדלא הרגישה ולא ס"ל כסבורה הרגשת מי רגלים ודוק ובחדושי ובאורי על יורה דעה אאריך יותר בס"ד. עוד נ"ל דטעם פלוגתתן הוא (הגה מבן המחבר ר"ל דשמואל דס"ל אפילו בדקה ומצאה טהורה טמאה ורב ס"ל בדקה ומצאה טהורה טהורה והוא משום דיש לחוש בהרגשת עד וא"כ יש עוד ספק שמא לא ראתה כלל ואת"ל ראתה שמא בשעה זו בעת הכנסת עד נכנס העד עד למקור ודרך נקב שבעד יצא הדם והוי כמו דרך שפופרת רק שזה תלוי אם נכנס השפופרת עד למקור ונמצא דתלוי במעש' א"א כן נראה לי כוונת המחבר ודוק היטב) ברובא דתלוי במעשה אי אמרינן דהנה יש ס"ס ספק שמא לא ראתה ואת"ל שראתה שמא הכניסה שפופרת בזמן ווסתה וקיימ"ל ביו"ד סימן קפ"ח בהכניסה שפופרת וראתה דרך שפופרת טהורה אך דזה תלוי במעשה הכנסת שפופרת והנה טעם ס"ס כתב הרשב"א מטעם רובא ומאן דס"ל ווסתות דאורייתא ס"ל רובא דתלוי במעשה ל"א ה"ה ס"ס וא"כ מדאורייתא טמאה דליכא ס"ס ומאן דס"ל ווסתות דרבנן ס"ל רובא דתלוי במעשה אמרינן ה"ה ס"ס וא"כ מה"ת שרי ומדרבנן דחמירי לבדוק לכתחילה אחר הווס' אבל בעבר זמן ולא בדקה טהורה בלא בדיקה כדעת הרי"ף והרמב"ם אך ק' לפמ"ש לעיל דרבינא ס"ל ווסתות דרבנן ק' דרבינא ס"ל בבכורות דף ך' רובא דתלוי במעשה ל"א וי"ל כמש"ל אות ה' דרבינא דרך דחי' קאמר אבל באמת ס"ל לרבינא ווסתות דאורייתא:

**אך** לדעת התוס' והרשב"א והרא"ש דס"ל אף למ"ד ווסתות דרבנן טמאה בדיעבד אי לא בדקה א"א לומר דטעם דמ"ד ווסתות דרבנן משום ס"ס דא"כ בדיעבד תשתרי בלא בדיקה וצ"ל דכ"ע ס"ל רובא דתלוי במעשה ל"א או דהוי דבר שאינו מצוי ולא חשיב ספק כמ"ש בחדושי הלכות נדה. ולכמ"ש לדעת הרמב"ם והרי"ף דטעמא דמ"ד ווסתות דרבנן הוא מטעם ס"ס שמא לא ראתה ואת"ל ראתה אימור הכניסה שפופרת יתיישב מה שהקשינו לדעתו מהאי דאזהרה לבנ"י לפרוש סמוך לווסתה דאלמא דהוא מה"ת דבאמת עיקר טעמו משום ס"ס שמא הכניסה שפופרת אבל לענין לחוש לכתחילה בודאי צריך לפרוש סמוך לווסתה דאין כאן אלא חד ספק שמא תראה כיון דאינה מכנסת שפופרת ליכא לספוקי כ"א ספיקא דשמא תראה ובכה"ג מה"ת אסור ושפיר אמרינן אזהרה לבנ"י ודו"ק:

**איברא** דאכתי קשה דאיך נוכל לומר דטעם דוסת דרבנן דס"ל דרובא דתלוי במעשה אמרינן אם כן איך פסקינין אנן וסת דרבנן הא קי"ל רובא דתלוי במעשה ל"א (כן אמת דדבר זה לא איתבריר לי אי קי"ל רובא דתלוי במעשה ל"א והארכתי בזה במ"א וצ"ע) עוד י"ל דכ"ע ס"ל רובא דתלוי במעשה ל"א רק דפליגי במחלוקת הר"מ והרשב"א אי ספק מה"ת להחמיר או מדרבנן דהנה אי אמרינין דספק מה"ת להחמיר א"כ אין להתיר ס"ס כ"א מטעם רובא כמ"ש הרשב"א ולפ"ז ל"א ס"ס התלוי במעשה כמו דל"א רובא דתלוי במעשה אבל אם נאמר דספק מה"ת להקל רק דחכמים החמירו בספק תורה אם כן טעם ס"ס דמותר משום דספק הראשון מותר מה"ת ואינו אסור כ"א מדרבנן וא"כ הוי ספק הב' ס' דרבנן וא"כ לפ"ז אף דתלוי במעשה מותר ולפ"ז מאן דס"ל ווסתות דרבנן הוא מטעם ס"ס שמא לא ראתה ואת"ל ראתה שמא הכניסה שפופרת וא"ל דתלוי במעשה דס"ל טעם ס"ס משום דס' מה"ת לקולא וא"כ אמרינן ס"ס אף דתלוי במעשה ומאן דס"ל ווסתות דאורייתא ס"ל ספק מה"ת להחמיר וע"כ טעם ס"ס מטעם רובא וא"כ ל"א ס"ס התלוי במעשה ובזה מבואר מה דס"ל לר"א ור"מ וסתות דאורייתא דכבר בארנו בערך ספק מה"ת דלר"א ור"מ ספק מה"ת להחמיר י"ש אות ה' ובזה מבואר על נכון מה דפליגי רבי זירא ורנב"י אליבא דרב כמש"ל אות וא"ו דלר"ז ס"ל לרב וסתות דאורייתא ולרנב"י ס"ל וסתות דרבנן דלשיטתייהו אזלו דכבר בארנו בערך סמה"ת אות ח' ט' דלרב נחמן ס"ל לרב סמה"ת לקולא ולרבי זירא ס"ל לרב סמה"ת להחמיר וא"כ ר"ז לשיטתיה דס"ל דלרב סמה"ת להחמיר א"כ ע"כ ס"ל וסתות דאורייתא כמש"ל ורנב"י לשיטתיה דס"ל התם אליבא דרב סמה"ת להקל לכך קאמר הכא דס"ל לרב סמה"ת לקולא אך כ"ז לדעת רש"י בהשולח דסתם ר"נ רנב"י אך כבר כתבנו לעיל אות ויו דמהך דהכא נראה דרנב"י דהכא לאו ר"נ סתם י"ש ודוק:

### יח

**רבא** לדעת הרשב"א במשמרת הבית סימן קמ"ה ס"ל לרבא וסתות דרבנן ולדעת הבדק הבי' שם משמע דס"ל וסתות דאורייתא י"ש אך מצאתי לבעל המאור בפ"ב דשבועות אהא דאמר רב אחא בר אדא ממאי דלמא אפרישה אבל אכניס' לא מחייב משום דאנוס הוא ואף דכתיב והזהרתם ההוא אסמכתא בעלמא עיין שבועות י"ח ובבעל המאור שם ולפ"ז נראה מדבריו דרבא ס"ל וסתות דאורייתא מדמחייב אכניסה ועיון בבאורי על היו"ד סימן קפ"ד סעיף ב' ס"ק ב' שצדדתי לומר דרבא ג"כ ס"ל וסתות דרבנן אף להראב"ד:

### יט

**רב** אדא בר מתנה ס"ל וסתות דרבנן כ"כ הרז"ה בבעל המאור כמ"ש באות הקדום ודעת הרמב"ן במלחמות שם דרבא ג"כ ס"ל וסתות דרבנן:

## וולד שפחה ונכרית

### א

**בפ"ב** דיבמות דף כ"ב א' שנינו מי שיש לו בן מ"מ פוטר אשת אביו מן היבום וחייב על מכתו וקללתו חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה ומן הנכרית עכ"ל המשנה שם וכתב הרי"ף שם בשם רב נטרונאי וז"ל הרי"ף שם ואיתמר משמיה דרב נטרונאי גאון הרי הא דתנן וכל מי שאין לה עליו ולא על אחרים קדושין הולד כמותה ואיזהו זה ולד שפחה ונכרית ה"מ שפחה דאחרים דומיא דנכרית דלית ליה קנין בגוה אבל אם בא על שפחה דידיה וילדה ממנו בת אע"ג דלא נקיטא גט חירות בתו הוא דהא אמרו רבנן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות לחיי לגאון אחר דמספקא ליה בהא מילתא לחומרא דהיכא דאית ליה אתתא ומית ולית ליה זרעא אלא האי דאוליד מן השפחה חולצת ולא מתיבמת ולענין ממונא נקטינן לקולא ולא ירית אבל איהו גופיה לא מזבני ליה ירתי ואי בעי למינסב בת ישראל מצריכינן ליה גט שחרור ואי קדיש מקמיה גט שחרור מצריכינן לה גט מיניה ואי בעי למינסב שפחה לא שבקינן ליה עכ"ל הרי"ף שם בפ"ב דיבמות למדנו מדבריו דדעת ר' נטרונאי גאון דהבא על שפחתו סתם הולד כשר ובנו לכל דבר דמסתמא שחררה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגאון אחד מספקא ליה בזה אי אמרינן בכה"ג אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואזלינן בכל דבר לחומרא בספיקו כמ"ש הרי"ף ז"ל והרא"ש בפ"ב דיבמות הסכים לדעת רב נטרונאי גאון דאם בא על שפחתו וילדה הוי בנו לכל דבר מטעם דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והביא ראיה לדבר ממס' גיטין דף ל"ט ובסמוך נדבר מזה:

### ב

**אך** הרמב"ם בפ' יו"ד מה' גירושין דין י"ט כ' וז"ל הורו מקצת הגאונים שכל אשה שתבעל בפני עדים צריכה גט חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והגדילו והוסיפו בדבר זה שעלה בדעתם עד שהורו שמי שיש לו בן משפחתו חוששין לו ולא תתייבם אשתו שמא שחרר שפחתו ואח"כ בא עליה ויש מי שהורה שודאי שחררה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכל הדברים האלה רחוקים הם בעיני מאוד מדרכי ההוראה ואין ראוי לסמוך עליהם שלא אמרו חכמים חזקה זו אלא באשתו שגירשה בלבד או במקדש

על תנאי ובעל סתם שהרי אשתו היא ובאשתו הוא שחזקתו שאינו עושה בעילתו בעילת זנות אבל בשאר כל נשים הרי כל זונה בחזקת שבעל לשם זנות ואצ"ל בשפחה ועכו"ם שאינה בת קדושין שאין חוששין להם כלל והרי הבן בחזקת עבד או ממזר עד שיודע בודאי שנשתחררה אמו או נתגיירה עכ"ל והראב"ד כ' וז"ל בעכו"ם ודאי הוא כדבריו שאין בידו לגיירה אבל שפחתו שבידו לשחררה לא שביק היתרא ואכיל אסורא ובחזקת כשרות הן שלא יתפרצו בפני עדים לזנות עכ"ל:

**ג**

**והנה** מבואר בזה ד' דיעות הא' דעת ר' נטרונאי דהוי ודאי בנו משום דחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואפילו בעלה בלא עדים רק בינו לבינה אמרינן דודאי שחררה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובבועל שפחה עובר בל"ת לא תהיה קדשה והוא בעילת זנות אך בשחררה אף דבעלה שלא בפני עדים דלא הוי קדושין מ"מ עכ"פ אינו בעילת זנות בפנוי הבא על הפנוי' לדעת רוב הפוסקים וכ"ש במייחדה לו לשם אישות וכמ"ש בא"ה עיי"ש הלכות קדושין וע' בר"מ פ"א מה"א דין ד' ובהשגות ובה"ה שם ויתבאר בסמוך בס"ד וע"כ ביש לו בן משפחתו אמרינן דלא עשה בעילתו בעילת זנות לבעול קדשה ובודאי שחררה ויחדה לו לשם אישות דזהו פילגש מקרי ומותר לדעת הרמב"ן וסייעתו ולכך לא הזכיר רב נטרונאי והרי"ף חילוק כלל בין בא עליה בפני עדים בין בא עליה בינו לבינה כדכתיבנא דאין חילוק כלל לדעתו:

**ד**

**דיעה** הב' הוא דעת הגאון שהביא הרי"ף דספוקי מספקא ליה אי אמרינן ביה חזקה דאין אדם עבב"ז שיחשב כבנו ממש וי"ל דוקא כשבא עליה בינו לבין עצמו מספקא ליה אי אמרינן דשחררה כדי שלא יהיה בעילתו בעילת זנות דאחר השחרור אין בב"ז כדעת הרמב"ן דפלגש מותר להדיוט או דאף אחר השחרור אסורה בלא קדושין וכדעת הרמב"ם דפלגש אסור להדיוט וא"כ אינו פועל בשחרורו דאכתי בעילתו בעילת זנות ולא שחררה או דס"ל דפילגש מותר להדיוט אלא דמספקא ליה אי פלגש בלא קדושין היא ובלא כתובה וכדעת רמב"ן או דפילגש הוא בקדושין ובלא כתובה כדעת רש"י כמ"ש כ"ז בערך פלגשים ייע"ש ובארנו שם דזה תלוי אי כתובה דאורייתא או דרבנן דאי כתובה דרבנן ע"כ פלגשים בלא קדושין דאי בקדושין בלא כתובה א"כ מדאורייתא אין חילוק בין נשים לפלגשים דהא כתובה דרבנן וכבר כתבנו בערך כתובה דאורייתא דבזה מחלוקת תנאים אי כתובה דאורייתא או דרבנן וי"ל דלגאון מספקא ליה הלכתא כמאן אי כמ"ד כתובה דאורייתא ולדידיה י"ל דפלגשים בקדושין אבל בלא קדושין הוי

ב"ז ואם כן בבא על שפחתו בלא עדים ל"א דשחררה מטעם דאינו עושה בב"ז דניהו דשחררה אכתי הוא ב"ז כיון דהוא בלא קדושין אבל למ"ד כתובה דרבנן ולדידיה צריך לומר דפלגשים בלא קדושין וא"כ בביאה לשם קדושין כשמייחדה לשם אישות אין בה משום ב"ז וא"כ אמרינן חזקה אין אדם עבב"ז ושחררה:

**ה**

**ובמה** שכתבנו נתיישב קושי' ה"ה בפ"ד מה' נחלות דין ו' ממכילתא וז"ל ר' נתן אומר אין ת"ל האשה וילדה לו בנים אלא להביא את הרב שבא אל שפחתו שילדי' כמוה ת"ל האשה וילדיה מלמד שילדי עבדים כמוה ע"כ הרי מבואר דבא על שפחתו ילדי' עבדים ולא אמרינן חזקה א"א ע"ב ב"ז ובודאי שחררה ולפמ"ש לא קשה מידי כיון דכבר בארנו דזה תלוי בפלוגתא דתנאי בכתובות פרק קמא אי כתובה דאורייתא וי"ל דר' נתן ס"ל כר"מ וכרשב"ג דכתובה דאורייתא ולדידהו פלגשים בקדושין אבל בלא קדושין הוי ב"ז אף במשחררת ואם כן אין כאן חזקה דא"א ע"ב ב"ז ושחררה דאף בשחררה עדיין הוא ב"ז אבל למה דנקטינין כתובה דרבנן שפיר אמרינן חזקה זו דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ושחררה:

**ו**

**והנה** בארנו בדעת הגאון דמספקא ליה בבא עליה בינו לבינה שלא בפני עדים והספק הוא בדרך שכתבתי לעיל באות ד' והנה לפ"ז בבא עליה בפני עדים מודה הגאון דהוא בנו ודאי דודאי שחררה ואיכא קדושין גמורים בפני עדים ואין כאן ב"ז ואף שלא אמר לה מ"מ כשנתכוונו שניהם לשם קדושין הוי קדושין לדעת הרב בסי' כ"ו ס"ג ואפילו לדעת הח"מ שם ס"ק ט' דאינו קדושין מ"מ כאן מחמת חזרה דא"א ע"ב ב"ז הוי כאמר לה כמ"ש הב"ש באה"ע סימן ל"ג סק"ה ייע"ש אך מסתימת לשון הרי"ף בדברי הגאון דמספקא ליה משמע דאף בבא עליה בפני עדים מספקא ליה ואפשר דמספקא ליה דלמא ל"א חזקה דא"א עבב"ז אלא באשתו שגירשה וכמו שהבאתי באות ב' דעת הרמב"ם שסובר כן:

**ז**

**דיעה** הג' הוא דעת הרמב"ם שכתבתי לעיל אות ב' דס"ל בבא על שפחתו וילדה אף בבא עלי' בפני עדים הוי עבד ודאי לכל דבר דמותר בשפחה ואם קידש ישראלית משוחררת א"צ גט כלל ואם אביו אין לו בן אחר אשתו מתייבמת דזה לא חשוב בן כלל לכל דבר כך משמע מסתימת לשונו בפ' יו"ד מה' גירושין שהעתקתי לעיל אות ב' וכן משמע מלשונו בפרק ט' מהלכות עבדים דין א' וז"ל שם ישראל שבא על שפחה כנענית אע"פ שהיא שפחתו ה"ז הוולד כנעני לכל דבר כו' ומדסתם וכ' כנעני לכל דבר כו' ולא חילק כלל

משמע דלכל דבר הוא כעבד כנעני ודאי ואין כאן שום ספק כלל דניזול ביה לחומרא ובאמת הראב"ד השיגו שם דאזיל לשיטתו בפ"י מה' גירושין שכתבתי לעיל אות ב' וע"כ כ' בהשגות בפ"ט מה' עבדים שם על מ"ש הר"מ ה"ז הולד כנעני לכל דבר וז"ל השגתו אלא לא נהיר ומהו לכל דבר וכבר פי' בכ"מ שם דכוונתו דעכ"פ ספיקא הוי כדעת הגאון שכתבנו באות א' ד"ה וא"כ אינו ככנעני לכל דבר דראוי שיאסר בשפחה מספק ושאם קידש אשה צריכה גט וגם אשת אביו אינה מתייבמת (וע' בכ"מ שדבריו מגומגמים והו"ל למיכתב הני דברים שכתבתי ודו"ק):

**ואף** דמדברי הראב"ד שכתבתי באות ב' משמע דס"ל דאינו ספק רק ודאי ישראל לכל דבר י"ל דאינו יכול להשיג בזה על הרמב"ם דלפסוק כדעת רב נטרונאי דהוי ודאי ישראל כיון דגם גאון אחד מספקא ליה במלתא ע"כ השיג עליו דאף לדעת הגאון אינו כעבד כנעני לכל דבר ודברי הרמב"ם כמאן ועי"ל דע"כ לא כתב הראב"ד דהוי ודאי בנו אלא בבא עליו בפני עדים וכדמשמע מלשונו בהשגות בפ"י מה' גירושין שהעתקתי לעיל אות ב' אבל בבא עליה בינו לבינה י"ל דגם הראב"ד ספוקא מספקא ליה והרמב"ם לא הזכיר כאן שבא עליה בפני עדים ולכך כתב דמהו לכל דבר ואף שלא בפני עדים מידי ס' לא נפק' ואינו כעבד לכל דבר ודו"ק:

**ח**

**הנה** מתבאר מדברי הר"מ שכתבנו באות הקדום דס"ל דבבא על שפחתו בין בפני עדים ובין בינה לבינו הוי בנה ודאי עבד לכל דבר וכ"כ בריש הלכות שום וחליצה פ"א דין ד' הרי שהיה לו בן מן השפחה שלו ושחררו ושחררה ונשאת ומת בלא זרע ה"ז תתייבם לאחיו ואע"פ שבנה ממנו קיים שכבר שחררו עכ"ל וכתב שם ה"ה דהר"מ אזיל לשיטתו דס"ל אפילו בבא על שפחתו בפני עדים לא אמרינן ששחררה מקודם ובעיל לשם קדושין וכ"כ הטור בשם הרמב"ם וכן פסק המחבר באה"ע סימן קנ"ו סעיף ב' ועיי"ש :

**איברא** דלשון הרמב"ם ז"ל לא זכיתי להבינו מה שהמציא בזה ששחררו אח"כ ושחררה אח"כ ותלה הטעם דלכך תתייבם אף שבנה קיים מפני שכבר שחררו והלא לדעתו אפילו בלא שחררו בנה הוא כעבד לכל דבר ואף דיש לדחוק ולומר דנקיט שחררו לרבותא דאף דבנה ממנה קיים שכבר שחררו והוי אמינא דחשיב בנו כיון שכבר הוא משוחרר מ"מ אינו בנו לפטור אשתו מיבום וכן נראה שהבין הרב בהג"ה באה"ע סימן קנ"ו ס"ב שכ' וז"ל אפי' נתגייר או נשתחרר הבן עכ"ל. אך באמת ז"ה א"צ לפנים דמה מועיל השחרור אח"כ אם בנו משפחה לא חשוב בן היאך יעלה על דעת שבאם נשתחרר אח"כ יחשב בנו אתמהא דממ"נ אם הוא בנו היאך שייך לגביה שחרור כלל ואם לא חשוב בנו היאך

ע"י שחרור יהיה בנו אין זה אלא דברי תימה גם מ"ש ושחררה ששחרר השפחה אח"כ מה טובו של שחרור זה אח"כ ואם בא לומר שנשאה אח"כ ומת בלא בנים הלא יכול להמציא זה כשהיה לו אשה אחר ולא היה לו ממנה בנים ואח"כ בא על שפחתו והוליד ממנה בן ולא שחררה ולא שחרר הבן דאין הבן פוטר אשתו מיבום ועוד אדרבה ממה דשחרר אח"כ מוכח דלא היתה משוחררת מקודם וא"כ בנה בודאי אינו פוטר ובכה"ג אפשר דכ"ע מודים דהא עשיו מוכיחים ושלא שחררה מקודם והו"ל להשמיענו רבותא טפי אף בדליכא הוכחה דלא שחררה קודם שבא עליה לא אמרינן דודאי שחררה קודם שבא עליה וכדעת רב נטרונאי וצ"ע:

## ט

**איך** שיהי' יצא לנו מזה מכל אותן המקומות שהעתיקו דברי הר"מ פסק מ"ה ופ"ט מה' עבדים ופ"א מה' יבום מכל אותן המקומות משמע דס"ל דאף בבעל שפחתו בנה עבד וודאי לכל דבר אמנם מדבריו פ"ד מה' נחלות למדנו חילוק בזה וז"ל שם בפ"ד דין ו' מי שהיתה לו שפחה והוליד ממנה בן והי' נוהג מנהג בנים או שאמר בני הוא ומשוחררת היא אמו אם ת"ח הוא או אדם כשר שהוא בדוק בדקדוקי מצות ה"ז יירשנו ואעפ"כ אינו נושא בת ישראל עד שיביא ראיה שנשתחררה אמו ואח"כ ילדו שהרי הוחזקה שפחה בפנינו ואם משאר הדיוטות הוא וא צ"ל אם הוא מהמפקירין עצמן לכך ה"ז בחזקת עבד לכל דבר ואחיו ואביו מוכרין אותו ואם לאביו בן חוץ ממנו אשת אביו מתייבמת וזהו הדין הולך על עקרי הקבלה ויש מי שלא חילק בין כשרים לשאר העם אלא לענין שלא ימכרוהו אחיו בלבד וגי' הטור בחו"מ סימן רע"ט כך ויש מי שלא חילק בין כשרים לשאר העם לענין של ימכרוהו אחיו ולא גרם תיבת אלא ועיין בדרישה שהוכיח שם דגי' הטור נכונה ועיין בגליון הרמב"ם שלי שהארכתי בבאור ב' הנוסחאות ועוד נדבר מזה בסמוך בס"ד ויש מי שהורה שאפילו ליורשו לא נחלוק בישראל ואין ראוי לסמוך על דבר זה עכ"ל מהרמב"ם שם:

## י

**הנה** המדקדק ברמב"ם שם נראה לעינים דהיכא דהבא עליה והוא ת"ח או כשר בנו הוא ספק עבד שמא שחררה קודם ולכך לענין ירושה נאמן היכא דאומר זה בני במגו דאי בעי הוי נותנו לו ואין זה מגו במקום חזקה דהיא מוחזקת בשפחה דאיכא חזקת כשרות דידיה כנגד חזק' שפחות ולכך אף שהבנים הם ודאי יורשים והוא ספק מ"מ מועיל לו אמירתו שאומר שנשתחררה אמו שיטול חלק בין הבנים (וכ"ז דוקא לענין ירושה אבל לענין שא"ד הוי ספק ולכך אינו נושא בת ישראל שמא עבד הוא וכן אין מניחין כו')

דאין מניחין לו לישא שפחה שמא בן חורין הוא וכן אם קידש ב"י צר"ג מספק וכן דאין אחיו מוכרין אותו והוא כ"ש מירושה דאחיו מוחזקין וכאן הוא מוחזק בעצמו וכן באם אין לו בנים אלא הוא דאין אשת אביו מתייבמת דשמא הוא בנו דע"כ מידי ספיקא לא נפקא לן שמא שחררה דאם היה לנו ודאית שלא נשתחררה מטעם חזקות שפחות דידה דמוקמינן לה אחזקתו א"כ מה מועיל אמירתו לענין הירושה ואף דאית ליה מגו במקום חזקה אלא ע"כ דאיתרע החזקה משום דאיכא חזקת כשרות דת"ח אמרינן דודאי שחררה וע"כ מועיל לענין ירושה בודאי אבל לענין שא"ד אינו מועל לעשותו כודאי משום דאיכא חזקת שפחות כנגד חזקת כשרות וז"ש הר"מ ז"ל ואעפ"כ אינו נושא בת ישראל כו' שהרי הוחזקה שפחה עכ"ל אין הכוונה דמחמת החזקה מוקמינין ליה בודאי שפחה דא"כ למה נקיט אינו נושא בת ישראל דאף בספק עבד מחמירינן בזה הו"ל לאשמועינן רבותא טפי דנושא שפחה כו' שהרי הוחזקה שפחה והוי נשמע מזה דהוי ודאי עבד ועוד דהו"ל להשמיענו שאם נשא ישראל א"צ ממנו גט ועוד מדנקיט בסיפא באם משאר הדיוטות הוא הרי זה בחזקת עבד לכל דבר ואחיו מוכרין אותו כולי ואשת אחיו מתיבמת משמע דברישא בתלמיד חכם אינה מתיבמת ואין מוכרין אותו וע"כ הטעם משום דאינו אלא ספק עבד רק דלענין ירושה מהני אמירתו אף להוציא מן היורשין שהן ודאין והוא ספק מכל זה מוכח דס"ל דבת"ח הוא ספק עבד ואין אשת אביו מתייבמת וכן נענין שאר מילי אינו כעבד לכל דבר רק אזלינין להחמיר בכל ענינים וכדעת הגאון שהעתקתי לעיל אות א' וא"כ מהתימא על דבריו בפ"ט מה' עבדים שכ' ה"ז כנעני לכל דבר משמע לענין אשת אביו שמתיבמת ושמותר בשפחה כמו עבד כנעני ואם קידש ישראלית א"צ גט כמו בקידש עבד כנעני ולא חילק בין ת"ח או כשר ובין שאר הדיוטות וזה סותר לדבריו שבפ"ד מה' נחלות גם בפ"ח מה' ייבום שהעתקתי לעיל אות ח' מבואר ג"כ דס"ל דאשת אביו מתיבמת ובפ"ד מנחלות נראה בעליל דאינה מתייבמת היכא דהוא ת"ח דדוקא בסיפא בשאר הדיוטות כ' ה"ז בחזקת עבד לכל דבר וכו' ואשת אביו מתייבמת מבואר להדיא דברישא אינ' מתיבמת דא"כ מאי קמ"ל בסיפא הלא אף ברישא מתייבמת ועוד דהו"ל להשמיענו ברישא רבותא זו והדבר מתמי' ועומד מאוד מאוד ולא מצאתי לשום אחד מנושאי כליו שהרגיש בזה:

**יא**

**והן** אמת שמלשון הרב המגיד בפ"ד מנחלות משמע דס"ל דלא חילק הרמב"ם בין אדם כשר לשאר העם אלא דבירושה דבידו להנחילו ולתת לו וסמכינין חזקת כשרות נגד חזקת שפחות ונשאר דין מגו אבל לענין שא"ד הוי עבד גמור כך נראה מדבריו שם וכן

כתב הב"י בשמו באה"ע סימן קנ"ו אבל כבר בארתי בכמה הוכחות דע"כ דעת הרמב"ם דבאדם כשר אף לענין שא"ד הוי ספק ואין אשת אביו מתייבמת ואינו נושא שפחה ואם נשא ישראלית צריכה גט כמו שהוכחתי כ"ז באות הקדום ועוד דגוף דברי המגיד מיניה וביה קשיא כיון דכתב דמוקמינן חזקת כשרות נגד חזקות שפחות ונשאר דין מגו עכ"ל א"כ לענין שא"ד ניהו דליכא מגו מ"מ חזקת כשרות מגרע חזקת שפחות ונשאר הדבר בספק וא"ל כיון דחזקת שפחות מחוסר מעשה המבטלו דהיינו מעשה שחרור שלא נודע לנו ששחררו ולענין חזקת כשרות צריכין אנו לחדש מעשה השחרור וא"צ רובא דתלוי במעשה ל"א כ"ש חזקה דא"כ אף לענין ירושה היאך קאמר דמוקמינן חזקת כשרות נגד חזקת שפחות דהא חזקת כשרות תלוי במעשה אלא ע"כ צריך אתה לומר דחזקת כשרות חזקה אלימתא הוא דודאי לא עשה בב"ז ובודאי שחררה וא"כ ה"ה כאן וצע"ג:

**יב**

**וראיתי** בלח"מ שם בפ"ד מה' נחלות שהקשה על דברי ה"ה שכ' דאוקי חזקת כשרות נגד חזקת שפחות ונשאר דין מגו וכ' וז"ל קשה ל"ל נוהג מנהג בנים או שיאמר בני הוא ממשוחררת אפילו בדרך סתם שלא אמר כלום ליהני משום דאיכא חזקה נגד חזקה וי"ל דלא מהני חזקה דכשרות אלא כשאומר בפירוש בני הוא דאז מוכיח שהוא אדם כשר עכ"ל:

**והנה** לפי תרוצו שכ' דלא מהני חזקה דכשרות אלא כשאומר בני הוא בפירוש הנה אם היה סברתו אמת היה לנו בזה די להעלות ארוכה על קושייתינו אשר הקשינו על דברי הרמב"ם בפ"א מיבום ובפ"ט מעבדים ובפ"ו מגירושין דמשמע מדבריו דאף באדם כשר הבן ודאי עבד וסותר לדבריו שבפ"ד מה' נחלות ועפ"י סברתו יתיישב זה דשם מיירי שאינו אומר בני ולא מהני חזקה דכשרות רק כשאומר בני כדעת הלח"מ איברא דגוף דברי הלח"מ לא נהירין וקושייתו אינו קושיא כלל והיא תמוה דהיאך יועיל בלא אמירתו בני שיירשנו משום דאיכא חזקה להדי חזקה דהא אכתי מידי ספיקא לא נפקא והיאך ספק שלו יוציא מידי ודאי בנו והיורשים וודאים לכך צריך אמירתו והוא פשוט גם סברתו דלא מהני חזקה דכשרות אלא כשאומר בני הוא מוכיח שאדם כשר הוא אינו סברא כלל דממ"נ אי בלא אמירתו לא הוי מחזקינן ליה בחזקת כשרות אינו נאמן על עצמו באמירתו כמו בשאר העם שאינו מועיל אמירתו וצע"ג:

**יג**

**הדרן** לענינינו דדעת הרמב"ם בפ"ד מנחלות דבאדם כשר אמרינן שמא שחררה משום דאינו עושה בעילתו בעילת זנות וכ' הרב המגיד ואף דאף אם שחררה עדיין בעילתו

בעילת זנות. (ע"פ מה שכ' ה"ה לעיל דהא אין עדים שנתקדשה ובבא על הפנויה שלא לשם קדושין ס"ל להר"מ דלוקה ועיין מש"ל אות ג' ד') מכל מקום אין אסורו חמור כל כך והכשרים מדקדקים בין איסור חמור לקל עכ"ל ובאמת דבריו תמוהים לענ"ד דהרי קודם שחרור אינו עובר כ"א בלאו דלא תהיה קדשה וכן אחר שחרור הבועל אשה לשם זנות בלא קדושין לוקה מה"ת לפי שבעל קדשה כמ"ש הרמב"ם בפ"א מה"א דין ד' ואידי ואידי חד לאו הוא ואפשר דה"ה כ"כ לדעתו שם בפ"א מה"א דס"ל דבועל אשה לשם זנות אינו בלאו כ"א בעשה אמנם אין זה מעלה ארוכה לדברי הר"מ ז"ל דמדויל ידי' משלם דאיהו גופיה ס"ל דבועל אשה בלא קדושין עובר בלאו וא"כ מה בצע בהשחרור אידי ואידי לאו הוא וגם לדברי הרב המגיד קשה מה לי אסור לאו מה לי אסור עשה אך י"ל דחמירי להו לאינשי אסור לאו שיש בו מלקות מאסור עשה שאין בה מלקות דהרי בעובר עבירה שיש בה מלקות פסול לעדות מה"ת משא"כ בעבירה שאין בה מלקות והטעם דאף דחשוד על אסור שאין בה מלקות לא חשוד על עדות שקר דחמור אבל מעבירה שיש בה מלקות דחמור טובא נעשה חשוד אף לעדות שקר איך שיהיה עכ"פ לדעת הרמב"ם דס"ל דבבועל אשה בלא קדושין גם איכא מלקות מה הועיל בשחרורו כיון דלא קדשה כמ"ש הרב המגיד שם וצ"ל לדעת הרמב"ם דאמרינן אין אדם עושה בב"ז ומשחררה ויחדה לאישות כמו פלגש ואף דלהרמב"ם פלגש אסור להדיוט מ"מ אינו רק אסור בעלמא אבל אין בה לאו דלא תהיה קדשה שילקה עליו וכ"כ בח"מ וב"ש באה"ע סימן כ"ו דפלגש להרמב"ם אינו לוקה רק אסורא בעלמא איכא וא"כ באדם כשר דמדקדק בין אסור חמור לקל אמרינן דודאי שחררה שלא יעבור על אסור חמור דלא תהיה קדשה ואחר השחרור יחדה לעצמה כיון שהיא שפחתו ומצוי' אצלו בכל עת ואינו עובר עלי' בלאו ומלקות רק אסורא קלילא:

**יד**

**ועכ"פ** מבואר דגם לדעת הר"מ ל"א דשחררה וקדשה רק דשחררה ובא עליה בלא קדושין כמ"ש באות הקדום ועפ"ז יש לתמוה על הסמ"ע בח"מ סימן רע"ט ס"ק ט"ז שכתב לדעת הרמב"ם, שם שהעתיקו המחבר שם אות באות וכ' הטעם לדברי הר"מ דאמרינן דודאי שחררה וקדשה כו' וכבר בארנו מדברי ה"ה דלא אמרינן דקדשה ועוד דא"כ הו"ל לומר דוקא בבא עליה בפני עדים ועוד דא"כ קשה קושיית הרשב"א היאך נושא אדם מפותח אביו נימא דאין אדם עושה בב"ז ובודאי קדשה או שמא קדשה אלא ע"כ דקדשה לא אמרינן רק דהכא אמרינן דשחררה ויחדה לעצמה לאישות כפלגש שאין בה לאו רק אסור קל בעלמא ולכך מפותת אביו מותר דניהו דיחדה לעצמו כיון דלא קדשה הוי

כמפותה בעלמא דמותרת לו ועוד דהתם לא קאמרינן דיחדה נו רק בשפחתו דמצוי' לו תמיד בביתו אמרינן דיחדה כיון דזילא ליה שכיחא ליה תמיד:

## אות ז זיקה

**א**

**ר**' יהודה בן בתיר' ס"ל יש זיקה ואפילו בתרי אחין ואפילו מפק' זיקה יבמות מ"א ע"א (עיין יבמות דף י"ז ב' בתוס' ד"ה ולימ':

**ב**

**ר**' עקיבא ס"ל אין זיקה אפילו בחד יבמות כ"ט ב' וע' בתוס' שם ד"ה כגון שעמדה בדין דלמסקנא י"ל דר"ע ס"ל יש זיקה כרש"י שפי' לעיל דף י"ז דר"ע ס"ל אין זיקה ייע"ש:

**ג**

**ר**' יהושע ס"ל לחד יבם יש זיקה ולתרי אין זיקה יבמות שם מיהו לפי המסקנא דמוקי בעשה מאמר ופסקו לה מזונות משלו י"ל דס"ל אין זיקה אפילו בחד והכא משום מאמר ועמדה בדין וי"ל להיפוך דאפילו בתרי יש זיקה לר' יהושע והתם היינו טעמא לענין הפרת נדרים כיון דבעי אחוה פסול עלה בביאה או בגיטא אינ' נודרת על דעתו ייע"ש בסוגיא ובתוס' ד"ה כגון שעמדה בדין עי"ל דלעולם ס"ל יש זיקה והת' משום אין ברירה ע' בנדרים דף ע"ד א' בר"ן ועיין בערך ברירה אות כ"ב:

**ד**

**ר**' אליעזר לפי הס"ד דגמ' יבמות כ"ט ס"ל יש זיקה אבל לפי מה דמסיק בעבד בה מאמר אין ראיה ודוק שם:

**ה**

**שמואל** ס"ל יש זיקה אפילו בתרי ואפילו קדושין שקדש אחיו אחותו לא מפקא זיקה יבמות מ"א: ך

**ו**

**רב** הונא אמר רב ס"ל אין זיקה אפי' בחד דוקא לאחר מיתה אבל מקיים לא דאסור לבטל מצות יבמין יבמות י"ז וע' באות שאח"ז:

**ז**

**רב** יהודה ס"ל יש זיקה אפילו בתרי יבמות י"ז ב' ולאביו שם דף י"ח א' ב' רב יהודה אליבא דשמואל קאמר לשמעתיה ועיין באות י"ט ולרב יוסף שם אפשר דאליבא דרב קאמרה ופליג אר"ה דס"ל דלרב אין זיקה כמ"ש באות הקדום ייע"ש:

**ח**
**ר"ג** ס"ל אין זיקה יבמות י"ח א' ודף נ"א א' ייע"ש ובדף ע"ט ייע"ש:

**ט**
**ר"ה** ס"ל אין זיקה יבמות י"ח א':

**י**
**כ'** אבין ס"ל אין זיקה כ"כ התוספות יבמות י"ח ב' בד"ה אומרים לו ייע"ש שהכריחו:

**יא**
**רבי** שמעון לדעת רב יוסף ספוקי מספקא ליה אי זיקה ככנוסה ולדעת אביי ורבא ורב עמרם ורב אשי ס"ל לר"ש יש זיקה ולדעת ר"פ ס"ל דלא מחשיב זיקה ככנוסה לגמרי דאל"כ הוי מותר לר"ש אף נולד ולבסוף יבם אבל אעפ"כ ס"ל יש זיקה רק לא מחשיב ככנוסה לגמרי וע' שם ע"ב בתוס' ד"ה ר"ש ודוק וע' בחכמת שלמה בתוס' ד"ר ר"ש ייע"ש ודו"ק:

**יב**
**רב** אשי ס"ל יש זיקה אך דלא אלימא זיקה לשווי' לצרה כערוה יבמות כ"ז א' ואפשר דרב אשי ס"ל בעצמו אין זיקה רק אליבא דשמואל קאמר התם ועיין יבמות למ"ד א' דמבואר דס"ל יש זיקה:

**יג**
**ר'** אבא בר ממל ס"ל יש זיקה ואלימא זיקה לשווייא לצרה כערוה יבמות שם דמשני הא מני ב"ש הוא ייע"ש ואפשר ג"כ דאליבא דמאן דס"ל יש זיקה קאמר ולי' לא ס"ל ייע"ש ודו"ק:

**יד**
**רנב"י** ס"ל יש זיקה ואלימא זיקה לשוויא לצרה כערוה שם דמשני אחרי' חזרו ותקנו ייע"ש וס"ל כר' אבא בר ממל ודוק:

**טו**
**ר"י** ס"ל יש זיקה ע' יבמות כ"ז ב' בתוס' ד"ה איתבי' ריב"ח לר' יוחנן דוק ותבין שם לפי שיטת ר"ח שהביאו שם התוס' דר"י ע"כ ס"ל יש זיקה ייע"ש ודו"ק:

**טז**
**רב** נחמן סבר אין זיקה יבמות למ"ד ב' ע' באות י"ח:

**יז**
**רבא** ס"ל יש זיקה יבמות שם וע' באות שאח"ז:

**יח**

**מאן** דס"ל מיתה מפלת ע' יבמו' י"ג ע"כ ס"ל דיש זיקה ע' יבמות למ"ד ב' ותבין איברא דבאמת קשה לי מנ"ל להגמ' שם דרבא ס"ל יש זיקה דלמא באמת ס"ל לדידיה אין זיקה רק דמוקי מתני' כמ"ד יש זיקה כיון דפלוגתא דתנאי הוא בהך מלתא ואיהו אפשר דס"ל להלכה אין זיקה כהך תנא דס"ל אין זיקה ואפשר דר נחמן ס"ל ג"כ יש זיקה רק דמוקי מתניתין כמ"ד אין זיקה תדע דלדעת רש"י בגיטין דסתם ר"נ הוא רנב"י וכבר בארנו באות י"ד דרנב"י ס"ל יש זיקה וע"כ לומר דהא דקאמר אין זיקה היינו דמוקי מתני' כמ"ד אין זיקה וכן י"ל דרב אשי ס"ל אין זיקה רק דמוקי מתני' כמ"ד יש זיקה והא דקאמר רבא כרב אשי ס"ל הכוונה באוקימת' דמתני' ס"ל כרב אשי דמוקי לה אליבא דמאן דס"ל יש זיקה ולפ"ז אין ראיה דמאן דסבירא ליה מיתה מפלת ר"ל יש זיקה די"ל דס"ל אין זיקה רק דמוקי מתני' למאן דס"ל יש זיקה ויש להאריך בזה אין כאן מקומו וע' באות כ':

**יט**

**רבה** בר רב הונא לכאורה נראה דס"ל משמיה דרב יש זיקה ע' יבמות נ"א ב' דקאמר דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין משום דיש זיקה ייע"ש ברש"י ומכאן ראיה למ"ש באות ז' דלרב יוסף אפשר דס"ל לרב יש זיקה ופליג אר"ה דגם רבה בריה פליג אאבוה וס"ל יש זיקה לרב אבל ע' ביבמות כ"ו ב' דמקשה הש"ס לרב דאמר חליצה פסולה כו' והאמר רב אין זיקה לדברי האומר יש זיקה אלמא דס"ל להש"ס דרבה בר ר"ה אמר רב קאמר לדברי האומר יש זיקה ולי' לא ס"ל ולא ניחא ליה למימר דרבה בר"ה פליג אאבוה וס"ל כרב יוסף דלדידיה אפשר דס"ל לרב יש זיקה כמ"ש באות ז' דאין מדרך הבן לחלוק על אביו ובפרט שגם לדברי רב יוסף י"ל דס"ל אין זיקה ע' לעיל אות ז' ודוק:

**כ**

**רבי** לדעת רבא ס"ל יש זיקה יבמות נ"ג ולדעת ר' יוסף ואביי אין ראיה ע' יבמות נ"ב ע"ב ונ"ג א' ותבין ומכאן ראיה למ"ש באות י"ח דרבא ס"ל אין זיקה דמוקי פלוגתייהו דרבי ורבנן בזיקה ורבנן סברי אין זיקה וקיימ"ל הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו אברא למעיין בסוגיא שם יראה דהך דאין זיקה ויש זיקה דהתם הפירוש אם הלשון של התקדש לי בזיקת יבמין הוא מכח הזיקה או דילמא אין כח זה בזיקה ואעפ"כ מקודשת ולפ"ז י"ל דרבנן ג"כ ס"ל בעלמא יש זיקה רק דהכא הפי' אין כת בזיקה שיתפוס הקדושין מלשון זה ייע"ש היטב וע' בראב"ד ורמב"ן וברא"ש פרק רבן גמליאל סי' ו' ויתבאר לך דדעת הראב"ד והרמב"ן דהך זיקה דפליגי רבי ורבנן אי יש זיקה אי אין זיקה הכוונה דלרבנן

אין זיקה כלל ולכך כתב הראב"ד והרמב"ן הודה לדבריו דלרבא הלכה כרבי כיון דקימ"ל יש זיקה (ולא קשיא מה שהקשיתי דהלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו כיון דאיכא כמה תנאי דס"ל יש זיקה א"כ רבי לאו יחיד הוא) ודעת הרא"ש דאף רבנן מצי סברי יש זיקה והא דקאמר אין זיקה הכוונה דאף אי לא הוי זיקה התקינו קדושין ביבמה ייע"ש ואיך שיהיה מבואר מכל הלין עכ"פ דר' ס"ל יש זיקה לגמרי לדעת רבא ובהא ליכא פלוגתא בין הראב"ד והרמב"ן להרא"ש ודוק:

## כא

**רבי** לדעת רב שרביא ורב אשי ורבינא הנה מפי' רש"י יבמות נ"ג א' למעיין בדבריו נראה דרב שרביא ור"א ורבינא מוקי אקומתייהו בזיקת יבמין וכ"ע ס"ל יש זיקה הנה מבואר מדברי רש"י דלדעת הנהו אמוראים ס"ל לרבי יש זיקה ודוק היטב בסוגיא אך דעת הרא"ש בפ' ר"ג סימן ו' דגרסינן בזיקת יבמין דכ"ע לא פליגי דמהני ולפ"ז לדעת הנך אמוראי אף רבי ס"ל אין זיקה אך כבר כתבתי באות הקדום דדעת הרא"ש דהך אין זיקה דהכא ל"ד לשאר אין זיקה דמ"ד הכא אין זיקה מצי סבר יש זיקה ועכ"ל רש"י מוכח דרב שרביא ור"א ורבינא ס"ל לרבי יש זיקה ולדעת הרא"ש אפשר דס"ל יש זיקה ואפשר די"ל אין זיקה ודוק היטב:

## כב

**דע** דמ"ד יש זיקה הוא רק מדרבנן אבל מדאורייתא לכ"ע אין זיקה זולת לר' שמעון ביבמות כתב דיליף מקרא דלצרור משמע דס"ל דיש זיקה מדאורייתא לכך פוטר התם אפי' מחליצה אבל לכ"ע מדאורייתא אין זיקה ולכך מחייבי בחליצה ומדברי התוס' יבמות כ"ז ב' ד"ה אבל הכא זיקה דרבנן הוא משמע דס"ל דלמ"ד יש זיקה הוא מדאורייתא אבל כבר האריך שם הרשב"א וסתר דבריהם והעלה דלכ"ע זיקה דרבנן וחשב קצת דעת התוס' די"ל דס"ל גם כן זיקה דרבנן ע"ש:

## כג

**רב** יוסף ס"ל דכולהו תנאי ס"ל אין זיקה ולכך קרי לר"י בן בתירא יחידאה ע' תוס' יבמות י"ז ב' בד"ה לימא מבואר דרב יוסף ס"ל אין זיקה אי אמרינן אין זיקה אזי קדושין מפקיעין הזיקה ואי אמרינן יש זיקה אזי אין קדושין מפקיעין הזיק' ואם נאמר דריב"ם יחידאה הוא אזי אף אי יש זיקה הקדושין מפקיעין הזיקה עיין כ"ז בתוס' יבמות י"ח ב' ד"ה אומרין:

# זמנו של שטר מוכיח עליו

**א**
**ר'** יוסי ס"ל זמנו של שטר מוכיח עליו דמדכתב הזמן בשטר ש"מ דכוונתו להיות חל מהיום ב"ב קל"ו כתובות ב' גיטין ע"ב ואפילו בע"פ ס"ל אמרינן זש"ש מוכיח עיין באות שאח"ז:

**ב**
**ר'** יהודה נשיאה ס"ל כר"י דזמנו של שטר מוכיח עליו ייע"ש בכתובות ובגיטין שם ואפילו בע"פ ס"ל כר"י ור"י ס"ל בע"פ אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו ייע"ש בגיטין:

**ג**
**רב** ס"ל הלכה כר"י גיטין שם ובב"ב קל"ז והא דהתקין רב בגיטא מן יומא דנן ולעלם כ' התוס' דהוא לשופרא דשטרא והרי"ף ביש נוחלין תי' דרב ס"ל כר' יוסי בממון ובגיטין אתקין מן יומא דנן ולעלם דבאסורא לית ליה דר"י ועיין באה"ע סי' קמ"ד ועיין בר"ן סוף פרק מי שאחזו שמסתפק בדברי הרי"ף אי דעתו דבגיטין ל"ח כלל לדר"י או דוקא לחומרא דלא סמכינן אדר"י לגמרי אבל מיחש חיישינן לדר"י ודעת הרמב"ם דל"ח כלל ייע"ש בר"ן:

**ד**
**רב** לא ס"ל כר' יוסי גיטין ע"ב ב' מדאמר כזה גט למעוטי דר' יוסי.

**ה**
**רב** הונא ס"ל הלכה כר' יהודה אך בתנאי בע"פ מספקא ליה אי הלכה כר"י גיטין ע"ב א' ב' ייע"ש אך לאיכא דמתני לדר"ה אסיפא משמע דאף בע"פ ס"ל הלכה כר"י ייע"ש ודוק:

**ו**
**רבה** בר אבוה ס"ל הלכה כר' יוסי גיטין ע"ב א':

**ז**
**רב** נחמן משמע שם דקבל מרבה בר אבוה רבי' דהלכה כר' יוסי ייע"ש אך ממ"ש בב"ב קל"ו בהקנאה א"צ לפי' רשב"ם משמע דלא ס"ל כר' יוסי:

**ח**
**רבא** ס"ל הלכה כר"י אפילו בעל פה גיטין ע"ב ב' ולאידך אוקימתא דמוקי לדרב' באמר מהיום מבואר דרבא לא ס"ל כר"י רק כרבנן וכן דעת רשב"ם דקל"ו ובזה מיושב קושית

תוספ' גיטין שם ד"ה לרבא די"ל דרשב"ם תפס לשון אחרון עיקר דמוקי לדרבא בדאמר מהיום וכרבנן:

**ט**

ר' יוחנן מסתפקים בזה התוס' וכל הפוסקים דבגיטין ע"ו ב' קאמר ר' יוחנן דר' יהודה נשיאה הורה כר"י וקאמר שם ר' יוחנן דלא הודו לו כל סייעתו וקצת פוסקים ס"ל דר' יוחנן אמר כן לו' שאין הלכה כמותו ולכך פוסקים דלא כר' יוסי כמ"ש הרמב"ן וכ"כ בחידושי הרשב"א גיטין לדעת הרמב"ם וכ"ד רב נחשון גאון כמ"ש הרי"ף בפ' יש נוחלין אך התוס' כ' שם בגיטין די"ל דר' יוחנן גופא סבר כר' יוסי או שמא בע"פ לא סבר כר' יוסי עכ"ד ופירוש דבריה' דמתחל' רצו לו' דר"י ס"ל לגמרי כר"י אפי' בע"פ והא דאמר הכא דלא הודו לו כל סייעתו לאו למימרא דאין הל' כמותו רק עיקר המעשה משמיענו דהי' מחלוקת מתחלה אמנם אח"כ נמנו וגמרו כמ"ש בברייתא ורבותינו התירוהו לינשא ובפרט לפי אידך לישנא בגמרא דלא הודו לו כל שעתו כל ימי חייו משמע דאח"כ קבעו הלכה כמותו (ועיין ברמב"ן שפי' להיפוך דלמ"ד ולא הודו לו כל שעתו ר"ל דלא מבעיא דסייעתו היינו בית דינו לא הודו לו אלא אפילו ביד אחר לא הודו כל שעתו) ועוד כתבו התוס' די"ל דוקא בתנאי בע"פ לא ס"ל לר"י כר' יוסי או דאפשר דס"ל דר' יוסי גופא לא קאמר בתנאי בע"פ ולכך לא הודו לו כל סייעתו לרבי יהודה נשיאה דאף דגם אינהו ס"ל הלכה כר"י ס"ל דוקא בתנאי הכתוב בשטר אבל בתנאי ע"פ ל"א ר' יוסי אך לפ"ז צ"ע מ"ש בגיטין ע"ב ב' ומי מספקא ליה והתנן ה"ז גיטך כו' ואמרינן מאן רבותינו כו' ומאי קושיא דלמא ר"ה הא גופא מספקא ליה אי הלכה כר"י נשיאה דס"ל דר' יוסי גם בע"פ קאמר או דהלכה כסייעתו דלא הודו וס"ל דר' יוסי ל"א בע"פ ודוק אלא ש"מ דכולהו ס"ל דר"י אפילו בע"פ קאמר רק דסייעתו חולקים עליו וס"ל דאין הלכה כר' יוסי בע"פ והנה לפמ"ש הרי"ף הבאתיו לעיל אות ג' לחלק בין גט לממון וי"ל דבהך פליגי ר"י נשיאה וסייעתו דגם סייעתו ס"ל הלכה כר"י אך בממון דוקא ולא באיסורא והכא ס"ל לר' יוחנן וגם כאן יש להסתפק במה שמסתפק הר"ן בדעת הרי"ף הבאתיו לעיל אות ג' בהא דלא ס"ל כר' יוסי באיסורא אי הטעם משום דאיסורא דחמור לא סמכינן אדר"י לקולא כהך דרבותינו דהתירוהו להנשא בלא חליצה ולדידן לא סמכינן אדר"י להקל ומצרכינן חליצה אבל מ"מ חיישי' לדר"י ואסורה להתייבם דשמא איתא לדר"י והוי גט או דלגמרי לא חיישינן לדר"י ומותרת אף להתייבם וזהו יש להסתפק ג"כ במה שלא הודו לו אם לא הודו לו בזה דפוטרה מחליצה אבל לדידהו לא סמכינן אדר"י להקל

אבל חיישינן לדר"י להחמיר שלא תתייבם או דלגמרי לא ס"ל לדר"י וכן יש להסתפק לר' יוחנן סוף דבר.

**י**

**דבדעת** ר' יוחנן איכא לאסתפוקי כמה ספיקות או דס"ל לגמרי כר' יוסי אפילו בגיטין ואפילו בעדות בע"פ או דבע"פ לא ס"ל כר' יוסי או דבגיטין לא ס"ל כר' יוסי וגם בזה יש להסתפק או בגיטין לא ס"ל כלל לדרבי יוסי אפילו לחוש לה להחמיר או דלא סבירא ליה דר' יוסי לקולא אבל לחומרא חייש לדר"י בגיטין ודוק:

**יא**

**ר**' יהודה ס"ל בב"ב קל"ו שם דל"א זמנו שש"מ וצריך לכתוב מהיום אך בקנין אמרינן זמנו שש"מ ויש פוסקים דבקנין א"צ זמן כלל ושני הדיעות הובאו ברבי' ירוחם ובטור חו"מ סי' רנ"ט ובב"י שם ע"ש. אך כ"ז לדעת רשב"ם וסייעתו דהבעיא דבהקנא' הוא אליבא דר' יהודה אבל לדעת התוס' גיטין ע"ב ב' והרא"ש בב"ב שם דהבעיא דבהקנאה היא אליבא דר"י ובשאין כתוב זמן י"ל דדוקא לר"י כי היכא דמיקל בזמן בלי הקנאה ה"נ מיקל בהקנאה בלי זמן אבל לר' יהודה דס"ל דאף הקנאה אינו מועיל כי היכא דזמן אינו מועיל לר' יהודה ה"ה הקנאה וי"ל דאף הקנאה וזמן אינו מועיל לדידיה דאף בקנין אינו מועיל זש"ש לומר זמנו ש"ש מוכיח ולא ידעתי מה דקשיא ליה להב"ח בסימן תנ"ח על הטור דכ' וכן אם יש בו קנין דקנין עדיף מזמן לפי' רשב"ם ולא דק דהטור בשיטת הרא"ש אביו אזיל דפי' האבעיא אליבא דר"י דמועיל זמן אם מועיל קנין לדידיה אלמא דסבירא ליה דקנין גרע מזמן וא"ש ודוק:

**יב**

**דעת** הכ"מ בפ"ח מה' גירושין דבגט ל"ש זש"ש מוכיח דצריך הזמן בל"ז דגט שאין בו זמן פסול והנה המהרש"א בפ"ק דכתובות דף ב' ב' הקשה ג"כ זה דהיאך מוכח זמנו ש"ש דהא הוצרך לכתוב זמן שלא יהא פסול הגט ותי' דהיה יכול לכתוב שבוע או שנה דכשר והרב בשעה"מ בפ"ד מה"ג שם כ' דמהרש"א אזיל לשיטת הסוברים דכ' שבוע כשר אפילו לכתחלה והכ"מ אזיל לדעת הר"מ דס"ל דכ' שבוע אינו כשר כ"א בדיעבד ואני תמה דאף לדעת מהרש"א אין כאן הוכחה דע"כ הוצרך לזמן בכדי שלא יפסול הגט ואי משום דהיה יכול לכתוב שבוע דלמא לא אסיק אדעתיה הך מילתא למכתב שבוע ולאו כ"ע דינא גמירי דבכה"ג כשר ועיין בב"ח חו"מ סימן רנ"ח במה שיישב דברי הר"מ במתנה לאחר ל' יום וכן בסמ"ע שם וכ"ש כאן די"ל דלא ידע הדין:

## אות ח חתיכה נעשה נבילה

**א**

**רב** ס"ל חולין ק"ח כיון שנתן טעם באותה חתיכה נעשה נבילה וכן בחולין ק':

**ב**

**ור'** חנינא ור' יוחנן דס"ל אפשר לסוחטו אסור שם כפי הבנת רוב המפרשים דענין זה הוא חנ"נ ע' ברש"י ובראי"ש ובאמת יש לחלק דאף דס"ל אפשר לסוחטו אסור היינו לענין עיקר החתיכה עצמה שנשארת באיסורה שמא לא נסחט יפה אך אעפ"כ מה דנפיק מינה לאסור שאר חתיכות אין אנו משערין רק כפי חשבון האיסור שהיה בו וכמ"ש אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון דסוף סוף אין אנו מחזיקין החתיכה ההיתר שבה לאיסור רק דהחתיכה עצמה הואיל וכבר אוסרתה בטעמה אך הטעם היוצא ממנ' לאחרים אנו יודעין שיש בו ג"כ מטעם ההיתר ואין ההיתר יכול לאסור אך ממה דמקשה לרב בש"ס וסבר רב אפשר לסוחטו אסור כו' חלב אמאי מותר משמע דאי אפשר לסוחטו אסור נעשה נבילה לגמרי אף לאסור ואפשר דעיקר הקושיא על רב דס"ל חנ"נ וצ"ע ועוד נבאר מזה לקמן ובחידושי חולין בס"ד:

**ג**

**שמואל** ור"ש ברבי ור"ל ס"ל אפשר לסוחטו מותר ולכאורה זהו פשוט דלמ"ד מותר ס"ל דאין חתיכה נ"נ כיון דאף החתיכ' בעצמה מותרת אך ע' בר"ן שחקר בזה דאפשר אף דס"ל א"ל מותר היינו כשאנו טועמים החתיכה ורואין אנו שנפלט ממנה טעם האסור אזי הוא מותר אך בעוד האסור בחתיכה שם נבילה עלי' וצריך ס' נגד החתיכה רק דלא חשוב מב"מ עם שאר החתיכות של בשר כיון דעיקר אסורו משום חלב ואילו היה נסחט החלב היה מותר וזהו שמקשה על רב אי קסבר אל"מ חתיכה אמאי נ"נ עיקר הקושיא למה אמר שאוסר במשהו כדין מב"מ כיון דאל"מ עיקר אסורו משום החלב ודי בששים נגד החתיכה אילו תורף דבריו מ"מ איני מחליט הדבר לומר דמאן דס"ל אל"מ צריך ס' נגד כל החתיכה רק די"ל כן וי"ל דסגי בס' נגד האסור לחוד כיון דאין האסור רק מצד האסור ואלו נסחט מותר אמנם בעיקר הסברא מאוד אני תמה על מאור עינינו בסברות איך יסבור כזה דהשתא החתיכה שכבר נאסרה אם נאסר ממנה האסור מותר היאך נאמר שבאם היא נותנת טעם בחתיכה אחרת שיצטרך ס' נגד כולה דהרי בודאי אנו יודעין שחתיכות אחרות אין בהם טעם האסור ואם זו החתיכה שכבר קבלה הטעם ונאסרה מותרת בפליטתה הטעם וכשנסחט ממנה כ"ש האחרות שאין מקבלות

כלל הטעם כשיש בהן ס' נגד האסור הגע עצמך אם נפל טיפת חלב על חתיכה ונאסרה ונפלה לקדירה שיש ס' נגד הטיפה ולא נגד החתיכה הנה איך נאמר דנשער ס' נגד כל החתיכה האסורה בעצמה ומרגיש שאין בה טעם חלב נתירנו א"כ הועילו שאר החתיכות להתיר החתיכה והיאך לא יועילו עכ"פ להתיר עצמם דממ"נ אם נפלט כל הטיפה אל הקדירה הרי אף החתיכה מותר והיאך ניבעי ס' נגדה ואם לא נפלט רק מקצת ממנה באופן שהחתיכה נשארת עדיין באיסורה היאך נאמר שבשביל שנפלט מעט מן האסור לחתיכות יאסרו החתיכות והואיל והחתיכה אסור ואם נפלט כל האסור דהיינו כל הטיפה אזי הן מותרות ואף החתיכה מותרת זהו דבר שאין לה שחר דכיון דאנו מתירין החתיכה כאשר נפלט ממנו האסור אף שכבר היתה אסורה כ"ש החתיכות שאנו יודעין בבירור שלא קבלו טעם כלל מן האסור והרי הם נסחטין ועומדין ואל תתעקש ותאמר ניהו כשנסחט החלב מן החתיכה מותרת מ"מ בעוד החלב בה נעשין גוף אסור אחד דכל חד לחודיה שרי וכשנתערבו נעשין גוף אסור א' כסברת רבינו אפרים וא"כ כשהיא מפלטת אז לחתיכות אחרות צריך לשער נגד כולה דאז הוא חתיכות אסור אחד אך ז"א למעמיק בזה דניהו שהחתיכות אחרות בולעות גוף האסור דהיינו החתיכה הלזו מ"מ לא יגרעו מגוף החתיכה הלזו דאם אנו טועמין אותו שהאסור נפלט ממנה ואין בה טעם חלב מותר אם כן ה"ה בחתיכות האלו שאנו יודעין בבירור שאין בה טעם חלב הרי נפלט האסור מן טעם החתיכה בבלוע מהן נמצא הטעם הזה שנבלע בהן מן החתיכה נעשה היתר ואיך יאסר אותן ויש בזה להעמיק עוד יותר ונלאתי לכותבן ויתבאר במ"א אי"ה דס"ד ועיקר מה שדחק הר"ן בזה כדי שימציא חלוק בין אפשר לסוחטו ובין חנ"נ דאל"כ לא יתכן סוגית הש"ס אי קסבר אל"מ חתיכה אמאי נ"נ כי בא"ל היא הוא חנ"נ ומאי מספקא ליה לש"ס בזה ודאי סבר אפשר לסוחטו אסור אך האמת יורה דרכו שאין לחלק בזה האופן כלל רק להיפוך י"ל כמ"ש באות הקדום דאף אי אפשר לסוחטו אסור מ"מ הבליעה היוצא ממנו אין משערין אלא לפי אסור שבו דסוף סוף אין החל נותן טעם ואיברא לך הרי הציר שאוסר עד מאתים דטעמא מתפשט עד מאתיים ויש דברים חלשים דטעמן אין מתפשט אף בשלושים והנה אף שנאמר דחתיכה זו נעשה נבילה מ"מ אינה נותנת טעם באחרת רצונו טעם האסור שבה דהיינו החלב אינו מתפשט באחרת והבן וניהו דחתיכה זו נשארת באסורה דכך גזירת הכתוב מ"מ ענין מיסר אחריתא א"א לומר שטעם הבשר יאסור בשר אחר רק טעם החלב נמצא ניהו דהיא נבילה אינ' נותנת טעם אסור באחרת ועוד י"ל דאף רב דאוסר חנ"נ הוא משום דס"ל מב"מ לא בטל א"כ שפיר אמרינן דכיון דהוא נעשה נבילה אוסר הבשר בשר זה אף דאין טעם של איסור

בשאר חתיכות דמאן דאוסר מב"מ במשהו לא אזיל בתר טעמא דמב"מ ליכא טעמא וע"כ גזה"כ כך הוא וא"כ כיון דחתיכה זו נבילה אוסרת אחרת משא"כ לדידן דמב"מ מה"ת בטיל ברוב כיון דאינו נותן טעם א"כ א"א כלל לומר חנ"נ לאסור כולן עד שיהא ס' נגד החתיכה כיון דמה"ת עיקר תלוי בטעם ובפרט בב"ח דקאמר רבא דרך בישול אסרה תורה דהיינו עד שתתן טעם כפרש"י וכיון שאין חתיכה זו נותנת טעם בחתיכות אל שהן מב"מ וטעם החלב מתבטל בחתיכות א"א לומר שיהא אסור מה"ת וע"כ אף לדידן חנ"נ בבב"ח רק מדרבנן אסור דלא כנראה מר"ן דבב"ח מן התורה אסור ובשאר אסורין מדרבנן ועוד נבאר בזה באורך בס"ד:

## חזקה אי אזלינן בתרה בספק השקול

**א**

**הנה** אי אזלינן בתר חזקה בספק השקול באיסור' יש בזה מחלוקת הראשונים דעת הרבינו יונה והרשב"א והר"ן דבספק השקול אזלינן לחומרא אף באיכא חזקה להיתר כגון בנולד ס' טריפות בבהמה לאחר שחיטה דיש חזקת היתר ואעפ"כ אסרינן מדרבנן זולת כשיש רגלים לדבר כמו בזאב וכבר האריכו בדבריהם הש"ך ביו"ד סימן נון ובפר"ח סי' כ"ח:

**ב**

**דעת** התוס' דבספק השקול אוקמינן אחזקה אפי' מדרבנן הובאו בש"ך ובפר"ח שם:

**ג**

**בתשובות** פנים מאירות ח"א סימן ט"ו הביא ראיה מחולין קל"ד בגר שנתגייר והיה לו עיסה ס' חייב ול"א אוקמי' אחזקה שהיתה בחזקת פטורה וקאמר שם בגמ' ספק איסור' לחומרא ומשמע דבספק איסור לא אזלינן בתר חזקה:

**ד**

**ולפ**"ז רבא ס"ל ספק אסור לא אזלינן בתר חזקה דרבא הוא דקאמר התם הך מלתא ייע"ש בחולין דף ק"ד ע"א:

**ה**

**ואביי** דמקשה שם לרבא מעיסה ע"כ לא ס"ל הך חילוק וי"ל דס"ל ספק אסור מוקמינן אחזקה רק במתנות כהונה ספיקו לחומרא וכדס"ל לר"ל שם וע"ש ודוק:

**ו**

**הרב** בפרי מגדים יו"ד בפתיחה לטריפות דחה דברי בעל תשו' פ"מ הנ"ל דבאמת ספק אסור מוקמינן אחזקה להיתרא אף מדרבנן כדעת התוס' הנ"ל אות ב' אך הא דאמרינן ספק איסור' לחומרא ולא מוקמינן אחזקה הוא משום דיש בו עון מיתה כמ"ש בירושלמי וכמ"ש ר"ש שם וכ"כ הר"מ בפ"ח מה' בכורים ס' חייב מפני שהוא עון מיתה ודעתו דבעון מיתה וכרת לא אזלינן בתר חזקה להיתרא בס' השקול ייע"ש דבריו ויש לעיין בסוגיא דירך שנתבשל בה ג"ה חולין צ"ו דאמר שמואל ל"ש אלא שנתבשל בה אבל נצלה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד ומקשה והא אמר ר"ה גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפי' מראש אזנו והנה יש להקשות דהא צלי אינו בודאי מפעפע רק ספק כמבואר בסימן ק"ה והנה לכך התיר שמואל בנצלה משום דכיון דהוא ספק אזי מוקמינן ירך זה בחזקת היתר שהיתה מותרת עד הנה אבל בחלב דהוא אסור כרת אזי לא אזלינן בתר חזקה להיתרא ודוחק לומר דס"ל לש"ס דחזקת היתר איתרע הואיל ונצלה עם הגיד דמנ"ל להקשות על שמואל דלמא שמואל ס"ל דלא איתרע חזקת היתר וכאשר נאריך בזה במ"א בס"ד דבמחלוקת שנויי' דבר זה אי נימא בכה"ג איתרע החזקה וע' בכר"ו סימן צ"ח. אך לפמ"ש בערך טכע"ק אות ח' ובערך מב"מ אות כ"א דמאן דס"ל מב"מ לא בטיל ע"כ ס"ל טכע"ק דרבנן וא"כ שפיר מקשה מדר"ה דא"ל דר"ה אוסר מטעם ספיקא ולא אזיל בתר חזקה בספק כרת דהא ר"ה תלמידי' דרב ורב ס"ל מב"מ במשהו וגם שמואל ס"ל הכי א"כ לדידהו טכע"ק דרבנן וא"כ אין לומר דמחמת ספיקא אוסרין לגדי שצלאו בחלבו דלדידהו הוי ספיקא דרבנן ולקולא אזלינן ודוק וע' בערך טכע"ק אות ט' ודוק וע' בחדושינו לחולין דף צ"ג ב':

**ז**

**בבאורי** ליו"ד סימן א' סעיף א' כתבתי דאף לסברא הלזו דבספק מיתה לא מוקמינן אחזקה היינו דוקא היכא דעיקר הספק בכרת אבל היכא דעיקר הספק הוא בלאו רק שנמשך ממנו ס' כרת כגון ס' שחיטה באופן שכתבנו שם דאין חזקה לאסור ויש חזקה להיתר אף שנמשך ממנו ס' כרת לענין אם נמצא בה שליל דמתירין חלבו וכן לענין אם נגע בה ונכנס למקדש מ"מ הואיל ובעיקר הספק אינו רק לאו מוקמינן אחזקה ושוב נחשב כודאי ואין כאן ספק כרת כלל:

# חילוק מלאכות ליו"ט

**א**

**ר'** יוחנן ס"ל חלוק מלאכות ליו"ט ללקות שתים על מעשה אחד לחייב בו משום ב' מלאכות כן נראה לכאורה מביצה דף

**י"ב** ב' דלא פליג על הך דתנא קמי' רק משום דאית ליה מתוך אבל בלא"ה הוי מודה ליה דהוי לוקה שתים משום הבערה ובשול וס"ל חילוק מלאכות ויש לדחות דבאמת לא ס"ל חלוק מלאכות והא דלא פליג עליו מטעם זה דאין חלוק מלחכות דלטעם זה עכ"פ חדא הוי לקי ואלו מטעם מתוך אפי' חדא לא לקי ולפמ"ש הרב בפ"י פסחים מ"ט בגמ' והא את הוא דאמרת כו' לחלק בין ב' מלאכות שהן משני שמות ובין מלאכה אחת שחייבין עליו משום ב' שמות ודעתו שם דל"א דאין חלוק מלאכות ביו"ט רק במלאכה אחת שחייבין עליו משום ב' שמות אבל בב' מלאכות יש חלוק מלאכות י"ל דגם ר"י ס"ל הכי ולכך בהבערה שכל אחד מעשה בפ"ע וכ"ש אם שהה בנתים אזי חייב שתים אף ביו"ט ואף שדברי הפ"י לא נהירין וכמו שנאריך בזה לקמן בס"ד מ"מ י"ל דר"י ס"ל לחלק בכך ועכ"פ לא היה יכול להקשות על ברייתא מחמת זה ודוק:

**ב**

**רב** נחמן נראה דס"ל יש חילוק מלאכות מדמשני שם במכות כ"א ב' תנא ושייר ייע"ש ונפלאתי על הרב בפ"י פסחים מ"ח שכ' דלא אשכחן מאן דפליג בהא דאין חילוק ביו"ט דלכאורה ר"נ פליג כמ"ש ואפשר דלבתר דשמעה מרבה סברה וצ"ע:

**ג**

**עולא** נר' ג"כ דס"ל חילוק מלאכות ליו"ט מדמקשה שם במכות ולילקי נמי משום זורע ואפשר דקבלה לבתר מרבה דאין חלוק מלאכות:

**ד**

**רבה** ס"ל אין חלוק מלאכות ביו"ט מכות כ"א ב' ופירש שם בקונטרס (רבה גרסי' דהשיב אביי על דבריו ועוד דמפורש בפסחים מ"א והאת הוא דאמרת חלוק מלאכות כו' והתם לרבה קאמר ודו"ק) (והוא מריב"ם חתנו של רש"י דלמ"ד הבערה לחלק יצאת ס"ל אין ח"מ ביו"ט דביו"ט לא יצאת הבערה ומ"ד הבערה ללאו יצאת ונפקא ליה חלוק מלאכות מועשה מאחת מהנה ה"מ במלאכות דאית בהן חיוב חטאת דמועשה מאחת מהנה קמיירי בחטאת אבל ביו"ט דלית ביה חיוב חטאת לא עכ"ד) ואיכא לאקשויי דלמ"ד דיש חלוק מלאכות ביו"ט מנ"ל הא מקרא וי"ל דלא צריך קרא להכי דמסברא י"ל דלחייב

על כל מלאכה בפ"ע והא דמצריכינין קרא לחלוק מלאכות בשבת משום דכתיב דברים הדברים אלה הדברים דכולל כולן דה"א דאינו חייב אלא א"כ עבר על כולך כמו שכתבו התוס' שבת דף ע' ע"א ייע"ש בד"ה יכול או יש לומר דס"ל כיון דגילתה התורה חלוק מלאכות בשבת ממילא ידענו דה"ה ליו"ט:

**ה**

**אי** יש חלוק מלאכות ביוה"כ בתשובות רמ"ע מפאנו סימן קכ"ג דף ע"ג ע"ב בסופו מבואר דאין חלוק מלאכות ביוה"כ והרב בפני יהושע בחידושיו לשבת דף ת"ט ודף ע' והרב בשעה"מ מה' שמיטה ויובל פ' א' והרב בשאגת אריה בספרו ארבעה טורי אבן בחדושיו למסכת מגילה שלשתן לדבר אחד נתכוונו:

**ו**

**דלר'** יוסי יש חלוק מלאכות ביוה"כ דנפקא ליה מאחת שהוא הנה דהאי בכל קרבן חטאת קמיירי:

**ז**

**ולר'** נתן אין חלוק מלאכות ביו"ה דנפקא ליה מלא תבערו דכתיב בשבת ויוה"כ משבת לא ילפינין דשבת חמיר שכן בסקילה:

**ח**

**לשמואל** אין חלוק מלאכות ביוה"כ דנפקא ליה מתחללי' מות יומת דכתיב בשבת עיין שבת דף ע' ויוה"כ משבת לא ילפינין כ"כ בפ"י שם וכ' דזהו טעמו של שמואל דיליף מהכא ייע"ש ונפלאתי על הרב בצל"ח פרק אלו עוברין דף מ"ז ע"ב דהקשה שם הא דלא תני המבשל ביום הכפורים דלוקה שש משום בשול ביוה"כ ומשום אוכל ביוה"כ עכ"ד ייע"ש הנה מפשט פשיטא ליה להרב דיש חלוק מלאכות ביוה"כ ולא ידעתי מניין הוציא הפשיטות הלז ונעל' ממנו תשו' רמ"ע מפאנו שכתבנו ודברי הרב בפ"י ובפרט של' הרמב"ם ג"כ משמע דאין חלוק מלאכות ביוה"כ וכמ"ש בפני יהושע:

**ט**

**אין** חלוק מלאכות בשביעית כמו שאין חלוק מלאכות ליו"ט הרמב"ן בשיטה כו' הביאו בשער המלך פרק א' מהלכות שמיטה ויובל:

## חולין שנשחטו בעזרה

**א**

**ר'** שמעון ס"ל חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא קדושין נ"ח:

**ב**
**ר"מ** סבר חולין שנ"ב דאורייתא כן משמע בפסחים כ"ב:

**ג**
**ר'** יהודה ס"ל חולין שנ"ב לאו דאורייתא שם אך בתוס' הקשו דבת"כ משמע דס"ל חולין שנ"ב דאורייתא ודע דלדעת רש"י לר' יהודה אסור הנאה לאו דאורייתא אבל באכילה אסור מדאורייתא ובתוס' כ' בפסחים שם דאף באכילה אינו מדאורייתא:

**ד**
**ר"ל** משמיה דר' יוסי בר"ח כדי לחנכו במצות בנזיר כ"ט ע"ה ס"ל חולין שנ"ב לאו דאורייתא כמבואר בסוגיא שם כ"ט ע"א ומבואר משם דע"כ ס"ל דאפילו אכילת חולין בעזרה לאו דאוריית' דאל"כ קאכיל כהן שחיטות חולין בעזרה:

**ה**
**ר'** אבוהו ס"ל חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא פסחים כ"ג ע"ב:

**ו**
**ריב"ל** ס"ל חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא פסחים נ"ג ב':

**ז**
**ר'** יוחנן ס"ל ג"כ חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא פסחים כ"ד א' ר' יונתן רבך מהאי קרא ק"ל ואס"ד ס"ל חשב"ע דרבנן למה לו קרא נילף מאותו:

**ח**
**אביי** דאמר שם בפסחים כ"ד א' לעולם מקרא קמא לכאורה דס"ל חשב"ע דאורייתא וי"ל דלשנויי אליבא דריב"ל קאמר ולי' לא ס"ל ייע"ש:

**ט**
**ר"פ** דיליף שם אסור הנאה מוהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ע"כ דס"ל חשב"ע דאם לא כן תיפוק ליה מאותו ייע"ש:

**י**
**ע'** בע' ביעור חמץ שכתבנו דלמ"ד חשיב ל"ד אזי אין חמץ טעון שריפה וע"ש באורך כמה דברים תלוים בזה אי חמץ טעון שריפה או לא:

**יא**
**ר'** ישמעאל דס"ל בשר נחירה לא אשתרי כלל ס"ל חשב"ע דאורייתא מוכי ירחק וזבחת כמ"ש רש"י חולין י"ז א' אך אינו מוכרח די"ל דדריש וזבחת ואכלת לאסור פסולי המוקדשין בגיזה ועבודה כמ"ש רש"י שם:

**יב**

**ר'** עקיבא דמוקי הך כי ירחק וזבחת לאסור להם בשר נחירה משמע דס"ל חש"ב ל"ד דהא כי ירחק מבעיא ליה לאסור בשר נחירה ואפשר דתרתי שמעית מינה:

**יג**

**ר'** יוחנן דס"ל הלכה הוא בנזיר ס"ל חולין שנשחטו בעזרה דאוריית' נזיר דף כ"ט:

**יד**

**מאן** דס"ל לחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא ע"כ ס"ל דלא יאכל לא תאכלו לא משמע איסור הנאה דמאותו דטריפה ליכא למילף דמיבעי ליה לחולין שנ"ב ומנבילה ליכא למילף דמיבעי ליה לדברים ככתבן דר"מ ורבי יהודה הלכה כר"י כדאית' בעירובין דמ"ו ב' אך לרב דלית לי' התם הך כללא דר"מ ור' יהודה הלכה כר"י איכא למילף מנבילה ודוק:

## חרש

**א**

**ר'** יצחק משום ר' אליעזר ס"ל דחרש ספק הוא אי יש לו דעה צלילותא ולכך תרומתו ספק ולא תצא לחולין שבת קי"ג ב' ויבמות דף קי"ג ושם מספקא ליה לרב אשי בדע' ר"א אי מספק' לי' אי דעתו צלולה או לא ולעולם חדא דעתא אית ליה או דס"ל דעתיה חלים לגמרי ולכך תרומתו ספק ויש להקשות אם נאמר דעתים חלים עתים שוטה אמאי פסיק ותני בכל חרש תרומתו ספק בפקח ונתחרש י"ל דאוקמינן ליה אחזקה כדמעיקרא שהיה פקח וי"ל דאוקי חזקת טבל נגד חזקה זו (וע' פ"י גיטין נ"ה א' בתוס' ד"ה ועל הקטנה) אך קשה בחרש משעה שנולד י"ל בהיפוך דלוקמי ליה בחזחת שנולד שלא היה לו דעת ויש לומר כיון דאח"כ כבר יצא כמה פעמים מחזקה זו והי' עתים חלים איתרע חזקה קמייתא:

**ב**

**רב** חייא בר אשי אמר שמואל ס"ל שם כר"א דחרש ספק הוא וע"ש דאיכא תרי לישני אך לתרווייהו לישני ס"ל כר"א דחרש ספק הוא אך עדיין לא נודע לו אי הספק הוא אי יש לו דיעה צילותא אי הספק הוא עתים חלים כדאסתפק ליה לרב אשי בזה:

**ולענ"ד** נראה דלשמואל ע"כ חרש לאו עתים חלים הוא בודאי דא"כ למה חייבין על אשתו אשם תלוי חטאת קבוע הוי לי' לחייבו דמדסתים אף אשת חרש שהיא תח"י כמה שנים ולא ימלט שהי' בא' מביאותיו חלים ובעיל לשם קדושין דאין עושה בעילתו בעילת

זנות וי"ל דאעפ"כ ספק הוא כיון שאינו מבורר לן בבירור שהיה בא' מביאותיו חלים ספיקא הוא:

### ג

**אי** חרש אוכל נבילות לדידהו דהוי ספק אי מפרישין אותו הארכנו בע' קטן א אות כ"א דודאי מפרישין ודלא כפ"י בגיטין נ"ה והשגתי עליו שם:

### ד

**אי** מאכיל לחרש בידים אי לוקה לדידהו צ"ע די"ל כיון דספק גדולים הן הוי כמאכיל לגדול דאינו לוקה והכי מסתבר:

### ה

**יש** להסתפק להסוברים דחרש ספק הוא אי מוציא הגדול בברהמ"ז ושאר מצות דאורייתא די"ל דהוא חייב מחמת ספק והו"ל מחויב בדבר אי לא ונ"ל דתלוי בפלוגתת הר"מ והרשב"א בספיקא דאורייתא אי מה"ת לחומרא א"כ מחויב בדבר הוא מה"ת אבל להר"מ דס"ד מה"ת לקולא א"כ מן התורה לאו מחויב בדבר הוא ולפ"ז בברכת המזון היכא דאכיל שיעורא דרבנן אף להר"מ יכול לפוטרו דאתי דרבנן ומפיק דרבנן וכדאמרינן בקטן שהגיע לחינוך איברא דיש לחלק דהתם ודאי דדבריהם והכא ס' דדבריהם וכדמחלקינן בפ"ב דשבת לענין ברכה ודאי דדבריהם בעי ברכה ס' דדבריהם לא בעי ברכה והר"מ פסק שם כן גם לרשב"א דסמה"ת לחומרא יש לעיין ניהו דמחויב הוא מה"ת מטעם ספק שמא חלים הוא עכשיו יש לו דיעה צליתא מ"מ זה לענין עצמו החמירה עליו להחמיר בספיקו אבל באמת אם הוא שוטה באותו שעה פטור הוא ואינו בר חיובא וא"כ להוציא אחר איכא לספוקי שמא הוא שוטה ואינו בר חיובא ולא הוציאו והוי ספיקא דאו' לחומרא ולא יצא האחר וא"ל דסוף סוף בר חיובא הוא מחמת ספק ז"א דזהו החיוב שמחמת ספק יועיל לו לגביה דידיה ולא להוציא אחר ודי חובתו דבעי' בר חיובא גמור דודאי איש מחויב במצות והבן:

## חמץ לפני זמנו ולאח"ז

### א

**ר'** יהודה ס"ל דחמץ לפני זמנו ולא"ז עובר בלאו פסחים כ"ח ב':

### ב

**ר'** שמעון ס"ל דחמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו עובר בלא כלום שם אך כ' התוס' שם דלר"ש ניהו דאינו עובר בלאו מ"מ לפני זמנו אסור באכילה (מתשביתו ומאן חלק גם

לאח"ז אסיק רבא שם דמודה ר"ש דאסור) מטעם קנס הואיל ועבר בב"י רק כי קניס בחמץ בעין אבל ע"י תערובות לא קניס כן משמע שם בפסחים דף למ"ד א':

**ג**

**רב** סבירא ליה כר"י דחמץ לפני זמנו ולאח"ז עובר בלאו פסחים כ"ט ב':

**ד**

**ר'** יוחנן ס"ל כר"ש דשלא בזמנו אינו עובר פסחים שם אך דוקא לאח"ז ס"ל כר"ש אבל לפני זמנו ס"ל כר"י דהאר"י המקדש משש שעות ולמעלה אין חוששין לקדושין וע' בצל"ח פסחים כ"א ב' שכ' דלדעת הראב"ד לא גרסי' ר"י או דסבירא ליה דאסור בהנאה מדרבנן כדעת העיטור דאף לר"ש אסור בהנאה מדרבנן:

**ה**

**למ"ד** חמץ אח"ז אינו עובר לא ס"ל דאין בעור חמץ אלא שריפה כר"י דר"י יליף מנותר ור"י לשיטתיה דס"ל דגם חמץ לאח"ז אסור ודמי לנותר דאין היתר אבל למ"ד חמץ מותר איכא למיפרך מה לנותר שכן אין היתר לאסורו:

**ו**

**למ"ד** חמץ לאח"ז מותר ליכא למילף אסור הנאה דחמץ מאותו דטריפה כדיליף בפסחים דף כ"ב דטריפה שאין היתר לאסורו ובודאי אותו ממעט דומיא דטריפה שאין היתר לאסורו משא"כ חמץ שיש היתר לאסורו וכדמשמע בירושלמי שם גבי חדש דמשני שאני חדש שקבע הכתוב זמן וע' בצל"ח פסחים כ"ב וכ"ג ע"א ולפ"ז קשה מאי קאמר בש"ס אמימרא דחזקי' דיליף אי"ה בחמץ מלא יאכל ופליג' דר"א דלמא ס"ל כר"א דיליף מאותו דטריפה לגבי שאר אסורין כגון שור הנסקל אבל לענין חמץ לא ממעט מאותו דיש היתר לאסורו וי"ל דמ"ד חמץ לאח"ז מותר מפיק הך קרא דלא יאכל חמץ לכדריה"ג מניין לפסח מצרים שאין חמוצו נוהג אלא יום א' דכתיב ולא יאכל וסמוך ליה היום אתם יוצאים ואם נדרוש סמוכין א"כ לא מצי למילף כלל אסור הנאה מלא יאכל דהא כתיב היום דלא קאי רק אפסח מצרים אבל לדורות י"ל שלא יאסר בהנאה דלא כתיב גביה לא יאכל וע"כ דחזקי' דמפיק מלא יאכל א"ה לא ס"ל הך דרש דסמוכין וכיון דלא ס"ל הך דרש דסמוכין א"כ מייתי חד קרא אלאחר זמנו וע"כ ס"ל דחמץ אח"ז דאסור כר"י וכ"כ בצל"ח דחזקי' ס"ל בהא כר"י דחמץ אח"ז אסור א"כ מסיק שפיר ופליג' דר"א דכיון דס"ל חמץ אח"ז אסור שוב אין היתר לאסור ושפיר הוי מצי למילף מאותו דטריפה. ובזה מיושב מה שמקשין העולם על מ"ש ריה"ג בפסחים כ"ח תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה דמה זהו תמה על עצמך דוקא וכבר כתבו ע"ז האחרונים כמה

פירושים ובחדושינו על פסחים אמרנו בזה פנים מפנים שונים או דקאי על ר"י דאמר משעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לת"ק דהוא ר"י או דקאי על ר"ש דסמוך ליה גם בגליון ש"ס שלי כתבתי כמה פנים ע"ז אך לפי דברינו אלה יש לפרש בפשיטות דקאי על ר"ש דעל עצמך הוא תימ' איך חמץ אסור בהנאה דמאותו דטריפה לא מצית למילף דלדידך חמץ אח"ז מותר א"כ ליכא למילף מטריפה דאין היתר לאסורו וגם מלא יאכל דחזקי' לא מצית למילף כיון דס"ל דלא יאכל מבעיא ליה לסמוכין דפסח מצרים אין חמוצו נוהג אלא יום א' כדקאמר שם בש"ס דכ"ח בהדיא דר"ש ס"ל הכי ולכך ליה ליה קרא אלאחר זמנו א"כ ליכא למילף מלא יאכל אדורות כיון דלא קאי רק על יום צאתם ממצרים וא"כ על עצמך דוקא תמה היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה ולפ"ז מיושב דברי הרמב"ם ריש ה' חמץ ומצה דיליף א"ה מלא יאכל והקשו עליו נושאי כליו דהא הוא פסק בפ"ח מה' מ"א כר"א דגם לא יאכל ל"ת אסור הנאה משמע ולמה לי לא יאכל ולפמ"ש א"ש דהרמב"ם לשיטתיה דפסק בפ"י מה' ע"ז כרבי יוסי דדברים ככתבן וא"כ לא מצי למילף מנבילה רק מאותו דטריפה והרמב"ם לשיטתיה דפסק כר"ש דחמץ לאח"ז מותר כמ"ש בפ"א מה' חמץ ומצה וא"כ ליכא למילף מאותו דטריפה דאין היתר לאסורו ולכך הוכרח למילף חמץ מלא יאכל אך קשה דהא גם מלא יאכל לא מצי למילף כיון דס"ל חמץ לאח"ז מותר כר"ש ס"ל ג"כ סמוכין דריה"ג דלא יאכל קאי אפסח מצרים וא"כ לדורות מנ"ל אסור הנאה כיון דלא יאכל קאי אפסח מצרים דוקא אך גם בזה הרמב"ם לשיטתיה דפסק בלפני זמנו כר"י דאסור מה"ת וכ' הרא"ש בשמעתיה דכ"ח דס"ל דהך קרא דכל מחמצת מבעי' ליה לכדר"ש על נתחמץ מחמת דבר אחר ולית קרא אלאחר זמנו אבל בההוא דדריש ר"ש לא יאכל לסמוכין בהא לא ס"ל כוותיה רק ס"ל דלא יאכל קאי אלפני זמנו ע"ש ברא"ש א"כ מבואר בהדיא דהרמב"ם לית ליה הך סמוכין וא"כ שפיר יליף א"ה מלא יאכל ודוק:

**אך** לפ"ז קשה קושי' הנ"ל מנ"ל לש"ס לומר דחזקי' פליג אדר"א דלמא בעלמא כר"א ס"ל דיליף מאותו רק בחמץ לא מצי יליף מאותו דס"ל חמץ לאח"ז מותר ול"ד לטריפה דאין היתר לאסור ומה שכתבתי לעיל דא"כ גם מלא יאכל לא מצי למילף דלא יאכל קאי אפסח מצרים די"ל דחזקי' ס"ל כשיטת הרמב"ם דלפני זמנו כר' יהודה ולא דריש סמוכין דריה"ג ולאח"ז ס"ל כר"ש ולכאורה היה ראיה מזה לשיטת הראב"ד והרז"ה והעיטור דאין לחלק בין לפ"ז ולאח"ז דאי ס"ל כר"ש בלאח"ז ה"ה לפ"ז ולכך מוכח שפיר דפליגא דר"א וכנ"ל ולשיטת הרמב"ם צ"ל מאי דקאמר ופליגא דר"א קאי אמאי דיליף מנבילה אליבא דר"מ דלפ"ז גם חמץ בפסח אתי' כיון דמנבילה גמרינן דכ"מ דנאמר לא יאכל

לתל"ת א"ה משמע א"כ גם בחמץ אי הוי כתיב ל"ת הוי משמע א"ה אבל לר"י דיליף מאותו י"ל דגם חזקיה מודה אך סוף שמעתיה דחזקיה ור"א בדף כ"ג ע"ב דאסיק חזקי' ור"א פליגי לענין חשנ"ב דלר"א אותו למעוטי הני כו' משמע דחזקי' לא יליף מאותו ומנ"ל דלמא דוקא חמץ משום דיש היתר לאסורו אך י"ל כיון דסוף סוף דריש חזקי' לא יאכל לא"ה א"כ לא צריך אותו למעוטי הני דהיינו חמץ וש"ה דבתרווייהו כתיב לא יאכל וא"כ ע"כ לחזקי' אותו מיותר לחשב"ע אך לפ"ז נ"ל דר' אבוהו לא ס"ל הך דחזקי' דלא יאכל משמע א"ה טפי מלא יאכל דא"כ גם לר' אבוהו אותו מיותר לחשב"ע וא"כ הדק"ל על הרמב"ם ריש ה' חו"מ ונסתר בזה ג"כ דברי הר"ן והלח"מ שם דגם לר"א לא יאכל משמע א"ה ודוק והרבה יש להאריך בזה ובחדושינו הארכנו בזה תילי תילים אין כאן מקומו:

**ז**

**ר'** עקיבא דס"ל אב"ח א"ש ע"כ ס"ל דחמץ אחר זמנו אסור דאל"כ ליכא למילף מנותר וכמ"ש באות ה':

**ח**

**ר"מ** ע' בע' בעור חמץ אות ד' שכתבנו שם חולקי' אי ס"ל חמץ בשריפה ובזה תלוי אי חמץ אח"ז אסור וכמ"ש באות הקדום ובאות ה' (ע' פסחים דף ל"א ע"א משום ר"מ אמרו עובר אלמא דס"ל חמץ אח"ז אסור) ולענין לפני זמנו בירושלמי פ"ג הלכה ד' מבואר דלר"מ לפני זמנו מותר מה"ת וע' בצל"ח פסחים די"א שהאריך דר"מ לפני זמנו כר"י ס"ל ודייק שם מזה דה"ה לאח"ז דס"ל כר"י והוא דוחק ונעלם ממנו סוגית הש"ס דפסחים דף ל"א א' דמבואר דס"ל דאח"ז עובר אלמא דס"ל דחמץ אח"ז אסור ואפשר לדחות דהא דאמר ר"מ עובר מדרבנן וכר"ש משום קנס:

**ט**

**אם** נאמר חמץ אח"ז מותר כר"ש ונאמר ג"כ דהגל"מ כממון דמי כר"ש א"כ חמץ בפסח חשוב ברשותו דהרי גורם לממון הוא אח"ז וכדאיתא בפסחים דכ"ח דלכך אוכל חמץ הקדש מעל משום דאח"ז מותר וחשוב גורם לממון כ"כ בשאגת אריה ס"ס ע"ז ע"ש ולפ"ז לא יועיל בטול דהר"ן כ' דלכך מועיל בטול לפי שאינו ברשותו של אדם ועשאן כאילו הוא ברשותו בגלוי דעת' דלא ניחא ליה סגי ולפמ"ש הוא ברשותו ולא יועיל בטול אך כ"ז לסברת התוס' דבטל מטעם הפקר אבל לרש"י דגזירת הכתוב הוא דכתיב תשביתו א"כ מועיל בטול אף לדידיה אך יש נ"מ לענין חמץ ידוע דלשיטת רש"י לחמץ ידוע לא מהני בטול כדעת הכלבו בשם גאון והנוסח' ישינה שברמב"ם אבל לדעת התוס' דמשום

הפקר נגעו בו אף לחמץ ידוע מהני וכמ"ש הפר"ח ולפ"ז מ"ד חמץ אח"ז מותר וס"ל דהגל"מ כממון דמיאינו מועיל בטול לחמץ ידוע אך באמת למאי דאמר רבא דאף לר"ש חמץ אח"ז אסור משום קנס אם כן גם לר"ש אינו שלו ומועיל בטול:

**י**

**ראב"י** נראה דס"ל חמץ לפני זמנו אסור מדאמר בפסחים דף ב' ב' ואת אמרת לי חמץ דאורייתא אך י"ל דהוא דאורייתא מחמת עשה דתשביתו:

**יא**

**רבי** דמסיק רב יוסף בפסחים דף י"ג א' דלא ומוכרה לנכרים א"ל משמע דלאח"כ אף לנכרים לא מזדבין ש"מ דס"ל חמץ לפ"ז אסור בהנאה וע"כ כר"י ס"ל דאי לר"ש ניהו דאסור באכילה מתשביתו בהנאה עכ"פ מותר אך דעת העיטור דגם לר"ש אסור בהנאה מדרבנן (ולר"ן מדאורייתא) א"כ י"ל דרבי כר"ש ס"ל דחמץ לפ"ז מותר מה"ת רק דאסור באכילה ובהנאה מדרבנן:

## חמץ בהנאה

**א**

**ריה"ג** ס"ל בפסחים כ"ח דחמץ מותר בהנאה וע' פסחים כ"ג א' דיליף לה מתלתא לך דכתיבא ע"ש:

**ב**

**ר'** יהודה ס"ל דחמץ אסור בהנאה דאמר שם משעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לת"ק:

**ג**

**ר'** עקיבא ס"ל חמץ אסור בהנאה פסחים ל"ב א' ב':

**ד**

**ר'** יוחנן בן נורי ס"ל ג"כ חמץ אסור בהנאה כדאמר אביי בפסחים שם:

**ה**

**ראב"י** ס"ל ג"כ אסור בהנאה דברייתא שם דראב"י ס"ל חמץ אסור בהנאה וכדאמר אביי שם:

**ו**

**רב** יהודה אמר רב דאמר הבודק צריך שיבטל שמא ימצא גלוסקא יפה וקשה וכי משכחת ליה לבטלו ותי' בש"ס דלמא משכחת בתר אסורא ולאו ברשותיה לבטלי' ש"מ דס"ל

דאסור בהנאה וכן ממה דאמר המקדש משש שעות ולמעלה אין חוששין לקידושין ש"מ דאסור בהנאה:

**ז**

**ר'** אלעזר חסמא ס"ל חמץ מותר בהנאה פסחים ל"ב א':

**ח**

**רב** גידל אמר רב חייא בר יוסף אר"י דאמר המקדש משש שעות ולמעלה אין חוששין לקדושין ש"מ דאסור בהנאה:

**ט**

**חזקי'** ס"ל דחמץ אסור בהנאה פסחים כ"א ב' ואפשר דאליבא דרבנן דקאסרו קאמר מנין להו דאסור וקאמר דילפי מלא יאכל אבל אפשר דלדידיה לא ס"ל ומה שמקשין התוס' בדף כ"ג לחזקי' לא לכתוב לא יאכל ולא ליבעי לך כבר תירצו כל המפרשים קושייתם וגם בחדושינו כתבנו כמה ישובים לקושייתם:

**י**

**ר'** אבוהו דס"ל ל"י ל"ת א"ה משמע אעפ"כ אין ראיה די"ל שאני חמץ דכתיב לך וכמ"ש ריה"ג ואפשר דר' אבוהו כריה"ג ס"ל בהא:

**יא**

**ריב"ל** ס"ל חמץ בפסח אסור בהנאה פסחים כ"ג ב' דקאמר ומאי ניהו חמץ בפסח ושור הנסקל:

**יב**

**ר"נ** בר יצחק משמע קצת דס"ל דחמץ מותר בהנאה מדאמר בפסחים נ"ג א' בגזירת עירין וכן מורין בי מדרשא כוותי לחלק בין אחמיץ בתלוש לאחמיץ במחובר דכי אחמיץ בתלוש ה"נ דקדשה ולמאן דאסור בהנאה ודאי דלא קדוש כלל אפי' בתלוש וכמ"ש התוס' שם ודוחק לומר דאליבא דריה"ג קאמר ולי' לא ס"ל דהא קאמר וכן מורין בי מדרשא כוותי משמע דס"ל להלכה כן וקשה לדעת רש"י גיטין דל"א ב' דסתם ר"נ הוא רנב"י ולעיל בפסחים דף י"ג א' קאמר ר"נ אמר רב הלכה כר"י דתולין כל ה' ושורפין בתחלת שש וכבר כתב התוספות בפסחים כ"א ב' דהא דתני שורפין ראיה דאסור בהנאה דלריה"ג ימכרנו לנכרי או יסיקנו תחת תבשילו ודוחק לומר דהא דאמר הלכה כר"י הוא דוקא לענין תולין כל ה' ולא לענין שריפה ועוד דמקשה ליה רבא ולימא מר, הלכה כר"מ דסתם לן כוותיה ומשני ההוא לאו סתמא כו' אלמא דס"ל לר"נ הלכה כסתם משנה ובסתם משנה זו מבואר עבר זמנו אסור בהנאה אך זה י"ל דר"נ ס"ל דאיכא

סתמא אחרינא כריה"ג הך סתם דהאוכל תרומות חמץ וכמ"ש בפסחים דף ל"ב דאתי' כריה"ג ואם נאמר דרנב"י ס"ל דחמץ מותר בהנאה יתיישב הך דפסחים ד"ד ע"א בעי מיניה דרנב"י המשכיר כו' חזקתו בדוק א"ל רנב"י תניתוה הכל נאמנים על בעור חמץ מ"ט מהימני כו' והקשה בס' באר יעקב דקארי מאי קארי ליה הלא הסבר' פשוטה כיון דבדיקת חמץ דרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן וכדמסיק באמת לבסוף ולפמ"ש י"ל דרנב"י לשיטתיה דס"ל חמץ מותר בהנאה ולדידיה לא מהני בטול כמ"ש בסמוך דעכ"פ לחמץ ידוע לא מהני בטול ושם בבריית' מדנקט על בעור ולא נקט על בדיקת חמץ ש"מ דמיירי בחמץ ידוע ולא מהני בטול לדידיה וא"כ הבדיקה מדאורייתא לרנב"י ודו"ק:

**יג**

**למ"ד** חמץ מותר בהנאה י"ל דלא מהני דעיקר הבטול כתב הר"ן משום דבל"ז אינו ברשותו ועשאו הכתוב כאילו ברשותו לכך בגילוי דעתא דלא ניחא ליה סגי ולמ"ד דמותר בהנאה שפיר הוא ברשותו אך י"ל דמ"מ מועיל בטול מגזירת הכתוב דכתיב תשביתו ולא כתיב תבערו והשבתה דלב הוי השבתה וכמ"ש רש"י בדף ד' ב' ואף שהתוס' מקשים ע"ז דהא תשביתו הוא לאחר זמן אסורו ואז לא מהני בטול י"ל דזהו דוקא לדידן דחמץ אסור בהנאה וא"כ לא מהני בטול משא"כ למ"ד חמץ מותר בהנאה וחשיב כשלו אף לאח"ז ויכול לבטלו א"כ שפיר מצי יליף בטול מתשביתו. ובזה יתיישב ג"כ קושי' הראשונה של התוס' שמקשים דהאי תשביתו הבערה הוא כדאמר ר' עקיבא לקמן ומצינו להבערה ולפמ"ש לק"מ דלקמן קאי אליבא דר"ע ור"ע ס"ל דחמץ אסור בהנאה כמש"ל אות ב' וע"כ צ"ל דתשביתו הבערה דא"ל בטול דלאח"ז אסורו אינו מועיל בטול אבל למ"ד חמץ מותר בהנאה י"ל דתשביתו הוא בטול (וי"ל דרש"י כ"כ למ"ד דמותר בהנאה ובפרט לפמ"ש באות הקדום דרנב"י ס"ל הכי וס"ל לרש"י דגם תלמידים דבעו מיניה מסתמא אזלו לשיטת רבם דחמץ מותר בהנאה) אך עדיין י"ל דלמ"ד חמץ מותר בהנאה א"כ בטול אינו מטעם הפקר רק מטעם גזה"כ י"ל דלא מועיל בטול כ"א לחמץ שא"י אבל לחמץ ידוע אינו מועיל וכדעת הכלבו בשם גאון וכ"כ הב"ח דלרש"י דנפיק מתשביתו י"ל דאינו מועיל בטול לחמץ ידוע אבל אי טעם הביטול משום הפקר מועיל אף לחמץ ידוע ולמ"ד דחמץ אסור בהנאה ע"כ מטעם הפקר מועיל בטול דא"ל מתשביתו דתשביתו הוא לאחר אסורו ולאחר אסורו אינו מועיל בטול ולמ"ד דחמץ מותר בהנאה ע"כ מתשביתו נפיק דא"ל מטעם הפקר דהפקר אינו מועיל כה"ג וסברת הר"ן משום דאינו ברשותו ל"ש למ"ד דמותר בהנאה הוי שפיר ברשותו ובזה מיושב קושי' בטל שאגת אריה מהא דמקשה בפסחים דף ז' ולבתר אסורא לא מצי מבטל והא תניא היה יושב בביהמ"ד ומאי קושיא

דלמא הברייתי' אתיא כריה"ג דס"ל חמץ מותר בהנאה ולדידיה מועיל בטול אף בתר אסורא. ולפמ"ש דלמ"ד חמץ מותר אינו מועיל ביטול לחמץ ידוע וא"כ הברייתא דתני מבטלו בלבו אף בחמץ ידוע ע"כ דלא כריה"ג ודוק:

**הנה** אם נאמר דמ"ד חמץ מותר בהנאה ס"ל דלחמץ ידוע לא מהני בטול ותשביתו הוא לחמץ שא"י א"כ מוכח דחשא"י עובר עליו בב"י כשלא ביטל ולא בדק עובר אח"כ למפרע בב"י ומה שפירש"י לקמן דף וא"ו א' ד"ה אפי' מר"ה וכשראהו עובר עליו ומיניה דייק מהרש"ל דס"ל לרש"י דעל חשא"י אינו עובר עליו י"ל דהתם קאי הסוגיא לרב דאיהו קאמר הך שמעתא דהמפרש ורב לשיטתיה דס"ל אסור בהנאה ולדידיה בטול מטעם הפקר ומועיל לחמץ ידוע וי"ל דחמץ שא"י באמת א"צ בטול מה"ת רק מחששא דרב גופיה שמא ימצא גלוסקא יפה אבל כ"ז שלא מצא החמץ ולא ראהו אינו עובר לכך פרש"י שפיר וכשראהו עובר עליו ובזה יתיישב קושיי התוס' בפסחים כ"ז ב' ד"ה אין ביעור דבסוכה לא קי"ל כר"י מטעם כל דין והכא קי"ל כר"י ולפמ"ש ניחא דקשה מה מקשה לא מצא עצים לשורפו יהא יושב ובטל הא יכול לבטל וצ"ל דרבנן דר"י ס"ל דלחמץ ידוע לא מהני בטול וכבר כתבנו דזה תלוי אי חמץ אסור בהנאה וצ"ל דחכמים ס"ל דמותר בהנאה ומיושב קושי' התו' דלדידן דחמץ אסור בהנאה ממילא נסתר קושייתם לא מצא עצים דהא יכול לבטל ורבנן לשיטתייהו דס"ל חמץ מותר בהנאה ואינו מועיל בטול לח"י ודוק:

ובזה יתיישב עוד קושי' המפרשים למה לא השיבו חכמים לר"י סופו להקל מחמת דנשרפין אפרן מותר ולפמ"ש לק"מ כיון דהם ס"ל דחמץ מותר בהנאה א"כ אף אם יהיה מן הנקברים יהיה אפרן מותר דהא מותר בהנאה לגמרי אך דלפ"ז קשה לדידן דקי"ל דחמץ אסור בהנאה א"כ למה קי"ל כר"י דצריך שריפה מק"ו דנותר הא י"ל דסופו להקל מחמת דנשרפין אפרן מותר וגם מ"ש דרבנן דר"י ס"ל חמץ מותר בהנאה לא נהירא דא"כ ודאי דא"צ שריפה דהא מותר בהנאה ויכול למוכרו לנכרי ולמה ליה לאהדורי לר"י כל דין כו' בל"ז כיון דמותר בהנאה ודאי דא"צ שריפה וכמ"ש התוס' בפסחים כ"א ב' ד"ה עבר ולפמ"ש התוס' בפסחים כ"ח א' ד"ה ותנן דרבנן דמתני' היינו ר' יוסי ודעת מהרש"ל דר"י ס"ל חמץ מותר ועיי"ש לקמן אות י"ז:

### יד

**למ"ד** חמץ מותר בהנאה יכול לבטל אף תוך זמנו כיון דהוא ברשותו וכמש"ל באורך:

**טו**
**ר"מ** דס"ל שורפין מתחלת שש ע"כ דס"ל אסור בהנאה דאל"כ למה לי שורפין וכמ"ש התו' בדף כ"א ע"ב ד"ה עבר זמנו:

**טז**
**וכן** ר"ג דאמר התם שורפין בתחלת שש ע"כ דס"ל חמץ אסור בהנאה:

**יז**
**ר'** יוסי דעת מהרש"ל בפסחים כ"ג א' דר' יוסי ס"ל חמץ מותר בהנאה אך הצל"ח פסחים דף כ"ח א' מוכיח מדברי התוספות שם דכ' דרבנן דמתניתין היינו ר"י ומדאמרי שוחק וזורה לרוח או מטיל לים ש"מ דאסור בהנאה דאם לא כן ימכרנו לנכרי:

**יח**
**איסי** בן יהודה ס"ל דחמץ אסור בהנאה דיליף בב"ח מק"ו מערלה וחמץ וכ"ה בפסחים ק"ה ועיין באות שאח"ז שהוכחנו דדוקא בפסח אבל לפ"ז ולאח"ז אינו אסור בהנאה לאיסי וע"ש באורך מ"ש:

**יט**
**אביי** דחשיב בפסחים ל"ג ר"ע וראב"י וריב"נ כולהו ס"ל דחמץ אסור בהנאה ומדאוקמינהו בשיטה ש"מ דס"ל דחמץ מותר בהנאה אך בס' יבין שמועה כלל תצ"ד כ' בשם הר"ן דההוא לאו שיטה הוא מדלא חשיב גם ר' יהודה דאוסר בהנאה והרב בס' באר יעקב בח' ח"מ סימן תי"ד סותר זה דמזה אין ראיה די"ל דלא חשיב ר"י משום דלר"י אפילו לאח"ז ולפ"ז אסור בהנאה ולכאורה י"ל דל"ח שיטה משום דלא חשיב איסי בן יהודה דס"ל בפי' חמץ בפסח אסור בהנאה וא"ל דס"ל אפי' לפ"ז ולאח"ז אסור א"כ מה קא' מה לחמץ שכן ענוש כרת דהא לפ"ז ולאח"ז אינו בכרת ואסור בהנאה אע"כ דאיסי בן יהודה ס"ל לפ"ז ולאח"ז אינו בהנא' אך י"ל דלפ"ז ולאח"ז ג"כ אסור בהנאה מהאי ק"ו גופיה דערלה דיליף איסי והא דלא קא' לפ"ז יוכיח כיון דלפ"ז גופיה לא ידעינן אלא מק"ו דערל' וחמץ והשתא לפי הסברא דליכא למילף מערלה וחמץ דאיכא למפרך מה לחמץ שכן כרת א"כ גם לפ"ז ולאח"ז ליכא למילף וצ"ל כ"ה יוכיח אבל לבתר דאמר כ"ה יוכיח י"ל דגם לפ"ז ולאח"ז יליף מההוא ק"ו ובזה יתיישב ג"כ מה דקשה דהו"ל למימר נוקשה וע"י תערובות יוכיח שאין בהם כרת ואסור בהנאה ולפמ"ש א"ש די"ל דגם נוקשה ותערובות לא ידעינן דאסור כ"א מההוא ק"ו והשתא דס"ד דק"ו פריכא הוא א"כ גם נוקשה ותערובות לא מצי למילף אבל לפי האמת דאמר כ"ה יוכיחו שפיר מצי למילף מההוא ק"ו גם נוקשה ותערובו' וחמץ לפ"ז ולאח"ז דאסורין בהנא' איברא לאחר

העיון הא ליתא דהא קשה דגם לפי האמת ק"ו פריכא דאיכא למיפרך מה לכ"ה שכן לוקין עליו שלא כ"ה כדפרכינן לאביי בפסחים א' כ"ה והתם משני לאביי דגם בב"ח לוקין אפי' שכ"ה אבל לענין חמץ לפ"ז ל"ש זה דאין לוקין עליו אלא כ"ה אך באמת זה לק"מ דלא צריך כלל לומר כ"ה יוכיח דתיכף שאמר מה לחמץ שכן כרת מצי למימר ערלה תוכיח וכדפריך בחולין דקט"ו אך שם משנינן משום דאי הדר דינא הוי פרכינן כ"ד מה לערלה וחמץ שכן גדולי קרקע תאמר בב"ח שאינו ג"ק וזהו לענין בב"ח אבל אי הוי בעינן למילף חמץ לפ"ז ולאח"ז שפיר מצי למילף מערלה וחמץ תוך זמנו לחוד וא"ת מה לחמץ שכן כרת י"ל ערלה תוכיח וא"ל מה להני שכן גדולי קרקע דהרי גם חמץ לפ"ז הוא ג"ק וא"כ אף לפי הס"ד דאיסי דמקשה מה לחמץ שכן כרת ולא מצי למילף בב"ח מיניה אעפ"כ חמץ לפ"ז ולאח"ז מצי למילף וא"כ לימא חמץ לפ"ז ולאח"ז יוכיח אלא ע"כ דס"ל כר"ש דחמץ לפני זמנו ולאח"ז מותר אפילו באכילה (ולא ס"ל דאסור באכילה מעשה דתשביתו כמו שכתב התוספות לר' שמעון) (א"נ יש לומר דאף דאסור באכילה מתשביתו לא מצי למילף קל וחומר מערלה חמץ שנעבדה עבירה דעבר אעשה דתשביתו די"ל דל"ח נעבדה עבירה כ"א כשעובר על ב"י וב"י אינו עובר לפ"ז אך זה דוחק דמ"מ חמור הוא מערלה שלא נעשה בו שום אסור והכא עבר אעשה דתשביתו). וא"כ לא מצי למילף ק"ו מערלה דאיכא למימר חורש בשור וחוסם פי פרה ודש בה יוכיח כמ"ש התוס' בפסחים ק"ד ב' וכדאיתא בחולין שם וכן לענין חמץ נוקשה ותערובות צ"ל דס"ל דמותרים בהנאה וכ"כ בצל"ח א"כ כיון דע"כ מוכח מהך ק"ו דאיסי בן יהודה ס"ל דחמץ אסור בהנאה תוך זמנו ולפ"ז ולאח"ז אינו אסור בהנאה א"כ למה לא חשיב להו אביי בהדי הנך בשיטה ש"מ דזה ל"ח שיטה עי"ל בל"ז דזה ל"ח שיטה לפמ"ש הש"ך ביו"ד סימן רצ"ד דהיכא דסוגיא אזלא כחד מהנהו דחשיב להו בשיטה אדרבה י"ל מדחשיב להו בהדדי ש"מ למיפסק כוותייהו כיון דהלכה כחד מינייהו בכל דוכתא וכאן ג"כ חד מינייהו ראב"י דמשנתנו קב ונקי והלכה כמותו אף בברייתא כמ"ש בח"ב בס"ד באורך ש"מ מדכללינהו בשיטה למיפסק ככולהו וי"ל לאביי ס"ל דחמץ אסור בהנאה:

## כ

**רבי** למאי דמסיק בפסחים די"ג א' דא"ל צא ומוכרן לנכרים משמע דלאח"כ אפילו לנכרים לא מצי מזבן ש"מ דס"ל חמץ אסור בהנאה אפילו לפ"ז וכ"ש תוך זמנו:

## כא

**ר'** יהושע מוכח דס"ל חמץ אסור בהנאה מדמתיר לשרוף אפילו תרומה טהורה בע"פ ע"ש בפסחים דף י"ג דאמר כן ר"א בן יהודה איש ברתותא משמו ע"ש:

**כב**

**רב** הונא בריה דרב יהושע בפסחים ל"ג א' ב' דיליף מראשית משמע הא לאו הכי הוי קדוש תרומת חמץ בתלוש ש"מ דס"ל דמותר בהנאה ואפשר דלמאן דשרי בהנאה קאמר הכי ולדידיה אסור בהנאה ומבעיא ליה ראשית למילי אוחרנייתא.

## חיבת הקודש

**א**

**ר"ל** ס"ל חיבת הקודש דאורייתא חולין ל"ו ויליף מקרא דוהבשר לרבות עצים ולבונה:

**ב**

**רב** יוסף ס"ל חיבת הקודש דרבנן שם לדעת הרמב"ם ע' בכ"מ פ"א מה' טומאת אוכלין די"ז שתי' כן לדעת הרמב"ם דס"ל חיבת הקודש דרבנן דפסק כרב יוסף נגד ר"ל וע' בנ"ב חלק יו"ד סימן מ"ה שתמה בזה דאדרבה אין הלכה כתלמיד במקום הרב ומיהו לענ"ד אדרבה מלשון רב יוסף שם משמע דס"ל דחיבת הקודש דאורייתא רק דקאמר דר"ל מאי מבעי' ליה אי מימני ביה ראשון ושל סוף סוף נמנו ביה ראשון ושני מדרבנן וע"ז שני ליה אביי דר"ל לשרוף קא מיבעי ליה דאי מוני' בו מדאוריית' שורפין וכן מבואר ברש"י שם בד"ה לר"ל נמי נימני' ביה ראשון ושני מיהא מדרבנן ע"כ ר"ל ניהו דמדאוריית' מספק' ליה אי מונין מ"מ מדרבנן מיהא לימני וא"כ למאי נ"מ מבעי' ליה וע"ז משני אביי דנ"מ לשרוף אבל חיבת הקודש לענין טומאת עצמו מודה רב יוסף דהוא מדאורייתא וצ"ע:

**ג**

**אביי** ס"ל חיבת הקודש דאוריית' שם זהו אף לשיטת הרמב"ם כיון דאביי משני לשרוף קא מבעי' ליה ש"מ דס"ל חה"ק דאוריית' וע' בנ"ב שם דמקשה דהו"ל לפסוק כאביי נגד רב יוסף דהלכה כבתראי ייע"ש:

**ד**

**ר'** אלעזר נראה דס"ל חיבת הקודש דאוריית' מדקאמר שם דמכל האוכל אשר יאכל אתי למעוטי חיבת הקודש דלא הוי כהכשר מים ממש למנות בה ראשון ושני ש"מ דחה"ק לפסול גופא דאוריית' ייע"ש היטב בסוגיא וברש"י:

**ח** רב אשי דס"ל בפסחים ל"ה דהכשר עצים ולבונה הוי מעלה בעלמא ס"ל חיבת הקודש דרבנן כיון דלא דריש והבשר לרבות עצים ולבונה כ"כ בנ"ב חלק יו"ד סימן ד' ואינו מוכרח דיש חלוק בין אוכל ומשקה דבדידהו חיבת הקודש דאוריית' רק בעצים ולבונה דאין ראויים כלל ס"ל דרבנן דלא דריש ווי"ן ע' בס' ראש יוסף בחולין ל"ו ולקמן נאריך

בזה בס"ד וע' במשנה למלך פ"ו מה' אסורי מזבח שהביא כמה סוגיות בש"ס דאמרינן עצים ולבונה מעלה בעלמא ואעפ"כ כ' דאין ראיה די"ל דהוי מדאוריית' יע"ש שהביא ראיה לדבריו:

**ו**

**ורבה** בר עולא ס"ל חבה"ק דאוריית' כ"כ בנ"ב שם והוכיח מסוגיא הראשונה דחולין ב' ע"ב ע"ש בתוס' ד"ה שמא יגע ולהתי' הב' דתוס' לא מוכח מידי גם לתי' הראשון אינו מוכרח דאף דחיבת הקודש דרבנן מ"מ מוזהר מה"ת שלא לטמא שום טומאה אף טומאה דרבנן וכיון שיטמא צריך לשרוף והתורה אמרה משמרת תרומתי וע' בראש יוסף שכ' שם על דברי התוספות ג"כ כמ"ש אי חבה"ק דרבנן לא הוי גזירה לגזירה מטעם שכתבתי ייע"ש היטב:

**ז**

**דעת** הפ"י בפסחים דט"ז דדוקא עצים ולבונה הקרבים על גבי מזבח משום חיבת הקודש אבל דבר שאינו קרב ע"ג מזבח אף שהוא קודש ובעזרה אינו מכשירו חבה"ק ע"ש והנה יש לעיין בבשר שלמים אי חבה"ק מכשיר הבשר שנאכל לבעלים ואינו קרב והנה בחולין ל"ו ב' קאמר דוהבשר אשר יגע בכל טמא כו' דאיתכשר במאי וקאמר דאיתכשר בחה"ק אלמא דחיבת הקודש מכשיר אפי' הבשר שאינו קרב ע"ג המזבח דאימורין נפקא ע מוהבשר בתרא כדאיתא בפ"ב דפסחים אלמא דהבשר קמא קאי על הבשר ממש וקאמר דחה"ק מכשירו אך י"ל דזהו לפי הס"ד דגמ' שם דילי חבה"ק מוהבשר איה"נ דמכשיר אף בשר שאינו קרב אבל למסקנא דיליף מעצים ולבונה י"ל דוקא דומיא דעצים ולבונה שקריבין ע"ג מזבח אך בחולין ל"ג דמקשה כי לא יצא מהן דם ליתכשרו בחיבת הקודש ומאי קושיא דהא ונאכלין בידים מסואבות קתני וקאי על הבשר שאינו קרב ע"ג מזבח וכן בספ"ק דפסחים דף כ' דקאמר אלא דאכשר בחבת הקודש משמע ג"כ דחבה"ק מכשיר אפי' דבר שאינו קרב וי"ל דשלמים כיון דאימורין שלהן קריבין אזי אף הבשר חשיב חה"ק משא"כ בדבר שבעזרה שאין שום דבר קרב ממנו ע"ג המזבח לא חשיב חיבת הקודש:

## חכמים עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה או כש"ת

**א**

**רבי** יהודה ס"ל חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה כתובות דף נ"ו ועי"ש ובערך כתובה ודוקא במלתא דשכיחא כמבואר שם בגמ' (ע' בגיטין נ"ג ב' דאמר לר'

יהודה כי לא קניס בדרבנן בדאוריית' קניס מבואר שם דלר"מ עבדינין חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ולר"י אף בשל תורה לא עבדינן חיזוק וע"ש ברש"י וצ"ל דוקא התם למיקנס שוגג אטו מזיד דזהו לא חשוב חיזוק דבמאי שקניס שוגג אין זה חיזוק דקנס ע"ל דבאמת בדבר שהוא אסור גמור מדרבנן או חיוב גמור שפיר עבדינין חיזוק משא"כ התם דהיזק שאין ניכר לא שמי' היזק אף מדרבנן רק משום קנס לא עבדינין קנס לקנס והא דקאמר בגמר' בדרבנן לא קניס היינו בדרבנן שהיא קנס וג"ז דוחק וצ"ע):

**ב**

**ר'** יוסי אי ס"ל חכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה הא מלתא לא ברירא לי וע' בערך כתובה אי דאוריית' אות י"ח וי"ט שהארכנו בזה הרבה בטעמו דר' יוסי דס"ל דיכולה למחול כתובתה אפילו ע"פ אי משום דס"ל כתובה דאוריית' ובתנאי שבממון יכולה למחול או דס"ל כתובה דרבנן ולא עבדי רבנן חיזוק יותר משל תורה. שוב מצאתי בפ"י שכ' שני הטעמים האלו לדעת ר' יוסי ולא הכריע אך אני הוכחתי שם מדברי הר"ן דר"י ס"ל כתובה דרבנן רק דחכמים לא עשו חיזוק יותר משל תורה שוב מצאתי כן בחידושי הרא"ה פרק אע"פ דף נ"ז א' ד"ה אבל חכמים שכתב ג"כ דטעמא דר"י דס"ל דאף בדרבנן יכולה למחול והיינו משום דרבנן לא עשו חיזוק יותר משל תורה אך אף אם נאמר דר"י ס"ל כתובה דרבנן:

**ג**

**הנה** זה מיפשטא לן דלא ס"ל לר"י דחכמים עשו חיזוק יותר משל תורה דאל"כ לא היתה יכולה למחול אבל עדיין לא ברירא לן אי ס"ל לר"י דעשו חיזוק בדבריהם כשל תורה או דאף כשל תורה נמי לא ודוק:

**ד**

**ואף** הא דדייקינן דר' יוסי ס"ל דלא עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה י"ל דוקא בכחובה שאינו לא קנס ולא אסור אבל בשאר דברים של דבריהם שהוא קנס או איסור י"ל דמודה ר' יוסי דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וע' באות שאח"ז והבן:

**ה**

**ר"מ** ס"ל דחכמים לא עשו חיזוק לדבריהם אף כשל תורה בדבר שאינו לא קנס ולא איסור כגון כתובה אבל בדבר שהוא קנס כגון מעוברת חבירו ומיניקת חבירו ס"ל לר"מ דחכמים עשו חיזוק יותר משל תורה ואף דלא שכיח עיין יבמות ל"ו ע"ב בתוס' ד"ה חיזוק וע' כתובות נ"ו ע"ב תוס' ד"ה הא בדרבנן וע' בתוס' ב"מ דנ"ה ע"ב ד"ה וכי עשו דמשמע דר"מ מחמיר באיסור של דבריהם אף היכ' דלא שייך למקנס כגון התם בחומש:

**ו**

**נמצא** לר"י שלשה חלוקי דינין היכ' דאינו לא קנס ולא איסור כגון בכתובה לא עשו חיזוק לדבריהם אף כשל תורה כהך דכתובות דנ"ו והיכ' דהוא איסור ושייך למיקנס עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה כהך דהחולץ מעוברת חבירו והיכ' דהוא איסור ולא שייך למקנס כהך דב"מ דנ"ה עשו חזוק לדבריהם כשל תורה ולא יותר עיין תוס' יבמות דף ל"ה ד"ה חזוק ודוק היטב ועיין לקמן אות י"ג:

**ז**

**ע'** תוספות ב"ב מ"ט ע"ב דל"א חכמים עשו חזוק רק בדבר שיש לו עיקר מה"ת כגון בירושה דאיכא ירושה מה"ת לכך אף בירושת הבעל דרבנן עבדו חכמים חזוק אבל בדבר דליכא דכוותה באורייתא כגון אכילת פירות של הבעל לא עבדו חיזוק ואני תמה דהא כתובה למאן דס"ל דרבנן אזי אין לו עיקר מה"ת ואעפ"כ קאמר ר' יהודה בכתובות נ"ו דחכמים עשו חיזוק אפילו יותר משל תורה ואפשר לומר דהתוס' לא כ' רק דרב ס"ל הכי ייע"ש ועוד תמיה אני מ"ש דירושה יש לו עיקר מה"ת ובכתובות נ"ו ד"ה קסבר ר"מ כתבו דירושת הבעל אין לו עיקר מה"ת דלא דמיא לשאר ירושות שבאות מחמת קורבה ויש ליישב דבב"ב לא כיוונו רק הואיל ומצינו שם ירושה בתורה ועיין מ"ש ליישב קושי' התוס' בערך תנאי על מ"ש בתורה אות ה' בהג"ה:

**ח**

**עיין** לקמן בערך ירושת הבעל אות ה' שהראתי פנים דר' יוחנן ס"ל דחכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה ייע"ש:

**ט**

**לא** עבדינין חיזוק רק במלתא דשכיחא כגון כתובה דלכל יש כתובה ולא, למלתא דלא שכיחא כתובות דף נ"ו:

**י**

**נ"ל** דהך מלתא דלא עבדינין חזוק במלתא דלא שכיחא לאו אליבא דכ"ע מתנינין לה רק הש"ס קאמר שם כן אליבא דר' יהודה אבל איכא תנאי דס"ל דאף במלתא דל"ש עבדינין חיזוק דהרי לישא מעוברת חבירו דלא שכיחא ואעפ"כ עבדינין חיזוק לר"מ עיין לעיל אות ה' ו' שוב מצאתי בתוספות יבמות ל"ו ע"ב בתוספות ד"ה חיזוק שכתב דלרבי יהודה לא עבדינין חיזוק בהך דמעוברת דלא שכיחא נקטינן מהא:

**יא**

**דלר"מ** אלים אסורא כהך דמעוברת דאף דלא שכיחא עבדינין חזוק וקיל לי' ממונא דאף דשכיח כמו כתובה לא ע"ח ולרב יהודה אלים לא שכיח דאף בממונא ע"ח וקיל לו לא שכיח דאף באיסור ושייך למקנס כהך דמעוברת לא ע"ח:

**יב**

**רב** ס"ל דע"ח לדבריהם כשל תורה אך ורק במקום דשכיח כגון ירושה אבל פירות דל"ש לא עבדינין חיזוק כך מבואר בכתובות ר"פ הכותב דפ"ג ע"ב ומדברי התוס' שם ובב"ב מ"ט ושם כ' עוד חילוק לרב בדבר שיש לו עיקר מה"ת כמש"ל אות זי"ן ועיין עירובין ע"ז א' ס"ל לרב ע"ח לדבריהם יותר משל תורה וצ"ע:

**יג**

**לדעת** רבא דס"ל בהחולץ דל"ו ר"מ ור' אליעזר אמרו דבר א' דר"א מודה לר"מ במעוברת דקנסינין ע"כ דס"ל לר"א דחכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה ור"מ ג"כ ס"ל הא דר"א ע"כ דס"ל דחכמים עשו חיזוק כשל תורה ולא יותר עיין לעיל אות ואו. נמצא דלרבא לר"מ בכ"מ לא עבדינין חזוק יותר משל תורה רק כשל תורה (וע' גיטין נ"ז ב' דמשמע דעבדינין חזוק יותר משל תורה לר"מ בהמטמא ואף דז"א רק למ"ד היזק שא"נ לא שמי' היזק מ"מ רבא משמע דס"ל לא שמי' היזק עיין בתוס' ב"ק ד' צ"ח בצורם אוזן פרתו ייע"ש וצ"ל דהתם הטעם בדאוריית' לא קניס משום דל"ש שיבשל בשבת ע"ש ודוק ברש"י) אך לאביי קאמר התם דלר"מ עבדי חזוק בדבריהם יותר משל תורה ולר"א משמע מהתם דאף כשל תורה לא עבדינין חזוק דלא ס"ל הא דר"מ אך י"ל דוקא התם לא ע"ח אך כשל תורה משום דלא שכיחא עיין אות יוד ובלא"ה ליכא לאוכוחי מ"ד דאביי לא קאמר הך מלתא רק לדחוייא בעלמא די"ל דר"מ לא ס"ל כר"א רק במעוברת ע"ח יותר משל תורה ור"א לא ס"ל כר"מ דבמעוברת לא ע"ח כלל אך לפי האמת י"ל דמודה אביי לרבא דלר"מ לא עבדינין חזוק יותר משל תורה ולר"א ע"ח כשל תורה ור"מ ור"א אמרו דבר א' ולפ"ז נסתר מ"ש ג' חלוקין לר"מ לעיל אות וא"ו וליכא רק ב' חלוקי' ודוק:

**יד**

**שמואל** ס"ל ע"ח יותר משל תורה ערובין פ"ה ב' בחדושי ברכות שלי ד"ד א' אות מ"ב פלפלתי שם בפלוגתא דר"ג וחכמים בזמן ק"ש דערבית דחכמים ס"ל עד חצות דעשו סייג ור"ג לית ליה ההוא סייג וכתבתי דתרווייהו ס"ל ק"ש דרבנן ייע"ש הוכחה לזה ופליגא בהא דר"ג ס"ל כר"מ דלא עשו חזוק לדבריהם וחכמים כר"י דס"ל ע"ח לדבריהם ועי"ש שהארכנו שם בדברים נכונים מכוונים בפשט הסוגי' שם ייע"ש:

# חינוך

## א

**האב** מצווה לחנך בנו במצות ולא האם והך דהילני המלכה בריש סוכה מדת חסידות הוא וע' בתה"ד ובמג"א ריש סימן שמ"ג וע' בפ"י שם רי' סוכה ועמ"ש בגליון הש"ס וע' נזיר כ"ט א' דהכין ס"ל לר"ל בשם רבי יוסי בר חנינא דאשה אינה חייבת לחנך בנה ולרבי יוחנן שם אין ראיה וסבירא ליה דאף אשה חייבת לחנך בנה ושם מייתינן ג"כ פלוגתא דרבא ורבי יוסי בר יהודה ובעי למימר דרבי סבירא ליה הלכה היא בנזיר וריב"ח סבירא ליה כדי לחנכו ובתר הכי מסיק דלכ"ע כדי לחנכו ולס"ד י"ל דרבי ס"ל דאף אשה חייבת לחנך ולמסקנא מוכח דאף ר' ס"ל אשה אינה חייבת לחנך וע' תוס' חולין כ"ח א' שכ' שם דאף למסקנא צ"ל דרבי ס"ל הלכה בנזיר ולפ"ז י"ל דס"ל דאף אשה חייבת בחינוך והנה בזה יש ליישב הך דהילני בריש סוכה דהשיב ר"י והלא ז' בנים היה לה ועוד כל מעשי' כו' וקשה דמה בכך כיון דאיהי לא מחייבה בחינוך וע' פ"י שם ועמ"ש שם בגליון ולפמ"ש א"ש דהך אי אשה חייבת לחנך תלוי בזה אי הלכה בנזיר י"ל דגם אשה חייבת ואם נאמר כדי לחנכו מוכח דאשה אינה חייבת בחינוך והוה בנזיר מקשינין שם למ"ד כדי לחנכו הא אכיל כהן מליקה ומשני אין שחיטה לעוף מה"ת ולפמ"ש למ"ד יש שחיטה לעוף מה"ת ע"כ הלכה היא בנזיר וע' תוס' חולין כ"ח א' והנה ר' יהודה ס"ל יש שחיטה לעוף מה"ת כמ"ש בערך עוף אי טעין שחיטה ואף למ"ש שם לדחות די"ל דס"ל אין שחיטה וי"ל דמקשה שם האי קמייתי חולין בעזרה ומשני חולין בעזרה ל"ד ובפסחים כ"ב א' הביאו שם התוס' מת"כ דר' יהודה ס"ל חולין בעזרה דאוריית' וע"כ דס"ל הלכה בנזיר א"כ י"ל דס"ל אף אם חייבת לחנך ושפיר מוכיח שם מהילני לשיטתיה ודוק ולפ"ז לפי מאי דקימ"ל הלכה הוא בנזיר י"ל דגם האם חייבת בחינוך דבש"ס לא קאמר רק קסבר דמשמע דר"ל לחודיה סבר הכי אבל לר"י ליתא להך דינא וכמו באינך דקאמר שם קסבר בת אינו חייב לחנך וקסבר אין שחיטה לעוף דלר"י ליתא ה"ה בזה):

## ב

**אם** חייב לחנך הבת הנה בנזיר קאמר שם דר"ל משום ריב"ח ס"ל דבת אינו חייב לחנכה ומנה בהך דגיטין נ"ה קטנה בת ישראל אוכלת בתרומה ופי' שם התוס' דתרומה דאוריית' לא אכלה אף דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו שמא תאכל לכשגדלה ולא בעל הנה ממ"ש ולא בעל מבואר דכוונתם גדלה ממש וקשה למה לי גדלה ממש הא

התוס' ס"ל בשבת דף קכ"א דקטן שהגיע לחינוך מצווין להפרישו וסתם תני במשנה קטנה אוכלת ומשמע אף שהגיע לחינוך א"כ מצווין להפרישו וע"כ דהתוס' ס"ל דבת אינו מחויב לחנך ובע' קטן אוכל נבלות הארכתי ומההוא דיבמות קי"ד דבר טלי וטלי' למה הנהיג זכרי' ה"ל להנהיג רק נקיבות דאין בהם חיוב חנוך משא"כ קטן שמחויב לחנכו ומכ"ש שלא להניחו לעשות איסור וע"כ דאף נקיבות מחויב לחנך י"ל דהתוס' לשיטתייהו דס"ל בהגיע לחינוך מפרישין וא"כ ע"כ הא דא"ל דבר טלי וטליא היינו שלא הגיע לחינוך וא"כ שוים הם תינוק ותינוקת והנה התוס' ישינים ביומא דפ"ב הקשו מהך דנזיר דאמרינן דבת אינו מחויב לחנך ושם אמרינן דתנוקת מחנכין אותן ותי' דוקא לענין נזיר אמרינן דאינו מחויב לחנכו וזהו דוחק עכ"פ מבואר דתוס' בעצמן ס"ל דבת חייב לחנכה בכל המצוות וקשה מה שהקשיתי על תוס' דגיטין נ"ה הנ"ל וי"ל דהתוספות דיומא שם לשיטתייהו אזלי דס"ל דאף בהגיע לחינוך אין מצווין להפרישו כדמשמע שם מדבריהם ועמ"ש שם בגליון וע' בפסקי מהרי"א סימן ס"ב ובב"ח או"ח סי' שמ"ג אבל לדבריהם בשבת י"ל דבת אינו מחויב לחנכה בשום מצוה אך קשה היאך יפרנסו הך דיומא דנקיט אבל מחנכין בתנוקת וי"ל דמשניות חלוקות הן הך דיומא והך דנזיר והך דגיטין ס"ל כהך דנזיר (וע' במג"א סימן שמ"ג ס"ק א' שכ' קושיא זו מהך דיומא בשם תוס' נזיר וליתא שם ונעלם ממנו דבריהם בתוס' ישנים ביומא שם גם מ"ש במג"א שם ואפשר דכל המצוות דמי ליוה"כ אילו ראה דברי התוס' ביומא לא כתב אפשר שכך מבואר בדבריהם והנה לענ"ד נר' ליישב דבאמת לענין ל"ת שהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וכן לענין מ"ע שאין הזמן גרמא שהן חייבות בגדלותן חייב לחנכן בקטנותן משא"כ בהנך מצות שאין חייבות בגדלותן ל"ש בהו חינוך אך לפ"ז מצוות נזירות שייך בהן בגדולתן אמאי אין מחנכין וי"ל לפי שבאשה אין מצוה כל כך בנזירות שברשות בעלה עומדת ובעל מיפר לה נזירותה וע"כ אין לחנכה בכדי שתהא רגילה בגדלותה שאין עליה מצוה להזיר שרשות בעלה עלי' וחילוק זה נכון הוא ואולי לזה כוונו התוס' ביומא דדוקא בנזירות אין לחנכה אבל בשאר מצוות שמחוייבת בהן מחויב לחנכה אבל במצות שאין מחוייבת בהן פשיטא דאין חיוב לחנכה אך כ"ז מוכרחים אנו לחלק לר"ל דס"ל כדי לחנכו במצוות אבל לר"י דס"ל הלכה הוא בנזיר אזי בכל המצוות מחויב לחנך הבת כסתם מתניתין דיומא היוצא מזה דלר"ל יש לומר דאינו מחויב לחנך הבת בשום מצוה דאל"כ קשה הך דתוס' גיטין נ"ה וצ"ל דמשניות חלוקות הן לדידיה הך דיומא והך דנזיר או דס"ל כדעת תוס' ישינים דבכל מצוות חיוב לחנך לבד מנזירות ולדעת ר"י בת שוה לבן בחינוך רק במצוות דלא מחייבה אף לכשתגדל פשיטא דאף ר"י

מודה דאינו מחויב לחנכה והנה בעיקר קושי' התוס' לר"ל מהך דמחנכין לשעות דמשמע דמחויב לחנך הבת י"ל דהתם קאמר ברישא אין מענין התינוקו' דהיינו שמאכילין אותן בידים אבל מחנכין אותם לשעות היינו שאין מאכילין אותם בידים אבל לחנכו בפועל באמת אינו מחויב רק שאינו מאכילו בידים וע' במג"א סי' תרי"ו מה שכתב בזה ויש בזה אריכות דברים:

**ג**

**דעת** התוס' דחינוך אינו רק למצוות עשה ולא במצוות ל"ת ולכאורה יש ראיה מהא דאמרינן קטן שהגיע לחינוך דמברך לאביו ברהמ"ז מבואר דמחנכין לברך והא לדעת הפוסקים דברכה שא"צ אסור מדאורייתא בל"ת וא"כ איך מחנכין בעשה ועובר על ל"ת ברכה שא"צ דמדאורייתא אינו מחוייב אך באמת אין ראיה דכיון שמחויב לחנכו במצוות עשה זו ממילא מחויב בדבר מדרבנן ואין כאן ברכה שא"צ:

**ד**

**ענין** החינוך אינו שוה בכל הדברים דבסוף פרק לולב וערבה אמרינן קטן היודע להתעטף אביו לוקח לו ציצית לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין יודע לדבר אביו מלמדו תורה וק"ש ומשמע דחינוך דתורה קצת דאוריית' דהא מקרא ילפינין לה בסוף פרק קמא דקדושין וכן בירושלמי לדבר מכאן אמרו קטן המתחיל לדבר אביו מלמדו תורה וע' בלח"מ פ"א מהת"ת דמשמע דס"ל דללמדו מחויב מה"ת וחקר אי להשכיר לו מלמד מחויב מה"ת:

## חלת א"י וחלת ח"ל

ושייך ליו"ד סימן שכ"ב:

ומיימוני פ"ד מה' בכורים חולין ק"ד א' בכורות כ"ז:

**א**

**דין** חלת א"י וחלת ח"ל לפי שרבו בה הפירושים והשיטות נבאר אותם באורך שנינו במשנה בפ"ד דחלה ר"ג אומר ג' ארצות לחלה מא"י עד כזיב חלה א' ופירשו בה לפי שהוא א"י גמורה שכבשוה ג"כ עולי בבל וקדושה שניה נתקדשה גם לע"ל וחייבת בחלה מדאוריית' (לאו מדאו' ממש דבחלה לא נתחייב כ"א בביאות כולם כדאמרי' בפ"ב דכתובות ובפ' יוצא דופן וכ"כ הר"מ בפ"ה מה"ב וע' בטור ס"ס שנ"ב ובב"י שם ואותה חלה נאכלת לכהנים טהורים גמורים לפי שהיא טהורה גמורה מכזיב עד הנהר ועד אמנה ב"ח אחת לאור ואחת לכהן. הנה בזה יש ב' פרושים דעת הר"מ בפי' המשנה

ובחבורו בפ"ה מה' בכורים שזו הארץ אין עכשיו א"י שכבשוה עולי מצרים ולא עולי בבל וקדושה ראשונה בטלה לכך נתחייבה בב' חלות א' לשריפה מפני שהיא תרומה מארץ העמים והב' לכהן לפי שטומאת הארץ הלז אינה מפורסמת שרוב העם חושבין אותה לא"י ואתי למטעי דחלה טהורה נשרפת לכך הוצרכה להפריש חלה א' לכהן להיכר דמתוך כך יעלה על דעתם עיקר הענין למה נשרפה הראשונה וטעם זה מבואר ג"כ בירושלמי ופי' ג"כ הברטנורא בפי' המשנה ואותה של אור יש לה שיעור לפי שהוא כעין דאוריית' דמתחזי כא"י ושל כהן אין לה שיעור דהוא מדרבנן להיכר בעלמא כדפרשנו והפי' הב' הוא פי' התוס' בר"פ כל הבשר ובבכורות פרק עד כמה והרא"ש בר"פ כל הבשר שם דמכזיב ועד הנהר הוא ג"כ א"י גמור רק שסמוכים לארץ העמים ואי אפשר להם להזהר בטהרה וחלתם טמאות לכך נשרפה כדין חלת א"י שנטמאת והיא עיקר החלה ולכך יש לה שיעור אולם לפי ששורפין שם כל החלות ואין אחת מהם נאכלת אתי למיטעי שעיקר מצות החלה להיות נשרפת ולא להיות נאכלת ולא יעלה על לבם שמחמת הטומאה שורפין אות' ולכך תקנו חלה שני' הנאכלת לכהן להיכר שלא תשתכח תור' חלה ולפי שאינה עיקר החלה אלא להיכר אין לה שיעור ואיכא למידק על תוס' והרא"ש למה לא בחרו בטעם הירושלמי שלכך מפרישין עוד חלה אחרת שלא יאמרו חלה טהורה נשרפ' וכמו שפי' הר"י והרע"ב דלפי פי' התוס' אתי שפיר דלדידהו הוא א"י גמור רק שסמוך לח"ל ולא יעלה על לבם שמחמת שחושבי' אותה לטמאה נשרפת דהרי היא א"י גמורה ואפשר לפרש שמ"ש שלא תשתכח תורת חלה היינו שיחשבו שחלה טהורה נשרפת וכטעם הירושלמי וכעין זה כ' הרא"ש בפי' המשנה דחלה לפרש מ"ש בבכורות כדי שלא תשתכח תורת חלה דפי' כטעם הירושלמי שלא יאמרו טהורה נשרפת:

**ב**

**מן** הנהר ועד אמנ' לפני' הוא ח"ל גמור ומפרישין ב' חלות א' לאור לפי שהיא טמאה טומאת ארץ העמי' ממש וא' לכהן שלא תשתכח תורת חלה ושל אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור לפי ששתיהן דרבנן מותר להרבות בנאכל' וטבול יום אוכלה פי' לחל' האור דח"ל כך פי' הר"מ במשניות והרע"ב ולדבריהם היכא דאיכא כהן קטן שלא ראה קרי מעולם או גדול שטבל לקריו אף שהן טמאות מגע שרץ או מת ל"ח להא דכל טמא טומאה שאינה יוצא' מגופו מותר בחלת ח"ל וטומאה שיוצא' מגופו כגון זב ומצורע ובע"ק כיון שטבל מותר אף שלא העריב שמשו דטבול יום מותר בחלת ח"ל עוד יש תקנה בחלת ח"ל לאוכלה אף בטומאת הגוף כגון לבטלה ברוב חולין כמבואר בבכורות

דף כ"ז וזהו שכתב הר"מ בפ"ה מה' בכורים דין ח' דבח"ל מפרישין ב' חלות א' לשריפה שלא יאמרו תרומה טמאה נאכלת ואחת לאכילה כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל כו' ושל אכילה יש לה שיעור אחד ממ"ח ומותרת לזבים ואצ"ל לשאר טמאים והראב"ד כתב נ"א אסורה לזבים ואצ"ל לשאר טמאים והרב בכ"מ מפרש דהראב"ד לטעמיה אזיל דס"ל דתרומות ח"ל אסורה לזבים אף שטבלו והר"מ ס"ל דהא דתנן בחלה (במשנה זו בסוטה) דאסורה לזבים היינו בשלא טבלו אבל כשטבלו מותרים נראה דמפרש דברי הר"מ דמיירי בשטבלו וכן הבין בבאר הגולה ביו"ד סימן שכ"ב דעתו ולדעתי דבריו תמוהים דאי מיירי בשטבל הו"ל לומר מותרת לטבול יום ועוד דהא דין זה כ' אח"כ בדין י"א וז"ל וכן אם היה כהן שטבל מש"ז ומזיבתו אע"פ שלא העריב שמשו מותר לאכול חלה הראשונה וא"צ להפריש שני' ועוד קשה דבכה"ג דיש כאן טבול יום אין כאן שתי חלות כלל וכמ"ש בדין י"א דבכה"ג אינו מפריש רק חלה א' וכיון דבדין ח' כתב דמפרישין ב' חלות ע"כ דמיירי בגוונא דליכא כהן שטבל אלא ברור הדבר דהר"מ קאי אמאי דסליק מיניה שכ' ושל אכילה יש לה שיעור ומותרת לזבים מבואר מלשונו דקאי אחלה שני' של אכילה ועל זה דקאמר דמותרת לזבים וברור דחלה זו מותרת אף לזב גמור ובמקומו הוא מוכרע דקאמר דמפריש א' לשריפה וא' לאכילה לכהן וע"כ דמיירי דליכא זב שטבל דאי איכא זב שטבל א"צ רק חלה א' ואוכלה זב כמ"ש בדין י"א וע"כ מיירי דליכא אפי' זב שטבל וע"כ מפרישין א' לאור וא' לאכילה וע"כ מיירי אף לזב שלא טבל וז"ש ומותרת לזבים היינו לזבים גמורים והרב בכ"מ לא יצא ידי חובת עיונו בזה ובש"ע סי' שכ"ב סתם דבריו כדעת הר"מ והעתיק לשונו ממש וע"כ לפרש דהא דכ' שם בס"ד ומותרת לזבים היינו לזב גמור שלא טבל ודלא כמו שהבין בבאר הגולה שם וע"ש אלא ודאי דמיירי בזב שלא טבל דאעפ"כ מותר בחלה שני' לפי שאינה חלה גמורה שכבר הפריש א' לאור וזו רק כדי שלא תשתכח תורת חלה וכן הבינו הט"ז ס"ק ד' והש"ך ס"ק ט' שם:

**ג**

**הנה** מבואר מכל מה שכתבנו דעת הר"מ והרע"ב דהיכא דאיכא כהן שטבל לזיבתו אין צריך רק חלה א' והיכא דליכא צריך ב' חלות אחת לשריפה והב' נאכלת אף לזב שלא טבל ולפי זה הא דתנן במשנה וטבול יום אוכלה היינו אחלת האור דאי לב' נאכלת אף למי שלא טבל ובאמת כן פי' הרע"ב והר"מ בפי' המשנה כ' וטבול יום אוכלה ענינו חלת ח"ל שאין לה שיעור עכ"ד לכאורה משמע דקאי על עיקר חלת ח"ל שאין לה שיעור והוא תמוה דמבואר בדבריו פ"ה מה' בכורים דין י' דיש לה שיעור א' ממ"ח כדין חלה

טמאה וכן כ' בש"ע סימן שכ"ב סעיף ה' הן אמת דמדברי הרא"ש והתוס' ר"פ כל הבשר ותוס' בכורות דף כ"ח מבואר דס"ל דאין לה שיעור כמ"ש בסמוך אבל דעת הר"מ אינו כן כמו שכתבנו ועוד קשה דמאי ענינו הכא ומאי נתינת טעם הוא דלכך טבול יום אוכלה הואיל ואין לה שיעור וצריך לדחוק ולפרש דמפרש דקאי על זו שאין לה שיעור דכ' לעיל דבח"ל מפרישין ב' אחת לאור ואין לה שיעור וא' לכהן ויש לה שיעור וע"ז מפרש דהא דתני וטבול יום אוכלה קאי על אותה חלה שאין לה שיעור דהיינו חלת האור אבל אותה דיש לה שיעור והיא הניתנית לכהן אפי' זב שלא טבל מותר בה כדכתיבנא ומה שהוצרך לסמן אותה שאין לה שיעור ולא פי' בהדיא וטבול יום אוכלה לחלת האור כמו שפי' הרע"ב אפשר שרצה לכלול בזה גם חלת ארצות שכבשו עולי מצרים דתני במציעתא דשם חלה הניתנית לכהן אין לה שיעור לפי שאינו עיקר חלה כמ"ש לעיל סעיף א' ולכך כיון שאין לה שיעור הואיל ואינו עיקר חלה נאכלת לטבול יום אבל למי שלא טבל לא ול"ד לחלת הנאכלת דח"ל דנאכל אף לזב ובע"ק שלא טבלו כמ"ש דשאני חלה שני' דח"ל דאינו קבוע דאי איכא כהן קטן או גדול שטבל אינו מפריש רק א' משא"כ בחלה ב' דא"י דקבוע וכעין שמחלקים התוס' והרא"ש ר"פ כל הבשר בין חלת ח"ל הסמוכים לרחוקים עי"ל דכוונת הר"מ אותו חלת האור דאין לה שיעור דוקא נאכלת לטבול יום ולאפוקי חלת האור דמציעתא דיש לה שיעור אינו נאכלת אף לטהור גמור וטעונה שריפה כן צ"ל דבריו וכך הוא שיטתו בפי' המשנה דהא דתני וטבול יום אוכלה קאי על חלת האור:

**ד**

**נמצינו** למידין דלפי דבריהם חלת א"י שכבשוה עולי בבל א"צ רק חלה א' ונאכלת בזמן שהיו מוחזקין שם בטהרה ועכשיו שאינן טהורין מטומאת המת שם מפרישין חלה אחת ונשרפת כ"כ הר"מ שם ובש"ע סימן שכ"ב פסק ג"כ כן ובאמת לפי טעם התוס' והרא"ש שהעתקנו בסעיף א' דטעם חלה שני' במציעתא שלא תשתכח תורת חלה כ"ש דעכשיו בא"י ראוי להפריש חלה ב' שלא תשתכח דמה במציעתא דאז היה נאכלת חלה בא"י גזרו על הסמוכין לח"ל להפריש חלה ב' שלא תשתכח כ"ש עכשיו דאינו נוהג בשום מקום שוב מצאתי בתוס' בכורות כ"ז ב' סוף ד"ה וכי שכ' כן להדיא דצריך להפריש ב' לאכילה שלא תשתכח איברא דהר"מ לטעמיה אזיל דס"ל דהטעם דמכזיב ועד הנהר צריך להפריש ב' לפי שאין הטומאה מפורסמת שלא יאמרו טהורה נשרפת ועכשיו שהן טמאין טומאה מפורסמת טומאת המת ל"ש טעם זה וכ"כ הרא"ש ר"פ כל הבשר ולדברי התוס' דצריך להפריש בא"י ב' חלות נראה לע"ד דאותו של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור כמו מכזיב ועד הנהר במציעתא דמשנתינו דלזה מדמי לה התוס' בבכורות

שם וממנו למדו דצריך ב' חלות ול"ד לחלת ח"ל דשל כהן יש לה שיעור דהתם שניהם אין להם עיקר מה"ת ומוטב להרבות בנאכלת משא"כ כאן דעיקרו הראשונה שיש לה עיקר ושני' מטעם גזירה לכך אין לה שיעור אבל הראשונה הנשרפת צריך שיעור אחד ממ"ח כמ"ש הר"מ וטוש"ע סימן שכ"ב וחלה הנאכלת יש לעיין אי מותרת לטמאים שלא טבלו ומקום הספק דהנה דעת התוס' והרא"ש דחלת ח"ל הרחוקים מא"י חלה שני' הנאכלת מותר אף לטמאים שלא טבלו דל"ד לחלה הנאכלת דסמוכין דקביעא משא"כ זו שאינה קבוע' דאי איכא כהן שטבל א"צ רק חלה א' והנה לפי טעם זה י"ל דגם חלה שני' הנאכלת עכשיו בא"י אינה קבוע דבזמן שהי' טהורים א"צ רק חלה א' או דלמא דסוף סוף השתא קבוע הוא ומה שעבר אין ול"ד לחלה הנאכלת דח"ל דגם עכשיו לא קבוע' ולפי טעם הב' שכ' דהואיל ומקילין בחלת האור דח"ל להיות נאכל לטבול יום מקילין בנאכלת להיות נאכלת לטמא גמור א"כ פשיטא דבא"י כיון דאין מקילין בחלת האור להיותה נאכל לטבול יום גם בחלה הנאכלת לא מקלינין להיותה נאכל לטמא גמור אבל לטבול יום ודאי נאכלת כחלת ח"ל הסמוכין ודו"ק:

## ה

**ומכזיב** ועד הנהר שהן ארצות שכבשו עולי מצרים ולא עולי בבל צריך להפריש ב' אחת לאור והוא העיקר ויש לה שיעור ואינה נאכלת אפילו לכהן טהור גמור כמש"ל סעיף ג' בסופו והטעם לפי שהיא תרומה טמאה וכן נראה מדברי הר"מ בפ"ה מה"ב והב' נאכלת לכהן וכבר בארנו בסעיף ג' בפירוש דברי הר"מ בפי' המשנה דיש לדייק מיניה דנאכלת לטבול יום ואע"פ שכ' הר"מ בפ"ד מה' בכורים דין יו"ד חלת ח"ל הואיל ועיקרו מד"ס אינה אסורה אלא למי שיוצא טומאה מגופו וכן אם היה שם כהן שטבל כו' דמשמע דוקא ח"ל דעיקרה מד"ס אבל מכזיב ועד הנהר משמע מדבריו דחשיב קצת דאוריית' כמבואר בירושלמי דלכך הראשונה יש לה שיעור הואיל והיא מה"ת מ"מ נהי דהוא עיקרו מדאוריית' היינו אותה הנשרפת אבל שני' הנאכלת ודאי ואינה אלא מדרבנן ומותרת לטבול יום ואפשר לומר דאפי' לטמא גמור שלא טבל מותרת כמו מהנהר ולפנים בחלוקה הג' דמותרת חלה הנאכלת אפי' לטמא גמור כגון זב שלא טבל לדעת הר"מ וכמ"ש לעיל סעיף ב' ויש לדון בק"ו ומה התם דהנאכלת מתחזיא כעיקר דהיא יש לה שעור מכ"ש הכא דהנאכלת אין עיקר החלה דהרי אין לה שעור ועוד דע"כ אינו עיקר החלה דאי היא עיקר החלה היכא נאכלת הואיל והיא טמאה וי"ל דבאמת אינ' נאכלת לטמא שלא טבל דל"ד לחלה הנאכלת דח"ל דאינה קבוע דאם יש כהן שטבל אין מפרישין רק א' לדעת הר"מ אבל זו קבוע דאפי' לכהן טהור גמור אין מאכילין

הראשונה כמש"צ וצריך לעולם להפריש ב' ועוד הואיל ומחמרינין בחלות האור דידי' שאינו נאכל אפי' לטהור גמור משא"כ בחלת האור דח"ל דנאכלת לטבול יום לדעת הר"מ לכך מחמרינין ג"כ בחלה הנאכלת שאין מאכילין אותה לטמא גמור אבל טבול יום אוכלה כמש"ל:

**1**

**מן** הנהר ולפנים היכא דאיכא כהן קטן או גדול שטבל לקריו או לזיבתו א"צ להפריש רק אחת ונותן אותה לכהן זה ואוכלה ואם לאו מפרישין שתים אחת לאור וא' לכהן אפי' הוא טמא גמור שלא טבל מותר לאוכלה כך הוא שיטת הר"מ דהא דתנן במשנה דמפרישין ב' היינו דוקא בדליכא כהן שטבל והרב בכ"מ כ' דנ"ל ראיה להר"מ מהא דתנן במשנה פ"ד דחלה ר"ג אומר שתי חלות בסוריא ר"א אומר חלה א' משמע דאפי' לר"ג דוקא בסוריא ב' חלות ודבריו תמוהים מאוד דהתם טעמא דר"ג משום דס"ל סוריא כח"ל ור"א ס"ל כא"י גמורה ועוד דלדבריו פליגי היכא דאיכא כהן שטבל ס"ל לר"ג דאעפ"כ ב' חלות ובח"ל מודה דבכה"ג א' א"כ ראוי לפסוק כר"ג נגד ר"א דשמותי הוא כ"כ להדיא בפי' המשניות והלכה כר"ג בשני המאמרים והר"מ כלל סוריא עם ח"ל שם בדין ח מבואר דלדידיה אף בסוריא היכא דאיכא כהן שטבל אין מפרישין רק א ור"ג דקאמר ב' ע"כ בדליכא כהן שטבל וכאידך דר"ג דשלש ארצות לחלה דאיירי בדליכא כהן וא"כ אין ראיה כלל מהכא דהכא פליגי אי עפר סוריא טמא דר"א משוה לה כא"י גמורה דאין עפר טמא וא"צ אלא חלה אחת וכ"כ הר"מ להדיא בפי' המשנה והנה היכא דליכא כהן שטבל משמע מדברי הר"מ דאין לו עוד תקנה כ"א להפריש ב' כמ"ש להדיא ותמהני דאכתי הוי ליה למינקט תקנת' ליבטליה ברוב. וכדאיתא בברכות שם דף ק"ז:

**רבה** מבטיל לה ואוכלה בימי טומאתו אף דהתם לענין תרומות ח"ל איתא מ"מ לדעת הר"מ תרומה וחלה כהדדי נינהו כמו דלענין טבול יום וקטן שלא ראה קרי אף שטמא טומאת מת כהדדי נינהו והתוס' והראה דקשיא ליה להר"מ הא דתקנו ב' חלות בח"ל ולא תקנו ב' תרומות וכמו שהקשו בתוס' וע"ק לי דלמאי הוצרכו חלת האור לבטלה ברוב וקושיא זו הקשה ג"כ הר"ש בפי' המשנה פ"ד דחלה שם אף שמדברי התוס' והרא"ש ר"פ כל הבשר נראה דהיכא דאפשר לבטלה יכול לבטלה וא"צ ב' חלות אך זה דוחק גדול דא"כ נפל פיתא בבירא דזה מן הזרות הנפלא שלא יוכל לבטלו ברוב חולין והאיך תני במשנה דמפרישין ב' חלות דמשמע דעל הרוב מפרישין ב' חלות ולפי האמת לא תמצא הדבר כ"א פ"א ביובל שלא יהיה במציאות כהן קטן וכ"ג שטבל שלא יוכל לבטלו ברוב ע"כ מכח ב' קושי' אלו ס"ל להר"מ דבאמת קימ"ל דאין מבטלין איסור לכתחילה אפי'

אסור דרבנן רק בתרומה מחמת פסידא דתרומה שהיא הרבה מאד מדגן תירוש ויצהר תרומה ותרומת מעשר ולהפסד מרובה חששו ותקנו שיהא מבטלה ברוב אבל בחלה שאינה רק מן העיסה המגולגלת שיש בה שעור חלה ומפרישין ממנה א' ממ"ח להפסד מועט לא חששו משא"כ תרומה ותרומת מעשר יעלה לסך רב דלפעמים לבעה"ב אחד יש לו אלף כורין חיטים ויהיה מהן תרומ' ותרומת מעשר כך כורין וכן בתירוש ואיך יהיה סך רב כזה לחיבור ולשריפה ע"כ חשו לזה ותקנו לבטל ברוב ולכתחילה וא"ל דיתקנו ב' תרומות ואותה של אור לא יהי' לה שעור והשני יהי' לה שעור ותאכל לכהן ולא יהיה הפסד גדול שיפריש חטה א' מאלף כורין וישליכנו לאור וכמ"ש בחלה דאותו של אור אין לה שעור וי"ל כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תקון ובחלה כיון דמה"ת אין לה שעור כמ"ש הר"מ וטור וש"ע סי' שכ"ב במקום פסיד' אוקמוה אדאו' אבל תרומת מעשר כיון דמדאוריית' יש לה שעור כל דתקון כעין דאורייתא תקון וא"צ לתקנו ב' תרומות בתרומה דאין לה שעור י"ל דלא אתי לחלק בין תרומה לתרומת מעשר דשם תרומה אחת והכתוב הקישן זה לזה כדגן מן הגורן וא"כ השתא לא צריכין לחלק ולומר בתרומה הפרשתה מרובה מחלה דבל"ז ניחא דחלת האור אין לה שעור הואיל ומה"ת אין שעור לחלה אבל תרומת ח"ל צריך שעור כיון דמה"ת יש לה שעור לכך חשו להפסד מרובה והתירו לבטלם ברוב ולאוכלם בטומאה וא"צ להפריש ב' תרומות וא"כ יתיישבו הקושיות שכתבנו ויתיישבו דברי הר"מ שלא כ' הך תקנתא דמבטלה ברוב דא"ל דס"ל כהר"ן בפרק א"ע דדוקא היכא דנתערב ממילא יכול להוסיף אבל לערבו בתחילה לא ז"א דהא בפ' י"ג מה' תרומות כ' דאף לכתחילה מבטלים אלא כדכתיבנא דדוקא בתרומה משום פסידא דתרומה משא"כ בחלה.

**ז**

**והנה** נתבאר בסעיף הקדום דין חלת ח"ל שאנו צריכין לה עתה דלדעת הר"מ בדאיכא כהן קטן או כ"ג שטבל מפרישין אחת ואם לאו לא יבטלה ברוב אלא מפרישין א' לאור ואין לה שעור וא' לכהן ויש לה שעור ומותרת אף לטמא ועדיין צריכין לבאר אם מותרת לזר ומדברי התוספות והרא"ש ר"פ כל הבשר מבואר דאסור לזר אף שמתירין אותה לכהן טמא. אך מדברי הר"מ בפ"ה מה' בכורים דין י"ב שכתב ואם היה שם כהן קטן או כהן שטבל ה"ז מותר לאכלה עם הזר על השלחן שאינה מדמעת ולכאורה קשה דלאיזה צורך הוצרך לכתוב אם היה שם כהן דאף אם אין כהן דמפרישין ב' הוי מצי למנקט הדין בחלה השני' הנאכלת דאוכלין אותה עם הזר והו"ל למסתם חלה הנאכלת לכהן בח"ל אוכלין אותו עם הזר על השלחן וא"ל דלרבותא נקט ואם היה שם לאשמועינן דאפי' חלה

זו שהוא עיקר החלה שאין מפרישין אלא אותה אעפ"כ אינה מדמעת דא"כ הו"ל למיתני הכין חלת ח"ל אפי' במקום שאין מפרישין אלא אחת כו' מדכ' ואם דמשמע שהוא תנאי משמע דמיירי דוקא באופן זה אבל היכא דמפרישין ב' לא משכחת להאי דינא וע"כ לומר דס"ל בחלה שני' בח"ל מותרת אף לזרים כיון דאינה חלה כלל דמי חמירא זרים מזבים ומצורעים דטמאים טומאת הגוף דבכרת ואעפ"כ אוכלין אותה ועיקר הדבר שמפרישין אותה ונותנין לכהן (שלא תשתכח תורת חלה שניתנ' לכהן שיסברו דחלה אינה ניתנת לכהן אלא נשרפת ואחר שנותנן לכהן רשאי הכהן) להאכילה לזרים כמו מתנות כהונה אך קשה דא"כ הו"ל למיכתב בדין שכ' שם דמותרת לזבים הו"ל למיכלל ולכתוב גם לזרים וי"ל דהתם כ' זבים דלא תקשי מה מועיל ב' חלות דעדיין מי יאכל חלה הב' ואי דאיכא כהן שטבל א"צ לב' לזה הוצרך לכתוב דבאמת מיירי דליכא ולכך מפרישין ב' והשני' מותרת אף לזבים אבל זרים אין שם מקומו לכותבו ועדיין צ"ע לפי שלא מצאתי הדבר מפורש בר"מ:

## סעיף ח

**היכא** דאיכא כהן קטן דמפריש אחת ונותנו לכהן ורשאי לאוכלה עם הזר על השלחן וזו ששנינו במשנתינו ונאכלת עם הזר על השלחן דקאי להר"מ אחלה ראשונה ומדברי הר"מ בחבורו שם מבואר דמשמיענו דל"ח שמא תתערב חולין עם החלה לפי שאינה מדמעת אפי' נתערבה שוה בשוה והוא מדברי הירושלמי העתיקו בכ"מ שם והר"ש בפ"ד דחלה שם פי' המשנה ע"פ שיטת הירושלמי דונאכלת פי' שהכהן והזר מערבין פתן ואוכלין ולדעתי פי' הר"ש יותר נכון בירושלמי דאי לפי' הר"מ דאין מערבין לכתחילה רק דונאכלת בשלחן א' ול"ח שמא יתערבו כנ"ל למידק בירושלמי דכאן מתבטל אחד באחד דלמא הטעם דל"ח שיתערבו כיון דאף אם יתערב הוא אסור דרבנן ולא גזרינן גזירה לגזירה ואף שהש"ך בסימן שכ"ב ס"ק ב' כתב דשכיח שיתערבו יחד ול"ח ספק קשה מנ"ל למידק דמתבטל א' באחד מה שלא מצינו כן בכל התורה עדיפא למימר הטעם דח' ספק שמא לא יתערב וספיקא במידי דרבנן שרינין ולא גזרינן למיסר אכילה שמא יתערב ולא ידעתי איך פשיטא להש"ך דשכיח שיתערב ועוד דאם יתערב באמת לא יאכל הזר ומנ"ל דמתבטל אחד באחד וא"ל דא"כ מאי קמ"ל דנאכלת עם הזר מאי רבותא י"ל דקמ"ל דלא גזרינן העלאה אטו אכילה וכדמשמע בר"פ כל הבשר דזהו רבותא דמשמיענו במשנתינו ומנ"ל להירושלמי להוכיח ממשנתינו דמתבטלת אחד באחד ועי"ל דבאמת אם יתבטל אחד בא' אסור והא דל"ח שמא יתערב דאיכא ספיקא טובא שמא לא יתערב ואת"ל דיתערב שמא יתערב ברוב ואף אם יתערב במחצה אכתי מותר לאוכלן כ"א בפ"ע

ועל כל א' ספק שמא חולין הוא וא"ל דדייק מדסתים ותני ומותר לאוכלן עם הזר על השלחן ולא ביאר כלל משמע דאף דאיכא על השלחן חולין ותרומה בשוה מותר דאף אם יתערב יתבטל א' בא' ז"א דאם תרצה למידק מדסתים תידוק דמתבטל אפי' עם החולין המיעוט מדסתם ועוד דאכתי איכא ספיקי טובא דכתיבנא אף שהן שוים מ"מ אטו כל הלחם מתערב ודאי דאינו מתערב רק פרוטה מזו בזו ואכתי איכא למימר שמא החולין הרוב בערוב זה שהפרוסה מדחולין היה גדולה מפרוסת חלה ועוד יש להקשות כמה קושיות לפי פי' הר"מ אלא ברור כפי' הר"ש דונאכלת ר"ל דמערבין אותם עם החולין ואם תיקשי ליתני בהדיא ומערבין אותה כו' וע"ק מנ"ל דמחצה ע"מ מיירי דילמא היכא דאיכא חולין רוב וכ"ת מאי קמ"ל י"ל דקמ"ל דלכתחילה מבטלין ועוד דל"ג דלמא יאכל חלה בפ"ע וכדפי' הר"ש דזהו גזירת הש"ס בר"פ כל הבשר העלאה אטו אכילה י"ל דחדא קושיא מתורצת בחבירתה דאי הוי תני מערבין לא הוי ידעינן אי במע"מ אי ברוב לכך תני ונאכלת עם הזר על השלחן דהתם א"א שיתבטל ברוב דחשיב קבוע דעל שלחן זה מונח בקביעות חלה וחולין והוא לא ידע איזה חלה ואיזה חולין ומותר לזר ליקח ממקום הקביעות דהיינו מן השלחן ולאכול ש"מ דמתבטל א' בא' וממילא דרשאי לערב לכתחילה אחד בא' ודוק ובזה יתיישב מה שהקשיתי דמנ"ל דהמשנה משמיענו דרשאי לערב דלמא מיירי דאינו מתערב כלל ול"ח לערוב וקמ"ל דרשאי להעלותו (ולא גזרינן העלאה אטו אכילה ולפמ"ש א"ש דא"כ הו"ל למיתני ומעלין אותו על שלחן) על שלחן הזר כמ"ש בפכ"ה העוף עולה על השלחן ומדקאמר ונאכלת משמע דמשמיענו רבותא זו דנאכלת ממקום קביעתה אף שנתערב דמדינא חשיב קבוע כמע"מ אפי' מב"מ כמו בחנות שנתערב טריפה עם הכשרות דחשיב קבוע דרבנן בסי' ק"י והטור בסי' שכ"ג כ' גם לדעת הר"מ דמותר לערבו לכתחלה שוה בשוה ואין משמעות דבריו כן כמ"ש הב"י אך שיהיה מבואר דחלת ח"ל שנתערבו בשוה מותר לדעת הר"מ והוא מ"ש במשנה ונאכלת עם הזר על השלחן ובספר ראש יוסף בחולין ר"פ כל הבשר הקשה דלפ"ז רב יוסף שם דדייק ממשנה זו דאין גוזרין גזלג"ז קשה דהא יש לגזור גזירה א' אטו חלת א"י דאורייתא דאינה בטילה ולמה מותר תערובות שוה בשוה בחלת ח"ל נגזר אטו חלת א"י דתערובתה שוה בשוה אסור מדאורייתא ודבריו אינם נכונים מכמה טעמים חדא דחלת א"י ג"כ אינם דאוריית' אפי' בימי עזרא דבעי' בבואכם בביאת כולכם כמ"ש הר"מ וסמ"ע סימן שכ"ב ועוד דבאמת ידע רב יוסף דלמגזור חלת ח"ל אטו א"י לא גזרינן כמו דאמרינן דחלת ח"ל מותר לטבול יום ולא גזרינן אטו חלת א"י משום דלא מיחלפא בחלת א"י שנאכל חלה טמאה לכהן טבול יום דמידע ידעו דחלת ח"ל אינה חלה גמורה

ועוד דר' יוסף באמת לא פי' דמאי דתני במשנה ונאכלת היינו שמותר לערב שוה בשוה רק דהוי ס"ל דקמ"ל דלא גזרינן העלאה אטו אכילה אבל לפי מה דאסיק אביי דהך לאו חידוש הוא כיון דליכא למיגזר אטו שום חלה דאורייתא וא"כ מאי קמ"ל במשנה לכך הוכיח בירושלמי לפרש דקמ"ל דמערבין אחד באחד וא"צ לדחוק כמו שדחק הר"ש בפ"ד דחלה והש"ך בסי' שכ"ג ס"ק ב' ליישב סוגיא דחולין עם הירושלמי ולפמ"ש לק"מ דהירושלמי אזיל לפי מסקנת אביי בש"ס דילן ודוק:

## סעיף ט

**ולענין** אי רשאי לבטלה ברוב ולאוכלה בימי טומאתו אינו מבואר בדברי הר"מ ואף שכתבנו לעיל בסעיף ו' דלהר"מ לא תקנו כאן לבטלה ברוב ולהפריש חלה א' היינו היכא דליכא כהן שטבל אבל היכא דאיכא כהן שטבל ונותנו לו ואח"כ נטמא לקרי או בזוב אי רשאי לבטלה ולאוכלו לא נתבאר בדבריו והנה, בש"ע סי' שכ"ב דין ה' כ' דחלת ח"ל היכא דאיכא כהן קטן או גדול שטבל מפרישין א' ואם לאו מפרישין ב' ולא כ' דעדיין איכא תקנתא להפריש א' ולבטלה ברוב ע"כ מוכח דסבירא ליה כדכתיבנא בס"ו דבחלה אין מבטלין ברוב בשביל זה ואעפ"כ בסי' שכ"ג סעיף א' כ' ומותר לבטלה ברוב ואוכלה בימי טומאתו נראין הדברים דמחלק דלהפריש מתחלה חלה שאינה ראוי להאכיל כי אם עד שיבטלה ברוב אין מפרישין דזהו לא חשיב הפרשה כלל כיון דאינו ראוי לאכילה ומה שנאכל ע"י ביטול לא חשיב חלה כלל כ"א חולין כיון שנתבטלה בחולין לכך עדיף להפריש חלה אחרת להאכילה לכהן טמא אבל היכא דכבר הפריש כדינה להאכילה לכהן טהור בעיני' בלי תערובות ואח"כ כשבא ליד כהן ונטמא הכהן רשאי הכהן לבטלה לאוכלה בימי טומאתו ויצא לנו תי' אח' על קושית הר"ש המוזכר לעיל סעיף וא"ו דלמה מצריכין ב' חלות לבטלה ברוב דז"א דזה לא חשיב הפרשה כלל כיון דאין הכהן ראוי לאוכלה כ"א ע"י שיבטלה ויהיה חולין עדיף שישאר שם החלה במקומה וישרפנו ואי שלא ישתכח תורת חלה יפריש עוד אחרת אבל היכא דכבר בא ליד כהן ורוצה לבטלה רשאי כיון דכבר חל שם חלה עליו והוא שלו רשאי לעשות בה מה שירצה אבל שניתן לו לכתחלה שלא לאוכלה רק לבטלה לא מיסתבר ולפ"ז גם בתרומה אין רשאי ליתנה לכהן טמא ולבטלה והדרא קושיא לדוכתא למה לא תקנו ב' תרומות כמו שהקשו התוס' ונצטרך לחלק כמ"ש התוס' או כמש"ל ס"ו ודוק:

## י

**הנה** בארנו דעת הר"מ דס"ל דמן הנהר ולפנים אי איכא כהן שטבל א"צ ב' חלות והא דתנן דמפרישין ב' בדליכא ואז צריך להפריש א' לאור וא' לכהן וחלה דלכהן מותר אף

לטמא גמור שלא טבל והא דתנן במשנה ונאכלת לטבול יום היא על חלת האור ולא על חלה שני' דא"צ טבילה כלל לגבה והא דתנן ונאכלת עם הזר על השלחן הוא ג"כ על חלה ראשונה במקום דאין מפרישין אלא א' כגון דאיכא כהן שטבל אז נאכלת ואף אם נתערב בטילה בשוה כמ"ש לעיל. איברא דאחר העיון שיטתו אינה נכונה בפי' המשנה חדא דלמה סתים ותני במשנה דמן הנהר ולפנים ב' חלות דע"פ רוב אינה רק חלה אחת דהוא על הזרות שלא ימצא כהן קטן ואי כהן שטבל עדיפא הו"ל למתני עיקר דינא דצריך חלה א' ונאכלת לטבול יום ואי ליכא כהן שטבל מפרישין ב' וכהאי לישנא אמר רבינא בבכורות דכ"ז שם וע"ק דבמשנה תני ונאכלת לטבול יום ובש"ס נקיט ואכיל לה כהן קטן ולא הוזכר טבול יום וא"ל דלכך במשנה נקיט טבול יום להשמיענו פלוגתא דר' יוסי דא"צ טבילה כלל דא"כ למה נקיט בש"ס כהן קטן לבד (והתוס' לפי שיטתם תי' זה כמ"ש בסמוך אבל לשיטת הר"מ לא מתיישב בזה דהרי במשנה הוזכר ט"י ולהר"מ חלה דמשנתינו הוא החלה המוזכרת בש"ס) ולמה נקיט במשנה טבול יום לבד וא"ל דלא הוצרך להזכיר כהן קטן דכ"ש הוא מטבול יום דמחוסר הערב שמש דז"א דגם בכהן קטן איכא רבותא דנותנין לו ול"ח שיאבדה וכדס"ל להתוס' הך חששא באמת במקום דמפרישין כשיעור וע"ק דהיאך קאמר ונאכלת לטבול יום פי' חלת האור כמ"ש הרע"ב והר"מ דהא במקום דאיכא טבול יום אין כאן חלת האור כלל לשיטתם דבכה"ג אין מפרישין רק א' ונאכלת וע"ק דנאכלת משמע דקאי אדסמיך ליה דמיירי בחלה הנאכלת ולא בחלת האור דאיך שייך בחלת האור ונאכלת וע"ק דקאמר ונאכלת עם הזר דמשמע שאינה מדמעת כפי' הר"מ וקשה ממנחות ס"ז דמבואר שם דתרומת ח"ל מדמעת וכמו שהקשו בתוס' ומ"ש הרשב"א דמדמעת בפחות ולא בשוה לא נהירא דלישנא דמדמעת לא משמע הכי וכן השיג עליו ביש"ש ר"פ כ"ה:

**סעיף י"א** אשר ע"כ נראה שיטת התוס' עיקר בפי' המשנה דמן הנהר ולפנים הואיל והוא סמוך לא"י ומתחזי חלה דידהו כחלת א"י אין נאכלת החלה אפילו לכהן טהור גמור דהואיל והיא טמאה אם יהא נאכל אתי למיטעי גם בא"י לומר חלה טמאה רשאי לאוכלה כהן טהור ע"כ הצריכו לשורפה תמיד וחלה ב' מפרישין לכהן שלא תשתכח תור' חלה ועל אותה הב' אמרו דיש לה שיעור והנשרפת אין לה שיעור ופי' התוס' הטעם הואיל ושתיהן מד"ס מוטב להרבות בנאכלת ולענ"ד היה נראה טעם פשוט דעיקר החלה היא הנאכלת רק שהצריכו לשרוף א' משום גזירה שלא יאכלו חלה טמאה גם בא"י נמצא הנשרפת אינה עיקר החלה רק משום גזירה ולכך אין לה שעור והנאכלת יש לה שעור ושעור הנאכלת לא פי' התוס' אי מחשבינין לה לעיסה שנטמאה באונס

דשיעורה א' ממ"ח וכדעת הר"מ בפ"ה מה' בכורים או א' מכ"ד דע"כ ל"א בפ"ב דחלה דנטמאת עיסתה שוגגת או אנוסה א' ממ"ח אלא בא"י דבנטמאת לשריפה אזלי ולמה לנו להרבות בשיעורה כיון שהולכת לאיבוד אבל הכא דנאכלת מנ"ל להקל בשעורה ובאמת יש להפליא על הר"מ שכ' בפשיטות א' ממ"ח מנ"ל זה ועוד כיון דהטעם שלא ישתכח תורת חלה הנאכלת אם נפריש אחד ממ"ח הנאכלת איכא חשש יותר שישתכח ויסברו דחלה הנאכלת שעורה אחד ממ"ח ועדיף שלא להפריש דהתם לא יצמח הקילקול כל כך דלא ראינו אינו ראיה משא"כ אם יפרישו אחד ממ"ח ראיית ראינו ראיה מהרה יבנה בהמ"ק ויאמרו אשתקד ראינו שהפרישו אחד ממ"ח חלה נאכלת וי"ל דל"ח לזה כיון דשיעור החלה מדרבנן דמדאורייתא שעורה א' פוטרת משא"כ אם לא יפרישו כלל אתי לאשתכוחי תורת חלה דאוריית' ודוק ועל אותה השני' הנאכלת דסיים בה קאמר ונאכלת לטבול יום שלא החמירו בה במו בתרומה דאורייתא ואי משום דלא אתי למיטעי בא"י כבר שרפו אחת ואיכא היכר' ועליו אמר ונאכלת עם הזר והיינו החלה השני' שאינה מדמעת ולא תיקשי מהך דמנחות ס"ג דמשמע דמדמעת דהתם בחלה ראשונה ר"ל בתרומה שהוא כעין חלה ראשונה דהכא כן כ' התוס' בפ' ר"י במנחות ס"ז והרא"ש סוף ה' חלה וחלה שני' דמשנתינו הואיל ויש לה שעור אינה נאכלת לכהן קטן שלא יאבדה לכך לא נקיט במשנה קטן ורבינא דנקיט קטן לרבותא להשמיענו דחלה דידן הרחוקים מא"י א"צ שעור והוא משהו ולכך רשאי ליתנה אפי' לקטן:

## סעיף יב

**ולדידן** שאנו רחוקים מא"י ולית לן למגזר משום לתא דחלת א"י לכך באיכא כהן קטן או טבול יום אין מפרישין אלא אחת ונותנו לכהן וכ' התוס' דחלה דידן אף שאין מפרישין אלא אחת הנאכלת לכהן טבול יום מ"מ אין לה שעור ולדידהו קשה טובא מנ"ל להקל כל כך השת' בחלה הסמוכין לא"י דמפרישין ב' מ"מ יש שעור ונאכלת מכ"ש לדידן דאין מפרישין אלא אח' לאכילה דראוי שיהיה לה שעור ודוחק לומר דוקא בסמוכין דמתחזי כחלת א"י צריך שעור משום גזירה דלא אתי למיטעי בחלת א"י דג"כ אין לה שעור ז"א כיון דמדאוריית' בא"י ג"כ א"צ שעור רק מדרבנן לא שייך למגזר ח"ל אטו א"י דהוי גזלג"ז ועוד כיון דהצריכו חכמים להפריש חלה לדידן ולהאכילו לכהן כל דתיקון כעין דאורייתא תקון והו"ל להפרישו כשעורא ומ"ש בדרישה סימן שכ"ב אות י"ב בזה דבריו דחוקים ואי ליכא כהן קטן או גדול שטבל יכול ליתנה לכהן טמא ולבטלה ברוב ואם אינו רוצה לבטלו ברוב אזי מפריש ב' ואחת נשרפת והב' נותן אותה לכהן טמא גמור שלא תשתכח תורת חלה ושתיהן אין לה שעור לדעת התוס' ובאמת יש קצת תימא

כיון דכל עיקר שאנו מפרישין הב' הוא שלא תשתכח תורת חלה מאי היכרא איכא בזה שניתנה לכהן טמא גמור דכמו זר נחשב הוא ועדיין תשתכח תורת חלה דאתי למיטעי בנאכלת לטמא גמור וי"ל דלענין טומאה איכ' היכר' כיון שכבר שרפנו א' ואין להקשות דאכתי אתי למימר דטומאת החלה אסורה לכך שרפנוהו אבל טומאת כהנים שריא דז"א דטומאת הגוף חמור מטומאת קדשים דאית בה כרת ועוד דאף בטומאת הגוף כיון שנגע בה טמאוהו איכא ג"כ טומאת קדשים וע' בחולין ק"א א' בתוס' ד"ה בנטמא הגוף ואותה חלה שני' אינה מדמעת ומות לבטל א' באחד והתוס' בחולין ר"פ כל הבשר כ' בלשון ושמא אינה מדמעת אך במנחות דף ס"ז מסקי כן להלכה דבטולה א' בא' כההוא דירושלמי דדייק ממשנתינו ונאכלת עם הזר על השלחן ועיי"ש ליל בסעיף ח' וע"ש:

## סעיף יג

**ואכתי** איכא לספוקי לדידן היכא דאיכא כהן קטן או טבול יום שאין מפרישין אלא א' ומתבטלת ברוב או א' בא' להאכיל לזר והנה בזה איכא מחלוקת בין המעד"מ והש"כ בסי' שכ"ג לדעת המעד"מ דמסקנת הרא"ש כהרמב"ם דיכול לבטלה ברוב והש"ך שם השיג עליו דע"כ לא כ' הרא"ש כן אלא אחלה ב' דמתניתין שאינה אלא שלא תשתכח אבל חלה ראשונה לא א"כ לדידן שאין מפרישין אלא א' מתבטלת ברוב ע"כ תורף דבריו ולכאורה הקשה עניו קושי' עצומה ובכדי שלא ישוי' להגאון בעל מעד"מ טועה גמור נ"ל דהא נתבאר לעיל דחלה שני' ודמשנתינו עם חלה א דידן דין אחד להם כמו דחלה שני' אסורה לכהן טמא ומותרת לטבול יום כך חלה א' דידן ומבואר בתוס' ר"פ כל הבשר דחלה א' דידן נאכלת לכהן ט"י דאין להחמיר בה יותר מבחלה הנאכלת בסמוכין אלמא דס"ל לסברא פשוטה דחלה אחת דידן אינה חמורה מחלה ב' דסמוכין ואדרבא חלה אחת דידן קילא מחלה דמשנה דיש לה שעור וחלה דידן אין לה שיעור לדעת התוס' כמ"ש באות הקדום וא"כ אף דכ' הרא"ש על חלה שני' כן כוונתו על חלה ב' דמשנה דהוא כחלה אחת דידן וכן מבואר בתוספת מנחות דף ס"ז א' שכ' כן ועל חלה שני' דמשנה דבטולה א' בא' וא"כ כ"ש לחלה א' דידן דאין לה שעור דמתבטלת ברוב עכ"פ. איברא דממה שכ' התוס' בר"פ כל הבשר ובבכורות דהכהן מבטלה ברוב ואוכלה בטומאתה ואם אינו רוצה לבטלה צריך להפריש ב' חלות ואמאי לבטלה ברוב וליכלה זר משמע דאינה מתבטלת ברוב להיות מותרת לזרים אך יש לומר דשאני התם דעדיין לא בא ליד כהן ולא מתקיים מצות נתינה לכהן כלל אבל היכא דכבר בא ליד כהן יכול לבטלה לזר ודוק:

### סעיף יד

**ואכתי** איכא לברורי בתרומות ח"ל היאך מפרישין הנה דעת התוס' בר"פ כל הבשר שם דתרומה אין מפרישין אלא א' דאין לחוש שלא תשתכח רק בחלה דשייך בכל אדם המגלגל עיסתו אבל תרומה אין רגילין בה אלא בעלי קרקעות וממריחי תבואות עכ"ד והנה לכאורה נראה מדבריהם דבמקומות הסמוכים לא"י דמפרישין ב' חלות והעיקר הוא חלה הנאכלת רק דתקנו להפריש ג"כ חלת האור בכדי שלא יאמרו חלה טמאה נאכלת א"כ בתרומה דל"ש גזירה זו אין מפרישין רק א' ואוכלין אותה אכן ראיתי במהר"מ שיף שכ' לדעת התוס' דתרומה מפרישין א' והיא נשרפת וצ"ל דבאמת חלה ראשונה הוא עיקר וגזירה דיאמרו תרומה טמאה נאכלת שייך אף בתרומה רק להפריש שני' משום שלא ישתכח לא החמירו בתרומה דאין רגילין בה אלא בעלי קרקעות ול"ש גבה שלא ישתכח כ"כ והנה יש לעיין מכזיב ועד הנהר ועד אמנה דמפרישין ב' חלות כמ"ש במשנה במציעתא אי מפרישין שם ב' תרומות:

**והנה** הרב בתיו"ט במשנה כ' דברי התוספות שהזכרנו דבתרומה אין מפרישין אלא אחת אמציעת' דמכזיב ועד הנהר ובאמת התוס' לא כ' כך רק אסיפא דמן הנהר ולפנים וצריך לומר דמדעתו כ' כן דאין לחלק דזיל בתר טעמא כיון דטעם הדבר דבתרומה ל"ש שמא ישתכח א"כ ה"ה במציעת' א"צ להפריש רק אחת והיא נשרפת מדינא דתרומה טמאה היא והב' שתקנו בחלה משום שלא ישתכח בתרומה א"צ דלא שייך שמא ישתכח מטעם שכ' התוספת:

## אות ט טריפה וחיה

### א

**תנא** דבי רבי ישמעאל סבירא ליה טריפה חיה בחולין ר"פ אלו טרפות ועיין בכר"ו סימן כ"ט אות ג' דצידד לומר דר"י סבירא ליה רק מיעוט טריפות חיים רק דחייש למעוטי ייע"ש:

### ב

**ר'** זכאי ס"ל טריפה אינה חיה בנדה דף כ"ד בהמפלת גוף אטום ייע"ש ע' לקמן אות ז':

### ג

**רבי** ינאי ס"ל טריפה חיה דאמר עד לנקביו ייע"ש בגמ' עיין לקמן אות ז':

**ד**

**ר**' יוחנן ס"ל טריפה חיה עיין ברש"י שם ד"ה בין רבי ינאי לר' יהודה כו' ייע"ש לקמן אות זיין ובס' ארוך מש"ך ביו"ד סימן ק"ב בהג"ה מבעל מנחת אהרן האריך להוכיח דר"י ס"ל טריפה אינה חיה ואינה יולדת והך דנדה משמיה דרבא קאמר לה וליה לא ס"ל ועדיפא הו"ל לתרץ הך דנדה דהכוונה דמיעוט טריפות חיים וכמו שכתוב לקמן ס"ק ז':

**ה**

**רב** ששת ס"ל טריפה חיה בתמורה דף י"א ע"ב דאמר מודה בדבר שהוא מתה ולא בדבר שנטרפה בו משום דסבירא ליה טריפה חיה ויש לתמוה על הרמב"ם בפרק ט"ו מה' מעשה קרבנות ה"ב וכבר הקשה עליו הלח"מ ייע"ש היטב:

**ו**

**רב** חסדא ס"ל טריפה אינה חיה כך משמע בתמורה שם דאמר בדבר שהוא עושה אותה טריפה ייע"ש ובפ"ק דבכורות נהפכה הסוגיא דר"ח ס"ל טריפה חיה ורבא ס"ל טריפה אינה חיה וכ' התוס' בבכורות דהך דתמורה עיקר דר"ח ס"ל טריפה אינה חי':

**ז**

**רבא** ס"ל טריפה חיה בתמורה שם ולפי הגמ' דבכורות הוא איפכא דרבא ס"ל טריפה אינה חיה אך כ"כ התוס' דהאי דתמורה עיקר וכן בנדה דף כ"ג ע"ב דאמר רבא המפלת וושט נקוב אמו טמאה לידה וכ' רש"י והתוס' הטעם דס"ל טריפה חיה אך הרשב"א כ' הטעם (הובאו דבריו בכ"מ פ"י מהא"ב דין י"א) הטעם דאף למ"ד טריפה אינה חיה היא טמאה בוושטו נקוב שזה היה ראוי לבריית נשמה אלא שמא ניקב וושטו לאחר מכן וכל שעיקרו ראוי לבריית נשמה אמו טמאה לידה והר"ן בחדושיו לנדה הביא טעם הזה בשם הרמב"ן ודחה אותו דרבא טמאה ודאי קאמר ולא משכחת לה למ"ד טריפה אינה חיה דהא אפשר בתחלת ברייתו בכך והרמב"ם בפי"א מה' א"ב השמיט הך דוושטו נקוב וכ' הכ"מ הטעם דס"ל דטעמו דרבא משום טריפה חיה וכיון דקי"ל דטריפה אינה חיה אידחי הך דרבא מהלכה ואני תמה עליו דהרי הרמב"ם כ' נברא וושט שלו אטום כו' אינה טמאה לידה ואם איתא דס"ל לית הלכת' כרבא אזי מאי אריא אטום דאף רבא מודה דטהורה הלא אף נקובה אינה טמאה והו"ל לאשמועינן יותר בנקובה מבאטום דהוא פשיטא ונ"ל דטעמא דהר"מ ז"ל דספוקי מספקא ליה אי טעמא דרבא משום דס"ל טריפה חיה או דס"ל באמת טריפה אינה חיה וכמ"ש התוס' בתמורה דף י"א ע"ב דס"ל לרבא בפרק החולץ דספק טריפה משהינין לה יב"ח (הן אמת דבפרק החולץ ליתא שם הא דרבא וצ"ע) אך כ' הישו"ש בפ' אלו טריפות דהך דטריפה אינה חיה הכוונה דרובן

אינם חיים אבל מיעוט טריפות חיים ולכך בודאי טריפה לא מהני יב"ח וכן פסקינין ביו"ד סימן נ"ט ולפ"ז י"ל דטעמא דרבא דכיון דמיעוט טריפות חיים נמצא עקרו ראוי לבריית נשמה דיש מהם חיים ולכך מטמא ולפ"ז אפשר דהלכתא כרבא ולכך ספוקי מספקא ליה והשמיט לגמרי הדין ואין לדייק מדכ' דוקא וושט אטום משמע דוושט נקוב טמאה ודאי דאדרבה דוק מסיפא איפכא דמסיים אבל הפילה ידו חתוכה דמשמע דוקא יד שאינו עושה אותה טריפה ומוכח דמעיקרא הוא שלימה ואין תחלת ברייתו בכך כמ"ש הר"ן בחדושיו שם אבל וושט נקוב דהוא טריפה ומוכח דתחילת ברייתו בכך טהורה וליכא למשמע מינה כלל ועי"ל דלכך לא פסיקא ליה דוושט נקוב טהורה אף דטריפה אינה חיה דשמא נקב אח"כ ודוק ובזה י"ל מה דפליגי ר' זכאי ור' ינאי ור' יוחנן בטריפה חיה כדאיתא בנדה דכ"ד וכמש"ל אות ב' ג' ד' י"ל דכ"ע ס"ל טריפה אינה חיה רק הכוונה דר' זכאי ס"ל טריפה אינה חיה לגמרי אף המיעוט ולכך ראוי לבריית נשמה ור' ינאי ור"י ס"ל דמיעוט טריפות חיים נמצא ראוי לבריית נשמה ודוק וצע"ג ובפרט לפמ"ש ע' רובא אות ט' דר"י חייש למיעוט א"ש טפי. עוד י"ל דהרמב"ם ספוקי מספקא ליה אי טעמא דרבא דס"ל טריפה חיה אף בבהמה ולית הלכתא כוותי' או דס"ל טריפה אינה חיה רק באדם דאית ליה מזלא ולפ"ז אין ראיה דר' ינאי ור"י ס"ל טריפה חיה שמא רק באדם דאית ליה מזלא ודוק:

## ח

**שמואל** ס"ל טריפה חיה דאית ליה בנדה דכ"ד המפלת בריה שיש לה שני גבין וב' שדראות אמו טמאה לידה אף דהוא טריפה וע"כ דס"ל טריפה חיה וכ"כ הגאון בכר"ו סימן למ"ד ס"ק א' ייע"ש:

**אך** לפמ"ש לעיל באות זיין די"ל דס"ל מיעוט טריפות חיים ומ"ש הגאון שם בכר"ו סתרתי בחדושי לחולין וראיה לדברי מחולין דף נ"ג בשרקפא דספק דרוסות דאתא לקמיה דרב שדרינהו לקמיה דשמואל חנקינהו ושדינהו בנהרא ופריך בגמרא ולשהינהו יב"ח ומאי קושיא שמואל לטעמיה דס"ל טריפה חיה וע"כ כמ"ש דגם שמואל ס"ל ומודה דטריפה אינה חיה רק דמיעוט חי' שוב ראיתי שהגאון הנ"ל בסי' ל' ס"ק ה' הרגיש בזה וכ' לחלק בין אדם לבהמה וכמו שחלקתי לעיל באות זיין ודוק:

## ט

**רב** הונא ס"ל טריפה אינה חיה בחולין דף נ"ז ב' דס"ל סי' לטריפה י"ב חודש:

## י

**רבי** ס"ל טריפה אינה חיה שם דאמר סי' לטריפה ל' יום:

**יא**

**דעת** הכ"מ בפי"ג מה"ג דטריפות אדם חי יותר מי"ב חודש וכן נראה לכאורה מדברי הפסקי תוס' בזבחים דף קט" אך הרב בברכת הזבח שם ביאר כוונת התוס' על דרך אחר והעלה דמה שהוא ודאי טריפה באדם אינו חי יותר מיב"ח וכך הם דעת הרמב"ם והרשב"א הביאם הרב המגיד בפי"ג מה' גירושין וכן בירושלמי הביאו הרב המגיד שם:

**יב**

**דעת** הכרתי ופליתי בסי' ל"א (וע' בפ"ח סי' ל"א ביו"ד) בפי' התוספות דזבחים המוזכר באות הקדום דבאדם מיעוט טריפות חיים ולא בבהמה:

**יג**

**עולא** א"ר אלעזר ס"ל טריפה אינה חי דאמר בפ"ק דב"ק דף י"א ב' בבכור שנטרף תוך שלשים יום דנעשה טריפה שאין אביו חייב לפדותו והטעם כ' הנמוקי יוסף שם דטריפה אינה חיה אך הרא"ש כ' שם דאף למ"ד טריפה חיה פטור דגזירת הכתוב הוא ולשיטת רש"י דמפרש שנטרף שנהרג אין ראיה כלל לנ"ד ייע"ש וע' לקמן אות ל"ב שכתבנו דעולא ס"ל טריפה חיה וע' אות ל"ג:

**יד**

**רבינא** ס"ל טריפה חיה כך כ' התוס' חולין י"א ב' ד"ה ודלמא אך לתימה הב' שתי' שם י"ל דס"ל טריפה אינה חיה ייע"ש:

**טו**

**הא** דטריפה אינה חיה יליף לה ר"ל מזאת החיה אשר תאכלו חיה אכול שאינה חיה לא תאכל והר"מ בפ"ד מהמ"א יליף מלכלב תשליכון אותה ותמהו המפרשים למה לא יליף ר"ל מקרא דלכלב והר"מ מקרא דזאת החיה ובחדושי הארכתי בזה ויש ליישב בפשיטות דהנה באמת הך קרא דזאת החיה אינה מוכרח די"ל להיפוך זאת החיה תאכלו אבל חיה אחרת לא תיכול והנה באמת בגמ' ר"פ א"ט קאמר הכי למ"ד טריפה חיה אך אח"כ קאמר בגמ' דהאי זאת מבעיא ליה ללמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין והראה למשה זאת אכול וזאת לא תאכל ויליף לה דטריפה חיה מלהבדיל בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל דאף שחי' לא תאכל והנה יש להקשות דאכתי קשה דהא קרא דזאת החיה משמע דאינה חיה לא תיכול וש"מ דטריפה אינה חיה וא"ל להיפוך דזאת החיה אכול חיה אחרת לא תיכול דהאי זאת מבעי' ליה ללמד שתפס הקב"ה מכל מין כמ"ש שם וע"כ צ"ל דאף דהאי זאת לא מייתר ללמוד מינה דטריפה חי' מ"מ עכ"פ יש לומר גם עכשיו כן זאת החי' אכול חי' אחרת לא תיכול רק דמעיקרא דהוה הזאת מיותר אזי ס"ד

דמ"ד טריפה חי' יליף לה מהאי זאת דמשמע מיעוט זאת חי' אכול חי' אחרת לא תיכול אבל לבתר דמסיק הש"ס דזאת לא מיותר למילף מינה דטריפה חיה דאצטריך ללמוד שתפס הקב"ה כו' לכך צריך למילף טריפה חיה מקרא דלהבדיל בין החיה הנאכלת וכיון דמהא שמעינין דטריפה חי' ע"כ צריך לפרושי גם קרא דזאת החי' כהך גוונא דהיינו זאת החי' אכול חי' אחרת לא תיכול ודלא כר"ל דיליף מהכא ועיין היטב בסוגיות הש"ס ותבין שכוונתי בעה"י אל האמת בפי' הסוגיא עכ"פ יצא לנו מזה דהך דרשה דזאת החיה אינה מוכרחת ללמוד מינה דטריפה אינה חיה רק תלוי בזה אי נדרוש הך קרא דלהבדיל כו' בין החי' אשר לא תאכל דטריפה חי' ע"כ צ"ל קרא דזאת החיה דאתי לאורויי זאת החיה אכול חיה אחרת לא תיכול וטריפה חי' והנה ר"ל דיליף לה מזאת החי' להיפוך ע"כ צ"ל דמוקי הך קרא דלהבדיל בין החי' הנאכלת דרשא אחרינא ונראה דמוקי לה אהא דאמרינין בחולין דף ע"ה ב' אמר רב משרשי' לדברי האומר חוששין לזרע אב בן פקועה הבא על הבהמה וילדה אותו הוולד אין לו תקנה בשחיטה והנה זה הוולד בריא וקיים כמו שאר בהמות ואעפ"כ הוא טריפה וחלבו אסור כמ"ש הפוסקים:

**והנה** הרמב"ם השמיט הך דרב משרשיא והב"י ביו"ד סי' י"ג תמה עליו ונ"ל דהנה רש"י פי' שם בחולין דרב משרשיא לא ס"ל ד' סימנין אכשר בי' רחמנא אבל למאן דס"ל ד' סימנין אכשר ביה רחמנא הוולד אית ליה תקנתא בשחיטה דידיה והנה הר"מ בפ"ד מהמ"א דין י"ד פסק כרבא דד' סימני' אכשר ביה רחמנא ולכך השמיט הך דרב משרשיא והנה שם בחולין דף ע"ה ב' קאמר כי סליק ר"ג כו' הכי אר"י יישר מכלל דפליג עליה ר"ל א"ד משהא הוי שהה ושתיק ליה כו' ופי' רש"י דר"י ס"ל דד' סימני' אכשר ביה רחמנא ור"ל שהה לר"י עד שגמר כל דבריו ואחר כך חלק על דבריו כו' ייע"ש נשמע מינה דר"ל ס"ל דל"א ד' סימני' אכשר ביה רחמנא וממילא דס"ל הך דרב משרשיא ובזה יבא על נכון דבאמת ר"ל לשיטתיה שפיר יליף מזאת החי' דטריפה אינה חי' כיון דאין פסוק לסתור זה דהך דחי' אשר לא תאכל יש לאוקמא בבן פקועה דבא על בהמה (אך קשה דהא קאמר בש"ס למ"ד חוששין לזרע אב ור"ל מספקא ליה אי חוששין ע' בע' אב אות יו"ד אך זה רק לחד לישנא שם בכתובות וי"ל דסוגיא דר"פ א"ט אזלא לאידך לישנא דלא גריס ר"ל ייע"ש בכתובות כיון דלדידיה דלא ס"ל ד' סימנים אכשר ביה ממילא הוולד אין לו תקנה ולכך עדיפא לן למוקי האי קרא דחי' אשר לא תאכל בכה"ג דהיא בריאה ושלימה משא"כ בטריפה דאף למ"ד טריפה חי' מ"מ אינה בריאה וכיון דמוקי קרא להכי ממילא ילפינן מזאת החיה דטריפה אינה חי כפי פשט הכתוב חי' אכול שאינה חי' לא תיכול אבל הרמב"ם לשיטתיה אזיל דלא ס"ל הך דרב משרשיא ממילא ליכא לאוקמי

קרא דחיה אשר לא תאכל להכי א"כ ליכא למילף מזאת החי' די"ל להיפוך זאת חיה אכול חי' אחרת לא תיכול ואף די"ל להיפוך כר"ל מ"מ עדיפ' לן לפרש כי היכא דלא לסתור קרא דחי' אשר לא תאכל לכך צריך למילף מקרא דלכלב דהך קרא מוכת יותר ומבואר דטריפה הוי מה שראוי לכלב ודוק היטב:

**טז**

**ר'** יהודה נראה דס"ל טריפה חי' דלפמ"ש התוס' בע"ז דף ט"ז א' ד"ה אלמא דבפרק א"ט בעי למימר לר' יהודה דיולדת וכ"כ בכר"ו סי' ק"ב מדס"ל דיולדת כ"ש דחי' י"ע"ש בכר"ו אם גוף דברי התוס' סותרים לכאורה זא"ז דבחולין נ"ז ב' כ' התוס' דלא גרסי' יולדת ומביאין ראיה מהך דע"ז אך אחר העיון לק"מ דהתוס' כ' דבריהם בע"ז לפי מה דמסקו שם בחולין דיש לחלק בין טריפה חתוכה רגלים לשאר טריפות דשאר טריפות מקבלין עליהם זכר ויולדת לזה כ' התוס' בע"ז לאו משום דס"ל לר' יהודה טריפה אינה יולדת דבפ' אלו טריפות בעי למימר לר' יהודה טריפה יולדת אלא דלא מקבלי' עלי' זכר עכ"ל. והנה לכאורה דבריהם תמוהים כיון דלא מקבלה זכר לא מצי ילדה והדרא קושיא לדוכתא דבפ' א"ט משמע דילדה לזה צריך לפרש דכוונתם לחלק בין חתוכת רגלים לשאר טריפות והנה אם נאמר דטריפה אינה יולדת מצד טריפותה אינה יולדת בטבעה א"כ אין לחלק בין חתוכת רגלים לשאר טריפות כיון דטבע הטריפה שאינה יולדת מ"ל טריפית זה מ"ל שאר טריפות אבל אי אמרינן דמצד הטריפית בטבעה יולדת רק דאינה מקבלת זכר ע"ז שפיר יש לחלק בין חתוכת רגלים שאז אין רצונה לקבל זכר להיות בין רגלי' כרע שכב ובין שאר טריפות לזה יפה כתבו לאו משום דס"ל לר"י טריפה אינה יולדת מצד טבעה דהא בא"ט משמע דיולדת ואין לחלק בין חתוכת רגלים לשאר טריפות כיון דמצד טבע הטריפות אינו יולדת אין לחלק בכך לכך כתב דבאמת מצד הטריפות יולדת אלא דאינה מקבלת זכר ובזה שפיר יש לחלק בין חתוכת רגלים לשאר טריפות ובזה יובן דלא סתרי דברי התוס' דחולין וז"ל שם נראה דלא גרסינן יולדת (בין חתוכת רגלים לשאר טריפות דא"צ לה כלל ועוד דבע"ז כו' אמר להן כשתלד אלמא לא מקבלה זכר ומיהו יש לחלק בין חתוכת רגלים לשאר טריפות עכ"ל והנה לכאורה דבריהם סותרים דהכא מיאנו לגרוס יולדת מדלא מקבלה זכר ובע"ז הביאו הגירס' יולדות והוכיחו מהכא דטעמ' דר"י דלא מקבלה זכר ומשמע דא"ש בזה יולדת אך לפמ"ש דהתוס' בע"ז אתי' לפי מסקנת התוס' דהכא לחלק בין חתוכת רגלים א"ש: **והנה** מדברי התוס' בע"ז נראה דע"כ גורסין בגמ' יולדת מדהוכיחו מזה דרבי יהודה ס"ל יולדת ובאמת בתוס' חולין כ' שא"צ לה כלל אך עיין בתורת חיים בחולין שם

שהכריח דע"כ מוכרח לגרוס יולדת ואפשר זה כוונת התוס' דע"ז שם נקטינן מזה דלפי מסקנת התוס' גרסינן בגמרא ודלמא סבר ר"י טריפה יולדת ש"מ דס"ל טריפה חיה ואף דהש"ס קאמר לה בלשון ודלמא היינו לאקשויי על ר"ש בן ח פתא אבל באמת לשנויי הך דרבי יהודה מהך מעשה דר"ש בן חלפתא צ"ל דס"ל טריפה יולדת ומשבחת ואף דהגמ' דחי לה במידי דמטרפא ביה י"ל דהגמ' לשנויי לר"ש בן חלפתא קאתי אבל ר' יהודה סבר דאפי' במידי דמטרפא ביה שוב ראיתי דאין ראיה מהכא כלל דר' יהודה ס"ל טריפה חיה דבאמת קשה לפמ"ש הרש"ל דמיעוט טריפות חיים מה ראיה מהך מעשה דר"ש בן חלפתא דלמא מן המיעוט היתה ואטו הך תרנגולת רובא דעלמ' היא וכמו בוודאי טריפה דלא מהני מה שחיתה י"ב חודש דלמא הוא מן המיעוט א"כ בהך דניטלה הנוצה דרבי יהודה חשיב לה ודאי טריפה מה ראיה מהך דהגדילה כנפים וצ"ל דר"ש בן חלפתא ס"ל דטריפה אינה חיה כלל אפי' מיעוט דמיעוטא וכמש"ל אות זיי"ן במה דקאמר בנדה פלוגתא דר' זכאי ור' ינאי ור"י בטריפה הפירוש אי המיעוט חיים כך סבירא ליה לר"ש בן חלפתא דאפילו מיעוטא טריפות אין משביחים ועל זה מקשה מה ראיה דלמא סבירא ליה לרבי יהודה טריפה יולדת ומשבחת מיעוט טריפות יולדת וא"כ אין ראיה מהך כמ"ש הרשב"א דבוודאי טריפה לא מהני מה שחיתה דלמא מן המיעוט היתה ובזה נתיישב מה דקשה לי עוד מאי מקשה הש"ס על ר"ש בן חלפתא ודלמא קסבר ר' יהודה טריפה יולדת מאי קושיא דהא ר"ש בן חלפתא עסקן בדברים היה ורצה להוכיח לעצמו דניטלה הנוצה כשר ודלמא הוא סבר כהנך תנאי דטריפה אינה יולדת וגם הוא בעצמו תנא הוא ופליג וא"כ שפיר הוכיח מהך דתרנגולת דניטלה הנוצה כשרה הך לפמ"ש א"ש דניהו דס"ל טריפה אינה יולדת עכ"פ לא יבצר ממיעוט וע"ז לא אשכחן תנא דלסבר בהדיא דאף המיעוט אין יולדות (ואף שכתבנו באות ז' דר' זכאי ס"ל טריפה אינה חי' כלל אפילו המיעוט וכ"ש דאינה יולדת מ"מ הוא דוחק להש"ס לומר דר"ש בר חלפתא יסבור הכי ולהוכיח מזה דלא כר' יהודה ובפרט לפי מה שנראה מסוגיא דנדה שם ר' זכאי זה הוא אמור' מדאפליגי אמוראי בהדי' יע"ש) וז"ש דלמא סבר ר' יהודה טריפה יולדת ר"ל המיעוט יולדות וע"ז משני במידי דמטרפא משבחת זהו דבר שאינו במציאות כלל ולפמ"ש יתיישב קושי' התוס' בע"ז דרבי יהודה סובר התם דאינה יולדת דבאמת ס"ל אינו יולדת רק המיעוט לכך לא חייש התם למיעוט והכא קאמר לאפוקי מהך מעשה דר"ש בן חלפתא דלמא היתה מן המיעוט ודוק וראיתי בתשובת הרשב"א שהוכיח ממעשה שהביאו שם בגמ' ברחל א' שנקדר קנה שלה וחי' אלמא דקדירת קנה אינה טריפה והוכיח הרשב"א מזה דאפי' מיעוט טריפות אינן חיים דאל"כ נימא דהי'

מן המיעוט ורש"ל ביש"ש פרק א"ט סי' פ' כ' דבאמת מיעוט חיים רק התם לא בא אלא להוציא מכלל טריפות דבר שנפל בו מחלוקת דהיינו ר"י בר נחמני שאל קדירת קנה בכמה סבר שאין הלכה כרשב"ג מהך עובדא כו' ייע"ש ועדיין לא מתיישב לדבריו מ"ש ודלמא ס"ל לר"י טריפה יולדת עדיפא הו"ל לאשנויי אליבא דכ"ע דמיעוט יולדת כיין דלשנויי אליב' דר"י קאתי ודוק אלא ע"כ כמ"ש והך דקדירת קנה איה"נ שהי' יכול להשיב ממיעוט הוה אלא דעדיפא משני תוך יב"ח הוה. היוצא מזה דמדברי.

**יז**

**התוס'** ע"ז ט"ז אם מוכח דס"ל לרבי יהודה טריפה חי' ולפמ"ש באות הקדום אין ראיה ואדרבא מהך דע"ז מוכח קצת להיפוך דטריפה אינה יולדת וה"ה דאינה חי' ודוק:

**יח**

**לפי** מה דק"ל סי' לטריפה יב"ח ולנקיבה אם תלד ונסתפק הפר"ח בתשובה שבספרו מים חיים סי' ב' אי אמרינן הכי בזכר דטריפה אינו מוליד והפר"ח שם מביא ראיה דטריפה זכר אינו מוליד מגיטין דמ"ג המית מי שחציו עבד כו' אר"א בר אהבה בשעשאו טריפה ומאי יורשיו נפשי' ואם איתא דטריפה מוליד למה לא אמר בפשיטות יורשיו ממש כשהוליד אח"כ אלא ודאי דטריפ' אינו מוליד עכ"ד והרב בשעה"מ פרק י"א מהמ"א הביא ראיה מסוגיא דע"ז דה"ב ודף ו' א' דאמר שם טריפה מלהחיות זר נפק' למ"ד טריפה אינה יולדת ואי אמרינן דזכר טריפה מוליד קשה דאכתי אצטריך קרא למעט טריפה זכר דלא אמעוט מלהחיות זרע דמוליד ש"מ דטריפה זכר אינו מוליד עכ"ד ואח"כ דחה שם ראיה זו ייע"ש:

**יט**

**בחדושי** לחולין בפא"ט דמ"ב ב' כתבתי דהא דרכיש בר פפא משמיה דרב דס"ל לקתה בכוליא א' טריפה ואף דלא מטי לקותא למקום חריץ הוא משום דס"ל טריפה חי' ויסוד הדבר דהנה ע"כ לקותא דכוליא היה מקובל הללמ"מ דלקותא בכוליא טריפה ומנ"ל לחדש דדוקא במטי למקום חריץ הא ע"כ זה לא היה מקובל הללמ"מ דא"פ לא הוי פליג רכיש רק דנתקבל הלכה למשה מסיני דלקות' בכולי' טריפ' ומנ"ל לחדש רק (דס"ל טריפה אינה חיה ובלקות' בכולי' מצד עצמה יכול' לחיות דהא אפילו ניטלה הכולי' כשירה וע"כ הללמ"מ איירי בהגיע (למקום חריץ ומשום קלקול בני המעיים שסמוכים למ"ח כמ"ש הפוסקים אבל רכיש ס"ל טריפה וא"כ י"ל דלקות' טריפה אף בלא מקום חריץ דכך מקובל הלל"מ ואם משום דחי מה בכך טריפ' חי' ולפ"ז מוכח דרב ס"ל טריפ' חי' דהא רכיש משמיה דרב אמרה ועיין אות כ"ח שכתבנו די"ל דוקא מיעוט ס"ל דחי:

**כ**

**עוד** כתבתי שם דהך חסרון מבפני' לא שמי' חסרון או שמי' חסרון ג"כ תלוי בהכי אי טריפה חי' דלמ"ד טריפה חי' די"ל דהא חסרה הוא מח' מיני טריפות שנתקבל הלל"מ וסתם נתקבל חסרה טריפה באלו אברים פרטיים וא"כ מה לי בפני' או מבחוץ אך מ"ד חסרון מבפנים לא שמיה חסרון משום דמבפנים יכולה לחיות כיון שאין חסרון מבחוץ הדרא ברי' וע"כ איתקבל הללמ"מ על חסרה דוק' חסרה מבחוץ אבל למ"ד טריפה חיה אין ראיה ממה שיכולה להחיות ואמרינן דחסורה סתם נתקבל ל"ש מבפנים ול"ש מבחוץ והנה ר"י ס"ל חסרון מבפנים לא שמיה חסרון מוכח דר"י ס"ל טריפה אינה חיה ועמש"ל אות ד' זיי"ן:

**כא**

**עוד** כתבתי שם דניקב הטחול בקולשי' אי טריפה וכן אי טריפות פוסל בטחול דעוף תלוי ג"כ בזה אי טריפה חיה דלמ"ד טריפה חיה פוסל בזה אף בעוף וכן בקולש' למ"ד טריפה אינה חיה לא מפסיל בעוף ובקולשיה ע"ש טעם הדברים ועיין בסמוך אות כ"ח די"ל דבמיעוט טריפות אי חיים פליגי:

**כב**

**בבאורי** ליו"ד בסי' כ"ט הקשיתי שם על מ"ד טריפה חיה ויליף מקר' דבין החיה אשר לא תאכל דאכתי קשה דלמה באמת מצד עצמה אינה חי' בלי רפואה רק אי בדרי לה סמא חי' ואתי קר' להשמיענו דאף דיוכל לחיות ע"י בדור סממנים היא טריפה אבל ביכולה לחיות מצד עצמה אף בלי רפואה אינה טריפה דטריפה אינה חיה מצד עצמה ואין לומר דמ"ד טריפה חיה רוצה לומר שחיה ע"י בדור סמנים דהא מבואר שם בדף נ"ז דרבי אומר סימן לטריפה שלשים יום א"ל והלא הרבה מתקיימות שתים ושלש שנים ומאי ראיה דלמ' דוק' ע"י בדור ורבי אמר סימן לטריפה שלשים יום כשאין מבדרין סממנים וע"כ דאף בלי בדור ס"ל דיכול לחיות ועיי"ש שהארכתי קצת:

**כג**

**הנה** בהך דטריפה אינה חיה י"ב חודש ועד י"ב חדש יכולין כל הטריפות לחיות כך משמע פשוט בכל הפוסקים ובש"ס והנה אני רואה בזה מבוכה גדולה דהלא מצינו הרבה טריפות שאסרו חז"ל משום שסופן לינקב כגון כל מראות הפסולות בריאה הטעם משום שסופן לינקב כמ"ש רש"י חולין מ"ג א' וכל הפו' וכן מה שאסרו לקות' דכולי' אמרו הטעם משום שסוף הבני מעיים לינקב וכן מה שכ' נקיבת הטחול בסומכ' לפי שסוף הכרס לינקב והנה בודאי שאין הכוונה שינקב תיכף בזה היום דהרי אנו רואין

שיכול להתקיים בלקותא זו ימים רבים ולא ינקב הכרס רק שסופו לינקב לאחר כמה ימים והנה כשינקב הכרס עדיין יכול לחיות יב"ח דכל טריפ' חי יב"ח וא"כ לפ"ז נקיבת הטחול יכול לחיות יותר מיב"ח דהא יוכל לשהות כמה שבועות קודם שינקב הכרס ואחר נקיבת הכרס עוד יכול לחיות יב"ח וא"ת שבאמת באלו לא מהני יב"ח הרי זה דבר שאין לו שחר שלא מצינו בשום פוסקים שיכתבו זה וא"ת דנקובת הכרס והריאה אף קודם יב"ח מתים א"כ הו"ל לומר בהו שעורא וכן בחסרון גלגולת דטריפה משום סוף הקרום לינקב כדעת התוס' לעיל וכ"כ הש"ך בסי' למ"ד לדעת המחבר שם איך יועיל בו יב"ח דהרי חזינן שיוכל להיות כך זמן רב שלא ינקב הקרום ואח"כ כשינקב הקרום עדיין יוכל להתקיים עכ"פ קרוב ליב"ח וא"כ היכא שיש לן ספק בכמו אילו שכתבנו לא יועיל יב"ח וצ"ל דקיבלהו לרז"ל שכל שבעים טריפות המקובל' להן אפילו שאוסרין מחמת שסוף לינקב אינן יכולין לחיות יב"ח ואף בלא הנקובה הרי הם מתנונים והולכים ואף אם יקרה להם נקובה יום או יומים קודם יב"ח ימותו שכבר הם מתנונים והולכים מעת שקרה להם הלקותא ואינו דומה כשינקב מחדש בלי לקותא יכולה הבהמה להתקיים בנקב זה יב"ח אבל כשקרה לה מתחילה הלקותא גדולה כגון לקות הכוליא ולקותא דריאה וחסרון הגלגולת וכיוצא הרי מעת הלקותא היא מתנונה והולכת ואפשר שאף שלא תינקב כלל תוך יב"ח לא תחיה יב"ח וזה לא ברירא לי' ועכ"פ אף לכשתיארע לה הנקב סמוך ליב"ח תמות משא"כ כשהיתה בריאה מתחלה יכולה להתקיים יב"ח מעת הניקוב ודוק:

**כד**

ביותרת שהיא טריפה משום דכנטול דמי יכולה לחיות ימים ושנים רבים כ"כ הרשב"א בתשובה ונסתפקתי באדם טריפה שיש לו יותרת והרגו אדם אי חייב מיתה אי נימא דכיון דאינו גברא קטילא שיכול לחיות שנים רבים אזי חייב ההורגו או נימא כיון דסוף סוף טריפ' הוא ובכל טריפה מיפטר ההורגו וצ"ע ולכאורה יש לפשוט מדברי התוס' חולין י"א שהקשו על מ"ש רבינא דילפינן מעדים זוממין דילמא הוי טריפה ואימא דחובשין אותו יב"ח ולכאורה קשה מאי ראיה דלמא הוא יתרת דיכול לחיות אלא ע"כ דס"ל דעל יותרת מיקטלי שפיר העדים דלאו גברא קטילא הוא אך י"ל דבאמת התוס' לא נחתו לחלק בין יותרת לשאר טריפה דא"כ מאי מקשה שם ד"ה אתי' מפרה אדומה כיון דפרה בת שתי שנים כו' ומאי קושיא דאכתי לא יצאה מחשש טריפות דלמא יתרת היא ויכולה לחיות שנים הרבה ואעפ"כ היא טריפה וע"כ דלא נחתו לחלק בהא וסבירא ליה דאף יתרת אינו חי י"ב חדשים:

**וקשיא** לי לדעת הרשב"א דיתרת חי' רק דגזה"כ הוא א"כ זה יתכן היכא דטריפות הניטול הוא מצד עצמו כגון בניטל לב והמרה שהנטולה אסורה מצד עצמה אסרינין גם היתר דכנטול חשיב אף דבניטל אינו יכול לחיות וכאן יכולה לחיות גזה"כ הוא דכנטול דמי אבל היכא דגם נטולה אינו אסורה מצד עצמה כגון בניטל הכבד לדעת הרשב"א ורוב הפוסקי' דאינה אסורה מצד עצמה כ"א מחמת דסוף המרה להנטל א"כ ביתר דל"ש האי טעמא מ"ט אסרי' ליה נהי דכנטול הוא מ"מ נטול ג"כ כשר מצד עצמו וצ"ל כיון דסוף סוף נטול אסור יהיה מאיזה טעם שיהיה כיון דסוף סוף אוסרין נטול ה"ה יתר כנטול חשוב:

**שוב** מצאתי בתשובת משאת בנימין סי' ס"א שכ' להתיר בב' כיסין דורדא המוזכר בש"ע סימן ל"ה בהג"ה מטעם דחסרון הכיס אינו אסור מצד עצמו רק מצד הורדא ורואין כאלו נטלה הורדא ולכך ביתר מכשירין דתרי רואין לא אמרינין רואין יתר כאלו חסר כיס ורואין חסר כיס כאלו חסר ורדא עכ"ד וקשה מה שהקשיתי למה מטריפין ב' כבדים הרי הרשב"א כ' בהדיא דכל עצמינו לא אסרנו נטילת הכבד אלא משום מרה וא"כ היכא אמרינן תרי רואין שוב מצאתי בפר"מ שהרגיש בזה:

## כה

**עוד** בארתי בחדושי דהך דטריפה חי תלוי בזה אי פסול דטריפות חוזר להכשירו ואציע הענין בר"פ א"ט אמר רבא קרום שעלה מחמת מכה בווושט אינו קרום ויש מחלוקת בין הפוסקים על טעם הדבר טעם האחד שסופו להתפרק אבל אם היה סתימה בה המתקיימת היה חוזר להכשירו והרשב"א במ"ה דל"ה חולק ע"ז וס"ל דאפילו סתימה שרירא וקיימא שידענו בודאי שלא יתפרק לעולם אינו מועיל דאין הטריפה חוזר להכשירו לעולם כיון שנעשה פ"א טריפה שוב לא תוכל לחזור להכשירה ואמרתי דבמחלוקת זה נחלקו רב יוסף ורבינא שם בדמ"ח דאמר ר"י בר מניומי אר"נ ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשר אמר רבינא והוא דסביך בבשרא א"ל רב יוסף ואי לא סביך מאי טריפה כו' א"ה כי סביך נמי דתניא ניקב פסול מפני שהוא שותת כו' וזהו פסול שחוזר להכשירו זהו למעוטי מאי לאו למעוטי כה"ג לא למעוטי קרום שעלה ולפענ"ד דבהא פליגי דרב יוסף ס"ל דאין פסול דטריפות חוזר להכשירו ואפילו סתימה עבה שלא יתפרק אינו מועיל וז"ש וזה פסול שחוזר להכשר למעוטי פסול דטריפה שאינו חוזר להכשר ורבינא ס"ל דטריפה חוזר להכשר רק דממעטין קרום שעלה מחמת מכה דסופו לסתור הא סתימה שרירא מועיל ונראה דזה תלוי בפלוגתא דטריפה חיה או לא ורבינא לשיטתיה אזיל דהנה מ"ד טריפה חיה יליף מבין החיה אשר לא תאכל אף שחיה ל"ת

ולכאורה י"ל מנ"ל למילף מהא דטריפה חיה דלמא לעולם טריפה אינה חיה והא דנקט חיה אתי לאורויי אף שעלה בה קרום ונסתם סתימה שרירא וקיימא דאז יכולה לחיות זמן רב אעפ"כ לא תאכל הואיל והחי' פ"א טריפה שוב אינה חוזרת להכשירה אלא ע"כ דמ"ד טריפה חיה ס"ל דזה אין סברא כלל דלמה לא תחזור להכשירה כיון דחסרונה היה מחמת איזה נקב בריאה או בוושט ועכשיו נתרפא והוא בריא וחזק כמקדם הרי אין כאן שום טריפות כלל ימ"ד טריפה אינה חי' ס"ל דאין טריפה חוזר להכשירו ומוקי להה"א קרא דבין החיה אשר לא תאכל להיכא דנסתם סתימה חזקה ושרירא שיכול לחיות ואעפ"כ ל"ת ולפ"ז רבינא לשיטתיה דס"ל טריפה חיה כמש"ל אות י"ד ולכך ס"ל דטריפה חוזר להכשירו ובזה ישבתי קושי' הרא"ש על רב שר שלום גאון ור"ג דפסקו דלא בעי סביך בבשרא והקשה הרא"ש הא רבינא דהוא בתרא ס"ל והוא דסביך בבשרא ולפמ"ש לק"מ דרבינא לשיטתיה דס"ל טריפה חי' ולדידיה פסול דטריפות חוזר להכשר לכך אמרינן דקודם דסביך היה טריפה וע"י הסביכה חוזר להכשר אבל לדידן דקי"ל טריפה אינה חיה ואין פסול דטריפות מוזר להכשר ע"כ צ"ל דאף בלא סביך כשר דאל"כ מאי מועיל סביך וכקושית רב יוסף לרבינא ודוק:

## כו

**הנה** מתבאר לך מה שכתבתי באות הקדום דמ"ד טריפה חיה אזי הפסול דטריפה חוזר להכשירו היכא דנסתם סתימה עבה או כגון בהקטינה הכוליא דהוא טריפה ואח"כ ניטלה לגמרי כשר וכדעת רש"ל בסימן מ"ד ולמ"ד טריפה אינה חיה אין פסול חוזר להכשירו ואינו מועיל אף סתימה עבה וכן בנטילת הכוליא אחר קטנותה טריפה וכדעת הכלבו בסימן מ"ד:

## כז

**איברא** דקשיא לי דלפ"ז היאך מועיל יב"ח לספק טריפה דממ"נ למ"ד טריפה חיה פשיט' דאינו מועיל ולמ"ד טריפה אינה חיה כבר בארנו דאף דעלה סתימה עבה המתקיימת שנים רבים אינו מועיל א"כ מאי ראיה מיב"ח דלמא לעולם טריפה היא רק דשמא עלה בה סתימה עבה המתקיימת וי"ל כיון דהדבר ספק אצלינו אם היא טריפה כלל כל שחיתה יב"ח יצאתה מן הספק דזהו דבר שאינו מצוי שיעלה סתימה חזקה ואנו צריכין לחדש ב' מעשות שמא נעשה טריפה ושמא נעשה בה קרום ונסתם סתימה עבה מנ"ל לחדש ב' מעשות ואפי' רובא לא אמרינן היכא דאנו צריכין לחדש מעשה וכמ"ש ברוב' דתלי במעשה דמהאי טעמא לא אמרינן לי':

**כח**

**רב** יוסף ס"ל טריפה אינה חיה ויתבאר לך ממ"ש באות כ"ד במה שנחלק עם רבינא וס"ל דלא בעי' סביך וכתבנו דהוא מטעם דס"ל טריפה אינה חיה ואין טריפה חוזר להכשירו:

**כט**

**עוד** כתבנו בחדושינו לחולין דהך פלוגתא דרב ושמואל בנקובת תורבץ הוושט דרב ס"ל במשהו ושמואל ברובא כתבנו דרב לשיטתיה דס"ל טריפה חיה כמש"ל אות י"ח ושמואל לשיטתיה דס"ל טריפה אינו חיה כמש"ל אות ח' מהך דשרקפא דספק דרוסות ולכך מוכח דנקיבת תורבץ אינו טריפה דהא יכול לחיות וע"כ דאינו בכלל נקיבת הוושט שנאמרה הלל"מ ורב ס"ל טריפה חיה ואם כן איך ראיה ממה שחי' אך הקשיתי ע"ז דהא אנן קי"ל טריפה אינו חי' וקי"ל כרב דנקובת תורבץ במשהו והעליתי דבמיעוט טריפות אי חיים פליגי דרב ס"ל מיעוט חיים ולכך אין ראיה ממה דראינו דנקובת תורבץ חי דלמא הוא מן המיעוט ושמואל ס"ל דאפי' מיעוט אין חיים וכן הך דרב עוירא משמיה דרבא דניקב הטחול בקולשי' טריפה לדידיה וטרופאי דבמערבא מכשרי בקולשי' י"ל ג"כ דפליגי במיעוט טריפות חיים דרב עוירא משמיה דרבא ס"ל דמיעוט טריפות חיים ובמערבא ס"ל אף מיעוט אין חיים ומדחזינן בקולשי' חי אינו טריפה (אך קשה דלפ"ז קשיא הלכתא אהלכתא דאנן פסקינן כרב דנקובת תורבץ טריפה וצ"ל דס"ל מיעוט טריפות חיים ואנן פסקינן כטרופאי דמערבא דניקב בקולשי' כשר אם כן ס"ל אף מיעוט טריפות אין חיים וצ"ע. ע"כ הגה מבנו):

**ל**

**ר'** חייא לכאורה י"ל דס"ל טריפה חיה לפי מה שהעליתי בחדושי פא"ט אות כ"ו דהא דפליגי משנה דאלו טריפות עם משנה דאלו כשרות בניטל הכבד ונשתייר ממנו משהו דלמשנה דא"ט כשר ולמשנה דא"כ טריפה עד שיהא כזית וכתבנו דמשנה דאלו טריפות ס"ל טריפה אינו חיה וע"כ הך דנטילת הכבד לאו מצד עצמו טריפה דהרי חזינן דיכול לחיות אף בניטלה וע"כ מטעם המרה טריפה כמ"ש הפוסקים וא"כ סגי בכ"ש מקום תלי' המרה כמ"ש רש"י בחולין דמ"ו א' ד"ה מטביל לה ומשנה דא"כ ס"ל טריפה חיה וא"כ י"ל דנטילת הכבד מצד עצמו טריפה ולכך בעי כזית כדי שיוכל להעלות ארוכה וע"ש ור' חייא ס"ל כמ"ד כזית כדאיתא בחולין מ"ו אלמא דס"ל טריפה חיה אך בחדושינו לחולין שם אות מ"ם הקשינו ע"ז דהא אנן קי"ל טריפה אינה חיה דמועיל לדידן שהי' יב"ח לספק טריפה ואעפ"כ פסקינן כמ"ד דבעי' כזית והעליתי שם דבמיעוט טריפות אי

חיים פליגי דמ"ד כזית ס"ל מיעוט טריפות חיים למ"ד משהו ס"ל אף מיעוט אינם חיים וע"ד שכתבנו באות הקדום ע"ש:

## לא

**ר**' חייא ור' זירא ור' ירמיה ורב אשי ורב אדא ברו אהבה דס"ל בחולין דף מ"ו ע"א דבעינן שיור כזית במרה ס"ל טריפה חיה ולפי מה שהעליתי באות הקדום אין ראיה די"ל דס"ל מיעוט טריפות חיים וכמו שהארכתי בזה באות הקדום וראיה לזה דהנה כבר כתבתי באות י"ח דהך דלקותא דכוליא מאן דלא בעי מקום חריץ ס"ל טריפה חיה ומאן דבעי דמטי לקותא למ"ח ס"ל טריפה אינו חיה והנה בחולין דנ"ה א' איתא אמרו במערב' והוא דמטי לקותא למקום חריץ והנה בספ"ק דסנהדרין די"ז ב' מבואר דאמרו במערבא הוא ר' ירמיה א"כ מוכח דר' ירמיה ס"ל טריפה אינו חיה וכאן בכבד בעי ר' ירמיה מתלקט כאן מעט וכאן מעט מהו מוכח דס"ל דבעי כזית אלמא אף דס"ל טריפה אינו חיה בעי כזית וגם אנן ס"ל טריפה אינו חיה ואעפ"כ בעי' כזית אלא ע"כ כמ"ש באות הקדום דבמיעוט טריפות חיים פליגי דמ"ד כזית ס"ל מיעוט טריפות חיים:

## לב

**ר"ש** ברבי ס"ל טריפה אינו חיה דס"ל בכבד סגי בשייר משהו בחולין דף מ"ו א' ר"ש ברבי מטביל לה ולפמ"ש באות הקדום ס"ל דאף מיעוט טריפות אין חיים:

## לג

**היה** נראה לענ"ד לומר דאף מאן דס"ל טריפה חיה מודה בדרוסה דאינו חיה והטעם דבדרוסה כתיב לכלב תשליכון אותו משמע דאינו ראוי אלא לכלב וכמו דיליף הר"מ מהכא דטריפה אינו חיה ונהי דמ"ד טריפה חיה יליף מבין החיה אשר ל"ת דמשמע טריפה חיה י"ל דמודה בדרוסה דאינו חיה דכתב גבי לכלב תשליכון אותו וכי היכא דלא לסתרי קראי מתרצינן דדרוסה אינו חי ושאר טריפות חיים ובזה יתיישב קצת כיון דכל הטריפות הלל"מ למה הוצרך לפרוט בפירוש דרוסה ולפמ"ש י"ל דמחמת זה פרעה להודיענו דאף דשאר טריפות חיים כדכתיב ובין החיה אשר ל"ת אבל דרוסה אינה חי' ונ"מ דמועיל שהיית יב"ח:

**ויש** ליישב בזה קושי' המפרשים בחולין מ"ג ב' דאיתא התם אמר עולא ישב לו קוץ בווושט אין חוששין שמא הבריא ומקשה בש"ס ולעולא מ"ש מס"ד והקשה הב"ח בסי' כ"ט לפמ"ש הר"מ הואיל ואין לך בפי' אלא דרוסה ולכך כל ספק שיסתפק בדרוסה אסור ושאר טריפות יש בהן ספק שמותר וא"כ לדבריו מאי מקשה מ"ש מס"ד שאני דרוסה דמפורשת בתורה מחמרינן בספיקו עוד הקשו המפרשים מ"ש ולעולא מ"ש מס"ד תיבת

ולעולא הוא מיותר דמשמע דוקא לעולא קשה. ונלענ"ד ליישב חדא בירך חבירתה דהנה נ"ל דדברי הר"מ הם דוקא לשיטתיה דס"ל טריפה אינו חיה אבל למ"ד טריפה חי' י"ל דהא דפירשה התורה דרוסה לאורויי דאף דשאר טריפות חיים זה אינו חיה ונ"מ דמועיל שהיה יב"ח וכמש"ל דהא ע"כ הר"מ לא יליף כפשוטו מדמפורש בתורה הולכין בספיקו להחמיר דז"א דהא הר"מ ס"ל כל ספק מה"ת שריא ואף דמ"מ מדרבנן אסור קשה דגם מה שנאמר הלל"מ ע' בע' אסור דרבנן כו' ותמצא שהוא נכון מחמירין בספיקו מדרבנן אלא ע"כ הכא לא מחמירינן משום דרוב בהמות כשרין הן רק בדרוסה אייתר קרא להכי דלחמיר בספיקו דיליה אלא ע"כ הטעם שמקרא מיותר דהא כיון שכל הטריפות נמסרו הלל"מ למה לי קרא בדרוסה ע"כ קרי יתירא לאסור ספק אבל אם נאמר דקרא אתי למימר דדרוסה אינו חיה א"כ ליכא קרא מיותר ומנ"ל לחדש ולומר דבדרוסה ספק אסור רק הר"מ לשיטתיה דס"ל טריפה אינו חיה וע"כ קרא לאסור ספק דאי לומר דאינו חיה הלא כל הטריפות אינם חיים אבל למ"ד טריפה חיה אין ראיה וכנ"ל ונ"ל דזה טעם מחלוקת ושמואל דרב לא חייש לס"ד ושמואל חייש ולפמ"ש א"ש דרב לשיטתי' דס"ל טריפה חיה כמש"ל באות י"ח ובאות כ"ח ולכך ס"ל הא דכ' דרוסה היא לאורויי דדרוסה אינו חיה ושמואל לשיטתי' דס"ל טריפה אינו חיה כמש"ל אות ח' ואות כ"ח וע"כ צ"ל דהא דכתבה דרוסה בפי' כדי להחמיר בספיקו ודוק:

**איברא** דעכשיו נסתר ראייתנו לעיל אות ח' דהוכחנו דשמואל סבירא ליה טריפה אינה חיה משרקפא דספק דרוסה דמקשה ולישהינהי יב"ח ולפמ"ש אין ראיה די"ל דס"ל לטריפה חיה וכדמוכח מהך דנדה כ"ד והא דמקשה ולישהינהי יב"ח דדרוסה אינה חיה לכ"ע אך ז"א דמהא גופא מוכח דס"ל טריפה אינו חיה כיון דע"כ מהך דשרקפא דס"ד מוכח דס"ל דרוסה אינו חיה אין לומר הטעם דוקא דרוסה אינו חיה לדידיה דכתיב קרא אבל שאר טרפות חיים דא"כ מנ"ל דחוששין לס"ד וא"ל כהר"מ משום דכתיב קרא בפירוש הא י"ל דאתי לאורויי דדרוסה אינו חי' וע"כ דס"ל כל טריפות אינן חיים ומיותר קרא דדרוסה לאסור ספיקו ודוק:

**והנה** מבואר דלמ"ד טריפה חיה אין סברא להחמיר בס"ד יותר מבשאר ספק דליכא קרא מיותר והנה עולא קאמר בחולין מ"ג א' ח' מיני טריפות נאמרו למשה נקובה כו' נטולה ופירש"י ניטל הכבד והקשיתי בחדושי לדעת הפוסקים דנטילת הכבד טריפה מטעם שסוף המרה להנטל ונטילת המרה טריפה דאפי' ניקב טריפה א"כ דכבר נאמר הלל"מ נקובת המרה למה הוצרך לומר נטולת הכבד ובאמת לעולא אין כאן נטולה רק ניטל הכבד (דאלו גלמודה אינו בכלל נטולה רק בכלל קרועה וכמ"ש הכ"מ והבאתי ראיה

לדבריו בחידושי לפא"ט אות י"ט וגם בוקא דאטמא דשף דהוא בכלל נטולה כמ"ש רש"י אין לומר לעולא דהא כ' התוס' בחולין מ"ג ד"ה הנך דאפקית דעולא ס"ל כר"י דא"ט דוקא ואתי למעט בוקא דאטמא דאינו טריפה וא"כ לא נשאר שום נטולה רק נטולת הכבד) וא"כ צ"ל דלעולא ניטל הכבד מצד עצמו טריפה ואף דיכול לחיות בלי כבד כל עוד שהמרה קיימת מ"מ ס"ל טריפה חיה:

**היוצא** מזה דעולא ס"ל טריפה חיה (ומש"ל אות י"ג עולא אר"א ס"ל טריפה אינו חיה כבר כתבתי שם דלהרא"ש וגם לגי' רש"י אין ראיה ואף לדעת הנ"י שם י"ל דמשום ר"א קאמר לי' ולי' לא ס"ל דאיהו ס"ל טריפה חיה) ולכך מקשה שפיר ולעולא דוקא דאיהו ס"ל טריפה חיה וא"כ י"ל דאין חילוק בין דרוסה לשאר טריפות והא דפרטה תורה דרוסה י"ל לאורויי דדרוסה אינו חיה וא"כ מ"ש מס"ד וא"ש לעולא דוקא דלאחר אין קושי' דיש לומר דוקא ס"ד מחמירין בספיקו משום שמפורש בתורה משא"כ לעולא דס"ל טריפה חיה י"ל דמפורש לאורויי דדרוסה אינו חיה וע' עוד מזה בסמוך אות ל"ד:

## לד

**לפמ"ש** באות הקדום ס"ל טריפה חיה לעולא ולפמ"ש באו י"ט דמ"ד חסרון מבפנים ל"ש חסרון ס"ל טריפה אינו חיה א"כ עולא אר"י דאמר חולין מ"ד ב' חסרון מבפנים ל"ש חסרון ס"ל טריפה אינו חיה וי"ל משמיה דר"י קאמר וליה לא ס"ל דאיהו ס"ל טריפה חיה:

## לה

**כבר** הערנו באות ל"ב דלמ"ד טריפה חיה דדרוסה מודה דאינו חיה ובהא פליגי רב ושמואל ע"ש באורך עוד י"ל דאף למ"ד טריפה אינו חיה וס"ל דמעוט טריפות חיים י"ל דלכך כ' קרא בדרוסה לאורויי דאף מעוט אין חיים דאמר לכלב תשליכון משמע דאינו ראוי רק לכלב דא"א לחיות בשום פנים ובזה י"ל דפליגי רב ושמואל בס"ד דרב ס"ל דמיעוט חיים וכמש"ל אות כ"ח לכך י"ל דקרא אתי לאורויי דבדרוסה אף מיעוט אין חיים ולא דנאסור בספיקו ושמואל לשיטתיה דס"ל בכל טריפות אף מיעוט אין חיים ולמה לי קרא בדרוסה ע"כ לאסור ספיקו. והנה לדידן דלא ס"ל כהרמב"ם לחלק בין דרוסה לשאר טריפות ומחמירין בכל ספק טריפות ויקשה עלינו למה כתב בדרוסה קרא בפירוש הלא הוא בכלל שאר טריפות והיה אפשר לומר כנ"ל לאורויי דבדרוסה אף מיעוט אין חיים וא"ש לפ"ז מה דקי"ל דאף ודאי דרוסה מועיל יב"ח ובשאר ודאי טריפות אינו מועיל יב"ח כמבואר בסי' נ"ז וע' ש"ך ס"ק מ"ב מ"ש בזה ולפמ"ש א"ש דהטעם

דלודאי טריפות אינו מועיל יב"ח משום דמיעוט חיים אבל דרוסה שאף . מיעוט אינו חי א"כ אף וודאי מועיל יב"ח:

**איברא** דקשה דהא הר"מ כ' ג"כ בר"פ י"א מה"ש דלודאי דרוסה יועיל יב"ח ולדידיה א"ל דס"ל לחלק בדרוסה מיעוט אינו חיה ובשאר חי דא"כ מנ"ל לומר דבדרוסה מחמירין בספיקו מדכ' בפירוש בתורה דלמא להכי כתבו לאורויי דאפילו מיעוט דרוסה אינו חי וע"כ דאינו מחלק בכך ואף על פי כן ס"ל דלודאי דרוסה מועיל יב"ח וצ"ל כטעם הש"ך בס"ק מ"ב אך י"ל דהר"מ ס"ל דגם בשאר טריפות אף מיעוט אין חיים אך ז"א דמלשונו ברפי"א מה"ש משמע דלודאי טריפה לא מהני יב"ח ולדרוסה אפילו ודאי מהני יב"ח וע"כ צ"ל כטעם הש"ך ודוק:

## טומאת משקין לטמא אחרים ולטומאת עצמן

**א**

**ר"מ** ס"ל טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא פסחים י"ד וזהו לרבי יוסי אליבא דר"ע אבל לר"מ אליבא דר"ע ס"ל לר"ע דמשקין אין מטמאין אחרים דאורייתא עיין תוס' פסחים ט"ו ב' ד"ה ר"י לטעמיה בסוף הדבור שם ודוק:

**ב**

**ר"מ** ס"ל טומאת משקין לטמא עצמן דאורייתא וספיקו להחמיר ולטמא אחרים דרבנן ספק להקל שם דט"ו וט"ז ע"א ייע"ש:

**ג**

**ר'** יהודה ס"ל טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא ואפי' כלים דדריש יטמא דמטמא אחרים ואפי' כלים בפסחים דט"ז שם ורב יהודה אמר שמואל שסבר דהדר ביה ר' יהודה וס"ל דמשקין אין מטמאין כלים רק מדרבנן ורבינא ס"ל דלא הדר ביה ובגמ' מסיק דהדר ביה פסחים י"ז ע"ב ייע"ש ומבעיא שם בגמ' אי לגמרי הדר ביה דאפי' אוכלין אינו מטמא ונשאר בבעיא עיי"ש:

**ד**

**רבי** יוסי ור"ש ס"ל דטומאת משקין לטמא אוכלין מדאורייתא דדרשו יטמא יטמא אבל לא כלים אך התוס' כ' דר"י משום ר"ע אמר זה. אבל:

**ה**

**ר'** יוסי ס"ל שם לקמן דף י"ח טומאת משקין לטמא אחרים דרבנן ייע"ש וכן הוא בהדיא שם דף י"ח ע"ב ר"י בשיטת ר"ע אמרה וליה לא ס"ל וע' ברש"י די"ט דיש מפרשים

דלא ס"ל טומא' עושה כיוצא בו כר"ע אבל משקין מטמאין אחרים ס"ל כר"ע אך רש"י דחה זה:

**ו**

**נ"ל** לשיטת התוס' בפסחים די"ד א' ד"ה אבל תרומה שכ' דהא דבתרומה וקדשים טומאה עושה כיוצא בהן היינו משום דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל וא"כ ה"ה משקין אף דאין מטמאין אחרים מדאורייתא אבל בקדשים מטמאין משום דכיון דיש להם טומאת עצמן אקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא וק"ו הוא מה בטומא' עושה כיוצא בו דאיכא מיעוט מפורש טמא הוא ואינו עושה כיוצא בו טמא ואעפ"כ בקדשים עושה כיוצא בו מקר' דוהבשר אשר יגע בכל טמא מכ"ש גבי משקין דליכא מיעוט להדיא דאין משקין מטמאין אחרים רק דליכא רבוייא לרבינהו א"כ בקדשים נתרבו מוהבשר אשר יגע בכל טמא וכדאתקיף ר"ה בר חיננא בפסחים ט"ז א' ייע"ש ועיין בפ"י שם ובצל"ח ע"ד שם והנה רש"י פירש בפסחים ט"ו ע"ב דר' ירמיה אית ליה טומאה עושה כיוצא בו בקדשים וע' מזה לקמן בערך טומאה עושה כיוצא בה אות ה':

**ז**

**רב** ס"ל דאף טומאת עצמן אין למשקין מה"ת פסחים ט"ז ואפשר דאליבא דר' יוסי בן יועזר קאמר וליה לא ס"ל:

**ח**

**שמואל** ס"ל טומאת עצמן יש להן מה"ת רק לטמא אחרים אינו אלא מדרבנן וי"ל ג"כ דאליבא דר"י בן יועזר קאמר אבל איהו ס"ל דאפילו אחרים מטמא מדאורייתא:

**ט**

**ר'** אלעזר (בן שמוע והוא תנא שמוזכר שם בברייתא) אליבא דרב צ"ל דס"ל דמשקין אפי' טומאת עצמן אין להם מה"ת ואליב' דשמואל י"ל דטומאת עצמן יש להן רק לטמא אחרים א"מ מה"ת כך מתבאר שם בסוגיא דף ט"ז:

**י**

**למ"ד** דמשקין אף טומאת עצמן אין להם מה"ת אזי אף מים תלושים ומכונסים בכלי מכשיר הזרעים ולמ"ד דיש להם טומאת עצמן מה"ת אזי תלושים אין מכשירין רק מחוברי' כך מתבאר לך ממ"ש שם בדט"ז ותלושין מי מכשירין כו' תרגומא על דם וע' לקמן שם דף כ' ע"א בתוס' ד"ה לא דיין ע"ש:

**אך** דעת רש"י שם דף כ' ע"א ד"ה ועדיין משקה טופח מבואר דתלושין מכשירין לכ"ע וע"ש בתוס' ד"ה ובשעת שחיטה וע' בפ"י שם שהאריך להוכיח כדעת רש"י דתלושין

מכשירין אף למ"ד טומאת משקין דאורייתא וכן נראה דעת הרמב"ם כמ"ש בפ"י והנה בדברי הר"מ ז"ל יש להעיר כמה קושיות:

## טומאה אי דחוי' בציבור או הותרה

**א**

**ר'** יהודה ס"ל טומאה הותרה בצבור ולכך בכה"ג מכפר אף שאין הציץ עליו משום דטומאה הותרה בצבור יומא ו' ופסחים דף ע"ז וע' בכ"מ פ"ד מה' ביאת מקדש דין ח':

**ב**

**רב** נחמן ס"ל ג"כ דטומאה הותרה בצבור ואין צריך לאהדורי ולאתויי כהנים טהורים מבית אב אחרינא יומא דף ו' ב' ולאידך לישנא אף דאיכא טהורים בהאי בית אב פליג ר"נ ואמר עבדי נמי טמאי':

**ג**

**רב** ששת ס"ל טומאה דחוי' היא בצבור שם:

**ד**

**רב** חסדא ס"ל ג"כ טומאה דחוי' בצבור בפסחים דף ע"ט שם וע' באות ט' וכן ביומא דמ"ז ב' מתרץ רבא אליבא דר"ח ס"ל טומאה דחוי' ע"ש:

**ה**

**רב** יצחק ס"ל ג"כ טומאה דחוי' בצבור שם וכ"פ הרמב"ם בפ"ד מה' ביאת מקדש דין י"ד:

**ו**

**רבי** שמעון דפריך לר' יהודה כה"ג ביוה"כ יוכיח דאין הציץ עליו ומכפר ש"מ דס"ל טומאה דחוי' וע"ש ביומא דף ז' ובפסחים ע"ז וביומא ז' מבואר להדיא כן מכלל דר"ש סבר טומאה דחוי' בצבור כו' ייע"ש:

**ז**

**ר'** יהושע לפרש"י פסחים ע"ח ריש ע"א משמע דלמסקנ' ס"ל לר' יהושע טומאה הותרה ובתוס' שם ד"ה הא לא קשיא כו' כתבו דר' יהושע ס"ל טומאה דחוי' ייע"ש:

**ח**

**ר"מ** ור' יוסי ס"ל טומאה דחוי' בצבור מדמצרכין להזות על כה"ג בשבעת ימים קודם יוה"כ ואי טומאה הותרה למה צריך הזי' פסחים דף ע"ח ע"א יומא דף ע"ח ע"א יומא דף ח' ע"א:

**ט**

**רבא** ס"ל טומאה דחוי' הוא בזבחים דל"ג מכלל דתרווייהו ס"ל טומאה דחוי' ייע"ש וכן נראה להוכיח מפסחים דף ע"ט א' דאמר רבא אפילו טמאין נמי עבדי מ"ט דכתיב והבשר אשר יגע כו' משמע דאי לאו קרא דדריש הוי ס"ל כרב חסדא וכר' יצחק דטהורין דוקא ש"מ דס"ל דחוי' כמ"ש שם בגמ' דר"ח ור' יצחק ס"ל דחוי' ייע"ש ודוק אך קשה דביומא ו' ב' אמר רב תחליפא משמיה דרבא זאת אומרת טומאה הותרה וראיתי שהתוס' שם בד"ה אמר רב תחליפא הקשו מהך דזבחים דס"ל לרבא טומאה דחויה ותי' ב' תירוצים הא' דזאת אומרת קאמר וליה לא ס"ל והב' דבכל מקום ס"ל לרבא הותרה רק בפסח ניהו דהוא קרבן צבור מ"מ כיון שכל יחיד עושה לעצמו לא אלים כ"כ כקרבן צבור ולא הותרה הטומאה בו רק דחוי' וכל כמה דאפשר למיהדר אטהורין מהדרינין ובזה מיושב ג"כ הך דפסחים ע"ט שהבאתי דהתם ג"כ בפסח קא מיירי אך קשה דלפ"ז מאי דייק שם בגמרא דר"ח ור' יצחק ס"ל טומאה דחויה בצבור דלמא בעלמ' ס"ל הותרה רק בפסח שהוא כקרבן יחיד הואיל וכל יחיד עושה לעצמו כס' התוס' וכמ"ש ביומא ז' באילו של אהרן ואפשר דגם כוונת הגמ' טומאה דחויה בצבור בפסח דוקא וכיוצא בו כגון אילו של אהרן ודוק:

**י**

**אביי** ס"ל ג"כ טומאה דחוי' זבחים שם ולדעת התוספות המוזכר באות הקדום י"ל ג"כ דוקא בפסח ס"ל דחוי' ודוק:

**יא**

**רבינא** ס"ל טומאה דחויי' אף בקרבן צבור לגמרי יוה"כ יומא ו' ב' ייע"ש:

**יב**

**ר"ח** סגן הכהנים דמצריך הזי' לכה"ג בשבעת ימי פרישתו קודם יוה"כ ש"מ דס"ל טומאה דחוי' יומא ח' א' וע"ש היטב ועיין לעיל באות ח':

**יג**

**רב** הונא ס"ל טומאה דחויה בצבור פסחים פ' וע' באות שאח"ז:

**יד**

**רב** אדא בר אהבה לפי מסקנת הגמ' ס"ל ג"כ טומאה דחויה דמוקי שם דכ"ע ס"ל טומאה דחויה ואף דה"ה דמצי למימר איפכא דכ"ע ס"ל טומאה הותרה ובהא קמיפלגי מ"ס טהורה מדחי' טומאה לא מדחי' ז"א דכיון דטומאה הותרה הו"ל כטהורים כמ"ש התוס' שם ד"ה לימא כו' ייע"ש אך עדיין י"ל דהש"ס דחי דליכא למשמע מיניה דרב אדא בר

אהבה ס"ל הותרה די"ל דס"ל דחוי' כגון עבודת רק דס"ל טומאה נמי מדחי' אבל באמת י"ל טומאה הותרה וצ"ע:

**טו**

**תנא** דבי ר"י שבת י"ב דאוסר היסח הדעת בתפילין ק"ו מציץ וס"ל תמיד לאסור היסח הדעת ואין עודיהו על מצחו אינו מרצה ע' בע' היסח הדעת מתפילין ע"כ ס"ל טומאה הותרה בצבור ע' יומא ז' ב' ובע' היסח הדעת ותבין:

**טז**

**רבה** בר ר"ה שבת י"ב א' דאוסר היסח הדעת שם ע"כ ס"ל טומאה הותרה דלא כאבוה שכ' לעיל אות י"ג דס"ל דחוי':

**יז**

**בביאורי** על טוא"ח סימן ל"ח אות ד' כתבתי דהך אי אבל אסור בהנחת תפילין או פטור ולא אסור דחלוקים בזה סוגי' הש"ס דמ"ק דט"ו ודף כ"א וסוגי' דסוכה דף כ"ה ב' וכתבתי דזה תלוי בזה אי היסח הדעת אסור בתפילין וכבר בארתי באות ט"ו דהך אסור היסח הדעת בתפילין תלוי בטומאה דחוי' או הותרה דמאן דאוסר ס"ל הותרה ומעתה ר"א ור' יהושע ור"י בן תימא. ועולא ורבא דמ"ק דכ"א דמשמע דלכ"ע אבל אסור להניח תפילין ביום א' וביום ב' היכא דאיכא פנים חדשות ואפי' רבא לא קא' אלא כיון שהניח אינו חולץ משמע הא להניח לכתחילה אוסר צ"ל דס"ל טומאה הותרה ועמש"ל אות ז' בדעת ר' יהושע ואות ט' בדעת רבא וע' בבאורי על הטור שם שכתבתי באות ה' שכתבתי די"ל דלאו מטעם היסח הדעת אמרו רק מחמת ביטול אבילות וא"כ אין ראיה לכאן ייע"ש:

**יח**

**רבי** ס"ל טומאה דחויה לדעת ר' ירמיה בפסחים פ"ד ב' דהוצרך לומר ראוי לאכילה דאי מבו' בכשר ולא בפסול האי פסול היא דטומאה דחוי' בצבור דפרש"י שם שמעי' דס"ל טומאה דחוי' ואפשר דלדברי רבנן קאמר אך ז"א דאין שום גילוי דעת דסבר' חכמים דס"ל דחוי' ייע"ש ודוק. ולאינך אמוראי דמוקי שם אקומתא אחריני אין ראיה דרבי ס"ל דחוי' ייע"ש ולפמ"ש באות כ"א דבפסח לכ"ע דחוי' אין כלל:

**יט**

**ר'** ירמיה ס"ל דחוי' מהך דפסחים פ"ד ב' הנ"ל כמבואר למעיין שם:

**כ**

**רב** יוסף ס"ל דחוי' דקאמר שם דכ"ע אין בו משום שבירת עצם דפסול הוא ע"כ צ"ל משום דטומאה דחוי':

### כא
**בקרבן** שיש בו אכילה כגון פסח שנאכל בטומאה אזי לכ"ע דחוי' ולא הותרה כ"כ התוס' במנחות ט"ו א' ד"ה ורבי יהודה וע' סנהדרין שם שסותר לדבריהם וע' בתשו' נ"ב מ"ת חלק או"ח סי' פ"ו מ"ש בזה:

### כב
**ר'** חייא נ"ל דס"ל טומאה דחוי' דהנה ביבמות י"ב ב' התחיל ר"ח לדון טומאה לכל נאסרה כשהותרה במקדש לתמימים הותרה ולא לבעל מומין התחיל בר קפרא לדון כו' כשהותרה במקדש הותרה אף לבעלי מומין ונ"ל דבהא פליגי דר"ח הו"ל דחוי' וכל כמה דמצינו למהדר אטהורים מהדרינין רק היכא דלא אפשר שרינין משום צורך הקרבן וא"כ בעלי מומין דלא שייך גבייהו צורך הקרבן לא הותרה:

### כג
**ובר** קפרא ס"ל טומאה הותרה לגמרי ואפילו אי איכא טהורים שרי בטמאים אף דלית בזה צורך קרבן דהא אפשר בטהורים וא"כ ה"ה בבעלי מומין (אך למה דמסיק דפליגי באסור כולל או באסור בת אחת משמע דגם לבר קפרא אסור טומאה לזר רק דס"ל אין אסור חל על אסור וע' בחדושי הרשב"א שם שהקשה ע"ז דהא לעיל אמר הטעם משום דטומאה לכל הותרה וע' שם מה שכתבתי וצ"ע ע"כ הגה מבט):

## טובת הנאה אי ממון

### א
**ר"א** ס"ל טובת הנאה ממון בפ' אלו עוברין דף מ"ו ע"ב ולכך עובר בב"י על חלה משום טובת הנאה ואף דמסיק שם דכ"ע טובת הנאה אינו ממון ע"ש לקמן דמ"ח ע"א ברש"י ד"ה אהדר ליה במכילתא אחרינא שכ' דלפי מה דאהדר ליה ר"א לר' יהושע בברייתא ע"כ דס"ל טובת הנאה ממון ייע"ש היטב ודוק אך כ"ז לפירוש רש"י דלא ס"ל הטעם דהואיל ואי בעי מיתשיל ייע"ש היטב ברש"י ד"ה אבל הכא בדף מ"ח א' ודוק וי"ל דוקא בחמץ ס"ל ממון כיון דמצוי בידו אכל בעלמא ס"ל אינו ממון עיין בפ"י שכתב כן אליבא דרבי:

### ב
**ר'** יהושע ס"ל טובת הנאה אינו ממון שם דף מ"ו:

**ג**

**בתירא** ס"ל טובת הנאה ממון מדאמר שם בצונן תטיל שלא תחמיץ ואפשר דס"ל טובת הנאה אינו ממון רק כמה דאפשר לתקן שלא יבא לידי חימוץ מתקנינין ולמאן דס"ל הואיל ואי בעי מיתשיל אין ראיה די"ל דס"ל ט"ה אינו ממון רק הכא אסור להחמיצו הואיל ואי בעי מיתשיל עליו (ולפמ"ש לעיל אות א' די"ל דשאני גבי חמץ דאף בעלמא ט"ה אינו ממון מ"מ הכא חשוב מצוי בידך אין ראיה) אך ז"א דבן בתירא ע"כ לא ס"ל הואיל דאל"כ הו"ל למימר כר"א ע' בתוי"ט:

**ד**

**רבי** ס"ל טובת הנאה ממון דפסק שם בדף מ"ח כר"א וכבר כתבתי למאן דס"ל הואיל ואי בעי מיתשיל אין ראיה אך רש"י דחה כמ"ש באות א' ועיין בשער המלך פ"ה מה אישות דין ו' מה שתמה ע"ז ולפמ"ש דבחמץ י"ל משום דמצוי בידו לק"מ וכן תי בפ"י (ועיין בקידושין נ"ח ב' דשקיל וטרי הגמ' אי ר' ס"ל ממון ובעי למימר דרבי ס"ל ממון ודחי דכ"ע ס"ל אינו ממון ייע"ש ועיין בר"ן בנדרים בפ"ה) אך אף על פי כן אין ראיה דאפשר דסבירא ליה דעדיף שלא לקרוא לו שם עד שתאפה ממה שתחמיץ ואף דאינו מוזהר עליו אך ז"א דהא דשרינן לאפות קודם קריאת שם הוא משום הואיל ואי בעי בצע מכל חדא ואס"ד דאינו עובר עליו בב"י דטובת הנאה אינו ממון עדיפא להניח אותו כך מלאפותו דאינו מותר רק על ידי הואיל ודו"ק:

**ה**

**רב** יצחק פסק שם בדף מ"ח כר"י בן בתירא וכבר כתבתי בדעת ריב"ב באות ג' לעיל יעי"ש:

**ו**

**רבי** יוסי בר יהודה ס"ל אינו ממון בקדושין נ"ח ב' בין לס"ד דומ' בין למסקנא וס"ל ט"ה אינו ממון ייע"ש אך למאי דקאמר דס"ל לר"י ב"י קנסוהו רבנן לבעל הבית י"ל דס"ל ט"ה ממון וכ"כ הר"ן והרא"ש בנדרים פ"ה יע"ש:

**ז**

**ועולא** ס"ל טובת הנאה אינו ממון קדושין י"ח א' ר' אבא דמקשה שם לעולא נראה דס"ל ט"ה ממון ואפשר דקבל שנוייא וס"ל כעולא ט"ה אינו ממון ייע"ש ויש קצת ראיה דר' אבא ס"ל ט"ה אינו ממון מב"מ י"א ב' דקאמר ר' אבא לא קיבלה אמר רבא שפיר עביד דלא קבלה וכי לא היה להם סודר כו' אלא טובת הנאה אינו ממון ואי ר' אבא ס"ל ט"ה ממון אכתי קשה למה לא קיבלה לדידיה ט"ה למיקני באגב אך אין זה ראיה דהא רבא

ס"ל בעצמו ט"ה ממון כמש"ל אות י"א ואעפ"כ קאמר ט"ה אינו ממון (וצ"ל דקאמר דר"ג ס"ל ט"ה אינו ממון ולדידיה לא ס"ל וכן י"ל לר' אבא ועמ"ש בסמוך אות י"א וי"ב דלדעת השיטה מקובצת וכן למ"ש דר' יהושע ס"ל אינו ממון אין ראיה דהתם ר' יהושע הוה ע' באות י"ב:

## ח

**רב** הונא נראה דס"ל ט"ה ממון דפשיט שם בקדושין ממתני' דט"ה ממון ואפשר דקבל מר' חייא בר אבין י"ע"ש בדף נ"ח ב':

## ט

**ר' חייא בר אבין ס"ל ט"ה אינו ממון י"ע"ש בסוגיא מדא"ל ר"ה רב אסי דהוצל קאי כוותך** משמע דרב חייא בר אבין ס"ל אינו ממון בפשיטות והא דבעי מר"ה לאו משום דמספקא ליה רק לעמוד על דעתו של ר"ה היכא סבירא ליה:

## י

**רב** אסי דהוצל ס"ל ט"ה אינו ממון שם נ"ח ב' דקאמר ליה רב אסי דהוצל קאי כוותך:

## יא

**רבא** ס"ל ט"ה ממון בנדרים פ"ה דמוקי מתניתין שם כמ"ד ט"ה ממון ומה"ט פסק ר"ח ט"ה ממון משום דרבא ס"ל הכי ע' ברא"ש בפרק האיש מקדש וע' בש"ך סי' ש"ן שתי' דרבא ס"ל ע"ה אינו ממון רק בנדרים הוי ממון כיון דויתור אסור במודר הנאה לכך הוי ט"ה קצת ממון לענין נדרים (ונראה דר"ח לשיטתיה דס"ל ויתור מותר כמ"ש הר"ן ר"פ אין בין המודר והבן) וכ"כ שם בשם המרדכי דרבא ס"ל ט"ה אינו ממון וראיות המרדכי משום דהא בעלמא ס"ל לרבא מ"ה אינו ממון ונעלם מהש"ך היאך מצינו דרבא ס"ל ט"ה אינו ממון אך זה ברור דכיון למ"ש בב"מ די"א אלא ט"ה אינו ממון לקנות ממנו בחליפין אך באמת משם אין ראיה די"ל דלדבריו דר"ג קאמר דר"ג ס"ל ט"ה אינו ממון וליה לא ס"ל גם לפמ"ש בשיטה מקובצת שם דבאמת י"ל ט"ה ממון רק לענין זה אינו ממון לקנות בחליפין ואגב קרקע לפי שהקנינים האלו גרועים ודייק כן מלשון רבא דקאמר ט"ה אינו ממון א"כ אין ראיה וי"ל דרבא ס"ל טובת הנאה ממון ואף לדעת הר"מ וסייעתם שפסקו דט"ה אינו ממון י"ל דס"ל דרבא ס"ל ט"ה ממון ואעפ"כ פסקו כסתמא דש"ס דמסקו בס"פ האיש מקדש דכ"ע ט"ה אינו ממון כמ"ש הש"ך שם בסי' ש"ן דאינהו בתראי טפי מרבא:

**יב**

**ר"ג** ס"ל ט"ה אינו ממון לכאורה וראיה מהא דקאמר בב"מ י"א אלא ט"ה אינו ממון לקנות ולכך לא הקנה להם בחליפי אך יש לדחות דהתם הקנה לר' יהושע ור' יהושע לשיטתיה דס"ל ט"ה אינו ממון כמש"ל אות ב' ולכך לא רצה לקנות ממנו בחליפין אבל באמת ר"ג ס"ל ט"ה ממון ובזה מיושב מ"ש באות הקדום בשם המרדכי דרבא ס"ל ט"ה אינו ממון ממה דקאמר ט"ה אינו ממון ולפמ"ש אין ראיה די"ל דכוונתו דר' יהושע ס"ל ט"ה אינו ממון ולא רצה לקנות בחליפין ובזה ישבתי מה שמקשה בס' קצות החושן סי' רע"ה דמאי משני רבא ט"ה אינו ממון ופרש"י דחשוב כהפקר ולכך לא מקני בחליפין וגם בתורת אגב דהא הפקר מיקני בתורת אגב כאשר האריך שם להוכיח דהפקר מקני באגב וא"כ אכתי קשה ניהו דט"ה אינו ממון והוי כהפקר לקני בתורת אגב אך לפמ"ש י"ל דבאמת ר"ג ס"ל ט"ה ממון ואינו הפקר לכך לא היה יכול להקנות לו בתורת הפקר וגם בתורת מתנה אג"ק לא הי' יכול משום דר' יהושע ס"ל אינו ממון ולא רצה לקנות בתורת מתנה אך קשה דהו"ל להקנות המעשר אג"ק ממ"נ אי בתורת מתנה אי ט"ה ממון ואי בתורת הפקר לדעת ר"י דט"ה אינו ממון וצ"ל כיון דהקנין אינו ברור דא"י בשביל מה יקנה אותו אי בתורת מתנה אי בתורת הפקר לא קני ועדיין צ"ע ואין להאריך בזה שאינו ענין לענינינו עכ"פ מבואר די"ל דר"ג ס"ל ט"ה ממון:

**יג**

**רב** פפא ס"ל ט"ה ממון כך יש להוכיח ממה דקאמר במציעא י"א דעת אחרת מקנה אותו שאני והקשה במרדכי כיון דט"ה אינו ממון ליכא דעת אחרת מקנה אותו אלא מעצמו זוכין בו ועיי"ש מה שתי' ולפמ"ש י"ל דרב פפא ס"ל ט"ה ממון וכ"כ בקצות החושן סי' רע"ה וכ"כ בשאגת אריה סי' ע"ד דר"פ ס"ל טה"מ מדקאמר דעת אחרת מקנה ולפענ"ד יש ראיה דר"פ ס"ל ט"ה ממון מהא דקא' בפסחים דמ"ח ודלמא לא הוא ע"כ לא קא' ר"א הואיל אלא בעידנא דעיילא לתנורא כו' ומבואר שם ברש"י ובמפרשים ע' בפ"י דר"פ לא ס"ל טעמיה דר"א משום הואיל ואי בעידנא מיתשיל דאל"כ אכתי מוכח דר"א ס"ל הואיל מדקאמר הואיל ואי בעי מיתשיל וע"כ דס"ל טעמיה דר"א לאו משום הואיל ואי בעי מיתשיל רק משום ט"ה ממון ושם פסק רבי הלכה כר"א מוכח דט"ה ממון וגם לר' יצחק דפסק כבן בתירא מוכח דט"ה ממון כיון דלר"פ לא אמרינן הואיל ואי בעי מתשיל כמ"ש רש"י שם הטעם וע"כ משום ט"ה ממון ס"ל דעובר עליו בב"י עיין מש"ל אות ג' וגם בתוס' שם מבואר דהלכה כר"א דרבי פסק כוותיה והלכה כרבי מחבירו א"כ מוכח דר"פ ס"ל ט"ה ממון:

**יד**

**ר'** זירא י"ל דס"ל ט"ה ממון ראייתי ג"כ כעין המוזכר באות הקדום דבפסחים מ"ח מבואר דר' זירא לא ס"ל דר"א ור' יהושע פליגי בהואיל ייע"ש וע"כ בט"ה פליגי ושם הלכ' כר"א דר' פסק הכי ש"מ דט"ה ממון וא"נ הלכ' כבן בתירא מוכח דט"ה ממון כמ"ש באות ג' כיון דלא פליגי בהואיל ובזה אמרתי טעמי' דר"ז בב"מ דף י"א דקיבלה מיניה דר"ג אג"ק הקנה להם דלשיטתיה אזיל דס"ל ט"ה ממון ול"ק קושיו' רבא שם ט"ה אינו ממון לקנות אג"ק ודו"ק אך עדיין לא מתיישבא כיון דר"ז מוקי פלוגתייהו דר"א ור"י בט"ה א"כ ס"ל לר"י ט"ה אינו ממון והאיך קיבל שם המעשרות מר"ג ע"י אגב כיון דט"ה אינו ממון לקנות באגב וצ"ע וי"ל כדעת הש"ך סי' ר"ב ס"ק א' דאף דט"ה אינו ממון מ"מ מיקנו באגב ולפמ"ש יש ראיה לדבריו מר' זירא דע"כ לדידיה ס"ל ר"י ט"ה אינו ממון ואעפ"כ קני באגב ודוק:

**טו**

**רב** שישא בריה דרב אידי י"ל ג"כ דס"ל טה"מ דהתם בפסחים מ"ח ס"ל ג"כ דר"א ור"י לאו בהואיל ואי בעי מתשיל פליגי ע' ברש"י שם וע"כ בטובת הנאה ממון פליגי ואנן קי"ל כר"א כרבי דפסק כוותיה וכן פסקו כל הפוסקים.

**טז**

**רבי** ירמיה דס"ל בדמ"ח שם דבהואיל פליגי לדעת רש"י שם מבואר דס"ל דגם בטה"מ פליגי וא"כ גם לר' ירמיה י"ל דס"ל טה"מ אך לדעת התוס' דס"ל הואיל ואי בעי מתשיל י"ל דכ"ע ס"ל טהא"מ:

**יז**

**אי** ט"ה אינו ממון כשמת אינו מורישה לבניו כ"כ בשל"ה במס' מגילה דף רס"ב וטעמו מבואר כיון שאין הגוף ממון של המוריש רק ט"ה שיכול ליתנו לכל מי שירצה וכיון שמת פרחה ט"ה הלזו ייע"ש:

**יח**

**אי** טובת הנאה אינו ממון גם חצירו אינו קונה לו אף שעומד בצד חצירו כ"כ בשל"ה שם ודבריו צריכין פי' דהכוונה באם היה תרומות ומעשרות מונח בחצר של א' אינו יכול לקנותם לענין זה שיהיה לו בהם ט"ה ליתן לכל כהן שירצה כיון דהטובת הנאה אינו ממון אין הקנין נתפס על זה כלל כך צריך לפרש ועיי"ש היטב ותבין:

**יט**

**אי** טובת הנאה א"מ אין נשבעין עליו היסת אך במרדכי משמע דאף אם הוא ממון לא נתקנה עליו שבועות היסת והעתיקו בסמ"ע סי' פ"ז סעיף ל"ה ס"ק צ"ח ע"ש:

**כ**

**אי** טובת הנאה אינו ממון אזי אין היורשין יורשין אותו ר"ל שאין יכולין להוציא דבר שלא היה לאביהם בו רק ט"ה כגון שהיה ביד אביהן מעות שנתנו לו שיוכל לחלוק לכל מי שירצה ומת ובא אחר ולקח המעות לידו אין היורש יכול להוציא מידו כיון דט"ה אינו ממון אבל אם הוא תח"י היורש פשיטא דזכה בו אבל אי ט"ה ממון יכול היורש להוציא מיד אחר כ"ז מתבאר מדברי מהרי"ק שורש קמ"א ומתשובת מהר"מ פדוו"א סי' ע"ה הביאם הרב בחו"מ ס"ס רפ"ו ייע"ש:

**כא**

**עוד** כ' בתשובת מהר"מ פדווא שם דכמו שאינו יכול להוריש הדבר שאין בו אלא ט"ה כך א"י ליתנה במתנה ופי' הש"ך בחו"מ סי' ער"ו דאם הוא תח"י אחר אין המקבל מתנה יכול להוציא מידו עכ"ל וי"ל ג"כ דהנותן בעצמו יכול לחזור בו שלא ליתן מעות הלז שיש לו בו ט"ה לחלקן למי שירצה דאף שקנו מידו שיתן לו זה המעות והקנה לו גוף המעות (דאל"כ הוי קנין ליתן ואתן) מ"מ כיון דגוף המעות אינו שלו ואין לו בו רק ט"ה אינו ממון אבל אם ט"ה ממון הי' מהני מה שהקנה לו גוף המעות לטובת הנאה שבו כמו דקל לפירותיו:

**כב**

**אי** ט"ה אינו ממון לא מחשב נוגע בדבר שיש לו בו ט"ה אם יהיה כעדותו או שיש לקרובו ט"ה ע"י עדותו כך משמע מתשובת הריטב"א הביאן הרב סי' ל"ז בחו"מ סעיף ט' והש"ך שם חולק דאפי' אי ט"ה אינו ממון לקדש אשה אבל מ"מ מחשיב קצת הנאה לענין דהוי נוגע בעדות דאפי' משום צד נגיעה כל שהוא אפי' בדרך רחוקה ונפלאה חשוב נוגע עכ"ד ובמ"ש דאפי' בנגיעה כ"ש חשוב נוגע הנה בדבר זה צ"ע דבכמה מקומות משמע כדבריו אך ממ"ש בסי' ל"ז סעיף י"ג מבואר שם דאין חשוד להעיד שקר בשביל חלוק דבינונית וזבורית וכמ"ש בסמ"ע שם ס"ק כ"ט ואף דזה הנאה מרובה יותר מט"ה כדמשמע בסי' פ"ה ובכמה דוכתא ואין כאן מקומו להאריך בזה ולכאורה היה נראה דזה תלוי במה שנחלקו הע"ש והסמ"ע ריש סי' ל"ז בעיקר טעם נגיעת העדות דלטעם הע"ש דלא חשבינין ליה דמעיד שקר רק דאדם קרוב אצל עצמו אפי' בנגיעה כ"ש פסול ולא אמרינין דאינו חשוד להעיד שקר בשביל הנאה קטנה דזה לא אמרינין דחשבינין

ליה למשקר רק שקרוב אצל עצמו אבל לדעת הסמ"ע שחולק שם על הע"ש וס"ל דמצד שחשדינין עלי' שמשקר פוסלין אותו י"ל דבהנאה כ"ש לא חשדינין ליה שישקר ודוק:

**כג**

**בתומים** שם סי' ל"ז מחלק דזה שיש לו בעצמו ט"ה אפשר דאינו יכול להעיד באותו דבר שיש לו בו ט"ה אבל קרוביו יכולין להעיד לו כיון דט"ה אינו ממון אין זה בכלל לא יומתו אבות על בנים כיון שאינו ממון אבל אי טה"מ אף קרוביו אין יכולין להעיד לו בדבר שיש לו בו ט"ה ע"ש:

## טומאה עושה כיוצא בה

**א**

**טומאה** אינו עושה כיוצא בה להיות אוכל מטמא אוכל ומשקה משקה דכתיב טמא הוא ודרשינן הוא טמא ואין עושה כיוצא בו טמא פסחים י"ד א':

**ב**

**אביי** ס"ל דוקא בחולין אין עושה כיוצא בה אבל בתרומה וקדשים עושה כיוצא בה שם ורב אדא בר אהבה משמיה דרבא ס"ל תרומה וחולין אין עושה כיוצא בה אבל קדשים עושה כיוצא בה שם:

**ג**

**רבינא** משמיה דרבא ס"ל מקרא מלא דבר הכתוב ל"ש חולין ל"ש תרומה ל"ש קדשים אין עושה כיוצא בהן שם:

**ד**

**הא** דאמרינן דאין עושה כיוצא בהן דוקא מדאורייתא אבל מדרבנן עושה כיוצא בהן הכי מסקינין שם ולדעת רש"י ע"כ דליכא למ"ד דאף מדרבנן אין עושה כיוצא בהן דהא קרא כתיב בנבואת חגי אל הלחם ואל הנזיד ולר"ת דס"ל או אל הלחם אין ראיה מנבואת חגי וי"ל דאף מדרבנן אין טומאה עושה כיוצא בה ויש לראות לדעת הט"ז דהיכא דמפורש בתורה להיתר אין חכמים יכולים להחמיר הכא כיון דמקרא מלא דבר הכתוב ומפורש בתורה היא למיעוט איך החמירו חכמים) ובאמת לדעת ר"ת הוי ס"ל למקשן שם דאין טומאה עושה כיוצא בו אפי' מדרבנן כמ"ש התוס' בד"ה דאי אמשקין ייע"ש (והנה באמת יש לתמוה לדעת רש"י דע"כ גם למקשן הוי ס"ל שם מדרבנן טומאה עושה כיוצא בו כמ"ש רש"י שם להדיא דנבואת חגי מדרבנן א"כ מדקאמר דאיכא משקין בהדי בשר משמע דמשקין מטמאין פחות מרביעית דאורייתא דאי דרבנן בלא"ה טמא דמדרבנן

עושה כיוצא בו ויש לתמוה דרש"י כ' שם בפסחים דף י"ז ב' ד"ה אבל לית בהו רביעית דמשקין אין מטמאין אחרים פחות מרביעית ייע"ש וצריך לדחות דלרש"י צ"ל הא דמשני דאיכא משקין בהדי בשר דאיכא משקין רביעית ודוחק ועיי"ש היטב בסוגיא די"ד א' ובתוס' שם ד"ה דאיכא משקין ותבין:

**ה**

ר' ירמיה לדעת רש"י ס"ל דטומאה עושה כיוצא בה בקדשים כ"כ רש"י להדיא בפסחים דט"ו ב' ומיהו לדעת התוס' שכ' שם בכמה דוכתי דהך עדות דר"ח סגה"כ קודם י"ח דבר נשנית א"כ ס"ל דאין טומאה עושה כיוצא בה רק מדרבנן ואשמועי' דשלישי דרבנן נעש' שני דרבנן וא"ל דבלא"ה הוי שני דרבנן ע"י משקין שנעשו תחלה דעדיין לא נגזור גזירה די"ח דבר דמשקין נעשו תחלה והנה לדעת התוס' יש ראיה דר' ירמיה לא ס"ל טומאה עושה כיוצא בה דר"ת כ' שם בדף י"ד א' ד"ה אבל הטעם דבקדשים עושה כיוצא בו משום דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל וכבר כתבנו מזה בע' טומאת משקין לטמא אחרים דלפ"ז כ"ש דמשקין מטמאין קודש מהך קרא דהבשר אשר יגע כיון דטומאת עצמן אית להו מדאוריית' בשר קודש הנוגע בהן נטמא מקרא דבשר אשר יגע בכל טמא וק"ו הוא מה לענין עושה כיוצא בה דמיעט רחמנא להדיא דאין טומאה עושה כיוצא בה אפ"ה מרבינין קודש שנטמא מכיוצא בה מקרא דאשר יגע בכל טמא כ"ש משקין דאין מפורש מיעוט שאין מטמאין אחרים כ"ש דבקודש מטמא מקרא דבשר אשר יגע בכל טמא והנה ר' ירמיה ס"ל דר"מ לטעמיה דס"ל משקין לטמא אחרים מדרבנן לכך אין בבשר קודש שנטמא ממשקין טומאה דאורייתא א"כ ע"כ ס"ל דלא מרבינין ליה מקרא דאשר יגע בכל טמא א"כ כ"ש דלא מרבינין טומאה כיוצא בה מקרא דאשר יגע בכל טמא דהתם כתיב מיעוט בפירוש דאין טומאה עושה כיוצא בה ומקרא מלא דבר הכתוב כו' וא"כ מוכח דלשיטת התוס' ס"ל לר' ירמיה אין טומאה עושה כיוצא בה אך על רש"י לא קשה דרש"י לשיטתיה דס"ל דהך דבקדשים עושה כיוצא בה לאו מבשר אשר יגע מרבינין רק מנבואת חגי דמבואר בה אל הלחם ואל הנזיד א"כ שפיר י"ל דר' ירמיה ס"ל עושה כיוצא בה מנבואת חגי ודוק:

**ו**

**נקטינין** מינה דלרש"י ס"ל לר' ירמיה טומאה עושה כיוצא בה ולדעת התוס' ס"ל אין עושה כיוצא בה ע' אות ח':

### ז

ר"ה בר חיננא דמקשה שם דט"ז א' על מ"ד טומאת משקין לטמא אחרים לאו מדאורייתא אקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לכאורה מוכח דגם טומאה עושה כיוצא בו ס"ל בקדשים מה"ט אקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא וי"ל דבטומאה עושה כיוצא בה דמיעט רחמנא להדיא דאין עושה כיוצא בה לא מרבינן מוהבשר משא"כ משקין לטמא אחרים לא מיעט רחמנא מקשה שפיר וכ"כ בצל"ח שם:

### ח

ר' יוחנן דמוקי מתניתין באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן ע"כ דס"ל ג"כ טומאה עושה כיוצא בה לדעת רש"י ואפרש לך הענין דהנה רש"י פי' וולד הטומאה דרבנן כגון כלי שנטמא במשקין שנטמאו בשרץ וכ' שם התוס' בדף ט"ו א' ד"ה וולד הטומאה דלפירושו צ"ל דאינה הוא המדה דר' יוסי היינו דלא מדמינן אסור לטומאה ייע"ש היטב והנה ר' יוחנן קאמר שם בדף ט"ו ע"ב מחלוקת בשש אבל בשבע ד"ה שורפין וקאמר דמוקמו מתניתין בוולד הטומאה דרבנן וע"כ א"ל לר"י דוולד הטומאה דרבנן הוא כלי שנטמאו במשקין כמ"ש רש"י לעיל דא"כ צ"ל דר' יוסי דאמר אינה הוא המדה הוא דלא מדמין אסור לטומאה כמ"ש התוס' וא"כ אפי' בשבע אין שורפין וע"כ דלרבי יוחנן גם ר' יוסי מדמה אסור לטומאה והא דאינה הוא המדה כר' ירמיה דמיירי בבשר שנטמא במשקין ואזדא ר"מ לטעמיה וכן נראה בסוגיא דעיקר מלתא דר' ירמיה הוא לתרוצי דברי ר' יוחנן וכ"כ מהרש"א א"כ כמ"ש רש"י דר' ירמיה ס"ל טומאה עושה כיוצא בה ה"ה לר' יוחנן ולהתוס' ע"כ ס"ל לר' יוחנן דאין עושה כיוצא בה כמש"ל אות ה' ו' לר' ירמיה ייע"ש שהארכתי מיהו י"ל דר' יוחנן מוקי טעמא דר"מ בהכי וליה לא ס"ל וכן י"ל בר' ירמיה לעיל:

## טעם כעיקר

### א

ר' עקיבא ס"ל טעם כעיקר דאורייתא דיליף מגעולי נכרים פסחים מ"ד אך לדעת רש"י י"ל דהוי אסמכתא בעלמא כמ"ש רש"י חולין דף צ"ח ב' אך עיקר טעמו של רש"י משום דהוי נזיר וגעולי נכרים ב' כתובין ואין מלמדים ולר' עקיבא נזיר להתר מצטרף אתי לאורויי וליכא ב' כתובין וגם טעם הב' של רש"י דגעולי כותים חידוש הוא לר"ע לא שייך זה דס"ל התם בפסחים להדיא דלאו חידוש הוא דלא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלא פגמה כלל ייע"ש סוף הדבר לר"ע מודה רש"י דס"ל טעם כעיקר דאוריית':

**ב**

**ר**' יוחנן ס"ל בע"ז ס"ז א' טכ"ע דרבנן כך הוא דעת רש"י בחולין צ"ח ב' והתוס' שם ובע"ז ס"ז א' ד"ה א"ר יוחנן והרשב"א בחדושיו לחולין האריכו דר"י ס"ל טכ"ע דאורייתא והר"ר יוסף ס"ל דלר' יוחנן טכ"ע דאו' רק דאין לוקין עליו דס"ל כר"ע דילפינין מגעולי נכרים ושם ליכא לאו גמור רק עשה דתבעירו באש ולכך אין לוקין ור"ת חולק עליו כיון דאהדרי' קרא אהדר' לאסורא קמא לנבילה ולחלב ושאר אסורין ולוקין עליו לר' יוחנן:

**ג**

**אביי** ס"ל טכ"ע דאורייתא חולין ק"ח אך לפמ"ש התוס' שם בד"ה מבב"ח דאביי קיבלה מרבא וחזר בו י"ל דס"ל טכ"ע דרבנן וע' בערך מב"מ שהארכנו בזה:

**ד**

**רבא** ס"ל לאו דאורייתא חולין שם וכ"ז לדעת רש"י אך התוס' חולין וע"ז ס"ז שם כ' דבאמת רבא ס"ל טכ"ע דאוריית' רק דקאמר לאביי דמבשר בחלב לא תוכל להוכיח ייע"ש:

**ה**

**רב** לדעת רב ששת בע"ז ס"ח ב' לפרש"י שם דקאמר דלכך בעכברא בשיכרא ס"ל לרב נטל"פ אסור משום דחידוש הוא דמאיס ואפ"ה אסרי' רחמנא הלכך נטל"פ אסור ופרש"י שם דמאיס ובלאו אזהרה בדילין מיניה ולמה ליה דאזהר רחמנא עליו ש"מ אפי' נטל"פ אסור ע"כ וקשה דלמא אזהר רחמנא שאם נפל לתבשיל ונתן טעם בו דליתסר דמזה אין בדילין אינשי וצ"ל דס"ל טכ"ע מותר ל לדעת התוס' שם בד"ה דהא מאיסא אין ראיה ייע"ש וגם לדעת רש"י יש לדחות דסבירא ליה דאף הטעם מאיסי בדילי אינשי מיניה:

**ו**

**מאן** דס"ל ב' כתובין מלמדין כגון ר' יהודה וסייעתו ע' בא"ב ע' ב' כתובין ס"ל טכ"ע דאורייתא דהא עיקר טעמו של רש"י שכתבתי באות א' משום דנזיר וג"ע ב' כתובין אין מלמדין ולדידיה מלמדין ושוב מצאתי בכר"ו שכ"כ בסי' צ"ח כן לר' יהודה דס"ל ב' כתובין מלמדין טכע"ק דאו' אך לר"י טכע"ק דרבנן מטעם אחר דס"ל מב"מ במשהו וכמ"ש בסמוך אות ח' ואות י"א:

**ז**

**בב"ח** כ"ע מודו דטכע"ק דאורייתא כמבואר בפסחים מ"ד ובחולין שם והנה הרב בכר"ו הקשה בסי' צ"ח על הא דאמר רבא אלא בב"ח מאן טעים ליה כיון דשמעית לר"א דאר"י לטעמיה קפילא ה"נ טעמיה קפילא וקשה דע"כ דעלה מתחילה על דעת רבא דאין עכו"ם

נאמן בב"ח הואיל וטכע"ק דאורייתא אין לעכו"ם נאמנות באסור דאורייתא כמו שהקשה הש"ך בסי' צ"ח יתבאר לקמן בע' נאמנות גוי במסל"ת ע"ש וא"כ מה פשוט ליה מדר"י דהא ר' יוחנן לא מיירי בב"ח ושם טכע"ק לאו דאורייתא ולכך נאמן משא"כ בב"ח דהוא דאורייתא לכ"ע ונלע"ד דס"ל לרבא דלרבי יוחנן בכל דוכתא טכע"ק דאורייתא דהטעם דלאו דאורייתא כ' לעיל אות א' משום דנזיר וג"נ ב"כ ור"י ס"ל בפסחים מ"ג דנזיר להיתר מצטרף לאסור אתי לאורויי וא"כ אין כאן ב"כ וא"כ לדידיה בכל דוכתא טכע"ק דאורייתא ואעפ"כ קאמר דסמכינן אקפילא ה"ה לדידן בבב"ח אך באמת רש"י כ' דר"י ס"ל טכע"ק דרבנן כמש"ל אות ב' ולרש"י נשארה קו' הכר"ו בתוקפ' ודוק:

## ח

**אי** אמרינן מב"מ לא בטיל אזי טכע"ק דרבנן ע' בערך מב"מ אות כ"א שהארכנו בזה ועיי"ש מי הם הסוברים מב"מ לא בטל ותלמוד לכאן וע' לקמן אות י"ב:

## ט

**למ"ד** נטל"פ אסור אזי טכע"ק דאורייתא דעיקר הטעם של רש"י דס"ל טכע"ק דרבנן דגיעולי נכרים חידוש ה א אבל למאן דס"ל בכ"מ נותן טעם לפגם אסור אזי אין חידוש בגיעולי נכרים ושפיר ילפינן מינה ודוק וע' בערך נטל"פ אות י"א שצדדתי שם להיפוך דלמאן דס"ל נטל"פ אסור אזי טעם כעיקר דרבנן דלא מצי למילף מחיר וג"נ דהוי ב' כתובין ייע"ש. ובזה ישבתי קושי' התוס' חולין צ"ו ב' אהא דמתניתין ירך שנתבשל בה גיד הנשה אמר שמואל ל"ש אלא שנתבשל בה אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד והקשה בתוס' מאי קמ"ל פשיטא דאי נצלה ג"כ אוסר א"כ למה נקיט במשנה נתבשל דהלא כבר נאסר במליחה דהוא כרותח דצלי לענ"ד נראה ליישב דהנה באמת הך מלתא אי צלי מפעפע י"ל דהוא ספק שמא מפעפע וכמ"ש הפוסקים ביו"ד סי' ק"ה דיש ספק אי מפעפע בכולו והנה אי טכע"ק דאורייתא אזי ספיק' להחמיר אבל אי טכע"ק דרבנן אזי ספיק' דרבנן לקולא והנה כבר כתבנו דזהו תלוי אי נטל"פ מותר או לא והנה סתם מתניתין דירך שנתבשל בה כר"מ וגם בלא"ה לפי מה דמוקי שם לקמן דף ק' בחתיכות מטעם חתיכה הראויה להתכבד ע' בר"ן שם שכ' דמתני' אתיא כר"מ ור"מ ס"ל נטל"פ אסור וא"כ טכע"ק דרבנן ולכך לא נאס' במליחה שמא מפעפע דרבנן לקולא אבל שמואל לשיטתיה דס"ל נטל"פ מותר ע' בע' נטל"פ אות ו' וא"כ טכע"ק דאוריית' וה"א דמליחה וצלי אסור מטעם ספק שמא מפעפע ולדידיה הוי ספיקא דאורייתא לכך קמ"ל דאינו מפעפע כלל ודוק:

**ובזה** יש ליישב קושית הכר"ו ריש סי' צ"ח אהא דמקשו התוס' חולין צ"ח אהא דמשני שאני חלב דמפעפע והקשו בתוס' וא"כ שומן הגיד ג"כ מפעפע והקשה הכר"ו דהא הך דמפעפע הוא ספק שמא מפעפע וכמש"ל וא"כ שומן הגיד דהוא דרבנן הוי ספיקא דרבנן ולפמ"ש א"ש דהתם משני אליבא דר"ה ור"ה תלמידי' דרב ורב מספקא ליה לש"ס אי נטל"פ אסור וא"כ ע"כ ס"ל טכע"ק דרבנן דהוי נזיר וג"נ ב"כ וא"כ מאי משני שאני חלב דמפעפע דמספקא לן אי מפעפע דלמא ס"ל לרב נטל"פ אסור וכיון דהש"ס מספקא ליה בהכי וא"כ טכע"ק דרבנן והוי ספיקא דרבנן לקולא וע"כ נ"ל דודאי מפעפע ושפיר מקשה התוס' משומן הגיד ודוק:

**ועוד** יש ליישב בפשיטות קושי' הכר"ו לפמש"ל אות ח' דאי מב"מ לא בטל טכע"ק דרבנן ור"ה תלמידיה דרב ורב ס"ל מב"מ במשהו וא"כ טעם כעיקר דרבנן וע"כ מה דמשני אליבא דר"ה שאני חלב דמפעפע דודאי מפעפע ולכך מקשו התוס' משומן הגיד:

ו

**רבינא** ס"ל טכע"ק דאורייתא כך העליתי בחדושי חולין צ"ז ב' מהנהו אטמהתא דאימלחו בגידא נשיא דאסר להו רבינא והקשה ליה רב אחא בר רב לרבינא מאי דעתיך דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח והאמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בגיד אבל נצלה קולף ואוכל ומליח הוא כרותח דצלי ולשרי והנה באמת צריכין אנו להבין מה עלה על דעת רבינא דאסר להו דא"ל דס"ל מליח כמבושל הא מדקאמר כבוש כמבושל מכלל דמליח אינו כמבושל וכמ"ש שם בגמ' וע"ק קושי' הרשב"א בחדושיו לחולין דא"כ דמליח אוסר כבישול למה נקט במשנה ירך שנתבשל בה גיד הנשה תיפוק ליה דנמלח מקודם ונאסר במליחה לכן נראה דרבינא ס"ל דמליח הוא כצלי וצלי הוא לפעמים מפעפע אף בדבר כחוש והא דשמואל מתיר בנצלה משום דשמואל לטעמיה דס"ל מב"מ במשהו ולדידיה טכע"ק דרבנן כמש"ל אות ח' וספיקא דרבנן לקולא אבל רבינא ס"ל טכע"ק דאורייתא כפי פסק הלכה ולכך אוסר במליחה שמא מפעפע ובזה מיושב ג"כ קושי' הרשב"א על מה דתני במשנה ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה תיפוק ליה דכבר נאסר במליח דהנה התוס' הקשו שם במשנה על הא דתני אם יש בה בנ"ט הא גם הרוטב מצטרף להתיר ובחדושי ישבתי דהמתני' ס"ל יש בגידין בנ"ט ומאן שמעית ליה דס"ל יש בגידין בנ"ט ר' יהודה ור' יהודה ס"ל מב"מ לא בטל והנה הרוטב הלז הוא מן הגיד והבשר והרוטב היוצא מן הגיד הוא אסור ואוסר הרוטב של הבשר דרוטב הוא מב"מ וכמ"ש הרשב"א בחדושיו חולין צ"ח ב' בד"ה אמר אביי ייע"ש בסוגיא דזרוע בשלה ולכך קאמר במשנה אם יש בה בירך לבד ואתיא כדעת

הפוסקים דגיד עם בשר הוא מבשא"מ ואמרינין סליק את מינו שהוא הרוטב כמו שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. היוצא מזה מדנקט במתני' אם יש בה בנ"ט ש"מ דמתני' ס"ל מין במינו לא בטל (ועוד כתבתי בחדושי דמתני' ס"ל טכע"ק דרבנן לפמ"ש הר"ן שם דמשנה אתיא כר"מ ור"מ ס"ל נטל"פ אסור וכבר כתבתי לעיל אות י"א דיש לצדד דמאן דס"ל נטל"פ אסור ס"ל טעכ"ק דרבנן ייע"ש) וא"כ ס"ל טכע"ק דרבנן וכמ"ש ולא קשה מרבינא ממתני' דבאמת לפי מה דס"ל לתנא דמתני' טכע"ק דרבנן אזי אינו אוסר במליחה שמא מפעפע דהוא ספק דרבנן אבל רבינא פסק כפי המסקנא דטכע"ק דאורייתא ושפיר אוסר במליחה:

**יא**

ר' יהודה נ"ל דס"ל טכע"ק דרבנן מטעם שכתבתי לעיל אות ח' דמאן דס"ל מב"מ לא בטיל ס"ל טכע"ק דרבנן ויש להקשות ע"ז מזבחים פ' דם חטאת דצ"ו ב' יכול שאני מרבה אף תרומה ת"ל אותה דברי ר' יהודה ואי ס"ל טכע"ק דרבנן למה לי מיעוט מה"ת לרבות תרומה כיון דבכל התורה טכע"ק דרבנן ואין לומר כיון דמרבינן קדשים קלים ה"א דנרבה אף תרומה דאקרי קודש ז"א דתרומה מקדשים לא ילפינן שיש בהן חומר פנ"ק ע' כ"ס ואף דבשמעתא בזבחים שם משמע דמדכתיב אותה למעט תרומה מוכיח ר"י דקדשים קלים טעונין מריקה ושטיפה מדאצטריך למעט תרומה אין סברא לומר דלגופא לא אצטריך כלל אותה רק למילף מיניה ריבוייא לקדשים קלים דא"כ לכתוב רבוייא בהדיא ולמה לי מעוטא דאותה דלא אצטריך לגופא כלל אלא ע"כ אצטריכין למימר דתרוייהו אצטריך אצטריך למיכתב רבוייא לקדשי' קלים ואצטריך מעוט לתרומה לכך כ' חדא דנשמע מיניה תרתי דהיינו דכ' מיעוט דאותה ומינה מוכח ממילא רבוייא דקדשים קלים ואס"ד דס"ל לר"י טכע"ק דרבנן א"כ מיעוטא דתרומה לא אצטריך כלל לגופא. הן אמת דלפי מה דמסקינן שם בסוגיא דהא דממעטינן תרומה מאותה לאו מדין הגעלה ממעטין לה רק לענין חומר קדשים דבעי' דווקא מים וכן בעי' שטיפה אחר הגעלה ובתרומה לא צריך הא קשה ג"כ קושיא שהקשיתי דמהיכא תיתי ה"א דצריך הכא שטיפה אחר הגעלה דצריך קרא למעטינהו אך זה יש ליישב דמשמיענו דבשאר הגעלות א"צ לשטוף אח"כ בצונן אף שנהגו ומהכא ידעינן זה וכמ"ש התוס' שם נמצא דאי לא הוי כתיב אותה ה"א דבכל הגעלות צריך שטיפה בצונן אח"כ קמ"ל אותה למעט תרומה ומהכא שמעינן למעט כל הגעלות וכמ"ש התוס' וכן מ"ש דאותה מעט דבתרומה א"צ הגעלה כ"א מקום בישול ולא כל הכלי י"ל דאצטריך מעוט לכלי מתכות לדעת החולקים על הר"ר פרץ וקמ"ל דלא נאמר דבמתכת הואיל וחם כולו מוליך הבליעה בכולו וכדעת הר"ר פרץ

בסי' צ"ב ובסי' צ"ח דהך ומורק ושוטף בכלי נחושת כתיב וממעט אותה דכא בתרומה אין צריך להגעיל כולה (ולהר"ר פרץ לא תיקשי מכאן די לפי דקי"ל במתכת חם מקצתו חם כולו קמ"ל בתרומה דלא מחמירי להגעיל כולו ולכך אצטריך מעוט ובאמת בשאר אסורין לא מהני בהגעלת מקצת במתכת דחם כולו אמרינן לאסור ולא להכשיר כדעת הרשב"א והרא"ש לדעת הב"י בסי' קכ"א רק בתרומה גלי קרא ולהסוברים דלהכשיר אמרינן ג"כ חם כולו וכמ"ש בש"ך שם ס"ק י"ז א"ש טפי ולק"מ) אבל אם נאמר דס"ל טכע"ק דרבנן א"כ א"צ הגעלה כלל בתרומה ומאי אצטריך קרא למעוטי ויש ליישב דעכ"פ לר' יהודה במינו טכע"ק דאורייתא כיון דס"ל מב"מ במשהו ועכ"פ משהו איכא וכמ"ש בחדושי הרשב"א וא"כ מדינא צריך הגעלה שלא יבשל בו מינו קמ"ל אותה למעט תרומה לפי הס"ד דש"ס שם דא"צ הגעלה כלל ולמסקנא המעוט דלא מחמרינן בהגעלתו כמו דמחמירין בהגעלת קדש:

### יב

**שמואל** נ"ל דס"ל טכע"ק דאורייתא וראייתי ממ"ש בע"ז דף ל"ה א' דלכך אסרו גבינות עכו"ם הואיל ומעמידין אותן בקיבת נבילה והקשו בתוס' דלמה לי נבילה דאפילו בכשירה אסור מטעם בב"ח ותי' דמשום בב"ח לא היה אסורין מספק דליכא אלא אסור' דרבנן דדרך בשול אסרה תורה (עכ"ל בחולין קט"ז ולשונם בע"ז שם מגומגם קצת וכוונתם כמ"ש בחולין מבואר דאיסור נבילה חשש איסור תורה ואי אמרת טכע"ק) דרבנן אכתי אסור דרב הוא ואמאי נחיש לספוקי ומזה סתירה למש"ל אות ח' דמאן דס"ל מב"מ לא בטיל טכע"ק דרבנן דהא שמואל א"ל מב"מ לא בטל ואעפ"כ צ"ל דס"ל טכע"ק דאורייתא ודוק:

## ידים שאינם מוכיחות

### א

**ר' יהודה** ס"ל גיטין דפ"ה ידים שאין מוכיחות לא הווין ידים ולכך צריך בגט ודין די יהוויין לכי מנאי ספר תרוכין שמפרש שם בש"ס דזהו טעמו של ר"י אך בש"ס נדרים פ"ק ע"כ קאמר שם אביי דר"י לא בעי ידים מוכיחות רק בגט אשה דבעינין כריתות אבל בעלמא לא:

**ב**

**חכמים** פליגי התם בגיטין על ר"י וס"ל דלא בעי ידים מוכיחות כך מוקי להו הש"ס בגיטין אך רבא ס"ל בנדרים שם דבעלמא ס"ל לרבנן דבעי' ידים מוכיחות רק בגיטין מוכח מלתא דאין אדם מגרש את אשת חבירו:

**ג**

**אביי** ס"ל בנדרים שם ידים שאין מוכיחות הוויין ידים אף באינו מוכח כלל עיין לקמן אות ה':

**ד**

**רבא** ס"ל בנדרים שם דלא הוויין ידים:

**ה**

**שמואל** ס"ל בנדרים ובקידושין ד"ה ע"ב בידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים ייע"ש אך התוס' בקדושין שם הקשו מהא דפסק שמואל בגיטין פ"ה כרבנן דא"צ לכתוב בגט ודין די יהוי משמע דס"ל דלא בעינין ידים מוכיחות וחלקו דידים שאין מוכיחות כלל כהך דקדושין דאמר לאשה הרי את מקודשת ולא אמר לי דלא משמע דמקודשת לי קאמר בהך ס"ל לשמואל דלא הוויין ידים אבל היכא דמוכחא מלתא קצת אף דאין מוכיחות לגמרי כהך דגיטין דמוכח מלתא דלמאן קא מגרש דאין אדם מגרש אשת חבירו אזי ס"ל דהוויין ידים ולפ"ז מוכח דלר' יהודה דס"ל אף בגט דבעי' ידים מוכיחות דאף במוכח מלתא קצת ס"ל דלא הוויין ידים ואפשר דרבי יהודה בעלמא מודה רק בגט משום דבעינין כריתות כמ"ש אביי בנדרים ואביי דס"ל דהוויין ידים ע"כ אף באינו מוכח כלל דמשני רבא בנדרים שם אנא דאמרי אפילו לרבנן וע"כ לא קאמרי רבנן רק בגיטין משום דא"א מגרש אשת חבירו משמע דפלוגתייהו דאביי ורבא אף באינו מוכח כלל וע' בר"ן נדרים דף ה' ע"ב מה שכ' שם בדעת שמואל ועוד נראה לי ראיה נכונה מהך דנזיר דס"ב כי יפליא לאתויי ידים שאין מוכיחות דהוויין ידים הניחא לאביי אלא לרבא דס"ל לא הוי ידים מא"ל וקשה דלמא אתי לרבויי היכא דאיכא הוכחה קצת דאז מודה רבא דהוויין ידים וע"כ לומר דס"ל לש"ס היכא דאיכא הוכחה קצת לא צריך לרבויי וע"כ דכי יפליא להיכא דליכא הוכחה כלל ש"מ דאביי ס"ל דאף היכא דליכא הוכחה כלל הוויין ידים כיון דקאמר בגמ' דלאביי ניחא דאתיא דרשא דכי יפליא לרבויי דאף בכה"ג הוויין ידים וכן יש להוכיח לפירוש התוס' שם דפירשו דהך דקאמר בש"ס דכי יפליא אתי לאתויי ידים שאין מוכיחות פירשו התוס' דכוונת הש"ס למעוטי ידים שאין מוכיחות וגרסו איפכא הניחא לרבא אלא לאביי דס"ל הוויין ידים קשה ייע"ש בדבריהם ולפ"ז מוכח

דלאביי אף היכא דליכא הוכחה כלל הוויין ידיים דלא"כ לוקי דרשא דכי יפליא דאתי למעוטי היכא דליכא הוכחה כלל דלא הויין ידים ש"מ דאף בכה"ג ס"ל לאביי דהוויין ידים אמנם ראיתי ברא"ש פ"ק דקדושין שכתב בהך דאמר הרי את מקודשת ולא אמר לי גם אביי מודה דלא מהני כיון דליכא הוכחה כלל ייע"ש דבריו ולכאורה נראה מדבריו דגם אביי ס"ל דווקא בידים שיש להן הוכחה קצת הוא דהוויין ידים ולפ"ז נשאר עלינו לבאר מה דקאמר בש"ס דנדרים דרבא קאמר אנא דאמרי אפי' לרבנן ע"כ לא קאמרי רבנן אלא בגיטין דא"א מגרש כו' אבל בעלמא לא ר"ל בעלמא היכא דליכא הוכחה משמע דפלוגתא דאביי ורבא הוא היכא דליכא הוכחה ודוחק לחלק בין הוכחה להוכחה ולומר דהך דגיטין הוא הוכחה גדולה דאין אדם מגרש א"ח ובכה"ג אף רבא מודה והך דקדושין היכא דלא אמר לי ליכא הוכחה כלל ובכה"ג אף אביי מודה כי פליגי היכא דאיכא הוכחה קצת אך זה דחוק לומר כן ויותר נראה לי דהרא"ש ס"ל דהך דקדושין לא הוי יד כלל ולא מקרי ידים שאין מוכיחות רק דלא הוי יד כלל אבל היכא דאית ליה שם יד אף דאין לה הוכחה כלל ס"ל לאביי דהוויין ידים וכן מבואר בלשון הרא"ש דכ' בהך דקדושין לא הוי יד כלל עיין בפ"י שם בקדושין שכ' גם כן דלדעת הרא"ש משמע דלא הוי יד כלל משא"כ דעת התוס' נשמע מזה דלדעת התוס' מהך דקדושין הוויין יד רק דלא הוי הוכחה ובכה"ג מהני לאביי והא דמשני רבא דאמר לי לדבריו דשמואל קאמר וליה לא ס"ל ולדעת הרא"ש לא הוי יד כלל ולא מהני אף לאביי עוד י"ל דאף לדעת התוס' לאביי לא מהני בקדושין בלא אמר לי ואין הטעם משום ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים רק משום דלא מהני ידות בקדושין כדמבעיא ליה לר"פ הך מלתא בנדרים ולא אפשיטא ובזה מיושב ג"כ דאמאי צריך לאוקמי דאמר לי לוקי כפשטא דשמעתא דלא תני לי ואעפ"כ מקודשת ומיירי כשעסוקין באותו ענין וכמו שכתב הרא"ש בקדושין שם דעסוקין באותו ענין לא גרע מנזיר עובר לפניו ולפמ"ש א"ש דאכתי הוי יד לקדושין ועדיין לא איפשיטא הך מלתא אי מהני יד לקדושין ועוד נ"ל לתרץ הא דלא מוקי כשעסוקין באותו ענין דא"כ אף בשתק לגמרי מהני כמו דפסק שמואל שם בקדושין כר' יוסי ודוחק לומר דגרע הכא דאמר הרי את מקודשת ולא אמר לי מאלו לא אמר כלל:

**ולפי** מה שהעליתי דאביי ס"ל דידים שאין מוכיחות מהני אף דאינו מוכח כלל ולא מחלק כלל בין היכא דאיכא הוכחה קצת להיכא דליכא הוכחה כלל יש ליישב קושי' התוס' מהך דשמואל ס"ל ידים שאין מוכיחות הויין ידים בנזיר מדמוקי מתניתין כר' יהודה משמע דליה לא ס"ל דבאמת הך סוגיא דנזיר דמשמע מיניה דמחלק בין יד ליד אתיא אליבא דרבא דמחלק כן ולכך ס"ל להך סוגיא דשמואל ס"ל היכא דאיכא הוכחה

מהני והך דנזיר עובר לפניו טעמיה דשמואל משום דליכא הוכחה כלל אבל הך סוגיא דקדושין דמותיב ליה ר"פ לאביי אביי לשיטתיה דלא מחלק כלל בין יד ליד וס"ל למאן דמהני יד שאינו מוכיח מהני אף דליכא הוכחה כלל ולמאן דלא מהני אף דאיכא הוכחה קצת מהני דע"כ צ"ל כן לאביי דאל"כ היאך משני אביי בנדרים אנא דאמרי כרבנן דלמא לרבנן גופייהו לא מהני רק בגט משום דמוכח דא"א מגרש א"ח אלא ע"כ צ"ל דאביי לא מחלק כלל ולכך צ"ל לשמואל דמוקי הך דנזיר עובר לפניו ש"מ דס"ל דלא הוויין ידים וא"כ האיך מהני בקדושין הרי את מקודשת וא"ל דהכא הוי הוכחה קצת דאביי לא מחלק בזה לכך צ"ל דאמר לי אבל לפי האמת דמחלקין בין היכא דאיכא הוכחה קצת להיכא דליכא הוכחה כלל י"ל דשמואל מודה היכא דאיכא הוכחה קצת ולכך בסוגיא דנדרים קאמר מאי דוחקא דשמואל למוקמי מתניתין כר' יהודה דבאמת ליה לא ס"ל כר"י היכא דאיכא הוכחה קצת ולפ"ז י"ל בקדושין היכא דאיכא הוכחה קצת כגון דאמר הרי את מקודשת ונתן לה כסף דיותר מסתבר דקדשה בעבור עצמו דחזקה כל מה שביד אדם הוא שלו ובודאי הכסף שנתן לה הוא שלו ובהיות כן יותר מסתבר שנתן לה הכסף שלו בעבור עצמו לא בעבור אחרים ועוד דאם קדשה לאחר היה לו לפרש למי קדשה אבל באם קדשה לעצמו לא פירש כיון שהוא עומד לפני' ומקדשה וא"כ עכ"פ איכא הוכחה קצת ובכה"ג מהני ידים שאין מוכיחות ולכך י"ל דמקודשת אף דלא אמר לי וכתבתי זאת לפי שהרמב"ן בתשובה והרשב"א כ' בכה"ג דלא אמר לי הוי ספק קדושין והרא"ש בתשובה כלל ל"ו סימן ד' כ' שאינו רואה בדבריהם ממש ועיקר שיהא כדאי להשיב עליהם ולפמ"ש יש קצת פנים לדבריהם להצריכה גט ובפרט משום חומר א"א וכבר הביא הרמ"א דבריהם בהגהותיו סי' כ"ז ס"ד וכ"כ הב"ח דיש להחמיר:

**1**

**עיין** בחלק ב' מספר הלז ערך דברה תורה כלשון בני אדם שרציתי לומר דהך דידים מוכיחות אי הווין ידים תלוי בזה אי אמרינן דבר"ת כלשון בני אדם דעיקר ראיות רבא שם דידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים אמר רבא ר' אידי אסברא לי אמר קרא נזיר להזיר מקיש ידות לנזירות מה חירות בהפלאה אף ידות בהפלאה וזהו רק למאן דס"ל דברה תורה כלשון ב"א דלא מפקא לן מלנדור נדר וצריך למילף מנזיר להזיר ומקשינין נדרים לנזירות ומהכא נפקא לן ידות בכל דוכתא אבל למאן דס"ל לא דברה תורה כלשון בני אדם מפיק ליה מלנדור נדר כמבואר בנדרים דף ג' ע"א ומהתם לא שמעינין דבעי' בהפלאה דבנדרים כתיב הפלאה איש כי יפליא נדר בערכך ואי אמרינן דאיש כי יפליא לנדור נדר נמי לענין ידות נדרים הוי ב"פ הפלאה ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות דלא

בעינן ידים מוכיחות כמ"ש בתוס' נזיר דס"ב משא"כ אם נאמר דמנזיר להזיר מרבינן ידות ואצטריך כי יפליא לגופא דידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים ואף דמצי למילף בהיקש מנדרים מה נדרים בהפלאה כו' מ"מ מילתא דאתי' בהקישא טרח וכתב לה קרא כמ"ש בחלק ב' ערך היקש ואף דהיכא דאיכא למידרש דרשינן מ"מ הכא ליכא למידרש מידי דאין לומר דאתי למידרש ג"כ מיעוט והוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות דזהו לא דנינן באין מיעוט אחר מיעוט כיון דמעוט הראשון נכתב בנדרים ומעוט הב' נכתב בנזירות ואף דהוי מצי לאקשינהו אהדדי מ"מ אין לנו לכנותו במיעוט כיון דלא כתב הכי מפורש אלא חד מעוט ואף דמיעוט שני אתיא בהיקש י"ל דלא הוי כמפורש ובפרט שאין לנו לחדש מחמת זה מעוט לרבות די"ל מלתא דאתיא בהיקשא טרח וכתב קרא ודוק. ע' בערך מיעוט אחר מיעוט שהארכנו בזה משא"כ אם נאמר דידות מפקינן מנדרים מלנדור נדר א"כ כי יפליא ג"כ אנדר קאי דבעי הפלאה בידות נדרים והוי מעוט אחר מעוט וא"ל דניהו דמפקינן ידות מנדרים מ"מ נימא דכי יפליא לא קאי אנדר למהוי מעוט אחר מעוט אלא קאי אנזירות ז"א דהא כי יפליא לא מצי קאי רק אידות כמ"ש הר"ן בנדרים דף ו' ריש ע"א זולת לר"ט מצי קאי אנזירות גופא אבל לרבנן דר"ט לא מצי קאי רק אידות וכיון דגוף ידות לא כתיב בנזירות רק מהיקשא דנדרים אייתינן לה איך מצינן למימר דהפלאה אתי לרבויי ידות דלא כתיבי גבי' רק מהיקשא יליף ומשם תקיש ג"כ הפלאה דבנדרים כתיב ג"כ הפלאה אלא ע"כ דהך הפלאה לידות נדרים אתיא ולמימר דאין מיעוט אחר מעוט אלא לרבות ולפ"ז יתבאר לך דרבא דיליף מנזיר להזיר מה נזירות בהפלאה ס"ל דברה תורה כלב"א ולא מפקינן מלנדור רק מנזירות ואתי כי יפליא למעוטי ידות דנזירות אבל למאן דס"ל דל"א דברה תורה כלב"א ומפיק ידות מנדרים וא"כ כי יפליא דאתי למעוטי ידות הוי מעוט אחר מעוט דכבר כתיב הפלאה בידות ואתי לרבות אך עדיין י"ל דרבא כמ"ד ל"א דברה תורה כלב"א ומפיק ידות מנדרים ואעפ"כ לא הוי מעוט אחר מעוט דהפלאה דכתיב הכא קאי אנזירות וכדר"ט דאמר מי שראה חבירו ואמר הריני נזיר אם זה נזיר ולא הכיר באותה שעה אע"פ שנודע לו לאחר מכאן שהוא נזיר אין הוא נזיר דלא ניתנה נזירות אלא להפלאה והוא לא ידע בשעת מעשה ונמצא אם נאמר דרבא ס"ל כר"ט אזי י"ל דרבא ס"ל ג"כ דל"א דברה תורה כלשון ב"א ובזה יובן הסוגיא דנזיר דס"ב דקאמר התם כי יפליא דכ' גבי נזירות ל"ל מכדי אתקיש נזירות לנדרים לאתויי ידים שאין מוכיחות הניחא לאביי אלא לרבא מא"ל אלא כי יפליא מבעיא ליה לכדר"ט שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה הניחא לר"ט אלא לרבנן מא"ל אלא מבעיא ליה לכדתניא ר"א היתר נדרים יש להן על מה שיסמוכו שנאמר כי יפליא כי

יפליא א' הפלאה לאיסור וא' הפלאה להיתר עכ"ל הגמ' והתוס' כתבו דלפי מה דמבואר בנדרים דדרשינן ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים מכי יפליא נ"ל דהך דקאמר הכא לאתויי הוי כמו למעוטי וריב"א מפרש דלאתויי הוי לרבות משום דב' הפלאה כתיב ואין מעוט אחר מעוט אלא לרבות עכ"ד בשינוי הלשון הנה לפי' ריב"א עדיין נשאר קושי' התוס' דמהך דנדרים משמע דמכי יפליא ממעטינן ידים שא"מ וריב"א פי' הכא דמרבינן ידים שאין מוכיחות ולפמ"ש יתבאר דרבא קאמר התם אליבא מאן דס"ל דברה תורה כלב"א או אליבא דר"ט דמוקי חד כי יפליא לנזירות גופא דלא ניתנה אלא להפלאה ולא נשאר לן אלא חד כי יפליא ואתי למעוטי אבל בסוגיא דהכא ס"ל כמ"ד ל"א דברה תורה כלב"א וא"כ מלנדור נדר נזיר נפקא ידות ואית לן תרי כי יפליא ולכך הוי מעוט אחר מעוט ואתי לרבות לכך פריך בש"ס לרבא מא"ל ומשני דחד כי יפליא אתי לכדר"ע או לכדר"א אחד הפלאה לאסור כו' נמצא דלית לן אלא חד כי יפליא ואתי למעוטי ידים שא"מ. העולה מזה:

**ז**

**דלמאן** דסבירא ליה דברה תורה כלשון ב"א אזי ידים שא"מ לא הוויין ידים ולמאן דס"ל לא דברה תורה כלב"א אי ס"ל:

**ח**

**כר"ט** דלא ניתנה נזירות אלא להפלאה אזי נשאר חד כי יפליא למעט ידים שאין מוכיחות גם אי ס"ל:

**ט**

**כר"א** דס"ל אח' הפלאה להיתר אזי ג"כ ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים ואי לא ס"ל כר"ט וכר"א אזי מייתר לו ב' הפלא' ואתי לרבויי ידים שאין מוכיחות:

## ירושת הבעל אי דאורייתא

**א**

**רשב"ג** ס"ל ירושת הבעל דאורייתא ר"פ הכותב דף פ"ג:

**ב**

**רבי** יהודה לכאורה דס"ל ירושת הבעל דרבנן דקאמר שם במשנה אף לענין ירושה מועיל תנאי אך לומר דר"י לשיטתיה דס"ל בדבר שבממון תנאי קיים ולעולם דס"ל ירושת הבעל דאורייתי' אך לרבא אליבא דרב בב"מ דנ"א דס"ל כי קאמר ר' יהודה בידע דמחיל ובירושה לא ידע דמחיל א"כ מודה ר"י דבכה"ג תנאו בטל ע"כ דלא ס"ל ירושת הבעל

דאו' אך קשה נהי דס"ל ירושת הבעל דרבנן מ"מ הא ס"ל כתובות נ"ו דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וא"כ סוף סוף תנאו בטל וי"ל דוקא במידי דשכיחי עבדי רבנן חיזוק אבל במידי דלא שכיחי לא עבדי חזוק כמבואר בכתובות שם וירושה לא שכיח ולא עבדי חזוק אך בר"פ הכותב דפ"ג ע"ב קאמר מיתה לא שכיחא דהיינו שהיא תמות קודם לבעלה נמצא מבואר שם דירושה שכיחא ייע"ש היטב וצ"ע וצ"ל דהך דתני במתני' דהכותב מתה אינו יורשה לאו אליבא דר"י מתניא ואף דר' יהודה קאמר שם באותו משנה ברישא הך סיפא לאו ר' יהודה וכ"מ בתוס' ובראש"ש שם ודוק:

**ג**

**ר"י** בן ברוקא ס"ל ירושת הבעל דאו' שם דפ"ד וע' שם:

**ד**

**רב** ס"ל ירושת הבעל דרבנן שם הלכתא כרשב"ג ולא מטעמי'

**ה**

**ר'** יוחנן דס"ל כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ע"כ ס"ל ירושת הבעל דאורייתא כמו רשב"ג ע' אות א' (אך י"ל דהלכה כמותו ולא מטעמיה רק דר"י ס"ל דחכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה ומטעם זה הלכה כמותו ואף דירושת הבעל דרבנן ודע דאמוראי נינהו אליבא דר"י דקצת אמוראי ס"ל דר"י לאו כללא כייל כ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו כמבואר בכתובות פ' המדיר ופרק אלו טריפות ע' בירושלמי פרק הכותב הלכה א' רב דיווסטינ' בעון קומי' ר"י דברי חכמים מתה מי יורשה א"ל אחי' יורשין אותה וע' בקרבן עדה שם דמשמע דר"י ס"ל כחכמים דרשב"ג וצ"ע ע"כ הגה מבנו):

**ו**

**ר'** יוסי אמורא מספקא לי היכא סבר בירושת הבעל אם הוא מה"ת או לא מקום הספק דבירושלמי קאמר בשם רבי יוסי אלין דכתבין אין מיתת יהא מדלה חזר לבית אביה תנאי ממון הוא ותנאו קיים ע"כ משמע דס"ל דירושת הבעל דאורייתא ואעפ"כ ל"א מתנה עמ"ש בתורה דבממון תנאו קיים אך י"ל דס"ל דחכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה לכך אי לא הוי של ממון היה תנאו בטל ואף אי ירושת הבעל דרבנן ודע דזה אינו ר' יוסי התנא רק אמורא המוזכר בגמרת ירושלמי וראיתי בה"ה פכ"ג מה"א שגורס רב יוסף:

**ז**

**ר'** עקיבא ס"ל ירושת הבעל דאורייתא ב"ב קי"א ע"ב ודריש ליה מונתתם את נחלתו לשארו ולרבא הטעם משום דגורעין ומוסיפין ודורשין ולאביי משום דמפסקינן לקראי כאלו כתיב ונתתם את נחלתו לקרוב אליו שארו וירש אותה ייע"ש היטב:

**ח**

**ר'** ישמעאל ס"ל ג"כ ירושת הבעל דאורייתא ולא ס"ל גורעין ומוסיפין כ"כ הרשב"ם שם רק נפקא ליה מלא תסוב נחלה ייע"ש:

**ט**

**ר'** אמי יש מקום לדון דס"ל ירושת הבעל דאורייתא מהך דפסחים ח' ע"ב דס"ל מי שאין לו קרקע פטור מראיה וע"ש בצל"ח ובתשובת נ"ב מ"ת ח' או"ח סי' צ"ד אך אין ראיה די"ל דס"ל קנין הפירות כקנין הגוף ועוד דלבסוף דחה הצל"ח כ"ז דמשכחת בל"ז קרקע לגר ע"ש:

**י**

**שמואל** לדעת התוס' כתובות מ"ח ב' ד"ה ושמואל מוכח דס"ל ירושת הבעל דרבנן שכתב שם התוס' דלכך נקט ירושתה משום דס"ד כיון דירושת הבעל תקנת' דרבנן כו' אבל לדעת רש"י אין ראיה ע"ש ברש"י:

## ירושת הבעל אם מועיל סילוק

**א**

**רשב"ג** ס"ל דאין הבעל יכול לסלק עצמו מירושת אשתו להרי"ף כפי מה שהבין מדבריו הרמב"ם בתשובה קאי אף אנשואה אבל בארוסה י"ל דמודה רשב"ג דיכול לסלק עצמו מירושתה ע' בהרב המגיד פכ"ג מה"א דין ה':

**ב**

**לדעת** הרמב"ם י"ל דמוקי פלוגתא דרשב"ג דכותב לה ועודה ארוסה ופסיק שלא כוותיה מטעם דבממון תנאו קיים או דס"ל דפלוגת' דרשב"ג הוא בנשואה אבל בארוסה מודה ופסיק כוותי' וכ"כ הלח"מ פרק כ"ג מה"א:

**ג**

**לדעת** הראב"ד פרק י"ב מה"א דלכך אינו מועיל תנאי בירושה משום דהוי דשלב"ל צריך לומר דרשב"ג מיירי בכותב לה ועודה ארוסה ול"ש אין אדם מקנה דשלב"ל כיון דהוא

סילוק לכך צ"ל מטעם מתנה עמ"ש בתורה כ"כ הלח"מ פרק י"ב מה"א אך כבר השגתי עליו לעיל ערך דשלב"ל אות י"ז ייע"ש ודוק:

**ד**

**רב** ס"ל דאין הבעל יכול לסלק עצמו מירושה ולפי הירושלמי שכ' הרא"ש ר"פ הכותב נראה דוקא בנשואה ס"ל דאין יכול לסלק מטעם דהוי דשלב"ל ולפי גמרא דידן נראה דאף בארוסה ס"ל לרב דאין יכול לסלק משום דהוי מתנה על מה שכתוב בתור':

**ה**

**דעת** הרז"ה בר"פ הכותב דמירושה דאין יכול לסלקו אף בכותב לה ועודה ארוסה משום דירושה ממילא ולא כל כמיני' דעקר לה עכ"ד והרמב"ן במלחמות האריך להשיג עליו במה שבדה טעם מלבו שלא הוזכר בגמ' כלל ועוד דא"כ הו"ל למימר הלכתא כוותיה דרשב"ג ולא מטעמיה דהוא ס"ל מתנה עמ"ש בתורה תנאו קיים וירושה שאני דאתי ממילא ולאו כל כמיניה דעקר לה עכ"ד ולכאורה דבריו אין מובנים דהיאך מצי למימר דרב ס"ל תנאו קיים דהא בע"מ שאין לך עלי אונאה, ס"ל תנאו בטל כדפריך בגמרא אך כוונתו דל"ל להגמ' לומר שם בתחילה טעמיה דרב משום דמתנה עמ"ש בתורה תנאו קיים וירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה דלפי ס"ד דהשתא דרב ס"ל תנאו קיים הוי מצי למימר בפשיטות טעמיה דרב משום דירושה ממילא ולאו כל כמיניה דעקר לה וע' בלח"מ פי"ב מה"א שמקשה שם על הרמב"ם כעין קושי' זו ייע"ש עי"ל כוונת הרמב"ן לפי מאי דס"ל שם דירושה ידע דמחיל ולרבא ס"ל לרב תנאו קיים היכא דידע דמחיל והסוגיא דר"פ הכותב אזלא אליבא דאבייי לכך מקשה לישני הגמ' לשיטת רבא דטעמא דירושה משום דממילא ולכך קאמר הלכתא כרשב"ג דאינו מועיל סילוק ולא מטעמיה דס"ל תנאו בטל ורב ס"ל תנאו קיים היכא דידע דמחיל והכא שאני דהוא ממילא כנ"ל לפרש קושי' הרמב"ן ולכאורה קושי' הרמב"ן תמיהא טובא על הרז"ה ולפענ"ד נראה לי ליישב דברי בעל המאור בטוב טעם שבאמת לא בדה טעם מלבו רק דבריו הם בנוים ע"פ הירושלמי הובא בר"ן וברא"ש וגם במלחמות מביאו דמפרש שם דאינו מועיל תנאי בירושה דהוי דשלב"ל כמ"ש הרא"ש והנה באמת קשה על הירושלמי הלז דהא מוקמינין בכותב ועודה ארוסה ומטעם סילוק ובאמ' סילוק מועיל בדשלב"ל כמ"ש התוס' והרא"ש והר"ן וכל הפוסקי' ומחמת קושי' זו הוציאו הרא"ש והר"ן הירושלמי הלז מפשטי' וס"ל דהירושלמי מוקי מתני' בנשואה וזה דחוק דהא לעיל מוקי מתני' בעודה ארוסה וכבר השיג ע"ז שם בקרבן עדה דלעיל בירושלמי מוקי בעודה ארוסה לכך פי' בעל המאור ז"ל דע"כ לא אמרינין דסילוק מועיל אפי' בדשלב"ל

רק היכא דהדבר בא ע"י פעולתו של זה ויכול הוא להתנות שיעשה אותה פעולה ולא יזכה באותה דבר כגון פירות וזכות בנכסים שבא לו עם הנשואין יכול להתנות שישא אותה ולא יזכה בנכסים ובפירותיה כיון שהזכות הלז אינו בא לו ממילא רק ע"י מעשיו והפה שאסר הוא הפה שהתיר ר"ל שיכול הוא להתנות שיעשה הפעולה ולא יזכה בזה הזכות כיון דאי בעי לא עביד הפעולה הלזו אבל ירושת הבעל ניהו דאם לא נשאה לא היה יורשה מ"מ אף בשנשאה עדיין הוא חי ול"ש לומר שזוכה בירושתה ע"י הנשואין בדבר שעדיין ל"ש עליו זכות כלל (ובלא"ה נ"ל לומר דל"ש לומר שזוכה לירשה הואיל ונשאה דבשלמא בפירות שייך לומר שבנשואי' זוכה בנכסים ובפירות) רק דהירושה בא ממילא כשתמות ויסתלק רשותה מנכסים נופלים לפני בעלה וכ"ז שהוא חי המה ברשותה לגמרי ולא כל כמיניה דעקר לה משום דהוי דשלב"ל וסילוק לא שייך הכא כיון שאין זה מחמת פעולתו שיועיל סילוק ודוק:

**נמצא** לפי ס' הרז"ה מיירי הירושלמי בעודה ארוסה ואעפ"כ לא מועיל סילוק משום דהוא ממילא ול"ש סילוק ואף דרב כהנא קאמר נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר אדם מתנה עלי' ס"ל דיכול להתנות י"ל דרב כהנא לא כיון בזה לירושת הבעל את אשתו רק לירושת היבם נכסי' שהוא בא לו ע"י מעשיו שמייבם אשתו והכא שפיר אמרינין כיון דזה בא מצד פעולת הייבום יכול להתנות שיעשה הפעולה ולא יזכה בירושה אבל ירושת הבעל את אשתו בא ממילא מודה רב כהנא דאינו יכול להסתלק משום דהוי דשלב"ל ובזה מיושב קושי' הרמב"ן במלחמות והרז"ה לימא בגמ' טעמיה דרב משום דירושה ממילא ולאו כל כמיניה דעקר לה כיון דכבר כתבנו דעיקר הטעם של הרז"ה הוא טעם הירושלמי דא"י להקנות דשלב"ל רק שהרז"ה תירץ בזה דלא נימא דסילוק מועיל אפי' בדשלב"ל לכך קאמר דירושת הבעל ממילא ול"ש סילוק ולכך לא יכול להקנות דשלב"ל וכ"ז לדידן דקימ"ל אין אדם מקנה דשלב"ל אבל רב ס"ל ביבמות צ"ז אדם מקנה דשלב"ל א"כ לא מצי הגמ' לאוקמי טעמיה דרב בהכי ואף דבירושלמי קאמר טעמי' דרב משום דשלב"ל כ"כ ערך דשלב"ל אות ט' דירושלמי ס"ל דבלא עבידי דאתי מודה רב ולגמ' דידן דוחק לפלוגי בהכי ודוק:

**עוד** נ"ל לבאר דעת הרז"ה שהוא כדעת ר"ח עפ"י הירושלמי הנ"ל דסילוק אינו מועיל לדשלב"ל כלל דשאני בכותב לה ועודה ארוסה שעכ"פ עכשיו יש לו קצת זכות בהון שאינה יכולה למכור לכתחלה נכסים אף בארוסין לכך מועיל סילוק אבל בירושה שאין לו עכשיו שום זכות הוי כמו שמסלק עצמו קודם האירוסין שכ' הרשב"א והר"ן בפ' הכותב דאינו מועיל סילוק אך קשה דהאיך מועיל סילוקו לענין פירות דהא עכשיו ג"כ

אין לו שום זכות בהן באירוסין לזה חילק הרז"ה דשאני פירות כיון שיש בידו לבוא לידי זכות של פירות שבידו לישא אותה מיד ויזכה בפירותיו אבל לזכות של ירושה אינו בידו לבא לידי זכות זה דהוא ממילא בלי שום התפעלותו ואינו מועיל לו שום התפעלות לזה לכך הוי כאלו לא בא לידו כלל וכמו בסילק עצמו קודם אירוסין דמהני כך הכא לא מהני כיון דלא בא לידו כלל והוי דשלב"ל כמו שדה זו לכשאקחנה דהוי דשלב"ל אך כל זה למאן דס"ל אין אדם מקנה דשלב"ל אבל לרב דס"ל אדם מקנה דשלב"ל בשדה זו לכשאקחנה לא יכולין למימר טעמיה דרב משום ירושה דממילא ואזדא ליה קושי' הרמב"ן ודוק היטב (ועפ"ז נ"ל לתרץ קושי' התוס' בב"ב דמ"ט ובכתובות פ"ג ב' לאב דירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה או יותר משל תורה למה יועיל תנאי בפירות דהוא ג"כ מדרבנן ולפמ"ש לק"מ:

## יאוש אי קונה בגניבה ובגזילה

### א

**רבה** ס"ל יאוש קונה בגזילה וגניבה אך מספקא ליה אי מדאורייתא כמוצא אבידה דקני ביאוש או מדרבנן דל"ד למוצא אבידה דאתי לידיה בהתירא ב"ק דס"ו ודוקא היכא דגזלן רוצה לקנות משא"כ חמץ בפסח דאסורא לא ניחא ליה דליקני כן מבואר שם למעיין:

### ב

**רב** יוסף חולק שם וס"ל דיאוש לא לקני אף מדרבנן אך יאוש ושינוי השם דלא הדר קני כך מבואר שם בדף ס"ז מפירוקא דר' זירא ויתבאר בערך שינוי השם בס"ד:
עולא ס"ל דיאוש אינו קונה שם בדף ש"ז ומייתי ליה מדכתיב גזול דומיא דפסח דלית ליה תקנה ועיין בתוס' גיטין דף נ"ה ע"א ד"ה מ"ט דנחלקו בזה ר"ת ור"י דעת ר"ת דעולא ס"ל יאוש קונה בכ"מ כדמשמע בב"ק די"ד רק בקרבן דאינו כשר להקריב ביאוש לחוד משום דמצוה הבא' בעבירה הוא ודעת ר"י שם דבכל מקום ס"ל לעולא יאוש כדי לא קני רק בשינוי רשות אחר היאוש או בשינוי השם קני:

### ד

**רבא** ס"ל לחד שינוייא שם דייאוש אינו קונה ולאידך שנוייא דחד מנייהו ר"פ אמרה לא מכרעה מילתא דר"פ אמרה הך דגזל קרבן דחבריה וס"ל דיאוש קונה ורבא ס"ל דאינו קונה ואפשר לומר בהיפוך דרבא קאמר הך שנוייא דגזל קרבן דחבריה וס"ל דיאוש קונה אך התוס' הוכיחו שם דרבא ס"ל יאוש אינו קונה:

**ה**

**רב** ס"ל יאוש קונה בגנב וה"ה בגזלן עיין בתוס' שם דס"ג ע"ב ועיי"ש היטב בסוגיא:

**ו**

**רב** ששת פליג שם וס"ל דיאוש כדי לא קני וכי ניים ושכיב אמר רב להא שמעתא שם ס"ז וס"ח במש"ה דהמוכר לפני יאוש פטור דחיובו לאחר יאוש ייע"ש:

**ז**

**ר"נ** ס"ל ג"כ דיאוש כדי לא קני שם דאמר חיובי' בין לפני יאוש ובין לאחר יאוש ועי"ש ברש"י:

**ח**

**ר'** אלעזר ס"ל יאוש לא קני שם דף ס"ח דאמר חיובי' דמכירה לשלם ד' וה' לאחר יאוש ש"מ דלא קני יאוש ועיי"ש:

**ט**

**ר'** יוחנן ס"ל יאוש לא קני שם דס"ח ע"ב דס"ל חיובי' בין לפני יאוש ובין לאחר יאוש:

**י**

**ר"ל** ס"ל יאוש קונה דס"ל חיובי' לפני יאוש אבל לאחר יאוש קני ביאוש ושלו הוא טובח שם:

**יא**

**רב** זביד מדמתרץ שם דף ס"ח אליבא דרב ש"מ דכרב ס"ל דיאוש קונה אך אין כ"כ ראיה מזה:

**יב**

**רב** יהודה ס"ל יאוש כדי קנה אף שיהא כשר להקרבה וכ"ש להדיוט גיטין נ"ה א' ועיי"ש בתוס' ד"ה מאי טעמא בסוף הדבור דכ' די"ל דרב יהודה ס"ל יאוש כדי לא קנה רק בקרבן הוי יאוש ושינוי השם מעיקרא חולין והשת' הקדש ולא חייש למצוה הבאה בעבירה:

## ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף

**א**

**רבי** ס"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף לענין שוחט והתיז דם מתחילת שחיטה על הדלעת ונתקנח קודם גמר שחיטה ס"ל דאף דם זה מיחשב דם שחיטה להכשר הדלעת דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף חולין ל"ו א':

**ב**

**ר'** חייא ס"ל אליב' דר"פ אינה לשחיטה אלא לבסוף ואליב' דרב אשי ספוקי מספקא לר' חייא אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או אינו שם:

**ג**

**ר"ל** משמיה דלוי סבא ס"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף חולין כ"ט ב' וע' באות שאח"ז:

**ד**

**ר'** יוחנן ס"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף שם ואמרינין שם דהיכא דשחיט סי' אחד נכרי וסי' אחד ישראל לא פליגי דאף לר"ל דס"ל אינה לשחיטה אלא בסוף טריפה ביד נכרי וכן היכא דמלק עולת עוף סי' אחד למטה מחוט הסיקרא וסי' אחד למעלה פסולה אף לר"ל דהרי נעשה בה מעשה חטאת עוף למטה כי פליגי היכא דשחט סי' אחד בחוץ וסי' אחד בפנים לר"ל לא מחייב משום שחוטי חוץ דסי' אחד אינו בתורת שחיטה דאינו לשחיטה אלא לבסוף ולר"י מחייב כך ס"ל לרבא בחולין כ"ט ב' ורבה בר שימי פליג עליו וקאמר משמיה דרב יוסף דבשוחט סימן אחד בחוץ אף לר"ל מחייב דהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ רק בשחט מיעוט סימנים בחוץ לר"ל לא מחייב ולר"י מחייב:

**ה**

**רבא** ס"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף זבחים דף למ"ד א' פסחים ס"ג ייע"ש דמבואר דרבא דס"ל הכין אליבא דר"מ ור"י דלרבא ס"ל לר"מ ור"י אינה לשחיטה אלא בסוף ומשמע דהוא ג"כ ס"ל הכין דאל"כ מנ"ל לומר דס"ל הכי ובלחצות נמי פליגי ע"כ דס"ל דכך הלכה אליבא דכ"ע דאינה לשחיטה אלא לבסוף:

**ו**

**אביי** ס"ל התם בזבחים ישנה לשחיטה מתחילה וע"ס אליבא דר"מ ור"י והוא ס"ל ג"כ הכין דקאמר לסברא פשוטה מי סברת אינה לשחיטה אלא לבסוף ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף:

**ז**

**ר"מ** ס"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף לדעת רב אחא בריה דרב איקא אך לדעת רבה ואביי ורבא ור' יוחנן ור"פ ורב אשי אין ראיה כ"ז מתבאר לך מסוגיא דחולין דקכ"ח ע"א ייע"ש דרב אחא מוקי באוקימת' זו דפליגי בישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ואינך מוקי באוקימתא אחרינייתא:

**ח**

**רבי** שמעון ס"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף לדעת ר"א בריה דר"א ולדעת רבא ורבה ואביי ור' יוחנן ורב אשי ור"פ אין ראי' כנ"ל באות הקדום:

## ישיבה בעזרה

**א**

**קי"ל** דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד בלבד והוא ביומא דף ק"ה א' ודס"ט ב' ובקדושין ע"ח ב' ובסוטה דף מ' ומ"א ב' ובסנהדרין ק"א ב' ובעיקר הדבר אי מדאורייי' או מדרבנן יש בזה מבוכה דעת רש"י ביומא דף ק"ה ודס"ט הוא מדאורייתא ויליף לה מדכתיב לעמוד לשרת העומדים שם ובפ' חלק דף ק"א כתב גמירי דאין ישיבה הלל"מ ולא מקרא ובסוטה דף מ' ע"ב כ' רש"י אין ישיבה בעזרה דאין כבוד שמים בכך ואפי' מלאכים עומדים והנה דבריו סותרים זא"ז דביומא משמע דמקרא נפקא ליה ובסנהדרין קאמר הללמ"מ ולא מקרא ובסוטה קאמר דמדרבנן הוא לפי שאין כבוד שמים בכך וע' במשנה למלך פ"ז מה' בית הבחירה דין ו' והתוס' בזבחים דף ט"ז א' ד"ה מיושב ת"ח בסוף הדבור שכ' דשמא לאו מדאורייתא הוא הך אסורי' דישיבה בעזרה ותדע מדאצטריך קרא בזבחים כ"ג לאסור יושב בעבודה ומצרכינן שם תרי קראי חד למצוה וחד לעכב ולמה לי קרא לאסור גרידא דבל"ז אסור ישיבה בעזרה עכ"ד. ואני תמה על דבריהם לפמ"ש התוס' בעצמם ביומא דכ"ה א' ד"ה אין ישיבה דאסור ישיבה הוא רק לדברים דלאו צורך עבודה אבל לדברים שהן צורך עבודה מותר לישב א"כ מאי מקשה ל"ל קרא לאסור עמידה בעבודה תיפוק ליה דאין ישיבה בעזרה הלא לצורך עבודה הוא מותר כ"ש לעבודה גופא ואי לאו דגלי קרא דעבודה בעמידה ה"א דמותר בישיבה ולק"מ ותו ליכא ראיה דאסור ישיבה בעזרה מדרבנן ומדברי התוס' ביומא שם דמקשה והיכי אכול משמע דס"ל דאסור ישיבה מדאורייתא הוא ולכאורה היה נ"ל ראיה דאסור ישיבה מדאורייתא מהא דאמרינן בשוחר טוב ובירושלמי והביאו בילקוט שמעוני והתוס' בסוטה דף מ' ע"ב הביאו אותו ג"כ א"ר אמי בשם ר"ל אף למלכי ב"ד אין ישיבה ולמי היתה ישיבה לכ"ג שנאמר ועלי הכהן יושב על הכסא א"כ מה ת"ל ויבא המלך דוד וישב (שישב עצמו בתפלה ואם איתא דהוא דרבנן מה ראיה מעלי דלמא התם עדיין לא אסרוהו וגם מה מקשה מויבא המלך דוד וישב) דלמא בימיו ג"כ עדיין לא אסרוהו וע' במשנה למלך פ"ז מה' ביהב"ח שם:

**ב**

**עמידה** ע"י סמיכה נראה דשרי וראיה לזה ממדרש ש"ט הביאוהו התוס' שם בסוטה דף מ' אף למלכי ב"ד אין ישיבה ומיהו ויבא המלך דוד וישב שסמך עצמו לכותל משמע דסמיכה לית בה אסורא וכ"כ התוס' להדיא בזבחים י"ט ב' ד"ה וליתב מתיב וע' בשער המלך פ"ז מה' ב"ה שהקשה קושי' חמורה על תוס' זבחים שכתבתי באות הקדום דהוכיחו מדאצטריך קרא לאסור ישיבה בשירות ש"מ דאין אסור ישיבה בעזרה מדאורייתא דהא י"ל דאצטריך קרא לסמיכה דמשום ישיבה ליכא ומשום שירות איכא דשירות אסור בסמיכה כמבואר בזבחים י"ט ב' שם עכ"ד וקושיא זו הוא קושי' עצומה עד מאוד נפלאות הוא בעינינו על רבותינו בעלי תוספות איך שכחו דברי עצמן:

**ונראה** ליישב דהנה הטעם שנאמר דסמיכה מותר כבר האריך בזה הגאון במגן אברהם בסי' קמ"א ובסי' תכ"ב ס"ק י"א דבאמת לענין שאר מילי דמדאורייתא בעי עמידה סמיכה כישיבה רק בישיבה בעזרה דאינו אסור רק מפני הכבוד דאין כבוד שמים כמ"ש רש"י בסוטה הבאתיו באות הקדום לכך סמיכה מותר דאין גנאי כל כך ואינו זילזול בכבוד שמים ובזה מתיישב קושי' השעה"מ הנ"ל דשפיר הוכיחו התוס' דאינו מדאורייתא מדאצטריך לעמוד לשרת וא"ל דלעולם דהוא מדאורייתא ואצטריך לעמוד לאסור סמיכה אף בעבודה ז"א דכיון דאתה סובר דישיבה בעזרה אסור מדאורייתא א"כ אף סמיכה אסור כמ"ש המג"א דבדאורייתא אסור סמיכה דסמיכה כישיבה והתוס' בזבחים י"ט שכ' בד"ה וליתיב דסמיכה מותר היינו אליבא דאמת לפי מסקנתם דישיבה בעזרה מדרבנן אסור מפני כבוד שמים ולכך סמיכה מותר אך קשה מה הוצרך התוס' להוכיח מהך דלעמוד לשרת הו"ל להוכיח מהך דזבחים דא"ל רבינא לרב אשי וליתיב מיתיב הלא אין ישיבה בעזרה וע"כ לאו ישיבה ממש אלא סמיכה קאמר וא"כ מוכח דהוא מדרבנן דאי דאורייתא אף סמיכה אסור כדכתיבנא ונראה ליישב דהנה המשנה למלך בפ"ז מה' בית הבחירה הנ"ל רצה ליישב דברי רש"י הסותרים זא"ז שכתבנו באות הקדום דביומא ס"ל דהוא מדאוריי' מלעמוד ובסוטה כ' דאין כבוד שמים בכך דבאמת הוא דאוריית' רק רש"י מפרש טעמא דקרא דמשום זה אסרה התורה בשביל שאין כבוד שמים בכך והנה לפ"ז יש לנו לומר דאף דהוא מדאוריית' מ"מ דרשינן טעמא דקרא כר"ש דס"ל אלמנה עשירה ממשכנין אף דכתיב לא תחבול בגד אלמנה דדרשינן טעמא דקרא וא"כ ה"ה כאן דרשינן טעמא דקרא אף דסמיכה כישיבה מ"מ דרשינן טעמא דקרא דהוא מפני כבוד שמים כמ"ש רש"י ומה"ט סמיכה מותר כמ"ש מג"א וכמש"ל וא"כ ליכא להוכיח מהך דזבחים י"ט דא"ל רבינא לר"א וליתיב די"ל דרבינא ס"ל כר"ש דדרשינן טעמא דקרא ואפשר

שזה טעם הר"מ שפסק כר"ש דדריש טעמא דקרא כמ"ש בלח"מ פ"ג מה' מלוה ולוה אף דר"ש ור' יהודה הלכה כר"י אלא משום דהוכיח מרבינא דמתיר סמיכה ע"כ דריש טעמא דקרא כו' אבל מהך דלעמוד לשרת דייק שפיר דקשה על רבי יהודה דלא דריש טעמא דקרא ל"ל קרא ליושב למצוה תיפוק ליה דאין ישיבה בעזרה וא"ל לאסור סמיכה דאי אסור ישיבה בעזרה דאורייתא אף סמיכה כיון דלא דריש טעמא דקרא ובפרט שכ' שם זה ליישב דברי רב משרשיא דהתם לכך תי' שפיר דלא מצינן להקשות ארב משרשיא מה ליושב שכן אסור בעזרה די"ל דס"ל דלאו דאורייתא והוכחתי מהך דאצטריך קרא ליושב תיפוק ליה דאין ישיבה וא"ל דאצטריך לסמיכה די"ל דרב משרשיא לא דריש טעמא דקרא וא"כ אי אין ישיבה דאו' אף סמיכה אסור לכך הוכיח דדרבנן הוא ודוק:

**ג**

**היוצא** מזה דאם נאמר אין ישיבה בעזרה מדרבנן מפני כבוד שמים סמיכה מותר ואם נאמר דהוא דאורייתא תלוי בזה אי דרשינן טעמא דקרא מותר סמיכה ואי לא דרשינן אסור:

**ד**

**התוס'** ביומא דכ"ה א' ד"ה אין ישיבה כ' בשם ר"י בר אברהם דהא דאין ישיבה בעזרה הנ"מ לדברים דלאו צורך עבודה נינהו אבל במידי דצורך עבודה הוא שרי לישב ייע"ש ונ"ל דזה תלוי גם כן בזה אי הוא דאורייתא או דרבנן משום כבוד שמים דאם, נאמר דהוא אסור דאורייתא מלעמוד ולשרת כמ"ש רש"י או מהעומדים שם כמ"ש רש"י הבאתיהו באות א' א"כ כיון דלא מצינו להדיא היתר ישיבה לצורך עבודה מנ"ל לבדות מלבינו לחלק אבל אם נאמר דהוא מדרבנן מפני כבוד שמים א"כ הסברא נותנת דכיון שעוסק בצרכי שמים ועושה זה משום כבוד שמים שתתיישב דעתו ע"י ישיבתו שרי ואפשר ליישב זה מה שהקשיתי באות א' על דברי התוס' זבחים ט"ז שכ' להוכיח דאסור ישיבה בעזרה דרבנן דאי דאורייתא ל"ל לאסור יושב למצוה תיפוק ליה דבלאו הכי אין ישיבה בעזרה ולדבריהם דלצורך עבודה מותר א"כ שפיר אצטריך לעמוד לשרת דה"א כיון דלצורך עבודה שרי ישיבה כ"ש עבודה גופא ולפמ"ש כאן א"ש דהא דשרי לצורך עבודה הוא דוקא אם נאמר דאסור ישיבה בעזרה מדרבנן וא"כ שם אין לומר דלעולם דישיבה בעזרה דאורייתא ואצטריך לעמוד לשרת לאסור עבודה דהא כיון דאסור ישיבה דאורייתא ממילא אין חלוק בין צורך עבודה ודוק:

**איברא** כד מעיינינן שפיר א"א לומר דע"כ דברי התוס' ביומא אזלא לפי הסברא דאסור ישיבה דאוריי' דאי דרבנן לא הוצרכו לתרץ דעיקר קושייתם לא קשה מ"ש והיכי

אכיל והא אין ישיבה בעזרה די"ל מה דקאמר הש"ס מה ליושב שאוכל מדאורייתא דמדאורייתא יש ישיבה בעזרה וע"כ דס"ל דאסור ישיבה בעזרה מדאורייתא ואעפ"כ ס"ל דלצורך עבודה מותר הן אמת דתמי' לי על מה שהקשו על רב משרשיא שאמר ומה יושב שאוכל והיכי אכיל הא אין ישיבה בעזרה דהא ע"כ רב משרשיא ס"ל דישיבה בעזרה מדרבנן דאל"כ איכא למפרך קושי' דידיה מה ליושב שכן אסור בעזרה ונ"ל דס"ל דאסור ישיבה מדרבנן כמ"ש התוספות בעצמם בזבחים ט"ז שם וא"כ מאי מקשה היכא אכיל דרב משרשיא לשיטתיה דס"ל דמדאורייתא מותר ישיבה בעזרה והיושב שאוכל מדאורייתא איברא דעל גוף קושי' התוס' שם יש מקום עיון אין כאן מקומו איך שיהיה עכ"פ מבואר דהתוס' דיומא אזדא לפי הסברא דאסור ישיבה בעזרה מדאו' ואעפ"כ כ' דלצורך עבודה מותר ישיבה בעזרה וצ"ל דהתוספות אזלי אליבא דמאן דדריש טעמ' דקרא לכך אף שהוא מדאו' דרשינן טעמא דקרא מפני שאינו כבוד שמים ולצורך עבודה לא שייך טעם זה:

**ה**

**נקטינין** מהא דלמאן דס"ל ישיבה בעזרה מדרבנן לצורך עבודה מותר ולמ"ד אסור מדאורייתא תלוי בזה אי לא דרשינן טעמא דקרא אסור ואי דרשינין מותר ישיבה לצורך עבודה איברא דלפ"ז קשה לי דברי התוס' זבחים י"ט ב' ד"ה וליתיב מיתיב לאו ישיבה דוקא דאין ישיבה בעזרה אלא ר"ל סמיכה עכ"ד והשתא תקשה ממ"נ אי דריש טעמא דקרא א"כ למה כ' לאו ישיבה ממש כיון דקידוש ידים צורך עבודה הוא מותר ישיבה ממש וכ"כ התוס' יומא כ"ה א' ד"ה אין ישיבה ואי לא דריש טעמא דקרא א"כ אף סמיכה אסור כמש"ל אות ב' ג' ייע"ש וצ"ע:

**ו**

**ר'** חייא ס"ל אין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד ירושלמי הביאוהו התוספת בסוטה דף מ' ע"ב:

**ז**

**ר'** אמי בשם ר"ל אף למלכי ב"ד אין ישיבה רק לכה"ג ויליף לה מדכתיב ועלי יושב ירושלמי והביאוהו התוס' שם ומכאן תשובה דברי הב"י בטוא"ח סימן ק"ב על מה שכתב הטור שם תשובה על דברי הרא"ש שכ' דאם אחד יושב ובא חבירו להתפלל בגבולו דאיך צריך לעמוד והקשה הטור דהא ילפינין לה מעלי ועלי יושב דכתיב ועלי הכהן יושב וכ' ב"י די"ל לאו ישיבה ממש אלא לשון עכבה כמו ותשבו בקדש ונעלם ממנו דברי הירושלמי האילו דמבואר דיושב ממש היה אך י"ל בהיפוך כיון דאנן קי"ל דאף לכה"ג

אין ישיבה כדמוכח מהך דסוטה שם כמ"ש התוס' שם א"כ ע"כ ל דהך דעלי הכהן יושב לאו יושב ממש וא"ל דלעולם יושב ממש רק דס"ל דישיבה בעזרה לא מיתסר רק בבית המקדש ולא במשכן שילה ועלי במשכן שילה הוי תדע דמשכן שילה קיל דהרי לדעת רש"י קדושין נ"ב ב' אשה בעזרה מניין ס"ל דאשה אסורה ליכנס בעזרה ע' תוס' שם והרי מצינו במשכן שילה בחנה שהיתה בעזרה באותו מעמד שהיה עלי שם כמ"ש אני הנצבת עמכה בזה אלא ע"כ צריך לחלק בין עזרה למשכן שילה א"כ ה"ה לענין ישיבה בעזרה י"ל דמשכן שילה קילא ומותר בה ישיבה אך ז"א דא"כ היכא מפיק לה דישיבה בעזרה מותר למלכי ב"ד מויבא המלך דוד וישב לפני ד' דהרי בימי דוד לא היה ביהמ"ק רק מזבח שבגבעון ופשיטא דמשכן שילה עדיפא ממזבח שבגבעון דמשכן שילה אקרי מנוחה ואיתקש לנחלה זה ביהמ"ק ועוד דבמשכן שילה נאסרו הבמו' ובימי נוב וגבעון הותרו הבמות א"כ מוכח דאף במשכן שילה אסור ישיבה ועוד ראיה ממה שהקשה התוס' ביומא כ"ה א' ד"ה אין ישיבה דהאיך קאמר מה יושב שאוכל הלא אין ישיבה בעזרה ומאי מקשה דאכתי איכא מה יושב בשילה שאוכל ומחלל כדמשמע בזבחים ט"ז דלא ממעט אלא במאי דלא פסול ביה יושב אבל בשילה יושב מחלל אלא ש"מ דאף בשילה אסור ישיבה. (עוד מבואר להדי' בקדושין ע"ח ב' ושמואל שוכב בהיכל ה' והלא אין ישיבה בעזרה כו' והלא שמואל במשכן שילה היה ש"מ דאף במשכן שילה אין ישיבה) א"כ מאי ועלי יושב ע"כ צ"ל כמ"ש הב"י דלאו יושב ממש ודוק:

**והנה** התוס' בסוטה דף מ' שם כתב דמהך דזבחים י"ט ב' דאמר עמידה מן הצד איכא ביניהו קשיא להך דר' אמי דס"ל דאין ישיבה אפי' למלכי ב"ד רק לכה"ג וכבר עמדו ע"ז הגאון מהרש"א ז"ל ובאורים ותומים היאך קשה מהך דזבחים לר' אמי וכל דבריהם דחוקים מכוונת התוס' כאשר יראה המעיין במהרש"א שם ובאו"ת סימן טו"ב ולפע"ד נראה הדברים כפשטן דעיקר תפיסתם על ר' אמי דאמר אף למלכי ב"ד אין ישיבה אלא לכה"ג ומאי וישב שסמך עצמו לכותל (ומ"ש אח"כ וישב שישב עצמו בתפלה כבר ביאר מהרש"א דהכל תי' אחד דבאמת לא ישב רק סמך ולמה אפקי' בלשון וישב לומר שישב עצמו בתפלה) אלמא דס"ל דעמידה ע"י סמיכה מקרי עמידה והנה ממה דיליף מעלי מוכח דס"ל דאסור ישיבה בעזרה דאורייתא דאי דרבנן דלמא עדיין לא גזרו אסור וכמש"ל באות א' וא"כ כיון דהוא דאורייתא ואעפ"כ מתיר סמיכה ע"כ דסמיכה עמידה ממש הוא. וא"כ קשה מהך דעמידה מן הצד דאסור דעמידה מן הצד הוא סמיכה כמ"ש בתשובת ריב"ש סי' רס"ו ובאו"ת סי' טו"ב וא"כ מוכח דסמיכה כישיבה במילי דאורייתא וא"כ קושיות התוס' כפשוטו ונכון מאוד בפי' התוס' ואף דמדברי התוס' בזבחים שם

במקומו משמע דלענין ישיבה בעזרה מותר סמיכה ואף דלענין עבודה אסור סמיכה כמ"ש בד"ה וליתב מתיב כמש"ל היינו דהתוס' אזלי שם אליבא דמ"ד אסור ישיבה דרבנן משא"כ כאן דמוכח דר' אמי ס"ל דהוא מן התורה קשה שפיר (וי"ל עוד טעם נכון למה כ' שם אליבא דמ"ד דרבנן וכאן כ' אליבא דמ"ד דאוריית' דהטעם שכתבנו אין מספיק דא"כ אף לדידן יש להוכיח מדאמר למלכי ב"ד יש ישיבה מדכתיב וישב דלמא עדיין לא נגזרה וצ"ל כיון דמבואר ההיתר בתורה אין כח ביד חכמים לאוסרה כמ"ש הט"ז ביו"ד סי' קי"ג ובח"מ סי' ב' וא"כ גם כאן י"ל כן אך נ"ל הוכחה אחרת דהנה התוס' כ' ראיה דהוא דרבנן דאל"כ למה לי לעמוד לשרת תיפוק ליה דבלא"ה אסור לישב נמצא תוס' דזבחים נכונים דאזלי לשיטת הש"ס שלנו אמנם לר' אמי דס"ל לכה"ג יש ישיבה אין ראיה דהוא דרבנן די"ל דהוא דאורייתא כדמשמע מפשט דבריהם כמ"ש ואצטריך לעמוד לשרת דאפי' כה"ג שעובד צריך בעמידה ודו"ק) וע"כ לומר דר' אמי ס"ל כר' יוסי בר יהודה דמתיר עמידה מן הצד א"כ אנן דק"ל דאסור כת"ק דריב"י לא קי"ל כר' אמי דא"א לומר שסמך עצמו לכותל כך נ"ל בכוונת דבריהם אך קשה דלמא ר' אמי דריש טעמא דקרא ולפ"ז מותר סמיכה בעזרה כמש"ל אות ב' ג' ואפשר דס"ל להתוס' דאי דרשינן טעמא דקרא א"כ אף בעבודה ראוי להתיר סמיכה דגם בעבודה י"ל טעמא דקרא דאין דרך לשרת לפניו מיושב ואין זה כבוד שמים ובסמיכה ליכא ביזוי כבוד שמים וא"כ כיון דאוסר בעבודה עמידה מן הצד ע"כ דס"ל לת"ק דלא דרשינן טעמא דקרא וה"א לענין ישיבה בעזרה אסור סמיכה לת"ק דקי"ל כוותיה וא"כ ליתא לדר"א דאמר דסמך עצמו לכותל ודוק:

**עוד** אדבר בהא דיליף ישיבה לכה"ג מעלי הכהן ואנן קי"ל דאף כה"ג אסור בישיבה וקשיא לן הא דעלי הכהן יושב ונראה דהא דאמרינן דמלכי ב"ד יש ישיבה הוא לפי שהוא המובחר שבעם ויחיד באומתו והוא קודם לכה"ג כמ"ש בסוף הוריות ע"כ במקדש ד' אין לנהוג בכבוד רק למלכות אשר הוא יקר מכל העם חלק לו השי"ת כבוד והא דאינו רק למלכי ב"ד והרי מלך ישראל ג"כ קודם לכה"ג לפי שהמקדש בחלקו של יהודה ובנימין ושם מעולם היתה המלוכה למלכי ב"ד ומלך ישראל אינו מלכם אין לו ישיבה שם וכ"ז אחר שנתמנה מלך אבל בימי עלי שעדיין לא היה מעולם מלך בישראל והיה הכה"ג מובחר שבעם ויחיד ומיוחד שבהם ע"כ היה אז ישיבה לכה"ג שהוא המיוחד שבעם ונאה ליחיד לחלוק כבוד ליחיד וכמ"ש מלך נכנס תחלה לדין מלך נדון בכל יום הרי מצינו שהקב"ה חולק כבוד למיוחד שבעם ונשתנה דינו בכל דבר ובימי עלי שלא היה מלכים רק שופטים והוא היה שופט וכה"ג והיה המיוחד בעם ע"כ היה הישיבה מותרת

לו ובאמת י"ל דלאו משום הכהונה לבד רק משום שהיה שופט והיה כמו מלך שבדורות האילו היה השופט כמו מלך ואפשר דאפי' שופט אחר שלא היה כה"ג היה לו ישיבה אז בעזרה דהוי כמו מלך ואין לומר דניהו דהוי כמו מלך מ"מ אין למלך ג"כ ישיבה רק למלכי ב"ד כבר כתבנו דזהו דוקא במקדש ובירושלים שאז לא היה המלוכה כ"א לב"ד משא"כ במשכן שילה וקודם שנבחר זרע דוד היה הישיבה לכל מי שהוא ראש לישראל איברא דמטעם אחר י"ל דלשאר שופטים שהיו באותן הימים לא היה להם ישיבה משום דאינו מיוחד שבעם דאפשר דכה"ג גדול וקודם ממנו לכל דבר דהרי למלך שהוא קודם כ"ג אצטריך בסוף הוריות למיליף מקרא קחו עמכם מעבדי אדוניכם הא לא"ה מסברא ה"א דכ"ג קודם וכ"ש שופט וכיון דמקרא לא מצי למילף שופט דמלך שאני דהרי כל דיני מלכות לא היו נוהגים בשופט:

## ח

**הרב** מהרימ"ט בדרשותיו פ' קרח כ' דכשעולה להשתחוות ולזבוח יש שם ישיבה והרב במשנה למלך פ"ז מה' בית הבחירה כ' דלא ידע מנין לו זה ולפענ"ד אפשר דיצא לו ממ"ש התוס' בזבחים דט"ז על מה שהקשו למה לי קרא דלעמוד לשרת תיפוק לי דאין ישיבה וכ' ומיהו אצטריך קרא לעובד בהשתחואה והרב בבה"ז הקשה ע"ז וע' בשעה"מ פ"ז מה שתמה עליו וע' בס' נדפס מחדש טהרות הקודש ואפשר דמהרימ"ט פי' דברי התוס' לעובד בהשתחואה ר"ל כשעולה להשתחוות דאז מותר לישב ולכך אצטריך קרא דבשעת עבודה אף כה"ג אסורה וע' בשעה"מ שהקשה גם כן לפי מה שכתב התוספות דעובד בהשתחוואה אסור קשה דהא בקדוש ידים ורגלים דאיתקש לשירות והיה בהשתחוואה ייע"ש מה שתירץ ולפי' מהרימ"ט לפי מה שפרשנו דכוונת התוספות עובד בהשתחוואה רצונו לומר בשעה שעולה להשתחוות אבל לעולם מיירי בישיבה ממש ולק"מ ובאמת לשון התוס' אינו סובל כל כך פירוש זה אבל מ"מ אם נאמר כדעת מהרימ"ט אזי קו' התוס' לא קשה מידי דאצטריך לעמוד לשרת אף בשעה שעולה להשתחוות אסור לעבוד בישיבה:

## ט

**והנה** בעיקר דברי התוס' שכ' דאצטריך קרא לעבוד בהשתחוואה לפי מה שפירשו בו דפשיטא להו להתוס' דבהשתחוואה אסור עבודה קשה לי על מה דקאמר שם בש"ס דיליף זר שמחלל עבודה בק"ו מיושב שאוכל בקדשים זר שאינו אוכל אינו דין שיחלל ופריך מה ליושב שפסול לעדות ואס"ד דהשתחוואה ג"כ אסורה בעבודה נילף ק"ו מהשתחוואה שאוכל ומחלל זר שאינו אוכל א"ד שיחלל ותו ליכא למימר מה

להשתחוואה שאסורה בעדות דפשיטא דהשתחוואה בעדות מותר דהרי בקדוש ידים ורגלים השתחוואה מותר וסמיכה אסור כדמוכח מהך דזבחים י"ט ע"ב ובתוס' ד"ה וליתיב עדות דסמיכה מותר כמבואר בחו"מ סי' טו"ב בהשתחוואה לא כל שכן ונראה דאף דהתוס' אוסרים בהשתחוואה הוא רק לכתחילה אבל בדיעבד אינו מחלל דהא הוכחתם מדאצטריך לעבוד דבל"ז אסור ישיבה וע"ז כתב דלעמוד אצטריך להשתחוואה דאסור לכתחילה אבל במקרא הב' העומדים שם דמינה ילפינן עכובא י"ל בפשיטות דלא ממעט אלא ישיבה ממש לעכובא דע"ז אין להקשות דבל"ז אין ישיבה דקמ"ל קרא לעכובא דמחלל עבודה אבל לעולם השתחוואה אינו מעכב וכן נ"ל בסמיכה דאינו מעכב בעבודה אם נאמר דסמיכה כעמידה בכל דוכתא רק דלענין עבודה ילפינן דסמיכה אסור מדאצטריך לעמוד תיפוק ליה דבל"ז אסור ישיבה וע"כ דאתי לאסור אף סמיכה א"כ י"ל דזהו דוקא לכתחילה אבל לעכב קרא דהעומדים שם אתי כפשוטו למעט ישיבה דוקא דליכא למימר דבל"ז אסור ישיבה דקמ"ל לעכב. ובזה מיושב מה שמקשים העולם והובא באו"ח סט"ו ב' על הא דקאמר בש"ס מה ליושב שכן פסול לעדות דהו"ל למיעבד ק"ו מסמיכה שאוכל ומחלל ק"ו לזר ותו ליכא למימר שכן פסול לעדות דסמיכה כשר לעדות ולפמ"ש לק"מ דבאמת סמיכה בעבודה ג"כ אינו מחלל ולכך הר"מ בפ"ה מה' ביאת מקדש ל"כ כלל דסמיכה מכלל עבודה ולא השתחוואה רק יושב מחלל משמע יושב דוקא והא דלא כ' דסמיכה אסורה לכתחלה עכ"פ י"ל משום דס"ל דבל"ז אסור סמיכה בעזרה אך זה א"א דגם בפ"ג מה' ב"ה לא כ' דסמיכה אסור בעזרה וי"ל משום דבהלכה ט"ז פסק כת"ק דר"י ב"י בקדוש ומבואר מזה דס"ל סמיכה אסור בקידוש כדאמרי' בזבחים י"ט ב' דלת"ק עמידה מן הצד דהיינו סמיכה אסור בקדוש וכ"ש בעבודה:

**י**

**היוצא** מזה דאף אם נאמר כדעת התוס' דהשתחואה אסורה בעבודה מ"מ אינו מחלל וכן סמיכה לדעת הסוברים דבכל מקום סמיכה כישיבה רק בעבודה אסור מדאצטריך לעמוד אזי גם בעבודה סמיכה אינה אכל לדעת הסוברים דסמיכה כישיבה בכל מקום כמ"ש המג"א בסי' קמ"א ובסי' תנ"ב פשיטא דמעכב ודוק:

**יא**

**לשכות** הבנויות בחול הפתוחות לקודש אסור לישב בהן כקודש דמי כך כתבו התוס' ביומא ח' ע"ב ד"ה דאי ובדף נ"ה א' ד"ה אין ישיבה וכתבו דכך משמע ביומא שם ולכאורה היא תמוה דהרי מבואר בש"ס להדי' דאמר ש"מ דלשכות הגזית חציו בקודש וחציו בחול וש"מ ב' פתחים הי' לה אחד לקודש ואחד לחול דאס"ד דלא היה לה אלא

פתח אחד לקודש הוי קודש ואסור לישב בהן הרי מבואר להדיא דאף בלשכות חול הפתוח לקודש אסור לישב והרב מהרש"א נראה שהרגיש בזה וכ' ומיהו ראיה גמורה אינה די"ל דשאני הכא דהיה חציו קודש אבל לשכה שהוא כולו חול אף שפתוח לקודש יש לומר שמותר לישב בה עכ"ד והרב בשעה"מ פרק ו' מה' בית הבחירה דין א' הקשה עליו דא"כ מנ"ל דהיה חציו קודש וחציו חול ושני פתחים היה לה דלמא היתה כולה חול ופתוח לקודש דלישב בה מותר ולפייס ג"כ מותר דכקודש דמי וקי"ל דפתוח לקודש קודש וע"ש מה שיישב וכל זה דוחק גדול ובעיקר הדין לפענ"ד דזה תלוי בזה אם ישיבה בעזרה אסור מדאוריית' או לא דהנה בזבחים דף נ"ו א' מבואר דהא דתוכן קודש הוא רק מדרבנן ומדאורייתא אינו קודש והנכנס שם בטומאה אינו חייב ואין שוחטין שם קדשים קלים רק לענין אכילת ק"ק מותר מן התורה דהתורה ריבתה חצרות הרבה ומבואר מזה דמן התורה אינו קודש רק דרבנן אסרו שם ליכנס טמא הואיל ופתוח לקודש ולפ"ז אם נאמר דמן התורה. אסור ישיבה בעזרה אזי יש לומר דגם כאן היה להם לחכמים לאסור ישיבה כמו שאסרו לטמא ליכנס לשם עבור דטמא אסור בעזרה מדאורייתא גזרו בפתוח לעזרה מדרבנן אבל אם נאמר דישיבה בעזרה גופא מדרבנן בדרבנן לא גזרינן פתוח לעזרה אטו עזרה גופא דהא גם בעזרה גופא לא מתסר אלא מדרבנן ולפ"ז אביי דאוסר בפתוח לעזרה ס"ל ע"כ דישיבה בעזרה מדאורייתא אסור ובזה מיושב ג"כ מה שהקשו והאיך אכיל מיושב הלא אסור ישיבה בעזרה דמנ"ל דישיבה בעזרה מדאוריית' דלמא מדרבנן דלק"מ דש"ס קאמר ומה יושב שאוכל מדאורייתא ולפמ"ש א"ש דאם כן אביי סבר דישיבה בעזרה אסור מדאורייתא:

**יב**

**יצא** לנו מזה דאביי סבר דישיבה בעזרה אסור מדאורייתא כדכתיבנא:

**יג**

**מאן** דס"ל ישיבה בעזרה מדאורייתא אזי לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש אסור לישב בהן ומאן דס"ל מדרבנן מותר לישב בהן ובזה היה נראה ליישב דברי הר"מ בפ"ו מה' בית הבחירה ונראה מדבריו שם הלכה ח' דס"ל דמותר לישב בהן כמ"ש בשעה"מ שם והוא נגד הש"ס דיומא כ"ה הנ"ל דמבואר דאסור לישב בהן ולפמ"ש א"ש דהך סוגי' דיומא ס"ל ישיבה בעזרה מדאוריית' והר"מ ס"ל דהוא דרבנן כמו שהוכיחו התוס' מהך דלעמוד ולשרת ולכך ס"ל דמותר לישב בהן אך קשה דלפ"ז למה כתב בפ"ה מה' בית הבחירה דין י"ז דלשכת הגזית היה חציו קודש וחציו חול והי' לה שני פתחים אחד פתוח לקודש ואחד פתוח לחול דלפמ"ש דבלשכת החול הפתוח לקודש מותר בה ישיבה א"כ

י"ל דלשכה היתה כולו חול ולא היה לה רק פתח אחד פתוח לקודש דמותר לישב בה וגם לפייס קרוי בית אלהים נהלך ברגש לפי שתוכן קודש לענין אכילת ק"ק וכ"כ דדברי השעה"מ בישוב דברי המהרש"א דחוקים עיין לעיל אות י"א וצ"ע:

### יד

**הא** דאסור לישב בעזרה דבר פשיטא היינו מעזרת ישראל ולפנים כדמוכח מהך דיומא כ"ה אבל בעזרת נשים מותר כמבואר להדיא בסוטה דף מ"א ב' כדאר"ח בעזרת נשים ומינה דבעזרת ישראל אסור וכן מבואר בכל הני מקומות דבעזרת ישראל אסור והאי דקדושין דע"ח ב' ושמואל שוכב במקומו ופרש"י שם בשם תרגום יונתן ושמואל שוכב בעזרת לואי דמשמע דאף בעזרת לווים מותר לישב ולישן מכ"ש בעזרת ישראל אך הוא בורכא דהא במקדש (לא היה כלל עזרת לוים רק עזרת ישראל ועזרת כהנים כמבואר פ"ק דכלים אך הכוונה על מקום משמר הלוים שהיו שומרים חוץ לעזרה ומה שכתב בעזרת לואי היינו במחנה לוים כמבואר בזבחים קט"ז וקי"ז דבמשכן היה מחנה לוי' סביב למשכן וכן בשילה ובמקדש מחנה לויה מפתח הר הבית עד פתח שער נקנור שבעזרה כמבואר כ"ז בזבחים שם והר"מ פ"ז מה' בית הבחירה דין י"א ועיי"ש:

## יבמה שנאסרה והותרה אי חוזרת להיתירה:

### א

**רב** ס"ל יבמה שנאסרה שעה אחת שוב אינה חוזרת להיתרה שכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא באיסור אשת אח שיש לה בנים (ועיין בחידושי הרשב"א יבמות דכ"ו ב' דלפי מ"ש בסוף דגם ר"ח ס"ל זיקה דרבנן אלא דלמ"ד אין זיקה כלל לא אלימ' מילתא כ"כ שתהא הראשונה אוסרת השניה אפי' לאחר מיתה כו' ע"ש מזה יתבאר לה די"ל דגם רב מודה בשאר איסור דרבנן רק דהכא אינו רק חשש ביטול מצות יבמין וחשש מיתה ודוקא היכא שנאסרה באסור דאורייתא אבל אם נאסרה שעה אחת ע"י אסור דרבנן חוזרת להיתרה כך יתבאר לך מסוגי' דיבמות כ"ז ב' ודף למ"ד א':

### ב

**ר'** יוחנן ס"ל אפי' באסור דרבנן כיון שנאסרה שעה אחת שוב אינה חוזרת להיתרא כך מתבאר בסוגיא דיבמות דף כ"ז שם ולכאורה י"ל דמודה ר' יוחנן באסור דרבנן חוזרת להיתרא והא דאמר שם כיון שנאסרה אע"ג דהתם זיקה דרבנן י"ל כמ"ש התוס' שם בד"ה אבל דהא דאמר רב זיקה דרבנן משום דרב לשיטתיה דס"ל אין זיקה אבל למ"ד יש זיקה

ראוי לאסור משום שנאסרה עליו שעה אחת עכ"ל משמע לכאורה דמ"ד יש זיקה הוא אסור דאורייתא וא"כ י"ל דר"י ס"ל יש זיקה לחשוב אסור דאורייתא ולכך אינה חוזרת להיתרא אבל אם היה אסור דרבנן מודה ר"י דחוזרת להיתרא אך הרשב"א בחידושיו שם האריך לסתור דבריהם דוודאי לכ"ע זיקה דרבנן שהרי חולצות ואם היה זיקה דאורייתא לא היה חולצת והעלה שם לבסוף שגם התוס' בשם ר"ח ס"ל זיקה דרבנן ייע"ש עכ"פ נקטינן מהא דר"י ס"ל אף באסור דרבנן כיון שנאסרה באסור דרבנן שוב אינה חוזרת:

**ג**

**נ"ל** דפלוגתא דרב ור' יוחנן אי באסור דרבנן חוזרת להיתר' תלוי במ"ש פלוגתא דתנאי ואמוראי אי אסור דרבנן חשוב ראוי מדאו' דלמ"ד אסור דרבנן חשוב ראוי מדאורייתא לכך אני קורא בה יבמה יבא עליה מדאורייתא ושפיר חוזרת להיתרא אבל למ"ד דאסור דרבנן לא חשוב ראוי מדאורייתא א"כ לא קרינן בה אף מדאוריית' יבמה יבא עליה והרי היא כאשת אח שיש לה בנים ובזה א"ש דר"י לשיטתיה דס"ל אסור דרבנן לא חשוב ראוי מדאורייתא כמ"ש בע' מעות קונות אות י"ב ובע' אסור דרבנן ורב ס"ל אסור דרבנן לא חשוב ראוי מה"ת לכך חוזרת להיתרא ובזה יש ליישב מה דקשיא לי לר"מ דאמר קטן וקטנה לא חולצין משמע דוקא בזמן קטנותן אבל כשיתגדלו ראוין לחליצה ויבום ואמאי לימא כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה כו' ולפמ"ש דהנה טעמא דר"מ דקטן וקטנה לא מיבמין משום דחייש למיעוט שמא ימצא סריס וקטנה שמא תמצא איילונית והנה התוס' כתבו בחולין דף י"ב דר"מ לא חייש למיעוט כ"א מדרבנן והנה ר"מ ס"ל בסוכה דף כ"ג סוכה ע"ג גמל דפוסל ר' יהודה משום דבעי' ראוי לשבעה ור"מ ס"ל הא נמי מדאורייתא חזי וכתבנו בע' אסור דרבנן דזה תלוי בהך פלוגתא הנ"ל דר"י ס"ל אסור דרבנן לא חשוב ראוי מה"ת ור"מ ס"ל אסור דרבנן חשוב ראוי מה"ת וא"כ ר"מ לשיטתי' דס"ל אסור דרבנן חשוב ראוי א"כ היכא שנאסר' מחמת אסור דרבנן חזרת להיתרא וכיון דקטן וקטנה לא מתסרי לר"מ כ"א מדרבנן דר"מ לא חייש למיעוט כ"א מדרבנן א"כ שפיר חוזרת להיתר' ולכך כשיגדלו ראוין ליבום וא"ל דכיון דהיכא דאיכא חזקה בהדי מיעוט חייש ר"מ למיעוט מדאו' ע' בתוס' יבמות קי"ט א' וע' בערך רובא לר"מ וא"כ הכא איכא חזקה בהדי מיעוט כגון בקטנה דמוקי בחזקת פנויה ואינה מקודשת כלל משום דהיא איילונית וא"כ ניחוש למיעוט איילונית מדאורייתא כיון דחזקת פנויה מסייעתו וא"כ אף כשתגדיל אינה חוזרת להיתרא כיון דהיתה אסורה באסור דאורייתא אך זה טעות דאם נאמר חזקת פנויה א"כ אינה אשת אחיו כלל ושריא ליה ודוק:

**ד**

**עוד** נ"ל לבאר הך מילתא דאמרינן כיון שנאסרה שוב אין לה היתר נ"ל דזה תלוי באדם מקנה דשלב"ל דהנה הך זיקת יבום הוא קנין שהקנו לו מן השמים כדאיתא בש"ס בכמה דוכתי אשה הקנו לו מן השמים והקנין הלז היה בשעת מיתה דקי"ל מיתה מפלת והנה קנין שאינו ראוי לחול עכשיו כמו המקדש אשה לאחר שתתגייר אינה מקודשת לפי שאי אפשר לחול הקנין עכשיו הוי דבר שלב"ל ולכך באם אינה ראוי בשעת נפילה הנה בשעת מיתה שאז הוא הקנאה שלו מן השמים אם אז אינו ראוי להקנותו הוי דשלב"ל וק"ו הדברים מה בקנין גמור דאיכא דעת אחרת מקנה אותה אם אינה ראוי לקנותו עכשיו הוי דשלב"ל כגון מוכר פירות דקל וכמ"ש כאן דהוא קנין ממילא ואין כאן דעת אחרת מקנה כ"ש דלא קנה והנה לכאורה קשה דהרי רב ס"ל אדם מקנה דשלב"ל כמ"ש בע' דשלב"ל ואעפ"כ ס"ל כאן דאינה חוזרת להיתר' הנה יש לומר בפשיטות דרב מחלק בין דעת אחרת מקנה ובין קנין ממילא ודווקא היכא דאיכא דעת אחרת מקנה אבל בקנין דממילא כמו כאן מודה דאינו קונה דשלב"ל עי"ל דהא דאמרינן ר"פ המפקיד אפילו לר"מ דס"ל אדם מקנה דשלב"ל דווקא כגון פירות דקל דעבידי דאתי וא"כ התם דאינו עבידא דאתי ואין לה היתר רק לאחר שתמות אחותה וזהו וודאי חשוב לא עבידי דאתי דמיתה לא שכיח ועוד מי יימר דאחותה תמות דילמא תמות היא ולכך כיון דלא עבידי דאתי מודה דאינה דשלב"ל וע' בע' דשלב"ל שכתבנו מודה בלא עבידא מדאמרי בירושלמי דלרב תנאי בירושה אינו מועיל ע"ש (וע' תוס' כתובות נ"ח ב' ד"ה לאחר) :

**ובזה** יתיישב קושית החכם צבי בתשובותיו סי' א' על הראנ"ח שכ' דאוננת לא תחלוץ משום דאונן פטור מן המצות והקשה החכם צבי דא"כ אין לך אשה כשירה ליבום שהרי היא והוא נעשין אוננין ואף היבום הוא ממ"ע וקיי"ל כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבוא עליה כו' ובאמת דברי הרב תמוהין דמה ענין פטור לכאן אם אינה אסורה עליו קרינן בה יבמה יבוא עליה רק עכשיו פטרינן ליה שהרי הוא פטור מכל המצות ועדיפא הו"ל לאקשויי שהרי אונן אסור בתשמיש ולא קרינן ביה יבמה יבא עליה רק דלטעמיה אזיל דס"ל שם בתשובה דבאסור דרבנן לא אמרינן דאינה חוזרת להיתר' (ואף שדעת הגאונים דהוא דאורייתא אך דעת התוספות והרא"ש דאנינות דאורייתא אינו אלא לאסור בקדשים אבל הנך דברים דאסרינן ליה בר"פ מי שמתו הוא מדרבנן כמ"ש הרא"ש בפ"ב דברכות סי' ט"ז) שכ' שם דאין להקשות מזמן ההבחנה דההוא ודאי דרבנן הוא עכ"ל ובאמת לא דק דהרי בארנו דיש בזה מחלוקת אמוראים רב ור' יוחנן ואנן פסקינין כר' יוחנן כמבואר ברמב"ם פ"ז מה' יבום ובטור ש"ע סימן

קע"ה וא"כ מבואר דסבירא לן דאפי' באסור דרבנן אינו חוזרת להיתרא וקשה טובא חדא מאונן דאסור בתשמיש ולא קרינין ביה יבמה יבא עליה ועוד קשה מאיסור הבחנה דאסורה עליו ג"ח מטעם הבחנה ולפמ"ש התוס' ביבמות ב' א' ד"ה ואחות אשתו דלא אסרינין אלא באחות אשה דאיסור עומד על היבם טפי משאר בני אדם אבל נדה לכ"ע אסורה עכ"ל ל"ק מאסור הבחנה דזה האיסור אינו עומד על היבם טפי משאר בני אדם וכן מאנינות דידה היא אסורה בתשמיש כל אדם רק היכא שהיא קטנה והיבם גדול הוא אסור בה מחמת אנינות ולשאר אדם מותרת דהיא קטנה ולא שייך גבה איסור אוננת ועוד גוף דברי התוס' לא נהירין כלל ויבואר לקמן בס"ד אך לדברינו לק"מ כיון דמדין דשלב"ל אתינין עלה וכבר האריך המשנה למלך פ"ד מה' אישות דין ד' בזה דמחוסר זמן לא חשיב דשלב"ל דזמן ממילא אתי וא"כ לפ"ז ל"ק כלל מאנינות ומהבחנה דזהו תלוי בזמן וזמן ממילא אתי וע' בע' דשלב"ל מ"ש שם בזה דזהו מחלוקת רש"י ותוס' לדעת המשנה למלך והרב הגאון בתשו' נ"ב מ"א חלק אה"ע סי' נ"ב כ' דאף התוס' מודים לזה ע"ש שהארכנו שם בזה ובזה יתיישב ג"כ קושית התוס' מנדה שאם נפלה בעת נדתה האסור לעולם כיון דהיתרה דידה בא ממילא ועתידה לבא בודאי לא חשיב דשלב"ל דעד כאן לא כתוב במשנה למלך שם דשערות חשוב דבר שלב"ל רק שערות דמי יימר דאתי וכמ"ש בעצמו שם אבל שא"ד שבאין ממילא פשיטא דלא חשיב שלב"ל ואין להקשות דא"כ גם לאחר שימות בעלך נחשיב דשלב"ל ואמאי אמרינין אינה מקודשת דהא יבא ממילא ובודאי יבא דאדם מעותד למות וי"ל דהתם אינו ודאי שיבא לכלל קדושין שלא תמות היא קודם בעלה או ימות המקדש קודם בעלה ואף דבעלה זקן וחולה והמה בחורים וברואים כבר אמרו נפישי גמלי סבא דטעוני משכו דהוגני אבל כאן בנדות דעשויה לפסוק אחר ימים מועטים חשוב דשלב"ל אך לפמ"ש התוס' בחולין נ"ח ב' ד"ה לאחר שאתגייר דההוא דלאחר שימות בעלה היינו בגוססת צ"ע דזהו חשוב דבר שבא לעולם לפי סברתינו כיון דרוב גוססין למיתה ובזה יתיישב מה שהקשינו על ר"מ באות הקדום דא"כ יבמה קטנה אף לאחר שתתגדל לא תתייבם כיון שנאסרה שעה אחת ולפמ"ש דאין קנין דשלב"ל ור"מ לטעמיה דס"ל אדם מקנה דשלב"ל אף שכתבנו לעיל דאף רב דס"ל אדם מקנה דשלב"ל מודה כאן דאסור משום דלא עבידי דאתי והך סברא אליבא דר"מ אמרי' בר"פ המפקיד זה אינו דהכא כיון דרוב קטנות אינן איילונות חשיב עבידי דאתי אף לר"מ דחייש למיעוט מ"מ חשוב עבידי דאתי כיון דהרוב הוא כן דאי לא תימא הכי למה אמרי' בפירות דקל דחשוב עבידי אימור ישתדפו או ילקו ע"י הברד דהמיעוט הוא כן אלא ע"כ צ"ל כיון דהרוב הוא כן חשוב עבידי דאתי ולפמ"ש התוס' בכתובות

נ"ח ב' דהיכא שהגוף בעולם לא בעינן עבידי דאתי ה"ה הכא כיון שהגוף בעולם ובזה יתיישב קושיות התוס' ריש יבמות דף ב' ב' שנמצאו איילונית שהקשו למה אמר ר"מ קטנה אינה מתייבמת תתייבם ממ"נ אם לא תמצא איילונית הרי יבום כדין ואם תמצא איילונית הרי לא פגע באיסור אשת אח דהרי קדושי אחין היה קדושי טעות ולפמ"ש י"ל דנודע דאף למ"ד אדם מקנה דשלב"ל אמנם קודם שבא לעולם יכול לחזור בו דלא חל עליהם עדיין הקנין וא"כ קטנה זו אסורה עליו באיסור אשת אח דבעוד שהיה אחיו חי היתה אסורה עליו באיסור אשת אח רק במיתת אחיו הקנו לו מן השמים קנין זה וכיון דחושש שמא תמצא איילונית הרי הקנין הלז עדיין לא בא לעולם כיון שלא נתברר עדיין אם הקנו לו נמצא אם יבעול אותה עכשיו אף דלאחר כן לא תהיה איילונית מ"מ קאי על אשת אח באיסור כיון דעדיין לא קנה אותה אז והיתה עומדת באיסור אשת אח אבל רבנן דלא חיישי למיעוט הוי כדבר שבא לעולם דאמרינן בוודאי אינה איילונית ואין להקשות דגם לר"מ אם תמצא שאינה איילונית הוברר הדבר למפרע שהיתה ראוי' לו משעה ראשונה ובא עליה בהיתר ז"א דסוף סוף כיון דאנן לא ידעינן עכשיו הוי גבן דשלב"ל דהא גבי קנין בעינן דעת קונה ג"כ וניהו דדעת מקנה איכא דקמי שמיא גליא מ"מ דעת קונה אין כאן:

## ה

**שוב** ראיתי שדבר זה במחלוקת שנוי' בריש החולץ פלוגתא דר"י ור"ל בחליצה ויבום של מעוברת שהפילה לבסוף דר"י סבר איגלי מילתא למפרע דמעיקרא בת חליצה ויבום היא ור"ל סבר איגלי מילתא למפרע לא אמרינן ולפמ"ש יובן טעמא דר"ל אע"ג דבעלמא אמרינן איגלי מילתא אבל כאן לא היה הקנין מבורר בשעת מעשה והלכה כריש לקיש התם כדפסק רבא אך קשה דכשהיתה מעוברת אפילו אחר שהפילה לא תתייבם כיון שלא היתה ראוי ליבום בשעת נפילה וי"ל דאמרינן איגלי מילתא למפרע ולכאור' קשה דהא ר"ל ס"ל דאיגלי מילתא למפרע לא אמרינן. אך לפמ"ש הטעם ל"א איגלי מלתא למפרע לפי דבשעת הקנין לא היה מבורר ואף שמתברר אחר כך מה מועיל אזמן זה דלא נתברר לו הוי כדשלב"ל דאפי' למ"ד אדם מקנה מ"מ קודם שבא לעולם יכול לחזור בו אבל אם מייבם אותה אחר שנתברר שאינה מעוברת לא אמרינן דלא היתה ראוי בשעת נפילה דהא עכשיו קנינו מבורר והוברר ג"כ למפרע דהיתה ראוי ולפ"ז קודם שנתברר הדבר לא קני אפילו מתברר לבסוף דסוף סוף השתא לא נתברר אבל אח"כ כשמתברר אמרינן הוברר הדבר למפרע. ומעתה בל"ז לא קשה מה שהקשיתי לר"מ אף לאחר שהגדיל לא תתייבם כיון שנאסרה בקטנותה דז"א כיון דעכשיו הוברר הדבר דאף

מעיקרא לא נאסרה וגם בשעת נפילה קרינן בה יבמה יבא עליה [שוב מצאתי ביבמות דף קי"א ב' בהא דמקשה שם רבא על קנין מי איכא מידי דהשתא אסורה ליה דבתר שתא שריא והא כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה כו' וכ' שם הרשב"א בשם ר"ח דמקשה על ר"מ דס"ל קטן לא מייבם דא"כ כל יבמה שאין אני קורא בה כו' והרשב"א דחה זה דאמרינן איגלי מלתא למפרע ושמחתי שכוונתי לדעת הגדולים ת"ל אך מה שכ' הרשב"א לר"ל דס"ל חליצת מעוברת לא שמי' חליצה והטעם משום דלא ס"ל איגלי מלתא למפרע ואעפ"כ לאחר שהפילה מתייבמת ולדידיה ע"כ אין הטעם משום דאיגלי מלתא דהא לא ס"ל איגלי מלתא וע"ש שדחק א"ע ליישב זה ולפמ"ש לא קשה מידי דווקא בשעת מעשה לא מהני חליצה כיון שלא היה אז קנין מבורר בשעת מעשה ולא מועיל מה שיתברר אח"כ והוי כפירות דקל קודם שבא לעולם דיכול לחזור משא"כ אם מתייבמת לאחר שהפילה דהקנין מבורר רק דעתה בא לאוסרה הואיל והיתה אסורה שעה אחת אמרי' שפיר איגלי מלתא ודוק):

**ולפ**"ז במקדש אשה שבעלה במדינת הים וקידשה לאחר שימות בעלה ואח"כ נתברר שבעלה כבר היה מת אז אעפ"כ לא חלו הקדושין אז ואם פשטה ידה וקיבלה קדושין מאחר קודם שנודע שבעלה מת מספקא לי באם נתברר אח"כ שמת איזה קדושין חיילא אם נאמר דהקדושין הראשונים חיילא למפרע או כיון דלא קני אז עד שנתברר א"כ חיילא הקדושין בשעה שנתברר דאז אין קדימה לקדושין של הראשון לשל השני דהרי כבר קדשה גם הוא קודם שנתברר ועוד יש לספק אם חל הקדושין כלל מכיון דמשעה שקידשה היה אצלם כדשלב"ל וכמו בקדשה לאחר שימות ואח"כ מת דלא חלו הקדושין או דלמא שאני הכא דאיגלי מלתא למפרע דהיה מקודשת מאז נמצא שיש כאן ג' ספיקות א' אם מקודשת למפרע משעה שקידשה דאמרינן הוברר הדבר למפרע והב' אם אינה מקודשת למפרע הואיל ואז לא היה מבורר עכ"פ תהא מקודשת משעה שנתברר והספק הג' אם נאמר דאינה מקודשת כלל כיון דבשעת מעשה לא היה מבורר להם והיה אצלם דבר שלא בא לעולם וא אם אח"כ בא לעולם יכול לחזור בו ה"ה כאן שוב ראיתי דלאו מלתא הוא דאמרי בעיקר הטעם דיבמה שנאסר משום דהוי דשלב"ל דהא ביבמות דף למ"ד ע"א איתא במשנה ג' אחין ב' נשואין ב' אחיות ומת א' וכנס נשוי נכרית את אשתו ואח"כ מתה אשתו של ב' ואח"כ מת נשוי נכרית (אשתו) ה"ז אסורה והרי כאן בהך נפילה אינו דשלב"ל דתיכף כשמת נשוי נכרית חזיא ליה ואיקני ליה משמיא ואעפ"כ אסורה ובש"ס שם מהו דתימא ה"מ היכא דלא אחזיא בנפילה ראשונה כו' ע"ש ולפי סברתינו נהפוך היכא דאחזיא בנפילה ראשונה גרע משום דהוי דבר שלב"ל אבל בנפילה

שניה דתיכף חזיא ליה משעת מיתה אימא ש"ד וצ"ל דבאמת בהך דנפלה פעם ראשונה ולא חזיא כלל ונעשה ערוה התם באמת הטעם משום דנעשה ערוה אבל היכא דאחזיא בהך נפילה גופא רק שנדחה שעה אחת אין טעם לאוסרה דהרי כשנעשה ראוי תשתרי ומה שלא היתה ראוי עד הנה מה בכך הלא בחיי בעלה היתה ג"כ אסורה עליו משום אשת אח ואעפ"כ כשמת כשחל עליו מצות יבום פקע איסור אשת אח ה"ה כאן אותה שעה שלא היתה ראוי ליבום הוי כאילו בעלה חי משא"כ אח"כ כשפקע איסורא וראוי ליבום להוי כאלו מת אחיו וע"כ צ"ל מטעם שכתבנו דמיתה מפלת ואז חל הקנין וכשאז אינו ראוי לא יכול הקנין לחול על דבר שלא בא לעולם אבל היכא שנפלה לפניו פ"א ממיתת אחיו ולא היתה ראוי לגמרי כל ימי נפילתה ועומדת באיסור אשת אח ואח"כ כשנשאה אחיו הב' ומת איך תוכל להתיר במיתת אח דמיתת אח זה אסור אשת אח הראשון בשלמא איסור של אח זה התירה התורה בשביל מצות יבום שלא ימחה שמו מישראל אבל ביבום זה לא יקים שם אחיו הראשון ואיך יתיר אסור אשת אח הראשון והבן אך צ"ע מאי דמקשה ביבמות דף ל"ב ע"א פשיטא מה התם דלא מדחי' כנ"ל ומה קושי' הא לפי דברינו יש סברא גדולה לומר בהיפוך דהתם יש אסור אשת אח הראשון ויבום זה לא יועיל להקים שם אחיו הראשון אבל כאן דאין כאן אנא מיתת אח א' ובהך נפילה הראשונה אתחזי' אח"כ י"ל דמשתרי דבהך יבום יקים שם אחיו והוי כאילו עכשיו מת אחיו אע"פ שקודם היתה אסורה עליו מ"מ עכשיו מצות יבום דחה האיסור ה"ה כאן:

**עוד** קשיא לי בהך ענינ' מהא דאמרינן סוף פרק יש מותרות דפ"ז ב' דמהאי טעמא עשו מתים כחיים לענין יבום משום דרכיה דרכי נועם ותיפוק ליה בל"ז דהוי יבמה שנאסרה והותר' שוב אינה חוזרת להיתרה (ועוד דמחמת דרכי נועם משמע דאין צריך לייבם אבל אי ייבם אינה אסורה עליו ובאמת אינו כן דכיון שנאסרה שעה אחת ה"ה עליו באסור אשת אח בכרת והוי ליה להש"ס לשנויי אהא דאמר ק"ו מתרומה שאני הכא דכיון שנאסרה שעה הרי היא באיסור אשת אח בכרת משא"כ לענין תרומה לא שייך זה) וראיתי בתוס' ר"פ קמא דיבמות דף ב' א' ד"ה ואחות אשתו דה"ט דאחות אשתו אע"פ שמתה אח"כ אסורה משום דרכיה דרכי נועם ואפילו היכא דלא מדחי' מהאי ביתא לגמרי דאין זה דרכי נועם אם יש לה להזדקק לזה שנפטרה ממנו עכ"ד ולפענ"ד דבריהם תמוהים דהש"ס לא קאמר רק דאם תנשא לאחר ואח"כ ימות בנה ותצריכנה חליצה אח"כ לא הוי דרכי נועם משא"כ זו שעדיין זקוקה ליבם ולא מדחי' מהאי ביתא האיך יעלה על הדעת לאסור משום דאין זה דרכי נועם אם יש לה להזדקק לזה שנפטרה הימנו

דהרי לא נשאת לאחר דאינה ראוי להנשא כלל שעדיין זקוקה היא לשאר אחין מה בכך שתהיה מותרת לזה ועוד תימ' רבה דהרי ביבמה שהותרה בשעת נפילה ונאסרה אח"כ ואח"כ חזרה והותרה דלכ"ע מותרת אפי' לר' יוחנן ביבמות כ"ז ב' ולדברי התוס' נימא דאין זה דרכי נועם אם יש לה להזדקק לזה שנפטרה הימנו ואין לחלק דהכא מתחילת נפילה היתה מותרת לו מי יתן ואדע מה הבדל יש בזה אם נאמר דזה גנאי שמזדקקת לזה שנפטרה הימנו א"כ הכא נמי מה בכך שמתחילה היתה מותרת לו מ"מ כיון דאח"כ נפטרה הימנו אין זה ד"נ אם יש להזדקק לזה שנפטרה הימנו וע"ק מההוא דאמר רב לקמן דף כ"ז ב' דלא ס"ל כל יבמה שנאסרה רק באיסור דאורייתא אבל לא באסור דרבנן וכמש"ל אות א' ולפי סברת התוס' דאין זה דרכי נועם מה לי איסור דאורייתא ומה לי איסור דרבנן סוף סוף גנאי הוא לה להזדקק למי שכבר נפטרה הימנו ודוחק לומר דהא מדאורייתא לא נפטרה כלל דלענין גנאי אין לחלק ועוד קשה לי על עיקר הטעם הש"ס משום דרכי נועם וכפרש"י שתנשא לשוק ואם אתה מצריכה חליצה תתגנה על בעלה א"כ עכ"פ במת הולד תוך ג' חדשים למיתת הבעל לצריכה חליצה עכ"פ וגם תהא מותרת לייבם דאין בזה משום דרכי נועם דתוך ג' חדשים בל"ז אסורה להנשא (וא"ל דעבדינן תקנתא באם תעבור ותנשא תוך ג' חדשים אטו אנן תקנתא לעבריינים לעביד אדרבה ר"מ קניס לה וס"ל דיוציא ולא יחזור עולמית ואף לרבנן עכ"פ צריך להוציאה בגט וא"כ כמו דהוצרכוה בגט נצרכהו ג"כ חליצה) וא"ל דלא פלוג דאם נאמר במת הולד תוך ג"ח תתייבם אתי לייבם גם אחר ג"ח דלאו כ"ע דינא גמירי לחלק בין תוך ג' או אחר ג' ולידע הטעם דהכא לא שייך דרכי נועם והכא שייך אף דלפ"ז גם במת הולד תוך ל' יום לא תחלוץ אלמה אמרינן ביבמות דל"ו ב' במת תוך שלשים צריכה חליצה ואין לומר דוקא חליצה דאין כאן חשש דילמא תחלוץ גם לאחר שלשים דתחלוץ ומה בכך וכדאמרינן כה"ג ר"פ ר"ג אבל יבום איכא גזירה שמא תתייבם אחר ג"ח ופגע באיסור אשת אח ז"א דאם תאמר דאף לאחר מיתת הולד היא עליו באיסור אשת אח מה הוצרך הש"ס לומר טעם דחוק משום דרכי נועם וגם משמע דאין בזה אסור כרת רק פטור משום ד"נ לימא דהיא ערוה גמורה עליו משום אשת אח וא"ל כיון דמדאורייתא שרי אף תוך ג"ח להנשא אין זה דרכי נועם אם תצריכה חליצה דזה לא מיסתבר כלל דסוף סוף אין כאן משום דרכי נועם דאין כאן חשש שמא תנשא ואף לדעת הסוברים דאיסור דרבנן חשוב ראוי מדאורייתי דווקא לענין איסור אבל הכא לענין חששא שמא תנשא אף מדאורייתא אין כאן חשש ועוד יש בזה להקשות ולדקדק טובא ולא רציתי להאריך אשר ע"כ נראה לי דההיא סוגיא דסוף פרק יש מותרות דאמר הטעם משום דרכי נועם הוא לרווחא דמלתא

כמו כל הקושיות והקלים והחמורים שעושה שם הכל הוא לרווחא דמלתא כנודע למעיין שם אבל באמת עיקר הטעם דמתים כחיים הוא מטעם זה כיון שכבר נאסרה עליו שעה אחת והוא דמת הולד תוך שלשים צריכה חליצה ולא אמרינן כיון שנאסרה שעה א' וי"ל כיון שמת תוך שלשים חיישינן שמא הוא נפל איגלי מלתא למפרע דלא היתה אסורה אפי' שעה א' וכמש"ל אות ה' טעם זה לענין הפילה ע"ש:

**ובזה** יתיישב קושיות התוס' ביבמות ד"ה אשת אחיו שהקשו למה לי קרא על א"א שלא היה בעולמו תיפוק ליה משום דרכיה דרכי נועם כדאמרינן ההוא טעמא לענין מתים כחיים ולפמ"ש לא קשה מידי דבאמת עיקר הטעם במתים כחיים משום דהו"ל יבמה שנאסרה שעה אחת משא"כ באשת אחיו שלא היה בעולמו שלא נאסרה שעה אחת על אח זה דתיכף שנולד הותרה לו ולא היתה עליו שעה אחת באיסור אם כן ה"א דמצי לייבם ולכך אצטריך קרא למעוטי ודו"ק:

## אות כ כבוש כמבושל

### א

**שמואל** ס"ל מליח כרותח וכבוש כמבושל חולין דף קי"א ע"ב וצ' ע"ב ורש"י פי' שם כבוש בחומץ ותבלין וכ"כ המרדכי בפ' אין מעמידין דדעת רש"י דוקא כבוש בחומץ אך הוא ז"ל חולק שם ויתבאר בסמוך:

### ב

**ר'** יוחנן פליג על שמואל וס"ל דכבוש אינו כמבושל חולין דף קי"א שם דאמר רבין אמר ר"י ואף דאביי שם פליג על הא דרבין מ"מ נראה דלא התיר רק מה דאמר מליח אינו כרותח אבל לענין כבוש כמבושל דס"ל לר"י כבוש אינו כמבושל לא סתר דבריו יעיין בשו"ת נו"ב חלק יו"ד שכתב שם בסימן כ"ו שיש לספק בדברי אביי אי ס"ל לגמרי דר"י לא ס"ל כמ"ש רבין משמיה אף לענין כבוש וצ"ע:

### ג

**רב** ס"ל כבוש כמבושל והראיה מע"ז דף ס"ז דאוסר שם עכברא בשיכרא והאי עכברא בשיכרא צונן הוא וע"כ דס"ל כבוש כמבושל וכ"כ התוספות והרא"ש שם. ועיין בתשו' נ"ב סימן כ"ו שהאריך שם בזה אי טעמיה דרב משום כבוש כמבושל לכך פסקינן כרב ושמואל נגד ר"י ומסתפק בזה דנראה מדעת קצת הפוסקים דאף נגד רב ושמואל הלכה כר"י ייע"ש:

**ד**

**אף** לר"י דס"ל כבוש אינו כמבושל מ"מ כיון דאביי הכריח דמליח כרותח אית ליה לר"י עכ"פ לא גרע כבוש ממליח דהרי לשמואל כבוש עדיף ממליח וא"כ לר"י עכ"פ כבוש כרותח דצלי ובאיסור כחוש אינו אוסר רק כדי קליפה כ"כ הרב בתשוב' נ"ב שם סי' כ"ו ודברים ראויין למי שאמרן:

**ה**

**אביי** דס"ל בחולין ק"ח דבב"ח לאו חידוש הוא וע"ש ועיין תוס' ר"פ אלו עוברין בסוגיא דמשרת י"ל דס"ל דכבוש לאו כמבושל דמי ולכך אינו חידוש בב"ח דתרו ליה כולי יומא בחלבא דשרי דבכל האיסורין כבוש אינו כמבושל אך לשיטת רש"י ק"ח בחולין שם דס"ל דחידוש דבב"ח דכל חד לחודיה שרי ייע"ש אין ראיה אך כבר עמדו התוס' שם על דברי רש"י ודחו דבריו והעלו דהחידוש משום כבוש ועיין לעיל אות ב' שהערתי ספק בדברי אביי בזה ייע"ש:

**ו**

**רבא** דס"ל שם בחולין ק"ח דבב"ח חידוש ע"כ דס"ל כבוש כמבושל דאל"כ מאי חידושא דבכל איסורין כבוש אינו כמבושל ועיין בתשו' נ"ב סי' כ"ו שכ' דמכאן הכריחו הפוסקים דקי"ל כרב ושמואל דכבוש כמבושל מדאמרינן בכל דוכתא דבב"ח חידוש הוא אך סתר זה די"ל דהרבותא לענין דברים שיש בהן בקעים או מתובל בתבלין דבשאר דוכתא אסור או דנהי:

דאין כבוש כמבושל מ"מ הוא כרותח דצלי כמ"ש לעיל אות ד' וא"כ איכא חידוש דבשאר דוכתא אסור עכ"פ כ"ק יעיין שם דבריו ולענ"ד נראה דבלא"ה ליכא הוכחה ויתיישב בזה שיטת רש"י דפי' החידוש דבב"ח משום דכל חד בפ"ע שרי ול"ק קושית התוס' דהגמרא הקשה ע"ז דהא כלאים ג"כ כל חד בפ"ע שרי ותי' דחידוש דאי תרי ליה די"ל דבזה מתיישב החידוש הראשון דכל חד בפ"ע שרי ונתערבו נאסרו דהנה י"ל באמת שני מיני אסורים הא' העירוב כגון כלאים ושעטנז דבאמת החוט זה של צמר לא קבל טעם ולא שום איכות מן החוט של פשתן רק שנתערבו עמו ואף דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי מ"מ נתערב עם פשתן והתורה אסרה העירוב של פשתן וצמר והנה בב"ח י"ל דהאיסור ג"כ משום העירוב וי"ל דהוא משום שהבשר מקבל טעם מן החלב ונעשה גוף אחד של איסור כיון שקבל איכות מן החלב ונשתנה איכות אסרה התורה ולא משום העירוב רק כמו שאסרה איכות טעם הדם כך איכות חלב שקבל טעם מבשר וכן בשר מחלב וההכרעה לזה בכבוש דאם נאמר דכבוש אסור בב"ח הנה מבואר דהטעם משום

העירוב לחודא דהבשר נתערב עם החלב ואף דאיני כמבושל שישתנה איכות החלב שקבל טעם הבשר אעפ"כ כיון שנתערב הוא אסור אבל אם נאמר דכבוש אינו אסור בב"ח ע"כ דעיקר האיסור משום שנעשה גוף איסור דהתורה אסרה חלב שקבל טעם בשר וזה כמו דם וחלב שהתורה אסרה איכותן והבן:

**ולפ"ז** הכי פ' הגמ' דאמר בב"ח חידוש דכל חד בפ"ע שרי והבין המקשה דהוא מטעם העירוב וחידוש שעירוב של שני הדברים המותרים יאסר לז"א דזה אינו חידוש דאיסור עירוב הוא גם בשעטנז וכלאים לכך פי' לו התרצן דלא כיון לאיסור עירוב רק דהחידוש דאחר העירוב דכל חד בפ"ע אסור מטעם שקבל בשר מן החלב ואף אם נסחט החלב מן הבשר באופן שלא ישאר בו ממשו רק הטעם אעפ"כ אסור ואף שאין כאן עירוב שהרי החלב כבר הלך לו שנסחט לגמרי אעפ"כ אסור וזה חידוש גדול דל"ד לכלאים דבאמת אם נתלש חוט פשתן מן הצמר יהיה מותר וכן בכלאים אינו אסור רק משום דעיקר גדולו מן העירוב ולכך אם לא הוסיף מאתים שרי אבל כאן הוא חידוש גדול אף שאין כאן עירוב רק שקבל טעם מן החלב של היתר נאסר ולזה קאמר דע"כ הטעם משום קבלת הטעם לחודא והראיה דאי תרי ליה כולי' יומא בחלבא שרי ואי בשיל ליה בשולא אסור וע"כ אין הקפידא משום עירוב דלפ"ז אף בכבוש היה אסור שהרי נתערבו זה בזה וע"כ הטעם משום קבלת הטעם ואף בלא עירוב אסור וכן בלא קבלת הטעם אף אם נתערבו ע"י כבישה מותר וא"כ כיון שאסור משום קבלת הטעם חלב הוא חידוש גדול דהאי לחודיה שרי דטעם דחלב מותר והבשר שקבל טעמו נאסר ול"ד לכלאים דשם יש עירוב נמצא באמת עיקר החידוש דהאי לחודא שרי רק דהמקשן לא הבין ופי' לו התרצן הכוונה ומיושב דברי רש"י:

**ובזה** יטעם מאוד דברי אביי ק"א וז"ל ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאס"ד דרבנן מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן דחידוש הוא אי חידוש הוא אע"ג דליכא נ"ט נמי א"ל רבא דרך בשול אסרה תורה ע"כ ופרש"י ד"ה אמר אביי ש"מ טעמו ולא ממשו דאורייתא דגמרינן מבב"ח דאע"ג דכי מסלק זה מתוך זה לאחר בשולו אין כאן אלא הטעם דאס"ד בשאר אסורין טעמו דרבנן מבב"ח מ"ט לא גמרינן משום דחידוש הוא דשניהם מין היתר וכשנתערבו נאסרו אי חידוש בלא נ"ט נמי אסור דהא חידושא חדיש ביה רחמנא ואפילו כל דהו אלא ש"מ לאו חידוש הוא דאהכי קפיד רחמנא דומי' דכלאי הכרם דמיתסרי נמי משום כלאי תערובות א"ל רבא לעולם אימא לך חידוש הוא ודקאמרת אע"ג דליכא טעמא ליתסור ע"כ בגופא גלי קרא דבעי' טעמא מדלא אסור אלא דרך בישול ואין לך כגון זו שלא יתן טעם עכ"ד הגמרא ופרש"י שם:

**והנה** באמת סוגי' הגמ' ופרש"י הלז כולו מקשה כאשר הקשו בזה התוס' על רש"י ושאר המפרשים נתקשו בשמעת' זו יתיישב להאריך בקושיותיהם המעיין ימצאם במקומם אך לפי הצעתינו יתיישב הכל בס"ד דהנה כבר כתבנו דהחידוש בב"ח אינו רק אם נאמר דלא מטעם עירוב אסור רק החלב בפ"ע אסור מפני שקבל טעם מן הבשר וכן הבשר מפני שקבל הטעם מן החלב אך כ"ז אם נאמר דהטעם לא נחשב כממשו של איסור אבל אם נאמר דהטעם נחשב כממשו של איסור א"כ תו לית לן חידושא די"ל דבב"ח אסור מטעם העירוב ואף דאסור אף שנפרד הבשר מחלב מ"מ כיון שנשאר הטעם הוי כאלו נשאר ממשות של האיסור וא"כ הדר הוי עירוב בשר מם טעם חלב שהוא כאלו הוי ממשות חלב כאן וזהו כוונת אביי דרוצה להוכיח דטעמו ולא ממשו דאוריית' דזה נשמע ממשנתינו דאוסר בב"ח בנ"ט ואם לאו מותר ע"כ דס"ל דבב"ח לאו חידוש הוא (רק כיון דנ"ט הוי כממשות איסור ודמי לכלאים) דאי חידוש הוא אע"ג דליכא נותן טעם דמנ"ל דצריך נ"ט דליכא למיגמרי' מזרוע בשלה שאני בב"ח דחידוש הוא וא"כ דלאו חידוש הוא ע"כ צ"ל דטעמו וא ממשו דאורייתא דהטעם נחשב כממשות של איסור ולכך אינו ח דוש דהאיסור הוא מטעם עירוב כמו כלאים וז"ש ש"מ טעמו ולא ממשו דאורייתא דאס"ד דרבנן מבב"ח לא גמרינן דחידוש הוא דאינו מחמת עירוב רק חידוש שהתורה אסרה חלב שנשתנה איכותה ע"י בשר א"כ אף דליכא נ"ט היה להתורה לאסור כיון שנשתנה איכותה קצת אלא ע"כ דבב"ח לאו חידוש והטעם משום דטעמו ולא ממשו דאורייתא בכל איסורין ולכך הוי עירוב בשר עם טעם חלב דהוי כממשות החלב והוי כמו כלאים וז"ש רש"י דאהכי קפיד רחמנא דומיא דכלאי כרם ודוק היטב:

**ובזה** יתיישב מה דק"ל דהוכיח דאי בב"ח לאו חידוש טכע"ק דאורייתא דגמרינן מבב"ח דלמא לעולם דלאו חידוש הוא ואעפ"כ לא גמרינן מיניה דבב"ח וג"נ ב' כתובין או בב"ח ונזיר ולפמ"ש א"ש דעיקר ההוכחה דאי טעם לא כעיקר ממילא בב"ח חידוש הוא כמש"ל וכיון דחידוש אע"ג דליכא נ"ט ודוק:

**ובזה** יתיישב קושית התוס' שם דפ' אלו עוברין משמע דלכ"ע לא ילפינן מבב"ח רק לר"ע מגעולי נכרים ולרבנן ממשרת ולפמ"ש יתיישב דבאמת כוונת אביי ש"מ טעמו ולא ממשו אסור ממשרת דאס"ד משרת לאו להכי הוא דאתי רק לנזיר ששרה פתו ביין כר"ע שם וגם מגעולי נכרים לא תיליף דחידוש הוא דהוא נטל"פ ומבב"ח נמי לא גמרינן דחידוש הוא דלפי הסברא דטעם אינו כעיקר ממשות א"כ בב"ח חידוש הוא כמש"ל ולפ"ז אף בלא נ"ט אלא לאו ש"מ דע"כ דאורייתא טכע"ק מנזיר או מג"נ ולכך ס"ל לתנא דבעי נ"ט ולא ק' דל"ל קרא משרת או מג"נ תיפוק ליה מבב"ח כיון דלאביי לאו חידוש

הוא ז"א דמהיכא ידעינן דלאו חידוש הוא לבתר דגלי לן קרא דטכ"ע א"כ בב"ח לאו חידוש אבל אי לא כתיב קרא דטכ"ע א"כ לפי הסברא החיצונה דטעם אינו כעיקר הוי בב"ח חידוש ודוק ובזה יתיישב קושי' התוס' דהתם בפסחים דמ"ד ב' ד"ה ורבנן יעיי"ש ודוק כי ת"ל יתברך אנהירינהו לעיינין בזה ולפ"ז ממילא נסתר ממה שכ' בנ"ב להוכיח מהא דאמרינן דבב"ח חידוש דכבוש כמבושל דלפמ"ש הפירוש של הגמרא דמזה יליף דאין הטעם משום דעירוב אלא מחמת שקבל הטעם ולכך באמת כבוש מותר לפי שאינו כמבושל והחידוש אינו בזה רק במה דכל חד בפ"ע שרי ודוק היטב:

## כותיים

**א**

ר"מ סבר כותים גירי אמת הן ב"ק דל"ח ב' וקנס הוא דקניס להו בממונם כדי שלא יטמעו בהן שם:

**ב**

ר"ג לדעת רש"י ר"פ הדר ס"א א' ס"ל גירי אריות הן אך התוס' שם ד"ה אמר ר"ג חולקין וס"ל דר"ג ס"ל גירי אמת הן מדהכשיר בפ"ק דגיטין דף יו"ד גט שעדיו עדי כותיים וע' בתוס' חולין ד"ה ע"ב ד"ה ר"ג וב"ד כו':

**ג**

ר"ש בנו של ר' יהודה הנשיא ס"ל גירי אמת הן לדעת רש"י חולין ה' ע"ב דמפרש דהך ר"ג דגזר על שחיטת כותי הוא ר"ג בנו של ר"י הנשיא ושחיטתן הוי שריא קודם גזירה ש"מ דס"ל גירי אמת הן וכמ"ש בתוס' שם:

**ד**

ר' יוחנן ס"ל גירי אמת הן חולין שם דאכל משחיטת כותי:

**ה**

רב אסי ס"ל גירי אמת הן שם דאכל משחיטת כותי:

**ו**

רב אשי ס"ל כותים גירי אריות הן חולין דף ג':

**ז**

ר' זירא ס"ל כותיים גירי אמת דרצה להכשיר שחיטת כותי בישראל עע"ג בחולין ה' ע"ב ייע"ש:

**ח**
**לדעת** רש"י ר"פ אלו נערות אף דכותיים גירי אריות הן יש להן קנס ולדעת התוס' למ"ד גירי אריות הן לא יהבינן לה קנס דאזלא ואכלה בגיותה ייע"ש וסברת רש"י ע' במג"ש וע' בפני יהושע שם:

**ט**
**ר'** ישמעאל ס"ל כותים גירי אריות כך מסקנת הש"ס קדושין ע"ח ב':

**י**
**ר'** עקיבא סבר גירי אמת הן והכהנים שנטמעו בהן כהנים כשרים הן קדושין שם.

**יא**
**רשב"ג** ס"ל כותים גירי אמת הן מדמכשיר בהחזיק חולין דף א' גיטין יו"ד:

**יב**
**ר"א** ס"ל ג"כ גירי אמת דלא קאסר שם רק משום דאין בקיאין בדקדוקי מצות ייע"ש:

**יג**
**ראב"י** ס"ל כותים גירי אריות הן לדעת רש"י בגיטין ל"א א' ד"ה ענייי כותים:

**יד**
**ר'** אחי ס"ל גירי אמת הן שם:

**טו**
**רשב"א** ס"ל גירי אמת הן חולין דף ו' דשדרי' ר"מ לאתויי חמרא וכ"כ התוס' בע"ז דק"ב א' ד"ה תיפוק ליה דרשב"א ס"ל גירי אמת ייע"ש:

**טז**
**אי** אחזיק בלא כתיבא מהני בכותים תמצא באות א':

## כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו

**א**
**רבה** ס"ל כל שאינו בזה אחר זה אפי' בב"א אינו כגון בקידש ב' אחיות כאחת דאלו בזא"ז לא קדשה שני' ה"ה בב"א שתיהן אינן מקודשת:

**ב**
**רבא** משמע בקדושין נון ע"ב דס"ל כרבה דמוקי טעמא דמתני' משום כל שאינו בזא"ז ואף דמסיק שם בדף נ"א דלדבריו דרמב"ח קאמר מ"מ משמע דאיהו ג"כ ס"ל וע' שם

בחדושי הרשב"א דאף למאי דס"ל לרבא משום קדושין שאין מסורין לביאה אעפ"כ צריך לטעמא כל שאינו בזה אחר זה ובלא"ה מבואר למעיין בסוגיא שם דס"ל לרבא כרבה:

**ג**

**אבייי** משמע שם בקדושין נו"ן ב' ובעירובין דף נו"ן א' דלא ס"ל דרבה מדאותיב ליה הנך קושיות וכבר עמד בזה הרשב"א בחדושיו לקדושין שם דאי אביי לא ס"ל דרבה היאך מוקי למתני דהמקדש שם ותי' אפשר לבתר דשמעי' מרבה סברה וס"ל ג"כ כל שאינה בזא"ז ועוד תי' אחר ולתי' הב' י"ל דלא ס"ל הא דרבה (אך מסוגיא דמנחות ע"ח ב' לפי' גי' ברכת הזבח דאמר אביי דכ"ע לקרבן גדול קא מכוין ופליגי בכלי שרת מקדשין שלא לדעת מבואר דס"ל דכ"ע ס"ל כל שאינו בזא"ז אינו בב"א ולכך לא קדשי היכא דמכוון לקרבן גדול כמ"ש רש"י בקדושין אך לפי' גי' הגמ' במנחות דכ"ע לאחריות קא מכוין אין ראי' אך הגי' זו אין להולמה בפי' הסוגי':

**ד**

**רב** ס"ל כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו ערובין נו"ן א' לחד שינוייא מפרש שם רבה טעמי' דרב משום דס"ל כל שאינו בזא"ז:

**ה**

**שמואל** כ' התוס' בעירובין נ"ט ב' ד"ה מ"ט דרב ס"ל ג"כ בעלמ' כל שאינו בזא"ז רק בתחומין ס"ל דאין להחמיר בהן והוכיחו מהא דקי"ל כשמואל ובקדושין לא מתוקמא מתניתין דהמקדש רק אליבא דרבה למאי דמסקינן קדושין שאין מל"ב הוי קדושין ולתי' השני שכ' הרשב"א בחדושיו לקדושין הבאתי לעיל אות ג' אין ראיה די"ל דלא קיי"ל כרבה ומוקמינן מתני' כמו דמוקי לה אביי כמ"ש הרשב"א שם בתי' הב' ייע"ש ודוק:

**ו**

**חזקיה** ס"ל כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו לפי מה דמסקינן בעירובין נו"ן ובקדושין נ"א דהיכא דאמר לא יקדשו ארבעים אלא א"כ יקדשו שמונים כ"ע מודה דלא קדשו מטעם דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו אך לפי הס"ד דהתם ולפי סברת המקשה ס"ל לחזקיה דלא כרבה:

**ז**

**ר' יוחנן** ס"ל ג"כ כרבה כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו שם בין לפי הס"ד בין לפי המסקנא:

**ח**

**ריב"ל** לפי הגירסא דקדושין ולפי הגי' בעירובין ר' זירא וכן הגירסא בזבחים ע"ח ב' ס"ל כרבה כל שאינו בזה אחר זה כדמוקי פלוגתייהו אליבא דרבה ייע"ש:

**ט**

**ר'** פפא נראה דס"ל כרבה כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו דבמנחות ע"ח מוקי פלוגתייהו דחזקיה ור"י בסכין אי מקדש שלא לדעת משמע אי סכין לא מקדש שלא לדעת דכ"ע דלא קדשה ארבעים מתוך שמונים דהיינו ע"כ מטעם דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו כמ"ש רש"י בקדושין וכ"ז לגי' ברכת הזבח שכ' לעיל אות ג' דגרס בדאביי דכ"ע לקרבן גדול קמכוון אבל לפי הגי' שלנו במנחות שם דכ"ע לאחריות קמכוון אין ראיה אך כ"כ לעיל דהגי' זו אין להולמה בפירוש הסוגיא ועיקר כגי' בה"ז ודוק שם:

**י**

**הא** דאמרינן כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו היינו דוקא היכא שאי אפשר לחול על שתיהן הענין הלז כגון במקדש ב' אחיות כאחת שא"א שיהיו שתיהן מקודשות רק אחת ולכך אפי' אחת אינה מקודשת מטעם כל שאינו בזא"ז אבל היכא דאפשר שיחול הענין על שתיהן כגון באומר ה"ז תמורת שלמים דקיימא לן דהוי תמורת עולה תמורת שלמים ול"א כל שאינו בזה אחר זה דהתם אפשר שיהי' תמורת שתיהן כדאמרינן התם דתרעה עד שתסתאב ותמכור ויביא בדמי חציו עולה ובדמי חציו שלמים תוס' והרשב"א בחדושיו בקדושין נ"א:

## כתובה אי מדאורייתא

**א**

**ר"מ** ס"ל כתובה מדאורייתא בכתובות דף ג' ב' ולכך הפוחת לבתולה ממאתים הוי מתנה על מה שכ' בתורה ותנאו בטל יעויין עוד שם:

**ב**

**רשב"ג** ס"ל כתובה דאורייתא בסוף פרק שני דייני גזירות דק"י ע"ב ולכך בנשא אשה בקפודקיא וגירשה בא"י נותן לה ממעות קפודקיא:

**ג**

**חכמים** ס"ל בדף ק"י כתובה דרבנן ולכך ס"ל דנותן לה ממעות א"י הקלות ולא אזלינן בתר שעבודא ייע"ש:

**ד**

**ר"נ** אמר שמואל משום ר"ש בן אלעזר ס"ל כתובה דרבנן בכתובות ד"י וחכמים תקנו לבתולה מאתים ולאלמנה מנה וכו':

**ה**

**ר"ת** שם בתוס' פסק כרשב"ג דכתובה של בתולה דאוריית' ולכך כותבין בכתובה כסף זוזי מאתן דחזי ליכי מדאורייתא וכ"כ הר"י ביבמות דף פ"ט:

**ו**

**רב** אשי פליג על ר"נ הנזכר באות ד' וס"ל דאינו נאמן להפסידה כתובה ונראה מדברי התוס' שם דף יו"ד ד"ה אמר דס"ל כתובה דאורייתא (וע' בתוספות ישינים דף י"ב א' שדחו שם זה וכתב די"ל דרב אשי ס"ל ג"כ כתובה דרבנן עיין שם:

**ז**

**ר"ח** והרי"ף והרא"ש והרמב"ם פ"י מה"א פוסקים כתובה דרבנן יעויין בטוש"ע אה"ע סימן ס"ו:

**ח**

**הרא"ש** אף דס"ל כתובה דרבנן כ' שלכך כותבין דחזי ליכי מדאורייתא לגבות מסלע צורי ככל כסף האמור בתורה:

**ט**

**הרמב"ם** והרי"ף והר"ן פסקו דאינה גובה רק מסלע מדינה שהוא שמינית שבסלע צורי וע' בש"ע סי' ס"ו סעיף ו':

**י**

**ר"א** דס"ל בכתובות דף ט' האומר פ"פ מצאתי נאמן לאוסרה עליו אבל להפסידה כתובתה אינו נאמן כך פרש"י שם מכלל דסבירא ליה כתובה דאורייתא ולית ליה חזקה דאין אדם טורח ועיין בפ"י שם:

**יא**

**אם** נאמר דכתובה דרבנן א"א לומר דפלגשים הוא בקדושין בלא כתובה כדעת רש"י דא"כ מה"ת אף לנשים אין כתובה מאי איכא בין נשים לפלגשים וע' ברש"י פ' חיי שרה בפסוק ולבני הפלגשים כו' וברא"ם שם ע' בע' פלגשים וזה מוכח:

**יב**

**דרש"י** ס"ל כתובה דאורייתא דפי' בפרשת חיי שרה דפלגשים קדושין בלא כתובה וקשה קושיות הרמב"ן דכתובה דרבנן וצ"ל דרש"י ס"ל כתובה דאורייתא כדעת ר"ת ור"י

אות ה' וכן כתב הרא"מ ואף דתי' שם תי' אחר הוא דוחק וע"ש וכן מ"ש רש"י במפתה מהר ימהרנה שיפסוק לה כתובה משמע דס"ל כתובה דאורייתא וע' ברמב"ן ובהרא"מ וע' במשנה למלך מה' נערה בתולה:

**יג**

**לפי** גי' רש"י בסנהדרין ד' כ"א נשים בכתובה וקדושין פלגשים בקדושין ובלא כתובה כמ"ש הרא"מ ע"כ צ"ל דרב יהודה אמר רב דהוא מרא דשמעת' שם סבירא ליה ג"כ כתובה דאורייתא מטעם שכתבתי באות הקדום ודוק:

**ואף** דבשלהי כתובות דף ק"י קאמר רב לאפוקי מדרשב"ג דס"ל כתובה דאורייתא כבר כתב הרא"ש בפ"ק דע"ז סימן ז' דאין ראיה דאע"ג דקאמר לאפוקי אינו לאפוקי מהלכתא דבפרק אלו נערות דל"ח פסק כר"א דכתובה דאורייתא וע' מ"ש בזה לקמן באות י"ד:

**יד**

**ר"ע** ס"ל כתובה דאורייתא כך כ' המרדכי פ"ק דכתובות ובפרק אלו נערות דל"ח קסבר ר"ע כתובת אשה דאורייתא דדריש ג"ש מה להלן שקלים אף כאן שקלים והלכה כר"ע מחבירו עכ"ל הן אמת שדבריו תמוהין וכבר עמד עליהן הרב בעל מעדני מלך בספר פלפלא חריפתא במס' ע"ז סימן ז' יעיין שם שדבריו נכונים דאין מכאן ראיה דס"ל לר"ע כתובה דאורייתא. ולפי דברי המרדכי הנ"ל יש הוכחה:

**טו**

**דר"א** ס"ל ג"כ כתובה דאורייתא דבכתובות דף מ' יתומים כו' ר"א אומר האונס חייב אמרינין דר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה וש"מ דר"א ס"ל ג"כ כר"ע דכתובה דאורייתא ורב פסק שם כר"א ש"מ דרב ס"ל ג"כ כתובה דאורייתא ועיין לעיל אות י"ב אך כבר כתבתי שדברי המרדכי אינם מוכרחים וי"ל דס"ל לאו דאורייתא וכמ"ש באות הקדום ודוק ומדברי הרא"ש פ"ק דכתובות סימן י"ט מבואר ג"כ דר"ע ור"א ס"ל כתובה דאוריית' דמפקי להם מכמוהר הבתולות אך לפי' רש"י דמלישנא דמוהר דריש לה אין ראיה כ"כ הרא"ש ועיי"ש היטב ודוק:

**טז**

**בחדושי** הלכות שלי על כתובות דף ב' העליתי דבר קפרא ס"ל כתובה דרבנן ולכך ס"ל דטעמא דנשאת ברביעי משום ברכה כדאיתא בירושלמי וחולק אמשנתינו דמפרש טעמא דנ"ב משום דמשנה אתיא כר"מ דס"ל כתובה דאורייתא וזה תלוי בזה יע"ש מלתא בטעמא:

**יז**

**ר'** יהודה ס"ל כתובה דרבנן כתובות נ"ו ב' ולכך אינה יכולה לימחול בע"פ כתובתה דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אבל אי הוי מדאורייתא היתה יכולה למחול דר' יהודה אית ליה מתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים עיין בע' תנאי עמ"ש בתורה:

**יח**

**ר'** יוסי מספקא ליה אי ס"ל כתובה דאורייתא אי לא ומקום הספק דר' יוסי אית ליה בכתובות דף נ"ו דאף בע"פ יכולה למחול כתובתה ור"י ס"ל דבע"פ אינה יכולה למחול וקאמר הטעם משום דכתובה דרבנן וחכמים עשו חזוק לדבריהם יותר משל תור ולפ"ז ר' יוסי דס"ל בכתובה יכולה למחול אי דס"ל דבאמת כתובה דרבנן רק דבהא פליג דר' יהודה ס"ל דחכמים עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה ואיהו ס"ל דלא עבדו חזוק יותר משל תורה רק כשל תורה וכי היכא דמתנה על מ"ש בתורה תנאו קיים בדבר שבממון ה"ה בכתובה דרבנן יכול להתנות ומדברי הר"ן ר"פ אע"פ שם למדתי דר' יוסי ס"ל כתובה דרבנן וחכמים לא עשו חיזוק כשל תורה דפסק שם דיכולה למחול משום דס"ל כתובה דאו' אבל לדידן דקי"ל כתובה דרבנן יכולה למחול ואע"ג דר' יהודה ס"ל דבע"פ אינה יכולה למחול דחכמים עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה מ"מ האיכא ר' יוסי דפליג עליו ור"י ור' יוסי הלכה כר' יוסי עכ"ל ואם נאמר דטעמא דר' יוסי משום דס"ל כתובה דאורייתא איך פסק ר' יוסי כיון דהוא בעצמו פסק דכתובה דרבנן שם ובפסק ראשון וע"כ דס"ל דגם ר' יוסי ס"ל כתובה דרבנן רק דלא ס"ל לר' יוסי דחכמים עשו חיזוק לדבריהם משל תורה רק כשל תורה ודוק. נקטינין מהך דברירא מילתא:

**יט**

**דר'** יוסי ס"ל כתוב' דרבנן לדעת הר"ן. איברא לדעת הפוסקים דכתובה דאורייתא י"ל דס"ל להנך פוסקים:

**כ**

**דר'** יוסי ס"ל כתובה דאורייתא ואתיא דבריו בפשיטות טפי דלכך יכולה למחול בע"פ דבדבר שבממון תנאו קיים ועיין בדברי הרמב"ם פרק י"ב מהא שפסק כרבי מאיר דאף בכתובה אינה יכולה למחול ועיין בר"ן יבלח"מ שם ועיין בערך תנאי:

**כא**

**עיין** ערך שיעבודא דאורייתא אות כ"א שפלפלתי שם והראיתי פנים דר' טרפון ס"ל כתובה דאורייתא:

## כב

**אם** נא' כתובה דאורייתא אזי אומר פ"פ א"נ להפסידה כתובתה כמבואר מלשון הש"ס כתובות דף יו"ד ע"א חכמים תקנו וכן מבואר לרש"י. ובתוס' שם ובזה ישבתי מה דקשה לי שם בכתובות דף ע' ב' דאמר ר' יוסף אף אנן נמי תנינא מהאוכל אצל חמיו וטפי הוי ליה לדייק ממשנה המוקדמת דתני הגיורת כו' ויש להן טענת בתולים דע"כ לא מיירי לענין לאוסרה עליו דלעיל מסקינין דאיכא ס"ס ואינה אסור רק אשת כהן ופחותה וכאן א"א לומר באשת כהן דכהן אסור בגיורת (הן אמת לר"ש דס"ל ביבמות ד"ס ע"ב דגיורת פחותה מבת ג' מותרת לכהן א"ש דהא המשנה איירי בנתגיירה פחות מבת ג' אך לא סתים לן תנא כר"ש דאין הלכה כמותו כמו דמסיק שם ביבמות) וגם לא בפחותה שקיבל בה אבי' קדושין כיון דגיורת היא שנתגיירה בעצמה ואף אם נתגיירה עם אביה אין לאביה שום זכות בה דלא חשיבא זרעו כלל דאף לענין ירושה אינה יורשת אותו כמ"ש בפ"ק דקדושין וע"כ א"א לומר לענין לאוסרה רק להפסידה כתובתה וא"כ יש לר' יוסף לאתויי ממשנה זו הקדומה והיא ראיה מוכרחת יותר בע"כ צ"ל דמיירי להפסידה ולא לאוסרה אבל ממשנה דהאוכל אין ראיה כל כך די"ל לאוסרה וביהודה לא מהימן מטעם ס"ס שמא אינו תחתיו ואת"ל תחתיו שמא בא עליה ושכח או הערה בה ויש בזה אריכות דברים אין כאן מקומו עכ"פ מהך דגיורת הוא יותר מוכרחת ויותר תימא על התוס' שדרשו דאמאי לא הביא ממשנה דבתולה מן האירוסין שגם מהתם אין ראיה חותכת דמיירי להפסידה ולא הקשו ממשנה זו דע"כ מיירי להפסידה כתובתה ולפמ"ש דאי כתובה דאורייתא אינו נאמן להפסידה ועיקר מלתא דשמואל דנאמן להפסידה ס"ל דכתובה דרבנן א"ש דאין ראיה מהך דגיורת שנתגיירה בפחות מבת ג' דהתוס' הקשו שם בדף י"א גר קטן מטבילין על דעת ב"ד דזכות הוא לו והלא אין זכיה לקטן תי' דמדרבנן יש לו זכיה ואינו גר אלא מדרבנן ולפ"ז כתובתה ודאי אינו רק מדרבנן דהרי גיורת זו שנתגיירה פחותה מבת ג' כתובתה דהכא כתובתה ודאי דרבנן דיכול להפסידה אבל לשאר נשים י"ל דכתובה דאורייתא ואינו יכול להפסידה לכך מביא ראיה מהאוכל דאף כתובה ישראלית יכול להפסיד ודוק:

## כג

**אי** כתובה דאורייתא אזי נגבית מעבדים אפי' קודם שתקנו לגבות כתובה ממטלטלין דהא כ' התוס' בב"ק די"ב א' ד"ה אלא דלענין מילי דאורייתא עבדי כמקרקעי דמי רק בע"ח אינו גובה מעבדים לפי דשעבוד מדרבנן וא"כ כתובה למ"ד מדאוריית' גובה מעבדים ולפ"ז קשה מיבמות דף צ"ט א' דאמר שם כולה ר"מ ועבדי כמטלטלי ומטלטלי

משתעבדי לכתובה דהא ר"מ לשיטתיה דס"ל כתובה דאורייתא א"כ הוי עבדי כמקרקעי ונ"ל שלזה כיוונו התוס' שם במ"ש אע"ג דבכל דוכתא אמרינן דהוקשו עבדים לקרקעות הכא יש לחושבם כמטלטלי דלא סמכה דעתיה עלייהו וללישנא דחשיב להו כמקרקע סבר דסמכא דעתיה עלייהו עכ"ל וקשה למה הוצרכו לזה הלא כבר היה זה בב"ק דלענין מילי דרבנן עבדא כמטלטלי דמי אך לפמ"ש א"ש דהכא אליבא דר"מ קיימינן ולר"מ ס"ל כתובה דאורייתא ולכך הוצרכו לומר דאפי' הוא מדאורייתא מ"מ לא סמיך דעתיה ולפ"ז הני תרי לישני בש"ס שם אזלי אליב' דר"מ דלחד לישנא טעמא דר"מ משום דעבדי כמטלטלי וכתובה נגבית ממטלטלין לר"מ וס"ל דאף בכתובה דאורייתא מ"מ עבדי כמטלטלי הואיל ויכול להבריחן וללישנא בתרא קאמר דעבדי כמקרקע דמי הואיל וס"ל כתובה דאורייתא לפ"ז יצא לנו דאף דבדאורייתא הוא ספק אי עבדי כמטלטלי או כמקרקעי ובזה מסתפק הש"ס ביבמות שם ובזה א"ש מה שהקשה הש"ך סימן ל"ט על הרא"ש ורש"ל דפסקו ש"ד ופסקו דב"ח אינו גובה מעבדים ולפמ"ש יש ראיה חותכת לדבריהם מסוגיא דהכא דאף לר"מ דס"ל כתובה דאורייתא אעפ"כ עבדי כמטלטלי:

## כבוד הבריות אי דוחה ל"ת

### א

**אמר** רב יהודה אמר רב המוצא כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק מ"ט אין חכמה כו' כ"מ שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב ברכות י"ט ע"ב:

### ב

**במילי** דרבנן מודה רב דכבוד הבריות דוחה אותו שם מהך דמדלגין היינו על גבי ארונות ייע"ש:

### ג

**בממונא** אף במילי דאורייתא כבוד הבריות דוחה מהך דוהתעלמת דדרשינין פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו שם ויתבאר בסמוך אי בשב ואל תעשה דוקא או אף בקום ועשה וא בבזיון גדול דוקא או אף בזיון קטן:

### ד

**בשב** ואל תעשה דוחה אף איסור דאורייתא דגמרינין מולאחותו דמ"מ דוחה שחיטת הפסח הואיל והוא שב ואל תעשה שם:

**ה**

**דעת** התוס' דלאו שאינו שוה בכל דוחה כבוד הבריות אף בקום ועשה איסור של תורה כגון טומאת כהן למ"מ דהתוס' ס"ל דהוא קום ועשה ואעפ"כ נדחה מפני מ"מ וכ' התוס' מפני שהוא ל"ת שאינו שוה בכל אך לפי

**ו**

**דעת** רש"י ז"ל דטומאת כהן שהותרה למ"מ ל"ח קום ועשה דמעיקרא לא ניתנה אזהרת טומאה נגד מ"מ אזי לא מוכח מידי דידחה איסור של תורה שאינו שוה בכל קום ועשה כ"ה ודוק היטב שם בדף כ' ע"א ברש"י ובתוס' ד"ה שב ואל תעשה שאני ועיין באות :

**ז**

**איסורים** דאיתנהו בשאלה כגון נזירות ונדר וכן כל דבר שיש היתר לאיסורם ובידו להתיר אסורו קיל אסורייהו ונדחה מפני כבוד הבריות אף באיסור של תורה ואף בקום ועשה דגמרינן מנזיר דנדחה מפני מ"מ בקום ועשה הואיל ואיתנהו בשאלה כן מוכח מדברי התוס' הנ"ל למעיין בדבריהם ובמקצת נוסחאות כתוב בגמ' הך שנוייא דמנזיר לא גמרינין דאיתנהו בשאלה אך לדעת רש"י דהתם מעיקרא לא נאמרה אזהרת טומאה לגבי נזיר בכה"ג ליכא להוכיח מידי וכמ"ש באות הקדום ועיין באות שאח"ז ובאות כ"א:

**ח**

**הנה** מדברי הרב בפ"י שם למדתי דלא מצינין למילף מכה"ג ונזיר אף לאו שאינו שוה בכל ואף דברים דאיתנהו בשאלה די"ל שאני מ"מ דמלבד כבוד הבריות איכא גם מצות עשה לקבור מת עכ"ד ועיי"ש שהאריך ולמדנו מזה לחלק דהיכא דאיכא עוד מצות עשה בהדי כבוד הבריות דחינין ל"ת ואף דלא אלים האי עשה גרידא למדחי הנך אסורי כמו בכהן ונזיר דלא אלים עשה דקבורת המת למדחי הנך אסורי דכהן ונזיר אבל בהדי כבוד הבריות דחי ועיי"ש היטב בפ"י (אך יש לדחות דבריו דמ"מ מיירי דיש שהות אח"כ לקוברו וא"כ יעשה פסח קודם וע"כ דמשום כ"ה לבד דחינין וכ"מ במ"א ס"ס תרפ"ז ועיין בש"ה כלל וא"ו:

**ט**

**דעת** התוס' שבועות למ"ד ע"ב ד"ה אבל דהיכא אמרינין דבשו"ת שרינן אסור דאורייתא מפני כבוד הבריות כמש"ל באות ד' דוקא (היכא דאיכא בזיון גדול כמו מת מצוה שאין לו קוברין וכן לפשוט כלאים בשוק אבל בבזיון קטן כגון) בת"ח שילך להעיד לפני ב"ד קטן באיסורא לא דחינין אסור דאורייתא מפני כבודו אף בשו"ת ומחויב ללילך ולהעיד ועיי"ש:

ו

**עוד** חלקו התוס' שם דכשעושין איסור על ידו חשוב קום ועשה ולמדנו מדבריהם שם דאף לגבי העובר על האיסור מפני כבודו הוא שב ואל תעשה הואיל ועל ידו אחרים עוברים על האיסור בקום ועשה מחשיב בקום ועשה לענין דאינו נדחה מפני כבוד הבריות ולכך ת"ח צריך להעיד באפרושי מאיסור' דאף דלגבי דידיה הוא שב ואל תעשה מ"מ כיון כשלא ילך להעיד יתירו הב"ד האשה ויעשו האיסור בפועל חשוב קום ועשה ובזה נ"ל דמחולקי' הב"י והסמ"ע בחו"מ סימן כ"ח דהב"י ס"ל בדברי הטור שכ' צד אפרושי מאסורא דדוקא אם הב"ד רוצים להתיר האשה והוא יודע עדות לאסור אבל איפכא לא והסמ"ע דקדק להיפוך מלשון הטור דס"ל דאף אם הב"ד רוצים לאסור והוא יודע היתר חשוב אפרושי מאיסור' דיכול לבא לידי איסור בקבלה קדושין מאחר ונ"ל דהסמ"ע ס"ל כתי הראשון של התוס' שכ' באות הקדום והב"י ס"ל כתי' הב' ולכך צ"ל דוקא כשבאה אשה לפני חכם להתירה להנשא והתלמיד זה יודע שבעלה חי כמ"ש רש"י שם וכמ"ש התוס' שם לתי' השני דעי"ז חשוב קום ועשה הואיל ואחרים עושים איסור על ידו משא"כ כשב"ד אוסרים שאף אחרים אין עושין איסור ודוק:

**שוב** ראיתי שדבר זה תלוי באשלי רברבי הלא המה הרמב"ם והרא"ש הובאו דבריהם בטיו"ד ש"ג דהרמב"ם ס"ל שם הרואה כלאים של תורה על חבירו אע"פ שהוא שוגג קורעו מעליו אפי' בשוק והרא"ש ס"ל דוקא הלבוש רואה בעצמו הכלאים פושטו כיון שהוא מזיד אבל הרואה חבירו לבוש כלאים והוא שוגג א"צ להודיעו דמשום כבוד הבריות ישתוק ואל יפרישנו משוגג ע"כ ומחלקותם תלוי בחילוף הגרסאות בש"ס וע' בב"י שם ולפ"ז לדעת הרא"ש ל"ש תי' התוס' דמה שהב"ד עושים על ידם חשוב קום ועשה דהרי הב"ד הם שוגגים ואינו מחויב לזלזל בכ"ה משום איסור של אחר לדעת הרא"ש ולפ"ז הטור שפוסק שם כהרא"ש כמו שהביא שם דעת הרא"ש באחרונה ע"כ דס"ל כתי' הא' של התוס' וא"כ צדקו דברי הסמ"ע בפי' הטור אך יש לחלק דהכא גם על החכם יש איסור שמחויב לילך ולהעיד והוא כובש עדותו רק שזה שב ואל תעשה למה מצרפין מה שהב"ד עוברים בקום ועשה לאיסור דידיה דליחשוב איסור דידיה כקום ועשה אבל התם בנידון המחלוקת של הרמב"ם והרא"ש אין על הרואה שום איסור ולכך ס"ל להרא"ש דמשום כבוד הבריות ישתוק כיון שהוא שוגג על עצמו אין איסור אבל בנידון זה שגם על הת"ח בעצמו יש איסור י"ל דגם הרא"ש מודה ודוק. ועוד יש לחלק דהתם הכבוד הוא של הלובש והוא שוגג לכך ס"ל דיש לו לחוש על כבודו והואיל והוא שוגג אבל הכבוד הוא של הת"ח והת"ח הוא מזיד ודוק:

**יא**

**הרב** באורים ותומים סי' כ"ח תי' קושי' התוס' הנ"ל ומחלק בין כבוד הבריות של אחרים כגון במ"מ דאז מותר לו לעבור על איסור דאורייתא ולחוס על כבוד הבריות של אחרים אבל בת"ח בשביל כבוד עצמו אין לו לעבור על איסור תורה אף בשו"ת זהו חורף דבריו אבל כ"ז לגי' הרמב"ם דבכלאים ג"כ מיירי שאחר רואה לובש חבירו כלאים אבל לפי גי' הרא"ש הרואה כלאים בבגדו מוכח דלית לן לחלוקי בזה ועיי"ש היטב:

**ב** ועוד נ"ל קושי' התוס' הנ"ל דדוקא לעבור על איסור תורה לשעה מתירין מפני כבוד הבריות כגון בכלאים שכשיגיע לביתו יפשיטנו א"צ לפושטו בשוק שעובר לפי שעה על איסור כלאים אבל בת"ח שהב"ד רוצים להתיר א"א והיא תנשא לאחר והוא יבעול אותה באיסור כל ימיו לא נעבור על איסור תמידי כזה מפני כבוד הבריות ויש סמוכין לחילוק זה בירושלמי הביאו הרא"ש בה' כלאים וז"ל הירושלמי הרי שהלך בשוק ונמצא לבוש כלאים תרין אמוראין ח"א אסור וח"א מותר מאן דאסר ד"ת ומאן דמתיר כר' זירא גדול כבוד הבריות שדוחה את המצוה בלא תעשה שעה אחת ע"כ נראה בדברי הירושלמי דדוקא שעה אחת ר"ל לפי שעה אבל באיסור תמידי לא דחינן מפני כ"ה וכן פי' במעד"מ שם ואין להקשות מאי פריך בסנהדרין י"ח בכה"ג מעיד מוהתעלמת דנדחה מ"ע מפני כבוד הבריות ולמה יעיד כה"ג ולפמ"ש נ"ל דמעיד בכה"ג שבמניעת עדותו יהיה אסור תמידי אך כבר הקשו שם בתוס' דנוקי בדבר איסור ותי' דמיירי אף בממונא דומיא דמלך ייע"ש שלשונם שם מגומגם והנה עלה בדעתי לחלק דהירושלמי מיירי באדם שהוא לבוש בעצמו הכלאים ועובר בקום ועשה לכך אין מתירין אלא לפי שעה אף לדעת המתיר שם אבל היכא שהוא אינו עובר האיסור בפועל רק בשב ואל תעשה אזי מתירין מפני כ"ה אף על איסור תמידי וראיתי בשו"ת נ"ב חלק ראשון סי' ל"ה שכ' דהירושלמי ג"כ מיירי בשב ואל תעשה דס"ל דמה שהוא לבוש כלאים הוי שו"ת ודייק לישנא דהירושלמי דקאמר גדול כ"ה שדוחה את המצוה בל"ת ופי' הכוונה בשב ואל תעשה ובמח"כ לא דק בזה וכבר כתבתי שם בגליון דנעלם ממנו ירושלמי בבכורות פ"ו הלכה א' וז"ל הירושלמי שם תני היה שם ב' דרכים מתאימות א' רחוקה וא' קרובה וטמאה אם היו הרבים הולכים ברחוקה הולך ברחוקה אם לאו הולך בקרובה מפני כ"ה עד כדון בטומאה של דבריהם אפי' טומאה שהיא מד"ת מן מה דא"ר זירא גדול הוא כ"ה שדוחה את המצוה בלא תעשה שעה אחת הדא אמרה אפי' בטומאה שהוא מד"ת עכ"ל הירושלמי והנה מזה מבואר דר' זירא ס"ל דאפי' בקום ועשה עוברין על ד"ת מדמייתי מני' סייעתא דהולך במקום טומאה דאורייתא שעובר בקום ועשה וכונת הירושלמי על

מה שאמר על המצוה בל"ת נ"ל לפרש ר"ל אף על מצות עשה שיש בה ג"כ ל"ת כגון השבת אבידה שיש בה עשה דהשב תשיבם ול"ת דלא תוכל להתעלם (ע' במ"ל וברש"י שם ד"ה האי עשה) וכ"ה דוחה אף מצוה שיש בה ל"ת כנלענ"ד כונת הירושלמי ולא כמו שרצה לפרש הרב שם שנעלם ממנו דברי הירושלמי הנ"ל ולפ"ז י"ל דהירושלמי דקאמר שעה אחת היינו דוקא היכא דעובר בקום ועשה אבל בשו"ת י"ל אף איסור תמידי ידחה בשו"ת אך בל"ז הסברא מצד עצמה נכונה דמהיכי נפקא לן דעוברין על איסור תורה משום כ"ה בשו"ת מולאחותו והתם הוא רק לשעה ויש להאריך בזה ואין כאן מקומו:

**יג**

**נסתפקתי** לפי מה דס"ל להירושלמי דר' זירא ס"ל דאף בקום ועשה עוברין על איסור תורה משום כ"ה אי עוברין אף על ג' עבירות החמורות כגון ג"ע ש"ד וע"ז ומסתברא דבהנהו לכ"ע אין עוברין דאף מחויב ליהרג ואל יעבור מכ"ש לפחות כבודו ולא יעבור:

**יד**

**שוב** נסתפקתי אם מותר לעבור מפני כ"ה על ג' עבירות אלו בשו"ת ומתי' התוס' שהבאתי לעיל באות יו"ד שכ' דמה שעושין איסור על ידו חשוב קום ועשה וכ' דמיירי שהב"ד רוצים להתיר אשה והוא יודע איסור ומה שהב"ד מתירין חשיב קום ועשה וכיון דמיירי בג"ע אף אי הוה שו"ת אסור לעבור משום כ"ה ש"מ דהתוס' ס"ל דאף בג"ע מותר לעבור בשו"ת אך אינו מוכרח די"ל דלא מצי לתרץ כן דא"כ הו"ל לגמ' לפלוגי באיסור' גופא בין שאר אסורין לג' עבירות אלו ודוק ולפמ"ש הר"ן בפ' במה טומנין שלא אמרו יהרג ואל יעבור רק לעבור בל"ת בקום ועשה ולא בשו"ת פשיטא דאין לחלק בין ג' אלו לשאר עבירות בשו"ת ודוק ועמ"ש לקמן אות כ"ה:

**טו**

**נסתפקתי** בממונא אם יכול לעבור מפני כ"ה אף בקום ועשה ולכאורה הדבר פשוט דא"י לעבור דמנ"ל דמותר לעבור מוהתעלמת והתם בשו"ת דוקא אך לפמ"ש התוס' דבת"ח שאינו הולך להעיד חשיב קום ועשה ולפ"ז כיון דקאמר שם דבממונא א"צ לילך להעיד משום כבודו מיירי ג"כ בקום ועשה שהב"ד מחייבים לאחד ממון שלא כדין ואעפ"כ נדחה מפני כבודו בקום ועשה והבן. ולפ"ז קשה דהאיך מייתי שם ראיה מוהתעלמת דהוא שו"ת ולגבי ת"ח הוא קום ועשה לס' התוס' וצ"ל דגם גבי והתעלמת הוא קום ועשה דמיירי אף שאחר נוטל אותו ולא יחזירו שחבירו עובר על איסור בקום ועשה ודוק והא דכ' התוס' שם דבוהתעלמת הוי מצי לשנויי בשו"ת שאני הוא לתי' הראשון שם דלא ס"ל דמה שאחרים עושין איסור על ידו חשוב קום ועשה (וכ"כ התוס' שם להדיא

דהשתא ניחא מה דמשני שאני ממון דאתיהב למחילה ייע"ש אבל לתי' השני דס"ל דזה חשוב קום ועשה אף גבי והתעלמת חשוב קום ועשה נמצא לפ"ז יש נ"מ בין שני תי' של התוס' שכ' לעיל אות ט' ויו"ד דלתי' הראשון אף בממון אינו עובר רק בשו"ת לתי' הב' אף בקום ועשה עובר ודוק היטב:

**טז**

**בממון** אף בזילותא קטנה דחינין המצוה וראיה מת"ח שא"צ להעיד דהוא זלותא קטנה וכן הך דוהתעלמת כ' התוס' בשבועות דהוא זלותא קטנה ואעפ"כ נדחה המ"ע:

**יז**

**באיסור** דרבנן מספקא לי אי דחינין אותה מפני ביזוי קטן והך דבא בטומאה באין עמו בטומאה י"ל דהוא גנאי גדול תדע דבירושלמי מתיר אפי' בטומאה דאורייתא ואין סברא להתיר טומאה דאורייתא בקום ועשה בגנאי קטן וש"מ דהוא גנאי גדול אבל בביזוי קטן י"ל דאף איסור דרבנן לא עברינין והמ"א כ' באו"ח סי' י"ג ס"ק ח' כ' שם דללבוש טלית שאינו מצויין בשבת שא"י לעשות בו ציצית הוי איסור' דרבנן ואעפ"כ שרי מפני כבוד הבריות ואף דהוי ביזוי קטן כמו שכתב הוא בעצמו שם דלישב בלי טלית הוי ביזוי קטן ש"מ דבאיסור דרבנן שרינין אף ביזוי קטן י"ל דוקא כמו התם דהוא שו"ת אבל בקום ועשה לא שרינין בביזוי קטן וראיה לזה מהא דקאמר בת"ח שאינו צריך להעיד ודוקא בממונא אבל באיסורא אין חכמה ומשמע דאף באסורא דרבנן מדלא מפליג באסור' גופא ומשמע דלא התיר רק בממונא וצ"ל הטעם משום דהוא ביזוי קטן כמ"ש התוס' בתי' הראשון ואם נאמר דהתם לא חשוב קום ועשה מה שאחרים עושין איסור ע"י מוכח דאף בשו"ת לא שרינין איסור דרבנן בביזוי קטן ודלא כמ"א והך דללבוש טלית בלא ציצית בשבת צ"ל דאף איסורא דרבנן ליכא וכדעת הע"ת וט"ז שם. איברא דק"ל לתי' הב' של התוס' שתי' דחשוב קום ועשה מה שאחרים עושין איסור על ידו אכתי תקשה דתינח איסור דאורייתא דאינו נדחה בקום ועשה איסור דרבנן דאף בקום ועשה כהך דבאין בטומאה עמו למה יתחייב להעיד הת"ח וסוף סוף יצטרך לחלק כמו שחילקו בתי' הראשון בין ביזוי קטן לביזוי גדול וצ"ל דס"ל להתוס' דאיסורא מיירי באיסור דאורייתא והא דלא מחלק באיסורא גופא דרצה לומר ולחלק בדאו' גופא בין ממונא לאיסורא ודוק:

**ולפ**"ז עדיין לא מפשיט לן באיסור דרבנן אי נדחה מפני ביזוי קטן וצ"ע ומסתימת דברי הפוסקים בסימן כ"ח שלא חלקו בת"ח שצריך להעיד לאפרושי מאיסורא בין איסור דאורייתא לדרבנן משמע דאף באיסור דרבנן צריך להעיד וצ"ל משום דהוי ביזוי קטן שוב מצאתי בספר בני שמואל הביאו בכנה"ג בהגהותיו לטוח"מ סימן כ"ח אות למ"ד

דאפשר דאפילו באיסור' דרבנן לגבי עדות ת"ח אמרינן אין חכמה וכבר כתבתי מקום הספק בזה ודוק:

**שוב** ראיתי באו"ח שם סימן כ"ח שכ' דהך דמדלגין היינו בזיון קטן ולכך לא מצי לשנויי דטומאת כהנים הוי ל"ת שאינו שוה בכל דבבזיון קטן אף ל"ת שאינו שוה בכל לא דחי והוצרך לשנויי דהוי איסור דרבנן עכ"ד מוכח מדבריו דאיסור דרבנן נדחה בקום ועשה אף בביזוי קטן אך לדידי לא נהירא ומ"ש בשם תוס' דהך דמדלגין הוי ביזוי קטן לא מצאתי בתוס' כלל וגם לא ידעתי מה ביזוי יש שם למלך רק דחכמים התירו משום כבוד מלכים וכדר"י דישתדל אדם לרוץ לקרא' מלכי א"ה אבל בעלמא מנ"ל להתירו בביזיון קטן איסור דרבנן ואף אם נאמר דהתם הוי ביזוי קטן י"ל דוקא משום ביזוי קטן דאחרים דמלכים שרינין אבל ביזוי קטן דידיה נ"ל דלא שרינין אף באיסור דרבנן:

## יח

**אבל** באיסור דאורייתא אף ביזוי קטן דאחרים לא דחינן מקמי' איסור תורה תדע מדהוצרך התוס' לומר דמ"מ הוא גנאי גדול ש"מ דבגנאי קטן אף שהוא ביזוי של אחרים לא שרינן וכן מ"ש דבקרובים לא דחי כבוד דידהו פסח ומילה משום דהוי גנאי קטן ש"מ דאף בגנאי קטן של אחרים לא דחינן איסור דאוריית' כמו בקרובים דהוא גנאי של אחרים דהיינו הקרובים ודוק:

## יט

**היכא** דאיכא ב' אסורין דאורייתא מסתפקא לי אי דחינן מפני כ"ה בשו"ת ואף אם נאמר דלאחותו קאי ג"כ אכהן ונזיר דאיכא ב' אסורין טומאות כהן ושחיטת פסח י"ל שאני התם דמלבד כ"ה איכא ג"כ מצות עשה דקבורת המת כמ"ש בפ"י ולכך דחי תרי אסורין אבל כ"ה גרידא לא ידחה תרי לאוי אף בשו"ת וצ"ע:

## כ

**דעת** הרמב"ם כ' באו"ח סימן כ"ח דלא מחלקינן באיסור תורה בין קום ועשה לשו"ת רק למ"ד דנשים בפסח שני חובה דלדידיה הוי פסח מ"ע השוה בכל אבל הר"מ פסק דנשים בשני רשות ולכך לא ילפינן מיניה דכ"ה לידחי עשה השוה בכל אף בשו"ת דשאני פסח דאינו שוה בכל ומפסח ראשון לא גמרינן דשאני התם דיש לו תשלומין בשני ע"כ תורף דבריו ולדידי לא נהירין דבריו דאדרבא הגמ' בודאי אזלא למ"ד דנשים רשות דהך דלאחותו בספרי הוא שנוי' וסתם ספרי ר"ש ור"ש ס"ל דנשים אף בראשון רשות כמבואר בפסחים צ"א ודעת הרמב"ם לא מכרעא אי ס"ל נשים בשני רשות או חובה דבפ"ב מהק"פ משמע דס"ל כר' יוסי דנשים בשני חובה וע' בכ"מ שהקשה דברי

הרמב"ם אהדדי בפ"ה מהק"פ הלכה חי"ת וע' בלח"מ שם ועכ"פ הגמרא אזלא למאן דס"ל נשים רשות ואעפ"כ משני שב ואל תעשה שאני משמע דאף למאן דס"ל רשות צריך לומר הטעם דשב ואל תעשה ובאמת קשה לגירסא קדמאי דגרסי דמשני בכהן דהוי ל"ת שאינו שוה בכל קשה דמאי מקשה מפסח דהוי ג"כ לא שוה בכל שאינו נוהגת בנשים אף בפסח ראשון לר"ש דסתמא דספרי קאי כוותיה ואפשר לומר להיפוך דלר"ש דס"ל דמצוות פסח אף בראשון נשים אין חייבים א"כ הוי כשאר מ"ע שהזז"ג ולא חשבינן ליה לעשה שאינו שוה בכל דא"כ כל מ"ע שהזז"ג נחשבינהו לעשה שאינו שוה בכל וצ"ל דכיון דמצד ע עיקר העשה היתה נוהגת בכל רק שהזמן גרמא לפטור הנשים ל"ח עשה שאינו שוה בכל ה"ה פסח אבל לדידן דנשים בראשון חובה חזינן דאין הזמן גרמא לפטורא דהרי בראשון הם חובה ואעפ"כ בשני הם רשות ש"מ דמצד דעיקר העשה קילא דאינו שוה בכל ולכך לא ילפינן מינה לשאר איסורין ודוק ולפ"ז הגמ' דאזלא אליבא דר"ש דס"ל גם בראשון רשות שפיר פריך וליגמר מיניה דחשוב שוה בכל אבל לדידן דבראשון חובה ובשני רשות לא גמרינן מולאחותו דהוא עשה שאינו שוה בכל אבל בעלמא לא דחינן איסורא מפני כ"ה אף בשו"ת:

## כא

**נקטינין** מזה דלרבי יוסי דס"ל בפסחים צ"א דנשים בראשון ובשני חובה ולר"ש דס"ל רשות אף בראשון נדחה כ"ה מפני כל איסורין בשו"ת דפסח הוא עשה השוה בכל אבל לר' יהודה דס"ל נשים בראשון חובה ובשני רשות ור' אלעזר האמור' דס"ל שם ג"כ כרבי יהודה אזי הוי פסח שני שאינו שוה בכל ולכך נדחה מפני כ"ה אבל איסור השוה בכל אינו נדחה אף בשו"ת ואיסור השוה בכל נדחה אף בקום ועשה כמו כהן ונזיר כמש"ל אות זיי"ן ודוק ועיין בשו"ת נ"ב ח"ר סימן ל"ה שרצה לומר דאיסור סוטה הוי כמו נזיר הואיל ויכול להפקיע הקדושין למפרע לדעת הה"מ דס"ל אף במכוין להפקיע ודבריו לא נהירין לענ"ד:

## כב

**נסתפקתי** אם רבים עוברים על איסור משום כבוד יחיד ומהך דבא בטמאה באין עמו בטמאה י"ל דהתם עיקר תנחומין הוא לכבודו ולכך נזקקים הרבים לנחמו אבל בעלמא לא נצטוו הרבים על כבוד היחיד בפרט לעבור על איסור וגם שם גריס בירושלמי פ"ג דברכות הלכה א' להיפוך באין בטמאה בא עמם בטמאה משום כבוד הרבים משמע דאף באבל דוקא היחיד עובר על אסורו משום כבוד הרבים ולא הרבים משום כבוד יחיד ואף אם נאמר דרבים עוברין איסור בשביל כבוד יחיד נ"ל דוקא בכה"ג שכל אחד בפ"ע

הוא יחיד ומותר לו לעבור על איסורו בשביל כבוד חבירו וכן כשרואין אותו רבים לבוש כלאים א"צ לקרוע מעליו שעל כל א' בפ"ע חל כבוד היחיד הלז ומותר לו לעבור על איסור דרבנן בשביל כבודו וכן הך דמדלגין על גבי ארונות לכבוד המלך ג"כ כנ"ל דכ"א הוא יחיד בפ"ע ובלא"ה ניחא התם דכבוד המלך חל גם על רבים ובפרט לפמ"ש לעיל אות י"ז דאינו משום כבוד המלך רק משום מצוה להקביל פני מלך ייע"ש ודוק אבל ליחיד אסור לעבור משום כבודו בדבר שיצמח ממנו איסור לרבים ואף בשביל כבוד יחיד חבירו אסור לו להביא הרבים לידי אסור אף בשו"ת והראיה מחכם שהתיר שחבירו צריך לאסור באם טעה בדבר משנה ואף דחכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר ומפרש בירושלמי הטעם משום כבודו של חכם אף על פי כן דוקא בשיקול הדעת דפליגי ביה תרי תנאי אבל בדבר משנה חוזר הוראתו והטעם דבשביל איסור' דרבים ל"ח לכבודו ואף דאם בחכם הראשון אסר חבירו רשאי להתיר בטעה בדבר משנה היינו טעמא דאין זה צריך להפסיד הדבר שאסור לו בחנם בשביל הוראתו של זה לכך יכול להתירו ובאמת כאן אינו חיוב להתירו אבל בדבר איסור מחויב להחזיר הוראתו ל"ח לכבודו של חכם ולפ"ז יתיישב קושי' התוס' בשבועות דף למ"ד ע"ב בהך דת"ח צריך להעיד באיסורא ואמאי הא בשו"ת דחינין איסור דאורייתא משום כבודו ולפמ"ש לק"מ דהתם באשה שהב"ד רוצים להתירה והת"ח יודע שבעלה חי ובכה"ג יהיה איסור דרבים הא' לב"ד וגם למי שישא אותה וגם בני' יהיו ממזרים ויבואו בקהל וימשך איסור לרבים לדורי דורות לכך בכה"ג ל"ח לכבודו ודוק:

## כג

נ"ל דהיכא אמרינן דהוא יכול לעבור על איסור משום כבוד חבירו דוקא היכא שחבירו לא פשע אבל היכא שחבירו פשע לא וראיה לזה ממ"ש התוס' בשבת ד"ג בהא דוכי אומרין לו לאדם חטא כדי שיזכה חבירו דזה דוקא היכא דחבירו פשע אבל היכא דחבירו לא פשע מצינו בכמה דוכתי דעבדינין איסורא קלילא דלא לעבור חברו אסורא זוטא ואם בדבר איסור שיבא לחבירו מכשול גדול בגוף ונפש לא התירו היכא דפשע מכ"ש לעבור בשביל כבוד חבירו לבד היכא שפשע ובזה יש לדחות מ"ש באות הקדום מהא דמתירין לחכם לחזור הוראתו של ראשון היכא דטעה בדבר משנה די"ל דהתם הטעם משום דפשע חבירו החכם לכך א"צ לחוש לכבודו ולעבור על איסור אבל בשיקול הדעת דאיכא תנא דסבר כוותיה לאו איסורא איכא ודוק:

**כד**

**הר"ן** ס"פ המצניע דף ל"ח ב' שלא התירו משום כבוד הבריות רק בדבר שעיקרו מדבריהם כגון כרמלית אבל בדבר שעיקרו מה"ת כגון הוצאה לר"ה אף שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה דאינו אסור אלא מדרבנן לא שרינן מפני כבוד הבריות דמי מפיס אם הוא צריך לגופה אם לא ע"ש ולכאורה מתחלת לשונו משמע שמחלק בין דבר שעיקרו מד"ת לדבר שעיקרו מדבריהם וליתא דבאמת גם בכרמלית עיקר ההוצאה הוא מה"ת גם טומאת כהן עיקרו מן התורה ושרינן מפני כ"ה והרבה כיוצא בהן ועיקר החילוק דהיכא שהוא גלוי לכל שהוא דרבנן מתירין אבל כשאינו גלוי לכל שהוא דרבנן אסור דיסברו שהוא מדאורייתא וקשה מהך דמדלגין היינו על גבי הארונות גם כן יסברו דאין בהן פותח טפח וי"ל כיון דרוב ארונות יש להן פותח טפח הוי כגלוי לכל דיש בהן פותח טפח ועיין בתוס' בבכורות שם שכ' דוקא שראש הארון פתוח וצ"ל שגלוי לכל שהוא פתוח אך קשה דגם בהך דהר"ן גלוי לכל שהוצאות המת הוא אינה צריכה שהוצאת גוי להאכיל לנבילה לא שכיח כלל וי"ל דהא דמתירין לעבור על מצות השבת אבידה משום כבוד הבריות וכ' לעיל אות ט"ו דאף בקום ועשה יכול לעבור בממונא דוקא במניעת ריוח ממון חבירו אבל להפסיד ממון חבירו לא יחוש לכ"ה (ר"ל להניח ממון חבירו לבוא לידי הפסד דאי להפסיד בידים תיפוק לי' דעובר משום לא תגזול) וכדמות ראי' לזה מהך חכם שאסר שחבירו רשאי להתי' וא"צ לחוש לכבודו של חכם היכא דטעה בד"מ והטעם נ"ל משום הפסד ממונ' של זה שאסו' לו ש"מ דבהפסד ממון ל"ח לכבוד הבריות אף לפמ"ש באות הקדום דהתם שאני משום דפשע אין ראי' שוב ראיתי דבלא"ה לאו מילתא הוא דאמרי דבאבידה ג"כ הוי הפסד ממון של זה דע"כ בדבר שאינו אבידה מדעת דזה אינו מחויב להשיב ומאחר שכ' התוס' דהיכא דעוברין ע"י אחרים חשיב קום ועשה ה"ה הכא שאחר מגבי' הדבר ולא יחזרו הוי כאלו הוא מפסידו בידים במה שאינו מגביה ועמ"ש לעיל אות ט"ו:

**כה**

**נ"ל** דעל ל"ת דלא תעמוד על דם ריעך והוא שמוזהר להציל כל נפש זה לא נדחה מפני כבוד הבריות דאף שאינו כבודו מחויב להציל דפקוח נפש חמיר' וראיה קצת ממ"ש איזה חסיד שוטה הרואה אשה טובע' בנהר כו' ועמ"ש לעיל אות י"ד:

**כו**

**עוד** נ"ל דאף מ"מ והצלת נפש כגון שאחד רודף אחר חבירו להורגו והוא יכול להצילו ידחה מ"מ מפני הצלת נפש ואף שהמ"מ הוא במקום ליסטים וחיות שאם לא יקברוהו

תיכף יאכלוהו החיות מ"מ אין לך שעומד בפני פ"נ ועיין באו"ח סוף סימן תרפ"ו בהג"ה ובט"ז ובמ"א שם ודוק:

## כופר שלא בכוונה

**א**

**רבה** ס"ל שור שהמית שלא בכוונה פטור מכופר והואיל ופטור ממיתה פטורין בעלים מכופר ב"ק מ"ג:

**ב**

**ר' יוחנן** ס"ל דאף שהמית שלא בכוונה דפטור ממיתה אעפ"כ בעלים משלמין כופר דדריש כופר אם כופר לרבות כופר שלא בכוונה שם ע"ב:

**ג**

**שמואל** ס"ל דחייב בכופר שלא בכוונה כר' יוחנן דדריש כופר אם כופר שם דמ"ד ע"א.

**ד**

**רב** ס"ל דפטור מכופר כרבה דלעיל אות א' שם ודע דמקשינין לרבה שם מברייתא דמשמע דחייב אף שלא בכוונה ותירץ דחייב דמים ולא כופר ר"ל דמי הניזק דלא גרע מניזקין בלא מיתה דחייב לשלם נזק (ועיי"ש בסוגי' דמ"ג ע"ב וע' בראש שם שכ' דאית דל"ג רב רק רבה ייע"ש:

**ה**

**רבי** יהודה ס"ל ג"כ דכופר שלא בכוונה חייב דיליף התם דאף בנזקין שלא בכוונה חייב דיליף מכופר דחייב שלא בכוונה ייע"ש בפרש"י:

## כופרא כפרה או ממונא

**א**

**ר'** אליעזר ס"ל כופרא כפרה ב"ק מ"א ע"ב: כש ב

**ב**

**ר"י** בנו של ר' יוחנן בן ברוקא סבר כופרא כפרה ב"ק מ בין לר"ח ובין לר"פ ולר"פ אף רבנן דס"ל דכופר הוא דמי ניזק ג"כ ס"ל כפרה ולר"ח הסברא דאי אמרי' כופרא כפרה הוא דמי מזיק ואי אמרי' כופרא ממונא הוא דמי ניזק בעי לשלומי ועיי"ש:

**ג**

**אי** כופרא כפרה מודה בכופר חייב אף בתם למ"ד תם משלם חצי כופר לא חשוב מודה בקנס כיון דהדבר הוא לכפרתו לתחייב כי היכא דתהוי ליה כפרה כן מבואר בב"ק דמ"א ע"ב במאי דקאמר בגמ' שם קסבר כופרא כפרה לכך לא הוי מודה בקנס אך לאחר העיון נ"ל דזה תלוי במחלוקת רש"י ותוס' ואציע לפניך הסוגיא שם דר"א דריש בעל השור נקי מחצי כופר דתם פטור מחצי כופר ומקשה והא השור חייב מיתה ופשיטא דפטור מחצי כופר דתם אינו משלם אלא מגופו ומשני בשהמית ע"פ עד א' או עפ"י בעלים דאין השור חייב מיתה ומקשה ע"פ בעלים מודה בקנס הוא ופרש"י וכי היכא דפטור השור ממיתה הכי לפטור מכופר ומשני קסבר כופרא כפרה ופרש"י דלפיכך ה"א דלחייב כי היכא דתיהוי ליה כפרה והנה בדברי רש"י שכ' מודה בקנס כי היכא דפטור מקטלא הכי לפטור מכופר מקשים המפורשים דאמאי לא כ' בפשיטות כמ"ש בתוס' שם דקיימ"ל פלגא ניזקא קנסא והנה בפשיטות יש לפרש דקשה לרש"י מנ"ל להקשות על ר"א דלמא ס"ל פ"נ ממונא לכך כ' כי היכא דפטור מקטלא לר"א ע"כ משום דחיוב של התם קנס הוא דסתם שוורים בחזקת שימור קיימא ע"כ ס"ל לר"א קנסא א"כ לפטור מכופר אך באמת רש"י ס"ל דאפי' במועד מיתת השור הוא קנס דאף ברובע ס"ל קנס כמ"ש התוס' שם בב"ק ד"ה ע"פ ע"א וע' בזבחים דף ע"א ברש"י שם דס"ל דהריגת השור קנס א"כ הריגת השור לאו מטעם פ"נ קנסא אתינן עלה דלעולם הוא קנס א"כ אי אפשר לדייק מכאן דר"א דס"ל פ"נ קנסא וע"כ צ"ל כוונת רש"י כי היכא דפטור מקטלא דמסברא מקשה הכי דנראה לכאורה דהא בהא תליא כמ"ש בפ"י והוא תמוהא דמי דחקו לרש"י לפרש כן להקשות על ר"א מסברא בעלמא שאין לה שורש וראיה עדיפא הו"ל לפרושי מהא דקיימ"ל הלכה רווחת דפ"נ קנסא כמ"ש התוס' ונלפע"ד לרש"י הוי קשה דאם נאמר דהקושיא הוא משום פ"נ קנסא א"כ מאי משני קסבר כופרא כפרה מה בכך דהוא כפרה מ"מ כיון דהוא קנס אין אנו יכולין לחייבו כיון דמודה בקנס פטור א"כ יש לו הכפרה בלי התשלומין כיון דהתורה פטר להמודה בעצמו מאותו תשלומין בוודאי לא פטרה אותו לגריעותא שלא יהיה לו כפרה רק שמתכפר בלי תשלומין אלו לכך פרש"י דבאמת ר"א ס"ל פ"נ ממונא רק סברת המקשן דמנ"ל לחלק בין חיוב לחיוב כי היכא דפטור מחיוב קטלא ה"נ לפטור מחיוב כופר והתרצן השיב לו סבר' מוכרחת לחלק בשביל שזה כפרה יצא לנו מזה לשיטת רש"י אף המודה בדבר שהוא כפרה פטור אך לשיטת התוס' שם דהקושי' למ"ד פ"נ קנסא ומשני קסבר כופרא כפרה מבואר דמודה בקנס שהוא כפרה חייב ולפ"ז קשה לי על מאי דמקשה בב"ק ט"ו ע"ב על מאן דס"ל פ"נ קנסא מהא דתנן

זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו ניתני כל שאינו משלם כמה שהזיק דמשמע פחות ומשמע יתר די"ל דלא מצי למיתני הכי משום דלא פסיקא ליה דחצי כופר למאן דס"ל דהתם משלם ח"נ דאינו משלם כמה שהזיק ואעפ"כ חייב ע"פ עצמו משום דכופרא כפרה ודוק:

**ועוד** יש להקשות מאי מקשה שם למ"ד פ"נ קנסא מהך דהמית שורי את פלוני מאי לאו בתם ועוד מקשה שם לפלוג וליתני בדידיה כו' ייע"ש די"ל דבאמת פ"נ קנסא ואעפ"כ משלם ע"פ עצמו כופר אף בתם משום דכופרא כפרה ועיי"ש בתוס' מה שמקשים ע"ז קושי' אחרת וע' במהרש"א) וא"ל דלמ"ד פ"נ קנסא א"כ לחייב תם בכופר אי כופרא כפרה כיון דלדידיה לא פשע כלל דסתם שוורים בחזקת שמור קיימא א"כ א"צ כפרה דלא פשע מידי ז"א דהא ר"א ס"ל כופרא כפרה ואעפ"כ צריך קרא למעט מח"כ ואף דס"ל פ"נ קנסא לפי שיטת התוס' ואפשר לומר דבאמת אי ס"ל קנסא א"א לחייב בכופר מטעם כפרה דא"צ כפרה וקרא דר"א דמפטור תם תם מכופר הוא באם היה מועד ומכרו לאחר דקיימ"ל רשות משנה מועד כמ"ש בב"ק מ' ע"ב וברמב"ם פ"ד מהל"מ דבכה"ג פשע כיון דידע שהוא נגחן והיה מועד וה"א דצריך כפרה לכך אתי קרא למעוטי מח"כ אבל הכא פריך שפיר לפלוג וליתני בדידיה במד"א במועד אבל תם פטור מכופר ע"פ עצמו וא"ל דחייב מפני כפרה ז"א כיון דס"ל דיש כופר בתם וס"ל פ"נ קנסא ע"כ ס"ל כופרא ממון':

**היוצא** לנו מזה דלרש"י מודה בח"כ וכן בשא"ד שהן כפרה והן קנס פטור ולדעת התוס' חייב אף שהוא קנס כיון שהן כפרה ודע דאפשר לפרש דאף לדעת התוס' פטור והא דמשני כופרא כפרה ר"ל דבשביל זה שהוא כפרה ה"א שיתחייב אף שהוא מודה בקנס לכך אתי קרא לפטור מח"כ והוא באמת מטעם זה דמודה בקנס פטור אף שהוא כפרה אך זהו דוחק גדול לומר דקרא אתי לאשמועינן דינא דמודה בקנס במקום כפרה דלא נטעה בהכי דממ"נ אם דעת תורה לפטור בכ"מ מודה בקנס אף בכפרה לאשמועינן בעלמא ולא כאן דאכתי לא נדע מהכא בעלמא די"ל דמטע' אחר פטרה התורה מח"כ ולא מטעם מודה בקנס והו"ל להשמיענו בעלמ' דמודה בקנס פטור אף בכה"ג דהוא כפרה וממילא ידעינן דפטור מח"כ א"ו דבעלמ' חייב בכה"ג רק הכא פטרה התורה ואפשר דפטרה מטעם דח"נ קנס דלא פשע וא"צ כפרה כמש"ל:

# כנסה בחזקת בתולה ונ"ב

**א**

**רבי** יוחנן ס"ל כנסה בח"ב ונ"ב יש לה כתובה מנה די"ג ע"א (ולפי מה שהעליתי בחדושי שם י"ל דר"י הוכיח דתנא דמשנה סבר כן כמש"ש וליה לא ס"ל וכמ"ש רש"י שם סבר לה כר"מ היינו דתנא דמתניתין ס"ל ור"י לא שביק רבנן ועביד כר"מ ע"ש וה"ה כאן):

**ב**

**ר"א** ס"ל כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין נה כלום דמקח טעות לגמרי משמע שם:

רב ששת ס"ל כ' בחזקת בתולה ונ"ב יש לה מנה כתובות דף י"א ע"ב:

**ד**

**רב** חייא בר אבין ס"ל ג"כ דיש לה מנה כרב ששת:

**ה**

**רב** נחמן סבירא ליה דאין לה כלום דדייק לישנא דמתניתין דמקח טעות לגמרי משמע שם:

**ך** רבא סבירא ליה גם כן דאין לה כלום שם דקאמר מאן דקמותיב שפיר קא מותיב כו'

**ז**

**רבא** ס"ל כבח"ב ונ"ב יש לה מנה שם דף י"ב ע"א אמר רבא זאת אומרת וע' בתוס' שם דגרסי רבה י"ע"ש:

**ח**

**רב** אשי דחה שם מילתא דרב' מדיוק' דמתניתין ומשמע דס"ל דאין לה כלום י"ע"ש:

**ט**

**בחדושי** הלכות שלי על כתובות דף ב' העליתי דבר קפרא ס"ל כבח"ב ונ"ב יש לה מנה י"ע"ש באות ל"ג:

**י**

**אי** אמרינין כנסה בח"ב ונ"ב יש לה מנה אינו נאמן להפסידה כתובה בטוען פ"פ רק באשת כהן או פחותה אבל בשאר נשים לא מהימן כ"כ התוס' בכתובות די"א ע"א ולמ"ד אין לה כלום מהימן בכל הנשים ע"ש בתוס':

## כחו כגופו

### א

**סומכוס** ס"ל כחו כגופו רפ"ב דב"ק דלכך מחייב בצרורות נזק שלם משום דס"ל כחו כגופו ובכח כחו מסופק רב אשי שם בדף י"ט אי ס"ל נזק שלם אי ח"נ ולכאורה דהספק אי כח כחו כגופו דמי אי לא אך י"ל דבאמת כח כחו כגופו דמי אך הספק אי גמיר הלכתא דצרורות משלם ח"נ ומוקי לה בכח כחו כמ"ש שם להדיא בגמ' וכ"כ הרא"ש בסי' ב' אך י"ל אי כח כחו כגופו דמי ושוה לכוחו מנ"ל לחלק בין כחו לכח כחו וכיון דגמיר הלכתא מנ"ל לחלק לכך צ"ל דמסופק בזה גופא אי כח כחו כגופו דמי ולא גמיר הלכתא כלל או כח כחו לא כגופו דמי וראוי להיות פטור לגמרי רק דגמיר הלכתא ומוקי לה בכח כחו ולכך מוקי לה בכח כחו ולא בכחו משום דכחו כגופו דמי וחייב נ"ש וכח כחו לאו כגופו דמי וראוי לפטור והלל מ"מ לחייבו אתי אך ג"ז קשה דמנ"ל לסומכוס למוקי הללמ"מ בכח כחו להחמיר עדיפא הו"ל למינקט בכחו והלכתא לגריעו אתי כמ"ש הרא"ש שם וא"ל דכחו ראוי חייב משום דס"ל כגופו דמי די"ל (לאידך גיסא) דכח כחו ראוי לפטור דלאו כגופו וע"כ צריך אתה לומר דהלכתא אתי לשנות מדין תורה עדיפא לן לומר דלגרוע מדין תורה אתי ולא לאוסופי לכן נ"ל דלרב אשי מיפשט פשיטא ליה דכחו כגופו וכח כחו כגופו ואי קשיא מאי דמקשינן לעיל מאי קאמר מי גמיר הלכתא ומוקי לה בכח כחו כיון דגמיר דצרורות משלם ח"נ מה לי כחו ומה לי כח כחו אידי ואידי צרורות נינהו ואידי ואידי כגופו דמי יש לומר דרב אשי מספקא ליה דלמא ס"ל סומכוס באמת צרורות ח"נ הללמ"מ והא דלא מוקי לה בכחו משום דס"ל בתר מעיקרא אזלינן והוי כגופא והוי רגל גמור ולא צרורות כמו בדרסה על הכלי ולא שברה ונתגלגל למקום אחר ונשבר דפשיטא לן דהוי כגופו ואף דסופו צרורות מ"מ בתר מעיקרא אזלינן ע' ב"ק י"ז ב' ועיי"ש בתוס' ע"ב ד"ה זרק כלי דס"ל היכא דזרק עץ או אבן דלא אזלינן בתר מעיקרא (משום דא"כ לא משכחת לה צרורות וי"ל דבזה פליגי סומכוס ורבנן דרבנן ס"ל דבכה"ג לא אזלינן בתר מעיקרא וצרורות נינהו וסומכוס ס"ל דאף בכה"ג אזלינן בתר מעיקרא ולאו צרורות נינהו אבל בכח כחו דאף בהר מעיקרא אזלינן הו"ל צרורות ס"ל ח"נ א"ד טעמא דסומכוס דלא גמיר הלכתא כלל ולפ"ז י"ל דרב אשי מספקא ליה בהא גופא אי כחו וכח כחו כגופו או לא דאם נאמר טעמא דסומכוס משום דס"ל בתר מעיקרא י"ל דס"ל כחו לאו כגופו והא דמחייב נ"ש משום דבתר מעיקרא אזלינן והוי גופו ממש ולא כחו ובכח כחו משלם ח"נ ואף דלאו כגופו דמי מ"מ הכא גמיר הלכתא וע"כ לאוסופי אתי דליכא למימר לגרוע אכחו דלא לשלם נ"ש דממ"נ אם נאמר דבתר מעיקרא אזלינן

לא הוי צרורות ולא הוי הללמ"מ גביה ואם נאמר דבתר תבר מנא אזלינן א"כ ראוי מן הדין לפטור כיון דכחו לאו כגופו וע"כ צ"ל דהלכתא לאוסופי אף אם נוקי אכחו לכך עדיפא ליה לסומכוס לומר דכחו הוא רגל גמור דבתר מעיקר' אזלינן והלכתא אכח כחו לאוסופי דלשלם ח"נ אף דלאו כגופו אך דעדיין לא נח דעתי בזה דאם נאמר דטעמא דסומכוס דס"ל כחו נ"ש משום דבתר מעיקרא והוי רגל אכתי לוקי לה בכחו שלא נגע בגופה כגון סוס שצנף חמור שניער ובכה"ג אף אי ניזיל בתר מעיקרא הוי צרורות דאף במעיקר' לא נגע בגופו ולמה יצטרך למוק' בכח כחו והו"ל לרב אשי למיבעי בכחו היכא דלא נגעה בגופה מהו מי אית ליה לסומכוס בכה"ג צרורות:

**ויש** ליישב דאף בכה"ג אי ניזול בתר מעיקרא הוי רגל גופא דהוי כאלו הזיקה בגופה דרך הלוכה כיון שמעיקרא התחלת הקול יוצא מגופא וראיה לזה למעיין בב"ק י"ח ב' י"ט א' דמבואר שם למעיין דס"ד לומר דסוס שצנף להוי קרן מדמקשה והא משונה וכן מדמוקי פלוגתייהו ביש העדאה לצרורות וטעמא דיש העדאה הוא מטעם דהוי קרן מועדת כמבואר למעיין שם אלמא דס"ד דקול היוצא מגופה הוי כאלו הזיקה בגופה בקרן וא"כ אף אם נאמר דבתר מעיקרא אזלינין הוי רגל כאלו הזיקה בגופה ועיי"ש היטב ודוק דלכך לא משכחת דבר דלהוי צרורות אי אזלינן בתר מעיקר' רק כח כחו והבן:

## ב

**יצא** לנו מזה דלרבא ס"ל לסומכוס כחו כגופו וכח כחו לא ברירא לן לדעת רבא ולרב אשי י"ל דאף כחו לאו כגופו לסומכוס והא דמחויב נ"ש משום דבתר מעיקרא אזלינין ובהא גופא מבעיא ליה לרב אשי:

## ג

**רב**' מספקא ליה לרבנן אי כחו כגופו אי לא ואף דבב"ק די"ז ב' קאמר דכחו כגופו וח"נ צרורות הלכתא גמירי י"ל דעדיפא לי' הכא כי היכא דלא לשוייי' פלוגתא בין רבנן וסומכוס בזה דסומכוס בוודאי ס"ל כגופו אבל איה"נ די"ל דכחו לאו כגופו וח"נ צרורות הלכת' גמירי והלכתא לאוסופי אתא וכ"כ במעד"מ פ"ב דב"ק סימן ב' ואף שהרא"ש שם לא כ"כ הארכתי בזה בחדושי והעלתי:

## ד

**דהך** דבעי רבא אי צרורות מגופו משלם ואי יש העדאה לצרורות מקום הספק אי כחו כגופו והלכתא לגרע אתי א"כ כל דין רגל יש לה דהלכתא לא אתי רק לגרע ח"נ אבל ח"נ הנשאר על עמדו יעמוד דלשלם מעליי' ולא יהיה לו העדאה וא"ל דלא אשכחן ח"נ דמשלם מעלי' דזה לאו ח"נ דהא כולא נזק בעי לשלומי וכולא נזק ודאי מעלי' משלם

וניהו דהלכתא גרע ח"נ אבל ח"נ הנשאר תיקו אדוכת' או דכחו לאו כגופו ומן הדין פטור והלכתא חייבה ח"נ ומבעיא אי ח"נ לקרן מדמינין ליה דלשלם מגופו ולהוי ליה העדאה או לרגל והוי אורחי' והארכתי בזה בחדושי פ"ב דב"ק:

### ה

**ר"פ** ס"ל כחו כגופו כך מבואר למעיין בסוגיא דב"ק דף יו"ד גבי חמשה שישבו על ספסל כו' ואמר ר' פפא כגון פפא בר אבא לפי' ר"ת שם בתוס' אבל לפי' רשב"ם שם ליכא למישמע מיניה ייע"ש היטב ודוק והארכתי בזה בחדושי פ"ב דב"ק דלכך קאמר בפרק קמא דב"ק דף ב' ב' לרבא מבעיא לר"מ פשיטא ליה דמשלם מעלי' צרורות והקשה במהרש"א מנ"ל להש"ס דלר"פ פשיט' ליה דלמא כרבא ס"ל וע' בפ"י שם ולפמ"ש א"ש דר"פ לשיטתיה דס"ל כחו כגופו אזי צרורות מעליה משלם וזהו גופא הוי איבעיא דרבא וכיון דר"פ פשיטא ליה דכחו כגופו אזי ברירא לן דפשיטא ליה גם כן דמעליה משלם ש שיטת הגמ' ודוק:

### ו

**מותר** לטלטל מוקצה בנפיחה אף אם נאמר כחו כגופו דמי תשובת מהרי"ל הובא בב"י ובש"ע כי ש"ח סעיף ג':

### ז

**בחדושי** בפ"ב דב"ק דף י"ח א' אות י"ח כתבתי דבעיא דרב אשי אי יש שינוי לצרורות לרביע נזק הוא דמספקא ליה אי כחו כגופו לפ"ז מן הדין לשלם נ"ש רק דהלכתא אתי שלא לשלם רק החצי מן המעשה שנמשך ממנה ולפ"ז בשינוי דהמעשה הנמשך משלם חצי הראוי לה לישלם רביע או דכחו לאו כגופו ומן הדין ראוי לפטור רק דהלכתא חייבה ח"נ מצד עצמה ולא מצד מעשה הנמשך ממנה כיון דכחו לאו כגופו וא"כ כך לי אם המעשה הנמשך הוא אורח' או שינוי כי דצרורות הוא מצד עצמה משלמת ח"נ ולא אתי הלכת' דצרורות ושלם החצי מן המעשה הנמשכת ממנה משא"כ אי כחו כגופו עיקר החידוש שחידש לן ההלכתא דלא תשלם רק החצי מן המעשה הנמשך ולכך בקרן צרורות רביע משלם ייע"ש שהארכתי והעתקתי הסברא הלזו שם בדברים הנחמדים:

## כ"מ דא"ר ל"ת אי עביד מהני או לו

### א

**אביי** ס"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני תמורה דף ב':

**ב**

**רבא** ס"ל כל מילתא דא"ר לא תעביד אי עביד לא מהני תמורה שם:

**ג**

**הך** מילתא דאי עביד מהני אי לא תלוי בשינוי אי קונה או לא דרבא ס"ל שינוי לא קנה ולכך אי עביד לא מהני ואביי ס"ל שינוי קנה כך מסקנת הגמ' בתמורה דף ה' ב' לחד פי' ברש"י שם ולאידך פירושא דברש"י שם לא תליא בהכי ועיי"ש וע' בערך שינוי קונה ותלמוד ממנו לכאן לחד פי' ברש"י דתליא זה בזה:

**ד**

**לר'** יאשיה ס"ל אי עביד מהני דס"ל ולקח מדם הפר ומדם השעיר בעבודת יוה"כ שיהי' מעורבים והלא דם הפר מרובה מכאן לעולין שאין מבטלין זא"ז תמורה ה' ב' יומא נ"ז ועיי"ש בתמורה דלפ"ז הם דכתיב בבכור מיותר להשמיענו דאי עביד לא מהני מכלל בעלמא אי עביד מהני ועיי"ש היטב בסוגיא דתמורה והנה הר"מ בפ"ז מה' עבודת יוה"כ פסק כר' יאשיה דמערבין לקרנות ולכאורה יש ראיה מזה דפסק כאביי אי עביד מהני כמ"ש דר' יאשיה כאביי ס"ל ועיין בלח"מ ה' בכורות פ"ו דין ה' שכ' דהלכה כאביי בזה ויתבאר בסמוך בס"ד:

**ה**

**ר'** יוחנן דס"ל התם אין מערבין לקרנות ר"ל דאין מערבין דם הפר ושעיר רק מזה בפ"ע ומזה בפ"ע וא"כ א"א למילף מהכא דאין עולין מבטלין זא"ז וע"כ מהם דכתיב בבכור יליף דאין עולין מבטלין זא"ז וק"ו אי עביד לא מהני בבכור מנ"ל (כמבואר בגמ' שם) וע"כ דס"ל בכל דוכתא אי עביד לא מהני ובהדי' קאמרינין שם בתמורה ה' ב' דרבא ס"ל כר' יונתן אברא די"ל דר"י לא ס"ל כרב' אלא דבעלמא אי עביד מהני והא דבכור לא מהני מהם יליף וס"ל באמת עולין מבטלין זא"ז כדס"ל לר' יהודה במנחות כ"ב כ"ג ייע"ש (ועיין תוס' יומא רנ"ו א' ד"ה ר' יונתן שהקשו למ"ד אין מערבין לקרנות מנ"ל דעולין אין מבטלין ול"ק דלמא מהם דכתיב בבכור וס"ל כרב' דאי עביד לא מהני וצ"ע) ולפמ"ש התוס' ביומא דנ"ח א' דיש ללמוד מדם דם ב"פ דאין עולין מבטלין פשיטא דאין ראיה דר' יונתן ס"ל כרבא ודוק:

**הנה** לכאורה נראה דהך דמערבין לקרנות תליא בזה אי לחלק צריך קרא אי לא עיין בח"ב ערך לחלק אי צריך קרא דר' יאשיה לשיטתו דס"ל דלחלק צריך קרא וה"ה הכא דכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר משמע מעורבין כיון דליכא קרא לחלק סתמא משמע מעורבין ולכך ס"ל מערבין לקרנות ור' יונתן לשיטתיה דס"ל דכיון דלא כתיב

יחדיו משמע שניהם כאחד ומשמע כ"א פ"ע וה"ה הכא כיון דלא כתיב יחדיו וכן מסקנת הגמ' יומא דף נ"ז ואף דמסיק שאני הכא דכתיב אחת הא מסיק תניא דלא כשנויין ועיין בתוס' שם ד"ה תניא ובתוס' מנחות כ"ב ב' ד"ה ר"י שכתב דבאמת י"ל אף למאן דס"ל לחלק ל"צ קרא מ"מ סובר דמערבין לקרנות מדכתיב אחת דברי ר' יהודה ס"ל דמערבין לקרנות במנחות כ"ב ויליף מיני' דמב"מ לא בטיל וס"ל דלחלק ל"צ קרא כמ"ש בערך אב אות ט"ו ט"ז ולענ"ד דבהך גופא מספקא ליה לר"י אי לחלק צריך קרא ואז אין חוששין לזרע האב והא דמערבין לקרנות ילפינן מולקח מדם הפר ומדם השעיר דמכאן דכתיב יחדיו דמי ואחת מבעיא ליה להא דדרשינן בשבועות ד"ח כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה או למאי דדרש שם כפרה אחת הוא מכפר ואינו מכפר שתי כפרות וכמ"ש התוס' יומא דנ"ח א' ד"ה ר' יונתן ייע"ש או דחוששין לזרע האב ולחלק לא צריך קרא והא דמערבין לקרנות ילפינין מדכתיב אחת ודוק:

**היוצא** מזה דלפי סוגי' הש"ס בשבועות דף ח' וט' נראה דאצטרך אחת לכולהו תנאי ואף לר"מ ע' שם דף יו"ד א' אצטריך אחת להנך ב' דרשות כפרה אחת מכשר וכפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה ואף דתרי אחת כתיבי כמ"ש רש"י בדף ח' דהא אצטריך תרווייהו להנך דרשות כמ"ש רש"י שם ואף לפמ"ש התוס' שם ד"ה כפרה זו דמחד קרא יליף להו מ"מ המעיין בתוס' שם יראה מבואר דאחת הראשון הנאמר וכפר אהרן על קרנות המזבח אחת בשנה מהך יליף ב' דרשות אלו שם וא"כ תו ליכא למילף מהכא דמערבין לקרנות וע"כ צ"ל טעמא דמערבין לקרנות כר' יאשיה דכמאן דכתיב יחדיו דמי וע"כ אי ס"ל מערבין לקרנות וע"כ דס"ל כר' יאשיה לחלק צריך קרא ולפ"ז אין חוששין לזרע האב וקשה על הר"מ דבפ"ב מהלכות עבודת יוה"כ הלכה ה' פסק כמ"ד מערבין לקרנות ובפי"ב מה' שחיטה ובה' כלאים ובהלכות בכורים נראה דמספקא ליה אי חוששין לזרע האב ובכמה מקומות נראה דס"ל דחוששין בודאי כאשר האריכו האחרונים בזה וא"ל דנפקא ליה מאחת דהא לדידיה אצטריך אחת דלא ליכפר פנימי אדידיה ואדחיצון דהוא ס"ל בפי"א מה' שגגות דפנימי מכפר איש בה ואין בה וחיצון אאין בה ויש בה ואין זה מכפר כפרה זה וע"כ מדכתיב אחת כדמסיק בגמ' ובאמת גם מ"ש התוס' דרבי יהודה יליף מאחת דמערבין קשה דהא ר' יהודה במשנה ריש שבועות קאמר הכא דיש בה ואין בה פנימי מכפר ואאין בה ויש בה חיצון כדמסיק שם במשנה דברי ר' יהודה לומר דר' יהודה לא קאי רק אאין ואין בה ייע"ש וא"כ קשה דהא אצטריך לר"י אחת להך דרשא כפרה אחת מכפר ויותר נראה דטעמיה דר"י מדכתיב ומדם הפר ערבים כמ"ש התוס' יומא נ"ז ב' ד"ה תניא ולא ס"ל כמ"ש התוס' שם לר' יוחנן דם הפסיק הענין ייע"ש ובזה יש

ליישב גם שיטת הרמב"ם ודוק ויש מקום עיון שם בתוס' מ"ש ורש"י פי' התם דלא מוי"ו קדריש כו' והמעיין ברש"י מנחות צ"א יראה דאדרבא רש"י ס"ל דמוי"ו קדריש והתוס' שם מאנו בזה ופירשו פי' אחר ייע"ש וצ"ע אין כאן מקומו היוצא לנו מזה דלפי פשט הסוגיא נראה מבואר דהך דמערבין לקרנות תלוי בזה אי לחלק צריך קרא ור' יאשיה ור' יוחנן לשיטתייהו אזלי ולפ"ז אביי ורבא ג"כ לשיטתייהו אזלי דאביי ס"ל בב"מ צ"ד כר' יאשיה דלחלק צריך קרא ולכך ס"ל מערבין ולכך ס"ל כ"מ דא"ר ל"ת אי עביד מהני דאי לא מהני הם דכתיב בבכור ל"ל וא"ל דאין עולין מבטלין דזו מולקח מדם הפר יליף דמערב לקרנות ורבא לשיטתיה דס"ל בב"מ צ"ה כרבי יונתן לחלק ל"צ קרא ולכך ס"ל אי עביד לא מהני והם דכתיב בבכור למילף דאין עולין מבטלין זא"ז וא"ל מולקח מדם הפר דסבירא ליה כר"י דנותן זה בפ"ע לפ"ז יצא לנו מזה:

**1**

**דהך** מילתא דאי עביד מהני תולה בזה אי לחלק צריך קרא דמאן דס"ל לחלק צריך קרא וס"ל דמערבין לקרנות ע"כ אי עביד מהני דאל"כ הם דכתיב בבכור ל"ל תיפוק לי מדם הפר והשעיר דאין עולין מבטלין אברא דיש לדחות זה בב' פנים הא דאצטריך הם לעולין אין מבטלין דאי מדם הפר והשעיר ה"א דאין הטעם משום דאין עולין מבטלין רק משום דמין במינו לא בטיל לכך כתיב הם דאף שלא במ' לא בטיל והפן הב' י"ל דאי מולקח מדם הפר הוי שמעינן דאין עולין מבטלין ה"א דוקא דבר לח המתערב יפה אבל יבש ביבש שאינו מתערב בטל כמו מב"מ לר"י לדעת התוס' מנחות כ"ב ב' ייע"ש וכן הוא באמת דעת התוס' זבחים ע"ז ב' ד"ה הא עבר מים דלרבנן יבש ביבש עולין מבטלין זא"ז והיינו כמו מב"מ לר"י כמ"ש התוס' שם והיינו מטעם כיון דמולקח מדם הפר ומדם השעיר ילפינן ליכא למילף רק דבר לח כמו דם לכך אצטריך למכתב הם בבכור דאפי' דבר יבש אינו בטל כנראה מדברי הרמב"ם ובזה יש ליישב דברי הר"ם שפסק דמערבין לקרנות ולפ"ז צ"ל דפסק כאביי כמש"ל אות ד' דאל"כ הם דכתיב בבכור ל"ל דמולקח שמעי' ולפמ"ש א"ש דלעולם ס"ל כרב' דהלכת' כוותיה נגד אביי לבר מיע"ל קג"ם והכא שאני דתרווייהו אצטריך לעולין שאין מבטלין זא"ז דאי מולקח ה"א דוקא דבר לח לכך אצטריך הם דאפי' דבר יבש אין עולין מבטלין זא"ז ודוק. וכן לרבא דס"ל אי עביד לא מהני וע"כ הם דכתיב בבכור לאורויי דעולין אין מבטלין ליכא למישמע דס"ל אין מערבין לקרנות דאל"כ הם ל"ל די"ל כנ"ל דה"א דווק' דבר לח אבל יבש לא והא דקאמר בש"ס דרב' ס"ל כר' יונתן דאין מערבין לקרנות לקושט' דמלתא קאמר הכא דרבא לשיטתי' דס"ל בב"מ צ"ה כר' יונתן דלחלק לא צריך קרא וממילא ס"ל דאין מערבין ובאמת אף

למאן דס"ל מערבין יכול לסבור דאי עביד לא מהני כרב' כדכתיבנא. וכן מאן דס"ל אין מערבין לקרנות ליכא למישמע דס"ל כרב' דאי כאביי א"כ הם דכתיב בבכור אצטריך לגופ' דאי פדה אותה לא מהני וא"כ מנ"ל דאין עולין מבטלין דמולקח לא שמעינן דס"ל אין מערבין די"ל כמ"ש התוס' ביומ' כ"ח א' ד"ה ר' יונתן דנפקא ליה מדם דם כדאיתא בזבחים פרק א' או כמש"ל דבאמת ס"ל עולין מבטלין זא"ז כר"י וכמש"ל אות ה':

**ז**

**בעיקר** הדין אי הלכה כאביי או כרבא הלח"מ פ"ו מה' בכורות דין ח' כ' דבזה הלכה כאביי ייע"ש טעם הדבר אמנם בפ"ג מהלכות מלוה דין א' הביא בשם הריב"ש דהלכה כרבא וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל ז' סימן ד' דהלכה כרבא (וע' במשנה למלך פ"ח מה' מלוה דין א' דהביא דעת מהר"ש יפה דהלכה כאביי והרב משנה למלך ס"ל הלכה כרבא יע"ש):

**ח**

**התוס'** כתבו בתמורה ד"ו א' דל"א אי עביד לא מהני באיסור שבדה מלבו כגון בנשבע שלא לגרש אשתו וגירשה דל"א לא מהני כיון דאינו אסור לגרשה כ"א מצד מעשיו שאסר על עצמו בשבועה וע' בסמ"ע סימן ר"ח דמסיק דבאיסור דאורייתא אף שבדה אסור מלבו אי עביד לא מהני אך באיסור דרבנן משמע שם מדבריו דבכה"ג היכא דבדה האסור מלבו אי עביד מהני וע' בספר קצות החשן שדבר נכונה בזה יע"ש עפמ"ש באות שאח"ז:

**ט**

**בגירושין** אף אי עביד לא מהני מ"מ הגירושין הם גירושין והבא עליה אינו כבא על אשת איש ואם כהן הוא אסור להחזירה דאיתקש גרושין למיתה מה מיתה מוציאה מרשות הבעל אף גירושין רק דלרבא אי עביד לא מהני וצריך להחזירה כ"כ התוס' בתמורה שם דף ה' ד"ה מיתיבי:

**י**

**היכא** דאם נעשה המעשה ממילא ג"כ מועיל כגון בצרם אוזן בכור דאף אם נצרם ממילא הוי מום בזה ל"א אי עביד לא מהני דאף בלא עשייתו הוי מום רק היכא דצריך לעשייתו ואם נעשה הדבר ממילא אינו מועיל בזה אמרינן דעשייתו באסור לא מהני וכאלו נעשה ממילא דאינו מועיל כן כתב התוספות בתמורה דף ד' ע"ב:

**יא**

**הרב** בשער המלך פ"א מהק"פ חילק דהא דאמרי' אי עביד לא מהני זהו בכל התורה לבד מקדשים דהא בקדשים בעינן שינה עליו הכתוב לעכב ייע"ש:

**יב**

**הסמ"ע** והש"ך בסי' ר"ח מחלקים דכי אמרי' אי עביד לא מהני היכא דא"א הדבר הלז להעשות כ"א באסור כגון בנשבע שלא למכור שא"א למכור כ"א באיסור אבל מקח הנעשה בשבת וכן גנב וטבח בשבת דאפשר לעשות הדבר בהיתר ל"א א"ע לא מהני עכ"ד שנעשה בשבת אבל אם נעשה ביום אחר אין בו אסור לא חשוב נעשה באסור וע' בס' קצות החשן שמקשה ממלאתך ודמעך לא תאחר יי"ש בט"ז שם סי' ר"ח שדעתו דוקא היכא דאסור מצד המכירה בעצמה ולא בנשבע שלא למכור דאסור מצד השבועה ולא המכירה מעצמה):

**יג**

**ולפ"ז** גם אם האסור תלוי במקום כגון במתפלל ומצא צואה מצד הדין דא"ר לא תעביד הוי אי עביד מהני בהכי כיון דאין האסור מצד הגוף התפלה רק מצד מקום התפלה והא דאמרינן תפלתו תועבה אינה מצד טעם זה רק מצד קנס וזבח רשעים תועבה ע' בחדושינו ברכות כ"ב ב' וע' בפר"מ:

**יד**

**היכא** דעביד אסור בשוגג אי מהני או לא כ' בשושנת העמקים דאף בשוגג לא מהני דל"ש יי"ש בכלל י"ט ויש להביא ראיה ממצא צואה במקומה דהוי שוגג ואעפ"כ קאמר תפלתו תועבה משום דלא מהני. אך כבר כתבתי באות הקדום דהתם ל"ש לא מהני ועיין בפרי מגדים שחקר בזה אי הטעם התם משום לא מהני אך בל"ז התם אינו שוגג רק מזיד דמיירי שקרא במקום הראוי להסתפק כמ"ש התוס' והר"י והרשב"א אך לפ"ז קשה להיפוך דלמ' כ' במקום שאין ראוי להסתפק תפלתו תפלה הא אי עביד לא מהני אף בשוגג וע"כ צ"ל דהתם לא שייך אי עביד לא מהני כמ"ש באות הקדום:

**טו**

**דבר** הנלמד מי"ג מדות ומכ"ש מק"ו י"ל דאי עביד מהני אף לרבא דאף דבאסור דרבנן אי עביד לא מהני כמש"ל אות ט' בשם הסמ"ע אסור שלא נכתב בפי' בתורה והוא מדאורייתא גרע מדרבנן דבדרבנן איכא משום לא תסור משא"כ זה שהוא דאורייתא ואינו בפירוש מה"ת כמ"ש מהר"י ן' לב בשם הר"ן הביאו הש"ך ביו"ד סימן רל"ט ס"ק ך' דאסור דרבנן חמור מאסור דאוריית' שלא נכתב בפי' בתורה כגון חצי שיעור דמרבינן מכל כ"כ בשושנת העמקים כלל י"ט:

**טז**

**משמע** מדברי הסמ"ע שהבאתי לעיל אות ט' דאף באסור דרבנן א"ע ל"מ רק בבדה אסור מלבו בדרבנן מהני ונסתפקתי במצוה דאורייתא שעשה אותה ובעשייתו עבר אסור דרבנן אי מהני מדאורייתא ויצא י"ח כגון קרא ק"ש ולבו רואה את הערוה דאסור מדרבנן אי יצא מדאורייתא דמדאורייתא לא אמר לא תעביד ועביד ומהני או דלמא כיון דעל אסור דרבנן מוזהר משום לא תסור א"כ הוי כאלו מדאורייתא אמר לא תעביד ולא מהני ועוד דניהו מדרבנן אמרו לא תעביד סוף סוף זהו כיון דאמרינן לא מהני מסלקין העשי' לגמרי כאלו לא קרא כלל והיאך יצא י"ח מדאוריית' כיון דעשייתו כאין דומה וכנ"ל לדינא ואל תטעה בדברי הש"ך חו"מ ס סימן ר"ח שכ' שם ליישב קושי' ש"ג וכ' דאה"נ מדאוריית' הוי מכירה ותחשוב שכוונתו משום דבאסור דרבנן מדאוריית' מהני דז"א דהרי שם במרובה הוא אסור מדאורייתא ועוד דהש"ג לא נחית עדיין התם לטעם דלא מהני כמבואר להמעיין בדבריו ייע"ש:

**יז**

**כבר** בארתי דבאסור דרבנן לא מהני וראיתי בשושנת העמקים שמביא בשם תשו' ש"א שכ' שם מהר"ח גלאפיפה דבדרבנן מהני ודבריו אין מוכרחין וראיה מש"ג פ' משילין שהקשה שם על הרי"ף שהביאו הירושלמי מאן דעבר ואקני בשבת הקנאתו הקנאה הא לא מהני וכן הקשה על הלוואת יו"ט שניתנה ליתבע וכל אלו הם אסורי דרבנן ש"מ דאף באסור דרבנן לא מהני (ונ"ל להביא ראיה דבדרבנן מהני מהא דאמר ביבמות כ"א א' ביאת כה"ג באלמנה פוטר צרתה וכן בפצוע דכא אם בעלו קנו משום דמדאוריית' עשה דוחה ל"ת רק דרבנן גזרו ביאה ראשונה אטו ביאה שניה אלמ' דבאסור דרבנן אי עביד מהני וא"ל דהסוגיא אליבא דאביי דס"ל מהני זה אינו דהא אמר התם באלמנה מן הנשואין דכ"ע לא פטור דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אלמא דס"ל אי עביד לא מהני היכא דמדאורייתא אסור וכמו שאכתוב לקמן אות כ"ב ונראה באסור דרבנן שאסור מצד עצמו כגון הך דאסרו חכמים מכירה בשבת ויו"ט וכן הלוואה בכה"ג, לא מהני וכמ"ש בש"ג פרק משילין אבל הכא לא אסרו ביאה ראשונה מצד עצמו רק משום גזירה דביאה שניה אבל מצד עצמו גם מדרבנן לא עביד אסורא בביאה ראשונה אך ז"א דגם בהלוואה ומכר ביו"ט אין האיסור מצד עצמו כ"א מטעם שמא יכתוב אך אעפ"כ החלוק הזה נכון לענין שאר אסור דרבנן שאסורין מצד עצמן עוד נ"ל לחלק דהיכא דהתורה שרי הדבר הזה בפירוש ואפי' מצוה הוא מה"ת כגון יבום אלמנה דמן התורה מותר ואפי' מצוה הוא דעשה דוחה ל"ת רק דרבנן אסרוה וכבר עמדו בזה רז"ל בפ' האשה רבה דאיך יכולי'

רז"ל לעקור ד"ת ותי' דבשב ואל תעשה יכולים לעקור א"כ אם בטל ועבר אדרבנן קנה דאם נאמר דלא קנה ויצריכו חליצה וכן יוציאו ממנו נכסי המת שיורש אותן מן התורה א"כ הם עוקרים ד"ת בקום ועשה אבל באסור דרבנן בדבר שלא התירה התורה בפירוש באופן שאין בזה עקירת ד"ת אם נאמר לא מהני שפיר אמרי' דלא מהני ועדיין צריך להתיישב בזו הסברא הרבה וכלל הסברא באסור דרבנן אם נאמר גביה לא מהני יהא בו עקירת ד"ת בקום ועשה אזי ל"א ל"מ ואם לא יהיה בו עקירה בקום ועשה אזי לא מהני ויש לעיין אם יהיה בו עקירת דברים בקום ועשה וכמה עקירו' בשב ואל תעשה האיך נעשה דביבום יש כמה עקירו' בשב וא"ת והבן מעצמך עוד נ"ל דזה תלוי במה שכתבתי בע' אסור דרבנן אי חשוב ראוי מדאוריית' וע"ש שהבאתי מחלוקת בזה ואם נאמר דלא חשוב ראוי אף מדאו' אזי י"ל דלא מהני ודוק:

**ובזה** יש ליישב מ"ש רש"י במס' סוכה דכ"ב ב' גבי העושה סוכתו בראש האילן כשרה ואין עולין לה ביו"ט פרש"י כשרה אם עבר ועלה וקשה למ"ד אי עביד לא מהני אף באסור דרבנן אך לפמ"ש דזהו דווקא למ"ד אסור דרבנן לא חשוב ראוי מדאוריית' אבל למ"ד דחשוב ראוי מדאורייתא אזי באסור דרבנן אי עביד מהני והנה שם נקיט ג"כ ע"ג גמל וקאמר בגמרא דר"מ הוא דס"ל מדאורייתא חזי לשבעה רק דרבנן גזרו אלמא דס"ל אסור דרבנן חשוב ראוי מדאורייתא וא"כ לדידיה באסור דרבנן אי עביד מהני ושפיר כ' רש"י דיצא ידי חובת סוכה בעבר ועלה מיהו בל"ז ישבתי שם בגליון ש"ס שלי דשם אי עביד מהני דלא גרע מאלו נעשה מאליו כגון בישב שם מבע"י וכמ"ש לעיל אות י"א גבי צרם אוזן בכור ובזה ישבתי ג"כ הך דסוכה דף י"א ב' גבי ענבי הדס בעבר ומיעטן ביו"ט דמכשרי חכמים וקשה ג"כ למ"ד אי עביד לא מהני אף באסור דרבנן לפסול אך הטעם ג"כ דלא גרע מאלו נשרו מאיליהן הענבים וכמו בצרם אוזן בכור הנ"ל ודוק:

## יח

**הרב** במש"ל בה' מלוה חילק דכי אמרינן לא מהני דוקא היכא שקיום הדבר הוא האסור וא"א להתקיים אלא באסור כגון בתמורה אבל ברבית כיון שזה מחזיר לו הרבית ליכא אסורא בקיום המקח שהמקח אינו אסור מצד עצמו עכ"ד וקרובי' דבריו לדברי הסמ"ע והש"ך שכתבתי באות י"ג ויש לחלק קצת ביניהם ודוק:

## יט

**ר"ע** י"ל דס"ל לא מהני בחדושי הארכתי בפסחים נ"ט ב' דמקשה שם אקרא דלא ילין לבוקר חג הפסח הא כל הלילה ילין הא כתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול ביו"ט ובתוס' מביא שם בירושלמי תי' שמרהו שלא ילין ועוד תי' בירושלמי בעבר והקריב ונ"ל

דב' התירוצים צריכין דבתי' אם עבר והקריב קשה תינח למ"ד עביד מהני אבל למ"ד לא מהני א"כ הקרבן פסול (הן אמת לפמ"ש באות י"ב בשם שער המלך וכן לפמ"ש באות י"ג בשם הט"ז וש"ך לק"מ אך התוס' לא ס"ל הכין כמ"ש בחדושי) וכן בתירוץ הב' שמרהו שלא ילין עד הבוקר ור"ל דאין הכוונה שלא יקטירו בבוקר דאז הדיוק דבלילה יכול להקטירו ובאמת גם בלילה אינו יכול להקטירו רק כוונת הכתוב שמרהו שיקטירו מבע"י שאם לא יקטירו מבע"י יצטרך ללין עד הבוקר דלא יוכל לשורפו בלילה דאין שורפין קדשים בלילה וקשה דהא בבוקר ג"כ לא יוכל לשורפו דהוא יו"ט ואין שורפין קדשים ביו"ט והתינח למ"ד בוקר בוקר שני בפסחים ק"ך ב' אבל לרבי אלעזר בן עזריה דס"ל מאי בוקר בוקר ראשון קשה ולפי זה צ"ל ב' התי' למאן דאמר בוקר בוקר שני י"ל התי' שמרהו שלא ילין ולמ"ד בוקר בוקר ראשון צ"ל בעבר והקטירו וצ"ל דס"ל אי עביד מהני והנה ר"ע ס"ל בפסחים שם בוקר שני וא"כ לדידיה י"ל תי' שמרהו וי"ל דס"ל אי עביד לא מהני. אבל:

### כ

**ראב"ע** דס"ל שם בוקר בוקר ראשון וא"כ אין יכול לומר תי' שמריהו שלא ילין וצ"ל התי' בעבר והקריב ומוכח דס"ל אי עביד מהני אך י"ל דמשני כדמשני בפסחים נ"ט ב' בי"ד שחל בשבת אך הירושלמי סותר תי' של הגמ' דחג כתיב ואין החגיגה דוח' שבת:

### כא

**נקטינן** ממש"ל באות כ' כ"א דמאן דס"ל אכילת פסח עד חצות ס"ל דאי עביד מהני כדאיתא בפסחים דמאן דס"ל עד חצות ס"ל בוקר ראשון אך כבר כתבתי באות הקדום דזהו דוקא להירושלמי אבל לגמ' דידן אין ראיה אבל לירושלמי י"ל כן ומאן דסבירא ליה אכילת פסח כל הלילה י"ל אי עביד לא מהני:

### כב

**רב** כהנא בפסחים ע"ב א' משמני דס"ל בוקר בוקר שני דבעי ראשית לגלויי דבוקר בוקר ראשון הא אי לא כ' ראשית ה"א בוקר שני כדאי' התם א"כ י"ל דס"ל לא מהני וכמש"ל אות כ' כ"א:

### כג

**רבי** יוחנן ור' אלעזר דאמרינן אליבייהו ביבמות כ"א א' באלמנה מן הנשואין כ"ע לא פטרה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה והקשיתי שם בגליון ש"ס שלי דהא ר"י גופא ס"ל בפסחים ע"ב ב' יבמתו נדה בעיל פטור משום דקעביד מצוה ומינה למד הרא"ש בפ"ק דיבמות סימן א' דבעל יבמה נדה קנה אותה ואמאי הא אין עשה דוחה ל"ת שיש בה

כרת וחלקתי באמת ניהו דעביד אסורא מ"מ סוף סוף עביד מעשה היבום רק דהתם הטעם משום דכל מילתא דא"ר לא תעביד אעל"מ אבל בנדה כיון דגוף המעשה יכול להיות בהיתר רק שהזמן גורם שהוא עת נדתה ודמי לטבח בשבת וכמש"ל אות י"ג בשם הסמ"ע והש"ך משא"כ באלמנה מן הנשואין לכה"ג א"א לעשות המעשה בלי איסור ועכ"פ מוכח מהכא דע"כ טעמייהו דר"י ור"א משום דס"ל אי עביד לא מהני:

### כד

**ר'** יהושע דס"ל אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד משמע דס"ל אי עביד מהני דאל"כ אין קדושין תופסין באלמנה לכה"ג ע' תוספות כתובות כ"ט ב' ד"ה חלולין עכ"ד ע"ש אך י"ל דבאמת ס"ל לא מהני וס"ל דאין קדושין תופסין באלמנה לכה"ג:

## כל העומד לזרוק כזרוק דמי וכל העומד לפדות כפדוי דמי

### א

**ר"ש** ס"ל כל העומד לזרוק כזרוק דמי וכל העומד לפדות כפדוי דמי ב"ק ע"ו ב' שבועות י"ח ב' מנחות ק"ב והכין ס"ל לר' יוחנן בב"ק דר"ש ס"ל כל העומד לזרוק כזרוק דמי אבל לר' אושעי' כ' התוס' שם בד"ה כל העומד דס"ל לר"ש כל העומד לזרוק כזרוק כל העומד לפדות כפדוי ייע"ש אך לאידך שנוייא ס"ל גם לר' אושעיא כל העומד ובחולין פ' השמיטו הך תי' דר' אושעיא לא ס"ל כל העומד וכ' בפשיטות דר"א ס"ל ג"כ כל העומד לר"ש מיהו רב אשי במנחות ק"ב א' ס"ל לחלק דלר"ש ס"ל כל העומד לפדות דפדי' אינו מחוסר מעשה דדבורא בעלמא הוא אבל כל העומד לזרוק לית ליה דזריקה מחוסר מעשה וע"ש בתוס' ד"ה דאי בעי דדעתם דהיכא דזרוק לבסוף מודה רב אשי דאמרינן דמעקר' כזרוק דמי לענין דלחשוב שחיטה ראוי וע' בצ"ק שם דדעתו דרב אשי ס"ל ג"כ כל העומד לזרוק כזרוק דמי ושאני התם דפיגל בזריקה ועקר הזריק' מהכשירו וכעין שכ' התוס' בפסחים י"ג ב' ד"ה כל העומד:

### ב

**אף** דנשפך הדם ולא נזרק כלל בסוף מ"מ אמרינן כזרוק דמי אמנם ענין זה מצינו בב' מקומות בב"ק ע"ו לענין שחיטה ראוי דחשיב שחיט' ראוי אף שנשפך הדם לבסוף מ"מ בשעת שחיטה היה הדם עומד לזרוק וכזרוק דמי והוי שחיטה ראוי וכן בפסחים די"ג ב' מצינו זה לענין דחשיב כזורק שעי"ז יחול עליו קדושת הגוף ופירש"י שם אבל לאשתרויי באכילה לא מישתרי עד דזרוק ואיכא למידק דבהמנחות והנכסים דף ק"ב א' אמרינן דפיגל בזריקה מטמא טומאת אוכלין דקודם הזריקה היתה מותרת באכילה דכל העומד

לזרוק כזרוק דמי וכן אמרינן שם ובמרובה ע"ו ובפרק או"ב פרה מטמאה טומאת אוכלין מטעם דכל העומד לפדות אך הענין דשם לא בעינן שיהיה מותר באכילה ממש דפשיטא דקודם זריקה לא משתרי בשר באכילה דקרא כתיב ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל רק דחשיב אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים לענין שיקבל טומאת אוכלין דחזינין ליה כאלו נזרק לענין זה דלחשיב אוכל נקטינין מהא דהא דאמרינין כזרוק דמי אינו כזורק ממש לענין היתר אכילה רק לענין ראויות דלחשיב שחיטה ראוי וכן דלחשוב אוכל וכן לחול עליו קדושת הגוף כאלו נזרק דלענין איכות וראויות חשיב כזרוק וע' לקמן אות זיי"ן:

**ג**

**לא** אמרינן כזרוק דמי רק אם נתקבל כבר הדם בכלי לזרוק כן משמע בפסחים י"ג ב' וכ"כ התוס' חולין פ' ובמרובה ע"ו אברא דמסוגיא דמרובה שם מבואר בהיפוך דחשוב שחיטה ראוי מטעם כל העומד לזרוק אף דלא נתקבל עדיין הדם ונראה דמחלוקת אמוראים נינהו אליבא דר"ש ר"י בב"ק שם ס"ל דאף בלא נתקבל חשוב כזרוק ור' אושעיא ס"ל דוקא בנתקבל כמ"ש התוס' שם ד"ה כל העומד ותמהני על שלא תי' כן בחולין פ' על ר"א ייע"ש ואפשר דר"ל דמוקי בב"ק בשוחט בעלי מומין ולא מוקי כר"י הוא מטעם דס"ל דל"א כזרוק רק בנתקבל בכוס:

**ד**

**לא** אמרינן כזרוק דמי רק היכא דמצוה לזרוק והיכא דמצוה לפדות אמרינין כפדוי דמי אבל היכא דאין מצוה מכ"ש היכא דאסור לזרוק ל"א כזרוק דמי הכי איתא במנחות ק"א ובכריתות כ"ד מיהו רבא בכריתות שם משמע דס"ל דאפי' באין עומד ליזרק כזרוק דמי ייע"ש ואפשר דהדר ביה והנה התוס' בב"ק ע"ו ב' ד"ה והלא זריקה כ' כן דל"א כזרוק רק היכא דמצוה לזרוק ותמיהא מאוד שבאותו עמוד בד"ה כל העומד הקשו על ר"א דחולין פ' דס"ל שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראוי והלא כל העומד ליזרוק כזרוק ומאי קושי' הא כ' בעצמם דבאו"ב ל"א כל העומד לזרוק כיון דאין מצוה לזרוק ואדרבא אסור לזרוק אך לפי האמת לק"מ דע"כ לא כ' דבאו"ב ל"א כזרוק דמי הואיל ואין מצוה לזרוק רק על שחיטת הב' דמחוסר זמן הוא אבל ר' אושעיא דקאי אשחיטת הראשונה ואמר דכל הקדשים דשחיטה שאינה ראוי הוא דלא משתרי בשר קודם זריקה וכאן הקשו שפיר לימא כל העומד לזרוק דהא מצוה לזרוק והנה מדברי התוס' בחולין פ' ע"ב ד"ה דכמה נראה שמחלקים היכא דמצוה לזרוק אמרינין כזרוק אפי' לא נזרק הדם לבסוף כגון שנשפך והיכא דאין מצוה לזרוק כגון באו"ב דאסור לזרוק היכא שנזרק לבסוף

אמרינין דהוי שחיטה ראוי מתחלה דכזרוק דמי משעת שחיטה אבל כשלא נזרק לבסוף ל"א כזרוק כיון שאינו עומד לזרוק כן מבואר למעיין שם בדבריהם שכ' דבמסקנא הוי שחיטת קדשים ראוי דכזרוק דמי כו' ואע"ג דבמרובה אמרינין דשחיטה ראוי היא אפי' בנשפך הכא דמחוסר זמן ואסור לזרוק לא הוי כזרוק עכ"ד וקשה דא"כ אף בנזרק לבסוף מ"מ שחיטה שאינה ראוי הוא דבשעת שחיטה לא הוי כזרוק וא"ל דס"ל כמ"ש שם במרובה ד"ה והלא דנזרק לבסוף שחיטה ראוי הוא בלא טעם כל העומד לזרוק ייע"ש ז"א דהא כ' מתחילה דבמסקנא דהכא הוי שחיטת קדשים ראוי דכזרוק דמי משמע דמטעם כזרוק הוא ראוי דנזרק לבסוף אי לאו דכזרוק דמי בשעת שחיטה לא הוי שחיטה ראוי וא"ל דכוונתם דאפי' בנשפך הוי ראוי מטעם כזרוק דמי דז"א דזה לא נשמע ממסקנא מידי דאינו מבואר שם שום רמז דאיירי בנשפך דם שחיט' הראשונה וע"כ דס"ל דאפי' כשנזרק לבסוף צריכינין לטעם דכזרוק דמי וכן מבואר בדבריהם במנחות ק"ב ד"ה דאי בעי דאפי' בנזרק בסוף בעי' לטעם דכזרוק דמי ייע"ש ודלא כדבריהם בב"ק שם ואם כן מבואר דכוונתם בחולין דאף היכא דאסור לזרוק כגון באו"ב היכא דזרוק לבסוף אמרינין כזרוק דמי וחשוב שחיטה ראוי רק דהבדל הוא דהיכא דמצוה לזרוק אמרינין כזרוק אפי' נשפך הדם כיון דעומד לזרוק מצד המצוה כזרוק דמי אבל היכא דאסור לזרוק אי זרק הוברר דמעיקרא עמד לזרוק וכזרוק דמי וכדאמרינין בחולין י"ד ובביצה ד' נשחטה הוברר דלאכילה עומדת אבל בלא זרק לבסוף אין כאן עומד לזרוק כלל כיון דמצד המצוה אינו עומד ליזדק ומדברי הרשב"א בחדושי חולין היטב בדבריו יתבאר לו דס"ל ג"כ כשיטת התוס' בב"ק דהיכא דזרק לבסוף לא צריכין לטעם דכזרוק דמי והנה היה אפשר לפרש גם דברי התוס' חולין כן ומ"ש מתחלה דשחיטת קדשים הוי ראוי מטעם דכזרוק דמי היינו בנשפך ומה שהקשיתי דבמסקנא לא נשמע מידי אנשפך דלא מיירי כלל בנשפך וי"ל דמצד הסברא בל"ז אמרינין דאפי' בנשפך כזרוק דמי וכדאמרינין בב"ק ע"ו ובפסחים י"ג רק דלענין שחיטה ראוי י"ל ניהו דכזרוק דמי מ"מ כיון דע"י שחיטה גרידא לא משתרי בשר ל"ח שחיטה ראוי וכמ"ש שם לעיל בדבריהם וזה מוכח שפיר ממסקנא דלא אמרינין כן דא"כ אפי' בנזרק הדם לבסוף מ"מ כיון דאין שחיטה גרידא מתרת נמי דלאו ראוי הוא וע"כ דאף שההיתר אינו בא מצד שחיטה לבד מ"מ חשוב שחיטה ראוי רק דהכא ל"א כזרוק הואיל ואינו עומד לזרוק דאסור לזרוק לכך בעי' שיזרק לבסוף אבל בקדשים דאמרי' כזרוק דמי אף בנשפך הדם חשוב שחיט' ראוי וא"כ שפיר מוכח ממסקנא דחשוב שחיט' ראוי בקדשים אף בנשפך כיון דכזרוק דמי ואי משום שאין ההיתר מצד שחיט' לבד מ"מ חשיב ראוי דאל"כ היכ' קא' דבנזרק לבסוף

חשיב ראוי הא אין היתר משום שחיטה לבד רק משום זריקה והיה נ"ל להביא ראיה לשיטה זו דהיכא דנעש' הדבר לבסוף אגלאי מלתא למפרע דמעיקר' כאלו נעש' מהא דאמרי' בלולב ואתרוג של אשרה דפסולין כיון דלשריפה קאי כתותי מכתת שעורייהו והכי קיימ"ל כמ"ש הר"מ בפ"ח מה' לולב ובש"ע סימן תרמ"ט וקשה דזהו דוקא לר"ש דס"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי אבל לרבנן לא ס"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי כדמוכח במנחות ק"ג ב' א"ל ר"א ור"כ לר"ש דס"ל כל העומד לזרוק כזרוק כל העומד לשרוף כשרוף דמי וא"כ קשה למה יפסל לדידן דלא קי"ל כר"ש אלא ע"כ דדבר שבודאי נעשה לבסוף וא"א לחדול מזה מעיקרא חשוב כאלו כבר נעשה אפי' לרבנן ובזה יובן במה שמחלקים התוס' בחולין פ"ט ובסוכה בין ע"א של ישר לשל עכו"ם דשל עכו"ם אין ברור שישרף דהא אית לה תקנתא בבטול משא"כ של ישראל כיון דבודאי ישרף חשוב מתחלה לשרוף אף לרבנן איברא דמהך דמנחות ק"ב ב' הנ"ל משמע דאף בכה"ג דוקא לר"ש כשרוף דמי וי"ל דנקיט קושייתו דלדידיה מוכח כן בהדי' כיון דס"ל כזרוק ה"ה כשרוף (ואע"ג דר"א קאמר התם להאי קושי' ור"א ס"ל דאף לר"ש ל"א כזרוק ע' רש"י שם ובצ"ק דהקושיא לס"ד דר"י כר"ש ס"ל ובל"ז י"ל דהיכא דנזרק לבסוף מודה ר"א דכזרוק דמי כמ"ש התוספות ומוכח כן מהך דמרובה דאל"כ שחיטה שא"ר הוא) אבל לרבנן לא מצי להקשות די"ל דלדידהו אף דבודאי ישרף לאו כשרוף ולא מצי להקשות אבל לפי האמת אף לרבנן היכא דודאי ישרף אמרי' מעיקרא כשרוף אך מכ"ז אין ראיה לשיטת התוס' בב"ק דלא צריכין כלל לומר כזרוק דמי היכא שנזרק לבסוף דבאמת צריכין לומר כזרוק דמי רק דבכה"ג אפי' רבנן מודו ובאמת לא דמי להך דהכא ודאי ישרף אבל התם אין ודאי דיזרק אף דחובה לזרוק כמו הכא דחוב לשרוף מ"מ התם אימר יפסל הדם ביוצא או בשקיעת החמה או יארע פסול אחר בזבח משא"כ הכא דלא סגי דלא שריף ליה:

## ה

**היכא** שעקר הזריקה מלשמן וזרק שלא לשם זבח זה גרע מנשפך הדם ובכה"ג לא אמרי' כזרוק דמי אפי' לר"ש דמתיר בנשפך מטעם דכזרוק דמי אבל בזרק שלא לשמו מודה וכן היכא דפיגל בזריקה ל"א כזרוק דגרע מנשפך מיהו דוקא לגבי דברים המתקדשים עם הזבח כגון לחמי תודה שמתקדשים ע"י שחיטת התודה וזריקתו בנשפך אמרי' כזרוק דמי ונתקדש הלחם קד"ה אבל בזרקו שלא לשמו לא אמרי' כזרוק דמי (עיין תוס' מנחות מ"ז א' ד"ה עד שלא חלקו ודעתם שם לחלק בין שלא לשמה לפיגול דשלא לשמה גרע ועוד תי' שם דאף בשלא לשמה ס"ל כזרוק ייע"ש ועמ"ש שם בגליון באורך) ולא נתקדש

הלחם אמנם לגבי גופיה דזבח חשוב כזרוק אף דפיגל בזריקה או זרק שלא לשמה כ"כ התוס' בפסחים י"ג ב' ד"ה כל העומד והנה לולא דבריהם היה אפשר לחלק בענין אחר דהנה עיקר הוכחת התוס' לחלק בין זבח גופה לדבריהם המתקדשים עם הזבח דקשיא להו מהך דכבשי עצרת בזרק דמן שלא לשמן דלא נתקדשו הלחם לראב"ש ואע"ג דס"ל כזרוק דמי ובפיגול בזריקה אמרינן במנחות ק"ב דמטמא טומאת אוכלין הואיל והיה לו שעת הכושר קודם זריקה דכל העומד לזרוק כזרוק דמי ומכח קושי' זו חלקו בין זבח גופיה לדברים המתקדשים עם הזבח ובאמת אין שום טעם וסברא לחלק ביניהם ולולא דבריהם נראה לענ"ד לחלק דלענין טומאת אוכלין דלחשוב שעת הכושר שפיר אמרינן דעכ"פ קודם שזרק היה לו שעת הכושר דהיה עומד לזרוק אז וכזרוק דמי והיה עליו תורת אוכל ונחתא עליו טומאת אוכלין ואז לא פקעה אף לבסוף כשפיגל בזריקה ותו אין ראוי לטמא טומאת אוכלין מ"מ כיון דכבר נחתא עלייהו תורת טומאה תו לא פקעה משא"כ לענין קדושת הזבח א"א לומר דקודם הזריקה והואיל וכזרוק דמי חשוב לגמרי כזרוק דא"כ להכשר הבשר באכילה קודם זריקה ועמש"ל אות ב' וע"כ דלא נחתא לגמרי קדושת הגוף עליה למיחשב כזרוק ממש וניהו דבנשפך הדם כיון דלא עקרו בידים במזיד בזריקה אמרי' כזרוק דמי לענין קדושת, הגוף אבל בעקרו בידים שזרק שלא לשמה או שפיגל בזריקה אגלאי מלתא דלא הוי כזרוק כיון דאף אחר שחיטה דאמרינן ביה כזרוק דמי לא נגמר קדושתו לגמרי ומתלי תלי וקאי ומצפה על הזריקה משא"כ לענין טומאת אוכלין קודם זריקה נחתא ליה טומאת אוכלין לגמרי דחשוב אוכל הואיל ואי בעי זרוק מצי זרוק כדאמרי' התם והאיך נפקע ממנה הואיל ופיגל בזריקה כיון דאית ליה לר"ש אף דעכשיו אינו אוכל הואיל והיה לה שעת הכושר מטמא טומאת אוכלין ועוד נ"ל לחלק דהנה בהך דעומד לזרוק כזרוק דמי י"ל ב' פנים הא' מטעם כיון דבידו לזרוק חשוב כזרוק כבר דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי וי"ל עוד דדבר שסופו להעשות בודאי חשוב כאלו כבר נעשה וכעין שאמרו דלילה לאו מחוסר זמן ובטבול יום דלאו מחוסר מעשה הוא דשמשא ממילא ערב' ור"ש מוסיף אפילו דתלי במעשה כיון דהמעשה עומד להעשות חשוב כבר נעשה וההבדל בין ב' הפנים אלו היכ' דפיגול בזריקה הנה לפן הא' הואיל ובידו לאו מחוסר מעשה הוא חשוב כזרוק דאין אנו צריכין להמשך אחר גמר המעשה שבודאי יעשה רק דעכשיו הוא כזרוק הואיל ואי בעי זרוק ואף אם נפגל בסוף אבל אם נאמר בפן הב' הואיל שסופו להעשות חשבינן ליה כאלו כבר עשוי א"כ אנו מצפין על סוף המעשה והיכ' שנשפך א"כ מסופו אין כאן עקירה על תחלתו די"ל אלו היה כאן היה נזרק אבל היכא שפיגל בזריקה א"כ סוף המעשה תבר' על תחלתו ואגלאי מלתא למפרע דלא היה

עומד לזרוק כלל והוכיח סופו על תחלתו וכיון דכל חילי' דתחלתו דמחשבינן ליה כזרוק משום דסופו לזרוק והרי סופו עוקר זה ומוכיח דלאו כזרוק הוא משא"כ בנשפך דאין כאן עקירה ועוד דבפיגול אמרינן דמתחלה היה דעתו כן והוכיח סופו על תחלתו כדאמרינן בשחט סתם ואח"כ חשב לזרוק לע"ז דהוכיח סופו על תחלתו משא"כ בנשפך וכ"ז אי טעם ההכשר הואיל וסופו לבא לכלל זריקה כזרק מעכשיו דמי אבל אי טעם ההכשר הואיל דבידו לזרוק כזרוק ממש דמי מה יתן ומה יוסיף מה שיפגל אח"כ כיון דחשבינן ליה כאלו כבר זרוק והנה לענין הכשר טומאת אוכלין בלשון זה שייך לומר הפן הא' דחשוב אוכל אף שאינו ראוי כלל לאכילה הואיל ואי בעי זרוק ובהדי' אמרינן במנחות שם לענין הכשר טומאת אוכלין בלשון זה הואיל ואי בעי זרוק בכל הסוגיא ובכל דוכתא דמייתי ההוא דר"ש דכל העומד לזרוק לא נקיט אי בעי זרוק אך הטעם כמ"ש דלענין הכשר טומאת אוכלין חשוב אוכל הואיל ואי בעי זרוק ליה וכעין דאמרינן פסחים מ"ו ב' הואיל ואי בעי מתשיל וכן בדמאי דחשוב אוכל לענין זימון ולענין טלטול שבת ולענין ערוב ולענין מצה הואיל ומפקיר נכסי' וחזי ליה ולכך אף דלבסוף פיגל בזריקה מה בכך מ"מ הואיל ומתחלה היה יכול לזרקו כזרוק דמי וחשוב אוכל משא"כ לענין קדושת הזבח א"ל הואיל ובידו לזרוק נתקדש כאלו זרק דהא התורה תלאה הקדושה בזריקה דוקא וקודם לזה לא נחת' קדושה עליה ומה בכך שבידו זרוק כיון שאינו זורק אדרבא מגרע גרע דבאמורין היכא שנטמאו נאבדו משתרי הכהנים בבשר והיכא דאיתניהו כמה דלא נקטרו אסורים לאכול הבשר ול"א הואיל ובידו להקטיר דגזה"כ כך הוא שאכילתם תלוי בהקטרת אימורים היכא דאיתניהו וה"ה לקדושת הגוף בזריקה ע"כ דאין להכשיר מטעם הואיל ובידו דכיון דהתורה תלאה בזריקה לא מתקדש עד דזרוק רק דאמרינן כפן הב' הואיל וסופו לזרוק חשיב כזרוק מעכשיו א"כ בתר סופו אזלינן והיכא דפיגל בסו' אגלאי מלתא למפרע דלאו כזרוק הוא והבן הדברים כי עמוקים הם ועיקר הדבר דמטעם דבידו לזרוק לא צריכין כלל לזריקה רק הואיל ובידו וזה שייך לענין שיווי אוכל דאף דאינו זורק הואיל ובידו לזרוק חזי השתא נמי חזי (וא"צ לומר כלל דכזרוק דמי דאף דלאו כזרוק ממש דמי מ"מ חשוב אוכל הואיל וראוי לזרוק ובידו לזרוק ויש להקשות לדברינו מנ"ל דטעמא דר"ש דכל העומד לזרוק כזרוק ועומד לפדות כפדוי כיון דלא שמעי' ליה אלא בפרה דאמר דמטמאה טומאת אוכלין הואיל ואי בעי פדי לה ואימא מטעם הואיל ואי בעי פדי לה וכדס"ל לר"א לענין בל יראה דחשוב כשלו הואיל ואי בעי מתשיל מנ"ל דמטעם דכל העומד לפדות כפדוי דמי ונ"מ דלענין קדושת הגוף דלא שייך הסברא הואיל ובידו לזרוק כמו שכתבתי בפנים י"ל דלא ס"ל כזרוק הואיל ועומד

לזרוק וכן לענין שחיטה ראוי דל"ש הואיל ובידו רק מטעם דכזרוק דמי וע"ק לי דאם נאמר מטעם דהואיל ובידו לזרוק א"כ אף היכ' דאין מצוה לזרוק נאמר כן וכדס"ל לר"א דחשוב כשלו הואיל ואי בעי מתשיל ואף דליכא מצוה לאתשול וכן הך דדמאי דחשוב אוכל ראוי לו הואיל ואי בעי מפקיר לנכסיה ואפשר לחלק דל"ד להואיל ואי בעי מפקיר דהתם אין החסרון מצד הדמאי דדמאי מצד עצמו אוכל ראוי שהרי ראוי לכך הואיל ואי בעי מפקיר נכסי וחזי ליה כיון שאין החסרון מצד הדמאי עצמו אבל דבר שחסרון הוא מצד עצמו ל"א הואיל כגון דקודם זריקה מצד עצמו אינו ראוי לאכילה ל"א הואיל ומהך דהואיל ואי בעי מתשיל י"ל כיון דהדבר מצד עצמו שלו הוא רק ע"י אמירת פיו אסר לי עליה הפה שאסר הוא הפה שהתיר אבל היכא דהדבר מצד עצמו אינו ראוי י"ל דל"א הואיל והנה בהך דהואיל צריך ג"כ לתת לב דהנה הש"ס מדמה הך הואיל דאי בעי מתשיל להואיל ומקלעי אורחי' ולפמ"ש לא דמי דהכא הטעם מטעם שמצד עצמו הוא שלו רק על ידי אמירתו משא"כ באופה מיו"ט לחול וצ"ל דהתם ג"כ המלאכה מצד עצמו מותרת דמלאכת אוכל נפש ביו"ט מותר רק מטעם דכבר אכל ולא חזי ליה אם כן האיסור מצידו ולא מצד המלאכה גופא אמרינן הואיל ומקלעי ובזה יתישב קושי' התוס' שהקשה דאם נאמר הואיל א"כ בטלת מלאכת שבת הואיל וחזי לחולה שיש בה סכנה ולפמ"ש ל"ק מידי כיון דבשבת המלאכה מצד עצמה אסור ל"א הואיל והא דמקשה שם מ"ב ב' בש"ס אחרישה לא לילקי הואיל וחזי לכיסוי דם צפור וע"ש בתוס' דלאו מטעם דחי' דעשה דוחה ל"ת פריך ייע"ש וא"כ כיון דהמלאכה מצד עצמה אסורה ל"א הואיל צ"ל דהש"ס לא ס"ל כדעת הירושלמי דמלאכת שקודם לישה דאורייתא אסור ביו"ט דא"כ המלאכה מצד עצמה אסור רק ס"ל כדעת הר"מ והר"י דמה"ת כל המלאכות אפי' דמחובר מותר רק דמדרבנן אסרוהו ולכך פריך שפיר כיון דהמלאכה מצד עצמה מותרת נימא הואיל) אבל קדושת הגוף כיון דהותרה תלתה הקדושה בזריקה ע"כ לא תוכל להכשיר רק מטעם דחשוב תחלתו כאלו זרוק. היוצא מזה די"ל דלענין הכשר טומאת אוכלין אמרינן טפי כזרוק דמי אף בפיגל בזריקה מה שאין כן לענין קדושת הגוף והנה התוס' בחולין פ' ע"ב ד"ה דכמה ג"כ כתב לחלק לר"א דלענין הכשר טומאת אוכלין חשוב ליה כזרוק ולא לענין שחיטה אלמא דנחתו לחלק דלענין טומאת אוכלין ראוי טפי לומר כזרוק דמי. איברא דהתם לא מטעמ' דכתיבנא נחתו לחלק רק כוונת' דלענין שחיטה ראוי אף דכזרוק דמי מ"מ כיון דאין השחיטה גרידא גורם ההכשר לא הוי שחיטה ראוי וכמ"ש לעיל אבל לענין אוכל מה לי אם השחיטה גורמת או הזריקה גורמת כיון דכזרוק דמי חשוב אוכל ודוק:

**1**

**הנה** כבר בארנו באות ד' דהיכא דוודאי יעשה הדבר בסוף וא"א בשום אופן להמלט מזה אמרינן כאלו כבר נעשה וכתבנו דאף לרבנן בכה"ג כאלו נעשה. איברא דמדברי רש"י במנחות ק"ב גבי א"ל לר"נ לא משמע כן דהא התם ודאי ישרף לבסוף ועמש"ל אות ד' די"ל דנקיט רב אשי הדבר המבורר דלר"ש ודאי כשרוף דמי ולכך קשה לרש"י דהא לר"ש ג"כ אינו ודאי דהא קאמר ר"א לעיל דגם לר"ש יש לחלק בין לפדות ולזרוק דמחוסר מעשה וה"ה לשרוף לשרוף וא"כ מנ"ל להקשות על ר"ש וע"ז כ' דלס"ד דר"י כר"ש ס"ל מוכח דר"ש ס"ל כל העומד לזרוק אבל לפי האמת י"ל לבתר דשני ר"א שם קושייתו דלפי האמת אפי' לרבנן בכה"ג כשרוף משום דבוודאי יעשה הדבר ובזה מיושב מה דכ' רש"י חולין סוף פ' כל הבשר דף פ"ט ב' כל העומד לשרוף כשרוף והא התם רב אשי קאמר ליה ולרש"י רב אשי לא ס"ל כל העומד לשרוף אפי' לר"ש במסקנא דל"א ר"י כר"ש ס"ל ולפמ"ש א"ש דע"כ לא כ' רש"י כן רק על קושיא דר"א מנ"ל להקשות לר"ש הא כיון דאיהו ס"ל לחלק בין לפדות ולזרוק א"כ גם לשרוף לית ליה ומנ"ל לומר דהיכ' דודאי יעשה לבסוף אית ליה כשרוף ולהקשות עי"ז מנ"ל להקשות אבל לבתר דמשני שם לפי האמת י"ל דהיכא דוודאי יעשה ס"ל כשרוף דמי אפי' לרבנן ודוק. איברא דק' לי מפסחים ל"ב האוכל תרומות חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש אא"ב לפי מדה משלם שפיר וק' כיון דעומד לשרוף ואסור בהנאה לאו דמים ולאו מידה איכא דכתותי מכתת שיעורא וכבר בארנו דמסוגיא דחולין פ"ט ב' וסוכה פ' לולב הגזול דל"א מבואר דלכ"ע בכה"ג דעומד בוודאי לבער מן העולם כמבוער דמי וכתותי מכתת שיעורא ומאי מדה איכא ונראה לחלק דוקא התם בשופר ולולב ואתרוג דחשבינן' רחמנא דבעי שיעור ובכה"ג דעומד לשרוף ניהו דמציאותו הוא בעולם ול"א כשרוף דמי מ"מ שופר פחות מכשיעור הוא ג"כ בעולם ועדיף מיניה דאין עומד לשרוף דאעפ"כ פסול כ"ש זה דאע"ג דיש לו שיעור מ"מ כיון דהתורה הקפידה על שיעור זה עבור איזה חשיבות ואיכות קדושה הבא ע"י חשיבות השיעור הלז הנה זה אף דבכמותו יש לו שיעור הלז מ"מ כיון דעומד לשרוף אין לו איכות וחשיבות השיעור הלז שיחול עלי' איכות קדושה המצוה הלז אשר לא תשרה כ"א בחשיבות שיעור הלזה אבל כאן דאמרינן לפי מדה אין כאן איכות וחשיבות רק כמות המדה וכיון דל"א כשרוף דמי הרי כמות המדה קיימת ולפ"ז אין ראיה מהך סוגיא דחולין פ"ט ב' דהיכא דעומד לשרוף בוודאי חשוב כשרוף דמי די"ל דשאני הכא דלאו מטעם דכשרוף דמי רק דבטל איכותו וחשיבתו כדכתיבנא ואדרבא מהך דפסחים ל"ב ראיה דל"א כשרוף דמי דאל"כ אף כמות המדה אין לו:

**ז**

**איברא** דנ"ל דאף לר"ש דס"ל כזרוק דמי דוקא לענין איכות אבל לא בכמות דלחשוב כזרוק ממש דא"כ לשתרי בשר באכילה וע"כ רק לענין איכות חשוב כזרוק ליקדש קדושת הגוף כמש"ל אות ב'. איבר' דצריכין אנו לחקור איזה דבר הוי הכמות ואיזה איכות ר"ל איזה דבר תלוי בכמות הזריקה ואיזה דבר תלוי באיכות דמנ"ל דאכילת הבשר תלוי בכמות הזריקה וקדושת הגוף תלי באיכות הזריקה אימא איפכא ונראה דאותו שכ' התורה בפירוש דהיינו ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל אין לנו לומר כזרוק דהרי עדיין לא נעשה הכמות ועצמות הזריקה וכיון דכ' בתורה בהדיא ישפך והדר תאכל ש"מ ושפך ממש והקפידה על הכמות הזריקה אמנם הא דאמרינן בפסחים י"ג דלענין מיחל קדושת הגוף אלחמי תודה חשוב כזרוק היינו כיון דלא מצינו קרא בהדיא דקדושת הגוף דלחמי תודה תלוי בזריקת התודה ואף דראב"ש במנחות מ"ז א' יליף מיעשה עד שיעשה כל עשיותיו מ"מ כבר כת' התוס' שם ד"ה ואית הואיל דתודה לא מצינן למילף משם כמ"ש בסמוך רק בגילוי מלתא בעלמ' מצד הסברא ייע"ש בדבריהם:

**ובזה** יש ליישב קושי' התוספת בפסחים ובמנחות שם דמ"ש בתודה בנשפך אמרינן כזרוק דמי ונתקדש הלחם ובשתי לחם ס"ל לראב"ש בזרוק שלא לשמן דלא נתקדש ול"א כזרוק דמי ולפמ"ש י"ל דבשתי לחם ילפינן מיעשה דנזיר ואע"ג דהוי למד מלמד מ"מ י"ל דראב"ש ס"ל הימנו וד"א למידין כר"ע בזבחים נ"ז א' וע"ש בתוס' מנחות מ"ז אבל בתודה דכתיב על זבח תודה שאין הלחם קדוש אלא בזביחה ומדאצטריך ליכתב זביחה ש"מ דלא הוקש לזה לנזיר ועיי"ש בתוס' שהקשו ל"ל קרא ועיי"ש מה שתירצו וסיימו ולראב"ש כיון דגלי קרא בנזיר כו' ה"ה בכולהו ויש ליישב קושייתם דתודה לאו מהיקש אתי ולכך ניכתב זבח לאורויי דלא נילף מהיקש דנזיר ואז נבעי זריקה ממש ול"א כזרוק לכך כ' זבח לדייק דשחיטה בעי ממש אבל זריקה דל"כ בקרא בהדיא לא בעינן ואמרינן דכזרוק דמי ואי לא הוי כ' זבח הוי ילפינן תרווייהו מהיקש והוי בעי' זריקה ממש ודוק ומיושב קושי' התוספות דהקשו שם ל"ל קרא דעל זבח עיי"ש וא"ל דע"כ נימא דזריקה לא מעכב כלל בתודה מדלא כ' זריקה רק זבח די"ל דהא כיון דגלי קרא בנזיר דשחיטה וזריקה מקדשים ממילא י"ל דהוא גילוי מלתא בכל דוכתא ולא נפלוג ביניהן כ"כ חלוקה רחוקה דהכא בעי' זריקה ממש והכא אפי' ראוי לא בעי ואי משום דכ' קרא י"ל דקרא אתי דלא נילף מהיקש ונבעי זריקה ממש ודו"ק. אך קשה כיון דתודה גופא לא ילפינן מנזיר למבעי זריקה ממש א"כ שתי לחם האיך ילפינן למד מלמד מדאיתקש לתודה לנזיר הא תודה גופא לא ילפינן מנזיר ועוד דאדרבה נילפו מתודה עצמה דלא בעי זריקה

ממש (וצ"ל כמ"ש התוס' דשלא לשמן גרע או כמ"ש במנחות כ"ז שם) ובנסכים שקדשו בכלי במנחות ע"ט א' דיליף שם מקרא זבח ונסכים ואמרינן שם לראב"ש כזרוק דמי וי"ל ג"כ כנ"ל כיון דזריקה לא כ' בהדיא וע"כ בגילוי מלתא ילפינן לה מנזיר וא"כ כיון דלא מפורש לא בעי זריקה ממש:

## ח

**נסתפקתי** אי אמרינין תרי כל העומד כגון בבהמת קדשים בחיי' אם נאמר כל העומד לישחט כשחוט דמי וכל העומד לזרוק כזרוק דמי והנה במנחות ק"ב דמפליג בין פיגל בשחיטה לפיגל בזריקה דבשחיטה אינה מטמא טומאת אוכלין דלא היה שעת הכושר אבל פיגל בזריקה היה לה שעת הכושר קודם זריקה דעומד לזרוק ומבואר דפיגל בשחיטה ל"א תרי כל העומד לישחט וכל העומד לזרוק וראיתי בתוספת חולין פ"א ב' ד"ה הואיל ובב"ק ע"ז שהקשו דקדשים מטמא מחיים דכל העומד לישחט כשחוט ותי' דאפי' נשחט ל"א כזרוק דמי עד שיתקבל בכוס וכ"ש כשעדיין לא נשחט עכ"ד ומפשיטו' דבריהם משמע דס"ל דאמרינין תרי כל העומד והנה בפסחים מ"ו ב' כ' לענין הואיל דתרי הואיל ל"א ויש לחלק בין הואיל לכל העומד דהואיל תלוי במעשיו ואי בעי פריק וכיוצא לכך די לנו שנחדש מעשה אחד ולומר כיון דאי בעי עביד הוי מעשה הוי כשלו אזי גם עכשיו כשלו ולא ב' מעשים אבל כל העומד דאינו מצד מעשיו רק מצד הואיל ודבר זה עומד לכך כאלו כבר הוא כך וא"כ מה לי חד ומה לי תרי כיון דאידי ואידי עומדת הוא לכך שעומדת לשחיטה ולזריקה ואנו יכולים לומר משני אלו חד כל העומד להכשיר אכילה כהכשר דמי משא"כ בהואיל דאינו עומד לכך רק שאנו תולין הדבר במעשיהו שאם היה רוצה י"ל באינו מחוסר אלא מעשה אחד אמרינין הואיל ולא בשני מעשי'. איברא דמהך דמנחות ק"ב דכתיבנא דמשמע דפיגל בשחיטה אינו מטמא טומאת אוכלין ול"א תרי הואיל דהטעם כמ"ש התוס' דאף בנשחט ל"א כזרוק רק אם נתקבל כ"ש בשלא נשחט אך דלפ"ז הו"ל לפלוגי בין נתקבל ללא נתקבל אך ז"א דבשחיטה ודאי עדיין לא נתקבל ופיגל בזריקה רגע קודם הזריקה כבר נתקבל הדם והוי חשוב כזרוק והי' לו שעת הכושר:

## ט

**נסתפקתי** היכא דאמרינין כל העומד אי יועיל הך כל העומד להוציאו מחזקת איסור כגון בדבר העומד לפדות דאמרינין דפדוי מי אמרינין כבר יצא מחזקת איסור הואיל דכפדוי דמי או נימא סוף סוף השתא עדיין לא פריק לה ובחזקת איסור הוא. ורציתי ליישב בזה קושי' התוס' ריש חולין על הל' א"י שכ' דנשים לא ישחטו והקשו מהך דר"פ כל

הפסולין דאמר דתני דיעבד משום טמא במוקדשין ול"א משום נשים ש"מ דנשים שוחטו' לכתחלה ונ"ל דהל' א"י מודו דרוב נשים שוחטו' יפה רק הואיל ודעתן קלה איכא עכ"פ מיעוט שמקלקלין ומתעלפות כמ"ש הדרישה ואמרינין סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע רובא וחזקה הוא חזקת שאינה זבוח ובשלמא בחולין ליכא למימר כל העומד לזבוח דבהמת חולין אינה עומדת לזביחה וגם אין מצוה בזביחה בחולין רק כשרוצה לאכול צריך לזבוח אבל הזביחה מצ"ע אינה מצוה והיכא דאינו מצוה לא סבירא ליה לר"ש כל העומד כמש"ל בשם התוספות אבל התם בקדשים קאי דמצוה לזבוח ומחויב לזבוח כיון דאקדשי' מחויב לזבחו וא"כ אמרי' כל העומד לזבוח כזבוח דמי וליכא חזקת אסור דשאינו זבוח ולכך ל"ח למיעוט נשים דמקלקלו' ונשים שוחטו' שם לכתחילה משא"כ בחולין צדקו דברי הל' א"י (וי"ל בפשיטות טפי לפמ"ש הר"ן סוף פ' לולב הגזול אע"ג דבדאורייתא אין נאמנות לקטן כדאמרי' כיון דבדיקת חמץ דרבנן כו' ה"מ בדבר דהוא בחזקת איסור אבל בדבר העומד בחזקת היתר נאמן עכ"ד ולפ"ז י"ל הטעם דהל' א"י דאין נאמנות לנשים הואיל ודעתן קלה ודוקא בדבר דאתחזק איסורא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת אבל בקדשים דאמרי' כזבוח דמי ואין כאן חזקת איסור נאמנות וכל זה אם נאמר דאי אמרי' כל העומד תו ליכא חזקת איסור אבל דבר זה לא ברירא לי די"ל דאף כזבוח דמי מ"מ סוף סוף עכשיו מהו אסור או מותר הוי אומר אסור ובחזקה זו אנו מעמידין אותה:

**ונראה** ליישב בזה סוגיא דזבחים דע"ד ב' גבי נתערבו בטריפה האי טריפה היכא דמי ר"ל אמר דנתערב בנפילה ר' ור' ירמיה כר"ל לא אמרי דס"ל הלכה א"צ בדיקה והקשו הכר"ו בסי' נ"ח וכן הגאון מהרי"ח בספר דגול מרבבה סימן ל"ב דלפי דעת הר"ן דהיכא דהכה בהמה על שדרה במקל דאית ביה קטרי או דשלים חוטרא אפלגא דגבה דחיישינין לפסיקות החוט וכ' דלא מהני הילוך ד' אמות והקשו דלדעת הר"ן לוקמי' הך מתניתין דזבחים באיעריב בבהמה שהכו אותה על גבה כה"ג ובכה"ג אינו מועיל הלכה ועמ"ש בגליון הש"ס שלי בזבחים שם ליישב זה ולפמ"ש יש ליישב בפשיטות דהנה באמת הך דחיישינין דזהו לפסיקות החוט הוא משום ספק דשכיח שהפסיק החוט ושכיח יותר לאיסור מלהיתר אמנם רוב פסוקי החוט אינן יכולים לילך וזו הואיל והולכת יש סברא שלא נפסק החוט והוי ספק השקול דמצד גוף הכאה שכיח יותר שיפסק החוט אמנם מצד שהולכת יש סברא יותר שלא נפסק החוט והוי ספק השקול אמנם כיון דאתיליד ריעותא מחיים ס"ל לר"ן דאזלינין לחומרא משום דבחייה בחזקת איסור שאינו זבוח

עומדת אמנם בקדשים לפמ"ש דלית ביה ח"א דאינו זבוח וא"כ הוא בחזקת היתר אזלינין מספיקא להקל וא"צ בדיקה בהלכה וא"כ מיושב קושיותם דהר"ן לא קאמר אלא בחולין אבל בקדשים כמו התם דליכא חזקת איסור מודו דהלכה א"צ בדיקה ומיושב קושייתם אך כבר כתבתי באות הקודם דבגוף הסברא לא ברירא לי שנ' דבקדשים ל"א בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת מטעם כל העומד לזבוח כזבוח דמי:

## אות ל לחי משום מחיצה או משום היכר

**א**

**רב** יהודה ס"ל לחי משום מחיצה עירובין דף י"ב ב':

**ב**

**רבה** ס"ל לחי משום מחיצה עירובין שם:

**ג**

**רבא** ס"ל לחי משום היכר שם:

**ד**

**אביי** ס"ל לחי משום מחיצה ולכך מכשיר בלחי העומד מאליו עירובין ט"ו א':

**ה**

**מאן** דס"ל קורה משום מחיצה כ"ש לחי דהוא משום מחיצה כ"כ התוס' בעירובין ט"ו א' ד"ה אביי לטעמיה ועיין בערך קורה משום מחיצה ותלמוד לכאן:

**ו**

**ר"ה** ס"ל כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לחי למבוי ומפורש בפרק ב' דסוכה דכ"ג הטעם משום דמחיצה העומדת ברוח אינה מחיצה לכאורה משמע דס"ל לחי משום מחיצה דאי משום היכר מה ענין מחיצה לכאן וי"ל דאף משום היכר האי היכרא הוא בזה שעושין כעין מחיצה ודבר שאינה ראוי למחיצה אינו היכר ג"כ ודוק:

**ז**

**רב** הונא כ' הריטב"א בחדושיו לעירובין דף ה' א' דמדאמר שם לחי הבולט מדופנו של מבוי ד' אמות נידון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו וכ' הריטב"א דלמ"ד לחי משום מחיצה מה איכפת לן מה דמשוך וסתים בפתח טפי וכ' דר"ה סבר לחי משום היכר ותימא דהא רב הונא ס"ל לחי העומד מאליו כשר וכמ"ש בע' לחי לקמן אות ד' ומאן דס"ל לחי העומד מאליו כשר ע"כ דס"ל לחי משום מחיצה כדאיתא בעירובין דט"ו וכמ"ש בע' לחי העומד מאליו אות ה':

**ח**
**למ"ד** לחי משום מחיצה אסור להשתמש בין לחיים כך דעת הרז"ה בפ"ק דעירובין אך הרא"ש שם סימן יו"ד סתר דבריו דאף דלחי משום מחיצה יש להתיר בין לחיים דאמרינן חודו החיצון יורד וסות':

## לחי העומד מאליו

**א**
**לחי** העומד מאליו היכא דלא סמכינין עליו מאתמול כ"ע לא פליגי (דלא הוי לחי כי פליגי היכא דסמכי' עליו מאתמול פליגי בה אביי ורבא:

**ב**
**אביי** ס"ל הוי לחי עירובין ט"ו א':

**ג**
**רבא** ס"ל לא הוי לחי שם:

**ד**
**רמב"ח** אר"ה גבי לחי הבולט מדופנו של מבוי דהעמד מאליו לא לשם לחי כפירש"י שם מבואר דס"ל לחי העומד מאליו הוי לחי גם בעירובין ט"ו א' בעובדא דדיקלא מבואר דס"ל לר"ה דהוי לחי:

**ה**
**הך** דלחי העומד מאליו תלוי בזה אי לחי משום מחיצה או משום היכר דאי לחי משום מחיצה מחיצה מאליו הוי מחיצה ואי לחי משום היכר לא מהני מאליו כ"ה בש"ס עירובין ט"ו א':

**ו**
**רב** משמע דס"ל דהוי לחי בדסמכי עליו מאתמול מדהשיב לר"ה בעירובין ט"ו א' דא"ל ר"ה ליסמך אדיקלא והשיב מי סמכינין עליו מאתמול אלמא דאי סמיך עליו מאתמול הוי לחי אף דעומד מאליו ייע"ש ואפשר דלטעמיה השיבו לדידי לחי העומד אפשר לאו לחי הוא כלל אלא אפילו לדידך דהוי לחי מי סמכינין עליה מאתמול אך משמעתין שם ומפירש"י משמע דגם רב ס"ל הוי לחי ייע"ש:

**ז**
**ר"ה** ס"ל לחי העומד מאליו כשר עירובין ט"ו א' שם ומבואר דס"ל אפי' בדלא סמיך עליי' מאתמול וע' מה שכתבתי לעיל באות ד':

# לאו שבכללות

## א

**אביי** ס"ל אין לוקין על לאו שבכללות פסחים מ"א ב"מ קט"ו וגירסת הרמב"ם הוא דאביי ס"ל לוקין על לאו שבכללות ע' בפ"ח מהק"פ ובפי"ח מה' סנהדרין:

## ב

**רבא** ס"ל לוקין שם וגי' הרמב"ם דרבא ס"ל אין לוקין על לאו שבכללות ואיתא בגמ' דפסחים שני דיעות איכא דאמרי תרתי הוא דלא לקי אבל חדא מיהא לקי ואיכא דאמרי אפי' חדא לא לקי משום דלא מייחד לאוי' כלאו דחסימה והרמב"ם פסק דחדא לקי כדי למעט במחלוקת (וע' ברמב"ן בספר המצות בהשגות שורש ט' שהאריך להשיג עליו ובס"ד נבאר בסמוך) והר"ש מקינון בספר כריתות כתב דגרסינן רבה ורבה הוא דסבירא ליה לוקין על לאו שבכללות:

## ג

**רבא** אמר ר' אלעזר ס"ל אין לוקין על לאו שבכללות סנהדרין ס"ג שם לפי המסקנא דקאמר על כולם אינו לוקה משום דהוי לאו שבכללות:

## ד

**ר'** אבין בר חייא ואי תימא ר' אבין בר כהנא ס"ל ג"כ אין לוקין על לאו שבכללות שם:

## ה

**ענין** לאו שבכללות פי' הר"מ בספר המצוות שורש ט' ובספר היד על סנהדרין פי"ח בב' פנים הא' כמו לאו דלא תאכלו על הדם שכולל הרבה אסורי' בלאו א' כגון שאסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה וסנהדרין שהורגין הנפש אסורין לאכול ואזהרה לבן סורר ומורה ושלא לאכול מבהמת קדשים קודם זריקת דם ושלא לאכול קודם התפלה הנה זהו מין א' מלאו שבכללות שכלל כמה אסורים בלאו א' המין השני שיבא לאו לאסור דברים רבים עטופים קצתם על קצתם וזה המין יחלק לב' חלקים קצת מהם ביארו בגמרא שלוקין על כל אחד ואחד בפני עצמו וקצת מהם מה שאמרו שאינו חייב אלא א' להיות' לאו שבכללות וחשוב נא ומבושל דכתיב אל תאכלו ממנו נא ומבושל שבו שני ענייניים בלאו א' וענף א' מהן על האחר ופליגי בזה אביי ורבא בפסחים והלכה כרבא דאמר אין לוקין על לאו שבכללות ואית דאמרי תרתי הוא דלא לקי אבל חדא לקי (ר"ל משום נא ומבושל דנחשב לחד לאו) וא"ר אפי' חדא לא לקי משום דלא מיחד לאווי כלאו דחסימה

ר"ל הואיל וכולל ב' אסורים בלאו א' אינו לוקה כלל ופסק הרמב"ם דחדא לקי ע"כ תורף דברי הר"מ בס' המצות ייע"ש שהאריך:

**ו**

**והרמב"ן** בהשגות השיג עליו ושורש ההשגה בקוצר הוא דס"ל דנא ומבושל הוא ב' לאוין פרטיים אף דנכללו בלאו א' כיון דכ"א מפורש בפ"ע וכבר נכללו בכלל א' ובפרטים יתירים מדכבר שמעי' מכ"א צלי אש ש"מ ללקות על כל א') ובזה לא פליגי אביי ורבא וכ"ע מודו דלוקה שתים באוכל נא ומבושל אך עיקר מחלוקתן דלאביי לוקה גם משום כ"א צלי אש ורבא ס"ל דכ"א צלי אש כלל מן הפרטים האלו דנא ומבושל ואין לוקין על הכלל רק על הפרטים ועל טעמו של רבא דס"ל לא לקי יש ב' דיעות א"ד תרתי הוא דלא לקי ר"ל דבאמת בעלמא לקינן על לאו דכיוצא בזה דכ"א צלי אש ולא מחשיב לאו שבכללות כיון שהכלל הוא מדברים שטעם איסורן שוה והשם הכולל אותם שאינם צלי אש רק הכא כיון דכבר לקה על הפרט דנא ומבושל אינו לוקה תרתי על הכלל ועל הפרט כיון דלא כתב ב' לאוין רק חד לא תאכלו וא"ד אפילו חדא לא לקי ר"ל בעלמא על לאו כללי כי הך דכ"א צלי אש אינו לוקה דלא מיחד לאו כלאו דחסימה ול"ד ללאו דלא תעשה כל מלאכה כשכולל כל המלאכה ואעפ"כ לא הוי לאו שבכללות דהתם מזכיר שם האיסור שהוא המלאכה וזה השם נחלק לפרטים רבים לל"ט מלאכות אבל לא תאכלו כ"א צלי אש לא הוזכר שם הנאסרים אבל כלל אותם במותר ולכך אינו לוקה עליו בעלמא אף חדא ר"ל היכא דלא בא עם הפרטים המפורשים רק בפ"ע ג"כ לא לקי עליו ע"כ תורף דבריו ובפרושיו בסוגי' דפסחים בקיצור והעולה מדבריו שענין לאו שבכללות נחלק לג' מינים:

**ז**

**המין** הראשון הוא לאו שכולל דברים רבים אין ענינים וטעם איסורם שוה כהך דלא תאכלו על הדם אבל היכא שכולל ענינים שאיסורן משם א' אע"פ שהם פרטים משונים מ"מ לא הוי לאו שבכללות כגון ל"ת כל מלאכה שכולל מלאכות משונות אעפ"כ לא מחשיב לאו שבכללות כיון שאיסורן משם אחד:

**ח**

**המין** השני לאו הפורט דברים רבים כגון לא יבא עמוני ומואבי כי כל שאור וכל דבש לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב באילו אינו לוקה אלא א' כיון שכולל אותן בלאו א':

**ט**

**המין** הג' הלאו שיש בו כלל ופרטים כגון הלאו שפורט נא ומבושל וכולל אל תאכלו כ"א צלי אש ולד"ה הפרטים יתירין ולוקין עכ"א וא' דכיון דכ' ל"ת כ"א צלי אש פרט נא ומבושל למה לי ש"מ ללקות פכ"א וא' מן הפרטים אך אם לוקין על הכלל דכ"א צלי אש בזה פליגי אביי ורבא וכמש"ל פירושו בהסוגיא באות וא"ו ייע"ש זהו תורף דבריו:

**י**

**הר"ש** מקינון בס' כריתות חלק לשון למודים אות כ"ט כתב לחלק בלאו שבכללות בין שאור ודבש דמנחות נ"ח דמיקרי לאו שבכללות ובין מעשר דגן ותירוש ויצהר דכריתות דף ד' וכ' דיש לחלק דשאור ודבש תרי שמהן נינהו וליכא שם הכולל לשניהם ובכה"ג ל"ח לאו שבכללות גמור ולוקין עליו אבל במעשר דגן ותירוש ויצהר כולם כלולים בשם מעשר וכן לחם קלי וכרמל כלולים בשם חדש:

## לעז אי חוששין לו

**א**

**ר"מ** ס"ל אין חוששין ללעז לעולא סנהדרין ח' א' וכן לרבא שם ולאביי שם עמוד ג' חוששין ללעז ופי' לעז פרש"י דלכך בעי מוציא ש"ר ב"ד כ"ג דחיישינן לכשיבא לב"ד יתברר הדבר ויבואו עדים והוי ד"נ לכך בעי כ"ג ור"ת פי' בע"א לעז הדיינין עיי"ש בד"ה מוציא:

**ב**

**ר"פ** ס"ל ג"כ דר"מ חיישׁ ללעז סנהדרין ד"ח ב' וכמו שפרש"י ועיי"ש:

**ג**

**דאביי** ור"פ דס"ל חוששין ללעז ודקאמרי דכ"ע סברי דחוששין ללעז והנה לפי' רש"י בלע"ז הוא דומה למ"ש רש"י בריש כתובות בתולה נישאת כו' שאם יהיה לו טענת בתולים ייע"ש כו' ופירש"י דמתוך כך יתברר הדבר ויבאו עדים והיינו להך חששא דלע"ז והנה לעולם דס"ל דר"מ לא חיישׁ ללעז א"כ קשה דהא סתם מתניתין ר"מ ומאי חיישׁ ר"מ התם ללעז שמתוך כך יתברר הדבר וראיתי בפ"י שהרגיש בזה וכ' דע"כ לא מתוקמא מתניתין כר"מ דלר"מ לא חיישינן ללעז כו' ודוחק לחלק דהתם הא דל"ח ללעז היינו ללעז דעדים והתראה זה דוחק כו' וע"ש דבריו הנה הוציא משנה זו מכלל סתם משניות דלא אתיא כר"מ ולענ"ד י"ל באמת אתיא כר"מ דהנה דהוכרח רש"י שם לפרש שמתוך כך יתברר הדבר שיבואו עדים ולא כ' כפשוטו דהוא נאמן לאוסרה עליו אך דק"ל קושי'

התוס' דבשאר נשים איכא ס"ס ולא מתסרי ואמאי תנשא ליום ד' לכך פי' רש"י משום שיתברר הדבר והנה הרשב"א כ' טעם דשרינין ספק ספיקא הוה מטעם רובא דספק הא' הוא מחצה על מחצה וספק הב' יש רובא להיתר וידוע דר"מ חייש למיעוטא (והנה טעם הב' של ס"ס משום דספק הראשון מותר מה"ת כדעת הר"מ והוי ס' הב' ספיקא דרבנן זה הטעם ג"כ ליתא לר"מ דר"מ ס"ל דבחתיכה א' מחייב אשם תלוי וא"כ ס"ל ספק מה"ת להחמיר כמש"ל בע' ספיקא דאו' אות ה') וא"כ לר"מ אף דלא חייש ללעז ממש שפיר תני בתולה נשאת ליום ד' שאם היה לו טענת בתולים ול"ק דאיכ' ס"ס ולא תיאסר דלדידיה ניהו דאיכא ס"ס אסור דחייש למיעוט אך רש"י מפרש המשנה לדידן כיון דרבי סתים המשנה כר"מ ש"מ דהכי הלכתא וכדפסק ר"י הלכה כסתם משנה וא"כ לדידן מאי איכפת לן בט"ב כיון דאיכא ס"ס ואנן לא חיישינין למיעוט לזה פי' רש"י דלדידן א"ש מטעם דקי"ל כרבנן דר"מ דח' ללעז ויתברר הדבר נמצא המשנה אתיא כר"מ ואף דר"מ לא חייש ללעז מ"מ חייש למיעוט ולא מהני ס"ס ולדידן דל"ח למיעוט מ"מ א"ש דחיישינין ללעז ודוק:

**ובזה** היה מקור לכאורה ליישב קושי' התוס' שם על רש"י דפי' מטעם שיתברר הדבר דהיאך קאמר בגמ' אף אנן נמי תנינא דהאומר פ"פ נאמן לאוסרה בתולה נישאת כו' מאי לאו דטעין פ"פ ולפירש"י מאי ראיה מייתי דנאמן לאוסרה דבאמת אינו נאמן רק שיתברר הדבר ע"י עדים ולפמ"ש א"ש דבאמת מתני' אתיא כר"מ ור"מ לא חייש ללעז א"כ אין הטעם משום שיתברר רק שהוא בעצמו נאמן לאוסרה לר' מאיר כמ"ש ושפיר מייתי ראיה:

**אך** באמת ז"א דהתם אביי קאמר אף אנן נמי תנינא ואביי מדויל ידיה משלם דלאביי ס"ל דכ"ע חוששין ללעז כמש"ל אות א' וא"כ אף לר"מ הטעם משום שיתברר הדבר ומאי ראיה מייתי ובחדושי כתובות שלי ישבנו קושי' התוס' על רש"י על נכון:

## ד

**רבא** לפי הגי' דילן בסנהדרין ח' א' ס"ל דאין חוששין ללעז דקאמר כ"ע אין חוששין ללעז אך מהרש"ל הגי' שם רבה וכן נראה דלקמן ע"ב אמר רבא אנא וארי שבחבור' תרגימנא ומשמע שס"ל כעולא ואע"ג דמצינו כמה פעמים תרגמה אביי אליב' דרבא מ"מ מדלא קאמר כן בהדיא משמע דס"ל כעולא נקטינן מינ' דלפי גי' מהרש"ל:

## ה

**דרבה** סבירא ליה אין חוששין ללעז מדקאמר כ"ע אין חוששין

**ו**
**ורבא** ס"ל חוששין ללעז אליבא דרבנן ומסתמא כרבנן ס"ל דהלכה כרבים רק אליבא דר"מ ס"ל דאין חוששין ללעז כעולא ייע"ש:

## לאו שאין בו מעשה

**א**
**רבי** יהודה סבירא ליה לאו שאין בו מעשה לוקין מבואר בפסחים ובתמורה ט' ובשבועות ובמכות ד"ג ע"ב ייע"ש:

**ב**
**ר'** יעקב ס"ל לאו שאין בו מעשה אין לוקין שם ואית דגרסי ר' עקיבא (ולפי דעת הערוך המקיים כלאים בכרם שמצאם זרועים והניחם שם משמע דל"ג רע"ק דר"ע ס"ל לוקה שם אך התוס' פירשן המקיים כלאים שעשה גדר משמע דהתוס' גרסי רע"ק וע' בתוס' מכות שם ד"ה הא לא קשיא דמשמע דגרסי ר' יעקב):

**ג**
**ר'** יוחנן ס"ל לאו שאין בו מעשה אין לוקין בפסחים ס"ג ב' ובשבועות ייע"ש:

**ד**
**ר"ל** ס"ל לוקין ייע"ש בפסחים (ובב"מ צ' ב' תוס' ד"ה ר"ל ודוק ובמכות דט"ו ובתמורה ד"ג:

**ה**
**ר'** אושעי' ס"ל לאו שאין בו מעשה אין לוקין כיון דס"ל עדים זוממין קנסא ב"ק ה' ליכא למיגמר ממוציא ש"ר ועדים זוממין ע' תוס' מכות דף ד' ד"ה הל ק דהוכיחו דר"ע ס"ל אין לוקין ודוק:

**ו**
**ר'** יוסי הגלילי ס"ל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חבירו בשם בשבועות כ"א ובתמורה ג' ב' א"ל ר' יוחנן לתנא לא תיתני מימר דבדבורא עביד מעשה:

**ז**
**רב** יהודה אמר רב סבירא ליה לאו שאין בו מעשה אין לוקין [עליו] תמורה ג' א':

**ח**

**הרא"ה** בס' החינוך בפ' בהר סי' שמ"ה ושמ"ו ושמ"ז וכ"כ בס"פ שלח לך סימן שפ"ז גבי לאו דלא תתורו אחרי לבבכם וכן בס"פ קרח סי' שצ"ז ובפרשת שופטים סי' תקי"ד ובס"פ תצא סי' תקע"ג ובסי' תקפ"ג כ' דכל לאו שאפשר לעבור עליו מבלי מעשה אע"פ שנעשה בו שום מעשה אין לוקין עליו ובס' יבין שמועה יחס שיטה זו בדעת הרמב"ם וע' בשער המלך פ"א מה' חמץ ומצה דין ג' שהביא שם תשובת החכם השלם מוהר"ר יצחק מאיי' שחלק בדעת הרא"ה דדוקא היכא שאפשר לעבור על הלאו בכל שעה ובכל זמן מבלי מעשה אבל בלאו דבל יראה וכיוצא בו אף שאם יש לו חמץ מקודם הפסח יכול לעבור בלי מעשה מ"מ אם אין לו א"א לו לעבור כ"א ע"י מעשה שיקנה חמץ לאו שיש בו מעשה מקרי כיון דבשעה זו א"א לו לעבור כ"א ע"י מעשה ייע"ש שחלוקו מוכרח בדעת הרא"ה כמו שהכריח שם מדברי הרא"ה עצמו והמשנה למלך בפ"ד מהלכות מלוה דין וא"ו כ' שה"ה בפי"ג מה' שכירות כ' דדעת הרמב"ם להיפוך דכל לאו שאפשר לעבור עליו ע"י מעשה אפי' לא עשה מעשה לוקה ייע"ש וכ"ה באמת פי"ג משכירות דין ב' וע' בתשו' נ"ב מ"ת חלק או"ח סי' ע"ו שחולק דוקא היכא שעכשיו יכול לעבור ע"י מעשה כגון בחסמה בקול שיכול לחסום בידים וכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו אבל היכא שעכשיו א"א לו לעשות מעשה כגון המשהה חמץ בפסח שעובר בב"י בלי מעשה ועכשיו א"א לו לעשות מעשה אף דמשכחת מעשה במקום אחר בלאו דב"י כגון בקנה חמץ מ"מ בחמץ זה שכבר הוא שלו לא משכחת ביה מעשה ואין לוקין עליו עכ"ד:

**עוד** כ' שם בדעת ה"ה דס"ל היכא דיכול לעבור במעשה אף שאינו עושה מעשה רבה רק מעשה זוטא כגון חסמה בקול כיון שיכול לחסום ע"י מעשה גמור לכך מחשבינין גם מעשה זוטא דעקימת שפתיו למעשה אבל בלי מעשה כלל אינו לוקה בשום אופן ודבריו נכונים ומוכרחים בש"ס דב"מ שם דעד כאן לא מחייב ר' יהודה בחסמה בקול אלא משום דעקימת שפתיו הוי מעשה אלמא אף דיכול לעשות מעשה גמור לחסום בידים מ"מ לא מחייב רק בעשה מעשה כל דהוא אבל בלא מעשה כלל לא מחייב בשום אופן:

**ט**

**היכא** דאינו עושה מעשה רק דבור בעלמא כגון חסמה בקול פליגי ר"י ור"ל ר"י ס"ל עקימת שפתיו הוי מעשה ור"ל ס"ל דלא הוי מעשה וע' תוס' ב"מ ד"צ ע"ב וה"ה פי"ג משכירות דין ב' שכ' דאף ר"י לא ס"ל עקימת שפתיו הוי מעשה רק היכא דבדבורו קא עביד מעשה כגון חוסם בקול שע"י הדבור עושה מעשה החסימה וכן עדים זוממים ע"י דבורם עושים מעשה ההריגה ודעת התוס' שם דאף ממיר חשוב בדבורו עושה מעשה

שע"י דבורו נתפסת הבהמה לקדשים וכן אמר ר"י בתמורה דף ג' ב' לא תתני מימר דבדבורו קעביד מעשה אך הרב בעל לח"מ פי"ח מה' סנהדרין דין ב' האריך לבאר דעת הרמב"ם דדוקא בחסימה ובעדים זוממים חשוב בדבורו עושה מעשה שע"י הדבור יגמור המעשה האיסור שהוא החסימה והריגה אבל במימר לא יגמר איסור ט"י דבור כי המעשה שעושה מחולין קדשים אינו אסור דאין האיסור אלא ההמרה שהמירו באחר אבל עשיית הקדשים אינו אסור עכ"ד ולא הבנתי דבריו דעכ"פ מודה דהמרה הוא איסור נמצא נגמר ע"י דבורו מעשה ההמרה שאסור וא"ל דהמרה הוא שיצא זה לחולין והשני' יהיה קודש וזה האיסור לא נגמר שהרי שתיהן קודש דז"א דא"כ אמאי לקה כיון שלא עשה איסור כלל אלא ע"כ דזהו ג"כ איסור המרה אף דשתיהן קדושות הניחא לרבא בתמורה דף ד' ב' דס"ל כל מקום דא"ר ל"ת אי עביד לא מהני והאי דלקה משום דעבר אמימרא דרחמנא א"כ י"ל דבאמת בתמורה לא נגמר האיסור דבמה שהכניס בהמת חולין לקדושה אין איסור והאיסור הוא מה שרצה להוציא בהמת קדשים לחולין וזה לא פעל ואעפ"כ לקה משום דעבר אמימרא דרחמנא שרצה להוציא לחולין אבל לאביי דס"ל דהיכא דלא מהני לא לקי א"כ אמאי לקה בתמורה דהרי לא עשה איסור כלל מה שהתפיס ע"ז קדושת קדשים ומה שרצה להוציא זו לחולין לא מהני וא"כ אמאי לוקה וע"כ צ"ל דג"ז אסור מה שרצה להתפיס ע"ז קדושת תמורה ניהו דרשאי להקדיש בהמה סתם אבל להמשיך עליו קדושה ע"י תמורה אסרה התורה א"כ נגמר ע"י דבורו מעשה האיסור והוא ההמרה וע"ק על דברי הלח"מ דבסוגיא דתמורה שם דף ה' ע"ב מקשה על רבא דס"ל אי עביד לא מהני מתמורה דמהני שאם המיר מומר ומאי קושיא דהא זה דא"ר ל"ת עיקר האיסור הוא להוציא הקדשים לחולין וזה באמת לא מהני זה אבל שמקדיש חולין אין איסור כלל וא"כ אדרבא מכאן ראיה לרבא כ"מ דא"ר לא תעביד א"ע לא מהני שהרי עיקר האיסור להוציא זו לחולין ולא מהני שהרי הוא ותמורתו קודש ואעפ"כ לקה משום דעבר אמימרא וא"כ אדרב' סייעת' מזה לרבא וקשיא על אביי ומאי מקשה מזה על רבא אלא ודאי דזה עיקר האיסור להתפיס על קדושת תמורה שיהיה קודש ע"י תמורה ומקשה שפיר לרב' דא"ר לא תעביד תמורה ומהני שנעשה קדושה ע"י תמורה א"כ דעיקר האיסור מה שיעשה קדוש ע"י תמורה וא"כ שפיר חשוב תמורה בדבורו קא עביד מעשה שע"י דבורו נגמר מעשה האיסור שמתפיסו לקדושה בתמורה ודברי הלח"מ אינם נכונים ודוק:

**ו**

**לדעת** ה"ה הבאתיו לעיל אות ח' ל"א דדבור הוי מעשה ללקות עליו רק היכא דאפשר לעשות מעשה גמור כגון חסמה בקול שיכול לחסום בידים ועמש"ל אות ח' בשם תשוב' נ"ב מ"ש לחלק בזה:

## לאו הניתק לעשה

**א**

**רבי** יהודה סבירא ליה לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו פסחים סנהדרין מ"ג תמורה ד' שבועות ג' מכות ד' ט"ז:

**ב**

**אמרינן** בתמורה דף ב' היכא דכתיב תרי לאוי כגון בתמורה דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר לא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי ולכך אף בניתק לעשה לוקין ייע"ש:

**ג**

**דעת** התוס' חולין פ"א בתוס' המתחיל בדף פ"ב ד"ה הנח דלא אמרינן דלא אתי חד עשה ועקר ב' לאוין רק ב' לאוי דסמיכי אהדדי כמו לא יחליפנו ולא ימיר וכ"כ במכות דף ט"ו א' ד"ה תנינא הבא למקדש כו' ייע"ש והרב בשע"ה פ"א מה' חמץ ומצה דין ג' תמה על דברי התוס' האלו דהאיך מייתי ראיה מגזל דלא לקי משום דהוי ניתק לעשה הא התם הוי תרי לאוי דסמיכי לא תעשוק ולא תגזול ועיי"ש שכ' דכוונת התוס' למאי שכ' בזבחים קי"ד ב' ד"ה אלמא שכ' דל"א דלא אתי חד עשה ועקר ב' לאוי רק היכא דסמיכי גבי הדדי הלאוין אצל העשה דלכך סמיך ב' לאוין אצל העשה לומר שאינו מנתקן עכ"ד שם ולזה כיונו ג"כ התוס' בחולין ויש חסרון בדבריהם ודלא כבעל יבין שמועה שעושה מדברי התוס' חולין כלל א' ומדברי התוס' זבחים כלל אחר רק דא ודא א' הוא:

**ד**

**עוד** כ' התוס' שם בחולין דל"א דלא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי רק כמו ההוא דתמורה שאין שם ניתק גמור שאין שם מעשה לתקן הלאו דוהיה קודש לאו עשי' הוא דמאליו קדוש דאם היה אומר הכתיב ואם ימיר יקריב אז הוי ניתק לעשה אבל היכא דעשה הוא מעשה כמו בגזילה דעשה והשיב את הגזילה הוי מעשה גמור ל"א דלא אתי חד עשה ועקר ב' לאוי ע"ש בדבריהם וע' בשעה"מ פ"א מהלכות חמץ דין ב' שהאריך בזה ורצה לפרש דעת הר"מ שם עד"ז ייע"ש:

**ה**

**מדברי** התוס' זבחים קי"ד ב' ד"ה אלמא מבואר דוקא חד עשה אמרינן דלא עקר ב' לאוי אבל היכא דאיכא ב' עשה כגון בלאו, דלא יטמאו את מחניהם דחשוב ניתק לעשה אף דאיכ' ב' לאוי מ"מ איכא ג"כ ב' עשה מחוץ למחנה תשלחום ייע"ש ובמכות מח ט"ו ד"ה תנינא לא חלקו בזה:

**ו**

**הר"מ** בפ"א מה' תמורה דין א' כ' דלכך בתמורה לא חשוב ניתק לעשה דהלאו הוא שוה בכל אף בצבור ושותפין שמוזהרין שלא ימירו ואין העשה שוה בכל דצבור ושותפין אין עושין תמורה ומינה נילף לכל דוכתא היכא דהלאו שוה בכל ואין העשה שוה בכל ל"ת ניתק לעשה וע' באות שאח"ז:

**ז**

**התומים** בסי' צ"ד חילק דדוקא בתמורה שאין שם ניתק גמור דלאו עשי' הוא דממילא הוא קדוש לכך אמרינן דהיכא דאין העשה שוה בכל לקי אבל היכא דהעשה הוא בפועל ממש כגון השבת העבוט שמחויב להחזיר העבוט לעני ואף דאינו שוה בכל דלעשיר אינו מחויב להחזיר אעפ"כ כיון דעושה מעשה בפועל א"א שנאמר החזיר העבוט ותלקי ודוק:

**ח**

**ר'** יוחנן ס"ל לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו כן מבואר במכות די"ד ב' דדוק' בל"ת שקדמו עשה ס"ל דלוקין:

**ט**

**ר"ע** ס"ל דלאו הניתק לעשה לוקין במכות דף ב' ובפסחים ובשבועות דאמר לא מן השם הוא זה וע"ש ברש"י במכות דמשמע דס"ל לוקין ואית דגרסי שם ר' יעקב דס"ל לר' יעקב לוקין ואין ראיה על ר"ע ויש ראיה ע"ז דהנה במכות ט"ו א' מביא ראיה דל"ת שקדמו עשה לוקין מדתנן במשנה בא אל המקדש טמא לוקה ומאי ראיה הא מתניתין ר"ע מדנקט חייבי כריתות דלוקין ולא חייבי מיתות ב"ד וכדאמרינין שם דף י"ג א' ב' ור"ע לשיטתיה דס"ל לאו הניתק לוקין אף בלא קדמו עשה אלא ש"מ דר"ע ס"ל אין לוקין והתם גרסי' ר' יעקב וע' רש"א מכות דף ב' דכ' גם כן דגרסי' ר' יעקב:

**י**

**ל"ת** שקדמו עשה לוקין הכי ס"ל לר' יוחנן במכות די"ד כגון בטומאה דיש עשה דוישלחו מן המחנה ול"ת דלא יטמאו את מחניהם והעשה קודם לל"ת שיכול לקיים העשה דשלוח מבלי עקירת הלאו דלא יטמא ול"ח ניתק לעשה ולוקין. אבל:

**יא**

**ר"א** פליג וס"ל דאף ל"ת שקדמו עשה אין לוקין וזה תלוי בקיימו ולא קיימו ובטלו ולא בטלו:

**יב**

**דמ"ד** קיימו ולא קיימו ס"ל ל"ת שקדמו עשה אין לוקין דאל"כ קשה אונס ומ"ד בטלו ולא בטלו ס"ל לוקין כך מתבאר שם במכות דף ט"ו א' ב' וע' שם ברש"י ובתוס' אך לשיטת הר"מ והרי"ף הוא בהיפוך כמו שאבאר בסמוך בס"ד:

**יג**

**הנה** בהך דלאו הניתק לעשה אין לוקין חולקין ר"י ור"ל דר"י ס"ל כ"ז שלא ביטל העשה אין לוקין אף שלא קיימו כגון באם על הבנים אינו לוקה לעולם אף שאינו משלח אא"כ ביטל לעשה ששיבר כנפי' ור"ל ס"ל קיימו ולא קיימו דאם לא קיים העשה כגון שאינו משלחו לוקה ודעת רש"י בפ' שילוח הקן דף קמ"א שצריך לקיים תיכף בתכ"ד של עבירת הלאו אם מקיים תיכף העשה אינו לוקה ואם אינו מקיים בתכ"ד לוקה ודעת רש"י במכות דט"ז דכ"ז שלא בא לב"ד ואמרו לו לקיים אינו לוקה רק כשבא לב"ד והזהירו לקיים העשה ולא קיים אז לוקה והתוס' במכות שם הסכימו לדיעה זו דדוקא שהזהירו ב"ד ולא קיים אז לוקה וקשה לי על דבריהם דמבואר שם דר"ל לא קאמר בטלו ולא בטלו משום דס"ל התראת ספק לא שמה התראה אבל קיימו ולא קיימו הוי התראת ודאי וכ' התוס' הטעם כיון דקיום העשה הוא מחוסר מעשה וכשישב ולא יקיים ממילא לוקה נמצא דהמלקות אינו מחוסר מעשה לכך חשוב התראת ודאי ואם נא' דאינו לוקה עד שיבא לב"ד ויזהירו לקיים א"כ ג"ז מחוסר מעשה שישב ולא יבא לב"ד וי"ל דזהו ביד העדים המתרין בו לבא לב"ד ואם ישלחו ב"ד להתרותו לקיים העשה ואם לא ילקה נמצא דהוי אצלם ודאי אך עדיין קשה דהא למותרה בעצמו הוא ספק אם יבאו העדים לב"ד ואם הב"ד ישלחו להתרותו דאין לומר דאם העדים יתרו בו דאם תעבור עבירה זו ולא תקיים העשה תיכף ילקו אותך ואז אין צריך שהב"ד יזהירו לו כיון דכבר הזהירו העדים לקיים דז"א דא"כ הדרא קו' התוס' לדוכתיה במכות דט"ו א' בד"ה הניתא מדנקט מחזיר ואינו לוקה ולא נקיט אם החזיר אינו לוקה דהא ע"כ מדאיירי לענין מלקות ע"כ מיירי

בהתרו בו וע"כ צ"ל דהתרו בו אם תגרש ולא תחזיר תיכף תלקה דאל"כ הוי התראת ספק כדכתיב' וא"כ אם התרה כך אם תגרש ולא תחזיר תלקה תיכף כשאינו מחזיר לוקה והו"ל למימר אם החזיר אינו לוקה כקושי' התוס' אלא ע"כ צ"ל דס"ל להתוס' דאפי' כשהתרו בו העדים אם לא חזור תלקה מ"מ אינו לוקה אם לא כשיתרו בו אח"כ תכ"ד והדרא קושייתו לדוכתא דהוי התראת ספק כיון שמחוסר ועוד נברר מזה בסמוך בס"ד:

**והנה** הרמב"ם בפי"ג מה' שחיטה ובפ"א מה' נערה בתולה יש עו דרך אחרת בקיימו ולא קיימו והוא דכל זמן שבידו לקיים פטור ממלקות רק אם כבר אין בידו לקיים כגון בשלוח הקן אם מתה האם וכן באונס אם מתה אנוסתו אבל כ"ז שבידו נקיים פטור וכ"כ הר"ן דיעה זו בחולין פ' שלוח הקן ואין בין קיימו ובין בטלו רק במתה מאליה דלמ"ד קיימו חייב ולמ"ד בטלו פטור והנה בוודאי הר"מ לא תפיס גי' זו דגרסי' בש"ס דילן במכות ט"ו שם הניח' למ"ד בטלו אלא למ"ד קיימו כו' דהאיך יתפרש הך הניחא לא כפרש"י דקאי אכל ימיו בעמוד והחזיר דהא לפי' הר"מ למ"ש קיימו כל ימיו בעמוד והחזיר קאי כ"ז שלא מתה וכן אין לפרש כפי' הר"ר שלמה מדרוויש שכ' שם התוס' דקאי אנכנס למקדש טמא דלוקה דלמ"ד קיימו י"ל דלוקה בשביל שלא קיים ולא משום שקדמו עשה ולדברי הר"מ לא מתפרש הכי דאף למ"ד קיימו לא משכחת טמא שנכנס למקדש דללקו דכל ימיו בעמוד ושלח קאי אא"כ מת ואז ל"ש לוק' גם ק' לפי' הר"מ הא דאמר שם בש"ס דמ"ד התראת ספק לא שמי' התראה לא מצי למימר בטלו דא"כ האיך לוקה הא הוי התראת ספק וקשה דלפי' הר"מ אף קיימו הוא התראת ספק דכל ימי חייו יכול לקיים העשה ולא ילקה וע' בר"ן פרק שילוח הקן אלא ברור דהר"מ היה לו גי' אחרת בש"ס והוא הגי' שהביא הריטב"א במכות שם הניח' למ"ד קיימו ולא קיימו אלא למ"ד בטלו ולא בטלו כו':

## לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד

### א

ר' עקיבא ס"ל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו אי אתרו ביה למלקות מכות די"ג וזה לאקומת' דרב' אבל לאקומת' דרבינא ס"ל לוקין כמ"ש התוס' שם בד"ה ברשעה:

### ב

ר' ישמעאל ס"ל לאו שנית' לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו שם דוקא באתרו ביה למלקות אבל אתרו ביה למיתה לכ"ע אין לוקין עליו שם אקומת' דרבא וכן לכל האקומתות ע"כ צ"ל דר"י ס"ל לוקין:

**ג**

**ר"מ** ס"ל לאו שניתן לאזהר' מיתת ב"ד לוקין עליו לאקומת' דרב אשי סנהדרין ח' ב' ט' א' ייע"ש ברש"י ובתוס' ד"ה דאתרו וקשה לי אמאי לא קאמר שם דר"מ וחכמים פליגי בהכי דכ"ע ס"ל דמכות בכ"ג רק דר"מ ס"ל לאו שניתן לאזהרת מב"ד אין לוקין ולית כאן מכות ולכך סגי בג' ורבנן ס"ל לוקין וצ"ע כעת. ומיהת שמעינן:

**ד**

**דרב** אשי ס"ל לאו שניתן לאזהרת מב"ד לוקין מדמוקי דכ"ע ר"מ וחכמים ס"ל לוקין ייע"ש ודוק:

**ה**

**רבינא** לפום אקומת' דיליה במכות די"ג ב' ודי"ד א' דר"י ור"ע תרווייהו ס"ל לאו שניתן לאזהרת מב"ד לוקין וטעמא דר"ע משום ב' רשעיות ואי לא אתרו ביה למיתה לוקה כמ"ש בדף י"ג ב' בד"ה בתשעה לכאורה מוכח דס"ל להלכה כן דלאו שניתן לאזהרת מב"ד לוקין מדמוקי פלוגתייהו דכ"ע ס"ל לוקין אך י"ל דלישנא דר"ע קשיתי' דאמר שם שאם עשה תשובה ב"ד מוחלין ומשמע דמטעם ב' רשעיות אתי עלה ולא מטעם לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד:

**ו**

**לאו** שניתן לאזהרת כרת לכ"ע לקי דלכרת א"צ אזהרה מכות דף י"ג ב' ואזהרה דכתיב בכרת למלקות אתי ללקות עליו ונר' יצחק דסבירא ליה מלקות בחייבי כריתות ליכא הקשו בתוס' שם באמת למה לי אזהרה ותי' דנכתבו לעונש יתירא:

**ז**

**ולאו** שניתן לאזהרת קרבן ל"צ אזהרה שם בגמ' ומשמע דאי הוי צריך אזהרה לקרבן לא הוי לקי וכ' התוס' דוקא אי לא הוי ידעינן כלל קרבן ולא לאו אבל אי ידעינן קרבן בלא לאו רק דלא אצטריך לחלוק קרבן כמו במפטם וסך דחלוקין כ"א בקרבן הואיל וקאמר לאו בכ"א בפ"ע ואצטריך לאו לחלוק קרבן ואעפ"כ לוקין:

**ח**

**לאו** שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין אפי' במקום שאין בו מיתה כגון דלא אתרו ביה למיתה אלא למלקות אעפ"כ אין לוקין לבד מלאו דלא תענה אף שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כגון לעדים שהעידו בנפש והוזמו מ"מ כיון דגלי ביה קרא מלקות מוהצדיקו את הצדיק כו' והיה אם בן הכות הרשע וכיון דכתיב ביה מלקות להדי' י"ל דלמלקות נמי אתי היכא דאין בו מיתה תוספות בשבת קנ"ד א' ע"ש שהאריכו מאוד:

**ט**

**עוד כ'** שם דהיכא דלאו מיוחד על מיתה לבד אזי אין לוקין אפי' היכא דליכא מיתה כגון שלא התרו בו אבל היכא דהלאו כולל אף דברים שאין בו מיתה דאז הלאו למלקות נמי בדברים שאין בהם מיתה אזי אף על דבר שיש בו מיתה היכא דלית ביה מיתה כגון בלא אתרו ביה אזי לוקה כיון שלאו זה למלקות נמי אתי וע"ש באורך:

**י**

**עמ"ש** באות הקדום מבואר דוקא היכא דלאו מיוחד למיתה הו"ל לשל"מ ב"ד אבל אי קאי אמלקות ג"כ אזי לוקין עליו והך דשבת קנ"ד א' דאמר על מחמר דהוי לשל"מ ב"ד אף דקאי על מחמר שאין בו מיתה י"ל מדכתיב מלאכה משמע אכל סתם מלאכות דשבת שיש בהן מיתה ובזה מיושב מה דקא' שם ע"ב אפי' למ"ד לוקין עליו כו' אתה למה לי כו' וק' למ"ד אין לוקין על לאו שניתן לאזהרת מב"ד אתה ל"ל ולפמ"ש אתי שפיר דקמ"ל דלא נימא דקאי ג"כ אמחמר שאין בו מיתה וא"כ היה לוקה היכא שאין בו מיתה קמ"ל אתה דלא קאי הלאו רק על דבר שאתה עושה לבדך וכ"כ התוס' שם ע"א בסוף הדבור דאתה מורה דלא קאי על מחמר מיהו הדברים תמוהים בעיני דהא עיקר איסור מחמר נפקא לן מדכתיב לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך כמ"ש שם בדף קנ"ג ב' והלא מחמר ורחמנא אמר לא תעשה כל מלאכה וא"כ כיון דעיקר איסור מחמר מהכא נפקא נא' אתה להורות דלא קאי אמחמר דא"כ איסור מחמר מנ"ל ועוד הא כתיב בהמתך משמע דקאי ג"כ אמחמר מלאכה שנעשה על ידך ועל יד בהמתך והוא מחמר ואיך נאמר דאתה מפיק מחמר דהא בהמתך דבתרא מרבה מחמר וכתיב ובהמתך וא"ו מוסיף על ענין ראשון על אתה ע"כ אתה לאו ממעט מחמר וצ"ע:

## לבוד

**א**

**קי"ל** דתוך ג"ט אמרינן לבוד והוא הלמ"מ כדאיתא בפ"ק דסוכה ד"ו ב' אתאי הלכתא לגוד ולבוד ודופן עקומה:

**ב**

**רשב"ג** ס"ל דתוך ד"ט אמרינן לבוד בכל דוכתא כדאיתא בעירובין די"ד ובסוכה דף כ"ב:

**ג**

**לבוד** לא אמרינן אלא במחיצות ודעת התוס' בשבת דף ט' דשמעתי' דכוורת דבעי' שיהי' דוקא מחיצה לרשות חשוב שהיא מקום ד' על ד' אבל כשאין בו חלל המחיצה ד' לא

חשוב מחיצה ולא אמרינן בי' לבוד אך דעת רש"י שם דאפי' אין בחלל המחיצה ד' אמרינן גבי' לבוד דהא פרש"י שם כפאה על פי' שאין ברחבה ששה קאי ע"ש וכן דעת הרמב"ן במלחמות שם וע' בסמוך אות יו"ד דזה תליא בפלוגת' דאביי ורב אשי:

**ד**

**גם** בעי' שיהי' חלל המחיצה גבוה יו"ד לבד השוליים ואע"ג דלענין רשות היחיד מצטרף גם עובי השוליים להחשב רה"י אבל לענין לבוד בעינן שיהיה חלל המחיצה גבוה יו"ד לבד השוליים ואם לאו לא אמרינן גבי' לבוד כך הוא דעת התוס' בשבת שם דף ט' אך דעת רש"י שפי' בד"ה כפאה על פי' בשאינה רחבה ששה קאי משמע דס"ל דברחבה ששה אפי' שבעה ומשהו חייבה משום שנעשה רה"י ע"י לבוד וכ"כ הר"ן מוכח דס"ל דאף לענין לבוד מצטרפין עובי השוליים לגובה יו"ד:

**ה**

**דעת** הרמב"ן במלחמות שם דל"א לבוד ולא גוד אחית ולא גוד אסיק בכלים לעשותן רשויות כגון בכוורת דהתם שאינה גבוה עשרה וחשוב כלי לכך אף ברחבה ששה וגבוה שבעה ומשהו וכפאה על פי' ל"א לבוד בפחות מג"ט לעשותה רשות דל"א לבוד לשוויי רשות דבר שהוא כלי ולא מצינן בתלמוד לבוד וגוד אחית וגוד אסיק בכלים עכ"ל במלחמות שם אך מדברי התוס' מבואר שם דלא ס"ל הכי דהרי פי' דבשעה ומחצה פטור מטעם לבוד אלמא דס"ל לבוד בכלי לעשותו רשות:

**והנה** רבי יוסי ברבי יהודה דס"ל בפ"ק דשבת דף ה' ודף ק"א א' נעץ קנה בר"ה ובראשו טרסקל דחשוב רה"י דאמרי' גוד אחית מחיצתא אלמא דאמרי' גוד אחית אף בכלי כגון טרסקל ואע"ג דרבנן פליגי עליה כדאיתא בשבת דף ק"א א' מ"מ מבואר שם דלא פליגי רק מטעם דהוי מחיצה שהגדיים בוקעים בו ולכך לא הוי מחיצה אבל בים דליכא בקיעת גדיים אף רבנן מודו דאמרי' גוד אחית גבי טרסקל כדאיתא בשבת דף ק"א אלמא מבואר דאפי' בכלי אמרי' גוד אחית לעשותו רשות (שוב מצאתי בפ"י בשבת שם שהקשה ג"כ בזה) וכן בהנהו ביציאתה דמישן דאיתא בפ' הזורק דף ק"א א' דחשיב נ"כ כלי ואמרינן שם דאם יש בפחות מג' אמרי' לבוד לעשותו רה"י אלמא דאפי' בכלי אמרינן לבוד ואין לומר דביציאת' דמישן לאו כלי הוא דמלבד שזה מן הזרות לאומרו דודאי כלי הוא כיון דאינו רשות שאינו רחב ד' מלמטה אך בל"ז ממקומו מוכרע דאי אמרת דלאו כלי הוא א"כ הו"ל לאביי שם לשנויי מידי אריא הא דחכמים פוטרים בטרסקל משום דכלי הוא ול"א גוד אחית כדעת הרמב"ן אבל ביציאתה דמישן דלאו כלי הוא אמרי' גוד אחית

אלא ודאי מוכח משמעתא דהתם אמרינן לבוד וגוד אחית אף בכלי לעשותו רשות דלא כהרמב"ן ז"ל:

**ו**

**אי** אמרינן לבוד באמצע מחיצה לחבר מקצת המחיצה אל קצתו פליגי בה רבי אחא ורבינא (בפ"ג דסוכה דף י"ח א' ח"א יש לבוד באמצע וח"א אין לבוד באמצע וקי"ל יש לבוד באמצע וכמ"ש הרא"ש וז"ל והלכתא יש לבוד באמצע דקי"ל כל היכא דפליגי רב אחא ורבינא רב אחא לחומרא) ורבינא לקולא וקי"ל כרבינא עכ"ל וקשה לי מי לא מצינו לבוד לחומרא לעשותו רה"י ע"י לבוד לחייב הזורק לתוכו וכ' התוס' דלמ"ד אין לבוד באמצע היינו למעלה בקורה וסכך אבל בדפנות ומחיצה יש לבוד באמצע לכ"ע דהרי מכשירין מחיצת קנים כשאין בין קנה לחבירו ג"ט ועפי"ז יש ליישב מה שק' על הרא"ש ודוק:

**ז**

**לבוד** אמרינן אפי' לאויר שחוצה לו משא"כ פי תקרה יורד וסותם כך מבואר במס' סוכה דף י"ט א' וע"ש דלליש נא בתרא פליגי בהא אביי ורבא אך הש"ס מסיק דהלכתא כל"ק דס"ל לרבא דלבוד אמרינן אפי' לאויר שחוצה לו משא"כ יורד וסותם וע"ש ולל"ב אף לבוד ל"א אלא לחלל שבתוכה ולא לאויר שחוצה לה ולית הלכת' כוותיה והנה בשבת דף ט' אסיק רב אשי בשמעתא דכוורת בכפאה על פי' דל"א לבוד במחיצותי' דמחיצות לתוכן עשויות וצריך לחלק בין לבוד דהתם ללבוד הנעשה לחלל שחוצה להן:

**ח**

**אביי** ס"ל דאמרינן לבוד אף במחיצות כלים שעשויים לתוכן להניח בהם דבר מה בסוגיא דכורת בשבת ד"ח א':

**ט**

**רב** אשי ס"ל דל"א לבוד במחיצות כלים כגון כוורת וכיוצא בהן דמחיצות אלו לתוכן עשויות:

**י**

**הרב** בפ"ו שם כ' דהך אי אמרינן לבוד במחיצות שאין בהם ד' על ד' דנחלקו בו רש"י ותוס' כמש"ל אות ג' תלוי ג"כ במחלוקת דלעיל אות ח' ט' בזה דלאביי אמרינן לבוד אף בכה"ג ולרב אשי לא אמרינן לבוד בכה"ג ותליא זה במחלוקת לעיל אות ח' ט' ועיין שם בפ"י שמיישב בזה קושי' מהרש"א שם:

# לבו רואה את הערוה

**א**

**שמואל** מכשיר בלבו רואה ערוה בפ"ק דסוכה דף ו' בישן בכילה מוציא ראשו חוץ לכילה וכן כ' הרא"ש בפ"ג דברכות סי' ל"ו דשמואל מכשיר בלבו רואה הערוה לקרות ק"ש יע"ש:

**ב**

**בירושלמי** דברכות פ' הרואה מסתפק ר' ירמיה בלבו רואה הערוה אי מותר במאי דבעי ביושב מתוך מגדל של עצים יע"ש כ"כ הרא"ש בפ' הרואה סי' י"ג דבעי בר' ירמיה בירושל' הוא אם לבו רואה ערוה אסור או מותר וע' במ"א סימן ע"ד מה שתמה על הרא"ש וע' בפני משה על ירושלמי ברכות מ"ש בזה ופר"ח סי' ע"ד ב' דר' ירמיה ס"ל לבו רואה הערוה מותר:

**ג**

**אבי"** ורבא ס"ל לבו רואה ערוה אסור ולא מפלגי רק בעקבו רואה בפ"ג דברכות וכ"כ הרא"ש בפ"ג דברכות שנ"ו:

**ד**

**רב** זביד ורב חינני' בריה דרב איקא דמתנו להך פלוגתא דאביי ורבא בעקבו רואה ערוה שם בברכות דף כ"ה משמע דס"ל כוותייהו:

**ה**

**ר'** אלעזר ואי תימא ר' אחא בר אבא בר אחא משום רב כ"ל לבו רואה ערוה אסור דמוקי להך מתניתין דתני יתכסה במים ויקרא במים עכורים שאין לבו רואה הערוה ברכות דף כ"ה ע"ב והרשב"א בחדושיו דחה זה דאפשר דרצו לאוקמי המשנה אליבא דכ"ע אבל באמת ס"ל לדידיה מותר וע' בביאו' לש"ע סימן ע"ד ס"ק ה' שכ' דאין ראיה די"ל דמוקי דמשום תפלה דהרי עיקר הטעם שמתכסה במים כדי לסמוך גאולה לתפלה כוותיקין כמ"ד שם בש"ס ובתפלה לכ"ע לבו רואה ערוה אסור משום הכון ועיי"ש:

**ו**

**רב** הונא ס"ל לבו רואה ערוה אסור מדאמר היתה טליתו חגורה על מתניו מותר לקרוא ק"ש ברכות כ"ד משמע דאם אינו חגור במתניו אסור משום דלבו רואה הערוה (ויש לדחות דר"ה מצריך טלית שלא יהא עיניו רואה הערוה) וראיתי בחדושי הרשב"א שם בברייתא דהיה ישן בטליתו ואינו יכול להוציא ראשו מפני הצנה כו' דכ' שם דר"ה ס"ל

בהדיא לבו רואה הערוה מותר ונפלאתי שלא מצאתי זה בגמ' ואולי כיון למ"ש רב הונא בצואה על בשרו דמותר לקרוא ק"ש דכל הנשמה תהלל יה והפה והחוטם בכלל ההילול ולפ"ז צואה על לבו מותר דבגמרא קאמר צואה על בשר (הן אמת לדעת הסוברים דר"ה לא מיירי רק במקום המתכסה מאליו כגון בין אצילי ידיו א"כ לא מייתי בצואה על לבו אך רוב הפוסקים ורי"ף והר"מ בכללם ס"ל דבכ"מ צואה על בשרו מותר) וא"כ כיון דצואה דחמורה מערוה דאפי' הרהור אסור נגדו משא"כ בערוה דהרהור מותר ואעפ"כ צואה בלבו כ"ש לבו רואה ערוה דקיל דמותר וראיתי בפר"ח שכ' בסי' ע"ד ראיה דהל' כמ"ד לבו רואה ערוה אסור מדאפליגי ר"ה ור"ח בצואה על בשרו ח"א מותר דכתיב כל הנשמה משמע דלכ"ע לבו רואה ערוה אסור דהלב הוא דבר שהנשמה תלוי בו עכ"ד ודבריו תמוהין דהרי מבורר מדברי רש"י כל הנשמה דפה והחוטם בכלל ההילול ולא שאר אברים ועוד דהרי כל הפוסקים כ' סתמא משמע דאף על לבו מותר לר"ה (עיין בביאורי שישבתי זה) ועוד דא"כ לר"ח דס"ל כל עצמותי אסור כל אבר רואה ערוה וק' על הפוסקים דפסקו כר"ח ומתירין שאר אבריו רואין ערוה דכך מסיק בגמ' דשאר אבריו רואין ערוה מותר וע"כ לומר דל"ד צואה עליו ממש דלאו קדוש הוא משא"כ רואה דבעצמו קדוש הוא רק שרואה מה בכך ולפ"ז ר"ה ור"ח פליגי בלבו רואה הערוה:

**ז**

**דלר"ה** לבו רואה הערוה מותר דכל הנשמה תהלל יה ולר"ח י"ל דאסור משום דכל עצמותי אך להר"מ והרי"ף א"א לומר כן דהרי הן פסקו כר"ה ואעפ"כ ס"ל לבו רואה ערוה אסור ואפשר לומר דהר"מ לשיטתיה דכ' צואה על בשרו דאין בה ריח ולכך מתיר ר"ה דמדינא אין אסור כלל כיון שאין לה שום ריח רק אעפ"כ משום מאוס הקריבהו נא לפחתיך ס"ל דעיקר ההלול הוא בפה והחוט' ור"ח ס"ל כל עצמותי אבל היכא דיש אסור מדינא אין לחלק בין פה וחוטם לשאר איברים ולכך בלבו רואה ערוה מודה ר"ה דאסור ודוק:

**ח**

**לבו** רואה ערוה אינו אסור כ"א מדרבנן ומלבוש משמע דהוא דאורייתא ונסתפקתי בספק לבו כגון שקרא והתפלל וספק לו אם היה חגור אזור אי חוזר וקורא אי נימא כיון דמדאורייתא אף בראה לבו ערותו מותר רק מדרבנן אסור והוי ספיקא דרבנן או נימא דכ"מ דא"ר ל"ת אי עביד ל"מ ואף באיסור דרבנן לכך אף מדאורייתא לא יצא כמ"ש בזה בערך כ"מ דא"ר ל"ת אות ט"ז ייע"ש וע' בביאורי לאו"ח סי' ע"ד שהארכתי בזה:

**ט**
**לבו** רואה ערות קטן שאינו ראוי לביאה אף להר"מ דאוסר לקרות בעיניו רואות ערות קטן י"ל לבו רואה מותר א' דעיניו מדאורייתא אסור משא"כ לבו ועוד דהרדב"ז בתשו' סי' נ"ה כ' דטעם הר"מ דאוסר נגד ערות קטן משום דרואה אותה ומהרהר וא"י לכוין ובלבו רואה דל"ש זה מותר וע' בביאורי לש"ע שם שהארכתי:

**י**
**ערוה** בעששית ולבו רואה אותה צדדתי בביאורי שם לכאן ולכאן והעיקר דלדעת רמ"א דבלבו למעלה מן המים מותר ה"ה בעששית מותר:

**יא**
**אם** מכסה ביד על הלב לא מהני אבל אם מפסיק ביד למטה מן הלב מהני כך הוא דעת ב"י ודעת ל"ח דביד לא מהני לא כיסוי ולא הפסקה דדרכו להשים יד על הלב רק בזרוע מהני בין כיסוי ובין הפסקה ודברים אלו בארתי היטב בבאורי שם:

**יב**
**היכא** דעומד במים צלולים ולבו למטה במים אסור משום לבו רואה ערוה ואם לבו למעלה מן המים דעת הרמ"א להתיר ופר"ח חולק:

**יג**
**שאר** אבריו נוגעים בערוה אסורים ומשמע בטור בשם הראב"ד וכן בב"י בשם התוס' משום דמטריד מחמת הרהור ולפ"ז אי קרא בדיעבד ולא הרהר יצא ובבאורי הארכתי:

**יד**
**בנשים** אין לבה רואה ערוה כך העלה הט"ז כדעת האו"ח שהביא ב"י וכן הסכים הדרישה ביו"ד סי' ר' דלא כב"י ביו"ד שם בק"א ועיי"ש והא דמקשה בש"ס אמשנה דאם יכול להתכסות במים יתכסה ויקרא ומקשה והרי לבו רואה ערו' לישני דמיירי באשה שפלטה ש"ז דהיא כבעל קרי ול"ש בה לבה רואה ערוה דלשון המשנה דבאיש מיירי וגם הוא דוחה לאוקמא המשנה במלתא דלא שכיחא:

**טו**
**לבו** רואה ערות חבירו אסור אי קרא בדיעבד עיין בבאורי סי' ע"ד ס"ק ב' שהארכתי בזה אי יצא בדיעבד:

**טז**
**לתפלה** לכ"ע לבו רואה ערוה אסור משום הכון ע' שבת יו"ד בתוס' בשם מחזור ויטרי ועיין ב"י בסי' צ"א ועיין בבאורי סימן ע"ד סק"ה שהארכתי בזה:

**יז**

**רב** ס"ל לבו רואה ערוה אסור דמוקי בדכ"ה ב' מתניתין במים עכורים שלא יראה לבו ערוותן משמע דס"ל אסור ולכך מהדר לאוקמי סתם משנה אליבא דהלכתא:

## אות מ מתוך שהותרה

**א**

**ב"ש** לית להו מתיך שהותרה הוצאה לצורך הותרה שלא לצורך ביצה י"ב א':

**ב**

**ב"ה** לדעת ר' יצחק בר אבדימי ורב יוסף ור' יוחנן [ס"ל] מתוך ולדעת רבה לא ס"ל מתוך שם בסוגי' ע' היטב ותמצא וע' בתוס' פסחים מ"ז ב' ד"ה אהבערה וע' בפ"י שם שכ' לחד שינוייא דס"ל לתוס' דרבה קיבלו מר' יוסף דבית הלל אית להו מתוך וב"ש לית להו מתוך אך התי' הב' שכ' שם נראה יותר נכון:

**ג**

**ר'** עקיבא לית ליה מתוך פסחים ה' ב' ואף דיש בו צורך מצוה ע' בתוס' פסחים שם ועיין בתוס' ביצה די"ב ד"ה השוחט ועיין בפני יהושע שם דדבריו אין מובנים וכנראה דאשתמיט מיניה התוס' פסחים הנ"ל ועי"ש ודוק:

**ד**

**ר'** יוחנן אית ליה מתוך וכן רבי יצחק בר אבדימי ור' יוסף אית ליה מתוך שם ויתבאר לך ממ"ש לעיל באות ב' ודוק:

**ה**

**עיין** במגיד פ"א מהיו"ט שכ' דלא אמרינן מתוך רק באוכל נפש כגון שחיטה והוצאה אבל בהבערה ל"א מתוך רק מטעם דכתיב ביום השבת לא תבערו למעוטי יו"ט ועיין בלח"מ שם ועין במ"א תקי"ח שכתב דהך דהבערה תלוי אי אמרינן ללאו או לחלק ועמש"ל בע' הבערה ללאו אות ד' ה' יי"ש:

**ו**

**רבה** לית לי' מתוך עיין מש"ל אות ב' וע' בפ"י פסחים מ"ז דאפשר דרבה קבעי מרב יוסף ועיין לעיל:

**ז**

**ר'** פפא משמי' דרבא אית לי' מתוך כתובות ז' א':

**ח**
**ר'** יהודה ס"ל מתוך לדעת ר' פפא משמי' דרבא ולדעת רב פפי משמיה דרבא ואפשר דלית ליה עיי"ש בכתובות ותבין:

**ט**
**ר'** פפי לית ליה מתוך עיי"ש בכתובות ז' ד"ה אלא מעתה בתוס' שם ולתי' השני של התוס' אית ליה מתוך דוקא בדבר הרגיל ואפשר דבתר דשני ליה רב פפא שם בכתובות קיבלה מיניה וס"ל מתוך בכל דוכתא ייע"ש היטב:

**י**
**עיין** בערך נדרים ונדבות אי קריבין ביו"ט שכתבנו דרבא ורבר"ה דפליגי בעבר ושחט פליגי במתוך דרבא לא ס"ל מתוך ורבה בר ר"ה ס"ל מתוך ועיי"ש אות ח' שכתבנו דרבה גרסי' התם ורבה לשיטתיה דלא ס"ל מתוך ייע"ש אות ח':

## מומר אוכל נבילות לתיאבון ולהכעיס לענין שחיטה:

**א**
**רבא** ס"ל מומר אוכל נבילות לתיאבון ישראל בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו אפי' שחט בינו ובין עצמו:

**ב**
כב אשי ס"ל ג"כ כרבא בחולין דף ג' ע"א וע"ב:

**ג**
**אביי** לא ס"ל הך דרבא שם בחולין:

**ד**
**בהא** דמומר שוחט לכתחילה בבדיקת סכין אי אמרינן גבי' רוב מצא"ש מומחין הן נפלה מחלוקת בין הפוסקים דעת הרשב"א בתהה"א דאף במומר אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן

**ה**
**דעת** הרמב"ם כ' הרשב"א שנראה מדבריו דבעי שיהיה מומחה אך אחר כך מסיק דהרמב"ם לא נתכוין לומר דבעי' שיהיה נודע לנו שיהיה מומחה רק באם הוא מומחה שוחט ייע"ש:

**ו**

**דעת** הר"ן בפ"ד דחולין דבמומר ל"א רוב מצא"ש מומחין הן ואף בדיעבד אסור אי לא ידעי' אי הוא מומחה וכן דעת המרדכי בשם ר"י הביאו הב"י ביו"ד סימן ב' וכן פסק הב"י בש"ע שם:

**ז**

**רב** אשי ס"ל דאף במומר אמרינן רוב מצא"ש מומחין הן כן הוכחתי בחדושי לחולין דאל"כ לוקי בהכי הכל שוחטין במומר וביודעין שהוא מומחה וא"ש וכולן וכן הקשו הכר"ו ות"ש שם ביו"ד וע' לקמן:

**ח**

**רבא** ס"ל דבמומר ל"א רוב מצא"ש מומחין הן כך הוכחתי בחדושי וישבתי בזה קושי' התוס' חולין שם ג' ע"ב ד"ה מ"ט ל"א כשמעתי' כו' ותי' שם דקמייתא הו"ל לאוקמי כשמעתי' והקשה מהרש"א מאי נפקא מינה אי קמייתא הוי מוקי במומר ואמרתי דרבא לשיטתיה דבמומר ל"א רוב מצא"ש מומחין אזי אי הוי מוקי קמייתא במומר א"ש וכולן וכמ"ש באות שלפני זה ודוק והטעם דרבא ס"ל סמוך מיעוטא לחזקה וזה תלוי בזה וכמ"ש בס"ד באות שאח"ז:

**ט**

**הך** דינא אי אמרינן במומר רוב מצא"ש מומחין הן תלוי בזה אי אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע רובא להחמיר (וע' בע' סמוך איזה מתנאים והאמוראים והפוסקים דלא ס"ל סמוך ולא ס"ל ג"כ הך דינא ודוק) והארכתי בזה בחדושי לחולין דהטעם דל"א במומר רוב מצא"ש מומחין הן משום דקשה קו' הרא"ה בב"ה דף ז' נימא סמוך מיעוטא לחזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ותי' הרשב"א במשמרת הבית דהמיעוט הוא מיעוט דמיעוט דאף מיעוט שאינן מומחין יש מהן ששוחטין יפה והקשיתי ע"ז דנגד יש מיעוט מומחין שמקלקלין כמ"ש הרשב"א דאין ברית כרותה למומחין שלא יקלקלו ותי' עפמ"ש הש"ך במי שדרכו להתעלף ושחט ואינו אומר כלום כשר דאלו שהה או דרס לא היה שותק וא"כ אזדא ליה הך מועט מומחין שמקלקלין דאי קלקלו היו אומרים לנו ודוק אבל במומר אף אם קלקל לא היה אומר לנו שאוכל נבילות לתיאבון ויש מיעוט מומחין שמקלקלין נגד מיעוט שאינו מומחין ששוחטין יפה וא"כ הדרא קו' לדוכתא נימא סמוך ודוק:

**י**

**לר"מ** דס"ל דאין אמ"ה נוהג אלא בבהמה טהורה א"כ מותר השוחט חיה ועוף אף לא ידעינן אם הוא מומחה כשר לרש"י כיון דכתבנו הטעם משום דסמוך מיעוטא לחזקה והך חזקה לרש"י הוא חזקת אמ"ה (כמ"ש חולין ט') וזה ל"מ כ"א בבהמה לר"מ ובזה מיושב מה שהקשיתי באות ז' על ר"א דלוקי במומר לענין מומחה וא"ש וכולן כיון דהתם מתניתין ר"מ ולר"מ אף באינו מומחה כשר בחיה ועוף (ואף דר"מ חייש למיעוט וכאן במומר אינו מיעוט דמיעוט כמ"ש באות ט' י"ל דאיכא חזקה בהדי רוב דהיינו דאוקמא בהמה בחזקת שלא היתה נבילה מחיים דהיכא דאיכא חזקה ורובא לא חייש ר"מ למיעוט ייעיין בתשובה נ"ב חלק אה"ע סימן מ"ג) ואיך תני סתם דאסורה בדיעבד ולא חילק בין בהמה לחיה ועוף וא"ל היכי מצי למוקי מתני' כר"מ דא"כ למה נאדו מדברי רבינא משום דרמא"ש מומחין הן הא לר"מ חייש למיעוט ז"א דכבר כתבנו באות הקדו' דהוי מיעוט דמיעוט ובמיעוט דמיעוט אף ר"מ מודה ודוק:

**יא**

**למאן** דסבירא ליה אין שחיטה לעוף מן התורה שחט מומר עוף אמרינן רמא"ש מומחין הן לדעת התוספות דחזקת איסור דבהמה הוא ח"א שאינו זבוח ע' חולין דף ט' והוא מבואר ממ"ש באות הקדום ודוק:

**יב**

**מומר** לא' משאר עבירות א"צ בדיקת סכין להרא"ש בפ"ק דחולין ולהרשב"א בתהה"א:

**יג**

**הרמב"ם** מצריך לבדוק סכין אף למומר לא' משאר עבירות וביאר הרא"ש טעם הדבר בפ"ק דחולין:

**יד**

**בחדושי** על יו"ד כתבתי דלענין רמא"ש מומחין הן שפיר אמרינן אף במומר לא' משאר עבירות אף לדידן ועיין מה שכתוב הטעם באות ט' ותבין דהכא ל"ש הטעם זה ודוק היטב:

## מומר להכעיס ולתיאבון אי הוי מין

**א**

**בפ"ב** דעבודה זרה איפלגי רב אחא ורבינא במומר להכעיס אי הוי מין או מומר והרא"ה בב"ה דף ט' כ' דהך מומר להכעיס דאיפלגו התם היינו ל"ד להכעיס רק שאינו חושש

ומקפיד בין היתרא לאיסור' וכששניהם עומדים לפניו אינו מקפיד בין זה לזה אבל להכעיס ממש לכ"ע הוי מין עכ"ד והרשב"א במ"ה חולק עליו דאף בלהכעיס ממש שאוכל דוקא איסור להכעיס איפליגו ר"א ורבינא ייע"ש ולענ"ד נראה לכאורה ראיה לדעת הרא"ה מדמקשה התם הש"ס בע"ז דף כ"ז על ר' יוחנן ולישני כאן במומר לתיאבון כאן בלהכעיס ומשני דר"י ס"ל כמ"ד דלהכעיס הוי מין וכבר תני מין ואם איתא דהך פלוגתא מיירי להכעיס ממש כהרשב"א אכתי לישני כאן לתיאבון כאן באוכל נבילות שלא לתיאבון ולא להכעיס דבהאי לא משמע מפלוגתא דר"א ורבינא דמיקרי מין ולתיאבון ג"כ אינו וא"ל דר"י ס"ל דאף בכה"ג הוא מין א"כ הו"ל להגמ' לפרושי ומאי מייתי פלוגת' דר"א ורבינ' דהתם מיירי בלהכעיס ממש ודוק וצ"ע:

**ב**

**ר**' יוחנן ס"ל דמומר להכעיס הוי מין שם בע"ז הנה לדעת הרא"ה שהבאתי באות הקדום צ"ל דס"ל דאף דאינו להכעיס ממש רק דאוכל שלא לתיאבון ולא קפיד בין אסור' להיתר' הוי מומר להכעיס דהא בגמ' סמוך ר"י אפלוגתא דר"א ורבינא ואינהו מיירי בכה"ג אבל לדעת הרשב"א הנ"ל אית לן למימר דוקא להכעיס ממש ס"ל דהוי מין וע' ביו"ד סי' ה' בהג"ה במי שאינו חושש לזבוח וכבר העלה הב"י שם דיש בזה מחלוקת בין הרא"ש והר"ן ייע"ד אך י"ל דאף למאן דפוסל שם י"ל דמודה דלא הוי מין רק דאיפסל מטעם שאינו חושש לזבוח ולא קרינין ביה וזבחת ולפ"ז באם אינו חושש לאכול חלב וכיוצא בו כשר לשחיטה דלא מקרי להכעיס ודוק:

**ג**

**דעת** הרא"ה בב"ה שם והרשב"א במ"ה שם דף ט' הרא"ה הובא שם ברשב"א וכן הביא הרא"ה בשם כמה מרבוואת' דנקטינן דמומר להכעיס לא הוי מין כיון דאפלוגי בזה ר"א ורבינא הלכה כדברי המיקל (אך להרא"ה עיקר פלוגתייהו באינו לתיאבון אבל להכעיס ממש הוי מין ודעת הרשב"א דאף להכעיס לא הוי מין כמ"ש באות א' ודוק):

**ד**

**דעת** הרי"ף והרמב"ם בפ"ד מה' רוצח ובפי"א מה' גזילה והר"ן בפ"ב דע"ז דמומר להכעיס הוי מין ואע"ג דפלוגתא דר"א ורבינ' קי"ל להקל הכא קים ליה ר' יוחנן כהמחמיר והלכת' כוותיה וע' בכ"מ פ"ג מהלכות תשובה וצ"ע ודוק:

**ז**

**מומר** להכעיס מותר להלוותו ברבית תוס' ב"מ כ"ו והרא"ש שם ובנימוקי בשם ר"ת והר"ן והרמב"ם והגהות מיימוני והמרדכי בשם ר"י אך קצת מהפוסקים לא כ' רק סתם

דמומר מותר להלוותו בריבית ומיירי במומר שיצא מן הכלל לכך כ' הב"ח ביו"ד סימן קנ"ט דמוהר להכעיס יש להחמיר שלא להלוותו ברבית אך הש"ך שם חולק עליו ומביא תשובת הגאונים בשם הרי"ף דמומר דשביק היתרא ואכיל איסורא מותר להלוותו ברבית אבל לא מומר לתיאבון:

**ח**

**דעת** רש"י וסמ"ג והגהות מיימוני בשם ראבי' ומהרי"ל דאין להלוות למומר בריבית וכ"כ בהגהות רמ"א יו"ד קנ"ט שיש להחמיר:

## מלוה הכתובה בתורה אי ככתובה בשטר דמי

**א**

**ר'** יוסי לדעת רבה ס"ל מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמי עורכין ו' ב':

**ב**

**ר'** שמעון בן אלעזר ס"ל מלוה ה"ב לא ככב"ש דמי לדעת רבה ולדעת רב יוסף ס"ל ג"כ לאו ככתובה בשטר דמי ועיין בסוגי' עירוכין ז' א':

**ג**

**רבי** יהודה לדעת ר' ירמיה ס"ל מלוה ה"ב ככב"ש דמי ע' בכורות מ"ט ב' דמבואר שם להדיא ועיין בכורות מ"ח א' דמבואר שם דלרבא ס"ל דרבי יהודה ס"ל לאו ככב"ש דמי דאמר שם דכ"ע מצוה ה"ב לאו ככב"ש דמי וע"ש בתוס' ד"ה ודכ"ע דלמסקנא י"ל דס"ל לר"י ככב"ש דמי אך אי המסקנא הוא דברי רבא יש להוכיח דגם לרבא ס"ל ככב"ש דמי ואי הוא מסקנת הגמ' שמעינן מהתם דרבא לא הדר ביה וס"ל דכ"ע לאו ככב"ש דמי ועיי"ש היטב (ועיין קדושין כ"ט ב' דקאמר ר' ירמיה שם ככב"ש דמי לר' יהודה:

**ד**

**ר'** מאיר ס"ל לאו ככתובה בשטר דמי בכורות מ"ח א' ואף לפי המסקנא דהתם צ"ל דלר"מ לאו ככב"ש דמי ייע"ש היטב. אך כ"ז לרבא אבל לר' ירמיה דהתם דמוקי קודם חלוקה מבואר להיפוך דר"מ ס"ל ככתובה בשטר דמי ולכך במת לאחר למ"ד יום ר"מ מודה דאתחייבו נכסים משום דמלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמי (אך י"ל דטעמא דר"מ דס"ל אחין יורשין הן ומע"פ גובה מן היורשין דר"מ לשיטתיה דס"ל אית ברירה ור' ירמיה אינו מחלק כמ"ש התוס' בבכורות מ"ח בין התנה ללא התנה וס"ל דלר"מ אף בלא התנה אית ברירה אבל לעול' לאו ככב"ש דמי ודוק:

**ועיין** בתוס' שם דבור המתחיל והא ובד"ה דכ"ע נמצא דלרבא ס"ל לר"מ לאו ככב"ש דמי ולר' ירמיה י"ל דס"ל ככב"ש דמי ובזה י"ל קושית מהר"ם לובלין בחידושיו לב"ק די"ד ע"ב בתוס' ד"ה ש"מ דמקשה לשיטת התוס' הו"ל לגמרא לאקשויי אמאן דס"ל מלוה הכתובה בתורה ככב"ש דמיא ממתני' ייע"ש ולפמש"כ אתי שפיר דסתם מתניתין ר"מ ור"מ לשיטתיה אליבא דרבא דס"ל לאו ככב"ש דמיא ולכך קאמר במשנה בפני ב"ד למעוטי מכר כו' וליכא לאקשויי למאן דס"ל ככב"ש דמיא דהך מתני' ר"מ הוא ור"מ ס"ל בודאי לאו ככב"ש דמיא כי קאמינא לר' יהודה לכך מקשה אמאן דס"ל ש"ד אך למש"כ לקמן בערך ש"ד אות כ"ה דר"מ ס"ל לאו דאוריית' הדרא קושיא לדוכתא דמאי מקשה לשיטת התוס' למאן דס"ל ש"ד דילמא ר"מ לשיטתיה דס"ל לאו דאורייתא והוא ס"ל כר"י דסביר' ליה ש"ד כמ"ש שם ועיי"ש וע' היטב בסוגיא דב"ק ותבין מה שרמזתי לך ודוק:

## ה

**רב** ושמואל ס"ל לאו ככב"ש דמי דאף במלוה ה"ב ס"ל של"ד ואינו גובה מן היורשים עיין בש"ך חו"מ סימן ש"ט ס"ק ב' שכ"כ להדיא ובזה השיג על הרש"ל שם ויש ראיה לזה מתוס' ב"ק י"ד ד"ה ביתמי שלא תירצו דמלוה ה"ב ככב"ש דמי כמו שתי' לעיל ד' ח' ע"א וכולן ייע"ש אך לפמ"ש הש"ך ניחא דהכא אליבא דרב ושמואל קיימו ולדידיה לאו ככב"ש דמי ודוק:
רב פפא נראה דס"ל ככב"ש דמי לפמש"כ בתוס' קדושין י"ג וב"ב קע"ו דמחלק בין מה"ב דהתם הש"ד אך הש"ך כ' דר"פ ס"ל לאו ככב"ש דמי מדאמר אינו גובה מן הלקוחות ייע"ש ס"ק ב' ובתוס' קדושין י"ג כ' דס"ל ככב"ש דמי:

## ז

**רבא** ס"ל ככב"ש דמי דלכך קאמר בהנזקין מדאורייתא דינא בעדית דנזקין מלוה הכתובה בתורה הוא כ"כ בש"ך שם אך י"ל דרבא ס"ל לאו ככב"ש דמי רק התם בשעבוד מפורש ס"ל דהוא דאוריית' כמ"ש הרשב"א בחידושיו לגיטין הביאו בש"ך שם ועיין היטב:

## ח

**מלוה** הכתובה בתורה פירשו התוס' בבכורות מ"ח דהיינו ערכין ופדיון הבן ונזקין דאי לאו דכתיבא בתורה לא הוי ידעינין להו מסברא אבל הלואה דידעינן מסברא דמחוי' לעול' לא הוי ככתובה בתורה ואף דכתיב בתורה והאיש אשר אתה נושה בו מ"מ גם מסברא ידעינן:

**ט**

**רב** יהודה ס"ל לאו ככב"ש דמי קדושין י"ג ב' ר' יהודה אמר שמואל והוא שהפרשתה מחיים מבואר דאף במלוה ה"ב לא ככב"ש וכן איתא שם בגמ' ומדאמר כן בשם שמואל ש"מ דס"ל כוותיה כדדייק בגמ' בכמה דוכתי הכי:

## מלוה ע"פ גובה מן היורשין ומלקוחות

**א**

**רב** ושמואל ס"ל מע"פ אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות דשיעבודא ל"ד ב"ב קע"ה:

**ב**

**ר"י** ור"ל ס"ל מע"פ גובה בין מן היורשים בין מן הלקוחות דשיעבוד' אורייתא ב"ב שם:

**ג**

**ר'** יוסי לדעת רב יוסף ס"ל מלוה ע"פ גובה מן היורשין ולדעת רבה ס"ל אינו גובה עורכין ו' ב':

**ד**

**ר"ש** בן אלעזר ס"ל לדעת ר' יוסף ורבה אינו גובה מן היורשין שם ח' א' ייע"ש:

**ה**

**רב** פפא פוסק הלכתא מע"פ גובה מן היורשין ואינו גובה מן הלקוחות ב"ב קע"ו קדושין י"ג ובזה ישבתי מה שהקשתי על ר"פ דס"ל פ"נ ממונא איך יפרנס המשנה דב"ק י"ד שום כסף בפני ב"ד וקאמר בגמ' פרט למכר נכסיו ואח"כ הלך לב"ד ופריך ש"מ לוה ומכר נכסיו אין הבע"ח גובה הא קי"ל דבע"ח גובה ממשעבדי ותי' פרט לב"ד הדיוטות ופרש"י דדיני קנסות צריך מומחין והך דינא קנסות הוא אף קרן דהוא קנס ועיין בתוס' שם ולר"פ דפ"נ ממונא לא משכחת קנס כלל בנזקין וא"כ בהך בפני ב"ד מאי עביד ליה וע' בת"ח שם שמצאתי ג"כ קושי' זו וע' בערך שיעבודא דאורייתא אות כ"ד בהג"ה מ"ש בזה ליישב אך לפי מה שבארנו דר"פ ס"ל מע"פ גובה מן היורשין יתיישב דהנה קשה קושי' התוס' מאי מקשה ש"מ מכר נכסיו ואח"כ הלך לב"ד אין ב"ד גובין לו מהן דאיה"נ דמלוה ע"פ אינו גובה מן הלקוחות וע' בתוס' מה שתי' בזה אך דבריהם אין מוסכמים לכל הפוסקים כמ"ש בערך ש"ד אות כ"ט אך נ"ל בפשיטות דהנה לעיל קאמר בגמ' שוה כסף דאין ב"ד נזקקין אלא לקרקעות ומוקי ביתמי והקשו בתוס' לרב ושמואל דמע"פ אינו גובה מן היורשין א"כ אף מקרקעות לא ליגבו ותי' דמיירי כשעמד בדין ולפ"ז שפיר

מקשה ש"מ לוה ואח"כ מכר כיון דמשנה מיירי כשעמד בדין ובכה"ג גובה ממשעבדי ולכך הוכרח לשנות כרט לב"ד הדיוטות אך כ"ז למאן דס"ל מע"פ אינו גובה מן היורשין ולכך צריך למוקי מתניתין כשעמד בדין אבל ר"פ לשיטתיה דס"ל מע"פ גובה מן היורשין א"כ רישא דמיירי ביתמי ל"צ למוקי כשעמד בדין וא"כ שפיר מצי למוקי פרט למכר נכסיו ואח"כ בא לב"ד כיון דלא מיירי בעמד בדין אף נזקין אינו גובה מלקוחות ודו"ק הארכתי בזה בכדי שיבאר לך ממ"ש:

**ו**

**דאף** בנזקין ס"ל לר"פ דאינו גובה ממשעבדי שלא כדעת הפוסקים דס"ל נזקין גובה ממשעבדי אך בלא"ה לפי דעת התוס' ה"א מטעם שיעבודא דאורייתא ור"פ ס"ל שיעבודא לאו דאוריית' לדעת הרמב"ן וריטב"א והש"ך אך לדעת האו"ת דאף אי של"ד יהיה נזקין גובה ממשעבדי כמ"ש דבריו לקמן בערך ש"ד אות כ"ט אזי היה מקום לומר דר"פ ס"ל ג"כ נזקין גובה ממשעבדי ולפמ"ש יתבאר לך דס"ל דלא גבה:

## מרבין לקרנות

**א**

**ר'** יאשיה ס"ל מערבין לקרנות דאזיל לשיטתיה דס"ל לחלק צריך קרא עיין בח"ב ערך לחלק אי צריך קרא וכ"ז מבואר ביומ' נ"ז ב':

**ב**

**ר'** יונתן ס"ל אין מערבין לקרנות דאזיל לשיטתיה דס"ל לחלק ל"צ קרא ולפ"ז הך דמערבין לקרנות תלוי בזה אי לחלק צריך קרא אך עיין בתוס' ביומא שם ד"ה תניא שכ' דאף מאן דס"ל כר' יונתן ל"צ קרא יכול לסבור דמערבין משום דדריש אחת שיהי' מעורבין דר' יהודה מספקא ליה אי לחלק צריך קרא ואעפ"כ ס"ל מערבין:

**ג**

**מאן** דס"ל מב"מ לא בטיל דיליף מולקח דם הפר ומדם השעיר ודם הפר מרובה ע"כ ס"ל מערבין ועיין בערך מב"מ באות יו"ד מה שכתבתי שם דיכול למיליף מב"מ לא בטיל מדוכת' אחרינ' ויכול להיות דס"ל אין מערבין לקרנות:

**ד**

**לדעת** הר"ן בנדרים נ"ב דהא דדשיל"מ לא בטיל הוא מולקח דם הפר כמ"ש בערך דשיל"מ א"כ מאן דס"ל אין מערבין לקרנות ס"ל דדשיל"מ בטיל:

**ה**
**אביי** ס"ל מערבין לקרנות תמורה שם ועמ"ש בערך מב"מ אות ט':

**ו**
**רבא** ס"ל אין מערבין לקרנות תמורה שם ועמ"ש בערך מב"מ אות ט':

## מין במינו ומין בשאינו מינו

**א**
**רב** ושמואל ס"ל כל איסורין שבתורה במינן במשהו ושלא במינן בנ"ט פסחים דכ"ט ב' ע"ז ע"ג ב' ובגליון הש"ס שלי בע"ז שם כתבתי דלענ"ד אפי' ביבש ביבש ס"ל מב"מ במשהו טפי מדר' יהודה דלא ס"ל רק לח בלח כמ"ש לקמן אות י"ח ייע"ש ובגליון ש"ס שלי הארכתי להוכיח זה מש"ס שם ייע"ש:

**ב**
**ר'** יוחנן ור"ל ס"ל כל אסורין שבתורה בין במי ו ובין שלא במינו בנ"ט חוץ מטבל וי"ל במינו במשהו ושלא במינו בנ"ט ע"ז דף ע"ג ע"ב ומפרש שם הטעם י"ל משום חומרא דע"ז וטבל להיתירו כך איסורו ומה היתירו במשהו דחטה אחת פוטרת כל הכרי א איסורו במשהו ובירושלמי נתן טעם אחר דטבל במשהו משום דהוי דשיל"מ וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל במינן ושלא במינן בנ"ט ובתוס' הקשה שם דאמאי לא קאמר שם בגמ' טעמא דטבל כירושלמי ייע"ש בתוס' ד"ה טבל מ"ט כו' ולי נראה דלק"מ דבגמרא לא מצי קאמר טעמיה דר"י משום דשיל"מ דא"כ היאך קאמר ר"י בפסחים דף כ"ט ב' דחמץ בזמנו בנ"ט דהא ר"י ס"ל התם דשלא בזמנו מותר כר"ש וא"כ הוי חמץ דבר שיש לו מתירין ולמה יהיה במינו בנ"ט (ועיין ביו"ד סי' ק"ב סעיף ז' בהג"ה דיש שם ב' דעות אי חמץ הוי דשיל"מ הואיל וחוזר ונאסר לשנה הבאה ולדעת הסוברים דחמץ דשיל"מ יש ליישב כנ"ל ועיין במלחמות פרק כל שעה דקאמר דר"י לית ליה דבר שיש לו מתירין ועיין בערך דשיל"מ אות ה' שהארכתי בזה):
**ועל** הירושלמי דקחשיב דשיל"מ טבל ושביעית ומעשר הקדש ולא קחשיב חמץ בדשיל"מ לק"מ די"ל דס"ל כר"י דחמץ אף לאחר זמנו אסור ולא הוי דשיל"מ אבל ר' יוחנן דפסק כר"ש קשה דהוי דשיל"מ וע"כ דס"ל דאף דבר שיל"מ בנ"ט וקשה מאי טעמא דטבל וצ"ל משום כהיתרו וכו' אך אין ראיה מהא דפסק כר"ש די"ל דוקא בתערובות מתיר לאח"ז אבל בעינא ס"ל דאסור לאח"ז אף לר"ש משום קנסא כמו דס"ל לרבא

פסחים דף למ"ד ע"א ועיי"ש ודוק (וסברא זו כ' הר"ן שם דהיכא דאיסור בעין אין לו מתירין רק התערובות ל"ח דשיל"מ וע' בע' דשיל"מ אות ז' שהארכתי):

**ג**

**ר'** יהודה ס"ל מב"מ לא בטיל מנחות כ"ב אך זה לרבא בזבחים ע"ט א' אך לאביי דאמר שם הא דידיה הא דרבי' ס"ל לר"י מב"מ בטיל ייע"ש בתוס' שכ' להדי' הא דאמרינן לר"י מב"מ לא בטיל הוא לרבא:

**ד**

**ר'** אושעיא ס"ל מב"מ בטיל ביצה ל"ח ב' ייע"ש בתוס' ד"ה ניהו ולא הבינותי מ"ש שם דפסקו כרבנן מב"מ בעיל דסתמא דהש"ס קאמר הכא עכ"ל ותמיהא ליה והא ר' אושעיא לא השיגו עליו בזה מוכח דאנן פסקינן כר' יהודה דמב"מ לא בטיל משמע דכולהו ס"ל הכי:

**ה**

**ר'** אליעזר בן יעקב ס"ל מב"מ בטיל זבחים ע"ט ב' דאמר שם שלישי אע"פ שלא נתן לתוכו מים טהור וע"ש בתוס' שכ' מכאן ראיה לר"ת דס"ל מב"מ בטיל דקי"ל משנת ראב"י קב ונקי:

**ו**

**רבן** גמליאל ס"ל מב"מ לא בטיל זבחים ע"ט א' ר"מ אומר משום ר"ג אין דם מבטל דם ועיי"ש ברש"י ותוס':

**ז**

**רבי** ס"ל מב"מ לא בטיל כר' יהודה חולין דף ק"ט א' דקאמר רבי נראין דברי ר' יהודה ועיי"ש ברש"י שפסק מה"ט דמב"מ לא בטיל ומשני דרבי הכי ס"ל וכן התוס' בחולין צ"ז א' ד"ה אמר רבא מודים לרש"י דרבי ס"ל כר"י רק דס"ל דאין הלכה כרבי ייע"ש:

**ח**

**ריב"ל** ס"ל מב"מ בטיל בס' לר"ח בר אבא ולר"ש בר יצחק ולרב אסי במאה חולין צ"ח א' ויליף מזרוע בשילה וכ"כ התוס' חולין צ"ז א' דריב"ל ס"ל מב"מ בטיל והוכיחו מכאן להלכה דמב"מ בטיל דריב"ל בר סמכא הוא ייע"ש בד"ה אמר רבא אך נ"ל דאין ראיה דריב"ל ס"ל מב"מ לא בטיל רק לדעת התוס' דס"ל טכע"ק דאורייתא אבל לשיטת רש"י דס"ל טכע"ק דרבנן אין ראיה דשם בדצ"ח א' אותבינן על ריב"ל מדתניא זהו היתר הבא מכלל איסור ומשני לא נצרכה אלא לר"י דס"ל מב"מ ל"ב והכא בטיל וליגמר מיניה חידוש הוא וא"כ י"ל דריב"ל ס"ל ג"כ כר"י דמב"מ ל"ב רק בזרוע הוא היתר הבא מכלל

איסור אך מקשה שם א"ה למאה וס' נמי לא לגמור מזרוע כיון דחידוש הוא ומשני אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל והנה מזה משמע דס"ל דמב"מ מדאורייתא ברובא בטיל והתורה החמירה בזה בזרוע בשילה ובעי מאה או ס' אבל לרש"י דס"ל טכע"ק דרבנן לא קאי אמין במב"מ רק אשא"מ דמדאורייתא ברובא בטיל אבל במב"מ י"ל דריב"ל ס"ל כר"י דמב"מ לא בטיל ועיין היטב ותבין:

**ט**

**אביי** ורבא ס"ל מב"מ לא בטיל כר' יהודה כך הוא דעת רש"י בחולין ק"ט וראייתו מע"ז דף ס"ו דאיפלגו בחלא לגו חמר ובחמר' חדתי בעינבי דמ"ס במשהו ומ"ס בנ"ט דמ"ס בתר שמא אזלינן ומ"ס בתר טעמ' אבל לכ"ע מב"מ לא בטיל וכן בפסחים דף למ"ד ע"א קאמר רבא הלכת' חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו כרב דגזר אינו מינו אטו מינו והתוס' בחולין שם א' ד"ה אמר רבא ובפסחים דף למ"ד א' האריכו להוכיח דאביי ורבא ס"ל דמב"מ בטיל והך דע"ז מיירי בטבל וי"ל דכ"ע מודו בהו במשהו וכן הך דפסחים דוקא בחומרא דחמץ ס"ל לרבא מב"מ במשהו והנה הרב הגאון מהר"ם ברבי בדרשותיו לשבת הגדול בפתיחה הקשה האיך אפשר דס"ל לרבא מב"מ במשהו כר' יהודה הא עיקר טעמי' ר"י משום דכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר ודם הפר מרובה ולא בטיל וזהו למ"ד דמערבין לקרנות ורבא ס"ל כ"מ דא"ר ל"ת אי עביד לא מהני וע"כ ס"ל דאין מערבין לקרנות כמבואר בתמורה ד"ד וא"כ ליכא למילף מדם הפר כיון דלא היה מעורב אך לענ"ד מזה לק"מ לרבא ועיין בערך כל מילתא אות ז' שכתבנו דאף מאן דס"ל אי עביד לא מהני י"ל דס"ל מערבין לקרנות ייע"ש מלתא בטעמא שהארכנו בזה אך קשה דביומא דף נ"ז ב' קאמרינן דהך מערבין לקרנות תלי' בזה אי לחלק צריך קרא דפליגי בזה ר"י ור' יונתן ורבא ס"ל בב"מ צ"ה כר' יונתן דלחלק ל"צ קרא א"כ ע"כ ס"ל אין מערבין וא"א למילף מדם הפר דמב"מ במשהו וי"ל ע"פ מ"ש התוס' יומא כ"ז ב' ד"ה תניא שכ' כיוצ' בזה לר' יהודה אף דס"ל כר' יונתן לחלק ל"צ קרא מ"מ ס"ל מערבין לקרנות דדריש אחת שיהיה מעורבין ייע"ש וה"נ י"ל לרב' דדריש אחת ועיי"ש בתוס' ודו"ק:

**אך** יש להקשות לדעת רש"י דס"ל דאביי ס"ל מב"מ לא בטיל וע"כ דיליף מדם הפר ומדם השעיר דמב"מ לא בטיל והנה בתמורה ה' ב' מקשה מבכור דאין לו פדיון אלמא לא מהני ומשני שאני התם דכתיב הם בהווייתן יהו ורבא ס"ל דהם מבעי' ליה דאם נתערב דמו בכל העולין אינו בטיל דעולין אין מבטלין זא"ז ואביי אמר לך זהו מולקח מדם הפר ומדם השעיר נפקא ליה ואם איתא דס"ל מב"מ לא בטיל א"כ מבעי' ליה ולקח מדם

הפר דמב"מ לא בטיל ואכתי לא נשמע מיניה דעולין לא מבטלין ואצטריך הם לכדרבא דאין עולין מבטלין והדרא קושיא לדוכתיה אמאי אין פדיון לבכור כיון דס"ל אי עביד מהני אך בדוחק יש ליישב דהגמ' מתרץ לאביי אליבא דהלכתא דקי"ל מב"מ בטיל וא"כ נפקא לן מולקח דאין עולין מבטלין אבל באמת מאן דס"ל מב"מ לא בטיל ונפקא ליה מולקח י"ל דעולין אין מבטלין נפקא ליה מדם דם כמ"ש התוס' יומא דנ"ח א' ייע"ש וע' בערך כל מלתא אות ס' מ"ש שם אך זה דוחק גדול מב' טעמים הא' דלרש"י דאביי ורבא ס"ל מב"מ לא בטיל לא ס"ל הכי כמ"ש רש"י להדי' בחולין ק"ח וא"כ אמאי לא נקיט הש"ס טעמא אליבא דהלכתא ועוד דניהו דהלכתא דמב"מ בטיל מ"מ כיון דאביי גופא ס"ל לא בטיל איך נקט הש"ס טעמא אליבא דאביי מאי דאיהו גופא לא ס"ל וצ"ע ע' באות שאח"ז:

**והנה** הרב מהר"ם ברבי בסוף ספרו בדרשותיו לשבת הגדול בפתיחה המציא ראיה נכונה לרב' דמב"מ לא בטיל ול"צ למילף מולקח מדם הפר דהנה הראשונים הקשו איך היו מגעילין יורה גדולה במדין הא אין במים ס' נגד הכלי וחוזרין ואוסרין הכלי ותי' הריטבא דיש להן הכשר ע"י קפילא ועוד דבלא קפילא מדאורייתא חד בתרי בטיל הנה תי', בתרא הוא תמוה דהא בגעולי נכרים וידאי טכע"ק דאורייתא מדבעי הגעלה ולא בטיל בתרי עיין בכר"ו סי' צ"ח שעמד ג"כ בזה ועיי"ש מה שתירץ ועוד נדבר מזה בסמוך בס"ד. והנה אי אמרינן מב"מ לא בטיל י"ל כתי' הב' דהרשב"א כ' בסוגי' דזרוע בשלה דאף אם נאמר טכע"ק לאו דאורייתא מ"מ לר"י דס"ל מב"מ לא בטיל אם נפל האיסור במינו ונטלוהו משם ולא נשאר אלא מטעמו אסור מדאורייתא דניהו דטכע"ק דרבנן מ"מ הא במשהו מיתסר ועכ"פ משהו איכא עכ"ד ולפ"ז י"ל דטכע"ק דרבנן אף בכלי מדין והא דבעי הגעלה שמא ישתמש בו במינו דבמשהו אסור ואז טכע"ק אסור כמ"ש הרשב"א הנ"ל אבל הגעלה דהוי מבשא"מ דמגעילין עם מים והוי אינו מינו עם טעמא דאיסורא אזי טכע"ק דרבנן ושפיר היו מגעילין היורות גדולות דמדאורייתא חד בתרי בטיל כיון דטכע"ק לאו דאורייתא כתי' הב' של הריטב"א עכ"ד הגאון מהר"ם ברבי והנה אף לפי דבריו אין זה מעלה ארוכה על מה שהקשינו באות הקדום על אביי דאביי ס"ל טכע"ק דאורייתא בכל האסורין כמבואר בחולין ק"ח א' דאמר אביי ש"מ כו' אך לפמ"ש התוס' בד"ה מבב"מ דאביי קיבלה מרב' וחזר בו י"ל דאביי ס"ל טכע"ק דרבנן וי"ל כדעת מהר"ם ברבי דיליף מב"מ דלא בטיל מהגעלה דכלי מדין אך עיקר דברי מהר"ם ברבי הנ"ל יש לדחות ע"פ מה שהקשה הרשב"א בתשובה דהיאך יליף ר"מ נטל"פ אסור מג"נ דילמא

מש"ה צוותה התורה להגעיל שמא יבשלו בה דבר חריף דחורפי' משוי ליה לשבח ותי' דהוי ס"ס ספק אם בישל בו העכו"ם דבר איסור ואת"ל שבישל בו דבר איסור שמא לא יבשלו בו דבר חריף [גוף התשוב' אין כעת תח"י אך ראיתי במפורשי' שכ' דהוי ס"ס נ"ל לפרש הס"ס כמ"ש ואף שיש לפקפק על ס"ס זו] ולפ"ז גם בנ"ד יש ס"ס שמא לא יבשלו בו איסור ושמא לא בישלו בו במינו וע' בט"ו יו"ד סי' קכ"ב הטעם דאמרי' סתם כלים אינן ב"י משום ס"ס ייע"ש והרשב"א כ' ס"ס אחר ע' במג"א או"ח סי' תמ"ז ס"ג כ"ג:

**יא**

**ר'** יהושע ס"ל מב"מ בטיל תוספתא וירושלמי בפ' הנודר מן המבושל זה הכלל אמר ר' שמעון משום ר' יהושע כל דשיל"מ מב"מ במשהו וכל שאין לו מתירין בין במינו בין שלא במינו בנותן טעם הביאו הר"ן בפרק הנודר מן המבושל דנ"ב:

**יב**

**ר"ש** ס"ל מב"מ בטיל כבר מבוא' ממ"ש באות הקדום ר' שמעון אומר משום ר' יהושע:

**יג**

**דעת** התוס' והרשב"א בחולין פרק ג"ה דף צ"ט ב' בד"ה שאני ציר דזיעה בעלמא ופירשו דציר אינו אסור אלא מדרבנן ולכך מודה ר' יהודה דמב"מ בטיל ולא קאמר ר' יהודא דלא בטיל רק באיסור דאורייתא והרב בעל כנסת הגדולה ביו"ד סימן צ"ח בהגהות הטור אות ה' שכ' ליישב בזה קושית ר"ת על רש"י שפי' דלרבא מב"מ לא בטיל והקשה ר"ת דהרי רבא אמר מב"מ דליכא למיקם אטעמא בס' משמע דמב"מ בטיל ותירץ בכנה"ג דלקמ"ל לרש"י דבאמת רבא כר' יהודה ס"ל והא דקאמר מב"מ בס' היינו באיסור דרבנן דמודה ר"י דבטיל כמ"ש התוס' להרשב"א וכ"כ בשה"ג פ' השוכר עכ"ד ובאמת יפה דיבר עד שנפלאתי על חכמי בעלי התוספת אשר כל רז לא אנוס להם איך לא הרגישו בזה ובאמת י"ל דהתוס' ס"ל דאף באיסור דרבנן ס"ל מב"מ לא בטיל והא דכתבו שאני ציר דזיעה בעלמא פי' ולא אסור כ"א מדרבנן היינו משום דקשיא להו מאי משני דזיעה בעלמא ולא חשיב כגופו של איסור דהא בשרצים קי"ל הטמאים לאסור צירן ורוטבין א"כ שמעינן דציר הוא איסור ממש וכיון דהוא איסור ממש שנתערב ציר בציר הוי מין במינו וחשוב כגוף א' של איסור מה לי אם האיסור זיעה או הוא דבר בעין כיון דגם הזיעה הוא גוף האיסור לכך פי' דהכא אינו כגוף האיסור דכאן לא אסר זיעה מדאורייתא להיות איסור בפ"ע רק דחכמים אסרוהו משום לתא דדגים טמאים הואיל והוא ציר דגים נמצא דאין בציר הלז שום ממשות איסור דהוא זיעה בעלמא ומה"ת שרי לגמרי וגם חכמים לא אסרוהו דלהוי גוף איסור בפ"ע רק שאסרוהו משום לתא דדגים טמאים הואיל והוא ציר

וזיעה של דגים טמאים א"כ מסתיין דנאסור היכא דנרגש ממשן וטעמן אבל משהו לא אסרינן אף במינו דניהו דלר"י מב"מ חשוב כגוף א' של איסור הא זה אף בפ"ע אינו גוף איסור אבל באיסור דרבנן שאינו זיעה רק שהוא ממשות איסור וחכמים שוינהו חתיכא דאיסורא וגוף איסור בפ"ע א"כ בשנתערב במינו לר"י דחשוב כגוף א' של איסור א"כ יש כאן איסור בפ"ע וממשו של איסור והבן זה כי לענ"ד הוא דבר נכון וסברא מתקבלת ויש להעמידו כפי' דברי התוס' ז"ל וכן כ' הריטב"א יש שרוצין לומר דמב"מ בטיל באיסור דרבנן וי"ל שאני הכא דאיסור גרוע הוא וזיעה בעלמא וכמו שהקיל בו ר' יוסי לדונו בששה עשר עכ"ל וכשתדקדק ותבין לעמקי' תשכיל שכיוון למה שכתבנו (וראיה לדברינו מדברי התוס' חולין ק"ח ב' ד"ה אמאי וקשה לר"י מ"מ מדרבנן נאסר החלב כו' מבואר דס"ל אפי' באיסור דרבנן ס"ל מב"מ לא בטיל יע"ש ודוק וי"ל דדבר שעקרו אסור מדאורייתא כגון בב"ח אף דכאן הוא איסור דרבנן כיון דעיקר אסורו דאורייתא אמרינן מב"מ לא בטיל וציר עיקר אסורו מדרבנן ודוק):

אך דעת הרשב"א בחידושיו שם מבואר להדיא שלא נחית לחלק בין זיעה לשאר איסורא דרבנן וכללא קא כייל דבאיסור דרבנן מב"מ בטיל לר' יהודה ויש להביא קצת ראיה לזה מהא דפסחים כ"ט ב' דאמר רב חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור במשהו דס"ל מב"מ לא בטיל וגזרינן א"מ אטו מינו שלא בזמנו במינו אסור כר' יהודה דס"ל חמץ אחר הפסח אסור דאורייתא כך מפרש הש"ס מימרא דרב דלכך ס"ל שלא בזמנו במינו אסור דס"ל כר' יהודה ושלא במינו מותר דבאחר זמנו לא גזר א"מ אטו מינו ופרש"י דהואיל ואין איסור כרת שלא בזמנו לכך לא גזר. והנה יש לדקדק על הש"ס מנ"ל לעשות פלוגתא בין רב ושמואל ור"י בזה דשמואל ור"י ס"ל שם כר"ש דלאחר זמנו מותר ומנ"ל דרב פוסק כר' יהודה כאן דאיפכא שמעי' להו בעירובין מ"ו ב' דר' יוחנן כללא כייל ר' יהודה ור"ש הלכה כר' יהודה ורב קאמר התם וליתנהו להני כללא בכמה דוכתא הלכה כר"ש נגד ר' יהודה וכאן ס"ל איפכא דר' יוחנן ס"ל כר"ש ורב כרבי יהודה (בפרט דסתם משנה בפסחים כ"ט כר"ש דראב"י הדר ביה. שוב מצאתי בס' אור חדש שהרגיש קצת בקושיא זו ונכנס בדוחקים גדולים ליישב ומ"ש דרב ע"כ ס"ל כר' יהודה מדאמר קדירות בפסח ישברו ולר"ש אין אסור אח"פ רק הואיל ועבר בב"י והתם אינו עובר בשהיות קדירה בב"י אך מלשון רש"י דלקמן דף ל' משמע דאף אם אינו עובר בב"י קניס ר"ש בבעין דאל"כ למה הוצרך רש"י לפרש דמוקי רבא הלכתא דתערובות לאחר זמנו מותר כר"ש והאי פחות מתערובות הוא תיפוק ליה דאפי' הוי בעין מותר כיון דלא עבר בבל יראה ש"מ דלא פליג ר"ש בגזירתו ואפי' חמץ שאינו עובר בב"י אסר לאחה"פ ואף

דבאו"ח מבואר בחמץ שאינו עובר בבל יראה מותר לאחה"פ נראה דאין כן הדעת רש"י ועכ"פ הוי מצי למימר דרב ס"ל הכי דלר"ש לא פליג וכל חמץ אסור לאחה"פ ולכך אוסר קדירות דילמא אתי למיעבד בהו במינו ולדידיה מב"מ לא בטיל בכל האיסורים) הא מצי למימר דרב כשמואל ור"י ס"ל דהלכה כר"ש רק כיון דמודו דלר"ש קנסא קנסינן מדרבנן לכך ס"ל לרב במינו אסור לשיטתיה דס"ל מב"מ לא בטיל ואף דמסקינן דכי קניס ר"ש בעיני' אבל ע"י תערובות לא קניס ז"א דהא אכתי לא ידעי' מזה דע"י תערובות לא קניס מדמקשינן לקמן אדרבא יע"ש ואף אם נאמר דידע מסקנת הש"ס דרבא ס"ל דר"ש לא קניס בתערובת מ"מ י"ל דרב פליג בהא (וכ"כ מהרש"א שם על רש"י די"ל דר"י כר"ש ס"ל וקנסא דקנסינן אפי' על ידי תערובו' ולא ידעתי מדוע לא הקשה כן על הגמרא) וס"ל דאפי' בתערובו' קניס ר"ש וביותר קשה לדעת הטור בסי' תמ"ז וכן פסק הש"ע שם דס"ל דרבא קאמר דר"ש לא קניס בתערובות היינו דלא קניס להיות אסור במשהו אבל בנ"ט מיהו אסור ככל איסורין דהא לדעת הטור דס"ל כשיטת ר"ת בי"ד סימן צ"ח דמב"מ בטיל ס"ל דרבא ס"ל מין במינו בנ"ט וכמבואר בשיטת ר"ת] א"כ הא דקאמר רבא דבתערובת לא קניס ר"ש היינו דלא קניס בחומרא דחמץ אוסר במשהו מטעם דלא בדילי כמ"ש ברא"ש בפרק בתרא דע"ז וא"כ לפ"ז אחר זמנו שאוכלים חמץ אחר ויותר לא בדילי אז מחמץ מבזמנו א"כ היה ראוי להחמיר ג"כ שתאסור במשהו לז"א דר"ש לא גזר בתערובות משהו אבל עכ"פ אסור בנ"ט כשאר אסורין שמעינן מינה דאף לרבא חמץ אחר זמנו לר"ש שוה לשאר אסורין דכי היכא דבשאר אסורין ס"ל לרבא בנ"ט ה"ה בחמץ לאחר זמנו לדעת הטור וש"ע סי' תמ"ז א"כ קשה טובא דמאי דחק לאוקמי רב כרבי יהודה ולמפלג אשמואל ור"י הלא טוב למעט במחלוקת ולומר דרב ג"כ ס"ל כר"ש רק כיון דקי"ל דחמץ לאח"ז שוה לשאר אסורין ורב לשיטתיה דס"ל בשאר אסורין מינו במשהו שלא במינו מ"ט לכך קאמר בלאחר זמנו במינו אסור במשהו שלא במינו בנ"ט ובזה א"ש טפי מה דלא גזר בלאח"ז אינו מינו אטו מינו דכיון דס"ל כר"ש דבמינו גופא הוא דרבנן ולכך לא גזרינן גזירה בדרבנן כמו דקי"ל בכל דוכתא אבל עכשיו דפסק כרבי יהודה לא מתיישב שפיר במה דלא גזר אינו מינו אטו מינו בלאחר זמנו ורש"י דחק משום דאין בו כרת אבל לטעם הפוסקים והרא"ש מכללם דחומרא דחמץ הוא מטעם לא בדילי וע"כ לומר כן דלדעת רש"י דלכך גזר א"מ אטו מינו בחמץ משום כרת קשה דהא חלב ודם יש בו כרת ואעפ"כ לא גזר א"מ אטו מינו וע"כ לומר דחומרא דחמץ משום דלא בדילי (ורש"י דחק עצמו שם לומר דחומרא דחמץ הוא מטעם שניהם דהוא כרת ולא בדילי אבל באמת זה דוחק ורש"י הוכרח לפרש כן לפי מה דמוקי התם רב כר"י אבל על

הש"ס קשה ל"ל לדחוקי לוקמי לרב כר"ש והוי א"ש טפי כמ"ש ועוד דלרש"י דחומר' דחמץ הוא משום כרת ולא בדילי א"כ לפני זמנו דליכא כרת משש ועד הלילה אזי לא גזר רב א"מ אטו מינו א"כ למה נקט אח"ז הו"ל למנקט ג"כ לפני זמנו ובלא"ה מוכח מסוגיא דשמעתין דלפני זמנו הוא נכלל בתוך זמנו כמ"ש הר"ן שם וא"כ לרש"י קשה למה נגזר רק לפני זמנו א"מ במשהו וא"ל מטעם דבר שיל"מ ז"א דרב לא ס"ל דשיל"מ כמ"ש בערך דבר שיל"מ אות ד') א"כ לפ"ז לאחר זמנו דטפי לא בדילי דאוכלין שאר חמץ פשיטא דראוי לגזור א"מ חטו מינו כיון דהוא איסור דאורייתא אבל אי הוי אמרינן דרב כר"ש ס"ל א"ש כיון דהוא איסור דרבנן לא גזרינן אלא ע"כ מוכח שיטת הרשב"א דבאיסור דרבנן אף לר"י בטיל אף במינו ורב כמאן אמרה לשמעתיה כר"י ולישנא דרב הכי דייק כל איסורין שבתורה במינו במשהו משמע דוקא איסור תורה לכך לא מוקי כר"ש דכיון דלר"ש הוא דרבנן קשה מ"ט קאמר רב במינו במשהו:

**אך** דעדיין קושיא (שכתבתי כאן בגליון) קשה למה לפני זמנו לרב אסור במשהו כיון שאין בו כרת ודמי לאח"ז בשלמא אי הוי אמרינן דרב כר"ש ס"ל א"ש דלכך בלאח"ז דרבנן לא גזר ולפני זמנו דאורייתא גזר אבל עכשיו דמוקי לה כר"י אפ"ה לא גזר בלאח"ז אף דהוא דאורייתא קשה דגם לפני זמנו לא לגזור אינו מינו ואף משום דשיל"מ כמ"ש הפ"י והא רב לית ליה דשיל"מ וכמ"ש ובלאו הכי קשיא לדעת הפוסקים דבאינו מינו דשיל"מ בטיל כמ"ש הר"מ בפט"ו מהמ"א ואף שכ' שם ואל תתמה על חמץ בפסח שהרי אמרה תורה כל מחמצת לא תאכלו אך קרא דכל מחמצת אתוך זמנו אבל לפני זמנו נפקא לי' להר"מ מלא תאכל עליו חמץ כמ"ש בהלכות חמץ ומצה בודאי באינו מינו י"ל דאין לו דין דשיל"מ ועוד דהר"מ לשיטתיה אזיל דפסק כר"ש בלאח"ז ואייתיר כל מחמצת לרבויי עירובו (דהר"מ לאו מכל מרבה עירובו כר"א דהר"מ לא דריש כל רק מפשטיה דקרא דמחמצת רבוייא הוא ודלא כמ"ש בלח"מ שם בפ"א מה' חו"מ דין ו' וז"ל וה"ה דמצי לאתויי קרא דלא יאכל חמץ עכ"ל וז"א דמפשטיה לא מוכח מידי רק מריבוייא דמחמצת וכן הוי הס"ד דגמרא דריבוייא הוא ממחמצת רבוייא הוא ועיין במשנה למלך שכ' כמ"ש ומה שיש להקשות דמחמצת מבעי לי' דנתחמץ מחמת ד"א יש ליישב ואין כאן מקומו) אבל לרב דס"ל כר' יהודה א"כ מצריך כל מחמצת לאחר זמנו א"כ ליכא לרבוייא עירובו והדרא קושיא לדוכתא דלמה יהיה לפני זמנו במשהו ואף אי מטעם דשיל"מ קשה בא"מ דשיל"מ בטיל וא"ל מכל מחמצת כיון דרב כר' יהודה ס"ל מבעי לי כל מחמצת לגופא וי"ל דרב דריש כל ומרבה עירובו מכל כמו ר"א דמרבה עירובו מכל:

**עוד** נ"ל ליישב דהטעם שהחמירו חכמים בחמץ הוא משום דעוברין עליו בבל יראה וכמ"ש ריש פסחים דמהאי טעמא הצריכו בדיקה וגם מטעם דלא בדילי ורב ס"ל דאף לפני זמנו עובר בב"י כדעת רש"י והפוסקים עיין רש"י ב"ק כ"ט ועשאן הכתוב כאלו הן ברשותו לעבור עליהן בבל יראה ולכך לפני זמנו גזרינן א"מ אטו מינו משום שהחמירה תורה לעבור עליהן בבל יראה החמירו חכמים בזה וגם משום לא בדילי משא"כ לאחר זמנו והנה הראיה שהבאתי דבדרבנן ל"א מב"מ לא בטיל מדלא קאמר דרב ס"ל כר"ש וקנסא קניס יש לעיין בזה דהנה הר"מ פסק לפני זמנו כר"י ולאח"ז כר"ש וכ' ה"ה דהטעם שפסק לאח"ז כר"ש משום דסתם מתניתין כוותיה ולפני זמנו כר"י כיון דלא סתם המשנה רק לאח"ז כלפני זמנו הדרינן לכללא דר' יהודה ור"ש הלכה כר' יהודה זהו דעת הר"מ והראב"ד ס"ל כיון דסתם לן התנא בלאחר זמנו כר"ש ה"ה לפני זמנו איברא דגם לשיטת הר"מ דוקא לדידן דקי"ל ר"ש ור"י הלכה כר"י אך רב דבעירובין מ"ז לית ליה להך כללי א"כ אם נאמר דכר"ש ס"ל אין טעם לחלק בין לפני זמנו לאחר זמנו וא"כ הש"ס משמע ליה מדלא אמר רב דינא בחמץ לפני זמנו ש"מ דס"ל דדינו שוה עם תוך זמנו כדעת קצת מרבוותא וא"כ א"ל דרב ס"ל כר"ש בלאחר זמנו דא"כ גם בלפני זמנו ראוי לפסוק כמותו דא"ל כטעם הרמב"ם דמה דלא סתם במשנה הדרין לכללא דרב לית ליה הך כללא א"כ קשה הו"ל לומר ג"כ חמץ לפני זמנו שלא במינו מותר כיון דס"ל כר"ש וחמץ לפני זמנו מותר בהנאה ובאכילה אסור משום עשה דתשביתו כמ"ש התוספות פסחים כ"ט ב' ד"ה ומשעה וב"י ג"כ אינו עובר וליכא לאו דב"י ואף על אכילתו לא עבר בלאו פשיטא דלא גזרינן א"מ אטו מינו דהא עכשיו באח"ז עובר בלאו ואעפ"כ לא גזר א"מ אטו מינו מכ"ש לפני זמנו לר"ש דאף לאו ליכא ודוק. אך גם זה יש לדחות דרב ס"ל כר"ש לאח"ז הואיל וסתם משנה כוותיה אבל בלפני זמנו דלא סתם רבי כוותיה לא פסק כוותי' אף דלית ליה לרב ר"ש ור"י הלכה כר"י מ"מ הכא נ"ל לפסוק כר"י בלפני זמנו וראיתי בשער המלך בפט"ו מהמ"א דין ה' שהשיג על הרב בעל כנה"ג והוכיח מש"ס דפסחים דה ל' דאף בדרבנן מב"מ לא בטיל וראייתו אינו מוכרחת ועיין בספר ראש יוסף חולין צ"ט ב' שהרגיש בזה ג"כ וע"ש מ"ש אך לענ"ד יש ליישב בפשיטות דהגמ' מקשה על רבא דאמר חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו לאח"ז בין במינו בין שלא במינו מותר כר"ש והנה בכל אסורי דאורייתא אף דמחמרינן במשהו לרב מ"מ לא גזרינן א"מ אטו מינו וע"כ לומר משום חומרא דחמץ דלא בדילי מיניה וא"כ שפיר מקשה אלאחר זמנו למה מותר כיון דלר"ש אסור מדרבנן ואף דבעלמא באיסור דרבנן מב"מ בטיל מ"מ משום חומרא דחמץ דלא בדיל מיניה יש לאסור (ואף אם נאמר חומרא דחמץ משום

שיש בו כרת וגם עוברין עליו בבל יראה י"ל דהגמ' ס"ל כמ"ש התוס' ריש פסחים דאף בחמץ נוקשה ותערובת שאין עוברין בל יראה ואין בו כרת החמירו חכמים לבדוק משום לא פלוג וכך הוי ס"ל להמקשן כיון דחמץ חמירא אף בלאח"ז שאין בו ב"י ואין בו כרת ראוי להחמיר ודוק וכן מוכרח לומר לדעת הטור דקושית הגמרא דחמץ אח"ז מגרע יותר משאר איסורין כמ"ש האחרונים ליישב קושיית המג"א סוף סימן תמ"ז ייע"ש) ועוד יש ליישב בכמה גווני ואין להאריך גם מה שהקשה עוד מיבמות פ"ב דקאמר רב שישא בריה דרב אידי רישא בטומאת משקין דרבנן וע"ש בתוס' דס"ל לרב שישא דכי פליגי חכמים ארבי יהודה וס"ל דמב"מ בטיל דוקא באיסור דרבנן אבל באיסור דאוריי' מודים חכמים דלא בטיל ש"מ דלרבי יהודה אפי' באיסור דרבנן לא בטיל יש ליישב דזהו דוקא לר"ש שם אבל לר' יוחנן דהלכתא כוותיה לא צריכנא לשנוייא דר שישא ועוד איכא התם שינוייא אחרינא שינוייא דרבה ורב אשי ן דמותבינן להו שם בגמ' מ"מ שמעינן מינה דפליגי אדרב שישא ולא ס"ל לחלק בין דרבנן לדאורייתא לרבנן אלא ס"ל דלרבנן אף בדאוריית' מב"מ בטיל וי"ל דס"ל דלר' יהודה דוקא בדאוריית' לא בטיל אבל בדרבנן בטיל וכדמוכח מהך דחולין כ"ט ב' וכמש"ל. ונקטינן מזה:

**יד**

**דלרב** שישא בריה דרב אידי לרבי יהודה אפי' בדרבנן מב"מ ש לא בטיל ולרבנן דוקא בדאורייתא לא בטיל ובדרבנן מבטיל בטיל ואפשר לומר דרב שישא ג"כ לא ס"ל הכי רק דמתרץ כן לר"ש ביבמות פ"א פ"ב יע"ש אבל לר' יוחנן מודה רב שישא דלרבי יהודה בדרבנן בטיל ולרבנן אפי' בדאורייתא וע"ש היטב:

**טו**

**לר**' יוחנן י"ל דלרבי יהודה באיסור דרבנן בטיל ולרבנן אפי' בדאורייתא כמ"ש באות הקדום וזהו אף לרב שיש דרב אידי:

**טז**

**לר"ל** לרב שישא בריה דרב אידי ס"ל לר"ל דר' יהודה ס"ל אפי' בדרבנן לא בטיל ולרבנן בדאוריית' לא בטיל ובדרבנן בטיל ולרבה ורב אשי י"ל דס"ל לר"ל לר"י בדרבנן בטיל ולרבנן אפילו בדאורייתא בטיל וכמו שביארתי זה לעיל אות י"ג י"ד:

**יז**

**רבה** ורב אשי ס"ל לרבי יהודה באיסור דרבנן בטיל ולרבנן אפי' בדאורייתא בטיל:

**יח**

**דעת** הרשב"א בחולין צ"ח בסוגיא דזרוע בשלה וכן דעת התוס' ביבמות פ"ב א' ד"ה ע"כ לא אמר ר"י ובזבחים דף ב' ומנחות כ"ב ב' ד"ה מכאן דהא דלר"י מב"מ לא בטיל דוקא בדבר לח הנבלל דומיא דדם הפר ודם השעיר אבל ביבש דכ"א עומד בפ"ע מודה ר' יהודה דבטיל דדבר לח מתפשט האיסור בכל מקום אבל בדבר יבש האיסור מונח במקומי ואינו מתערב אכן דעת רש"י יבמות פ"א ב' דאף בדבר יבש לא בטיל לר' יהודה וכבר השיגו עליו התוס' שם בד"ה ר' יהודה אומר ייע"ש וי"ל דאף רש"י לא קאמר אלא לס"ד דמוקי בשלימה אבל למאי דמתרצין בנימוחה י"ל דר"י ס"ל ביבש בטיל והתם מיירי בנימוח ואפשר דלמסקנ' ר' יוחנן מוקי בנימוח אף מפשטות הסוגיא שם דס"ב א' דא"ל ר"י לר"ל והלא אני שונה חתיכה בחתיכות משמע דר"י לא מוקי ליה בנימוח. וא"כ ע"כ לומר לדעת רש"י:

**יט**

**דר'** יוחנן ס"ל אף ביבש ס"ל לר' יהודה מב"מ לא בטיל כיון דר"י לא מוקי לה בנימוח ולדעת התוס' אפילו לר' יוחנן מב"מ ביבש בטיל לר' יהודה והא דס"ל לר"י דלא בטיל בחתיכות חטאת הוא כמ"ש התוספות שם בד"ה ר"י אומר משום דרבי יהודה ס"ל כל שדרכו למנות לא בטיל יע"ש:

**כ**

**ר"ל** י"ל דס"ל דביבש מודה ר' יהודה דבטיל והך דחתיכות חטאת מיירי לדידיה בנימוח ולכאורה יש ראיה לזה מהא דטרחינן ברפ"ק דביצה למוקי הך דאם נתערבה באלף כולן אסורות ובעי לאוקמי כר"מ דס"ל כל שדרכו למנות וקאמר הניחא לר"ש ואח"כ קאמר תנא דליטרא קציעות ושם הוא ר' יהודה אליבא דר' יהושע ואמאי צריך לדחוקי למוקי כר"י אליבא דר"י לוקי כר"י גופא דס"ל מב"מ לא בטיל וע"כ לומר דבדבר היבש מודה ר' יהודה והך דנתערבה קאי אביצה דהוא דבר היבש ואף שיש לדחוק ולאוקמי כשטרפוה הביצה ונתערבו בביצים טרופות דהוא דבר הלח מ"מ זהו דוחק דסתמא תני נתערבה באחרות דמשמע בעודה יבש ודוק:

**כא**

**אי** אמרינן מב"מ לא בטיל אזי טעם בעיקר דרבנן דליכא למילף מגעולי נכרים די"ל שמא יבשלו בו במינו ובמינו לכ"ע טעם אוסר מדאורייתא דלא יהא אלא משהו כמ"ש הרשב"א בסוגיא דזרוע בשילה ובזה יש ליישב מ"ש בחולין צ"ז א' אמר רבא מריש הוי קא קשיא לי כו' אלא בב"ח מאן טעים ליה השתא דאמר ר"י סמכינן אקפילא והקשה הכר"ו דהא

טעם רבא דמקשה בב"ח מאן טעים ליה דסבר דאין נאמנות לעכו"ם באיסור דאורייתא וא"כ מאי פשיט מר"י דמיירי בכילבות דהתם טכע"ק דרבנן אבל בב"ח טכע"ק דאורייתא לא סמכינן אנכרי מסל"ת עיין ש"ך סי' צ"ח ועמ"ש בערך טכע"ק אות ז' ליישב זה אך לפמ"ש י"ל דר"י ס"ל מב"מ בטיל וא"כ שפיר ילפינן טכע"ק מג"נ כיון דלדידי' טכע"ק דאוריית' בכל אסורין ש"מ דסמכינן באסור דאורייתא לכך פשיט רבא אף לדידיה דס"ל מב"מ במשהו כדעת רש"י עכ"פ בבב"ח טכע"ק דאורייתא ובזה מיושב קושי' התוס' שם ד"ה אבל בבב"ח דהקשו אמאי לא מקשה ממתני' ירך שנתבשל בה ג"ה ולפי מ"ש י"ל רבא לשיטתיה דס"ל מין במינו במשהו ולכך טכע"ק דרבנן בכל איסורין לכך ל"ק בירך שנתבשל ג"ה מאן טעים דשפיר סמכינן אעכו"ם כיון דהוא דרבנן משא"כ בבב"ח ודוק.
ובזה מיושב קושית התוס' חולין ק"ח א' ד"ה מבב"ח שהקשה על אביי דיליף טכע"ק מבב"ח והלא אביי ידע הברייתא דפליגי ר"ע וחכמים דילפי טכע"ק מג"נ או ממשרת ולפמ"ש לא ק"מ דמשרת ס"ל דהיתר מצטרף לאיסור וכדס"ל לר' יוחנן בפסחים ומג"נ לא מצי למילף דאיהו ס"ל מב"מ לא בטיל כמש"ל לדעת רש"י וא"כ ליכא למילף מג"נ די"ל דלכך ציוה הקב"ה להגעיל בכדי שלא יבשלו במינו והנך תנאי דילפי מג"נ ס"ל כחכמים דר"י דמין במינו בטיל ודוק:

## כב

**רב** אשי דעת הר"ן בפ' גיד הנשה בסוגיא דירך שנתבשל בה ג"ה דרב אשי ס"ל מב"מ בטיל מההוא זיתא דתרבא דנפיל לדקולא דבשרא חולין צ"ח דסבר רב אשי לשעורי מה דבלע דקולא אלמא דמתבטל וס"ל דחלב ובשר מב"מ ייע"ש בר"ן והנה באמת למאי דנקטינן ביו"ד ר"ס צ"ח דחלב ובשר מבא"מ אין ראיה ולא ידעתי גם לדעת הר"ן דחלב ובשר מב"מ אין ראיה מכאן דקי"ל לר"י היכא שנתערב במינו ואינו מינו רואין את מינו כאלו אינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו וי"ל דכאן נתערב ביורה בשר והי' שם רוטב והרוטב מבטל הזי' חלב וסבר ר"א לשער במה דבלע דקולא ואפשר דהר"ן לשיטתיה שמביא שם לקמן פי' המפורשים דדקולא סל ומיירי במליחה דאין כאן רוטב וגם לפי' זה אין ראיה למ"ש רבי' סימן צ"ח בשם האגור דבשר שור ואיל ועז הן ג' מינים ממילא נהי דחלב חשיב כבשר מ"מ דמי ממש לבשר וכמו דבשר שור ועז הוי מבא"מ כן חלב שור ובשר עז הוא מין באינו מינו ולכך רצה לשער בששים אבל במין במינו י"ל דס"ל דאינו בטל כר"י:

**כג**
**ר"מ** נ"ל להוכיח דס"ל מין במינו בטיל דבע"ז דף ס"ז ב' יליף נטל"פ מותר מגעולי נכרים והנה לפמ"ש בערך נטל"פ דבדבר האוסר במשהו אזי נטל"פ אסור א"כ אין ראיה מגעולי נכרים די"ל דלכך ציותה התורה להגעיל דילמא אתי לבשל בהן מינו דהוא במשהו אבל בשאינו מינו נטל"פ אסור אלא ש"מ דס"ל לר"מ מין במינו בטיל:

**כד**
**רב** הונא ס"ל מב"מ במשהו כ"כ התוס' בע"ז דף נ"ו ב' בד"ה אבל אך לפמ"ש בד"ה גרגותני דבהחזיר גרגותני לגת נאסר העליון מפני תערובתו של תחתון ע"י נצוק לפ"ז לא קשה קושיית התוס' ד"ה אבל ואין צריך לומר דר"ה ס"ל מב"מ במשהו:

## מגביה מציאה לחבירו

**א**
**ר'** יוחנן ס"ל המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ב"מ יו"ד:

**ב**
**רב** נחמן ורב חסדא ס"ל המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו ב"מ שם:

**ג**
**רמי** בר חמא ס"ל המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ב"מ ח':

**ד**
**רבא** משמע דפליג שם על רמב"ח וס"ל דלא קנה חבירו ועיין בתוס' ב"מ י' וברא"ש:

**ה**
**רב** ששת ס"ל המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו אבל המגביה קנה אותה כך הוא דעת רש"י בביצה דף ל"ט ועיין תוס' ב"מ י' א' ד"ה רב נחמן:
רב נחמן ס"ל דהמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו ואף המגביה לא קנה לעצמו והוא הפקר רש"י שם:

**ו**
**דעת** ר"מ דר"נ ס"ל המגביה מציאה לחבירו היכא דאינו חב לאחרים כמו במילא מים לחבירו שיש הרבה מים בבור בכה"ג קנה חבירו:

**ח**
**רב** ששת ס"ל דאף במקום שאינו חב לחבירו כמו במילא מים עפ"כ לא קנה חבירו כן הוא דעת ר"ת שם:

**ט**

**עוד** כ' ר"ת דרב ששת ס"ל המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו מטעם מגו דזכי לנפשיה שם:

**י**

**ר"נ** ס"ל לא קנה חבירו אף במקום דאינו חב לחבירו כמו במילא מים ע"ש:

## מודה בשטר שכתבו

**א**

**רבי** ס"ל מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו דנאמן לומר פרוע במגו דמזויף ב"מ דף ד':

**ב**

**רשב"ג** סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו דאינו נאמן לומר פרוע במגו דמזויף והתוס' כתובות די"ט כ' הטעם דירא לומר מזויף פן יכחישוהו ובשם רש"י כ' שם דקיום שטרות מדרבנן ולא הוצרכו נקיים רק נגד טענת מזויף אבל לענין שאר טענות כגון פרוע ואמנם לא הצריכו קיום יע"ש ומבואר עוד לקמן בס"ד:

**ג**

**רב** הונא ס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו כתובות י"ט:

**ד**

**רב** נחמן ס"ל מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו שם:

**ה**

**ר"מ** ס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו שם אך איכא דמהפכי הו דר"מ לרבנן ור"מ ה"ל צריך לקיימו ב"ב דף קנ"ד:

**ו**

רב ס"ל מב"ש אצ"ל כתובות י"ט שם ר"ה אמר רב:

**ז**

**ר'** יוחנן ס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו ב"ב קנ"ד:

**ח**

**שמואל** ס"ל א"צ לקיימו שם ועיין ברשב"ם ובתוס' ב"ב קנ"ה דרבינו שמואל פסק דא"צ לקיימו כשמואל ור"י והך דשמואל שמעינן מדמהפך שם וס"ל דרבנן ס"ל א"צ לקיימו ומסתמא הלכה כרבא:

**ט**

**רבה** ס"ל אין צריך לקיימו כך מוכח מסוגיא דב"ב קנ"ד א' ייע"ש בתוס' ד"ה וכן אמר רבה דכ' ומיהו אי אשכחן בשום דוכתא דס"ל א"צ לקיימו א"ש כו' יע"ש היטב ולתי' הב' של התוס' שם י"ל דס"ל צריך לקיימו וקשה נהי דס"ל צריך לקיימו י"ל דס"ל כשמואל דמפיך המשנה לקמן ולפ"ז אי הוי מוקי ראיה בקיום שטרות הוי רבנן דלא כוותיה וי"ל דס"ל להתוס' דרבה בר ר"ה ור"ח ורבה דהשתא ס"ל דלא מהפכין המשנה דאכתי לא אסיק אדעתיה מהך דמפיך. ולפ"ז י"ל.

**י**

**דר"ח** ורבה בר ר"ה דס"ל התם ראיה בקיום שטרות ע"כ ס"ל צריך לקיימו כרבנן דמתניתין דהתם ודוק אבל אם נאמר די"ל דהך פלוגתא דרבה בר ר"ה ורבה גם אליבא דמסקנא דמהפכין הסוגיא אדרבא יש ראיה להיפוך דר"ח ורבה בר"ה ס"ל אין צריך לקיימו ורבה ס"ל צריך לכך לא מוקי בקיום שטרות ודוק:

**יא**

**הרב** פ"י בכתובות י"ט כתב דאף למ"ד צריך לקיימו כשמקיים חת"י ע"א סגי דשוב אין לו מגו דמזויף דהוי מגו להכחיש ע"א ואף לדעת הסוברים דאמרינן מגו נגד ע"א היכא שא"צ לישבע להכחיש העד מ"מ כאן ודאי צריך לישבע לא מבעי' להסוברים בח"מ סימן נ"א דע"א בשטר זוקק לשבועה אלא אף להסוברים דאינו זוקק היינו דוקא בשטר שלא חתם אלא ע"א דאין לו דין שטר משא"כ היכא שב' חתומים עכ"ד ודבריו נכונים בטעמן אך בכל הפוסקים לא מצינו מי שכ' כן וגם הרב בק"א שם סיים דצ"ע לדינא ובבאורי לח"מ סי' מ"ו אאריך בזה בס"ד:

**יב**

**נ"ל** דהך דמב"ש אי צריך לקיימו תלוי בזה אם נאמר דהיכא דלוה טוען מזויף צריך לקיימו מדאורייתא כדעת הר"ר אביגדור הובא בהגהות מרדכי ובמהרי"ק שורש ע"ו ובסמ"ע ובש"ך סימן ע"ו דמאן דס"ל אין צריך לקיימו ס"ל אף בטוען מזויף א"צ קיום מדאורייתא רק מדרבנן תקנוה רק היכא דטעין מזויף אבל על טענת פרוע לא הצריכו קיום וכמ"ש רש"י הביאותיו אות ב' ומאן דס"ל צריך לקיימו ס"ל דהיכא דטוען מזויף צריך קיום מדאורייתא ועיקר תקנ"ח הי' היכא דמודה בשטר שכתבו רק טוען פרעתי וכיוצא בו בזה תקנו חכמים קיום (ואף דבתשובת מהרי"ק שם משמע דאף מאן דס"ל א"צ לקיימו ס"ל היכא דטוען מזויף צריך קיום מדאורייתא רק בבא ליפרע מנכסי יתומים וכיוצא בו היכא שאין הלוה בפנינו צריך קיום מדרבנן מ"מ בזה אין דבריו

נכונים דמבואר מדברי רש"י ורשב"ם דעיקר טעמו דמ"ד א"צ לקיימו דס"ל דוקא היכא דטוען מזוייף תקנו חכמים קיום וכמו שהשיג עליו מהרי"ק והש"ך שם) אך לדינא אין קושייתו קושיא כיון דאנן קי"ל כמ"ד צריך לקיימו י"ל דס"ל היכא דטעין מזויף צריך קיום מדאוריית'. איברא דראיית הר"ר אביגדור משום שמא מחפה על בת אחותו עיין בש"ך סי' מ"ו ס"ק ט' ור"י הוא דס"ל שמא יחפה ור"י ס"ל א"צ לקיימו כמש"ל אות ז' וע"כ לומר לפי ראייתו דאף דמ"ד אין צריך לקיימו ס"ל דהיכא דטוען מזויף צריך קיום מדאורייתא מיהו עיקר ראייתו אינו נכונה דבכה"ג א"א לתקן שמא יחפה ואין למידין אפשר משאי אפשר והארכתי בזה בביאורי לפ"מ:

**יג**

**דעת** בעל העיטור דהיכא דאיכא נאמנות בשטר א"צ לומר פרוע במגו דמזויף דהוי כמגו במקום עדים חו"מ סי' מ"ו:

**יד**

**דעת** בעל התרומות דאף בנאמנות נאמן במגו דל"ה מגו במקום עדים דלא אלים נאמנות כעדים כ"כ בטור ובסמ"ע שם ומדברי הש"ך שם משמע אולי טעם אחר דהוי כמגו בעיקר עדים דיש לו מגו דמזויף וא"כ אף הנאמנות מזויף וא"כ הוי מגו בעיקר העדים ויש בזה אריכות דברים לא עת האסף פה:

**טו**

**היכא** דמודה שכתבו יכול לטעון כתבתי ללות ולא לויתי עדיין ולא מסרתי לך השטר רק ממני נפל ואתה מצאתו כן מבואר בש"ע שם ובסמ"ע ועיין באו"ת שהקשה ע"ז מדברי הרמב"ם פי"ב מה"ג דבמודה הבעל שכתב הגט רק שלא מסר לה וטוען ממני נפל ומצאת דאינו נאמן דלנפילה לא חיישינן אף דאית ליה מגו דמזוייף ועיין במגיד משנה שרוצה לחלק בין ממונא לאיסורא ועיין באו"ת שם:

## מכירת שטרות אי דאורייתא

**א**

**מכירת** שטרות אי דאורייתא או דרבנן עיין בש"ך חו"מ סימן ס"ו ס"ק א' שהביא שם דעת קצת מהפוסקים דס"ל דרבנן והם הרמב"ם והרי"ף והרא"ש ודעת ר"ת וסייעתו דמ"ש דאוריית' י"ע"ש (והרב הש"ך שם הכריע דגם דעת הרי"ף הוא כן עי"ש) ובקונטרס כלל גדול הארכנו בזה והנה סעיפים המסתעפים מעיקר הפלפול שהארכנו שם הוא כמו שאבאר:

**ב**

**למאן** דס"ל אותיות נקנות במסירה עיין בערך אותיות אזי לדידיה מכירת שטרות דאורייתא דהוי כמו קנין שאר מטלטלין שהוא מדאורייתא במשיכה ועיין באו"ת סימן ס"ו ס"ק א' שהחזיק בסברא זו ואף שדחה אותה קצת יש ליישב דבריו כמ"ש בקו' כלל גדול (וע' בפ"י קדושין י"ח שהחזיק ג"כ בסברא זו) ועיין באות שאח"ז:

**ג**

**למאן** דס"ל שיעבודא דאו' י"ל מכירת שטרות דאו' שמוכר לו השיעבוד משא"כ למאן דס"ל שיעבודא לאו דאו' ועיין באו"ת שם שהאריך ג"כ בזה ואני העליתי דאף אם נאמר אותיות נקנות במסירה לא הוי מ"ש דאורייתא רק אם שיעבודא דאוריי' אבל אם השיעבוד ל"ד מאי יקנה במסירת זה השטר גופא אינו ממון והשיעבוד אינו משועבד לו מן התורה ובזה ישבתי קושי' האורים ותומים על הסברא שכתב באות הקרוב דלמאן דס"ל אותיות נקנות במסירה הוי מכירת שטרות מדאורייתא והקשה דהפוסקים כתבו טעמיה דשמואל במוכר שט"ח וחזר ומחלו דמחול הוא מטעם מ"ש דרבנן וא"כ לפ"ז מלתא דשמואל במחלוקת שנויי' ודלא כרבי ועוד דרבא ס"ל כרבי לדעת רשב"ם דס"ל לרבא אותיות נקנות במסירה ואעפ"כ ס"ל לרבא הא דשמואל עכ"ד. ולדידי לק"מ דבאמת שמואל גופא מצי סבר דרבי רק דאזיל לטעמיה דס"ל שיעבודא לאו דאוריית' ולכך אף אם אותיות נקנות במסירה מ"מ מ"ש דרבנן כיון דאינו יכול למכור השיעבוד שאינו משועבד לו כלל וא"ל דאף אם נאמר שיעבודא דרבנן מ"מ משועבד הוא לו מדרבנן ומוכר לו השיעבוד הזה במסירה דהוא קנין דאורייתא כמו בשאר מטלטלין ז"א כיון דשיעבודא לאו דאורייתא רק דחכמים תקנו למטרף לקוחות משום נעילת דלת אינו חל השעבוד כלל רק משעת שבא לטרוף ובמ"א נאריך בזה (ומתוך זה נסתר מ"ש הש"ך בסי' ל"ט ס"ק ב' במאי שכ' הרא"ש בפ"ק דמציעא דשיעבודא דאורייתא דהשגה לא תליא בהכי דז"א דאי שעבודא לאו דאורייתא אף שנשתעבד נכסי הלוה מדרבנן זה אינו בשעת כתיבת השטר רק משעה שבא לטרוף והוא דטורף מלקוחות תק"ח כך הוא דהלקוחות ידעו מן ההלואה והיה להם ליזהר) ולכך שמואל דס"ל בב"ב שיעבודא ל"ד א"כ מ"ש דרבנן וכן רבא ס"ל שיעבודא לאו דאורייתא לדעת קצת מרבוותא וכמ"ש לקמן בערך שיעבודא דאורייתא ייע"ש ולכך ס"ל דיכול למחול ודוק:

**ד**

**למאן** דס"ל מכירת שטרות דרבנן הוא מטעם שאין מעות החוב או הקרקע נקנה לאחר במסירת השטר הואיל והקרקע אינה ברשותו עדיין תוס' ב"ב ע"ו ב' ד"ה קני ולפ"ז למאן

דס"ל אדם מקנה דשלב"ל וכ"ש דבר שאין ברשותו אזי מכירת שטרות דאוריית' כ"כ בכרתי ופליתי סימן פ"ד ס"ק ב' ועיין בס' מנחה חדשה ח"ב סי' קל"א:

**ה**

**למאן** דס"ל מכירת שטרות דרבנן האומר שט"ז וכל שעבודו לעניים לא קנו עניים עיין בש"ך סימן ס"ו ובתומים שם דהכריע דזה תלי' אי מ"ש דאורייתא דזהו בעיא בגמ' אי צדקה דמיא להקדש דאמרינן גביה אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ואי מכירת שטרות דרבנן הוי ספיקא דרבנן דאף אי הוי כמסירתו להדיוט כיון דמסירתו הדיוט גם כן לא קנה מדאורייתא ע"ש בתומים שהאריך:

**ו**

**אי** מכירת שטרות דרבנן אי מכר לכותי אינה מכירה כן כתב הסמ"ע ר"ס ס"ו ועש"ך ס"ק פ"ה דדעתו דאפי' אי דרבנן יכול למכור דכעין דאורייתא תקן והתומים שם תמה עליו ועיין בנתיבות שיישב דברי הש"ך:

**ז**

**אי** מכירת שטרות דרבנן היכא דמכר השט"ח בעד איזה סך ובא הלוה ואמר אני אתן לך סך זה ומכור אותו לעצמי יכול לבטל המקח כיון דמכירת שטרות דרבנן כ"כ במבי"ט ח"ב סימן שכ"ט ומשמע מדבריו דאי מכירת שטרות דאורייתא אין הלוה יכול לבטל המקח וע' בש"ך סי' ס"ו ס"ק ע"ג שחולק עליו אך משמע מדבריו דעיקר טעמו הואיל ומ"ש דאורייתא אבל אי הוי דרבנן היה מודה לדבריו:

**ח**

**בחידושי** לב"ב דע"ז כתבתי דהך אי מכירת שטרות דאוריית' תלוי בפלוגתא דקני את וחמור דהשיעבוד אינו יכול לקנות בשטר לפי שאינו ברשותו עדיין כמ"ש התוס' אך גוף השטר נקנה במסירה שהוא עם משיכה או הגבה' כשאר מטלטלין והוי כהקנה לו מעות ומטלטלין שמבואר במרדכי והובא בהגהות רמ"א בסי' ר"ג דתלי' בפלוגתא דקני את וחמור דלמ"ד קנה כולו ה"ה כאן קנה גם המעות עם המטלטלין ואף דמעות אין נקנים בחליפים מ"מ מקני אגב מטלטלין למ"ד קני את וחמור קני כולו וה"ה כאן אגב הנייר קנה גם השעבוד אך לפמ"ש הסמ"ע בסי' ר"ג דאף למ"ד בקני את וחמור לא קנה היינו משום דחמור לאו בר קנין הוא כלל אבל מעות יש לו קנינים אחרים במשיכה ובכה"ג י"ל דכ"ע מודו דקנה א"כ י"ל גם בדבר שאינו ברשותו כיון שיכול לשעבדו דהא אף בדשלב"ל דגרע מדבר שאינו ברשותו יכול לשעבדו כ"ש בדבר שאינו ברשותו מיהו י"ל דזה תלוי' אי דאקני משתעביד ועוד תלי אי שעבוד' דאורייתא או לא דאם נאמר

שעבודא ל"ד אם כן גם כאן אין לו קנין אחר להשטר הלז כיון שאינו ברשותו וא"ל דמ"מ יש לו קנין דהא יכול לשעבדו אף שאינו ברשותו כיון דשעבודא לאו דאורייתא אך לדעת הרשב"א בהנזקין הביאו הש"ך בסימן ל"ט דבשיעבוד מפורש לכ"ע ש"ד א"כ שפיר י"ל דיש לו קנין ע"י שעבוד מפורש גם לדעת רוב הפוסקים אף למ"ד של"ד מ"מ מיניה גופא ודאי ש"ד אם כן גם מה"ת יכול לשעבדו ויועיל השעבוד לגבות מיניה אך יש לומר גם לדעת הפוסקים דמיניה הוי ש"ד אינו מטעם שעבוד רק מטעם הלואה שמחויב לשלם הלואתו אפילו מגלימא דעל כתפי' ומכין אותו עד שתצא נפשו כדאיתא בש"ס למאן דאמר פריעת בעל חוב מצוה:

**ט**

**לפי** זה תלוי בדאקני משתעבד אזי מ"ש דאורייתא עפמ"ש באות הקדום ולמאן דאמר דאקני לא משתעבד אזי מכירת שטרות דרבנן אך דוקא למאן דאמר קני את וחמור לא קנה או קנה מחצה אבל למ"ד קנה כולו אזי מ"ש דאורייתא אף אי דאקני לא משתעבד כ"ז יתבאר לך ממ"ש באות הקדום:

## מראית עין אי איסור בח"ח ובדרבנן

**א**

**ר"א** ורבי שמעון ס"ל כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור שבת ס"ד ע"ז י"ב:

**ב**

**ס"ל** ג"כ הכי דאפי' בחדרי חדרים אסור דלא פליג שם בשבת ובכמה דוכתי:

**ג**

**רב** חנן בר אמי פליג ארב וסבירא ליה דבחדרי חדרים מותר לחד לישנא בפרק קמא דביצה ד"ט א' יעויין שם היטב דלרש"י שם אף ללשון שני שם ס"ל לרב חנן דלא כרב יעויין שם היטב אך ליש מפרשים שהביאו שם בתוס' רש"י ללשון שני אין הכרעה דפליג רב חנן ארב יעויין שם ברש"י ד"ה תנאי ובתוס' ורב כב"ש ועיין לקמן אות י"ב שביארנו דלהרמב"ם רב חנן ב"א לא פליג ארב:

**ד**

**בית** הלל ס"ל דלא כרב ליש מפרשים שהביא רש"י והתוס' בביצה דף ט' ד"ה ורב כב"ש אך רש"י והתוס' שם דחו הפירוש הלז אך גם לפרש"י והתוס' עכ"פ לרב חנן ס"ל לב"ה דלא כרב וללישנא קמא לרב חנן אף ב"ש ס"ל דלא כרב יעויין שם:

**ה**

**רבינו** נסים גאון פסק דלא כרב וראייתו מהך דבפרק ב' דחולין ובשוק לא יעשה כן כו' עיין תוס' בע"ז די"ב ובשבת ס"ד שהביאו דבריו אך התוס' דחו שם ראייתו וכל הפוסקים פסקו כרב באיסור דרבנן אי חיישינן למראית עין עי' רמ"א ביו"ד סימן פ"ז סעיף ג' ונהגו לעשות חלב משקדים כו' שנראה שם דעתו דבאיסור דרבנן לא חיישינן למראית עין אך המהרש"ל חילק שם והאריך שם הש"ך לפסוק דאף במידי דרבנן חיישינן למראית העין אך הרב הפר"ח שם חולק וסובר דאין לדמות גזירת חכמים זו לזו ואף דבכמה דוכתי חשו למראית העין אף במידי דרבנן לא ילפינן מיניה לדוכתא אחרינא לאסור עכ"ד שם:

**ז**

**במידי** דרבנן אף במקום דגזרו מפני מראית העין עכ"פ בחדרי חדרים מותר אפי' לרב דאוסר באיסור דאורייתא היכא דגזרו מפני מראית העין כ"כ התוס' כתובות פרק אף על פי דף ס' ע"א וכ"כ הרא"ש בשבת פ' חביות והביאו הפ"י בסי' של"ו בא"ח והט"ז בא"ח סימן רמ"ג ס"ק ג' ובסי' ש"א ס"ק כ"ח ועיין במ"א סימן ש"א ס"ק נ"ו מה שהקשה מהך סוגיא דשבת דף ס"ד דמקשה לרב מהך דפוקק לה זוג ומטייל עמה בחצר ואף דזה הוי איסור דרבנן והמ"א תי' דהך סוגיא דכתובות פליג אסוגיא דשבת והפוסקים פסקו כהך סוגיא דכתובות דבדרבנן לא אסרינן בחדרי חדרים עכ"ד שם ותמיהא לי דמנ"ל להתוס' לו' סברא חדשה שהוא היפוך הסוגיא דשבת דמשמע מיניה דאין חילוק בין דאורייתא לדרבנן ואי משום דקי"ל ההוא דנחום איש גליא דקא' ממעכן בצנעא דלמא נחום איש גליא ס"ל כהך תנא דפליג עלי' דרב דמצינו כמה ברייתות דפליגי בזה כאשר המה מפורשים קצת מהם בש"ס דילן והרבה יותר בירושלמי פרק בתרא דכלאים הביאם הרא"ש פ' חביות סי' ט' שוב מצאתי בחידושי הרשב"א בכתובות שם שפי' באמת כן כמ"ש דנחום איש גליא פליג ארב יעויין שם ויותר נראה לי לומר דבאמת רב ס"ל אפי' במידי דרבנן אסור בחדרי חדרים לכך פריך שם בשבת ארב לשיטתיה ועיין שם ברש"י בשבת דף ס"ד דמשמע דרב קאי אף אמידי דרבנן שוב מצאתי כן בספר הפלאה כתובות ס' והוא מחלק שם עוד חילוק נכון. והוא:

**ח**

**דהיכא** דאיכא פסידא לא אסרינן במידי דרבנן בחדרי חדרים אבל במידי דאורייתא אף היכא דאיכא פסידא אסור בחדרי חדרים כדמוכח בע"ז י"ב יע"ש כן כ' שם בס' הפלאה ודבריו נראין נכונים:

**ט**

**בס**' אלי' רבא בסי' ש"א שם מחלק דבמידי דרבנן ל"ח למראית עין בצנעא ממש אבל בחצר אף דלא שייך מראית העין מכל מקום אסור לרב כיון דאינו בצינעא ממש ודבריו דחוקים ועוד דהך דצינור דעלו בו קשקשים כתובות ס' שממנו הוציאו התוספות הדין דבמידי דרבנן מותר בצינעא הלא התם הצינור הוא על הגג כדמשמע שם מפרש"י דהוא פסידא שלא ידלוף בתוך הבית והרי בראש הגג הוא יותר פרסום מבחצירו ואף על פי כן שרי לדעת התוס' ודוק:

**י**

**הר**"ן הביא בפרק קמא דביצה במתניתין דשובך דעת קצת מרבוותא דמחלקים בהך דחדרי חדרים אי אסור או לא ואומרים דל"א דאפי' בחדרי חדרים אסור רק היכא שחושדין אותו בדבר שאלו עשאו באמת עביד איסורא בהכי כגון הך דשוטחן בחמה דאלו הים באמת רוחץ בשבת הוי אסור לכך אפי' בחדרי חדרים אסור אבל בהך דצינור דעלו קשקשים שאף לפי החשד אינו איסור שהרואין טועין וסוברים שעושה איסור במה שמסלק הצרורות מן הצינור דהוי מתקן וטועין וס"ל דמתקן כלאחר יד אסור אפי' במקום פסידא בכה"ג לא אסרינן בחדרי חדרים כיון דאף לפי דעת הרואין אינו אסור רק שהם טועין:

**יא**

**הר**"ן כ' הסברא להיפוך דדוקא היכא שמותר גמור מן הדין ואנו אוסרין מחמת מראית עין אסרינן אפילו בחדרי חדרים דאם תתיר לו בצנעא יעשה גם בפרהסיא כיון שהוא מותר מן הדין אבל דבר שאסור מן הדין כגון בצנור רק דהוכרח להתירו לו בצנעא משום פסידא ל"ח שמא יעשה בפרהסיא כיון שהוא אסור מן הדין וגם אנו מוכרחין להתיר לו בצינעא משום פסידא אלו תורף דבריו יעויין שם ודוק:

**יב**

**דעת** הרמב"ם בפרק ה' מה' יו"ט דבחדרי חדרים מותר משום שמחת יו"ט ואף דבכ"מ שאסרו מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור משום שמחת יום טוב התירו ועיין שם בהרב המגיד ובשאר נושאי כליו ולפי זה לדעתו לכל דבר מצוה לא גזרו מפני מראית העין בחדרי. חדרים ואפי' באיסור דאורייתא דהך דלהטיח גגו הוא צריך דמיירי מיניה הר"מ הוא איסור דאורייתא ואעפ"כ שרי בחדרי חדרים ולדעת הר"מ שבירנו רב חנן בר אמי לא פליג ארב וס"ל דמפני מראית העין אסור בחדרי חדרים רק מפני שמחת יו"ט התיר שם ברה"י וע' בפ"י ביצה דף ט' א':

**יג**

**לענ"ד** נראה לחלק בהך אסורא דחדרי חדרים דלא אסרינן רק היכא דאיכא למיחש באדם זה שעושה דבר הלז בחדרי חדרים שילך ויעשה דבר זה בר"ה כגון בפוקק לה זוג ומטייל עמה בחצר דאיכא למיחש שיוליך אותה לר"ה אבל בצינור שעלו בו קשקשים דאותו המעשה שהוא עושה עכשיו אי אפשר להעשות כ"א בצינעא אין לגור שמא בפעם אחר יארע לו במקום פרהסיא לא גזרינן ולפי זה גם בהך דסולם של שובך דמתיר רב חנן בר אמי ברה"י הוא כ כן מטעם זה כיון שהשובך עומד ברה"י א"א להעשות דבר זה רק ברה"י בכה"ג לא גזרינן שמא בפעם אחר יארע דבר זה בר"ה ויעשה כן ובזה מתיישב קושי' התוספות בכתובות ס' מהך דצינור שעלה בו קשקשים דלא גזרינן בחדרי חדרים דהטעם כמו שאמרנו כיון דבהך מעשה ליכא למיגזר דאי אפשר למעך הקשקשים מן הצנור כ"א למעלה על הגג שהוא בחדרי חדרים אברא מסוגיא דע"א דף י"ב דקאמר שם נתפזרו לו מעות בפני ע"א לא ישחה ליטלם מפני שנראה כמשתחוה לע"א ואם אינו נראה מותר מאי אם אינו נראה אילימא דלא מתחזי והאמר רב כל מקום שאסרו כו' אלא אם אינו נראה כמשתחוה לע"א ופרש"י כגון שמחזיר פניו או אחוריו לשם ולפמ"ש לא קשה מידי דאם נתפזרו לו מעות במקום שאינו נראה כיון דלא שייך למיגזר באותו המעשה שיעשנו במקום הנראה כיון שהמקום שנתפזרו בו המעות הוא מקום מוצנע תו לא גזרינן שמא יארע לו פעם א' במקום פרהסיא אלא ש"מ דאף בכה"ג גזרינן וי"ל דבאיסור דאורייתא כעין השתחואה לע"ז דהתם וכן להטיח גגו דביצה אפי' בכה"ג דליכא למיחש שמא יעשה אותה המעשה בעצמו בר"ה מ"מ אסור שמא פ"א יארע הדבר בר"ה וגזרינן כיון דהוא אסורא דאורייתא אבל בדרבנן כי הך דצינור שעלו בו קשקשים כיון דעכשיו אין בו חשש שיעשה בר"ה רק למיגזר שמא פעם א' יעשה בר"ה בדרבנן לא גזרינן כל כך ומיושב בזה קושיו' התוס' דכתובות הנ"ל ודוק:

**יד**

**עוד** נלע"ד דוקא בשבת אסרינן בחדרי חדרים מפני מראית העין אבל לעשות דבר בע"ש שיגרום עשיית הדבר בחדרי חדרים בשבת מותר כגון להשכיר מרחץ העומד בח"ח ואין ישראל רואהו בשבת ואף דבשבת אסור בח"ח מ"מ בשעה שמשכירו הוא יום המותר בעשיית המלאכה רק דאם המרחץ עומד במקום המפורסם אזי אסור אף בע"ש מפני שיהיה מ"ה בשבת כמבואר באו"ח סי' רמ"ג אבל אם עומד בח"ח באופן שלא יבא לידי חשד בשבת דאף דבכ"מ שאסרו חכמים מפני מ"ה אפילו בח"ח אסור זהו בשבת עצמו דאז עצומו של יום גורם האיסור ואסור הכל אבל היכא דהוא עושה בע"ש ניהו דבדבר

שיהיה מפורסם בשבת אסרינן אף בע"ש משום שלא יחשדו אותו בשבת נמצא דאין לו איסור בע"ש רק להרחיק מן החשד והיכא דעומד בחדרי חדרים דליכא חשד מותר אבל בשבת יש איסור מראית העין וכיון דאיכא איסור ל"פ רבנן אבל בע"ש ליכא אסור כלל כיון שעכשיו מותר רק שראוי לסלק מעליו שלא יהיה עליו חשד בשבת ובח"ח דליכא חשד מותר כנ"ל נכון ובזה נתיישב קושי' הט"ז באו"ח סי' רמ"ג יעויין שם ודוק היטב כי נכון הוא מאוד לענ"ד:

## טו

**היכא** דעבד איסור (עיין ביו"ד סימן ה' דאסרינן בשוחט לשם קדשים שבאים בנדר ונדבה משום מראית העין שז"ה כשוחט קדשים בחוץ וע' בב"י דכ' דעת הטור דחיישינן שמא באמת וכו' אך בלא"ה נראה דלא דמי דהיכא דנתיר הדבר יש בזה מ"ה אזי אין מתירין כגון התם אם נתיר לאכול יאמרו שאוכל שחוטי חוץ אבל הכא במה שיטול השכר אין מ"ה והאיסור כבר נעשה ולמה נאסר השכר אבל התם אם יאכל הבהמה זהו ג"כ איסור מ"ה) שיש בו משום מראית העין ולא אסור מצד הדין ונטל שכר ע"ז ואף דבאיסור הלז אסרינן שכרו כגון שכר שבת דאסור אעפ"כ היכא דלא עבר באיסור שבת מדינא רק באיסור שבת משום מ"ה שכרו מותר כ"כ הב"ח סי' רמ"ג באו"ח דהגאונים דס"ל שם שכרו מותר הוא מטעם דלא עבד איסור מדינא רק מה שאסרו חכמים מפני מ"ה לכך שכרו מותר וכן כ"כ במ"א שם ס"ק ה' בשמו יע"ש וצ"ע אם זה בכ"מ או דוקא הכ דבטל שכר שבת בהבלעה של שאר ימים וגם שהוא לא עשה בגוף הדבר של מראית העין שהוא מה שהמרחץ ניסק בשבת זהו עושה הגוי וזהו המ"ע והוא לא עשה רק הגרם למ"ע הלז דהיינו מה ששכרו לו וצ"ע:

## טז

**אי** חיישינן לחשדא דבני עלמא היינו אורחים שאינם בני מתא עפ"ב דשבת ובאו"ח תרע"א דמשמע דל"ח לחשדא דעלמ' ומהך דאו"ח סימן תרע"א אין ראיה די"ל כמ"ש המ"א שם משום דאין אורחין מצויין בלילות בשווקים והך דשביעית כ' המ"א בסי' רמ"ד ס"ק ו' דבשביעית הקילו ושם מבואר דבאיסור שבת חיישינן לחשדא דבני עלמא והפרי מגדים חולק דבנ"ח שהוא דרבנן לא חיישינן לאורחים אבל בדאורייתא חיישינן למ"ה אף מפני אורחים ולכאורה יקשה דהא גם שם בסי' רמ"ד הוא איסור דרבנן שיחשדו שהגוי עושה בשליחותו ואף שדעת הסמ"ג והביאו הב"י בס' רמ"ד דמלאכה על ידי נכרי דאורייתא מכל מקום הסמ"ג גופא מסיים דאינו נראה שיהא דרשה גמורה ייע"ש ועוד קשה מפ"ב דשבת דקאמר שם דבחצר של ב' פתחים צריך ב' נרות משום חשד וקאמר

בגמרא מנא תימר' דחיישינן לחשד דתניא מפני ד' דברים אמרה תורה להניח פיאה בסוף שדהו מפני החשד כו' וק' מאי ראיה דהתם דאורייתא משא"כ נ"ח דרבנן אלא ודאי דאין לחלק בין איסור דרבנן לדאורייתא במ"ה ובאמת על הרמ"א שהבאתי לעיל באות ו' דס"ל דבדרבנן לא חיישינן למ"ה יקשה מזה אך כבר השיגו הרש"ל מכמה סוגיות הש"ס דאף בדרבנן חיישינן ומהא נמי תהוי תיובת' וצ"ל דרמ"א מחלק בין מ"ע לל"ת דבאיסור דרבנן ל"ח למראית עין אבל במ"ע דרבנן חיישינן וזהו דוחק ואדרב' ביטול עשה קילא מל"ת דלא ענשינן עלה כ"א בעידן ריתחא:

**יז**

**היכא** דחכמים גזרו לעשות מצוה משום חשד' או מראית העין כגון בחצר שיש לו ב' פתחים דגזרו להדליק בשניהן משום חשדא וכן לשחוט בן פקועה שהפריס על גבי קרקע משום מ"ה דעת הפר"ח ביו"ד סימן י"ג ס"ק ה' דמברכין על כל מצוה דרבנן אף בכה"ג דלא איתקן רק משום חשדא או מ"ה וחלק על הר"ן בפרק במה מדליקין בהך דחצר שיש לו ב' פתחים דא"צ לברך על שניהן כיון דאינו רק משום חשדא והו' ז"ל חלק דכיון דמדרבנן צריך להדליק אע"ג שהוא משום חשדא מצוה דרבנן הוא ומחויב לברוכי ומביא ראיה מתשובת הרשב"א דס"ל גם כן בבן פקועה לברך על השחיטה וע' בכריתי ופליתי שם שמחלק בין הך דחצר שאינו רק משום חשדא למ"ה ודעתו גם כן דבמראית העין צריך לברך ולענ"ד לדעת הט"ז ביו"ד שם דבדיעבד אם לא נשחט מותר אין לברך אך לדעת הש"ך בנה"כ שם דאף דיעבד אסור בלא שחיטה יש לברך:

**יח**

**ע'** תוס' במסכת שבת דף ס"ב א' והיוצא מדבריהם כפי מה שפרשתי דבריהם בחדושי דכי אמרינן כל מקום שאסרו חכמים מפני מ"ה אפי' בח"ח אסור היכא שלא היה שום תחבולה וטצדקי שלא לאסור בר"ה כגון בשוטחן כנגד העם בר"ה דאין שום תחבולה בר"ה שלא יהיה מ"ה והוצרכו לגזור לאסור בר"ה ממילא שוב לא חלקו ואסרו אף בח"ח משום לא פלוג אבל אם אפי' בר"ה יש תחבולה שלא יהיה מראית העין כגון בנושא קמיעא בר"ה שיש תחבולה לנושא בקומצו ל"א כיון דברבים בפרהסיא אסור ה"ה בצינעא דל"ד סוף תקנה לתחלת תקנה דהכא לא הוי לאסור כלל ר"ה מפני מ"ה אלא הול"ל שלא ישאנו בפרהסיא אלא בקומצו ולא היה לעשות כלל איסור מ"ה בר"ה כיון דאפשר בתקנתא אבל היכא שהוכרח לעשות איסור בר"ה דאין שום נס והמלטה בר"ה שלא יהיה מ"ה כיון שכבר גזרו בר"ה לא חילקו והבן:

# מאמר אי קונה ואי קונה בע"כ

**א**

**ב"ש** ס"ל מאמר קונה קנין גמור ביבמו' י"ח כ"ט ואפי' מדאו' קנס כדמשמע ביבמות כ"ט וע' תוס' יבמות נ"א ב' ד"ה כולהו ס"ל:

**ב**

**ר"ש** מספקא ליה אי מאמר קונה יבמות י"ט ב' ועמ"ש בתוס' ד"ה ר"ש דמסקי דלר"ש מספקא אי קני ואי לא קני אפילו מדרבנן ואפי' מקצת לא קני וע' באות ה':

**ג**

**רבי** ס"ל מאמר קונה ואפי' בע"כ דגמר מביאה דיבמה דהו' בע"כ וחכמים ס"ל דמאמר קני בע"כ דגמרי מקדושין דעלמא יבמות י"ט ב' ואפשר דרבי לא ס"ל קנה במאמר רק מדרבנן רק דרבנן עשאוה לביאה דיבמה וכן מבואר מדברי התוס' שם ד"ה גמרינן מביאה יע"ש:

**ד**

**רבן** גמליאל לדעת רבא מספקא ליה אי קני אי לא קני ולכך ס"ל אין מאמר אחר מאמר ולאביי ס"ל לר"ג מאמר קני קנין גמור לענין דלא מהני מאמר אחריו יבמות נ"א א' וע' שם בע"ב דר' יוחנן גם כן ס"ל כאביי דלר"ג מאמר קונה קנין גמור וע"ש ברש"י ובתוס' ד"ה כולהו ס"ל ודוק:

**ה**

**רבי** שמעון לדעת ר' יוחנן משמע ביבמות נ"א ב' דס"ל מאמר קני אך התוס' כתבו שם בד"ה כולהו ס"ל דגם לר"י אינו קונה לגמרי רק מספקא ליה וע' באות ח':

**ו**

**בן** עזאי ס"ל מאמר קונה יבמות נ"א ב' וע"ש דבן עזאי מפליג בין ב' יבמין ליבם אחד ויש ב' גרסאות בזה ע' ברש"י ובתוס' ד"ה כולהו ס"ל:

**ז**

**ר'** נחמיה ס"ל מאמר קונה יבמות שם וע"ש בתוס' ד"ה ביאה פסולה דכ' בשם ר"י בר ברוך דלר' נחמיה מאמר קונה מדאורייתא:

**ח**

**ר'** יוחנן דאוקים להנהו דס"ל מאמר קונה בשיטה יבמות שם ע"כ דס"ל מאמר אינו קונה דאין הלכה כשיטה לדעת ר"ח וע' בחלק ב' מחבורינו זה שבארנו זה בערך שיטה

אך לפמ"ש שם באות ה' דדוקא היכא דהדבר פשוט אבל היכא דאיכא בש"ס סברות מתנגדות לזה י"ל דהוא גופא קמ"ל דלא כסברה המתנגדת ולא משום דאין הלכה כמותם י"ל דר' יוחנן ג"כ משמיענו דכולהו ס"ל מאמר קונה ודלא כרבא דס"ל דלר"ג מאמר ספק קונה כמ"ש באות ד' אך באמת אין ראיה מהא דאמר כולהו ס"ל דלר"ג קונה ודאי דהא לר"ש אינו קונה מספק וכמ"ש באות ה' בשם התוס' ואפ"ה חשיב ליה ר"י אך י"ל דקמ"ל טעמיה דר' נחמיה דמאמר קונה ודלא כקושית התוס' שם בד"ה ביאה רק כתי' ר"י בר ברוך שם ודוק היטב:

## מתוך שאינו יכול לישבע משלם

**א**

**ר'** אבא ס"ל מתוך שאינו יכול לישבע משלם בההוא גברא דחטיף נסכא ב"ב דל"ז שבועות דל"ב ודל"ט:

**ב**

**רב** ושמואל ס"ל דל"א מתוך שאינו יכול לישבע משלם שבועות דמ"ז דס"ל חזרה שבועה לסיני:

**ג**

**ר'** אמי ס"ל משאיל"מ שבועות דמ"ז מהא דתני שבועת ד' תהי' בין שניהם ולא בין היורשים יע"ש:

**ד**

**ר"מ** ס"ל דלא"מ משאיל"מ לפי הגירסא שבמשנה פרק כל הנשבעין דס"ל יחלוקו אך בגמ' שם דמ"ז קא' רב נחמן להיפוך:

**ה**

**דר"מ** ס"ל משאיל"מ דס"ל חזרה שבועה למחויב לה ור"י ס"ל יחלוקו:

**ו**

**ר'** יוסי ס"ל משאיל"מ לפי הגירסא שבמשנה פ' כל הנשבעין דס"ל חזרה שבועה למקומה אך כ"כ באות הקדום דר"נ גריס להיפוך וגם לפי דעת רב ושמואל דס"ל חזרה שבועה לסיני אף לפי הגירסא שבמשנה אין ראיה דס"ל משאיל"מ וע"ש בתוס' דמ"ז ע"א ד"ה מתוך וע' מ"ש בסמוך:

**ז**
**ר'** אלעזר ס"ל משאיל"מ שבועות דמ"ה האי דיינא דעביד כר"א עביד וע' בתוס' דף מ"ז א' ד"ה מתוך:

**ח**
**רבא** ס"ל משאיל"מ ב"מ צ"ח בחמשין ידענא וחמשין לא ידענא:

**ט**
**אביי** ס"ל ג"כ משאיל"מ ע' ח"ה דף ל"ד וע' בתוס' כתובות דף י"ב ע"ב ויתבאר בסמוך:

**י**
**ר"ש** בר ר' טרפון לא ס"ל משאיל"מ דמוקי קרא דשבועת ד' מלמד שהשבועה חל על שניהם:

**יא**
**רב** הונא ורב יהודה עיין בתוס' כתובות י"ב ע"ב ד"ה ר"ה ורב יהודה שפלפלו בזה דלכאורה לית להו מתוך שאיל"מ ותי' דמצי למימר דאית להו מתוך יע"ש:

**יב**
**אי** ל"א מתוך שאינ"מ אזי טענו בספק ע"פ העד י"ל דפטור משבועה במגו דהיה טוען אינו יודע וא"ל כתי' התוס' בב"מ דצ"ז ע"ב בד"ה ר"ה ורב יהודה שאין אדם טוען ברצון אינו יודע לפי שנראה שהתובע אומר אמת שטוענו בריא והוא טוען אינו יודע דהא גם כאן התובע ג"כ טוען שמא ולכך היכא דטוענו בספק עפ"י העד שאומר מנה לך בידי והנתבע מכחיש העד נאמן במגו דאי בעי טעין אינו יודע והי' פטור למאן דס"ל דל"א משאיל"מ ואין לומר דאין טוען ברצון אינו יודע כיון שהנתבע ג"כ טוען אינו יודע אבל לדעת הסוברים משאיל"מ אזי טענו בספק עפ"י העד חייב דלית ליה מגו דטעין אינו יודע דאי טעין אינו יודע מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם כ"כ הרב הגאון מהו' צבי מפפ"ד בס' מחנה לוי בחדושיו לשבועות דף מ' ע"א אך באמת לא דבר נכונה דגם בטענו בספק עפ"י העד לית ליה מגו דאינו יודע דאין טוען ברצון אינו יודע כסברת התוס' ואי משום דהטוען טוען ג"כ ספק מ"מ כיון שיש לו ע"א שטוען בריא אזי שייך ס' התוס' דאינו טוען ברצון אינו יודע לפי שאז נראה טענת התובע אמת שיש עד שמעיד בבריא כדבריו ולהנתבע בעצמו הוא ספק ובחדושי אאריך בזה בס"ד בכמה הוכחות:

**יג**
**ר'** חייא נראה לכאורה דלא ס"ל משאיל"מ ומנא אמינא דהנה בב"מ דף ל"ז ב' שהפקידו אצל א' זה מנה וזה מאתים נותן לזה מנה כו' והקשיתי דהא זה הוי כמו חמשין ידענא

וחמשין לא ידענא דאמרי' משאיל"מ וה"ה כאן זה תובעו ר' והוא מודה לו בק' ועל מנה השני' אומר א"י אם אתה הפקדת והוי משאיל"מ וא"ל דהכא עכ"פ ודאי שלאחד אין לו אלא מנה מה בכך מ"מ זה תובעו מאתיים והוא משיב ק' ידענא וק' לא ידענא ונימא משאיל"מ אך י"ל דהוי הילך והילך פטור מש"ד ובשבועה דרבנן ל"א משאיל"מ אך קשה על ר' חייא דס"ל הילך חייב הדק"ל נימא משאיל"מ וצ"ל דר' חייא ס"ל כרב ושמואל דלית להו משאיל"מ אך אין ראיה כיון דפלוגתא דתנאי הוא מוקי ר"ח המשנה אליבא דהאי תנא דלית ליה משאי"ל ובפרט דסתם משנה ר"מ ור"מ לית ליה משאיל"מ כמ"ש לעיל אות ד' וע' אות ה' אך קשה דהא גם ר' יוסי אמר שם במשנה הכל יהא מונח ור"י ס"ל משאיל"מ וע' לעיל אות ו' שכתבתי שאין ראיה ומיהו נ"ל דהכא ל"ש כלל משאיל"מ כיון דמוקי בגמ' שם שהפקידו בכרך אחד דא"ל אנת גופייהו לא קפדיתו אהדדי וא"כ הנך שנים הוי כאלו תובעין אותו ג' מאות זוז והוא מחזירן ג' מאות זוז ואין להם עליו כלום רק הם טוענין זה על זה זה אומר מאתיים שלי אבל על הנפקד אין להם טענה כיון שהפקידו אצלו בכרך אחד דלא הו"ל למידק נמצא לפי זה אין ראיה וי"ל דר"ח ס"ל משאיל"מ:

## מוכר שט"ח וחזר ומחלו

**א**

**שמואל** ס"ל מוכר שט"ח וחזר ומחלו מחול בספ"ק דמציעא ובפ' הכותב ובפ' האיש מקדש ובכמה דוכתי בש"ס:

**ב**

**בקדושין** דף מ"ח בעי למימר בחד לישנא דר"מ וחכמים דפליגי במקדש במלוה פליגי בדשמואל במוכר שט"ח אי יכול למחול דר"מ דאמר מקודשת לית ליה דשמואל ואמרו עוד שם דכ"ע אית להו דשמואל ע"ש:

**ג**

**טעמיה** דשמואל דיכול למחול נחלקו בו רבוות' דעת ר"ח וסייעתו דיכול המוכר לומר עיינתי בחשבוני ולא פש ליה גבי' ולא מידי וטעם זה דחה הרי"ף בהלכותיו בפרק הכותב ייע"ש:

**ד**

**הטעם** הב' משום דמכירת שטרות דרבנן ולא נפקע זכות המוכר לגמרי מן השטר ולכך יכול עדיין למחול וזה הטעם כ' הרמב"ם ודעת רוב הפוסקים שגם הרי"ף ס"ל טעם זה ועש"ך ס"ק ס"ו א' וע' לעיל מכירת שטרות:

**ה**

**הטעם** הג' מ"ש רבינו תם דיש לבע"ח שני שעבודים שעבוד הגוף ושעבוד הנכסים וכשמוכר א"י למכור שעבוד הגוף דאין קנין נתפס עליו הוא מוחל שיעבוד הגוף וממילא נפקע שיעבוד הנכסים שאצל הלוקח דנכסי דאינ' אינון ערבין ליה וכיון שנפקע שיעבוד הגוף של הלוה ממילא גם הערב פטור:

**ו**

**לטעם** הג' הנ"ל לפמ"ש בערך שיעבודא דאורייתא אות כ"ו דהא דנכסי דאינש ערבין הוא רק למ"ד שיעבודא לאו דאוריית' א"כ למאן דס"ל שיעבודא דאורייתא ל"ש ה"ט וצ"ל הטעם הב' משום דמכירת שטרות דרבנן ואף אי שיעבודא דאורייתא יכול להיות מכירת שטרות דרבנן דאין השטר גוף השיעבוד רק ראיה על השיעבוד ועל הראיה אין קנין נתפס וראיה לזה דרי"ף ורמב"ם ס"ל שעבוד' דאורייתא וס"ל מ"ש דרבנן כמ"ש באות ד' ועמ"ש בזה בערך ש"ד אות כ"ח:

**ז**

**הנפקא** אמינא בין שני הטעמים היה נראה לענ"ד לפמ"ש שם בהכותב דהמוכר מחויב לשלם להלוקח מדינא דגרמי והנה עת הר"י ספ"ק דב"ק גבי סילוק כרים וכסתות דלא מחייבינן מחמת דיני דגרמי דאין עושה ההיזק בגוף דבר הניזק וכ"כ הרא"ש שם בספ"ק דב"ק וע' בחו"מ סימן שפ"ו ולפי סברא זו אם נאמר הטעם דיכול למחול משום ששיעבוד הגוף לא מכר והוא מוחל שעבוד הגוף שלו וממילא נפקע שעבוד הנכסים נמצא זה אינו עושה בגוף דבר הניזק דהוא שעבוד הנכסים רק בשיעבוד הגוף שהוא שלו והיה מן הדין שיפטר אך לטעם הנ"ל משום דמכירת שטרות דרבנן והוא מוחל שעבוד הנכסים ממש א"כ הוי גרמי כיון שעושה מעשה בגוף דבר הניזק ובזה רציתי ליישב מה שהקשה התוס' שם על ר"נ דאמר בפרק הכותב ליכא דליתב לה עצה דתיזל ותמחול והקשה התוס' מאי מרווחת דהא מחוייבת לשלם מדיני דגרמי דר"נ דדד"ג ולפמ"ש לק"מ דר"נ ס"ל שעבודא ל"ד ע' בע' ש"ד וא"כ ס"ל דנכסי דאינש אינון ערבין ביה והטעם שמוחל שעבוד הגוף ממילא נפקע שעבוד הנכסים ולפ"ז ל"ש דיני דגרמי כיון שאינו עושה היזק בגוף דבר הניזק ודוק ואמימר דקאמר דמאן דדאין דיני דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא

הוא לטעמיה דס"ל אותיות אין נקנות במסירה (לגי' רי"ף ור"ת) ולדידיה מכירת שטרות דרבנן ע' בערך מכירת שטרות ולכך חייב מחמת דיני גרמי כיון שעושה היזק בגוף הדבר דהיינו שמוחל עיקר החוב שמכר לו ודוק:

**ח**

**מאן** דס"ל אדם מקנה דשלב"ל ולפ"ז מכירת שטרות דאוריית' כמ"ש בערך מכירת שטרות אות ד' בשם הכרו"פ ואם נאמר הטעם דיכול למחול משום דמכירת שטרות דרבנן לפ"ז מאן דס"ל אדם מקנה דשלב"ל אינו יכול למחול וע' במנחה חדשה חלק ב' סי' קל"א שמקשה ממ"ש באות ב' דלחד שינוייא ס"ל לר"מ דיכול למחול והא ר"מ ס"ל אדם מקנה דשלב"ל ואפשר דב' האקמתות פליגי בהנך תרי טעמי דיכול למחול ולאידך אוקמתא דאמר דכ"ע אית ליה דשמואל ס"ל הטעם כר"ת דב' שעבודים יש כו' ודוק:

**ט**

**רב** יהודה אמר רב לדעת אביי ס"ל דמוכר שט"ח א"י למחול כ"כ הרשב"א בחדושיו לכתובות די"ט ע"א בשטר אמנה דאוקמינן שחב לאחרים יע"ש וקשה דיש לו מגו דאי בעי מחיל ותי' התוס' והר"ן דבשעבודא דר"נ אינו יכול למחול והרשב"א שם חולק וס"ל דאף בשעבוד' דר"נ כשמואל יכול למחול ואביי ס"ל דרב לא ס"ל בהא יע"ש. ולפ"ז לדבריו:

**י**

**אביי** ס"ל אליבא דרב מוכר שט"ח א"י למחול ורבא ורב אשי דאוקי התם אקומתא אחריני ס"ל לרב דיכול למחול ולדעת התוס' והר"ן גם לאביי ס"ל לרב יכול למחול. ונ"ל ליתן טעם לדברי הרשב"א דס"ל דרב סובר מוכר שט"ח אינו יכול למחול דהטעם דיכול למחול משום מכירת שטרות דרבנן וכבר כתבנו בערך מכירת שטרות אות ד' ולעיל אות ב' דלמאן דס"ל אדם מקנה דשלב"ל אזי מכירת שטרות דאורייתא וא"י למחול ורב ס"ל אדם מקנה דשלב"ל כמ"ש בערך דשלב"ל אות ט' ולכך לא ס"ל הך דשמואל ודוק ושמואל אזיל לשיטתיה דס"ל אין אדם מקנה כמ"ש בערך הנ"ל אות כ"ג:

**יא**

**כבר** כתבנו שם בפ' הכותב דהמוחל שט"ח צריך להחזיר ללוקח מדד"ג ויש מחלוקת בין הפוסקים אי צריך להחזיר לו דמי כל השטר שמחל או אין צריך להחזיר לו רק מה שלקח מהלוקח בעד הקנין של השטר ונ"ל דזה תלוי בב' הטעמים על מה דיכול למחול דאם נאמר הטעם דמש"ט דרבנן א"כ אין השטר נקנה כלל ללוקח ואף דרבנן תקנו שיקנה מ"מ דוקא כשלא מחל אבל כשמחל אפקעינהו רבנן לקנין מיניה דהם אמרו והם אמרו

נמצא דאינו מחויב ליתן לו רק הדמים שקיבל אבל אם נאמר דמכירת שטרות דאורייתא והוי קנין גמור רק דהמוחל מוחל שעבוד הגוף וממילא נפקא שעבוד נכסים א"כ צריך לשלם לו דמי כל השטר כיון דהוא קנין גמור ואף שכתבתי לעיל אות ז' דלהאי טעמא א"צ לשלם כלל היינו למ"ד גרמא פטור אבל לדעת הפוסקים שאין מחלקין בין גרמי לגרמ' חייב לשלם דמי כל השטר והראיה דהר"ת והרא"ש ורוב הפוסקים תפסו לעיקר טעם הב' ואעפ"כ ס"ל דחייב לשלם וא"כ לטעם הב' צריך לשלם דמי כל החוב ובזה יש ליישב קושי' התוס' דפ"ו ד"ה תיזול דהנה רב ס"ל אין אדם מקנה דשלב"ל ביבמות צ"ג ומאן דס"ל אין אדם מקנה דשלב"ל אזי מכירת שטרות דרבנן כמ"ש בערך מכירות שטרות אות ד' וא"כ א"צ לשלם כל החוב ושפיר הרויחה ול"ק קושית התוס' מאמימר דאמר מגביה ביה דמי שטרא מעלי' דמשמע דמי כל החוב דאמימר לשיטתיה דס"ל אותיות נקנות במסירה לגי' רשב"ם וס"ל מ"ש דאורייתא כמ"ש בערך מ"ש וא"כ צ"ל טעם הב' וא"כ צריך לשלם דמי כל החוב ובזה א"ש טעם מחלוקת ר"מ ורבנן בקדושין מ"ח באשה סמכא דעתיה דר"מ לשיטתיה אדם מקנה דשלב"ל ולדידיה מכירת שטרות דאורייתא א"כ שפיר סמכא דעתיה דאם ימחול יצטרך לשלם וז"ש לא שביק דידיה ומחיל לאחרינא דאם יעשה כן יצטרך לשלם כל החוב וחכמים דר"מ לשיטתייהו דס"ל אין אדם מקנה דשלב"ל וא"צ לשלם כל החוב ולא סמכא דעתיה ולפ"ז י"ל דהך אי מכרו במעמ"ש יכול למחול תלוי ג"כ בזה דהנה הרא"ש בפ"ק דגיטין כ' הטעם דמעמ"ש א"י למחול הוא מפני תקנת השוק ואי יכול למחול מה הועילו בתקנתן שעדיין יתיירא שמא ימחול עכ"ד אך אם נאמר דצריך לשלם כל החוב אזי אינו מתיירא (דבשלמא אם לא יצטרך לשלם רק דמים שקיבל יעשה קנוניא עם הלוה לחלק עם מותר המעות משא"כ כשצריך לשלם כל החוב מה ירויח בזה שימחול) ושפיר י"ל דיכול למחול ובזה יתיישב קושי' התוס' בהחובל דף פ"ט א' דמקשה ותמכור במעמ"ש שא"י למחול ולפמ"ש א"ש דהתם קאי לר"מ ור"מ ס"ל אדם מקנה דשלב"ל וא"כ מכירת שטרות מדאורייתא ושפיר יכול למחול אפי' במעמ"ש אבל בקדושין שם לא מצי אמר דכ"ע אית להו דר"ה ובסמכא דעתה פליגי דחכמים ס"ל לא סמכא דעתה שמא תמחול דממ"נ אי יצטרך לשלם כל החוב א"כ למה לא סמכא דעתה אלא ע"כ דחכמים ס"ל דא"צ לשלם כל החוב מטעם שכתבתי לעיל דס"ל אין אדה מקנה דשלב"ל ומכירת שטרות דרבנן וא"כ במעמ"ש א"י למחול מטעם הרא"ש דמה הועילו בתקנתן שיתיירא שמא ימחול ודוק ובזה יתיישב קושית התוס' בב"ק שם:

# מעמד שלשתן

**א**

**אמר** רב הונא אמר רב מנה לי בידך תניהו לו לפלוני במעמד שלשתן גיטין י"ג:

**ב**

**רב** זביד ס"ל דלא אמר רב אדא בפקדון דאיתנייהו בעינא ולא במלוה קנה גיטין שם:

**ג**

**רבא** ס"ל דאמר רב בין במלוה בין בפקדון גיטין שם ע"ב: ך

**ד**

**רב** פפא ס"ל ג"כ דבין במלוה בין בפקדון ס"ל לרב מעמד שלשתן קנה גיטין שם ע"ב:

**ה**

**שמואל** משמיה דלוי ס"ל מעמד שלשתן אפילו במלוה גיטין שם ע"ב:

**ו**

**דעת** ר"ת וריב"א דמעמד ג' קונה בע"כ של לוה ונפקד וכן פסק המחבר בחו"מ סי' קכ"ו אך דעת הר"ן ובעה"ת ונ"י והעיטור דמעמד ג' אינו קונה בע"כ וכן פסק הש"ך שם ויתבאר בסמוך:

**ז**

**דעת** התוס' והרא"ש והר"ן והריטב"א בפ"ב דקדושין דמעמ"ש א"י למחול והרמב"ן ונ"י והרי"ף לדעת הר"ן והריטב"א בפ"ב דקדושין והעיטור סוברים דיכול למחול ולכאורה רציתי לומר דזה תליא בהך ב' טעמים שכתבנו במוכר שט"ח דיכול למחול דאם נאמר הטעם משום מכירת שטרות דרבנן כמ"ש הרי"ף א"כ גם מעמד ג' הוא מדרבנן הלכתא בלא טעמא וראוי להיות דיכול למחול ואם נאמר כדעת הסוברים מ"ש דאורייתא רק הטעם דמשט"ח יכול למחול משום דיש ב' שעבודים כמ"ש בערך מוכר שט"ח אות ה' ולפ"ז במעמד ג' דגם הגוף משועבד לשני כמ"ש הרא"ש רפ"ק דגיטין בסוגיא דמעמד שלשתן דמשום האי טעמא אינו יכול למחול לפי שגם שעבוד הגוף הוא לב' (ותוס' לשיטתייהו דס"ל הטעם הב' משום ב' שעבודים והרי"ף לשיטתיה דס"ל הטעם משום מכירת שטרות דרבנן וע' בפ"י קדושין דמ"ח) ובזה יש ליישב קושית התוס' בב"מ פ"ק דף י"ט ובגיטין י"ג אהא דמצא שובר בשוק דקאמר ש"מ איתא לדשמואל ואכתי קשה דניחוש שתמכור במעמד ג' שא"י למחול ולפמ"ש א"ש דזה תלוי בב' טעמים הנ"ל ולמאן דס"ל הטעם משום מכירת שטרות דרבנן אזי גם במעמד ג' יכול למחול דהוא ג"כ דרבנן

וכבר בארנו בערך מכירת שטרות דזהו תלוי אי שעבודא דאורייתא אי לאו דאוריית' דמאן דס"ל לאו דאורייתא ס"ל מכירת שטרות דרבנן (והנה שם בב"מ מרא דשמעתא רבה הוא דאמר רבא ש"מ איתא לדשמואל ע' בריי"ף דגריס רבה וכן נראה מדקא מייתי מימרא דאביי אח"כ (ורבה ס"ל שעבודא לאו דאורייתא כמבואר בערך שעבודא דאורייתא יע"ש ולפ"ז טעמיה דשמואל משום דמכירת שטרות דרבנן ולכך אף במעמד ג' דהוא דרבנן יכול למחול ול"ק קושית התוס' שמא מכרה במעמד ג' דרבה לשיטתיה אפי' במעמד ג' יכול למחול ודוק:

**ח**

**עוד** י"ל דזה תלי' אי אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם שנחלקו בו ר"ה ור"נ דר"נ ס"ל דאף למ"ד אין אדם מקנה דשלב"ל לדבר שלב"ל יכול להקנות ור"ה ס"ל להיפוך עיין בערך דשלב"ל ולבאר לך הענין דהנה בגיטין שם אמרינן מ"ט דמעמד ג' קנה אמר אמימר נעשה כאומר לו בשעת מתן מעות משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך א"ל רב אשי לאמימר אלא מעתה הקנה לנולדים דלא הוי בשעת מתן מעות ה"נ דלא קני דאפי' לר"מ דאמר אדם מקנה דשלב"ל ה"מ לדבר שבא לעולם אבל לדבר שלא בא לעולם לא ומסיק דהוי הלכתא בלא טעמא וכ' התוס' שם דהך סוגיא אתיא כר"ה דס"ל דלדבר שלב"ל גרע מדבר שלב"ל אבל לר"נ הוא בהיפוך דאפילו למאן דס"ל אין אדם מקנה דשבל"ל לדבר שלב"ל מקנה ולפ"ז לר"נ לא הוי מעמד ג' הלכתא בלא טעמא דטעמא רבה איכא במלתא דנעשה כאומר לו בשעת מתן מעות ואפי' הקנה לנולדים קנה דלדשלב"ל יכול להקנות והנה הך דמעמד ג' אי יכול למחול תליא בזה דהרמב"ן כ' הביאו הר"ן בפ"ק דגיטין שם דמעמד ג' ואפי' כתב ליה משתעבדנא לך יכול למחול ונתן טעם לדבריו דאפי' כתב ליה הכי לא מהני לאשתעבודי' ליה מדאוריית' דאין ברירה עכ"ד ולפ"ז להך טעמא דנעשה כאומר משתעבדנא לך יכול למחול כסברת הרמב"ן דאפי' כתב ליה הכי לא קני מדאורייתא דאין ברירא וגם לפי זה הטעם י"ל דלא שיעבד אלא הנכסים אבל שעבוד הגוף נשאר אצל הראשון ואף שהר"ן לא כ"כ מ"מ בזה הדעת נוטה לדעת הרמב"ן וסייעתו אבל אם נאמר דאין אדם מקנה לדבר שלב"ל א"כ הוי מעמד ג' הלכתא בלא טעמא אזי שפיר י"ל כסברת הרא"ש כיון דאף שיעבוד הנכסים היא הלכתא בלא טעמא רק דחכמים תקנו כן כך תקנו על שיעבוד הגוף שגופו ישתעבד לב' ולא יוכל הראשון למחול דאל"כ בטלה עיקר התקנה שלא יסמוך הקונה על מעמד שלשתן כיון שיכול המלוה למחול עד כאן לשון הרא"ש בפרק קמא דגיטין הנך רואה שעיקר טעם הרא"ש הואיל ומעמד ג' הוא הלכתא בלא טעמא והוא רק משום תקנת השוק אבל למאן דס"ל אדם מקנה לדשלב"ל

וטעמא דמעמד ג' משום נעשה כאומר משתעבדנא י"ל כהרמב"ן דלא הוי קנין דאורייתא דאין ברירה. ולפ"ז יש ליישב קושית התוס' בהך דב"מ דליחוש שמא מכרה במעמד ג' די"ל דרבה ס"ל כר"נ דלדבר שלב"ל יכול להקנות וא"כ הוי הטעם משום משתעבדנא לך ושפיר יכול למחול:

**ובזה** יש ליישב קושית הפוסקים על מאן דס"ל דיכול למחול במעמד שלשתן מהך דקדושין מ"ח דקאמר במע"פ פליגי בדר"ה ולא מסיק דכ"ע אית ליה דר"ה ובאשה סמכה דעתה פליגי שמא ימחול הבעל המלוה ש"מ דמעמ"ש א"י למחול וקשה על הרמב"ן דס"ל דיכול למחול ולפמ"ש א"ש דהתם קאי אפלוגתא דר"מ וחכמים ור"מ ס"ל יש ברירה בגיטין כ"ה וגם חכמים דר"מ הוא ר' יהודה ור"י ג"כ ס"ל יש ברירה כמ"ש בערך ברירה אות ד' יע"ש והנה עיקר טעם הרמב"ן דיכול למחול כבר כתבתי משום דאף במשתעבדנא לא קני מדאורייתא דאין ברירה אבל ר"מ ור"י דס"ל יש ברירה א"כ הוי קנין מדאורייתא ואינו יכול למחול אבל לדידן דקי"ל אין ברירה שפיר יכול למחול כרמב"ן ודוק:

## ט

**ויצא** לנו מזה דהך דמעמ"ש אי יכול למחול תלוי בזה אי אדם מקנה לדבר שלב"ל ואין ברירה אזי יכול למחול ואם נאמר אין אדם מקנה לדשלב"ל או אף אם מקנה רק דיש ברירה אזי א"י למחול ומתוך מ"ש באות הקדום תבין זה אך כ"ז לשיטת הרמב"ן דזהו חשיב ברירה אך הר"ן בפ"ק דגיטין דחה דבריו וכ' דאין זה ענין לברירה כלל ויתבאר בסמוך בס"ד גם מה שכ' דאם נאמר אדם מקנה לדשלב"ל אזי טעמא דמעמ"ש משום משתעבדנא לך יש לעיין בזה דא"כ לדעת קצת פוסקים ומכללם הרא"ש דאדם מקנה לדבר שלב"ל א"כ לא הוי מעמ"ש הלכתא בלא טעמא והרי הרא"ש גופא מסיק דמע"ש הלכתא בלא טעמא ומצאתי שהגאון בעל פ"י בחדושיו לגיטין עמד בזה והניח הדבר בצ"ע:

**והנה** אם נחזיק בסברת הרמב"ן דהך דמשתעבדנא תלוי בברירה דאמרינן הוברר הדבר שבשעת מתן מעות לזה נשתעבד אזי יש ליישב קושי' הנ"ל דבאמת קשה על אמימר דאמר דמש"ה קונה מעמד שלשתן דנעשה כאומר לו משתעבדנא דקשה ע"ז דהא אין ברירה ואיך יקנה זה המעות דאמרינן הוברר הדבר שלזה משתעבד בשעת מתן מעות. והנה יש ליישב זה בתרי אנפי דהנה קי"ל בדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה ולפ"ז למאן דס"ל שעבודא דאורייתא הוי דאורייתא השעבוד הלז ובדאורייתא אין ברירה אבל למאן דס"ל שעבודא ל"ד בדרבנן יש ברירה ובזה א"ש דאמימר אתי לפרושי טעמא דרב ושמואל דאמרי מעמ"ש קונה ורב ושמואל לשיטתייהו דס"ל בב"ב קע"ה שעבודא

ל"ד עיין בערכו ולפ"ז לדידהו יש ברירה ולפ"ז שפיר קאמר אמימר טעמא דידהו משום נעשה כאומר אבל הרא"ש לשיטתיה דפסק בכמה דוכתי כהרי"ף והר"מ שעבודא דאורייתא כמ"ש בב"י ריש סימן ל"ט וע' בש"ך שם ולמאן דס"ל שעבודא דאוריית' אזי אין ברירה בדאורייתא לכך שפיר כתב דהוי הלכתא בלא טעמא דא"ל מטעם משתעבדנא דאין ברירה ומתורץ קושי' פ"י אך כ"ז לדעת מהרש"ל שהבאתי בע' ברירה אות כ"ג דהא דבדאורייתא אין ברירה אינו מטעם ספק רק בין לקולא בין לחומרא אין ברירה ובדרבנן בין לקולא בין לחומר' יש ברירה אבל לדעת העטור ובית שמואל הלכות גיטין והרב בפ"י שהבאתי שם דס"ל דר' אושעי' ספוקי מספקא ליה לכך בדאו' אזיל בספיקו לחומרא וס"ל אין ברירה ודוקא לחומרא אין ברירה ובדרבנן דוקא לקולא אין ברירה א"כ לפ"ז בנ"ד אף אי שעבודא דרבנן אין ברירה להוציא מיד המוחזק דאיך נוציא ממנו כיון דהדבר ספק אי אמרינן הוברר הדבר ואדרב' אי שעבודא דרבנן מסתבר יותר לומר אין ברירה כיון דאף אם הוברר אינו שעבוד חזק כ"א שעבוד דרבנן כ"ש עכשיו שלא הוברר בשלמא לסברת מהרש"ל תקנ"ח כך הוא דבדרבנן יש ברירה בין לקולא בין לחומרא משא"כ לדעת העיטור וסייעתו שהוא מטעם ספק וי"ל דאמימר לשיטתיה דס"ל יש ברירה אף בדאורייתא כדאיתא בב"ב ק"ד יע"ש ברשב"ם ועמ"ש בערכו אות ט"ו וגם אמימר קמהדר לפרושי טעמיה דרב דס"ל מעמ"ש קונה ורב ס"ל יש ברירה כמ"ש בערכו אות ז' וע"ש ולכך שפי' קאמר מטעם אשתעבדנ' אבל לדידן דפסקינן אין ברירה לא שייך טעמא דמשתעבדנא ושפי' נקטינן דמעמד שלשתן הוי הלכתא בל טעמא ולא קשה מידי על הרא"ש ודוק:

ודע דדברי הרמב"ן שכ' דאפילו כ' ליה משתעבדנ' לא מהני לאשתעבודי מדאורייתא דא ברירה דמשמע דמדרבנן משועבד נראה לכאורה כדעת מהרש"ל דבאורייתא בין לקולא בין לחומר' אין ברירה ולאו מטעם ספק ובדרבנן בין לקולא בין לחומרא יש ברירה ולכך מדרבנן משועבד אך גם לדעת מהרש"ל צ"ע דברי הרמב"ן דממ"נ אי ס"ל שעבוד' דאורייתא א"כ כיון דבדאורייתא אין ברירה א"כ אף שעבוד דרבנן אין כאן דאטו כל היכא דאמרינן בדאורייתא אין ברירה נימא דעכ"פ מדרבנן יש בזה ברירה ז"א כיון דעיקר הדבר מדאורייתא לא אמרו חכמים ברירה כלל וראיה לזה ממ"ש הרא"ש פ"ק דב"ק סימן ו' דהא דפסקינן כרב לאו מטעם ברירה דהא קי"ל בדאוריית' אין ברירה יע"ש ודוק:

**ואם** נאמר דס"ל להרמב"ן שעבודא דרבנן א"כ ל"ל למימר דאין כאן שעבוד דאורייתא משום דאין ברירה תיפוק ליה דאף אי יש ברירה אין שעבוד דאורייתא כיון דס"ל שעבודא לאו דאוריית' והיה נראה לפענ"ד לכאורה דהרמב"ן ס"ל שעבודא לאו דאורייתא רק

בשעבוד מפורש ס"ל שעבודא דאורייתא וכמ"ש הרשב"א בחדושיו ר"פ הנזקין לדעת רבא והשתא א"ש מ"ש דאין כאן שעבוד מדאוריית' דאין ברירה ר"ל דאין כאן שעבוד דאורייתא מטעם ששעבדו בפירוש דכ' ליה משתעבדנא לך דאין ברירה נמצא כיון שלא הוברר הדבר אזי לא הוי שעבוד מפורש אבל שעבוד דרבנן יש כאן דלזה לא בעינן מפורש ודוק היטב:

**ובזה** יתיישב מ"ש הר"ן על הרמב"ן שדימה אותו לברירה וכ' הר"ן דל"ד לברירה דכי אמרי' ברירה ה"מ במלתא דאי דהאי לאו דהאי אבל הכא אפשר שיהיה משועבד לכל העולם זה אח"ז הלכך לא שייכא הכא ברירה עכ"ל ולפמ"ש לא קשה מידי על הרמב"ן דעיקר כוונת הרמב"ן דלא הוי שעבוד מפורש דנימא ששעבדו בפירוש לזה כיון דאין ברירה ולא שייך לומר הוברר הדבר שלזה נשתעבד בפירוש בשעת מתן מעות דאף דאפשר דיהא משועבד לכל העולם זה אח"ז מ"מ עכ"פ שעבוד מפורש אין כאן וכשאינו משעבד רק סתם שעבוד לא הוי אלא דרבנן ודוק היטב. אך קשה ע"ז דהרמב"ן גופא ס"ל שעבודא דאורייתא בכל גווני וכמ"ש הש"ך בסי' ל"ט יע"ש וצ"ע:

**ועפמ"ש** יתיישב קושית הש"ך בסימן ס"ו ס"ק צ"ז על דעת הפוסקים דבמעמ"ש א"י למחול מדאמרינן פ' הכותב מודה שמואל במכנסת שט"ח לבעלה דא"י למחול ובפ' יי אמרינן מודה שמואל שהם נתנו במתנת ש"מ שא"י למחול ולא אישתמיט בשום דוכתא לומר מודה שמואל שאם נתנו במעמד שלשתן שאי"ל ולפמ"ש א"ש דזה תליא בפלוגתא אי מקנה לדשלב"ל ושמואל ס"ל דלדבר שלב"ל יכול להקנות כמ"ש התוספות כתובות ז' ב' ד"ה המזכה יע"ש וע' בערכו וא"כ לפ"ז טעמא דמעמ"ש משום משתעבדנא ושפיר יכול למחול כדעת הרמב"ן משום דאין ברירה ואף דשמואל ס"ל בב"ב קע"ה שעבודא לאו דאורייתא ובדרבנן קי"ל דיש ברירה שמואל לשיטתיה דס"ל אין ברירה אף בדרבנן כמבואר בפ' משילין דל"ז עיין בערכו ולפ"ז א"ש דלא מצי למימר ומודה שמואל במעמ"ש דא"י למחול דשמואל לשיטתיה אפי' מעמ"ש יכול למחול כיון דלדידיה הטעם משום משתעבדנ' דס"ל אדם מקנה לדשלב"ל ולדידי' אין ברירה אפי' בדרבנן אבל הפוסקים פסקו לדידן דקי"ל אדם מקנה לדשלב"ל ומעמ"ש הוי הלכתא בלא טעמא ולפ"ז מעמ"ש א"י למחול כמ"ש הרא"ש מלתא בטעמא הבאתיו לעיל ואף לדעת הפוסקים אדם מקנה לדשלב"ל ל"ק כיון דלדידן קי"ל בדרבנן יש ברירה י"ל דס"ל להנך פוסקים שעבודא ל"ד ובדרבנן יש ברירה ולכך נתפש הקנין ואינו יכול למחול ועמ"ש לעיל מזה:

**ו**

**גם** לפמ"ש לעיל אות ז' דהך מלתא אי יכול למחול במעמ"ש תליא בב' הטעמים על מוכר שט"ח דיכול למחול אי הטעם משום מכירת שטרות דרבנן הכא ג"כ מעמ"ש הלכתא בלא טעמא מדרבנן ואי הטעם משום דיש ב' שעבודים ושעבוד הגוף לא מכר כלל ולפ"ז במעמ"ש דגם שעבוד הגוף נקנה לשני כמ"ש הרא"ש אזי א"י למחול במעמ"ש וכבר בארנו בערך מכירת שטרות דהך אי מכירת שטרות תליא בזה אי שעבודא דאורייתא דאם נאמר שעבודא לאו דאורייתא אזי מכירת שטרות דרבנן ולפ"ז שמואל דס"ל שעבודא לאו דאורייתא טעמא דידיה דס"ל יכול למחול משים מכירת שטרות דרבנן דע"כ לא קאמר ר"ת וסייעתו טעמא דיכיל למחול משום ב' שעבודים אלא משום דס"ל להלכה מכירת שטרות דאורייתא א"כ לית לן טעמא אחרינא רק משום ב' שעבודים אבל לשמואל דס"ל מכירת שטרות דרבנן שפיר מצי למימר הטעם דיכול למחול משום דמכירת שטרות דרבנן וא"כ ל"ק קושית הש"ך דנימא הש"ס ומודה שמואל במעמ"ש דא"י למחול דשמואל לשיטתיה דס"ל הטעם משום מ"ש דרבנן א"כ גם מעמ"ש דהוא דרבנן יכול למחול משא"כ לדידן דקי"ל מ"ש דאורייתא כמבואר בחו"מ סימן ס"ו ס"א וכמ"ש שם הש"ך ס"ק א' א"כ הטעם משום ב' שעבודים ולזה במעמ"ש דגם שעבוד הגוף נקנה אינו יכול למחול ודוק:

**גם** לפמ"ש דהך דמכירת שטרות תליא בפלוגתא אי אדם מקנה דשלב"ל ע' בערך מכירת שטרות אות ד' ג"כ א"ש דשמואל פסק כר"י הסנדלר דאין אדם מקנה דשלב"ל עיין בערכו ולפ"ז ס"ל מכירת שטרות דרבנן ודוק:

**יא**

**והנה** לפמ"ש המשכנו הענין דהך דמעמד שלשתן אי יכול למחול תליא בפלוגתא דשעבודא דאורייתא דאם נאמר שעבודא דאורייתא דאז ג"כ מכירת שטרות דאורייתא ואז הטעם דמוכר שט"ח משום ב' שעבודים ולכך יכול למחול משום דשעבוד הגוף לא מכר ולפ"ז במעמ"ש דגם שעבוד הגוף נקנה אינו יכול למחול ואם נאמר שעבודא לאו דאורייתא אז משום מ"ש דרבנן יכול למחול ואז גם מעמ"ש יכול למחול והנה יש מקום אתי לומר בהיפוך דאם נאמר שעבודא דאורייתא יכול למחול במעמ"ש והענין עמ"ש האו"ת הבאתי דבריו בערך שעבודא דאוריית' אות כ"ו דהא דאמר בבכורות נכסי דאינש אינון ערבין ביה הוא רק למ"ד שעבודא ל"ד שאין הנכסים משועבדים בעצמן רק שהוא נתחייב והנכסים הן ערבין אבל למ"ד ש"ד עיקר החיוב הוא על הנכסים עכ"ד והנה הטעם דר"ת דלכך יכול למחול משום שיש ב' שעבודים שעבוד הגוף ושעבוד

הנכסים וכשמכר שט"ח לחבירו לא מכר אלא שעבוד הנכסים ושעבוד הגוף נשאר אצל המוכר לכך יכול למחול שעבוד הגוף ללוה וממילא נפקע שעבוד הנכסים דנכסי דאינש אינון ערבין ליה וכשהלוה פטור אזי גם הערב פטור עכ"ד ולפ"ז הך טעמא לא שייך רק למ"ד שעבודא ל"ד דאז אין הנכסים משתעבדין אלא מטעם ערב אבל אי אמרינן שעבודא דאורייתא העיקר החיוב הוא על הנכסים ע"כ ליכא למימר טעם זה וע"כ הטעם משום מכירת שטרות דרבנן ולכך הרי"ף כ' הטעם משום מכירות שטרות דרבנן דהרי"ף לשיטתיה אזיל דסבירא ליה שעבודא דאורייתא ודו"ק:

**ולפ**"ז למאן דס"ל שעבודא דאורייתא ע"כ הטעם משום מכירת שטרות דרבנן ולכך גם במעמד שלשתן דהוא דרבנן יכול למחול ולכך הרמב"ן לשיטתיה דס"ל שעבוד' דאורייתא כמ"ש הש"ך בסי' ל"ט לדעתו לכך ס"ל דמעמ"ש יכול למחול וגם דעת הרי"ף לדעת הר"ן דיכול למחול משום דגם הרי"ף לשיטתי' דס"ל הטע' משום מכירת שטרות דרבנן ולכך גם במעמ"ש דרבנן יכול למחול אך בתוס' והרשב"א והרא"ש דס"ל שעבודא ל"ד כמ"ש הש"ך בסי' ל"ט לדעתם והם ס"ל הטעם משום ב' שעבודים כמבואר בדברי הרא"ש ולכך במעמ"ש דגם שעבוד הגוף נקנה א"י למחול:

**יב**

**ובזה** יתיישב קושי' התוס' והמפורשים למאן דאית ליה דיכול למחול אף במעמ"ש מהך דקדושין דקאמר במע"פ פליגי בדר"ה ולא קאמר דכ"ע אית להו דר"ה ובאשה סמכא דעתה פליגי ומזה הוכיחו התוס' דמעמ"ש אינו יכול למחול ולפמ"ש לק"מ להרמב"ן מכאן דכבר בארנו דזהו תליא בזה אי שעבודא דאורייתא אז יכול למחול ולמאן דס"ל שעבודא ל"ד א"י למחול ולפ"ז אין ראיה מסוגיא דקדושין דהתם קא אזלא הסוגיא אליבא דר"מ ור"מ ס"ל שעבודא לאו דאורייתא כמ"ש באו"ת הבאתי דבריו בערך שעבוד' דאורייתא אך עדיין קשה דנימא בהך גופא פליגי ר"מ וחכמים דר"מ סבר המקדש במלוה ע"פ מקודשת משום דלשיטתיה אזיל דס"ל שעבודא ל"ד ואינו יכול למחול במעמ"ש לכך סמכא דעתה ומקודשת וחכמים לשיטתייהו דידוע דחכמים דר"מ היינו ר' יהודה ורבי יהודה ס"ל שעבודא דאורייתא כמ"ש באו"ת הבאתיו בערך ס"ד אות כ"ה יע"ש ולכך ס"ל דאינה מקודשת משום דלא סמכא דיכול למחול כיון דשעבודא דאורייתא וצ"ע ודוק:

**ובמ"ש** יתיישב קושית הש"ך בסי' ס"ו ס"ק צ"ז שהקשה לדעת הסוברים דמעמ"ש אינו יכול למחול מהא דאמר ר"ה בריה דר"י בפרק הכותב על הך דשמואל דאמר המוכר שטר חוב וחזר ומחלו מחול וקאמר ר"ה בריה דר"י אי, פקח הוא מקרקש ליה זוזי וכתב

ליה שטרא בשמי' והקשה הש"ך דאם נאמר דבמעמ"ש אי"ל למה הוצרך להדר אחר תקנתא רחוקה כזו הנ"ל תקנתא קלה דאי פקח נקני' נהלי' במעמ"ש ואז אי"ל ש"מ דאף במעמ"ש יכול למחול:

**ולפמ"ש** יתיישב קושיתו דכבר בארנו דטעם הרמב"ן דסובר דיכול למחול משום דס"ל שעבודא דאורייתא וא"ל הטעם דמוכר שט"ח יכול למחול משום דמכירת שטרות דרבנן וא"כ גם מעמ"ש דהוא דרבנן יכול למחול והנה עיקר טעמיה של הרמב"ן דפסק שעבודא דאורייתא הוא משום דר"פ ור"ה בריה דר"י פליגי בהאי דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים דר"פ ס"ל טעמא משום פריעת בע"ח מצוה ויתמי לאו בני מצוה נינהו ור"ה בריה דר"י ס"ל משום צררי וס"ל לרמב"ן דר"פ ור"ה בריה דר"י פליגי בהא אי ש"ד דר"פ ס"ל שעבודא לאו דאורייתא ופריעת בע"ח מצוה לחוד אבל אין הנכסים משועבדים ור"ה בריה דר"י ס"ל שעבודא דאוריית' ואנן קי"ל כר"ה בריה דר"י ולפ"ז ר"ה בריה דר"י לשיטתיה דס"ל ש"ד א"כ אף במעמד שלשתן יכול למחול ולכך לא מצי לאשכוחי תקנתא רק במקרקש ליה זוזי אבל התוס' דס"ל להלכה שעבודא לאו דאורייתא אזי גם במעמ"ש אינו יכול למחול:

איברא דדברי הש"ך נכונים דאכתי קושיא הוא גופא דאם נאמר דטעמא דר"ה בריה דר"י דאמר משום שעבודא דאורייתא א"כ הא גופא קשיא על בעלי התוס' למה פסקו שעבודא לאו דאורייתא כיון דאנן קי"ל כר"ה בריה דר"י משום צררי וכמו שהוכיחו באמת מזה הרמב"ן והריטב"א דשעבודא דאורייתא וע"כ צ"ל דהתוס' ס"ל דאף ר"ה בריה דר"י ס"ל שעבודא לאו דאורייתא וכמ"ש הש"ך ריש סימן ל"ט יע"ש א"כ כיון דלדעת התוס' גם ר"ה בריה דר"י סבר שעבוד' ל"ד הדרא קושיא לדוכתא למה אמר מקרקש ליה זוזי לימא תקנתא קלה מזה דליקנינהו במעמ"ש ודברי הש"ך נכונים ודוק:

**עוד** יש מקום לומר דהך דמעמ"ש אי יכול למחול תלי' בזה אי ש"ד או לאו דהנה לאמימר דקאמר הטעם משום משתעבדנ' לך ולכל דאתי מחמתך אזי יכול למחול כמ"ש הרמב"ן דאפי' כ' ליה הכי בפירוש לא מהני לאשתעבודי מדאורייתא אך רב אשי אקשי ליה לאמימר אלא מעתה הקנה לנולדים דלא הוי בשעת מתן מעות ה"נ דלא קני דאין אדם מקנה דשלב"ל (ואסיק דמעמ"ש הלכתא בלא טעמא ולהך טעמא אינו יכול למחול כמ"ש הרא"ש כיון דהוא משום תקנת השוק ואי יכול למחול מה הועילו בתקנתן) והנה הפ"י שם הקשה דמאי מקשה דאין אדם מקנה לדשלב"ל נימא דאלימהו רבנן לשעבוד מקנין כדאמרינן גבי דאקני דאף דאינו מקנה דשלב"ל מ"מ יכול לשעב' דאלמוהו רבנן לשעבו' מקנין ועיין בערך שעבודא אות ל"ה שישבנו זה דהך דשעבוד עדיף מקנין הוא רק

למ"ד ש"ד אבל למ"ד שעבודא לאו דאורייתא שעבוד לא עדיף מקנין ולכך שפיר אקשי ר"א דהתם קאי אמימר לפרושי טעמא דרב ושמואל והם ס"ל שעבודא לאו דאורייתא והנה לפ"ז למ"ד ש"ד שפיר נוכל לומר הטעם משום משתעבדנא דשעבוד עדיף מקנין ובזה מיושב קושית התוספות בב"ק דף פ"ט ותמכור במעמ"ש שא"י למחול כדמוכח מסוגיא דקדושין דלא מוקי במע"פ ודכ"ע ס"ל דר"ה רק דפליגי באשה סמכא דעתה ש"מ דמעמ"ש א"י למחול ולפמ"ש א"ש דהתם קאי לר"מ דס"ל שעבודא לאו דאורייתא ומעמ"ש הטעם משום הלכתא בלא טעמא ולכך מעמ"ש א"י למחול אבל הכא בב"ק מיירי בכתובה והסוגיא קאי אליבא דר"מ כמ"ש התוס' שם ור"מ ס"ל כתובה דאורייתא ודעת התוס' בקדושין וכ"כ בתוס' רי"ד דבמלוה הכתובה בתורה ש"ד וע' ש"ך סימן ל"ט וא"כ בכתובה לר"מ דהוא דאורייתא הוי ש"ד והוי הטעם משום משתעבדנא ושפיר יכול למחול אף במעמ"ש אך זה אינו דממ"נ אי שייך תקנת השוק גם בכתובה א"כ אכתי לא תוכל למחול במעמ"ש משום תקנת השוק דנהי דמשום טעם דמשתעבדנא תוכל למחול מ"מ הא גם טעמא משום תקנת השוק איכא ולא תוכל למחול משום ת"ה ואם נאמר דלא שייך ת"ה כלל בכתובה א"כ ממילא לק"מ דתמכור במעמ"ש דהא מעמ"ש לא תקנו בכתובה וכעין שתי' באמת התוס' לשיטתם ודוק:

**יג**

**עוד** יש מקום אתי לומר בהיפוך דאם נאמר הטעם משום משתעבדנא א"כ הלוה שעבד גם גופו למלוה שני ושוב א"י למחול דל"ש טעם ר"ת וכמ"ש הראב"ד הביאו הרשב"א והר"ן בפרק קמא דגיטין וכ"פ הטוש"ע סי' ס"ו דאם כ' לו משתעבדנא שוב אינו יכול למחול משא"כ לטעם דתקנת השוק הוא מדרבנן הלכתא בלי טעמא א"כ לא עדיף ממכיר' שטר בכתיבה ומסירה דהוא קנין גמור ואעפ"כ לא מכר לו רק שעבוד נכסים ולא שעבוד הגוף ה"ה הכא ועוד כיון דהוא קנין דרבנן משום תקנת השוק יוכל למחול כמו מש"ט דרבנן וכבר כתבנו באות הקדום דאם נאמר ש"ד אזי שעבוד עדיף מקנין ונוכל לומר הטעם משום משתעבדנא ולא קשה קושי' ר"א הקנה לנולדים דאלמוהו רבנן לשעבוד מקנין משא"כ אם נאמר של"ד צ"ל הטעם משום הלכתא בלא טעמא ואז יכול למחול ובזה מיושב קושי' הש"ך אמאי לא קאמר מודה שמואל שאם מכרו במעמ"ש שא"י למחול דשמואל לטעמיה דס"ל של"ד ולדידיה באמת יכול למחול אף במעמ"ש ודוק:

# מעייל איניש נפשיה לספיקא

## א

**עיקר** הדין אי מעייל איניש נפשיה לספיקא יש בו ב' חלוקות ואבאר מקודם איכות הדבר ואח"כ החלוקות הנופלים בו איכות הדין היכא שאדם חייב עצמו בדבר ויש בדבר הלז לשון משמעות לפטור איזה ענין ולהוציאו מן החיוב שחייב א"ע ויש ג"כ בהלשון הזאת משמעות שיסבול חיוב הדבר הלז נמצא הלשון הלז מסופק לזה הענין אי לחייב אי לפטור ואמשול לך הענין כגון המקדיש חייתו או בהמתו הנה במשמעות הלז יפול ספק בכוי אם הוא בכל החיוב שהקדיש אם הוא בכלל חיה או לא הנה בזה יחול הדין אי מעייל אינש נפשיה לספיקא ר"ל אם אנו אומרים שחייב א"ע ברצון שלם ואף על הספק הכניס עצמו אל החיוב ובאמרו הרי חייתי הקדש הכניס גם הכוי שהוא ספק חיה בכלל החיוב והנה הדין הזה הוא בא בב' פנים הפן הא' בממון אי מעייל אינש ממונא לספיקא כהך שכתבנו בהקדיש חייתו ובהמתו והפן הב' הוא בגוף אי מעייל אינש גופא לספיקא כגון בנדר משמן ורוב השמן הוא שמן שומשמין כגון בבבל ומיעוט שמן זתים נמצא בלשון הלז הוא ספק על שמן זתים ותלי' בזה אי מעייל אינש גופא לספיקא ומבואר בש"ס דנדרים די"ח ב' דמאן דס"ל דלא מעייל אינש ממונא לספיקא כ"ש גופא ומינה שמעי' איפכא דמאן דס"ל דמעייל גופא לספיקא כ"ש ממונו וכן מאן דסבירא ליה דמעייל ממונו יש לומר דבגופיה ס"ל לא מעייל ושמור זה העיקר שבארנו ועתה נבאר הענין ועוד יש בזה חלוקים יתבארו בסמוך:

## ב

**ר'** אליעזר נראה לכאורה דס"ל לא מעייל איש ממוני' לספיק' וממילא דכ"ש גופי' דס"ל המקדיש חייתו ובהמתו לא הקדיש את הכוי אלמא דס"ל דלא מעייל ממונא לספיקא כ"ש גופיה וכך הוא ס"ד דש"ס בנדרים י"ט א' אך לסוף מקשה מהך דספק משקין ליטמא וע' היטב בסוגיא ותבין דלפי' הראשן שפי' המפרש שם דמקשה ליה מהך דספק משקין השנויי' בטהרות שם ועיקר הקושיא דהך משנה ע"כ לא אתיא כר"א נמצא לפ"ז אינו סותר בעיקר הדין דבאמת יכול להיות דר"א ס"ל דלא מעייל נפשי' לספקא רק בהך משנה דטהרות דתני, ספק נזירות להקל לא מצי לאוקמי כוותי' מדתני סיפא ספק משקין אבל האמת מבחוץ דר"א ס"ל לא מעייל אך לפי' הב' של המפרש שם וכן פי' הר"ן שם דמקשה מברייתא דספק משקין דתני בהדיא וכן היה ר"א אומר ומקשה דע"כ לא ס"ל לר"א ספק נזירות להקל דא"כ למה יהא ספק משקה שאין לו שום טומאה מה"ת חמור

מנזירות שהוא איסור תורה מבואר דסותר עיקר הדין שא"א שיסבור ר"א כלל לא מעייל אינש נפשיה בספיקא אך כ"ז לרב דאמר דכן ממש וס"ל דר"א לא ס"ל טומאת משקין כלל מה"ת אבל לשמואל דס"ל דכן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן א"כ לק"מ ויכול להיות דס"ל לא מעייל כ"ז מבואר בסוגיא והנה הר"ן הקשה שם דהיאך אפשר דר"א ס"ל מעייל והא ס"ל בהמקדיש חייתו לא הקדיש הכוי ותי' דבאמת ס"ל מעייל לספיקא וכוי אפי' ספק אינו דיש לו שם בפני עצמו ולא קרו ליה אינשי לא חיה ולא בהמה. היוצא מזה:

**ג**

**דלשמואל** ס"ל לר"א לא מעייל אינש נפשיה לספיקא בממונא כ"ש גופיה:

**ד**

**ולרב** לפי' ראשון שפי' המפרש ס"ל לא מעייל ולפי' ב' ולפי' הר"ן ס"ל מעייל ודוק ועוד נדבר מזה בסמוך בס"ד:

**ה**

ר' שמעון ס"ל מעייל אינש נפשיה לספיקא ואף אי ספיקו חמור מודאי ואסברא לך כגון כההוא דס"ל לר"ש בנדרים י"ט א' באומר הריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור והלך ומצאו שנגנב ס"ל לר"ש דהוי נזיר דס"ל דמעייל נפשיה לספיקא ר"ל דבשעה שנדר מסיק אדעתיה אף אם יגנב הכרי ויהיה ספק יהיה ספק נזיר ואף דספק נזיר חמור מודאי דודאי מגלח ומביא קרבן וספק א"י לפטור נזירותו דאינו יכול להביא קרבן שמא אינו נזיר ומביא חולין לעזרה ואעפ"כ ס"ל לר"ש מעייל נפשיה לספיקא ואף למאי דמסקינן דתניא ברייתא דבנזיר שמשון פליגי ושם אין ספק חמור מודאי דגם ודאי נ"ש אינו מגלח י"ל דבאמת גם בכל הנזירות פליגי רק דהש"ס מייתי דאף בנ"ש פליג ר"י יע"ש וגם מלשון הר"ן שם משמע דתניא בברייתא דר"י מתיר אף בנ"ש אבל ר"ש לא הזכיר איך שיהיה מוכרח לומר דע"כ אף בשאר נזירות מחמיר ר"ש בספיקו דס"ל מעייל נפשיה לספיקא אף דספק חמור מודאי וכ"ש דמעייל ממוני לספיקא:

**ו**

ר' יהודה ס"ל לא מעייל נפשיה לספיקא היכא דהספק חמור מודאי והיכא דאין הספק חמור מודאי תנאי הוא אליבא דר' יהודה וכ"ז לרבא בנדרים דף י"ט לפי מה דמסיק והא רב אדא ב"א תני נזיר שמשון ומסיק אי תניא תניא והנה לפי מה דמסיק תנאי היא אליבא דר"י א"כ לכאורה אין צריך לחלק בין ספיקו חמור לודאי די"ל דהך מתניתין דסתם חכמים להחמיר ס"ל דר' יהודה ס"ל מעייל נפשיה לספיקא ואף דספק חמור

מודאי והך דכרי ס"ל לא מעייל אף באין ספק חמור דהרי מקיל אף בנ"ש דאין ספק חמור אך ז"א דמנ"ל להשוות פלוגתא רחוקה בין התנאים אליבא דר"י דלמר אף בספיקו חמור ס"ל מעייל ולמר אף באין ספיקו חמור ס"ל לא מעייל כיון דמתניתין דסתם חכמים לא נשמע דס"ל לא מעייל רק באין ספיקו י"ל דבספיקו חמור כ"ע מודו דלא מעייל רק באין ספיקו חמור פליגי תנאי אליבא דר"י כנ"ל וכ"ז לרבא אבל לרב אשי דמשני שם ההוא דכרי ר"י אליבא דר' טרפון אבל ר' יהודה גופא ליכא פלוגתא כלל אליבי' ואליבא דכ"ע ס"ל מעייל אך י"ל דוקא היכא דאין הספק חמור מודאי בהך דסתם חרם אבל היכא דהספק חמור מודאי י"ל דס"ל לא מעייל כיון דלא מצינו לר' יהודה דס"ל מעייל רק בהך דסתם חרמים ושם אין ספקו חמור מודאי י"ל דבספיקו חמור ס"ל לא מעייל (וע"כ צ"ל כן דקשה לפי מסקנת רב אשי כ"ע ס"ל מעייל אינש לספיקא א"כ הך דספק נזירות להקל דרמינן עלה בתחילת הסוגיא כמאן אתיא וע"כ לומר דהך דספק נזירות מיירי כהך דכרי דספיקו חמור מודאי ולכך אמרינן לא מעייל ורב אשי ג"כ מודה בזה לרבא רק דרב בא לתרץ דבהך דכרי דתניא נ"ש דמשמע דאף באין ספיקו חמור לא מעייל לרבי יהודה וע"ז אמר רב אשי דההוא ר"י משום ר"ט הוא אבל באמת ס"ל בספיקו חמור לא מעייל ובהכי מתוקמא הך דספק נזירות להקל כר' יהודה ועיין שם בהרב בטהרות שכ' ג"כ דהך דס' נזירות מיירי בכרי ואתיא כר"י ולפ"ז ל"א ס"ל להקל רק בכה"ג היכא דתלי בנודר בדעתו אי אתכוין לספק דאז אמרי' ודאי לא אתכוין לספק שהוא חמור מודאי אבל היכא דאין הדבר תלוי בדעתו רק שנולד ס' אח"כ בנזירותו מחמרינן בספיקו). היוצא מזה

**ז**

**דלרבא** ס"ל לר' יהודה היכא דהס' חמור מודאי לא מעייל והיכא דאין הס' חמור מודאי תנאי פליגי אליביה אי ס"ל מעייל או לא מעייל:

**ח**

**ולרב** אשי היכא דאין הספק חמור מודאי ס"ל מעייל לכ"ע וליכא פלוגתא דתנאי והיכא דספיקו חמור נ"ל דס"ל לא מעייל ודוק:

**ט**

**ר"א** בר צדוק ס"ל לא מעייל אינש נפשי' לספיקא נדרים י"ט ב' אמר אביי סיפא ר"א ב"צ הוא וע"ש בר"ן שכ' להדיא דר"א ב"צ ס"ל לא מעייל:

**י**

**ר"מ** לדעת ר' חנינא בר אבדימי אמר רב בנדרים דף ס"א ב' ובקדושין ס"ד ב' ס"ל לר"מ מעייל אינש נפשיה לספיקא וכן לאביי ורבא דס"ל לא תיכוך עיין בקדושין שם מ"מ

מוכח דס"ל מעיילי מהך דקדושין דאמר כולן אסורות והא דלא אסר בנדרים רק עד שיגיע פסח משום דס"ל בפסח ליכא ספק כלל דפני הפסח משמע עדי קמי פסח' וכמאן דאמר הכי בהדיא וע' שם היטב:

**יא**

**רבי** יוסי לדעת ר' חנינא בר אבדימי אמר רב שם וכן לאביי ורבא ס"ל לא מעייל אינש נפשיה לספיקא מהך דקדושין בקידש א' מן הגדולות דאינו אסור אלא בגדולה שבגדולות והנה יש להעיר קושיא חמורה דהנה בהך דקדושין פסקינן כר' יוסי דלא מעייל אינש נפשיה לספיקא כמ"ש הר"מ בפ"ט מה"א דין ט' ובש"ע אה"ע סימן כ"ו ובנדרים פסקינן בנודר סתם דאסור דמעייל נפשיה לספיק' כמו דפסקינן ביו"ד סי' ר"ח ובר"מ פ"ב מה"נ סתם נדרים להחמיר ובש"ס קאמר דהך דסתם נדרים להחמיר הוא מטעם דמעייל נפשי לספיקא. והיה נראה לפענ"ד ליישב דבאמת לא דמי הך דקדושין להנך דלעיל דהטעם דאמרינן לעיל מעייל אינש נפשיה לספיקא דאמרינן שגמר בדעתו לנדור להחמיר על עצמו אף בספק נדר וכן בהך דהקדיש חייתו ובהמתו גמר בדעתו להקדיש אף הכוי דהוא ספק אבל בהך דקידש א' מן הגדולות ולא פי' איך נאמר דמעייל נפשיה לספיקא דמה יועיל בזה דמעייל נפשיה לספיקא דלא יהיה אסור בכולן ולא יכול לישא אפילו אחת מהן נמצא הספק הלז הוא היפוך הספק שבכאן דבכאן הספק יוסיף על הודאי דודאי הוא הקדש חיות ובהמות והספק מוסיף גם הכוי וכן בנדרים וכאן הספק לא די שלא מוסיף על הודאי אלא שמגרע הודאי והא דרמינן הך דקדושין אהך דנדרים באומר לפני הפסח באמת דר' יוסי אדר"י לא תיקשי די"ל כמ"ש דבקדושין ס"ל לא מעייל משום דאין הספק מגרעה ודאי רק במוסיף גם ימי הפסח רק דאכתי קשה יותר דר"מ אדר"מ דבקדושין ס"ל מעייל אינש נפשיה לספיקא אף שהספק מגרע הודאי ובנדרים ס"ל לא מעייל אף דאין הספק מגרע אבל באמת לדידן לא תיקשי מהך דקדושין דפסקינן כר' יוסי דהתם שאני דהספק מגרע הודאי ואוסר אותו על כולן אבל היכא דהספק מוסיף על הודאי אמרינן מעייל אינש נפשיה לספיקא ולפ"ז יש לומר דר' יוסי גופא ס"ל בכל דוכתא מעייל אינש נפשיה לספיקא היכא דהספק אינו מגרע כח הודאי ובזה יתיישב מה דקשה טובא בהך דנדרים י"ט הנ"ל דשקלינן וחזרינן לאשכוחי תנא דס"ל לא מעייל אינש לספיקא לאוקמא (הך דספק נזירות להקל אליביה ובאמת לפי המסקנא הרב אשר לא אשכחן שום תנא דס"ל הכי ואמאי לא מייתי) הך פלוגתא דר"מ ור"י נימא הא ר"מ דס"ל מעייל והא דספק נזירות להקל ר' יוסי דס"ל לא מעייל וע"כ לומר כמ"ש דאף ר' יוסי מודה דבכל דוכתא מעייל אינש לספיקא רק בהך דקדושין דספק מגרע כל דבריו

ומבטל כל המעשה שלו ובזה נראה לענ"ד להוכיח כדעת הרמב"ן והרא"ש בנדרים דף ס"א דס"ל כאביי ורבא דלא מהפכינן הך דנדרים ור"מ ס"ל עד שיגיע הפסח לא מטעם דלא מעייל אינש נפשיה לספיקא רק דלשון פני הפסח משמע קמי פסחא דאי לשיטת הרמב"ם פ"י דנדרים דקי"ל כר' חנינא בר אבדימי דס"ל איפוך דר"מ ס"ל עד שיעבור הפסח משום דמעייל אינש נפשיה לספיקא ור"י ס"ל עד שיגיע דס"ל לא מעייל ולפי דבריו דאף בנדרים דהספק אינו מגרע הודאי אעפ"כ ס"ל לר"י לא מעייל ור"מ ס"ל מעייל אף היכא דמגרע כהך דקדושין א"כ תיקשי לימא לעיל בנדרים י"ט בהך דספק נזירות להקל כר' יוסי והך דסתם נדרים להחמיר כר"מ ודוק:

**עוד** קשה על הרמב"ם דפסק בהך דפני פסח דאסור עד שיגיע כר' יוסי דלא מעייל נפשיה לספיקא ובהך דנדרים דפסק סתם נדרים להחמיר דמעייל נפשיה לספיקא א"כ פסקיו סותרים זא"ז וא"ל טעם דפסק בהך דעד פני הפסח עד שיגיע משום דלא תלי כלל בהך דמעייל נפשיה לספיקא רק משום דהלשון משמע עד שיגיע ז"א כיון דהרמב"ם ס"ל כר"ח ב"א דמפכינין דר' יוסי לדר' מאיר ע"כ לא ס"ל הך סברא דעד פני משמע עד שיגיע פסח דאל"כ א"צ להפך כמו דאמרו אביי ורבא יעויין בסוגיא ודוק:

**איברא** דזה תמוה מאד לענ"ד מה שמדמה הש"ס בנדרים י"ט הך דסתם נדרים להחמיר למעייל נפשיה לספיקא דלענ"ד אין דומה כלל דבהך דמעייל נפשי' לספיקא כגון בכרי אמרינן דהיה בדעתו לנדור נזירות אם יתברר שיהיה מאה כור בכרי אבל אם יאבד הכרי לא עייל נפשיה לספיקא וכן בהריני נזיר אם יהיה לי בן והפילה אזי אמרי' ג"כ דנזיר אם יהי' לו בן ודאי משא"כ עכשיו שלא נודע וכיוצא בהן רבות השנויים בנזיר וכן הך דכוי אבל בסתם נדרים להחמיר באומר הרי עלי כבשר מליח אנו מסופקים אם כיון לבשר מליח של קדשים או לבשר מליח של ע"ז א"כ אין אנו חוקרים כלל אם הוא עייל לספיקא דהוא בודאי כיון לא' מהן רק שאנו מסופקים לאיזה מהן כיון והוי ספק אסורא לחומרא דשמא כיון לבשר מליח של קדשים ובפרט אם נאמר דכיון לבשר מליח של ע"ז צ"ל או דלא ידע דמתפיס בדבר האסור אינו נדר או דידע ואמר מילי דכדי וזהו מן הזרות ופשיטא דיש לנו לומ' דכיון לבשר מליח של קדשים ולכך סתם נדרים להחמיר וא"כ מאי מקשה בש"ס מהא דספק נזירות להקל דהתם אי נאמר כפי' הר"ם בפ"ד דטהרות דמיירי בהך דכרי דאמר הריני נזיר אם יש בכרי מאה כור ונאבד שפיר אמרי' להקל דבריר לן דאם ידע דיאבד הכרי ויהיה ספק לא יכניס עצמו לספק ובין אם נאמר כפי המפרש באומר הריני נזיר אם זה נזיר והלך זה ולא נודע אם הוא נזיר אזי אמרי' דאלו ידע שילך ולא יתברר לא נדר ועל כן לא נדר דלא מעייל נפשיה לספיקא נמצא אין לומר דנחמיר בספק נזירות

דלדידן אינו ספק כלל רק אמרי' דבודאי אינו נזיר דלא נדר ע"ד ספק משא"כ בהך דסתם נדרים דלדידן ספק שמא כיון לבשר מליח של קדשים ול"ש זה למעייל נפשיה לספיקא כלל וא"ל דהכוונה דאמרי' דהוא נדר סתם כבשר מליח ועייל נפשיה בלשון מסופק עד שישאל לחכמים אח"כ אם זהו לשון נדר ודמיא להך דקדשתי את בתו הגדולה דאמרי' אדם מעייל נפשיה לספיקא שאמר לשון מסופק ע"ד שישאל אח"כ לחכמים ולא ידע בשעת קדושין איזה מהן מקדש ה"נ כאן לא ידע בשעת הנדר למה נדר רק אמר לשון מסופק כבשר מליח ע"ד שישאל אח"כ לחכמים אך עדיין לא מיושב בזה דבשלמא התם יש ב' חלקי סותר א' לאיסור וא' להיתר א' אי אמרינן מעייל נפשיה לספיקא וקידש בלשון מסופק וא"י איזה קידש וזהו הצד לאיסור והב' להיתר דאמרינן לא מעייל נפשיה לספיקא ובודאי לא קידש רק הגדולה שבגדולות והשאר מותרות אבל כאן ב' הצדדים לאיסור דאם נאמר מעייל נפשיה לספיקא והוא בעצמו לא ידע למה נדר ותלה דעתו בספק א"כ אסור הוא מספק ואם נאמר דלא מעייל נפשיה לספיקא רק שידע בשעת הנדר למה נדר אכתי מספקא לן אם נדר כבשר מליח של ע"ז או של קדשים דבשלמא בקדושין אי אמרינן לא עייל נפשיה לספיקא וכיון לגדולה המבוררת הנה בזה אין ספק כלל דכיון לגדולה שבגדולות אבל הכא אף אי אמרינן דלא עייל נפשיה לספיקא עדיין אין הלשון מבורר לנו אף שבשעת מעשה היה מבורר לו אעפ"כ עכשיו א יודעים למה כיון (ואדרבא יותר נוטה לומר דכיון לבשר מליח של קדשים דהא לנדור מתכוין) וממ"נ ראוי לאסור ונשאר הקושיא במקומה דהאיך מקשה מהך דסתם נדרים להחמיר אהאי דספק נזירות להקל דלא דמי כלל וצ"ע:

**ומה** שנלפע"ד ליישב קצת הא דמדמי לסתם נדרים למעייל אינש נפשיה דהנה באמת בנודר ואומר הרי עלי כבשר מליח בודאי היה דעתו לאסור על עצמו דבר זה אך מפני שסבור שזהו הלשון נדר ודאי אבל אם ידע שזהו הלשון ספק נדר לא היה בדעתו להיות אוסר נפשו בספק נדר אי אמרינן לא מעייל נפשיה לספיק' ואף דיש להקשות בזה דממ"נ אם היה בדעתו על בשר מליח של קדשים א"כ באמת הוא נדר ודאי ואינו ספק כלל אך י"ל דבאמת היה דעתו על בשר מליח של קדשים רק שהיה סובר שמשמעות בשר מליח אינו סובל דבר אחר כלל ואי ידע שלשון בשר מליח הוי ספק לא הוי מחית נפשיה לספיקא וה"ז דומה קצת להריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור שבאמת היה דעתו לנזור רק שכוונתו על נזירות ודאי ואי ידע שיאבד ויהיה ספק נזירות לא הוי מחית נפשיה לספיקא כן בנ"ד מדמה אותו למחית נפשיה לספיקא דלמ"ד לא מחית נפשיה לספיקא ראוי להקל כאן א' שמא היה דעתו על בשר מליח של ע"ז ואינו נדר כלל ואף שהיה

דעתו על בשר מליח קדשים י"ל דסבור שלשון זה הוא ודאי נדר ואי ידע שהוא ספק לא הוי מחית נפשיה לספיקא כנ"ל ליישב ע"ד הדחק שיטת הש"ס וכעת לא מצאתי יישוב מרווח מזה וצ"ע:

**והנה** יש ליישב בזה דעת הרמב"ם דבאמת ס"ל לא מעייל אינש נפשיה לספיקא כהך דעד פני פסח והך דסתם נדרים להחמיר אינו כלל למחית נפשיה לספיקא דלדידיה הוי בירור רק לדידן הוא ספק ואזלינן לחומרא ואף שבש"ס תפס לשון מעייל נפשיה לספיקא כהך דסתם נדרים להחמיר אשגרת לשון הוא אגב הך דהקדיש חייתו ועיקר כוונת הש"ס דר"א דמיקל בכוי מיקל ג"כ בספק נזירות ורב דמחמרי בכוי מחמרי ג"כ הכא בסתם נדרים מחמת ספק אבל באמת אין זה מטעם מעייל אינש לספיקא דל"ד כלל לזה כמ"ש:

### יב

**ודברי** הרמב"ם נכונים נחזור לעניננו לבאר דעת ר' יוסי דהנה לדעת המפורשים דבהך דעד פני הפסח לא פליג כלל במעייל נפשיה לספיקא רק בהך דקדושין ס"ל לר' יוסי לא מעייל י"ל דבעלמ' מודה ר' יוסי דמעייל רק בהך דקדושין הספק מגרע גם הודאי וכמש"ל באריכות אבל היכא דהספק אינו מגרע הודאי רק דמוסיף מודה ר"י דמעייל נפשיה לספיקא ולדעת הרמב"ם דס"ל בעד פני הפסח ס"ל לר' יוסי עד שיגיע מטעם דלא מעייל נפשיה לספיק' מוכח דר"י ס"ל לא מעייל לספיקא אף דהספק מוסיף כהך דעד פני הפסח ודוק:

## משיכה אי קונה ברשות הרבים

### א

**אביי** ורבא ס"ל דמשיכה אינה קונה ברשות הרבים רק בסימטא ובחצר של שניהם ב"ב דפ"ד ע"ב וע' בתוספות כתובות דל"א ע"ב ד"ה ובר"ה שנראה מדבריהם דדוקא קנין גמור ס"ל דלא קנה משיכה בר"ה אבל בגנב ובשומר קנה משיכה בר"ה להתחייב באונסין לפמ"ש שם אח"כ דבגנב לא קנה משיכה רק משיכה הראוי לקנין מבואר דלאביי ורבא אף לענין גנב לא קנה משיכה זו ודוק. (אך ז"א דכוונתם שם דהגנב אינו מחייב במשיכה רק כשהמשיכה ראוי לקנין):

### ב

**רבינא** ס"ל דמשיכה קונה בר"ה כתובות דל"א ע"ב והתוס' שם נסתפקו אי ר"ל דקונה לגמרי או רק להתחייב באונסין ולבסוף משמע מדבריהם דלרבינא לגמרי קנה דלא

מתחייב באונסין רק במשיכה הראוי לקנין וע' בחדושי הרא"ה כתובות שם שכ' דליכא למ"ד משיכה קונה רק בגנב שהוציא מרשות הבעלים לרשות שאינו שלהם בלא דעתם קניא בר"ה:

**ג**

**רב** אחא ס"ל שם דמשיכה אינו קונה בר"ה:

**ד**

**רב** אשי נראה מסוגיא דהתם דס"ל ג"כ דמשיכה אינו קונה בר"ה מדצריך לאוקמי' כגון שצירף ידו וקנה לו משום ידו דחשיב לענין קנין אף בר"ה אך לפיר"ת בתוספ' ד"ה רב אשי אזי רב אשי לא קאי אהך קושיא דאפקי' להיכא ואין ראיה כלל ודוק:

## מוקצה

**א**

**ר'** שמעון ס"ל מוקצה מותר וגם נולד כדאיתא ריש ביצה מאן דשרי במוקצה שרי בנולד והכי איתא בכמה דוכתי בש"ס ואין די באר וע' בב"י או"ח סי' תצ"ה דעת ר"ת וסייעתו לאסור נולד וע' בפ"י ריש ביצה דעתו דאף ר"נ אוסר נולד רק דביצה מחמת דאוכלא דאפרת הוא:

**ב**

**ר"י** אוסר מוקצה מבואר גם כן בכל הני דוכתי ידועים למעיין:

**ג**

**במוקצה** דגרוגרות וצמוקים דדחינהו בידים וגם לא חזי עכשיו לאכילה אף ר"ש מודה אבל היכא דדחינהו בידים כגון חיטים שזרען בקרקע ובצים שתחת התרנגול' דעדיין חזי לאכילה רק דדחינהו בידים וכן היכא דלא חזו כגון פצעילי תמרה רק דלא דחינהו בידים שרי ולא אסר רק היכא דאיכא תרתי דחינהו בידים ולא חזו כן מבואר בשבת, דמ"ה וע' בפ"י במס' ביצה רפ"ק שכ' דלר"י בשבת מ"ה א' לית ליה לר"ש מוקצה אפילו בגרוגרות וצמוקים דצא כהתוס' שם ואין דבריו מוכרחין:

**ד**

**היכא** דהוקצה למצותה כגון נוי סוכה אית ליה לר"ש מוקצה שם דמ"ה א':

**ה**

**מוקצה** מחמת חסרון כיס אית ליה לר"ש שבת קנ"ז א'. ו

**ו**

**ב"ש** ס"ל כר"י דאית ליה מוקצה וב"ה כר"ש שבת שם דס"ל לר"י ולר"נ להפך המשנה דמגביהין ולאוקמא לב"ה כר"ש שבת קנ"ז והרמב"ן במלחמות דעתו דאין המשנה מהופכת וע' בפ"י שתמה עליו:

**ז**

**רב** אוסר מוקצה ס"פ ראשון דשבת הני כרכי דזוזי ועז לחלבה ותרנגולת לביצתה רב אסר ובביצה ו' ע"א אפרוח שנולד בי"ט רב אסר וכן בשבת דף קנ"ו אמר רב הלכה כר' יהודה וע' לקמן אות נ"ד:

**ח**

**שמואל** מתיר מוקצה בשבת שם ספ"ק דשבת הני כרכי דזוזי ועז לחלבה וכו' שמואל שרי אך ביו"ט נראה דאסר מוקצה מדאמר בביצה ו' אפרוח מותר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה משמע הא בלא"ה אסור מוקצה ביו"ט. שוב ראיתי שהתוס' בביצה מקשו כן למה להו הטעם דמתיר עצמו תיפוק ליה דלית להו מוקצה ותי' באופן אחר נראה דס"ל דאף ביו"ט לא ס"ל מוקצה וכן מסוגיא דשבת קנ"ו מבואר שם דלא מחלקינן בין יו"ט לשבת וכמ"ש בסמוך ובאמת לשיטת הרי"ף והר"מ דמחלקין בין י"ט לשבת י"ל דשמואל בי"ט ס"ל מוקצה וע' בתוס' ביצה דכ"ת ב' ובשעה"מ פ"א מה' יו"ט דין י"ז:

**הג"ה** מ"ש שם די"ל דשמואל בי"ט ס"ל מוקצה ואף דעז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה ע"כ משמע דבי"ט מיירי דבשבת בל"ז אסורים לשחוט י"ל דיש לו חולה וצריך לשחטן בשבת וא"ל דא"כ למה הוצרך לומר עז לחלבה דאף עז העומד לאכילה היתה בה"ש מוקצה מחמת איסור שבת י"ל שהיה לו חולה מבע"י דבה"ש לא היתה מוקצה מחמת אסור דניתן שבת לדחות אבל מחמת עצמה שהקצוה מחמת חלבה שפיר היא מוקצה ונפלאתי על שעה"מ פ"א מה' יו"ט דין י"ז שכ' דהך דעז לחלבה ע"כ ביו"ט מיירי ולפמ"ש אין ראיה הן אמת דגם דברי הרי"ף סוף מס' ביצה דחיק נפשיה בהך דעז לחלבה יע"ש ולא מוקי להו בשבת וכדכתיבנא ואפשר דדחיקא להו לאוקמי בכהאי גוונא דהיה לו חולה:

**ט**

**ר'** יוחנן ס"ל הלכה כר"ש דלית ליה מוקצה שבת קנ"ו ומבואר שם דאף ביו"ט לית ליה מדמקשה מאין מבקעין עצים דמיירי ביו"ט ומוקצה מחמת אסור דדחי' בידים כגון נר שהדליקו בו בשבת ס"ל מוקצה שבת מ"ה ב' וע' בתוס' שם.

**י**

**עולא** אית ליה מוקצה בשבת שם בשבת קנ"ו דפסק כר' יהודה:

**יא**

**לוי** אית ליה מוקצה שם בשבת קנ"ו ומייתי ראיה דכי הוי מייתי טריפתא לקמיה ביו"ט לא הוי חזי כו' משמע דהגמ' אין מחלק בין יו"ט לשבת דאל"כ מאי ראיה דלמא ביו"ט אית ליה מוקצה ובשבת לית ליה:

**יב**

**זעירי** ס"ל הלכה כר"ש בשבת קנ"ו וע' בתוס' שם:

**יג**

**ר'** יוסי בר יהודה אית ליה מוקצה שם בשבת קנ"ז דמוקי הך דאין מבקעין עצים מן הקורות כר' יהודה וע"ש:

**יד**

**ר'** אליעזר בן יעקב אית ליה מוקצה ביו"ט כך משמע בביצה ו' דת"ק קאמר אפרוח שנולד ביו"ט אסור וקאמר ראב"י אף בחול אסור מדקאמר אף משמע דמודה לת"ק דאסור בי"ט מטעם מוקצה וקאמר דאף בחול דל"ש מוקצה אסור ואם נחלק בין נולד למוקצה כאשר נבאר מזה בסמוך בס"ד י"ל דוקא נולד אית ליה מוקצה לית ליה ומיהו הראיה ממה דקאמר אף אין ראיה כ"כ דיש לדחות:

**טו**

**רבה** ס"ל מוקצה דאורייתא עיקר מקורו בפסחים מ"ז אך שם משמע דהדר ביה ממה דמקשי' עליה אביי יע"ש אך רש"י במס' ביצה ד"ב ע"ב כ' דרב' לטעמי' דס"ל מוקצה דאוריית' וכבר תמהו עליו המאור והר"ן דהא הדר ביה רבה ועיין בפ"י שתי' דעת רש"י דלא הדר ביה רבה יצא לנו דלדעת רש"י מוקצה דאורייתא לדעת המאור והר"ן מוקצה דרבנן לרבה וע' תוס' שבת מ"ו א' ד"ה דנפטר שהוכיחו דרבה אית ליה מוקצה דכל מילי עביד כרב ולא הוכיחו מהך דאלו עוברין דס"ל דהדר ביה:

**יז**

**רב** אדא בר אהב' לא ס"ל מוקצה ונולד שבת כ"ט ואפי' ביו"ט לית ליה מוקצה שם:

**יח**

**ר'** עקיבא ור' אליעזר לדעת רב אדא בר אהבה ס"ל כר' יהודה דמוקצה אסור ולדעת רב דמוקי פלוגתייהו לפי שאין מדליקין בפתילה שאינה מחורכת אין ראיה וי"ל דס"ל כר"ש

שבת כ"ח ע"ב כ"ע ע"א וע' בתוס' שם דכ"ט א' ד"ה רבא דגרסי רבה וכן רב המנונא שם משמע דלא ס"ל כרב אדא ב"א דר"א ור' עקיבא אית להו מוקצה:

**יט**

**רבא** ס"ל כר"י מוקצה אסור בשבת קמ"ג א' וע' בתוס' ביצה דף ל"ג א' ד"ה דרש רבא וע' במהרש"א שם ובפ"י:

**כ**

**רב** יהודה ורב נחמן ורב ששת לדעת רש"י אית להו מוקצה דהוי תלמידייהו דרב, ורב כרב יהודה ס"ל כ"כ רש"י בביצה ל"ג אך לדברי התוס' שם ד"ה והלכתא אין ראיה אך רב נחמן נראה דס"ל דביו"ט אסור מוקצה ובשבת מותר מדמוקי ביו"ט ב"ה כר' יהודה בשמעת' קמיית':

**הג"ה** וע' שבת מ"ו א' שרג' דתימ' שרי לטלטל שכ' רש"י כר"ש משמע דס"ל דרב יהודה כר"ש ס"ל ובביצה כתב דרב יהודה תלמידו דרב דסבירא ליה כר"י צ"ע וע' בתוספת שם:

**כא**

**ר"א** בר' שמעון לית ליה מוקצה שבת מ"ד ומיקל יותר מאבוה דאע"ג דלא כבה לגמרי מותר להסתפק ממנו וע"ש:

**כב**

**רבי** מספקא להו להש"ס אי ס"ל מוקצה אי לא לחד שינוייא לית ליה ולחד שינוייא אית ליה כך מבואר בשבת מ"ה ביצה ח' ועיין שם ולדעת רב נחמן ריש ביצה ביו"ט ס"ל כר' יהודה ובשבת כר"ש עיין במהרש"א סוף ביצה:

**כג**

**רב** אחאי ורבינא ח"א בכל השבת הלכה כר"ש לבד ממוקצה מחמת מאוס ומאי ניהו נר ישן וח"א במוקצה מחמת מאוס נמי הלכה כר"ש בר ממוקצה מחמת אסור ומאי ניהו נר שהדליקו באותו שבת שבת קנ"ז וע' במלחמות ריש ביצה דעתו דרבינא ביו"ט ס"ל מוקצה וע' בשער המלך פ"א מה' יו"ט דין י"ז:

**כד**

**רב** הונא ס"ל במוקצה לענין אכילה כר' יהודה דאסור ולענין טלטול כר"ש דמתיר שבת קכ"ח א' וע' במהרש"א בביצה דף ל"ג שכ' דלטלטל הוי דוקא היכא שא"צ לטלטל המוקצה רק לסלקו מכאן אבל היכא שמטלטלו להשתמש כגון לסמוך הקדירה בבקעה שמשתמש בבקעת טלטול זה הוי כאכילה ואסור ומדברי המהרש"א שם מבואר דתלמידי דרב מחולקים אליבא דרב דלר"ה ס"ל לרב במוקצה שרי בטלטול לשאר

תלמידי דרב ס"ל לרב אף בטלטול אסור ולכאורה מהך דאוסר רב כרכי דזוזי מבואר דאף בטלטול אסור דלא חזי לאכילה אך י"ל לסברת מהרש"א דהתם הוי טלטול שמשתמש בגופו הוי לאכילה:

**הג"ה** שוב מצאתי בתוס' בשבת ספ"ק שהקשה ע"ז ממה דאטר רב כרכי דזוזי דהוי מוקצה לטלטל ותי' דבמוקצה מחמת מאוס ס"ל לרב דאף לטלטל אסור והרשב"א בפ' מפנין תי' לקושי' התוס' דהיכא דהוא דבר דחזי לאכילה הוא דשרי רב לטלטל דדי לו דאסור באכילה אבל דבר שאינו עומד לאכילה כגון כרכי דזוזי מודה רב דאסור בטלטול אך זה לגי' רש"י דגריס בהך דרב הונא בשר טפל אבל לגי' הספרים והרי"ף דגריס בשר תפוח מבואר דס"ל לרב אף דלא חזי לאכילה מותר בטלטול וראיתי בשער המלך פ"ק דה' יו"ט הלכה י"ז שהקשה על הרי"ף שכתב בהך דכרכי דזוזי וחצלאות כרוכות ומונחות לסחורה כפרש"י דלאו מוקצה מחמת מאוס הן וא"כ קשה קושית התוס' דאמאי אסר רב לטלטל וא"ל כתי' התוס' דלהרי"ף אינם מאוסים וגם כתי' הרשב"א ליכא למימר להרי"ף דגריס בשר תפוח מבואר דס"ל אף במידי דלא חזי לאכילה מתיר בטלטול ותי' כתי' מהרש"א דטלטול שמשתמש בו הוי כאכילה וכמ"ש הפוסקים והנאתי שכוונתי לדעתו הגדול נקטינן מזה דרב אליבא דר"ה שרי במוקצה לטלטל ולדעת התוס' דוקא במוקצה שאין דעתו עליה אבל במוקצה מחמת מאוס אוסר אף בטלטול וכן דעת הרשב"א במסקנתו והוסיף עוד דאף במוקצה מחמת אסור אוסר, בטלטול מההוא דאין מניחים נר ע"ג דקל ביו"ט ודעת הרשב"א לפי הגי' דגריס בשר טפל דוקא במידי דעומד לאכילה מותר הטלטול אבל בדבר שאינו עומד לאכילה אסור הטלטול ובזה נתיישב מה דקשיא לי מאי דמקשה בריש ביצה ומי אמר ר"נ הכי והתנן מגביהין מעל השולחן ועיקר הקושיא דב"ה אדב"ה דר"נ מוקי דמתניתין ב"ה דאמרי לא תאכל משום מוקצה והתם שרי במוקצה אבל ב"ש אב"ש לא קשיא כמ"ש בפ"י וכמ"ש בחדושי שם וכמ"ש רש"י ומי אמר ר"נ דב"ה כר"י ומאי קושיא דלמא במוקצה לאכילה אסרי ובטלטול שרי אך לפום סברא זו דדבר שאינו ראוי לאכילה אסור אף בטלטול לכ"ע א"ש דסתם עצמות וקליפין אין לאכילה וע' בחדושי שישבתי זה בכמה פנים ולדעת מהרש"א דוקא טלטול שא"צ לו רק לסלקו מכאן אבל טלטול שצריך לשמוש גופו מודה רב דאסור:

## כה

**רב** חסדא ס"ל מוקצה אסור אף בטלטול שם בשר תפוח אסור לטלטלו יע"ש:

**כו**

**ר"מ** ס"ל מוקצה מחמת איסור דאוסר בנר שהדליקו בו באותו שבת שבת מ"ה ושאר מוקצה לית ליה כדאי' שבת קכ"ד ב' דת"ק דר"י דהוא ר"מ מתיר לטלטל שברי כלים אע"פ שהן מוקצה וכ"כ הרמב"ן במלחמות ריש ביצה דר"מ לית ליה מוקצה בשבת:

הג"ה מ"ש דר"מ אית ליה מוקצה מחמת אסור מההוא דאוסר בנר שהדליקו דע דמהתם אין ראי' רק להיכא דדחי' בידים ולכך התוס' בשבת די"ט ב' ד"ה הני כרכי לא הביאו ראי' מהך דאוסר בנר שהדליקו דר"מ אית ליה מוקצה מחמת איסור דשאני התם דדחי' בידים וכ"כ המהרש"א שם והא דהביאו ראיה מהך דחולין ט"ו דאמרינן אימר דשמעית לר"מ מבשל דראוי לכוס שוחט דאינו ראוי לכוס מי שמעת ליה משמע דאית ליה מוקצה מחמת אסור עכ"ד ולענ"ד אין מכאן ראיה דבאמת ל"א דאוסר וי"מ רק מי שמעית ליה דלא נשמע דס"ל בהדיא להיתר אך התוס' באמת י"ל דידעו שאין מכאן ראיה דאוסר ר"מ מוקצה מחמת אסור רק דהביאו ראיה דמוקצה מחמת אסור לא קיל ממוקצה מחמת מאוס דלא נטעה ממ"ש בחולין אימור דשמעית ליה לר"י מוקצה מחמת מאוס מוקצה מחמת אסור מי שמעית ליה וע"ז הביאו שפיר ראיה דאס"ד דמחמת אסור קיל הרי ר"מ מתיר במוקצה מחמת מאוס בפ' כירה גבי נר ישן אעפ"כ קאמר שוחט דאין ראוי לכוס מי שמעית ליה ואם איתא הא שמעית ליה מוקצה מחמת מאוס כ"ש מחמת איסור אלא ש"מ די"ל דמחמת איסור חמור אמנם אליבא דאמת אין ראי' מכאן אם ר"מ אוסר מוקצה מחמת אסור ועוד נ"ל דאין משם ראיה כלל דהתם רב הוא שהשיב לתלמידו דתני קמיה השוחט בשבת בשוגג יאכל וא"ל מה דעתך כר"מ משום דאמר שם דרב הוי מורי לתלמידיו כר"מ וע"ז השיב לו מה דעתך משום דאנא קא מורי לתלמידיי כר"מ ע"כ לא קשרי ר"מ אלא מבשל כו' ר"ל דלכך אני אומר סתמא לתלמידיי הלכה כר"מ דע"כ לא קשרי ר"מ אלא במבשל ובכה"ג אני מודה לו אבל בשוחט לא ר"ל לא ס"ל כוותיה דרב לטעמיה דס"ל מוקצה אבל ר"מ י"ל דלית ליה מוקצה מחמת איסור רק היכא דדחי' בידים כהך דנר שהדליק בו ובזה ניצל הרב מהרש"א בשבת דמ"ג א' מ"ש על תוס' ד"ה טבל מהשגת בעל מגיני שלמה שהשיג עליו שם דסתם מתני' ר"מ ור"מ אית ליה מוקצה מהך דברי התוס' דכאן ולפמ"ש אין כאן ראיה כלל וגם דברי התוס' שהוכיחו דמוקצה מחמת אסור לא קיל ממחמת מאוס מופרכים כדכתיבנא ודוק:

**ובזה** נתיישב מה דקיימא לן על הא דאמר בביצה ל"ז ב' הא קמשמע לן דטבל מוכן הוא וקשה הא כבר נשמע זה מסדר זרעים במשנה דתרומות פרק ב' המעשר בשבת בשוגג יאכל והא איתקצאי בה"ש ואלא ע"כ דטבל מוכן הוא ואדרבה משם ראיה יותר ממה

שיש ראיה מהך דביצה דהך דביצה י"ל דמיירי בלית ליה פירי אחרינא ואז בידו לתקנו במזיד והוי מותר לו דבלית ליה פירי אחריני אף מזיד יאכל כמ"ש בביצה י"ז ב' (וע' בפ"י שם וע' מ"ש בגליון עירובין ל"ט א' במשנה שם וע' בתוס' שבת מ"ג א' ד"ה טבל ודוק) משא"כ הכא דמיירי דאית ליה פירי אחריני דלכך מזיד לא יאכל ואעפ"כ שוגג יאכל ולא אמרינן מגו דאיתקצאי בה"ש ולא היה בידו לסלקו לעבור ולתקנו דאף אם תקנו לא היה רשאי לאוכלו אך י"ל דממשנתינו אין ראיה די"ל דאתי' כמאן דלית ליה מוקצה וכ"ז אם נאמר דר"מ לית ליה מוקצה מחמת איסור אבל אם נאמר דאית ליה מוקצה מחמת איסור אם כן סתם מתניתין דתרומות רבי מאיר הוא כדמסקינן בנזקין ד' נ"ד על הך מתניתין גופא דר"מ הא משום דסתם מתני' ר"מ ואם כן ר"מ סבירא ליה מוקצה מחמת איסור ושפיר נשמע מהך דהכא דטבל מוכן הוא ומתני' דביצה למה לי וא"ל דהתם ר"א משמיענו דטבל מוכן הוא היה קודם ר"מ דז"א אם תדקדק שם בדברי רש"י תמצא דרבי מסדר המשנה משמיענו זה והמקשה הקשה דלשמיעינן פלוגותיהו בסדר זרעים כו' יע"ש. אך יש לדחות דבאמת ס"ל לר"מ מוקצה מחמת אסור אך כיון דלא מצינו מפורש דבר זה דס"ל מוקצה מחמת אסור אין ראיה משם דס"ל טבל מוכן הוא די"ל דלאו מוכן הוא רק דר"מ לא ס"ל מוקצה מחמת אסור לכך הוצרך להשמיענו דהך דר"א דס"ל התם דהאי משנה גופא מוקצה דאמר עומד אדם על המוקצה אלמא דבעי הכנה אך אין ראיה די"ל דשאני התם דדחי' בידים דמיירי בגרוגרות וצמוקים כמ"ש רש"י שם במשנה וי"ל עפמ"ש בשער המלך פ"ב מה' יו"ט דין ט' דהתם מיירי בחזי ולא חזי כמ"ש רש"י ובכה"ג למאן דלית ליה מוקצה מותר יע"ש אך לפמ"ש התוס' שם בד"ה ואומר דחשיב שם דחי' בידים אין ראי' ודוק איך שיהיה אין ראיה ברורה אי אוסר ר"מ מוקצה מחמת אסור:

## כז

**ר'** שמלאי ור"י בר' חנינא ס"ל במוקצה מחמת אסור כר' יהודה שבת מ"ו ר' יוסף דעת התוס' שבת מ"ו ד"ה דנכטא דר' יוסף אית ליה מוקצה יע"ש וראייתם משבת קמ"ו רב חייא ס"ל מוקצה שבת ש"ט בר פחתי כנגדו ביו"ט אסור וי"ל דוקא נולד ס"ל יע"ש :

## כח

**רב** אחא והוא תנא המוזכר בברייתא ס"ל מוקצה שבת קכ"ז א':

## כט

**מוקצה** מחמת אסור דרבנן דעת רש"י במס' ביצה דף ל"א ב' במשנה דבית מלא פירות ונפחת דלא אמרינן מגו דאתקצאי בה"ש מחמת איסור דרבנן כדאמרינן בפ' המביא טבל

מוכן הוא שם עבר ותקנן מתוקן והתוס' חולקים שם וס"ל דאף שאיסור דרבנן אמרי' מגו דאתקצאי בה"ש והביאו ראיות. רק מחלקים:

## ל

**דהיכא** דהוא איסור דרבנן אך האיסור נסתלק מן העולם אח"כ כגון בטבל שהיה מוקצה מחמת איסור טבל וכשתקנו בשבת אזי כבר נסתלק המוקצה מן העולם בכה"ג לא אמרינן מגו דאיתקצאי בה"ש אבל באיסור דאורייתא כגון בהמה בשבת שהיתה מוקצה בה"ש מחמת איסור שחיטה אם שחטה בשבת אף שנסתלק המוקצה מן העולם אסור מחמת מוקצה. איברא דמדברי התוס' ביצה כ"ה ב' ד"ה בכור מבואר שם בדף כ"ו דר"ש אית ליה מוקצה בבכור משום דס"ל דאין רואין מומין והרי הוא מוקצה מחמת אסור דרבנן וגם נסתלק המוקצה מן העולם ואעפ"כ ס"ל מוקצה שוב מצאתי בפ"י שהקשה כן על התוס' שם ואפשר לומר דלא כ' התוס' דבאיסור דרבנן היכא דנסתלק האסור מותר אלא היכא דבידו לסלקו כגון בטבל שבידו לתקנו אבל בכור אין בידו רק ביד החכם ועל החכם הוא האסור לראות המום ביו"ט א"כ ודאי דאקצי דעתיה לגמרי דמי יימר דמזדקק ליה חכם לעבור על האיסור אבל היכא שבידו מותר שוב מצאתי במלחמות שמחלק כן אך מדברי התוס' פסחים כ"ו ב' ד"ה מחלוקת מבואר דס"ל אפי' באיסור דרבנן שנסתלק והיה בידו לסלקו הוי מוקצה ממה דפי' שם והא מוקצות נינהו משום דלא היו ראויות להנטל מן האילן שלא ישתמש באילן יע"ש וי"ל דרבא דמקשה שם והא מוקצה נינהו ס"ל באמת דאף באיסור דרבנן שבידו לסלק הוי מוקצה אף אחר שנסתלק:

## לא

**נקטינן** ממ"ש דר"ש דס"ל בביצה כ"ו אינו מן המוכן ס"ל אף באיסור דרבנן שאין בידו לסלקו אף שנסתלק אח"כ אסור מחמת מוקצה אך לדעת רבה בר ר"ה שם וכן אביי שם ע"ב דס"ל דבנולד מום בעיו"ט אם עבר ובקרו מבוקר מבואר דס"ל דבכה"ג אינו מוקצה דאל"כ יאסר משום מוקצה ואפשר דדוקא לר"ש קאמרי דלית ליה מוקצה ור"נ דס"ל דנולד ומומו מותר בדיעבד הא בנולד לו מום מעיו"ט אף בדיעבד אסור ע"כ מחמת מוקצה אסור לים מוכח דס"ל דאף באיסור דרבנן מוקצה היכא דאין בידו לסלקו אף שנסתלק בשבת והנה במסכת ביצה דף י"ז ב' דמייתי שם מתני' דתרומות המטביל כליו בשבת בשוגג ישתמש בהן והלא מוקצה הן בה"ש מחמת איסור טבילה ש"מ דבאיסור דרבנן לא הוי מוקצה היכא שנסתלק המוקצה אף דאין בידו לסלקו דאף דגם התם בידי לסלקו שיטבילנו ז"א דהא אם יטבלנו במזיד אסור להשתמש בהן שוב ראיתי בתוס' בשבת דף מ"ג ד"ה טבל שהקשו כן על מש"ש טבל מוכן הוא כו' שאם עבר ותקנו מתוקן

דהא במזיד לא יאכל ותי' דנקט עבר כגון דלית ליה פירי אחריני אבל קושייתינו אינו מיושבת דאכתי קשה למה בשוגג ישתמש הלא מוקצה הן מחמת איסור וא"ל דבידו לסלקו דהא הכא מיירי דאית ליה מנא אחרינא דא"כ אף במזיד מותר וא"כ בכה"ג במזיד אסור וא"כ אין בידו לסלק האיסור ודוחק לומר דבידו לאבד כליו ולטבול זה דאז יהא מותר אפי' מזיד כיון דכבר לית ליה מנא אחריני דזהו דוחק ועוד לפי דעת הרשב"א והב"י והמהרש"ל הביאם בספריהם דלמאי דמסיק אסורא בשבת שאני אזי בשבת אפי' אית ליה מנא אחריני אסור היכא דטביל במזיד וע' בפ"י דביצה שם וראיתי בתוס' שבת שם שמקשו אח"כ על המעשר פירותיו בשבת וז"ל היכא דאית ליה פירי אחריני בשוגג אמאי יאכל מגו דאיתקצאי בה"ש כו' וקשה דהא הן עצמן כ' בביצה ל"א דבאיסור דרבנן היכא שנסתלק המוקצה מן העולם מותר וע"ק למה הוצרכו לכתוב היכא דאית ליה פירי אחריני ומה ענין זה לקושייתם ונראה דכיוונו למ"ש דיש לחלק בין היכא דבידו לסלק המוקצה דכה"ג אין מוקצה משא"כ היכא דאין בידו לסלקו וע"כ כ' היכא דאית ליה פירי אחריני דאז אין בידו לסלקו דאם יעשרם במזיד אזי יאסר לו לאכול וא"כ בכה"ג קשה שפיר נימא מגו דאתקצאי אך קשה דלפ"ז יקשה להם על מ"ש בביצה ל"ה ב' טבל מוכן הוא שאם עבר ותקנו והלא שם אין בידו לסלקם וש"מ דאף דאין בידו לסלקם הרי זה מן המוכן בשלמא מהך דשבת אין ראיה דלענין ביטול כלי מהיכנו קאמר שפיר דטבל מוכן דהיכא דאין לו פירי אחריני אם עבר ותקנו במזיד מתוקן ולכך בכ"מ ל"א ביטול כלי אף דאית ליה פירי אחריני אבל בביצה שם דמיירי לענין מוכן אמאי הוא מן המוכן נימא מגו דאתקצאי כיון דאין בידו וי"ל דהתם מיירי דלית ליה פירי אחריני וכה"ג בידו לסלק המוקצה אך הך דהמטביל כליו והמעשר פירותיו קשה וליכא למימר דאתיא כר"ש דלית ליה מוקצה וכמ"ש הרשב"א בשבת שם ליישב קושי' תוס' דבזה תפס עליו הרב מגיני שלמה שם דבהנזקין דנ"ד מוכח דהך מתני' ר"מ היא ור"מ אית ליה מוקצה מחמת איסור. איברא דבעל מגיני שלמה שם תי' קושית התוספות על המעשר די"ל דסתם מתניתין היא ר"מ ור"מ מוכח דס"ל כרבי דלא גזרו על השבות בה"ש מהך דמוקמינן התם מתני' בעירובין דף ל"ב נתנו על האילן כרבי וסתם מתני' ר"מ וא"כ ס"ל דלא גזרו על השבות בה"ש ומותר לעשר בה"ש וא"כ לא הוקצה בה"ש ע"כ דבריו ותי' זה י"ל ג"כ על המטביל כליו אך האריך שם עוד דלדעת הר"מ דלא התירו שבות בה"ש כ"א לצורך מצוה הדרא קושיא לדוכתא והאריך שם דגם לעשר הוא מצוה וק' עליו דא"כ תרצת המעשר המטביל מאי מצוה איכא וא"ל משום עונג שבת דצריך להם בשבת דהא

מיירי בדאית ליה מנא אחריני ואפשר לומר דאעפ"כ מצוה איכא דלא ליתי בהו לידי תקלה וע"ש בש"ע סי' רס"א ובט"ז שם ס"ק א' ובמ"א ס"ק ו'. העולה מכל זה:

## לב

**דר"ש** לדע' ר"נ בביצה כ"ו ב' דס"ל בנולד מום בעי"ט אף דיעבד ס"ל מוקצה דרבנן אף בנסתלק היכא דאין בידו לסלקו ולדעת רבה בר ר"ה ואביי שם לא ס"ל מוקצה וי"ל הטעם דבדרבנן לא ס"ל מוקצ' וי"ל הטעם משום דר"ש לשיטתיה דל"ל מוקצה אך ז"א דבנולד לו מום ביו"ט אוסר אף דיעבד וע"כ הטעם משום דשם היה בה"ש מוקצה מחמת איסור דאורייתא משא"כ נולד מום בעיו"ט היה מוקצה מחמת איסור דרבנן אך עדיין י"ל דבאמת למאן דס"ל מוקצה אזי אף בדרבנן אסור היכא דאין בידו לסלק ור"ש לטעמיה דל"ל מוקצה והא דאוסר ביו"ט הטעם כדאמרינן בשבת מ"ו ב' דאיכא תלתא מי יימר משא"כ בנולד בו מום מעיו"ט דליכא אלא חד מי יימר מתיר ר"ש וע"ש בתוס' ד"ה והתנן בסופו ומ"ש בגליון שם וכ"ז לדעת התוס' שם אבל לדעת רש"י מה דאוסר ר"ש שם אינו מחמת מוקצה רק משום דנראה כמתקן. העולה מזה:

## לג

**דר"ש** לדעת ר' נחמן ס"ל מוקצה בדרבנן אף דנסתלק היכא דאין בידו לסלקו ולדעת רבה בר"ה ואביי לא ס"ל מוקצה בדרבנן וי"ל דבאמת ס"ל מוקצה בדרבנן היכא דהוי מוקצה לדידי' ושאני התם דליכא אלא חד מי יימר ובכה"ג לית ליה מוקצה כמ"ש באות הקדום אך כ' התוס' בשבת מ"ו ב' ד"ה והתנן דאביי חזר בו ולדעת רש"י אין ראיה כלל מר"ש דלאו משום מוקצה אוסר:

## לד

**רבה** בר"ה כבר כתבתי באות ל"ב דנראה דס"ל בדרבנן אין מוקצה אף היכא דנסתלק ואין בידו לסלקו וי"ל דוקא לר"ש קאמר דלית ליה מוקצה ולדעת רש"י אין ראיה כלל:

## לה

**אביי** כתבתי באות נ"ב דס"ל אין מוקצה בדרבנן ואין בידו לסלקו וי"ל דוקא לר"ש קאמר מיהו התוס' כ' בשבת דף מ"ו ב' דאביי הדר ביה ולפ"ז ס"ל דאף בדרבנן מוקצה:

## לו

**רבא** דפריך בפסחים נ"ו ב' והא מוקצות נינהו לפי' התוס' שם ד"ה מחלוקת מבואר דאפי' בחיסור דרבנן שנסתלק ובידו לסלקו ס"ל מוקצה ע' מה שכתבתי באות כ"ט:

## לז

**רבי** דס"ל אין שבות בה"ש לדעת רש"י דאפי' משום רשות אין שבות כדמוכח מדברי רש"י שבת ל"ד במשנה ואין מעשרין דפי' דסבר האי תנא דגזרו על השבות בה"ש יע"ש משמע ד דס"ל לא גזרו שרי לעשר משמע דאפילו רשות שאין בו מצוה ס דמותר (ויש לדחות דס"ל דגם מעשר הוא מצוה וע' מגיני שלמה שבת מ"ג ויתבאר במק"א בס"ד) והנה אם נאמר דאפי' שבות דרשות מותר בה"ש לפ"ז באיסור דרבנן ל"ש מוקצה כלל דבה"ש לא אתקצאי כלל מחמת אסור כיון דהוא איסור דרבנן:

**ל"ח** דעת הרמב"ן הביאו הר"ן בפ' המביא דף קצ"ח א' במשנה דבית שהוא מלא פירות ונפחת דהיכא דהדבר מצד עצמו ראוי רק שד"א גורם לו שנתונה בבית סתום שא"א לו לפחות ביו"ט שום סתירת אוהל בכה"ג לאו מוקצה הוא דדוקא היכא דהדבר אסור מצד עצמו או שנעשה בסיס לדבר האסור וכ' שם דמה"ט גם כשהפירות הם חוץ לתחום לא חשיבי מוקצה דאין האסור מצד עצמן עכ"ד. והנה יש לתמוה עליו דבריש ביצה מקשה (אולי כיון לקושיית התוס' בביצה דף ד' ד"ה נימא קסבר ע"ש כי בגמרא ליתא האי קושיא וגם מתוס' אין משמעות מובן דמיירי שם בעומדת לאכילה וכוונתו נפלאת בעיני) האיך שרינן ביצה הנולדה מתרנגולת העומדת לאכילה דהא בה"ש היתה מוקצה מחמת איסור שבת יע"ש ולפמ"ש אין כאן קושיא דהא הביצה מצד עצמה אוכל' דאפרת היא כיון שהתרנגולת עומדת לאכילה רק דהמקום גרם לה שהיתה במעי תרנגולת שאינו יכול לשוחטה ודמי לפירות הנתונים בבית שאינו יכול לפותחה דס"ל להר"ן דאינו מוקצה בכה"ג וי"ל דל"ד דהכא הפירות מצד עצמן ראויין שהיו בעולם קודם בה"ש והן אוכל גמור משא"כ הביצה דבה"ש לא היתה בעולם ועכשיו נולד הוא רק דאנו מתירין אותה מטעם אוכלא דאפרת כמ"ש התוס' דאי בעי סתים לה ואכיל כל מה דבגוה או כמ"ש הר"ן דחזי האי פלגא למאי דחזי כולא וא"כ היכא דהתרנגולת אסור לשוחט' ממילא הבינה מצד עצמה אינה ראוי בה"ש דכל הראיות שלה לא היה רק מטעם דהיה מוכנת אגב אמה וכיון דאמה אינה מוכן כ"ש היא ודוק:

## לט

**בגליון** ס"ס שלי בחולין ד"צ ע"ב פלפלתי שם דרב אחא בר איקא ס"ל מוקצה דאורייתא כדעת רבה שכתבתי על אות ט"ו ולכך מוקי שם שהוכרו ולבסוף נתערבו וכתבתי דרב אשי ורבינא ס"ל מוקצה דרבנן או דמוקי למתניתין למאן דליה מוקצה וע"ש:

**מ**

**קי"ל** היכא דגמרו בידי אדם לא הוי מוקצה כדאיתא בביצה דכ"ז א' דהא קדירות בין השמשות רותחות הן ולאורתא אכלינן מנייהו וכ' התוס' בשבת דף מ"ג א' דזהו דוקא היכא דלא ניחא לנו בהקצאין כלל אבל כשכופה סל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו אמרי' מגו דאתקצאי לבה"ש אף שבידו להפריכן והוי גמרו בידי אדם מ"מ כיון שרצונו היה שירדו אפרוחים על הסל והרי שעה א' הקצה אותן לכך:

## מקלקל בחבורה ובהבערה

**א**

**ר"י** ס"ל מקלקל בחבורה ובהבערה פטור שבת דק"ו א':

**ב**

**ר"ש** ס"ל מקלקל בחבורה ובהבערה חייב שבת שם:

**ג**

**ר"א** בר צדוק ס"ל מקלקל בהבערה חייב לדעת ר"א ור"ח כריתות ד"ך ומסתמא ה"ה לחבורה דכהדדי נינהו כמבואר בסוגיא דשבת שם:

**ד**

**רב** נחמן ס"ל מקלקל בחבורה חייב במס' כריתות דף י"ט ב' הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב:

**ה**

**שמואל** נראה מסוגיא דכריתות הנ"ל דס"ל מקלקל בחבורה חייב דהא ר"נ אליבא דשמואל משני ליה התם והנה לפמ"ש רש"י בשבת דף ק"ו א' דמאן דס"ל מלאכה שאצ"ל פטור מוכח דמקלקל בחבורה חייב דא"ל דחובל אינו חייב כ"א בצריך לכלבו דהא הוא משאצ"ל ומאן דס"ל משאצ"ל חייב ס"ל מקלקל בחבורה פטור וחובל דחייב משכחת לה בצריך לכלבו ואף דהוא משאצ"ל מ"מ לדידיה משאצ"ל חייב וק' דהא ס"ל שמואל משאצ"ל חייב בשבת דף מ"ב א' ואעפ"כ ס"ל כאן במקלקל בחבורה חייב:

## מכשירי אוכל נפש

**א**

**ר'** יהודה מתיר מכשירי אוכל נפש שבת קל"ז ב' מגילה ז' ב' ביצה כ"ח א' ב' ודוקא באי אפשר לעשותן מעיו"ט כמבואר שם:

**ב**

**ר'** אליעזר מתיר מכשירי אוכל נפש אפי' באפשר לעשותן מעיו"ט שבת קל"ז והתוס' כתבו שם דבמלאכה דאורייתא מודה ר"א דאסור מכשירין באפשר לעשותן מעיו"ט אך ממ"ש התוס' שבת צ"ה א' ד"ה וברודה משמע דס"ל דאפי' במלאכה דאורייתא ס"ל לר"א דמותר אפי' באפשר דהא התם מלאכה דאורייתא הוא דמחוייב עלה מלקות יע"ש:

**ג**

**דעת** הר"ן בפ' אין צדין דקצ"ה ב' קצ"ו א' דגם ר' יהודה לא מתיר במכשירין רק מלאכה קלה כגון להשחיז סכין במשחזת של עץ וכדומה אבל להשחיז במשחזת של אבן אסור אפי' לר"י לפי שהוא עושהו כלי והטעם דבאוכל נפש גופא מחלקינן דבמלאכה הנעשית לימים הרבה כגון קצירה וטחינה לא שרינן א"כ כ"ש במכשירין כל שהוא עושהו כלי הדבר ברור שהוא מלאכה הנעשית לימים הרבה עכ"ד ולדידי צ"ע דל"ד לטחינה שצריך טירחא יתירה לימים הרבה שיעסוק כל היום בטחינה או בקצירה והוא א"צ אלא ליו"ט רק מעט וטורח יותר מכדי צרכן משא"כ הכא אין טירחא יתירה במשחזת של אבן שהוא לימים הרבה ממשחזת של עץ ולמה נאסור אותו הלא אמרי' ממלא נחתום חביות של מים אע"פ שא"צ אלא לקיתון א' וכ"ש כאן דאין לו שום טירחה יתירה ואף שמתקן לימים הרבה מה בכך ודמי לבהמה חציה של נכרי דשוחטין אותה ביו"ט דא"א לכזית בשר בלא שחיטה ואף שעי"ז גם חלק הנכרי נשחט כו' ובאמת הרא"ש בפ' אין צדין חולק וס"ל דאף במשחזת של אבן מותר לר"י יע"ש:

**ד**

**ר'** חייא ס"ל כר' יהודה ביצה ל"ב ב' לפרש"י דאף באי אפשר לאפות אא"כ גורפו אסור לרבנן ע"כ דר"ח שרי שם לגרוף ע"כ ס"ל כר' יהודה:

**ה**

**רבא** שם דמתיר לגרוף לדעת רש"י כר"י ס"ל וע' ביצה כ"ח ב' דמבואר דס"ל הלכה ואין מורין כן וי"ל בשביל זה אמר ואזהר מחרוכא ולא בהדיא גרפו התנור וצ"ע בשבת פ"ב דכ"ד ב' דריש רבא הוא ולא מכשירין וצ"ל דקצר בלשונו וכוונתו למכשירין שאפשר לעשותן מע"י כר"י:

**ו**

**ר'** חייא בר יוסף שם דתני דאם א"א לאפות אלא א"כ גורפו מותר פרש"י דס"ל כר' יהודה כל שנהנה מאותו דבר עצמו ר"ל מאותו מלאכה שעושה או מהדבר שהמלאכה נעשית בו לא חשיב מכשירין דמכשירין הוא דוקא כשאינו נהנה מגוף הדבר כגון סכין ושפוד

ותנור אלא ממה שהוכשר על ידיהם אבל בקוע עצים שנהנה מגוף העצים שמתחמם בהם חשיב גוף אוכל נפש וכיון דהיכא דבקען להתחמם בהן מותר לכך אף לבשל בהן מותר ר"ן פ' המביא כדי יין דף קצ"ו ב' וקשה מ"ש שם בדף ר' ע"א דגבול טיט לטוח פי תנור דמי להבערה וחשוב אוכל נפש ממש וזה סותר למ"ש לעיל דבטיט אינו נהנה מגוף הטיט משא"כ בהבערה שנהנה מגוף העצים:

**ז**

**ר"א** ס"ל הלכה כר"י ביצה כ"ח א' ומשמע דס"ל הלכה ומורין כן דאמר יהא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא תדרשין משמאי ומדהרשה להם לדרוש בפירקא ש"מ דס"ל דמורין כן:

**ח**

**רבה** ס"ל הלכה ואין מורין כן ביצה כ"ח ב' דההוא דמעבר סכינא אשפתא דרחייא כו' וההיא דביצה כ"ב א' דאסור לכבות הדליקה ואמר דס"ל כרבנן דפליגי אר"י צ"ל כמ"ש התוס' שם ב' תירוצים או משום דאין מורין כן או משום דלאו צורך אוכל נפש הוא וכ"כ הרא"ש שם וכ"כ הרמב"ן והר"ן שם וכמ"ש לקמן בס"ד דלאו בכל מכשירין שריק:

**ט**

**אביי** משמע בביצה כ"ב דס"ל דאין הלכה כר"י אך לפמ"ש באות הקדום אין ראיה די"ל כמש"ל בשם התוס' דס"ל אין מורין כן או משום דאינו לצורך אוכל נפש רק לתשמיש בעלמא:

**י**

**אמימר** שם משמע ג"כ דס"ל אין הלכה כר"י ולפמ"ש אין כאן ראיה והראיה דאנן פסקינן להא אמימר שם אף דס"ל הלכה כר"י:

**יא**

**רב** יוסף דאמר בדף כ"ח ב' סכין שעמדה מותר לחדדה ביו"ט משמע דס"ל הלכה כר"י במכשירין מיהו באלפסי גרס שם רבא:

**יב**

**ר"ל** י"ל דאוסר מכשירין דסתם מתניתין במגילה ז' ב' מוקמינן שם דלא כר"י וסתם מתני' ר"מ וכן בביצה דכ"ח א' אין משחיזין אתי' דלא כר"י אך לר"ן שם דבמשחזת של אבן אף לר"י אסור אין ראיה:

### יג

ר' יוחנן י"ל דאוסר מכשירין דהא ר"י ס"ל הלכה כסתם משנה וסתם משנה במגילה ז' ב' אין בין דלא כר"י וגם בביצה ל"ד ב' אין גורפין תנור וכיריים אתיא דלא כר"י כמ"ש רש"י שם מיהו בהך מלתא אי אמר ר"י הלכה כסתם משנה אמוראי פליגי בזה דרבב"ח ורבא ס"ל דר"י ס"ל הלכה כסתם ור' יצחק בר יוסף ורחב"א ס"ל דל"א הלכה כסתם כמ"ש זה בחבורי ח"ב ערך סתם. איברא דיש לדחות כל הני סתמי הך סתמא דמגילה אין בין אוקימנא בשבת דף קכ"ד ובביצה ל"ז כב"ש וא"כ ודאי לא ס"ל ר"י הלכה כהך סתם איברא דלפמ"ש התוס' שם דהך דאין בין דמגילה מיירי במילי דאורייתא וא"כ שפיר מצי אתיא כב"ה ועפ"ז במגילה שם מהך סתם משנה דאין משחיזין כ"כ באות הקדום להר"ן דמשחזת של אבן אסור אפי' לר' יהודה וא"ל מדקתני אבל משיאה ואם איתא דמתיר בשל עץ לפלוג ולתני בדידיה וי"ל דקמ"ל אפי' במתכת מותר להשיאה וע"כ צ"ל כן דא"כ תיקשי לר"ה שם דאמר בשל עץ מותר לפלוג וליתני כו' יע"ש והך דאין גורפין י"ל בנפל בו טיח מעיו"ט דאפי' ר"י מודה אך זה דוחק מדתני סתמא משמע אפי' בנפל ביו"ט ועוד דא"כ מוקי ר"ח משנה דאין משחיזין דלא כר"י לוקי ג"כ באפשר מעיו"ט:

## ממון המוטל בספק חולקין

### א

**סומכוס** ס"ל ממון המוטל בספק חולקין ודוקא בדבר העשוי להסתפק שבלא טענותיהם יש ספק לב"ד כגון המחליף פרה בחמור ובשור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה כו' אבל במקום שהספק בא ע"פ טענותם לא פליג סומכוס דאטו אם יאמר אדם טלית זו שאתה לבוש שלי הוא מי אמר סומכוס חולקין תוס' בבא קמא דף ל"ה ב' וכ"כ הרשב"א בחדושיו שם מטעם זה דלא שבקת חיי דיאמר אדם לחבירו דטלית שעל כתיפך שלי הוא וקשה דהא התוס' והרשב"א בעצמם כ' ר"פ שור שנגח את הפרה דמ"ו א' דסומכוס לא אמר אלא בעומד באגם אבל היכא דמוחזק בשלו מודה סומכוס דאינו יכול להוציא ממנו וצ"ל טלית זה שאתה לבוש לאו דוקא רק היכא שמונח בסימטא ואינו מוחזק בה יאמר דשלו הוא מיהו ג"ז לא נהירא דא"כ מה לא שבקת חיי איכא הכא דהא באמת אין אנו יודעים של מי הוא ואף שידענו שעד עכשיו היה שלו ויש לו חזקת מרא קמא מ"מ עכשיו אינו ברשותו וצ"ל דאעפ"כ לא שבקת חיי דכשילך בהמתו לאגם יתפוס בו אחר ויאמר שלי הוא ואף שיביא עדים שהיה שלו עד עכשיו לסומכוס אינו מועיל חזקת מרא קמא ויחלוקו ובחדושי הבאתי ראיה לדבריהם דאס"ד דבכל מקום ס"ל לסומכוס ממון

המוטל בספק חולקין א"כ כופר הכל דפטור משבועה מגזה"כ היכא משכחת לה דמיד כשזה טוען מנה לי בידך וזה כופר הו"ל ממון המ"ב וחייב חצי נמצא נתחייב מקצת ע"פ ב"ד והיכא דנתחייב מקצת ע"פ ב"ד מחויב שבועת התורה כאלו הודה במקצת כמבואר בחו"מ סימן ע"ה ס"ה התינח לשיטת הרמב"ם דהיכא דנתחייב במקצת ע"פ ב"ד מתוך שאין אנו מאמינין אותו ואין הדבר ודאי לב"ד ל"ח מודה במקצת א"כ ה"ה הכא אין הדבר ודאי לב"ד רק מכח שאין מאמינים אותו אבל לדעת הגאונים שהביא הרמב"ם בסוף פ"ד מה' גזילה והובא בטח"מ סימן שס"ד דאף כה"ג שאין הדבר ודאי לב"ד אעפ"כ חשיב עודה מקצת כיון דסוף סוף נתחייב ע"פ ב"ד א"כ כי הוא זה שכ' התורה למעט כופר הכל היכא משכחת דאף בכ"ה לסומכוס חולקין א"כ נתחייב במקצת עפ"י ב"ד וחייב שבועה הניחא אי סומכוס ס"ל כאבוה דר' אפוטריקי דהעדאת עדים אינו מחויב שבועה וה"ה נתחייב ע"פ ב"ד אבל אי ס"ל כר"ח דהעדאת עדים מחייב שבועה קשה מיהו לפמ"ש בב"מ ד"ק ע"א דסומכוס ס"ל טענו חטים והודה לו בשעורים חייב גבי מודה סומכס דהיכא דאיכא שבוע' דאורייתא וכמ"ש רש"י שם) משמע דס"ל כאבוה דר' אפוטריקי כמבואר בב"מ ד"ה ע"א דמאן דס"ל טחוהב"ש לא ס"ל דר' חייא ע"ש מיהו בל"ז לפמ"ש התוס' והרשב"א ר"פ שור שנגח דהיכא דהוא מוחזק מודה סומכוס א"כ לק"מ דמשכחת כופר הכל היכא שהוא מוחזק כגון בטוענו מנה והוא כופר דמודה סומכוס כיון שזה מוחזק במעות ועוד י"ל דל"ח נתחייב ע"פ ב"ד שיצטרך לישבע על מחצית הב' דכי היכא דאנן סהדי דהאי מחצה דחייב אנן סהדי באידך מחצה דאינו חייב ובכה"ג לא בעי אשתבועי וכמו שסתר הש"ס הך ותנא תונא ע"ש דאלת"ה קשה לסומכוס אליבא דאמת היכא שיש ספק בלא טענותיה' דס"ל חולקין יצטרך לישבע על מחצית מטעם שנתחייב ע"פ ב"ד אלא ע"כ מטעם שכתבנו דאנן סהדי על מחצית הב' שאינו חייב ול"ד לנתחייב ע"פ ב"ד המוזכר בחו"מ שם וכמו שהביא שם בש"ך כגון שאמר חמשים פרעתי עבורך רבית והב"ד הכירו שהוא רבית קצוצה ואף שלא נתחייב רק חמשים ע"פ ב"ד ועל יתר החמשים נימא דהב"ד עדים שאינו חייב יותר שהרי באמת לא נתחייב ע"פ ב"ד רק חמשים ז"א דהתם דעל החמשים ברור לב"ד שחייב ועל חמשים הב' אינו ברור לב"ד שאינו חייב אבל כאן גם החיוב אינו ברור רק מטעם מוטל בספק א"כ החיוב והפטור כמו שמחייבין במקצת מטעם ספק כך פוטרים במקצת הב' מטעם ספק ודוק:

איך שיהיה מ"מ הדין ברור דל"א סומכס רק היכא שבלא טענותיהם יש ספק לב"ד ונ"ל הטעם דבאמת קשה על סומכוס למה לא אזיל בתר חזקת ממון דהא חזקה דאורייתא

וסוקלין ושורפין על החזקות וצ"ל דמיד כשנולד הספק אם משנגחה ילדה אם עד שלא נגחה א"כ איתרע חזקת ממון דידיה וכן בהמשאיל זה אומר שאולה וזה אומר שכורה תיכף כשנולד הספק שמא שאולה מתה איתרע חזקת ממון דהשואל ולכך חולקין אבל היכא דאין ספק לב"ד בלא טענותיהם א"כ איתרע חזקת ממון כיון שלא נפל ספק לב"ד כלל והוא מוחזק בממונו:

**ג**

**ולפ**"ז יצא לנו דין חדש דהיכא דהמוחזק טוען שמא אע"פ שאין ספק לב"ד בלא טענותיהם אעפ"כ חולקין לסומכוס דהכא נהי דאין ספק לב"ד ולא איתרע חזקת ממון מחמת הב"ד מ"מ כיון דהוא בעצמו טוען שמא פשיטא דעדיף שמא דידיה לגרע חזקת ממון דידיה ומזה קשה לי על דברי התוס' ב"מ דצ"ז ב' ד"ה לימא במה שכ' שם א"נ ר"נ א"ש כסומכוס דמודה סומכוס היכא דליכא דררא דממונא דהמע"ה וקשה דהתם כיון שהוא בעצמו טוען אינו יודע אין לך דררא דממונא גדול מזה:

**ד**

**היכא** דהוא מוחזק בדבר מודה סומכוס דאין מוציאין מידו רק עיקר מחלקותם כשאינו מוחזק עכשיו בדבר כגון בעומדת באגם דרבנן ס"ל דאעפ"כ מוקמינן בחזקת מרא קמא וסומכוס ס"ל חולקין כך מבואר בב"מ ד"ק וכמ"ש התוס' ובר"פ שור שנגח את הפרה וע' בסמוך אות ו':

**ה**

**הא** דאמרינן דהיכא דהוא מוחזק מודה סומכוס דאין מוציאין מידו זהו כשטוען ברי אבל כשטוען שמא אף שמוחזק מוציאין מידו וחולקים כ"כ התוס' בב"מ שם:

**ו**

**נ**"ל הטעם על מ"ש באות ד' דהיכא דהוא מוחזק בדבר מודה סומכוס דהנה התוס' כת' בב"מ ד"ק ובב"ק דף מ"ו ב' דהיכא דיש עוד חזקה אל חזקת ממון מודה סומכוס ולכך אינו משלם אלא ח"ל לפרה משום דיש לו עוד חזקת מעוברת ע"ש ולפ"ז היכא שהדבר מוחזק בידו יש לו עוד חזקה דחזקה כל מה שיש ביד אדם הוא שלו הוא חזקה אלימתא דאפי' מגו לא אמרי' נגד חזקה זו כגון בהמחליף פרה בחמור אם היה הולד בביתו אזי אמרינן חזקה מכל מה שביד אדם הוא שלו ומצטרף חזקה זו אל חזקת מרא קמא ואין מוציאין מידו לכך הוכרח הש"ס לאוקמא בעומדת באגם דאז לא שייך חזקה כל מה שביד אדם הוא שלו ולא נשאר רק חזקת מרא קמא ובהא פליג סומכוס וס"ל דחולקין:

**ז**

**ולפ"ז** יצא לנו עוד דין מחודש דהיכא אמרינן דאם הוא מוחזק בדבר אין מוציאין מידו אפי' לסומכוס היכא דטוענים על הדבר כגון בהמחליף פרה בחמור שטוענין על גוף הולד זה אומר שלי הוא אז אם הוא מוחזק בו אמרינן חזקה כל מה שביד אדם הוא שלו וכן בב"מ דף ו' גבי טלית אמרינן שם שאם אחד מוחזק בו מודה סומכוס והוא מטעם חזקה זו אבל היכא ששניהם מודים שזה הדבר שלו רק שטוען שהזיקו כמו בשור שנגח את הפרה שטוען משנגחה ילדה ומת הולד מחמת הנגיחה מה מועיל כאן חזקה כל מה שביד אדם הוא שלו דאטו הוא אינו אומר שהשור הוא שלו רק שטוען שהזיק ולד פרתו ומה יועיל לזה מה שהשור בביתו שנאמר חזקה מה שביד אדם הוא שלו אמת שהוא שלו אעפ"כ משנגחה ילדה ומת הוא מחמת הנגיחה ודוק:

**ולפ"ז** יתיישב קושי' התוס' בפרק שור שמח את הפרה מה שמקשין דבבבא מציעא משמע דהיכא דהוא מוחזק מודה סומכוס דז"א דדוקא התם שחולקין על גוף הולד ואם הוא מוחזק אמרינן חזקה כל מה שביד אדם הוא שלו משא"כ בשור שנגח את הפרה וכן בשור שהוא רובץ שמחולקים אם הזיק שורו מה יועיל לזה חזקה לא מבעיא לר' ישמעאל דסבירא ליה בע"ח נינהו וס"ל יושם השור אלא אפי' לר"ע דס"ל יוחלט השור וס"ל שותפי נינהו מ"מ לא חשיב כאלו טוענים על השור המזיק זה אומר שורי הוא וז"א שורי הוא שיועיל לזה חזקה מה שביד אדם דבאמת מודה לו שהוא שלו רק שאומר שהזיקו ומיושב בזה ג"כ קושי' התוס' בב"מ דף ק' מזה אומר אינו יודע וז"א אינו יודע יחלוקו ואף דהתם הוא מוחזק בממונו דלפמ"ש לק"מ דהתם אין חולקין על גוף הדבר רק שזה אומר בשעה שהיתה שאולה מתה ומה יועיל בזה חזקה כל מה שביד אדם והנה גוף הדין דהיכא דהוא מוחזק מודה סומכוס הוא חידוש והתוס' הוכיחו זה בב"מ ד"ק מדלא קאמר אלא כו' יע"ש וא"כ אין לך בו אלא חידושו דוקא בכגון התם שחולקין על גוף הולד מיהו תמהני על התוס' על שהוצרכו להוכיח מהך בב"מ ד"ק מדלא קאמר אלא שהוא הוכחה חלושה עדיפא הו"ל להוכיח מגמ' מפורשת בב"מ דף ו' דהיכא דא' מוחזק בטלית וא' מסריך ביה סרוכי מודה סומכוס דסירכא לאו כלום הוא והיינו מטעם שכתבנו דחזקה כל מה שביד אדם שלו ומדברי רש"י שם משמע דהטעם משום דלאו שור שחוט לפניך ר"ל שבלא טענותיהם אין ספק לב"ד והוא ג"כ מטעם זה שבלא טענותיהם הטלית ביד זה אמרינן חזקה כל מה שביד אדם הוא שלו ואין כאן ספק לב"ד משא"כ בשור שנגח את הפרה שאף שהוא מוחזק מ"מ יש ספק לב"ד בלא טענותיהם

אם משנגחה ילדה ואם עד שלא נגחה ילדה וכן בהשואל יש ספק לב"ד אם שאולה מתה או שכורה ומיושב כל קושיות התוס' ודוק היטב:

**ח**

**ולפ"ז** נ"ל בכה"ג דחולקין בגוף הדבר וא' מוחזק בדבר אפילו טוענים שניהם שמא המע"ה דעיקר הוכחת התוס' מזה אומר אינו יודע יחלוקו מזה הוכיחו התוס' דהיכא דטוען שמא אף שמוחזק חולקין ולפמ"ש אין ראיה משם דהתם אין חלוקין בגוף הדבר ול"ש שם חזקה כל מה שביד אדם הוא שלו אבל היכא דחלוקין בגוף הדבר אף דשניהם טוענים שמא המע"ה דחזקה כל מה שביד אדם הוא שלו:

**ט**

**עוד** נ"ל דהיכא דאיכא הודאה במקצת אע"פ שהוא מוחזק ס"ל לסומכוס חולקין ומנא אמינא לה ממ"ש התוס' בב"ק דל"ה ב' ד"ה מדסיפא דאף שהיכא דהתובע טוען שמא והנתבע ברי מודה סומכוס דאין חולקין כמבואר בש"ס מ"מ היכא דיש מקצת הודאה חייב אף בכה"ג ע"ש וה"ה לענין היכא שהוא מוחזק דמודה סומכוס דהמע"ה המ"מ כשיש מקצת הודאה ס"ל לסומכוס חולקין ובזה ישבתי קושי' התוס' ר"פ שור שנגח את הפרה שמקשין הא במוחזק מודה סומכוס די"ל דהתם יש מקצת הודאה שמודה על נזק הפרה והך דהמחליף לא חשיב מקצת הודאה מה שמודה לו על השפחה שהיא של לוקח דזהו ב' גופין השפחה והולד ועל הולד אין כאן הודאה כלל משא"כ כאן שמודה לו על שורו שהזיק פרתו ויש לך חוב על שורי איברא דגוף הסברא שכ' התוס' בהודאה במקצת לא ברירא לי ונדבר מזה בסמוך:

**י**

**היכא** דיש עוד חזקה לחזק' ממון מודה סומכוס דאין חולקין כ"כ התוס' בב"ק דף מ"ו ב' ובב"מ דף ק' ע"ש ור"ל אף דאינו מוחזק רק בעומד באגם מ"מ כשיש לו עוד חזקה כגון בהך דפרה שנגחה את השור אף דמיירי בעומד' באגם כמ"ש התוס' ר"פ הפרה מ"מ כיון שיש עוד חזקת מעוברת מודה סומכוס המוציא מחבירו עליו הראי':

**יא**

**ולכאורה** היה נראה לי לומר דוקא כשטוען ברי הוא דמהני ליה ב' חזקות לסומכוס כמו דמצינו בש"ס להדיא בב"מ דף ק' ובב"מ דף ו' א' דהיכא דא' מוחזק ל"א יחלוקו לסומכוס ואעפ"כ כ' התוס' דאם המחזיק טוען שמא יחלוקו לסומכוס כמו שהוכיחו מהך דז"א א"י וז"א א"י ועמש"ל אות ח' דלענ"ד לא מוכח מידי וה"ה דהיכא דאיכא חזקת מרא קמא ועוד חזקה לא מהני אלא כשטוען ברי אז אמרינן המע"ה לסומכוס כיון שיש לו

ב' חזקות אבל כשטוען שמא חולקים כמו היכא שמוחזק דאינו מועיל כשטוען שמא ה"ה ב' חזקות ובפרט לפמש"ל אות ו' ז' דטעם דבמוחזק מודה סומכוס משום דהוי ב' חזקות א"כ חזינן דב' חזקות אין מועילין כשטוען שמא וה"ה כאן והבן (ובזה מדוקדק לשון הגמ' בב"ק דמ"ו ב' דא"ל מידע ידע דשותפא אית לי משמע דוקא בטוען ברי) ובזה ישבתי קושי' המפרשים על התוס' ר"פ שור שנגח את הפרה שתי' דמשנתנו מיירי בעומדת באגם והקשו המפרשים והפ"י דהו"ל לשנויי דמיירי בטוען שמא דבשמא אף שמוחזק חולקין לסומכוס ולפמ"ש א"א לאוקמא מתניתין בשמא דהא הטעם דבסיפא אינו משלם בעל הפרה רק רביע נזק כדמסיק בגמרא היינו משום דיש לו עוד חזקת מעוברת עם חזקת מרא קמא ואס"ד דמיירי בשמא א"כ כבר בארנו דהיכא דטוען שמא אינו מועיל אף ב' חזקות לסומכוס וע"כ מוכרח לומר דמיירי בברי ולכאורה יש סתירה לדברינו ממה שהקשו התוס' בב"ק מ"ו ב' ד"ה מידע ידע ובב"מ ד"ק ע"א מהך דהשואל ז"א א"י וז"א א"י יחלוקו דאמאי ל"א אוקמא אחזקתא והשתא הוא דמתה ע"ש ולפמ"ש דהיכא דטוען שמא אינו מועיל ב' חזקות לק"מ דהתם טוען א"י מוכח מדברי התוס' דאף בטוען שמא מועיל ב' חזקות לסומכוס אך י"ל דוקא שהוא מוחזק בשלו לכך הוי כמו ג' חזקות (חזקה דהשתא דמוחזק בממונו וחזקת מרא קמא וחזקת חייב) אבל בעומדת באגם דליכא כ"א חזקת מרא קמא ועוד חזקה ולא הוי רק ב' חזקות אינו מועיל בטוען שמא ודוק:

**אך** דלפ"ז הדרא קושיית המפרשים לדוכתא דהו"ל להתוס' לשנויי דהמשנה דריש הפרה מיירי בטוען שמא ולא נוכל לתרץ כמש"ל דבשמא אינו מועיל ב' חזקות דזה אינו דאם היו מתרצים המשנה בטוען שמא לא הוצרכו להעמיד המשנה בעומדת באגם רק שהוא מוחזק בשורו ואיכא ג' חזקות חזקה דהשתא שמוחזק בשורו וחזקת מרא קמא וחזקת מעוברס וג' חזקות מועילים בטוען שמא כדכתיבנא ודוק:

## מעות קונות

### א

**ר'** יוחנן ס"ל ד"ת מעות קונות רק מדרבנן תקנו שלא יקנה משום גזירה דלא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלי' ובמכר דלא שכיח לא גזרו וקונה מעות לחוד ב"מ מ"ז ב':

### ב

**ר"ל** ס"ל משיכה מפורשת מה"ת ומעות אין קונות מה"ת אפי' במלתא דלא שכיחא:

**ג**
**ר"נ** ס"ל כר"י ב"מ ס"ו ב' ושם מ"ח א' קאמר ר"נ בהדיא מעות קונות:

**ד**
**רב** הונא ס"ל כר"י ב"מ מ"ז א':

**ה**
**רב** ששת בריה דרב אידי דאמר בב"מ מ"ז א' כמאן כתבינן במנא לאפוקי מדרב ששת וס"ל כר"נ א"כ ס"ל כר"י מעות קונות מה"ת וכדס"ל לר"נ לעיל אות ג' ודוק:

**ו**
**ר"ש** אית ליה מעות קונות מן התורה בבא מציעא מ"ז ב':

**ז**
**לוי** ס"ל ג"כ מעות קונות מן התורה בבא מציעא מ"ח א' בדקה לוי במתניתין כו':

**ח**
**רבא** דאמר בב"מ מ"ח א' קרא ומתניתא מסייע ליה לר"ל משמע דס"ל כר"ל דמעות אין קונות מה"ת וע' בתוס' שם ד"ה נתנה לסיטין שפלפלו בזה די"ל דס"ל כר"י דמעות קונות מן התורה:

**ט**
**רב** חסדא דאמר בב"ב מ"ז ב' כדרך שתקנו משיכה במוכרין תקנו בלקוחות ס"ל כר"י דלר"ל דאורייתא הוא ולא תקנה וכ"כ התוס' בבבא מציעא מ"ח ד"ה נתנה לסיטין:

**י**
**רב** אשי ממ"ש בבכורות דף י"ב משמע דסבר כר"ל וע' ב"מ מ"ת א' בתוס' ד"ה נתנה לסיטין שכ' די"ל דרב אשי ס"ל כר' יוחנן או דהדר ביה:

**יא**
**רבינא** ס"ל כר' יוחנן דס"ל משיכה בנכרי קונה ע' בכורות י"ב וע' תוס' מ"ח ד"ה נתנה לסיטין שכ' כן:

**יב**
**רב** דאמר בב"מ דף מ"ח א' דוקא בלן דלא מחסרא משיכה אבל מידי אחריתא לא משמע דס"ל כר"ל דמעות אין קונות מה"ת ואפשר דמפרש כן הברייתא ולי' לא ס"ל (ליה):
**הג"ה** רב נ"ל דס"ל מעות ן קונות מההוא דע"ז דע"א א' דא"ל להנהו סבייותא דלשקלו דמי מנכרי אלמא נכרי קונה בכסף וא"כ דריש לעמיתך במשיכה ולנכרי בכסף דאי ס"ל

כר"י מעות קונות א"כ דרשינן לעמיתך בכסף ולנכרי במשיכה כדאמרינן בבכורות דף י"ג וע"ש בתוס' ד"ה שקולו ובד"ה מידי היא טעמא:

**ועוד** נ"ל די"ל דס"ל באמת דמעות מה"ת קונות וסוף סוף כיון דרבנן הפקיעו הקנין ואמרו דמעות אין קונות תו אף מדאוריית' לא מעל דהרי לא יצא מרשותו וכבר בארנו בערך אסור דרבנן אי חזי מדאורייתא דדבר זה אי מה דאסור מדרבנן אי לא חשיב ראוי מדאורייתא מחלוקת תנאים ואמוראים ע' בשבועות ר"פ שבועות העדות דפליגי ראב"י ור"פ בהא יע"ש ולפ"ז יש לומר דרב ס"ל דמעות קונות מד"ת רק כיון דרבנן תקנו דלא קני אף מדאורייתא לא מעיל דלא יצא מרשות הקדש (וע' בע' יבמה שנאסרה שכתבתי דרב ס"ל אסור דרבנן חשיב ראוי מדאורייתא וא"כ י"ל דס"ל מעות קונות) ובזה מיושב דברי הרמב"ם שתמה עליהן הכ"מ דבפ"ו מה' מעילה פסק בקנה חפץ ולא משך אם מישראל לא מעל והקשה דזה אליבא דר"ל משא"כ לדידן דס"ל כר"י דמעות קונות מה"ת ולפמ"ש א"ש דהר"מ ס"ל כדיעה זו דאיסור דרבנן ל"ח ראוי מדאורייתא וכדמשמע מדבריו בפ"י מה' עדות דמשחק בקוביא פסול מדאורייתא ול"ח ראוי להגדה ואינו חייב קרבן שבועה וע' בערך איסור דרבנן אי חשיב ראוי שהארכתי בדעת הרמב"ם בזה וא"כ כיון דס"ל דמדאורייתא לא חזי מה שחכמים אסרו ה"ה כאן מה שחכמים הפקיעו הקנין אף מדאורייתא לא קני ולא מעל ורבא דאמר קרא ומתניתא מסייע לר"ל ומייתי סייעתא מהך ברייתא י"ל דס"ל כר"פ בר"פ שבועות העדות דאיסור דרבנן חשיב ראוי מדאורייתא וא"כ ה"ה כאן מדאורייתא חשוב הוצאה מרשותו ומעל ובזה מיושב דלא מקשה הש"ס על ר' יוחנן מההוא ברייתא דמסייע לר"ל דר"י אמר לך אנא ס"ל דמה שאסור דרבנן ל"ח ראוי מדאוריית' וה"ה כאן מה שהפקיעו הקנין אף מה"ת אינו חשוב הוצאה מרשותו ולא מעל ובאמת י"ל דאין ראיה דר"י הכא ס"ל דאסור דרבנן לא חשוב ראוי רק דברי' דנתנה לבלן הכי ס"ל וברי' דנתנה לסיטין מעל אע"ג דלא משך ע"כ ס"ל דאסור דרבנן חשוב ראוי מה"ת ואין הכרע ר"י כמאן מהנך ברייתות ס"ל וע' בפ"י שם שכ' דכל כמה דלא הדר ביה הוי קנין גמור אף מדרבנן לר' יוחנן והמוכר מותר להשתמש במעות מיהו ע' תוס' בב"מ מ"ג דלתי' הראשון משמע דאף לר' יוחנן אסור להשתמש במעות וע' תוס' ע"ז דס"ג א' ד"ה והא מחסרא ע"ש:

### יג

**בגליון** הש"ס שלי בב"מ מ"ח ב' כתבתי דהך פלוגתא דרב ור"י אי ערבון כנגדו הוא קונה או כנגד כולו קונה כל חד לשיטתיה דבקרקע פסקינן שם דכנגד כולו הוא קונה כדאמר רשב"ג בברייתא ומקשה הש"ס מ"ש קרקע ממטלטלין דס"ל לרב דכנגדו הוא

קונה ומשני דקרקע דמעות קונות לגמרי לכך קונה כנגד כולו אבל מטלטלין דמעות אין קונות רק לקבולי מי שפרע לא קני ליה כוליה ונראה דזה לרב דוקא דמשמע דס"ל מעות אינן קונות כמ"ש באות הקדום מאן דס"ל מעות קונות מה"ת רק דחכמים הפקיעו הקנין אבל מי שפרע לא הפקיעו וא"כ מה"ת ודאי בערבון קנה נגד כולו כמו בקרקע ונהי דחכמים הפקיעו הקנין אבל איסור מי שפרע בדוכתיה קאי ולכך ר"י לשיטתיה דס"ל מעות קונות ס"ל ערבון קונה כנגד כולו אבל רב לשיטתיה דסבירא ליה מעות אינן קונות רק דקאי עלייהו במי שפרע ובאמת מקשה הש"ס לעיל שם דלמה קאי במי שפרע א"כ דוקא כנגד המעות דהוא דברים ואיכא בהדייהו מעות לכך קאי במי שפרע אבל המותר הוא דברים בלי מעות אינו עובר במי שפרע ודוק:

### יד

**ר"י** הנשיא דהוא רבי דס"ל דאם אין המשכון כנגד הלואתו אינו משמט ס"ל ערבון כנגדו קונה ע' ב"מ מ"ח ב' מ"ט א' ובין למקשן ובין לתרצן עכ"פ לא ס"ל כנגד כולו הוא קונה ולפמ"ש באות הקדום דהך אי ערבון כנגד כולו הוא קונה תלוי במעות קונות א"כ ע"כ ס"ל לרבי מעות אין קונות כר"ל מיהו באמת ל"ד כלל שמיטה לערבון ועיין בגליון ש"ס שלי שם שהארכתי לתמוה בזה וצ"ע:

### טו

**רשב"ג** ס"ד דש"ס דס"ל ערבון כנגד כולו הוא קונה ודחי לה די"ל כנגדו הוא קונה והנה הר"ש בפ"י דשביעי' משנה ב' פי' דרשב"ג ס"ל דאינו משמט כנגד כל המלוה והכ"מ בפ"ט מה' שמיט' ויובל תמה עליו דבשבועות פ' שבועות הדיינין אסיק דס"ל לרשב"ג דוקא כנגד המשכון אינו משמט וע"כ צ"ל כן כיון דלא קי"ל כשמואל בקתא דמגלא ובגליון ש"ס שלי בשביעית פ"י שם ישבתי דר"ש ס"ל כסוגיא דב"מ הנ"ל דפליגי בערבון כנגד כולו קונה וכיון דקי"ל דערבון כנגד כולו קונה וקי"ל כרשב"ג א"כ ע"כ דרשב"ג ס"ל דכנגד כל החוב אינו משמט וצדקו דברי הר"ש והרא"ש בפ' השולח ואדרבא על הר"מ קשה דהוא פסק כר"י דערבון כנגד כולו קונה ופסק דאינו משמט כנגד המשכון הא המותר משמט ובגליון ש"ס ישבתי דהר"מ ס"ל דמה ענין שמיטה אצל ערבון דטעם שמיטה משום דתפיס משכון ולא קרינן ביה לא יגוש ומשום דקנה משכון דהוי כגבוי כדאיתא בהשולח דף ל"ז א' וזה ל"ש רק כנגד המשכון דתפיס אבל המותר מהלואה שפיר קרינן ביה לא יגוש משא"כ בערבון ד"ת מעות קונות קני במקצת כסף כל המכר וע' מ"ש לעיל אות י"ג. היוצא מזה דלהר"ש והרא"ש דס"ל דרשב"ג ס"ל דאינו משמט כל המלוה ע"כ צ"ל מטעם ערבון כנגד כולו הוא קונה דא"ל הטעם דס"ל כשמואל בקתא

דמגלא דהא לא קי"ל כשמואל התם וקי"ל כרשב"ג הכא וע"כ צ"ל טעמא דרשב"ג משום דערבון כנגד כולו הוא קונה וכבר בארנו לעיל אות י"ג דמאן דס"ל כנגד כולו הוא קונה ע"כ דס"ל מעות קונות ולהר"מ אין ראיה דל"ד שמיטה לערבון ומיהו גם להר"ש אין ראיה די"ל דרשב"ג לשיטתיה דס"ל בב"מ מ"ח ב' בקרקע מכר לו בית באלף זוז ונתן ת"ק דקנה כולו והטעם דקנין כסף מה"ת ולכך קנה כולו ולכך גם בע"ח דקונה משכון מה"ת קונה כנגד כולו אבל במטלטלין י"ל דס"ל מעות אין קונות מה"ת וערבון ג"כ אינו קונה נגד כולו והא דאמר בש"ס לימא כתנאי י"ל דקאי אקרקע דרבי ס"ל דגם בקרקע דערבון אינו קונה רק כנגדו והא דמשני אינו משמט דקאמר רשב"ג להך פלגא אינו רצה לומר דס"ל גם בקרקע ערבון כנגדו בלבד קונה דהא בהדיא ס"ל רשב"ג בקרקע ערבון כנגד כולו קינה רק דדחי דל"ד ערבון לשמיטה. אך דלפ"ז הדרא קושיא לדוכתיה דמ"ט דהר"ש והרא"ש דס"ל דרשב"ג ס"ל דאינו משמט כל החוב כיון דדחי דרשב"ג קאמר נגד המשכון דוקא ואי משום דקי"ל דערבון כנגד כולו הוא קונה הא פרשינן דהש"ס דחי דל"ד לערבון. ונראה דהם מפרשים דבאמת דמי לערבון ולא מקשי דהא קרקע לרשב"ג כנגד כולו קונה והאיך דחי דלרשב"ג אינו משמט רק כנגד המשכון והמותר משמט כיון דשמיטה דמי לערבון ובערבון קרקע ס"ל כנגד כולו קונה וי"ל דבאמת הא דבע"ח קונה משכון מה"ת הוא שלא בשעת הלואתו רק התוס' בגיטין דף ל"ז והר"ש בפ"י דשביעית שם כ' הואיל דשלא בשעת הלואתו קני מה"ת הואיל וכן בשעת הלוואתו נמי מהני לענין דקרינן ביה של אחיך בידך לפ"ז עכ"פ מדרבנן הוא ול"ח קנין דאורייתא ול"ד לקנין ערבון דקרקע דהוא מה"ת רק דלקנין ערבון דמטלטלין דאינו מה"ת למ"ד מעות אין קונות ולכך דחי דלכ"ע מעות אין קונות וערבון כנגדו קונה ורשב"ג ג"כ כנגדו ס"ל ודוק:

**אך** דלפ"ז קשה איפכא היכא קאמר מתחלה כתנאי דהא כתבתי ש באות י"ג הטעם דמ"ד ערבון כנגד כולו הוא קונה משום דס"ל מעות קונות מה"ת אבל בקנין דרבנן מאן שמעית ליה דכנגד כולו הוא קונה וא"כ משכנו בשעת הלואתו דאינו אלא קנין דרבנן מאן שמעית ליה דכנגד כולו הוא קונה ותו קשה על הר"ש והרא"ש דהיכא פסקו דאינו משמט כל החוב דע"כ לא אמרינן ערבון כנגד כולו הוא קונה אלא משום דמעות קונות מה"ת אבל משכנו בשעת הלוואתו דלא קני אלא מדרבנן לעולם אימא לך דכנגדו בלבד הוא קונה ובפרט דבל"ז הסברא נותנת דל"ש הכא כנגד כולו הוא קונה דסוף סוף מותר הלוואה קרינין ביה לא יגוש כמש"ל וצע"ג:

**טז**

**אי** מעות קינות אזי מותר המוכר להשתמש במעות ונעשה עליו שואל ולמ"ד מעות אין קונות אסור להשתמש במעות והוי ש"ח עליו כך העלו התוספת בב"מ ס"ג א' ד"ה מאי אריא וזהו לתי' הב' שכתבו אבל לתי' הראשון משמע דס"ל דאפי' מעות קונות אסור להשתמש במעות ע"ש:

**יז**

**אמימר** דס"ל בע"ז שם משיכה בנכרי קונה ס"ל כר' יוחנן דמעות קונו' ולכך דרשי' לעמיתך בכסף ולנכרי [במשיכ'] כ"כ התו':

**יח**

**רב** אשי דס"ל התם בע"ז דמשיכה בנכרי אינו קונה ע"כ דס"ל דמעות אין קונות ולעמיתך במשיכה ולנכרי בכסף דס"ל לרב כר"ל דמעות אין קונות וקשה דא"כ מאי מייתי שם ראיה מרב דנהי דס"ל לרב כר"ל מ"מ הא רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וע"כ צ"ל דרב אשי ס"ל דאפי' לר' יוחנן מעות קונות משיכה בנכרי אינ' קונה וצ"ע מיהו לפי דעת התוס' שם מבואר דרב אשי ס"ל מעות אין קונות:

## מכלל לאו אתה שומע הן

**א**

**ר"מ** לא ס"ל מכלל לאו אתה שומע הן דס"ל קדושין ס"א דבעי' תנאי כפול והכי אמרינן בהדיא בנדרים דף י"א א' דר"מ לא ס"ל בכל ענינים מכלל לאו אתה שומע הן וצריך לפרש הדבר בפרוטרוט הן תנאי הן נדר זולת בשבועה כמו שאכתוב לקמן:

**ב**

**ר"ח** בן גמליאל דפליג בקדושין שם וס"ל דלא בעי' תנאי כפול ע"כ דס"ל מכלל לאו אתה שומע הן והא דלא מוקי כולא סוגיא דנדרים שם כרחב"ג כבר תירץ שם הר"ן:

**ג**

**ר'** יהודה ס"ל ג"כ מכלל לאו אתה שומע הן בגיטין מ"ו ובנדרים י"א ובזה תמוהין דברי הרשב"א בחדושיו ס"פ שבועות העדות דכ' דלספרים דגרסי ר' יהודה ניחא ייע"ש וצ"ע גדול:

**ד**

**באיסורא** דלית ביה ממונא כגון שבועה ושתויי יין ופרועי ראש אית ליה לר"מ מכלל הן אתה שומע לאו הכי אמרינן בשבועות דל"ו:

**ה**

**דעת** התוס' שם דוקא באיסור חמור כגון שתויי יין דבמיתה וכן שבועה דכל העולם נזדעזע כו' אבל שאר אסורין שאינם חמורים לית ליה לר"מ מכלל הן אתה שומע לאו ולכך בנדר לית ליה כמבואר בנדרים י"א משום דלא חמיר אסורי' כמו שבועה ודעת הר"ן דלא מפלגינן בין איסור לאיסור ובכל אסור אית ליה לר"מ מכלל הן אתה שומע לאו והא דבנדר לא ס"ל מכלל דבנדרים נמי אית בהו ממונא דהיינו חפצא דמתסר עלי' משא"כ שבועות דהוא איסור גרידא דחל על דבר שאין בו ממש ועוד דשבוע' אסר נפשיה מן חפצא ולכך הוי אסורא דלית ביה ממונא כ"כ בפירוש לנדרים דף י"א ודף ט"ז יע"ש וכיוצא בזה כ' הרא"ש בפ"ק דנדרים בשם ר"ת וכ"ה בתוס' דנדרים עוד כ' הרא"ש כיון דנדרים הולכין אחר לשון בני אדם דין ממונא אית להו:

**ז**

**שבועות** העדות שמשביע, אותן איש אחד התובע לחבירו ממון שיבואו ויעידו אי חשיב אסורא דאית ביה ממונא לר"מ הואיל ועל ידיהם מיפסד ממון התובע או לא חשיב ממונא משום דעדים הנשבעים אינהו גופייהו לא מפסדי ממון הנה בזה מחלוקת רש"י ור"ח ס"פ שבועת העדות ותולה בגי' הגמרא שם אי גרסינן איפוך ולדעת רש"י חשיב אסורא דאית ביה ממונא ולדעת ר"ת לא חשיב אסורא דאית ביה ממונא לר"מ אך לרבנן דר"מ י"ל דטעמייהו דחשבי ליה אסורא דאית ביה ממונא או טעמייהו משום דבעי' שם המיוחד כמ"ש התוספת שם או כמ"ש הרמב"ן הובא בחדושי הרשב"א דטעמייהו דרבנן משום דכתיב ושמעה קול אלה בעי' דנשמעת אלה ממש ולא מכלל לאו יע"ש:

**ח**

**שמואל** דאיתקין בגיטא דש"מ אם מתי אם לא מתי נראה דלא ס"ל מכלל לאו נשמע הן אך הר"ן בפ"ק דנדרים כ' דחש לרווחא דמלתא גזירה משום ב"ד טועין אך כ"ז לשיטתיה דפסק כדעת האלפס והרמב"ן דפסקו דלא כר"מ אבל לדעת הרא"ש וסייעתו שפסקו כר"מ בודאי לא צרכינן לדחוק דשמואל ס"ל דלא כר"מ ובודאי לכך אתקין כן משום דעיקר הלכתא כר"מ וע' בערך תנאי כפול וכ"כ התוס' בהדיא דשמואל ס"ל כר"מ:

**ט**

**רבא** דמשמע בגיטין ע"ה דס"ל דבעי' תנאי כפול ה"ה דס"ל דל"א מכלל הן נשמע לאו:

# מצות צריכות כונה

**א**

**ר'** יוסי ס"ל מצות צריכות כונה פסחים קי"ד ע"ב ומשמע דאפי' במצוה דרבנן דהא מרור בזמן הזה דרבנן אך י"ל דר' יוסי בזמן הבית היה ואז היה מרור דאורייתא אך קשה דא"כ מאי מתרץ הגמ' לדר"ל דס"ל כר' יוסי די"ל דר' יוסי קאי בזמן הבית והוי מצוה דאורייתא וצריכה כונה משא"כ ר"ל דקאי בזמן הזה דהא דייק ממתניתין שם ומשנה מירי בזמן הזה מדתני בסוף ובמקדש היו מביאין כו' משמע דעד השתא מירי בזמן הזה מדלא תני פסח וי"ל דגמ' משני דר"ל לא מחלק בין מצוה דאורייתא לדרבנן או דס"ל דר' יוסי קאמר אף לאחר החורבן או דס"ל מרור דאורייתא אף בזמן הזה וזה דוחק דלא אשכחן תנא דסבור מרור דאורייתא בזמן הזה (וע' בר"ה כ"ח א' בתוס' ד"ה אמר רבא).

**ב**

**ר"ל** ס"ל מצות צריכות כונה אפי' במצוה דרבנן ע' באות הקדום פסחים שם ואפשר לומר דדייק ממשנה דס"ל צריכות כונה ואיהו לא ס"ל הכי רק בברייתא דמייתי התם דאין צריך כונה אך המעיין בסוגיא שם יראה דמשמע מתוך הסוגיא דס"ל הכי יע"ש:

**ג**

**רבא** ס"ל מצות אין צריכות כונה אף במצות דאורייתא ר"ה כ"ח א':

**ד**

**ר'** זירא ס"ל מצות צריכות כוונה דא"ל ר' זירא איכוין ותקע לי ר"ה ל"ג ב' כך דעת הרי"ף והרמב"ם ורש"י והרא"ש בדעת ר"ז והר"ן כ' שם דיש סוברים דרבי זירא לא פליג ארבא דס"ל א"צ כוונה רק דאמר לשמעי' שיכוין לקול תקיעה אבל לא לחובת מצוה יע"ש:

**ה**

**אביי** ס"ל ג"כ א"צ כונה כ"כ בהגהות אשרי בפרק ראוהו ב"ד ואני לא מצאתי כעת ראיה לזה ואדרבא מגמרא דר"ה שם כ"ח משמע דאביי חולק דמקשה ליה אלא מעתה הישן בשמיני בסוכה כו' יע"ש (שוב מצאתי בתוס' סוכה מ"ב ע"א ד"ה אביי כשהפכו ע"ש):

**ו**

**רבה** ס"ל מצות אין צריכות כונה כ"כ ברא"ש בר"ה שם וג"ז לא מצאתי כעת בסוגיא שם ונראה שהיו גורסים בסוגיא דר"ה אמר רבה זאת אומרת מצות אין צריכות כונה וכן הגי' ברא"ש שם והא דרבא ס"ל א"צ כונה נפקא להו ממ"ש בסוף הסוגיא רבא אמר לצאת לא בעי כונה לעבור בעי כונה יע"ש:

**ז**

**רב** אשי משמע דס"ל כרבא מדכ' הרא"ש שם ואע"ג דשנינהו רב אשי שינוייא דחוקא נינהו כו' יע"ש בפרק ראוהו ב"ד ברא"ש סימן י"א וברי"ף שם אך בגמ' דידן לא נמצא דשני רב אשי הך קושיא דנתכוין שומע ואפשר דסתמא גמ' שני כן ורב אשי סידר הש"ס אך י"ל דאליבא דרבא שני כן ואיהו באמת ס"ל צריכות כונה תדע דרי"ף ורא"ש פסקו צריכות כונה משום דר' זירא ור"י ס"ל כן ואם נאמר דרב אשי סובר אין צריך הוי פסקו כוותיה דבתראה הוא:

**ח**

**רב** דקאמר בחולין פרק ב' נדה שנאנסה וטבלה טהורה לביתה ס"ל מצות א"צ כונה כ"כ בהגהות אשר"י בר"ה שם ולענ"ד אין ענינו לכאן דהתם הטעם משום דלחולין לא בעי' כונה כמבואר שם בסוגיא דף ל"א ועוד נ"ל דל"ד מצות עשה לדבר שאינו רק הוצאה וסילוק מן האיסור או מן הטומאה כגון שחיטה (ע' לקמן אות ט"ז) שאינו רק הוצאה מידי איסור אמ"ה ואף דלא מכוין מ"מ האיסור אזדא ליה דהרי שור שחוט לפניך וכן טבילה דהיא הוצאה מן הטומאה משא"כ במצות עשה דצריך לצאת ידי חובתו י"ל דלא יצא עד שיכוין לזה ועוד תמיהא לי על הגהות אשרי הנ"ל דמייתי ראיה לפסוק דא"צ כונה מדרב סובר כן והא ר' יוחנן ס"ל שם דאף לביתה אינה טהורה וע"כ דלשיטתיה צ"ל דס"ל צריכות ורב ור"י הלכה כר"י ואפשר משום דמקשה שם דר"י אדר"י דאמר הלכה כסתם משנה יע"ש וגם בהך דנדה שנאנסה פסקינן כרב וא"ש ראייתו אך מ"ש דלא דמי למצות צריכות כונה הוא נכון לענ"ד ואין ראיה מזה שיסבור רב א"צ כונה ועוד נ"ל ראיה ברורה לסברתי שכתבתי דל"ד סילוק איסור למ"ע דהא קי"ל אף אי מצות א"צ כונה היכא דכיון בפירוש שלא לצאת לא יצא כמ"ש התוס' ברכות בספ"ק וכן הב"י הביא דעת הפוסקים כן בהלכות ר"ה סימן תקפ"ט ובשחיטה אף אם אנסו לאחד שישחוט פשיטא דשחיטה כשירה היא וכן בטבילה לא מצינו שיחלקו הפוסקים דאם אנסוה לטבול שלא תהא טהורה לביתה עיין ביו"ד סימן קצ"ח ובשחיטה יש ראיה דכשר אף במתכוין להדיא שלא לשם שחיטה דמכשרינן בכותי היכא דישראל יוצא ונכנס וראה שלא שהה ואכתי ניחוש שמא חשב בפי' שלא לשם שחיטה דהא חשוד להכשיל דלא חייש אלפני עור כמבואר בסוגיא שם. איברא דהך ראיה משחיטה יש לדחות דהתם אין המצוה על השוחט רק על מי שרוצה לאכול מ"ע שיאכל ע"י שחיטה כמבואר ברמב"ם ריש הלכות שחיטה נמצא אף דשוחט שחט באונס מ"מ הואיל והבעלים רוצים בשחיטתן ועשאוהו שליח ועיין בתבואת שור יו"ד סי' ב' שמביא דעת הישש"ש דאף דלא בעי' כונה לשחיטה אם

כיון להדיא שלא לשחוט אותה שחיטה המכשרת אלא לעשות בנחירה וחניקה ועלתה בידו שחיטה הגונה נראה בעיני שלא נקרא זה שחיטה וגריע יותר מנפלה על הקורה לענין זה שאינו בכלל וזבחת עכ"ל ולכאורה נראה מדבריו דמדמי ליה למצות צריכות כונה ולכך אם כיון להדיא שלא לשם שחיטה פסול כמו במצות אך לפ"ז יקשה עליו מה שהקשיתי מכותי דשרי ביוצא ונכנס ועוד יש להקשות מרפ"ב דחולין השוחט וא"צ אלא לדם חייב לכסות כיצד יעשה נוחרו או עוקרו ומדלא אשכח תקנתא למיפטר מכיסוי כ"א ע"י נחירה ש"מ דשחיטה כשירה אף דכיון להדיא שלא לשם שחיטה דהא התם ג"כ א"צ לשחיטה וכהאי דאמרינן בשבת לענין פסיק רישא בפוצע חלזון דכל כמה דאית ביה נשמה כו' ופרש"י שם דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה יע"ש ועוד למה הוצרך לנחור עדיפא הו"ל לאשכוחי תקנתא דיכוין בפירוש שלא לשם שחיטה וע"כ לומר דגם הרש"ל מודה דאף אם כיון להדיא שלא לשם שחיטה אם אותו דבר אינו דבר היפוך להשחיטה אינו מזיק תדע דהא תנא בברייתא זרק סכין לנועצו בכותל והרי כיון בהדיא לשם דבר אחר אך כיון דאותו דבר אינו הפכיות לשחיטה דיכול להיות שישחוט ג"כ בהליכתו ואחר כך ינעוץ בכותל לא איכפת לן אבל היכא דכיון לנחור או ליחנק הרי כיון על דבר הפכיות להשחיטה והדבר הלז מפסיד להשחיטה נמצא לא עשה שום מעשה להכשר השחיטה כי המעשה הלז היה לפסול שחיטה ולא להכשירה ובזה יתישב מ"ש כיצד יעשה נוחרו כו' דאין לו תקנה אחרת רק שיכוין לנחור בפועל ובזה ל"ק מכותי דניחוש שמא יכוין לנחור דז"א דהא ביוצא ונכנס מסתפי לנחור שמא יראנו ישראל ונהי דיכול לכוין שלא לשם מצות שחיטה רק לנחירה בעלמא מ"מ המחשבה לא איכפת לן כלל רק כיון שבפועל צריך לעשות שחיטה כשירה מחמת יראה אזי כשר נשמע מזה דאף באנסוהו לשחוט נהי שהוא אנוס על סיבת המעשה הלז מ"מ גוף המעשה צריך לעשות בדעת ובהכשר ולית לן בה דאין לנו כ"א שיעשה השחיטה בכשרות וממילא נפיק מידי אמ"ה כיון שהאיסור על הבהמה מונח ולא אקרקפא דגברא מה לנו אם יעשה באונס או ברצון אבל במצוה שהחיוב מונח אקרקפא דגברא י"ל דבעי כונה לצאת ידי חובתו ודוק.
לפ"ז אפשר לומר למאן דס"ל טבילה בזמנה מצוה היכא דנאנסה וטבלה נהי דטהורה לביתה מ"מ ידי מצוה לא יצאת למאן דס"ל מצות צריכות כונה ומיהו נ"ל דאין לה תקנה לחזור ולטבול לשם מצוה כמו בשאר מצות דאם עשאן בלא כונה יכול לחזור ולעשותן בכונה ויוצא בהם דהכא כיון שכבר טהורה לביתה אם תטבול אח"כ לא תקרי טבילה כלל רק רחיצה בעלמא כיון שכבר טהורה לבעלה:

**ט**

**רבי** יהודה לכאורה דס"ל מצות צריכות כונה דאמר בע"ז דכ"ז דאין לנכרי למול שמא להר גריזים מל וס"ל דצריך לכוין לשם מילה דוקא עיין בסוגיא שם אך אין ראיה מזה די"ל דשאני התם דנפקא ליה מקרא לד' המול כמבואר שם בסוגיא אך קשה לי בהיפוך דר' יוסי ס"ל שם דלא בעי מילה לשמה ומכשיר בנכרי והרי ר' יוסי ס"ל מצות צריכות כונה כמבואר לעיל אות א' וג"ז יש לתרץ דהתם שאני דכתיב המול ימול מ"מ כמבואר שם ואפשר דמהכא נפקא ליה דמצות צריכות כונה מדאיצטריך למכתב במילה דכשר ש"מ דבכ"מ צריך כונה אך קשה לי דהרי הרמב"ם ושאר גדולי הפוסקים הראשונים שפסקו מצות צריכות כונה ואעפ"כ נראה דמכשירין מילה שלא לשמה דלא פסלי אלא נכרי משמע דישראל שלא בכונה כשר וא"צ להטיף דם ברית כמו בנכרי שמל דצריך להטיף דם ברית כמבואר בש"ע וא"ל דנפקא להו מדרשא דר' יוסי המול ימול מ"מ דהא איצטריך להו הך דרשא למיסר נכרי דכתיב המול ימול המל ימול לאפוקי נכרי דהוא ערל ואף שהוא נמול מיחשב ערל כמ"ש שם בסוגיא וא"ל דהך דנכרי אסור למול נפקא להו מואתה את בריתי תשמור כדנפקא ליה לר"י הנשיא ואייתר המול ימול לרבות מילה שלא לשמה ז"א דהרי הר"מ בפ"ב מה' מילה וטוש"ע יו"ד סי' רס"ד מכשרי אשה למול וע"כ דנפקא ליה איסור נכרי מהמול ימול ולכך מכשרי באשה דכמאן דמהילא דמיא דאי מאת בריתי תשמור אף אשה פסולה ע"ש בסוגיא וא"כ הדרא קושיא לדוכתא למה יכשר מילה שלא בכונה כיון דס"ל מצות צריכות כונה ואיכא למימר דס"ל דלא בעי כונה מהמל כ"א כונת הנמול דעליו קא רמיא מצות מילה אך קשה באבי הבן מאי איכא למימר והו"ל לפלוגי דאבי הבן צריך כונה ואי לאו צריך להטיף דם ברית כמו בנכרי שמל ואף לדעת הסוברים בנכרי שמל דא"צ להטיף ממנו מ"מ היכא דנימול בשבת שלא בכונה נמצא שחלל שבת בלא קיום המצוה כיון דמצות צריכות כונה אי עביד בלא כונה לא יצא כלל והו"ל למכתב דצריכין להזהיר המוהלים שיכוונו למצותו דלא יחללו שבת בחנם ואיכא למימר דס"ל דמילה מסתמא לשמה קאי כמ"ש התוס' שם בע"ז ד"ה וכי היכן יע"ש וכן בתוס' ריש זבחים ע"ש. ועוד אפשר לומר דבמילה כיון דנעשה הפעולה אשר עליה הסובב של המצוה והוא הסרת ערלה בכה"ג מכשירין אף שלא בכונה וראיה לזה ממ"ש הר"מ אנסוהו לאכול מצה יצא ותמהו עליו דהרי פסק דמצות צריכות כונה ותי' הר"ן דבמילי דאכילה ס"ל דיצא אף שלא בכונה שהרי נהנה עכ"ד וא"כ ק"ו בכה"ג שנעשה הפעולה והרי הוא נמול ואמינ' מילתא דלא ליתי דרא בתראי ולחכו עלי דלכאו' ל"ד להדדי דהתם הטעם שנהנה והוא ברצון והוי כמתכוין

אך באמת היורד לעומק דבריהם יבין שכנים דברי דלכאורה אין מובנים דבריהם מ"ש המתעסק בחלבים ובעריות חייב שכן נהנה והא הנאה הבא' לו לאדם בע"כ אין חייב עליה ואיך נדע שהוא נהנה מזה אדרבא צער הוא לו שנהנה מדבר אסור ולא מחשיב כשוגג הואיל והיה מתעסק והתורה בכ"מ פטרה המתעסק דלא מחשיב לעושה כלל ושגגה עשי' היא דכתב ביה לעושה בשגגה אך רז"ל העמיקו בכונת התורה בכל האיסורין היינו במה שאסרה תורה מלאכת שבת תכלית האיסור היא ק הפעולה שעושה מלאכה בשבת ולא תכלית הנמשך מן המלאכה ולכך מתעסק פטור בשבת שלא עשה כלום רק מתעסק בעלמא אבל במאכלות אסורות אין תכלית האסור גוף פעולת האכילה שהרי טועם ופולט אין אסור מדאורייתא רק האסור הוא הנאת מעיו וכן בעריות אף שהיה מתעסק מ"מ נעשין תכלית האסור והוא עירוב זרע בנשים אסורות לו לכך אף שהוא מתעסק ולא הי' כאן גוף הפעולה בשלימות מ"מ תכלית הנמשך ממנה היה והוא הנאת מעיו וז"ש שכן נהנה ונעשה התכלית וכן באכילת מצה באונס נעשה התכלית של כונת המצוה (ובזה יתיישב קושי' המג"א בסימן ר"ד ס"ק כ' דקאמר באנסוהו לאכול דא"צ לברך והקשה מ"ש מאנסוהו לאכול מצה דיצא משום שנהנה וה"ה הכא נהנה ולפעמ"ש לק"מ דבברכה חיוב הברכה על הפעולה שאוכל ואסור לאכול בלא ברכה והיכא דאנוס על האכילה אף שתכליתה נעשה דהיינו הנאה מ"מ הפעולה לא עשה הוא ואף דגם באכילה חיוב הברכה לא בא כ"א אם נהנה מעיו כמ"ש מטעמת אין טעונה ברכה מ"מ חיוב הברכה הוא על פעולת אכילה והיכי דנאנס על עיקר האכילה ולא חל עליו האסור שאוכל בלא ברכה א"צ לברך על מה שנהנה כיון שהנאה בא לו בע"כ) והיכא דתכלית נעשה אף בלא הכונה אזי לא בעי' כונה שאין הכונה ענין בפ"ע רק הכשר המצוה לכן בשמיעת שופר וכיוצא בהן שלא נשאר רושם מן המצוה קבוע בו רק המצוה מתקיימת בעת שומעו אם לא כיון אז הרי זה כשומע קול שירים ואימת נתקיים המצוה (כי אין זה תכלית המצוה לשמוע קול שיר בעלמא כ"א לחייב על נפשו לשמוע קול שופר ולשים על לבו כי שמיעה הוא לשון האזנה שצריך להאזין ונמצא שאין תכלית מתקיים כ"א בכונה) (ואין כאן רושם מצוה אף בשעת שמיעה) ואמנם במצוה מעשיית שהמעשה נשאר קיים אצלו בלא הכונה אין הכונה מעכבת כיון שאין הכונה הכשר מצוה ובזה סתרתי דברי הגאון פ"י במס' ר"ה כ"ת שכ' דבמרור בעי כונה דלא שייך הטעם שכן נהנה דבמרור אין בו הנאה וכן ראיתי בפרי מגדים שכתוב סברא זו ולענ"ד לא נחתו לעומק דבריהם דבאמת דא ודא אחת כמו במצה ושאר אכילות דכונת המצוה היא הנאת מעיו ולכך כשנהנה במעיו נתקיים המצוה אף בלא כונה כן במרור שתכלית המצוה

הוא העדר הנאה והרגשת טעם מרירות כמ"ש בלע מרור לא יצא בעי' טעם מרור וליכא ולכך כיון שהרגיש המרירות יצא מה לנו אם נהנה כיון שאין זה תכלית המצוה וזה ברור. ובאמת שגו הגדולים האלו במה שלא נחתו לעומק דברי חז"ל מ"ש שכן נהנה ולפ"ז יצא לנו הדין במילה שלא בכונה כיון שנעשה תכלית המצוה ועיקר פעולתה והוא הסרת הערלה המאוסה ורושם אות ברית בבשרו נתקיים המצוה ואל תשיבני ממילה קודם זמנה והיכא דנכרי מל שאף שנעשה המעשה מ"מ צריך להטיף דם ברית דהתם נחסר מגוף המצוה והוא הזמן או הפועל דכולהו מכלל גוף המצוה כמ"ש ביום השמיני ימול ואמר המול ימול לאפוקי נכרי משא"כ בכה"ג שלא נחסר ממעשה המצוה כלום רק הכונה והיכא דנעשית המצוה בשלימות עם התכלית בלי הכונה אין הכונה מעכבת ודוק ועיין בפרי חדש אורח חיים סימן תס"ה תמצא שמחלק בין דבר שיש בו מעשה קרובים דבריו לדברי וע' בסמוך אות י"ב:

ו

**רב** חסדא ס"ל מצות צריכות כונה כ"כ התוספות בתוס' פסחים קט"ז א' ד"ה מתקיף דכן הוא מבואר בסוגיא שם מדלא אתקיף ר"ח דהוי ברכה לבטלה כיון שיצא י"ח מרור באכילה ראשונה וי"ל דר"ח לא מצי לאקשויי דהוי ברכה לבטלה משום דכבר יצא די"ל דס"ל לר"ה שצריך לחשוב בפירוש שלא לצאת במרור הלזה י"ח מרור ובכה"ג אף למאן דס"ל א"צ כונה לא יצא כמ"ש רבינו שמואל ונבאר בסמוך לכך לא מצי לאקשויי ומסתמא גם לא מכוין לצאת כיון שאינו מברך עכשיו על אכילת מרור ומניח מרור על אחר אכילת מצה לאכול אז מרור ולברך פשיטא שאין דעתו לצאת עכשיו ידי חובת מרור. איברא דקשיא לי לפ"ז מאי מוכיח ר"ל דמצות צריכות כונה דאי אין צריכות כונה למה ליה לאטבולי ב' זימני והא טבל ליה חדא זימנא ויצא ידי חובת מרור בטבול הראשון ולפמ"ש אין ראיה דהתם ודאי לא כיון לצאת דהא לא בירך עליו על אכילת מרור וגם אין עדיין חובת מרור עליו ועיין שם בסוגיא דף קמ"ד ע"ב בתוס' ד"ה זאת אומרת שכ' דודאי לא כיון לצאת מצוה דאין מצוה אלא עד טבול שני אחר מצה ייע"ש עכ"ל וא"כ מאי ראיה דלמא אין צריך כונה ושאני התם דכיון שלא לצאת אלא עד אחר אכילת מצה ומעשיו מוכיחין ע"ז שלא בירך על אכילת מרור וגם הניח מרור עד לאחר אכילת מצה לאכול ולברך והיה נ"ל לומר דבאמת ר"ל ס"ל הך סברא לחלק בין מידי דמיכל דבכה"ג הסברא דא"צ כונה שכן נהנה כדעת הרמב"ם שמחלק בזה לכך ס"ל דאי מצות צריכות כונה נהי דבמידי דמיכל א"צ כונה עכ"פ היכא דכיון בהדיא שלא לצאת לא יצא אבל אי מצות אין צריכין כונה במידי דמיכל עוד יש מעליותא דאף דכיון בהדיא

שלא לצאת יצא (וכן נראה דעת הר"מ באמת דאף בכיון להדיא שלא לצאת יצא במצה כמ"ש אנסוהו לאכול מצה וכ"כ בפרי מגדים סי' תע"ה ומכ"ש למאן דס"ל מצות א"צ נה דבמידי דמיכל אף דכיון בהדיא שלא לצאת יצא אך עדיין קשה דל"ד להך דאנסוהו לאכול מצה דגם התם בעי' שידע שהיום פסח והכא כיון שיודע שעיקר חיוב מרור הוא אחר מצה מחשיב כלא ידע שהיום פסח כיון שיודע שעכשיו אין זמן אכילת מרור ויש לחלק כיון דעכ"פ יוצא אז באכילת מרור בדיעבד אם כיון לצאת) ובזה דייק שפיר ר"ל ולפ"ז הוכחת התוס' דר"ח ס"ל מצות צריכות כונה שרירא וקיימא ודוק כי קצרתי:

## יא

**רב** הונא ס"ל מצות צריכות כונה פסחים קי"ד ב' וע"ש בתו' ד"ה אמר ר"ה ועיין באות הקדום:

## יב

**נראה** לי במל תינוק שלא בכונה לצאת י"ח וגם לא ידע שהיום יום שמיני שחייב למול וסבור שעדיין לא הגיע זמן ומל אותו בסתם שלא לשם מצוה בודאי לא יצא דניהו דדמי לאנסוהו לאכול מצה כמש"ל אות ט' הלא גם התם בעי' שידע שהיום פסח ומזה. תקיש לשאר מצות אשר התכלית נשלם בהם בלי הכונה. כאשר בארנו לעיל אות ט' היכא דלא ידע שהוא זמן חיובם לא יצא ועוד נדבר מזה בס"ד:

## יג

**התוס'** כ' בפסחים קט"ו א' ד"ה מתקיף דמסדר הש"ס דקאמר התם והלכתא כוותיה דרב חסדא ס"ל מצות צריכות כונה דאי אין צריכות כונה פשיטא דלא יברך בטבול שני דכבר נפיק בטבול ראשון והו"ל ברכה לבטלה עכ"ד ולכאורה יש להבין דלמא מש"ה קאמר הלכתא כוותיה דרב חסדא לאשמעינן דמצות אין צריכות כונה והלכתא כוותיה דר"ח ולא מטעמיה אך י"ל דזהו דוחק דא"כ הו"ל לאפרושי אך קשה דלמא ר"ח דקאמר שם הטעם דאין מברך אטבול שני משום דלאחר שמילא כריסו הימנו חוזר ומברך דלמא פירוש דבריו הוא מטעם דס"ל א"צ כונה וניהו דלא כיון בטבול ראשון לצאת ידי מרור מ"מ כיון שמילא כריסו מהן ואכלו אף בלא כונה יצא ואיך יחזור ויברך עליו ועוד יש לפרש כונת ר"ח דס"ל מצות צריכות כונה אך במידי דאכילה כיון שנהנה א"צ כונה וז"ש לאחר שמילא כריסו ונהנה מהן איך יחזור ויברך עליהן וצ"ל דהוא דוחק לפרש כן דא"כ הול"ל כיון דנפיק ליה י"ח מרור הוי ברכה לבטלה ולא הו"ל למסתם דבריו:

**יד**

**רב** אחא בריה דרבא ס"ל מצות צריכות כונה כנלע"ד להוכיח מדאמר שם בגמרא רב אחא בריה דרבא מהדר אשאר ירקות לאפוקי נפשיה מפלוגתא ע"כ ואי ס"ל מצות אין צריכות כונה אין כאן פלוגתא דאף ר"ה מודה דאי א"צ כונה אינו מברך אטבול שני דהא כבר נפיק בראשון והוי ברכה לבטלה ועיין באות י' י"א ודוחק לומר מ"ש לאפוקי נפשיה מפלוגתא קאי אפלוגתא דמצות צריכות כונה או לא דהא לא איירי בגמ' שם עכשיו מפלוגתא דמצות צריכות כונה כ"א מפלוגתא דר"ה ור"ח וע"כ לומר דס"ל מצות צריכות כונה ודוק:

**טו**

**הגאון** בעל ח"צ בתשובתו סי' א' מסתפק בחליצה דבעי כונה אי בעי כונה לצאת י"ח מצוה כמו במצות שצ"כ או כונת הקנאה דבעינן דעת קונה ומקנה יע"ש ולפמש"ל אות ט' דבמצוה שהתכלית מתקיים לא מעכב הכונה יופשט לן דהיכא דכיון אותה להקנות אותה לעצמה שתהיה מותרת לשוק ניתרת בזה כיון שתכלית המצוה היא זו ובלא"ה תמוה לי נהי דנימא דאם עשה בלא כונה לצאת י"ח מצוה לא קיים המצוה אף שנעשה התכלית מ"מ ניתרת לשוק ומה לנו אם הוא קיים המצוה או לא וא"ל דהיכא דצ"כ לצאת י"ח מצוה אם עשה שלא בכונה אין הפעולה כלום ואף לשוק אינה ניתרת דזהו דבר שאין הדעת סובלתו דהא עיקר חיוב צריכות כונה משופר ילפינן מההוא דר"ז דאמר איכוין ותקע לי ולא מצינו למילף מהתם רק דהיכא דלא כיון הוא לא יצא י"ח אבל היכא שהפועל יוצא לאחר דהיינו בנ"ד שהפעולה הלזו מתירה לשוק מנ"ל למילף היכא דלא כיון לצאת י"ח מצוה כיון שכיון לפטור זיקתה ולהקנותה לעצמה להתירה לשוק ומנ"ל דבכה"ג לא ניתרת ובאמת גם הרב שם מסיק דלא בעי' כונה לצאת י"ח רק כונת הקנאה וכן בגט נלע"ד פשוט דלא בעי' כונה לקיים מצות גירושין רק ג"כ כונת הקנאה להתירה לשוק ולפמש"ל אות ט' אף י"ח מצוה יצא בזה כיון שהתכלית נתקיים ואף אם נאמר דלא יצא י"ח מצוה מ"מ הפעולה כשירה וניתרת האשה לשוק:

**טז**

**בחדושי** במס' ברכות פ"ק אות מ"ז צדדתי לומר דהא דנחלקו ר"ג וחכמים ריש ברכות דחכמים עשו סייג שלא יאמר אדם אוכל קימעא וישכח לקרוא ק"ש ור"ג לית ליה ההוא סייג ואמרתי דטעמא דר"ג כיון שרגיל לקרוא ק"ש על המטה דבזה ל"ח שישכח שרגיל בו תמיד אזי ל"ח שישכח דעכ"פ יקרא ק"ש על המטה ויוצא בה אף שאינו מתכוין אז כ"א להבריח המזיקין ולא לצאת ידי חובת ק"ש ס"ל דמצות א"צ כונה ורבנן ס"ל

דמצ"כ לכך אין לסמוך על ק"ש שעל המטה ועיין שם שהארכתי בזה וישבתי בזה דברי הרמב"ם יע"ש באורך אך עוד צדדתי שם דיש לומר דר"ג ג"כ ס"ל צ"כ רק דס"ל ק"ש דרבנן ובדרבנן לכ"ע אצ"כ כמו שכתב הרדב"ז בתשובה הביאו המג"א בסימן ס' ס"ק ג' ועיין שם שהארכתי:

**יז**

**הרב** בפרי מגדים באו"ח במשבצות זהב סימן ג' חילק דאף אי נימא מצ"כ דוקא במצוה שא"א ליפטר ממנה כגון תפילין ושאר מצות וכדומה אבל שחיטה וטבילה דאפשר שלא לשחוט ולא ליכול ולא לטבול ולא לשמש א"צ כונה לכ"ע עכ"ד ועיין מש"ל אות ח' חילוק אחר בזה יע"ש אך לפי סברתו נ"ל דהיינו דוקא שלא כיון להדיא לשם דבר אחר אבל כשכיון לשם דבר אחר ועקר הכונה אף בכה"ג לא יצא וראיה מברכות דף י"ב פתח אדעתא דחמרא והקמו דמצות א"צ כונה ותי' דעקר הכונה לשם דבר אחר והרי ברכת הנהנין הוא ג"כ מצוה שאפשר להפטר הימנה דלא לתהנו ולא לבריך ואעפ"כ היכא דעקר הכונה לא יצא אך קשה דבשחיטה אף זרק סכין לנועצה דעיקר הכונה לשם נעיצה ואף על פי כן יצא ונ"ל דזה ל"ח עקר רק באם לא ניחא ליה לגמרי במצוה זו כגון בפתח אדעתא דחמרא דאז לא הוי ניחא ליה כלל לומר רק בפה"ג ולא שהכל שאין זה עיקר ברכת יין נמצא עקר דעתו לגמרי אבל היכא דעכ"פ ניחא ליה ולא איכפת ליה בהמצוה כגון בזורק סכין לנועצה דלא איכפת ליה אם ישחוט דרך הליכתו לא חשיב עקירה כנ"ל ובזה יתיישבו כמה מקומות בש"ס וע' באות שאח"ז שכתבתי בשם הר"ן דשחיטה ל"ד כלל למצ"כ דמכשירין נינהו וכן טבילה ונעלם מהפ"מ דברי הר"ן אלו:

**יח**

**הרב** פ"מ באשל אברהם סימן ס' נסתפק שם בס"ק ג' אהך דמצ"כ אי מה"ת צריכה המצוה כונה או לא ועיין בחידושי על ברכות פ"ב אות ב' שהארכתי בזה ומהך דר' יונתן בר יוסף מוכבס שנית מה ת"ל שנית מה תכבוסת ראשון לדעת אף תכבוסת שנית לדעת משמע דמצות צריכות כונה מדאורייתא והרי התם א שאינה מצוה רק טהרה וכבוס מן הטומאה מכ"ש במצוה ואף די"ל בהיפוך דדוקא התם דאתחזק טומאה ואנו צריכין להסירו ע"י מעשה צריך כינה משא"כ במצוה דעלמא אך עדיין יש ראיה מהא דקאמר התם דטעמא דשחיטת חולין א"צ כונה מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים פסול ואם נאמר דמצות צריכות כונה מדרבנן מאי ראיה דלמא בקדשים גלי רחמנא דאף דשאר מצות א"צ כונה מדאורייתא זו צריכה אבל חולין שוה לשאר מצות דא"צ כונה מדאורייתא אבל מדרבנן צריך כונה כמו שאר מצות אלא ע"כ דמה שצריך כונה למצוה אינו מדרבנן

כלל רק מדאורייתא שוב מצאתי בחדושי הר"ן חולין שם דהך דטבילה ושחיטה דהתם אין ענין למצ"כ דהתם מכשירין נינהו ופליגי רב ור"י בהא שלמר קולי מכשירין ממצות ולמר חומרי יע"ש וא"כ אין ראיה מכאן למצות צריכות כונה ודוק:

### יט

**היכא** דעושה הדבר מספק ומתני אם זהו כך תעלה לשם כך ואם היא כך תעלה, לכך כגון בתקיעות יתנה אי תרועה גנוחי תעלה התקיעה שאח"כ לתקיעה אחרונה דתש"ת ואם הוא ילולי תעלה לתקיעה ראשונה דתר"ת שהוא עיקר דבכה"ג ליכא כונה לא לתקיעה אחרונה ולא לראשונה ואינו יוצא בה לא לזה ולא זה עכ"ד הרא"מ והביאו הב"י בסי' תק"ץ והרב הב"י שם נחלק עליו וס"ל דבתנאי שפיר מקרי מכוין דאף על גב דמשום ספיקא מתנה מכוין הוא לצאת ידי חובת תקיעה ולכאורה קשה להרא"מ מהך דר"ה ה' ומנחות פרק תודה שנתערבה בתמורתה ומתה דאי לא מתה יכול לאתויי לחם על תנאי ואומר הרי לחם זה לשם מי שהיא תודה ואם זה תודה יהא לחם בשבילה ואם זה תודה יהא בשבילה והרי התם חייבה התורה על זבח התודה חלות ומצ"כ והאיך יוצא בתנאי דדמי לגמרי להך דהכא אם גנוחי היא תרועה תהיה לחובתה ואם ילולי היא תרועה תהיה לחובתה ומכוין לצאת י"ח לשם מי שהיא תרועה ודמי להתם שמביא הלחם לשם מי שהוא תודה וי"ל דל"ד להתם דהתם אינו נשתנה איכות לחם בין אם זה תודה או זה אבל כאן נשתנה איכות התקיעה דאם התרועה היא גנוחי הרי היא תקיעה שלאחריה ואם היא ילולי היא תקיעה שלפניה:

## ממזר מחייבי לאוין

### א

**ר"ע** ס"ל יש ממזר מחייבי לאוין יבמות מ"ט א' ומבואר שם דוקא מחייבי לאוין בשאר בשר:

### ב

**ר'** סימאי ס"ל לר"ע ממזר אף מחייבי לאוין דלאו דשאר בשר חוץ מאלמנה לכה"ג שם ביבמות מ"ט ובכתובו' כ"ט וקדושין ס"ט:

### ג

**לר'** ישבב ס"ל לר"ע אף מחייבי עשה כגון מצרי ואדומי הולד ממזר יבמות וכתובות וקדושין שם ועיין בכתובות שם דף למ"ד ע"א דלחד מ"ד ר' ישבב לאפוקי מר' סימאי קאתי וס"ל דמרבה חייבי לאוין אף אלמנה לכה"ג ולא חייבי עשה ולמ"ד דר' ישבב

טעמיה דנפשיה קאמר אזי לדידיה ס"ל לר"ע אף חייבי עשה ממזר לבד מבעולה לכה"ג דהוי עשה שאינו שוה בכל דמודה ר"ע יע"ש וה"ה שאר עשה שאינה שוה בכל לא הוי ממזר לר"ע יע"ש ומיהו משמע דר' ישבב לא סבירא ליה כר"ע מדקאמר בואו ונצוח על עקיב' וכו':

**ד**

**ר'** יהודה ס"ל כר"ע דיש ממזר מחייבי לאוין סנהדרין דף י"ג וע' בתוס' יבמות דף מ"ז ד"ה נאמן וביבמות מ"ט א' ד"ה ר' יהושע וע"ש דלדעת יש מגיהין ס"ל לר' יהודה דאין ממזר רק מחייבי מיתות והתוס' דחו שם דבריהם ועיין קדושין דף ע"ד ב' מבואר שם דלר"נ אמר רבה בר אבוה אין ממזר לר' יהודה רק ממיתות ב"ד ולרבא דמוקי התם באקומתא אחרינא י"ל דס"ל כר"ע וע' בתוס' שם ודוק ותבין:

**ה**

**שמעון** התימני ס"ל אין ממזר אלא מחייבי כריתות יבמות מ"ט:

**ו**

**ר'** יהושע סבירא ליה אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד ועיין שם בתוספת דיש גורסין ר' יהודה ועיין באות ד' מש"ס:

**ז**

**ר'** ישמעאל ור' אליעזר לדעת רב דימי סבירא ליה כר"ע דיש ממזר מחייבי לאוין אך דבש"ס דחו דבריו והוכיחו דר"י ור"א לא ס"ל כר"ע ומבואר שם דר' אליעזר ס"ל כשמעון התימני דמחייבי כריתות יש ממזר ור' ישמעאל אפשר דס"ל כר' יהושע דאין ממזר אלא ממב"ד יע"ש בקדושין ע"ה א' ב':

**ח**

**ר'** יוחנן כ' בתוס' יבמות ט"ז ב' ד"ה קסבר אמוראי נינהו אליבא דר"י ומאן דס"ל דר"י סבירא ליה הלכה כסתם משנה אזי ס"ל דאין ממזר מחייבי לאוין ועמ"ש בע' נכרי ועבד הבעב"י אות ט"ז דלפמ"ש שם א"צ לומר דאמוראי נינהו ואליבא דכ"ע ס"ל לר' יוחנן דאין ממזר מחייבי לאוין והא דקאמר נכרי הבעב"י ממזר אף לרבנן דר"ע הלכתא הכי יע"ש ודוק:

**ט**

**רב** פפא כתב התוס' ביבמות מ"ט א' דלא סבירא ליה כר"ע מדאמר בפ"ב דיבמות חייבי לאוין תפסי בהו קדושין יע"ש:

**י**
**ר'** נחמן אמר רבה בר אבוה ס"ל ממזר מחייבי כריתות קדושין ע"ז א':

## מצוה לקיים דברי המת

**א**
**ר"מ** ס"ל מצוה לקיים דברי המת כתובות דף ס"ט ע"ב ע' ע"א:

**ב**
**ר'** יוסי ס"ל דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת שם:

**ג**
**רבא** אמר ר"נ שם סבירא ליה כר"מ דמצוה לקיים דברי המת שם:

**ד**
**רב** לא ס"ל כר"מ דמצוה לקיים דברי המת כ"כ התוס' גיטין דף י"ג ד"ה והא לא משיך:

**ה**
**רב** יהודה אמר שמואל נמי ס"ל דאין הלכה כר"מ רק כר' יוסי דל"א מצוה לקיים דברי המת כתובות שם ס"ט ב':

**ו**
**תוס'** בגיטין י"ג א' ד"ה והא לא משיך ובכתובות דף ע' ד"ה ה"א כ' דל"א מצוה לקיים דברי המת אלא כשהושלש ביד שליש מתחלה לכך ומדברי התוספת מבואר דוקא כשהשלישו לכך אבל אם הוא ביד אחר מכבר ועכשיו הוא מצוה ליתנו לפלוני ל"א מלד"ה אבל הרשב"א כ' בחדושיו שם בשם ר"ת דכשהוא ביד אחר אף שלא השלישו מתחלה לכך אמרינן מלד"ה וכך הקשה הרשב"א מאיסור גיורא דהו"ל לרבא לקיים דבריו משום מצוה לד"ה והתוס' מישבים הך דאיסור דהתם לא הושלש מתחלה לכך:
עוד כתב התוספת בגיטין שם דל"א מלד"ה בגר כיון דליתא בירושה וכבר פסק כוחו מאותו הממון וכל הקודם זכה:

**ח**
**עוד** כ' התוס' בגיטין שם דהיכא דהשליש אינו רוצה ל"א מלד"ה אך נראה שם מדברי התוס' דספוקי מספקא להו הך מילתא:

**ט**
**ר'** נתן ור' יעקב ס"ל מלד"ה בגיטין י"ד ב':

**י**

**רב** יוסף משמע דס"ל מלד"ה ספ"ק דגיטין ט"ו א' דמקשה והא קי"ל מלד"ה ע"ש:

**יא**

**ר'** אלעזר דס"ל בב"ב דף קנ"ו דל"א דברי ש"מ ככתובין וכמסורין י"ל דס"ל מלד"ה וכ"ת מחי נ"מ בהא דלאו ככתובין וכמסורין דהא אי לא מת אינו קונה, אפי' לרבנן דס"ל דש"מ כו' ואי מת אפי' לר"א קונה מטעם מלד"ה אך שי"ל דל"מ בלא הושלם מתחלה לכך דל"ש מלד"ה כמ"ש באות ז' עוד נ"מ לענין אי מת מקבל בחיי נותן ואח"כ מת נותן דאי אמרינן דש"מ כ"ו קני מקבל ואי משום מלד"ה לא קני כמבואר בסוף פ"ק דגיטין ט"ו א' ובתוס' כתובות ד"ט ע"א ד"ה הא ולפ"ז י"ל דר"א ס"ל מלד"ה אך מהך דקדושין דכ"ו ב' אמרי לה ש"מ היה כר' אלעזר ואם דר' אלעזר מודה דמלד"ה א"כ גם לר"א היה לו תקנה בדבור פיו ולא הוצרך לקנות קרקע וא"ל כנ"ל דמלד"ה צריך שישליש מתחלה דהו"ל באמת להשלישם מתחלה לכך וא"ל דחש שמא לא ימות דא"כ גם בצוואת ש"מ לא יועיל אם יחזיר וא"ל דחש שימות מקבל בחיי נותן זה דוחק דליחוש להכא ונ"ל דבאמת ס"ל מלד"ה והא דלא מועיל דבורו משום דצריך שישליש מתחלה לכך והא דלא השלישו משום דמסיק שם דף כ"ו ב' לא סמכה דעתה ופרש"י שלא היה מאמין באנשי המקום לאסור להם המטלטלין ע"ש ובזה י"ל דלא היה רוצה להשלישם בידם לפי שלא היה מאמין להם אבל לעולם ר"א ס"ל מלד"ה ודוק:

**יב**

**הרמב"ן** ס"ל דל"א מצוה לקד"ה אלא ביורשים ומקבלי מתנות שלא זכו בממון הלז אלא מכוחו וכעין משליש מעות לבתו שלא זכתה הבת בממון רק ממנו מחוייבת לקיים דבריו מה שצוה לה אבל באחר לא ולכך רבא שזכה בנכסי דאיסור מן ההפקר לא היה מחייב לקיים דבריו כ"כ הרמב"ן הביאו הרשב"א בפ"ק דגיטין בסוגיא דאומר תנו גט זה לעבדי:

**יג**

**עוד** כ' הרמב"ן דל"א מלד"ה רק במצוה לא' או לבניו ואמר תנו שקל לבני וכמו משליש מעות לבתו אבל באומר סתם מנה לפלוני מנכסי ולא אמר לאיש פרטי תן מנה לפלוני רק סתם הריני נותן מתנה לפלוני מנה אין אומרים מלד"ה שהרי לא ציוה ליתן רק הוא נתן מתנה אם קנה מן הדין קנה ואם לא קנה אין מצוה לקיים ולכך במתנת ש"מ במקצת בלא קנין לא קנה ול"א מצוה לקיים דברי המת לפי שלא ציוה לאיש פרטי ליתן עכ"ד ובזה יתיישב קושי' התוס' כתובות דף ע' ע"א דלמה לי דש"מ ככתובין וכמסורין בל"ז הא

מלד"ה ולפמ"ש לק"מ דלד"ה דוקא במצוה חבל בחומר הריני נותן מנה לפלוני מנכסי ל"ש מלד"ה אבל מטעם דברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמי קנה:

### יד

**היכא** דאמרינן מלד"ה כופין את היורשין לקיים דבריו מיהו דוקא ביורשים גדולים אבל ביורשים קטנים דלאו בני מיעבד מצוה נינהו לא כ"כ הר"ן בפ"ק דגיטין ובזה יתיישב קושי' התוס' דכתובות שהבאתי באות הקדום:

### טו

**רב** פפא משמע דס"ל מלד"ה דאוקי בגיטין י"ד ב' אידי ואידי בבריא הא דמית נותן בחיי מקבל משמע דס"ל מלד"ה דאל"כ למה אוקי תרתי ברייתא דלא כהלכתא ועוד לימא תרווייהו במית נותן בחיי מקבל ופליגי בפלוגתא דר"מ ור' יוסי אי מלד"ה אלא ע"כ דס"ל דהלכה דמלד"ה ולא בעי לאוקמא חד ברייתא דלא כהלכת':

### טז

**רב** זביד משמע קצת דלא ס"ל מלד"ה מדדחיק לאוקמא תרוייהו בש"מ ולא אוקמא בבריא דהא סתמא תני וסתמא מיירי בבריא אלא ע"כ דלא ס"ל מצוה לקיים ד"ה אך י"ל דדחיק ליה לאוקמא דמית נותן בחיי מקבל דסתמא תני ולא הוזכר ממיתת נותן כלום:

### יז

**ר'** אבא בר ממל דמוקי הא בבריא משמע דבבריא בכל ענין יחזרו למשלח אף שמת בחיי מקבל ולא ס"ל מלד"ה אך י"ל דר' אבא ב"מ דחיק ליה לאוקמא הברייתא במית נותן ומיירי שחי הנותן ולכך בבריא בכל ענין יחזרו למשלח:

## מוספין ביחיד

### א

**ראב"ע** אומר אין תפלת מוספין אלא בחבר עיר ברכות דף ל' וטעם הדבר הואיל והוא משום קרבן מוסף אינו ביחיד רק בצבור ע' תר"י ועפ"י שם:

### ב

**ר"י** אומר משמו כ"מ שיש חבר עיר היחיד פטור מתפלת המוספין ופרש"י לפי שש"ץ פוטרו ונפלאתי ע"ז דהא בסוף ר"ה אמרינן דאף לר"ג דס"ל דש"צ פוטר הבקי היינו עם שבשדות אבל דעיר לא ולדעת התוס' והרשב"א אפילו שמעו מש"צ אין יוצאין בשמיעתן ע' תוס' ר"ה שם וע' רשב"א פ"ג דברכות ואף לדעת הרי"ף והרא"ש בעיר לא יצא כשלא שמעו אבל בשמעו יצא עכ"פ בלא שמעו מש"צ לכ"ע לא יצא אפי' לר"ג וא"כ היכא פוטר

כאן אפי' לא בא לבה"כ ולא שמע דסתמא קאמר כ"מ שיש חבר עיר היחיד פטור משמע אפי' לא בא לבה"כ כלל וכן משמע ממ"ש התוס' שם דף ל' ע"ב ד"ה אין הלכה כר"י דלהכי מייתי דר"א ור"א שהיו מתפללין ביחיד כו' משמע דלר"י בכה"ג פטור אף שלא בא לבה"כ כלל וזהו דלא כמאן ועוד קשה דהא לר"ג עם שבשדות דלא מצי למיתי פטורין אפי' לא שמעו ובעיר חייבין בלא שמעו עכ"פ והכא איפכא שמעינן להו בעיר פטורין אף בלא שמעו ויחיד שלא בחבר עיר חייב ועוד דממ"נ אי איכא סברא שיפטור ש"ץ אף בלא שמעו מ"ש צלותא דמוספי משאר תפלות אך זה יש ליישב לפמ"ש בירושלמי בברכות הביאו ג"כ הר"ן בס"פ בתרא דר"ה דרי"ז א' דכל הברכות שיצא מוציא (ע' בירו' ובר"ן שם הגי' כל הברכות שאדם פטור ובחי' הרשב"א הגי' שאין אדם פטור ובסמ"ג עשין כ"ז הגי' אדם פטור ובפ"מ על הירושלמי ישב הגי' דאין הכוונה פטור ממש רק שכבר פטר א"ע ולכך כתבתי בפנים שיצא דכן הוא המכוון) חוץ מברכת המזון וק"ש ותפלה (כ"כ הר"ן שם ולפי הפ"מ בירושלמי שם בפרק ג' דברכות הלכה ג' אין ראיה על ק"ש ותפלה דמפרש לה על חיוב נשים ועבדים יע"ש) דמסתברא שיהא כל א' מבקש רחמים על עצמו ולפ"ז י"ל דהיינו טעמא דר"ג דלא פטר אלא עם שבשדות דטרידי במלאכה ולא מצי מכיוני דעתייהו להסדיר תפלתם אבל בעיר לא דמסתבר שיהא כל אחד מבקש רחמים על עצמו אבל תפלת המוספים דאין בה רחמי אזי שפיר יכול הש"ץ לפוטרו אך עדיין לא מתיישבא הנהו קושייתא דלמה יפטר אף כשאין שומעין מש"צ ואם נאמר כמ"ש בערך ש"צ אי מוציא רבים ידי חובתן בתפלה שהיא נגד קרבן יכול להוציאו אף כשאינו שומע כמו קרבן גופיה שהיה בעד כל ישראל אף שלא היה שם אך דלפ"ז למה יחיד שלא בחבר עיר חייב אי לקרבן מדמית לה ליפטר ג"כ יחיד שלא בחבר עיר ואפשר לומר דבקרבן צבור הני כהני שלוחי דידן ושלוחו של אדם כמותו ויכול לפוטרו וכן הדין ביחיד בחבר עיר הש"צ זהו שלוחו כמ"ש ואם ש"צ סימן רע לשולחיו כו' אבל כשאינו בחבר עיר אין הש"צ זה שלוחו ול"ד לכהן שהיה שליח דכל ישראל ובזה מיושב מ"ש חבר עיר ופ"י דקדק בזה ולפמ"ש א"ש שוב עיינתי בפ"י שכ' ג"כ קצת מזה יע"ש:

## מצות מבטלין זה את זה

### א

**הלל** ס"ל מצות אין מבטלין זה את זה דס"ל צריך לכרוך מצה ומרור כא' ול"א דמבטלין זא"ז פסחים קט"ו והקשו התוס' שם בד"ה אלא דמנ"ל דהלל ס"ל אין מבטלין דלמא בעלמא מבטלין ושאני התם דגלי קרא על מצות ומרורים יאכלוהו וע"ש מה שכתבו

לתרץ ולענ"ד נ"ל בפשיטות דקשה להלל מנ"ל דיוצא י"ח מצה ומרור בכריכה מקרא דעל מצות ומרורים דהאי בפסח שני ג"כ כתיב והתם מצה ומרור אינו בא לחובת היום דאינו חייב לאכול מצה בפסח שני דכבר יצא בפ"ר כמ"ש בו אינו אוכל אבל איכל במצה ומרור ויליף טמא ושהיה בדרך רחוקה מערל דאוכל בפ"ר מצה ומרור כמבואר בגמרא וא"כ אינו אוכל מצה ומרור בפסח שני לחובת עצמן כ"א להכשירו של פסח דחייב לאוכלו במצה ומרור והוא מצוה שעל גופו עיין פסחים צ"ה וא"כ מנ"ל להלל לאכול בפסח ראשון מצה ומרור ביחד לצאת בהן ידי חובת מצה ומרור דלמא מצות מבטלין זא"ז והא דנאכלין כאחד בפסח היינו משום דהתם אינם חובה לעצמן ומה לנו אם מבטלין זא"ז וא"ל דיבטלו הפסח ז"א כיון דהם הכשירו של פסח והוי במצוה אחת עם אכילת פסח וכגופו של פסח דמי ואיך שייך דיבטלו הפסח והבן ואף דום בפ"ר כתיב על מצות ומרורים יאכלוהו בפ' בא (ואף דנילף פ"ר מפ"ש משום דלא גרע מפ"ש וגם מדכתיב ככל חוקת הפסח עיין תוס' פסחים צ"ה ד"ה מיבעיא ליה וע"ש) מ"מ מנ"ל דבפ"ר יוצא י"ח מצה ומרור בהנך מצה ומרור שאוכל עם הפסח והא דכתיב על מצות ומרורים הוא להכשירו של פסח אבל באמת י"ח מצה ומרור לא יצא בזה דמצות מבטלין זא"ז וצריך לאכול מצה ומרור בפ"ע לחובת היום (מנ"ל דהכא גלי קרא דאין מבטלין דלמא קרא מיירי להכשירו בשל פסח אבל לצאת י"ח לא נפיק דמבטלין) ועוד קשה דמנ"ל להלל דחייב לאכול מרור בלי פסח דהא בפסח כתיב מצות ומרורים הוא הכשירו דפסח דאל"כ קשה דיבטלו זא"ז כיון דס"ל בעלמא דמצות מבטלין ובשלמא מצה אהדרי' קרא בערב תאכלו מצות אבל מרור מנ"ל בשלמא לרבנן דס"ל דעל מצות ומרורים יאכלוהו כ"א בפ"ע שפיר ילפינן חובת מרור בפ"ע אבל להלל מנ"ל ודוחק לומר דס"ל דאף בזמן הבית בלי פסח אינו חייב לאכול מרור דהא בכ"מ אמרינן אבל אוכל במצה ומרור בלי פסח בזמן הבית ולא אישתמיט בשום דוכתא שלא יהיה חיוב מרור בלי פסח בזמן הבית וע"כ צ"ל דס"ל להלל מצות אין מבטלין זא"ז ולכך היה אוכל מצה ומרור ביחד לשם חובת היום דאין מבטלין זא"ז דלאו הכשירא דפסח נינהו כ"א חובת עצמן ואעפ"כ חייב לאוכלן ביחד דגם בעלמא מצות אין מבטלין בודאי לא הצריכה התורה לאכול מצה בפ"ע לחובה דבודאי יצא במצה זו ובפרט לפמש"ל לענין מצות א"צ כונה דבמצה ודדמי לה יצא אף בלי כונה וכיון דיצא במצה זו שאוכל עם הפסח איך יברך אח"כ על מצה בפ"ע שכבר יצא י"ח ולכך הלל היה מתכוין לצאת ידי מצה ומרור בזה שאוכלן ביחד וכ"ז אי אמרינן מצות אין מבטלין אבל אי אמרי' מבטלין לא יצא במצה זו וי"ל דהתורה חייבה לאכול מצה אחרת לחובת היום וע"כ דהלל ס"ל מצות אין מבטלין ודוק:

**ב**

**אפי'** למ"ד מצות אין מבטלין ה"מ דאורייתא ודאורייתא או דרבנן ודרבנן אבל בדאורייתא ודרבנן אתי דרבנן ומבטל לדאוריית' פסחים קט"ו שם:

**ג**

**דעת** חכמים דמצות מבטלין זא"ז ופליגי עלי' דהלל כן מבואר שם בסוגיא ועיין ברש"י ורשב"ם דלדידהו לא מתבאר מי הם החכמים דחולקין ולדעת התוס' מתבאר מי הם על פי שיטתם שכתבתי באות א' ע"פ קושייתם ולפמ"ש באות א' דלק"מ אין ראיה דחכמים חולקים על הלל וזהו סעד לדברי הרשב"ם דלא מתבאר מי הם החכמים יעויין שם היטב בסוגיא ובתוס' שם ד"ה אלא ודוק ותבין:

**ד**

**לדידן** מספקא לן הלכתא כמאן אי מבטלין אי לא דקאמר שם בגמ' השתא דלא אתמר הלכתא כו' וראיתי בפרי מגדים או"ח סימן תע"ה בט"ז שכ' דהלכתא כהלל דמצות אין מבטלין ודבריו אין מוכרחים:

## מצות אי ליהנות ניתנו

**א**

**רב** יהודה ס"ל מצות ליהנות ניתנו ואם עשה מצוה ע"י דבר איסור הנאה לא יצא ידי חובת מצוה ר"ה כ"ח א':

**ב**

**אביי** משמע בנדרים ט"ז ב' דס"ל מצות ליהנות ניתנו וכדפריך עליה רבא ועיין בר"ן שם דלא פריך אלא אלישנא דאביי מ"מ משמע דאביי ס"ל ליהנות ניתנו:

**ג**

**רבא** ס"ל מצות לאו להנות ניתנו בראש השנה כ"ח א' ובנדרים ט"ז ב':

**ד**

**במצוה** דרבנן דעת הרז"ה דליהנות ניתנו ואסור והר"ן בר"ה שם חולק עליו דמ"מ מצוה הוא ונראה דאף הרז"ה לא קאמר רק בנודר הנאה דהנדר אסור מן התורה וא"כ מן התורה אין כאן מצוה והרי נהנה ועובר על נדר דאורייתא והר"ן ס"ל דאפ"ה כיון דאין מתכוין להנאתו רק לצאת ידי מצוה הרי אינו נהנה ומותר אבל היכא דאיסור הנאה הוא ג"כ דרבנן כגון אתרוג של אסורי הנאה דרבנן ביו"ט שני אף הרז"ה מודה דמותר כיון

דתרווייהו דרבנן כנלע"ד נכון ועיין בשעה"מ פרק ח' מה' סוכה ולולב הלכה א' שהקשה דברי הרז"ה אהדדי והאריך מאוד בזה:

**ה**

**נסתפקתי** היכא דהדבר הוא תקון הלאו אי אמרינין גבי' מצות לאו להנות שיהיה מותר להנות ממנו כגון בשחיטה למ"ד דוזבחת הוא תיקון הלאו מי אמרינן דוקא מצוה ולא תיקן בלאו א"ד ל"ש דאידי ואידי אין לו הנאת גוף רק עול מלכו של עולם כמ"ש רש"י בר"ה שם דזהו הטעם דמצות לאו ליהנות ניתנו שוב ראיתי דשחיטה ראוי לאסור מטעם אחר:

**ו**

**דע"כ** ל"א דמצות לאו להנות ניתנו רק בהנאה שבא לו מעשיית המצוה גופא כגון מהתקיעה או מהטבילה אבל אם בא לו אח"כ מחמת זה הנאת הגוף ממש נמצא דעשיה זו מהנהו הרבה שבא אח"כ לידי הנאת אכילה כגון בשחיטה נהי דהנאה שבשחיטה גופא מצות לאו ליהנות ניתנו מ"מ הוא גורם לו אח"כ הכשר הבשר הזאת לאכילה ובכה"ג נ"ל דודאי אסור איברא דק' לי מהך דנודר הנאה מן המעיין דטובל בו בימות הגשמים ואע"ג דהטבילה הלזו הכשר אכילה לאכול תרומה וקדשים (עמ"ש בסוף אות ח') ונ"ל דל"ד התם מן המעיין נדר שלא יהנה מגופו א"כ לא קפדינן רק שלא יהנה מגוף הרחיצה אבל מה שבא לו עי"ז הכשר אכילה זהו לאו מעיין גרם רק עשייתו שטבל בו ואף אם נאמר דמעיין גורם לזה מ"מ לא נדר מזה דסתמא דמלתא כי נדר אינש ממעיין היינו מגוף המעיין שלא יהנה ממימיו אבל כשנודר מאדם בר דעת ודאי לאו מהנאה דגוף האדם נדר שלא יהנה מבשרו וגופו כ"א ממעשיו ותחבולותיו וממונו וא"כ כל הנאות שיבאו לו מגרמא דיליף בכלל אסור הנאה הן ודוק וגם דהרי האדם הלז השוחט עיקר כונתו להכשירו לאכילה והרי מכוין להנותו אך דלפ"ז היכא שלא נתכוין לזביחה כגון הפיל סכין או זרק סכין לנועצה בכותל בכה"ג הגם דשחיטה כשירה מ"מ מותר למודה ליהנות ממנו שהרי לא נתכוין להנותו כלל אך לטעם הראשון שכתבנו ג"ז אסור ודוק ואפשר לומר דאף לטעם הראשון לא נדר כ"א מהנאה שיבא לו בכונתו ודעתו ולא מכיוצא בזה דלא כיון ומעשה קוץ בעלמא עביד וצ"ע:

**ז**

**ודאתאן** עלה לברר בשחיטה אי אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו הנה ממ"ש בפ"ק דחולין אסור לשחוט מסוכנ' משמע דבשחיטה ל"א מצות לאו ליהנות ניתנו אך זה ליתא דהתם כיון שמגיע לו הנאה גדולה מלבד גוף השחיטה ודאי דאסור וכי קאמרינן מצות לאו

ליהנות ניתנו מהנאת שחיטה לבד והיה אפשר בזה ליישב קושי' התוס' דהא דמותר לשחוט בריאה דמקלקל הוא והקשו ממה דמחייבין בשוחט בשבת משום דתיקו להוציא מידי אמ"ה ולפמ"ש י"ל באמת יש תיקון בזביחה שמוציאן מידי אמ"ה רק הא לא חשיב הנאה דמצות לאו להנות ניתנו רק אם יבא לו הנאה לבד השחיטה וע"ז אמר דמלבד מצות שחיטה מקלקל הוא והמצוה לאו ליהנות ניתנו אבל בשבת ודאי חייב דלא חשיב מקלקל דהרי תיקן להוציא מידי אבר מן החי ודוק וראיתי בב"י יו"ד סימן רכ"א שכתב בשם אוהל מועד מדאמרינן בפ"ק דחולין בשוחט בהמה בריאה בסכין של ע"ז ל"ח הנאה יש ללמוד שהמודר הנאה מחבירו שוחט לו לכתחלה והביאו הגהות רמ"א ועיין בט"ז שחולק ודבריו אין מוכרחים כמו שהשיג עליו הנה"ך שם ולפמ"ש יסתרו דבריו לגמרי דאין ראיה משבת דבאמת גוף השחיטה תיקון הוא ולכך מחייבין עלי' בשבת רק דכאן פטור דמצות לאו ליהנות ניתנו והא דאסור במסוכנת זהו אליבא דכ"ע כיון דמטי ליה הנאה מלבד המצות פשיטא דאסור כי היכא דאסור לטבול במעיין בימות החמה דמטיא ליה הנאת רחיצה מלבד המצוה איברא דק"ל מהא דפרק אין בין המודר והובא בש"ע שם דאסור ללמדו מקרא אף דמצות לאו ליהנות ניתנו משום דמהנהו שא"ל לימוד שהיה צריך ליתן לאחר וכ"כ הש"ך שם ס"ק נ"ה דמה"ט אסור ללמוד בספרו שמהנהו שכר שהיה צריך ליתן בעד שכירות ספר וא"כ גם בשוחט מהנהו שכר השחיטה ותמה אני על הט"ז שלא הקשה על אה"מ ממ"ש דזה ק' טובא כיון שכאן מהנהו שכר על השחיטה או שיכול לשחוט בעצמו או שנתן גם לזה שכר שחיטה וקמ"ל דל"ח הנאה גוף השחיטה:

**ח**

**איברא** אי איכא לאקשויי על אוה"מ הא תקשה דל"ד לסכין דהתם לא חשבינן הנאה רק מה שנהנה מגוף השחיטה וזהו ל"ח הנאה שממית בהמה שבחייה היתה עומדת לגדל ולחרישה אבל מה שיוצמח לו הנאת אכילה אין זה מצד הסכין כ"א מחמת השוחט וכדכתיבנא לעיל לענין טבילה במעיין ע"ל אות ו' אבל הכא דכל הנאה שיוצמח לו מפעולת האיש הלז חשוב הנאה ובודאי אין לך הנאה גדולה מזו שמכשיר לו בהמה לאכילה ול"ד לסכין דהתם עיקר הסכין והנאתו הוא החיתוך והחיתוך הלז מקלקל הוא שנוטל חיי הבהמה ובחייה עומדת כו' משא"כ לענין הנאת אדם השוחט אמנם לא יתכן ליישב בזה קושי' התוס' משוחט בשבת דהתם תיקון הוצאות אמ"ה זהו שייך גם בסכין שהרי הסכין עושה פעולה זו בחתיכתו שמוציאו מאמ"ה ואפ"ה לא חשבינן ליה הנאה כאן אברא כד דייקינן שפיר ג"ז ל"ק דהתם אנן מחייבין על מחשבת המעשה דחשיב מלאכת מחשבת להוציאו מאמ"ה ועושה הכשר אכילה לב"נ אבל הכא אנו צריכין

לראות דלא למטי ליה הנאה מסכין ע"ז והיינו מגוף הסכין ומה הנאה לו בזה החיתוך ומה שמכשירהו לאכילה כ"כ דזהו לא חשיב פעולת הסכין רק פעולת השוחט דהא בנפלה סכין ושחטה פסולה ואי משום שמוציאו החיתוך הלז מאמ"ה מה לי בזה כיון שאין הסכין מכשירהו באכילה אכתי מחוסר הכשר אכילה לולא פעולתו וז"ש מותר לשחוט בריאה מקלקל ר"ל דגוף החיתוך שעושה הסכין וגורם מיתת הבהמה אין לך קלקול גדול מזה והכשר אכילה לאו סכין עביד אבל במסוכנת לולא פעולת הסכין היתה נבילה מוסרחת וע"י החתיכה עשה פעולה בגוף הבהמה זולת הכשר אכילה שוה יותר שחיטה והרוגה ממתה מאליה ודוק. איברא דגוף הדבר שכתבנו לאסור מחמת שיוצמח לו הכשר אכילה לאו מלתא הוא דהרי משנה שלימה שנינו בפ"ד דנדרים דף ל"ה ב' ותורם לו תרומותיו ומקריב לו קיני זבים וכתב הר"ן שם דאע"ג דמטיא ליה הנאה שמותר לאכול בקדשים גרמ' בעלמא הוא. איברא דיש לי לדקדק ע"ז ממה דאמר שם בדף ל"ג ב' דמהני ליה פרוטה דרב יוסף אף דהיא גרמא רחוקה ואין כאן פנאי להאריך:

**ט**

**במודר** הנאה מחבירו אי רשאי לבדוק לו חמץ נ"ל דתלי' במחלוק' הראשונים אי יש לבדיקה עיקר מה"ת ועיין בר"ן ריש פסחים ואם נאמר דאין לבדיקה עיקר מה"ת או היכא דבטלי דהבדיקה הוא דרבנן לדעת הרז"ה שכתב לעיל אות ד' ל"א בכה"ג מצוה לאו ליהנות ניתנו ולדעת הר"ן שם אפי' בכה"ג אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו:

**י**

**ודע** דכ"ז דשרינן לעשות משום דמצות לאו להנות ניתנו היינו דוקא בעושה מאליו אבל אם צוה לו לעשות אסור דקא מהנה ליה דעביד שליחותיה כדאמרינן בנדרים ל"ה ופסקו הר"מ והביאו הר"ן בר"ה שם והב"י פסק כן באו"ח סי' תקפ"ט:

## מצורע מוחלט לענין אסור תשמיש

**א**

**ר'** יהודה ס"ל במ"ק דף ז' ב' דמצורע מוחלט מותר בתשמיש המטה דכתיב שבעת ימים דוקא ימי ספורו ולא ימי חלוטו:

בר"י בר יהודה ס"ל ימי ספורו ק"ו לימי חלוטו דאסור בתשמיש שם. ג דרבי ס"ל גם לן מוחלט מותר בתשמיש מ"ק שם:

ש ד ר' חייא משמע ג"כ דס"ל מוחלט מותר בתשמיש דאמר שם דנתי לפני רבי יותם לא היה לו לעוזיהו וכו':

אמרינן מצורע מוחלט מותר בתשמיש י"ל דעשה דוחה ל"ת ועשה שאינה שוה בכל דילפינן ממצורע מזקנו ע' תוס' יבמות א דף ה א' ד"ה ואכתי וע' בע' עשה דוחה ל"ת אות י"ב אות ג נדרים ונדבות קריבין ביו"ט א אבא שאול ס"ל נדרים ונדבות קריבין ביו"ט לבית הלל דכתיב לד' ד' כל דלד' ולכם ולא לנכרים ולא לכלבים ביצה כ' ב' וע"ש בתוס' ד"ה נדרים דס"ל להר"ר שמואל דלאבא שאול אין קריבין ביו"ט יע"ש:

**ב**

**עולא** ס"ל נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט לכ"ע ביצה י"ט ע"א:

**ג**

**רב** אדא בר אהבה ס"ל נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט לכ"ע שם:

**ד**

**רב** אייא סבא ס"ל נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט ביצה כ"ח ח':

**ה**

**רב** הונא ס"ל ג"כ אין קריבין כן משמע שם בסוגיא:

**ו**

**ראב"ש** ס"ל נדרים ונדבות קריבין ביו"ט ביצה י"ט ע"ב יע"ש:

**ז**

**ר"ש** בן אלעזר לדעת רב יוסף ס"ל דנדרים ונדבות של שלמים קריבין ביו"ט אבל לא עולות ביצה י"ט במ"ש רב יוסה תנאי שקלת מעלמא יע"ש ולדעת שינוייא קמא דבגמ' שם ס"ל אי קריבין כלל אף שלמים של נו"נ יע"ש:

**ח**

**אי** מתירין שבות לצורך קרבן דנדרים ונדבות נראה דתליא בפלוגתא דאמוראי רבא ורבה בר"ה ביצה ך' ע"ב דאיבעיא להו התם עבר ושחט מהו רבא אמר זורק את הדם ע"מ להתיר בשר באכילה ורבה בר"ה ס"ל זורק את הדם ע"מ להקטיר אמורין ואפי' נטמא הבשר וטעמיה דרבה בר"ה דאף דלא שרינן צורך גבוה ביו"ט ה"מ מלאכה דאורייתא כגון שחיטה אבל שבות שרינן לצורך גבוה ורבא ס"ל דאפי' שבות לא שרינן כיון דאינו צורך נפש ואפשר דפלוגתייהו תליא בזה אי אמרינן מתוך דרבה בר"ה ס"ל מתוך שה הותרה זריקה צורך אוכל נפש כגון להתיר בשר באכילה וכן לצורך קרבנות חובת היום הותר נמי שלא לצורך והא דלא שרינן להקריב נו"נ מטעם מתוך היינו טעמא דהתורה מיעטה להדיא במ"ש לכם דדרשינן לכם ולא לגבוה אבל שבות דלא מיעטה התורה שרינן מטעם מתוך ורבא ס"ל דל"א מתיך כלל וביותר ניחא אי גרסינן רבה וכן נראה

מדהוזכר קודם רבה בר"ה ורבה לשיטתי' דס"ל דנ"א מתוך כמ"ש בערכו אות ו' ועוד י"ל דאף רבה בר"ה ס"ל דאף שבות אין מתירין לצורך הכשר קרבן רק הכא כיון דכבר נשחט הקרבן באיסור אזי שרינן שבות שלא יפסל הקרבן ולהכשירו אבל לכתחלה לא שרינן שבות להכשר קרבן וצ"ע ודוק בסוגיא:

**ט**

**האי** דנדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט אף דיש ג"כ בו אוכל נפש מ"מ כיון דעיקר העבודה היא לצורך גבוה וכהנים כי זכו דשלחן גבוה קא זכו כך מפורש בש"ס שם דף כ"א א' יע"ש ובתוס' ד"ה אבל נו"נ יע"ש ונראה דוקא מלאכה דאורייתא לא שרינן לצורך אוכל נפש היכא דעיקר מלאכה היא לצורך גבוה והאוכל נפש נמשך ממילא אבל שבות שרינן אף בכה"ג וראיה לזה מדאמר רבא שם ד"כ ב' זורק את הדם ע"מ להתיר בשר אף דזהו הוא צורך גובה רק שנמשך ממילא היתר בשר ואעפ"כ מתירין שבות דזריקה וע"ש ודו"ק:

**ובזה** יובנו דברי התוס' שם ד"ה מאי ביניהו דמקשה היאך יהא הבשר מותר באכילה כיין שלא נקטרו האימורין כו' יע"ש ומאי קושיא כיון דהקטרת אמורין כשרים מבע"י וכדמשמע מדברי התוס' גופייהו בסוף הדבר שכ' דהכא הואיל וא"י להקטיר כו' דוק בדבריהם ותמצא מבואר דס"ל דהקטרת אמורין כשרים מבע"י וכדמשמע בש"ס בכמה דוכתי וכן בעולות חול נקטרין האמורין מבע"י ולפ"ז מאי מקשה התוס' דהאיך יזרוק הדם ע"מ להתיר בשר דכל כמה דלא מקטרי אימורין לא מתאכיל בשר מאי קושי' דלמא מקטיר גם האמורין ע"מ לאכול הבשר ודוחק לומר דקושית התוספת דלימא יזרוק הדם ויקטיר האמורין ע"מ להתיר בשר דלשון התוס' לא משמע הכי ועוד דזה לק"מ די"ל דלכך לא נקיט הקטרת אמורין דלא פסיקא ליה דהיכא דנטמא האימורין הבשר מותר בלא הקטרה אך לפמ"ש א"ש דדוקא זריקה דהוא שבות שרינן לצרך הבשר ואף דעיקר הזריקה הוא צורך גבוה אבל הקטרת אימורין דהוא צלי והיא מלאכה דאורייתא לא שרינן היכא דעיקר המלאכה הוא צורך גבוה אף שנמשך ממנה היתר אכילה כמו דלא שרינן לשחוט נו"נ בשביל אכילת הבשר הואיל ועיקר השחיטה הוא צורך גבוה ודוק :

**י**

**רבא** ס"ל נו"נ קריבין ביו"ט כ"כ התוס' בשבת כ"ה א' ובדף כ"ד ב' ד"ה ולא מילה יע"ש וע' בתוס' ביצה ד"ח ב' וקשה דלפ"ז למה הוצרך רבא בפסחים נ"ט ב' לאוקמי הך דלא ילין בי"ד שחל להיות בשבת דלמ"ד קריבין ס"ל כר' ישמעאל דעולות חל ביו"ט שרי

וכמ"ש התוס' שם בד"ה בארבעה עשר דבן תימא יסבור כר' ישמעאל דס"ל חלבי חול קריבין ביו"ט:

**יא**

ר' ישמעאל ס"ל נדרים ונדבות קריבין ביו"ט דמפיק עולת שבת בשבתו על חלבי שבת קריבין ביו"כ דעל יו"ט לא אצטריך דנו"נ קריבין ביו"ט כ"ש חלב שבת שקריבין ביו"ט שבת קי"ד א':

**יב**

ר' עקיבא ס"ל נו"נ אין קריבין ולכך מפיק קרא דעולת שבק על חלבי שבת שקריבין ביו"ט שבת קי"ד א':

**יג**

**אבייי** ס"ל נו"נ אין קריבין דס"ל חלבי שבת קריבין ביום טוב ילפינן מעולת שבת כ"כ התוס' בשבת כ"ד ב' ד"ה ולא עולת חול ביו"ט יע"ש היטב ולפ"ז יש לומר הא דרבא ורב אשי לא ילפי מילפותא דאביי שם בשבת משום דס"ל נו"נ קריבין אך על רב אשי אין להוכיח די"ל דקאמר דא"צ ילפותא כלל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אך רבא י"ל דלשיטתיה אזיל כמ"ש באות ט' דרבא ס"ל
קריבין וא"כ אין למילף ולא עולת חול ביו"ט ודוק:

**יד**

**אי** נדרים נדבות אין קריבין צ"ל דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ואפרש בקיצור דהנה בפסחים נ"ט ב' רמי ליה רב ספרא לרבא כתיב לא ילין לבוקר זבח חג הפסח כו' והא כתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול ביו"ט ומתרץ בי"ד שחל להיות בשבת והקשה בירו' שם דאיך אפשר בשבת דהא כתיב חג וחגיגה אין שוחטין בשבת וכן הק' התוס' אליבא דבן תימ' (מיהו גם לדידן קשה כאשר הארכתי בחדושי שם באורך וע' בצל"ח שם) ותי' בירו' דלעולם דמיירי בשבת והא דכתיב חג היינו בעבר ושחט החגיגה קמ"ל קרא דלא ילין וק' למ"ד אי עביד לא מהני א"כ פסולה החגיגה בל"ז והיאך אמר לא ילין על החגיגה אך התוס' הק' על הא דמקשה ולא עולת חול ביו"ט דמנלן דאסור עולת חול בי"ט דלמה דוקא בשבת ותי' שם בפסחים דסוגיא זו אתיא אליבא דר"ע דס"ל דעולת שבת בשבתו אתל לאורויי דעולת שבת מותר להקטיר ביו"ט וממילא משמע דעולת חול אסור ולפ"ז לר' ישמעאל דס"ל נו"נ קריבין ביו"ט כמש"ל אות י' א"כ עולת שבת לא אתי לאורויי על עולת שבת ביו"ט וא"כ ליכא למילף דעונת חול ביו"ט אסיר דבאמת מותר כמו נדרים ונדבות קריבין וכ"ש הוא מנו"נ וא"כ למ"ד נו"נ קריבין

ביו"ט אין כאן קושיא כלל מלא ילין ושפיר י"ל דאי עביד לא מהני אבל למ"ד נו"נ אין קריבין ביו"ט צ"ל אי עביד מהני דאל"כ קשה הך דלא ילין דלדידיה אין עולת חול קריבין וי"ל דלכך הקשה רב ספרא לרבא הקושיא דרבא ס"ל אי עביד לא מהני וא"כ קשה הך דלא ילין וליכא לאוקמי בשבת דהא חג כתיב וחגיגה אין שוחטין וא"ל בעבר ושחטה דהא את הוא דאמרת אי עביד לא מהני וא"כ לדידך קשיא והוא משני ליה דסוף סוף צריך לאוקמי בי"ד שחל בשבת וחג לאו דוקא ואין רוצה לומר דחגיגה ליתא בשבת רק דחג לאו דוקא חגיגה אלא קאי על הפסח וע"ז מקשה ליה משום דחלבי שבת קריבין ביו"ט ניקום בי"ד וכבר תמהו שם המפרשים ע"ז ולדברינו יבא על נכון דיש עוד לדקדק מ"ש משום דחלבי שבת קריבין ביו"ט דהא לא משום זה מוקמינן רק משום דחלבי חול אין קריבין והו"ל לומר משום דחלבי חול אין קריבין אך לדברינו יובן על נכון דרצה לומר משום דר"ע מוקי דקרא לחלבי שבת קריבין ביו"ט לכך נדחק דמיירי בחל בשבת ומיושב גם כן קושית המפרשים דמה דוחק יש בזה דמוקי דמיירי בחל בשבת אך לדברינו הוא דוחק דלפ"ז צ"ל דחג לאו דוקא דחגיגה אינה קריבה בשבת וע"ז קאמר למה לן לדחוקי נימא כר' ישמעאל דקרא לאו לחלבי שבת קריבין ביו"ט אתי דלזה ל"צ קרא דאפי' חלבי חול קריבין ביו"ט כיון דנו"נ קריבין וא"כ מעיקרא לק"מ ולא יצטרך לאו מא בשבת ואז הוא דחוק דקשה מלת חג דמשמע חגיגה ועז"א שבקי' לקרא דהוא דחוק דאף אם תוקמא בחגיגה הוא דחוק כיון דקרא מיירי בין לענין בשר שהוא אכילת אדם ובין לענין אימורין שהוא אכילת מזבח כמ"ש התוס' שם וא"כ היאך תוקמא חג דהוא דחלבי חול אין קריבין והו"ל לומר משום דחלבי חול אין קריבין חגיגה ואיך אחד לא ילין לבוקר דהרי חגיגה נאכלת לב' ימים כדלקמן בפסחים דף ע"א ע דיליף מקרא וא"כ ע"כ קרא הוא דחוק וצ"ל דחגיגה לאו דוקא א"כ ממילא מוקי אנפשיה בחל בשבת כיון דסוף סוף צ"ל דחג לאו דיקא ודוק היטב כי קצרתי מאד ותעיין בסוגיא ותבין עומק הענין ועכ"פ נשמע מזה דלמ"ד נו"נ אין קריבין צ"ל דאי עביד מהני לפי שיטת הירושלמי דס"ל חג דוקא דר"ל חגיגה וא"כ אם נאמר נו"נ אין קריבין גם עולה חול אינה קריבה וצ"ל לאוקמי הך דלא ילין בשבת וקשה הא חג כתיב וצ"ל כמ"ש בירושלמי בעבר ושחטה ומוכח דאי עביד מהני אך לפי מה שפרשתי שיטת הגמ' דידן דמשני דחג לאו דוקא אין ראיה גם לפמ"ש בערך כל מלתא דא"ר ל"ת דבקדשים אי עביד מהני וכן לפמ"ש שם סברת הש"ך דהיכא דהמעשה אינו אסור מצד עצמו רק מצד הזמן אזי אי עביד מהנו א"כ אין ראיה מכאן ודוק היטב:

# נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר

**א**
**ר'** שמעון התימני ס"ל נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר הכי אסיקנא ביבמות מ"ה א' יע"ש:

**ב**
**ר"ש** בן יהודה ס"ל ג"כ הולד כשר מבואר ביבמות שם דס"ל כר"ש התימני דאין הולד ממזר אלא מחייבי כריתות:

**ג**
**ר'** עקיבא דס"ל יש ממזר מחייבי לאוין ודאי דלדידיה נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר עיין יבמות סוף מ"ד ע"ב הכל מודים וע' קדושין ע"ה ב' וע' בתוספות שם ד"ה ור' ישמעאל יע"ש וכ"כ התוס' ביבמות ט"ז ב' ד"ה נכרי דלר"ע הולד ממזר:

**ד**
**רבי** יהודה ס"ל נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר כ"כ התוס' יבמות מ"ז א' ד"ה נאמן וראייתם מדס"ל לר"י כר"ע דיש ממזר מחייבי לאוין כמ"ש בסנהדרין דנ"ג א' וע' בתוס' יבמות ט"ו ב' בד"ה מה לאלמנה ובתוס' יבמות ט"ז ב' בד"ה אמוראי שכ' ג"כ דר"י ס"ל הולד ממזר:

**ה**
**רבי** לדעת רב דימי בשם רב יצחק בר אבדימי ס"ל הולד ממזר ולדעת רבין ס"ל הולד כשר ורב יוסף תופס דעת רב אבדימי לעיקר דס"ל לרבי הולד ממזר ואביי פריך עלי' מאי חזית דסמכת אדרב דימי סמוך אדרבין כ"ז ביבמות מ"ה א':

**ו**
**רב** ושמואל וריב"ל ובר קפרא ואמרי לה חליפי בר קפרא ועיילי זקני דרום כולהו ס"ל הולד כשר יבמות שם:

**ז**
**ר'** יוחנן ורבי חנינא ור"א ס"ל הולד ממזר שם וע' באות ט"ז משש"ש בדעת ר' יוחנן:

**ח**
**רבי** נתן ס"ל הולד כשר לדעת רבין שם:
'

**ט**
**רב** יהודה ורב מתנה ורבא ס"ל הולד כשר שם:

**י**
**רבי** יוסי בר זבידא ואמימר אכשרו נכרי ועבד הבא על בת ישראל בין שהיא פנויה בין שהיא אשת איש ביבמות שם ע"ב:

**יא**
**רב** יוסף ס"ל ג"כ הולד כשר שם בעבדים דר"ח בר אמי דאטבלה כו' ואמר רב יוסף יכילנא לאכשורי בה ובברתה כו' בברתה נכרי ועבד הבא על הבת ישראל הולד כשר יע"ש:

**יב**
**רבי** אליעזר ס"ל נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר כך מסקנת הש"ס בקדושין ע"ה ב':

**יג**
**ר'** ישמעאל ס"ל ג"כ הולד כשר כך מסקנת הש"ס שם וע' בתוס' ד"ה שאין שכ' דאפשר דאף למסקנא ס"ל לר' ישמעאל הולד ממזר אף דלא ס"ל כר"ע דיש ממזר מחייבי לאוין אך דהש"ס לא חש לתרץ משם דברי ר' ישמעאל יע"ש דבריהם (וע' תוס' ע"ז צ"ט א' ד"ה נכרי דמבואר דר' ישמעאל ס"ל הולד כשר:

**יד**
**עולא** נראה דס"ל הולד כשר בקדושין ע"א ב' במעשה דאיקלע לפומבדיתא לבי רב יהודה כו' וכ"ת נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר כו' ואפשר דלדבריו דרב יהודה קאמר דאיהו ס"ל כשר כמ"ש באות ט' וליה לא ס"ל וצ"ע:

**טו**
**רב** אסי ס"ל נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר כ"כ התוס' יבמות דף ט"ז ב' ד"ה נכרי שקידש יע"ש היטב:

**טז**
**דעת** התוס' יבמות ט"ז ב' ד"ה קסבר דהך דנכרי ועבד הבעב"י הולד ממזר הוא לדעת הסוברים כר"ע דיש ממזר מחייבי לאוין והך דיבמות מ"ה דס"ל הולד ממזר אמוראי נינהו ואליבא דר"י דהך ס"ל דר"י לא ס"ל הלכה כסתם משנה ובאמת דבריהם תמוהים דמהך סוגיא דיבמות מ"ה ומ"ו מבואר דאף למאן דס"ל דלא כר"ע ס"ל הולד ממזר וכן ביבמות דף ע' קאמר, שם ר"י בהדיא דהך משנה דהולד ממזר מנכרי ועבד אתיא אפי'

לרבנן דר"ע והמהרש"א בפ"ז דיבמות על דברי התוס' שהבאתי הרגיש ג"כ בהך דיבמות דף ע' ותירץ שם אבל דבריו תמוהים בעיני ואין כאן מקום להאריך וע' בתוס' קדושין ע"ה ב' בד"ה השתא ובד"ה שאין ודוק בדבריהם דמבואר למעיין שם דס"ל דאף למאן דלא ס"ל כר"ע ס"ל הולד ממזר וכן עיקר דלא כמ"ש ביבמות פ"ק ודוק היטב:

**יז**

**הר"מ** בפט"ו מהא"ב דין ג' וטוש"ע סימן ד' וי"ח פסקו הולד כשר רק פגום לכהונה אם ילדה בת וכן מבואר בש"ס יבמות שם דפגום הוא לכ"ע בק"ו מאלמנה לכה"ג:

**יח**

**דעת** התוספות ביבמות ט"ז ב' ד"ה נכרי די"ל מאן דסבירא ליה נכרי ועבד הבעב"י הולד ממזר ה"ה להיפוך ישראל הבא על הנכרית הולד ממזר וזהו טעמא דרב אסי שם אף זה כתבו רק לרב אסי לפי פרש"י אבל כולהו תנאי ואמוראי לא סבירא ליה הכי ובכל המקומות אמרינן דולד שפחה ונכרית היא כמוה ולפי התוס' שם גם רב אסי לא ס"ל הכי:

## נאמנות עכו"ם ועבד ואשה וקטן במל"ת

**א**

**תנן** בפרק הגוזל ומאכיל אר"י בן ברוקה נאמנת אשה או קטן לומר מכאן יצא נחיל זה אמר רב אשי אין מסל"ת כשר אלא בעדות אשה א"ל רבינא לר"א והרי נחיל של דבורים שאני נחיל של דבורים דקנין דרבנן ובדאורייתא ל"א והאמר ר"י אמר שמואל מעשה באדם א' שהיה מסל"ת כשהייתי תינוק מורכב על כתיפו של אבא כו' בתרומה דרבנן ואכתי דאורייתא לא כו' מעשה בתינוק א' שהיה מסל"ת אני ואמי נשביתי לבין הנכרים כו' בשבוי' הקלו נקטינן מהך שמעתא דבעדות אשה נאמן מסל"ת אף באיסור דאורייתא ובשאר אסורין דאורייתא מסל"ת אינו נאמן ובאיסורין דרבנן נאמן ובממונא אף בקנין דרבנן ל"מ מסל"ת לבד רק כשיש רגלים לדבר כדאמרינן שהבעלים מרדפין אחריהם כן מבואר בתשובת הריב"ש סי' ש"פ ובתשו' מהר"א ששון סי' רכ"א בפר"ח יו"ד סי' ס"ט ס"ק מ' ולדעת הר"מ בפי' המשנה שם שלא הוצרך בעליו מרדפין נראה דגם לענין ממון בקנין דרבנן מסל"ת נאמן בלא רגלי' לדבר ועיין בחו"מ בסימן ש"ע וע' בפר"ח יו"ד שם:

**ב**

**אברא** אי נכרי נאמן במסל"ת בעדות אשה פשיטא דנאמן כמבואר שלהי מס' יבמות ובאה"ע הלכות אישות אך בשאר אסורי דרבנן אי נאמן במסל"ת כמו פסולי עדות אשה וקטן דמהימנא כמ"ש באות הקדום הנה בזה נחלקו גדולי המורים:

**ג**

**דעת** המרדכי ריש מס' ביצה ובתשו' כה"ד סי' ע"ט דהך סוגיא דהגוזל מיירי אף בעכו"ם דגם עכו"ם נאמן מסל"ת באיסור דרבנן:

**ד**

**ודעת** הרשב"א בתשו' סימן קי"ח והריב"ש בתשו' סימן קל"ב וכן נראה מתשובת הרא"ש כלל י"ט דעכו"ם ל"ד לפסולי עדות הנ"ל ואף איסור דרבנן אינו נאמן במסל"ת כך הבין הב"י באו"ח סי' תקי"ג בדעת הרא"ש והרשב"א והריב"ש אך בד"מ שם כ' דאפשר דבאיסור דרבנן אפי' הרא"ש והריב"ש והרשב"א מודים דעכו"ם נאמן ולא אמרו אלא בדבר אורייתא דומיא דעדות אשה עכ"ל ומאד נפלאתי על הד"מ איך כתב על הרא"ש דדוקא באיסור דאורייתא ס"ל דאין נכרי נאמן דהרא"ש בכלל י"ח כתב זה לענין כיבא של י"נ דסתם יינם הוא מדרבנן ואף על פ"כ כתב דאינו נאמן וצ"ע:

**ה**

**הר"ן** בתשובה סי' כ"ה דעתו גם כן דהך סוגיא דב"ק דמסל"ת נאמן בדרבנן אף לענין נכרי מתניי' דגם נכרי נאמן במסל"ת אך כ' דלמעשה לא רצה לסמוך על עצמו והבין הב"י באו"ח סימן תקי"ג כ' דאף דהרשב"א והרא"ש והריב"ש כ' דנכרי אינו נאמן במסל"ת כיון דמידי דרבנן הוא הסומך על המרדכי לא הפסיד עכ"ל וביו"ד סימן קל"ז בב"י כ' שם דאף שדברי הר"ן נראים מ"מ מי יקל ראש כנגד גדולי המורים שאוסרים וקשה דהתם ג"כ מידי דרבנן כמ"ש בתשוב' הר"ן שם דסתם יינם דרבנן ואיך לא סמך כאן על המרדכי כמ"ש בעצמו באו"ח סימן תקי"ג שוב מצאתי שהש"ך הקשה כיוצא בזה על הרמ"א שפוסק באו"ח סימן תקי"ג דעכו"ם נאמן במסל"ת בדרבנן וביו"ד סימן קל"ז סתם כדעת המחבר דאין עכו"ם נאמן בהכשר כלים דהוא ג"כ דרבנן:

**ו**

**ודעת** הש"ך לחלק דבאיסור דרבנן דאתחזק אסור כמו בהך דיו"ד סי' קל"ז אין עכו"ם נאמן במסל"ת אבל בדרבנן ולא אתחזיק כהך דאו"ח סי' תקי"ג אזי נכרי נאמן במסל"ת ולכך לא סתרו דברי הרב אהדדי די ועי' בש"ך יו"ד ריש סי' צ"ח וס"ס קל"ז אך הרב הפר"ח סי' ס"ט ס"ק ג' לא נראה לו לחלק בין אתחזק ללא אתחזק ס"ל דנכרי אינו נאמן במסל"ת אף בדרבנן:

**ז**

**הרב** מנחת כהן ס' התערובות ח"א פ"ח האריך לפלפל היכא לא אתחזיק אסור אזי עכו"ם נאמן אף באיסור דאורייתא וכבר עמד בזה הרב הש"ך ביו"ד סי' צ"ח ודחה זה מהא

דפרכינן בפרק הגוזל על רב אשי דס"ל אין מסל"ת נאמן בדאורייתא משבויי' ומאי קושיא שאני שבוי' דלא אתחזק אסור ש"מ דבדאורייתא אף בלא אתחזק אינו נאמן והרב המנחת כהן שם דחה זה דבאמת זה התי' של הגמ' שם בשבוי' הקילו והיינו מהך טעמא משום דלא אתחזק אסורא ובאמת דבריו דחוקים בפי' לשון הש"ס בשבוי' הקילו וכ"כ הפר"ח בסי' ס"ט דלפ"ז הו"ל לומר שאני התם דלא אתחזק אלא משמע דוקא גבי שבויה משום דמנוולא נפשיה גבי' שבאי אך עדיין ליישב קושית הש"ך דבאמת היכא דלא אתחזק נכרי נאמן והא דלא משני בשבויה ה"ט דהתירו מטעם דלא אתחזיק דז"א דבשבוי' יש רוב לאיסור רוב נכרים פרוצים בעריות ורובא עדיף מחזקה שוב מצאתי בפרי מגדים שהקשה קצת מזה אכן נלענ"ד דמרא דשמעתין רבינא דמקשי ליה לרב אשי בהגוזל שם ורבינא לשיטתיה דס"ל בבכורות ך' דרובא דתלי' במעשה לא הוי רוב ולכך רוב נכרים פרוצים עריות לא הוי רוב ואע"ג שכ' התוס' ביבמות קי"ט דתשמיש דאדם לא חשיב מעשה לפי שהוא דבר הרגיל היינו בתשמיש הבעל אבל בתשמיש דזנות ודאי דחשיב מעשה וכ"כ הגאון בעל פ"י והארכתי בזה מאד בקו' כלל גדול ולפ"ז ק' על רבינא מאי מקשה שבויה דלא אתחזיק וא"ל דרוב נכרים פרוצים בעריות ועדיף מחזקה ז"א רבינא לשיטתיה רוב זה לא חשוב רוב דתלי' במעשה ודוק ועיין בפ"י כתובות י"ג כ"ד וע' בר"מ פ"ח מה"א דין י"ז וע' ערך רובא דתלוי במעשה שבארנו שם דאם אנו דנין על המעשה גופא לא מחשיב רובא דתלי במעשה וע"ש אות ג':

## ח

**דעת** הטורי זהב בסימן צ"ח דדוקא במידי דבעי עדות אין מסל"ת נכרי נאמן בדאורייתא אבל באיסורין דלא בעי עדות כלל דאף בהוכחה בעלמא סגי כמו דסמכינן אקפילא מטעם דלא מרע אנפשיה ש"מ דהוכחה בעלמא סגי ולא בעי עדות אזי מהימן נכרי מל"ת אפי' בדאורייתא (ול"ד לתרומה ושבויה דמקשינן מיני' בש"ס שם דניהו דהתם לא בעי עדות גמורה מ"מ לא מהני הוכחה משא"כ כאן דהוכחה בעלמא סגי כנ"ל ומיושב בזה קו' חוות דעת שם יע"ש) אך כ"ז לדעת הרשב"א והרא"ש אבל לפי מה דפסקינן בטוש"ע סי' שי"ו דבבכור לא מהני מסל"ת חזינן דאף במידי דלא בעי עדות לא מהני מסל"ת עכ"ד הט"ז ובאמת ק' לי טובא דאיך אפ"ל לדברי הרשב"א והרא"ש מסל"ת נאמן אף באסור דאורייתא במידי דלא בעי עדות הרי מבואר מדברי ה הרא"ש בתשו' כלל י"ח דאף במידי דרבנן דלא בעי עדות אין מסל"ת נאמן וכמ"ש הב"י באו"ח סי' תקי"ג וכן הרשב"א ס"ל כן כמ"ש הב"י שם וכמש"ל אות ד' ובאמת דברי הרא"ש בעצמן סותרין זא"ז דממ"ש בתשו' מבואר דס"ל אף בדרבנן אינו נאמן וממ"ש בפסקיו בבכורות מבואר דאף

בבכור דאורייתא נאמן כל שאינו משביח מקחי שוב מצאתי במנחת כהן ס' התערובות ח"א פ"ח שעמד בזה ומיושב דכאן מיירי באתחזק ולכך אפי' בדרבנן אינו נאמן וכאן מיירי בלא אתחזיק אך עכ"פ דברי הט"ז מופרכים דעכ"פ מוכח מדברי הרא"ש בתשובה דאפי' במידי דלא בעי עדות אינו נאמן ואפשר דהט"ז לא אמר רק היכא דלא אתחזיק דבאתחזיק אף במידי דלא בעי עדות לא מהימן כמ"ש בתשובה ובלא אתחזיק במידי דלא מהני הוכחה ובעי עדות לא מהימן ובמידי דלא בעי עדות וסגי בהוכחה מהימן ומיושב בזה קו' הש"ך בסי' צ"ח לדעת הסוברים דבלא אתחזיק מהימן א"כ מאי מקשה משבויה די"ל דלא מהימן בלא אתחזיק רק במידי דלא בעי עדות וסגי בהוכחה משא"כ בשבויה אף דכשר א' ועד מפי עד מ"מ עדות בעי לפני ב"ד ולא סגי בהוכחה בכה"ג לא מהימן אף לא אתחזיק ודוק:

### ט

**דעת** הש"ך בסי' צ"ח לחלק בין מלתא דעבידי לגלויי דבכה"ג נאמן במסל"ת אף בדאורייתא וכ"כ הריב"ש בסי' תל"ג:

### י

**אף** דאין עכו"ם נאמן כ"א בעדות אשה היינו להקל אבל להחמיר נאמן וכמ"ש ביו"ד סימן שי"ג סעיף ב' שאם יאמר עכו"ם מסל"ת שישראל ציוהו לחתוך המים אסור וכ"כ הט"ז ביו"ד סי' קכ"ב ס"ק ד' וע' בתשו' שב יעקב בחלק אה"ע סי' ו' וע' בתשו' נ"ב מ"ת חלק אה"ע סי' י"ח שמשיג עליו ומסיק דאין עכו"ם מסל"ת נאמן להחמיר רק באין ישראל מכחישו אבל במכחישו אינו נאמן ועוד מסיק דדוקא היכא דאתחזיק אסור כמו בסימן שי"ג בבכור דהבכור בחזקת איסור עומד אז נאמן מסל"ת להחמיר אבל היכא דלא אתחזיק אסורא אינו נאמן להחמיר וע"ש:

## נותן טעם לפגם

### א

**ר"מ** ס"ל נטל"פ א סור ע"ז דס"ז דגמיר מגעולי נכרים דאז קדירה בת יומא א"א דלא פגמה פורתא וקאסר להו רחמנא ויליף פגם רבה מפגם זוטא כי היכא דבפגם זוטא אוסר בג"נ ה"ה בפגם רבה ודעת עולא שם דס"ח א' דפגם מעיקרו ר"מ מודה דמותר וע"ש בתוס' ד"ה אמר עולא ולדעת ר' יוחנן אפי' בפגם מעיקרו אסור לר"מ וע' בלח"מ פט"ו מהמ"א דין כ"ח דבפוגם מתחלה ועד סוף אף לר"י מותר לר"מ וקשה למה מוקי ר"מ דההוא דגבינה למעוטי סרוחה מעיקרא לוקמי בפגם מתחלה ועד סוף ודוק:

**ב**

**ר"ש** ס"ל התם דנטל"פ מותר וגמיר מנבילה לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך תתננה הראוי לגר קרוי נבילה והך דגיעולי נכרים ס"ל דקדירה בת יומא לא פגמה כלל או דפגמא פורתא כדעת תי' הב' בתוס' ע"ז ס"ז ב' ד"ה ואידך רק דלא יליף פגם רבה מפגם זוטא ולפ"ז בפגם זוטא מודה ר"ש דאסור וכן מהשביח ולבסוף פגום מסקינן שם דאסור לר"ש:

**ג**

**רבנן** דר"ע בפסחים דף מ"ה דילפי טעם כעיקר ממשרת ולא מגעולי נכרים דחדוש הוא דאף קדירה בת יומא א"א דלא פגמה פורתא יע"ש ס"ל דנטל"פ אסור היכא שאם האסור בעין היה לשבח דילפי מגיעולי נכרים והא דקאמרי שם דכל נטל"פ שרי היכ' שגם אם האסור היה בעין היה לפגם דבכה"ג ליכא למילף מג"נ דגם בג"נ אם היה האסור בעין היה לשבח ולפ"ז ג' מחלוקו' בדבר ר"מ נטל"פ אסור אפי' אם האיסור בעין היה לפגם ולרבנן דר"ע לא ילפי מג"נ לאסור נטל"פ רק היכא דהאיסור בעין לשבח אבל היכא דאיסור בעין לפגם ילפי מנבילה דמותר כמ"ש לר"ש באות ב' ור"ש ס"ל דאף כשהאיסור בעין לשבח אם הוא עכשיו לפגם מותר וגיעולי נכרים לא היה לפגם כלל כך כ' התוס' ע"ז ס"ז ב' ד"ה ואידך ועוד כ' שם דרבנן דר"ע בפסחים מצי סברי לגמרי כר"ש דנטל"פ מותר אף כשהאיסור בעין לשבח ור"ש מודה דקדירה ב"י פגמה פורתא וכמש"ל באות ב' יע"ש ודוק:

**ד**

**תלמידי** שמאי והלל דאסרו שמן של עכו"ם ס"ל נטל"פ אסור ומש"ה אסרו משום דזליפתן של כלים אוסרתן אף דנטל"פ מ"מ שמן בעצמו בעין הוא לשבח וס"ל בכה"ג כשהאיסור בעין לשבח אף שהתערובת לפגם אסור וע' בתוס' ע"ז סי' ב' ד"ה מכלל שכ' כן וע' תוס' ע"ז ל"ה ד"ה בשלמא דמסקי שם דב"ש מצי סברי דנטל"פ שרי יע"ש וכ"ז לדעת שמואל דס"ל בע"ז ל"ה זליפתן של כלים אוסרתן ולדעת רב דס"ל דניאל גזר פשיטא דאין ראיה דב"ש ובית הלל ס"ל נטל"פ אסור ודוק:

**ה**

**ר'** יהודה נשיאה דשרי משחא ס"ל נטל"פ מותר כ"ז לשמואל שם בע"ז ל"ה מיהו גם לרב מוכח דלר' יהודה נשיאה נטל"פ מותר דאל"כ ניהו דלא ס"ל לדרוש מקרא דדניאל גזר מ"מ ליתסר מבעה זליפת כלים יע"ש ודוק:

**ו**

**רב** יהודה אמר שמואל ורבין אמר רבב"ח אמר ר' יוחנן ורב דימי ור' אבוה א"ר יוחנן כולהו ס"ל נטל"פ מותר ע"ז ס"ז א' ובעמוד ב' שם א"ר כהנא ומדברי כולם נלמוד מותר וע"ש:

**ז**

ר"ל לדעת רב כהנא ס"ל נטל"פ מותר ולדעת אביי אין ראיה די"ל אמרו קאמר וליה לא ס"ל ע"ז ס"ז ב':

**ח**

**רב** מספקא ליה לגמ' גבי עכברא בשיכרא אי ס"ל נטל"פ מותר או אסור ורב ששת קאמר שם דרב ס"ל בעלמא נטל"פ מותר וגבי עכברא אוסר נטל"פ דחידוש הוא דמימאס ובדילי אינשי ואפ"ה אסרי' רחמנא וע"ש מחלוקת רש"י ותוס' בפירוש דחידוש הוא ולדעת רבא מספקא ליה שמא רב ס"ל נטל"פ מותר אפי' בשרצים והא דאוסר עכברא בשיכרא משום דאשבוחי אשבח ע"ז ס"ח ב':

**ט**

**רבא** ס"ל נותן טעם לפגם מותר אף בשרצים שם:

מאן דס"ל נטל"פ אסור אזי טעם כעיקר דאוריי' דשפיר ילפינן דטכ"ע מגיעולי נכרים דא"ל כמ"ש רש"י בסוגיא דזרוע בשלה דג"נ חידוש הואיל ונטל"פ דלדידיה בכל דוכתא נטל"פ אסור א"כ ג"נ לאו חידוש הוא ודוק:

**יא**

**אך** לפמ"ש רש"י הטעם דטכ"ע דרבנן משום דהוי נזיר וג"נ שני כתובים הבאים כא' י"ל בהיפוך דלמ"ד נטל"פ מותר אזי לא הוי נזיר וג"נ ב' כתובים ותרווייהו אצטריכו דאי כ' ג"נ לחוד לא הוי ילפינן מינה דחידוש הוא וג"נ פשיטא דצריך למכתב דמנזיר לא ילפינן הואיל והוא נטל"פ ה"א דמותר אך למאן דס"ל נטל"פ אסור שפיר הוי ב' כתובים דג"נ לאו חידוש היא ולכתוב ג"נ לחוד ולא בעי נזיר ודוק וע' בערך טכ"ע אות ט':

**יב**

**בדבר** האוסר במשהו אפי' נטל"פ אסור דלא גרע ממשהו דג"כ ליכא טעם וע"כ בחמץ כפסח אסרינן טעם לפגם:

# נדר שהותר מקצתו הותר כולו

**א**

**ר'** עקיבא ס"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו נדרים כ"ה ב' כ"ו א"ב ס"ו ופרטי הדין באיזה אופן ס"ל הותר כולו ומחלוקת רבה ורבא יתבאר בסמוך בס"ד ועיין אות ט':

**ב**

**ר"מ** ס"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו נדרים כ"ו ב' גבי בצל הכופרי יע"ש במפרש ועיין באות ט':

**ג**

**ב"ה** ס"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו נדרים כ"ה ב' במשנה ראה אותן אוכלים תאנים א"ל הרי עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו והיה אחרים עמהם בש"א הן מותרים ומה שעמהם אסורים ובה"א אלו ואלו מותרים דס"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו ובגמ' שם איפלגו רבה ורבא:

**ד**

**דלרבה** ל"א הותר כולו רק במשנה מדבריו הראשונים שאומר מתחלה כולכם אסורים ועכשיו אומר אלו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פ' ופ' אסורים ואבא מותר נמצא משנה מכלל לפרט וכן אם מתחלה פרט פ' ופ' אסורים ועכשיו אמר כלל כולכם אסורים חוץ מאבא הוי ג"כ שינוי ואמרינן הותר כילו אבל במעמיד דבריו הראשונים שאמר מתחלה כולכם אסורים ועכשיו אמר גם כן כולכם אסורים חוץ מאבא אזי בכה"ג כיון דאין כאן שינוי ל"א הותר כולו אף לב"ה וה"ה כשאמר מתחלה פרט ועכשיו גם כן פרט ג"כ ל"א הותר כולו וע"ש טעם הדבר בר"ן:

**ה**

**ולרבא** אף במעמיד דבריו הראשוני' שאמר מתחלה כולכם אסורים ועכשיו אמר ג"כ כולכם אסורים חוץ מאבא ס"ל לב"ה ג"כ הותר כולו ומפרש הטעם דב"ה ס"ל כר' יוסי דבגמר דבריו אדם נתפס במה שאומר חוץ מאבא נמצא הוי נדר שהותר מקצתו או דמחמת דאזלינן ג"כ בתר גמר דבריו אזי נכללין גמר דבריו עם תחלת דבריו יע"ש בראי"ש דף כ"ו א' ותבין:

**ו**

**ב"ש** ס"ל דל"א נדר שהותר מקצתו הותר כולו אף במשנה דבריו הראשונים כ"ז לרבה שם אבל לרבא שם דף כ"ו א' גם ב"ש ס"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו במשנה מדבריו

הראשונים רק במעמיד ס"ל לב"ש דלא הוי הותר מקצתו כלל דס"ל כר"מ דאמרי' תפוס לשון ראשון דאמר כולכם אסורים ולא אזלינן בתר סוף דבריו דאמר חוץ מאבא ועיין שם בר"ן וברא"ש ועיין בערך תפוס לשון ראשון שהארכנו:

**ז**

**נמצא** דלרבה פלוגתא דב"ש וב"ה במשנה ופליגי בנדר שהותר מקצתו דב"ש לית להו וב"ה אית להו הותר כולו ובמעמיד כ"ע מודו דלא הותר ולא פליגי כלל בתפוס לשון ראשון כמו שבארנו זה בערך תפוס לשון ראשון יע"ש:

**ח**

**ולרבא** פלוגתא דב"ש וב"ה במעמיד דבריו הראשונים בפלוגתא דר"מ ור"י אי אמרינן תפוס לשון ראשון ולא פליגי כלל בנדר שהותר מקצתו דאף לב"ש ס"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו במשנה:

**ט**

**וכן** ר"ע ור"מ שכתבנו לעיל דס"ל הותר כולו תלוי ג"כ בפלוגתא דרבה ורבא לרבה דוקא במשנה ולרבא אף במעמיד ס"ל הותר כולו כמ"ש אך דוקא לר"ע אבל לר"מ ע"כ ס"ל במעמיד ל"א הותר כולו דר"מ לשיטתי' דס"ל תפוס ראשון וע"כ במעמיד ס"ל כב"ש וע"ש בדף כ"ו ע"ב וע"ש בר"ן גבי בצל הכופרי די"ל דר"מ ס"ל דאף במעמיד הותר כולו כב"ה ואף דס"ל תפוס לשון ראשון דוקא כשסותרים זא"ז אבל הכא דאין סותרים זא"ז באומר חוץ מאבא ס"ל ג"כ בגמר דבריו אדם נתפס:

**י**

**ר'** נתן לא ס"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו נדרים כ"ו ב' ר"נ אומר יש נדר שמקצתו הותר ומקצתו אסור יע"ש ותלוי ג"כ בפלוגתא דרבה ורבא הנ"ל דלרבה אף במשנה לא ס"ל הותר כולו ולרבא במעמיד דוקא יע"ש בסוגיא דף כ"ז א':

**יא**

**רב** פפא ורב אדא בר אהבה ורבינא דאקשו שם לרבא בסוגיא משמע לכאורה דס"ל כרבה דל"א הותר כולו רק במשנה ולא במעמיד כ"כ הרב לח"מ פ"ח דנדרים דין ו' דזהו טעמו של הרמב"ם שפסק כרבה ואינו מוכרח דכמה פעמים מצינו שמקשים אמוראים על א' ואעפ"כ ס"ל כוותיה וטעמו של הר"מ כמ"ש הר"ן כיון דאיכא ספיקא נקטינן לחומרא:

## אות ס סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא:

**א**

**ר"מ** ס"ל סמוך מעוטא לחזקה ואתרע רובא קדושין פ' ושם משמע דמיעוט וחזקה מצטרפין לבטל הרוב לגמרי למחשב לרובא כמאן דליתא וע' בתוס' שם שמקשין מיבמות דמשמע דהיכא דאמרי' סמוך הוי פלגא ופלגא ותי' דהך רוב דקדושין לא חשיב רוב גמור יע"ש אך כ"ז לשיטתן דהך דיבמות קאי אליבא דר"מ אך רוב הפוסקים כתבו דהך דיבמות דאמרי' סמוך והוי פלגא אתיא כרבנן לא קשה קושי' התוס' אך עדיין קשה למה לא ס"ל לרבנן סמוך גבי תינוקות בקידושין ויתבאר בסמוך בס"ד:

**ב**

**הרב** בעל פני יהושע כ' לחלק דהיכא דחזקה טובה ס"ל לר"מ סמוך ואיתרע רובא לגמרי כהך דקדושין אבל היכא דהחזקה לא נתבררה בשום פעם ועתידה להשתנות כהך דיבמות דחזקה דאשה שהוא זקוקה ליבם דבחיי בעלה לא הגיע זמן החזקה מאי אמרת שהיתה בחזקה שתהא זקוקה לבסוף אדרבה כיון דרוב נשים מתעברות א"כ היתה בחזקה שלא תהא זקוקה דסופה שתלד היא או צרתה עכ"ד בחדושיו לקדושין ובחדושי לכתובות ס"פ המדיר כ' הא דרובא וחזקה רובא עדיף היינו היכא שהרוב מגרע החזקה כהך דיבמות דרוב מתעברות מגרע לחזקה דזקוקה ליבם אבל בחזקה המבוררת שאין הרוב מגרע אותה אזי היא עדיפא מרובא עכ"ד ולכאורה נראין דבריו כסותרין דבקדושין כ' דרובא וחזקה שאינו מבוררת הוי פלגא והכא כתב בכה"ג רובא עדיף מחזקה אך י"ל בקדושין כ' אליבא דר"מ והכא כ' אליבא דרבנן. היוצא לנו מדבריו.

**ג**

**דלר"מ** חזקה המבוררת שאין הרוב אותה אזי עדיפא מרובא וחזקה שאינו מבוררת שהרוב מגרע אותה אזי הוי פלגא ופלגא:

**ד**

**ולרבנן** חזקה שאינו מבוררת ורובא רובא עדיף וחזקה מבוררת ורובא שאינו מגרע כח החזקה חזקה עדיף אך עדיין קשה לסברא זו דא"כ האיך רבנן מטמאין בתינוק שנמצא בצד העיסה כיון דהתם איכא חזקה המבוררת. והנה באמת עיקר סברתו של הפ"י היא כתובה במשמרת הבית לרשב"א דף ח' ע"א למעיין ומדקדק בדבריו שם וז"ל דאפילו תימא דבעלמא אמרינן סמוך מעוטא לחזקה ל"א אלא ברוב וחזקה דעלמא אבל חזקה המסתלקת ע"י המתעסקין לסלקה ורוב דמתעסקין בה כל שיתעסקו בה מסלקין אותה

ודאי כנ"ל הרי לך מבואר דעתו דהיכא דהרוב מסלק החזקה אזי לא אמרינן סמוך מעוטא לחזקה אך מאוד אני תמה על דברי הרשב"א שהרי כ' כ"ז שם לדעת הפוסקים דהך סוגיא דיבמות דאמרינן סמוך מעוטא דמפילות לחזקה שהיתה זקוקה ליבם ואיתרע לה רובא דרוב נשים מתעברות ואזלא הך אליבא דרבנן וכמ"ש הרשב"א דיש ספרים דגורסין אמר רבא לעולם רבנן כו' וא"כ קשה היאך מחלק דבכה"ג דחזקה מסתלקת ע"י רוב ל"א סמוך ומעוטא כמאן דליתא דמי דהא הך חזקה דזקוקה ליבם ג"כ הרוב מסלקה כיון דרוב מתעברות נמצא דלא הוזקקה ליבם וצ"ל דהרשב"א לא ס"ל מ"ש הפ"י דחזקת זקוקה היא שתהא זקוקה לבסוף דלזה באמת הרוב מתעברות מגרע החזקה רק החזקה היא שהיא עכשיו זקוקה דאנו מת בעלה היום היתה זקוקה ליבם כיון דעכשיו בריר לן שאינה מעוברת ולזה אין הרוב מגרע אך לדידי קשה טובא בהך חזקת זקוקה לפמ"ש התוספת בפ"ק דחולין דף י"א דכל חזקה שלא נתבררה אפי' שעה אחת לא אזלינן בתרה א"כ הך חזקת זקוקה לא נתבררה בשום פעם דבכל פעם איכא לספוקי דלמא עכשיו נתעברה רק שלא הוכר עוברה עדיין ונמצא אינו זקוקה ודוחק לומר דכ"ז שלא ילדה הוי בחזקת זקוקה דולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם כדאי' ביבמות ל"ו א' ובחדושי לב"ק דף י"א א' גבי שליא שיצאתה מקצתה כתבתי דעילא א"ר אלעזר לא ס"ל סמוך ורבא דפליג שם לשיטתיה דס"ל ביבמות קי"ט סמוך כו' ע"ש:

## סמוכין

### א

**רבי** יהודה לא דריש סמוכין בכל התורה אך במשנה תורה דריש ברכות כ"א ב' יבמות ד' וע' תוס' יבמות ד' ד"ה וכי שכ' דהיכא דמוכח או מופנה דריש גם בכל התורה וכן במשנה תורה לא דריש רק היכי דמוכח והא דפריט משנה תורה משום דקים להו דבמשנה תורה כולהו מוכח או מופנה:

### ב

**בן** עזאי דריש סמוכין אף בכל התורה כולה שם ומשמע אף דלא מוכח ומופנה ואף דאיכא גז"ש המנגדת עיין לקמן אות י"א:

### ג

**ר'** יוסי הגלילי דריש סמוכין אף בכל התירה כולה דיליף מסמוכים דאין פסח מצרים נוהג אלא יום אחד פסחים כ"ח ב' ולא תיקשי מסנהדרין דס"ז דס"ל לריה"ג דמכשפה

בסייף ולא יליף מסמוכין דבסקילה כדיליף בן עזאי התם שאני דגמיר ליה גזירה שוה וגזירה שוה עדיף מסמוכין יע"ש:

**ד**

**ר"ש** דריש סמוכין אף בכל התורה שם בפסחים דס"ל כריה"ג יע"ש וכן בסנהדרין דף סמ"ך ע"א דריש מכשפה סמוכין לכל שוכב לאסור כישוף לבני נח:

**ה**

**תוספת** ביבמות ד' ד"ה וכי כתבו דר' עקיבא מסתמא ס"ל כרבנן דדרשי סמוכין בכל התורה אך היכא דאיכא גז"ש המנגדת לא דריש אף דהגז"ש אינה מקובלת עיין אות י"א:

**ו**

**היכא** דאיכא גז"ש להיפוך מדרשא דסמוכין אזי גז"ש עדיפא מסמוכין וכן מבואר ביבמות בתוס' שם יע"ש וע' לקמן אות י"א:

ץ וכן היקשא עדיף מסמוכין מבואר בכמה מקומות וכן בתוס' ביבמות ד"ד ד"ה דכתיב:

**ח**

**אבל** מבנין אב סמוכין עדיף כך משמע בתוס' שם ביבמות דף ד' ע"א ד"ה דכתיב דכתבו למאן דס"ל תפילין לאו מ"ע שהזמן גרמא דלפ"ז ליכא היקשא למיפטר נשים ממ"ע שהזמן גרמא אזי מחייבי נשים בציצית מסמוכין אף דאיכא בנין אב למיפטר נשים ממ"ע שהזמ"ג כמבואר בסוגיא דקדושין דילפינן בנין אב מראיה ש"מ דסמוכין עדיף מבנין אב וכ"כ שם במהרש"א על דברי התוס' הלזו יע"ש:

**ט**

**לרבי** יהודה דלא יליף סמוכין רק היכא דמוכח או מופנה היכא דמוכח צריך להיות ההוכחה מן הדבר הנלמד כגון דילפינן מכשפה בסקילה משוכב עם בהמה ולרבי יהודה אי חשיב סמוכין אע"ג דמוכח דאל"כ למה כ' שוכב עם בהמה הכא הו"ל למיתנייהו גבי עריות מ"מ לא חשיב מוכח דאין הוכחה מן מכשפה שהוא הנלמד רק מן המלמד אבל מופנה אע"ג שהמלמד הוא מופנה ולא המלמד מ"מ חשוב מופנה כ"כ התוס' ביבמו' ד"ד א' ד"ה דא"כ וע"ש:

**י**

**סמוכין** יש לו דין היקש דאין היקש למחצה כך בסמוכין כל מה דיכולין למילף מסמיכותם אהדדי ילפינן וראייתם מדברי התוס' ביבמות הנ"ל שהקשו דיהא נשים חייבות בציצית מחמת ההיקש הנ"ל סמוך לא תלבש שעטנז לגדילים ובסוף דבריהם העלו באמת דלמאן ס"ל דתפילין לא הוי מ"ע שהז"ג נשים חייבות בציצית מחמת

הסמוכין והא הך סמוכין מיבעי לן למישרי כלאים בציצית ש"מ דאין סמיכות למחצה וכן בגמ' דעירוכין דס"ד למפטר כהנים מציצית מהך סמיכות הואיל ואישתרי כלאים גבייהו יע"ש. איבר' דיש לעיין בזה לרבי יהודה דלא דריש סמוכין כ"א היכא דמוכח או מופנה לפ"ז לכאורה הסברא דלא נילף מסמיכות רק דבר אחד משום דמוכח דלמאי הלכתא כתבינהו הכא ש"מ ללמוד איזה דבר מסמיכות אבל למילף עוד דברים שונים לזה ליכא הוכחה וגם אינו מופנה דכיון דיש שום לימוד לאיזה דבר שוב אינו מופנה ותו לית לן למילף שום דבר מיני' (ובזה י"ל מ"ש בברכות כ"א ע"ב אמרי אין במשנה תורה דריש ר' יהודה סמוכין אבל הנך סמוכין מבעי' לי' לאידך דריב"ל כו' וקשה על ריב"ל היאך יליף ב' דרשות מסמוכין וצ"ל משום דאין סמיכות למחצה וא"כ גם ר"י נילף תרוייהו ומאי משני מבעי' ליה ולפמ"ש א"ש דריב"ל דריש סמוכין לכך יכול למילף כל מילי אבל ר"י לשיטתיה דלא דרשי אלא היכא דמוכח א"כ לא מצי למילף רק חד דרשא) אך באמת ז"א דר"י לא בעי הוכחה רק על עיקר הסמיכות ר"ל דע"י הוכחה נבין דהתורה סמכינהו בכדי ללמוד מסמיכותם וכיון דנדע דכונת התורה לאסמכינהו אזי אין סמיכות למחצה וכן לאבע"א משום דמופנה כיון דהוא מופנה לדע דניתנה לדרוש ודרשינא להו בגוונא טובא תדע דבגז"ש דצריך להיות ג"כ מוכנה להיות למידין ואין משיבין מ"מ כיון דהוא מופנה למידין כמה דברים שונים זה מזה ולא אמרינן כיון דכבר דרשינן בה דבר אחד שוב אינו מופנה וזה פשוט וברור ויש לי ראיה בזה מהא דמבואר בסוגיא דיבמות דרצה הש"ס לומר דהא דדחי עשה ל"ת וילפינן מלא תלבש שעטנז גדילים ומסיק הש"ס דאף לר' יהודה דרבינן הכא סמוכין משום דמוכח או מופנה וקשה מנ"ל לחדש דבר זה דידחה עשה ל"ת ואי משום דמוכח למידרש סמוכין נימא דהך סמיכות מבעי ליה לחייב נשים בציצית הואיל ואיתנהו בלא תלבש שעטנז איתנייהו בגדילים תעשה וא"ל דס"ל לר"י דילפינן היקשא מתפילין למפטר נשים ממ"ע שהזז"ג והיקשא עדיף מסמוכין דהא אליבא דר' יהודה קיימינן ור"י ס"ל בעירובין צ"ו דתפילין אינו מ"ע שהזז"ג ומג"נ דסמיכות אתי לאורויי למשרי כלאים בציצית דלמא אתי לאורויי לחייב נשים בציצית ואף אם תרצה לומר דעכ"פ יותר מסתבר למימר דהסמיכות אתי למשרי כלאים בציצית ולא לחייב נשים בציצית דאית לן בנין אב למיפטר נשים ממ"ע שהזז"ג כמבואר בסוגיא דקדושין שם אך עדיין תקשה דלמא אתי לאורויי דאין חייב בציצית אלא צמר ופשתים דכתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים גדילים תעשה לך מהם או דצמר ופשתים פוטרי' בין במינם בין שלא במינם דיליף רבא מהך דרשא כמבואר בפ"ב בשבת ובסוגיא דיבמות שם ש"מ דאף לר' יהודה אמרינן דאין סמיכות למחצה וכדכתיבנ' (שוב מצאתי בנזיר

דנ"ח דקאמר הש"ס דחד תנא לא מפקא גדילים משום דאצטריך ליה לכדרבא משמע דלא ס"ל אין סמוכין למחצה וצ"ל דתנאי הוא וע"ש בקונטרס) מה שהקשיתי באות י"ד כאן מנ"ל למידרש סמוכין למישרי כלאים דלמא אתי לכדרבא לאוריי דצמר ופשתים פוטרים בכל מיני בגדים מצאתי קושי' זו בתוס' יבמות ד"ה ע"ב ד"ה כולה משעטנז נפקא וז"ל וא"ת ודלמא לכדרבא לחוד אתי למדרש סמוכין דצו"פ סוברין אף שלא במינן ומנ"ל למשרי כלאים וי"ל דהכא משמע דלא תלבש שעטנז צו"פ גדילים תעשה לך מהם עכ"ד התוס' (ומ"ש התוס' כדאמר בפ' ב' נזירים הוא תמוה דאדרב' שם מבואר להיפוך) כנראה מדברי התוס' דבאמת אין לנו לרבות מסמוכין רק דבר אחד רק דהכא משמע לרבויי כלאים הואיל ושעטנז הוא מופנה משמע דאתי לאוריי לסמוכי לגדילים תעשה לך מהם לעשות ציצית משעטנז וכן פי' המהרש"א דברי התוס' יע"ש בדבריו על דברי התוספת דף ה' ע"א ד"ה לרבנן מנ"ל אך תמיהא לי טובא בדברי התוס' האלו ה"א לפ"ז מקשה ארבא היאך דריש מסמיכות זה דצו"פ פוטרים בכל מיני בגדים הא הסמיכות הלז משמע טפי דאתי למישרי כלאים בציצית כדברי התוס' הן אמת שי"ל דהתוס' לא כ' זה רק לפי המסקנא דהכא דמופנה הוא ממאי דכתיב שעטנז לאפנויי אבל אי נימא דהוא מופנה ממאי דכתיב צו"פ אזי אין המשמע הסמוכין למישרי כלאים בציצית וכ"כ המהרש"א לעיל דף ה' ע"א בתוס' ד"ה לרבנן מנא להו יע"ש ולפ"ז י"ל דרבא ס"ל דרשא דתנא דבי ר' ישמעאל דכ"מ שנאמרו בגדים הוא צו"פ ולכך אייתיר להו צמר ופשתים לאפנויי ואתי לאוריי דציצית של צו"פ פוטרים בכל מיני בגדים ואף דרבא ס"ל דכל הבגדים חייבים כציצית אף של שאר מינים ש"מ דלא ס"ל כתנא דבי ר"י י"ל דזהו משום מדרשא דהכנף כמ"ש התוס' שם בסוגיא ובמנחות (ועיין במנחות ד"מ דמבואר דרבא ס"ל כב"ה) אך דכ"ז דוחק שנאמר דרבא לא ס"ל הך דרשא למישרי כלאים בציצית ואטו כב"ש ס"ל ועוד קשה לי לפי סברת מהרש"א דאם נאמר דצמר ופשתים אתי לאפנויי לא משמע הסמיכות למשרי כלאים בציצית א"כ היאך קאמר הש"ס דמופנה מדכתיב צמר ופשתים לאפנויי דלמא הך צמר ופשתים אתי לאוריי דנשים חייבות בציצית הואיל ואיתנהו בלא תלבש שעטנז וא"ל דהיקשא דתפילין למיפטר ממ"ע שהז"ג עדיף מסמוכין דכבר כתבנו דהכא אליבא דר"י קיימינן ולר"י תפילין הוי מ"ע שלא הזמן גרמא ואף לפמ"ש לעיל דעכ"פ איכא בנין אב למיפטר נשים מציצית ולכך עדיף למוקי הסמיכות למשרי כלאים ולא לחייב נשים שהוא מנגד הבנין אב אכתי קשה ליה איפכא על דברי התוספות דלעיל דף ד' שהעלו דמאן דס"ל דתפילין הוי מ"ע שלא הזמן גרמא אזי נשים חייבות מדרשא דסמוכין הא הנך סמוכין מבעי ליה למשרי כלאים בציצית ומדברי התוס' שכתבנו

משמע דאין ללמוד ב' דברים כאחד מסמוכין לכך נראה ליישב ע"פ החילוק שכתבנו לעיל דבאמת למאן דדריש סמוכין בכל התורה כולה אף דאינו מוכח או מופנה אזי יליף אף ב' דברים מסמוכי' וע"פ דיעה זו אזלא שיטת הש"ס דבעי למיפטר כהנים מציצית הואיל וליתנייהו בכלאים וכן דברי התוס' דהכא דבעי לחייבו נשים בציצית זהו למאן דלא בעי מוכח או מופנה אבל דברי התוס' האלו שכ' דמנ"ל דאתי למישרי כלאים דלמא אתי לכדרשא אזלא לשיטת הגמ' דמסיק דמופנה הוא ממאי דכתיב שעטנז ע"ז מקשו התוס' שפיר כיון דלא גמרינן סמיכות רק מחמת יתורא דלמא הך יתורא אתי לכדרבא ובזה נבין המחלוקת דפליגי תנאי בנזיר דנ"ח דחד תנא ס"ל ראשו דכתיב במצורע אתי לאורויי על נזיר מצורע דאתי עשה ודחי ל"ת ועשה דאי על ל"ת גרידא לא צריך דכבר נפקא לן מל"ת שעטנז גדילים תעשה לך ואידך ס"ל דראשו אתי לאורויי דעשה דחי ל"ת דאי מגדילים לא שמעינן דאתי לכדרבא ולפמ"ש יהיה מחלוקת ביניהם דת"ק דריש סמוכין אף דאינו מופנה ולכך תרתי ש"מ ותנא בתרא לא דריש רק היכא דמוכח לכך קאמר דאתי לכדרבא עי"ל דתרווייהו ס"ל דבעי' מופנה רק ת"ק ס"ל דשעטנז אתי לאפנויי ולכך מסתבר יותר למידרשי' למישרי כלאים כמ"ש התוס' הנ"ל ותנא בתרא ס"ל דצמר ופשתים אתי לאפנויי ולכך י"ל דאתי לכדרבא וכמ"ש מהרש"א ודוק:

**ובזה** יתבאר לי דברי התוספות במנחות דף מ' ע"א ד"ה סדין בציצית ב"ש פוטרין משום דלא דריש סמוכין והקשו בתוס' הא אמרי' אפי' מאן דלא דריש סמוכין במשנה תורה דריש ותי' דאיכא חד תנא בנזיר דמפיק להו מראשו דעשה דחי ל"ת וצמר ופשתים לכדרבא וב"ש ס"ל כההוא תנא וס"ל כר' יהודה דלא דרשינן סמוכין אלא היכא דמוכח או מופנה עכ"ל ולכאורה מ"ש בסוף וס"ל כר"י דלא דריש סמוכין אלא היכא דמוכח הוא מיותר דבאמת י"ל דס"ל כרבנן רק דהך סמיכות אתי לכדרבא אך לפמ"ש יובן היטב דלרבנן דרשינן כמה דרשות מסמיכות א' ולכך אף דאתי לכדרבא מ"מ איכא למידרש נמי למשרי כלאים בציצית ולכך צריכי לפרושי דב"ש ס"ל כר"י ולכך רבא גופא דדריש דצו"פ פוטרין בכל מיני בגדים דריש נמי דאתי למשרי כלאי' בציצית כמבואר שם בסוגיא דמנחות דס"ל כב"ה רק מחמת גזירה שמא יקרע את סדינו דרבא ס"ל דדרשינן סמוכין אף היכא דלא מוכח ולכך תרתי שמע מינה ודוק. יצא לנו מזה דלמאן דס"ל דבעי' מוכח או מופנה לא ילפינן ב' דברים מסמיכות ובזה ישבתי מה שהקשה שם בגמרא יבמות דף ה' תינח לתנא דבי ר"י דאייתר צו"פ למדרש סמוכין לרבנן מנ"ל וקשה דהרי בגמ' קאמר לעיל אבע"א משום דמוכח אבע"א משום דמופנה ומשמע דמוכח לחודא מהני וא"כ מאי מקשר לרבנן מנ"ל י"ל משום דמוכח אך לפמ"ש א"ש דלרבנן דס"ל דכל בגדים

חייבים בציצית י"ל דסמיכות אתי לכדרבא ולכך לא מהני מאי דמוכח לכך צ"ל דשעטנז מופנה וזהו משמע למידרש למשרי כלאים בציצית כמ"ש התוס' ודוק. יצא לנו מזה:

**יא**

**דב"ש** לא דרשי סמוכין כ"א היכא דמוכח כמ"ש התוס' במנחות דף מ' ולדעת רש"י ב"ש לא דרשי סמוכין כלל:

**יב**

**היכא** דאיכא גז"ש להיפוך מדרשא דסמוכין לא דרשינן סמוכין תוס' יבמות ד"ד א' ד"ה וכי מפני שסמכו וכבר כתבתי זה למעלה אות ו' אך לא נשנית אלא מפני דבר שנתחדש בה דנ"ל דאף למאן דלא קבל גז"ש זו מרבו ולא דריש הגז"ש הלזו אעפ"כ לא דריש ג"כ הסמוכין ואציעה לפניך דברי התוספת שם דאיתא שם בגמ' דר"י לא דריש סמוכין בכל התורה דפליג אבן עזאי דיליף מכשפה בסקילה מפני שסמכו לשוכב עם בהמה ור"י פליג וכי מפני שסמכו ענין נוציא לזה לסקילה אלא אוב וידעוני כו' והקשו בתוס' מנ"ל דלא דריש סמוכין בכל התורה דלמא הכא הוא דלא דריש מפני גז"ש דריר"ג דיליף בגז"ש דלא תחיה כל נשמה דהוא בסייף תדע דאטו ר"ע דגמיר התם דבסקילה מאם בהמה או איש לא יחיה מי נימא דלא סבר כרבנן דדרשי סמוכין בכל התורה כו' עכ"ד התוס' ולכאורה יש לתמוה בדבריהם דלמה להם להביא ראי' מר"ע דלא מצינו דדריש סמוכין בכל התורה הו"ל לאוכחי מריה"ג גופא דדריש סמוכין בכל התורה המ"ש לעיל אות ג' ואעפ"כ לא דריש הכא סמוכין רק יליף מגז"ש דהוא בסייף וצריך לפרש דבריהם דבאמת אין אדם דן גז"ש מעצמו אא"כ קבל מרבו ולפ"ז ריה"ג דקיבל גזירה שוה זו מרבו פשיטא דעדיפא ליה מסמוכין אך ר' יהודה דלא קיבל גז"ש זו דהרי ע"פ האמת לא ס"ל הך גז"ש דיליף מאוב וידעוני דהוא בסקילה ולא יליף מגז"ש דלהוי בסייף ולא רצה לקבל הגז"ש מריה"ג משום שהיה ידוע להם מנין הגז"ש שבתורה כמ"ש התוס' בשבת דף צ"ז וא"כ כיון דלא קיבל גז"ש זו הו"ל למילף סמוכין לזה הביאו התוספת ראיה מר"ע דהוא ג"כ לא קיבל גז"ש זו דהוא ג"כ ס"ל דמכשפה בסקילה (אמת דר"ע יליף ג"כ מגז"ש וקיבל צד הלמד אך לא צד המלמד דהיינו לא תחיה כל נשמה ועדיפא שיהיה צד המלמד לא יחיה בכדי שיהיה הנושאים שוים ע"ש בש"ס ולפ"ז ר"ע וריה"ג י"ל דשניהם קבלו צד הלמד ולא צד המלמד והדק"ל על התוס' למה אין מביאין ראיה מריה"ג ואדרבא מריה"ג יש יותר ראיה דיליף מגז"ש לסייף ולא יליף מסמוכין לסקילה ואי משום דקבל גז"ש הלא לא קבל אלא צד הלמד ולימא כר"ע דהמלמד הוא לא יחיה ואז לא יסתור הגז"ש לסמוכין דשניהם מלמדין על סקילה אך י"ל בהיפוך דאי ס"ד דהגז"ש קבל ללמד על

סקילה ל"ל לגז"ש האיכא בל"ז סמוכין וריה"ג דריש סמוכין ולדברי התוס' דר"ע דריש סמוכין תיקשי באמת על ר"ע למה ליה גז"ש הא מוכח מסמוכין וי"ל דהנך סמוכין מבעי' לכדדריש ר"ש בסנהדרין דף ס' ע"א דאתי לאוריי דב"נ מוזהר על הכשוף) ואעפ"כ לא דריש סמוכין ש"מ דאף דהגז"ש אינה מקובלת מ"מ כיון דאיכא למדרש גז"ש המנגדת לדרשא דסמוכין אף דעל פי האמת לא דרשינן משום דאינה מקובלת מ"מ מגרעת כח הדרשא דסמוכין והמעיין בצדק יראה דא"א לפרש דברי התוס' כ"א כמו שפרשנו ויצא לנו מדבריהם סברא מחודשת דגז"ש מגרע כח הסמוכין אף דאינו מקובלת ואף דלבן עזאי מבואר דאף בכה"ג דריש סמוכין מ"מ מבואר דלר"ע לא דרשינן סמוכין בכה"ג ודוק:

**יג**

**לרבי** יהודה דלא דריש סמוכין כ"א היכא דמוכח מדכתבה התורה הך מלתא הכא ש"מ לדורש' סמוכין ונסתפקתי אי מהני הך הוכחה לדורשה סמוכין לפניו ולאחריו או לא ואבאר לך הדמיון כגון בהך סמוכין דדריש ר' יהודה דאוסר באנוסת אביו מדסמוך לא יקח איש אשת אביו לפרשה דאונס ש"מ לדורשה סמוכין וקאמר בגמ' דמש"ה דריש משום דמוכח דא"כ לכתבי' להך לא יקח איש את אשת אביו בפרשת עריות מדכתבי' הכא ש"מ לדורשה סמוכין והנה בפרק החולץ דף מ"ט שם ילפי דאין ממזר רק מחייבי כריתות מדסמוך לא יבא ממזר להך לא יקח ש"מ דאין ממזר רק מאשת אב וכדומה דהוא חייבי כריתות ונסתפקתי לר' יהודה אי מהני הך הוכחה דלא יקח איש את אשת אביו ג"כ למידרשיה על סמיכות דבתרה ללא יבא ממזר אי לא וצדדי הספק הולכין על דרך הספק שבארנו באות י"ד יע"ש ודו"ק. וראיתי בתוס' יבמות ד"ד א' ד"ה דא"כ נכתבי' גבי עריות וכ' וז"ל דאע"ג דאצטריך למכתב הכא להיקשא ללא יבא ממזר דמהכא דרשינן ממאי הוי ממזר כו' התם נמי סמוכין ודרשינן מטעם דמוכח או מופנה עכ"ל. והנה מפשיטות דברי התוס' נראה דכוונתם דהתם הוא ג"כ דרש סמוכים ודרשינן להו משום דמוכח או מופנה הך קרא דלא יקח כדקאמר הכא בש"ס ולכך ניתן למדרש לסמוכין בין לפניו בין לאחריו ולפ"ז נפשט הספק דילן אך מלבד שהדבר רחוק מן הסברא שיועיל הוכחה א' לר' יהודה למדרש סמוכים שונים דאף לפמ"ש לעיל באות יו"ד דהיכא דאיכא הוכחה למדרש סמוכין דרשינן לסמיכות בכמה גווני לזה יש קצת סברא דכיון דיש הוכחה דניתן להדרש עכ"פ בסמיכות זה ש"מ דאקשינהו רחמנא ואין סמיכות למחצה כיין דעכ"פ הדבר ברור ומוכח דניתן לדרש בסמוכין למקרא זה אבל הכא מאי הוכחה איכא הכא דניתן להדרש כלל בסמיכות למאי דבתרא ואי משים דמוכח דלמאי הלכתא

כתבינהו הכא דלמא משום לאסמכינהו למה דקמי' נמצא שאין כאן הוכחה כלל דניתן להדרש בסמוכין לאחריו וא"ל מדכתבי' רחמנא הכא למדרש סמוכין ש"מ למדרש בין לפניו בין לאחריו דאל"כ לא נוכל למידרש כלל סמוכין דאם נרצה למדרש לפניו משום דמוכח דלמאי הלכתא כתבינהו הכא נאמר למסמכי' לאחריו ואם נרצה לדרוש לאחריו נאמר להיפוך וע"כ דדעת התירה למדרשי' לפניו ולאחריו אך ז"א דבאמת כיון דעיקר המקרא דלא יקח אשת אביו אין כאן מקומו ולא נכתב הכא רק למסמכי' בודאי הסברא דהסמיכות הוא למה שלפניו דאיך יתכן להקדים הנסמך אל העיקר בשלמא אם היה כאן מקומו שייך למדרש סמוכין בין לפניו בין לאחריו משא"כ אם נאמר דהתורה כתבה הכא למסמכי' בודאי הלשון והענין סמיכות הוא למה שלפניו כי הוא נופל למה שלפניו ואיך יתכן להקדים הטפל קודם לעיקר ועוד דבודאי עדיפא לן למימר דהתורה כתבה הך מילתא הכא ללמד על עצמה דהיינו למסמכיה שלפניו לאורויי דלא יגלה כנף אביו היינו באנוסת אביו ולא שנאמר דכתבה שלא במקומה ללמד דאין ממזר אלא מחויבי כריתות דא"כ הו"ל למכתב ללא יבא ממזר שם גבי עריות אצל לא יקח וזהו באמת טעמו של התוס' שכתבנו לעיל אות ט' דהיכא דמוכח צריך להיות ההוכחה מדבר הנלמד ולא מן המלמד והטעם הוא כמו שכתבנו דאין סברא שיהיה זה נכתב שלא במקומו ללמד על דבר אחר דא"כ היה לו להנלמד ליכתב שלא במקומו ולפ"ז אי אפשר לפרש כוונת התוס' מ"ש דהתם נמי דרשינן סמוכין משום דמוכח דיהיה כוונתם הוכחה הלזו דלא יקח שנכתב שלא במקומה דא"כ יהיה דבריהם סותרים א"ע דהא ס"ל דאין הוכחה רק מן הנלמד ולא מן המלמד אלא ע"כ דכוונת התוס' על הוכחה אחרת דיש הוכחה מקרא דלא יבא ממזר גופא והא דכ' כל כך בפשיטות משום דמוכח או מופנה כיון דאין אתנו יודע מהו הוכחה יש שם הוא משום דכתיב שם לעיל בד"ה וכי מפני שסמכו דקים להו דבמשנה תורה כל הסמוכין מוכח או מופנה לכך כ' בפשיטות מטעם דמוכח דכל הסמיכות שבמשנה תורה המה מוכחים ובזה מתורץ קושייתם שהקשו דאצטריך למכתב הכא להיקשא ללא יבא ממזר ע"ז תירצו דהתם דלא יבא ממזר גופא והא דכ' כל כך בפשיטות משום דמוכח או נמי סמוכים וע"כ שהוא מוכח או מופנה בפ"ע דכל הסמוכים שבמשנה תורה עמה מוכחים ומופנים נמצא דהך הוכחה דהכא לא אתי להיקש דלא יבא ממזר לכך דרשינן להו לאנוסת אביו כנ"ל פי' דברי התוס' ודוק היטב. איברא דעדיין קשה לי דבפשיטות הו"ל לשנויי דאין לומר דאצטריך למכתב להיקש' דלא יבא ממזר דאין לומר כן כיון דאין הוכחה מן הנלמד וכו' ואפשר שזה נרמז ג"כ בתירוצם ע"פ מ"ש ביאורם ודוק:

**יד**

**רבא** דרש סמוכין אף דלא מוכח דהא מפיק ב' דרשות מסמוכין חדא למשרי כלאיים בציצית כדמוכח במנחות ד"מ ע"ב וגם דריש מיניה דצו"פ פיטרים בין במינם בין שלא במינם:

**טו**

**ר'** ישמעאל לא דריש סמוכין רק במשנה תורה כמו ר' יהודה כך הוא דעת הגאון הר"ש מקינין כמו שהביא בשמו בעל מדות אהרן בגזירה שוה פרק ג' חלק ח' שלכך לא מנאה ר' ישמעאל בי"ג מדות שהתורה נדרש' ולדידיה לא דריש סמוכין בכל התורה אף היכא דמוכח או מופנה ובזה השיגו בעל מדות אהרן יע"ש ולכאורה מסוגיא דש"ס יבמות כ"ד ע"ב משמע כדעת הגאון דמקשה לר' ישמעאל טעמא דכ' רחמנא צמר ופשתים הא לא"ה כו' וקשה דאליבא דמסקנא חי נימא דדריש סמוכין אף היכא דלא מוכח ומופנה א"כ צו"פ למה לי ש"מ דלא דריש סמוכין בשלמא לרבנן ל"ק שעטנז למה לי דאתי למידרש שוע טוי ונוז אבל לר' ישמעאל קשה אך כ"ז אם נאמר דר' ישמעאל ס"ל בכ"מ דכתיב בגד הוא צו"פ אבל לסוגיא דפ"ב דשבת דקאמר אף כל לאתויי ציצית אבל בעלמא ס"ל דבגד הוא כל מיני בגדים א"כ צמר ופשתים אינו מיותר דאצטריך לגופיה י"ל דדריש סמוכין אף דאינו מופנה ובזה מיושב קושי' התוס' שם ביבמות דמקשה על מה ד קאמר הש"ס בפ"ב דשבת כלאים בהדיא כתיב ביה צו"פ והקשו בתוס' דאצטריך לאפנויי ולפמ"ש י"ל דלפי המסקנא באמת ר' ישמעאל ס"ל כרבנן דדריש סמוכין אף דאינו מופנה ולא אצטריך צו"פ להכא ודוק:

**טז**

**היכא** דאיכא למדרש סמוכין לקולא ואיכא למדרש סמוכין לחומרא דרשינן כמו בהיקש כן נראה לי פשוט והוא ע"פ הטעם שהנחנו בחלק ב' ערך היקש הטעם דמקשינן לחומר' מדסתמה התורה ע"כ היה דעתה להחמיר דאי להקל היה צריך לפרש זהו הטעם שייך ג"כ בסמוכין וראיתי לבעל שושנת העמקים כלל ז' שרצה לפרש דברי התוס' מנחות דף מ"ד א' ד"ה ור"ש דס"ל דבסמוכין ל"א לחומרא מקשינן ודבריו המה רחוקים מאד מכוונת דברי התוס' שם ודברי התוס' כבר ישבתי בערך תפילין אי הוי מצו' עשה שהזמן גרמא אות ו' יע"ש:

**יז**

ר' אלעזר אמורא דהוא ר' אלעזר בן פדת דריש סמוכין בכל התורה בסוכה דף מ' ע"ב בשביעית דאינו מתחלל' אלא דרך ממכר מדסמיך לשביעית וכי תמכרו ממכר יע"ש ומשמע אף דלא מוכח או מופנה:

**יח**

ר' יוחנן משמע גם כן שם דדריש סמוכין יע"ש דדריש הך סמוכין לדרשא אחרינא:

**יט**

ר' יוסי בר חנינא דריש ג"כ סמוכין בכל התורה שם ובקדושין ובערכין וכדר' יוחנן המוזכר באות הקדום יע"ש:

**כ**

ר' אליעזר נ"ל דלא דריש' סמוכין אלא היכא דמוכח ומופנה לדעת רש"י בחומש פ' נח דכתב בפסוק ואתם פרו ורבו לפי מדרשו להקיש מי שאינו עוסק בפ"ו לשופך דמים והקשה הרא"מ מנ"ל לרש"י דמי שדורש ההיקש לית ליה דהך פסוק ואתם פרו ורבו למצוה היפוך מסתמא דתלמודא בפ' ד' מיתות הא איכא למימר דס"ל דהפסוק למצוה נא' ואף על פי כן דריש סמוכין אף דלא מופנה אך לע"ד נ"ל דהך מדרשו הוא רבי אלעזר דדריש כל מי שאינו עוסק בפ"ו כאלו ש"ד ויליף מהך היקשא וידוע דר"א שמותי הוא ובירושלמי מפרש שמותי מתלמידי שמאי וכבר כתבנו לעיל אות י"א דב"ש לא דרשי סמיכין כ"א במוכח או מופנה ולכך רש"י כ' דלפי מדרשו ע"כ ואתם פ"ו לאו למצוה כיון דמארא דמדרש' הוא ר"א והוא כב"ש ס"ל דלא דרשי סמוכין כ"א במוכח או מופנה ומסולק קושיות הרא"מ במזרחי ודוק ועיין ברמב"ן על התורה בפ' נח שמקשה ג"כ קושי' הנ"ל על רש"י ולפמ"ש לק"מ ועיין בשל"ה לתורה שבכתב פ' נח דף רע"ב ע"ב. עכ"פ מבואר מדברי הרמב"ן
שם בפ' נח:

**כא**

**דר'** אליעזר דריש סמוכין אף דלא מוכח לדעת הרמב"ן וכ"כ בשל"ה דרמב"ן ס"ל לדעת ר"א דדריש סמוכין אף בלא מוכח יע"ש ולכאורה יש להוכיח מסנהדרין ג' ב' דאמר ר"א אף על הכלאים משמע דמודה בכשי' משוי סמוכין אך עיין לקמן אות כ"ד דצ"ל ר' אלעזר ולא ר' אליעזר ועיין גיטין דף י"ב א' ור' אליעזר האי לא תלקט מאי עביד ליה והתם סמוכין נינהו כמ"ש רש"י שם אלמא דדריש סמוכין:

**כב**

**כל** הנהו דס"ל יש ממזר מחייבי לאוין ע"כ דרשי סמוכין עכ"פ במשנה תורה עיין יבמות ס"ט וכן ר"ש התימני ור' יהושע שם ביבמות ס"ט א' מוכח גם כן דדרשי סמוכין במשנה תורה עכ"פ דכולהו מדסמך ממזר ללא יקח איש את אשת אביו דרשו ועיין בערך ממזר מחייבי לאוין ומי הם דס"ל מחייבי כריתות ומיתות ב"ד יע"ש:

**כג**

**ר'** יוסי דאמר בסנהדרין דף נ"ו ע"ב כל האמור בפ' כישוף אסור לב"נ לכאורה נראה דדריש סמוכין כר"ש בדף ס' ע"א מכשפה סמוך לשוכב עם בהמה להורות דב"נ אסור בכישוף יע"ש אך אדרבא מוכח אפכא מדאמר דוקא כל האמור בפ' כישוף משמע דוקא הני ולא אחריני משמע דלא דריש סמוכין דמכשפה רק טעמא דהני מדאשכחן דנענשו גוים עלה ולא ענש אלא אם כן הזהיר:

**כד**

**ר'** אלעזר בן שמוע לכאורה י"ל דדריש סמוכין בסנהדרין דנ"ו ב' קאמר ר' אלעזר אף על הכלאים ור' אלעזר צריך לגרוס שם ולא ר' אליעזר דר' אליעזר אית ליה שם בדף נ"ח דוקא קורבה דאחוה נאסר לב"נ ואלו האי תנא דריש מלאמר הן ישלח אשתו קורבה באישות כמ"ש התוס' שם וע"כ דר' אלעזר גרסינן ומדאמר אף על הכלאים משמע דמוסיף הוא על הקודמים וס"ל ג"כ כישוף מוזהר בני נח עליו דתני קודם לזה שם ואיהו מוסיף עליו וקאמר אף והנה אזהרת כישוף נפקא לן שם בדף ס' ע"א מדסמוך שוכב עם בהמה למכשף ש"מ דר' אלעזר דריש סמוכין ויש לדחות דר' אלעזר מוסיף על ר' יוסי דאמר כל האמור בפ' כישוף ב"נ מוזהר עלי' וכבר כתבתי באות הקדום דטעמא דר' יוסי לאו משום סמוכין הוא יע"ש :

**כה**

**ר'** עקיבא דיליף בסנהדרין דף ס"ז מכשפה בסקילה מאם בהמה אם איש לא יחיה ולא יליף מסמוכין כבן עזאי שם בסנהדרין ס"ז ב' אין ראיה דלא דריש סמוכין די"ל דעדיף ליה למילף מגז"ש וכיון דגמיר ליה מרבי' גז"ש עדיפא ליה וא"ל לסמוכין וע' תוס' סנהדרין ס"ז ב' ד"ה וכי מפני שסמכו ייע"ש:

**כו**

**רב** כהנא נראה דדריש סמוכין דבפסחים ע"א א' יליף לאימורי חגיגת ט"ו דנפסלין בלינה שנא' לא ילין חלב חגי וסמיך ליה ראשית אלמא דדריש סמוכין בכל התורה כולה:

# סומא

**א**

**לר"מ** סומא בא' מעיניו פסול לדין סנהדרין ל"ד נדה מ"ט דמוקי ההוא דכשר להעיד ופסול לדין כר"מ וממעטינן סומא באחת מעיניו לדין:

**ב**

**ר'** יוחנן ס"ל דסומא בא' מעיניו כשר אפי' בתחלת דין כן הוא מבואר שם מההוא סומא דהוי דאין דינא ועיין ברי"ף ורא"ש שם בב"י חו"מ סי' ז' :

**ג**

**סומא** בשתי עיניו פסול לכ"ע כ"ה הרי"ף והרא"ש טוש"ע חו"מ סי' ז':

**ד**

**המרדכי** ורבינו ירוחם כתבו בשם קצת פוסקים להכשיר אף בסומא משתי עיניו ולית הלכתא כיותייהו הביאם הב"י שם:

**ה**

**סומא** פטור מן המצות לר' יהודה ב"ק פ"ז א' ומבואר שם בתו' דאפי' לר' יהודה חייב מדרבנן בכל המצות שלא יהא כנכרי ויכול להוציא אחרים במצוה דרבנן והשיטה מקובצת שם הביא בשם הרשב"א דאפי' מדרבנן פטור בכל המצות רק אעפ"כ אם בא להחמיר על עצמו ולקרוא ק"ש יכול להוציא היכא דראה מאורות מימיו כיון שכבר נהנה:

**ו**

**ר"ש** יש להוכיח דס"ל סומא חייב במצות דבמנחות מ"ג קא' אשר תכסה בה לרבות כסות סומא ש"מ דסומא חייב במצות וא"ל דס"ל ציצית חובת מנא חדא דהוכחנו בערך ציצי' חובת גברא דר"ש ס"ל חובת גבר' ועוד דאף אי הוי חובת מנא למאי אתא קרא לחייב כסות סומא אי לומר דהוא חייב להטיל בה ציצית הא הוא לאו בר מצוה הוא והוי ככסות קטן ואי לומר דאחרים חייבין לעשות בו ציצית האיך יעשו ציצית בטלית שאינו שלהם ועל מי יהיה מוטל החיוב הלז להטיל ציצית בטלית שאינו שלו ועוד דע"כ אף בכסות נכרי וקטן יתחייבו הטיל ציצית אתמהא ע"כ דס"ל לר"ש סומא חייב במצות:

**ז**

**רב** יוסף ורב ששת דאמרי אגדתא והוציאו אחרים ידי חובתן פסחים דף קט"ז ע"ב ע"כ ס"ל דסומא חייב במצות דאל"כ היאך הוציאו אחרים אך לפמ"ש התוס' בב"ק הבאתיו

לעיל אות ה' דסומ' חייב מדרבנן י"ל דס"ל מצה בזה"ז דרבנן (וכדמשמע בפסחים שם דס"ל כן ואף דלמסקנא שם אין ראי' כ"כ יע"ש מ"מ י"ל דסברי כן) ואתי דרבנן ומפיק דרבנן ואף דהם תרי דרבנן מ"מ כבר כ' התוס' במגילה י"ט ב' ודף כ"ד א' בסומא אף דהוא תרי דרבנן יכול להוציא חד דרבנן (ולפמ"ש הרשב"א דסומא פטור אפי' מדרבנן ע"כ צ"ל דר"י ור"ש ס"ל חייב במצות דא"ל כמ"ש הרשב"א דמחמרי אנפשייהו ויכולין להוציא אחרים דדוקא לענין פורס שמע כ' הרשב"א לפי שכבר נהנה מן המאורות משא"כ לענין הגדה דאל"כ מאי מקשה בפסחים שם הא ודאי כל דתיקון כעין דאורייתא תקון ומאי קושיא אימא דמחמרי אנפשייהו ואעפ"כ הוציאו ש"מ דהכא אף הרשב"א מודה דא"י להוציא י"ח) וראיתי בתוס' מגילה דף י"ט א' ד"ה ור"י מכשירי שכ' ומ"מ קשה מרב יוסף ורב ששת דאמרי אגדתא בלילי פסחים ומוציאין אחרים דסברי מצה בזה"ז דרבנן ולפמ"ש קשה דאינהו תרי דרבנן דהא סומא פטור מלומר הגדה ומפקי האחרים דחייבים מיהו דרבנן עכ"ד ואני נפלאתי מאד על דבריהם דאדרבא בש"ס מבואר שם היפוך והכי איתא התם דראב"י ס"ל דסומא פטור מלומר אגדה והקשו דהא רב יוסף ור"ש אמרי הגדה והוציאו אחרים י"ח ומשני קסברי מצה בזה"ז דרבנן פי' ולכך חייב אף סומא כמו שאר אדם ופריך והא ראב"י ס"ל ג"כ מצה בזה"ז דרבנן ואמאי פוטר סומא ומשני דס"ל כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון וכשם שבזמן שבהמ"ק קיים פטור מה"ת השתא נמי פטור מדרבנן ואינו מוציא אחרים י"ח ומקשו אר"י ור"ש הא ודאי כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ומשני דר"י ור"ש ס"ל דאפי' מדאורייתא חייב סומא זהו תורף דברי הסוגיא שם והשתא למסקנ' הרי מסקינן דר"י ור"ש ס"ל דסומא חייב לומר הגדה כמו שאר אנשים ואין מקום לדברי התוס' ואף לס"ד דמשני קסברי מצה בזמן הזה דרבנן מ"מ מבואר דהוא מטעם דמחמת זה סומא חייב כמו שאר אדם דא"ל בשביל שהוא דרבנן וסומא חייב ג"כ מדרבנן ר"ל אף דפטור מלומר הגדה מה"ת מ"מ חייב מדרבנן ועכשיו דהגדה הוא דרבנן הוי הוא ב' דרבנן ואעפ"כ מוציא אחרים שהן רק חד דרבנן אך אי אפשר לפרש כן דא"כ מאי מקשה על ראב"י דס"ל ג"כ מצה דרבנן ומאי קושיא הא איהו לא קאמר רק דפטור מלומר הגדה וי"ל דמה"ת קאמר ואף בזה הזמן פטור מעיקר הדין רק דחייב מדרבנן והוי תרי דרבנן וכ"ע לא הוי אלא חד דרבנן וכ"ת מאי נ"מ דפטור מה"ת כיון דס"ל דתרי דרבנן מפיק חד דרבנן י"ל דאיהו ס"ל דתרי דרבנן לא מפיק חד דרבנן ומנ"ל להקשות ועוד קשה דהאיך שייך הכא כלל בסומא תרי דרבנן כיון דס"ל סומא בר מצות הוא רק דבהגדה פטור מה"ת דכתיב בעבור זה וממ"נ אי רבנן בזה"ז תקנו כעין דאורייתא ולא חייבו סומא הרי הוא פטור לגמרי ואי לא תקנו כעין דאורייתא

וחייבו סומא הרי הוא חד דרבנן כמו שא"ד דבשלמא אי סומא פטור לגמרי מכל המצות ומדרבנן חייב במצות א"כ במצוה דרבנן הרי הוא ב' דרבנן חד דרבנן מצ"ע שאינו בר מצות כ"א מדרבנן וחד מצד המצוה דאינו רק מצוה דרבנן אבל התם אזלא הסוגיא למ"ד סומא חייב במצות ע"כ הוא בר מצוה מצד עצמו וליכא כאן אלא חד דרבנן מצד המצוה וממ"נ אי תקנו כעין דאורייתא (תקנו מאי קושי') פטור לגמרי ואי לא תקנו כעין תורה הרי הוא חייב לגמרי כשאר אדם ותדע דא"כ מאי מקשה בתר הכי על ר"י ור"ש הא ודאי כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון מאי קושיא אימא באמת דתקנו כעין דאורייתא מ"מ כיון דסומין חייבין מדרבנן אף במצות דרבנן הוי ליה אינהו תרי דרבנן ומפקי חד דרבנן אלא ע"כ דאי אנו אומרים כל דתקון כעין דאורייתא תקון אין מקום לחייבו כלל כיון דלא תקנו בסומא חיוב כלל ומהיכן נחייבוהו מדרבנן כיון דרבנן תקנו חיוב הגדה והם לא קנו רק כעין תורה ועוד דבדבר שעיקרו מדרבנן שייך לומר דחי בו לסומא מדרבנן כגון בק"ש אבל בזה שהוא זכר לזמן שבהמ"ק קיים ואז היה סומא פטור מה"ת נחייבהו עכשיו וע"כ מוכרח לומר דפי' הסוגיא מ"ש קסברי מצה דרבנן היינו דבשביל זה חייב סומא וע"ז מקשה דהא כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקנו ומהיכי תיתי נחייבינהו ואם דברי התוס' תמוהין דמה ענין לתרי דרבנן התם ורציתי לפרש כוונת התוס' דרב יוסף נראה דספוקי מספקא ליה אי סומא חייב במצות דאמר מ"ד לי אין הלכה כר"י עבידנא יומא טבא משמע דלא ברירא ליה מלתא וא"כ היאך אמר אגדתא והוציא רבים י"ח ע"כ משום דס"ל מצה דרבנן ואיהו מחוייב במצות דרבנן אף דסומא פטור מ"מ מחייב מדרבנן כמ"ש התוס' והוי איהו במצה ב' דרבנן ואף על פי כן הוציא רבים י"ח אך ממ"ש התוספות וז"ל דאינהו הרי דרבנן דהא סומא פטור מלומר הגדה משמע דס"ל סומא חייב במצות רק מהגדה פטיר כראב"י וצריך עיון ליישב דבריהם:

## ח

ר"מ ס"ל סומא חייב במצות כך מוכח בב"ק פ"ז דעיקר טעם ר"י שפוטרו הואיל ואינו במשפטים והטעם שאינו במשפטים הואיל ואינו במכה וגואל הדם ולר"מ מבואר שם דף פ"ו ב' בלא ראות לרבות הסומא יע"ש אם כן ממילא דחייב בכל המצות:

## ט

ר' אחא בר יעקב בפסחים ק"ו דאמר סומא פטור מלומר הגדה משמע דבכל המצות חייב אך לדעת התוס' דחייב מדרבנן י"ל דקמ"ל דאפי' מדרבנן פטור והטעם דהיכא דפטרה התורה משום שאינו בר מצוה אזי חייב מדרבנן שלא יהא כנכרי אבל הכא דמלבד זה שאינו בר מצוה פטרה התורה מדכתיב בעבור זה אין מקום לחייבו מדרבנן אך קשה

דאס"ד דסומא פטור מכל המצות א"כ ל"ל גז"ש דבעבור זה לפוטרו מאגדה תיפוק ליה דפטור מכל המצות ע"כ מדאצטריך גז"ש לפוטרו מהגדה ש"מ דבכל מצות חייב:

**ו**

**נסתפקתי** קטן שנולד סומא אי אביו חייב למולו לר' יהודה אי נימא דאיהו פטור מכל המצות מ"מ אביו בר חיובא הוא ועלי' רמיא מצוה זו אי נימא כיון דכתיב המול ימול וערל זכר אש לא ימול ונכרתה דזהו קאי על הנמול בעצמו דחייב כרת אי לא מ נפשיה בגדלותיה כל היכא דקרינן וערל זכר קרינן המול ימול וכל היכא דלא קרינן ערל זכר לא קרינן המול ימול כיון דילד הזה לאו בר חיובא הוא לממהל נפשיה בגדלותיה גם אבוה לא חייב לממהלי' ולכאורה רציתי לפשוט הנ"ל מהך דע"ז דף כ"ו א' א"ב אשה למ"ד המול ימול אשה כמאן דמהילא דמי ולמ"ד ואתה את בריתי תשמור ליכא דלא מיפקדא על מצות מילה וקשה דילמא נ"מ סומא דלמ"ד המול ימול אי כא דהא הוא מהול דאבוה היה חייב לממהלי' למ"ד את בריתי תשמור ליכא דהא איהו לא מיפקד אלא ש"מ דאף אבוה לא חייב לממהלי' אך ז"א דאכתי קשה נימא א"ב שנסתמא אח"כ דבקטנותו היה פקח ונתחייב במצות מילה ומל איתו אביו אלא בזה מעיקרא לק"מ דבעי למימר א"ב אליבא דכ"ע ולא אליבא דר"י דלית הלכת' כוותיה אך יש דמדומי ראיה מע"ז שם דאמר שם דר' יוסי ס"ל דלא בעי מילה לשמה דכתיב המול ימול ור' יהודה ס"ל דבעי מילה לשמה והמול ימול דברה תורה כלשון בני אדם וקשה דהא ר"י בנדה דל"ב ב' לא ס"ל דברה תורה כלב"א ועיין בחבורינו זה חלק ב' ערך דברה תורה כלב"א וע' תוס' סוטה דל"ב ד"ה ור' יונתן שעמדו בזה דאף מאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם היכא דאיכא למדרש דרשינן וא"כ הכא לר' יהודה נדרוש מהמול ימול לרבות סומא ממעי אמו דאביו חייב לממהלי' אף דלא קרינן ביה וערל זכר אשר לא ימול כו' אלא ש"מ דלר' יהודה באמת אינו חייב למולו ועדיין יש לפקפק בזה:

**יא**

**דעת** הפ"מ בפתיחה כוללת לבאורו לאו"ח דאף דסומא פטור מכל המצות היינו ממ"ע ולא ממל"ת (כך כתוב בשמו בשו"ת נו"ב מהדורא תנינא סי' קמ"ב שכ"כ בפתיחה כוללת לש"ע או"ח אית ק"ט וחפשתי ולא מצאתי שם אך באו"ח סי' נ"ג באשל אברהם ס"ק ט"ז כתב ובסי' ס"ת אבאר אי חייב בלאוין ובסי' ס"ט לא נמצא דבר ובפתיחה כוללת חלק ק ב' המדברת בבאור מיני אישים אות ל"ג כ' וז"ל ובעון א' הרי הוא ככל ישראל ולא ידעתי פי' הדברים ואלי ט"ס הוא וצ"ל ובעון לאו הרי הוא ככל ישראל) ונ"ל שכך צ"ל ובעין א' ה"ה ככל ישראל ור"ל דסומא בעין א' כיון דקי"ל דכשר לדון ה"ה וחייב

בכל המצות כנ"ל כוונתו) והגאון מהר"ש בשו"ת נו"ב מ"ת סי' קי"ב חולק וס"ל דפטור אפילו ממצות ל"ת ועיין ברא"ש קדושין פ"ק סי' מ"ט שכ' אבל אשה חייבת במ"ע שלא הז"ג ובמצות ל"ת אבל במקצת ספרים נמחק הך ובמצות ל"ת נראה דבכוונה מחקוהו דס"ל דאף סומא חייב בכל ל"ת רק מזה אין היכר שהוא ישראל כיון שאינו עושה מצוה בפועל אבל על ל"ת מוזהר סומא דהא לא קאמר בגמרא דר"י פיטרו מכל מצות דמשמע מ"ע ולא ל"ת וגם ממ"ש התוס' בר"ה דף ל"ג א' כיון שחייב מדרבנן צריך לברך משום לא תסור מבואר דחייב בל"ת וראיתי בשו"ת נ"ב שתמה בזה ובאמת אין כאן תמיהא ואפי' לפי שיטתו דס"ל בסומא אינו מוזהר ג"כ על ל"ת ג"כ אינו תמיהא על דבריו:

### יב

**ברא"ש** פ"ק דקדושין סי' מ"ט כ' שם סברת התוס' דנשים מברכות אמ"ע שהז"ג דאל"כ מאי שמח ר' יוסף והלא היה כמה ברכות ברכת ציצית ותפילין וכל מ"ע שהז"ג עכ"ל משמע מלשונו דרק ממצות עשה שהזמן גרמא פטור ולכאורה היה נראה ליתן טעם לדבר דר"י יליף דסומא פטור מדכתיב אלה המצות והחוקים והמשפטים כל שישנו במשפטים ישנו בחוקים ומצות קשה דהא גם נשים אינם במשפטים דאשה פסולה לדין כמ"ש התוס' ומבואר בחו"מ סי' ז' אלא ע"כ דבמצות שהאשה חייבת גם הוא חייב אך ממ"ש התוס' בב"ק פ"ז ובר"ה ל"ג והרא"ש גופי' בקדושין שם דסומא חייב מדרבנן שלא יראה כנכרי ואף דאשה פטורה מדרבנן היינו משום דאשה חייב' במ"ע שלא הז"ג כו' ע"ש מבואר דס"ל דסומא פטור אפי' ממ"ע שלא הז"ג וצ"ל דר' יהודה ס"ל דאשה כשרה לדין מן התורה ואפשר דאף מדר נן ס"ל דכשירה ולית ליה הך כללא דכל הפסול להעיד פסול לדין:

## סמיכה בנשים

### א

**ר'** יהודה ס"ל בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות ר"ה ל"ג א' חולין דף פ"ה וע' בעירובין צ"ו ב' רק מוכח שם דר"י ס"ל הכא דסתם סיפרא מני ר' יהודה וכ"כ בתוס' שם:

### ב

**ר'** יוסי ור' שמעון ס"ל נשים סומכות רשות שם:

### ג

**הרב** במגן אברהם סי' קכ"ח סעיף א' כ' דהך אמרינן זר הנושא כפיו עובר בעשה תליא בהך פלוגתא דסמיכה בנשים דר' יהודה ס"ל אין סמיכה בנשים משום דכתיב דבר אל

בני ישראל וסמך ה"ה הכא דכתיב דבר אל אהרן אמרינן לאהרן ולא לישראל ולאו הבא נכלל עשה עשה אבל לר' יוסי דס"ל בנות ישראל סומכות רשות א"כ אף דכתיב בנ"י אמרינן בנ"י חובה בנות ישראל רשות ה"ה בנשיאות כפים אמרינן אהרן חובה זר רשות ואינו עובר בעשה לדידכו עכ"ד:

### ד

**ר"מ** ס"ל ג"כ אין בנות ישראל סומכות דאסורין נסמוך עירובין צ"ו ב' מוכח לה מכח סתם מתניתין דר"ה אין מעכבין התנוקות מלתקוע אבל נשים מעכבין סתם מתניתין מני ר"מ יע"ש:

## סירכא

### א

**דעת** רש"י וכ"מ מהלכות טריפות של ר"ג ותשובות הגאונים שכ' ר"י טוב עלם דאין סירכא בלא נקב והקשו בתוס' דלפ"ז מ"ט מכשרינן סירכא כסדרן דהא הוי כקרום שעלה מחמת מכה ונ"ל דרש"י פי' ר"פ א"ט דף מ"ב דלכך קרום שעלה מחמת מכה אינה קרום דהוי פסול שחוזר להכשירו ולכך היכא דהסתימה היה מתחלת מהני כמו ריאה שניקבה ודופן סותמתה והנה הטעם דאין סירכא בלא נקב הריאה שואבת כל מיני משקין ויוצאה ע"י נקב ונעשה סירכא והנה בנקבה הריאה זה שלא כנגד זה יש פלוגתא בין הרשב"א והג"ה כמבואר לעיל באות נו"ן וי"ל דרש"י ס"ל נקבה זה בל"ז טריפה והנה הטעם כ' הג"א משום דמרחפת תמיד זימנין דמיתרמי ב' הנקבים בהדי הדדי ולפ"ז היכא דאיכא סירכא י"ל שניקב זה שלא כנגד זה והלחות יצא דרך נקב האחר ואם כן בזה מהני שפיר סתימה כיון דעכשיו אינו טריפה רק אם יתרמו אהדדי ולכך מהני סתימה של הסירכא כיון דעדיין אינו פסול ולא הוי פסול שחוזר להכשירו ודוק. היוצא מזה:

### ב

**דלדעת** רש"י והסוברים דאין סירכא בלא נקב צ"ל דס"ל ניקב זה שלא כנגד זה טריפה מכח קושי' התוספות וכדכתיבנא:

### ג

**סירכא** תלוי' הרא"ש מתירה אף לדעת הסוברים דאין סירכא בלא נקב דזהו דוקא בסירכא הנסרכת ממקום למקום:

**ד**

**רב** נחמן ס"ל יש סירכא בלא נקב כ"כ הר"ן והרשב"א בחדושיו בחולין דף מ"ח דמכשיר ריאה הסמוכה לדופן משום ס"ס שמא הסירכא מן הדופן ולא מן הריאה ואת"ל מן הריאה שמא לא ניקב הריאה דיש סירכא בלא נקב אך הרא"ה בב"ה כ' דס"ל דסירכא ספק נקב:

**ה**

**מר** יהודה משמי' דאבימי ס"ל אין סירכא בלא נקב ולכך אוסר שם בריאה הסמוכה לדופן ולי היה אפשר לומר דאבימי ס"ל ג"כ דיש סירכא בלא נקב ואעפ"כ לא מכשיר מטעם ס"ס עפ"י מה שכתב הש"ך בכללי ס"ס, אות י' בשם הרמ"א בנשבר הגף ספק אם יצא לחוץ ואת"ל יצא לחוץ שמא אחר שחיטה וכ' דאינו ס"ס שאם אתה אומר יצא לחוץ שוב ליכא למימר אחר שחיטה דלאחר שחיטה אין נ"מ אם יצא לחוץ או לא יע"ש וה"ה הכא אין להתהפך ולו' שמא אין הסיר' מחמת נקב ואת"ל מחמת נקב שמא מחמת דופן דאם אתה או' מחמת דופן אין נ"מ בין נקב ללא נקב ור"נ ס"ל דלא בעי' ס"ס מתהפך וי"ל הטעם לזה דר"נ ס"ל כשיטת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מדרבנן לחומרא וכמ"ש בערך ס"ס מטעם דס"ל בכריתות י"ח דבעי ב' חתיכות ולדעת הרמב"ם לא בעי' ספק ספיק' מתהפך וע' בדיני ס"ס ודוק:

**ו**

**אי** סירכא כסדרן בעי בדיקה כ' הר"ן דתלי' בזה אי אין סירכא בלא נקב בעי בדיקה ואי יש סירכא בלא נקב רק דסופו להתפרק ולהעשות נקב א"כ בכסדרן דאין סופו להתפרק א"צ בדיקה כלל. אי אמרינן אין סירכא בלא נקב היכא דנמצא סירכא בבהמה אוסרין הגבינות ג"י למפרע דאין סירכא פחותה מג' ימים כמו במוגלד פי המכה דאמרינן בש"ס דאינו פחות מג"י קודם שחיטה אך לדעת הסוברים דיש סירכא בלא נקב אזי אין אוסרין למפרע אף הגבינות שבתוך ג"י ולכך הרשב"א במ"ה דפ"ז ב' כתב דיכולה להיות הסירכא שעה אחת קודם השחיטה דלטעמיה אזיל דס"ל בדל"ד דיש סירכא בלא נקב ומה"ת לומר דנעשה קודם ג"י קודם השחיטה בשלמא למ"ד אין סירכא בלא נקב אמרינן דודאי הנקב נעשה ג"י מקודם דאל"כ לא היה הנקב נגלד שיעשה סירכא אבל להסוברים דהסירכ' באה מתוך שהריאה שואבת משקין יכול הסירכא לבא שעה אחת קודם השחיטה רק דהגלדת המשקין היה כמה ימים מקודם וכאן אין האסור רק הסירכא בשלמא למ"ד אין סירכא בלא נקב אמרינן דהנקב נעשה ג"י אבל הסירכא נעשה שעה אחת מקודם אבל למ"ד יש סירכא בלא נקב ע"כ עיקר הטריפות מחמת הסירכא וצריך

אתה לומר שהסירכא סופו שתתפרק וע"כ צריך אתה לומר שהסירכ' נעשה ג"י וזה לא מסתבר כלל וכ"כ הכר"ו והפ"מ בסי' פ"א שזה תלוי אי אסב"נ או יסב"נ:

## סבלונות

### א

**ר"ה** ס"ל חוששין לסבלונות קדושין דף נו"ן ב' והפי' של חוששין לסבלונות נחלקו בזה רש"י והרי"ף והם יתבאר בסמוך ע' א"ד:

### ב

**רבה** (ויש גורסין רבא וכ"ה ברי"ף ובחדושי רשב"א שם) ס"ל חוששין לסבלונות קדושין שם ע' א' ד':

### ג

**אביי** לפי הנראה שם בסוגיא דדחי לסייעתא דרבה משמע דפליג עלי' ואפשר דאינו חולק רק דדחי סייעתא ממתניתין אבל הדין דין אמת וכבר נסתפק הריטב"א בחדושיו לדעת אביי על דרך שכתבתי:

### ד

**רב** פפא לדעת רש"י ותוס' ס"ל דבאתרא דרובא מקדשי והדר מסבלי חוששין לסבלונות ובאתרא דליכא רובא דמקדשי ברישא אין חוששין ולדעת הרי"ף והר"ח אף באתרא דמיעוטא מקדשי ברישא חוששין אך אם כולהו מסבלי ברישא אין חוששין ואם ר"ה ורבה מחלקין בין מקדשי ברישא או לא ע' בפ"י בחדושיו שם וע' לקמן ערך רובא דתלי' במעש' א"ה שהארכנו בזה:

### ה

**בפי'** חוששין לסבלונות נחלקו רש"י עם הרי"ף והר"ח רש"י ז"ל פירש חוששין לסבלונות מי ששידך אשה ואח"כ שלח לה סבלונות חוששין שמא סבלונות הלז לשם קדושין שלח לה ואף דאינה מקודשת בכה"ג:
חסר:

## סטראי

**א**

**רב** נחמן ס"ל דהיכא דיש עדים שפרעו אינו נאמן לומר שבשביל חוב אחר קבלם כיון דאין לו מגו דלהד"מ ולכך אפי' יש למלוה שטר איתרע שטרא ופי' איתרע שטרא אי בטל לגמרי יתבאר לקמן בס"ד כ"ז בשבועות מ"ב:

**ב**

**רב** פפא ס"ל דאף באיכא עדים דפרעו לא איתרע שטרא דיכול לומר סטראי נינהו ג"ז שם שבועות מ"ב:

**ג**

**אבל** היכא דמוכח מלתא שבשביל חוב זה קבלם כגון שהלוה לו ליקח שור ואח"כ קבל דמים מבשר השור שמכרו במקולין דמוכח מלתא שעל הלואת חוב של דמי השור קבלם א"נ לומר שעל חוב אחר קבלם אפי' לרב פפא כן מבואר שם בש"ס דהכי ס"ל לר"פ בהדיא:

**ד**

**רב** פפי ס"ל כר"פ דמהימן לומר סטראי בדאיכא עדים שם אך ברי"ף ורא"ש הגי' שם רב פפא יע"ש:

**ה**

**רב** שישא בריה דרב אידי ס"ל כרב נחמן דהיכא דאיכא עדים דפרעיה אינו נאמן לומר סטראי שם:

**ו**

**ר'** אבוהו ס"ל כרב נחמן דהיכא דאיכא עדים אינו נאמן לומר שבשביל חוב אחר קבלם בפרק הכותב דף פ"ה א' יע"ש:

## ספיקא דאורייתא ודרבנן

**א**

**קי"ל** ספיקא דאוריית' לחומר' וספיקא דרבנן לקולא מיהו בהא דספיקא דאורייתא אי מן התורה שרי או לא יש מחלוקת:

**ב**

**דעת** הרמב"ם סוף הלכות כלאים ובפ"ט מהט"מ דמן התורה ספיקא שריא רק מדרבנן שהחמירו בספק התורה והראב"ד בסוף הלכות כלאים הסכים לדבריו ובפ"ט מה' טומאת מת דין י"ב השיג עליו והרב בכ"מ תמה ע"ז והרב מהרי"ט בתשובה חלק ב' סי' א' הסכים שהראב"ד ס"ל כהר"מ ומה שהשיג בפ"ט מהט"מ אינו ענין לזה ודבר אחר השיג לשם יע"ש:

**ג**

**דעת** הכ"מ שם בסוף פ"ט מהט"מ דבספק כרת מודה הר"מ דמן התורה לחומרא וכ' שכך מצא בנוסחא ישינה בדברי הר"מ גופא והרב מהרי"ט בתשובה שם דאיזה תלמיד טועה כ' כן ולהדי' מבואר בדברי הר"מ בין בעריות ובין באיסורי שבת אלמא דאפי' באסור כרת ס"ל ספיקא להקל:

**ד**

**דעת** מהרי"ט דהיכא דאתחזיק אסורא או איקבע אסור' מודה הר"מ דמדאורייתא ספיקא להחמיר ולכך חייבה התורה באשם תלוי משום דקי"ל כמ"ד דחתיכה אחת מב' חתיכות שנינו דאז איקבע אסורא וע"כ החמירה התורה בספיקא לפ"ז מאן דס"ל דלא בעי' חתיכה א' מב' חתיכות ע"כ דס"ל מדאורייתא ספק להחמיר אף דליכא חזקת איסור מדחייבה התירה אשם תלוי לדידהו אף דלא איתחזיק. ולפ"ז.

**ה**

**ר'** אליעזר ור"מ דמחייבי אשם תלוי בחתיכה א' כריתות י"ז ע"כ דס"ל ספיקא דאורייתא מה"ת להחמיר כמ"ש באות הקדום:

רב אשי דס"ל ג"כ דחייב אשם תלוי בחתיכה א' ס"ל ג"כ ספיק' דאורייתא מן התורה להחמיר וכל אלה מבוארים בכריתות י"ז ב' ודף י"ח א':

**ז**

**רב** דבעי ב' חתיכות י"ל דס"ל כהר"מ דס"ל מה"ת לקולא ושאני הכא דאיתחזיק אסורא וכדמפרש ר"נ בכריתות שם טעמא דרב משום דאקבע אסורא ואף לרבא דמפרש טעמא דרב משום דיש אם למקרא מצות קרינן לא פליג על ר"נ דלא בעי אקבע אסורא רק דמוסיף עליו כגון שהיה כאן ב' חתיכות ובא עכו"ם ונטל הראשונה ובא ישראל ואכל השניה דלר"נ אליבא דרב חייב דאקבע אסורא ולרבא פטור משום דליכא כאן מצות בשעה שאכל כדאית' שם להדיא בש"ס דף י"ח א' וכן לר' זירא דמוקי טעמא דרב משום

אפשר לברר אסורו מודה דבעי' אקבע רק דמוסיף אפשר לברר ולכך בבא עכו"ם ונטל הראשונה פטור דא"א לברר אח"כ ולר"נ חייב כן נראה לענ"ד:

**איברא** די"ל בהיפוך דאי ס"ל לרבא ולר"ז ספיקא דאורייתא מה ת לקולא לבד היכא דאקבע אסורא מנ"ל להו לחדש סברא מחודשת בדעתיה דרב דהא ע"כ הך טעמא דאיקבע אסור' צריך לומר דאם לא כן לא היה חי"ב אשם תלוי דספק תורה לקולא ואם כן כיון דע"כ צריכין לטעמ' דאקבע אסור' מנ"ל לחדש עוד טעם בדברי רב דלמא מש"ה בעי ב' חתיכות דאיקבע אסורא דע"כ טעם זה מוכרח הוא אלא ודאי דס"ל ספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא לכך אין סברא לחלק בין אקבע אסורא ללא אקבע דאף בלא אקבע ספק לחומרא לכך המציאו טעמים אחרים וא"ל דבאמת ס"ל ספק אין דאורייתא מה"ת לקולא ואעפ"כ אין חלוק בין אקבע אסורא דס"ל כדעת הכ"מ לעיל אות ג' שמחלק בין כרת ללאו דבספק כרת מן התורה להחמיר ובספק לאו להקל מה"ת לכך באשם תלוי דהוא ספק כרת אין חילוקבין אקבע אסורא ור"נ דמחלק בין אקבע אסורא ס"ל דכרת ולאו שוין בספיקו להקל מה"ת ובאקבע אסורא שוין בספיקו להחמיר מה"ת. איברא דכד מעיינת בר"פ האשה בתרא דף קי"ט א' תמצא דאיפכא שמעינן לה דר"נ מחלק שם בין כרת ללאו ורבא פליג עלי' מכדי הא דאורייתא והא דאו' מ"ל איסור כרת מ"ל איסור לאו יע"ש אלמא דרבא אין מחלק בין כרת ללאו ואעפ"כ לא ס"ל לחלק בין אקבע אסורא וע"כ דס"ל ס' מה"ת להחמיר ואף שעדיין יש לתרץ זה מ"מ לא נראה בעיני:

## ח

**והעיקר** נראה דרבא ור"ז ס"ל ספק מה"ת להחמיר וס"ל לדעת רב גם כן לכך לא נראה להו לחלק בין אקבע אסורא ובזה נראה לי ליישב קושי' מהרי"ט בתשובה על שיטת הר"מ דספק מה"ת להקל מהא דאמרינן בקדושין ע"ג לא יבא ממזר בקהל ה' ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא ואי ספק מה"ת להקל מאי אצטריך קרא להכי ולפמ"ש יש ליישב דהתם מימרא דשמעתי' הוא רבא דאמר דבר תורה שתוקי כשר (ובמהרי"ט שם הגי' רבה אבל בש"ס דילן דילן ובר"ן ספ"ק דקדושין הגי' רבא) כו' יע"ש ורבא לשיטתי' דס"ל לא בעינן אקבע אסורא וע"כ דס"ל ספק מה"ת להחמיר לכך צריך לא יבא ממזר אבל הר"מ דפ' כר"נ דבעי' אקבע וכמו שנבאר בס"ד ע"כ ס"ל ס' מה"ת להקל ודוק וע' לקמן אות י"ד נקטינן מכ"ז:

## ט

**דרב** לדעת רב נחמן ס"ל ספק מן התורה להקל ולדעת רבא ור' זירא ס"ל ספק מה"ת להחמיר וע' היטב במ"ש ותבין:

**י**

**רב** נחמן ס"ל ספיקא מה"ת להקל דמחלק בין אקבע אסורא וכמש"ל אות ז' ובזה יש להקשות מהא דאיתא בחולין מנא הא מילתא דאזלינן בתר רובא וקאמר ר"נ אתיא מאלי' דליחוש שמא נפסק חוט השדרה וקשה דלמא לא אזלינן בתר רובא והוי ספק וספק מה"ת מותר וכבר הקשו הראשונים קושיא זו וע' בתשו' מהרי"ט שתי' דה"ה למצי לתרוצי כך רק דהוי קשה למאן דס"ל דאשם תלוי לא בעי ב' חתיכות וס"ל ספק מה"ת להחמיר אבל על ר"נ קשה דהוא ס"ל בעצמו דבעי ב' חתיכות מטעם אקבע אסורא ואעפ"כ משמע דס"ל דספק מה"ת להקל דאל"כ היכא יליף מאלי' והנה הגי' בגמרא רנב"י אמר אתיא מרישא של עולה והנה באמת דעת רש"י ס"פ כל הגט דרנב"י הוא ר"נ סתם המוזכר בש"ס ולדעת רש"י קשה אך התוספות חולקים שם על רש"י וס"ל דרנב"י אינו ר"נ סתם ור"נ סתם רנב"י יע"ש וי"ל דהרמב"ם ס"ל כדעת התוס' ולא ק"מ ודוק:

**ובזה** י"ל הא דפליגי רש"י ותוספות בזה דדעת רש"י כ' הר"ן ספ"ק דקדושין דספק מה"ת להחמיר וכן מסקו כל האחרונים בדעת רש"י ודעת התוס' כ' מהרי"ט בתשובה דהוא כהרמב"ם וי"ל דכל חד לשיטתיה אזיל דלשיטת רש"י דר"נ הוא רנב"י יש להוכיח מהך דחולין דספק מה"ת להחמיר דליכא לתרץ הכא כתי' ב' של מהרי"ט שכתבנו (ותי' הא' של מהרי"ט דחוק מאוד כמבואר למעיין בדבריו וכנראה שהוא מעצמו חזר מתי' הא' יע"ש ועוד דהכא באלי' שגזה"כ להעלות שלימה אי אפשר להתברר דאם יחתוך אותה כבר ביטל מצותה) אבל התוס' לשיטתייהו דהתם ר"נ אינו רנב"י ליכא להקשות מהכא וי"ל דספק מה"ת לקולא כדעת הר"מ ודוק:

**יא**

**ר'** זירא כבר כתבנו באות ז' ח' דנראה לענ"ד דס"ל סמה"ת להחמיר וכמ"ש שם מלתא בטעמא:

**יב**

**רבא** כבר כתבנו שם אות ז' ח' דס"ל סמה"ת להחמיר ועוד נ"ל ראיה ברורה דהא קמ"ל כל היכא דמצינין לקיים המקרא והמסורת שלא יהיו סותרים דרשינן תרוייהו מ"ש התוס' סנהדרין ד' וא"כ אס"ד דס"ל לרבא לחלק בין אקבע אסורא א"כ מנ"ל דרב ס"ל יש אם למקרא ע' אות ז' דלמא רב מודה דהיכא דיש לקיים שניהם מקיימין וכדס"ל לרובא דתנאי ואמוראי כמו שבארנו בחלק ב' ערך אם למקרא ולמסורת יע"ש והכא יש לקיים שניהם דהיינו הקרי מצוות דבעי' שיהיה ב' חתיכות מקודם כי היכי דלהוי אקבע אסורא ודכתיב מצות דאף בבא עכו"ם ונטל מקודם חתיכה אחת ואח"כ אכל ישראל

הב' דהשתא ליכא מצות בשעה שאכל לכך בא הכתוב מצות וע"כ דס"ל לרבא דעין טעם לחלק בין איקבע ללא איקבע דאף בלא אקבע ספק להחמיר וא"כ ממ"נ אי מצות בעי דנהוי מתחלה ועד סוף אכילתו מצות ואי לא בעי גם מתחלה לא בעי לכך ע"כ המקרא והמסורת מכחישים זא"ז וס"ל אליבא דרב אזלינן בתר הקרי וע"ש היטב ודוק ובזה נ"ל ליישב קושי' שהקשו הראשונים על הרמב"ם בפ"ב מה' חנוכה שכ' שם דכל דבר שתקנו חכמים מחמת ספק כגון דמאי א"צ ברכה והראב"ד השיג עליו דהך טעם לאביי דקאמר דלכך דמאי דמאי א"צ ברכה הואיל והוא ספק דבריהם אבל רבא ס"ל דאף ספק בעי ברוכי ושאני דמאי דרוב ע"ה מעשרין הן עכ"ד השגת הראב"ד ולי נראה ליישב בפשיטות דבאמת צריך להבין במאי פליגי אביי ורבא דלאביי ספק לא בעי ברוכי ולרבא בעי ונראה ליישב דאביי ספק מה"ת מותר כגון דמאי שיש ספק אי מעשרין הן אף שהוא ספק התורה מ"מ מה"ת מותר (ודמאי לא אתחזיק אסורא דטבל דאימור הכניסו דרך גגין וחצרות וכ"כ הכר"ו) וא"כ אין כאן איסור דאורייתא מה"ת דמה"ת ספק להקל וחכמים הוא דאחמירו כמו שהחמירו בכל ספק דאורייתא לכך לא בעי ברכה כיון דהוא איסור של דבריהם ולא מטעם ודאי רק מטעם ספק והוי ספק בדבריהם אבל רבא לשיטתיה שבארנו דס"ל ספק מה"ת להחמיר אם כן בדמאי אי לאו דרוב ע"ה מעשרין הן והיה ספק השקול הוי אסור מה"ת דכל ס' מן התורה להחמיר וכן ביו"ט שני הוי להחמיר מן התורה אם כן לא הוי כלל ספק דדבריהם אין זה תקנת חכמים רק מדאורייתא כיון דהוא ס' הוא אסור נמצא בעיקר הדין י"ל דמודה רבא דהיכא דהו ספק דהיינו שמן התורה לא היינו מחמירין בספק זה כגון בסמוך מיעוט לחזקה להוי פלגא ופלגא וכן בשאר ספיקות בדבריהם אזי לא בעי ברוכי רק דהוצרך לטעם דרוב ע"ה מעשרין לחלק בין יו"ט שני לדמאי משום דלישטתיה אזיל דס"ל סמה"ת להחמיר נמצא יו"ט שני אינו ספק דבריהם רק ספק דאורייתא דמן התורה מחמרינן בספיקות וכן בדמאי ה"ט דהוא ספק דבריהם לאו משום דהוא ספק השקול דבספק השקול הוי ספק דאורייתא רק דאינו ס' השקול רק מיעוט דרוב ע"ה מעשרין הן נמצא בזה מיושב מאי דקשה מיו"ט שני דיו"ט הוי ספק דאורייתא ובעי ברוכי משא"כ דמאי הוי ספק דבריהם ולא בעי ברוכי אבל בעיקר הדין מודה דספק דבריהם לא בעי ברוכי רק דס"ל ספק השקול הוי ספק דאורייתא דמה"ת מחמרינן בספק ולפ"ז הר"מ לשיטתיה דפסק דספק מה"ת להקל ודלא כרבא מטעם שנבאר בס"ד ומטעם שכ' הכ"מ ומהרי"ט וא"כ שפיר פסק הכא כאביי דעל ספק של תורה ג"כ לא בעי ברוכי דג"ז מחשיב ספק דבריהם לדידן דספק מה"ת להקל וכיון דהוא ספק דבריהם אף רבא מודה דלא בעי ברוכי ודוק היטב:

**איברא** דעדיין יש להקשות דגם לאביי דמקשה מיו"ט שני דספק הוא ובעי ברוכי יש לחלק דשאני יו"ט שני דאקבע אסורא דבין ב' ימים אלו יש יום אחד שהוא בעשיית מלאכה ואנן לא ידעינן הי מניהו יש והוי כב' חתיכות א' שומן א' חלב וא"כ בכה"ג הר"מ מודה דספק מה"ת להחמיר וא"כ לא דמי לדמאי דלא בעי ברוכי לפי שהוא ספק דרבנן דמה"ת אזלינן בספיקו להקל דהתם לא איתחזק איסור דאימור דרך גגין הכניסו שלא נתחייב במעשר לעולם אבל ביו"ט שני דודאי אקבע אסורא א"כ מה"ת ספיקו להחמיר והוי ספק דאו' ובעי ברוכי ול"צ לטעם דלא ליתי לזלזולי בהם וע"כ דאביי לא מחלק בין ספק שהוא מה"ת להחמיר ובין ספק שהוא מן התורה להקל או דס"ל דכל הספקות מן התורה להחמיר כדעת הרשב"א והר"ן שנבאר בסמוך בס"ד וא"כ רבא דפליג עלי' ממ"נ אי נימא דס"ל ג"כ שלא לחלק דאף בספק שהוא מה"ת להקל רק דרבנן החמירו בו בעי ברוכי א"כ בודאי קשה על הרמב"ם שם בתרתי הא דקאמר בדמאי הטעם הואיל והוא ספק דבריהם א"צ ברכה דהא לרבא צריך ברכה אף בספק דבריהם ודמאי הטעם משום דרוב ע"ה מעשרין הם וגם קשה על מה שאמר הטעם ביו"ט שני משום דלא ליתי לזלזולי בהו ולרבא אין צריך הטעם דבלא"ה ספק דבריהם בעי ברכה ואם נאמר כמ"ש דאין ראיה מרבא דבאמת רבא מודה דספק שהוא מדבריהם **אות סמך** לא בעי ברכה רק טעמא דרבא דלשיטתיה אזיל דס"ל ספק מה"ת אסור ולא הוי ספק דבריהם אלא ספק דאורייתא הנה בזה יתיישב חדא על הר"מ דל"ק מדמאי דס' דמחמת שהוא ספק דבריהם לא בעי ברכה די"ל אף רבא מודה והא דקאמר טעם דרוב ע"ה מעשרין דלשיטתו דס"ל סמה"ת אסור הוי ספק דאורייתא אבל הר"מ לשיטתי' דס"ל סמה"ת להקל הוי ספק דבריהם ואף רבא מודה דלא בעי ברכה מ"ש דהטעם ביו"ט שני דלא בעי לזלזולי בהו עדיין אינה מתורצת כיון די"ט שני אקבע אסורא שיש כאן יום א' אסור ואף שאינם בזמן א' האיסור וההיתר דכ"א משמש ביומו מ"מ ע' במס' כריתות י"ז ב' בתוספ' ד"ה מדסיפא ותבין דבכה"ג חשיב אקבע כמ"ש התוס' שם לענין בין השמשות יע"ש וא"כ כיון דיו"ט שני אקבע א"כ אף להר"מ מה"ת ספיקו להחמיר וא"כ לא הוי ספק דבריהם רק ספק דאורייתא ובכה"ג ס"ל לרבא דבעי ברוכי מדינא ולמה כ' הר"מ מטעם דלא לזלזולי דבזה יש לפסוק כרבא וצ"ע ודוק היטב:

**והנה** במה שכתבנו הוכחנו דרבא ס"ל שמה"ת להחמיר מדלא ס"ל טעמא דאקבע אסורא וס"ל טעמא דרב משום דמצוות קרינן. דע שראיתי בתוס' סוכה ה' ב' ד"ה ור"ש דגרסי רבה ולפ"ז נסתר כל הבנין שזכרנו דליכא ראיה לרבא דס"ל סמה"ת להחמיר ולכאורה היה נראה להוכיח דגרסי' רבה בה"א מדהשיב אביי על דבריו ובכמה מקומות הוכיחו

התוס' מזה דגרסי' רבה ועוד מדאדכר קודם ר' זירא ור' נחמן ועוד מדקאמר אח"כ שם בדף י"ח איתביה רבא לר"נ ר"א כוי חייבין על חלבו ואי גרסי' לעיל רבא קשה דהא הך קושיא קשה ג"כ לדידיה וכבר אקשי ליה אביי ותי' דר"א חולק ה"נ יש לתרץ לר"נ ומאי מקשה אך קושיא זו יש ליישב דבשלמא לדידיה דתליא באם למקרא ולמסורת שפיר השיב דר"א ס"ל אם למסורת דכך מצינו דס"ל (ליה) לר"א אם למסורת בקדושין בפלוגתא דבבגדו בה ע' קדושין י"א ב' ובתוס' שם ד"ה כיון ואף להתוס' כריתות י"ח ב' ד"ה באנו דכ' דהך דכריתות אינו ר' אליעזר רק ר' אלעזר דהוא ר"א בן שמוע מ"מ כיון דאשכחן בהך מלתא פלוגתא דתנאי אי אם למקרא או אם למסורת י"ל דר"א ס"ל כהנך תנאי דס"ל אם למסורת אבל על ר"נ דס"ל הטעם מחמת אקבע אסורא הקשה רבא שפיר דהיה דוחק בעיניו דר"א לא ס"ל הך סברא דא"כ קשה מ"ט החמירה התורה בספיקא כיון דלר"נ כל ספק מה"ת שריא לבד מהיכא דאקבע אסורא א"כ קשה לר"א דלא בעי' קביעות מ"ט החמירה התורה בספיקו ואין סבר' לרבא לומר דבהא פליגי ר"א וחכמים דר"א ס"ל כל ספק מה"ת להחמיר וחכמים ס"ל ספק מה"ת לקולא לבד באקבע אסורא כיון דלא אשכחן תנאי דפליגי בהכי מנין לחדש לנו מחלוקת בזה וא"ל דבאמת ר"א ס"ל ג"כ ספק מה"ת רק דמחלק בין ספק כרת דבז"ה מה"ת להחמיר אף דלא אקבע דרבא לשיטתיה דס"ל ביבמות קמ"ט דאין סברא לחלק בין כרת ללאו כמש"ל אות ז' ור"נ השיב לו ר"א לא בעי קבוע לאיסור' דר"נ לשיטתיה דמחלק ביבמות שם בין כרת ללאו לכך י"ל דר"א מודה ס' מה"ת להקל רק דבכרת ס"ל מה"ת להחמיר אף בלא קביעות ודוק. נמצא דקושיא האחרונה ליתי תברא מהאי אף אי נגרוס לעיל רבא וכדכתיבנא אך קושיות הראשונות נצבו גם קמו. וראיתי בכ"מ פ"ט מה' שגגות שתמה על הר"מ דפסק כר"נ דבעי' אקבע ולא כרבא ור' זירא ובפרט דרב' הוא בתר' וראוי לפסוק כמותו והנה היה מקום לומר דהר"מ גורס רבה ולכך פוסק כר"נ דבתראה טפי מרבה ור' זירא ויש לומר בהיפוך דגורס רבא דהוי תלמודא דר"נ ואין הלכה כתלמיד במקום הרב וע' ברי"ף וברא"ש פ"ב דב"ק סי' ה' שמסתפקים בזה אי הלכה כאביי ורבא נגד רבותם ועיין בהר"מ פ"י מהל"מ דין א' שכ' הרה"מ שהר"מ מסתפק בזה אי הלכה כרבא נגד רבה שהי' רבו יע"ש ועוד נ"ל טעמיה דהר"מ דפסק כר"ן לפי שהש"ס קבע מימרא דידיה לבסוף ש"מ דהלכה כמותו כמ"ש הרא"ש בפ"ק דב"ק סי' ה' טעם לדעת ר"ת שפסק כר"ה נגד ר"פ ור"ה בריה דר' יהושע לפי דבש"ס קבע מימרא דר"פ ור"ה ברי' דר' יהושע ש"מ דהלכה כמותו וכן י"ל כאן הואיל ומימרת ר"נ נקבע לבסוף ש"מ דהלכה כמות ואף דהר"מ בפ"י מהנ"מ דין יו"ד פסק כר"פ ור"ה בריה דר"י ש"מ דלית ליה טעמיה דהרא"ש

הואיל ומימרת ר"ה נקבע לבסוף הלכה כמותו י"ל דהתם לאו מטעם זה פי' כמותם רק מטעם שכ' הרא"ש שם להכריע כדעת הרי"ף מדחזינן רב כהנא תלמידי' דרבא דהוא בתרא טובא ס"ל כמו ר"פ ור"ה בריה דר"י סוף דבר נראה לענ"ד דעיקר הגירסא בכריתות שם רבא וכאשר הוא דעת הכ"מ וכמ"ש בספרים וכן הוא הגירסא בש"ס שלנו ואולי ט"ס הוא בתוספת דסוכה מלבד זה יש ראיה דרבא ס"ל ספיקא דאורייתא לחומרא מחולין דף יו"ד ויתבאר אי"ה:

**יג**

**ר"ע** ור"ש ורבי נלפענ"ד דס"ל כדעת הר"מ דספק מן התורה שרי לבד היכא דאקבע אסורא ומנא אמינא לה מדס"ל לרבי בכריתות י"ז ולר"ע ור"ש בכריתות כ"ב כ"ג דהיכא דהי' מתחלה ב' חתיכות ואח"כ ניטל א' מהן או שא' אכל מקודם הראשונה ואח"כ אכל השני השני' דמחייבין שניהם אשם תלוי וע"כ דס"ל דבעי ב חתיכו' דאל"כ לאשמעי' רבותא טפי דאפי' לא יהי' מתחל' אלא חתיכה א' חייב וע"כ דס"ל דבעי' ב' חתיכות רק דס"ל הטעם משום דבעי' אקבע אסורא כדי שיתחייב על ספיקו מן התורה דבלא קביעות ס' מה"ת לקולא כדעת הר"מ לכך היכא דהיה מתחלה וניטל הראשונה או נאכל מתחייב השני אשם תלוי כיון דאקבע אסורא כמבואר בכריתות י"ז דלר"נ בכה"ג מתחייב משום דאקבע אסורא ועיין לעיל אות ז' ואות י' שבארנו דמאן דס"ל אקבע אסורא ס"ל ספק מה"ת לקולא כדעת הרמב"ם. ועוד נ"ל להביא ראיה ברורה דס"ל כדעת הר"מ ז"ל ממה שהקשו בתוס' סנהדרין ד"א ובסוכה ד"ו ב' על ר"ע ור"ש ורבי דס"ל אם למקרא כמבואר בסנהדרין ד' שם והכא ס"ל דהיכא דהיה מתחלה ב' חתיכות וניטל א' מהן חייב ובכריתות י"ז מבואר דמאן דס"ל אם למקרא היכא דניטל א' מהן פטור דלא קרינן מצות בשעת אכילה והנה התוס' בסוכה לא ישבו כלל ונראה מדעתם שם דס"ל דבהך מצות מקרא והמסורת מכחשי אהדדי כמ"ש המהרש"א שם ובסנהדרין שם תי' דהכא הטעם דיש לחייב שניהם המקרא והמסורת שבא המקרא דמצוות קרינן לחייב בב' מצות דהיינו ב' חתיכות והמסורת בא לחייב על כל מצוה אחת עכ"ד והנה דבריהם תמוהים דהיאך כתבו דהמקרא בא לחייב על ב' חתיכות דהיינו כשהיה כאן ב' חתיכות א' של חלב וא' של שומן ואכל אחד מהן וכ"כ המהרש"ל שם הפי' בהתוס' דלמה לי קרא להכי כיון דאף בחתיכה א' מחייב דלא אקבע אסורא כ"ש כשיש כאן שתים דא' ודאי חלב וכיון דהמסורת בא לחייב אף בחתיכה א' ל"צ המקרא לחייב על ב' חתיכות ודוחק לומר דהמקרא משמיענו דאף בב"ח דאיתחזיק אסורא לספק משוינן לה ולא מחזקינן לה בודאי כיון דיש חזקת איסור ז"א דזהו לא חשיב איתחזיק איסור כיון דלא אתחזיק איסור

בהך חתיכה ותדע דאלו בא עד אחד ואמר שזו שומן מהמנינן ליה כמ"ש הר"ן ומבואר ביו"ד סי' קכ"ז מטעם הנ"ל דאף דע"א אינו נאמן באתחזיק הכא לא איתחזיק איסור בהך חתיכה יע"ש. ועוד נלענ"ד דבלאו הכי לא שייך לומר איתחזיק אסורא דעכשיו כודאי דהכא כמו דאיתחזיק אסורא כך אתחזיק היתרא ג"כ דחדא בודאי היתר, ואיך נחשוב לשתים בודאי אסור וא"כ קשה קושי' הנ"ל דמאי אצטריך המקרא לחייב על ב' חתיכות כיון דאף על חתיכה אחת חייב ועוד קשה לדבריהם גם בהך דבסוכות בסוכת קרנות קרנת ג"כ י"ל דהמקרא אתי לאשמעינן דבד' דפנות ג"כ נפיק וכן בקרנות אי נתן על ארבעתן וכהנה רבות שנוכל לקיים המקרא והמסורת אלא ודאי דזה לא מחשיב יכול לקיים שניהם דל"צ המקרא דאם בג' דפנות יוצא ידי סוכה כ"ש בד' וה"ה הכא ל"צ המקרא לחייב על ב' חתיכות כיון דעל א' חייב כ"ש שתים ועוד קשה דלדעת התוס' דהיכא דהמקרא ומסורת לא מכחשי אהדדי דרשינן תרווייהו לכ"ע וכתי' התוס' בסוכה להדי' יע"ש וא"כ מאי טעמא דמאן דבעי' ב' חתיכות דדריש הקרי לבד אף דהמסורת אינו מכחיש כאן הקרי לדעת התוס' כמ"ש ועוד קשה מנ"ל לרבא למדרש טעמא דרב משום דאזיל בתר הקרי לבד אף שאין המסורת מכחישו דלא אתי הך לרב ככולהו תנאי ואמוראי ולדעת רבא יחלוק רב על כל התנאים דס"ל דהיכא דהמקרא והמסורת לא מכחשי אהדדי אזלינן בתר תרווייהו דלא לחנם נכתב המסורת ומנ"ל לרבא הא דלישוי פלוגתא רחוקה בין רב לכל התנאים דקצתם סברי דאזלינן בתר המסורת אף היכא דמכחשי המקרא וקצתם דסברי דאזלינן בתר המקרא היכא דמכחשי מ"מ בלא מכחשי מודה דאזלינן בתר תרווייהו ורב יחלוק על כולם וס"ל אף בלא מכחשי ניזול בתר מקרא לחוד ומנ"ל (ליה) לרב' הא אי משים דסובר רב דבעי ב"ח י"ל משים דא"א לבר' האיסור אי משום דאקבע אסירא אבל י"ל דמודה דאזלי' בתר תרווייהו בעלמא היכא דליכא טעמא למיזל בתר הקרי לחוד ודוק:

**ועוד** קשה יותר אהא דמתרץ שם רבא ר"א אזיל בתר המסירת ק' למה ליה למימר דאזיל בתר המסורת י"ל דס"ל אם למקרא והכא שאני דיכול לקיים שניהם ועוד קשה מאי תי' בזה קושי' אביי דמקשה דשמעינן לר"א דלא בעי ב"ח והאיך יחלוק רב עליו ומאי משני ר"א ס"ל אם למסורת אכתי קשה מנ"ל לחלוק עליו בשלמא אם נאמר דהכא המקרא והמסורות מכחשי אהדדי שפיר השיב רבא דר"א ס"ל אם למסורת היכא ומכחשי דרב אמר לך אנא דאמרי כהני תנאי דס"ל אם למקרא היכא דמכחשי אהדדי דכמה תנאי ס"ל הכי כדחשיב להו בסנהדרין ד' אבל לדעת התוס' דהכא לא מכחשי אהדדי מאי תי' רבא ר"א ס"ל אם למסורת אכתי קשה רב דאמר כמאן דלא מצינו שום תנא דס"ל אם

למקרא לחוד היכא דלא מכחשי. ואף אם נאמר דר"ע בקדושין בפלוגתא דבגדו בה ס"ל אם למקרא לחוד (ואף שמצינו דר"ע דריש תרווייהו בלחם עוני כבר עמדו התוס' ע"ז בסנהדרין עי"ש) מ"מ רב לא אתיא כר"ע דר"ע לא בעי ב' ח' ואף דניטל א' מהן חייב אשם תלוי לרב לדעת רבא בכהאי גוונא לא מחייב אשם תלוי דליכא מצות כמבואר בגמ' ואדרב' התוספ' הוכיחו מזה דר"ע ס"ל מקרא ומסורת מדלא בעי ב"ח סוף דבר שדברי התוס' תמוהין מאד לכל מעיין היטב בדבריהם. ונלע"ד ליישב קושייתם על ר"ע ור"ש ורבי דלא בעי ב"ח אף דסבירא ליה אם למקרא דיש לומר דסברי ספק מה"ת לקולא לבד היכא דאקבע אסורא ואם כן בכה"ג שפיר יכולין לקיים המקרא והמסורת כמש"ל אות י"ב דהמקרא בא ללמד דבעי ב"ח דניקב' איסור' לאו ספיקו לחומרא להביא אשם תלוי אבל בלא איקבע איסורא דליכא מצ"מ ב' רק א' אז ספיקו להקל ולא צריך אשם תלוי והמסורת בא ללמד דאם היה ב' חתיכות מתחלה אף שניטל אח"כ אחת וליכא אלא מצות חייב כיון דכבר איקבע אסורא. ובזה מיושב ג"כ קושית התוס' סוכה ו' ב' שכ' דאין לומר כיון דהוי לכתחלה ב' חשוב מצות דבכריתות מבואר דלרבא לא מהני זה ולפמ"ש לק"מ דרבא לשיטתיה דס"ל סמה"ת להחמיר באמת אין חילוק בין אקבע ללא אקבע ולא מהני מה שהיה מתחלה ב' חתיכות אבל לר"ע ור"ש ורבי דס"ל סמה"ת לקולא שפיר יש לחלק במה שהיה מתחלה ב' דבזה מקיימין המקר' והמסורת ואפשר לומר דאף התוספת בסנהדרין מ"ש דהכא יש לקיים שניהם שבא המקרא דמצות קרינן לחייב הב' מצוות דהיינו ב"ח והמסורת בא לחייב על כל מצוה א' עכ"ד י"ל שכיוונו לזה ואף שהלשון דחוק דהכא הול"ל שהמקרא בא דניבעי מתחלה ב' חתיכות אבל מלשון שכתבו התוס' ז"ל משמע דכוונתם דהמקרא בא לחייב ג"כ על ב"ח וכמש"ל אך אעפ"כ יש להעמיס דברינו בדברי התוס' דהמקרא בא לחייב מב' מצות דוקא דהיינו ב' ח' ר"ל דלכתחלה בעי' דלהוי ב"ח והמסורת בא לחייב על כל מצו' אחת ר"ל על כל מצוה מב' מצות הללו אשר מונחים יחד ועל כל אחד מאלו הב' חייב אחת אף על השניה ואף שבשעה שאכל השני' לא היה שנים ולא קרינן ביה מצוות לזה ניזול בתר המסורת דכתיב מצות ולזה דקדקו התוס' וכ' לחייב על כל מצוה אחת ולא כ' לחייב אף על מצוה אחת רק כוונתם על כל מצוה מאלו השנים שהיה ביחד כיון דכבר אקבע אסורא ודוק היטב כי נראה לענ"ד נכון מאוד לפרש כן דברי התוס':

**ובזה** מיושב קצת קושי' מהרש"א שהקשה דבסוכה משמע מדברי התוספות דבהך דבמצות המקרא והמסורת מכחשי אהדדי ובסנהדרין כ' דלא מכחשי אהדדי ולפמ"ש יש ליישב דהנה אם נאמר בס"ד מה"ת לחומרא ליכא לחלק בין אקבע אסורא ולכך לא

מחלק רבא בין אקבע אסורא ואם נאמר דספק מה"ת לקולא לבד היכא דאקבע אז יש לחלק בין אקבע ללא אקבע ואז י"ל דהמקרא והמסורת לא מכחשי אהדדי דהמקרא מרבה לכתחלה ב' והמסורת מרמז אף שבשעת אכילה ליכא ב' והנה דעת הפר"ח בדעת התוס' דס"ל ס' מה"ת לחומרא ולפ"ז אין לחלק בין אקבע ללא אקבע אך לקמן נתבאר בס"ד דאף לדעת הסוברים ספק מה"ת לחומרא היינו לפי מה דקי"ל נכרי ועבד הבעב"י הולד כשר אבל למאן דס"ל הולד ממזר ספק מה"ת לקולא ולקמן נבאר זה באורך בס"ד. ולפ"ז שם בסנהדרין קאי התוס' על מלתא דרבי יוחנן דקאמר שם דר"ע ור"ש ורבי ס"ל אם למקרא וע"ז מקשין התוס' דהא ס"ל דלא בעינן ב"ח וע"ז מתרצים שפיר דרבי יוחנן מצי לתרוצי דלעולם ס"ל אם למקרא כמו דאמינא והא דס"ל דלא בעי' ב' ח' משום דהמקרא והמסורת לא מכחשי אהדדי דר"י לשיטתיה דס"ל ביבמות מ"ה מ"ו נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וא"כ ע"כ ס"ל סמה"ת לקולא כמו שנבאר באות שאח"ז וא"כ יש לחלק בין אקבע אסורא ללא אקבע ושפיר יכולין לקיים מקרא והמסורת כמו שבארנו אבל בסוכה דשם קאי אליבא דהלכתא דשם סתמא דגמרא קאמר שם פלוגתא דר"ש דכ"ע סברי יש אם למקרא וע"ז מקשה שפיר מהא דסברי דלא בעי ב' ח' וא"ל דהמקרא והמסורת לא מכחשי דלפי מה דקי"ל נכרי ועבד הבעב"י הולד כשר א"כ ספק מה"ת לחומרא כמו שנתבאר בסייעתא דשמיא ותו ליכא לחלק בין אקבע ללא אקבע וא"כ המקר' והמסורת מכחשי אהדדי כנ"ל ובזה יש לפקפק עדיין דאכתי קשה נהי דס"ל להתוס' להלכה דהולד כשר מ"מ ר"ע ס"ל הולד ממזר ע' יבמות מ"ד ב' וקדושין ע"ה ב' וא"כ לדידיה סמה"ת לקולא ול"ק מקרא ומסורת דלא מכחשי אהדדי וכן י"ל לר"ש דמצי סבר סמה"ת להקל ולק"מ ויש ליישב וצ"ע (ומ"ש בתוס' קדושין ע"ה ב' ד"ה ורבי ישמעאל שהקשו דבנכרי למה דהא הולד ממזר לר"ע יע"ש) איך שיהיה מתבאר דר"ע ס"ל וגם ר"ש ורבי סמה"ת לקולא כדעת הרמב"ם שזכרנו ודוק היטב:

**יד**

**דעת** הרשב"א והר"ן דספק מה"ת לחומרא וכן העלה הפר"ח בדעת התוס' דס"ל הכי והנה הפוסקים קרקרו בזה הרבה והקשו כמה קושיו' על שיטת התוס' והנה לתרץ כ"א בפרטות נצא מגבול הקצור ואין כאן מקומו להאריך בזה יתבאר אי"ה באריכות גדול בקונטרס ישרש יעקב שיעדנו לבאר. שרשים גדולים הנוגעים בכל שיטת התלמוד ושם יתבאר באורך דיני רובא ומיעוטא וס"ס וחזקה ומגו ושאר כללים גדולים שבש"ס אך כאן לקצר אנו צריכין שלא נצא מכוונת הספר שבארנו בהקדמה ע"כ אומר לך כלל מה שנלענ"ד ובזה סלקו כל הקושיות מן התוס' והרשב"א והר"ן דהנה עיקר יסודם

לחלק על הרמב"ם מהך דשתוקי כמ"ש הרשב"א בת"ה דף ק"ב והר"ן רפ"ק דקדושין ובתשובה סימן נו"ן והרשב"א הביא דעת רש"י שסובר כדעתם בהך דספק ממזר והנה עיקר קושייתם מהא דצריך ב' קראי להתיר לספק ממזר בקהל ודאי וכן ממזר ודאי בקהל ספק ואי ספק מה"ת לקולא ל"צ קרא להכי זהו עיקר יסודם וע"כ כ' שם רש"י בקדושין דספק מה"ת אסור כאשר משמע שם מדבריו כמ"ש הרשב"א בת"ה והנה הך ספק ממזר מבאר שם בגמ' מפני מה היי ספק דרוב כשרים אצלה ואי אזלי אינהו לגבה הוי כל דפריש מרובא פריש ואפי' אזל' איהי לגבייהו הוי ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה ופי' רש"י שם רוב כשרים אצלה כיון דמכירין את אמו דפנויה היא רוב כשרים אצלה שאין ממזרים וקרובים שהולד ממזר מהם ואף נכרי ועבד הבעב"י הולד כשר ע"כ למדנו מזה דהך דרוב כשרים אצלה הוא רק למ"ד נכרי ועבד הבעב"י הולד כשר אבל למאן דס"ל נו"ע הבעב"י הולד ממזר (ואעפ"כ ס"ל ס' ממזר מותר לבא בקהל כמו שמצינו לר' יהודה דס"ל נכרי ועבד הבעב"י הולד ממזר) עיין ערך נכרי ועבד אות ד' ואעפ"כ ס"ל דחד קהל אתי למישרי שתוקי בישראל וממזר בשתוקי וא"כ לדידיה ע"כ רוב פסולין אצלה דרוב' (דנכרים) דעלמא נכרים וכן ממעוט ישראל יש פסולין אצלה כגון עבדים וממזרים וקרובים ואעפ"כ התור התירה א"כ ל"ק כלל לדידהו מאי צריך קרא למשרי ספק ממזר דבלא"ה ספק מה"ת לקולא ולדידהו ל"ק כלל דהתורה מתיר ס' ממזר ואף דע"כ רוב פסולין אצלה דלדידהו לא משכחת ספק ממזר כ"א ברוב פסולין אצלה אבל בספק השקול בלאו קרא ידעינן דספק מותר. ויצא לנו מזה:

### טו

**דכל** מאן דס"ל נכרי ועבד הבעב"י הולד ממזר ס"ל סמה"ת לקולא אף לדעת הרשב"א והר"ן ותוס' ובזה יהיו מסולקים כל הקושיות שהקשו כל המחברים ועיין בערך נכרי ועבד מי הם **אות**

**סמך** הסוברים נכרי הבעב"י הולד ממזר:

### טז

**ר'** יוסי מצי סבר ספק מה"ת לקולא לדעת הרמב"ם ואף דבכריתות דכ"ג א' משמע דלא בעי' ב' חתיכות דקאמר שם זה מביא אשם וזה מביא אשם יע"ש מ"מ מצי סבר טעם דאקבע אסורא ואדרבא לפמש"ל אות י"ג מר"ע ור"ש דס"ל ג"כ כר' יוסי דזה מביא אשם וזה מביא אשם דהוכחתי שם דע"כ ס"ל כהרמב"ם ה"ה יש לומר כן לרבי יוסי דהיכא דלא היה מתחלה ב' חתיכות מודה דפטור כיון דלא אקבע איסו' ספק מה"ת לקולא ופטור מאשם אבל כשהיה מתחלה ב' חתיכות ואכל אחד את הראשונה וב' את השניה

ס"ל לר' יוסי דזה מביא אשם וזה מביא אשם ואף דבשעה שאכל הראשון לא היה ב"ח מ"מ כיון דמתחלה היה ב"ח ואקבע אסורא וכתבתי זה לפי שראיתי בספר שב שמעתתא נדפס מחד מחכם אחד שבזמנינו וכ' שם בשמעתא א' פסק א' דר' יוסי ע"כ לא ס"ל כדעת הר"מ משום דבכריתות ס"ל דלא בעי' ב' חתיכות ולפמ"ש לא ירד לעומק הסוגיא שם (וע' מ"ש בגליון ש"ס שלי ביבמות ס"ז ב' דאמר שם ר' ישמעאל בר' יוסי משום אביו הבת מאכיל ואוקי שם בש"ס דאיכא בן בהדי' בת וע"ש ברש"י שכתב וז"ל דאי לא הוי בן אית ליה זכיה לעובר נקיבה וע"ש שתמהתי על דברי רש"י וגם הרשב"א הקשה שם דהאיך אתי תקנתא דרבנן ומפיק איסור תורה וישבתי כ"ז בגליון שם משום דספק מה"ת לקול' ולכך בדאיכא בן אינו רק ספק דאי העובר הוא בת אינו פוסל דאין לבת במקום הבן ואינו רק ספק שמא העובר בן ומה"ת ס' מותר רק מדרבנן אסור ואתי תקנתא דרבנן ומפיק ספק תורה דהוא ג"כ דרבנן אבל אי לא הוי בן הוי העוב' פסול ממ"נ אפי' היא נקיבה וא"כ לא אתי תקנת' דרבנן ומפיק איסור תורה ע"ש באורך ומוכח דר' יוסי ס"ל כשיטת הרמב"ם דספק מה"ת לקולא אף בש"ס מסיק שם בענין אחר מ"מ בזה דהוי ס"ל דר"י ס"ל סמה"ת לקולא לא הדר ביה ודוק אך העליתי שם דאין ראיה די"ל דלעולם ס"ל סמה"ת להחמיר רק דהכא זכרים הוא מיעוט נפלים למחצה נקיבות הו"ל זכרים מיעוט ואף דר' יוסי חיישׁ למיעוט הוא רק מדרבנן כמ"ש התוס' לר"מ אבל בספק שקול י"ל דר' יוסי ס"ל סמה"ת להחמיר):

**יז**

ר' אבא ורב הונא ס"ל סמה"ת לחומרא אף לדעת הרמב"ם ומנא אמינא לה מהא דאיתא במס' נדרים ב' א' בעא מיני' ר"א מר"ה אשה מהו שתדבוק עצמה כדי לחייב אשם תלוי ומבואר שם בדף י"ד ב' דלא מחייבינן אשם תלוי בנדה רק למאן דס"ל דלא בעי' חתיכה א' מב' חתיכות דבאשה ליכא ב' חתיכות (וע"כ דס"ל דלא בעי' ב' חתי' וא"כ ס"ל מה"ת להחמיר מדמחייבינן אשם תלוי מספק אף דלא איקבע אסורא מעולם):

**יח**

ר"א בר צדוק ס"ל ג"כ ספק מה"ת להחמיר דס"ל גם כן בנדה ט"ו א' דחייבת אשם תלוי אף דליכא ב' חתיכות יע"ש וכמו שכתבתי באות הקדום:

**יט**

ע' בערך ווסתות אי דאורייתא או דרבנן אות י"ז שהארכנו שם להוכיח דהך דווסתות אי דאורייתא או דרבנן תלוי בזה אי סמה"ת להקל דלמאן דס"ל סמה"ת לקולא אזי

ווסתות דרבנן ומאן דס"ל סמה"ת להחמיר ס"ל ווסתות דאורייתא וע"ש מי ומי הסוברים דאורייתא או דרבנן ותלמוד לכאן:

**כ**

**נ"ל** דהאי דס"ל להרמב"ם דסמה"ת להקל הוא דוק' בס' המקרה ר"ל שקרה בפעם זה באותו ענין כגון חתיכה ספק של חלב ספק של שומן דהספק ההוא אינו ספק קבוע כ"א שקרה פעם א' בחתיכה א' שנפל לנו ספק בה אם חלב הוא או שומן בזה הקילה התורה דאמרינן לקולא ששומן היתה אבל בספק קבוע שהוא קבוע תמיד הספק הלז והוא כולל לכל העולם אינו על ענין פרטי ואין הספק הלז נצמח ע"י מעשיו כי אם שהספק הלז קבוע וקיימא מקדמת דנא בזה לא מקילין בספיקו ושים לבך להבין זה ואסברא לך הדבר כגון ביום השבת בין השמשות הנה לא נפל הספק ע"י מעשה ובמקרה שהספק הלז קבוע וכולל לכל העולם שבין השמשות אנו מסתפקים אם יום הוא או לילה אין אנו מקילין בספיקו ואסברא לך טעם הדבר דבשלמא אם הוא ספק מקרה ופרטי כגון בזרק גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה ובא אחר עלי' שפיר התירה התורה ספק זה (באמת אף בכה"ג מה"ת לחומרא דאיתחזיק איסור א"א אך תפסתי הדבר זה על דרך משל וממנו יקיש המעיין לשאר ענינים) דאנו תולין שהיה קרוב לה והיתה מגורשת גמורה ושוב אין חיוב לזה מחמת ביאתו ואף אם יקרה פעם א' שיזרוק גט לאשתו ספק קרוב לו ספק קרוב לה ובא אחר וקדשה ואח"כ מת הראשון ושוב בא אחר ובא עליה דהיא ספק שמא היה הגט קרוב לו ולא היה ממש בגט וא"כ לא תפסי קדושי שני ועכשיו שמת הראשון ה"ז מותרת והנה ספק זה ג"כ מה"ת מותר ולא מחייבינן לזה שבא עליה דאמרינן שהיה קרוב לו ולא נתגרשה והנה כשנערוך ב' דברים אלו זה אל זה דבהך הראשונה שזרק א' גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה אמרנו שהיה קרוב לה ופטור הבא עליה ובהך שני' דהי' ג"כ אותו הספק ספק קרוב לו ואח"כ בא אחר וקדשה כו' אמרינן דהי' ספק קרוב לו כנ"ל הנה אין סתירה בזה למה בזה תלינן דהיה קרוב לה ובזה דהוי קרוב לו דהא בשניהם חד ספק השוה ז"א דהא זה ספק המקרה הנצמח ממעשה אדם ולפי ההזדמן ויכול להיות האמת כן דהראשון היה קרוב לה והב' קרוב לו אבל בספק קבוע כגון בבין השמשות הנה אם יעשה אחד מלאכה כל זמן משך בין השמשות של שבת נאמר דאינו חייב מה"ת משום דאנו אומרים שלא היה לילה והנה אם יעשה אחר מלאכה כל זמן משך בין השמשות של ערב שבת ג"כ נתיר שמא הוא יום א"כ זהו בודאי תרתי דסתרי אהדדי דא"ל דבין השמשות של זה הי' יום ושל זה היה לילה כיון שאינו ספק המקרה הנצמח ממעשה בני אדם רק ספק קבוע וכולל לכל העולם (ועיין בתוס' ב"ק דף י"א א'

שכ' לענין ס"ס היכא דנמשך ממנו ב' קולות דסתרי אהדדי לא שרינן ס"ס ע"ש בתוס' ב"ק די"א א' ד"ה דקא וכ"ש בספק אחד להרמב"ם) הנה בספק זה אף הרמב"ם מודה (וע' בר"ן ר"פ המביא דמשמע דאף בין השמשות מה"ת מותר למ"ד סמה"ת להקל ועיין בערך שבות אי גזרו עליו בה"ש אות ז' ועיין בערך תוס' שבת אות ז') דהוא מה"ת להחמיר דעיקר הטעם שספק מה"ת לקולא שאנו נוטין לצד הקל ואומרין עד"מ חתיכה זו שומן היה אבל בספק קבוע א"א לנו לנטות לצד הקל ולומר שבין השמשות יום הוא שזה ספק לכל העולם ואם נלך בזה לקולא יהיה סותרים זא"ז והבן זה ויש לקבוע מסמורי' בסברא זו ויתבארו בקו' הכללים בס"ד באורך. וע' בחדושי הרשב"א חולין י' שחולק בין ספק מקרה באופן אחר ויתבאר בסמוך ובזה מיושב מה שמקשים על הר"מ דלמה הוצרכה התורה להתיר ספק ממזר תיפוק ליה דכל סמה"ת מותר ולפמ"ש א"ש דמשכחת לה באומר לאשה זה גיטך לאחר שלשים יום ובא אחר ובא עליה בסוף שלשים יום בעת התחלת בין השמשות של שלשים וא' והוליד ממנה בן בביאה זו הנה בזה אין להחמיר מטעם (ודע דכאן אין לומר דנוקמה בחזקת א"א שבתוך שלשים היתה א"א דהחזקה לא שייך כ"א במסופק לנו על איזה ענין משא"כ הכא דאין מסופק לנו דאנו יודעין דבתוך שלשים היא ודאי א"א ואחר שלשים אינה א"א רק בזמן בה"ש מסופק לנו אי הוא מן הלילה ומה יתן ומה יוסיף חזקת א"א דידה וכי משום שהיא בחזקת א"א נאמר דבין השמשות יום הוא) דסמה"ת ואמרינן שביאת זה האיש היה ביום שלשים וא' ושוב אינה א"א ואין הולד ממזר כיון דהוא ספק הקבוע לכך התירה התורה בפירוש ספק ממזר דאכילו בכה"ג מותר דלא נאמר רק ממזר ודאי ולא ממזר ספק והבן. ועיין בתשובת מהרי"ט מ"ש לתרץ דברי הר"מ דכי שרי רחמנא ספק ממזר מתורת ודאי ועיין בפר"ח כללי ס"ס כלל ע':

### כא

**שוב** נראה לענ"ד לדעת הרמב"ם דספק מה"ת לקולא דוקא היכא שהב' הצדדין שקולין או דשניהם תלוי' במעשה או דשניהם אין תלויין במעשה אבל אם צד המתיר תלוי במעשה כגון שבא על נדה ספק טבלה ספק לא טבלה (וא"ל דבכה"ג הוא בחזקת איסור דכבר כ' התוס' ריש גיטין דלא חשיב חזקת איסור דאינו בחזקת שתהא רואה בכל שעה) דספק המתיר תלוי במעשה הטבילה אזי מן התורה לחומרא ספק זה דלא עדיף מרובא דתלי' במעשה דל"א:

## כב

**הרב** בעל פ"מ בגינת וורדים כלל ז' הקשה לשיטת הסוברים ספק' דאורייתא מה"ת לחומרא מהא דאמרי' במנחות דף ה' ו' מן הבקר להוציא את הטריפה ומסיק דאתי לטריפה שאינה ניכרת דלניכרת ל"צ קרא דהוא ק"ו מבעל מום ואקדשי' והדר איטרפא דאי איטרפ' והדר אקדשיה ממשקה ישראל נפקא והקשה ל"ל קרא הא בלא"ה אסור מספיקא שמא נטרפה ולבסוף אקדישה כיין דהוא טריפות שאינה ניכר והניח' למ"ד טריפה אינה חיה י"ל שחיתה לאחר הקדישה י"ב חודש אלא למ"ד טריפה חי ל"ל קרא בלא"ה אסור מספיקא (ובנ"ז לק"מ דמוקמינן אותה בחזקת כשרות ועכשיו הוא שנטרפה כמו בגבינות שכשרות מטעם זה) ולדידי לק"מ די"ל דקר' אתיא לאורויי איסור חדש אף באקדישה ולבסוף איטרפ' דאי לא הוי אסור רק מטעם ספיקא שמא נטרפה קודם הוי מותר כגון שנמצא בה ס' טריפות אחר השחיטה ואי לא כ' מן הבקר לאסור טריפה אף אחר ההקדש הוי שרינן לה מטעם ס"ס שמא אינה טריפה ואת"ל דהיא טריפה שמא אחר ההקדש נטרפה אבל השתא דכתיב קרא מן הבקר דאף אחר ההקדש אסור טריפה אסור ספק טריפה מה"ת כיון דעכשיו קיימינן אליבא דדיעה הסוברת דספק מה"ת אסור אך עדיין יקשה ע"ז דס"ס זו אינה מתהפכת דאין אתה יכיל לומר ספק אחר ההקדש נטרפה ואת"ל קודם ההקדש שמא לא נטרפה ואף לפמ"ש הכרו"פ בכללי ס"ס דלדעת הר"מ דסמה"ת שרי אומרים ס"ס אף באינה מתהפך דסוף סוף ספק הב' הוא מדרבנן י"ע"ש ויתבאר במקומו בס"ד באורך אך עכשיו אנו קיימין לדעת הסוברים ספק מה"ת אסור אך לפמ"ש הש"ך הכרעה ע"ז דהיכא דאנו מוכרחים לתפוס ספק זה מקודם כגון ס' על ס' לא על ואת"ל על אימ' לא דרס שמתחלה אנו מחויבים לחקור שמא לא על כלל י"ע"ש וה"נ בנ"ד מתחלה אנו מחויבים לחקור אם הוא טריפה שמא אינו טריפה ואת"ל טריפה שמא אחר ההקדש:

## כג

**עי"ל** דהנה קי"ל דהקטינה הכוליא טריפה ובקטנה מתחלת תולדת' כשירה והנה היכא דאיכא חזקה מודים דס' מותר דאוקמינן אחזקה והנה כאן בנסתפק לנו אם נטרף קודם ההקדש או אחריו אית לן לאוקמה אחזקה דעד עכשיו כשירה היתה אך כי התוס' בחולין י"א דכל חזקה שלא נתבררה לא אזלינן בתרה והכא בל"ז אין כאן חזקה דאנן קיימינן למ"ד טריפה חיה ואף שהיא עכשיו אחר י"ב חודש י"ל שנולדה טריפה ואין כאן חזקה אך אם נמצא בה עכשיו טריפות דהקטינה הכולי' ע"כ שפיר אמרינן דאוקמינן אחזקה דבשעה שנולדה לא היה בה טריפות זה דקטנות הכוליא דהא אם נולדה בקטנות הכוליא

כשירה והבן דאין אנו דנין רק עד טריפות זה דקטנות כולי' ולזה יש חזקה ובזה ישבתי ג"כ קושי' הכר"ו שהק' על תי' התוס' גבי מ"ש מעדים זוממים דלמא חובשין אותו יב"ח והקשה הכר"ו דאין ראיה שמא היה להם אז טריפות דהקטינה הכוליא עכשיו נחסרה לגמרי ולפמ"ש א"ש דלענין טריפות דקטנות הכוליא אין לספק דמוקמינן אחזקה בשעה שנולדה לא היה לה טריפות זה ודוק:

### כד

**ולי** יש ראיה לשיטת הרשב"א מהא דאמרינן בחולין דע"ט ב' אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב וסימנין דאורייתא דמנ"ל דס"ל סימנין דאורייתא דילמא ס"ל סימנין דרבנן רק דמם דמספקא ליה אי חוששין לזרע האב כר' יהודה (וכ"כ הרא"ש דראב"א ס"ל כר' יהודה) ומן התורה ספיקא שריא ולא הוי רק דרבנן ושפיר סמכינן אסימנים דבלא הסימן ספיקא דרבנן שרי רק דלכתחלה אין לעשות ולהכניס עצמו בספק (יע"ש דמיירי לענין פרישות בהנהגת כלאים) ולענין זה יכולים לסמוך אסימנים אבל באיסור דאורייתא אין סומכין אסימנים כיון דספיקא אסור נהי דאסור מדרבנן סוף סוף אסור הוא בודאי מדרבנן אין לסמוך על הסימן:

### כה

**בחדושי** לחולין פא"ט דמ"ג אות ל"ז כתבתי הא אי סמכינן אחזקה ורובא לכתחלה או לא דלכתחלה אין סומכין על החזקה ועל הרוב במקום דיכולים לברר תלוי בזה דאם נאמר דספק מה"ת מותר א"כ למה לי חזקה ורובא וחזקה ורובא הוא מה"ת כדאיתא בפ"ק דחולין וע"כ דעל ספק אין מקילין כ"א היכא דא"א לברר אבל על רוב סומכין אף לכתחלה וא"צ לברר. והוכחתי שם:

### כו

**דעולא** שם דאמר אין חוששין שמא הברי' ס"ל כהר"מ דספק מה"ת מותר וזהו דמקשה עליו שם מ"ש מב' חתיכות יתי' דשאני התם דאיתחזק שזהו עצם הקושי' והתירוץ שהקשו הראשונים על הר"מ ותרצוהו כן ודוק:

## אות ע עד אחד נאמן באיסורין

### א

**קי"ל** דע"א נאמן באיסורין היכא דלא אתחזק הדבר לא להיתר ולא לאיסור אבל היכא דאיתחזיק הדבר להתיר אין ע"א נאמן לאסור כי אם היכא דבידו כמבואר בגיטין נ"ב בח"ל ע"א נטמאו טהרותיך וכמבואר בתוס' ורא"ש שם וביו"ד סימן קכ"ז:

**ב**

**אבל** היכא דבידו לאוסרו נאמן כמבואר שם בגיטין דאף באתחזיק היתרא נאמן לאסור היכא דבידו:

**ג**

**לאביי** דוקא (וע' בפ"י שם שכ' דלהתיר מודה אביי דנאמן אף באתחזיק ואפשר אף שלא היה בידו מעולם לדעת המפרשים ולפי סוגיא דכריתו' קי"ל דנאמן להתיר אפי' באתחזק ואינו בידו יע"ש) היכא שעדיין בידו לאסרו אבל היכא דעכשיו אינו בידו אינו נאמן גיטין שם כפי פי' התוס' והרא"ש וע' לקמן אות ח' דעת הרשב"א דחולק:

**ד**

**לרבא** אף דעכשיו אינו בידו אם היה בידו מקודם נאמן גיטין שם:

**ה**

**ר'** יוחנן משום ר' יוסי ס"ל כרבא אף דעכשיו אינו בידו אם היה בידו מקודם נאמן שם במעשה דא"ל לחברי' נטמאו טהרותיך דקאמר שם משום ר"י התורה האמינתו ומביא ראיה מכהן גדול ביום הכפורים:

**ו**

**לר'** אמי לא מהימן אלא היכא דעדיין הוא בידו כאביי ודעת הרא"ש שם דר' אמי הדר ביה מכי שמע משמיה דר' יוחנן רבי' דס"ל כרבא וכן דעת רבינו חננאל ומביא ראיה ממעשה דס"ת ע' בחדושי הרשב"א גיטין שם:

**ז**

**ר'** אבוהו דקאמר התם ס"ת ביד מי אפשר דס"ל כרבא ע' ברא"ש שם דאין מוכרח לומר דס"ל כאביי מדשואלו ביד מי יע"ש:

**ח**

**דעת** הרשב"א והראב"ד והרמב"ן והריטב"א בחדושיו לקדושין דלאביי מהימן ע"א אף באתחזק אף דאינו בידו והך דגיטין דף נ"ד בא"ל נטמאו טהרותיך דאינו נאמן לאביי רק היכא דבידו ה"ט משום דשם מיירי בפועל ששומר יינו של בעה"ב ולכך לא מהימן שנטמא משום דחזקה ששמר אותו כדין וגם מדלא אודועי' תיכף שנטמאו ולכך אינו נאמן רק היכא דבידו אבל באיש אחר שאינו פועל ס"ל לאביי וכן לרבא דלא פליג התם בקדושין דף ס"ו על אביי רק בדבר שבערוה אבל בשאר אסורין מודה רבא דמהימן שאר אדם בין לאיסור ולהיתר נגד החזקה. איברא דמדברי הרשב"א בחדושיו לקדושין ס"ו נראה דמחלק בין לאיסור בין להיתר ואמר דלאסור נאמן ע"א אף שדבר זה בחזקת היתר

דליכא למימר אתחזיק היתרא דלא אמרינן בשום דוכתא (וע' בפ"י בק"א על קדושין שהאריך להשיג עליו) אבל להתיר דבר העומד בח"א מבעי' לן בהאשה רבה אי מהימן ולא אפשטא אכן דעת הריטב"א בחדושיו דע"כ לא איבעי' לן בהאשה רבה אי ע"א נאמן מדאורייתא להתיר היכא דאתחזק אסורא אבל מדרבנן מהימן וכן נראה דעת הר"ן ביבמות פרק האשה רבה דלאביי מהימן ע"א להתיר אף באתחזק איסור אך סיים שם בשם הריטב"א שראוי לחוש ולהחמיר. נקטינן מהא:

**ט**

**דאביי** ורבא ס"ל ע"א נאמן באיסורין להתיר ולאסור אף באתחזק אף שאינו בידו לדעת הריטב"א וסייעתו לבד הרשב"א דס"ל דלאסור נאמן ולהתיר אינו נאמן אך מדברי הר"ן ר"פ האשה רבה מבואר דס"ל לרשב"א דאף להתיר נאמן ע"א אף באתחזק ובשם הריטב"א כתבו דנכון להחמיר ומחדושי הרשב"א והריטב"א נראה להיפוך דרשב"א מחמיר והריטב"א מיקל כדכתיבנא:

**י**

**ר"מ** ס"ל דע"א נאמן להתיר באתחזק אף דאינו בידו כך מבואר למעיין בסוגיא דר"פ האשה רבה דע"כ לא דחינן דאין ע"א נאמן רק באם הבע"ד שותק רק לרבנן דפ' אמרו לו אבל לר"מ מבואר די"ל דע"א נאמן אף בלי שתיקת בע"ד וכן כ' הר"ן בקדושין ס"ו והרשב"א והריטב"א בחדושיו דטעמא דאביי דס"ל דע"א נאמן אף באתחזק ואינו בידו משום דמוקי דאמר לו ע"א אכלתי חלב כר"מ ונאמן העד אף בלי שתיקת בע"ד מבואר למעיין שם דלר"מ נאמן ע"א אף באתחזק:

**יא**

**נלענ"ד** להביא ראיה לשיטת הראב"ד והרשב"א וסייעתם דלאביי ע"א נאמן באתחזק אף דאינו בידו מהא דשרי אביי בפ"ק דחולין שחיטת כותי אפי' ישראל יוצא ונכנס ע"י חותך כזית בשר וקשה דהא אין ע"א נאמן באיסורין וכבר הקשה במרדכי קושי' זו על כל השוחטים היאך נאמן אדם על השחיטה ותי' ב' תירוצים הא' דע"א מוחזק לנו בכשרות נאמן אף באתחזק ותי' זה באמת שלא אליבא דהלכתא דביו"ד סימן קכ"ז לא מחלקין כלל מוחזק בין בכשרות לסתם אדם ותי' הב' משום דבידו לשחוט שפיר והנה בכותי תי' הא' לא שייך דודאי אינו מוחזק בכשרות אדרב' גרע אפילו מסתם אדם שאינו מוחזק בכשרות דהוא חשוד לנבל (ודוחק לומר כיון דחותך כזית בשר ונותן לו ולדידיה מוחזק בכשרות דלעצמם מזהר זהירי בזה דחוק דמ"מ כיון דחשוד אלפני עור לאו מוחזק בכשרות חשבינן ליה ועוד דהא מיירי אפי' בסתם כותי שלא נודע לנו אם הוא מוחזק

בכשרות) וא"ל כתי' הב' משום דבידו לשחוט שפיר הא לאביי אינו נאמן רק כשהו' עתה בידו וא"כ בבא ומצאו ששחט היכא שרינן התם שחיטתו ע"י חתיכת כזית בשר כיון דע"כ אינו בידו וכן קשה לאביי ממצא תרנגולת שחוטה בשוק דמותרת דהתם לא ידעינן מי שחטו ולא איתחזיק לן השוחט לאדם כשר ונאמן וגם אינו בידו עכשיו ועוד יש לתמוה כמה תמיהות מדברים שהם מעשים בכל יום כאשר הארכנו מזה בביאורינו על יורה דעה ובחדושי חולין רק הדבר ברור כמ"ש דע"א נאמן אף באתחזיק כשיטת הרשב"א וסייעתו וכן כ' הש"ך ביו"ד סי' קס"ז דשיטת הרשב"א וסייעתו היא המחוור וגם קשה לאביי ממעשים בכל יום שאנו מאמינים לאדם על השחיטה אף שכבר שחט ואין עתה בידו והיאך מהימן לאביי וע"כ כשיטת הרשב"א וע' בפ"י בגיטין שהרגיש בזה וחולק בין להתיר בין לאסור היפוך מדברי הרשב"א שכתבתי באות ח' ט':

**יב**

**בענין** מה דמאמינין לע"א בדבר שבידו מה הוא דבר שבידו ומה טעם דנאמן בדבר שבידו נחלקו בזה הפוסקים דעת הרא"ש בגיטין דענין דבר שבידו אין הטעם משום דבידו לעשות כפי דבורו ויש לו מגו רק כיון דהדבר תחת רשותו הוי כשלו ואדם נאמן על שלו ודעת רש"י ור"ת ורשב"א דהטעם משום מגו שבידו לעשות בדבר זה כמו שאומר דהיינו באומר נתנסך יינך יש בידו להניח לגוי ליגע בו וכ' הש"ך בסי' קפ"ז ס"ק א' דנ"מ בין ב' טעמים אלו כשנתבשל היין והוא אומר נתנסך קודם הבישול דלהרא"ש מהימן וגם להמרדכי כיון שהוא ת"י הוי כבעלים ולרשב"א לא מהימן כיון דאין לו מגו שעכשיו אינו יכול לנסכו עכ"ד הש"ך וצ"ל דמיירי דקודם הבישול לא היה תח"י דאל"כ אף לרשב"א מהימן כיון דהי' בידו לנסכו אזי אף שאין עכשיו בידו כדפסקינן כרבא לעיל אות ד' דהיכא דהיה בידו מקודם מהימן ויש לעיין לשיטת הרא"ש דטעם דבידו מהימן משום דהוי כאלו הוא שלו א"כ איך נאמן מומר על השחיטה אפי' ישחוט בינו לבין עצמו כמבואר ביו"ד סימן ב' סעיף ב' הא אתחזיק אסורא וא"ל מטעם דבידו לשחוט והוי כשלו דהא כ' רא"ש שם דין ה' דאף דנאמן אדם בשלו אפי' באתחזיק דוקא באינו חשוד אבל בחשוד אינו נאמן וע"ש וא"כ במומר דחשוד לאכול נבילות נהי דהוא בידו והוי כשלו הא אף על שלו אינו נאמן ולדעת הרשב"א וסייעתו ניחא דהטעם משום דבידו לשחוט שפיר אך נראה לענ"ד דבמומר הטעם דמהימנינן ליה על השחיטה לאו מדרך עדות אלא מכח חזקה כיון שאנו רואין הבהמה שחוטה לפנינו וידעינן שהוא שחטו וכיון דברור לן דלא שביק היתרא ואכיל אסור' חזקה דשפיר שחט וכיוצא בזה כתב הרשב"א במ"ה לענין מומר ששחט והיה עמו סכין יפה ושאינו יפה ואומר שביפה שחט נאמן דלאו

מדרך עדות נאמן דאין לו נאמנות רק מדרך חזקה ובפרט לפמ"ש הט"ז ביו"ד סי' ב' לשיטת הטור דאפי' קטן נאמן על השחיטה משום דכיון דנודע לנו שנעשה המעשה רק שאין אנו יודעין אם נעשה בהכשר נאמן יע"ש ואף דלא פסקינן התם כהטור מ"מ לענין מומר כיון דאית לן חזקה המסייעתו שפיר סמכינן עלה ואין אנו מכשירין השחיטה מטעם נאמנותו רק מטעם חזקה כמו במוצא בשר במקום שרוב ישראל מצויין דמותר דאינו מטעם נאמנות שום אדם דלא ידעי' מי שחטו רק שאנו דנין על השחיטה זו כיון שנמצא במקום שרוב ישראל מצויין חזקה שישראל שוחטו כהוגן ה"ה הכא אנו דנין על השחיטה זו שהרי שור שחוט לפנינו ואמרינן כיון דלא שביק היתרא חזקה דשחטו כדין כנ"ל ברור:

## יג

**שוב** מצאתי בפני יהושע בפרק האומר דס"ג וברפ"ק דחולין שכ' דהא דאין ע"א נאמן נגד החזקה להתיר היינו היכא דהך חזקה דאסורא לא איתרע כלל שלולא דברי העד היה ברור לנו בודאי איסור אבל היכא שבלא דברי העד כבר נפל לנו ספק בדבר אם הוא מותר או אסור כגון בשחיטה הרי שור שחוט לפניך וכבר נפל לנו ספק אם נשחט בהיתר או באיסור הוי כחתיכה ספק של חלב ספק של שומן דנאמן בו לכ"ע:

## יד

**ע"א** נאמן נגד הרוב להתיר אף דאינו בידו יש לדמות ראיה לזה מהך דקדושין ס"ג באומר קדשתי את בתי ואומר אחד אני קדשתי' דנאמן ליתן לה גט וע' בפני יהושע שקרקר הרבה בזה ועוד ראיה ממעשים בכל יום שיש ביד הטבח בשר נבילה יותר מבשר שחוטה וקונים ממנו וסומכין על נאמנותו אף לאחר שפירש מקביעותו ויש לעיין הרבה בזה ועיין בהגהות רמ"א סימן קכ"ז סעיף ג' ואם היה בכאן ב' חתיכות א' של איסור משמע דוקא היכא שהאיסור וההיתר שוין וע' בפ"י בק"א שהרגיש בזה:

## טו

**היכא** דמתירין באתחזיק הואיל ובידו אף שאינו בידו כגון בשחיטה שאינו מומחה ומוחזק מ"מ כיון דבידו ללמוד ולשחוט או להשכיר לאחרים ולשחוט כבידו דמי כ"כ התוס' ריש גיטין והרשב"א בחדושיו שם מיהו מספקא לי במומר לתיאבון דידעינן ביה דבודאי לא ילמוד כיון דמטרח לא טרח וכן להשכיר לאחרים בודאי לא יפסיד ממון אי מחשיב כבידו להיות נאמן אי נימא כיון דמ"מ בידו הוא אף דידעי' שלא יעשה כן לפי טבעו והרגלו לאכול נבילות לתיאבון או נימא כיון דלפי טבעו אינו עושה כן לא הוה בידו מיהו בהא מודינא דמומר אינו נאמן היכא דבנמצא בשר בידו היכא דאינו מומחה אף

שנמצא בידו סכין בדוק משום דבידו ללמוד או להשכי' רק היכא דאמר מומחה פלוני כמ"ש ביו"ד סימן ב' והטעם משום דמומר אין לו נאמנות כלל דמומר הוא אך מספקא לי באדם אחר היכא דהוא בידו באפשרות רחוק דרחוק הוא שיעשה כן לפי טבעו אי נימא כיון דמ"מ הדבר קרוב מצד עצמו ואף שמצד איש הלז הוא רחוק או נימא כיון שמצד זה האיש הוא רחוק שיעשה כן לא הוה בידו והב"י וביו"ד סימן קכ"ז בהגהות רמ"א לא הזכיר היכא דהוה בידו להשכי' לאחרים ואדרב' משמע שם דדוקא בעי' שיהיה בידו לעשות כן וכן משמע בט"ז שם לענין ניקור בשר דמביא ראי' ממעשים בכלים יע"ש וכן משמע בנה"ך שם שדחק למצוא טעם למנהג ואם נאמר שבידו להשכיר לאחרים גם שם שייך זה שבידו להשכיר לאחרים לנקר:

**טז**

**בחדושי** חולין שלי בדף ב' ע"ב אות מ' כתבנו לענין פלוגת' דרבינא עם אביי ורבא ורב אשי ורבה בר עולא ברוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן תליא בהא אי אמרינן דע"א נאמן באתחזיק היכא דאין בידו לשחוט רק ליתן לאחרים לשחוט אי מחשיב בידו סברת התוספת באות הקדום:

**יז**

**דרבינא** ס"ל באם אין בידו לא מחשיב בידו הואיל ויכול ליתן לאחרים לשחוט דלא כס' התוס' ולכך ל"א רוב מצויין דהך רוב נצמח מכח נאמנות שאם לא היה מומחה לא היה שוחט ואין נאמן באתחזיק כיון דלא ידעינן אם הוא בידו לשחוט שמא אינו מומחה:

**יח**

**ורבה** בר עולא ואביי ורבא ורב אשי ס"ל דהואיל ובידו ליתן לאחרי לשחוט הוי כבידו ושפיר סמכינן לרוב מצויין מצד נאמנות:

**יט**

**עי"ל** לפי דעת הרשב"א והראב"ד וסייעתם שזכרנו לעיל דס"ל דע"א נאמן באתחזיק ואין בידו י"ל דבהא פליגי הנך אמוראי דכולהו ס"ל דזהו לא מחשיב בידו מה שיוכל ללמוד ולשחוט וליתן לאחרים לשחוט דלא כדעת התוס' רק בהא פליגי:

**כ**

**דרבינא** ס"ל ע"א אינו נאמן באתחזיק ואינו בידו לכך ל"א רוב מצויין דהך רוב מטעם נאמנות כמש"ל אות י"ז:

**כא**

**ורבה** בר עולא ואביי ורבא ורב אשי ס"ל דע"א נאמן באתחזיק ואין בידו ושפיר אמרינן רוב מצויין וזהו נראה יותר דהא אביי ורבא ס"ל בודאי דע"א נאמן באתחזיק ואין בידו לדעת הרשב"א וסייעתו כמש"ל אות ט' וי"ל ללמוד סתום מן המפורש דאף רבה בר עולא ורב אשי הכי ס"ל:

**כב**

**דעת** הר"א ממיץ הביאו המרדכי ריש חולין דכי אמרינן דאין ע"א נאמן באתחזיק דוקא בסתם ב"א דומיא דשנים שהאמינו תורה אבל המוחזק בכשרות נאמן אף באתחזיק ואינו בידו ובאמת יצא לידון בדבר החדש וכל האחרונים לא הסכימו לדבריו ולכך לא נזכר דעתו בש"ע סימן קכ"ז וע' בפ"י חלק ד' ריש חולין שהאריך להקשות על דבריו ואפשר לומר דרבינא עם רבה ב"ע ואביי ורבא ור"א בהא פליגי:

**כג**

**דרבינא** ס"ל דלא כהר"א ממיץ דאף מוחזק בכשרות אינו נאמן ובאתחזיק לכך ל"א רוב מצויין דהוא מטעם נאמנות כמש"ל אות י"ז:

**כד**

**ורבה** ב"ע ואביי ורבא ור"א ס"ל כהר"א ממיץ דבמוחזק בכשרות נאמן לכך אמרינן רוב מצויין אך ב' תשובות בדבר חדא דמנ"ל דהם מיירי במוחזק בכשרות ואדרבא הכל שוחטין דמתני' מיירי בסתם ב"א ואי ס"ל דוקא במוחזק בכשרות אמרינן רוב מצויין אבל בסתם ב"א ל"א אמאי נאדו מאקומת' דרבינא לוקי מתניתין דהכל שוחטין בסתם ב"א וכרבינא ועוד דא"כ קשיא הלכתא אהלכת' דאנן קי"ל רוב מצויין ולא קי"ל כהר"א ממיץ כמש"ל אות כ"ב עוד דאנן קי"ל רוב מצויין אפי' בסתם ב"א לכך א"א לאוקמי בהכי פלוגתייהו ואפשר לומר דפליגי הנך אמוראי בהכי:

**כה**

**דרבינא** ס"ל דאין ע"א נאמן באתחזיק אף דכבר אתרע החזקה שהרי שור שחוט לפניך ואעפ"כ אינו נאמן לכך ל"א רוב מצויין דהוא מטעם נאמנות כמש"ל:

**כו**

**ורבא** בר עולא ואביי ורבא ור"א ס"ל דע"א נאמן באתחזיק כיון דאתרע החזקה כמש"ל אות י"ג ולכך אמרינן רוב מצויין:

**כז**

**ר**' יהודה דדריש בספרי ולא יקום ע"א באיש לכל עון ולכל חטאת אבל קם לעדות אשה להשיאה עמ"ש לקמן ערך ע"א בעדות שה אות א' ב' ס"ל דע"א נאמן באתחזיק ואינו בידו דהרי שם איכ' חזקת א"א ודוחק לומר דוקא בעדות אשה משום דדייקא ומנסב' דבאורייתא אין לחלק וע"כ דס"ל ע"א נאמן נגד החזקה אך ראיתי בפ"י ריש גיטין שחלק חילוק נכון:

**כח**

**דאף** אי אמרינן דע"א נאמן נגד החזקה לר' יהודה דוקא בכה"ג שמת בעלה דעדותו אינו נגד חזקת אשת איש לגמרי דאינו מעיד רק דבר אחר שזהו מת ואתת' ממילא משתרי' אבל להעיד על גט דהתם עדותו רק לסתור חזקת א"א דידה אינו נאמן עכ"ד הפ"י שם ולכאורה י"ל דאף במעיד שמת מעיד נגד חזקת חיים דבעל וצ"ל כמ"ש התוס' דחזקה זו עשויה לפסוק דאדם מעותד למות ובאמת סברא גדולה יש לחלק בין הך שעתיד נגד עיקר החזקה וכעין מ"ש הט"ז בסי' ק"י ס"ק ט"ו ובמ"א נאריך בזה בס"ד ואפשר דבזה נחלקו רבינא עם הנך אמוראי שם:

**כט**

**דרבינא** ס"ל דאין ע"א נאמן נגד החזקה אף דאין עדותו נגד החזקה ממש רק עדותו הוא דבר אחר וחזקה ממילא מתבטלת כגון ברוב מצויין דנאמנותו הוא שאם לא היה מומחה לא היה שוחט נמצא דחשיב כמעיד שהוא מומחה נמצא עדותו אינו נגד חזקת איסור דבהמה רק שהוא דבר אחר שהוא מומחה רק כשהוא מומחה ממילא נתבטל ח"א דבהמה ע"י שחיטתו ששחטה ורבינא ס"ל דאפי' בכה"ג אין ע"א נאמן באתחזיק ולכך ל"א רוב מצויין:

**ל**

**ורבה** ב"ע ואביי ורבא ורב אשי ס"ל דע"א נאמן באתחזיק היכ' דאינו מעיד נגד החזקה ממש לכך אמרינן רוב ואפשר דפליגי בהא דפליג שם ר' יוסי על ר' יהודה בספרי ודריש אבל קם לשבועה דלא כדרשת ר' יהודה שכתבתי באות כ"ז ורבינא ס"ל דר' יוסי פליג על ר' יהודה וס"ל דאף להעיד במיתת הבעל שאינו סותר החזקה כמש"ל באות כ"ח אינו נאמן וקי"ל דהלכה כר' יוסי דנמוקו עמו ואביי ורבא ור"א ס"ל דר' יוסי אינו חולק על ר' יהודה רק דמר דריש ממלת באיש ומר דריש לכל עון ולכל חטאת כמ"ש בפני יהושע ריש גיטין ועמ"ש לקמן ערך ע"א בעדות אשה אות ך' שכ' מחלוקת הרב בנ"ב חלק אה"ע סימן ל"ג עם הגאון מהר"י אבד"ק דוק לא בזה אם ר"י חולק על ר' יהודה או לא:

**לא**

**ר'** יוסי לדעת רבינא ס"ל דאין ע"א נאמן נגד החזקה אף שאינו מעיד נגד החזקה לגמרי ולדעת רבה בר עולא ואביי ורבא ורב אשי ס"ל ע"א נאמן אף באתחזיק כשאינו מעיד נגד החזקה וזה יתבאר לך ממ"ש באות הקדום עי"ל דכולהו מודו דר' יוסי אינו חולק על ר' יהודה בספרי שם כמ"ש באות הקדום דר' יהודה דריש ממלת באיש אבל קם לעדות אשה ור' יוסי דורש לכל עון כו' אבל קם לשבועה אבל באמת מודה לר' יהודה רק דפלוגתייהו דרבינא עם הנך אמוראי בר' יהודה גופא:

**לב**

**רבינא** סובר דר' יהודה ס"ל דאין ע"א נאמן באתחזיק אף דאינו מעיד נגד החזקה והך דרשא דספרי אבל גם לעדות אשה הוא אסמכתא בעלמא כמ"ש בפ"י או כמש"ל אות כ"ז דוקא בעדות אשה מטעם דדייקא ומנסב' אבל בשאר אסורין מודה ר"י דאין ע"א נאמן באתחזיק:

**לג**

**ורבה** ב"ע ואביי ורבא ור"א ס"ל דלר' יהודה ע"א נאמן בכל איסורין באתחזיק היכא דאינו מעיד נגד החזקה דהך דרשא דדריש בספרי דרשה גמורה היא וה"ה בשאר אסורין אך לכאורה יש להביא ראיה כפי השטה שכתבנו לעיל באות ל' ל"א דרבינא מודה דלר' יהודה ע"א נאמן באתחזיק רק דס"ל דר' יוסי חולק והלכה כר' יוסי דנמוקו עמו ומתיישב בזה קושי' התוס' חולין ד"ב ב' ד"ה ואם שחט בודקין דמקשה לרבינא מברייתא דלקמן נמצא תרנגולת שחוטה דמשמע דאמרינן רוב מצויין יע"ש ולפמ"ש דרבינא מודה דלר"י ע"א נאמן באתחזיק נ"ק מהך ברייתא די"ל דאתיא כר' יהודה ואיהו ס"ל כר"י דנימוקו עמו אך לפמ"ש כאן דלרבינא גם ר' יהודה ס"ל דע"א אינו נאמן באתחזיק הך ברייתא דלא כמאן ודוק אך בחדושי חולין כתבתי כמה תרוצים שונים בזה יע"ש אות ל"ז ל"ח ל"ט מ"ם:

**לד**

**ע'** בפ"י ריש גיטין שמחלק בין נאמנות ע"א באמירה למעשה לכך כ' דמוספרה לה ליכא למילף דשאני התם דעושה מעשה וכו' האי לא חשידא ואף שאין סברא זו מוסכמת מ"מ יש לעשותו סניף להיתר כאשר הראיתי פנים לסברא זו בכמה מקומות בש"ס וישבתי זה כמה קושיות בחדושי וכאן אין להאריך:

**לה**
**ע'** בספר הפלאה לקדושין דף ס"ג ע"ב בגמ' נאמן ליתן גט דהיכא דנאמן לגבי עצמו באיסור כגון דלגבי עצמו לאו אתחזיק הוא או מטעמא אחרינא סוף סוף כיון דנאמן לגבי עצמו נאמן לגבי אחרינא וע"ש שהאריך:

## על מנת כמעכשיו דמי

**א**
**רבי** ס"ל כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי קדושין דף ח' ודף ס' גיטין ע"ד וע"ז:

**ב**
**רב** הונא ס"ל כרבי בהא גיטין שם קדושין דף ס':

**ג**
**רב** יהודה ס"ל כל האומר על מנת לאו כאומר מעכשיו דמי לכך אינו חל הדבר עד שיתקיים התנאי וע' תוס' גיטין דף ע"ד ע"ב דס"ל דלרב יהודה ספיקא הוי:

**ד**
**ר'** אלעזר ס"ל בקדושין דף א' על מנת כמעכשיו דמי:

**ה**
**רב** אשי משמע שם בקדושין דס"ל כר"א דמתרץ אליביה מונה והולך שאני יע"ש דמשמע דס"ל ג"כ דע"מ כמעכשיו דמי וע' גיטין ע"ה ב' דקאמר ר"א הא מני רבי הוא דמשמע שם דס"ל דחכמים פליגי וראוי להיות הלכה כחכמים וצ"ע וע' לקמן אות ח' (וע' בהגה"מ פ"י מה"א שכ' בשם סמ"ג דרב אשי ורבינא ס"ל ע"מ כמעכשיו וכעת לא מצאתי):

**ו**
**רבי** יוחנן ס"ל ע"מ כמעכשיו דמי גיטין דף ע"ד דקאמר שם הכל מודים דע"מ כמעכשיו דמי וכן משמע שם:

**ז**
**דרב** אסי ורבי זירא ס"ל ג"כ דע"מ כמעכשיו יע"ש בגיטין ע"ד ע"א בסופו:

**ח**
**רבא** ס"ל ע"מ כמעכשיו דמי וכ"כ התוס' קדושין ו' ע"ב ד"ה לא החזירו ויותר מבואר בדבריהם בגיטין ע"ה ד"ה אלא אמר רבא רך שם כ' דבדוחק י"ל דס"ל דלא הוי כמעכשיו והאי דהילך אתרוג ע"מ שתחזירהו מיירי שפי' לו מעכשיו יע"ש בדבריהם אך זה מוכח

שם מדבריהם דלרבא חכמים פליגי על רבי וס"ל דע"מ לאו כמעכשיו דמי ואעפ"כ פסק כרבי מחביריו ובזה נתיישב מה שהנחתי בצ"ע לעיל אות ה' ודוק:

**ט**

**אבייי** כ' התוס' גיטין ע"ה ד"ה אלא אמר רבא דלכאורה נראה דס"ל כרבי דע"מ כמעכשיו דמי מההוא דסוף פירקין דקאמר **אות עין** הכל מודים כו' אך לבסוף כ' דאין משם ראיה גמורה ועכ"פ מוכח שם דס"ל דחכמים פליגי עלי' דרבי ודוק שם:

**י**

**רב** חסדא ורב אדא בר אהבה שתרצו שם בגיטין הך ברייתא דע"מ שתחזירהו בגוונא אחרינא ולא מוקי להו כשינויא דר"א דע"מ כמעכשיו דמי לכאורה יש ראיה דס"ל דע"מ לאו כמעכשיו דמי אך אין ראיה די"ל כמו שתי' התוס' אליבא דרבא דבעי לתרוצי אליבא דרבנן דס"ל דע"מ לאו כמעכשיו דמי אך עכ"פ מוכח מזה דר"א ורב אדא בר אהבה ס"ל דחכמים פליגי עלי' דרבי ולא כר"י לעיל אות ו' אך רב אדא ב"א ע"כ ס"ל דע"מ לאו כמעכשיו דמי דא"כ לא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד ע' תוס' גיטין ע"ה ריש עמוד ב' ודוק:

**יא**

**רשב"ג** ס"ל דע"מ לאו כמעכשיו דמי כן מבואר שם בגיטין ע"ד וקדושין ס':

**יב**

**ר"מ** ס"ל ע"מ כמעכשיו כן הוכיח הרא"ש בגיטין פ"ו סי' ט' מתוספתא מדלא פליג ר"מ בסיפא יע"ש:

## עוסק במצוה פטור ממצוה

**א**

**קי"ל** דהעוסק במצוה פטור מן המצוה כהא דאמרי' בפ"ב דברכות חתן פטור מק"ש ובפ"ב דסוכה דכ"ה שלוחי מצוה פטורין מסוכה וילפינן לה מבשבתך ובלכתך דק"ש בשבת ולכת דידך מחייבת הא דמצוה פטירת ואיכא למידק דהיאך מצינו למילף מק"ש דעוסק במצוה פטור ממצוה די"ל שאני הכא דמעיקרא לא נאמר כלל מ"ע דק"ש היכא דעסיק במצוה וכעין שכ' רש"י בברכות דף כ' א' וטומאה גופי' שהותרה לכהן כו' דמעיקרא לא ניתן כלל לאו דטומאה לענין קרובות וע' תוס' שם וכ"ת הוא גופי' ילפינן מק"ש כי היכא דהכא לא ניתן מ"ע דק"ש לעוסק במצוה כך כל המצות י"ל דל"ד דשאני ק"ש דעיקר מצותו הוא קבלת עמ"ש ולהאמין ביחודו ולקבלו לאדון וכשהוא עוסק

במצוה אין לך קבלת עמ"ש יותר גדול מזה סיבה התכליתיית אשר עבורה חייב בק"ש לכך א"צ לקרות משא"כ בסוכה שענינו לזכור ענני הכבוד וכשהוא עוסק במצוה אחרת לא ימשך ממנה זכירה זו ואיך יפטור ממנה בעסק מצוה זו ול"ד לק"ש דגם במצוה זו פועל ועושה תכלית הנמשך מק"ש וי"ל דע"כ אין עיקר תכלית ק"ש קבלת עמ"ש לבד דא"כ יצא י"ח בפסוק ראשון לבד ואף א"ת דצריך קבלת עמ"ש ועול מצות עדיין יקשה למ"ד קרא ולא השמיע לאזנו לא יצא ואמאי הרי פעל ועשה התכלית ואף לדידן דקי"ל כמ"ד יצא מ"מ בהרהור אינו יוצא ואמאי הרי קבל עליו עמ"ש ועול מצות וגם בקורא כל ק"ש בלי כוונה לבד מפסוק ראשון יצא אף דלא חשב לקבלת עול מצות ובהרהור לא יצא דחשב לקבל עול מצות חזינן דאין עיקר המצוה קבלת עול מצות כ"א השינון והדבור דוקא ותכלית זה לא נמשך בעסקו במצוה אחרת וכיון דחזינן דאעפ"כ פטרתו התורה מק"ש בעוסק במצוה אחרת חזינן דעוסק פטור ממצוה ועדיין קשה היאך ילפינן מדפטור מק"ש ה"ה דפטור מכל המצות דלמא ק"ש שאני דהוא שינון לבד ואין בו מעשה ולכך מקלינן בה דנדחית מפני מצוה מעשיית וכעין זה איתא בירושלמי פ"א דברכות והביאו הב"ה ריש ברכות דבק"ש מקלינן הואיל והוא שינון יע"ש וי"ל דהנה כתיב ב' קראי בשבתך ובלכתך ודרשינן חד לעוסק במצוה וחד לחתן ופרש"י דבשבתך ה"א דוקא עוסק במלאכת מצוה אבל חתן טירדא דמחשבת מצוה אימא לא לכך כתיב ובלכתך לאורייי דאפי' מחשבה דוחה שינון דק"ש ובודאי מחשבה גרועה משינון דהוא דבור ואעפ"כ דוחה אותו אך קשה דעדיין לא ידעינן דחתן יפטור משאר מצות דאימא שינון דוקא דוחה ולא מעשה וצ"ל דלטעמיך מי לא מודית דשינון עדיף ממחשבה ולמה תדחה מפני מחשבה וע"כ צ"ל דלאו מטעם דחי' אתינן עלה רק דפטור הוא ממצוה אחרת כשעוסק בזו וא"כ לא משגחינן בזה אם היא חמורה מזה שעוסק בה כיון דסוף סוף עוסק הוא במלאכת שמים ופטור לגמרי משאר מצות ובזה נתיישב לדעת הר"ן דמוקי מתניתין דשלוחי מצוה פטורין מסוכה אפי' דאפשר לקיים שניהם וקשה דא"כ היכא יליף מק"ש דפטור עוסק במצוה דלמא שאני הכא דא"א לקיים שניהם דצריך שיכוין ולא מצי לכוונ' דעתיה והנה הר"ן באמת למד מחתן גופיה דפטור מק"ש אע"ג דאי בעי ליתובי דעתיה מצי קרי ק"ש אך זה לפי דעתו דמחשבת מצוה דחתן לאו מצוה היא אך המעיין ברש"י שם יראה דמחשבה זו מחשבת מצוה ואינו יכול לקיים שניהם ובהדיא כתב רש"י דכונס בתולה טריד וא"י לקיים שניהם ואף לדעת הר"ן דזהו המחשבה אינה מצוה מ"מ אין ראיה מחתן דסוף סוף כיון שהוא טרוד עכשיו א"י לקיים מצות ק"ש ופטור הוא ואינו מחויב להדורי בתר מצוה ולפנות דעתו ומחשבתו דכמו שהוא עכשיו

טרוד במחשבת מצוה ופטור הוא משא"כ באבל דאף כמו שהוא עכשיו טרוד טירדא דרשות חייב הוא לכך מבעי ליה ליתובי דעתיה ובזה נדחין דברי הט"ז באו"ח סימן ק"ח שחולק על הדרישה מ"ש דעוסק בצרכי צבור ולא התפלל א"צ להשלים והקשה עליו הט"ז דדמי למ"ש בתה"ד במי שהיה טרוד אצל השר לתבוע דצריך להשלים ולפמ"ש ל"ד דהתם בטרדא דרשות מחויב הוא בשעת מעשה רק שאינו יכול ובאמת אי מצי ליתובי דעתיה ולצאת מטרדתו מחויב הוא לפנות טרדתו נמצא דבאותה שעה מחויב הוא אבל בעוסק בצרכי צבור פטור הוא לגמרי בשעת טרדתו ואינו מחויב לפנות א"ע מטרדתו וכיון דפטור הוא לגמרי דמי לחגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני דאין לו תשלומין ואיך שיהיה נתבאר מזה דאין ראיה מחתן לפטור היכא שיכול לקיים שניהם כמו שהוא עכשיו כגון בשלוחי מצוה דאף כמו שהן עכשיו יכולין לקיים מצות סוכה אף דהוא להם טורח קצת מ"מ מנ"ל לפטרינהו דשאני חתן כמו שהוא עכשיו טרוד א"א לו לקיים מצות ק"ש ונמצא דפטור הוא מה"ת בכה"ג לכך אינו מחויב לפנות דעתו דכמו שהוא עכשיו פטור הוא משא"כ היכא דעכשיו יכול לקיים שניהם מחייב הוא ואי משום שיהיה לו טורח מ"מ טירחא זו אינה מצד המצוה שעוסק בה ואף אם לא עסק במצוה היה לו טורח זו לישב בסוכה ולישן בה והתורה חייבתו בטרח' זו נמצא טירחא זו חובת מצוה משא"כ בחתן דהטורח נמשך לו מצד המצוה וגם שהוא עכשיו אינו יכול לקיים כלל מצות ק"ש. אך לפמ"ש א"ש מדחזינן דחתן פטור אף שאינו אלא טרדת מחשבה ופשיטא דעסק מצוה בדבור או במעשה עדיפא ממחשבה וא"כ אף באינו יכול לקיים שניהם תדחה זו מפני אחרת דעדיפא מינה (ובפרט שיכול לקיים שניהם שיפנה דעתו מטרדת מחשבתו ויקרא ק"ש כיון דמצות ק"ש חמורה ממצוה זו שעוסק בה ראוי שתדחה אותה וק"ו באופן כזה שיפנה דעתו דכיון דמצוה זו חמורה הוי לגבי' כרשות דמחוייב לתיובי דעתו כדאמרי' באבל ודוק) אלא ע"כ דהטעם משום דיחוי רק דכללא הוא דעוסק במצוה פטור הוא מכל מצות שבתורה וכיון דגברא לאו בר חיובא הוא בשעה זו מעתה אין לנו לחלק בין אם היא מצוה חמורה או קלה ובין יכול לקיים שניהם לאינו יכול ודוק.
ובזה נתיישב מ"ש התוס' בסוכה שם (דדברי הש"ס בסוכה שה) משמע דיליף שלוחי מצוה מבלכתך בדרך דלא כרש"י דס"ל בלכתך אתי לאוריי למפטר חתן ולפמ"ש ל"ק דאדרבה מכאן ראיה לגי' רש"י דשלוחי מצוה דפטורין מסוכה לא מצינן למילף רק מחתן כדכתיבנא דמחתן מוכח אף באפשר לקיים שניהם פטור ולכך קאמר דשלוחי מצוה מבלכתך נפקא לן ויתיישב ג"כ מה דיש להקשות בהיפוך לר"ן דשלוחי מצוה פטורין אף באפשר לקיים שניהם א"כ מנ"ל דחתן דטירדא דמחשבה בעלמא הוי דליפטור ואי

משום דכתיב קרא יתירה ובלכתך אימא דאתי לאורויי אפי' באפשר לקיים שניהם ואכתי חתן מנ"ל דמחשבה בעלמא הוא ולפמ"ש א"ש כיון דפטרת באפשר לקיים שניהם ע"כ צ"ל דפטור מכל מצות בשעה שעוסק במצוה א"כ ממילא דגם חתן פטור כיון דסוף סוף עוסק במצוה הוא דאין לחלק בין מחשבה למעשה רק אם נאמר דטעם הפטור משום דיחוי י"ל דמחשבה לו כח לדחות מצוה דעשייה אבל אי הטעם משום דעוסק בכבוד שמים ובמצותיו פטור הוא משאריתן שוב אין לחלק בין קלה לחמורה ובין מחשבה למעשה דסוף סוף עסוק במצוה הוא ודוחק לחלק דוקא בעוסק בפועל שניכר לעין כל שעסוק בכבודו של מקום משא"כ בעסוק במחשבה לבד שאין ניכר לאחרים שעסוק במצוה הוא דזה דחוק ועוד דבלכתך בדרך נן בשבתך דאמרי' דוקא בשבת ולכת דידך הא דמצוה פטירת מי לא עסקינן דעסוק במצוה שאין הכל יודעין שהוא מצוה שהולך בדרך להקביל פני רבו או לפדות שבויים ומי יודע בהליכתו כי הולך לדבר מצוה הוא ואעפ"כ פטרתו התורה ואפי דאפשר ל קיים שניהם א"כ ה"ה חתן:

**ב**

**ואכתי** איכא למידק לדעת רש"י והתוס' דבאפשר לקיים שניהם מחויב מנ"ל מלכתך בדרך למעט חתן דמחשבה בעלמא הוא דלמא דוקא עוסק במצוה בפועל ואי משום דמייתר י"ל דאי מבשבתך ה"א דעוסק במצוה ממש אבל הולך למצוה ועדיין אינו עוסק בה אימא דחיובי מחייב לכך כתיב בלכתך לאורויי דאפי' לכת דמצוה שהולך לעשיית מצוה פטור ג"כ אבל חתן דאינו עוסק בשום דבר רק טירוד' דמחשבה חיובי מחייב ובחדושי רציתי ליישב עפמ"ש שם מאי משמע אר"ה כדרך מה דרך רשות אף כל רשות מי לא עסקינן דאזיל לדבר מצוה אפ"ה אמר רחמנא ליקרי א"כ לכתוב בשבת וק' דקארי לה מה קארי לה היאך יליף מדרך ולפמ"ש א"ש דמתחלה יליף מדרך עוסק במצוה בפועל מה דרך רשות ר"ל שאין הדרך גופיה מצוה ואף בהולך להקביל פני רבו או לפדות שבויים מ"מ גוף הדרך אינו מצוה ואף בהולך להוצאת המת ולהכנסת כלה ולעלות לרגל אין הדרך המצוה דלא מבעיא לעלות לרגל דאין ההליכה גופא מצוה רק דעיקר המצוה הוא ראיית פנים בעזרה והדרך הוא הפעולה המביאו לה ותמהני על הרשב"א בחדושיו לסוכה דכ"ה שכ' בהולך לעלות לרגל דהליכה גופא מצוה וז"א דהא אם הוא בירושלים א"צ לעלות וכההיא דהדלקת נר אם מצא דלוק אינו דולק שכ' ר"ת בשבת דכ"ה ב' דלכך אין מברכין ואף להחולקים עליו מ"מ התם עיקר המצוה הוא ההדלקה אבל הכא עיקר המצוה הוא ראיית פנים בעזרה ואפשר דהרשב"א כיון לעלייתו מירושלים להר הבית דזה הוא דרך מצוה וההליכה זו לעזרה הליכה גופא מצוה אך זה יתכן מבלכתך אבל

דרך משמע דרך רחוק וזה לא אשכחן שיהא דרך גופיה מצוה דודאי הליכת מצוה מצינן למימר הליכתו לעזרה והליכה למת ולכלה אמנם ז"א כ"א במשמעות בלכתך אבל לא נכללו במלת דרך דמשמע דרך רחוק ואין הדרך גופיה מצוה והנה נמעט מזה עוסק במצוה ממש אך המקשה הקשה דאכתי לא נמעט מזה הולך בדרך מצוה דמי לא עסקינן דאזיל לדבר מצוה וע"ז השיב דא"כ לימא בשבת כנ"ל נמצא דממלת דרך אמעיט עוסק במצוה ממש ומבשבתך הולך או פועל איזה פעולה למצוה כגון עושה סוכה או ציצית ותפילין שאין העשיה גמר מצוה ואייתר ובלכתך לחתן:

**ג**

**והנה** מ"ע שיש בו כרת אי פטור ממנה כשעוסק במצוה אחרת איכא לעיוני דהנה מדברי התוס' סוכה דכ"ה ב' מבואר דס"ל דלא מצינן למילף מק"ש שיפטור עוסק במצוה ממצוה שיש בה כרת ומקשים על רבא דס"ל אתיא לאחר חצות מטמא עצמו לקרובים אף דמטי זימני' דפסח דמנ"ל דידחה עשה שיש בו כרת ורציתי לומר דזה תלוי אי אמרינן ק"ש דאורייתא או דרבנן דלמ"ד ק"ש דרבנן קשה מנ"ל עוסק במצוה פטור ממצוה דליכא למילף מק"ש דהוא דרבנן לדידיה אך י"ל דבגמ' מקשה למ"ד ק"ש דרבנן דהא כתיב בשכבך ובקומך ומשני ההוא בד"ת כתיב ומבואר דלדידיה הך ודברת בם בשבתך ובלכתך בד"ת מיירי ודרשינן בלכת דידך מחייבת הא דמצוה פטירת אלמא דעוסק במצוה פטור ממצוה ולפ"ז איכא נמילף אף עשה שיש בו כרת דלמוד תורה חשיב עשה שיש בו כרת כמ"ש בפ' חלק כי דבר ה' בזה הכרת תכרת דכל מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק עליו נאמר מקרא זה וכן אמרו בפ"ב בשבת על מיתת אסכרה שהיא בעון ביטול תורה דעונשו מיתה כפרש"י שם ועל מ"ש דברים טמאים מקשה ס"ד הא אין עונשם מיתה מבואר דלמוד תורה חשיב ליה עונשו מיתה ממש וא"כ י"ל דרבה סבר ק"ש דרבנן ויליף עוסק במצוה מה"ת דהוא מ"ע שיש בה כרת ולכך ס"ל דאפי' ממצות עשה שיש בה כרת פטור כשעוסק במצוה:

**ובזה** יש ליישב מה דק"ל על מ"ש שם בסוכה דכ"ו א' ראב"ע כותבי ספרים תו"מ פטורין מכל המצות לקיים דברי ריה"ג שאמר עוסק במצוה פטור ממצוה וק' דהא דקאמר מכל המצות משמע אפי' ממ"ע שיש בו כרת והאיך מייתי ראיה מריה"ג דע"כ לריה"ג מצוה שיש בו כרת ליכא למילף דהא ריה"ג ס"ל דאותן אנשים טמאים נושאי ארונו של יוסף היה וא"כ לדידיה אין ראיה מהתם דעוסק במצוה פטור ממצוה דהא יכולין היה לטהר א"כ אין ראיה מק"ש והתם אין בו כרת ואכתי מצות עשה שיש בו כרת מנ"ל (דבשלמא נר' יצחק דס"ל טמאי מ"מ שחל שביעי שלהן בע"פ יש ראיה דפטור אף ממ"ע שבכרת

ואף דהתם לא מטי זימניה י"ל כמ"ש בסמוך כס"ד מדמחייב להתחיל במצוה אחרת היכא דלא מטי זמנא של זו שמעי' שאם כבר התחיל אינו פוסק אף דמטי זמנה) ולכאורה רציתי לומר דראב"ע לשיטתיה דלדידיה לא משכחת ליה מ"ע שיש בו כרת דס"ל בפסחים ר"פ מי שהיה דצ"ג דאינו חייב כרת בלא עשה הראשון אא"כ לא עשה את השני וא"כ לדידיה מצות פסח נדחית כשעוסק במצוה דאין בו כרת דכשעוסק במצוה ובא לפניו אכילת פסח ראשון נדחית שהרי אין בו כרת שיוכל לעשות הב' וכשעוסק במצוה בי"ד אייר אכילת פסח נדחית מפניו שהרי אין זה עיקר המצוה רק תקנתא דראשון כדאמרינן בפסחים שם דלר' חנינא בן עקביא שני תקנת' דראשון הוא. אברא דיש לעיין דאיכא למימר כיון דסוף סוף אכיל' מצוה שיש בו כרת הוא אם לא עשה השני אזי תמורה היא ואינה נדחית מפני עוסק במצוה שאין בה כרת כלל ועוד דאכתי משכחת לה מצוה שיש בה כרת מצוה מילה דאף במילת בנו אין האב חייב כרת מ"מ הבן כשלא מל עצמו כשיגדיל חייב כרת וא"כ האיך תני סתם מכל מצות האמורות בתורה דהא אם ערל הוא מצות מילה אין נדחית מפני זה דהרי הוא מ"ע שיש בו כרת ורציתי ליישב דשאני מילה דאנן לא פטרינן עוסק במצוה ממצוה אחרת רק כשהעסק מצוה שעסק בה קדים אבל היכא דמצוה זו קדים הרי התחיל לעסוק באסור ולפ"ז מילת עצמו דחל עליו מעת היותו קדמה למצוה זו ופשיטא שאינה נדחית דאנן לא אמרינן אלא דהעוסק במצוה מכבר פטור ממצוה שבאה אח"כ משא"כ היכא דמצוה זו קדמה והתחיל באיסור אך דאכתי מי לא משכחת דעוסק במצוה זו בלילה דאינה זמן מילה ואינו חל עליו מצות מילה אז נמצא דהתחיל במצוה זו בהיתר לכך אף כשהאיר היום לא דחי מצות מילה מצוה הקודמת אך גם ע"ז י"ל דרחב"א כראב"ש ס"ל דאית ליה ביבמות דף ע"ב דמילה שלא בזמנה אף בלילה אך עדיין משכחת לה בעוסק במצוה קודם שהגדיל והגדיל באמצע דבעת החלו במצוה לא היה חייב במצות מילת עצמו ולא חייל' עלי' גם משכחת לה בעוסק במצוה בשבת דאז לא חייל' עלי' מצות מילה דמילה שלא בזמנה לא דחי' שבת ואין לומר דמילה שאני דדחי אפילו עשה ול"ת כגון מילה בצרעת דבקציצת צרעת איכא עשה ול"ת ואפ"ה מילה דחי' לה משום דנכרתו עלי' י"ג בריתות כמ"ש התוס' בפ' ר"א דמילה דף קל"ב ב' ד"ה האי עשה אך ע' במהרש"א שם דדוקא לבטל המילה לגמרי לא מבטלינן משום צרעת אע"ג דאית בה עשה ול"ת אבל היכא דאינו מבטל מצות מילה לגמרי רק מדחיהו לפי שעה בכה"ג לא דחי עשה ול"ת כהך דמילה שלא בזמנה לא דחי יו"ט הואיל והיא עשה ול"ת משום דיכול לקיים מצות מילה אח"כ וה"ה הכא כיון דאינו מבטל מצות מילה לגמרי שהרי יכול לקיימה אחר עשייתו אחת מכל מצות ד' לא

דחי עשה דעסיק למאן דיליף דעוסק במצוה פטור ממצוה מפסח אבל לריה"ג דלדידיה לא מצי למילף מפסח כיון דסבירא ליה נושאי ארונו של יוסף היו אם כן אינו פטור ממצוה שיש בו כרת. א"כ היכא קאמר ראב"ע פטור מכל המצות דמשמע אפילו פסח ומילה ואמר לקיים דברי ריה"ג דהא לדידיה לא מפטר מפסח ומילה דלית ליה קרא להכא כדכתיבנ'. אך לפמ"ש א"ש די"ל דס"ל ק"ש דרבנן וקרא בד"ת כתיב ועשה דת"ת כעש' שיש בו כרת דמי. אך קשה דעד כאן לא אמרינן דעוסק במצוה פטור ממצוה אלא היכא דחיוב המצוה שעסוק בה בא לפניו קודם אבל היכא דחיוב מצוה זו מקודם א"כ התחיל באסור ואינה נדחית מפני מצוה שעוסק בה כגון בהתחיל במצוה אחר שהגיע זמן ק"ש והנה ת"ת חיובה תדיר א"כ חיובה קודם התחלת עשיית המצוה ונילף מינה דאף בהתחיל במצוה אחר התחלת חיוב מצוה אחרת פטור הוא ממצוה אחרת שמחויב בה מקודם כי הך דהכא דאמרינן בלכת דמצוה פטירת מת"ת ואף שחיוב ת"ת בא מקודם ובאמת הך דשלוחי מצוה פטורין מסוכה משמע אף שהלכו בדרך מצוה בתוך ימי החג דכבר חל עליהן חיוב מצות סוכה אעפ"כ פטורין אך צ"ל כיון דאף לדרך רשות רשאי הוא להלך בתוך החג אלמא דאין חובת הסוכה חל עכשיו עליו למנעו מדרך זו א"כ מצוה זו בא מקודם חובת סוכה שהרי בעת שהתחיל להלוך התחיל בהיתר וכן עד"ז בת"ת כיון דרשאי הוא לפרוש ממנה לעסקיו כמ"ש הנהג בהן מנהג דרך ארץ ואנו מפסקינן תורתנו לאומנתנו א"כ בשעה שהתחיל **אות עין** במצוה אחרת לא חל עליו חיוב ת"ת שהרי רשאי הוא לפרוש מת"ת ולהפסיק אפי' לעסקיו א"כ מצוה זו בא לפני חיוב ת"ת ולכך א"צ להפסיק באמצע מצוה זו לת"ת ומינה לשאר מצות דהיכא שהתחיל במצוה א' א"צ להפסיק בשביל מצוה אחרת הבאה אחר כך:

**ר** רבה ורב יוסף דאפליגו בשומר אבידה אי הוה ש"ח או ש"ש דרב יוסף ס"ל דהוי ש"ש מגו דלא בעי למיתב ריפת' לעניא ורבה ס"ל כש"ח והנה היה אפשר לומר דפליגי בזה דרבה ס"ל דעוסק במצוה חייב במצוה וכתנאי דר' שילא בסוכה דף כ"ו לענין חתן ושושבינין לשיטת רש"י שם אך התוס' שם כתבו דכ"ע אית להו דעוסק במצוה פטור וי"ל דרש"י ותוס' לשיטתייהו דרש"י פוסק כרב יוסף דשומר אבידה ש"ש כדמוכח מדברי רש"י ב"מ פ"ב דרבה אתיא כר"א דשמותי הוא והתוס' שם פסקו כרבה ולפמ"ש רש"י לשיטתיה דלרש"י טעמא דרבה לית ליה ועוסק במצוה פטור ממצוה כהנך תנאי דר' שילא דס"ל לדעת רש"י דעוסק במצוה חייב במצוה ולכך לדידן דקי"ל דעוסק במצוה פטור לית הלכתא כרבה והתוס' לשיטתייהו דס"ל שם בסוכה דלכ"ע עוסק במצוה פטור וליכא פלוגתא בהא רק דרבה ס"ל דאעפ"כ הוי ש"ח וא"כ לא מכרעא מלתא בהא

הלכה כמאן והדרן לכללא דהלכתא כרבה בר משדה ענין ומחצה עי"ל דגם רבה ס"ל דע"כ פמ"ה רק דבהא פליגי דרב יוסף ס"ל דכל זמן שהאבידה היא אצלו הוא פטור אף שאינו עוסק בה לשוטחה ולנערה וא"כ מרויח הרבה דכמה עניים יבואו בכל הזמן הלז ויפטר מליתן להם וכ"כ הראב"ד בפ' האומנין דפ"ב גבי מלוה צריך למשכון והביאו ג"כ השיטה מקובצת ב"ק דנ"ו ב' דלרב יוסף כל זמן שהמשכון בידו פטור אפי' אינו עוסק בה לשוטחה ורבה ס"ל דאינו פטור כ"א בעת עוסקו לשוטחה וזהו לא שכיח שיבא אז עניא וכדאמרינן בנדרים פרוטה דרב יוסף לא שכיח ונ"ל דטעמיה דרב יוסף דס"ל בלכתך בדרך פרט לחתן אע"ג דחתן מצי לקיים שניהם (אך קשה בסוכה דדחיק למצא צריכותא על הנהו תרי קראי דעוסק במצוה פמ"ה חד דבשבתך בביתך וחד דאנשים אשר היו טמאים לנפש הו"ל למימר דאי לא כתיב רק הכתוב דאנשים אשר היו טמאים לנפש ה"א דוקא בא"א לקיים כמו התם לכך אצטריך הך דק"ש וי"ל דאכתי קשה למה לי בק"ש בשבתך ובלכתך לכתוב רק חד וממילא הוי ידעי' אפי' באפשר לקיים שניהם דאי בלא אפשר כבר ידעי' מאנשים אשר היו טמאים ודוק) דרב יוסף ס"ל דלא בעי כוונה אלא פסוק ראשון בלבד ולכך נקט בלכתך דאי מבשבתך ה"א דוקא היכא דא"א לקיים שניהם. ובזה יובן לשון רש"י בב"ק דנ"ו ב' דלא בעי למיתב ריפתא דהעוסק במצוה פטור ממצוה מבלכתך בדרך נפקא לן בסוכה עכ"ל ודברי רש"י תמוהין חדא דמה לו להזכיר הילפותא ועוד דהא מבשבתך ממעטינן פרט לעוסק במצוה ובלכתך לחתן דטרדא דמחשבה בעלמא כמ"ש רש"י בברכות ובסוכה שם וא"כ הכא דלא איירי מטרדא דמחשבה מבשבתך נפקא לן ולפמ"ש א"ש דס"ל לרב יוסף דמבלכתך פרט לחתן מוכח דאף באפשר לקיים שניה' פטור ורבה ס"ל באפשר לקיי' שניהם חייב ונר' דתלי' בזה אי מצות כוונה רק פסוק ראשון או כל הפ' דרב יוסף ס"ל רק פ' ראשון ובקל יוכל לכוין וא"כ אפשר לקיים שניהם ואפ"ה פטרתו התור' להחתן ורבה ס"ל דכל פ' צריכה כוונה וא"כ א"א לקיים שניהם ע' בע' ק"ש כמה בעי כוונה מחלוקת תנאים ואמוראים בדבר זה ונ"ל ליישב בזה קושית הפ"י בגמ' פ' האומנין על פי' רש"י דפי' טעמו דרב יהודה דס"ל מלוה מעות על משכון ש"ח דלית ליה שכר מצוה והקשה הפ"י דלקמן בסוגיא שם דף פ"ב דחיק לאוקמא דרב יוסף אליבא דכ"ע ומאי מועיל אכתי לא אתיא כר' יהודה דהא ר"י לית ליה שכר מצוה ולפמ"ש יש ליישב דהנה באמת רב יוסף מודה דמאן דס"ל דבאפשר לקיים שניהם חייב בשניהם דאין כאן שכר מצוה דהא בעי למיתב ריפתא לעני' אף בהיות האביד' אצלו דהא אפשר לקיים שניה רק דרב יוסף ס"ל דאף באפשר פטור וכבר כתבנו דזה תלוי במחלוקת תנאים ואמוראים אי ק"ש בעי כוונה כולי' פרשה או

לא והנה לכאורה קשה מאי מקשה בב"מ שם דף פ"ב לימא רב יוסף כתנאי פסוק ראשון ומאן דס"ל מלוה על המשכון ש"ח ס"ל כהנך תנאי דבעי כונה כול' פרשה ולא שייך לומר בזה רב יוסף כתנאי דבזה ודאי דכבר פליגי כמה וכמה תנאי כמבואר בש"ס ר"פ היה קורא אך זה לק"מ דהנה שם בגמ' ב"ב מאן דס"ל מלוה על המשכון ש"ח הוא ר"א ומאן דס"ל ש"ש הוא ר"ע והנה בברכות די"ג א' ב' מצינו לר"א ור"ע שנחלקו דר"א ס"ל דא"צ כונה רק עד לבבך או עד בכל מאודך לפרש"י ולר"ע בעי כונה כולי' פרשה וא"כ א"ל דפליגי בהא דק"ש כמה בעי כונה דכלפי לייא ר"א דס"ל לא בעי כונה כולה פרשה ראוי לו לסבור דמלוה על המשכון ש"ש ור"ע ס"ל דבעי כולה פרשה ראוי לו לסבור דמע"ה ש"ח והכא איפכא שמעינן להו ולכך מקשה שפיר לימא דרב יוסף כתנאי דלא מצי לפלוגי בהא דק"ש כמה בעי כונה דאיפכא שמעינן להו לכך צ"ל דכ"ע אית להו דרב יוסף ובמצו' צריך למשכון קמפלגי דר"ע סבר מצוה קעביד כו' כדאי' בש"ס שם וא"ת כיון דר"ע ס"ל דבעי כונה כולה פרשה א"כ ע"כ ס"ל באפשר לקיים שניהם אינו פטור א"כ מאי שכר מצוה איכ' וי"ל דר"ע עדיפא מדרב יוסף דס"ל דמגו דלא בעי למיתב ריפתא הך שעתה דהלוהו הוי ש"ש (ולרב יוסף לא הוי ש"ש בהכי דמלתא דל"ש שיבא העני במכוון ברגע זו רק דס"ל דכל זמן שהאבידה אצלו וכן כ"ז שהמשכון אצלו חשוב עוסק במצו'. איברא דבמשכון הדבר דחוק מאד שנאמר דכ"ז שהמשכון אצלו יחשוב עוסק במצוה בשלמ' אבידה שמירה זו מצוה הוא שציותה התורה ואספתו אל תוך ביתך משא"כ במשכון וי"ל כיון שהתורה ציותה והעבט תעביטנו אם כסף תלוה ובלא משכון אינו מחויב ללות שמא יכפור לו והתורה אמרה אפס כי לא יהיה בך אביון חייך קודמים א"כ עיקר המצוה נגרמת ע"י המשכון וחשוב מצוה כמו אבידה) ודוק:

**ובזה** מיושב קושי' פ"י דקשה לרש"י דא"כ ר' יהודה דלא כרב יוסף דז"א דרב יהודה לשיטתיה דס"ל בברכות די"ג ב' דכל הפרשה צריך כונה ולדידיה מודה רב יוסף דש"ח הוא אבל לפי מה דפסקינן הלכתא דא"צ כונה אלא פסוק ראשון יציב' מלתא דהוי ש"ש ודוק. ואפשר דבהא פליגי ת"ק ור"י דת"ק דר"י הוא תמי' ר"מ בר פלוגתי' ור"מ לשיטתיה ור' יהודה לשיטתיה ר"מ לשיטתיה דס"ל שם בברכות דא"צ כונה כ"א פסוק ראשון לכך הוי ש"ש ור"י לשיטתיה דס"ל שם דכל הפרשה בעי כונה לכך ס"ל דהוי ש"ח ובזה מיושב מה דהקשה עוד הפ"י שם מאי דמקשה שם בש"ס לימא מתניתין דלא כר"א ומאי קושיא הא ר' יהודה דמתני' קאי כוותיה דס"ל ג"כ מע"ה ש"ח. ולפמ"ש א"ש דאף כר' יהודה לא אתיא דעיקר טעמיה דר' יהודה דלשיטתיה אזיל דס"ל כל הפרשה צריך כונה אבל אי הוי ס"ל דלא בעי כונה כולה פרשה הוי מודה דהוי ש"ש א"כ לא אתיא כר"א

דהא ר"א ס"ל בברכות שם דלא בעי כונה כולה פרשה ואעפ"כ ס"ל ש"ח ובהא לא מצינו מאן דס"ל כותיה ודוק:

**ה**

**רבי** ורשב"ג דס"ל בפ"ק דשבת דף י"ט ע"א דלדבר מצוה מותר להפליג בספינה פחות מג"י קודם השבת ס"ל עוסק במצוה פטור ממצוה לטעם הרי"ף שם שמפרש משום ביטול עונג שבת ולדבר מצוה פטור משום עוסק במצוה פטור ממצוה אך לטעם הרשב"ם ולטעם התוס' שם אין ראיה:

**ו**

**ר'** שילא ס"ל עוסק במצוה חייב במצוה בסוכה דף כ"ו לדעת רש"י ולדעת התוס' גם ר' שילא מודה דעוסק במצוה פטור מן המצוה:

## עוף אי טעון שחיטה מן התורה

**א**

**רב** יהודה משום ר' יצחק בן פנחס ס"ל אין שחיטה לעוף מן התורה בחולין כ"ז ב':

**ב**

**ר"א** הקפר ס"ל ג"כ אין שחיטה לעוף מה"ת חולין דף כ"ח:

**ג**

**רבי** ס"ל התם יש שחיטה לעוף מה"ת מוזבחת כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה כו':

**ד**

**ר"ל** ס"ל אין שחיטה לעוף מה"ת בנזיר בסוגיא דהאיש מדיר את בנו בנזיר דס"ל כדי לחנכו במצות ופריך הא מולק בחטאת עוף ומשני קסבר ר"ל אין שחיטה לעוף מה"ת נזיר כ"ט וע' תוס' חולין דכ"ח א' ד"ה רבי הוא ובמהרש"א שם דמבואר מדבריה' דלפי המסקנא אינו מוכרח די"ל דמביא חטאת העוף הבא על הספק ואינו נאכל:

**ה**

**ר"י** בר חנינא ור' יוסי בר יהודה ג"כ ס"ל אין שחיטה לעוף מה"ת דס"ל ג"כ כדי לחנכו במצות ע"ש בסוגיא:

**ו**

**ר'** פנחס ס"ל אין שחיטה לעוף מן התורה בפרק עשרה יוחסין דע"א ע"א עד שאני אומר ב' דברים בבהמ"ד עלוני בעריסה ורוצו כי כו' יע"ש:

**ז**

ר"מ ס"ל יש שחיטה לעוף מה"ת וראייתי מדאמר בזבחים פרק חטאת העוף דס"ט ע"ב ק"ו מנבלת בהמה ומה נבילת בהמה מטמא במגע ובמשא שחיטתה מטהרת טריפתה נבילת העוף שאינה מטמא במגע ובמשא אינו דין שתהא שחיטתה מטהרת טומאתה ואי נימא דאין שחיטה לעוף מה"ת אין ראיה מבהמה דשחיטה שלה מן התורה לכך מטהרת טריפתו משא"כ בעוף וא"ל דניהו דאין שחיטה לעוף מה"ת מ"מ נחירה מיהו בעי בסימנים ולכך ילפינן שפיר מבהמה מה בהמה שהכשירה בשחיטה מטהרת מטומאה ה"ה בעוף שהכשירה בנחירה ונחירה זו היא שחיטתה ראוי שתטהר מטומאה דאין לומר כן דא"כ לא הוצרך למילף מליקה אח"כ במה מצינו רק לערבינהו ויליף מליקה ונחירה משחיטה כמו בבהמה דבר שמכשרתו לאכילה מטהרת טריפתו מטומאתו ה"ה בעוף דבר שמכשרתו לאכיל' דהיינו נהירה ומליקה יטהר טריפתו מטומאתו יע"ש היטב ודוק והא דיליף ר"מ התם בברייתא מזאת תורת בהמה דמה בהמה דבר שמכשרת' לאכילה כו' יע"ש נראה דס"ל באמת דילפינן מליקה ונחירה בעוף מבהמה דמה בהמה דבר שמכשרתה וע"ש בתוס' ד"ה וכי באיזו יע"ש היטב ודוק ויש לי עוד כדמות ראיה דהא אי יש שחיטה לעוף מה"ת תלוי בזה אי ממיא איברי ואי מן הרקק נבראו ועיין רפ"ב דחולין בב' לשונות שאמר ר"ג להגמון וע"ש דלכך טעון עוף שחיטה הואיל ונברא מן הרקק והנה אי אמרינן ממיא אברי צ"ל דהא דכתיב ויצר ד' מן האדמה ואת כל עוף השמים דלא קאי ויצר אעוף דלא נבראו מן האדמה כדאית' שם בחולין והנה ר"מ ס"ל בנדה דף כ"ב המפלת בהמה חיה ועוף יושבת עליהן ימי טומאה הואיל ונאמרה בהן יצירה כאדם אלמא דס"ל דויצר קאי ג"כ אעוף דנבראו מן האדמה וע"כ דאית להו שחיטה מן התורה:

**ח**

ר' יוסי ס"ל ג"כ יש שחיטה לעוף מן התורה מדאמר שם דיה כנבילת בהמה שחיטתה מטהרתה ולא מליקתה משמע דס"ל דוקא שחיטה בעוף דהוא מה"ת כמו בבהמה ילפינן משחיטה דבהמה ולא דבר שמכשרת לאכילה בעוף נילף מדבר שמכשרת באכילה בבהמה דא"כ מליקה נמי מטהר יע"ש ודוק:

**ט**

ר' יהודה לכאורה דס"ל דאין שחיטה לעוף מה"ת ולכך ס"ל דאין שחיטת עוף מטהרת טריפתו מטומאתו דל"ד לבהמה דשחיטתה מה"ת אך באמת נראה להיפוך מדיליף שם מנבילה וטריפה להביא טריפה ששחטה שמטמאה מוכח דס"ל יש שחיטה דאל"כ היאך שייך בה שחיטה ומאי צריך לרבויי ודוחק לומר ששחטה היינו שנחרה דזהו שחיטתו

דז"א דא"כ למה ליה לרבויי לזה מהיכי תיתי נימא דלא מטמאה דאין ללמוד מנבילה דיו לבא מן הדין להיות כנדון דגם בבהמה אין מליקה ונחירה מטהרת טריפתה מטומאה ודוק ואפשר דצריך לרבויי דלא נילף מזאת תורת הבהמה והעוף לאקישו לבהמה כדיליף ר"מ ודוק:

**י**

**אי** אין שחיטה לעוף מן התורה אין עיקור סימנים כך ס"ל לרב אחא בריה דרבא ורב אשי ס"ל בהיפוך דאי אין שחיטה יש עיקור חולין דף ך' א' ב' ויע"ש דרבין בר קיסי ס"ל דדוקא לענין מליקה אין עיקור אבל לשחיטה יש עיקור ורבי ירמיה אמר שמואל ס"ל דלמ"ד אין עיקור אף לשחיטה אין עיקור:

**יא**

**ר"ע** ס"ל יש שחיטה לעוף מה"ת בכורות דף צ"ג דלא מוקי צבי ואיל לדר"א הפקר ועיין אות ב' וכ"כ הרא"ש להדי' דר"ע ס"ל כרבי יש שחיטה לעוף מה"ת וכד דייקת שפיר בדברי הרא"ש ובגמ' שם יתבאר לך (אברא דדעת הרא"ש תמיהא דמנ"ל דלר"ע לא ס"ל דאין שחיטה מדכתיב ושפך):

**יב**

**דב"ה** במתניתין שם דס"ל כר"ע דבכור בעל מום מותר אפי' לנכרי ס"ל ג"כ יש שחיטה לעוף מה"ת:

**יג**

**ב"ש** דמתניתין שם ע"כ מוקי צבי ואיל לכדר"א הפקר וס"ל אין שחיטה לעוף יע"ש ג"ז יש לפקפק די"ל דאעפ"כ ס"ל יש שחיטה לעוף מזאת תורת הבהמה והעוף ע' רפ"ב דחולין:

**יד**

**אי** אמרינן אין שחיטה לעוף מן התורה אזי בעוף קדשים דבעי שחיטה כגון צפרי מצורע וכיוצא בהן אזי בעי שחיטה בכהן ובילקוט פ' מצורע בפסוק וצוה הכהן ושחט לקיחה בכהן ושחיטה בכל אדם דברי רבי ר"י בר יהודה אומר אף שחיטה בכהן ע"כ וזהו תלוי במ"ש דרבי לשיטתיה דס"ל יש שחיטה לעוף מה"ת כמש"ל אות ג' לכך ס"ל שחיטה בכל אדם דביומא דף מ"ב אי אמרינן דשחיטה כשירה בזר דשחיטה לאו עבודה הוא וכ' שם התוס' בשם הר"י מאוריליינש דמש"ה לאו עבודה דנוהג אף בחולין ולכך לרבי דס"ל יש שחיטה לעוף מה"ת אף בחולין לכך שחיטה לאו עבודה כך ס"ל דשחיטה בכל אדם ור"י בר יהודה לשיטתיה דס"ל אין שחיטה לעוף מה"ת בחולין כמש"ל אות ה' וא"כ שחיטה בעוף אינו נוהג בחולין ולכך ס"ל אף שחיטה בכהן ודוק. דבר זה מתורתו של

הרב הגאון החסיד המפורסם מו"ה לוי יצחק אבד"ק בארדיטשוב למדתי שנדפס משמו בספ' כתר תורה שחבר בנו מהר"מ נ"י:

**טו**

**הרב** כריתי ופליתי סימן כ"ז הקשה דלמ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת א"כ מפרכסת אסור דאין שחיטתו מתירתו מה"ת וא"כ חכמים תקנו שחיטה וכי להקל על דברי תורה באו ולהתיר מפרכסת א"כ היה ראוי לאסור מפרכסת בעוף יע"ש ולענ"ד נראה דמ"ד אין שחיטה לעוף ס"ל כר"מ דאמ"ה אינו נוהג אלא בבהמה טהורה א"כ מה"ת אין אסור אמ"ה בעוף וע' בערך אמ"ה אבל אין לטעות ולומר כיון דלא בעי שחיטה לעוף מה"ת ממילא אין אמ"ה נוהג בו כמ"ש התוס' בפא"ט דס"ו א' סוף ד"ה במאי קמיפלגי דדבר דלא בעי שחיטה אין אסור משום אמ"ה דז"א דדוקא לענין דגים וחגבים כ"כ אבל בעוף אף דלא בעי שחיטה מה"ת מ"מ בעי נחירה בסימנים דאל"כ היכא משכחת נבילת עוף טהור כמ"ש התוס' בחולין ד"כ ע"א יע"ש ובל"ז נראה לי דל"ק קושי' הפליתי דאטו אמ"ה דעוף חמור מבהמה וכיון דחזינן דאמ"ה דבהמה ניתרת ע"י שחיטה כ"ש בעוף דהרי לחד מ"ד אין אמ"ה בעוף כלל ועכ"פ קיל אמ"ה דעוף מאמ"ה דבהמה והא דאין שחיטה לעוף מה"ת הוא דא"צ שחיטה אבל באמת מועיל השחיטה להתירה מידי אמ"ה כיון דגלי רחמנא בבהמה דשחיטה מוציא מידי אמ"ה וא"ל דגם לב"נ תתיר השחיטה כיון דגלי רחמנא דשחיטה מוציא מידי אמ"ה זה אינו דנכרים לאו בני שחיטה נינהו כלל וכמ"ש התוס' בחולין ד"כ ע"א אך עדיין לא מתיישב די"ל ג"כ בעוף דלאו בן שחיטה הוא לכך השחיטה אינה מוציאו מידי אמ"ה דלא חשוב שחיט' כלל כיון דלא מחויב בשחיט' א"כ חשיב שחיטה דידיה כחותך בידה וברגלה ועדיין מפרכסת דאסורה משום אמ"ה אך לזה י"ל כיון דסוף סוף תקנו לה חכמים שחיטה כעין שחיטה דאורייתא תקנוהו ויש לה כח להוציאה מידי אמ"ה כיון דכבר מצינו דשם שחיטה מוציא מידי אמ"ה בבהמה א"כ כיון דתקנו גם בעוף שחיטה יכול ג"כ להתיר מידי אמ"ה ובזה יתיישב עוד מה דקשה לדברינו דילפינן שחיטת עוף בק"ו משחיטת בהמה דמוציא מידי אמ"ה נימא דיו כמו בבהמה דוקא בב' סימנים ה"ה בעוף ולמ"ש נתיישב זה כיון דרבנן תקנו שחיטה בעוף כעין דאוריית' תיקון ושם שחיטה מוציא מידי אמ"ה ואין להקשות וכי להקל על ד"ת באו דז"א כיון דמצינו בבהמה הקילה התורה לאכול מפרכסת כבר גילתה התורה דעתה דע"י שחיטה מוציא מידי אמ"ה וה"ה בעוף כיון שתקנו שחיטה להחמיר על ד"ת וממילא מוציאה מידי אמ"ה דשם שחיטה מוציא מידי אמ"ה דודאי מה שתקנו חכמים שחיטה חשיב שחיטה אף מה"ת דהרי הוזהרנו ע"ז בלא תסור וכיון דחשיב שחיטה ממילא פקע

אסור אמ"ה שהרי התירה לנו התורה מפרכסת ונ"א דאין כח ביד חכמים להקל מד"ת בקום ועשה רק היכא שעיקר תקנתם להקל אבל הכא דעיקר תקנתם להחמיר וממילא נמשך הקולא שפיר יוכלו לתקן כמו במקדש בחיטי קרדנית' דאין חוששין לקדושין כיון שתקנו להחמיר לאסור בהנאה אף שנמשך ממילא הקולא להתיר א"א לעלמא לית לן בה וה"ה כאן וי"ל דל"ד כל כך דהתם כח בידם להחמיר ולאסור בהנאה וכיון דאסור בהנאה לא שוה מידי ואין כאן קדושין אבל הכא נהי דכח בידם להחמיר שנא לאכול מבלי שחיטה אבל אין כח בידם להקל להתיר לאוכלה מפרכסת ומנא לן שיש כח בידם לעשותו שחיטה דאורייתא להתיר אמ"ה והבן:

## עובר ירך אמו

### א

**עובר** ירך אמו פלוגתא דר"א ור' יהושע בעדיות פ"ה ובחולין דנ"ח ע"א וחיפ' דמוקי פלוגתייהו בזה וז"ג ואיכא דמוקי בעובר ירך אמו. דר"א סבר:

### ב

**עובר** ירך אמו ור' יהושע סבר עובר לאו ירך אמו ובב"ק דף מ"ז מוכח (וזה תלוי בטריפה חיה דאי טריפה אינה חיה ס"ל לר' יהושע עובר לאו ירך אמו ע' חולין נ"ח) דרבא ס"ל עובר ירך אמו גבי פרה שהזיקה גובה מוולדה יע"ש בתוס':

### ג

**ור'** יוחנן ס"ל בתמורה דכ"ה דעובר לאו ירך אמו דקאמר הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בוולדה מתכפר דס"ל עובר לאו ירך אמו והוי קרבן בפ"ע אך רבא ר"ל שם דר"י מודה דעובר ירך אמו דאדם מתכפר בשבח הקדש ודחי ליה רב המנונא שם:

### ד

**רבי** ס"ל עובר ירך אמו בגיטין דף כ"ג ע"ב בהא דתני אם היתה עוברה זכתה לו מ"ט דרבי בהא דס"ל עובר ירך אמו ונעשה כמי שהוקנה לה אחד מאברי' יע"ש וע' בתוס' סנהדרין בשם ר"ת וברי"ן פא"ט דנ"ח דאין ראיה די"ל דרבי ס"ל עובר לאו ירך אמו יע"ש ודוק:

### ה

**בסנהדרין** ד"פ ע"ב משמע דרבינא ס"ל עובר ירך אמו מיהו יש לדחות דאליבא דרבא קאמר התם וכ"כ התוס' שם בד"ה עובר:

**ו**

**דעת** התוספת בחולין דנ"ח ובסנהדרין ד"ס ע"ב לפסוק דעובר ירך אמו ופלוגתא דר"א ור"י בזוז"ג ור' יהושע מודה דעובר ירך אמו ודעת ר"ת שם (וכן דעת הר"ן פא"ט דנ"ח יע"ש) בסנהדרין לפסוק בכ"מ דעובר לאו ירך אמו ורבא ג"כ מודה דעובר לאו ירך אמו אך הך דפרה שהזיקה לא מתיישב לדעתו וע' בתוס' בסנהדרין שם וע' בר"ן פא"ט דרע"ג שמיישב דעתו:

**ז**

**דעת** התוס' בחולין נ"ח וב"ק מ"ז דאף בכל דוכתא עובר ירך אמו מ"מ לענין טריפות עובר לאו ירך אמו וולד טריפה שרי משום דבטריפות תלוי בחיות והולד יש לו חיות בפ"ע ומלשון הרשב"א בחדושיו לחולין שם שהביא דברי התוס' משמע דזה תלוי אי טריפה חיה או לא והארכנו בזה בחדושינו לחולין דאי אמרינן טריפה חיה ועובר ירך אמו אזי ולד טריפה אסור וע' בתשובת בית יעקב סימן ח' ובתשובת שבות יעקב סימן נ"ד:

**ח**

**דעת** הרמב"ם לא ברירא לי דהנה בפ"ד מה' פסולי המוקדשין דין ו' פסק כר"י דהפריש פרה מעוברת רצה מתכפר בה רצה מתכפר בולדה משמע דס"ל עובר לאו ירך אמו הוא כדמשמע בתמורה דכ"ה ובפ"ט מהנ"מ דין א' כ' דבהמה מעוברת שילדה גובה מולדה מ"ט גופא הוא משמע דס"ל עובר ירך אמו ובפי"א מהנ"מ דין י"א פסק דולד נוגחת ונרבעה אסור והוא מימרא דרבא בסנהדרין ותמורה משום דס"ל עובר ירך אמו ושם בהלכה י"ב דנוגחת שילדה אחר גמר דינה למיתה ולדה אסור דעובר ירך אמו הוא והנה בפ"ד מה' עבדים כ' בהלכה ה' הכותב לשפחה הרי את בן חורין וולדך עבד דבריו קיימין כו' והקשה שם הראב"ד רישא לסיפא וכ' הראב"ד בפי' דברי הרמב"ם דס"ל עובר לאו ירך אמו והיא תמוה דאיך יפרנסם דברי הר"מ בפ"ט ובפי"א מהנ"מ דכתב להדיא שם דעובר ירך אמו והרב בלח"מ ר"ל דהרמב"ם ס"ל עובר ירך אמו והאי דפ"ד מהלכות פסולי המוקדשין דהפריש פרה מעוברת הטעם דאדם מתכפר בשבח הקדש וזה נכון אך מ"ש לתרץ דברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות עבדים ורוצה לחלק דאם הוא עיקרית והולד טפל זהו דחוק מאד ונשארו דברי הרמב"ם ז"ל שם תמוהים דמשמע דס"ל עובר לאו ירך אמו וסותר דבריו בהנ"מ וצע"ג והא דפסל הרמב"ם בפ"א מה' פרה ה"ז פרה מעוברת אין הטעם משום דעובר לאו ירך אמו וכמ"ש הר"ש בפ"ב דפרה דזהו טעם מחלקותן על ר"א וחכמים אלא אף דעובר ירך אמו פסול משום שעלה עליה זכר וכן משמע לשון הרמב"ם שם וע' בהשגות הראב"ד שם:

**ט**

**אמימר** ס"ל עובר ירך אמו מדאמר בחולין נ"ח הני בעי דטריפה דשיחלא קמא אסורה דס"ל עובר ירך אמו כפרש"י שם אך דס"ל דביצה שאני דאגודה בגידין וכגופה דמי כמ"ש שם בסוגיא בסופה ושוין בביצת טריפה שאסורה מ"ט גופא היא יע"ש ודוק וע' בחמש שיטות להר"ן בחידושי חולין דע"כ אמימר לא ס"ל הך סברא דגופה היא דא"כ אף שיחלא בתרא ליתסר מה"ט דגופא הוא :

**י**

**אף** אי אמרינן עובר ירך אמו היינו היכא שהבהמה אסורה תיאסר גם העובר אבל היכא שהעובר אסור כגון שמודר הנאה ממנה לא תיאסר הבהמה שהאם ודאי לאו ירך הולד היא כ"כ בתשובת שבות יעקב סימן ע"ג:

**יא**

**בתמורה** דף י"א משמע דבר פדא ס"ל עובר ירך אמו הוא ע"ש בסופו דר"י דפליג עלי' מפרש בגמ' דטעמיה משום עובר לאו ירך אמו הוא משמע דטעמא דבר פדא דס"ל עובר ירך אמו הוא והרמב"ם בפ"ד מה' תמורה דין ט' פסק כר"י דולד בעלת מום אינה כמותה וכשירה להקריב דעובר לאו ירך אמו הוא:

**יב**

**אף** דלענין טריפות אמרי' עובר לאו ירך אמו כמש"ל אות ז' מ"מ לענין דרוסה אמרינן עובר ירך אמו שארס הדרוסה מזיק גם לולד כ"כ הט"ז סימן ע"ט בשם הגאון מהו' פייבוש ואף שבתשובת בית יעקב סי' ח' השיג עליו כבר יישבו בתשובת שבות יעקב סי' נ"ד והארכתי בזה בחדושי חולין:

**יג**

**ר"מ** דס"ל בפרק בהמה המקשה דע"ב א' דשחיטת אמו אינה מטהרת אבר היוצא וס"ל דעובר לאו ירך אמו והארכתי מזה בחדושי לחולין ובפשיטות יש להוכיח מהא דאמר שם במשנה ובברייתא דע"ג לא אם טיהרה שחיטת טריפה אותה דבר שגופה תטהר את האבר דבר שאינה גופה אלמא דלא ס"ל עובר ירך אמו דאע"ג דאבר זה יצא לחוץ מ"מ מחובר הוא לגוף העובר והכל גוף אחד ולמ"ד עובר ירך אמו לא מפליג כלל בין אם יצא אבר דנאמר שהאבר זה לאו גופה רק כיון דאגוד בה גופה הוא וא"ל דשאני ה"כ דגלי קרא דלאו גופא הוא שהרי אין מועיל לה שחיטת אמו להתירה באכילה מובשר בשדה טריפה כדדרשינן התם דף ס"ח א' ז"א דאדרבה מהכא לידוק דלהני שחיטת אמו לטהרה מנבילה כיון דמובשר בשדה טריפה יליף נימא כטריפה מה טריפה מועיל לה

שחיטה לטהרה מנבילה אף זה כן ע"כ טעמא דס"ל עובר לאו ירך אמו הוא ומה אם טיהרה שחיטת טריפה אותה דבר שגופה כמ"ש שם בדע"ג א' וע' מש"ש בגליון הש"ס שלי דף ע"ב א"א לפרש שם שיטת הש"ס כ"א בדרך הלז יע"ש ותמצא נחת:

### יד

**רבנן** דר"מ דס"ל התם דשחיטת אמו מטהר האבר מידי נבילה ולמדו מטריפה כמש"ש בגליון חולין דע"ג ע"כ טעמייהו משום דעובר ירך אמו כמ"ש זה באורך בגליון ובזה יש ליישב קושי' מהרש"א ביבמות ע"ח א' בתוס' ד"ה מצרי שכ' דלר"י דס"ל עובר לאו ירך אמו א"כ לאו בתר דידה שדינן לה ע"ש ולפמ"ש א"ש דהתם קאמר ר' יוחנן אי לאו דאמר ר' יהודה וידוע דחכמים דר"מ היינו ר' יהודה וא"כ ר' יהודה ס"ל עובר ירך אמו ושפיר י"ל דלדידיה בתר דידה שדינן לה ודוק:

### טו

**ר'** יהודה ס"ל עובר ירך אמו כמ"ש באות הקדום:

## עירוב פרשיות

### א

**רבי** חייא בר יוסף ס"ל בב"ק ק"ז עירוב פרשיות כתיב כאן וכי כתיב כי הוא זה אמלוה הוא דכתיב אבל בפקדון חייב אף בל הודאה במקצת ואף דבכופר הכל חייב בפקדון דל"ש חזקה דאין אדם מעיז רק במלוה הואיל ועשה לו טובה משא"כ בפקדון דלא עשה לו טובה אף כופר הכל יכול להעיז ולכך חייב שבועה כן הוא שיטת רש"י שם ודעת ר"ת דאף למ"ד עירוב פרשיות הכוונה דקאי גם אמלוה אבל באמת גם בפקדון כופר הכל בין שטען להד"מ או שטען נאנסה בעי' ג"כ הודאה בהדי שבועה דנאנסה דהיינו שתובע לו ב' פרות והודה בא' ובא' טען נאנס' אבל בא' וטען נאנסה עליה פטור דבעינן הודאה בהדי נאנסה אבל שבועה דרבנן נתקנה קודם שבועת היסת, אף על נאנסה לחוד בלא הודאה ולא מן התורה והיינו הא דאמר בב"ב דף ע' אטו כי אמר נאנסה לאו שבועה בעי היינו הך שבועה דרבנן ודעת הריב"א למ"ד עירוב פרשיות הוא דבפקדון בטענה דשייכא במלוה כגון כפירה והודאה הוי דינו כמו במלוה דכופר הכל פטור ומודה במקצת דאיכא כפירה והודאה חייב אבל בטענת נאנסה דהיא טענה דלא שייכא במלוה אף כופר הכל דהיינו שאין כאן אלא פרה א' וטען נאנסה חייב דבטענת נאנסה דהיא טענה דלא שייכא במלוה אף כופר הכל חייב:

**ב**

**שמואל** ס"ל דאין עירוב פרשיות כתיב כאן לדעת רש"י בסנהדרין רפ"ק דס"ל התם שנים שדנו דיניהם דין כר' אחא דס"ל דבר תורה אפי' חד כשר וכ' רש"י דר' אחא ס"ל אין עירוב פרשיות כתיב כאן אך התוס' כתבו שם דר' אחא יכול לסבור עירוב פרשיות כתיב כאן ואעפ"כ חד כשר דכתיב בצדק תשפוט וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ב מה' סנהדרין דפסק כר' אחא דמדאורייתא חד כשר ובפ"ב מה' שכירות פסק דעירוב פרשיות כתיב כאן וע"כ דס"ל כדעת התוס' דאף ר' אחא יכול לסבור עירוב פרשיות כתיב כאן וכ"כ הלח"מ שם ומדברי התוס' סנהדרין ו' א' ד"ה וכי תימא מבואר דשמואל ס"ל עירוב פרשיות יע"ש היטב בתי' דשמואל ור"א פליגי אליבא מאן דאית ליה עירוב פרשיות וע' במהרש"א שם ודוק:

**ג**

**רבא** ס"ל עירוב פרשיות כתיב כאן דפסק ברפ"ק דסנהדרין דשנים שדנו אין דיניהם דין ולית ליה דר' אחא וע"כ ס"ל עירוב פרשיות כתיב כאן וכ"כ רש"י ז"ל שם להדיא בסנהדרין ד"ג ע"א ד"ה תרתי קתני אך התוס' סנהדרין דף ב' ע"ב ד"ה דברי הכל כתבו דאף מאן דס"ל אין עירוב פרשיות מצי למיסבר דבעינן ג' משום דכתיב משפט אחד יהיה לכם יע"ש:

**ד**

**רמי** בר חמי ס"ל אין עירוב פרשיות דס"ל בב"ק כ"ז ע"ב ארבעה שומרין צריכה כפירה במקצת דכתיב כי הוא זה כו':

**ה**

**ר'** יוחנן ס"ל אין עירוב פרשיות בב"ק ק"ו אמר ר' חייא בר אבא אר"י הטוען טענת גנב בפקדון אינו חייב עד שיכפור במקצת ויודה במקצת ומזה הוכיחו התוספת דאף מאן דס"ל אין עירוב פרשיות יכול לסבור דבעינן ג' דבירושלמי קאמר ר"י ור"ל ב' שדנו אין דיניהם דין ואע"ג דס"ל אין עירוב פרשיות כתיב כאן:

**ו**

**רב** אחא בריה דרב איקא לדעת רש"י ס"ל אין עירוב פרשיות כתיב כאן והתוס' שם בד"ה ומדאורייתא כ' דס"ל עירוב פרשיות והנה לכאורה לפי סברת התוס' שם סנהדרין ג' א' ד"ה ומדאורייתא ע"כ מוכרח דס"ל לר"א בריה דרב איקא עירוב פרשיות דאל"כ בצדק תשפוט למה לי אך ממ"ש שם דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרשיות קאמר מדכ' בלשון אפי' משמע דאינו מוכרח דס"ל עירוב פרשיות וקשה דאי לא ס"ל ע"פ בצדק תשפוט

למה לי אך התוס' לשיטתייהו דס"ל דאפי' למאן דלית ליה ע"פ יכול לסבור דבעינן ג' מדכתיב משפט אחד וא"כ י"ל דר"א ס"ל אין עירוב פרשיות ואפ"ה בעי בצדק תשפוט דלא נילף ממשפט אחד דליבעי ג' וע"ש ודוק ועיין במהרש"א ודוק:

**ז**

**רב** יוסף לדעת רש"י ס"ל דאין עירוב פרשיות ומנא אמינא לה מדברי רש"י סנהדרין ה' א' שכ' דן אפי' ביחיד וקסבר אין כאן עירוב פרשיות והנה שם מבואר דרב יוסף ס"ל דיחיד מומחה דן אפי' ביחיד ש"מ דס"ל אין עירוב פרשיות והנה התוס' חולקים שם על רש"י דאפי' מאן דס"ל עירוב פרשיות ס"ל דיחיד מומחה דן ביחיד ומביאים ראיה מרב יוסף דס"ל דיחיד מומחה דן ובגיטין פ"ח ב' ס"ל דבהודאו' והלוואו' עבדינן שליחותייהו משמע דס"ל עירוב פרשיות דאל"כ למה הוצרך לומר דעבדינן שליחותייהו דמומחין תיפוק ליה דלא בעינן מומחין כלל והנה באמת זהו קושיא חזקה על רש"י ונראה דרש"י לשיטתיה דמפרש שם בגיטין פ"ח ב' דהא דפשיטא דבעינן מומחין משום דכתיב לפניהם וקאי אשבעים זקנים ולפ"ז י"ל עירוב פרשיות ותלת' אלהים דוקא בגזילות וחבלות והא דס"ל לרב יוסף דבעי' מומחים הוא מאשר תשים לפניהם דקאי אשבעים זקנים דהם מומחים ואין לומר דיהיה שבעים כיון דקאי אשבעים זקנים לזה כ' בצדק תשפוט דמשמע יחיד וע"כ דמאי דקאמר לפניהם דקאי אשבעים זקנים לא מרבה רק דיהיה מומחה כמו הזקנים ודוק:

**אך** התוספות לשיטתייהו דכ' שם בגיטין פ"ח דלפניהם קאי אאלהים טובא דכתיב בפרשה ולכך מוכחים דרב יוסף ס"ל עירוב פרשיות ודוק וי"ל עוד דגם מומחין לא ס"ל לרב יוסף רק בעשוי ר"ל דהדיוטות אף שיכולין לדין מ"מ אין יכולין לכפות ולכך כתיב תשים לפניהם ומתשים דרשינן אלו כלי הדיינין ועז"א לפניהם דוקא ועיין תוס' סנהדרין ב' ב' ד"ה לבעי ודבריהם תמוהים שם כמ"ש בגליון שם ועמ"ש בגליון תוס' סנהדרין ה' א' ד"ה ואם הי' מומחה יע"ש מה שכתבתי באריכות ובזה נ"ל ליישב קושית התוס' סנהדרין ג' א' ד"ה ומדאורייתא שהקשו על רש"י דס"ל דרב אחא לית ליה עירוב פרשיות והקשו התוס' דא"כ בצדק תשפוט למה לי מה"ת דבעי' שלשה כיון דלית ליה עירוב פרשיות וקרא בגזילות כתיב ונראה ליישב לפמ"ש דרש"י ס"ל דלפניהם קאי אשבעים זקנים א"כ לק"מ דל"ל בצדק תשפוט עמיתך דאי לאו בצדק תשפוט עמיתך ה"א דליבעי שבעים מדכתיב לפניהם וקאי אשבעים זקנים ומשה ולבעי ע"א לכך כ' בצדק תשפוט רק התוס' השיגו לפי שיטתם דלפניהם קאי אאלהים ואי לא ס"ל לעירוב פרשיות אלהים לא קאי אמלוה:

**אך** עדיין יש להקשות דא"כ מה הוצרך רש"י לפרושי דלית ליה עירוב פרשיות אימא דאית ליה ושאני הכא דכתיב בצדק תשפוט למעוטי אך רש"י לשיטתיה דס"ל בב"ק דלמאן דס"ל עירוב פרשיות לא קאי הך אמלוה ולא אפקדון וא"כ לר"א בריה דרב איקא דס"ל חד נמי כשר מדכתיב בצדק תשפוט ליכא למימר דס"ל עירוב פרשיות דא"כ למאי כתיב תלתא זימנא אלהים דהא בחד סגי וא"ל דקאי אכופר בפקדון דהוא גזילות דהא לרש"י אי אמרינן ע"פ לא קחי אפקדון כלל לכך הוכרח רש"י לפרש דלא ס"ל עירוב פרשיות והא דהוצרך בצדק דלא נילף מבפניהם דבעי' ע"א ואי קשיא השתא דכתיב תשפוט לפניהם למאי אתא ז"א דאכתי לפניהם אתי לאורויי דבעי' מומחין שזה היחיד יהיה מומחה דלרב אחא דס"ל חד כשר היינו מומחה (וע' בש"ך ח"מ ג' ובזה יתיישב קושי' התומים על הב"ח והבן וע' בקצות החושן אך בדברי רש"י בכמה דוכתי משמע דלא בעי' מומחין וצ"ע) כמ"ש גזירה משום יושבי קרנות אבל התוס' לשיטתייהו דס"ל בב"ק דאף למאן דס"ל עירוב פרשיות קאי אפקדון ג"כ כמש"ל אות א' וא"כ שפיר י"ל דרב אחא ס"ל עירוב פרשיות ואפ"ה ס"ל דחד כשר מבצדק תשפוט ול"ק ג' אלהים למה ני דהתוס' לשיטתייהו ג' אלהים אכפירת פקדון דהוא בגזילות דהתם לכ"ע בעינן אלהים תלתא ולדעת התוס' אף מאן דס"ל עירב פרשיות קאי אפקדון ג"כ ודוק דרש"י ותוס' לשיטתייהו אזלי. עכ"פ היוצא מזה:

**ח**

**דרב** יוסף לדעת רש"י ס"ל אין עירוב פרשיות ולדעת התוס' ס"ל עירוב פרשיות וכמו שבארתי באות הקדום:

**ט**

**רשב"ג** ס"ל עירוב פרשיות דס"ל סנהדרין ה' ב' ו' א' דב' שדנו אין דיניהם דין וכ"ז לדעת רש"י דזה תליא בעירוב פרשיות אבל לדעת התוס' אין ראיה וע' שם בדף ו' א' תוספת ד"ה וכי תימא:

**י**

**ר"מ** ס"ל עירוב פרשיות לדעת רש"י כפי שמבואר שם סנהדרין ו' א' דר"מ ס"ל דין בג' וע"ש בתוס' ד"ה לא דכ"ע וע' בערך שנים שדנו ולדעת התוס' אין ראיה די"ל דס"ל אין עירוב פרשיות ויליף ג' ממשפט א' וכמש"ל אות ב' ה' ואדרבא לדעת הר"מ וברטנורא בפ"ו דשבועות משנה ו' דמוקי לפלוגתא דר"מ שם בשומרין דוקא אלמא דאף בשומרין צריך הודאה במקצת מוכח דר"מ ס"ל אין עירוב פרשיות ומתורץ קושית התוי"ט שם ועי' בערך כל העומד לגדור ולבצור אות ד':

**יא**

**ר"נ** ס"ל אין עירוב פרשיות דס"ל כשמואל ע' סנהדרין ה' א' וע"ש בתוס' וע' תוס' סנהדרין ג' א' ד"ה לרבא וע' בערך שנים שדנו אות י"ב ולדעת התוס' אין ראיה דס"ל אין עירוב פרשיות כמש"ל אות ב' אליבא דשמואל גופא יע"ש אך יש ראיה מסנהדרין ה' ב' יתיב ר"נ וקאמר להא שמעתתא משמע דר"נ כדשמואל ס"ל וע' בערך שנים שדנו אות י"ב מה שכתבתי שם:

**יב**

**ר'** חייא ס"ל אין עירוב פרשיות סנהדרין ה' א' כגון אנא דן ד"מ יחידי וע"ש ברש"י ריש העמוד ד"ה דן אפי' ביחידי דס"ל אין עירוב פרשיות ה"ה לר"ח דדן יחידי ע"כ דס"ל אין עירוב פרשיות אך לדעת התוס' שם ד"ה ואם אין ראיה ובלא"ה לדעת התוס' אין ראיה דס"ל אין עירוב פרשיות אפי' אי ס"ל כשמואל וכמ"ש באות הקדום ובאות ב' ודוק:

**יג**

**אביי** נראה דס"ל עירוב פרשיות כדאמרינן סנהדרין ה' ב' איתיבי' אביי לר"נ משמע דלא ס"ל כשמואל ע"ש ולדעת התוספות אין ראיה י"ל דס"ל אין עירו' פרשיות ובעי ג' מדכתיב משפט א' כמש"ל:

**יד**

**ר'** אבוהו נראה דס"ל עירוב פרשיות דס"ל ב' שדנו אין דיניהם דין אך לדעת התוס' אין ראיה די"ל ממשפט אחד כמ"ש התוס' וכנ"ל:

**טו**

**ר"ש** ס"ל עירוב פרשיות לרש"י ומנא אמינא לה דבר"ה כ"ב ס"ל אב ובנו כשרים לעדות החודש שנאמר החודש הזה לכם עדות זו כשרה בכם וברפ"ג דר"ה דף כ"ה ב' תני שם במשנה דיחיד מומחה פסול לקדוש החודש וקאמר בגמ' מהנ"מ דאין לך מומחה יותר ממשה רבינו ע"ה וא"ל הקב"ה החודש הזה לכם עד דאיכא בהדך ואיכא למידק ר"ש דדריש להוא לכם אעדות החודש דכשר בקרובים קדוש החודש דפסול במומחה מנ"ל (ודוחק לומר דר"ש פליג באמת דא"כ הו"ל לאתויי במשנה ואע"ג דאינו מוכח דלפעמים מצינו סתם במשנה ומחלוקת בברייתא היכא דאשכחן אשכחן אבל בזה לא אשתמיט שום תנא דמכשיר קדוש ביחיד ונימא דר"ש הוא) וצ"ל דהנה התוס' כ' דלמ"ד דמדאורייתא בעי ג' מומחין ומשום נעילת דלת תקנו ג' הדיוטות ובקידוש החודש דל"ש נעילת דר"ש א"כ אוקמינן ליה אדאורייתא ול"צ קרא להכי יע"ש ולפ"ז י"ל ס"ל הכין דמדאורייתא בעי ג' מומחין ול"צ קרא לרבות וכבר בארנו דלשיטת רש"י מאן דס"ל

דמדאורייתא בעי ג' מומחין ס"ל עירוב פרשיות א"כ מוכח דר"ש ס"ל עירוב פרשיות ולשיטת התוס' שכתבנו לעיל אות ג' אינו מוכח וע' באות שאח"ז:

**טז**

ר' יוסי ס"ל אין עירוב פרשיות לדעת רש"י ומנא אמינא לה דבר"ה כ"ב א' ס"ל קרובים פסול לעדות החודש והחודש הזה לכם דריש עדות זו מסורה לכם ר"ל קדוש החודש במומחי וקשה דהא בר"ה כ"ה ב' קא אמרינן דקדוש החודש משפט כתוב ביה ובדין מדאורייתא בעי' מומחין אי ס"ל עירוב פרשיות וע"כ דס"ל אין עירוב פרשיות ולא בעי' מומחין בדין לכך איצטריך הכא לכם ולפ"ז קשה לדעת הש"ך סימן ג' דקי"ל דמדאורייתא בעי ג' מומחין קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל הלכתא כר"י כדפסק שם בש"ס וע"כ צ"ל דלכך אתי לאוריי דבעי' מומחין וע"כ דבשאר משפט לא בעינן מומחין דאל"כ קרא ל"ל הא משפט כתיב ביה וא"כ היאך פסק הש"ס דמדאורייתא ג' מומחין בעי' ומזה סעד לדעת הר"מ דפסק דמדאורייתא לא בעי' ג' מומחין ואפשר דמכאן למד זה וליישב דעת הש"ך דהנה הא דאמרינן בהקדוש החודש משפט כתיב ביה הוא למאן דדריש ד"ח ב' לעיל כי חק לישראל מלמד שאין ב"ד של מעלה נכנסין לדין עד שקדשו ב"ד של מטה החודש וגם לדרש זה לא הבנתי איך משפט קאי אחודש הא קאי אמשפט השי"ת ששופט בר"ה וי"ל דדריש ליה ג"כ אלפניו אחוק דמיירי מקדוש החודש אבל למאן דדרש שם כי חק לישראל דישראל נכנסים תחלה לדין וא"כ לא מיירי כלל מקדוש החודש וכן למאן דדריש בפ"ב דביצה חוק לישנא דמזוני דמזונותיו של אדם נקצבות מר"ה א"כ לדידיה לא מיירי קרא כלל מקדוש החודש ולכך צריך לכם לפסולי יחיד מומחה ולאורייי דבעינן מומחין אבל למאן דס"ל דחוק ומשפט אקידוש החודש קאי באמת לא צריכין קרא וי"ל דבהא פליגי ר"ש שהבאתי באות הקדום ור"י דהכא דר"ש ס"ל דחוק ומשפט אקדוש החודש קאי ול"צ לכם כ"א אעדות החודש דכשר בקרובים ור"י ס"ל דחוק ומשפט לא קאי אקידוש החודש וצריך לכם לאוריי דבעי' מומחים אך קשה דלר"י דחוק ומשפט לא קאי אקדוש א"כ דאין מקדשין בלילה מנ"ל ואף בנחקרו העדות ביום פסלינן לקדש בלילה ברפ"ג דר"ה כ"ה ב' והתם קאמרינן הטעם מקרא דחוק ומשפט ולר"י דס"ל דלא קאי אקדוש מנ"ל ודוחק לומר דיליף במועדם דכתיבא בקידוש החודש אשר תקראו אותם במועדם דדרשינן שם דכ"ד א' אקידוש החודש ילפינן מועדם דהכא ממועד הפסח ותמיד שהם ביום וזהו דחוק דלא נמצא גז"ש זו בשום מקום בש"ס ועוד דמועד דפסח ותמיד לאו מופנה דאתי לאוריי דדוחה שבת כדדרשינן ספ"ק דר"ה דף כ"א ב' וגז"ש שאינה מופנה למידין ומשיבין ויש להשיב דמה לפסח ותמיד שהן קרבן ואין

קרבן קרב בלילה לאפוקי קדוש החודש וא"ל דלר"י באמת קדוש החודש כשר בלילה דמלבד שזה דחוק שלא מצינו שום תנא דמכשיר קדוש החודש בלילה ובל"ז תקשה דא"כ מתניתין דרפ"ג דר"ה דפסול קדוש בלילה ר"ש הוא א"כ הוי מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם והוי לן למיפסק כר"ש אלא ע"כ דר"י ג"כ דריש חוק ומשפט אקדוש ויליף מיניה דפסול קדוש בלילה ואם כן קשה לכם ל"ל דבעי' מומחין כיון דבכל דין בעי' מומחין ע"כ דסבירא ליה אין עירוב פרשיות ולא בעינן מומחה לדין ואצטריך לכם שוב מצאתי בחדושי סנהדרין להר"ן דף ה' א' שכ' שם דיש מביאין ראיה מהך סוגיא דר"ה שהבאתי שהסמוך המומחה לרבים שבא"י חשוב כג' סמוכין ולכך ה"א דכשר לקדוש כמו דכשר לדין דחשוב כג' סמוכין ולכך אצטריך לכם דבעינן תלתא עכ"ד ולפ"ז י"ל דר' יוסי ס"ל הכין ולעולם דבעי' ג' מומחין דעירוב פרשיות והר"ן דחה (הרשב"א בחי' לר"ה הביא זה בשם חי' הרמב"ן בסנהדרין) שם די"ל סד"א הואיל ויחיד מומחה כשר בהפרת נדרים אימא לקדוש ג"כ ועפ"ז י"ל דר"י ס"ל עירוב פרשיות ולשיטת התוספת שכ' לעיל אות ו' אף אם נאמר דס"ל דמדאורייתא חד כשר י"ל דס"ל עירוב פרשיות:

**יז**

ר"ה דפסק בר"ה כ"ב א' כר"י י"ל דס"ל אין עירוב פרשיות ולפמ"ש באות הקדו' די"ל דר"י ס"ל ג"כ עירוב פרשיות ה"ה ר"ה:

**יח**

**אם** נאמר דאין עירוב פרשיות וכי הוא זה אפקדון קאי דבעינן הודאה במקצת מוכח דשעבודא דאורייתא דקשה מהך דדרשינן שבועת ד' תהיה בין שניהם ולא בין היורשים דמוקמינן בשבועות מ"ד א' באומר היורש חמשין ידענא וחמשין לא ידענא וקשה דאי של"ד אין היורש חייב לפרוע כלל חוב אביו אך י"ל דמיירי בפקדון שהפקיד ביד אביו והיורש טוען א"י אם נאנסו דאבוה כה"ג מתוך שאיל"מ והיורש פטור אך אם נאמר עירוב פרשיות וצריך בפקדון הודאה במקצת ומוקמינן בב"מ דהודאה היא שאומר דחדא מתה בפשיעה ומחייבינא לשלומי דאין לומר דאי' בעינן דא"כ הו"ל הילך וא"כ הדק"ל דאיך אמר ולא בין היורשי' דיורש מוד' דחדא מתה בפשיעו' אביו ועל הא' טוען א"י אם נאנסה הלא אי של"ד אין היורש צריך לפרוע פשיעת אביו ודוחק לומר דיורש אומר שהוא פשע בה דהרי משמעות הפסוק משמע דבתביעה דאביו לחוד מיירי א"כ מוכח בש"ד ומחויב היורש לפרוע חוב לאביו אבל למ"ד אין עירוב פרשיות וא"צ בפקדון הודאה י"ל של"ד ואין היורש מחויב לפרוע חוב אביו והא דשבועת ד' ולא בין היורשים היינו בפקדון שהופקד אצל אביו והיורש טוען א"י אם נאנסה דאבוה כה"ג מחייב והיורש

פטור כ"כ בהפלאה קדושין אך כ"ז אם נאמר הילך פטור אבל אם נאמר הילך חייב י"ל של"ד אף אם נאמר עירוב פרשיות ומיירי דאומר חדא הוא בעין ואידך א"י אם נאנסה איברא דבל"ז אין ראיה מזה די"ל דמיירי ביתומים שגבו קרקע בחובת אביהם דב"ח חוזר וגובה מהם מטעם שעבודא דר' נתן וזהו אף למ"ד של"ד ועיין בערך ש"ד אות ל"ד עי"ל דמיירי בתפוס מטלטלין בחיי אביהם דכגבוי מחיי אביהן דמי וא"ל דלהימן במגו דלא תפסתי עד כדי דמיו י"ל דיש עדים דתפוס וא"ל דא"כ הו"ל הילך די"ל שמחזיר לו המטלטלין שתפס והיורש מודה לו בחצי וחצי טוען א"י וכן שהי' לו משכון מאביו והחזיר לו המשכון בחייו דהדין דאינו נעשה מטלטלין אצל בניו אלמ' אף דמטלטלין דיתמי לכ"ע אין שעבוד בע"ח עליהם אעפ"כ בהי' לו משכון והחזיר הוי כגבוי וכאלו הפקי' בידו המשכון ובכה"ג ודאי היורש חייב לפרוע והוא תובע אותו על המשכון ק' והוא מודה לו בנ' אינו יודע דבכה"ג באביו משואיל"מ וביורש פטור ובזה מיושב ג"כ מה שהקשו למ"ד ש"ד דלא משכחת מודה במקצת כ"א בדלית ליה קרקע וא"כ שבועת ד' ולא בין היורשים היכא משכחת לה דאי ביש קרקע הרי אין נשבעין על שעבוד קרקעות ואי דלית ליה קרקע אלא מטלטלין הא מטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי ולפמ"ש י"ל דאית ליה מטלטלין ותפס בחיי אביהם או שהחזיר לו המשכון ודוק:

## עבדי כמטלטלי

### א

**רב** נחמן ס"ל עבדי כמטלטלי דמי בבא קמא דף י"ב וכתבו התוספות דוקא במילי דרבנן כגון לגבות חוב מיתמי ולענין קנין אגב ופרוזבול אבל לענין מידי דמדאורייתא מודה דמקרקעי דמי וכ"כ הרא"ש שם:

### ב

**עולא** א"ר אלעזר ס"ל עבדא כמקרקעי דמי אף במידי דרבנן כגון לגבות חוב מיתמי שם וע' באות שאח"ז:

### ג

**רב** חנא בר יונא ס"ל ג"כ עבדי כמקרקעי דמי אף במידי דרבנן שם. איברא די"ל דבאמת ס"ל עבד' כמטלטלי דמי במידי דרבנן והא דגבה עבדי דיתמי משום דס"ל שעבודא דאורייתא וזה ג"כ טעמא דעולא דס"ל גובין חוב מעבדים משום דלשיטתיה אזיל דס"ל שלהי ב"ב שעבודא דאורייתא אבל אפשר דמודה לר"נ דבמידי דרבנן עבדי כמטלטלי דמי ואפשר לפרש בזה שם שיטת התלמוד דמתחלה שאל ר"נ לעולא אר"א אפי' מיתמי

א"ל לא מיניה לבתר דנפיק אמר ר"א אפילו מיתמי וקשה למה מתחלה כיחש לפני ר"נ אך באמת מתחלה השיב עולא לשיטת ר"נ דס"ל שעבודא ל"ד דבאמת אינו גובה מיתמי דלענין מילי דרבנן עבדי כמטלטלי דמי אך לבתר דנפיק אמר לפי שיטתו דס"ל שעבודא דאורייתא דאף מיתמי ס"ל דגובין וע' בפ"י ובאו"ת סימן ל"ט וע' לקמן בערך שעבוד' דאורייתא אות י"א מ"ש שם ודוק:

**ד**

**ר'** אבא ס"ל בב"ב דף קכ"ח ע"ב בסופו עבדי כמטלטלי דמי דס"ל ג"כ שם לפי המסקנא דאין גובין חוב מעבדים יע"ש וכן משמע בכתובות פ"ד ע"ב כמו שכתבו התוס' ד"ה ויתיב:

**ה**

**רבינא** ורב אשי משמע שם ג"כ דס"ל עבדי כמטלטלי דמי:

**ו**

**מר** זוטרא ג"כ ס"ל עבדי כמטלטלי דמי ואין גובין חוב מעבדים שם בבבא בתרא דף קכ"ח ועיין לקמן בערך שעבודא דאורייתא שהוכחתי בראיה ברורה דמר זוטרא דדרש הלכתא כר' אבא גריס בר' אבא אין גובין ס"ל יע"ש:

**ז**

**ר'** אבוהו ור"ח בר פפא ור' יצחק נפחא ס"ל עבדי כמטלטלי דמי כתובות פ"ד ע"ב וע"ש בתוס' ד"ה ויתיב:

**ח**

**רב** אדא בר מניומא דהוא דייני דנהרדעא ע' ספ"ק דסנהדרין ס"ל עבדי כמקרקעי דמי ע' ב"ק י"ב הוה עובדא בנהרדעא ואגביה דייני דנהרדעא ייע"ש ודוק:

**ט**

**רבא** לא ברירא לי אי ס"ל עבדי כמקרקע דמי דמקשה לר"נ בב"ק דף י"ב הא עולא הא ר"א וע' בת"ח שם דכ' ג"כ דרבא ס"ל כמקרקעי דמי והא דאמר עשה עבדו אפותיקי דמשמע בלי אפותיקי אינו גובה מלקוחות היינו דבאפותיקי גובה אפי' מע"פ וכ"כ התוס' מב"ב מ"ד ב' וע"ש וע' בפ"י שם שכתב דאפשר דרבא ס"ל כמטלטלי אחר ששמע מר"נ מתניתא אך קשה לי לפמש"ל בערך ש"ד אות ז' דרבא ס"ל ש"ד ועכ"פ בשעבוד מפורש לכ"ע ס"ל דאורייתא ע"ש באות ז' מ"ש בזה וא"כ אכתי קשה למה קאמר בעבדו אפותיקי גובה מיתמי דהא בלא אפותיקי ג"כ ס"ל כמקרקעי ואף דס"ל כר"י עבדי כמטלטלי מ"מ ר"נ לשיטתיה דס"ל של"ד כמש"ל אבל רבא דס"ל ש"ד עבדי כמקרקעי וגובה מלקוחות ואף

דלא ס"ל ש"ד כ"א בשעבוד מפורש למה הוצרך לחלק בין עבדו לשורו משום דעבדו אית ליה קלא בלאו הכי עבדו הוא שעבוד מפורש כיון דעשאו אפותיקי והוי דאורייתא והוי מקרקעי משא"כ שורו דהוא מטלטלי אף דהוא דאורייתא וע' בסמ"ע סימן קמ"ז ס"ק י"ט שהקשה בזה על הבה"ת יע"ש וביותר קשה לפי מה שכת' התוס' בגיטין נ' דרבא ס"ל ש"ד אף בלא מפורש א"כ פשיטא דס"ל עבדי כמקרקעי כמ"ש בעצמם בב"ק דבדאורייתא עבדי כמקרקעי וב"ב מ"ד נראה דמסתפקי אי ס"ל כמקרקעי יע"ש בלשונם ונראה דרבא ס"ל כר"נ רבי' שכתב בערך ש"ד אות ו' בשם הגאון מוה' יונתן דבמקרקעי ס"ל ש"ד דסמכא דעתיה שא"י להבריחן אבל בעבד שיכול להבריחו לא סמכא דעתיה ובכה"ג שעבודא דרבנן כך י"ל לרבא לכך בגיטין נו"ן דמיירי במקרקעי לגבות מעידיו' ס"ל ש"ד אבל במטלטלי ס"ל שעבודא דרבנן לכך י"ל דוקא בעשאו אפותיקי גובה ממנו ולפ"ז י"ל דוקא במלוה בשטר ס"ל לרבא דגובה מלקוחות בעשה עבדו אפותיקי ולא במע"פ וכדעת המגיד פי"ח מה' מלוה וע' בש"ך סימן קכ"ז ס"ק ד' סוף דבר הך מלתא אי ס"ל לרבא כמטלטלי או כמקרקעי בעבדא לא מכרעא ואם נאמר באפותיקי ס"ל אפי' מלוה ע"פ גובה מלקוחות בעבדי י"ל ס"ל כמקרקעי ואף בדרבנן:

**ו**

**ר'** מאיר לפי מה דתני בהמשנה בהגוזל דצ"ו ע"ב ס"ל עבדי כמקרקעי דמי במילי דאורייתא וכ"כ שם רש"י אך בגמ' שם אפיך רב וס"ל דר"ל ס"ל עבדי כמטלטלי דמי יע"ש אך לדעת הרי"ף דלא פסק כרב ופסק דעבדי כמטלטלי דמי ע"כ צ"ל דס"ל דר"מ עבדי כמקרקעי דמי דאל"כ וכי שביק רבנן ועביד כר"מ כדמקשה בגמ' על רב ואף דמברייתא דהמחליף מבואר דר"מ ס"ל נשבע על העבדים ורבנן ס"ל אין נשבעין הא דרבנן ס"ל אין נשבעין אין ראיה דכמקרקע דמי דאף לרי"ף דכמטלטלי דמי אין נשבעין כמ"ש בשבועות הדיינין וע' בלח"מ פ"ג מה' גזילה ואבידה שכ' הטעם דאף דכמטלטלי דמי מ"מ אמעיט משבועה מקרא אך לר"מ קשה כיון דכמקרקעי דמי למה נשבעין עליהם וצ"ל דרי"ף ג"כ ס"ל דר"מ ס"ל כמטלטלי ופסק כר"מ מטעם דר"נ קאי כוותיה בפ"ק די"ב סוף דבר:

**יא**

**דלמסקנא** ס"ל לר"מ עבדי כמטלטלי דמי אף במילי דאוריית' דהרי ס"ל דנשבעין עליהם:

**יב**

**רב** ס"ל עבדי כמקרקעי דמי שם וע' בראש שם דס' י בדאורייתא ס"ל עבדי כמקרקעי והשבת גזילה היא דאוריית':

## עדים זוממים קנסא

**א**

**ר"ע** ס"ל עדים זוממין [קנסא] בב"ק ה' מכות ד"ב ב':

**ב**

**ר'** מאיר ס"ל כר"ע עדים זוממין קנסא מכות דף ב' וזה תלוי בהא דס"ל לוקה ומשלם וצ"ל דגמר ממוציא ש"ר ומוציא ש"ר קנס וצ"ל דגם עדים זוממין ס"ל דקנסא אך אחרי דגמרינן עדים זוממין ממוציא ש"ר דלוקה ומשלם הדר ילפינן בכל דוכתא דלוקה ומשלם אף בממונא והטעם ע' בתוספות שם ובכתובות פרק נערה וכן רבנן דפליגי אר"מ ס"ל אף בקנס לוקה ומשלם יע"ש והבן:

**ג**

**ר'** יהודה ס"ל עדים זוממין ממונא שם במכות משום דס"ל לאו שאין בו מעשה לוקין וגמיר במה הצד מעדים זוממין ומוציא ש"ר דאי פרכת מה למוציא ש"ר שכן קנס עדים זוממין יוכיחו דממונא:

**ד**

**ר'** אושעיא ס"ל עדים זוממין קנסא ב"ק ד"ה א' והוא ר' אושעיא ברבי דסתם הברייתות:

**ה**

**ר"ל** ס"ל עדים זוממין ממונא משום דס"ל בפסחים ס"ג לאו שאין בו מעשה לוקין וע"כ דס"ל דממונא עמש"ל אות ג' ודוק:

**ו**

**אם** נאמר עדים זוממין ממונא אזי בעינן בכל ממון עדות שאתה יכול להזימה ועד הקרוב להדיין פסול משום דילפינן כל דיני ממונות מעדים זוממין אבל אם נאמר עדים זוממין קנסא לא בעי' בדיני ממונות עדות שאי"ל רק בדיני קנסות בתשובות נו"ב חלק אבה"ע שאלה ע"ב כתוב חידוש זה יע"ש שדבריו נכונים וע' בש"ך חו"מ סימן ל"ג סעיף ט"ז:

## עדות בשטר ומפיהם ולא מפי כתבם

**א**

**דעת** הרמב"ם בפ"ג מהלכות עדות נראה דעדות בשטר הוא מדרבנן וכ"כ הטור והב"י בח"מ סימן כ"ח לדעתו והרב בלח"מ האריך לפרש דגם הרמב"ם ס"ל דכל זמן שהעדים קיימים עדות בשטר הוא מדאורייתא כיון שראוין להעיד וע' בש"ך סי' כ"ח ובאו"ת שם

וע' בשו"ת נ"ב חלק אה"ע סי' ל"ג שהכריח שדעת הרמב"ם דעדות בשטר מדאורייתא ממ"ש בטוען פרוע נגד שטר בח"י ע"א משאיל"מ ואי הוי מדרבנן ל"א ביה משאיל"מ וע"ש מה שהשיג עליו הגאון מהור"ר יצחק אבדק"ק דיקלא:

**ב**

**דעת** רש"י דאסור לעד לשלוח עדותו בכתב דמפיהם ולא מפי כתבם ודעת ר"ת דלא ממעטינן מפיהם רק אלם שאינו ראוי להגדה אבל מי שראוי להגדה יכול לשלוח עדותו בכתב:

**ג**

**בתשובת**, רמ"א סימן י"ב דרבינו תם לא התיר אלא בד"מ ולא בד"נ וכ"כ המרדכי בפ' ד' אחין ובתשובת אלשיך סימן מ' מסתפק בזה וע' בכנה"ג בהגהותיו להטור סימן כ"ה אות נ"א:

**ד**

**הרב** בתומים דעתו דלא התיר ר"ת רק במקום דלא בעי להעיד בפני בע"ד אבל, במקום דצריכין להעיד בפני בע"ד אסור לשלוח כת"י דהרי אינו מעיד בפני בע"ד אך א"א לומר כן בדעת ר"ת שהביאו התוס' בכמה מקומות ולא חלקו כלל בין דבר שצריך להעיד בפני בע"ד ובפרט דמוקי הא דמפיהם באלם ומאי דוחקא לאוקמי במלתא דל"ש הלא קרא דע"פ שנים עדים דמינה ילפינן בדיני נפשות כתיב ובדיני נפשות אינו במציאות לקבל שלא בפני בע"ד וא"כ אף לר"ת ע"פ כתב פסול וע"כ דר"ת בכל דוכתא מכשיר משום דהא דנחקר הכתב בב"ד בפני הבע"ד חשוב כהגדת עדות בפני בע"ד ולא כתיבתן והא דמקשה דא"כ בעדים רדופים לילך למ"ה למה יקבלו שלא בפני בע"ד אף ברדופים א"כ אינם ראוים להעיד בפה וכל שאין ראוי להעיד בע"פ גם כתב ידן אינו מועיל לשיטת ר"ת (הן אמת דיש לפקפק בזה אי זה חשוב אין ראוים הואיל ומצד עצמם ראויין הן רק מצד העדר בע"ד אך יש להביא ראיה קצת דזה חשוב אינו ראוי מהא דאמר ר"פ שבועות העדות דאינו נוהגת אלא בראויין להעיד וקאמר בגמ' למעוטי מלך ואף דמלך מצד עצמו ראוי להעיד דכשר ורחוק הוא רק מצדינו דאנו מחויבי' להיות אימתו עלינו ולא נוכל להעמידו וע"כ לומר כיון דסוף סוף אינו מעיד חשוב אינו ראוי ה"ה כאן ויש לחלק דמלך לעולם אינו ראוי משא"כ זה בפני בע"ד ראוי הוא אך ראיה מכ"ג דאינו מעיד רק למלך כמבואר בפ"ב דסנהדרין ובר"מ פ"ה מה' כלי מקדש דין ט' ולמה לא מעיד מפי כתבו לכל אדם וע"כ צ"ל דחשוב אינו ראוי להעיד ואע"ג דראוי להעיד למלך ומצד עצמו ראוי הוא רק המניעה מצדינו שאנו פחותים ממנו ש"מ דאף בכה"ג חשיב אינו ראוי) וע"כ

צריך אתה להכשיר לקבל עדותן דאל"כ יפסד העדות ואיה"נ דלפי האמת דברדופים יכולין להעיד בפה עדיף טפי לקבל כת"י לדעת ר"ת בכדי שיוחקר אח"כ בב"ד בפני בע"ד אך כיון דאנן נקטינן דלא כר"ת לכך לא כתבו בש"ע ודוק:

## ע"א בעדות אשה אי מדאורייתא

### א

**דעת** ר' יהודה בספרי דע"א באשה מדאורייתא וז"ל בספרי הובא בילקוט פ' שופטים לא יקום ע"א באיש אם סופינו לרבות אשה מה ת"ל איש לעון הוא דאינו קם אבל קם הוא באשה להשיאה:

### ב

**דעת** ר' יוסי לא ברירא לן דבספרי שם מפיק ר"י הך קרא לדרשא דקם הוא לשבועה וי"ל דפליג על ר"י וי"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ר' יהודה דריש מאיש ור"י דריש מלכל עון והגאון בנ"ב חלק אה"ע סימן ל"ג דעתי ג"כ דר' יוסי מודה (לעיל ערך ע"א נאמן באסורין אות ל"א שכתבתי די"ל דרבינא חולק בזה עם אביי ורבא ור"א אם ר' יוסי חולק על ר' יהודה או לא יע"ש) דע"א בעדות אשה מדאו' והרב דק"ק דיקלא חולק עליו יע"ש בסי' ל"ד ובסי' ל"ה ובפ"י ריש גיטין כ' דר"י אינו חולק:

### ג

**דעת** הרמב"ם בפ"ה מהלכות עדות מבואר דס"ל ע"א בעדות אשה מדרבנן אך הנ"ב שם האריך לבאר דהר"מ ס"ל דע"א מדאורייתא ועד מפי עד בעדות אשה מדרבנן:

### ד

**לאביי** עד כשר נאמן מדאורייתא בעדות אשה דלית ליה הך דאין דבר שבערוה פחות משנים ע' קדושין ס"ו וע' בהפלאה קדושין שם שכ' כן להדיא אך כ"ז לשיטת הרשב"א והראב"ד דלאביי ע"א נאמן אף נגד חזקה אף דאינו בידו אבל לשיטת התוס' והרא"ש דס"ל דאף לאביי אינו נאמן אלא דבידו או דהבעל שותק דשתיקה כהודאה דמיא וע' כ"ז בערך ע"א נאמן באיסורין שביארנו זה באורך אזי גם לאביי אין ע"א נאמן בעדות אשה ובחדושי הרשב"א לקדושין מצאתי דהא דאביי ס"ל דע"א נאמן בדבר שבערוה הוא רק מדרבנן אבל מדאורייתא ס"ל ג"כ אין דבר שבערוה פחות משנים:

### ה

**מיהו** גם לשיטת הרשב"א והראב"ד לא מהימן ע"א בעדות אשה מדאוריית' אלא בעד כשר ולא בעד פסול כ"כ בהפלאה שם:

**ו**

**אף** לאביי שהאמינה תורה עד כשר בעדות אשה מ"מ חכמים לא האמינוהו אלא משום דאשה דייקא ומנסב' כ"כ בהפלאה שם ובחדושינו נבאר זה באורך בס"ד ועמ"ש באות ד' דעת הרשב"א בחדושיו דאף בעדות אשה אינו נאמן רק מדרבנן לאביי ונעלם מבעל הפלאה דברי הרשב"א אלו:

## עידי מסירה או עידי חתימה כרתי.

**א**

**ר"מ** ס"ל עדי חתימה כרתי ואין צריך עדי מסירה כלל ומיהו בגט מצריך למסרו ג"כ בפני עדים דאין דבר שבערוה פחות משנים כ"כ התוס' גיטין ד"ד ד"ה דקימ"ל:

**ב**

**ר"א** ס"ל עדי מסירה כרתי וא"צ כלל עדי חתימה אפי' לכתחלה כ"כ התוס' גיטין דף ב' ע"ב ד"ה ר"א אומר ולרבי אליעזר עדי חתימה לא מהני בלא עדי מסירה כלל אפי' בדיעבד אך בממון אפשר כיון דמהני הודאת בע"ד מהני ג"כ עדי חתימה אבל לא בקדושין וגרושין כ"ז מתוספת גיטין ד"ד ד"ה דקימ"ל:

**ג**

**רב** ור' יעקב בר אידי בשם ריב"ל ור' יוסי בר חנינא בשם ר"ל ורב הונא ורב חסדא ורב חמא בר גוריא ורבין אמר ר"א ס"ל דהלכתא כר"א בגיטין ולא בשטרות גיטין דף פ"ו ע"ב:

**ד**

**שמואל** ס"ל הלכה כר"א אף בשטרות שם:

**ה**

**רב** יוסף ואביי ס"ל הלכה כר"א אף בשטרות במתנתא דחתימי עלה תרי גיסי סנהדרין כ"ח וכ"כ התוספות גיטין ד"ד ד"ה דקימ"ל יע"ש ע' אות י"א מה שכתבתי שם:

**ו**

**רבא** ס"ל גם כן הלכה כר"א בשטרות גיטין י"א בשטר' פרסאי דמסרי ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן מבנ"ה יע"ש ועיין תוספות גיטין ד"ד דקי"ל דגרסי ר' אבא וגי' הרא"ש ורבא:

**ז**

**רשב"ג** בגיטין ס"ל כר"א ולא בשאר שטרות תוס' גיטין י"א א' ד"ה רשב"ג:

**ח**

**הרי"ף** והרמב"ן והרשב"א והראב"ד ובעה"ת ורב האי גאון והעטור והריטב"א ס"ל הלכה כר"א בגיטין ולא בשטרות ע' בש"ך סי' נ"א ס"ק ט' שהביאם ופסק כן להלכה:

**ט**

**הרא"ש** והרי"ף (והרמב"ם פי"א מה' מלוה לגי' הר"ן שמצא בקצת נוסחאות) ועוד פוסקים ס"ל כר"א אף בשטרות וכ"כ התוס' בשם ר"י ע' כל זה בסוגיא דגיטין דף פ"ו בתוספות והרא"ש שם:

**י**

**שטר** מתנה אף לדעת הסוברים דהלכה כר"א בגיטין לבד ס"ל דמתנה כגיטין דמי כך דעת הרשב"א בפ' המגרש והראב"ד ומדברי הרמב"ן ובעה"ת והר"ן משמע דאף מתנה אין עדי מסירה כרתי כן כתב הש"ך בסימן נ"א סעיף קטן ט' יעיין שם:

**יא**

**אבי"** נראה דס"ל דאין הלכה כר"א בשטרות מהך דכתובות דף כ"א לכתוב חת"י אחספא דמשמע דשטר אינו כשר על החספא וזה לר"מ וע' בתוס' שם ד"ה דדוקא וע' במהרש"א ומהראנ"ט בחדושיו שהקשו עליו וע' בש"ך חו"מ סי' מ"ב ס"ק ב' מה שתירץ ומסיק דאביי ס"ל דאין הלכה כר"א בשטרות ולכאורה קשה מהך דסנהדרין כ"ח במתנתא דחתימי עלה תרי גיסי ואישטמיטתי' מהש"ך דברי התוספות גיטין ד"ד ד"ה דקי"ל דכתבו דאביי ס"ל כר"א בשטרות ובאמת מגוף הדבר דהך מתנתא דסנהדרין אין ראיה די"ל אביי לדבריו דרב יוסף קאמר נהי דס"ל כר"מ מ"מ הא ר"א מודה במזויף מתוכו אבל אביי יכול להיות דס"ל דלא כר"א אבל כיון דכל כונת הש"ך לתרץ דברי התוס' דכתובות והתוס' בעצמן כתבו דאביי ס"ל כר"א בשטרות קשה אביי לאביי דס"ל ע"מ כרתי א"כ גם אחספא א"י לכתוב שמא יכתוב עליו שטר מכר כמ"ש הש"ך שם וצריך עיון:

**יב**

**ר'** נחמן ס"ל הלכה כר"א עכ"פ בשטרות שאם עומדים לראיה כעין גיטין מדקאמר בקדושין ט' א' כתבו לי על הנייר או על החרם כו' מבוא' דיכול לכתו' שטר קדושין על דבר שיכול להזדייף וזהו רק לר"א דעידי מסירה כרתי וע"ש בתוס' ד"ה כ' על הנייר:

**יג**

**ר'** שמעון ס"ל כר"א בגיטין דף י' ע"ב אר"ז ירד ר"ש לשיטתו של ר"א:

**יד**

**ר'** ינאי משמע מש"ס גיטין פ"ו ב' דס"ל כר"א מדקאמר שם ור' ינאי לית ליה דר"ע יע"ש וס"ל בגיטין דוקא ולא בשטרות:

**טו**

**ר'** יוחנן משמע ג"כ שם דס"ל כר"א בגיטין עכ"פ מדקאמר ור' יוחנן דלית ליה דר"א שוב מצאתי ראיה דס"ל כר"א בגיטין י"א ב' דמכשיר בלוקום וליש כר' שמעון וע"כ משום דעדי מסירה כרתי ודוק אך לפי מ"ש שם הרא"ש בשם רשב"ם דר' יוחנן לא ס"ל כר"ש ומפרש פירוש אחר אין ראיה:

**טז**

**ר"ע** ס"ל בגיטין אבל בשטרות מספקא ליה ומקור הדבר בגיטין שם דר"ע מכשיר אף בשאר שטרות בנעשו בהדיוטות ולפרש"י נראה דאף בלא עדי מסירה מכשיר יע"ש ברא"ש שכ' להדיא כן לדעת רש"י א"כ אין ראיה דר"ע ס"ל בשטרות כר"א אך לדעת התוס' והרא"ש דר"ע אף בשאר שטרות לא מכשיר אלא בע"מ ע"כ דס"ל כר"א בשטרות:

**יז**

**ר'** חייא בר אשי משמיה דעולא בגיטין כ"ב א' דאמר דפתרא כדי לכתוב הגט מבואר דס"ל כר"א בגיטין אבל אין להוכיח ס"ל דאין הלכה כר"א בשטרות מדלא נקט כדי לכתוב שטר די"ל משום דשטר אינו כשר אף לר"א כי אם לאלתר ואינו שכיח לכתוב שטר על הדפתרא וע' ברא"ש שם ובש"ך סי' מ"ב:

**יח**

**ר'** יוסי ס"ל כר"א בגיטין ע' תוס' גיטין דף ס"ו ע"ב ד"ה הא כתב גט ע"ש ולתי' הב' של תוס' שם אין ראיה וי"ל דלא ס"ל כר"א יע"ש :

**יט**

**רבינא** ס"ל דאין הלכה כר"א בשטרות מדחשיב מעלות תורף מן התופס בזמן בבבא מציעא דף ז' ב' ולא חשיב עדים כדחשיב בירושלמי ע' בתוספת שם ד"ה דאית ביה והבן:

## עשה דוחה ל"ת

**א**

**קי"ל** דעשה דוחה ל"ת ודוקא דבעידנא דמיעקר לאו מקיים עשה אבל אי העשה לא יתקיים תיכף לא וראיתי במשנה למלך פרק י' מהק"פ שהביא בשם פסקי תוס' דזבחים דף צ"ו דאם א"א לקיים העשה בענין אחר לא בעינן בעידנא דמיעקר לאו דמקיים העשה

וכ' שם שהוא חדוש גדול בעיניו וע' בתוס' פסחים פ"ה א' ד"ה כשהוא אומר וע' בספר אור חדש שם מה שמקשה משבת קל"ב דקאמר במצורע דדוחה עבודה משום דלא הוי בעידנא ואף דהתם לפעמים א"א לקיים העשה בענין אחר כגון מצורע בפסח שני שנדחה מפסח דמיקרי עבודה עכ"ד ועוד חלק שם דוקא היכא דא"א לקיים בשום פעם העשה הלזו כ"א על ידי עקירת הלאו כגון אכילת מוח של פסח שא"א לקיים כ"א ע"י עקירת לאו דעצם לא תשברו כו' יע"ש ואני תמה דגם יש לקיים לפעמי' העשה בלי עקיר' לאו כגון בפסח הבא בטומאה דאין בו משום שבירת עצם כמ"ש הר"מ בפ"י מהק"פ י"ל דהוי מלתא דל"ש ומדברי התוס' יבמות ו' ב' סוף ד"ה טעמא שכ' דמכשירי מצוה שא"א לעשותה חשוב כמצוה משמע כדברי הפסקי תוס' וע' בנ"י פ"ב דמציעא גבי השבת אבידה שלא כתב כן:

**ב**

**דעת** התוס' זבחים ל"ג ע"ב דעשה שיש בו כרת, חמור ודחי ע"ג דלא הוי בעידנא וע' בתוס' פסחים נ"ט א' ד"ה אתי דלא משמע כן:

**ג**

**עשה** חמור דוחה עשה דקיל אפי' דלא הוי בעידנא כ"כ בתוס' פסחים נ"ט א' ד"ה אתי:

**ד**

**אין** עשה דוחה ל"ת ועשה כמ"ש רב אשי שבת כ"ה ובפסחים וכמה דוכתי:

**ה**

**דעת** התוספות בזבחים דעשה שיש בו כרת דוחה לא תעשה ועשה תוספות זבחים דף ל"ג ב' וע' תוס' חולין ע"ח א' ד"ה מנין דלא משמע כן וע' בראש יוסף שם ועמש"ש בגליון:

**ו**

**דעת** הריב"א בפ' אלו עוברין הביאו התוס' חולין דקמ"א א' דאף דאין עשה דוחה ל"ת ועשה מיהו אם עבר אלאו לא קאי [לקי] עכ"פ דחי הלאו ולא נשאר רק עשה והתוס' הקשה עליו שם וכ' דאפשר דדוקא לענין דלא לקי אלאו אבל אין העשה מדחי הלאו לגמרי דליחשיב כמאן דליתי' ולא ישאר כ"א עשה וע"ש (ע' ב"מ ל"ב א' טעמא דכ' רחמנא את שבתותי תשמרו כו' הא אין עשה דוחה את ל"ת ועשה ולדעת הריב"א מאי קושיא דאי לאו דכ' את שבתותי אי הוי חלל שוב לא עבר אלאו לכך כתיב תשמורו והשמר הוא לאו להשמיענו דחייב לאו ועוד בלא השמר דהוי לאו מקרא יתירה משמיענו דגם אלאו עובר אלא ש"מ דלא כריב"א דבל"ז כיון דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אזי נשאר

אף הלאו) וע' תוס' חולין ע"ח א' ד"ה מנין דע"כ לא ס"ל כריב"א דאל"כ י"ל דמיבעי בקדשים מניין דלוקין על הלאו והבן שוב מצאתי בראש יוסף שם שהרגיש גם בזה:

**ז**

**דעת** התוס' קדושין ל"ד דהיכא דאיכא עשה בהדי הלאו אזי הלאו חמור ולא מדחי אף לנגד מי שאין בו עשה כגון שריפת קדשים ביו"ט דאין עשה דשריפות קדשים דוחה יו"ט שהוא עשה ול"ת ואף דלגבי נשים ליכא עשה, דיו"ט דהוא מ"ע שהזי"ג אעפ"כ אסורים לשרוף ולא דחי עשה הל"ת דאלים כיון דאיכא עשה בהדי' לגבי אנשים:

**ח**

**אין** עשה דוחה ל"ת ועשה וכ' התוס' יבמות כ' ע"ב דאפי' תרי עשה לא דחי ל"ת ועשה יע"ש בד"ה אמר קרא והתקדשתם ולענ"ד אין ראיה די"ל והתקדשתם לא קאי כ"א אל"ת כי קדושה הוא לשון פרישות יע"ש ודוק אך נ"ל ראיה מב"מ ל"ב א' טעמא דכתב את שבתותי תשמורו כו' הא אין עשה דוחה ל"ת ועשה והא בכיבוד אם איכא ב' עשה כבד ואיש אמו ואביו תיראו:

**ט**

**אין** עשה דקודם הדבור דוחה ל"ת דאחר הדבור ולכך לא אכלו מצה מחדש ירושלמי הביאו התוס' קדושין ל"ח א' ד"ה אקרוב והמפרשים כ' דוקא בעשה דלא נשנה אחר הדבור אבל בעשה נשנה גם אחר הדבור כמו מילה עדיפא מעשה שלאחר הדבור כמ"ש ביבמות מה למילה שכן ישנה לפני הדבור ולפי התירוץ השני שכ' שם התוס' גזירה כזית ראשון אטו כזית שני משמע דאף עשה דק"ה שלא נשנית דוחה ל"ת יע"ש בתוס' וקשה דמקשה בש"ס מה"מ דשריפת קדשים לא דחי יו"ט דניתי עשה ונדחי ל"ת עד דאסיק רב אשי דיו"ט עשה ול"ת היא וקשה דהא שריפת קדשים עשה דלפני הדבור הוא דבפסח מצרים כתיב והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו וי"ל כיון דשאר שריפות קדשים אינן לפני הדבור אף דזה לפני הדבור לא איכפת לן:

**י**

**דעת** התוס' עירובין דף ך' דאין עשה דפשיעה דוחה ל"ת ואציעה לפניך הסוגיא דתנן נתערב דם מתן אחת במתן ארבע ר"א אומר ינתנו במתן ארבע ר' יהושע אומר ינתנו במתן אחת ולא במתן ד' משום בל תוסיף והקשו התוס' ליתי עשה דמתן ד' ולידחי ל"ת דבל תוסיף ותי' דאין עשה דפשיעה דוחה ל"ת דזה מחמת הפשיעה שעירב דם מתן ד' במתן א' ובל"ז היה יכול לקיים העשה בלא דחיית הלאו והס' שער המלך הביא קושיא בשם חדושי רשב"א וע' במהר"מ ברבי דרשה שניה לשבת הגדול שתי' ותורף דבריו דזה תליא

בפלוגתא דב' כתובין אי מלמדין דהנה התוס' ביבמות בסוגיא דעליה הקשו דנילף מכהן ונזיר וממילה בצרעת דעשה דוחה ל"ת ועשה (ותירצו דהוי ב' כתובין והנה קשה למ"ד מלמדין נילף מכהן ונזיר דעשה דוחה ל"ת ועשה וצ"ע כו') וצ"ל עפמ"ש הרא"ה בחינוך דהקשה אמאי נדרים חלים על דבר מצוה שאם אמר קונם שאיני עושה סוכה חל הנדר ליתי עשה דמצוה ולידחי ל"ת דנדר ותי' דבנדר איכא עשה ול"ת ככל היוצא מפיו יעשה ולפ"ז מאן דס"ל ב' כתובין מלמדין יליף מנדרים דאין עושה דוחה ל"ת ועשה וא"כ מוכח דס"ל דאף עשה דפשיעה דוחה ל"ת דאל"כ הדרא קושיא לדוכתא מנ"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה וא"ל מנדרים שאני נדרים דהוא נמי ע"י פשיעת הנדר בא שנדר שלא לעשות מצוה אלא ע"כ צ"ל דמאן דס"ל ב"כ מלמדין ס"ל אף עשה דפשיעה דוחה ל"ת ועשה עכ"ד. ונוראות נפלאתי על הגאון הנ"ל איך בנה דיק ושפך סוללה על יסוד רעוע דאדרבא אם נאמר דאין עשה דפשיעה דוחה ל"ת א"כ פשיטא דאיכא למילף מנדרים דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אף דהתם בנדרים העשה שהוא עם הל"ת הוא עשה דפשיעה ואעפ"כ אין העשה דוחה אותה וכ"ש היכא דאיכא ל"ת ועשה דלאו דפשיעה שאין העשה דוחה אותם ושפיר מצי יליף מנדרים דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אף אם נאמר דאין עשה דפשיעה דוחה ל"ת והגאון מהר"ם ברבי הנ"ל שגה בזה שחשב דבנדרים העשה דמצוה אשר אנו באים לומר דלידחי ל"ת ועשה היא עשה דפשיעה ובאמת אינו כן רק העשה שעם הל"ת הוא דפשיעה וע' לקמן אות י"ג מ"ש עוד מזה:

## יא

**אך** זאת למדנו מדברי הרא"ה בחינוך דאף עשה דפשיעה שהיא עם ל"ת אין עשה דוחה אותה כמו בנדרים שאין העשה דוחה את ל"ת ועשה דנדרים אף שהעשה דנדרים היא דפשיעה ויש להעמיד סניגורין לזה מסברת התוספות שכתבנו באות ז' דהלאו שהוא עם עשה חמור הלאו בעצמותו אף היכא דאיכא עשה בהדי' לא מדחייא ע' לעיל אות ז' ולפ"ז גם בנדרים אף דהעשה היא דפשיעה מ"מ הלאו בעצמו הוא חמור ועדיין צ"ע דהכא לא משכחת הלאו בשום דוכתא רק עם העשה דפשיעה וא"כ הלאו בעצמו אינו חמור ול"ד לדלעיל אות ז' דהתם באנשים הלאו הוא עם העשה לכך הוא חמור בעצמו אף בנשים דליכא העשה משא"כ הכא ועוד דהכא גם הלאו הוא דפשיעה וצ"ע:

## יב

**התוס'** יבמות ה' א' ד"ה ואכתי כ' די"ל דעשה דוחה ל"ת ועשה שאינו שוה בכל דגמרינן ממצורע אך עוד כ' דיש אומרים ממצורע לא גמרינן דגדול השלום דע"י זה מותר בתשמיש המטה וכ"ז למאן דס"ל דמצורע בימי חלוטו אסור בתשמיש המטה אבל למאן

דס"ל מותר שפיר מצי למילף ממצורע דעשה דוחה ל"ת ועשה שאינו שוה בכל ודע דבזה פליגי ר' יהודה ורבי ור' חייא ס"ל בימי חלוטו מותר בתשמיש ור"י בר יהודה ס"ל אסור ולפ"ז אנן דקי"ל דמותר כמ"ש הר"מ בפ"י מה' טומאת צרעת לידחי עשה ל"ת ועשה שאינו שוה בכל וצ"ע וע' עוד שם בתוס' שכתבו דהך ל"ת דגלוח הוא טפי אינו שוה בכל ע"ש וע' תוספות מכות דט"ו א' ד"ה אם כהן וע' לקמן אות כ"ג:

**יג**

**כ"כ** באות י' מ"ש התוס' דאין עשה דפשיעה דוחה ל"ת והרב בשעה"מ פ"ג דנדרים ה"ו הקשה מסוגיא דזבחים צ"ו והעלה דע"כ לא אמרו התוס' היכא דבא דחיית הלאו ע"י פשיעתו דלא דחי רק היכא דהלאו חל מקודם כגון מתן א' שנתערב במתן ד' דקודם שנתערב חל על מתן א' לאו דבל תוסיף ולא דחי ליה אח"כ עשה דפשיעה אבל היכא דגם הלאו אינו בא כ"א על ידי הפשיעה כגון חצי זית פגול שנתערב בשלמים והיתר מצטרף לאסור נמצא ע"י הפשיעה דעירוב בא העשה והל"ת דקודם הערוב לא היה כאן שעור בכה"ג דחי עשה ל"ת:

**יד**

**אין** עשה דוחה ל"ת שבמקדש כגון עשה דאכילת פסח לא דחי לאו דשבירת עצם לאכול המוח שבפנים הכי ס"ל לרבא זבחים צ"ו וע' לקמן אות כ"ז:

**טו**

**רב** אשי נראה לכאורה דפליג שם על רבא וס"ל דעשה דוחה את ל"ת שבמקדש וכ"כ הרב קרבן אהרן די"ג וע' בשעה"מ פ"ג דנדרים ה"ו שהעלה דר"א ג"כ ס"ל דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש:

**טז**

**עשה** דוחה ל"ת ועשה דאיתא בשאלה וקיל כגון עשה דמצורע דוחה ל"ת ועשה דנזיר הואיל ואיתא בשאלה יבמות פ"ק דף ה' ע"א:

**יז**

**עשה** דרבנן דוחה איסור דרבנן שהוא כמו ל"ת דרבנן של"ה והביאו במג"א סימן תמ"ו ס"ק ב':

**יח**

**עשה** דרבים דוחה עשה דיחיד כמ"ש במ"ק אבל אינו נוהג אבילותו ברגל דאי אבילות דמעיקרא אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד וזהו לדעת הסוברים דאבילות יום ראשון דאורייתא ע' בריי"ף ברכות סוף פ"ב ובראי"ש שם:

**יט**

**אי** אמרינן ב' כתובין הבאים כאחד מלמדין י"ל דעשה דחי ל"ת ועשה דילפינן ממילה בצרעת וכהן ונזיר ע' תוס' יבמות ה' א' ד"ה שכן ולכאורה י"ל דמצינן למילף דאין עשה דוחה ל"ת ועשה משריפת קדשים ויו"ט דגלי לן קרא מדכתיב עד בוקר יתירא דאין שורפין אותו ביו"ט אלמא דלא דחי עשה ול"ת כדאיתא התם בשבת כ"ח ב' דיו"ט עשה ול"ת הוא וא"ל בהיפוך מדאצטריך קרא לאסור שריפת קדשים ש"מ דבעלמא דחי עשה אפי' ל"ת ועשה זה אינו דיש לומר דאצטריך קרא דלא נילף ממילה בצרעת וכהן ונזיר דעשה דוחה ל"ת ועשה לכך איצטריך קרא לאסור ועכשיו דאית לן קרא דיו"ט דלא דחי עשה ל"ת ועשה א"כ בעלמא אדנילף לקמא מכהן ונזיר ומילה עדיפא למילף לחומרא משריפת קדשים אך י"ל דמשריפת קדשים לא מצי למילף דהתם לא בטלה מצותו בכך דיכול לשרפו אחר יו"ט וכמ"ש התוס' יבמות ה' ב' סברא לענין אחר (ובשבת קל"ב א' מה להנך שכן אם עבר זמנה בטל) אברא דגוף הסברא של התוס' לא נהירא דהאיך חשוב לא בטלה מצותו דיכול לשרפו אחר יו"ט סוף סוף היום לא יוכל לקיים המצוה והרי סדין בציצית הרי יכול לקיים המצוה בבגד של צמר אלא כיון דבבגד זה אינו יכול לקיים כ"א ע"י עקירת הלאו ושהוי מצוה לא משהינן ובפרט נותר דיש בו בזיון קדשים ועוד משום תקלה תדע דהרי רש"י כ' בשבת דכ"ה דעיקר טעם המצוה של שריפת קדשים הוא משום תקלה והאיך נשהה אותם דליתי בהו לידי תקלה (שוב מצאתי בחדושי בזה ל"ח אפשר לקיים שניהם מה שיכול לעשות למחר ומביא ראיה חותכת מהא דס"ד דבנין בהמ"ק דוחה שבת והלא אפשר לקיים ביינו למחר וכ"ש הכא ושמחתי שכוונתי לדעת הגדולים ת"ל) וא"כ שפיר י"ל דמשריפת קדשים ילפינן דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ובזה יש ליישב קושי' התוס' בביצה דף ח' ב' דרבא בפסחים דריש שריפת קדשים מקרא משמע דלית ליה דיו"ט עשה ול"ת הוא הא בביצה שם משמע דגם רבא ס"ל דיו"ט עשה ול"ת הוא ולפי מ"ש לא ק' מידי דבאמת מודה רבא דיו"ט עשה ול"ת הוא רק אי לאו קרא דשריפת קדשים מנ"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אדרבא נילף מכאן ונזיר ומילה דלידחי ל"ת ועשה לכך אצטריך קרא לאסור שריפת קדשים ומיניה בכל דוכתא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה דילפינן משריפת קדשים לחומרא עוד נ"ל ליישב קושי' התוס' הנ"ל דבאמת ביו"ט לגבי נשי' ליכא אלא לאו לחודיה דאין חייבת בעשה דיו"ט דהוי הז"ג ועמש"ל אות ז' בשם התוס' דלאו גופיה אלים היכא דאיכא עשה בהדי' ובאמת מנ"ל האי סברא לכך אי לאו קרא דשריפת קדשים הוי אמינא דלגבי נשים לישתרי שריפת קדשים

דליכא גבייהו אלא לאו גרידא לכך אצטריך קרא להכי אבל לעולם רבא ג"כ מודה דיו"ט עשה ול"ת הוא ולא קשה קושי' התוס':

## כ

**לפי** דעת רש"י יבמות דף י"א ד"ה אלא לעולם מבואר למעיין דס"ל דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת היכא דבמקום זה א"א לקיים העשה כ"א ע"י עקירת הלאו ואע"ג דבמקום אחר יכול לקיים העשה בלא עקירת הלאו כגון באומר לו אביו שחוט לי בשל לי דבמקום זה א"א לקיים העשה כ"א ע"י עקירת הלאו ואע"פ דיכול לקיים מצות כבוד בשאר דברים מ"מ במקום זה אינו יכול לקיים אבל במקום שיכול לקיים העשה בלא עקירת הלאו כגון במקום דיכול לקיים בחליצה אזי לא דחי והתוס' שם בד"ה שכן חולקין על רש"י בזה יע"ש:

## כא

**אי** עשה שאין שוה בכל דוחה ל"ת נ"ל דבר זה תלוי במחלוקת אי ציצית מ"ע שהז"ג דלמ"ד ציצית מ"ע שהז"ג מוכח דעשה שאין שוה בכל דוחה ל"ת ששוה בכל דהא ציצית אינו שוה בנשים וכלאים מחייבי אף נשים כמ"ש התוס' יבמות ה' א' דאיכא שוב קרא לחייב נשים בכלאים ולמ"ד נשים חייבות בציצית י"ל דעשה שאינו שוה בכל לא דחי ל"ת השוה בכל ואפשר דאפי' ל"ת שאינו שוה בכל לא דחי כיון דלית לן קראי להכי (ובזה יתיישב מה שהקשו התוס' יבמות ד"ו וא"ת אי בעלמא דחי אפי' ל"ת שיש בו כרת א"כ קרא דכלאים בציצית למה לי ולפמ"ש א"ש דהו"א דציצית כיון שהוא עשה שאינו שוה בכל לא לידחי וכן לא קשה לפ"ז קושית מהר"ם מלובלין במס' שבת פ"ב גבי סדין בציצית ב"ש פוטרין ופרש"י דלא דרשי סמוכי' והקשה דמנ"ל לב"ש דעשה דוחה ל"ת ולפמ"ש י"ל דנפקא להו מראשו דמצורע וכמ"ש התוס' ביבמות דאם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל דנפקא ליה מזקנו תנהו ענין ללאו השוה בכל אבל כלאים בציצית לא מצי למילף משום דציצית הוא עשה השוה בכל) אך קשה דלפ"ז מאי מקשה ביבמות דף כ' ע"א באלמנה מן האירוסין ליתי עשה ולידחי ל"ת הא עשה דיבום אינו שוה בכל האחין דאינו נוהג אלא באחין מן האב ואינו נוהג אלא באחין שהיו בעולמו ואינו נוהג בסריס (ובחדושי הר"ן בסנהדרין דף י"ח ב' מצאתי בשם התוס' דעשה דיבום אינו שוה בכל דאינו נוהג במלך ודעת הר"ן שם דהוא שוה בכל) ודלמא אתיא מתניתין כמ"ד נשים חייבות בציצית וא"כ לית לן קרא על עשה שאינו שוה בכל דלידחי ואע"ג דגם הלאו דאלמנה אינו שוה בכל כ"א בכה"ג כבר כתבנו דעשה אינו שוה בכל אף לאו שאינו שוה בכל לא דחי דמנ"ל ודוחק לומר כמו דעשה השוה בכל דוחה לאו השוה

בכל ה"ה לעשה שאינו ש"ב דוחה לשש"ב ועוד דלפי סברת התוס' ביבמות ה' א' ד"ה ואכתי לא דמי דל"ת דאלמנה לכ"ג היא מוזהרת ג"כ כמו הוא משא"כ ציצית אינו בנשים כלל וכמ"ש התוספות שם לענין גלות ע"ש ודוק:

## כב

**נסתפקתי** בהא דקי"ל אין עשה דוחה ל"ת ועשה אא העשה שעם הל"ת אינו שוה בכל אם העשה דוחה אותה דלמא הא דאמרינן אין עשה דוחה ל"ת ועשה דוקא היכא דעשה שוה בכל שוב ראיתי דלאו מלתא הא דאמרי דע"כ לא נסתפקו התוס' הבאתי דבריהם לעיל אות י"ב אלא היכא דהלאו והעשה אינם שוים בכל אבל היכא דהעשה לבד אינו שוה בכל משמע דפשיטא הו דלא דחי ונ"ל שיש ללמוד זה משריפת קדשים דאמר רב אשי דיו"ט עשה ול"ת הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה והתם העשה אינו נוהג בנשים דמ"ע שהזמן גרמא היא ואעפ"כ פשיטא ליה דלא דחי. ובזה יש ליישב קושית התוס' בביצה דף ח' ב' על רבא דדריש בפסחים שריפת קדשים מקרא משמע דלא ס"ל יו"ט עשה ול"ת הוא דאל"כ קרא ל"ל ולפמ"ש י"ל דרבא ס"ל יו"ט עשה ול"ת וכדמשמע בביצה שם רק דאעפ"כ צריך קרא דלא תימ' כיון דהעשה אינו שוה בכל לידחי קמ"ל דאעפ"כ לא דחי עשה ל"ת ועשה אף שהעשה אינו שוה בכל:

## כג

**כ"כ** לעיל אות י"ב מה שכ' התוס' בענין עשה אי דחי ל"ת ועשה שאינו שוה וכתבנו שם דלמ"ד מצורע מוחלט מותר בתשמיש המטה אזי דחי ונ"ל דוקא היכא דהעשה שוה בכל אבל היכא דגם העשה אינו שוה בכל לא דחי כמו דעשה שוה בכל לא דחי ל"ת ועשה ש"ב דמאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה כמ"ש התוס' יבמות ו' א' ה"ה עשה שאינו שוה בכל אינו דחי ל"ת ועשה שש"ב מהאי טעמא דמאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה ובזה מתיישב קושי' התוס' יבמות ה"א ד"ה ואכתי שהקשו מהא דאמר באלמנה מן הנשואין אין עשה דיבום דוחה ל"ת ועשה והקשו התוס' דהא הוא ל"ת ועשה שאינו ש"ב ולפמ"ש כיון דגם העשה דיבום אש"ב כמש"ל אות כ"א שפיר קאמר דאין עשה שש"ב דוחה ל"ת ועשה שש"ב ודוק שוב מצאתי בחדושי הר"ן סנהדרין שכ' כן בשם התוס':

## כד

**אף** ל"ת ועשה אין דוחין ל"ת ועשה כ"כ הרי"ף ונ"י בפ"ב דב"מ משום דאין ל"ת מועיל לדחות העשה אלא העשה הוא דקא דחי לה לכך פריך בב"מ דף ל' והא אין עשה דוחה ל"ת ועשה אף דהשבת אבידה הוא ל"ת ועשה אעפ"כ לא דחי:

**כה**

**אם** נאמר דלא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותר שלא לצורך וכב"ש ור"ע דס"ל הכין ע' בערך מתוך אזי י"ל דעשה דוחה ל"ת ועשה דנילף מדאצטריך לאסור שריפת קדשים הא בעלמא עשה דוחה ל"ת ועשה אך למ"ד מתוך י"ל דשריפת קדשים אצטריכ' ליה דסד"א דנימא מתוך ונשרי אף דאין בו צורך כלל כדעת רש"י באמת או דהכא חשוב צורך קצת שמבערו דלא ליתי לידי תקלה וכמ"ש התוס' בפסחים דף ב' דחשיב צורך היום מה שמבערו ע"ש גבי ש"מ מדר"ע תלת אבל למ"ד דל"א מתוך שפיר מוכח מכאן דעשה דוחה ל"ת ועשה מדאצטריך למיסר וע' תוס' יבמות ה' ב' סוף ד"ה כולה:

**כו**

**קי"ל** דכ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת אם יכול לקיים שניהם אין עשה דוחה ל"ת ולמדתי מדברי התוס' דדוקא היכא דיכול לקיים שניהם בהיתר גמור אבל היכא דא"א לקיים שניהם כ"א ע"י איסור קצת אע"פ דהוא איסור קל דרבנן מ"מ תו לא הוי יכול לקיים שניהם ודחינן ל"ת משום עשה ולא עבדינן ע"י אסור קל דרבנן שכ' שם בפסחים דף פ"ה א' ד"ה כשהוא האיך אמר דעשה דאכילת פסח ידחה לאו דשבירת עצם והא אפשר לקיים שניהם דמנח גומרתא וקלי לי ותי' ר"ח דלרבא דאמר בגומרתא אסור משום הפסד קדשים א"ש והאי אסורא אינו רק חששא דרבנן כדאמר רבא שם בדף הקדום דלמא אכיל נורא ממוח דידיה תדע דבחולין י"א א' דחי ממאי דלמא דמנח גומרתא וקלי ליה והטעם דמה"ת מותר ואינו רק חששא דרבנן ואעפ"כ כ' דתו לא חשיב יכול לקיים שניהם והטעם דבאמת עשה דוחה ל"ת מן התורה אע"ג דיכול לקיים שניהם דהל"ת כמאן דליתא דמי במקום העשה רק דרבנן אמרו כיון דאפשר לקיים שניהם מהיות טוב אל תקרי רע ודוקא היכא דיכול לקיים בהיתר גמור משא"כ אם יש איסור קצת הדרין לדין תורה דעשה דוחה ל"ת לגמרי בכל ענין וע' תוס' זבחים צ"ז ב' ד"ה ואחר שכ' תי' זה משום הפסד קדשים וכ' וז"ל א"כ לא מקיים עשה דואכלו את הבשר דא"א שלא ישרוף הגומרת' מעט מן המוח שבפנים ואפי' אביי שמפרש התם משום פקע לאו משום דס"ל דגומרתא אפשר בלא שריפת מוח אלא קסבר משום הפסד קדשים מועט כזה לא חיישינן עכ"ל ולכאורה יש סתירה לדברינו דמשמע דהתם הטעם דלא חשוב אפשר לקיים שניהם משום דמבטל מצות אכילת פסח שנשרף קצת מן המוח אך באמת זה אינו כיון דסתם אכילת פסח הוא בכזית הנה בהך פורתא לא מקיים עשה ואיך ידחה בשבילה לאו דשבירת עצם וכן הקשה האור חדש בפסחים ולפמ"ש ניחא דכל שאין אנו יכולין לעשות בהיתר גמור רק ע"י אסור קצת חשוב לא אפשר לקיים שניהם:

**כז**

**מ"ש** לעיל אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש נ"ל דזה תלוי במחלוקת דהנה רבא יליף לה מדלא אתי עשה דאכילת פסח ודחי ל"ת דעצם לא תשברו וי"ל דהטעם משום דעשה אינו שוה בכל לא מבעיא למ"ד נשים בראשון רשות דאינו נוהג בנשים ואפי' למ"ד חובה אינו נוהג בערל שמתו אחיו מחמת מילה אף דחייב בכל מצות אינו במ"ע דאכילת פסח אך י"ל דחייב במצוה רק דמחוסר תיקון אבל עכ"פ למ"ד נשים בראשון רשות אזי עשה דאכילת פסח אינו שוה בכל וכ"ש עשה דאכילת קדשים דאינו אלא בכהנים ואינו שוה בכל ועוד נ"ל דעשה דפסח וקדשים אינו שוה בכל דאינו באונני' ומחוסר כפורים (וי"ל דמ"מ חייב הוא רק ארי' הוא דרביע עליה) אך אם לאמר שנשים פטורות מציצית א"כ גם ציצית הוא עשה שאינו שוה בכל ואעפ"כ עשה דציצית דוחה ל"ת דכלאים לכך נ"ל דרבא ס"ל דנשים פטורות מציצית ומוכח דאפי' עשה שאינו שוה בכל דוחה ל"ת וא"כ אמאי לא דחי עשה דאכילת פסח ל"ת אלא ש"מ דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש לפ"ז למ"ד נשים חייבות בציצית י"ל דעשה דותה ל"ת שבמקדש אם נאמר דנשים בראשון רשות:

**כח**

**למאן** דאית ליה דיו אפי' היכא דמפרך ק"ו י"ל דעשה דוחה אפי' ל"ת שיש בו כרת דנילף מדאצטריך לא תבערו לאסור שריפת בת כהן ש"מ דבעלמא דחי עשה ל"ת שיש בו כרת כדדייק ביבמות דף ו' ב' וא"ל כדדחי שם דה"א נילף בקל וחומר הא לינא ק"ו דאמרינן דיו מה התם בשב ואל תעשה ע' תוס' ד"ה ומה ולתי' הב' של התוס' שם אין ראיה ע"ש:

**כט**

**לרש"י** יבמות דף ו' א' שכן הכשר מצוה משמע דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת היכא שא"א לקיים העשה במקום הזה כ"א ע"י עקירת הלאו והתוס' הקשו שם בד"ה שכן על רש"י דמסקינן בשום מקום אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת משמע אפי' בהכשר מצוה ובחדושי ישבתי דעת רש"י והעליתי דגם רש"י דס"ל דאפי' בהכשר מצוה אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת ע' בחדושי על יבמות דף ג' ב' אות כ"ח:

## כלל בענין אין עשה דוחה ל"ת ועשה

**א**

**דעת** הריב"א הביאו בתוספות חולין דף קמ"א א' דאף דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אעפ"כ דחה הלאו ואי עבר עליו אינו לוקה דעשה דוחה הלאו ולא נשאר כ"א עשה אלו דבריו

ובזה ישבתי קושית התוס' ביצה א' ב' דהתם מבואר דרבא ס"ל דיו"ט עשה ול"ת הוא ובשבת ובפסחים מייתי רבא מקרא דאין עשה דשריפת קדשים דוחה ל"ת דמלאכת יו"ט ורב אשי קאמר שם דא"צ קרא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה משמע דרבא ס"ל דיו"ט לא הוי עשה ול"ת מדצריך קרא להכי עכ"ל ולפמ"ש בשם הריב"א דרבא מצריך קרא כי היכא דלילקי אלאו דלא תעשה כל מלאכה דאי מטעם דאין עשה דוחה ל"ת ועשה עכ"פ העשה דוחה הלאו ואין כאן מלקות משא"כ כשגילתה לנו התורה דלא דחיא אף הלאו לא דחי דאין לומר דהתורה גילתה לנו זה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה דלא צריך קרא להכי דמהיכי תיתי דלידחי אלא ע"כ דהתורה אתי לאורויי דאף הצרו לא מדחי ובזה יתיישב הא דאמרינן ביבמות ה' ב' טעמא דאמר רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי וקשה דא"כ נילף מהכא דעשה דוחה ל"ת ועשה מזה הדיוק טעמא דכ' רחמנא את שבתותי תשמורו הא לא"ה דחי אע"ג דשבת עשה ול"ת הוא וכן מה דמקשה התם אלא דקי"ל עשה דוחה ל"ת לגמור מהכא דלא לידחי קשה היאך לגמור מהכא דשאני הכא דהוא עשה ול"ת וע' בתוס' שם שמקשים זה ותירוצם דחוק ולפמ"ש י"ל בפשיטות דמזה לא מצי למילף דבעלמא עשה דוחה ל"ת ועשה דדלמא את שבתותי תשמורו אתי לאורויי דאפי' הלאו לא דחי דבעלמא אין עשה דוחה ל"ת ועשה מ"מ הלאו נדחה לכך גלתה לנו התורה את שבתותי כו וע"כ מקשה למה דמוקי בלאו דמחמר נילף מהכא דאפי' לאו בעלמא דלא דחי דאין לומר דשאני הכא דהוא עשה ול"ת ז"א דע"כ קרא אתי לאורויי דאפי' הלאו לא דחי דאין לומר משום עשה ול"ת ולמה לי קרא פשיטא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ולא ס"ל להך סוגיא הא דאמר בפ"ב דמציעא דף ל"ב א' דסד"א דהוקשה כבודם ונ"ל דהש"ס שם לא קאמר האי סברא רק לענין השבת אבידה דהוא ממונא ולא דחינן אסורא משום ממונא אבל באסורא לא שייך זה דהאסור הוא כבוד המקום גופיה ומה לי בזה שהוקש כבודם לכבוד המקום הלא אפי' בעשה דהוא כבוד המקום ממש לא דחי עשה ול"ת מכ"ש זה דאדרבא איכא סברא דאתה ואביך חייבים בכבודי וכמ"ש התוס' ביבמות ה' ב' ד"ה כולכם ובזה יתיישב מה שהקשיתי שם בגליון דמאי מקשה האי עשה והאי ל"ת ועשה דלמא קרא אתי לאורויי דאפי' הלאו גרידא לא דחי ולפמ"ש א"ש דהקושיא על התנא דאמר יכול ישמע לו וכן מבואר ברש"י שם דמפרש על השבת אבידה ובזה יתיישב קושית התוספות יבמות ה' ב' ד"ה טעמא דמקשה היכא דייק דלמא אצטריך את שבתותי דסד"א הואיל והוקש כבודם לכבוד המקום כדאיתא בבבא מציעא ל"ב א' ולפמ"ש לק"מ דלא אמרינן בב"מ כן רק לענין ממונא וכדמקשה שם בדוכתא אחריתי וכי דחינן אסורא מקמי ממונא אבל באסורא ודאי דאין סברא דאסור הוא כבוד

המקום גופא אתה ואביך חייבין בכבודו וכן יתיישב ע"פ שיטת ריב"א דיבמות ו' ב' טעמא דכ' לא תבערו הא לאו הכי דחי וקשה ולטעמיך בלא לא תבערו הוי ידעינן דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ועוד קשה על התוס' שם שהקשו דנילף מהכא בעלמא דלא דחי ומאי קושיא שאני הכא דאיכא עשה ול"ת ומ"ש התוס' לעיל שם ו' א' ד"ה יגמור דשריפ' בת כהן משום כפרה דוחה עשה דשבת הם דברים תמוהים ולפמ"ש א"ש דבאמת כונת הש"ס דלא תבערו אתי לאורויי דאפילו לאו לא דחי והשתא מקשו שפיר התוס' ונילף מהכא בעלמא דלא דחי וא"ל דהא עשה ול"ת ז"א דא"כ למה לי קרא ע"כ דקרא אתי לאורויי דאפי' לאו גרידא דידה לא דחי ונילף מינה בעלמא ובזה יתישב מה שמקשין התוס' בסנהדרין ל"ו א' ד"ה ומה יו"ט ז"ל וא"ת ומנ"ל דלא דחיא רציחה יו"ט דהא אפי' שבת דחי אי לאו דכתיב בכל מושבותיכם ולפמ"ש לק"מ דגם בלא מושבותיכם לא הוי דחי דאין עשה דוחה ל"ת ועשה רק דה"א דעכ"פ הלאו מדחי ולא לקי עליה לכך קמ"ל דאפי' הלאו לא נדחה אבל ביו"ט נהי דלא כתיב מושבותיכם מ"מ אין עשה דוחה ל"ת ועשה ועכ"פ אף אם תאמר דהלאו נדחה דלא כתיב מושבותיכם מ"מ העשה אינו דוחה נמצא שפיר קאמר דאין רציחה דוחה אותה ונראה דהתוס' מקשי' שם על רבא דמדויל ידי' משלם דאיהו לא ס"ל דיו"ט עשה ול"ת הוא וכמ"ש באות הקדום דהתוס' ס"ל הכין דרבא לא ס"ל דיו"ט עשה ול"ת הוא וא"כ שפיר הקשו מנ"ל לרבא דיו"ט אינו נדחית מפני רציחה דהתם מרא דשמעתיה הוא רבא אבל לפמש"ל אות א' דאף רבא ס"ל דיו"ט עשה ול"ת וישבתי קושית התוספות דביצה ח' ב' גם קושיתם דהכא לא קשה מידי ודוק:

## ערלה בח"ל

### א

**ר"א** בר ר' יוסי אמר משום ר' יוסי בן דורמסקית משום ריה"ג משום ר' יוחנן בן נורי משום ר"א הגדול אין ערלה בח"ל כלל קדושין ל"ט א':

### ב

**רב** יהודה אמר שמואל ס"ל ערלה בח"ל הלכות מדינה פי' שהמדינה הנהיגתהו עליהם בח"ל קדושין ל"ח ב':

### ג

**עולא** אמר ר' יוחנן הלכה למשה מסיני ואעפ"כ ספק ערלה בח"ל מותר דכך נאמרה הלמ"מ ספיקא מותר וודאה אסור קדושין ל"ח ב' ל"ט א':

**ד**

**חריפא** דפומבדיתא והן עיפא ואבימי בני רחבא דפומבדיתא ס"ל אין ערלה בח"ל כלל קדושין ל"ט א':

**ה**

**רב** אמי ס"ל ג"כ בשם ר' יוחנן הלמ"מ קדושין ל"ט א':

**ו**

**רב** אויא ורבה בר רב חנן ס"ל ערלה בח"ל הלכות מדינה כך כ' הכ"מ בפ"י מה' מאכלות אסורות דין י"א דהנך רבנן דמספקי ספוקי להדדי ס"ל הלכות מדינה ובקדושין ל"ט א' ר"א ורבה בר ר"ח מספקי ספוקי להדדי ש"מ דס"ל הלכות מדינה ובאמת אין זה מוכרח כ"כ כמו שנבאר בס"ד די"ל דאם הוא הלמ"מ מותר לספק דכך אם נאמרה הלכה ע' לקמן אות י':

**ז**

**לוי** דאמר ליה לשמואל ספוק לי ואנא איכול לפ"ד הכ"מ שכ' באות הקדום צ"מ דס"ל הלכות מדינה כשמואל ולפמש"כ שם אינו מוכרח ויתבאר בסמוך בס"ד:

**ח**

**מר** בריה דרבינא דאמר בקדושין ל"ט דזה וזה יורד ולוקט לדעת הר"ן בקדושין שם י"ל דס"ל ערלה הלמ"מ אלא שכך נאמרה הלמ"מ אף שיודע שלוקח מערלה כל שאינו רואה ולוקט מותר אך הכ"מ בפ"י מהמ"א כ' דמר בריה דרבינא ס"ל הלכות מדינה ולכך מתיר יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד אבל למאן דס"ל הלמ"מ אסור:

**ט**

**ר'** שמעון דאמר בקדושין ל"ח דערלה ילפינן בק"ו מקדש יע"ש משמע דלית ליה הלכה דאל"כ ק"ו למה לי וראיתי בהפלאה על קדושין דל"ט שרצה לומר דר"ש לית ליה ערלה הלכה דהא יליף לה בק"ו וא"כ הלכה למה לי וע"ז קאמר די"ל דהלכה אצטריך לאסור בהנאה והק"ו איצטריך למיסר ספיקה דהלכה נאמר על וודאה ולא על ספיקא ולפ"ז לר"ש ערלה באכילה אסור אף ספיקא ובהנאה ספיקא מותר דאכילה ילפינן בק"ו מחדש ואף ספיקא אסור והנאה הלכה על ודאה ולא על ספיקא וכ"ז בח"ל אבל בא"י אף ספיקא אסור בהנאה ולא ידעתי מה שהקשה בהפלאה שם על מה דמקשה בע"ז ל"ה ב' לרנב"י דאמר טעם דאסרו גבינות נכרים מפני שמעמידין בשרף ערלה והקשה א"כ תתסר בהנאה וס' בהפלאה דהו"ל לשנויי דס"ל כר"ש דלר"ש אסור באכילה ומותר בהנאה בספק דהתם ספק הוא שמא העמידוהו בשרף ערלה וזה תמוה דבא"י אף לר"ש

אסור ספק בהנאה כדכתיבנא והתם על גבינות נכרים סתם שאלו ועוד דזהו שאל ר' ישמעאל לר' יהושע והמה בא"י הוו והנה היה אפשר לומר דאעפ"כ יש לתרץ כן קושית הש"ס דלכך אינו אסור בהנאה כר"ש וא"ל דהא בא"י הוי די"ל דס"ל דבטלה קדושת הארץ דקדושה ראשונה ושניה לא קדשה לעת"ל ומאן דס"ל בטלה קדושת הארץ ערלה אף בא"י ספיקה מותר דאף בא"י הוא כח"ל כמ"ש המל"מ בפ"י מהמ"א שם אך ר' ישמעאל ור' יהושע בזמן הבית היו ושאל לו מפני מה אסרו גבינות נכרי' באכילה ולא בהנאה משמע דהגזירה זו בזמן הבית היתה ואף דאמר בגמ' גזירה חדשה היא מ"מ לפי דעת התוס' דהתם ר' ישמעאל הוא ר' ישמעאל בן אלישע והוא נהרג עם רשב"ג בהרוגי מלכות ולא היה אחר החורבן כלל יבואר דגזרה זו בזמן הבית היה ודוק ולפ"ז אדרבא יש להוכיח בהיפוך דקשה על רנב"י דאמר משום שמעמידין בשרף ערלה קשה דהא סתם אסרו גבינות נכרי' ומשמע אף בח"ל והא בח"ל ספק ערלה מותר וצ"ל דס"ל דתנא דמתני' ס"ל כר"ש דאף בח"ל ספיקה אסור באכילה ואף דר"ש ס"ל שרף ערלה מותר בנדה דף ח' האי תנא ס"ל כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ולפ"ד הפלאה דזהו דלא כר"ש קשה קושי' הנ"ל דא"כ למה אסרוהו בח"ל הא ספק ערלה בח"ל מותר וצ"ל דודאי מעמידין בשרף ערלה וליכא ספיקא אך קשה דהא משמע בשמעתין למר בריה דרבינא דמתני אידי ואידי זה וזה לוקט דאפי' ודאי ערלה כל שאינו לוקטו ביד או שאינו רואהו לוקט מותר וצ"ל דרנב"י פליג אמר בריה דרבינא וס"ל דבודאי אסור ובספק מותר ודוק שוב מצאתי בריטב"א קדושין דמקשה קושי' ז' דלמה אסרו גבינות עכו"ם בח"ל כיון דספיקא הוא ותי' כיון דבא"י ספיקא אסור ואסרו הגבינות לא חלקי בגזירתם ואסרו אף בח"ל ולמ"ש א"ש טפי:

ו

**דעת** הר"ן דאף אי ערלה הלמ"מ מותר בספק דכך נאמרה הלכה דכל צד ספק מותר וכן נ"ל להוכיח שהוא דעת ר"ש שכ' בדף ל"ט במה שא"ל ואבד וודאה לפי שהיו מזלזלין בערלה לא התיר להם לספק ואס"ד דלמ"ד הלמ"מ אסור לספק והא מרא דשמעתא הוא ר"י דאמר אבד וודאה ור"י ס"ל הלמ"מ וא"כ אסור לספק ע"כ דרש"י ס"ל דאף למ"ד הלמ"מ מותר לספק ואפשר לדחות כיון דר"י לרב יהודה הוא דשדר ליה וידע דרב יהודה קאמר משמיה דשמואל רביה הלכות מדינה ובודאי עביד כרביה ולמה שדר ליה אבד הא לשיטתיה יכול לספק אלא ע"כ לפי שמזלזלין אסר להם הספק אף לשמואל והה"מ בפ"י מה' מא"ס כ' שלכך השמיט הר"מ הך היתרא דספק דס"ל דזהו רק למ"ד הלכות מדינה אבל למ"ד הלמ"מ אסור לספק ולכאור' היה אפשר לומר דזה תלי' בזה אם נאמר

ספק מה"ת לחומרא או דמה"ת לקולא דאם נאמר דמה"ת לקולא קשה למה הוצרך הלכה להתיר הספק ע"כ דאף לספק מותר אף שהוא ודאי אצל זה כמ"ש הר"ן בקדושין ולמ"ד ספק מה"ת לחומר' י"ל דהלכתא לא אתי רק אספק גרידא ולא לספק שהוא אצל זה ודאי אכן בזה לא נעלה ארוכה להר"מ שהשמיט הך היתרא דמותר לספק דהרי הר"מ ס"ל סמה"ת לקולא והיה לו להתיר ספק ודע דאף אם נאמר להתיר ספק צריך ליישב דהרי ערלה אסור בהנאה ונמצא זה שלוקט לחבירו ומספק לו הרי נהנה וכמבואר כיוצא בו בש"ע סימן רצ"ד ס"ח בהג"ה ואסור ללקוט לעכו"ם פירות מאילן שלו שהוא ערלה שהוא נהנה במה שהעכו"ם מחזיק לו טובה וצ"ל דספק לי היינו לקוט לי מאילנות שלי או מאילנות אחרים שהן הפקר אבל מאילנות שלו אסור ליתן לחבירו לספקו דהרי נהנה ולפ"ז א"ש מה דקאמר רב בברכות ל"ו א' וכן מר בר רב אשי זריק אביונות ואכיל קפריסין ולמה זריק היה לו לספק לאחרים אלא ש"מ כדכתיבנ' דאחר שהוא יודע שהוא ודאי ערלה אסור ליתנן לחבירו שהוא נהנה במה שחבירו מחזיק לו טובה ודע דהלח"מ רצה לפרש ספק לי דהלוקט אינו יודע כלל איזהו הן ערלה רק האוכל יודע מהאילנות איזה אילן הוא ערלה וע"כ אומר לאחר שילקוט מהאילן נמצא אצל שניהם הוא ספק דהלוקט אינו יודע איזו אילן הוא ערלה והאוכל אף שיודע איזה אילן ערלה אינו יודע מאיזו אילן נלקט אך מפרש"י ממ"ש ואבד וודאה ולא רצה להתיר להם לספק משמע דאף ודאי יכול לספק דלא כלח"מ אך אעפ"כ י"ל דהר"מ פי' כדבריו:

### יא

**רב** דס"ל בברכות ל"ו זורק האביונות ואוכל קפריסין וכן רבינא ומר בר רב אשי לפי הנראה ס"ל דערלה בח"ל הלכות מדינה וכ"נ מדברי רב"י שם וקשה מזה על הר"מ איך פסק הלמ"מ כיון דאינהו בתראי נינהו וע' בפ"י שם שכ' ליישב דאף הם ס"ל הלמ"מ:

## אות פא פלגא נזקא ממונא או קנסא

### א

**ר"פ** ס"ל פ"נ ממונא ומשתלם עפ"י עצמו ספ"ק דב"ק:

### ב

**רב** הונא בריה דרב יהושע ס"ל קנסא ספ"ק דב"ק שם:

**ג**

ר' יוסי הגלילי משמע מהתם קצת דס"ל פ"נ ממונא מדס"ל תם משלם חצי כופר ואס"ד קנסא מאי שייר דהאי שייר וכ"כ בפני יהושע בחדושי ב"ק דף מ"א ב' בתוספות ד"ה נקי מח"כ וכן כתבתי אני בחדושי שם באורך אך ראיה גמורה אין בזה:

**ד**

ר"מ ס"ל פ"נ ממונא דס"ל ס"פ שור שנגח ד' וה' דף מ"ה ב' דהתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי כ"כ הראב"ד שם והביאו הרשב"א בחדושיו שם אך הרשב"א הקשה שם עליו דא"כ מאי מקשה על מ"ד קנסא ממשנה דמה בין תם למועד ליתני שהתם אינו משלם על פי עצמו לימא ר"מ הוא דס"ל ממונא בפרט דסתם מתניתין ר"מ ולדידי חזינא דלק"מ דהא יש להקשות לשיטת הראב"ד דהך פלוגתא דר"מ ור' יהודה בס"פ שור שנגח ד' וה' הוא כל אי פנ"מ אי קנסא א"כ לימא בגמ' נימא כתנאי והו"ל להקשות הא כבר נחלקו תנאים בזה אלא ע"כ צ"ל דר"ה בריה דר"י ס"ל אנא דאמרי אפי' לר"מ וטעמא דר"מ התם לאו משים דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי רק דאין דרך הבעלים לשמרו וכמ"ש התוס' בב"ק שם הרשב"א בחדושיו וכן ר"פ ס"ל אנא דאמרי אפילו לר"י וכמ"ש התוס' והרשב"א שם וכ"ז לסברתם דר"פ ור"ה בריה דר"י דודאי לא איפלגו בפלוגתא דתנאי דלימא מר הלכה כר"מ ומר הלכה כר"י ולכך לא מצי לשנויי על המשנה דמה בין תם למועד שהתם משלם ע"פ עצמו כו' ה"מ ר"מ הוא דלמאן קא מותבינן לר"ה בריה דר"י ואיהו ס"ל דלכ"ע פנ"ק אבל הש"ס דס"פ שור שנגח ד' וה' דאמר סתם ר"מ ס"ל לאו בחזקת שימור ור"י ס"ל בחזקת שימור הך לישנא גופא דאמר בספ"ק גבי פ"נ י"ל דס"ל דבאמת פליגי ר"מ ור"י בהא והלכה כר"י לגבי ר"מ ולמה לן לכנוס בפרצות דחוקות לחלק בין חזקת שימור דהכא לחזקת שמור דספ"ק כמו שדחקו התוס' ומה חסר לן בזה שנאמר דבאמת פליגי ר"מ ור"י ובזה יתיישב לן סוגיא דשור שהיה רודף דכל המשנה שם משמע דס"ל פ"נ ממונא והקשו שם כל המפרשים למ"ד קנסא למה הוצרך לומר הממע"ה תיפוק ליה דאף אי מודה הוי מיפטר וכן בר"פ שור שנגח את הפרה דאמר יחלוקו הקשו המפרשים זה הא פ"נ קנסא ואי מודה הוי מיפטר וע"ש בתוס' ובש"מ וע' במהרש"א שם מה שדחק א"ע ליישב שקי המשניות אלו דשור שהיה רודף ודר"פ שור שנגח ע"ש וע' בפ"י מה שכתב בזה ובחדושי סתרתי דבריהם באורך ובפלפול עמוק ולפמ"ש לק"מ דלפי האמת סתם מתניתין ר"מ ור"מ ס"ל פ"נ ממונא ולק"מ והא דלא מקשה לר"ה בריה דר"י מהנך ב' משניות דלא מצי לשנויי ה"מ ר"מ דהא בארנו דלר"ה בריה דר"י אף ר"מ ס"ל קנסא אך ז"א כיון דבמשנה דשור שהיה

רודף אינו מבואר דמיירי בתם (אך המפרשים הקשו ממאי דאמר בגמ' דאיירי בתם וכן ממ"ש ביש"ש דבמועד לא תלינן בסלע לקה ע"ש) וי"ל לר"ה בריה דר"י דאיירי מועד וכן הך דשיר שנגח י"ל דלסומכוס לא חשיב מודה בקנס כסברת פ"י או כמ"ש רש"א שראו עדים הנגיחה כו' ועכ"פ אין כל כך פשוט להקשות מהתם על ר"ה בריה דר"י ועדיפא להקשות מהך מתניתא דמייתי שם שהקושיא בפשיטות טפי אבל לפי האמת כל התירוצים שנאמרו בזה המה דחוקים כאשר הארכתי בחדושי וגם מה שהקשה הרא"ש על הרמ"ה בסוגיא דשור שהיה רודף תי' הש"ך דסוגיא אזלא אליבא דמ"ד פ"נ ממונא וכ"כ הרשב"א בחידושיו שם דסוגיא אזלא למ"ד פ"נ ממונא ולכאורה תמוה הדבר איך יהיה הסוגיא דגמ' דלא כהלכתא ולפמ"ש לדעת הראב"ד דר"מ ס"ל פנ"מ א"ש דהת"מ סתם מתניתין וסתם מתניתין ר"מ אך אי קשיא לי הא קשיא לי דאמר שם בגמ' תיובתא למ"ד פ"נ קנסא ממשנה ולבתר אמר והלכתא כמ"ד פ"נ קנסא ומקשה תיובתא והלכתא ומשני משום דאיכא ח"ל צרורות ולפמ"ש לא ק"מ דבאמת הוי מצי לאוקמי הך סתם מתניתין כר"מ דס"ל פנ"מ ואנן קי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י דס"ל פנ"ק לכך הלכתא כמ"ד פנ"ק והא דמותיב תיובתא הוא על ר"ה בריה דר"י דס"ל דאף ר"מ ס"ל קנסא וליכא דפליג בהא דא"כ הו"ל לומר הלכה כר"י וכמש"ל לדידיה תיובתא ממתניתין אבל לדידן אינו תיובתא ממתניתין דהמ"ל ר"מ היא ואנן ס"ל דבאמת ר"מ ור"י פליגי בהא וקי"ל דר"מ ור"י הלכה כר"י וי"ל דהש"ס לא רצה להאריך ולישני הא מני ר"מ ולאתויי כאן הך מתניתין דס"פ שור שנגח ד' וה' ולפרש כל השקלא וטריא דש"ס דהתם דר"מ ור"י פליגי בסתם שוורים אי בחזקת שימור קיימי ולפרש דעל ר"ה בריה דר"י שפיר מקשה משום דס"ל דאף ר"מ ס"ל פנ"ק כ"ז הוא אריכות גדול ודחה בקיצור משום דאיכא ח"נ צרורות ובאמת הך דחויא בעלמא הוא דאכתי תקשה דהוצ"ל כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם עפ"י עצמו חוץ מח"נ צרורות כדאשכחן בכמה משניות דתני חוץ אלא זהו באמת דחויא בעלמא רק תי' האמיתי דהך מתניתין כר"מ דסתם מתניתין כוותיה. ובזה יש ליישב עוד מה דקשה לי מאי מקשה מהך דלא תני כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו הא איכא מועד ששמרו שמירה פחותה דחייב ח"נ אצד תמות דבמקומה עומדת ומשלם עפ"י עצמו כמ"ש התוס' בב"ק דף מ"ה ב' סוף ד"ה לא פטר ע"ש ולפמ"ש לא רצה לשנויי הכא דסתם משנה ר"מ ור"מ ס"ל דאף מועד בעי שמירה מעולה ודוק רק דלר"ה בריה דר"י אף אי אתיא כר"מ קשה דהא לדידיה גם ר"מ ס"ל פנ"ק אבל לדידן לק"מ דר"מ ס"ל ממונא וסתם משנה ר"מ:

**ה**

**כבר** הארכת באות הקדום ליישב דעת הראב"ד דר"מ ס"ל פנ"מ אך אעפ"כ דעת התוס' והרשב"א אינה כן וס"ל דר"מ יכול לסבור קנסא:

**ו**

**ר'** יהודה ס"ל פ"נ קנסא לדעת הראב"ד שהבאתי לעיל אות ד' ולדעת התוס' והרשב"א אין ראיה ויכול לסבור ממונא:

**ז**

**דעת** הראב"ד דקנסא דפ"נ שאני משאר קנסות דקרנא הוא וכי אתי לב"ד ומודה זיל שלים אמרינן ליה עכ"ל והרשב"א בחדושיו בב"ק דף ל"ה תמה עליו מהך סוגיא דספ"ק דמבואר דאינו משלם ע"פ עצמו למ"ד פנ"ק ומפרש כוונת הראב"ד היינו שאין הב"ד כופין אותו לשלם ע"פ עצמו אבל מ"מ אומרים לו זיל שלים הואיל והודית (משא"כ דשאר קנסות דאפילו זיל שלים לא אמרינן ליה) וגם ע"ז תמה הרשב"א דלא מצינו חלוק זה בשום מקום:

**ח**

הרב המגיד בפ"ט מהנ"מ דין י"א הביא ג"כ בשם הראב"ד (ומדברי הישׁ"ש נראה דגריס הרא"ה) לחלק בין ח"נ לשאר קנסות דבשאר קנסות אם הודה אף שתפס התובע מוציאין מידו ובח"נ אם תפס אין מוציאין עכ"ל וע' בפ"י דכתב דזהו דוקא בתפס שלא בעדים ובתפס מקמי הודאה ודוקא בחצי נזק כיון דקי"ל כר"ע דאמר שותפי נינהו כיון שתפס מקמי הודאה שלא בעדים זכה בגוף השור דשותפי נינהו ונאמן במגו דלקוח שוב אין מועיל ההודאה דאח"כ דהא מוכרח להודות דאף אם יכפור יהא זה נאמן במגו אבל בשאר קנסות דאין לו חלק בגוף השור אף אי תפוס כיון דלא זכה בגוף הדבר שתפס שעדיין לא נתחייב בקנס מאחר שלא באו עדים אף בתורת משכון א"י לתפוס דמנה אין כאן משכון אין כאן אלו דבריו:

## פלגשים

**א**

**אמר** רב יהודה אמר רב נשים בכתובה וקדושין ופלגשים בלא כתובה וקדושין כך הוא גי' הרמב"ם בפ"ד מהלכות מלכים והרמב"ן בפי' התורה:

**ב**

**דעת** רש"י דרב יהודה אמר רב ס"ל דפלגשים בקדושין בלא כתובה וכ"כ הרב המגיד בפ"א מה"א שכך היה גי' הרמב"ם וכבר השיג עליו הכסף משנה מדברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות מלכים שהזכרתי באות הקדום:

**ג**

**עיין** בערך כתובה אות י"א י"ב שכתבתי דזה תלוי אי כתובה דאו' או דרבנן דאי כתובה דרבנן א"א לומר דפלגשים המה בקדושין ובלא כתובה דא"כ מה"ת אין חילוק בין נשים לפלגשים:

**ד**

**דעת** הרמב"ם דהדיוט אסור בפלגש אלא באמה עבריה בלבד אחר יעוד והמלך מותר בפלגש כ"כ בפ"ד מהלכות מלכים:

**ה**

**הרמב**"ן בתשובה כתב דפלגש מותר להדיוט הביאו הכסף משנה בפרק א' מה"א:

**ו**

**אם** נאמר דפלגשים בלא קדושין אזי לא חטא ראובן דהויא כאנוסת ומפותת אביו אבל אי פלגשים בקדושין חטא:

**ז**

**מדברי** הרא"ש פ"ק דכתובות סימן י"ב מ"ש שם על ענין נוסח הברכה של ברכת אירוסין משמע דס"ל דפלגשים בלא קדושין יע"ש במ"ש דיכול לקיים מצות פריה ורביה בלא קדושין ע"י פלגש ועוד מבואר שם למעיין בדבריו:

**ח**

**הרא**"**ש** ז"ל שם ס"ל דפלגש מותר להדיוט דאל"כ היאך יכול לקיים פ"ו ע"י פלגש כיון דאסור בה הדיוט ודוחק לומר הואיל ומלך מותר בה או הואיל ומותר באמה עבריה אחר היעוד ועוד דבאמה עבריה הכסף שנתן בעד שעבודה הוא כסף קדושיה והוי ג"כ ע"י קדושין וע"כ ס"ל דפלגש מותרת להדיוט ודוק:

## פרעון

**א**

**ר**' יוסי לא חייש לפרעון ב"מ ז' ב' וזה לר"פ ולרבינא שם חייש ר' יוסי לפרעון ואפי' תוך זמנו רק בכתובה לא חייש לפרעון בת"ז והיינו בעודה תחת בעלה והטעם ע' בריטב"א

שם והא דחייש לפרעון תוך זמנו דוקא משום דאיתרע בנפילה הא בלא"ה ל"ח לפרעון תוך זמנו:

**ב**

**שמואל** לא חייש לפרעון ב"מ י"ד א' ט"ז ב' ומשמע אפי' בשכבר הגיע זמנו לא חייש לפרעון דאל"כ מאי מקשה בדף י"ד מבריית' דלמא ברייתא מיירי בשהגיע זמנו אלא ע"כ דאפי' הגיע זמנו ל"ח לפרעון מיהו בל"ז קשה מאי מקשה לשמואל מברייתא הא שמואל מצי למימר אנא דאמרי כר' יוסי דלא חייש לפרעון וכמ"ש באות הקדום או כחכמים דר' יוסי כרבינא דאפיך התם וכמ"ש באות הקדום:

**ג**

**ר'** יוחנן חייש לפרעון בדף ט"ז א' ומשמע אפי' לא הגיע זמנו דאל"כ מאי מקשה ליה ממתניתין דכל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר לוקי בלא הגיע זמ"פ ש"מ דאף בכה"ג חייש לפרעון כיון דנפל איתרע וע"ש בדף י"ז מימרא דר"י בשטר שכ' בו זמנו בו ביום ומה שכתב בזה רמ"ה:

**ד**

**רבא** משמע קצת דס"ל כר' יוחנן דחיישינן לפרעון דמוקי בדף ט"ז שם מתניתין בשטרי חולטתא דלאו בני פרעון נינהו:

**ה**

**ר"פ** דאמר בב"מ בדף ז' ב' לא תיפוך ור' יוסי לא חייש לפרעון י"ל דס"ל הדין כן לכך מהדר לאוקמא לר' יוסי הכין דר' יוסי נימוקי עמו והלכה כמותו:

**ו**

**רבינא** בב"מ שם דאמר איפוך י"ל דחייש לפרעון ולכך מהפך כי היכא דליקום ר"י דנמוקו עמו דחייש לפרעון:

**ז**

**ר'** אבוהו חייש לפרעון אפי' תוך זמנו כמש"ל אות ג' דשם בב"מ ר' אבוהו משמיה דר' יוחנן קאמר ליה ואיהו דמשני כשהוחזק כפרן יע"ש:

## פרעון תוך זמנו

**א**

**ר"ל** ס"ל הקובע זמן לחבירו וא"ל פרעתיך בתוך זמנו אינו נאמן הלואי שיפרע בזמנו ב"ב ה' א':

**ב**

**אביי** ורבא דאמרי תרוייהו עביד אינש דפרע בגו זימניה שם ה' א' זמנין דמתרמי ליה אמר איזיל ואפרעיה כי היכא דלא לטרדן שם:

**ג**

**ר"פ** ור"ה בריה דרב יהושע ס"ל עביד אינש דפרע גו זמני' שם ה' ב':

**ד**

**מר** בר רב אשי כר"ל דאינו נאמן לומר פרעתיך תוך זמנו:

**ה**

**היכא** דחייב ממון שאין לו תובעין אזי אביי ורבא מודו דלא פרע בגו זמניה דהכא לא שייך דלא לטרדן אך אם הוא דבר מצוה שייך טרדת מצוה תוספות שם ד"ה כי היכא:

**ו**

**היכא** דלא נתחייב עדיין כלל כגון בבכור שלא נתחייב ליתן לכהן עד שלשים יום אביי ורבא מודו דלא פרע גו זמניה דשמא ימות בתוך שלשים ויפטר וכן כל כה"ג ודוקא בחוב שחייב לו מנה בודאי רק שלא הגיע לו עדיין זמן פרעון ס"ל עביד דפרע תוס' שם:

**ז**

**היכא** דלא עשה לו טובה ואין המעות זה שחייב לו מחמת הלואה וגמ"ח שגמל עמו רק מחמת שא"ד כגון שנתחייב לכהן מחמת פדיון בנו או למשכיר בעד שכירותו בכה"ג אף אביי ורבא מודו דאינו פורע בתוך זמניה כ"כ בנימוקי יוסף והרב זקיני בת"ח עשה א"ע כאלו לא ידע את יוסף וכ' זה ליישב קושי' התוס' באות הקדום והסביר הדבר ביותר דדוקא בהלואה שעשה לו טובה וכשמגיע הזמן אין לו לב לדחות ולהשמיט עצמו ממנו ולכך פורע לו בתוך זמנו כי היכא דלא לטרדן אבל היכא שלא עשה לו טובה אינו מתיירא דלא לטרדן דחושב שיוכל להשתמט עבור שלא עשה לו טובה ולפענ"ד נראה דז"א דאף בפדיון בכור אינו חושב להשתמט כיון דהמצוה רמיא עליו תיכף בבוא זמנו ועובר אעשה וכמ"ש בש"ע סימן ש"ה סעיף י"א בודאי הוא מתיירא יותר מן הלואה דלא לטרדן:

**ח**

**ונ"ל** פשוט לחלק בין הלואה לשכירות ופדיון הבן דהכא כיון שעשה לו טובה והוא נכנע וכפוף תחתיו כדאמרינן עבד לוה וכו' לכך לא ניחא ליה דלהוי עבד לוה לאיש מלוה אבל בפדיון הבן ושכירות שעדיין אינו משועבד לפרוע ואינו כפוף תחתם לא עביד דפרע בגו זמניה ועוד י"ל דבמלוה שעשה לו טובה לפעמים יבא המלוה אצלו ויבקש מאתו

שיפרע לו קודם זמנו והוא יפרע לו כיון שעשה לו טובה וגם מה שהוחזק מעותיו עד הנה בידו היה בחנם אזי אין לו לב להחזיק מעות המלוה בכדי אבל בשכירות ופדיון הבן המשכיר והכהן לא ימלאו לבם לבקש מאתו כיון שעדיין לא נתחייב להם וגם אם יבקשו מאתו הוא לא ימלא בקשתם עבור שלא נתחייב להם עדיין ולא עשו ליה שום טובה:

**ט**

**ועוד** נראה לענ"ד ליישב קושי' התוס' על אביי ורבא דס"ל אדם פורע תוך זמנו מהך דבכורות מ"ט תוך למ"ד בחזקת שלא נפדה דהנה בבכורות מ"ט א' פליגי רב ושמואל בפודה בנו תוך ל' ונתעכלו המעות קודם ל' דרב ס"ל בנו פדוי ושמואל ס"ל אין בנו פדוי והנה לפ"ז י"ל דאביי ורבא ס"ל כשמואל דהיכא דהמעות אינם בעין לאחר ל' אין בנו פדוי ובפרט לפי הגירסא שלפנינו בש"ס שם ע"ב דהלכתא כוותיה דשמואל וכן פסק בהגהות רמ"א סימן ש"ה סעיף י"ג ע"ש וא"כ לק"מ על אביי ורבא דעיקר טעמם דאדם פורע תוך זמנו זמנין דמתרמי ליה זוזי ומתיירא שלא יוציאם אזי פרע ליה בגו זמניה אך בפדיון בכור בודאי לא פרע מחמת יראתו שלא יוציאם דאם בא לחוש שלא יוציאם יותר יש לחוש אם יתן לו מיד שלא יוציאם הכהן ואפשר הכהן במתכוין יוציאם בכדי שיצטרך לפדות פעם שנית וזה נכון וברור מאד:

**איברא** דלפ"ז קשיא קושיא הב' של תוס' דהיאך מדמה בב"מ ק"ב ב' הך דשכירות לבכור דס"ל דוקא בבכור לא עביד דפרע שיתעכלו המעות ביד כהן אך באמת יש ליישב דהתם איבעי' להו לר' ינאי כדאיתא שם ולר' ינאי אפילו בנתעכלו המעות בנו פדוי ומנא אמינא לה מסוגיא דבכורות מ"ט ושם דרב ס"ל אף בנתעכלו המעות בנו פדוי מידי דהוי אקדושי אשה דאע"ג דנתעכלו המעות הוי קדושין ושמואל א"ל התם בידו לקדשו מעכשיו הכא אין בידו לפדותו מעכשיו עכ"ל הגמ' שם. והנה צריך להבין מ"ט דרב דמדמה להו לקדושי אשה דשפיר קאמר שמואל דהכא אין בידו לפדותו ונראה דרב ושמואל לשיטתייהו קאזלי דנחקור לדעת טעמא דשמואל משום דאין בידו לפדותו מעכשיו לכך לא יועיל הפדיון אם פדאו לאחר ל' ונראה דשמואל לשיטתיה דפסק בכתובות נ"ט א' הלכה כר' יוחנן הסנדלר דאין אדם מקנה דבשלב"ל לכך כיון שאין יכול לפדות עכשיו הוי הפדיון כמי שלא בא לעולם ואינו יכול להקנות לכהן עכשיו הפדיון והמעות שנותנן לו הוא עכשיו במתנה בעלמא ולכך בנתעכלו המעות קודם שלשים אין בנו פדוי דלא חל עדיין הקנין ולא קנה הכהן המעות הלז לשום פדיון ול"ד לקדושין שבידו להקנות לה מעות הקדושין מעכשיו שבידו לקדשה מעכשיו אבל רב לשיטתיה דס"ל ביבמות צ"ג אדם מקנה דשלב"ל ולכך אף דאין בידו לפדותו מ"מ יכול להקנות מעות הפדיון לכהן

אף שהוא דשלב"ל ונמצא דקנה הכהן הפדיון ולכך אף אם נתעכלו המעות ברשותא דכהן נתעכלו שכבר קנה אותן לכך בנו פדוי כנ"ל נכון מאד ולפ"ז ר' ינאי ביבמות צ"ג ס"ל אדם מקנה דשלב"ל (והך מעשה דר' ינאי התם דמי הוא לפדיון הבן בתוך שלשים דהתם ג"כ אינו בידו כמ"ש התוס' שם) א"כ ס"ל כרב דבנו פדוי ולכך אין לך לחלק בין פדיון הבן לשכירות אבל אביי לשיטתו דכלילנהו להנך תנאי דס"ל אדם מקנה בשיטה כדאיתא בקדושין ס"ב וכבר בארתי לעיל ערך דשלב"ל דלדעת הרי"ף ור"ח דאין הלכה כשיטה דלכך כלילנהו בשיטה לומר דלית הלכתא כוותייהו ש"מ דאביי ס"ל דאין אדם מקנה דשלב"ל וא"כ ס"ל בנתעכלו המעות אין בנו פדוי כשמואל וא"כ ל"ק עלי' קושי' התוס' מהך דפדיון בכור די"ל כנ"ל דלכך אינו נותן לכהן תוך זמנו שמתיירא שלא יוציאם ואז לא יהיה בנו פדוי שוב מצאתי בתוס' ב"מ דף ק"ב ב' ד"ה בחזקת שכ' ג"כ סברא שמתיירא שמא יתעכלו המעות אך כ' שם כדס"ל לרבא בפרק יש בכור ולא מצאתי דרבא ס"ל הכי רק רב ושמואל איפלגו בהכי כמש"ל. והנה על פי מ"ש יתיישב מה שפסקו התוס' בב"ק ע' עמוד א' כשמואל דאין בנו פדוי בנתעכלו המעות יע"ש בד"ה אמטלטלין דכפרי' בסוף הדבור והנה האשרי והר"מ בפי"א מהלכות בכורים פסקו כרב דהלכה כרב באסורי (ובתרומות הדשן סי' רס"ט כ' אפשר דהיו גורסים כמ"ש בגי' שלפנינו דאע"ג דהלכתא כוותיה דרב באסורי בהא הלכתא כשמואל אך גם זה טעמא בעי למה פסקו בש"ס בהא כשמואל בלי טעמא ולפמ"ש א"ש כיון דהך פלוגתא תליא בפלוגתא דאדם מקנה דשלב"ל ואנן קי"ל דאדם מקנה דשלב"ל קם הלכתא כשמואל ודוק ועוד וי"ל בל"ז לק"מ על אביי ורבא מהך דפדיון הבן דהתם אינו פודה בתוך שלשים שאז הוא מפסיד ברכת פדיון הבן שאינו יכול לברך אפילו לרב דבנו פדוי מ"מ אכתי לא מחויב לפדותו והיאך יברך וצונו וכ"כ להדיא בתרומת הדשן סימן רס"ד יע"ש אך דלפ"ז קשה בב"מ דף ק"ב דמדמה הך דשכירות לפדיון הבכור וצ"ע:

**ועוד** י"ל דטעמא דאביי ורבא דס"ל עביד אינש אף דמודו דיש חזקה דאינו פורע דרוב בני אדם אין פורעין אך דס"ל דלזה יש חזקה כנגדו חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בע"ח ואין להתובע חזקה דאין אדם תובע אא"כ י"ל דהכא איכא חזקה דמסייע ליה ובכה"ג יכול להעיז לתבוע דסובר שהכל יאמינו לו כיון דאין מדרך אדם לפרוע בתוך זמנו ועכ"פ הכא מיירי או דאית ליה שטר או דאית ליה עדים דאל"כ נאמן הוא במגו כמ"ש התוס' בב"מ וכיון דאין מדרך לפרוע ת"ז הוי כאלו העדים או השטר מעידים שהוא תוך זמנו ויכול לתבוע אע"פ שאין לו עליו סוף סוף החזקה דא"א תובע יגרע כאן וחזקה דא"א

מעיז הוא בתוקפו ואדרבה מחמת שהוא תוך זמנו בודאי לולא שפרע לא היה יכול להעיז כלל לכך ס"ל לאביי ורבא דנאמן אבל בבכור דלא שייך התם חזקה דא"א מעיז (חדא דאינו מכיר בשקרו שמא נתן לכהן אחר ועוד דלא עשה לו טובה ועוד דהא מיירי במת האב ואין כאן טוען ברי כנגדו) אף אביי ורבא מודו דהוא בחזקת שלא נתן כנ"ל נכון ואין להקשות דא"כ מאי מדמה הך דשכירות לפדיון בכור לימא שאני שכירות דהתם טוען השוכר פרעתי בודאי ויש לו חזקה דאין אדם מעיז י"ל לפי דעת רש"י בב"ק ק"ז דלא שייך חזקה דא"א מעיז רק במלוה הואיל ועשה לו טובה א"כ בשכירות דלא עשה לו טיבה לא שייך חזקה זו אך התוס' לא רצו לתרץ בענין ה לפי דלשיטתייהו אזלי דמפרשי בב"ק ק"ז ובכתובות י"ח א' דכל היכא דמכיר בשקרו אפי' לא עשה לו טובה שייך חזקה דאין אדם מעיז והדרא קושיא לדוכתא דהיאך מדמה שכירות לפדיון הבן דבשכירות איכא חזקה דא"א מעיז אלא ע"כ דאין לחלק בזה כלל:

## יא

**עוד** נ"ל לומר טעמא דאביי ורבא דס"ל דאף דאיכא רוב דאין פורעין בתוך זמנה מ"מ אין הולכין בממון אחר הרוב מיהו ס"ל היכא אמרינן דאין הולכין אחר הרוב בממון היכא שהוא טוען בריא דאז הוא אומר קים לי בנפשאי שאני מן המועט ע' תוס' ב"ק ר"פ המניח אבל בפדיון בכור דמיירי במת האב תוך שלשים שפיר אמרינן דהוא בחזקת שלא נפדה דאנו אומרין דמסתמא היה אביו כרוב אנשים שאין פורעין תוך זמנו כיון שאינו לפנינו ואינו טוען קים לי בנפשאי שאני מן המועט אך גם ע"ז יקשה מהא דמדמה שכירו' לפדיון הבן דבשכירות שייך ג"כ הסברא דאומר קים לי בנפשאי שאני מן המועט וצ"ע:

## יב

**ר'** יוחנן ור' אסי ס"ל אין אדם פורע תוך זמנו כ"כ התוספות ב"ב ה' ב' ד"ה ואפי' מצד הסברא דמסתמא אית להו כר"ל דהכי הלכתא ועל ר' יוחנן דסובר הכי מייתי ראיה יע"ש ואין ראייתם מוכרחת ולכאורה יש להביא ראיה מהא דמבעיא בב"מ ק"ב תבעו ביומא דמשלם זמניה א"ל ר' יוחנן תניתוה ואס"ד דס"ל לר' יוחנן דם פורע תוך זמניה מאי צריך למפשט להו דאדם פורע ביומא דמשל זמניה ודוחק לומר דלשיטתם השיבם אך לפמ"ש התוס' דבשכירות מודו אביי ורבא דאין אדם פורע אין ראיה מהתם אך עדיין י"ל כיון דסברת התוס' לחלק דבשכירות אין אדם פורע תוך זמנו שמתיירא שמא יפול הבית וא"כ ביומא דמשלם זימנא ל"ש זה ודוחק לומר שחושש שמא יפול הבית תיכף ואז ינכה לו שכר יום אחד דלהפסד מועט דהיינו שכר יום א' ובחששה רחוקה כזו שמא יפול הבית בודאי לא חייש ובודאי לאביי ורבא עביד דפרע במשלים זימנא בשכירות

ומה צריך ר' יוחנן לאתויי ראיה ממתניתין ע"כ דלא ס"ל כאביי ורבא אך ג"ז אין ראיה דרצה להוכיח להם הדין ממשנתנו ולא לפשוט להם מצד הסברא וק"ל:

**יג**

**היכא** דהתובע טוען שמא דעת הסמ"ע דנאמן הנתבע לומר שפרע ואין כאן חזקה דא"א פורע והש"ך כתב דהדבר ספק דמתשו' הרא"ש משמע דאף נגד היורשים דטוענין שמא אמרינן חזקה א"א פורע והרב בתומים הכריע דהתובע עצמו דהו"ל למידע וטוען שמא איתרע לה חזקה דא"א פורע דהא איכא ריעותא מדטוען שמא אבל ביורשים דלא הו"ל למידע היכא דהוא דבר שאפשר שלא יבא לכלל חיוב כגון בפדיון הבן דהתם אפי' אביי ורבא מודו דאינו פורע תוך זמנו כמש"ל אות ו' אזי אמרינן חזקה אין אדם פורע אפי' בטוען שמא כיון דלא הו"ל למידע דהרי הכהן טוען שמא אבל היכא דודאי יבא לכלל חיוב דלא אלים חזקה דאין אדם פורע כ"כ דהרי לאביי ורבא בכה"ג ל"א חזקה זו לכך בטוען שמא הדבר ספק אי אמרינן חזקה זו אפי' לדידן אלו תורף דברי התומים שם. והנה היה מקום אתי לומר ביורשין דלא הו"ל למידע אפי' אביי ורבא מודו דאמרינן חזקה אין אדם פורע לפמש"ל באות י' דטעם של אביי ורבא משום דאין אדם מעיז ונגד יורשין שאין יודעין ליכא חזקה דאין מכירין בשקרו וליכא חזקה דאין אדם מעיז ופשיטא דאמרינן חזקה אין אדם תובע ולכאורה יש להביא ראיה ממה דמקשה בש"ס לר"ל ממתניתין בחזקת שנתן כו' אלא לאו דא"ל פרעתיך בתוך זמנו מאי קושי' לוקי היכא שאין התובע טוען ברי וקמ"ל המשנה דבכה"ג הוא בחזקת שנתן אלא דאפי' בכה"ג דאיכא ריעותא דטוען שמא אעפ"כ לר"ל אמרינן חזקה דא"א פורע ויש לדחות דבאמת בכה"ג דטוען התובע שמא ש י"ל דאף דאיכא חזקה דא"א פורע מ"מ יש ריעותא נגדה גריעותא דשמא ולא מצי לשנויי דמתניתין מיירי בהכי דלישנא דמתניתין דקאמר בחזקת שנתן משמע דהדבר מצד עצמו בחזקת שנתן ואין כאן חזקה דא"א פורע רק אדרבא בחזקה שנתן ואם נאמר דאין אדם פורע תוך זמנו רק מצד ריעותא דשמא ל"ש לומר בחזקת שנתן דבאמת הוא בחזקת שלא נתן רק דהריעותא דשמא מגרע החזקה ודוק:

**ולכאורה** יש לדון דבר זה מק"ו דהא הך חזקה אלים מעד דאם ע"א מעיד שהוא פרוע והוא תוך זמנו אין צריך שבועה כמ"ש הרמב"ם דחזקה זו עדיף מהעד והנה בעד קי"ל טענו בספק ע"פ העד חייב שבועה אלמא דטענת ספק דידיה לא מגרע עדות העד ואף בהו"ל למידע כ"ש נגד חזקה זו דעדיף מעד דלא מגרע טענת ספק דידיה החזקה אף בהו"ל למידע ויש לדחות דבעד גזירת הכתוב הוא דזוקק לשבועה (והא דע"א מעידו שהוא פרוע ות"ז א"צ לישבע דהתם לאו ש"ד הוא דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא

משלמין כדאיתא בהכותב ואה"נ דבשבועה דאורייתא אף בתוך זמנו צריך לישבע וי"ל נ"מ למה דסבר רמב"ח למימר שבועה דאורייתא נ"מ דאף בתוך זמנו צריך לישבע וא"צ למ"ש רש"י שם נ"מ אחרינא יע"ש) ולכך אפי' בטענת ספק צריך לישבע דגזירת הכתוב כך הוא דע"א זוקק לשבועה כמ"ש הרא"ש בפרק שבועת הדיינין דמה"ט טענו בספק ע"פ העד זוקק לשבועה דקרא קאמר אבל קם לשבועה דומיא דשנים מחייבין ממון דהוא בכל ענין אף בטענת שמא (ומה"ט אין מחלקין בטענו בספק על פי עד בין הו"ל למידע ובין לא הו"ל למידע ובזה היינו יכולין להשוות הרי"ף עם תלמידי הר"י מיגאש ורבינו אפרים דהרי"ף מיירי להדיא בדבר דלא הו"ל למידע דא"ל אית לי חד סהדא דא"ל אתית לביתאי ט' ע' ברא"ש שם ובטור סימן ע"ה שהביאו דבריו אך לפמ"ש עיקר הטעם דגזירת הכתוב הוא דבכל ענין זוקק לשבועה דומיא דב' מחייבין ממון) משא"כ כאן בחזקה דא"א פורע דאין כאן גזירת הכתוב רק סברא דאין דרך לפרוע בתוך הזמן ס"ל דיש סברא כנגדו דאין דרך לשכוח אם פרעו והו"ל למידע אך ז"א דבשלמא החזקה היא ראיה דלא פרע דא"א פורע תוך זמנו אבל מה שטוען שמא אין ראיה דפרע דאף אם פרע אין דרך לשכוח הפרעון ואיך טוען שמא וא"ל דמשקר ויודע שפרע א"כ הו"ל לשקר ולטעון שלא פרע וי"ל דמתיירא שמא יתברר הדבר שפרע ויוחזק כפרן משא"כ בטוען אינו יודע וצ"ע:

**יד**

**היכא** דהתנה עם המלוה שיהא נאמן לומר פרוע אף בתוך זמנו פשיטא דנאמן ובמרדכי פ"ק דב"ב כ' בסופר שכתב לו קונטריסין דנאמן לומר דפרעו במגו דהיה תנאי דאף בתוך הזמן אהי' נאמן כו' וכ' בתומים דאפשר לומר דוקא בשכיר מהימן במגו דהתניתי אבל במלוה אינו נאמן במגו זו דעבד לוה לאיש מלוה ומה"ת יעשה זה המלוה והוי מלתא דל"ש עכ"ד התומים ונוראות נפלאתי עליו איך כ' בשם המרדכי דנאמן במגו דהתניתי שלא נמצא כן במרדכי רק כתב בסופר דנאמן לומר דשילם לו בעד הקונטריסים במגו דיכול לומר התניתי עמו לפרוע תוך זמנו והטעם דבאמת שם דמי לסתם הלואה דהוא שלשים יום כן התם אין עדות שהתנה בפירוש שישלם לו אח"כ רק דאין חיוב הפרעון רק אחר גמר מלאכה לאמרינן דמסתמא אין דרך לפרוע קודם החיוב לכך אם התנה עמו שיפרענו קודם הגמר בודאי דרך לפרוע קודם ומחויב הוא לפרוע קודם ולכך שפיר אמר דהתם אין ראיה דהוא ת"ז ואי משום דעדיין לא נגמרה המלאכה שמא התנה לפרוע קודם וכבר הוא אחר זמנו וא"כ אף שמודה שלא התנה ונמצא דהוא תוך זמנו נאמן במגו דאמר דהוא לאחר הזמן וי"ל דאף אם נאמר דלא אמרינן מגו במקום חזקה דאין אדם פורע כדמבעיא לן בהא מ"מ כאן נאמן דחשיב מגו בעיקר חזקה דהרי אין ברור לן

דהוא תוך זמנו רק על פיו שאומר שלא התנה (ויש לדחות דל"ח מגו בעיקר החזקה רק היכא דאומר דהוא תוך זמנו ובלי אמירתו אי שתק הוי מחזקינן ליה באחר זמנו ודמי להחזיקה היא מלחמה בעולם אבל הכא דמן הסתם חשבינן ליה תוך זמנו דעדיין לא נתחייב בהשכירות רק שיכול לומר דהתנה ודמי למגו דפרעתיך לאחר זמנו) אבל בנדון דידן דמיירי בהקובע זמן לחבירו דקבע בפירוש זמן א"כ לא התנה שיפרענו מתוך זמנו דאדרבא קבע זמן וכמ"ש המפרשים דבשביל כך אין אדם פורע תוך זמנו מדקבע זמן ש"מ דיצטרך למעות עד זמן זה ולומר ש הא נאמן במגו דאי בעי אמר התניתי שאהא נאמן לומר פרוע ת"ז ודאי אין זה מגו כלל דל"א מגו רק לאלומי טענה זאת בטענה אחרת דאי בעי אמר טענה אחרת שהי' נאמן בה אבל בהך טענה גופא שעכשיו אינו נאמן ל"א מגו שהיה מוסיף תנאי שהתנה שיהא נאמן בה זהו לא מסתבר כלל דאל"כ בכל טענה שאינו נאמן בה נימא מגו דאי בעי אמר התניתי שאהא נאמן כגון מחלת לי או יש לי בידך כנגדו או מכרת לי דא"נ רק היכא דיכול לטעון פרעתי נימא דיהא נאמן במגו שהיה שתנאי היה בינינו שיהא נאמן לטעון טענה זו וכן במלוה שאינו נאמן לומר שאינו פרוע להוי נאמן במגו שנתן לי נאמנות וא"ל דמגו להוציא לא אמרינן דהיכא דאיכא שטרא אמרי' מגו להוציא וא"ל דהיכא דאיכא שטרא בלא"ה נאמן רק שצריך לישבע באומר לו השבע לי ול"ק דנימא מגו לאפטורי משבועה דקצת ס"ל דל"א מגו לאפטורי משבועה דאכתי קשה להסוברים דאמרי' מגו לאפטורי משבועה וכן בכל טענות שבעולם שייך מגו זה אף דבטענה זו אינו נאמן יש לו מגו דאי בעי אמר התניתי שאהיה נאמן וע"כ דאין זה מגו כיון דהמגו בהך טענה גופא כי היכא דלא מהימנינן אהך טענה משום דהוא ל"ש או דאיכא חזקה נגדה וכיוצא בו כך לא מהימנינן אהך תנאי שהתנה אף אם היה אומר שהתנ' וה"ה הכא כיון דלא מהימנן ליה לומר פרוע כיון דא"א פורע ת"ז כן לא היה נאמן על התנאי אם היה אומרו וא"ל דהכא הוא להחזיק הממון בידו שהוא מוחזק בו יכול לפטור עצמו בטענה זו ז"א דהרי מחלתו ומכרתו וכיוצא בהן דהוא ג"כ להחזיק ואעפ"כ אינו נאמן כדכתיבנא ועוד בהחזקה דאין אדם פורע עושה את המלוה כאלו הוא מוחזק כמ"ש הש"ך בסי' ע"ח ס"ק ט"ו:

## טו

**הפוגם** שטרו והוא תוך זמנו דעת הר"מ שא"צ שבועה כמבואר בדבריו בפי"ד מהלכות מלוה ולוה והרב המגיד הקשה ע"ז דהא עיקר הטעם דת"ז אין צריך שבועה משום חזקה א"א פורע בת"ז וכאן הא איתרע לה החזקה דהרי מודה דפרע לו בתוך זמנו במקצת ונ"ל ליישב ויתיישב ג"כ קושית התוס' המוזכרת לעיל אות ה' ואות ט' על אביי ורבא

דס"ל אדם פורע תוך זמנו מהך דבכורות תוך ל' בחזקת שלא נפדה ונ"ל דטעם של אביי ורבא ע"פ המוזכר בש"ע סימן ע"ד סעיף ד' המלוה את חבירו לזמן ובא הלוה לפרעו תוך הזמן בפרוטרוט דינר דינר י"א שאין המלוה יכול לעכב עליו כו' ומבואר שם בהגהות רמ"א דאם הגיע הזמן אינו יכול לפרוע בפרוטרוט והנה לפ"ז קשה דהא טעם הסוברים דאינו פורע תוך זמנו משום דמדקבע לו זמן ודאי מצטרך הוא למעות עד הזמן הזה וקשה מנ"ל דלמא משום הכי קבע זמן בכדי שיוכל לפרעו תוך זמנו בפרוטרוט דשיער בדעתו דעד זמן זה יוכל לצאת י"ח לשלם לו בפרוטרוט בכל שבוע ונ"ל ליישב ויתיישב בזה מה שהקשה הש"ך שם על הרי"ף שהשמיט הך דינא דהוא מימרא דרבא פ' האומנין ונ"ל דהרי"ף ס"ל דרבא לשיטתיה דס"ל עביד אינש דפרע גו זמניה זמנין דמתרמי ליה זוזי אמר איזיל אפרעיה ת"ז דוקא בפרוטרוט דבזמנו לטרדן שאפרע בבת אחת משא"כ תוך זמנו אינו יכול להכריחו לפורעו בבת אחת כדס"ל לרבא גופיה ובזה ירוח לן סברת אביי ורבא דאל"כ אין סברא כלל למה יפרענו ת"ז שלא יאמינו אח"כ על הפרעון דאף לאביי ורבא הוא מלתא דלא שכיחא יעכב המעות אצלו עד בוא זמנו אך לפמ"ש א"ש דאתרמי ליה רק חד זוזא ולא יכול לפרוע רק תוך זמנו וצ"ל לר"ל דלא ס"ל הך סברא משום דס"ל דאף תוך זמנו אינו יכול לפורעו בפרוטרוט והא דאמר לעיל בברייתא ונתן לו ה' מאית זוו קנה שכ' הרא"ש שם בפרק האומנין סי' ח' דמהכא ג"כ מוכח דיכול לפרוע בפרוטרוט מהתם לא נשמע רק אם נתרצו וכבר קבלו הוי פרעון ולא יכול לומר פקדון הוא אצלי אבל אינו מוכח משם דיכול לפרוע לכתחלה בע"כ של מלוה בפרוטרוט כמ"ש הש"ך שם בסימן ע"ד והתומים שם (וע' בתומים שם שכ' דממילתא דרבא שמעי' שפיר דאף לכתחלה יכול לפרוע בכה"ג בע"כ של מלוה יע"ש) ולפ"ז א"ש הא דהשמיט הרי"ף הך דרבא משום דרבא לשיטתיה דס"ל עביד אינש דפרע מהאי עמא דיכול לפרוע בפרוטרוט תוך זמנו (ולאח"ז גם רבא מודה דאינו יכול לפרוע בפרוטרוט דהרי הש"ע שם פסק כרבא ואעפ"כ כתב דלאח"ז א"י לפרוע בפרוטרוט והדין נותן כן דהרי הגיע זמן כל המלוה וצריך לפרוע הכל) אבל לדידן דפסקינן כר"ל דא"ח פורע תוך זמנו צ"ל דע"כ אף בת"ז א"י לפורעו בפרוטרוט כדכתיבנא לכך השמיט הרי"ף הך דרבא דבאמת א"י להכריח המלוה נקבל ממנו לאחדים דלא כרבא כיון דקי"ל כר"ל ובזה יתיישב ג"כ מאי משני בש"ס שאני הכא דכל שפא ושפא זמנו והקשה הש"ך דא"כ דהוא לאח"ז הדרא קושיא לדוכתא מה דמקשה הש"ס פשיטא וע"ש בסי' ע"ח מה שתירץ שיצא נידון בדבר החדש ולפמ"ש י"ל דבאמת צריך להבין היאך ס"ד דכ"ז שלא השלים ד' אמות הוא תוך זמנו דהלא מתחלת הבנין חל החיוב על שניהם ומחויב זה ליתן חלק הוצאה

כמו זה וצ"ל כמ"ש הדרישה בסי' קנ"ז כיון דכבר התחיל הבנין משלו מסתמא אין תובע מחבירו עד דמשלים הבנין לדעת כמה מגיע לחלקו וא"כ קודם גמר חשוב תוך זמנו דבודאי אינו תובעו אז עכ"ד ולפ"ז לפמ"ש דטעם מ"ד פורע תוך זמנו משום דבתוך זמנו יכול לפרעו בפרוטרוט ומ"ד א"א פורע ת"ז ס"ל דאף ת"ז א"י לפרעו בפרוטרוט וכ"ז כשהמלוה היה בבת אחת א"י לפורעו בפרוטרוט אבל כשגם ההלואה היתה בפרוטרוט פשיטא שגם התשלומין יכולין להיות כן וכ"ז תוך זמנו אבל לאחר זמנו א"י לפורעו כן משום דכבר מחויב בכל המעות ליתן לו ואיך יאמר שלא יתן לו עכשיו רק מקצתן וזהו דמשני שאני הכא דכל שפא ר"ל מהו טעמא דידי דאינו פורעו בת"ז משום דאף בת"ז א"י לפורעו בפרוטרוט משא"כ הכא דכל שפא זמניה (אין הכוונה דזמנו ממש הוא דלחשוב לאח"ז דא"כ קשה פשיטא רק דבאמת חשוב תוך זמנו דמסתמא אינו תובעו רק אחר גמר כמ"ש בדרישה) רק דהכונה דחשוב זמן החיוב שנתחייב בכל שפא ליתן לו המחצה נמצא דגם ההלואה היתה בפרוטרוט ואם היה רוצה ליתן לו אז מה שהוציא בשפא הלזו היה מוכרח לקבל וא"כ מודינא בהכי דדרך לפורעו בתוך זמנו בכדי שיפרענו לאחדים בפרוטרוט ולא ימתין עד גמר הבנין שיצטרך לשלם לו בבת אחת ודוק:

**ולפ**"ז יתיישב קושי' ה"ה הנ"ל בפוגם שטרו דאיתרע החזקה לא איתרע דבאמת דרך לפורעו ת"ז בפרוטרוט רק הא דאמרינן דא"א פורע ת"ז משום דמסתמא אין המלוה מקבל בפרוטרוט והוא אינו נאמן לומר שקיבל כיון דלאו בבחירתו ורצונו תלוי רק ברצון המלוה המלוה נאמן בזה וא"כ אם המלוה אומר שקיבל מחצית לא איתרע בזה חזקה דא"א פורע דדוקא כולו אינו פורע דלמה יפרע קודם הזמן בלא זה יוכל ליפרע גם בזמנו משא"כ מקצת פורע בתוך זמנו דבזמן לא יקבל ממנו המקצת רק ינגוש עליו לפרוע הכל והא דאינו נאמן לומר פרעתי מקצת בת"ז משום דהמלוה מסתמ' אינו רוצה להפרע בפרוטרוט אבל היכא דהמלוה מודה לא איתרע בזה החזקה משא"כ על המקצת השני אינו נאמן לומר שפרעו בתוך זמנו דהרי הפרט הזה נעשה כלל כיון שאינו חייב לו יותר יכול לפרוע מקצת הזה בזמנו ולמה יפרענו בת"ז דבשלמא במקצת הראשון דרך לפרוע בת"ז דבזמנו לא היה מקבל מקצת משא"כ חצי האחרון גם בזמנו היה מוכרח לקבל כיון שאינו חייב לו יותר הרי חלק החצי הזה נעשה כלל וא"ל דיכול לטעון דפרע לו גם מקצת הב' בפרוטרוט כגון שהיה המקצת מאה זהו' ופרע ליה בתוך זמנו בכל פעם עשר זהובים דז"א דמסתמא אין המלוה רוצה לקבל כל כך בפרוטרוט והמלוה נאמן בזה שתלוי בבחירתו כמש"ל ואף דמודה דקיבל המקצת חזינן דאינו מקפיד בכך י"ל דהמקצת נתן לו בב"א אבל לומר על ' שנתן לו בפרוטרוט אינו נאמן דמסתמא אינו

רוצה ואף המקצת הב' שנתן לו בפרוטרוט אינו נאמן דמסתמא אינו רוצה ואף דאמרינן דאף פוגם פחות פחות מש"פ צריך שבועה וא"כ מדסתם הר"מ וכ' דבת"ז א"צ שבועה משמע דבכל מילי דפוגם אף בפוגם פחות פחות מש"פ א"צ כאן שבועה בת"ז ואמאי דהא הכא חזינן דקיבל ממנו גם המחצית הראשון בפרוטרוט י"ל דנתן לו גם מחצית הב' בפרוטרוט וי"ל דהא הטעם דפוגם פחות מש"פ צריך שבועה ל"א כיון דדקדק כולא האי קושטא קאמר משום דאמרינן אערומי קא מערים דבאמת פרע לו בב"א רק שהוא אומר כן כדי שיראו שמדקדק וא"כ בת"ז ממ"נ מהימן אם נאמר דאומר אמת דפרע לו לאחדים א"כ חזינן דדייק כולי האי ודאי קושטא קאמר ואם נאמר דאערומי קא מערים ובאמת פרע לו בב"א א"כ תו איכא חזקה דאינו פורע בת"ז על המחצית הב' דאם פרע לו בב"א המחצית הב' אין דרך לפרוע ת"ז דהא יוכל להמתין על הזמן ואם פרע לפרוטרוט י"ל דהמנוה לא יקבל דהרי מחצה הראשון ג"כ אמרי' דקבל בב"א וא"ת דגם מחצה הא' קבל בפרוטרוט כמו שאומר בעצמו א"כ ראוי להאמינו כיון דחזי' דדייק (ואף דעדיין יש לפקפק בזה דל"א דדייק רק כשפוגם פחות פחות מש"פ אבל בפוגם ואומר שפרע לו מנה דהוא מחצה בג"פ ל ש דייק דאין זה דקדוק גדול וא"כ בכה"ג איתרע לה חזקה דיכול לטעון דגם מחצית הב' פרע לו בג"פ אך י"ל דבכה"ג באמת מודה הר"מ דצריך שבועה רק דלא מיירי מפוגם בכה"ג משא"כ פוגם פחות פחות מש"פ דמיירי מיניה מסתמא קאי גם עליו אך זהו דוחק) ויותר נ"ל כיון דלא איתרע חזקה מצד הלוה דפרע דלמה לא יפרע מחצה שבזמנו לא יקבל ממנו ואף דמצד המלוה יש ראיה דקבל ממנו בפרוטרוט מ"מ אין להאמין הלוה שאומר שפרע גם מחצה הב' בפרוטרוט כיון דאין דרך המלוה קבל בפרוטרוט והמלוה אומר בפירוש שלא קיבל מחצית הב' פשיטא דהוא נאמן ואף דחזינן דעל מחצית נתרצה דלמא הוי צריך לזוזי אז והי' מוכרח לקבל משא"כ בלוה ל"ש לומר דלמא אתרמי ליה זוזי ופרע ליה בתוך זמנו דהא יכול להחזיק המעות ת"י או להפקיד אותו אצל אחד עד בוא הזמן והא דנתן לו החצי הלזו משום דהוא מחצית ומחצית לא היה נוטל ממנו בזמנו וגם ניחא ליה דלפגום שטרו ואף דלמ"ד לא נפגם השטר בתוך זמנו וא"צ שבועה מ"מ נפגם על אח"ז אם יטעון פרעתי הכל אח"ז יצטרך המלוה לישבע כדין פוגם הא דאמרינן א"א פורע ת"ז מקצת כדי שיפגם שטרו ז"א דכבר כתבנו דא"י להכריח המלוה לקבל ממנו מקצת אף בתוך זמנו ובזה יתיישב ג"כ קושי' התוס' הנ"ל על אביי ורבא מהך דפדיון הבן דתוך שלשים בחזקת שלא נפדה דהא כתבנו דטעם אביי ורבא דפרע בת"ז בפרוטרוט כי היכא דלא לטרדן כשיבא זמנו ינגוש עליו לפרוע בב"א משא"כ תוך זמנו מוכרח לקבל בפרוטרוט כמש"ל דרבא לשיטתי' וכ"ז

בהלואה אבל בפדיון הבן קי"ל דאפי' נתן לעשרה כהנים ה' סלעים בזה אחר זה בנו פדוי כמבואר בבכורות דנ"א וביו"ד סי' ש"ה סעיף ז' א"כ אף בזמנו יכול לפרוע בפרוטרוט ולמה יפרע בת"ז ודוק ובעיקר דברינו על הר"מ הנ"ל דס"ל בפוגם א"צ לישבע ת"ז להציל איתו מקושי' המגיד דאיתרע חזקת א"א פורע י"ל דס"ל דנאמן במגו דאי בעי לא פגים וא"ל דא"כ בכל פוגם אף אח"ז יהא נאמן במגו י"ל אערומי קא מערים דסובר אי לא אפגום יטעון הלוה השבע לי ואצטרך לישבע משא"כ עכשיו יחזיקנו כמשיב אבידה וכמ"ש האי סברא בפ"ק דמציעא האי אערומי קא מערים סבר אי אמינא כו' בעינא אשתבועי אימא חצי שלי דהוי כמשיב אבידה משא"כ בת"ז דאף בטוען השבע לי א"צ לישבע אי לא פגים י"ל עכשיו מגו ואל קשה על דברינו ממ"ש התוס' בכתובות דפ"ז ב' ד"ה אמר רבא תימא לרשב"א אכתי איכא ג' כו' וע"ש וכוונתם כמ"ש בפ"י דליהמן במגו דאי בעי לא פגים ולפמ"ש ליכא מגו דאערומי קא מערים כדכתיבנא אך המעיין בצדק יראה דאדרבא מדברי התוס' יש ראיה לדברינו דקשה למה הקשה הרשב"א על המקשן דליקשי עוד קושי' עדיפא הו"ל לאקשויי לפי האמת למה פוגם יצטרך לישבע לימא מגו וצ"ל דלפי האמת ל"ק דאערומי קא מערים כדכתיבנא אבל לפי מה דסבר רמב"ח למימר שבועה דאורייתא שפיר הקשו דאיך יתכן שיהיה שבועה דאורייתא דהא יש לו מגו וא"ל דאערומי קא מערים דאי לא פגם היה צריך לישבע אי אמר השבע לי דז"א דמה"ת א"צ לישבע אף בלא פגום וא"כ מה"ת יש לו מגו משא"כ דלמאי דמסקינן שבועה דרבנן שפיר י"ל דאין לו מגו דאערומי קא מערים שוב ראיתי בדברי התוס' בדבור שאח"ז שכ' דלמה דמסקינן דמפרע לא דייק לא שייך מגו דאימור בדדמי ולפ"ז נסתר מ"ש אך באמת הניחו הדבר בקושי' מהך דכל הנשבעין דאמרינן מגו בכה"ג וי"ל דהר"מ ס"ל דשפיר אמרי' מגו בכה"ג כדמוכח מסוגיא דכל הנשבעין בשכיר והא דלא אמרינן מגו בפוגם משום דאערומי קמערים כדכתיבנא משא"כ בפוגם תוך זמנו ל"ש אערומי כמ"ש ושפיר אמרינן מגו ודוק:

### טז

**בשכירות** אמרינן ג"כ חזקה א"א פורע תוך זמנו דשכירות אינה ההא של ש ע **אות פא** משתלמת אלא בסוף כ"כ הנ"י ריש ב"ב והביאו הרמ"א בסימן ע"ח ולדידי קשיא לי לפמ"ש הפוסקים דבסתם הלואה נאמן לומר פרעתי בתוך שלשים אף דאינה משתלמת רק לאחר שלשים דאינו יכול לתובעו תוך שלשים כמבואר בח"מ סי' ע"ו מ"מ אמרינן ניהו דאינו יכול לתובעו מ"מ הוא עצמו זימנין דמתרמי ליה זוזי ופורעו בתוך שלשים דדוקא בקובע זמן כיון דביקש מתחלה זמן גילה דעתו שצריך להמעות עד סוף הזמן

(כמ"ש בסמ"ע והוא מתשובות הרא"ש כלל ע"ו סימן ב') וא"כ גם בשכירות לא גילה דעתו דצריך להמעות שוב מצאתי בש"ך שי"ז שהרגיש קצת בזה וכ' ואולי יש לחלק בין סתם הלואה לסתם שכירות עכ"ד ובאמת לא שם עין עיונו על הטעם שנתנו בסתם הלואה דלפי טעם זה שכירות שוה להלואה וגם הש"ך הקשה על סתם שכירות ובאמת אף בשכירות לזמן קבוע לא דמי לקובע זמן הלואה דבשכירות לזמן לא גילה דעתו בצריך למעות רק שצריך להבית או לשא"ד המושכר עד זמן זה שוב מצאתי בתומים שהרגיש בזה:

## פותחין בחרטה

### א

**רב** יוסף מתני אמר רב יהודה אמר רב אסי אין חכם רשאי להתיר אלא כעין ארבעה נדרים קסבר אין פותחין בחרטה ופי' הר"ן והרא"ש שם בנדרים כ"א ב' שאין לחכם להתיר בחרטה שיאמר לו מתחרט אתה רק שימצא לו פתח אולי ידעת שכך היה לא נדרת וע"ש בר"ן הטעם ע' אות ח' פי' רש"י בענין זה שהוא היפוך:

### ב

**רב** הונא ס"ל פותחין בחרטה שם דא"ל להאי גברא לבך עלך ע"ש במפרש ובפי' הרא"ש שם וע' באות שאח"ז דנ"ל דאין זה ר"ה הגדול שהיה תלמידו דרב וע' באות ז' שכ' דלדעת המפרש אף בחרטה דעכשיו פותחין ולדעת הר"ן אין פותחין רק בחרטה דמעיקרא וע' באות ז' מחלוקת המפרש עם הר"ן:

### ג

**רבה** בר ר"ה ס"ל אין פותחין בחרטה נדרים שם דכ"א ב' מהא דא"ל אלו היה עשרה בני אדם כו' כך הוא דעת המפרש שם וכן הוא דעת הרא"ש שם אך לפמ"ש שם הר"ן ילמד המעיין די"ל בחרטה גרידא ס"ל אין פותחין וכדאיכא דגרסי שהביא הר"ן דגרסי אין פותחין בחרטה רק בחרטה המתבררת ס"ל פותחין בחרטה וע"ש היטב בר"ן ותבין (ומזה נ"ל דרב הונא שכתבתי באות הקדום אין זה ר"ה תלמידי' דרב דאיך יחלוק רבה בריה עליו ונראה דהוא ר"ה שהיה קטן מר' ירמיה ע' תוס' גיטין י"א ב' ד"ה יתיב ר"ה) וע' לקמן אות ז' שבארנו דעת המפרש דבחרטה דמעיקרא ס"ל לרבה פותחין:

### ד

**ר'** יהודה ס"ל פותחין בחרטה שם תניא ר"י אומר אומרין לו לאדם לב זה עליך וע"ש ברא"ש ופירושו:

**ה**

ר' ישמעאל בר' יוסי ס"ל משמיה דר' יוסי אין פותחין שם ולפמש"ל אות ג' דעת הר"ן י"ל ג"כ לר"י בר' יוסי כן דבחרטה המתבררת ס"ל פותחין ודוק:

**ו**

ר' אסי ס"ל פותחין בחרטה שם ואע"ג שכ' באות א' דרב אסי ס"ל אין פותחין רבי אסי לחוד ורב אסי לחוד כ"כ הר"ן שם ונ"ל דההוא דלעיל הוא רב אסי שהוא חבירו של רב כהנא דהי' תלמידים חבירים לרב כמ"ש בסנהדרין כגון רב כהנא ורב אסי דלגמרא דרב צריכי ולסברא דרב לא צריכי וכמה פעמים השיבו לרב ושתיק רב והם הי' בבבל לכך רב יהודה שהיה תלמיד דרב קאמר הלכה משמיה דרב אסי שהיה גדול ממנו שהיה תלמיד חבר דרב והך ר' אסי דהכא דס"ל פותחין הוא חבירו של ר' אמי שהן הי' בא"י כמ"ש ר' אמי ור' אסי כהני חשיבי דא"י:

**ז**

ר' אלעזר ס"ל אין פותחין בחרטה כ"כ המפרש שם ונ"ל דלפי' הר"ן והרא"ש ס"ל פותחין בחרטה ואעתיק מקור הדבר וז"ל ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר א"ל בעית נדור א"ל אלו לא מרגזן לי לא בעינן כלום א"ל תהא כבעית ופי' הר"ן שם דלכך שאיל לו בעית נדור משום דחרטה צריך להיות שמתחרט מעיקרא ולא שהי' רוצה עד עכשיו ועכשיו מתחרט דלזה אין מועיל חרטה אף למ"ד פותחין בחרטה ולכך כשהשיב לו אלו לא מרגזן לי לא בעינא כלום וע"י כעס נדרתי ועכשיו מתחרט אני וע"ז התיר לו ר"א על החרטה לחוד שם דס"ל פותחין בחרטה כיון דאין כאן פתח רק חרטה לחוד ואף ר"א לא שאיל לו על פתח רק על חרטה אם היה כדינו שמתחרט משעת נדר או שמתחרט עכשיו וזה אינו מועיל א"כ מוכח דר"א ס"ל פותחין בחרטה. ולכאורה דעת המפרש תמוה דכ' דס"ל להאי תנא אין פותחין בחרטה ונ"ל דמפרש לשיטתיה אזיל דס"ל פותחין בחרטה אף שמתחרט עכשיו אף שהיה ניחא ליה עד עכשיו הוי חרטה דכן נראה מדבריו שם דההוא דר"ה דאמר ליה לבך עלך דמפרש ששאל לו עומד אתה על דעת הראשונה שרצונך עדיין באותו נדר א"ל לא כלומר מתחרט אני עכ"ד המפרש מבואר למעיין דפותחין בחרטה עכשיו ס"ל אף שהיה ניחא לו עד עתה וע' בר"ן שמפרש הך דא"ל לבך עלך בענין אחר כפי שיטתו דחרטה בעי' דתהוי חרטה מעיקרא יע"ש עכ"פ מבואר דהמפרש ס"ל דלמ"ד פותחין בחרטה אף בחרטה של עכשיו וא"כ ר"א למה הוצרך לשאול בעית נדור כלומר קבלת נדר מרצונך כמ"ש המפרש שם דמה לו בזה אף אי קבל הנדר מרצונו אעפ"כ יכול להתחרט עכשיו לדעת המפרש כמו שכתבתי וע"כ ס"ל דאין פותחין בחרטה לכך כ'

המפרש דס"ל אין פותחין בחרטה (ובכה"ג דחרטה מעיקרא משעת הנדר ס"ל דבכה"ג פותחין בחרטה לכ"ע דמיעקר עקר לנדרי' כמ"ש המפר שם בד"ה אם היה י' בני אדם יע"ש היטב כמ"ש ולכך פותח בחרטה הוא ודוק שם היטב ותבין דס"ל בחרטה דמעיקרא פותחין לכ"ע והך דרבה בר ר"ה הוי ג"כ חרטה דמעיקרא ולא פתח וס"ל פותחין בחרטה דמעיקרא וע' לעיל אות ג') אבל הר"ן והרא"ש לשיטתייהו דס"ל דחרטה לא הוי אלא חרטה דמעיקרא ולכך הכא שאל לו ר"א אי הוי חרטה דמעיקרא וס"ל פותחין בחרטה ודוק:

**ח**

**בעיקר** פי' פותחין בחרטה יש ערבוביא בדברי הראשונים הר"ן והרא"ש בעירובין ס"ד ב' והרא"ש בנדרים שם ובדף ע"ד דהפירוש פותחין בחרטה דאין צריך לבקש לו פתח לומר אלו ידעת שיהיה כן לא נדרת רק בחרטה גרידא פותח לו ושואל לו אם מתחרט מעיקרא ומ"ד אין פותחין בחרטה ס"ל דבעי' דוקא פתח דאז הוי כנדר טעות ורש"י בעירובין ס"ד ב' פי' בהיפוך דמ"ד פותחין בחרטה ס"ל דאין להתיר בחרטה לחוד רק צריך פתח אל החרטה וז"ש פותחין בחרטה י"ל שצריך פתח בחרטה ומ"ד אין פותחין ר"ל דאין צריך פתח רק בחרטה לחוד סגי ומדברי המפרש בנדרים כ"א ב' נראה פירוש שלישי מ"ד אין פותחין בחרטה ס"ל דאין החכם פותח לו הפתח לומר אלו ידעת שהיה כך וכך לא נדרת אלא הנודר הוא יתחרט תחלה ויפתח ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי והוא פותח תחלה בחרטה עכ"ל ודבריו אלו סתומין שנוכל לפרש שדעתו שאין החכם רשאי לפתוח לו בפתח רק הנודר יתחרט והוא יפתח פתח לנפשו אך לפי' הזה אין הלשון מדוקדק מ"ש אלא הנודר יתחרט תחלה ויפתח ויאמר לו דעת כן נדרתי והוא פותח תחלה בחרטה דקשה מ"ש אלא הנודר יתחרט תחלה למה צריך להזכיר החרטה הו"ל לומר אלא הנודר יפתח ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי וגם מ"ש שם והוא פותח תחלה בחרטה הוא מיותר לגמרי דכבר אמר הנודר יתחרט תחלה גם מ"ש והוא פותח תחלה בחרטה קשה דהו"ל לומר והוא פותח תחלה בפתח דמ"ש לו לא לדעת כן נדרתי הוא פתח אך לזה י"ל דקרי לזה חרטה כמ"ש אין פותחין בחרטה דפירושו פתח (אך הוא קשה על הש"ס למה קרי לפתח חרטה) אך עדיין קושיות הראשונות קשה גם קשה מהא דרבה בר ר"ה דמבואר שם דא"ל אלו היה עשרה בני אדם שיפייסוך מי נדרת ופי' המפרש שם דקסבר אין פותחין בחרטה ולכך א"ל כה"ג אלו היה י' בני אדם כו' דמעקר עקר ליה לנדר' ולא הוי נדר כלל ולכך פותח בחרטה הוא אבל בעלמא אין פותחין בחרטה עכ"ל ואם נאמר דדעת המפרש דאין החכם רשאי לומר לו פתח כלל אלא הנודר בעצמו ימצא פתח לעצמו קשה

היכא א"ל כאן אלא היה י' ב"א ואיך פתח לו פתח ומ"ש דבכה"ג מיעקר עקר לי' לנדר' ולכך פותח בחרטה הוא קשה דכל פתח הוא עקירת נדר דא"ל אלו ידעת שכך היה לא נדרת והוי נדר טעות ועוקר הנדר לגמרי ואעפ"כ ס"ל להמפרש דאין החכם רשאי לפתוח לו פתח אלמא דאף עקירת נדר אין רשאי לפתוח ואיך פתח לו רבה בר ר"ה כאן אלו היה י' בני אדם ואדרבא המעיין בר"ן שם יראה דהך דאלו היה י' בני אדם גרע מפתח וא"כ איך פתח לו בפתח גרוע כזה כיון **אות פא** דאף בפתח יפה דודאי מעיקר נדרא הוא ס"ל דאין רשאי לפתוח לו ועלה בלבי לפרש כוונת המפרש דאין החכם רשאי ליתן לו פתח מתחלה כדי שעי"ז יתחרט שמא לא היה בדעתו כלל להתחרט רק יודה הנודר רה חרר ל ין א ודר להתר חדט תחלה ואח"כ רשאי החכם לבקש לו פתח לחרטתו ובזה עא לשונו אלא הנודר יתחרט תחלה ויפתח ויאמר לו לא לדעת כן נדרת (כצ"ל ולא כמ"ש הגי' נדרתי דהחכם אומר לו דעל דעת כן לא נדרת) והוא פותח תחלה בחרטה ר"ל דהנודר פית תחלה בחר שה ואח"כ יכול החכם לפתוח נו פתח לחרטתו ויפ תק ויאמר לו לא לדעת כן נדרת וע"כ סיים והוא פות ש ק מו תחלה בחרטה א דלא תקשי כיון דהחכם פותת לו פתת נמצא החכם פותח ואיך קאמר אין פ פותחי לז"א והוא פותח תחלה בחרטה ר"ל דמדוקדק לשון זין פות פותחין בת רעה דהנודר צריך לפתוח בחרטה ואח"כ יכול החכם לפתוח נו פתחי ובזה מיושב כל הדקדוקים שדקדקנו לעיל עיין עליהם אך ג"ז לא נח לי מכמה טעמים הא' דעדיין תקשי הך דרבה בר ר"ק דא"ל אנו היה י' בני אדם דממ"נ אי מיירי דהנוד מתחרט תחלה א"כ למה הוצרך המפרש לחלק דבכה"ג מיעקר לנדר' לגמרי הלא בכל מקוח היכא דהנודר מתחרט יכול החכם לפתיתל לו פתק שינוא ברוא חהיאו שוד היאך סיים ולכך פותח בחרטה הוא דהלא אין החכם פותח בחרטה דהא כבר התחרט הנוד ואם נאמר דמיירי דלא התחרט הנודר קשה למה פתח לו רבה בר ר"ה ואי משום דמיעקר נדרא כש ש הוא הנא כל פתח מיעקר נדר הוא וכמש"ל וקשה לי עוד דממ"נ האיך סבר המפרש דס"ל אי יכילין להתיר נדר בחרטה לחוד או לא א דיכולין להתיר בחרטה תתלה בחרטה למה הוצרך החכם ארור והי דיכולין לה חרטה לחוד א"כ כיון דהנוד פתוח לו פתח אח"כ ה היתר בחרטה נחיד ואם נאמר דס' דאין הנד כ צריך פתח קשה מההוא דאתי לקמי' דר"ה א"ל לבך על בח טה לחוד ודוחק לומר דר"ה ס"ל ק נה שב ח כבר ד הותר בחרם עה לחוד ן דורא ציין א"ל ל לא ושרי' אלמא דניתר לדר ניתר בחרטה לחוד דמנ"ל להמציא מחלוקת חדשה בין האמיראים בשלמא לפי' התוס' והר"ן דזהו פי' פותחין בחרטה אי סגי בחרטה לחוד ח"ש דר"ה ס"ל פותחין אבל לדעת המפרש דפי' פותחין בהרטה אין ענין לזה א"כ מנ"ל להמציא מחלוקת חדשה בזה

ודוק וע לה בנבי לומר דס"ל להמפרש דאם מתחרט מל עיקרא משעת הנדר באמת א"צ לפתח וכמ"ש בש"ע סי' רכ"ח אך הא דכ' אלא והנדר מתחרט תחלה היינו שמתחרט עכשיו ולכך צריך הך ק לפתוח לו פתח וא"ש הא דר"ה דא"ל לבך עלך דהתם שאל לו אם מתחרט מעיקרא כמ"ש הר"ן שם ולכך סגי בחרטה לחוד א המפרש מדויל ידי' משום דבה דר"ה משמע דס"ל דלא שאל ליה אם אתר קיק מעיקרא רק אם התחרט עכשיו כמ"ש לבך עלך כלומר עוייד אתה על דעת הראשונה שרצונר עדיין באותו הנדר וא"כ הוא חרט עכשיו ואעפ"כ משמע דסגי באותה חרטה והדרא קושיא לדוכתא לכך נראה דס"ל להמפרש דבאמת למ"ד אין פותחין בחרטה צריך הנודר להתחרט וגם למצא פתח לנפשו ולומר ע"ד כן לא נדרתי והך דרבה בר ר"ה דא"ל אלי היה י' בני אדם ופתח לו פתח מ"ל למפרש דזהו עדיף מפתח (וד כב' דס"ל דג רע מפתח) דהפתח אינו עוקר גוף הנדר רק שנותן לו פתח שמחמת סיבה זו לא נדר והוי כנדר ר אמת אבל ) אלו הי' י' בני אדם לא נדרת עוקר עצמות הנדר שלא נדר כלל אלו היה י' בני אדם ואף ש"ה דוחק גדול דמה לי אם לא נדר מחמת פיוס בני אדם או מחמת סיבה אחרת מ"מ ס"ל למפרש לחלק (דבפתח אין העקירה על גוף הנדר רק שהסיבה זו גברה על רצון הנידר ועכבו מלנדור משא"כ בכאן אלו היה י' בני אדם לא היה נודר כלל בלי שום סיבה המעכבת רק שלא היה רצ רצינו נדור כלל משא"כ בפתח היה רצונו לנדור רק שמחמת שידע דמשמשין בפנקסי' או שלא יהיה לו כבוד שיצא עליו שם שהוא קופץ לנדור לא היה נודר והבן ) ובאמת המפרש גופיה חזר ביה ע' במ"ש בנדרים דף ע"ז ב' ר"ג סבר פותחין בחרטה דצריך החכם לפתוח לו בתחלת כדאמרן שיוחמת הנדר ולהעמיד תחלת הנדר בטעות שיהא מתחרט על כך אלו היה י' בני אדם שיפייסוך כו' יע"ש אלמא דס"ל לה מפרש דלייד אין פותחין בחרטה אף בההוא דאלו היה י' בני ול דהרוא מיעקר נדרא הוא לפתוח ולא ה"ל לחלק כמו שחולק לע יע"ש ו דות ש א

## פשרה

### א

**ר"מ** ס"ל פשרה בג' סנהדרין דף ו' וע' לקמן בערך שנים שדנו:

### ב

**רשב"ג** ס"ל דפשרה בשנים ובגמרא בפ"ק דסנהדרין משמע דה"ה ביחיד וההוא דאמר בב' כי היכא דלהוי עלי' סהדי אך מדברי התוס' בפכ"ב מ"ה ומדברי הרי"ף בפ"ק לר' ס"ל ב' דוקא ופסקו כן וכבר תמה בזה הרב בב"י סי' י"ב וע' בכ"מ אמנם עיקר תמיהתו

דניהו דרשב"ג ס"ל ב' דוקא הו"ל למיפסק כרבנן משמע דבזה אין כ"כ לתמוה אי נימא דרשב"ג דוקא ב' קאמר והא דקאמר בגמ' אפי' חד הוא דחי' בעלמא:

**ג**

**פשרה** צריכה קנין כך מסקינן בסנהדרין ו' א':

**ד**

**רב** אשי ס"ל פשרה א"צ קנין שם:

## פלגינן דבורא

**א**

**רבא** ס"ל פלגינן דבורא בפ"ק דסנהדרין דף ט' וע' בכתובות י"ח ע"ב בתוס' ד"ה ואין אדם משים כו' שכ' כמה חלוקים בהך דרבא וע' בר"ן שם:

**ב**

**רב** יוסף ס"ל התם בסנהדרין דלא פלגינן דבורא ולכך באומר פלוני רבעני לרצוני אינו נאמן:

**ג**

**התוספות** שם בסנהדרין ד"ה ואין אדם כ' דלא פלגינן דבורא בחד גופא לרבא כגון באומר גרשתי את אשתי למפרע לא פלגינן הך עובדא דגירושין להאמין אותה על הגירושין לשעבר ולא למפרע דלא פלגינן בחד גופא אבל בפלוני רבעני לרצוני פלגינן דבורא שרבע אדם ולא לו אלא לאחר ובב"ב דף קל"ד איפנני בזה:

**ד**

**רב** מארי ורב זביד חד אמר פלגינן דבורא אפי' בחד גופא וחד אמר לא פלגינן בחד גופא יעויין שם:

**ה**

**רבי** יהודה לא ס"ל פלגינן דבורא משנה יבמות כ"ז א' וע"ש בתוס' ע"ב ד"ה לימא:

**ו**

**ת"ק** דרבי יהודה שם במשנה ס"ל פלגינן דבורא וידוע דסתם ה"ק דר"י הוא ר"מ אך בגמרא שם מסיק דרב יוסף ס"ל דאף ת"ק לא ס"ל פלגינן דבורא רק דבעדות אשה הקילו להאמין אפי' פסול מה"ת ולרב מנשה דס"ל דפסול מה"ת הוא פסול גם לעדות אשה ע"כ צ"ל דת"ק דר' יהודה דס"ל דהרגתיו תנשא אשתו ס"ל דפלגינן דבורא נמצא לפ"ז מבואר מתיך הסוגיא שם:

**ז**
**דלרב** יוסף ס"ל כת"ק דר"י דהוא ר"מ לא פלגינן דבורא ופסול דאורייתא כשר לעדות אשה:

**ח**
**ולרב** מנשה ס"ל לר"מ פלגינן דבורא ופסול דאורייתא גם לעדות אשה פסול וע"ש היטב בסוגיא וע' בגיטין דף ט' דשקיל וטרי שם בטעמא דר' מאיר לענין כותב כל נכסיו לעבדו. ומסיק.

**ט**
**רב** אשי דטעמיה דר"מ משום דלאו כרות גיטא הוא אבל י"ל דר"מ מודה דפלגינן דבורא יע"ש:

**י**
**ר'** יוסי ס"ל פלגינן דבורא דאמר שם גיטין ט' כשנאמרו דברי ר' שמעון לפני ר' יוסי קרא עליו שפתים ישק כו'. וכבר מבואר שם בסוגיא:

**יא**
**דר'** שמעון ס"ל פלגינן דבורא ור' יוסי ס"ל כוותי' ע"ש בסוגיא:

**יב**
**רב** יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ס"ל ג"כ פלגינן דבורא גיטין שם בשכ"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד דפלגינן דבירא:

**יג**
**ר'** יוחנן ס"ל דלא פלגינן דבורא לדעת הירושלמי פ"א דגיטין הלכה א' דכותב נכסיו לב' בני אדם והיה עדים כשרים לזה ופסולים לזה דס"ל מאחר שהן פסילין לזה פסולין לזה ולדעת ר' אלעזר שם בירושלמי טעמא דר"י לאו משום פלגינן דבורא רק משום עדות שבטלה כו' ופליגי ר' חנינא ורבנן ח"א יאות אמר ר' אלעזר וח"א לא יאות אר"א יע"ש היוצא מזה דלרבי אלעזר י"ל דר"י ס"ל פלגינן דבורא ולמ"ד לא יאות ס"ל לר"י לא פלגינן דבורא ורבינו האי הביאו הב"י בחו"מ סימן נ"א והרא"ש פ"ק דמכות נראה דס"ל טעמיה דר"י משום דלא פלגינן דבורא ולכך פסק דלא כוותיה משום אנן קי"ל פלגינן דבורא אבל רבינו חננאל והרי"ף וסייעתם פסקו כר' יוחנן ומבואר שם דס"ל דר"י מודה דפלגינן **אות פא** דבורא רק שפוסל מטעם דאתי לאחלופי בשטרות דעלמא ודוק בפירושם דס"ל דר"א ג"כ ס"ל דטעמיה דר' יוחנן משום פלגינן דבורא ודלא כבעל קרבן עדה שפי' דלר"א טעמיה דר"י משום עדות שבטלה כו' והנה לדעת הסוברים דר"י לא ס"ל פלגינן דבורא

א"כ אף בתרי גופא לא ס"ל פלגינן דבהך דכותב נכסיו לב' ב"א תרי גופי נינהו ובעל קרבן עדה שם יישב דגם התם דמי לחד גופא יע"ש:

### יד

**ר"ל** ס"ל פלגינן דבורא שם בירושלמי דפליג על ר"י ואפשר דבעלמא ס"ל בחד גופא לא פלגינן וטעמא דפליג התם דס"ל התם תרי גופא ודלא כבעל קרבן עדה שהבאתי באות הקדום ואפשר בהא פליגי ר"י ור"ל דר"י ס"ל דהוי כחד גופא ור"ל ס"ל דהוי תרי גופא אך ז"א דא"כ היאך מדמי שם בירושלמי פלוגתייהו להך שכ' כל נכסיו לעבדו די"ל אף ר"ל ס"ל התם דלא פלגינן כיון דחד גופא הוא וע"כ ס"ל לירושלמי דלר"ל אף בחד גופא לא פלגינן יע"ש ודוק:

## אות צ צד תמות במקומה עומדת

### א

**רב** אדא בר אהבה ס"ל אליבא דר"י במועד שצד תמות שלו במקומה עומדת עיין ב"ק מ"ה ב':

### ב

**רב** פליג שם וס"ל דאף צד תמות משלם מן העליה וסגי ליה בשמירה פחותה כמו במועד שם:

### ג

**יעקב** ס"ל כר' יהודה דצד תמות במקומ' עומד' ב"ק דף ל"ט ע"ב.

### ד

**אביי** ורבא נראה דס"ל דלר' יהודה צד תמות במקומה עומדת דמוקי שם לר' יעקב דס"ל כר"י דצד תמות במקומה עומדת ומה"ט פסק הרא"ש כרב אדא ב"א דלר"י צד תמות במקומה עומדת יע"ש בדף מ"ה ודף ל"ט:

### ה

**ר"א** בן שמוע דהוא סתם ר"א דמתניתין ובריייתא ס"ל כר"י דצד תמות במקומה עומדת ב"ק י"ח אך דהש"ס דחי שם ובעי לאוקי טעמי' אליבא דר"ט דס"ל משונה קרן בחצר הניזק נ"ש משלם ולרבותיו שלרש"י הכי מסקנא עיין שם ע"ב בסופו ברש"י ד"ה דדחוק לי' עלמא אך רש"י דחה שם דבריהם ולדברי רש"י נראה דס"ל לר"א צד תמות במקומה עומדת וכאקומתא דלעיל יע"ש היטב ודוק:

## ציץ מרצה על העולין ועל האכילות

**א**

**רבי** אליעזר ס"ל הציץ מרצה על האכילות ר"ל אף על בשר הקרבן שנאכל לכהנים ונטמא ציץ מרצה עליו פסחים ע"ז:

**ב**

**ר'** יוסי ס"ל אין הציץ מרצ' על האכילות פסחים שם מנחות דכ"ה:

**ג**

**ר'** יהושע ס"ל אין הציץ מרצה על האכילות ועל העולין דהיינו האימורים העולים על המזבח אין הציץ מרצה עליהם להיות קרב בטומאה פסחים ע"ז ע"ב ונ"מ לר' יהושע דס"ל בנטמא בשר אע"פ שהדם קיים אין הקרבן נכשר בזריקת דם לחוד כיון דאין בשר אין דם ואי ציץ מרצה על האכילות הוי מתכשיר ועוד נ"מ למקבעי' בפיגול דאין הקרבן נקבע בפיגול להתחייב כרת על אכילתו אא"כ אין שם פסול אחר ואם חשב בקרבן מחשבת פיגול ואח"כ נטמא בשר אי ציץ מרצה על אכילות משוי ליה כטהור להיות נקבע בפיגול ואע"ג דאסור לאוכלו בטומאה מיהו לכל שאר מילי הוי כטהור ומהני ליה זריקה למקבעי' בפיגול וכן לאפוקי מידי מעילה דבקדשי קדשים זריקתן משוויי' בשרן הותר לכהנים ונפק מידי מעילה ואם נטמא בשר אי ציץ מרצה אאכילות כטהור חשיב ונפיק מידי מעילה כ"ז מתבאר בסוגיא דפסחים ע"ח א' יע"ש ודוק:

## ציצית חובת גברא

**א**

**שמואל** ס"ל ציצית חובת מנא דס"ל כלי קופסא חייבין בציצית מנחות מ"א ודוקא טלית דעביד לאכסויי אבל תכריכי המת דלא לאכסויי עבידי פטורין לשמואל שם:

**ב**

**רב** חסדא ס"ל דרב סובר ציצית חובת מנא מנחות מ"ב ע"ב:

**ג**

**רב** נחמן ס"ל אליבא דרב חובת גברא שם:

**ד**

**רבה** בר ר"ה ס"ל ג"כ חובת טלית שם מ"א א' רבה בר ר"ה אקלע לבי רבא בר רב נחמן כו' והמעיין ברש"י שם ובב"י סימן י' יראה דרבא הוי לבוש טלית כפולה ורבה בר רבב

הונא א"ל מי סברת ציצית חובת גברא חובת מנא הוא זיל רמי לה מבואר דס"ל חובת טלית אבל רבא בר רב נחמן מסתמא כאבוהו ס"ל דחובת גברא הוא כמ"ש באות הקדום:

## ה

**אי** אמרינן דציצית חובת מנא אף בגדי נשים חייב הבעל להטיל בהן ציצית דאף דציצית (דאף מ"ד חובת מנא הוי מ"ע שהזז"ג הואיל וכסות לילה פטור ואף דפטור אף ביום מ"מ לילה גורם וע' בב"י שתי' כן לדעת הרא"ש) הוי מ"ע שהזז"ג ונשים פטורות מ"מ כיון דחיוב מוטל על הבגד חייב הבעל להטיל בהן ציצית דלא גרע מכלי קופסא וא"ל דכלי קופסא הוא בגד שמתכסה בו בר חיובא אבל בגדי נשים כיון שאין הבגד של בר חיובא דמי לכסות לילה דפטור מציצית הואיל ואין לילה זמן ציצית דכתיב וראיתם אותו וה"ה היכא דאין גברא דלמיכסי' ביה בר חיובא פטור הבגד דהא שר תכסה בה כתיב ובעינן דמיכסי בה בר חיובא אך ז"א דא"כ למה הוצרך בגמ' למפטר תכריכין דלאו לאכסויי עבידא תיפוק ליה דאף אי הוי לאכסויי פטורים כיון דהן כסות גברא דפטורים מציצית דאינן בני מצות ואפשר לומר דהגמ' קאמר הטעם דאשר תכסה בה למיפטר אף אם לובשם בחייו לפעמים פטור משום דלאו לאכסויי עביד מתחלה ע' במג"א סי' י"ט ס"ק ב' אך גם לטעם דגברא לאו בר חיובא אם לובשם אחר ראוי להפטר כיון דעיקר הבגד של גברא דלאו בר חיובא והדרא קושיא לדוכתא למה צריך הגמ' לומר הטעם דלאו לכסויי עביד וע"כ לומר דלמ"ד חובת מנא לא קפדינן אבעלים של הבגד רק על גוף הבגד ועל זמן לבישתו אם הוא כסות לילה או יום ולפ"ז חייב בגדי נשים בציצית אם יש להן בעל אבל אם אין להאשה בעל אינה חייבת לעשות בהן ציצית דפטורה ממ"ע שהזז"ג וציצית הוא מ"ע שהזז"ג כיון דכסות לילה פטור אך קשה לי מדקאמר מנחות מ"ג דרב יהודה ס"ל ציצית לאו מ"ע שהזז"ג מדרמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה דלמא לעולם ס"ל דהוי מ"ע שהזז"ג והא דרמי תכלתא משום דס"ל כשמואל רבי' דציצית חובת מנא וי"ל מדקאמר דהוי מברך כל צפרא להתעטף בציצית ש"מ דס"ל חובת גברא דאי לא"ה לא הוי מברך רק בשעת עשי' בבגד ותו לא כמו במזוז' ודוק. נשמע מזה:

**ה** דרב יהוד' ס"ל חובת גברא מדמברך להתעטף ועוד יצא לנו מזה

## ו

**דלמאן** דס"ל חובת מנא אין מברכין להתעטף רק בפעם הראשון עשה בה ציצית מברך לעשות ציצית וע' במנחות מ"ב ע"א וע"ב ודוק:

**ז**

**ר"ש** לדעת הנ"י ס"ל ציצית חובת גברא ומנא אמינא לה דבמנחות דף מ"א ת"ר טלית כפולה ר"ש פוטר ופי' הנימוקי יוסף דס"ל דאין ראוי לכסות בו ולאו בגד הוא כלל ובתר הכי אמרינן שם רבה בר רב הונא איקלע לבי רבא בר"נ ואכסי טלית כפולה איפשט' וקם חוטא להדי רישא א"ל לאו היינו כנף דתנן כו' א"ל מי סברת חובת גברא הוא חובת מנא הוא זיל רמי לה ועבב"י סי' י' שכ' מדא"ל לאו היינו כנף דתנן היינו דס"ל דר"ש דטלית כפולה פטור מציצית וא"כ קשה היכא קאמר זיל רמי לה הא לנ"י פטור להטיל אפי' בד' כנפותי' בפשיטות דלאו בגד הוא כיון דלא חזי לאכסויי וכמ"ש במג"א סי' י' ונ"ל לחלק דע"כ לא פטרינן מציצית רק למ"ד חובת גברא שאינו מחויב כ"א כשלובשו וע"כ בעי' שיהא ראוי ללבישה אבל למ"ד חובת מנא מ"מ מנא הוא ולפ"ז רבה בר רב הונא לשיטתי' דס"ל שם חובת מנא ולכך א"ל זיל רמי לה בד' כנפות הפשוטי' ולפ"ז ר"ש דפוטר לגמרי כמ"ש בנ"י ע"כ ס"ל חובת גברא אך באמת י"ל דאין ראיה די"ל דנ"י מפרש דמ"ש לאו היינו כנף לאו משום דס"ל כר"ש כפי' הב"י רק דאחר שיפשוט דאינו כנף אבל בעודה כפול חייבת בציצית כרבנן וע"כ א"ל זיל רמי לה ועבב"י ודוק:

**אך** זה אינו דהא בנ"י פסק דהלכה כר"ש וע"כ אין לו שום הוכחה לפסוק כר"ש נגד ת"ק רק מהך דרבה בר ר"ה דפי' כמ"ש בב"י דס"ל ל כר"ש וא"כ ע"כ צריכין אנו לחלק כמ"ש ומוכח דר"ש ס"ל חובת גברא ודוק אך קשה לי כיון דלדעת הנ"י פטור טלית כפולה משום דלאו בגד הוא ולא משום דיפשוט וקם חוטא להדי רישא דא"כ יתחייב בפשוטי' כמ"ש ב"י באמת לדעת הרמב"ם וא"כ קשה קושית הב"י למה המתין רבה בר ר"ה ולא אמר ליה תיכף כשראהו לובשו לאו היינו כנף בשלמא לשיטת הב"י א"ש דהמתין לו עד שתפשט ויברר לו שבשביל זה שנפשט לאו היינו כנף וכמ"ש ב"י שם אבל לנ"י דלאו משום שתפשט פטור רק דאינו בגד א"כ הו"ל למימר תיכף וי"ל דבאמת גם לנ"י מטעם שתפשט אינו בגד דהרי בתפלה מותר וחייב אפילו לר"ש וע"כ הא דפוטר בלא תפרה משום שתפשט ולא יהיה ראוי ללבישה לכך המתין לו עד שתפשוט והנה ממ"ש במנחות דף מ"ג דר"ש ס"ל דאשר תכסה בה לרבות כסות סומא אתי יש לכאו' ראיה דס"ל חיבת גברא דאס"ד חובת מנא א"כ מאיזה טעם יפטור בגד סומא בשביל דקנהו הסומא דלפ"ז בגד שהיה מתחלה אצל אחר שהיתה חייבת וכשקנאה סומא תפטר ואח"כ כשקנתה אחר תחזור ותחייב ובודאי אין שום סברא כלל שתפטר הבגד מחמת קניית הסומא דבשלמא אי אמרינן חובת גברא א"ש דסומא פטור הוא דאינו בר חיובא במצוה זו משא"כ אי הוא חובת טלית אין סברא בשביל שמיוחד לסומא דאף דפטרינן

כסות המיוחד לצינה שאני התם דאינו ראוי רק ללילה וגוף הבגד מוכיח שהוא ללילה כגון סדינין ושאר בגדי לילה אבל כסות סומא שהוא שוה לשאר בגדי אנשים בני חיוב למה יגרע עבור שהוא אצל סומא וי"ל דאי לא כתוב אשר תכסה ה"א דציצית חובת גברא וכסות סומא פטור לכך כתוב אשר תכסה להורות דהוא חובת מנא ולכך כסות סומא חייב וז"ש מרבה אני כסות סומא שישנו בראיה אצל אחרים ואינו תלוי בגברא רק בכסות והבן מ"ש ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים קשה ג"כ דהא ישנו בראיה ביום ואי משים שמיוחד ללילה כסית סומא ג"כ מיוחד לסומא ועכצ"ל כמש"ל דכסות לילה אינו ראוי רק ללילה ומוכח מגוף הבגד שהוא כסות לילה ודוק:

### ח

**ר'** יוחנן נ"ל ס"ל חובת מנא מהא דאמר בשבת דף קל"א א' לא לכל אמר ר' אליעזר מכשירין דוחה שבת ואסיק למעוטי ציצית וקאמר שם הואיל ובידו להפקירן וז"ש למ"ד חובת מנא אבל למ"ד חובת ברא אף אם יפקיר טלית זה סוף סוף אקרקפתא דגברא רמי חיובא וא"ל דאין החיוב רק כשלובש טלית בת ד' כנפות אבל כשאינו לובש טלית בת ד' כנפות פטור א"כ למה הוצרך לומר הואיל ובידו להפקירן אפילו לא הפקירן פטור ע"כ דס"ל חיבת טלית וא"ל דס"ל דר"א ס"ל חובת טלית דמנ"ל הא דר"ל ס"ל כך דלמא ס"ל חובת גברא ובאמת גם ציצית דוחה שבת דיליף מסוכה כמ"ש התוס' שם אך ז"א דאי' שם בברייתא ושוין שאם צייץ טליתו שחייב אך י"ל בפשיטות דס"ל חובת גברא וכשאינו לובש טלית בת ד' כנפות אינו עובר וע"ש בקושי' אביי בפרש"י ד"ה כל שעתי' שכ' וכיון שיש לו טלית בכל יום שמשהה בלא ציצית עובר בעשה ואפילו מונחת בקופסא ע"ש מבואר דעיקר הקושיא רק למ"ד חובת מנא א"כ לישני דס"ל חובת גברא ולק"מ אלא ש"מ דקים ליה לש"ס דר' יוחנן ס"ל חובת מנא וי"ל דש"ס משני לפום סברת המקשן דס"ל חובת מנא ואעפ"כ לק"מ הואיל ובידו להפקירן אבל איה"נ י"ל דס"ל חובת גברא וצ"ע:

### ט

**אביי** ס"ל חובת מנא דמקשה שם בשבת קל"א ע"ב כל שעתי' ושעתי' זמניה כמ"ש רש"י שם וכמ"ש באות הקדום וי"ל אפשר דקים ליה דר"א או ר"י ס"ל הכין וליה לא ס"ל:

## ציצית אי הוי מ"ע שהז"ג

### א

**ר"ש** פוטר נשים מציצית דס"ל דהוי מ"ע שהז"ג דלילה לאו זמן ציצית מנחות דף מ"ג:

**ב**

**ור'** יהושע בן קרחה דקאמר ברפ"ב דברכות מפני מה קדמה והיה אם שמוע לויאמר שוהיה אם שמוע נוהג ביום ובלילה ויאמר אינו נוהג אלא ביום ס"ל גם כן כר"ש דציצית הוי מ"ע שהז"ג כ"כ התוס' והרא"ש:

**ג**

**רב** יהודה דרמי תכלתא לפרומא דאינשי ביתיה ס"ל דציצית לא הוי מ"ע שהזמן גרמא מנחות דף מ"ג א' אך התוס' יבמות דף ד' ע"א כ' דהוי מצי לשנויי דלעולם ס"ל דהוי מ"ע שהז"ג ואעפ"כ נשים חייבות דאקשינן סמוכין לשעטנז דכתיב ל"ת שעטנז גדילים תעשה כל שישנו בל"ת שעטנז ישנו בגדילים וזה תלוי אי תפילין הו מ"ע שהז"ג או לא ע' ערך תפילין אי הוי מ"ע שהז"ג אות ו' גם תלוי בזה אי אמרי' דדרשי' סמוכין אף דלא מוכח ומופנה (ע' בערך סמוכין אות י' בהג"ה) נמצא לפ"ז אי נימא דרב יהודה דריש סמוכין בכל התורה אף דלא מוכח ומופנה וגם ס"ל דתפילין לא הוי מ"ע שהז"ג יכול למסבר דציצית הוי מ"ע שהז"ג דלילה לאו זמן ציצית ואעפ"כ נשים חייבות וע' היטב באלו המקומות שרמזתי לך ותבין ולכאורה יש קצת ראיה דרב יהודה ס"ל דלילה לאו זמן ציצית דמאן דס"ל לאו זמן ציצית מפיק מדכתיב וראיתם אותו ומאן ס"ל לילה זמן ציצית מפיק הך וראיתם אותו ראה מצוה זו לזכור מצוה אחרת ואיזו זו מצות ק"ש וזהו דוקא אי אמרינן ק"ש דאורייתא' וכמ"ש התוס' בפרק התכלת דמ"ג ובסוכה דף י"א ורב יהודה אמר שמואל ס"ל ק"ש דרבנן בברכות דף כ"א (וע' בתוס' סוכה שם וע' בחדושי ברכות פ"ק אות פ' מה שכתבתי בזה ולפמ"ש בערך ק"ש כמה בעי כוונה אות ח' דרב יהודה גופא ס"ל ק"ש דאורייתא אין ראיה:

**ד**

**אי** אמרינן לילה לאו זמן ציצית אזי זמן ק"ש של שחרית קודם הנץ ושל ערבית רק עד ע"ה דילפינן מוראיתם אותו ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת זה ק"ש בזמנה משיכיר בין תכלת ללבן דהוא קודם הנץ ואי אמרינן לילה לאו זמן ציצית דילפינן מוראיתם אותו א"כ ליתי לן ילפותא דזמן ק"ש קודם הנץ אזי זמן ק"ש בשעת הנץ וזמן ק"ש של ערבית עד הנץ כך כתבתי בחדושי ברכות פ"ק אות פ' ליישב דעת הרז"ה אכן דעת רוב הפוסקים אינה כן דס"ל לילה לאו זמן ציצית ואעפ"כ ס"ל זמן ק"ש של שחרית קודם הנץ ובחדושי הארכתי בזה:

**ה**

**רב** יוסף דאמר כמה מעליא הא שמעתא דרב שמואל בר יהודה בברכות י"ד ב' ס"ל לילה לאו זמן ציצית וכ"כ התוס' בפ"ק דסוכה דף י"ד ובשבת דן כ"ה ב':

**ו**

**אביי** דאמר שם אתחולי מתחילינן דקא מתחלי במערבא כו' משמע דס"ל ג"כ לילה לאו זמן ציצית וכ"כ ה בסוכה שם ובשבת כ"ה ב':

**ז**

**רב** כהנא אמר רב ור"ש בר יצחק אמר רב דאמרי שם לא יתחיל ואם יתחיל גומר ב' מבואר דס"ל לילה או זמן ציצית וכנ"ל:

**ח**

**ר'** עמרם חסידא דרמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה בפ"ק דסוכה ע"כ דס"ל לילה לאו זמן ציצית וכ"כ רש"י בסוכה דף י"א שם:

**ט**

**מאן** דס"ל ק"ש דרבנן ע"כ דס"ל לילה לאו זמן ציצית דוראיתם אותו פרט לכסות לילה דא"ל ראה מצוה וזכור ק"ש דהא ק"ש דרבנן וע' ערך ק"ש דאורייתא אות י"ג:

**י**

**אי** אמרינן ק"ש דרבנן אזי ציצית מ"ע שהז"ג דע"כ דריש וראיתם למעט לילה דא"ל ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת זה ק"ש בזמנה משיכיר בין תכלת ללבן דהא ק"ש דרבנן וכ"כ התוס' בפ' התכלת דמ"ג אך י"ל לפמ"ש בירושלמי ברכות והב"י הביאו בסי' נ"ח דבין תכלת ללבן הוא שיעור אחד עם משיראה את חבירו ברחוק ד' אמות ואמרינן בברכות פ"ק ד"ט ב' לתפילין משיראה את חבירו ברחוק ד"א וא"כ כיון דזהו שיעור אחד עם תכלת ללבן א"כ י"ל ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת ואיזהו זה תפילין דהוא ג"כ שיעורו משיכיר בין תכלת ללבן אך למ"ד דלילה זמן תפילין מה"ת א"כ לא מצי קאי אתפילין דמה"ת אפילו בלילה זמנה:

**יא**

**היוצא** מזה דמ"ד ק"ש דרבנן וס"ל תפילין אינו מ"ע שהז"ג דלילה זמן תפילין ע"כ דס"ל לילה לאו זמן ציצית אבל אי ס"ל ק"ש דאורייתא או דס"ל לילה לאו זמן תפילין יכול לסבור דלילה זמן ציצית ודוק אך הרשב"א בחידושיו לברכות פ"ק ד"ט ב' משמע דס"ל דזמן משיראה חבירו ובין תכלת ללבן לאו שיעור אחד הם ולפ"ז אף מ"ד לילה לאו זמן תפילין אי סובר ק"ש דרבנן ע"כ צ"ל וראיתם פרט לילה דא"ל זכור תפילין דהא תפילין

לאו שיעורי' בין תכלת ללבן ואפשר ליישב קצת בזה דעת הגאון שהביא בס' העתים והביאו הרא"ש בה' תפילין דסומא פטור מן הציצית ומן התפילין דכתיב וראיתם אותו והרא"ש תמה עליו דוראיתם אותו בציצית הוא דכתיב ואני תמה גם על הרא"ש דהא גם בציצית סומא חייב בין לר"ש ובין לרבנן כמבואר בש"ס להדיא ואיך יחלוק גאון על סתם גמרא ולפמ"ש י"ל דהגאון ס"ל ק"ש דרבנן ולילה זמן תפילין כדמשמע מדברי הגאון שם דדוקא שבת ויו"ט ס"ל דלאו זמן תפילין וא"כ וראיתם אותו למאי אתי ע"כ ס"ל דאתי למעט סומא והא דאמרינן בגמ' לרבות כסות סומא היינו למ"ד חובת טלית הוא אזי כיון שחובה על הבגד אין סברא לפטור בגד זה הואיל וקנהו סומא וכמ"ש בערך ציצית חובת גברא אות ז' אבל למאי דקי"ל חובת גברא יותר יש לפטור כסות סומא מכסות לילה שכיון שחוב על האדם א"כ אין לחלק אצלו בין אם הוא כסות יום או כסות לילה סוף סוף גברא בר חיובא הוא דישנו בראיה אבל סומא אינו בכלל וראיתם אותו ואינו בר חיובא כלל והא דאמר בש"ס מרבה אני כסות סומא דישנו בראיה אצל אחרים היינו למ"ד חובת מנא שפיר אמרינן דכסות זה בת חיובא דישנו בראיה אצל אחרים אבל למ"ד חובת גברא מה בכך שהכסות ישנו בראיה גברא לאו בר ראיה הוא ולפ"ז י"ל אפילו לר"ש דס"ל כסות לילה פטור היינו משום דס"ל חובת מנא ולכך פוטר כסות לילה ומחייב כסות סומא אבל למ"ד ציצית חובת גברא איפכא מסתברא רק דעדיין קשה הלכתא אהלכתא דאנן קי"ל חובת גברא וקי"ל לפטור כסות לילה ובאמת על הגאון הנ"ל לא קשה די"ל דאיהו ס"ל באמת להלכה לחייב כסות לילה דלא מצינו בהדיא בהש"ס הלכתא למפטר אך זה דוחק דכבר הוכיחו התוס' במנחות ובפ"ב דברכות מכמה מקומות בש"ס דלילה לאו זמן ציצית וי"ל דס"ל לגאון דלילה לאו זמן ציצית לגמרי שהאדם פטור מציצית בלילה ולא תלוי בכסות כיון דחובת גברא הוא רק בלילה שלילה אין זמן חיוב וא"כ ה"ה סומא דלפי מאי דקי"ל חובת גברא א"ל מרבה אני כסות סומא שישנו בראיה אצל אחרים דס"ל דמה בכך שישנו בראיה הואיל ואינו חובת מנא רק חובת גברא וגברא לאו בר ראי' הוא וא"כ סומא דמי ללילה ושקולין הן והי מנייהו מפקת ותרווייהו אמעוט מוראיתם אותו וקרא דאשר תכסה בה לרבות בעלת ה' אתי אפי' לר"ש והא דאמרי' דר"ש נפקא ליה מאשר היינו ר"ש לשיטתו דס"ל חובת מנא ומחויב כסות סומא אבל לדידן דפטרינן לילה מציצית דלא כר"ש דתלי בכסות לילה רק בלילה גופא דאינו זמן חיובא וגם סומא פטרינן מטעם זה דאינו בר חיובא ואשר תכסה לרבות בעלת ה' ולרבנן דס"ל לילה זמן ציצית קשה טפי וראיתם אותו מאי עבדי ליה למ"ד ק"ש דרבנן ותפילין זמנם בלילה ע"כ צ"ל למעט סומא ובזה מיושב הא דרב יהודה מה שהקשו התוס' והבאתי

לעיל אות ג' דרב יהודה דס"ל ק"ש דרבנן וס"ל לילה זמן ציצית מדרמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה א"כ וראיתם אותו מאי עביד ליה ולדעת הגאון א"ש דרב יהודה לשיטתיה דס"ל חובת גברא כמ"ש בע' ציצית חובת גברא אות ה' וא"כ לדידיה שייך יותר למעט מוראיתם אותו סומא דאינו בראיה כלל מלילה דעכ"פ ישנו בראיה ע"י אור הנר והא דאמר בש"ס דסומא מסתבר לחיובא טפי משום דישנו בראיה אצל אחרים כבר כתבתי דזהו למ"ד חובת מנא די"ל דהבגד הזה ישנו בראי' משא"כ למ"ד חובת גברא וא"ש ודוק ומ"ש הגאון דגם תפילין סומא פטור מוראיתם אותו י"ל כמ"ש בתר"י דלכך תפילין זמנם משיראה את חבירו הואיל וכ' בהו ראי' וראו כל עמי הארץ אך זה דוחק קצת דראי' קאי על אחרים ולא על המניח ודוק ואולי שמפני זה השיג הרא"ש עליו עמ"ש דפטור מתפילין ולא השיג על מאי דפטרי' מציצית דבציצית יש ליישב דבריו כדכתיבנא ודוק:

### יב

**אי** אמרינן דציצית מ"ע שהז"ג ותפילין לא הוי מצות עשה שהזמן גרמא אזי לית לן קרא דעשה דוחה ל"ת ע' ערך תפילין אות כ':

## אות ק קבול העשוי למלאות

### א

**ר"א** ס"ל קיבול העשוי למלאות שמי' קבול ומקבל טומאה ול"ח פשוטי כלי דאינו מקבל טומאה כך מבואר בסנהדרין סוף פרק ד' מיתות דף ס"ח לפי פרש"י שם וע' תוספת סוכה די"ב ע"ב ד"ה מאי דתימא:

### ב

**חכמים** פליגי על ר"א שם וס"ל דאינו מקבל טומאה דקבול העשוי למלאות לא שמי' קבול שם ומדברי הר"ש בפכ"ו דכלים אשנה ב' מבואר דאף רבנן ס"ל שמי' קבול ע"ש וכן מבואר בדברי התוס' סוכה שם:

### ג

**רב** יהודה אמר רב דס"ל בסוכה דף י"ב ע"ב סיככה בחצים נקבות פסולה ס"ל קבול העשוי למלאות שמי' קבול וע' בתוס' שם די"ל דהתם אין עשוי למלאות מלוי עולם שלפעמים נוטלים הברזל מן העץ אך כ' שם דדוחק לפרש כן ופשטא דשמעתי' משמע דס"ל אף מלוי עולם שמי' קבול:

**ד**

**בעיקר** הדין אי חשוב קבול יש בזה מבוכה גדולה דהנה לפי דברי התוס' דסוכה די"ב ע"ב שם משמע דס"ל להלכה דחשוב קבול וכן מורין דברי הר"ש בפכ"ו דכלים משנה ב' ובשבת דף נ"ב ע"ב גבי הוא של אלמוג טהורה הקשה התוס' הא יש לו בית קבול ותי' דקבול העשוי למלאות לא שמי' קבול וכן הקשה הגאון מהו ישעיה פיק בגליון הש"ס וכן דברי הר"מ סותרים זה את זה דבפרק ה' מסוכה דין ה' כתב סככה בחצים נקבות פסולה דאע"פ שהוא עשוי למלאות בברזל בית קבול הוא ומקבל טומאה משמע דס"ל קבול העשוי למלאות שמי' קבול ובפ"ב דכלים דין ג' כ' בית קבול העשוי למלאות אינו קבול וא"ל דההוא דסוכה מיירי שאין עשוי להתמלאות מלוי עולם שלפעמים נוטלים הברזל מן העץ (ואף שכ' התוס' דסוכה שם דדוחק לומר כן מ"מ מוכרח לפרש כן לפי פי' רש"י דסוף פרק ד' מיתות וכן י"ל להר"מ) אך מלשון הר"מ בסוכה שכ' דאע"פ שעשוי למלאות בית קבול הוא ולא חלק דשאני הכא דאינו מלוי עולם משמע דפסק ותני דכל קבול העשוי למלאות אפי' מלוי עולם שמי' קבול וא"ל דהך דסוכה מיירי קודם שנתמלא רק שעתיד להתמלאות והך דכלים מיירי לאחר שנתמלא דזה אינו דע"כ הך דכלים מיירי ג"כ קודם המלוי דברזל דאי בשעת מלוי בברזל בל"ז מטמא כיון שהיה יד לכל ברזל ואין לומר דמיירי שנתמלא ואח"כ נתרוקנה דא"כ שוה לקודם מלוי ואדרבא גרע טפי קודם המלוי דחשיב גולמי שלא נגמרה מלאכתן כמ"ש התוס' בסוכה שם ואפשר לומר דבסוכה קאמר משום גזירה דרבנן גזרו שלא לסכך בה כיון דיש לה קבול ובעלמא קבול מטמא ויסברו דמותר לסכך בדבר המקבל טומאה וז"ש דאע"פ שהוא עשוי למלאות בית קבול הוא ומקבל טומאה ר"ל דמאן דחזי סבר דבית קבול הוא ובית קבול מקבל טומאה בכל דוכתי ולא ידעי דזה עשוי למלאות ועשוי למיטעי דמותר סכך בדבר המקבל טומאה כן נ"ל לדחוק לפרש דברי הר"מ ולעיקרא דדינא דודאי הסברא נכונה דאע"פ דל"ח קבול מ"מ אסרינן לסכך משום מראית העין דהרי מחמרינן בסוכה במטלטות שאין בהם ג' וכן באניצי פשתן אף דאין מקבלין טומאה אבל אין לחלק ולומר דמדאורייתא אינו בת קבול רק מדרבנן מקבל טומאה דחשוב קבול מדרבנן דא"כ הו"ל לפרושי במס' סוכה שם מאי דתימא בית קבול העשוי למלאות לא חשוב קבול קמ"ל דמדרבנן חשיב קבול ומדסתם משמע כדכתיבנא מ"ד ל"ח קבול קמ"ל דאע"פ דלא חשוב קבול אסור לסכך משום מראית העין דלא לימרו מסככין בדבר המקבלין טומאה ומיושב בזה קושי' התוס' על רש"י דסוף פרק ד' מיתות שהקשו בסוכה שם דא"ל דרש"י ס"ל לתרץ כמ"ש התוס' דהך דסוכה אינו מלוי עולם דמדברי רש"י משמע דהוא מלוי עולם ע"ש אף שיש לדחוק

בדבריו ולפרש כתי' התוספות מ"מ עיקר חסר מן הספר אך לפי פירושנו א"ש דבאמת אינו מקבל טומאה ואעפ"כ אסור לסכך כיון דיש לה קבול וראוי לקבל טומא' במקום אחר וזה מדויק בפי' רש"י שם שכ' דהו"ל מקבלין שבכלי עץ וראויין לקבל טומאה ולא כ' שמקבל טומאה דבאמת כאן אינו מקבל טומאה רק ראוי לקבל טומאה במקום אחר ואתי למטעי ודוק. איברא דקשיא לי לפ"ז הא דאמרינן שם בסוכה דט"ו ע"א ולרב יהודה אמר רב דאמר סככה בחצים זכרים כשירה בנקבות פסולה ולא גזר זכרים אטו נקבות הכי נמי לא נגזר נסרים אטו כלים ואם נאמר דנקבות גופא מדרבנן פסולה דאינו מקבל טומאה דקבול העשוי למלאות הוא רק דגזרינן הואיל ויש לו קבול אתי למטעי ולסכך בשאר כלי קבול א"כ הוא גופא גזירה ואיך נגזור זכרים אטו נקיבות כיון דנקיבות גופא גזירה אבל נסרים אטו כלים גזירה חדא היא אלא ש"מ דפשיטא להו לש"ס דנקיבות מדאורייי' פסולה וקבול העשוי למלאות שמי' קבול. איברא דעיקר קושית התוספות על רש"י נ"ל לתרץ ומתיישב סתירת דברי התוס' דשבת נ"ב שכ' דקבול העשוי למלאות ל"ש קבול ובסוכה מסקי דחשוב קבול ונ"ל לחלק דבאמת בשעה שהוא ממולא אינו מטמא ולכך בהיא של אלמוג וחותמה של מתכות אינו טמא דפשוטי כלי עץ הוא דעכשיו אין לה קבול דהוא ממולא אבל בההיא דסוכה בשעה שמסכך בה אין הקבול ממולא בכה"ג טמא מדאורייתא אף דעשוי למנחות מ"מ כיון דעכשיו איני ממולא טמא. איברא דלפ"ז לא הוי מקשה התוס' מידי על רש"י מההיא דסנהדרין דבאמת י"ל דבשעה שאינו ממולא אף רבנן דר"א מודו דשמי' קבול וכדמסקינן בשמעתין דסוכה לא נחלקו ר"א וחכמים אלא בההוא דכדור ואמוס דעכשיו הוא ממולא כמ"ש רש"י בסנהדרין ס"פ ד' מיתות שם דחכמי' ס"ל דבכה"ג דעכשיו הוא ממולא אינו טמא כיון דעכשיו אין לה קבול ור"א ס"ל דאפי' בכה"ג טמא ובהא לא קי"ל באמת כר"א כדמוכח מההוא דהיא של אלמוג ול"ק קושי' התוס' וא"ש דברי רש"י ודוק. איברא דקשיא לי לדברי רש"י דר"א ס"ל שמי' קבול אף בשעה שהוא ממולא א"כ בההוא דשבת נ"ב דשאל תלמיד אחד לר"א שמעתי שמחלקין בין טבעות כו' מקשה בגמ' ודאצבע דא ודא (א') א' הוא והתנן היא של מתכות כו' טמא היא של אלמוג וחותמה של מתכות טהור מאי קושיא דהא הא דטהור בהיא של אלמוג הוא משום דקבול העשוי למלאות ל"ש קבול כמ"ש התוס' שם וכמ"ש בסמוך דבשעה שהוא ממולא נקטינן דל"ש קבול וכו' לדידן אבל ר"א לשיטתיה דהוא ס"ל דאפי' בשעה שהוא ממולא חשוב קבול בההוא דכדור ואימוס לפי' רש"י הנ"ל כדכתיבנא א"כ שפיר קאמר דאין חילוק בין טבעת לטבעת דאף הוא של אלמוג וחותמה של מתכת טמא דקבול העשוי למלאות שמי' קבול לדידיה ואמאי מקשה הש"ס וצ"ע ודוק:

## קידוש במקום סעודה

**א**

**רב** ס"ל לא בעי' קידוש במקום סעודה ואפילו שמע קידוש בבהכנ"ס יצא פסחים דף ק':

**ב**

**שמואל** ס"ל בעי קידוש במקום סעודה שם ואפי' בבית א' ממקום למקום לא יצא שם:

**ג**

**רב** הונא ס"ל בעי' קידוש במקום סעודה שם:

**ד**

**רבה** ס"ל ג"כ קידוש במקום סעודה שם:

**ה**

**ר'** יוחנן משמע דס"ל לא בעי' קידוש במקום סעודה:

**ו**

**הר"ן** כ' לדעת הרי"ף דא"צ שיאכל אח"כ רק אף אם אכל כבר וגמר סעודתו ובירך בהמ"ז ואח"כ מקדש הוי ג"כ קידוש במקום סעודה וכן הרא"ש הביא סברא זו בשמו אך לא נהירא לי ע"ש בר"ן ובראי"ש פ' ע"פ וע' באו"ח סי' רע"א סעיף ה' בהג"ה:

## קני את וחמור

**א**

**רב** נחמן ס"ל בקני כחמור לא קנה כלום קני את וחמור קנה מחצה ב"ב קמ"ג א':

**ב**

**רב** המנונא ס"ל אפילו בקני את וחמור לא קנה כלום שם:

**ג**

**רב** ששת ס"ל בקני כחמור לא קנה כלום קני את וחמור קנה הכל:

**ד**

**ר'** אבין ור' יאשיה ור' ירמיה שם דס"ל בב"ב קמ"ב ב' דאית חולק לטליא במקום בניא נראה מבואר להמעיין בסוגיא שם דס"ל קני כחמור קני דהתם דאמר זיל קני כחד מברא הו"ל קני כחמור כמ"ש בגמ' וכדעת הרמב"ם בפכ"ב מהלכות מכירה וטחו"מ סי' ר"י ואעפ"כ ס"ל דקנה מיהו דוקא היכא דסבר המקנה שחמור קונה ג"כ אבל כשידע שהחמור אינו קונה וא"ל קני כחמור י"ל דמודה דלא קני ע' לקמן אות י':

**ה**

**ר'** אבוהו ור' חנינא בר פפא ור' יצחק נפחא ס"ל קני כחמור לא קנה ולכך ס"ל התם בב"ב קנ"ב דלית חולק לטליא במקום בניא יע"ש:

**ו**

**ר'** אבין ס"ל ג"כ קני כחמור לא קני שם זיל לגבי ר' אבין דאסברתי' נהליה והכי נקטינן בר"מ פכ"ב מה' מכירה ובטוש"ע סי' ר"י:

דדוקא במוכר שמקנה דבר לאחר וא"ל קני את וחמור אזי אמרי' קנה מחצה דאמרינן דדעת המקנה היה שיקנה מי שיוכל לקנות שאין טעם לומר מפני שזה אין לו יד לקנות שלא יקנה ג"כ מי שיש לו יד אבל מקדש זה קונה הוא אותן הנשים בכלכלה של תאנים אמרי' שלא נתנה להן אלא כדי שיזכה בכולן שכן דרך הלוקח לוקח רע ויפה עכ"ד והרי"ף לא ס"ל סברא זו יע"ש היטב:

**ח**

**דעת** קצת פוסקים הביאם הרא"ש פ"ב דקידושין סי' כ"ג דדוקא היכא דאמר בשתי מילות את וחמיר ס"ל לר"נ דקנה מחצה אבל היכא דמפיק להו בחד מילא ואמר כולכם קנויים לי או מקודשים לי או כולכם תקנו אזי אף א' מהן לא קנה וסברא זו הביא ג"כ ה"ה פ"ט מה' אישות אך הרי"ף ע"כ לא ס"ל סברא זו שהרי גם בכולכם מקודש"ו לי ס"ל דלא הוי קני את וחמור וקנה כמ"ש הפוסקים אך בדעת הרמב"ם פ"ט מה' אישות ודעת בעל ההלכות דמוקי מתני' דקדושין כאביי דאמר הראוי לביאה מכם תתקדש לי אזי צריך לחלק או כחילוק הר"ן שכתבתי באות הקדום או כחילוק הלז ע"ש היטב בסוגיא דקדושין נ"א ב' ותבין וע' בלח"מ פ"ט מה' אישות מה שמקשה על חילוק הזה מב"ב קמ"ג וע"ש:

**ט**

**רבא** דאמר בקדושין ולטעמיך אי דאמר כולכם קני את וחמור לא קנה דעת קצת מפרשים הביאום הרא"ש והרשב"א שם דס"ל קני את וחמור לא קני ודעת קצת מפרשים דבודאי לא פליג על ר"נ רבו דס"ל קנה מחצה רק דמפרש המשנה למאן דס"ל לא קנה וכך כ' התוס' בב"ב קמ"ג שם:

**י**

**דעת** הראב"ד הביאו בריטב"א בחדושיו לקדושין דף נ"א דכי אמרי' קני את וחמור קני היינו היכא שהמקנה לא ידע וסבר שאין כאן חמור וכולהו קני אבל היכא שהמקנה יודע שהאחד חמור ואינו וראוי לקנות ודאי לא קנה שדעתו שיקנה כחמור ומשטה הוא בו

עכ"ד ונפלאתי מאד על דעת הראב"ד הלזו דהנה בב"ב שם אמרי' קני כחמור לא קני קני את וחמור ר"נ אמר קנה מחצה וממ"נ היכא מיירי אי מיירי שמקנה לא ידע וסבר שגם החמור קינה (זהו לפע"ד פי' דברי הראב"ד מה שכ' וסבור שאין כאן חמור ר"ל שסבור שאין כאן דין חמור שלא יקנה וסבור שגם החמור קונה) והנה לפ"ז גם קני כחמור יקנה דמה גרעו לקנינו כיון שאמר ליה שיקנה כחמור ולדעתו גם החמור קונה קנין גמור א"כ נתכוין לקנותו קנין גמור וע"כ צ"ל דמיירי היכא שיודע שהא' חמור ואין ראוי לקנות לכך כשאמר ליה קני כחמור לא קנה כיון דידע דחמור לא קנה והוא אמר ליה קני בחמור א"כ ע"כ גם מה שאמר קני את וחמור קנה מחצה בהכי מיירי כשיודע שחמור אינו קונה ואעפ"כ קונה מחצה דאי נימא כדעת הראב"ד כשיודע שחמור אינו קונה לא קנה כלל א"כ אין חילוק בין קני כחמור לקני את וחמור שוב ראיתי לצדד ליישב דעת הראב"ד דבאמת מיירי שם בלא ידע שחמור אינו קונה ואעפ"כ קני כחמור לא קנה כיון דסוף לא אתפסי' לקנינו רק כפי קנין החמור נהי דטעי וסבור שחמור קונה מ"מ גוף הקנין לא הקניהו רק כקנין החמור וכי היכא דחמור לא קנה הוא ג"כ לא קנה תדע דהא אהך דאמר ליה לבריה קשישא קני כחד ברא שיולד לי מייתי ראיה דלא קני דהוי קני כחמור והתם המקנה סבר דבנו העתיד להוליד יקנה וזיכה לו ג"כ שיקנה כחד מברא העתיד להוליד ואעפ"כ קאמר קני כחמור היא ש"מ דקני כחמור לא קני אף שלא ידע דחמור אינו קונה וכה"ג קאמר דאת וחמור קנה מחצה היכא דלא ידע שחמור אינו קונה אבל היכא שיודע שהחמור אינו קונה י"ל כדעת הראב"ד דאפי' את וחמור לא קני ובזה י"ל דר' אבין ור' יאשי' ור"י שהבאתי לעיל אות ד' דס"ל אית חילוק לטליא במקום בניא וס"ל דקני כחמור קונה י"ל דוקא היכא דלא ידע שחמור אינו קונה כהך דינא דידהו שלא ידע שבנו העתיד להוליד לא יקנה ולכך ס"ל דקנה כיון שנתכוין להקנותו קנין גמור לפי דעתו אבל כשידע שהחמור אינו קונה ואמר ליה קני כחמור מודה דלא קני דמשטה היא בו וראיתי בריטב"א בחדושיו לקדושין שם שכ' על דעת הראב"ד הנ"ל ואין זה נכון דהא ודאי למ"ד את וחמור לא קנה אפי' אמר אינו יודע שחמור אינו קונה לא קנה כו' יע"ש כל דבריו ודבריו תמוהים מאד לא זכיתי להבינם דאדרבא משם ראיה לדעת הראב"ד כיון דמיירי באינו יודע שחמור אינו קונה לכך ס"ל לר"נ דקנה מחצה אבל כשיודע שחמור אינו קונ' י"ל דמודה ר"נ דלא קנה כדעת הראב"ד. איברי' דזאת יש להקשות על דעת הראב"ד מהא דאמר רב ששת בב"ב שם מנא אמינא לה דתנן אמר ר"י אין לך מר בקישות אל הפנימי לפיכך כשהוא תורם מוסיף על החיצון שבו ותורם אמאי את וחמור הוא והנה לדעת הראב"ד דהיכא דיודע שאין החמור קונה דלכ"ע לא

קנה והתם ידע שהמר אינו תרומה הרי מוסיף ומכוין על החיצון כי היכא דלהוי אחד מחמשים מן המתוק שידע שהמר אינו תרומה וא"כ בכה"ג אף לר' ששת לא קנה וי"ל דהראב"ד לא כ' כך רק לר"נ דס"ל קנה מחצה אזי שפיר מחלק דוקא בלא ידע אבל לרב ששת דס"ל קנה הכל אף חלק החמור אדרבא איפכא מסתברא דבידע פשיטא דקנה הכל כמ"ש הרשב"ם שם הטעם דאדם יודע שאין חמור קונה וגמר בדעתו שמי שיוכל לקנות יקנה הלכך כיון דידע דחמור אינו קונה גמר בדעתו שהוא יקנה הכל אבל בלא ידע וסבור שחמור יכול לקנות א"כ לא גמר בדעתו לקנות לו רק חצי דחצי אחר סבור שהחמור יקנה וא"כ כיון דאף בלא ידע ס"ל לרב ששת קנה הכל כ"ש בידע דקונה הכל ומתורץ קושיא הנ"ל אך לפ"ז קשה האיך מייתי סייעתא דקנה הכל בקני את וחמור בלא ידע מהך דהתורם קישות דהתם ידע שאין המר תרומה ולכך המתוק קנה הכל שכך נתכוין מתחלה אבל הכא דלא ידע שאין החמור קונה לא נתכוין להקנות רק חצי י"ל דלא קנה כולו וי"ל דהראב"ד מפרש כפי' התוס' בב"ב שם דר' יוסי קאי אמתני' דהתורם קישות ונמצאת מרה דהתם ג"כ בשעת שהתרים לא ידע שיש לקישות הזאת מרירות בפנימיותו ונתכוין ג"כ שחצי התרומה יהיה מן הפנימי וחצי' מהחיצון ואח"כ כשנמצאת מרה אזי כל התרומה מן החיצון אלמא בלא ידע ג"כ קנה הכל ודוק:

**אך** עדיין י"ל באמת בלא ידע לא קנה רק מחצה ומחצה של המר צריך להוסיף מחדש על החיצון כמ"ש מוסיף על החיצון נמצא שהחיצון לא קנה רק מחצה ומחצה של הפנימי צריך להוסיף מחדש אך י"ל דבאמת בתרומה חטה אחת פוטרת כל הכרי נמצא שכל התרומה היא על מחצה הלז רק מה שצריך להוסיף הוא מדרבנן שתקנו ליתן אחד מחמשים אבל באמת מה שקרא מתחלה להקישות הלז שם תרומה חל כולו על המתוק לבד (אף שמתחלה היה דעתו שיחול על המר והמתוק והוי כמו קני את וחמור דהוא קני כולו שוב מצאתי במהרש"ל בחכמת שלמה שעמד על קושיא זו ותי' כעין מה שתרצנו וע"ב הרש"א שישב קושי' זו שם בב"ב ובחדושי לב"ב הארכתי בזה) וסייעתא לרב ששת דבקני את וחמור קני כולו ודוק ואף לדעת הרשב"ם דמייתי בתורם קישות ולא נמצאת מרה רק שסתם תורם קישות יש מר בפנימיותו לכך צריך להוסיף על החיצון י"ל דהכא הוי לא ידע דבאמת גם המר הוא תרומה על המר שהוא בטבל רק מה שצריך להוסיף הוא שמא יש בקישות הלז מרירות טפי מאינך כמ"ש רשב"ם וא"כ מתחלה בשעת התרומה לא ידע שאין המרירות הלז ראוי לתרום דשמא יש גם בטבל מרירות וחזי מר אשר בקישות הלז לתרום ממנה על המרירות שבטבל נמצא הוי כמו קני את וחמור בלא ידע שאין החמור ראוי לקנות ודוק:

**אך** בל"ז לא הבנתי ראיות רב ששת מתורם קישות דהתם לכך נתכוין והוסיף מתחלה על החיצון שאם יהיה הטבל כולו מתוק נמצא שאין בקישות הלז כאשר נחסיר ממנו הפנימי שהוא מר שיעור תרומה לכך מוסיף כביצה שהוא שיעור הפנימי שבקישות כדי שיהיה תרומה מן המתוק לבד א"כ מתחלה לכך נתכוין שאם המר לא יהיה ראוי לתרומה יחול שם תרומה על המתוק לבד ומחשבתו נכרת מתוך שהוסיף על החיצון כביצה כדי שיהיה שיעור תרומה מן המתוק וא"כ אף מאן דס"ל לא קנה כלל בקני את וחמור מודה הכא דהתם טעמא דמ"ד לא קני כמ"ש רשב"ם כיון דבקנין אחד שיתף לשניהם לא נגמרה בדעתו להקנות לזה בלא זה כלום משא"כ הכא חזינן בהיפוך דנגמר בדעתו להיות חל שם תרומה על המתוק לבד אכן לדעת התוס' דמיירי דתורם קישות ונמצאת מרה א"ש דמתחלה כיון שיהיה כל הקישות תרומה החיצון והפנימי ולא נתכוין שיהיה תרומה זה בל"ז ושפיר דמי קני את וחמור בלא ידע כדעת הראב"ד אך לדעת הרשב"ם שנראה ממנו דקני את וחמור מיירי בידע שאין החמור קונה כמ"ש בטעמיה דמ"ד קנה כולו אדם יודע שאין החמור קונה כו' יע"ש משמע דמיירי בידע א"כ טעמא דמ"ד לא קני כלל י"ל ג"כ מטעם דידע ונתכוין להשטות בו וא"כ מאי ראיה מייתי רב ששת מתורם קישות דהתם לא ידע שאין הפנימי ראוי לתרום דסבר שאינו מר (דלדעת התוס' גם הפנימי ראוי לתרום שאינו מר כל כך כמ"ש המהרש"א שם לדעת התוס') אבל היכא דידע י"ל דלא קני כלל דנתכוין להשטות כדעת הראב"ד וי"ל דרשב"ם לשיטתיה אזיל דמפרש הך דתורם קישות בתחלת תרומה שיודע שאין המר ראוי לתרום לכך צריך להוסיף על החיצון וא"כ גם התם הוא ידע ודמי לקני את וחמור דמיירי בידע לדעת הרמב"ם:

## יא

**הנה** לענין פסק הלכה דעת הרי"ף והר"מ והרא"ש למיפסק כרב נחמן וכן פסק הח"מ סי' ר"ט אכן דעת כמה אחרונים ליפסק כרב המנונא דלא קני כלל כנראה מהמרדכי פרק מי שמת כמ"ש שם בהג"ה בשם מהר"ל מפראג למיפסק כר"ה הואיל ובכמה מקומות בש"ס קאמר קני את וחמור לא קני ועוד כ' שם דהלכה כר"נ בדיני נגד רב ששת דוקא ולא נגד רב המנונא וכן כ' בסמ"ע סי' ר"ג דהרבה פוסקים פוסקים כרב המנונא וע' בתשובות נ"ב חלק חו"מ סי' כ"ה כ"ו כ"ז כ"ח שמכל פלפולם נשמע דהך מלת' ספיקא דדינ' ויכול המוחזק לומר קים לי:

## יב

**דעת** רבינו שמחה הובא במרדכי שם פרק מי שמת דאף מאן דאמר דקני את וחמור לא קנה כלל דוקא בחמור שאינו בר קנין כלל אבל היכא שהקנה לו קרקע ומטבע בקנין

חליפין לא דמי לקני את וחמור דאף דמטבע אין נקנה בחליפין מ"מ יש לה שאר קנינים במשיכה ובשאר דברים לכך מודה הך מ"ד דבכה"ג קני מחצה עכ"פ דהיינו קרקעות כך הוא דעת רבינו שמחה הובא דיעה זו בהגהות רמ"א בחו"מ סימן ר"ג וע' בסמ"ע שם ויש לעיין בזה דלפי זה מאי ראיה מייתי רב ששת מתורם קישות דהתם אף שהמר אינו ראוי לתרומה בעד המתוק מ"מ בת מיחל בתרומה שראוי לחול עליו שם תרומה על המר כיוצא בו ודמי למטבע דאף שבקנין זה שהקנה לו אינה בת קנין דאין מטבע נקנה בחליפין מ"מ כיון דבת קנין היא בשאר דברים לא דמי לקני את וחמור ה"ה בהך מר שבקישות נהי דלאו בת מותרם היא על הטבל הלז שהוא מתוק מ"מ ראוי לחול עליו שם תרומה על טבל מר כיוצא בה וי"ל מיניה משני דמדאורייתא תרומה מעליא הוא אף בזה התרומה על המתוק ומכאן יצא לו לרבינו שמחה החילוק שלו בין מטבע לחמור דלכאורה מאי משני דמדאורייתא תרומה היא סוף סוף כיון דרבנן גזרו שלא לחול עליו שם תרומה הוי כחמור (וי"ל כיון דמדאורייי' תרומה היא לא אפקעוה רבנן שם תרומה כמ"ש ר' אלעאי מנין לתורם כו' שתרומתו תרומה וכן פסק הר"מ בפ"ה מה' תרומות הלכה ג') אך לסברת רבינו שמחה דל"ד לחמור רק דבר שאין בו שום קנין כמו חמור אבל הכא כיון דמה"ת חייל עליו שם תרומה לא דמי לחמור וה"ה דמצי לשנויי כיון דיש עליו שם תרומה על טבל מר כיוצא בו אלא דעדיפא מיניה משני דאף על טבל זה יש עליו שם תרומה:

**יג**

**דעת** המרדכי כפי מה שהבין מדבריו שם בהג"ה פרק מי שמת לחלק בין אם המקנה הקנה לב' קונים כגון קני את וחמור שמקנה לו ולחמור אז אמרינן קנה מחצה כר"נ אבל אם אדם קונה ב' דברים בקנין אחד שאין הקנין הלז מועיל לד"א כגון כשקונה קרקע ומטבע בחליפין דמטבע אינה נקנה בחליפין אזי אמרינן דלא קני כלל מגו דלא קני המטבע לא קני קרקע כיון שב' דברים הנקנים הם באדם אחד וע"ש היטב בהגה"ה וכ"כ שם הסבר בהיפוך דהיכא דאדם אחד קונה ב' דברים אם האחד יקנה בקנין זה ואחד אינו יקנה י"ל להיפוך מגו דקנה דבר המועיל בקנין זה קונה ג"כ הדבר שאינו מועיל בו עכ"ד שם בהג"ה ע"ש ולכאורה יש לעיין דבתורם קישות ג"כ מקנה ב' דברים לכהן דהיינו המר והמתוק שבקישות ואיך מדמה לה בש"ס לקני את וחמור די"ל דהכא הוי תרומה מטעם מגו דקני המתוק קני המר אך י"ל דבתרומה הפרשה הוא מצוה בפ"ע ואין הנתינה לכהן וקריאת שם התרומה היא שמקנה להמתוק שבקישות זה שם תרומה ולהמר שבקישות שם תרומה נמצא יש כאן ב' קונים המר והמתוק ודמי לקני את וחמור אך זאת יש לעיין

מה דמותיב רב אויא ממעשה בה' נשים כו' ואחיות היא דאינן מקודשות הא נכריות מקודשות ואמאי הא קני את וחמור היא הא התם האיש קונה ב' קנינים דהיינו האחיות והנכריות וא"כ אף למ"ד קנה מחצה הכא לא קנה מטעם מגו דלא קנה האחיות לא קנה הנכריות ולהיפוך אין לומר מגו דקנה הנכריות קנה האחיות דאחיות א"א לו לקנות דאין קדושין תופסין בהו מגזה"כ ואפשר לומר ג"כ להיפוך דקונה גם האחיות ויצריכה גט והא דאין קדושין תופסין דוקא בפ"ע אבל מטעם מגו ואגב יתפסו בהם קדושין וי"ל לפמ"ש בתוס' רי"ד בקדושין נ"א דהכא נ"כ יש ב' קונים שהקנה הקדושין לנכריות ואחיות וכמו שלא קנה אותן האחיות כו' א"כ שפיר מדמה לה לקני את וחמור:

### יד

**דעת** הגאון מהר"י לאנדא בשו"ת נו"ב בחו"מ סי' כ"ו דהך דינא דרב המנונא דס"ל ל"ק כלל הוא דוקא היכה שכיון להקנות בבירור לחמור שא"א לו לקנות לכך אמרי' דגם אדם לא קנה כיון דבקנין אחד שיתף לשניהם אין דעתו שיקנה זה בל"ז אבל היכא שהקנה לאדם עם וולד העתיד להוליד לו שאינו בבירור שיולד לו שעדיין אין אשתו מעוברת אזי אמרינן קנה מחצה דל"א כיון שבקנין אחד שיתף לשניהם אין דעתו להקנות לזה בל"ז דהרי אין מבורר שיהיה לו וולד במציאות בעולם וע"ש היטב מה שפלפל בארוכה עם חתנו הגאון מהור"ר יוסף האב"ד דק"ק פוזנא:

## קבוע כמחצה על מחצה

### א

**לרבנן** דר"ש דס"ל בנתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב אתי' הך קרא דוארב לו וקם עליו פרט לזורק אבן למצרי דאיכ' תשע ישראל ומצרי אחד ביניהם וקמ"ל דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ופטור כתובות דף ט"ו ע"א:

### ב

**רבי** דס"ל נתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור אעפ"כ י"ל דס"ל קבוע כמחצה על מחצה דמי מוארב דהא דפטור נתכוין להרוג את זה הוא מטעם דיליף נתינה נתינה ואייתר ליה כו' למדרשי' לקבוע תוס' כתובות שם ותוס' סנהדרין ע"ט ד"ה וכל קבוע אך התוס' לא משכחת להו קבוע למ"ד נתכוין להרוג א"ז כו' פטור רק בט' ישראלים וחד כותי ואומם לאותו שעומד שם אני מכוין ובכה"ג כולם ישראלים חייב ע' תוס' סנהדרין ע"ט וכ"ז כשנאמר דאף דאינו קבוע ניכר במקומו חשוב קבוע אך דעת התוס' בעצמם בנזיר דף י"ב א' דהיכא דאין הקבוע ניכר במקומו לא חשוב קבוע יע"ש וכבר עיין ועמד

בזה הגאון בהפלאה כתובות ט"ו וע"ש שכ' דרך אחר לעימף קבוע ולפענ"ד איכא למילף מע"ז דנ"ב ב' מאשריהם תשרפון באש מכדי ירושה להם מאבותיהם כו' מכאן מוכח ומבואר דמשום ספיקא דהנך אשירות שנעבדו בשעה שעבדו העגל אסרינן לכולהו דלא ידעי' אי פלחו באותה שעה רק משום דא"א דליכא חד דפלח ואע"ג דמיעוטא הוא ג"כ מטעם דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אך קשה לדעת התוס' דכל שאין ניכר האיסור במקומו לא חשוב קבוע והא התם אין ניכר האיסור ואעפ"כ אסרינן וע"כ מטעם קבוע ואפשר כיון דהתם איכא בל"ז אשירות דמעיקרא מימות אברהם כדמקשה התם אך ע"ז מקשה דנכפינהו לנכרי לבטלינהו וה"מ דאם יבטלינהו תו ליכא חששא אבל היכא דאף לאחר הביטול איכא חשש אשירות שנעבדו בימי עגל תו לא עבדינן תקנתא לבטל ברובא דהשתא דל"א מבטלו אשירות דמעיקרא ליכא רובא דהיתרא אין לנו לכוף העו"ג שיבטלו האשירות ואח"כ יתבטל במיעוט דהוי קצת כמבטל איסור אף דל"ד לגמרי וכל זה דוחק ועוד דגם נגד האשירות דמעיקרא ואשירות דמשעת העגל איכא רובא מסתמא דאשירות דמעיקרא דמרוב יושנן כולו להו ואזלו ועוד דהא תינח לדעת הראב"ד והר"מ דאסור לבטל איסור מדאורייתא אבל התוס' מדויל ידייהו משלמי דס"ל דמה"ת מותר לבטל איסור ע' בפר"ח יו"ד סימן צ"ט שמביא דבריהם וא"כ למה אמרה תורה אשיריהם תשרפון נכפינהו לכנעני ונבטל אותו ואח"כ יתבטלו ברוב:

**ג**

**ר"ש** דס"ל נתכוין וכו' פטור אי ס"ל כרבי דיליף נתינה נתינה אייתר ליה וארב אבל אי לא ס"ל כרבי אלא כתנא דבי חזקי קבוע מנ"ל ע"כ דברי התוס' כתובות שם וסנהדרין שם והר"ן בחדושיו לסנהדרין כ' דלר"ש לא משכחת קבוע מדאוריתא אלא מדרבנן וע' יומא דפ"ב ב' ומ"ש שם בגליון קושיא חזקה על הר"ן. והגאון בעל פני יהושע כ' בכתובות שם דמצינו למילף קבוע מהך ד"ה קהלי חדא למשרי ספק וא"א לאשכוחי ספק ממזר רק באזלא איהו לגבייהו ומטעם קבוע כיון דרוב כשירים אצלם כמבואר בקדושין ע"ד וא"כ לא משכחת ספק רק אי אמרי' קבוע כמחצה על מחצה וש"מ מהכא קבוע לר"ש אך סתר זה די"ל ספק ממזר בלא קבוע רק בקדושין ספק קרוב לו או בגירושין אך בכה"ג ליכא ספיקא דבקדושין איכא לאוקמא אחזקת פנויה ובגירושין אחזקת א"א אך עדיין איכא לאשכוחי ספק ממזר בנתגרשה בודאי וזינתה בודאי אלא שהספק אם נתעברה קודם גירושין דהוי ליה ממזר מא"א אי אחר גירושין ובכה"ג ליכא לאוקמא אחזקת א"א דמצטרפין חזקת היתר דידה להרי גרושה לפניך והוי ליה פלגא ופלגא אך כ' דבזה י"ל

ר"ש לשיטתיה דלית ליה הך דהרי גרושה לפניך כמ"ש התוס' פ"ק דנדה וא"כ לדידיה לא משכחת ספק ממזר אלא בקבוע ע"כ דבריו:

**ד**

**וש"ב** הגאון מהר"א בספר מנחה חדשה חלק א' סימן ב' כתב דלמאן דאמר תרי ותרי ספיקא דאורייתא ולא מוקמינן אחזקה א"כ ס"ל ספק ממזר בב' אומרים קרוב לו וב' אומרים קרוב לה אך ר"ש לשיטתיה דס"ל חרי ותרי ספיקא דרבנן ומוקמינן אחזקה א"כ ליכא ספק ממזר כי אם על ידי קבוע וש"מ קבוע כמחצה על מחצה דמי:

**ה**

**ולענ"ד** משכחת ספק ממזר באשה שלא המתינה ג' חדשים ונשאת לאחר וילדה ספק בן ט' לראשון ובא על בת בעל אמו שלא מאמו או בת בעל השני והולד ספק ממזר שמא היא אחותו וכן משכחת לה ביבם שכנס יבמתו בתוך ג' חדשים וילדה ספק בן ט' לראשון כו' דהולד זה כשר אך אם בא עליה אח"כ הולד שיולד לה ספק ממזר כמבואר בפ' החולין ובר"מ פי"א מה' יבום ובאה"ע סימן קס"ד ועוד משכחת לה בכמה גווני ואין לומר דבכה"ג אוקמינהו אחזקת שלא היתה מעוברת ולאח"כ נתעברה דהא בגמ' בפ' החולץ ובכמה דוכתי מחזקינן להך ולד בספק ולא מוקמינן אחזקה ואפשר הטעם משום דהרי מעוברת לפניך וא"כ לר"ש דלית ליה הך סברא כמש"ל אות ג' א"כ שפיר י"ל דאוקמינן אחזקה שלא היתה מעוברת ור"ש לשיטתיה יליף קבוע מס' ממזר ודוק אך באמת זה דוחק דכולהו דוכתי דמחזקינן להך ולד בספק וכמה משניות דתנינן כן אתיא דלא כר"ש:

**ו**

**וראיתי** בפ"י קדושין ע"ג א' שכ' דמלשון הרשב"א והריטב"א משמע דהך קרא דספק ממזר מיירי דוקא בשתוקי דבאחריני איכא לאוקמינהו אחזקה דאבהתי' שאבהתי' היה כשרים משא"כ בשתוקי דלא ידעינן אבוה מני ולפ"ז נסתר מה שזכרנו באות הקדום דגם שם י"ל דאוקי הולד אחזקת אבהתי' אך הוא דוחק גדול בעיני מכמה טעמים ויתבארו באריכות במ"א בס"ד וגם הא חזינן דהך דס' בן ט' ביבם דמחזקינן להולד בס' כמבואר באה"ע קס"ד ולא מוקמינן ליה אחזקת אבהתי':

**ז**

**למאן** דס"ל ספיקא דאורייתא מה"ת לקולא ליכא למילף קבוע מס' ממזר והענין ע"פ מה שהקשו הראשונים דל"ל קרא דס' ממזר שרי תיפו' ליה דכל סמה"ת מותר ותי' הפר"ח דס' ממזר אף בדאיכא חזקה לאיסורא והפ"י בקדושין אף דאיכא רובא לאיסור מותר

ס' ממזר ולפ"ז אינו מיליף קבוע מס' ממזר דאיכא לאוקמי בס' גירושין וא"ל א"כ הוי ליה לאוקמי בחזקת א"א דאדרבא ע"כ בהכי שרי רחמנא אף דאיכא חזקה לאיסורא כמ"ש הפר"ח וכן איכא לאוקמי בעיר שרוב פסולין אצלה ואזלי אינהו לגבה ואף דרובא לאיסורא מ"מ בהכי שריא רחמנא כמ"ש הפ"י ודו' ולפ"ז ליכא למימר דר"ש יליף קבוע מס' ממזר דר"ש מדויל ידא משלם דכבר הוכחנו בערך ספיקא דאורייתא אות י"ג דר"ש ס"ל סמה"ת שרי א"כ ליכא למילף קביע מספ' ממזר וע"כ לומר כדעת הר"ן דר"ש לית ליה קבוע מה"ת ודוק:

**ח**

**ר"ה** בריה דר"י דס"ל בריש פ' בן סורר דלא אזלינן בד"נ בתר רובא א"כ ליכא למילף קבוע כמחצה על מחצה מוארב לו וקם עליו די"ל אף דאינו במע"מ מ"מ בד"נ לא אזלינן בתר רובא ועמ"ש בגליון ש"ס סנהדרין שם דף ס"ט ע"א יע"ש:

**ט**

**דעת** הגאון בספר לשון למודים חא"ח ס"ס רמ"ג דל"א קבוע כמע"מ אלא היכא דשקיל מהקבוע או שפי' בפנינו מהקבוע אבל היכא דלא יצא מתוך הקבוע כגון עיירות דבאפי נפשייהו קיימי ל"א קבוע כמחצה על מחצה ואזלינן בתר רובא והרב בשעה"מ סוף ה' מגילה הוכיח מדברי הר"ש בסוף ספר כריתות דהביא קושי' העולם דיאסר כל העולם בזריעה ובחרישה מטעם נחל איתן שהוא קבוע כו' אלמא אע"ג דהתם כל שדה ושדה באפי נפשייהו קאי ולא יצא מתוך הקבוע אעפ"כ אמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה וע"ש שהאריך:

**י**

**לא** מקרי קבוע אלא כשהאיסור נודע וניכר בפ"ע כגון ט' חניות מוכרות בשר שחוטה אבל כשאין האיסור ניכר בפ"ע כגון בחניות שיש בא' מהן טריפה ואין יודע באיזה מהן לא חשוב קבוע ואזלינן בתר רובא כ"כ התוס' בפ"ק דפסחים וכ"פ ג"ה דצ"ה:

## ק"ש דאורייתא או דרבנן

**א**

**רב** יהודה אמר שמואל ס"ל ק"ש דרבנן ובשכבך ובקומך בד"ת כתיב ברכות דף כ"א א' וע' לקמן ערך ק"ש כמה בעי כונה אות ח' שכתבתי שם דרב יהודה גופיה ס"ל ק"ש דאורייתא רק משמיה דשמואל ק"ש דרבנן:

**ב**

**ר'** אלעזר ס"ל שם ק"ש דאורייתא אבל בשאלתות פ' יתרו משמע דר"א ס"ל ג"כ ק"ש דרבנן רק דחוזר וקורא משום כבוד מלכות שמים:

**ג**

**ר"י** דפליג התם אר"א וס"ל הלואי שיתפלל אדם כל היום מ"מ בק"ש לא גלי דעתיה כמאן ס"ל ע' בש"א סי' א' וע' באות ו':

**ד**

**הנך** ברייתות דמפקי להו זמן ק"ש מקראי דבשכבך וכן פלוגתא דב"ש וב"ה בערב כל אדם יטו ויקראו אין ראיה דס"ל ק"ש דאורייתא דבודאי לא פליג שמואל עלייהו רק דס"ל דאסמכוהו רבנן אקראי דבשכבך וע' בתוס' סוטה דף ל"ב ע' באות ט':

**ה**

**דעת** רבינו יונה וקצת מרבוותא דהא דס"ל שמואל ק"ש דרבנן הענין שבאמת חיוב מה"ת לקרות פרשה א' מן התורה בשכבו ובקומו רק דהא דתקינו לקרות פ' שמע זו מדרבנן וזהו שהשיב אביי ההוא בדברי תורה כתיב ר"ל שמחוייב לקרות מה"ת בדברי תורה ולא פרשת שמע וכן הסכים לדיעה זו תשובת שאגת אריה סימן א' יע"ש:

**ו**

**ר'** יוחנן אמר רשב"י ס"ל ק"ש דאורייתא כן משמע בסוטה דמ"ב דקאמר אפי' לא קיימתם ק"ש שחרית וערבית כו' וע' בשאגת אריה סימן א' דכ' דבשביל זה פסקו דק"ש דאורייתא הואיל ור' יוחנן ס"ל הכי:

**ז**

**בחדושי** הארכתי להוכיח דפלוגתא דר"ג וחכמים דס"ל לחכמים זמן ק"ש של ערבית הוא עד חצות ור"ג ס"ל עד עמוד השחר ואמרתי דתלוי בזה דר"ג ס"ל ק"ש דרבנן וחכמי' ס"ל ק"ש דאו' ובזה ישבתי דברי הרמב"ם דמשמע מיניה דפסק כחכמים ובגמ' פסק כרב יהודה אמר שמואל כר"ג וכבר הקשה עליו הב"י בטוא"ח וישבתי ע"פ דרך זה ואבאר בקיצור דהנה בגמ' קאמר דחכמים מודו לר"ג דעיקר זמנה כל הלילה רק שעשו סייג שלא יהא אדם בא מן השדה וילך לביתו ויאמר אוכל קימעא ואישן קימעא וחוטפתו שינה ונמצא ישן כל הלילה לכך תקנו עד חצות והקשיתי דלפ"ז הוי ליה לעשות סייג הלז גם בתפלה ולמה תפלה זמנה כל הלילה כדאיתא במשנה תפלת הערב אין לה קבע ותירצתי דקי"ל טעה ולא התפלל מתפלל שחרית שתים א"כ לא חיישי' שמא יחטפנו שינה וישן כל הלילה דאם יאנס ולא יתפלל יש לו תשלומין אבל בק"ש יש ב' דיעות בכלבו הובא

בש"ע סימן נ"ח אם יש לה השלמה ואמרתי דזה תלוי אי ק"ש דאוריית' או דרבנן דאם ק"ש דרבנן אזי יש לה השלמה כמו תפלה דהיא דרבנן אבל אם ק"ש דאורייתא אין לה השלמה דל"ד לתפלה שוב סברא זו בפ"מ באו"ח ולפ"ז י"ל דחכמים ס"ל ק"ש דאוריי' ואין לה השלמה ולכך צריך לעשות סייג שמא חוטפתו שינה אבל ר"ג ס"ל ק"ש דרבנן וגם ק"ש יש לה השלמה ולכך א"צ לסייג ולפ"ז אין ראיה מרב יהודה אמר שמואל דפסק כר"ג דלשיטתיה אזיל דס"ל ק"ש דרבנן כמש"ל אות א' אבל הרמב"ם לשיטתיה דפסק כהנך אמוראי דס"ל ק"ש דאורייתא לית הלכתא כר"ג ודוק וע"ש בחדושי ברכות שלי פ"ק אות מ"ה מ"ו מ"ז שכתבתי עוד ישובים על הרמב"ם:

## ח

**רב** גידל אמר רב ס"ל ק"ש דאורייתא מדאמר בנדרים ח' דאי בעי פטר נפשיה בק"ש משמע דס"ל דבשכבך לאו בדברי תורה כתיב ע' בשאגת אריה סימן א' שכ' די"ל דרב לא פליג אשמואל לפמ"ש באות ה' דלשמואל ג"כ צריך לקרות פ"א בשחרית ואינו מחוייב ללמוד כל היום י"ל מגו דאי בעי פטר נפשיה בשחרית והא דנקט ק"ש לפי דרבנן תקנו לקרות פ' שמע יע"ש:

## ט

**רבי** ור' יאשיה ור' יונתן וב"ש וב"ה לדעת התוס' סוטה ל"ב ס"ל ק"ש דאורייתא אך בש"א סימן א' דחה זה די"ל דס"ל ק"ש דרבנן רק פ"א חייב לקרות מה"ת כדלעיל אות ה' וע' שם בתוספות סוטה ל"ב:

## י

**לדעת** רבינו יונה שכ' לעיל באות ה' דלשמואל צריך לקרות פ"א מה"ת הא דאמר ס' קרא ק"ש אינו חוזר וקורא דוקא בשכבר קרא בודאי פ"א בתורה אבל בל"ה צריך לקרות ק"ש דעדיפא משאר פרשה בתורה דמקיים בה גם כן תקנ"ח דתקנו לקרות פרשה זו וכיון דבלא"ה הוי ספיקא דאורייתא וצריך לחזור ולקרות עדיף לקרות ק"ש דמקיים ג"כ תקנ"ח כ"כ בשאגת אריה שם:

## יא

**לשמואל** דס"ל בספק קרא ק"ש א"ח וקורא דוקא שלא התחיל לקרות אבל כשהתחיל לקרות אפי' שמואל מודה כיון שהתחיל יש לו לתקן אם טעה כ"כ רבינו יונה אהא דטעה בין פרק לפרק:

**יב**

ר' אליעזר ור"ע ס"ל ק"ש דאורייתא דהיינו לקרות דוקא פ' שמע מנא אמינא לה מהא דתניא ר"פ היה קורא הדברים על לבבך יכול תהא כל הפרשה צריכה כוונה ת"ל האלה ע"כ צריכה כוונה מכאן ואילך א"צ כונה א"ל ר"ע הרי כבר נאמר אשר אנכי מצוך היום על לבבך מכאן אתה למד שכל הפרשה צריכה כונה ע"כ והנה מדברי ר"א מבואר דס"ל דדוקא פ' שמע צריך לקרות מה"ת מדקאמר האלה קאי אב' פסוקים הראשונים משמע דהנהו מדאורייתא שצריך לקרות אותם דוקא בכונה ועוד דאם נאמר דמה"ת בכל פרשה שיקרא יצא כשמואל א"כ אף בפסוק א' שקורא יוצא וכ"כ בש"א סי' ב' דלשמואל אף בפסוק א' יוצא א"כ היאך אמר דצ"כ ג' פסוקים כיון דעיקר קריאה אין החיוב אלא פסוק אחד ודוחק לומר דאסמכתא בעלמא הוא וע' בתוס' פ' א"נ וגם לר"ע דס"ל דכל הפרשה צריכה כונה מדכ' אשר אנכי מצוך ולא כתיב צויתיך מוכח דקריאת פ' שמע מעכבת כיון דאף הכונה מעכב מדשני קרא וכ' מצוך וע"כ לומר דר"א ור"ע ס"ל ק"ש דאורייתא ודע דכל הני תנאי דדרשי שמע בכל לשון שאתה שומע או השמע לאזנך או דצריכה כונה דכאן נאמר שמע ולהלן נאמר הסכת ושמע וכן הני דדרשי מוהיה בהויתן יהיו או שלא יקרא למפרע וכן דברים הדברים וכן על לבבך אחר כונת הלב הן הן הדברים וכן ודברת בם דדרשי ר"י ורב זוטרא כאשר ימצא המעיין כל הני דרשות בש"ס אין להוכיח מהן דמה"ת חייב לקרות פ' שמע דוקא מדדרשי כל הני דרשות מפ' שמע דאף לשמואל י"ל דשמע וכל הפרשה קאי אקרא ובשכבך ובקומך ר"ל דאותה הפרשה שחייבתה התורה לקרות מקרא דבשכבך צריך שיהיה בו כל הרמזים הנרמזו בפ' זו דהיינו השמעה לאוזן משמע וכן קריאה כסדר מוהיה דכולהו קאי על ודברת בם בשבתך דבסוף הפרשה אך מר"א ור"ע שפיר מוכח דס"ל דוקא פ' שמע מה"ת כאשר כתבתי ודוק היטב:

**יג**

**מאן** דס"ל ק"ש דרבנן צריך לומר דס"ל לילה לאו זמן ציצית דכתיב וראיתם אותו ומאן דס"ל לילה לאו זמן ציצית דרש וראיתם וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת ואיזו זו ק"ש כמבואר במנחות מ"ג ומאן דס"ל ק"ש דרבנן א"א לומר כן וע"כ דרש וראיתם למעט כסות לילה וע' בערך ציצית אי הוי מ"ע שהזמן גרמא שהארכנו בזה ולפמ"ש לעיל דמאן דס"ל ק"ש דרבנן דהיינו שהוא מן התורה חייב לקרות פ"א אבל לקרות דוקא פ' שמע זו מדרבנן א"כ אין ראיה די"ל אף מאן דס"ל ק"ש דרבנן ס"ל לילה זמן ציצית וכרב יהודה דס"ל זמן ציצית וס"ל ק"ש דרבנן וע' בערך ציצית אי הוי מ"ע שהז"ג ומ"ש מזה:

**יד**

**ר'** יהודה ס"ל ק"ש דרבנן בש"ס דילן דס"ל בב"ק פ"ז דסומא פטור מכל המצות הקשה התוס' מהא דאמר ר"י במגילה כל שלא ראה מאורות מימיו אינו פורס הא סומא שראה מאורות פוטר אחרים ותי' דבדרבנן סומא חייב במצות לכך פוטר אחרים בק"ש דק"ש דרבנן ומוכח דלר"י ק"ש דרבנן אך לפמ"ש שם בירושלמי בשלא ראה מאורות היינו ביושב בבית אפל ואינו סומא א"כ אין ראיה אך ש"ס דילן אינו סובר כן ומוכח לש"ס דילן דר"י ס"ל ק"ש דרבנן ומבואר דלגמרי הוא דרבנן דאין צריך לקרות מן התורה שום פרשה:

**טו**

**רב** זעירא הוא ר' זירא שבבבלי משם ר' ירמיה נראה דס"ל ק"ש דרבנן וז"ל הירושלמי ר' זעירא בשם הר"י ספק בירך וכו' ספק קרא ס' לא קרא מאי כו' פי' בפ"ח דס"ל ק"ש דאוריית' ומיבעי' מי סגי בקריאת פסוק ראשון א"ד צריך לקרות כולו כיון דהוא מדאורייתא ודבריו דחוקים דממ"נ אי פסוק ראשון לבד הוא דאוריית' א"כ פשיטא דא"צ יותר וא"ל דמספקא ליה כיון דצריך לחזור עכ"פ לקרות פסו' ראשון שהוא דאורייתא מי נימא דצריך לחזור ולקרות כל פרשיותי' עם הברכות כתיקונה כמ"ש הרמב"ם בספק קרא דחוזר וקורא בברכותי' מהאי טעמא דכיון שצריך לחזור ולקרות עבור מה שהוא מה"ת צריך לקרות' כתיקונה אך דלפ"ז מאי פשטה מברייתא דתני הקורא קודם לכך לא יצא ידי חובתה דלמא לא יצא ידי חובת פסוק ראשון קאמר ועוד לא ידעתי מי דחקו להעמיד דברי ר' ירמיה דס"ל דפסו' ראשון לבד הוא דאורייתא דזהו ליכא מ"ד כלל הו"ל למנקט בעייתו אי סגי בפ' ראשונה דפ' ראשונה הוא מה"ת וצריך לקרותה ועוד דהאיך ה"א דסגי בפסו' אחד וגם איך נאמר דפסו' ראשון לבד צריך לקרות הא גמירא דכל פרשה דלא פסקי' משה לא פסקינן ועוד דעיקר חסר מן הספר דנקט סתם ס' קרא ס' לא קרא והו"ל לומר מהו שיקרא פסו' ראשון לבד או שיקרא כולה ועוד דנקט התם מתחלה ס' בירך חוזר ומברך דברכת המזון דאוריית' ואם איתא דס"ל דגם ק"ש פסוק ראשון הו"ל למפלג בדידיה גופא ס' קרא פסו' ראשון חוזר וקורא דהוא דאורייתא א"ו הדבר ברור דר"י ס"ל ק"ש דרבנן ומספקא ליה אי חוזר וקורא משום דאית ביה עול מלכות שמים כדס"ל לר"א בבבלי לדעת השאלתות בפ' יתרו ס"ל לר"א ק"ש דרבנן ואעפ"כ חוזר וקורא משום קבלת עול מלכות שמים ובהאי מספקא ליה אי אמרינן כיון דמדרבנן היא א"צ לחזור ולקרות או דלמא כיון דאית בה עמ"ש מחויב לחזור ולקרות:

# ק"ש בעי כונה

## ק"ש כמה בעי כונה

**א**
**ר'** אלייעזר בן הורקנוס דהוא סתם ר"א בן מחלקותו דר"ע ס"ל דעד על לבבך צריך כונה לדעת רש"י י"ג א' ולדעת התוס' בברכות עד בכל מאודך:

**ב**
**ר"ע** ס"ל התם דכל הפרשה צריך כונה:

**ג**
**ר'** יהודה ס"ל ג"כ שם דכל הפרשה צריך כונה:

**ד**
**רב** זוטרא ור' יאשי' ור' יוחנן ס"ל ג"כ דכל הפרשה צריך כונה שם:

**ה**
**ר'** מאיר ס"ל שם דרק פסוק שמע ישראל צריך כונה:

**ו**
**רב** נחמן דאמר ליה לדרו עבדי' בפסוקא קמא צערן טפי לא תצערן מבואר דס"ל ג"כ דא"צ כונה רק פסוק א':

**ז**
**רבא** פסק התם הלכה כר"מ דא"צ כונה כ"א פסוק ראשון:

**ח**
**רב** יהודה יש להסתפ' היכא ס"ל דשם אמר ר' נתן בר מר עוקבא אמר רב יהודה עד לבבך בעמידה והנה הרי"ף שם מבואר דע"כ ס"ל לרב יהודה דעד על לבבך בעי כינה כר"א דלעיל אות א' ומכאן ראיה לשיטת רש"י שכתבתי באות א' דלר"א עד על לבבך צריך כונה דלשיטת התוס' שכתבתי שם רב יהודה דאמר כמאן דלא מצינו שום תנא שיסבור עד על לבבך אך התוס' ס"ל שיטת הגאון שהביא הרא"ש דהטעם דעמידה לאו משום כונה רק משום דלא לשוויא לה עראי וא"כ מצי סבר רב יהודה דאין צריך כונה כ"א פסו' ראשון (אך מדברי התוס' שם ד"ה על לבבך מבואר דלא ס"ל כשיטת הגאון רק כשיטת הרי"ף דלדידן דלא בעי כונה רק פסו' ראשון לא בעי עמיד' כ"א בפסו' ראשון וצ"ע) ועכ"פ מוכח דרב יהוד' לא ס"ל דכל הפ' צריך כונה דא"כ יצטרך עמידה כל הפרשה כדס"ל

לר' יוחנן באמת כמ"ש שם בש"ס ואזדא ר' יוחנן לטעמיה כו' יע"ש א"ו דרב יהודה לא ס"ל דכל הפרשה צריך כונה רק לשיטת הרי"ף ס"ל דעד על לבבך לשיטת הגאון ס"ל רק פסו' ראשון ולכאורה יש להוכיח מכאן דרב יהודה ס"ל ק"ש דאורייתא ולא מבעיא לדעת הרי"ף שכתבנו דע"כ ס"ל לרב יהודה כר"א דעד על לבבך בעי כונה ע"כ ס"ל ק"ש דאורייתא כמו שהוכחתי בע' ק"ש דאורייתא דע"כ ר"א ס"ל ק"ש דאורייתא ע"ש אות י"ב אלא אפי' לדעת הגאון שהביא הרא"ש דמשום דלא לשוי' ליה עראי בעי עמידה והא דלא בעי עמידה כולה פרשה משום דאח"כ כתיב ובלכתך בדרך כו' משמע מה"ת הוא דוקא פרשה זו ויש לדחות דרב יהודה קאמר דהשתא דתיקון רבנן לומר פרשה זו דשמע דוקא משום קבלת עמ"ש א"צ עמידה כ"א עד על לבבך דבתר הכי כתיב ובלכתך אבל באמת ק"ש דרבנן דמה"ת א"צ לקרות דוקא פ' זו ע' ערך ק"ש דאורייתא אות ה' ואות י"ב אבל עכ"פ לדעת הרי"ף דס"ל כר"א ברירה מילתא דס"ל ק"ש דאורייתא וקשה דהא בברכות דף כ"א ס"ל לרב יהודה אמר שמואל ק"ש דרבנן וצ"ל הא דידיה הא דרבי' (ובאמת בש"ס שם לא כתב אמר רב יהודה אך בריי"ף ורא"ש גרסו אמר רב יהודה אמר שמואל) (וקצת ראיה לזה דהא רב יהודה רמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתא וא"כ ס"ל ע"כ דלילה זמן ציצית והא דכתיב וראיתם אותו צ"ל דמפיק ליה כמ"ש במנחות מ"ג ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת ואיזו זו ק"ש מוכח דק"ש דאורייתא ועמש"ל בע' ק"ש דאורייתא אות י"ג ובע' ציצית אי הוי מצות עשה שהז"ג ע"ש אות ג') ובזה יתיישב מה דקשה לכאורה רב יהודה ארב יהודה דבש"ס דילן מבואר שם דרב יהודה ס"ל עד על לבבך בעמידה ובתנחומא הביאו שם ג"כ התוס' וז"ל שם רב יהודה בשם שמואל אמר אסור לקבל עליו עול מלכות שמים כשהוא מהלך אלא יעמוד ויקרא וכשיגיע לואהבת ילך לדרכו משמע דס"ל לרב יהודה דא"צ לעמוד כ"א בפסו' ראשון לבד ולפי מה שכתבתי א"ש דהא דידיה והא דרבי' ושמואל לשיטתיה דס"ל ק"ש דרבנן וא"כ א"א לומר דבעי כונה עד על לבבך כמ"ש בערך ק"ש דאורייתא אות י"ב וע"כ א"צ כונה כ"א פסו' ראשון משום קבלת עמ"ש ורב יהודה ס"ל ק"ש דאורייתא וס"ל כר"א דעד על לבבך צריך כונה ודוק:

**ט**

**רב** ס"ל ג"כ בברכות דף י"ג ב' דא"צ כונה כ"א פסוק ראשון דאמר שם רב אילא בריה דרב שמואל בר מרתא משמיה דרב אמר שמע ישראל כו' ונאנס בשינה כו' וע"ש ברא"ש דצריך לקרות כולה רק כונה לא בעי כ"א בפסוק ראשון:

**י**

**בערך** עוסק במצוה אות ד' כתבנו די"ל דהא דשומר אבידה שומר שכר או ש"ח בפלוגתא דרבה ורב יוסף תלי' בהא דר' יוסף ס"ל דא"צ כונה כ"א פסו' ראשון ולכך שומר אבידה ש"ש ורבה ס"ל דבעי כונה בכולה פ' ולכך ס"ל ש"ח ע' שם ענין נחמד וקצת דמדומי ראיה דר' יוסף דלא בעי כונה כ"א פסו' ראשון מהא דאיתא שם בברכות די"ג ב' אמר רב יוסף לר' יוסף בריה דרבא אביך היכא עביד בפסוק' קמא הוי מצער נפשיה כו' משמע דקיבל רב יוסף מיני' דלהכי שאיל מיניה לקבלי' וגם מדלא אפליג עליו בהדי':

**יא**

**י"ל** דהך אי בעי כונה כל הפרשה תלוי בזה אי קרא שמע ולא השמיע לאזנו יצא דהנה כבר כתבנו דר"ע ס"ל דכל הפרשה צריך כונה דכתיב על לבבך והנה בברכות ט"ו א' יליף ר"מ מעל לבבך דא"צ להשמיע לאזנו בק"ש דכתיב על לבבך אחר כונת הלב הן הן הדברים ובזה א"ש ר"מ לשיטתיה ס"ל דרק פסו' ראשון בעי כונה כמש"ל אות ה' וליכא למילף כונה מעל לבבך כדילפי ר"ע ור"א משום דמפי' ליה למילף מיניה דא"צ להשמיע לאזנו ואי קשיא הא ר' יהודה ס"ל ג"כ שם דא"צ להשמיע לאזנו ואעפ"כ ס"ל דק"ש בעי כונה כל הפרשה כדלעיל אות ג' וי"ל דר' יהודה ס"ל דעכ"פ לכתחלה צריך להשמיע לאזנו מדרבנן ור"מ ס"ל דאפילו לכתחלה א"צ מדהתירו התורה בפירוש מעל לבבך אין כח ביד חכמים לאסור וכסברת הט"ז בי"ד סי' קי"ז ובחו"מ סימן ב' אבל ר' יהודה לשיטתיה דס"ל על לבבך היינו לחייב כונה וא"כ אין כאן קרא מפורש להתיר בלי שמיעת אוזן וע"כ יש כח ביד חכמים לאסור לכתחלה בלי שמיעת אוזן ונמצא ר"מ ור"י כל חד לשיטתייהו יצא מזה דמאן דס"ל דק"ש א"צ כונה רק פסוק ראשון ע"כ מפיק על לבבך דא"צ להשמיע לאוזן כר"מ ולכך אפי' לכתחלה א"צ להשמיע לאוזן וקשה דבאו"ח סימן ס' פסק דא"צ כונה כ"א בפסוק ראשון ואעפ"כ פסק בסי' ס"ב דלכתחלה צריך להשמיע לאזנו וצ"ל דס"ל דאפי' במקום שהתורה התירה בפי' יש כח ביד חכמים להחמיר ודלא כט"ז ובחדושי הארכתי בזה:

## קדושין שאין מסורין לביאה

**א**

**אביי** ס"ל קדושין שאין מסורין לביאה הוו קדושין קדושין נ"א א':

**ב**

**רבא** ס"ל קדושין שאין מסורין לביאה לא הוי קדושין שם והיינו דוקא היכא שהקדושין גורמין איסור הביאה כגון במקדש א' משתי אחיות ואינו יודע איזה קידש אבל במקדש חייבי לאוין אף שאין מסורין לביאה כיון שאין הקדושין גורמים איסור הביאה הוי קדושין תוס' והרשב"א שם:

**ג**

**רב** אשי נראה בב"ב קמ"ג א' דס"ל כאביי דהוי קדושין דאמר שם לאו מי אוקימנא דאמר הראוי מכם לביאה התקדש והאי אקומתא הוא אליבא דאביי כמבואר בקדושין נ"א ב' וכן פי' הרשב"ם שם בב"ב דהוא אליבא דאביי ובלא"ה בודאי ר"א כאביי ס"ל דזו אחת מהלכות ביע"ל קג"מ דהלכתא כוותיה דאביי:

**ד**

**רב** טביומי ס"ל הוי קדושין קדושין נ"ב ת"ש דתני רב טביומי כו' תיובתא יע"ש:

## קבלו לקרוב ולפסול א"מ

**א**

**אמר** נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך נאמנים עלי ג"ר בקר ר"מ אמר יכול לחזור בו פרק זה בורר דף כ"ד:

**ב**

**וחכמים** פליגי עלי' דר"מ שם וס"ל דאין יכול לחזור בו ועיין לקמן באיזה אופן חולקים:

**ג**

**רב** דימי בריה דר"נ ס"ל דאף בקיבל עליו קרוב ופסול בחד דליכא אלא חדא ריעותא ס"ל לר"מ דיכול לחזור בו מכ"ש אם קבלו עליו בתרי דאיכא תרתי לריעותא אבל לרבנן אף בקיבלו עליו לב' ס"ל דאינו יכול לחזור בו כך הוא שיטת רש"י וריב"ש ורמב"ן ורבינו אפרים כמ"ש הש"ך סי' כ"ב ס"ק ג':

**ד**

**דעת** הרי"ף והראב"ן ותוס' והרא"ש והמרדכי ואגודה והטור בסימן כ"ב דרב דימי קאמר דוקא בקיבל עליו בחד דהוי רק חדא לריעותא ס"ל לרבנן דאין יכול לחזור בו אבל בב' לריעותא אפי' רבנן ס"ל דיכול לחזור בו והרמ"א בהג"ה סימן כ"ב הכריע כדעת רוב הפוסקים והש"ך הניח בצ"ע וע"ש סימן כ"ב ובש"ך שם ס"ק ג':

**ה**

**דעת** הסמ"ע בסי' כ"ב דקיבל עליו חד כג' לא הוי תרתי לריעותא כיון דליכא אלא שם אחד של פיסול והש"ך שם ס"ק ד' חולק וס"ל דגם זה הוי ב' לריעותא והאו"ת הכריע כדעת הסמ"ע:

**ו**

**שמואל** ס"ל בירושלמי פ' זה בורר דבנשא ונתן ביד מודה ר"מ דאינו יכול לחזור בו כן פי' הגאון באו"ת דברי הירושלמי דמפלגי שמואל ור"י ור"ל ופי' הוא ז"ל דקאי אפלוגתא דר"מ וחכמים וס"ל לשמואל בנו"נ ר"מ מודה:

**ז**

**ר"י** ור"ל ס"ל בירושלמי שם דאף בנשא ונתן ביד פליג ר"מ וס"ל דיכול לחזור בו:

**ח**

**דעת** הנימוקי יוסף פ' יש נוחלין דפלוגתא דר"מ וחכמים מיירי בקיבל עליו שלא בפני ב"ד אבל קיבל בפני ב"ד אפי' קודם גמר דין אינו יכול לחזור בו לחכמים ונסתפקתי לדעת הנ"י היכא ס"ל לר"מ בקיבל עליו לפני ב"ד כיון דמוקי פלוגתתם בקיבל עליו שלא בפני ב"ד י"ל דבפני ב"ד מודה ר"מ ונ"ל דהא בפני ב"ד קודם גמר דין לא עדיף מגמר דין אף בקיבל שלא בפני ב"ד וכיון דלר"מ לא מהני גמר דין מכ"ש בפני ב"ד בלא גמר דין אך עדיין בעיא לי גמר דין ובפני ב"ד לר"מ אי מהני ונ"ל מדאמר ר"י לאחר גמר דין מחלוקת ולא מחלק בלאחר גמר דין גופא בין לפני ב"ד ושלא בפני ב"ד דבלפני ב"ד מודה ר"מ דאין יכול לחזור ואם נאמר דר"י לא נחית לפלוגי בין לפני גמר דין ולאחר גמר דין תקשה מה שאמר שם בש"ס רבא דאמר כמאן ופי' שם התוס' ונ"י דלא שביק כר"י ועביד כר"ל ואם נאמר דבגמר דין בב"ד ר"מ מודה אף לר' יוחנן א"כ מצי אתי' כר"י ובב"ד דלאחר גמר דין לר"מ אין יכול לחזור ולפני גמר דין יכול לחזור ולפני גמר דין יכול לחזור לר"מ וע' בנ"י בסנהדרין שם דמשמע דרבא לא מצי אתיא ואפי' אליבא דר"מ וע"ש ודוק:

**ט**

**דעת** הגהות אשר"י דוקא בפני ב"ד ולאחר גמר דין אינו יכול לחזור אבל שלא בפני ב"ד אפי' לאחר גמר דין יכול לחזור אבל אם כבר הוציא ממון מבעל דין נראה לי דאין יכול לחזור בו אף בשקבל עליו חוץ לב"ד כן יש ללמוד מדברי הש"ך סימן כ"ב ס"ק א' שכ' שהגהות אשר"י מודה לר"מ דהיכא שכבר נשבע זה על פיו דפלוגתת שמואל ור"מ ור"ל מיירי בכה"ג דשנים הוי כמו שלא בפני ב"ד ולפי מה דקי"ל הל' כר"י ור"ל נגד שמואל ואינהו ס"ל אף בשנטל ונתן ביד יכול לחזור ואף דהיכא שכבר נשבע מודה

הגהות אשר"י דאין יכול לחזור בו צריך לחלק בשבועה ליתא בחזרה אינו יכול לחזור בו אבל ממון איתא בחזרה ולכך, אף בנו"ן ביד יכול לחזור ודוק ודע דק"ל לדעת הגהות אשר"י דר"י מיירי בקיבל לפני ב"ד א"כ מאי מקשה רבא דאמר כמאן די"ל דרבא מיירי שלא בפני ב"ד ולכך ס"ל דקודם גמר דין יכול לחזור דע"כ לא קאמר ר"י בין בזו ובין בזו מחלוקת דאף לפני גמ"ד ס"ל לרבנן דא"י לחזור בקבל בפני ב"ד אבל בקבל שלא בפני ב"ד ס"ל לרבא דר"י מודה דלפני גמר דין יכול לחזור ואף דלהגהות אשר"י אף לאחר גמר דין יכול לחזור מ"מ לא מצי להקשות מרבא ע"ז ודוק ובפניו דלדעת הרמב"ם דס"ל גמר דין היינו נו"ן ביד שכבר הוציא ממון קשה יותר דלפ"ז רבא אתיא כשמואל דס"ל בנו"ן ביד מהני אף שלא בפני ב"ד כמו שאכתוב באות שאח"ז ואפשר ליישב דהקושיא דאמר כמאן דל כר"י ור"ל כמ"ש רש"י דאינהו ס"ל אף בנו"ן ביד לא מהני כמ"ש לקמן אות י"א יע"ש ודוק ודוחק לש"ס לומר דרבא ס"ל כשמואל ולא כר"י ור"ל:

**ו**

**שמואל** ס"ל בירושלמי שלא בפני ב"ד לא מהני קבלה רק שנו"ן ביד כן מוכח לפי מה שפי' הש"ך בס"ק א' דברי הירושלמי וזה לשונו קבל עליו קרוב ופסול בפני שנים יכול לחזור כו' שמואל אמר שלא נטל ונתן ביד אבל נו"ן ביד אין יכול לחזור בו וכ' הש"ך דה"ה קבלו עליו שלא בפני ב"ד דשנים אף בפני ב"ד כג' שלא בפני ב"ד אך לפמ"ש שם דשמואל ס"ל ב' שדנו דיניהם דין א"כ לפ"ז י"ל דשמואל מודה דשלא בפני ב"ד אף נו"ן ביד לא מהני ושאני ב' דהוי כמו בפני ב"ד לשמואל דס"ל דב' הוי ב"ד אך לענ"ד אין לו ענין לזה דניהו דשמואל ס"ל דאם דנו דיניהם דין דס"ל כרב אחא דמדאורייתא חד כשר רק תקנ"ח שיהא ג' ובדיעבד מקרי ב"ד מ"מ היכא דקיבל עליו בפני שנים ולא דן בפניהם אין שם ב"ד עליהם רק כעדים דהא אלו שנים לא דנו והאיך נחשב אותם כב"ד דהא לכתחלה אין שם ב"ד עליהם והוא בעצמם לא חשבם לב"ד שלא דן בפניהם והוי כעדים ולא אלימא מילתא דעדים כמו ב"ד דאלמוהו רבנן מעשה ב"ד להיות המעשה נעשה בפניהם לא אפשר בחזרה כנלע"ד נכון דשמואל דס"ל בקבל בפני ב' אין יכול לחזור בנו"ן ה"ה שלא בפני ב"ד דל"ש:

**יא**

**ר"י** ור"ל ס"ל דאף בנו"ן ביד יכול לחזור ומוציאין הממון מזה ומחזירין לזה שם בירושלמי:

**יב**
**רב** יהודה אמר שמואל ס"ל דבמחול לך מחלוקת אבל באתן לך ד"ה יכול לחזור שם נראה דגמרא דידן פליג אירושלמי שהבאתי אות י' דלפי הגמ' דידן במחול לך מאי נו"נ ביד איכא ודוחק לומר כמ"ש בסנהדרין ל"ג כיון דא"ל פטור אתה כמו שנו"נ ביד דמי ש"מ דס"ל להירושלמי דאף באתן לך מחלוקת ושייך בו נו"נ ביד ואפשר לומר במחול לך נו"נ ביד כגון שהיה בידו משכון ונטלו הימנו כמ"ש בסנהדרין דף ל"ג:

**יג**
**ר'** יוחנן ס"ל דאף באתן לך ס"ל לרבנן דאין יכול לחזור ומבעיא בגמרא היכא ס"ל לר"י במחול לך אליבא דר"מ ומודה ר"מ במחול לך דאין יכול לחזור או לא ולא איפשטא:

**יד**
**רבא** ס"ל באתן לך מחלוקת אבל במחול לך מודה ר"מ דאין יכול לחזור בו שם:

**טו**
**ר"ל** ס"ל דמחלוקת לפני גמר דין אבל לאחר גמר דין מודה ר"מ דאין יכול לחזור בו:

**טז**
**ר'** יוחנן ס"ל לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין אף רבנן מודו דיכול לחזור:

**יז**
**רבא** ס"ל ג"כ לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין אף רבנן מודו דיכול לחזור בו:

**יח**
**שמואל** ס"ל לפני גמר דין וקנו מידו מהני דאין לאחר קנין כלום כו' דאף לר"מ מהני קנין והוא שלא יהא קנין דברים וע' בנ"י שם ובש"ך ס"ק ד' ובאו"ת שם:

**יט**
**ר"נ** בר יעקב ס"ל לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי חכמים ורב אשי מתני הכי באתן לך מחלוקת והלכה כדברי חכמים וע"ש:

**כ**
**לענין** מה יקרא גמר דין שלש מחלוקת בדבר דעת הרמב"ם וסמ"ג דבעינן שכבר הוציא הממון מידו אך דעת הנ"י והמפרשי' דלאו דוקא נקט הוציא וה"ה צא תן לו ודעת הטור ולח"מ דדוקא נקט הר"מ הוציא ודעת הד"מ והסמ"ע דאיש פלוני אתה זכאי הוא גמר דין ודעת הש"ך דלא מקרי גמר דין עד שאמר לו צא תן לו אבל חייב אתה ליתן לו אף הסמ"ע מודה דלא הוי גמר דין וע"ש בש"ך שנסתייע לסברתו מכמה גדולי המורים וע"ש:

# קלוטה

## א

**ר**' יהודה ס"ל קלוטה כמי שהונחה כך משמע מדברי רש"י עירובין דף ל"ג ע"ב (וע' שבת צ"ז דקאמר שם ר' יהודה ס"ל קלוטה כמי שהונחה וכך היא מסקנת הש"ס וע"ש היטב דקאמר בתר הכי ולמאי דס"ד מעיקרא משמע דמסקנא לאו הכי משמע ודוק) במה דס"ל לר' יהודה היכא דאינו גבוה עשרה א"צ שיהא הרוחב ארבעה פרש"י דה"ל כמאן דמונח אארעא דכל למטה מעשרה קלוטה כמי שהונחה דמיא משמע דוקא למטה מעשרה ס"ל קלוטה גם התם אינו קלוטה ממש דעכ"פ מונח על דבר רק שאין בו ד':

## ב

**ר"ע** ס"ל קלוטה כמי שהונחה דמיא במס' שבת דף ד' דמחייב בהזורק מרשות היחיד לרה"י ור"ה באמצע זהו לבתר דפשיט' ליה לרבא וע' באות שאח"ז שכ' די"ל דר"ז ור' אבא ורבא לא ס"ל טעמא דר"ע משום קלוטה:

## ג

**רבי** ס"ל ג"כ קלוטה כמי שהונחה דמיא אך י"ל דוקא בר"ה מקורה דאמרינן ביתא כמאן דמליא דמיא שבת שם אך התוס' שבת דף ה' א' ד"ה לא מחייב כתבו דההוא דגיטין ע"ט דקאמר כמאן כרבי לא ס"ל הא דרב ושמואל וס"ל דרבי אפי' ברשות הרבים ס"ל קלוטה כמי שהונחה דמיא והנה לפי דברי התוס' אלו יש מחלוקת בין אמוראי בדברי רבי דלרב ושמואל לא ס"ל לרבי קלוטה רק ברה"י כמבואר בשבת ולר"ז ור' אבא ורבא דקאמרי בגיטין כמאן כרבי מבואר דס"ל אף בר"ה ס"ל קלוטה אך התוס' בגיטין דע"ט ד"ה כמאן כתבו דכ"ע ס"ל דרבי לא מחייב אלא ברה"י ולכך קאמר כמאן כרבי ולא קאמר כר"ע דלר"ע לא מתוקמא מדמצריך מחיצות התחתונות עודפות על העליונות ולר"ע לא צריך לזה דאפי' בר"ה בלא מחיצות ס"ל קלוטה לכך קאמר כרבי דלא ס"ל קליטה רק ברה"י רק דס"ל דלא בעינן רה"י מקורה רק רה"י בלי קירוי משום מחיצות רה"י ס"ל כמאן דמליא דמי ולפי מאי דמשני שם בגיטין אפי' תימא כרבנן יכול להיות טעמא דרבי משום קירוי ע"כ תורף דבריהם יצא לנו מדבריהם דכ"ע ס"ל דלא מחייב רבי אלא ברה"י רק דר' אבא ור"ז ורבא דגיטין הוי ס"ל דמחוייב אפי' ברה"י שאינו מקורה רק מטעם מחיצות רה"י הוי כמאן דמליא ורב ושמואל (וכן רב אסי ועולא דמהדרי שם לר' אבא ור"ז דטעמא דגיטין משום אינטורי יכול להיות דס"ל טעמא דרבי משום קירוי כמ"ש התוס' וס"ל דלא מחייב רבי אלא ברה"י מקורה ולפי מסקנא בגיטין שם יכול להיות

דאף ר' אבא ור' אסי הדרי בהו וס"ל דרבי לא מחייב אלא ברה"י מקורה וטעמא דגיטין משום אינטורי אך רבא דקאמר בגיטין שם ג' מדות בגיטין הא דאמר רבי קלוטה כמי שהונחה כו' וע"ש מבואר דע"כ ס"ל דרבי מחייב אפי' ברה"י שאינו מקורה דהא ס"ל לרבא טעמא דגיטין משום אינטורי אעפ"כ מחלק בין רבי לרבנן ואם איתא דס"ל דרבי לא מחייב אלא ברה"י מקורה הו"ל למימר בין לרבי בין לרבנן דס"ל באינו מקורה ל"א קלוטה ה"מ לשבת אבל בגיטין משום אנטורי אלא ע"כ דס"ל לרבי באמת ל"צ לחלק בין גיטין לשבת דאף בשבת חייב אף באינו מקורה ועיין שם היטב ותבין והנה לפי זה צריך לומר דמה שכ' התוס' שבת ה' א' שהבאתי לעיל דההוא דגיטין לא סברי דרב ושמואל דהכא דלא מחייב רבי אלא ברה"י מקורה אין הפירוש כמש"ל דלא סברי דרב ושמואל כלל וס"ל דאפי' בר"ה מחייב רבי דזהו אינו דא"כ למה לי מחיצות התחתונות עודפות על העליונות כמ"ש התוס' בגיטין אלא דבאמת ס"ל דרבי לא מחייב אלא ברשות היחיד שיש לו מחיצות רק דלא סברי דרב ושמואל דלא מחייב רבי אלא ברה"י מקורה דוקא דאפי' בלא קירוי חייב ברה"י ובזה א"ש גם לדידהו הא דנקט רבי רה"י באמצע ולא נקט ר"ה באמצע כמו בפלוגתא דר"ע ודוק כך צריך לפרש דברי התוס' דשבת והנה באמת פשט דברי התוס' שם משמע דהאי דגיטין לא סברי דרב ושמואל כלל וס"ל אפי' בר"ה מחייב רבי ומסתימת מהר"ם לובלין בפירושו שם משמע כן וכן נראה שפי' בעל פ"י שם מדטרח לתרוצי אליבא דההוא סוגיא דגיטין הא דנקט רבי ורה"י באמצע ולא נקט ר"ה באמצע יע"ש מ"ש בזה ש"מ דס"ל לבעל פ"י דההוא סוגיא דגיטין ס"ל אפי' בר"ה מחייב רבי והא שכתבנו לעיל דא"כ קשה למה הוצרך לאוקמי ההוא דגיטין כשהמחיצות תחתונות עודפות דאפי' כשאין עודפות אמרינן קלוטה כמו בר"ה שאין כאן מחיצות כלל אך זה יש לתרץ דבאמת הוי ס"ל דבגיטין בעי חצר המשתמר רק דס"ל דטעמא דאנטורי לחוד לא מהני רק אי נימא קלוטה כמי שהונחה ואז הוי תרוייהו הנחה ומקום משומר והתרצן השיב שם דאנטורי לחוד סני אבל באמת כשאין המחיצות עודפות דלא מינטר לא מהני קליטה דודאי נטירותא בעי בגיטין ודוק שוב מצאתי שגם הגאון בעל פני יהושע בחדושיו לגיטין הרגיש בזה ובזה א"ש קושית מהרש"א בגיטין שם דמקשה למה הוצרך לאוקמי כשהמחיצות תחתונות עודפות וכרבי לוקמא מתניתין אף באין עודפות וכר"ע דס"ל קלוטה אפי' בר"ה ולפמ"ש אף לר"ע בעי עודפות בגט משום נטירותא ודוק ובל"ז יש ליישב קושית מהרש"א דלכך לא אוקמא כר"ע די"ל דר"ע לא ס"ל קלוטה כמי שהונחה וטעמא דחייב משום דיליף זורק ממושיט כדאיתא בשבת דף ד' ניהו דלרבה פשיטא ליה מ"מ י"ל דהנך אמוראי ר"ז ור' אבא ורבא ס"ל דר"ע לא ס"ל קלוטה רק

טעמא דמחייב דיליף זורק ממושיט כמ"ש התוס' שבת ד' ד"ה דאמרינן ובזה מיושב ג"כ לפי מה שכתבתי דאף לר"ע בעי בגט מחיצות התחתונות עודפות וא"כ קשה למה קאמר כמאן כרבי ולא קאמר כמאן כר"ע כקושית התוס' גיטין מה שכ' התוס' דלר"ע לא בעי עודפות ז"א דכבר כתבנו דאף לר"ע בעי עודפות אך לפמ"ש א"ש די"ל דס"ל דר"ע יליף זורק ממושיט ולא ס"ל קלוטה שוב מצאתי שפני יהושע בגיטין הרגיש בזה סוף דבר לפמ"ש י"ל דתוספות דשבת ס"ל דרבה ורבא ור"ז ס"ל דלרבי אמרינן קלוטה אפי' ברשות הרבים אך י"ל דלבתר דמשני הגמ' שם אפי' תימא רבנן וטעמא דגט משום נטירותא הדרי בהו וס"ל דאף רבי לא קאמר אלא ברה"י מקורה וטעמא דגט משום אנטורי ויש ראיה לזה דהא הנהו אמוראי דגיטין דאמרי כמאן כרבי הם ר"ז ור' אבא ורבא ואי ס"ד דאפי' למסקנא ס"ל דרבי ס"ל קלוטה אפי' בר"ה א"כ למה הוצרכה לשנוייי בשינוייא דחוקה הך מתניתין דשבת כדאית' בשבת דף ה' א' ר"ז משני אחרים הוא והיא שינויא דחוקה כדקא מקשה שם ודלמא הנחה הוא דלא בעי ור' אבא משני כגון שקבל בטרסקל והוא דחוק מאד כדמקשה שם ורבא משני ידו של אד חשובה מנ"ל לחדש סברא זו כיון דמצינו לאוקמא מתניתין כרבי דס"ל קלוטה אף בר"ה אלא ע"כ צ"ל כמ"ש דלפי המסקנא דגיטין מודה ר"א ור"ז דרבי לא ס"ל קלוטה אלא ברה"י ודוק אך רבא ע"כ ס"ל לרבי קלוטה אף ברה"י שאינו מקורה כמש"ל ודוק:

### ד

**בגיטין** כ"ע מודו דקלוטה כמי שהונחה דמיא היכא דזרק לה גט לחצירה כיון שהגיע לאויר החצר מגורשת גיטין ע"ט א':

## קנין לנכרי להפקיע ממעשר

### א

**ר"מ** ס"ל יש קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר דס"ל בסוף פ"ק דע"א דאין משכירין שדות לעכו"ם משום שמפקיעין ממעשר וע' בתוס' גיטין מ"ז ד"ה אמר רבה וברושלמי פ"ה דמס' דמאי מעשרין משל ישראל כו' קאמר דר"מ ס"ל אין קנין וע' בתוס' מנחות ס"ו ע"ב ד"ה מירוח העכו"ם כו' דירושלמי פליג אגמ' דידן והרב מברטנורה בפ"ה דדמאי משנה ט' כ' ג"כ דר"מ ס"ל אין קנין וע' בתוי"ט פ"ק דעכו"ם משנה ח' שהאריך בזה:

**ב**
ר' יהודה ס"ל ג"כ אין קנין לדעת הירושלמי כיון דס"ל מעשרין משל כו' על של כו' ובתוס' דמנחות בשם הירושלמי דר"י ור"ש ס"ל יש קנין נ"ל דט"ס הוא וצריך לומר ר' יוסי ור"ש אבל ר' יהודה ס"ל אין קנין לדעת הירושלמי וע' בתוס' בכורות י"ב א' שכ' כן להדיא דלדעת הירושלמי דפליגי ביש קנין צ"ל דר' יהודה ס"ל אין קנין אך התוס' הביאו שם ראיה מפרק המקבל דר' יהודה ס"ל יש קנין וע"ש:

**ג**
**ר'** יוסי ור"ש ס"ל לדעת הירושלמי יש קנין לעכו"ם לאפקועי ממעשר כמבואר בירושלמי ובתוס' מנחות שם:

**ד**
**רבה** ס"ל אין קנין לעכו"ם בא"י לאפקועי מידי מעשר גיטין מ"ז ובגמרא שם משמע טעמא משום דדרש דגנך ולא דגן עכו"ם וס"ל דמירוח עכו"ם פוטר אבל דגן נכרי כשמירחו ישראל חייב דאין קנין לעכו"ם:

**ה**
**ר'** אלעזר ס"ל יש קנין לעכו"ם לאפקועי דדרש דגנך ולא דגן נכרי דמירוח עכו"ם אינו פוטר אך התוס' האריכו שם ובמנחות ס"ז בזה דפלוגתתם אינו תולה במירוח עכו"ם וע"ש שהאריכו וע' בערך מירוח:

## קנין פירות

**א**
**ר'** יוחנן ס"ל קנין פירות כקנין הגוף דמי גיטין מ"ז המוכר שדהו לפירות ר"י אמר מביא וקורא שקנין הפירות כקנין הגוף דמי:

**ב**
**ר"ל** ס"ל קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי שם וקי"ל כוותיה:

**ג**
**ר"מ** ס"ל קנין פירות כקנין הגוף שם מ"ח א' וכן בב"ק צ' ע"א וע' בעירובין י"ג:

**ד**
**ר'** יהודה ור"ש בעי למימר ס"ל לאו כקנין הגוף ודחי לה רנב"י דמצי סברי כקנין הגוף וע"ש וע' בהחובל צ' א' לענין דין יום או יומים דס"ל לאו כקנין הגוף דמי וע' בעירובין דף כ"ו וע' בתוס' יומא וגיטין כ"ה ב' ד"ה ר' יהודה שכ' דמהך דיום או יומים אין ראיה

די"ל בעלמא כקנין הגוף דמי ושאני הכא דכתיב כספו וע"ש בדברי התוס' דמבואר דזה תלוי אי ר' יהודה ס"ל אין ברירה צ"ל כקנין הגוף דמי וע' בערך ברירה אך לתי' הב' של התוס' אף מאן דס"ל אין ברירה יכול לסבור כקנין הגוף דמי רק דס"ל דאין מחזירין ביובל דגזה"כ הוא ע"ש וע' באות י"ד:

**ה**

**רבא** קאמר התם קרא ומתניתא מסייע לר"ל אך התוס' כ' שם דאעפ"כ רבא ס"ל כר' יוחנן דקנין הפירות כקנין הגוף דמי וע"ש:

**ו**

**אביי** ס"ל קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי גיטין מ"ח ב' שם אמר אביי נקטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה יע"ש ברש"י וע' בתוס' סוטה דף כ"א ב' ד"ה אביי שצדדו דמהך שס"ל כרשב"ג משמע שס"ל כקנין הגוף דמי אך לבסוף מסקי' דאביי ס"ל לאו כקנין הגוף דמי ואחריך שאני:

**ז**

**רבי** ס"ל קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ב"ב קל"ז א' יע"ש:

**ח**

**רשב"ג** לר' יוחנן הגוף דמי ולר"ל ס"ל לאו כקנין הגוף דמי ואחריך שאני ב"ב שם וע"ש ברשב"ם:

**ט**

**ר'** יוסי מספקא ליה אי כקנין הגוף דמי ב"ק צ' ב"ב נ':

**י**

**ר'** אמי יש לצדד קצת דס"ל קנין פירות כקנין הגוף דמי מהא דאמר בפסחים דף ח' ע"ב כל מי שאין לו קרקע אינו עולה לרגל ע"ש בצל"ח ובתשו' נ"ב סימן ח' או"ח סימן צ"ד א' אך לבסוף חזר בו בתשו' ובצל"ח שם וכ' דבל"ז משכחת גר שיש לו קרקע מה"ת ע"ש:

**יא**

**שמואל** ס"ל קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי כמ"ש התוס' בב"ק דף פ"ח ע"ב:

**יב**

**בספרי** כלל גדול ערך שעבודא דאורייתא צדדתי דהך אי שעבודא דאורייתא או לא תלי' בזה אי קנין פירות כקנין הגוף דמי דזו מטעם שעבוד שהקרקע משועבדת לו לפירות וכן בכל שעבוד קרקע משועבדת לגביות חובו נמצא זהו שהוא בטוח במעותיו זהו פירות של הקרקע שאף שאינו טורף בגוף הקרקע וגם עכשיו אינו הגוף שלו רק פירות שהוא

אחראות וערבאות לו להיות בטוח מחובו וטעמא דמ"ד של"ד לפי שאין הקנאה לחצאין כמ"ש הריטב"א בקדושין לפי זה גם קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי שאין קנין לחצאין וע"ש שהארכתי ולכך ר"י דס"ל שעבודא דאורייתא לשיטתי' אזיל דס"ל קנין פירות כקנין הגוף דמי ושמואל ס"ל של"ד לשיטתו אזיל דס"ל קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי:

**יג**

**לפי** דעת רב יוסף בהשולח דף מ"ח א' מאן דס"ל קנין פירות לאו כקנין הגוף צ"ל דס"ל יש ברירה דאל"כ לא משכחת דמייתי בכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון וע"ש בתוס' שהקשו דאנו איך מצאנו ידינו ורגלינו דקי"ל אין ברירה ואחין שחלקו לקוחות וקי"ל קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וע"ש מה שתי' ב' תירוצים וע' ביש"ש ב"ק בדיני ברירה פ"ה ב"ק סימן ל"ב מ"ש בזה וע' בברכת הזבח פ"ז דערכין מה שתמה על הרמב"ם מה' שמיטה פי"א דין כ' וע' בפ"י גיטין מ"ח א' מה שמיישב דברי הרמב"ם ומבאר דבריו באופן שלדידן ס"ל קנין פירות לאו כקנין הגוף וס"ל אין ברירה מחמת ספק לכך בדרבנן יש ברירה לקולא ובדאורייתא יש ברירה לחומרא ולענין ממונא הוא קולא ודוק:

**יד**

**העולה** מכל מה שכתבתי באות הקדום לפי דעת הרמב"ם כאשר פירש דבריו הפני יהושע דמאן דס"ל אין ברירה לגמרי לא מטעם ספק רק דאין ברירה בין לקולא בין לחומרא ובין אסורא בין ממונא אזי ע"כ ס"ל קנין פירות כקנין הגוף דמי דאל"כ לא משכחת דמייתי בכורים אך לפי סברת התוס' בגיטין כ"ה ב' אף מאן דלית ליה ברירה יכול לסבור לאו כקנין הגוף דמי ולא ס"ל כר' יוחנן דאחין שחלקו מחזירין דגזה"כ הוא דבירושה אין מחזירין:

## קונמות אי יש בהן משום מעילה

ע' במשנה למלך פרק כ' מה' מעילה דין ט' וע"ש כמה אסתפקתא:

**א**

**ר"מ** ס"ל יש מעילה בקונמות וחכמים דר"מ ס"ל אין מעילה נדרים דף ל"ה א' אך רבינא בשבועות כ"ב ב' מפיך דר"מ לרבנן ודרבנן לר"מ. וס"ל:

**ב**

**לרבינא** דר"מ ס"ל אין מעילה בקונמות וחכמים דר"מ ס"ל יש מעילה וע"ש בשבועות כ"ב ב':

**ג**

**ר"נ** ס"ל יש מעילה בקונמות דפשיט ליה לרבא ממתני' דנדרים שם דיש מעילה וע"ש בנדרים ל"ה א' ובר"ן שם:

**ד**

**רבא** מסתמא דקבל מר"נ שם דיש מעילה ואינו מוכרח:

**ה**

**רבינא** מדאפיך ר"מ לחכמים ותני דחכמים ס"ל יש מעילה ש"מ דס"ל להלכה יש מעילה וכיוצא בזה אמרינן בפ"ק דב"מ בסוגיא דרכיב ומנהיג מדאפיך שמואל ותני וחכמים פוטרים כו' וע"ש:

**ו**

**רב** אחא בריה דרב אויא ורב אשי ס"ל יש מעילה מדשקלי וטרי היכא דנותנו לו במתנה מי מעל וע"ש בנדרים ל"ה ב' ורב אשי השיב דמקבל מעל לכשיוצא ש"מ דס"ל יש מעילה בקונמות:

**ז**

**ר"ע** ס"ל אין מעילה בקונמות שבועות כ"ב א':

## קדישה

**א**

**דעת** הרמב"ם פרק א' מה"א ד"ד כל הבועל אשה בלא קדושין עובר משום לא תהיה קדישה אף שמיחדה לעצמו:

**ב**

**הראב"ד** חולק שם וס"ל דאין קדישה אלא המפקרת לכל משא"כ מיוחדת לאחד זו פלגש שהיא בלא קדושין והנה הרב המגיד הביא ראיה לדברי הרמב"ם מהא דאמר ר"א פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה משמע דאיכא איסור לאו דאי ליכא איסור למה תהי' זונה נ"ל לענ"ד דאין ראיה דהנה זה תלוי אי פלגשים בקדושין דאי פלגשים בקדושין בלא כתובה כדעת רש"י בפ' חיי שרה והזכרנו בערך פלגש אות ב' אפשר לומר כדעת הרמב"ם דקדישה אסורה אף במיוחדת לאדם אחד וכן כ' הרב המגיד ליישב דברי הרמב"ם אך כבר כתבנו בערך פלגש אות ג' דזהו דוקא אי כתובה דאורייתא אבל למ"ד כתובה דרבנן א"א לומר כן דא"כ מה"ת מאי איכא בין נשים לפלגשים והנה ר"א לשיטתיה דס"ל האומר פתח פתוח נאמן לאסרה עליו אבל לא להפסידה כתובתה (אך ביבמות ס"א נראה

דהך ר"א הוא תנא אך כ"כ בערך כתובה דגם ר"א התנא ס"ל כתובה דאורייתא ע"ש אות ט"ו) וכ"כ בע' כתובה אות י' דס"ל כתובה דאורייתא וא"כ שפיר י"ל דפלגשים בקדושין בלא כתובה אבל בלא קדושין עובר משום לא תהיה קדישה אבל הרמב"ם דס"ל פ"י מה"א דכתובה דרבנן א"א לומר כן וע"כ דפלגש בלא קדושין כדעת הראב"ד ונמצא אין ראיות ה"ה מר"א ראיה לדידן רק לדעת ר"ת ור"י דפסקו כתובה דאורייתא:

**ג**

**ר"מ** ורשב"ג ור"א ורע אשי דס"ל כתובה דאורייתא כמ"ש בערך כתובה י"ל דפנוי הבא על הפנויה שלא לשם קדושין עובר משום לא תהיה קדישה והוא מבואר ממה שכתבתי באות הקדום:

**ד**

**ר"ת** ור"י ורש"י דס"ל פלגשים בקדושין יש לומר דס"ל כדעת הרמב"ם ודוק דלדידהו ל"ק ק' הראב"ד ור"ת ור"י ס"ל כתובה דאורייתא:

**ה**

**רב** ס"ל בועל שלא לשם קדושין הוי קדישה וראיתי מהא דאיפלגי רב ושמואל בכתובות ע"ג בקידשה על תנאי וכנסה סתם דרב ס"ל אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ושמואל ס"ל אדם עושה בעילתו בעילת זנות נ"ל דכל חד לשיטתיה אזיל דכבר כתבתי בערך כתובה אות ד' דשמואל ס"ל כתובה דרבנן ושם אות י"ג העליתי דרב ס"ל כתובה דאורייתא והנה ה"ה הכריח סברת הרמב"ם דהוי קדישה בביאה שלא לשם קדושין מהא דאמרו רז"ל חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואי הוי מדרבנן ומדאורייתא לא היה איסור לא היה סומכין על החזקה זו ש"מ דהוא איסור מדאורייתא ולפ"ז דרב לשיטתיה דס"ל כתובה דאו' וא"כ פלגש בקדושין בלא כתובה אבל בלא קדושין הוי קדישה ולכך שפיר אמר אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אבל שמואל לשיטתיה וס"ל כתובה דרבנן וא"כ ע"כ פלגש בלא קדושין ובועל שלא לשם קדושין לא עבר על לאו דקדישה ול"ש חזקה באיסור דרבנן כס' ה"ה ודוק ובזה ק' לי אמאי דמקשה שם בכתובות דף ע"ג ע"א על שמואל מתניתין דכנסה סתם וכ' התוס' שם ד"ה תיובתא דשמואל ואע"ג דכר' ישמעאל רבי' ס"ל מ"מ לא היה לו להניח סתמא דמתניתין משום ר' ישמעאל ולפמ"ש אדרבא סתמא דמתניתין לא מכרעא דסתם מתניתין ר"מ ור"מ ס"ל כתובה דאורייתא כמ"ש בערך כתובה ולכך שייך לדידיה א"א עושה בעילתו ב"ז דאיסור קדישה יש כאן אבל שמואל ס"ל כתובה דרבנן כי כמה תנאים ס"ל הכי ולדידיה לא שייך א"א עבב"ז כמו שביארנו ודוק:

# קדושה בעשרה

**א**

**רב** הונא ס"ל יחיד אומר קדושה ברכות כ"א ע"ב וע' באות ד' ובאות ה':

**ב**

**ריב"ל** ס"ל אין היחיד אומר קדושה שם וע' באות ד' ובאות ה':

**ג**

**רב** אדא בר אהבה ס"ל ג"כ דאין יחיד אומר קדושה ולגי' הרא"ש ס"ל ג"כ לר' יצחק דאין היחיד אומר קדושה וע"ש ברא"ש פ"א דברכות סי' י"ח:

**ד**

**דעת** הרשב"א בתשובה הביאו הב"י בקצרה באו"ח סי' נ"ט דהא דאמר ר"ה יחיד אומר קדושה היינו קדושה שביוצר ושל ובא לציון וריב"ל ס"ל אף קדושה זו אינו אומר כן הבנתי מתשובות הרשב"א ממה שהובא בקיצור בב"י שם יע"ש:

**ה**

**הרשב"א** בחדושיו לברכות כ"א ב' הקשה דהאיך ס"ד דר"ה דיחיד אומר קדושה הרי משנה שלימה שנינו במגילה אין פורסין על שמע כו' פחות מעשרה והביא בשם רש"י דכוונת ר"ה דיחיד העומד בתוך הצבור דאיכ' שם עשרה ושכינתא שריא ואז אף היחיד בפ"ע אומר קדושה כן ס"ל לר"ה וריב"ל ס"ל דאף בצבור אינו אומר לבדו כיון שהן אין עולין עמו וע"ש ולכאורה היה דין זה תלוי בהך דינא המבואר בא"ח נ"ה אי מצרפין קטן לעשרה וכן מי שישן אי מצרפין אותו וכן בעשרה דלא צייתי ולא עני בתר הש"ץ אי רשאי לומר קדושה יע"ש בסי' הנ"ל דשם מתבאר כל אלו הדינים ומחלקותן והעיקר דאי אמרי' הטעם משום דכל בי עשרה שכינתא שריא אזי מצרפין ג"כ קטן וכן ישן מצרפין אבל אם נאמר דהטעם משום דצריכין עשרה לומר הקדושה ביחד אזי לא מצרפין קטן וכן ישן וע"ש בב"י ובט"ז ובמ"א ולפ"ז ה"ה הכא י"ל דר"ה ס"ל ג"כ דאין אומרים דבר שבקדושה פחות מעשרה כסתמא דמתניתין רק דס"ל הטעם משום השראת שכינה לכך אף בלא ענו בהדי' כיון דאיכא עשרה בי כנישתא רשאי היחיד לומר קדושה וריב"ל ס"ל דבעי' שאמירת הקדושה תהי' מפי עשרה ביחד אך דלפ"ז תקשה ריב"ל אדריב"ל דהוא גופיה ס"ל בפרק שלשה שאכלו דקטן המוטל בעריסה עושין אותו סניף לעשרה ש"מ דס"ל דאין צריכין שיאמרו עשרה ביחד רק אהשראת שכינה קפדינן ויש לדחות דדוקא בקטן אחד ס"ל דעושין אותו סניף ואף לדעת הפוסקים הביאם הב"י בסי' נ"ה דאפי' בב'

קטנים מתיר מדקאמר עושין אותן סניפים מ"מ בעי דוקא דרובן יהיה גדולים דמכוונין וענו קדושה מכ"ש לדעת הפוסקים דס"ל דריב"ל מיירי בקטן היודע למי מברכין וענו בהדייהו קדושה פשיטא דלא קשה זה ודוק:

## קורה משום מחיצה או משום היכר

**א**

**רב** יוסף ס"ל קורה משום היכר עירובין דף ב':

**ב**

**אביי** ס"ל קורה משום מחיצה עירובין שם אך התם דחי לה די"ל דס"ל ג"כ משום היכר וע' תוס' עירובין ט"ו א' ד"ה אביי לטעמיה שכתב דאותו לשון תופס עיקר דאביי ס"ל קורה משום מחיצה יע"ש:

**ג**

**רבא** ס"ל קורה משום היכר עירובין ח' ב' ודף י"ב ב':

**ד**

**רב** כהנא בר תחליפאי משמיה דרב כהנא בר מניומי משמיה דרב כהנא בר מלכי' רבי' דרב ס"ל קורה משום מחיצה עירובין שם:

**ה**

**רב** כהנא נראה משם דס"ל ג"כ קורה משום מחיצה שם הואיל ושמעתא דכהנא הוא אימא בה מלתא ואפשר אליבא דידהו קאמר ולי' לא ס"ל וז"ש הואיל ושמעתא דכהני הוא אימא בה מלתא אבל לדידי לא ס"ל:

**ו**

**רבי** יהודה דמכשיר ריש עירובין קורה למעלה מעשרים כ' רבינו יהונתן באלפסי דטעמיה דס"ל קורה משום מחיצה ולכך אף למעלה מעשרים אמרי' יורד וסותם וטעמייהו דרבנן דפסלי דס"ל קורה משום היכר ולמעלה מעשרים ליכא היכרא דלא שלטא בה עינא ואני תמה דבעירובין שם דף ג' א' דפריך לרנב"י דמפרש טעמא דרבנן דפסלי למעלה מכ' משום היכר פריך לרנב"י אי ס"ל הא דרבה דטעמיה דסוכה ג"כ משום היכר אפלוגי תרתי זימני למה לי ועביד שם צריכותא יע"ש ואם נאמר דטעמיה דר"י משום מחיצה א"כ מצריך צריכא דאי אשמעי' הך דעירובין ה"א בהא הוא דמכשיר ר"י משום דס"ל קורה משום מחיצה אבל בסוכה דכתיב למען ידעו מודה לרבנן דלמעלה מכ' לא שלטא בה עינא ואי אשמעינן הך דסיכה ה"א דבהא מכשיר ר"י דס"ל אף למעלה מכ'

איכא היכרא אבל במבוי דטעמי' משום מחיצה ה"א דיליף מפתחו של היכל דעד כ' הוא דאקרי פתח למעלה מכ' לא אקרי פתח וכדס"ד טעמייהו דרבנן דפסלי משום הכי דיליף מפתחו של היכל אלא ע"כ גם הכא טעמיה דר"י משום היכרא וס"ל דבהיכרא אף למעלה מכ' אך דאכתי לא פלטינן מקושיתנו דעכ"פ הוי מצי למעבד צריכותא כדכתיבנא דאי הוי תני הך דמבוי לחוד ה"א טעמיה דר"י משום מחיצה ולא משום היכר ומודה דהיכרא ליכא למעלה מעשרים ובסוכה פסול ואי הוי תני הך דסוכה לחוד ה"א דבמבוי פוסל ר"י דס"ל משום מחיצה ואין מחיצה למעלה מכ' דמפתחו של היכל ילפינן השתא תנינן תרווייהו ידעינן כי היכא דהכא פליגי בהיכרא ה"ה הכא וצ"ל דס"ל להש"ס דאין סברא כלל לומר דטעמיה דר"י משום מחיצה דס"ל לרנב"י דליכא למ"ד קורה משום מחיצה וס"ל דכ"ע משום היכר ואפשר עוד לומר דס"ל דמדלא פליגי במשנתינו על רחב מעשר ש"מ דס"ל טעמא משום היכר דאי משום מחיצה אף ברחב מעשר לכשור ולא ס"ל דפליג בברייתא וה"ה למתניתין ולפ"ז יש ליישב קושיתנו על רבינו יהונתן דשיטת הש"ס למאי דס"ד דר"י פוסל ברחב מעשר וע"ש טעמיה דידיה משום היכרא אבל למה דאסקינן דר"י מכשיר ברחב מעשר א"כ טעמיה דידיה משום מחיצה וכמ"ש רבינו יהונתן שם ושפיר י"ל טעמא דר"י דמכשיר למעלה מעשרים ג"כ משום דס"ל קורה משום מחיצה ודוק:

**ז**

**בחדושי** למס' עירובין אות א' כתבתי די"ל דלמ"ד קורה משום היכר לא פסלינן מבוי למעלה מעשרים בדיעבד ולמ"ד משום מחיצה וטעמייהו דרבנן דילפי מהיכל אזי אף דיעבד פסול כיון דלא מקרי פתח כלל למעלה מעשרים הרי כאלו אין כאן קורה כלל אך לדברי רבינו יהונתן שכתבנו באות הקדום למ"ד קורה משום מחיצה אפי' לכתחלה כשר למעלה מעשרים וזהו טעמיה דר' יהודה דמכשיר ובל"ז מוכחא שמעתא קמייתא דעירובין דאף למ"ד קורה משום היכר פסול אפילו דיעבד דקאמר בש"ס ד"ג א' במקצת קורה למעלה מעשרים ומקצת קורה למטה מעשרים במבוי פסול דמבוי דלרבים הוא לא מדכרי אהדדי ודלמא תנטל מקצת שלמטה מעשרים וישאר כולו למעלה מעשרים ואס"ד דבדיעבד כשר לא הוי גזרינן דלמא אישתלי כדאיתא ביו"ד סי' א' גבי רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן דהיכא דבדיעבד כשר לא חיישי' דלמא אשתלי ודוק:

**ח**

**הריטב"א** בחדושיו לעירובין ד"ג א' כ' דלמ"ד קורה משום היכר לא פסלינן מבוי למעלה מכ' כ"א משום היכרא אזי י"ל דמשערינן הנך כ' אמות באמה בת ה' טפחים דבשלמא אם נאמר קורה משום מחיצה וטעמייהו דרבנן משום דילפי מהיכל אזי משערינן באמה

בת ו' כהיכל משא"כ למ"ד משום היכר ותימא לי על דבריו דהא רבא משמיה דר"נ קאמר אמת סוכה ואמת מבוי באמת ששה ובסוכה ודאי טעמא משום היכר ואעפ"כ ס"ל באמת ששה אך י"ל רבא לשיטתיה דס"ל בריש מס' סוכה טעמי' דסוכה משום דלמעלה מעשרים אדם עושה דירתו דירת קבע ולא משום היכרא אך אכתי קשה על הפוסקים שסתמו הדבר וכ' דסוכה ומבוי באמה בת ו' אע"ג דס"ל קורה משום היכר ונ"ל לפרש פי' הגמ' מ"ש רנב"י שם טעמא משום היכרא והא דאמרי יותר מפתחו של היכל לסימנא בעלמא ופרש"י שלא תטעה לומר ארבעים או שלשים וזה דוחק דא"כ בכ"מ דתני עשרים בסוכה ובנ"ח לימא סימנא שלא נטעה יותר מלמ"ד אך לפמ"ש יובן מאד דהכוונה שלא נטעה לומר כיון דטעמא משום היכרא אזי מודדין באמת בת ה' לכך תני יותר מפתחו של היכל דהוא באמת בת ששה טפחים אך עדיין קשה דאף בסוכה נימא סימנא שלא תטעה באמת בת ה' כיון דגם התם טעמא משום היכרא וי"ל דהתם לא מצי למתני כפתחו של היכל דהתם בסוכה לאו פתח הוא אלא סכך ונ"ח פשיטא דל"ש שם פתח משא"כ בקורת מבוי דהוא כעין פתח שייך לאנוחי ביה סימנא כפתחו של היכל ועדיין צ"ע ודוק:

**ט**

**רב** יהודה ס"ל קורה משום היכר עירובין דף י"ב ב':

**י**

**רבה** ס"ל קורה משום היכר עירובין שם:

**יא**

**ר'** יוחנן נ"ל להוכיח דס"ל קורה משום מחיצה דס"ל בעירובין ד"ח ע"ב מותר להשתמש תחת הקורה וע"כ טעמיה משום מחיצה וחודו החיצון יורד וסותם דא"ל דס"ל קורה משום היכר והיכרא מלבר דהא בדף ט' ע"ב ס"ל לר"י נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נדון משום לחי ואי היכרא מלבר כיון דנראה מבחוץ לחשוב לחי דהא איכא היכרא לבר אך אין ראיה די"ל דס"ל לחי משום מחיצה וקורה משום היכר וכרב יהודה ורבה דמחלקי בין לחי ובין קורה בהכא ודלא כרבא דס"ל דשוין כן:

# קונמות אי מפקיעין מידי שעבוד

**א**

**קי"ל** דקונמות מפקיעין מידי שעבוד אך בשעבודא דבעל ודאשה אלמוהו רבנן לשעבודייהו דלא לאפקעינהו קונמות וכ' התוס' בכתובות דנ"ט ב' דה"ה לשעבוד דבע"ח אלמוהו רבנן ע"ש:

**ב**

**דעת** ר"ת הביאו הר"ן בנדרים מ"ו ב' דדוקא בקונם כללי כעין הקדש שאסרו לכל העולם אבל בקונם פרטי שלא אסרו כ"א על אדם אחד אלמוהו רבנן לשעבודי' דלא לאפקעוהו קונם מידי שעבוד והר"ן שם חולק וס"ל דאפי' קונם פרטי מפקיע מידי שעבוד והנה לפמ"ש רש"י בברכות נ"ט ב' דטעם דקונמות מפקיע מידי שעבוד לפי שאין לו פדיון והוי קדושת הגוף ולפ"ז בקונם כללי שיש פדיון כמ"ש הר"ן בנדרים ל"ב א' לפ"ז איפכא הדין דקונם כללי אין מפקיע מידי שעבוד וקונם פרטי מפקיע מידי שעבוד:

**ג**

**לפמ"ש** הרא"ש שם הך דקונמות מפקיעין מידי שעבוד תלי' זה אי בע"ח מכאן ולהבא הוא גובה אי למפרע הוא גובה ולמ"ד למפרע הוא גובה אין קונם מפקיע מידי שעבוד והך דלמפרע גובה נ"ל דתלוי בברירה דלמאן דאית ליה ברירה למפרע גובה דאמרי' הוברר הדבר דלמפרע הוא שלו ולפ"ז י"ל דשמואל דאמר בנדרים בכתובות שם הלכה כריב"נ לשיטתיה דלית ליה ברירה כמ"ש בערך ברירה ולכך קונמות מפקיע מידי שעבוד ולפמ"ש בערך שעבודא דאורייתא דהך אי למפרע גובה תלוי בזה אי שעבודא דאורייתא ע"ש אות מ"ב א"ש דשמואל לשיטתי' דס"ל של"ד ולכך מכאן ולהבא הוא גובה ולכך קונמות מפקיע מידי שעבוד:

**ד**

**לפ"ז** תלוי הך דקונמות מפקיע מידי שעבוד בפלוגתא דברירה כמ"ש באות הקדום:

**ה**

**לפמ"ש** בערך ש"ד אות מ"ב דהך פלוגתא דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה תלוי בשעבודא דאורייתא דלמ"ד של"ד בע"ח מכאן ולהבא גובה ולדידיה קונמות מפקיע מידי שעבוד אבל למ"ד שעבודא דאורייתא אזי למפרע גובה ואז אין קונם מפקיע והנה הרמב"ם פסק שעבודא דאורייתא ופסק קונמות מפקיע מידי שעבוד וצ"ל דלא ס"ל סברת הרא"ש וס"ל דאף למ"ד למפרע גובה קונמות מפקיע כיון דהשתא אינו ברשותו עדיין דלא גבה עדיין

שפיר חייל עלה קונם ואף דאח"כ כי מטא זימניה איגלי מלתא למפרע דהיה שלו מ"מ בזה אינו יכול להפקיע כח הקדש שכבר נתפס בו הקדושה ונ"ל דזה תלוי במחלוקת הרשב"א והר"ן בנדרים דפ"ה א' במי שאסר פירותיו בקונם וזכה בהן אחר ואח"כ שאל על נדרו דדעת הרשב"א דצריך להחזיר לו הפירות דאגלי מלתא למפרע ודעת הר"ן שם כיון שכבר זכה בהן אחר אז בהיותו הפקר אין יכול להפקיע ע"י שאלה קנין ממונו של זה ולכאורה דבריו אין מובנים כיון דשאלה עוקר למפרע הנדר ועושהו נדר טעות נמצא איגלי מילתא שלא יצא מרשותו כלל ולמה יזכה זה וצ"ל דס"ל כיון דבהתירא אתי לידיה דאז לא היה שלו אין אנו יכולין להוציא ממנו ע"י גילוי מלתא למפרע וה"ה כאן ודוק והנה יש לחלק ביניהם ודעת לנבון נקל:

## קהל גרים אי איקרי קהל

**א**

**ר'** יהודה ס"ל קהל גרים אקרי קהל בפ' עשרה יוחסין ומייתי לי' ביבמות נ"ז א':

**ב**

**ר'** יוסי ס"ל קהל גרים לא אקרי קהל שם בקדושין וביבמות:

**ג**

**ס"ל** קהל גרים לא אקרי קהל יבמות ע"ט ב' ר"ע ס"ל כר' יוסי אך למה דמסיק שם בסוף דהך תנא דר"ע לא מחייב רק אחייבי לאוין דשאר אין ראיה וי"ל דר"ע ס"ל כר' יהודה:

**ד**

**ר'** יהושע ס"ל קהל גרים אקרי קהל יבמות ע"ט ב' כ"כ רש"י שם דלכך נקט ר' יהושע חולץ ע"ש אך לפי מה שכתב התוספות ד"ה ואיידי אין ראיה:

**ה**

**ר'** שמעון יש להוכיח דס"ל קהל גרים לא אקרי קהל דלר"ש מצרי ולא מצרית כדאיתא ביבמות ע"ו ב' ואי ס"ל קהל גרים אקרי קהל לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש דא"כ מצרי שני במאי יטהר וכדאמר ר' יוחנן שם ביבמות ע"ז ב' ע"ח א' ע"ש אך י"ל לפמ"ש התוס' שם דאם נאמר דבתר דידיה שדינן ליה י"ל שנשא נתינה ע"ש א"כ אין ראיה דר"ש ס"ל בתר דידיה שדינן ליה ועוד נ"ל דע"כ ר"ש ס"ל דבתר דידיה שדינן ליה דכיון דס"ל דנקיבות מותר א"כ ליכא למימר דקרא אשר יולדו אתי לאורויי דבתר דידה שדינן לה דהא לדידיה נקיבות מותר וע' ברש"י שם ביבמות ע"ו סוף ע"ב ודוק אך אם נאמר עובר

ירך אמו א"כ בלאו קרא דאשר יולדו בתר דידה שדינן לה משום דעובר ירך אמו הוא וכמבואר בש"ס שם ע"ח א' ועמש"ש בגליון בתוספות שם וע"ש במהרש"א:

## קטן אוכל נבילות

**א**

**ר'** פדת ור' יצחק בר ביסנא ס"ל קטן אוכל נבילות אין מצווין להפרישו אפילו איסור דאורייתא ועבדו עובדא הכי יבמות דף קי"ד א':

**ב**

**אביי** משמע קצת מדמשני שם תולש בעציץ נקוב משמע דס"ל דבאיסור דרבנן אין מצווין להפרישו ובאיסור דאו' מצווין להפרישו ואפשר דקאמר דמהאי ליכא למישמע מינה אבל לפי האמת ס"ל אף באיסור דאורייתא אין מצווין:

**ג**

**רב** יהודה אמר שמואל בנדה דף מ"ו ב' ס"ל אין ב"ד מצווין להפרישו אפילו באיסור דאורייתא ומבואר שם דאפי' קטן שהגיע לחינוך אין מצווין להפרישו ובסמוך אות ז' נבאר בזה מחלוקת הפוסקים לענין קטן שהגיע לחינוך:

**ד**

**רבא** משמע ביבמות דף קי"ד ב' דס"ל מצווין דמותיב קושיא משני אחין אחד חרש כו' ואפשר דקבל לתרוצא דרב שמעי' שם וס"ל דאין מצווין:

**ה**

**רב** שמעי' מדמשני שם לקושיא דרבא משמע דס"ל אין מצווין ואפשר דדחויא בעלמא קאמר דמהא ליכא למישמע מינה (ועי"ל דבחרשת כ"ע מודו דאין מצווין דלא שייך אתי למסרך כמש"ל בס"ד):

**ו**

**ר'** יוחנן קאמר ביבמות שם דספוקי מספקא לי' אי מצווין באיסור דאורייתא או לא וע' מ"ש בזה בסמוך (באות):

**ז**

**דעת** התוס' בשבת דף קכ"א דהא דאין מצווין להפרישו דוקא בקטן שלא הגיע לחינוך אבל בהגיע לחינוך מצווין להפרישו ודעת הרמב"ם בפי"ז מה' מאכלות אסורות דין כ"ז דאף קטן שהגיע לחינוך אין ב"ד מצווין להפרישו רק אביו מחייב לחנכו וב"ד ממחין ביד אביו אם אינו מפרישו בד"א דב"ד ממחין ביד אביו באיסור דאורייתא אבל באסור דרבנן

האב מצווה להפרישו אבל אם אינו מפרישו אין ב"ד ממחין בידו כך הוא שיטת הב"י באו"ח בסי' שמ"ג לדעת הר"מ למעיין ומדקדק היטב (ע' בט"ז סי' שמ"ג ובמ"א שם) וכן הוא דעת הגאון רדב"ז בתשובותיו ללשונות הרמב"ם סי' נ"ט וכן הוא דעת רש"ל ביש"ש יבמות פ' י"ד סי' ז' ודעת הב"ח באו"ח סי' שמ"ג בדעת הר"מ דבקטן שהגיע לחינוך ס"ל דאף ב"ד מצווין להפרישו ובהכי מתיישב דברי הר"מ בפרק כ"ד מה' שבת שתמה עליו הטור בסי' שמ"ג וה"ה פכ"ד מה' שבת יע"ש ובקטן שלא הגיע לחינוך אין ב"ד מחויבין להפרישו וגם אביו אינו מחויב רק מצוה על אביו להפרישו כדי לחנכו בקדושה כך הוא שיטת הב"ח שם (וע' בסמוך אות י"ג מ"ש עוד דעת הש"ג בדעת הרמב"ם) והרשב"א והר"ן ס"פ חרש ס"ל דאפי' קטן שהגיע לחינוך אף אביו אינו מחוייב להפרישו דאף דמחויב לחנכו היינו במ"ע אבל במצות ל"ת אינו מחויב להפרישו ובאמת לפי הדעת נוטה הסברא להיפוך דיותר מחויב להפרישו מל"ת מלחנכו לעשה וגם מהרש"ל ביש"ש תמה ע"ז ביבמות שם אך אין כח בהכרעתנו לסתור דבריהם ובפרט שיש להם הוכחות מהש"ס כמ"ש הרשב"א בחדושיו בשבת וביבמות:

באסור דרבנן למאן דס"ל דבדאורייתא אין מצווין להפרישו אסור דרבנן נחתינן חד דרגא וספינן ליה בידים כך הוא דעת הרשב"א ביבמות ובשבת שם וכ"כ הר"ן בשמו ביבמות ס"פ חרש ובשבת פכ"ב אך מחלק דוקא לצורך הקטן מותר לספות לו בידים נבילות אבל לומר לו שיעשה מלאכת שבות בשבת מה שאין צורך הקטן אסור כיון שאין צרכו דכי שרינן בידים אסור דרבנן דוקא צורך קטן ודעת הרמב"ם בפי"ז מהמ"א דין כ"ז דאפי' איסור דרבנן לא ספינן ליה בידים אפי' צרכו (וע' שבת די"ג תינוקות של בית רבן מסדרין פרשיות ומאי קושיא הא הוא איסור דרבנן וי"ל דמקשה למ"ד דס"ל בדאורייתא מ"ל) וראיתי במשנה למלך שם שמקשה על הרשב"א משבת דף צ' ב' דת"ק ס"ל דחגב חי טמא פטור דאין מצניעין אותו לקטן דלמא אכיל ליה ופריך אי הכי אפי' טהור נמי דלמא אכיל ליה ועבר על בל תשקצו ומאי קושיא דהא הך אסור משום בל תשקצו בדבר מאוס הוא רק דרבנן ואיסור דרבנן מותר לספות לו בידים לדעת הרשב"א עכ"ד ודבריו תמוהים דלפי דעתו קשה יותר אף לדעת הר"מ דאין מאכילין אותו בידים עכ"פ אין מצוה להפרישו והכא לאו מאכיל בידים הוי שהרי הוא נותן לו לשחק בו רק דאנן חוששין שמא יאכלנה ופשיטא דעדיף טפי מהך דיבמות קי"ג ב' וקי"ד א' הנ"ל דאמר ר' פדת דבר טליא וטלייותא ולטייא דהתם כוונתו כדי שימצאנו ומוליכם בשביל זה לרה"ר והכא אינו נותן לו בשביל שיאכלנה ופשיטא דכ"ש הוא דלא חשוב מאכיל בידים (וע' בהג"א בשבת שם שכתב ג"כ דהוי כמאכילו בידים ולענ"ד כמ"ש עיקר דאין זה מאכילן בידים

ולכך השמיטו הפוסקים הדין דהג"א שם והמג"א סי' שמ"ג הביאו ולא נהירא כדכתיבנא ויש להאריך עוד בראיות אך המעיין יבין שהדברים נכונים מצד עצמן ובמ"ש נתיישב גם כן קושית השער המלך שם בפ"א מה' שביתת איסור על הא דאמרי' בפ' מפנין דטבל טבול מדרבנן אין מטלטלין דלא חזו ליה ואמאי הא חזי ליה ליתן לקטנים לדעת הרשב"א דאסור דרבנן ספינן לקטנים ובודאי לא גרע קטנים מעורבים ולמ"ש לק"מ דפשיטא דגרע דבודאי אין דרך שום אדם להאכיל לבניו דבר איסור אפי' איסור דרבנן ובודאי לאו דעתו למיתב לי' לקטנים משא"כ הלוף דעתו למאכל לעורבים) וא"כ קשה לכ"ע למה אוסר בשביל דאכיל ליה אלא ברור דאין הפירוש בשביל אסור עצמו הוא נמנע מליתן לקטן החגב דבאמת הוא אינו עושה איסור בזה אפי' בטמא דהוא איסור דאורייתא אינו עושה איסור דאינו מאכילו בידים ולהפריש אינו מחויב רק הפירוש בש"ס הוא דאין דרך להוציאו ליתן לקטן לשחק בו שלא יאכלה ובאמת כל אדם מישראל אינו רוצה שבנו יאכל איסור ואפי' הוא קטן ומכ"ש לדעת הב"ח בסי' שמ"ג דלדעת הר"מ אפי' אינו מגיע לחינוך מצוה על אביו להפרישו ובשביל כך נמנע מליתן לו דבר איסור אפי' דרבנן באם חושש שיאכלנה והוא פשוט בפי' הש"ס ודברי המשנה למלך תמוהים בזה (ע"ש ברש"י מבואר כדברי הג"א והמשנה למלך רמז לרש"י זו שם במהדורא א' וע"ש בגליון הש"ס שלי):

## ט

**הרב** בשער המלך בהלכות שביתת עשור פ"א ה"ג רצה לחלק לדעת הרשב"א דאיסור דרבנן מאכילין לקטן בידים דוקא באיסורא דלית בהו תקנתא להיתרא אבל טבל וכיוצא בהן דבידו לתקוני לא ספינן להו אסורא בידים ומשמע מדבריו שם דאף דהשתא אין בידו לתקוני כגון בשבת אעפ"כ כיון שהדבר הלז יכול להוציא מידי איסורו לא שרינן בעודו באיסורו דאל"כ לא מתיישב קושייתו בהכי ע"ש ודוק וכתב עוד שם דהרשב"א בחידושיו ביבמות סוף פ' חרש לא ס"ל לחלק בהכי וס"ל דאף באיסור דבידו לתקוני מאכילין ליה בידים והנה לכאורה היה נראה להביא ראיה לדעת הרשב"א דאין לחלק בזה מהא דמקשינן שם בס"פ חרש על ר"י דקאמר בדמאי הקילו אלא טעמא בדמאי אבל ודאי בעי לעישורא והאר"י בעושה על דעת אבי' ואם נאמר דיש שום סברא לחלק בין דבר דבידו לתקוני דגרע א"כ מה מקשה דהתם באיסור שבת דאין בידו לתקוני לכן אפי' באיסור דאורייתא אין מפרישין והכא בשביל דבידו לתקוני אי הוה ודאי טבל היינו מחוייבין להפרישו כיון דבידו לתקוני אלא ש"מ דאין חילוק בין איכא בידו לתקוני לליכא לתקוני והנה היה אפשר לומר דכי מחלקינן בין בידו לתקוני דוקא לענין איסור דרבנן להאכילו

בידים כיון דבלא זה לא שרינן ליה להאכילו בידים רק בדבר שהוא לצורכו של קטן א"כ מהאי טעמא נמי בדבר דבידינו לתקוני ג"כ לא שרינן ליה דלא חשוב לצורכו דהרי בידו לתקוני ואח"כ יאכלנו לצורכו נמצא דהאי איסורא לא חשוב צורכו דגם בהיתר מתעבד צורכו אבל באיסור דאורייתא לענין שאין מחויב להפרישו דהדין אפי' בדבר שאין צורכו של קטן אין מחוייב להפרישו א"כ ה"ה אפי' בידו לתקוני אין מחוייבין להפרישו ולתקנו ודוק:

**עוד** נראה לי ליישב ותתיישב בזה ג"כ קושיית התוס' שם ד"ה אר"י בדמאי הקילו שהקשו למ"ל למימר בדמאי הקילו תיפוק ליה דאפי' בשאר איסור דרבנן ג"כ אין מצווין להפרישו ונראה לתרץ הכל דבאמת הש"ס נחית להאי חלוקא לחלק בין דבר בידו לתקוני דגרע מדבר שאין בידו לתקוני והנה לפ"ז אם נאמר דבדבר דאין בידו לתקנו אין מצווין להפרישו אפי' באיסור דאורייתא הנה בדבר בידו לתקוני נחתינן חד דרגא ועכ"פ באיסור דרבנן שרי ואם נאמר דבדאורייתא מצוה להפרישו אף באין בידו לתקוני א"כ היכא דבידו לתקוני אף בדרבנן מחויב להפריש דנחתינן חד דרגא ובזה מתיישב דברי רש"י בנדה דף מ"ו ב' דמסיק שם בגמרא דלעולם דמופלא סמוך לאיש דרבנן והא דאמר דאיכא איסור בל יחל לאותן המוזהרים עלי' שהאחרים מוזהרים להפרישו ופריך שמעית מינה קטן אוכל נבילות ב"ד מצווה להפרישו ופירש רש"י פלוגתא היא בפ' חרש אי מצווין להפרישו והוא תמוה דהא לפירוש רש"י לפי המסקנא אין כאן אלא איסור דרבנן ובכה"ג לכ"ע אין מצווין להפרישו באיסור דרבנן ולפמ"ש א"ש ושוב מצאתי במשנה למלך פי"ז מהמ"א דין כ"ז הביא קושיא זו בשם חידושי הרשב"א) דהתם בנדר קאי ובנדר ג"כ בידו לתקוני דיכול לאתשילו אנדרי וא"כ אי אמרי' דבאין בידו באיסור דאורייתא מצווין להפרישו ממילא באיסור דרבנן מצווין להפרישו כיון דבידו לתקוני וא"ש דברי רש"י דפלוגתא הוא ביבמות לענין איסור דאורייתא ודוק הכלל העולה דסברת הגמרא ביבמות שם הוא דנחתינן חד דרגא שאם בדאורייתא מצווין להפריש אין בידו ממילא בידו אף בדרבנן מצווין להפריש ואי בדאורייתא אין מצווין להפריש אין בידו גם בדרבנן אין מצווין להפריש בידו והנה באמת אין קושית הש"ס על ר"י דאף אם הוא טבל דאורייתא אין מצווין להפריש כמ"ש לעיל לענין מלאכה בשבת דשפיר ידע הש"ס דיש לחלוקי בין בידו לאין בידו רק קושית הש"ס הוא ממש קושית התוס' והוא עפמ"ש בפ"ב דשבת ודאי דדבריהם בעי ברכה ספק דדבריהם לא בעי ברכה מבואר ודאי דבריהם עדיף מדבר שתקנו מחמת ספק (ומכאן יש לעיין על התי' הב' של התוס' יבמות שם ד"ה אמר הנ"ל דמשמע מדבריהם דספק עדיף ויש לחלק בין ברכה לכאן ויש בזה אריכות דברים

לא עת האסף פה) וזהו שמקשה בש"ס טעמא בדמאי דרוב ע"ה מעשרין וגם הוא ספק דבריהם הא ודאי ר"ל ודאי דדבריהם כגון טבל דרבנן כגון בעציץ שאינו נקוב וכיוצא בו דבכה"ג הוי ודאי דרבנן בעי עישורא מדנקט ר"י בדמאי הקילו משמע דוקא דמאי אבל שאר איסור דרבנן מחוייבין להפרישו וכמ"ש התוס' ואף דבדרבנן כ"ע מודו דאין מחוייבין להפרישו אמנם זה בדבר שאין בידו לתקוני אבל בדבר שבידו לתיקוני מתקנינן וזהו שדקדקו בש"ס הא ודאי בעי עישורי דלכאורה הוא תמוה דמהו ענין עישורי לכאן הלא אין זה מעסקנו רק הענין שאנחנו עוסקין בו הוא אי מחוייבין להפרישו ה"ל למימר ודאי בעי אפרושי ולפמ"ש א"ש דרמז בזה הטעם כיון דבידו לתקוני לכך בעי לתקוני וז"ש בעי עישורי דהרי בידו לעשרן לכך צריך להפרישו דבידו לעשרו וע"ז מקשה דהתינח אי הוי ס"ל באין בידו בדאורייתא צריך להפרישו הוי נחתינן חד דרגא בידו אף דרבנן צריך להפרישו אבל כיון דר' יוחנן ס"ל לעיל דאין בידו אף בדאוריית' אין מחוייב להפרישו ממילא בידו עכ"פ בדרבנן א"צ להפרישו וק' למה אמר בדמאי הקילו דמשמע דוקא דמאי אבל שאר איסור דרבנן משמע דמחוייב להפריש נמצא קושית התוס' היא באמת קו' הש"ס ודוק:

**ו**

**היוצא** מדברינו אלה בס"ק הקודם דלדעת שער המלך אף לשיטת הרשב"א והר"ן לא ספינן ליה איסור דרבנן היכא דבידו לתקוני ואסור דאורייתא אי מצווין להפרישו היכא דבידו תלוי בשני התירוצים שכתבתי באות הקדום דלתי' הא' לענין אין מצווין להפרישו אין חילוק ואף דבידו אין מצווין להפרישו ולתירוץ הב' בידו נחית חד דרגא דלמ"ד אין בידו בדאו' אין צריך להפרישו ובידו בדאו' צריך להפריש ובדרבנן א"צ ואי אין בידו בדאו' צריך להפריש אף בדרבנן צריך להפריש ונראה להכריע כתי' הא' שכתבתי באות הקדום דבדאורייתא לענין שאין מצווין להפריש אין חילוק בין בידו לאין בידו וראיה לזה מנדה דמ"ו ב' דאמר שם ר"י א"ש מיפר לה ממ"נ אי דאורייתא קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו והא התם ג"כ בידו לשיולי לחכם על נדרה ש"מ דאף בידו אין מצווין להפריש ואפשר לומר דשאני התם דל"ח בידו הואיל ואין הדבר בידו רק ביד האשה וביד החכם ומי יימר דמדקדק לה חכם וימצא לה פתח ויש בזה אריכות דברים אך אינו מן הצורך לענינינו כיון דבלא"ה הרשב"א חולק על הסברא הלזו לחלק בין בידו לאין בידו אפי' לענין איסור דרבנן להאכיל בידים כ"כ לענין להפרישו ודוק:

**יא**

**הנה** מקום אתי לומר דהך דקטן אוכל נבילות אי מצווין להפרישו יהא תלוי בזה אי אמרינן ב"כ הבאין כא' מלמדין או אין מלמדין ואציע לפניך המקור אשר ממנו הוצאתי הדבר הנה הטור בי"ד סי' שע"ג ס"ל לענין טומאת מת דמחוייבין להפריש קטן המטמא ותמה על הר"מ שכ' דאין מצווין להפרישו ותמה עליו הב"י דהא דברי הר"מ מפורשים בש"ס דמוקי הך דאמור ואמרת להזהיר הגדולים טל הקטנים שלא יטמאנו בידים אבל אין מצווין להפרישו ותי' הב"י דהנה בש"ס מייתי ב' קראי דמזהיר גדולים על הקטנים בדם ובשרצים ובטומאה ובאמת אי לא הוי כתב שרצים הוי אתי במה הצד מדם וטומאה כמ"ש הרא"מ בפ' אמור הביאו הב"י שם בסי' שמ"ג וא"כ הו"ל ב' כתובים דשרצים מיותר (מ"ש בב"י ג' כתובים הוא ט"ס דלדעת הרא"מ אין כאן אלא ב' כתובים דדם וטומאה כחדא חשובים דמצריכי תרוייהו דחד מאידך לא יליף ושרצים הוא אידך קרא דלא צריך ליה דאתי במה הצד והו"ל ב' כתובים ולא ג') ומדגלי קרא בהני דגדולים מצווין להפריש קטנים ש"מ דבכל התורה א"צ להפריש וא"ל נילף מיניה דה"ל ב' כתובים ואין מלמדים וא"כ לפי המסקנא עיקר מילתא דאין מצווין להפרישו י"ל דנפקא לן מהנך ב' כתובים ואפשר דפלוגתא זו אי מחוייבין להפרישו תלוי בפלוגתת רש"י ותוס' בקדושין ל"ז דרש"י ס"ל דב' כתובים אין מלמדין אבל אין בו מיעוט להיפוך לומר דוקא הני אבל אידך לא ותוס' ס"ל שם דב"כ הוי מעוטא מדפרש רחמנא דוקא ב אלו ש"מ דשארא לית דינייהו הכי ומאן דס"ל אין מצווין להפרישו ס"ל כתוס' דב"כ הוי מיעוט ור"י דספוקי מספקא ליה הוא דס"ל כרש"י דב' כתובים אינו מיעוט ולכך ליכא למיפשט מהנהו ב' כתובים לא דמחויבי להפריש דב"כ הן ואין מלמדין ולא דאין מחוייבין להפריש דב' כתובים אינו מיעוט:

**יב**

**ויצא** מזה דלמ"ד ב"כ מלמדין מחוייבין להפריש דילפינן מטומאה ושרצים דב"כ מלמדין וכ"ז לשיטת הטור כפי מה שפירש בו הב"י אך לדעת הרמב"ם דאף בטומאה ושרצים גופא אין מצווין להפריש ואין כאן ב"כ כלל דמצריך צריכא כצ"ל לדעת הר"מ וע' בט"ז סי' שמ"ג ודוק כי קצרתי:

**יג**

**הרב** בש"ג פ' כ"ב דשבת דקכ"א בקטן שבא לכבות כו' כ' שם ליישב דברי הר"מ בפכ"ד מה' שבת שכ' דבאיסור דרבנן אין ב"ד מצווין להפרישו דמשמע הא איסור דאורייתא מצווין והרי בפי"ב מה"ש ופי"ז מהמ"א ס"ל דאף באיסור דאורייתא אין מצווין ותי'

דבפכ"ד מיירי בקטן העושה לדעת אביו דבכה"ג באיסור דאורייתא מצווין כדמוכח בשבת דקכ"א ולכאורה קשה דהא קטן העוש' לדעת אביו הוי כאלו אביו מצוהו לעשות כמ"ש רש"י ביבמות דקי"ד א' ובכה"ג אף איסור דרבנן אסור להר"מ כמ"ש בפי"ד מהמ"א דין כ"ז דאסור להרגילו בחילול שבת אפי' בדבר שהוא משום שבות וצ"ל דהש"ג ס"ל בדעת הר"מ דמחלק בין מצוהו לעשות בין עושה לדעת אביו דמצוהו לעשות הוי כמאכילו בידים ואפי' איסור דרבנן אסור ובעושה לדעת אביו אינו כמצוהו ממש ובאיסור דרבנן אין מצווין להפרישו ובאיסור דאורייתא מצווין להפרישו נמצא יש ג' חלוקים בזה מצוהו לעשות אפי' איסור דרבנן אסור עושה מעצמו שלא לדעת אביו אפי' דאורייתא אין מצווה להפרישו עושה מעצמו לדעת אביו בדאורייתא צריך להפרישו בדרבנן א"צ:

**יד**

נ"ל דאף לדעת הרשב"א דאיסור דרבנן ספינן ליה בידים דוקא בדבר שאין בו ספק איסור תורה אבל בדבר שיש בו ספק איסור תורה כגון ספק טריפה אף להסוברים כשיטת הר"מ דס' מה"ת לקולא רק מדרבנן לחומרא נמצא זהו איסור דרבנן אעפ"כ אין מאכילין אותו בידים ואומר לך הטעם דהא איסור תורה אסור להאכילו מה"ת דכתיב לא תאכלום לא תאכילום (וע' בפרי מגדים סי' שמ"ג שחקר אי לוקין למי שהאכיל נבילות לקטן) וא"כ במאכילו ס' טריפה הרי גם לדידיה הוא איסור תורה שמא הוא טריפה ועובר על לא תאכילום ודוק ונ"ל להביא ראיה לזה מהא דאמרי' בחולין דנ"א דאר"נ בית הרחם אין בו משום ריסוק איברים לימא מסייע ליה עגל שנולד ביו"ט שוחטין אותו ביו"ט ואם נאמר דספיק' דאורייתא מותר להאכילו לתינוקות דלמא לעולם ספיקא איכא שמא נתרסקו איברי' רק דספק מה"ת מותר והוי רק איסור דרבנן וקמ"ל דמותר לשוחטו בי"ט ואין בו משום מוקצה דאסור בטלטול ואם תאמר למה ישחטנו הא לא חזי ליה ולנכרים אסור לשחוט דלכם ולא לנכרים די"ל דשוחטו להאכילו לקטנים וי"ל דהתם אי הוי חיישינן לריסוק איברים הוי מה"ת אסור דהיכא דאיכא חזקה כ"ע מודו דספק מה"ת אסור והתה איכא חזקת אמ"ה דאף במעי אמה אסורה משום אמ"ה אך י"ל דהא יש נגד זה רוב להיתר דרוב בהמות אינן מתרסקות מבית הרחם וע' בתוס' שם ד"ה בית הרחם אך דמצרפין המיעוט עם החזקה והוי פלגא ופלגא א"כ תו הוי ספק השקול והדרא קושיא לדוכתא מאי סייעתא מייתי דלמא שוחטו להאכיל לקטנים אלא ש"מ דבספק תורה אסור להאכיל לקטנים וכן יש להוכיח ממה דמקשה בפ' מפנין דמאי הא לא חזי ליה ומאי קושיא הא חזי לקטנים אלא ש"מ דבספק איסור תורה אסור לקטנים ואע"ג

דדמאי רוב ע"ה מעשרין מ"מ איכא חזקת טבל וסמוך מיעוטא לחזקה והוי כפלגא ופלגא אך לפמש"ל אות ג' ליישב קו' שער המלך דדמאי אף דחזי לקטנים מ"מ הוי מוקצה שאין דרך להאכיל קטן בכך ואין דעתו לכך א"כ אין מכאן ראיה ודוק:

### טו

**ועוד** נ"ל לדעת הרשב"א דאיסור דרבנן ספינן להו אעפ"כ דבר שיש לו מתירין כגון ביצה שנולדה ביו"ט ראשון דאסור מדרבנן לר' יוסף ולר' יצחק אעפ"כ אסור להאכילו לקטנים ולא מיבעי ליתן לו בידים דבל"ז אסור לטלטלו אלא אפי' לאמר להם שיטלוהו ויאכלוהו אסור דהרי מצינו בדבר שיל"מ אפי' בדרבנן מחמרינן בספיקו כמו בשל תורה כדאסיק ר' אשי בפ"ק דביצה דף ד' וכן לפי סברת שעה"מ הנ"ל באות ט' דבדבר דבידו לתקנו אסור להאכילם וכתבנו שם דאפי' אי עכשיו אין בידו לתקן רק למחר אעפ"כ כיון דמצי לתקנם למחר ולאכלם בהיתר לא שרינן להאכילם איסור א"כ כ"ש כאן דלמחר יהי' מותר בלי תיקון ועד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר.

### טז

**מלתא** דנפיק מיניה חורבה כגון תקיעת שופר שהקול נשמע לרבים ויבואו לתקוע בשבת ב"ד מצווין להפרישו כ"כ הר"ן בפ"ג דר"ה הביאו המג"א בסי' שמ"ג:

### יז

**דבר** שיש ביטול מ"ע מותר להאכילו בידים כגון ליתן לו לשתות קודם קידוש כן כתב המג"א בסי' שמ"ג:

### יח

**כל** דבר שהוא מצוה ספינן ליה בידים כגון להאכילו מקרבן פסח אע"פ שלא נמנה עלי' כיון שהוא חינוך מצוה וכמו מחנכין התינוקות לתקוע בשבת מ"א בסימן שמ"ג בשם התוס' פסחים דפ"ח יע"ש:
השלום ענין זה של קטן אוכל נבילות יתבאר לקמן באורך בקונטרס מיוחד:

## קדושה ראשונה קדשה לשעתה

### א

**ר'** ישמעאל בר' יוסי ס"ל קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא מגילה דף י' ושם מסיק לחד שינויא דאמוראי נינהו אליבא דר"י בר' יוסי ולחד מ"ד ס"ל קדושה ראשונה קדשה לעת"ל ולאידך שינוייא קאמר דראב"י ס"ל קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעת"ל שם מיהו אינו מוכרח מהך דר"א בר יוסי דאמר אשר לו חומה

אע"פ שאין לו עכשיו דהרי הר"מ ס"ל לא קדשה ופסק כראב"י וע' בכ"מ פי"ב מה' שמיטין דין ט"ו:

**ב**

**ר'** יהושע ס"ל קדושה ראשונה קדשה לעת"ל שם דקאמר שמקריבין אע"פ שאין בית אוכלין קדשי קדשים אע"פ שאין קלעים מפני שקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעת"ל. והתם בעי למימר:

**ג**

**דר'** אלעזר ס"ל לא קדשה לעת"ל מהא דבעי קלעים ומסיק דס"ל קדשה לעת"ל וקלעים לצניעותא בעלמא וע"ש בתוס':

**ד**

**רבי** ס"ל לא קדשה לעת"ל חולין ד' ו' במה שהתיר בית שאן ואף שכבשוהו עולי מצרים וע"ש:

**ה**

**ר'** יוסי ס"ל ג"כ לא קדשה לעת"ל ומנא אמינא לה מהא דאיתא בסדר עולם ומייתי לה ביבמות דף פ"ב ב' אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושני' יש להן ומדקאמר ירושה שני' מכלל דראשונה בטלה וכ"כ התוס' שם ד"ה ירושה ע"ש במה שהקשו על ר' יוחנן ואמרי' שם ביבמות דמאן תנא דסדר עולם ר' יוסי ואף דבפ' יוצא דופן דף מ"ו ב' קאמר אהך דסדר עולם ר' יוסי תני לה ולא סבר לה מ"מ לפי מסקנא דהתם דר"י ס"ל דבטלה קדושת הארץ דאף שני' לא קדשה לעת"ל וא"כ כ"ש דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד דאל"כ האיך בטלה וע' בתוס' יבמות פ"ב ב' ד"ה ירושה שהקשו זאת דמהך דסבר ר' יוסי תרומה בזה"ז דרבנן משמע דס"ל לא קדשה ובזבחים ד' ה' מסיק שם דס"ל קדשה ודברי התוס' תמוהים דלמה הוצרכו להקשות מהך דר"ל הו"ל לאקשויי אליבא דכ"ע דע"כ גם לר"י ס"ל לר' יוסי דקדושה ראשונה לא קדשה לעת"ל מדאמר ראשונה ושני' יש להן וכמו שהקשו התוס' בעצמן מקודם על ר' יוחנן דמהכא דסבר כר' יוסי משמע דס"ל לא קדשה ע"ש ונראה ליישב משום דבאמת לא הוי מצי מקשה מזה דמצינן למימר דבאמת ס"ל לר' יוסי קדושה ראשונה לא קדשה והך דזבחים דאמר קדשה היינו קדושה ב' דהתם לענין העלאת מעשר שני לירושלים בזמן הזה מיירי ונהי דראשונה לא קדשה מ"מ שני' קדשה כדאמר ר' יוסי להדיא שלישית אין להם דשני' קדשה לעתיד ואף דבזבחים שם קאמר לעולם קדושה ראשונה קדשה היינו משום דש"ס קאמר לדידן דקי"ל כר"ה בפ"ב דשבועות דף ט"ז דבכל אלו תנן ועזרא לא קידש הבית וכדפסק הר"מ בפ"ו

מה' בית הבחירה הכ"ה אבל על ר' יוסי ליכא לאקשויי די"ל דסבירא ליה כר"נ בשבועות שם דבאחת מכל אלו תנן וקידש עזרא הבית וקדושה זו לא בטלה אבל הראשונה בטלה ולק"מ לכך הקשו התוס' לר"ל דס"ל לר"י תרומה בזה"ז דרבנן א"כ ס"ל דאף קדושה שני' לא קדשה לעת"ל ועי"ל דלר' יוחנן לא מצי לאקשויי די"ל קדושה ראשונה ושני' כפי' ר"ח דהיינו קדושת אברהם ויהושע וא"כ ס"ל לר' יוסי באמת דקדושה ראשונה לא בטלה אבל לר"ל דס"ל תרומה בזה"ז דרב ע"כ צ"ל או מטעם דגם קדושה שני' בטלה או מטעם שכ' הר"מ בפ"א מה' תרומות דביאה שני' בימי עזרא לא היתה ביאת כולם סוף סוף מוכח דקדושה ראשונה בטילה דאל"כ קשה בקדושה ראשונה היה ביאת כולם ולא בטלה ע"כ דס"ל בטלה ומקשי שפיר ודוק וע' לקמן אות ט' שכתבנו דבהר"א והר"מ ס"ל לר' יוסי קדשה לעת"ל אף קדושת א"י:

**1**

ר' יוסי ס"ל בזבחים ק"ז קדושה ראשונה קדשה לעת"ל וע' בתוס' יבמות פ"ב דהקשו מהא דס"ל כר' יוסי שם דקדושה שני' יש להם דאלמא דקדושה ראשונה לא קדשה לעת"ל ותי' דלענין מעשרות לא קדשה לעת"ל אבל קדושת ירושלים והבית קדשה דקדושת מחיצות קיימא בכל שעה מאשר לו חומה אע"פ שאין לו עכשיו והי' לו קודם לכן א"נ קדושת ירושלים משום דאקרי נחלה אין לה הפסק א"נ משום דכתיב זאת מנוחתי עדי עד והרב בפרשת דרכים דרך הקדש דרוש ו' כ' דנ"מ בין תירוצים אלו דלתירוצא קמא כל קדושת מחיצות קדשה לעתיד אף קדושת שאר ערי ישראל ובתי ערי חומה ולפי שני תירוצים אחרונים דוקא ירושלים קדשה לעתיד אבל שאר עיירות בטלה קדושתן עכ"ד ונעלם ממנו דברי התוס' בשבועות פ"ב דף ט"ז ד"ה דכ"ע שכ' וז"ל דקדושת הארץ לגבי תרומות ומעשרות אבל קדושת מחיצות לא בטלה משום דאיקרי נחלה וקדושת בתי ערי חומה נמי הוי קדושת מחיצה ולא בטלה עכ"ד הרי שכ' התי' הב' דביבמות משום דאיקרי נחלה ואעפ"כ כתבו דקדושת מחיצות של בתי ערי חומה נמי לא בטלה וכן מוכח להדיא מש"ס שם ובמגילה דף י' דמייתי שם מעיקרא פלוגתא דר"א ור' יהושע לענין קדושת הבית אי קדשה לעת"ל דר' יהושע סבר קדשה לעת"ל והקשו התוס' דהא ר' יהושע ס"ל בפ"ק דביצה עגול בעגולין עולה ע"כ ס"ל לא קדשה לעת"ל ותי' דקדושת מחיצות קדשה לעת"ל וקדושת א"י בטילה ובתר הכי קאמר בש"ס והני תנאי כהני תנאי דפליגי לענין בתי ערי חומה אי קדשה לעת"ל ואס"ד כדעת בעל פרשת דרכים לחלק בין קדושת מחיצות ירושלים לקדושת מחיצות בתי ערי חומה האיך קאמר הני תנאי כהני תנאי דהא ר' יהושע מודה דקדושת א"י בטילה רק קדושת הבית לבד קאמר ובהא י"ל

דגם הנך תנאי דבתי ערי חומה מודו דקדושת הבית קדשה לעת"ל דאקרי נחלה אלא ע"כ דקדושת הבית וערי חומה שוין הם דאידי ואידי קדושת מחיצות הוא ושפיר קאמר הני תנאי כהני תנאי ודוק וע' לקמן אות ט' דלהר"ח והר"מ ס"ל לר' יוחנן קדשה לעתיד לבא וע"ש:

**ז**

**ר"ל** שם בזבחים ק"ז ס"ל דלא קדשה לעת"ל וקאמר שם דקדושה ראשונה לא קדשה לעת"ל ויש מקום לטעות דס"ל קדושה שני' קדשה אך זה א"א דא"כ היאך פוטר במעלה בזמן הזה כיון דשני' קדשה הרי הוא מעלה בחוץ ע"כ צ"ל דס"ל דאף שני' לא קדשה והא דאמר ראשונה משום דס"ל דעזרא לא קידש הבית כלל דבכל אלו תנן אך קשה דהאיך אפשר לומר דס"ל דבכל אלו תנן דהא בשבועות פ"ב דף ט"ז מבואר דמאן דס"ל בכל אלו תנן ע"כ צריך לומר דס"ל קדשה לעת"ל דאל"כ במה נתקדש הבית שני וכיון דר"ל ס"ל לא קדשה לעת"ל ע"כ צ"ל דס"ל באחת מאלו תנן ועזרא קידש הבית א"כ הדרא קושיא לדוכתא למה נקט קדושה ראשונה לא קדשה לעת"ל הו"ל לומר שני' ואפשר משום דר' יוחנן נקט ראשונה דר"י לטעמיה דס"ל קדשה לעת"ל וס"ל בכל אלו תנן וליכא קדושה ב' לכך גם ר"ל נקיט לישנא קדושה ראשונה וס"ל דאין חילוק בין ראשונה לשניה דכמו דזו לא קידשה לעת"ל כך זו לא קידשה דגם בקדושת הארץ ס"ל לר"ל דאין חילוק בין ראשונה לשניה כמבואר ביבמות פ"ב:

**ח**

**כבר** כתבנו לעיל אות ה' סברת התוס' על ר' יוסי ור' יוחנן דלענין קדושת הבית קדש' לעת"ל ולענין קדושת הארץ לא קדשה כ"כ ביבמות פ"ב ב' ד"ה ירושה ובזבחים ס"א בד"ה דף ס' ב' כתבו שם דתימא הוא לומר דקדושת הארץ בטלה ולא יתחייב בתרומה וקדושת הבית תהא קיימת וכ' שם סברא להיפוך ודקדושת הבית בטלה וקדושת הארץ לא בטלה כדאשכחן בנוב וגבעון דקדושת הבית בטלה וקדושת הארץ לא בטלה ודעת הרמב"ם בפ"ו מה' בית הבחירה דין ט"ו ט"ז דקדושת הבית קדשה לעת"ל וקדושת הארץ לא קדשה ונתן טעם לזה שקדושת הבית משום הקדושה של השכינה ושכינה אינה בטילה ודעת הראב"ד בהשגות שם להיפוך דאפי' לדעת הסוברים דקדושה שניה קדשה לעת"ל זהו דוקא בשאר א"י לא בבהמ"ק לפי שעזרא ידע שעתידה להשתנות וכ' שכך נגלה לו מסוד ה' ליראיו וע' בכ"מ שם מה שהשיג עליו ואין בהשגתו כדאי לחלק על קבלתו אך לדידי קשה טובא דהרי ר' יוחנן קאמר בהדיא ביבמות פ"ב ב' דכר"י ס"ל ובזבחים ק"ז גבי השוחט ומעלה ס"ל דקדשה לעת"ל וקי"ל בכל דוכתא כר"י נגד ר"ל

וגם הר"מ בפי"ט מה' מעשה הקרבנות פסק כר"י ולא השיגו הראב"ד ש"מ דכוותיה ס"ל ואיך אפשר לומר דקדושת הבית בטל וזה תימא רבה על הראב"ד ועוד תמיהה לי שכתב שעזרא ידע שעתידה להשתנות לפיכך לא קדשה לעת"ל דהרי קיי"ל בכל אלו תנן כמ"ש הר"מ בפ"ו מהל' ב"ה שם ולא השיגו הראב"ד כלל ש"מ דס"ל כוותיה א"כ לא קידש עזרא כלל הבית רק שלמה קדשה לשעתה ולעת"ל ואף שנאמר שגם שלמה לא קידשה אלא לעת"ל בימי עזרא ולא לעת"ל בזמן הזה אכתי קשה על לשון הראב"ד שכ' עזרא ידע דהא עזרא לא קידש כלל וע"ק דהא ס"ל דאין לחלק בין קדושת הבית לא"י וא"כ גם קדושת הבית לא נתקדש לעת"ל א"כ במה נתקדש בימי עזרא וע' לקמן אות י"א מ"ש בזה ונראה דהראב"ד לא כ' כן לדינא רק אליבא דר' יוסי והיינו משום דקשיא ליה דר"י אדר"י דבסדר עולם קאמר דשלישית אין להם דשני' לא בטלה ובזבחים דף ס' קאמר שם רבינא לעולם ס"ל לא קדשה כגי' רש"י ולכך מחלק לר"י בין קדושת שאר א"י דקדשה לעת"ל ובין קדושת המקדש דלא קדשה לעת"ל אבל באמת לדידן דקי"ל כר' יוחנן דס"ל המעלה בזה"ז חייב ע"כ ס"ל דגם קדושת מקדש קדשה לעת"ל:

**ט**

**ועתה** נבאר דעת הפוסקים בזה ראשון לציון דעת הרמב"ם דס"ל דקדושת הבית לא היתה רק קדושה ראשונה דעזרא לא קדשה דבכל אלו תנן וקדושה ראשונה קדשה לעת"ל וקדושת מחיצות לענין בתי ערי חומה ס"ל דקדושה ראשונה בטלה ונתקדשה שנית בימי יהושע ובטלה ג"כ אח"כ בחורבנה כמבואר בדבריו פי"ב מה' שמיטין וע"ש בהשגות ובכ"מ אך יש להקשות לדבריו דמחלק בין קדושת הבית לקדושת ערי חומה קשה מה שהקשיתי לעיל אות ו' דהאיך קאמר הש"ס במגילה י' ובשבועות ט"ז והני תנאי כהני תנאי הא ר"א ור"י מקדושת הבית מיירי ואידך תנאי מקדושת ערי חומה מיירי וי"ל דאידך תנאי מודו דקדושת הבית לא נתבטלה וכדס"ל להר"מ משום דקדושת הבית היא משום שכינה ושכינה לא בטילה וצ"ע ולענין קדושת הארץ לענין תרומות ומעשרות ס"ל דקדושה ראשונה בטילה אבל קדושה שני' של עזרא לא בטילה ואעפ"כ אין תרומות ומעשרות מה"ת שם אף בימי עזרא כיון שלא היה ביאת כולם כך הוא שיטתו כמבואר בדבריו בפ"א מה' תרומות דין ה' ודין כ"ו ויש בזה פלפול עמוק ורחב ויתבאר במ"א אך מה שיש לעיין בזה כאן דלמה בקדושת בתי ערי חומה ס"ל דאף קדושה שני' בטילה כדמוכח מדבריו בפי"ב מה' שמיטין דין ט"ז וז"ל וכן לעתיד בביאה שלישית יתחילו למנות שמיטין ויובלות ויקדשו בתי ערי חומה ויתחייב כ"מ שיכבשוהו במעשרות שנאמר והביאך אל הארץ אשר ירשו אבותיך מה ירושת אבותיך אתה נוהג בחדוש כל

הדברים האלו מלשון הזה משמע דס"ל דבביאה ג' צריך ג"כ חדוש מחדש אף לאותן עיירות שנתקדשו בימי עזרא דא"ל לאותן עיירות של קידש עזרא דא"כ מה הוצרך ללמוד היקש שיהיו בחדוש פשיטא כיון דלא נתקדשו עדיין ודוחק לומר דמיירי באותן שלא נתקדשו בפעם ראשון בביאה ראשונה וקמ"ל בזה דקדושה ראשונה לא קידשה לעת"ל דלמה לי קרא דזה כבר נפקא לן מקרא דכי לא עשו מימות יהושע כמבואר בעירובין ד' ל"ב יע"ש ועוד ראיה דלא מיירי הר"מ מאותן שיכבשו אח"כ ועדיין לא נתקדשו מדכ' ויקדשו בתי ערי חומה ויתחייבו כ"מ שיכבשוהו במעשר מדכ' כאן כ"מ שיכבשוהו משמע דהא דכ' ויקדשו בתי ערי חומה לא קאי אמה שיכבשוהו רק אף על מה שנתקדש כבר בימי עזרא הן אמת דקשה לי דגם לענין מעשרות לא הוצרך לומר ויתחייב במעשרות כ"מ שיכבשוהו דאף למה שכבר נכבש הו"ל למימר דיתחייב במעשר מה"ת דעד עכשיו לא נתחייב מה"ת כדס"ל להר"מ ספ"א מה' תרומות וי"ל כיון דעכ"פ מדרבנן מתחייב עדיפא ליה למנקט מה שיכבשוהו דיתחייב במעשר מה שהיה עכשיו פטור לגמרי איך שיהיה עכ"פ מבואר מדברי הר"מ דס"ל דלענין בתי ערי חומה בטלה קדושת הארץ אף בקדושה שני' וקשה ממ"נ אי מדמה ליה לקדושת הבית כדס"ל להתוס' ביבמות פ"ב ב' ושבועות ט"ז דאידי ואידי קדושת מחיצות הוא א"כ אף קדושה ראשונה תתקדש לעת"ל כמו דס"ל בקדושת הבית בפ"ו מה' בית הבחירה ואי מדמה לקדושת הארץ ולא לקדושת הבית דהתם הטעם משום שכינה א"כ עכ"פ קדושה שני' לא תבטל כמו בקדושת הארץ דס"ל דקדושה שני' לא בטילה וזה כוונת השגת הראב"ד שם בפי"ב מה' שמיטה א"א דלא כר' יוסי אלא במקומות שלא קידש עזרא כוונתו דאלו לר' יוסי דס"ל קדושה שלישית לא בטלה א"כ א"צ קדוש מחדש אלא במקומות שלא קידש עזרא והרב בבה"ז בבכורות דף ל"ב כתב שגם הר"מ כונתו למקומות שלא קידש עזרא ולא דק כאשר כתבנו ויפה השיג הר"א (גם מה שנראה מדבריו שם דבש"ס בעירובין לא מיירי מביאה ג' לא דק דהך קרא דוהביאך דמייתי שם קאי על ביאה ג' כנראה מדברי רש"י שם וגם מהש"ס הוא מוכרע דאל"כ למה לי תרי קראי והו"ל להש"ס להקשות מאי ואומר ואפשר דכונתו דהנהו תנאי דלעיל שם לא מיירי מביאה ג' אבל הש"ס מיירי מביאה ג') ונראה לי ליישב דעת הר"מ משום דבכל אחד טעמו ונימוקו עמו על הא דכתב דקדושת הבית קדושה ראשונה קדשה לעת"ל טעמו מבואר בדבריו משום דשכינה לא בטלה ועל הא דכ' דקדושת הארץ קדושה שני' לא בטלה טעמו מבואר שם בפ"ו מה' בית הבחירה דקדושה ראשונה היתה ע"י כבוש ונתבטלה לאחר שיצאו ממנה משא"כ קדושת עזרא היה בחזקה שהחזיקו בו לכך לא בטלה והכ"מ תמה שם דלמה יהא עדיף

חזקה מכיבוש ועוד בקדושה ראשונה היה ג"כ חזקה עם הכבוש וכי גרע כיבוש עם החזקה מחזקה לחודא אך לענ"ד דברי הר"מ נכונים מאד דקדושה ראשונה אשר היה בימי יהושע האומות לא נתנו לנו הארץ מדעתם רק שאנו כבשנו אותה מידם בע"כ וכן הדין בכובשי מלחמה כאשר הוא כובש אותו הוא שלו בדין ואם אחר יכבוש אותו מידו הרי הוא שלו אמנם כאשר יתן לו במתנה איזה ארץ ויחזיק בה וקנה אותו אם יקחנה אחר מידו בחזקה הרי הוא שלו כיון שלא בא בידו מחמת כיבוש מלחמה שנאמר כדרך שבא לידו בכבוש מלחמה כך תצא מידו ע"י כבוש והן הדברים אשר נתן הר"מ הבדל בין קדושה ראשונה לשני' דבראשונה בא הארץ לידינו ע"י כבוש שלא ברשות ואף שהיה חזקה מה מועיל חזקה אחר שאין דעת אחרת מקנה אותו לכך יצא מידינו ע"י כבוש משא"כ בקדושה ב' שכורש שהיה מלך גדול מולך בכיפה נתן לנו הארץ והחזקנו בה אין כח לקחת אותו מידינו נמצא אף שלקחו אותו מידינו גזל הוא וקרקע אינה נגזלת והרי הוא שלנו וחיוב מעשרות ותרומות אינו תלוי רק אם הארץ שלנו אף שאין אנו יושבין עלי מ"מ עיקר קדושת מצוה זו תלוי' בארץ בזמן שהיא שלנו חייב בכל מצות אלו אמנם קדושת ערי חומה צריך להבין מה ענין קדושה זו לענין כמה דברים שהן מקודשים יותר משאר א"י כגון לענין שילוח מצורעים וקברים כמו שחושב הרמב"ם בפ"ז מה' ב"ה דין י"ג ע"כ צריך לומר דקדושה זו תלוי' בישיבת ישראל בתוכו וראי' לזה מדברי התוס' כתובות דף מ"ה על פתח ב"ד שכתבו דעיר שרובה כותים בטלה קדושת ערי חומה ממנה ע"ש וכ"כ הר"ן בפ"ק דמגילה דישיבה דבעי' בבתי ערי חומה דוקא ישיבת ישראל אבל ישיבת עכו"ם לא חשוב ישיבה והכריח זה ממ"ש שם בפ"ק דמגילה כרך שישב ולבסוף היקף נדון ככפר לענין בתי ערי הומה והקשה דא"כ עיירות שכבשו בימי יהושע והי' מוקפין מנא ידעי שהוקף ולבסוף ישב ותי' דישיבת עכו"ם לא שמה ישיבה ח"כ מאחר שכבשוהו מוקף חומה וישבו ישראל בתוכם הוי הוקף ולבסוף ישב והרב בפנ"י שם כ' דהתוס' לית להו סברת הר"ן מדמקשו ע"ז מולא שור איגר תיפוק ליה דהוי ישב ולבסוף הוקף ואס"ד דס"ל ישיבת עכו"ם לא שמה ישיבה אצטריך ולא שור איגר לעיר שכבשוהו מן העכו"ם והיה בה שור איגר עכ"ד הפנ"י ונעלם ממנו דברי התוס' בכתובות שבארנו בפירוש כתבו דישיבת עכו"ם לח שמה ישיבה ודוחק לחלק בין קדושת ערי חומה לשאר מילי ובין מעלת ערי חומה לענין מכר כמש"ל וע"כ צ"ל דעדיפא משני התוס' דלא היה בה ישיבה כלל דקים לן שלא דר אדם שם קודם שהוקף וע' בתוס' דף ג' ב' ד"ה כרך וא"כ הרי מבואר לנו הטעם והסברא שבשביל כך אחר שגלינו בגלות החל הזה ואין ישראל על אדמתן בטלה קדושת ערי חומה ואף שהתוס'

לא כ' שם לענין קדושת ערי חומה לענין מכירה רק לענין שאין סוקלין בתוכו מ"מ כל הקדושות אחת הן ע' במשנה למלך פי"ג מה' שמיטה ופ"ז מה' בית הבחירה דין י"ג א"כ מבואר כאן ג' חלוקים לדעת הר"מ קדושת הבית שתלויה בקדושת השכינה אף קדושה ראשונה לא נתבטלה לפי ששכינה לא בטלה וקדושת הארץ שתלוי אם הארץ שלנו אף בחורבנה יש חילוק בין קדושה ראשונה שהיה ע"י כבוש ויצאה מאתנו ע"י כבוש משא"כ קדושה שני' שניתן לנו במתנה מאת המלך המולך בכיפה והחזקנו בה לא יצאה ע"י כבוש ועדיין הוא שלנו לכך נוהג בו תרומות ומעשרות וקדושת בתי ערי חומה דקדושתה תלוי בישיבת ישראל בתוכן אף קדושה שני' בטלה הרי נתבאר דעת הר"מ על נכון ומוצא מקור הדינים להרמב"ם כך הוא קדושת הבית יצא לו מהך דזבחים ק"ז בשוחט ומעלה דס"ל לר"י קדושה ראשונה קדשה לעת"ל והלכה כר"י נגד ר"ל וקדושת א"י דבטלה קדושה הראשונה כבר כ' הכ"מ בפ"א מה' תרומות דכמה תנאי הכין ס"ל וקדושה שני' דלא בטלה מדר' יוסי דס"ל ירושה שלישית אין להם אך קשה דהא ביבמות פ"ב קאמרי' דר"י ס"ל תרומה בזה"ז דאורייתא והר"א בפ"א מה' תרומות בסופו פסק דתרומה בזה"ז דרבנן דלא כר' יוסי וכמו שהאריך שם בכ"מ בטעמו או דלא פסק כר' יוסי או כדאמרי' בנדה דף מ"ו דר"י תני לה ולא סבר לה א"כ הדרא קושי' לדוכתא מנ"ל דקדושה שני' לא בטלה ואדרבא דעת התוס' וכל המפרשים דמשום כך תרומה בזה"ז דרבנן משום דקדושה שני' בטלה ונהי דהר"מ בחר לו דרך אחרת דבשביל כך תרומה דרבנן הואיל ולא היה ביאת כולם והרבה יש לדקדק ע"ז כמו שהאריך הכ"מ שם בספ"א מה' תרומות אך עכ"פ אין לו להר"מ ראיה בהיפוך דלא בטלה. וראיתי בכ"מ שם שכ' על פרש"י דמשמע דרבנן דפליגי אר' יוסי ס"ל דקדושה שני' ג"כ בטלה וכ' ע"ז ואני לא ראיתי מי שיסבור כן עכ"ד ונפלאתי עליו דהא בזבחים דף ס' ב' קאמר רבינא לעולם קסבר לא קדשה לעת"ל לגי' רש"י שם והתם קאי אהעלאת מעשר שני בזה"ז א"כ ע"כ ס"ל דגם קדושה שני' בטלה וכן בזבחים ק"ו ב' דס"ל לר"ל השוחט ומעלה בזה"ז פטור דלא קדשה לעת"ל ע"כ סבר דגם קדושה שני' לא קדשה לעת"ל דאל"כ הרי נתקדש בשני' ולא בטלה ויתחייב השוחט בחוץ וא"ל דס"ל לר"ל דעזרא לא קדש כלל הבית דבכל אלו תנן ואין כאן כלל קדושה שני' רק קדושה ראשונה וקדושה ראשונה בטלה ז"א דכיון דר"ל ס"ל קדושה ראשונה לא קדשה לעת"ל ע"כ דס"ל בא' מאלו תנן ועזרא קידש הבית דאל"כ במה נתקדש הבית בימי עזרא כיון דקדושה ראשונה בטלה כמבואר כ"ז בפ"ב דשבועות דף ט"ז וא"כ ע"כ לר"ל נתקדשה בקדושה שני' ואס"ד דקדושה שני' קדשה לעת"ל א"כ למה יפטר השוחט והמעלה בזה"ז א"כ חזינן דאיכא דס"ל דקדושה שניה

ג"כ בטלה ונהי דאנן לא קי"ל כר"ל היינו בקדושת הבית או מטעם שכ' הר"מ משום דשכינה לא בטלה או מג' טעמים שכ' התוס' הבאתי לעיל אות ו' אבל בקדושת הארץ כמו דקדושה ראשונה בטלה ה"ה קדושה שני' ולא ידעתי מנ"ל להר"מ דקדושה שניה לא בטלה ולחלק בין קדושה ראשונה לשני דלא מצינו בזה חילוק אלא לר' יוסי ואנן לא קי"ל כר' יוסי בזה ולפמ"ש הכ"מ בפ"ח מה' תרומות דהר"מ מפרש בדברי ר' יוסי בסדר עולם מ"ש ירושה ראשונה ושניה היינו ירושת אברהם קורא ראשונה וירושת יהושע קורא שניה א"כ ר' יוסי ס"ל דאף קדושת יהושע לא בטלה וא"כ לא מצינו שום תנא שיחלק בין קדושת יהושע לקדושת עזרא אלא דלמ"ד דלא בטלה אף קדושת יהושע לא בטלה ואנן דקי"ל דבטלה קדושת יהושע ה"ה קדושת עזרא ומנ"ל לחלק וצע"ג:

**והנה** בגוף הדבר איידי דאיירינן ביה במה שכ' הכ"מ דהר"מ מפרש ירושה ראשונה ושני' ירושת אברהם ויהושע והכריח הכ"מ לפרש כן דאם תמצא לומר דפי' ירושה [ראשונ'] ושניה יהושע ועזרא מנ"ל להש"ס ביבמות פ"ב ב' דר' יוסי ס"ל תרומה בזה"ז דאו' דהא י"ל דאף דשלישית אין להם משום דשניה לא בטלה אעפ"כ תרומה דרבנן לפי שהשנייה בימי עזרא לא היה ביאת כולם דזהו עמו של הר"מ דס"ל תרומה דרבנן וע"כ צ"ל דפי' ירושה א' וב' אברהם ויהושע וכיון דשניה דהיינו ירושת יהושע לא בטלה ואז היה ביאת כולם ע"כ תרומה דאורייתא ע"כ תורף דברי הכ"מ שם:

**והנה** יש להקשות ע"ז מהך דנדה דף מ"ו דמקשה דהאיך סבר ר"י תרומה דרבנן והרי אמר שלישית אין להם ומשני תני לה ולא סבר לה וקשה דלמה הוצרך לדחוק כל כך תני לה ולא סבר לימא דסבר לה ופירוש ירושה ראשונה ושניה יהושע ועזרא וא"כ שפיר הוא דרבנן משום בימי עזרא לא היה ביאת כולם ונ"ל דבשביל כך לא תירץ כן דא"כ ס"ל לר' יוסי דירושה ראשונה דהיינו יהושע בטילה ובזבחים דף ס' ב' קאמר דקדשה לעת"ל לגי' התוס' והתם ר' יוסי משום ר' ישמעאל קא"ל וכמו שהקשי התוס' באמת לכך צ"ל ירושה שניה היינו יהושע וא"כ ס"ל קדושה ראשונה קדשה לעת"ל אך קשה דעדיפא הו"ל למימר על הך דזבחים דמשום ר' ישמעאל קאמר וליה לא ס"ל משיאמר תנא לה ולא סבר לה כיון דתני לה בסתם משמע דסבר לה וצ"ל דפשט המקרא מורה דהיה מדבר לדור יהושע וא"ל אל הארץ אשר ירשו אבותיך אברהם ויצחק וירשתה שאף אתה תירשנו ע"י יהושע איך שיהיה אם נאמר דהר"מ מפרש דירושה ראשונה ושניה היינו אברהם ויהושע א"כ ס"ל לר' יוסי דקדושה ראשונה דהיינו קדושת יהושע קדשה לעת"ל וכן לר' יוחנן דס"ל כר' יוסי ביבמות פ"ב ב' ומיושב קושית הר"ר שמואל בתוס'

שם מהא דס"ל לר"י בהשוחט ומעלה דקדושה ראשונה קדשה לעת"ל דבאמת גם כאן לפי' ר"ח ור"מ ס"ל קדשה ודוק:

**י**

**יצא** מזה דלדעת הר"א והר"מ ס"ל לר' יוסי ולר' יוחנן קדשה לעת"ל אף קדושת א"י ודלא כמ"ש לעיל לדעת התוס' ורש"י ושאר מפרשים:

**יא**

**והנה** דעת הראב"ד היא דקדושה ראשונה לא קדשה אלא לשעתה שהרי בפ"א מה' תרומות לא השיג על הר"מ שכ' דלא קדשה ובהא נחלק על הר"מ דס"ל דאף קדושת הבית וירושלים לא קדשה לעת"ל כמ"ש ספ"ו מה' בית הבחירה בהשגתו שם וכבר כתבנו לעיל מה דקשה עליו דהא אנן קי"ל בכל אלו תנן וא"כ עזרא לא קידש הבית ואם נאמר דגם קדושה ראשונה לא קידשה לעת"ל כדעתו א"כ במה נתקדש הבית בימי עזרא אם לא שנאמר דגם על מה דס"ל להר"מ דבכל אלו תנן פליג הראב"ד וס"ל כר"נ דבא' מכל אלו תנן וזהו דוחק שהרי לא השיג על הר"מ בזה כלל ולענין קדושה שניה ס"ל להראב"ד דקדשה לעת"ל לענין מעשרות ותרומה שהרי בספ"א מה' תרומות ס"ל תרומה בזה"ז דאורייתא והשיג על הר"מ ע"ש אבל בקדושת הבית נראה מדבריו בפ"ו מה' בית הבחירה דס"ל דאף קדושה שניה לא קדשה לעת"ל וכבר כתבנו לעיל רה שיש לתמוה עליו דאל"כ למה יתחייב השוחט והמעלה בזה"ז דהרי קי"ל כר"י נגד ר"ל ור"י ס"ל דחייב דקדשה לעת"ל ואם נאמר דהראב"ד סובר בא' מכל אלו תנן כר"נ דהוא בתראה נגד ר"ה היה קצת מקום ליישב בזה משום דקשיא ליה להראב"ד על מה דקאמר בזבחים ק"ז שם בפלוגתא דר"י ור"ל בשוחט ומעלה בזה"ז דר"י דס"ל דחייב משום דקדושה ראשונה קדשה לעת"ל וקשה כמו שהקשיתי לעיל מנ"ל דס"ל דקדושה ראשונה קדשה דלא כהלכתא דקי"ל כר' יוסי קדושה ראשונה לא קדשה לעת"ל לימא דבאמת קדושה ראשונה לא קדשה רק קדושה שניה קדשה לעת"ל כדקי"ל לענין קדושת א"י כר' יוסי דסדר עולם דירושה ראשונה ושניה יש להם ושלישית אין להם דראשונה לא קדשה לעת"ל ושניה קדשה ור' יוחנן גופיה ס"ל ביבמות פ"ב ב' כתנא דסדר עולם ואמאי לא אמרי' ג"כ הכא כן ואף שכתבנו לעיל ליישב דר"י ס"ל בכל אלו תנן ולא היה קדושה שניה כלל הא גופ' קשיא מנ"ל להש"ס דס"ל בכל אלו ואדרבא כיון דביבמות אשכחינן דס"ל כר' יוסי דקדושה ראשונה לא קדשה לעת"ל ע"כ דלא ס"ל בכל אלו תנן אלא בא' מכל אלו כמבואר זה בפ"ב דשבועות דף ט"ז אלא ע"כ דזה היה ברור להש"ס דלענין קדושת הבית ודאי קדושה שניה לא קדשה לעת"ל דלמה יקדש עזרא הבית על לעת"ל

דהא לעתיד יתבנה ע"י הקב"ה בקדושתו הגדולה ויתקדש קדושת עולם ואיך נאמר דקידש עזרא על לעת"ל דלמה צריך קדושת ב"ו הלא קדושתו ית' למעלה מקדושתנו ולזה הטעם כיון הראב"ד בהשגתו בפ"ו מה' בית הבחירה שכ' לפי שהיה יודע עזרא שהמקדש וירושלים עתידים להשתנות ולהתקדש קדוש אחר עולמי בכבוד ה' לעולם עכ"ל וזה דוקא בקדושת עזרא אבל בקדושת בית שבנה שלמה שפיר יתכן לומר דקדשה לעת"ל שהוא היה יודע שהוא עתיד עוד להבנות שנית ע"י ב"ו וע"כ הוצרך לקדש לעת"ל וכיון שהוצרך לקדשו קדושת עולם ואף אחר שיחרב יהא קדושתו קיימת לבנין השני וכיון שהוקדש גם על זמן שבין חורבן ראשון לב' שוב הוקדש ג"כ קדושת עולם גם על זמן שאמר חורבן הב' ואפשר דטעם מ"ד קדשה לעת"ל משום דס"ל בכל אלו תנן וידע שלמה ברוח קדשו שעזרא לא היה יכול לקדשו בכל אלו שיחסרו מהן ע"כ קדשו הוא קדושת עולם נמצא ב' דברים אלו קדשה לעת"ל ובכל אלו תנן כל א' טעם לחבירו דהא בשבועות מבואר דטעמא דמ"ד בכל אלו משום דס"ל קדשה לעת"ל ואנן אמרי' בהיפוך מ"ט דמ"ד קדשה לעת"ל משום דבכל אלו לכך הוצרך לקדשו קדושת עולם שידע שלא יהיה יכולים לקדשו בבית שני ומזה הטעם בעצמן הנה מקום אתנו לחלק בין קדושה א' לב' דקדושה א' קדשה לעת"ל מה"ט שלא יוכל להתקדש בבית ב' אבל מאן דס"ל דהיה קדושה ב' משום דא' מכל אלו תנן למה יקדישו קדושת עולם דהא כשיתבנה בהמ"ק השני יתקדש ע"י מקור כל הקדושות ולפ"ז א"ש דהוצרך הש"ס לומר דר"י ס"ל קדושה ראשונה קדשה לעת"ל דוקא אבל קדושה שניה א"א להתקדש לעת"ל כדכתיבנא וכיון דהראב"ד פסק כמ"ד דאף קדושה ראשונה של הבית לא קדשה לעת"ל כמו שהוכיח ממ"ש אם אין מקדש ירקב וממ"ש דנפלו מחיצות ע' בהשגות פ"ו מה' בית הבחירה א"כ על קדושה ב' א"א לומר שתתקדש לעת"ל אך קשה דלפ"ז ס"ל להראב"ד דלית הלכתא כר' יוחנן בהא מדאשכחן סתמא דש"ס דקאמר דנפלו מחיצות וא"כ למה לא השיג על הר"מ בפי"ט מה' מעשה הקרבנות דפסק כר' יוחנן בשוחט ומעלה בזה"ז הו"ל להראב"ד להשיגו דלפי שיטתו לא קי"ל כר' יוחנן בהא וצ"ע:

**יב**

**והנה** שיטת התוס' ביבמות כהר"מ דלענין תרומות ומעשרות קדושה ראשונה לא קדשה לעת"ל אבל לענין קדושת הבית קדושה ראשונה קדשה לעת"ל אך בקדושת ערי חומה נחלקו על הר"מ דהר"מ ס"ל דקדושת ערי חומה כא"י נינהו ולא קידשו לעת"ל והתוס' ס"ל דקדושת מחיצות כקדושת הבית היא ואידי ואידי קדשו לעת"ל וכבר השגתי לעיל אות ו' על הפרשת דרכים דרך הקדש שרצה לומר דלשני התירוצים האחרונים בתוס'

יבמות פ"ב גם התוס' ס"ל דקדושת ערי חומה לאו כקדושת הבית נינהו ולא דק כמו שהארכתי שם אך כ"ז לשיטת התוס' ביבמות שם אבל התוס' בזבחים דף ס' כ' להיפוך דאף למ"ד דקדושת הארץ קדשה לעת"ל קדושת הבית לא קדשה כדאשכחן בנוב וגבעון וזה קצת כסברת הראב"ד ולא מטעמיה ומספקא לי לסברתם זאת לענין קדושת ערי חומה אי קדשו לעת"ל אי מדמינן להו לקדושת הבית כמו דס"ל להתוס' ביבמות דאידי ואידי קדושת מחיצות נינהו או דלמא כיון דכל חילייהו דהתוס' בסברתם זאת משום דכך מצינו בנוב וגבעון שהיה נוהג קדושת א"י ולא היה נהוג קדושת הבית א"כ קדושת ערי חומה אין ראיה דהא בימי נוב וגבעון היה ג"כ קדושת ערי חומה שהיה נוהג מימות יהושע בן נון וכן מסתבר ובפרט דראייתם מוכרחת ביבמות מהך דאשר לו חומה אע"פ שאין לו עכשיו אלמא דקדשה לעת"ל רק דהתוס' ביבמות ילפי מהכא ג"כ לקדושת הבית ובזבחים ס"ל לחלק בין קדושת הבית לקדושת א"י אבל עכ"פ אין להכחיש ראיה זו מאשר לו חומה דראיה חזקה היא ואל תשיבני מדברי הר"מ בפי"ב מה' שמטה דפסק דגם קדושת ערי חומה לא קדשה לעת"ל ופסק כהך דרשה דראב"י אשר לו חומה אע"פ שאין לו עכשיו דכבר עמד בזה הכ"מ וס"ל דהוכחת הר"מ דהך אשר לו חומה הלכתא היא מדמקשי' מיניה בפ"ק דמגילה דף ג' ב' על ריב"ל ולא משני דריב"ל ס"ל לא קדשה לעת"ל ש"מ דאף אי לא קדשה לעת"ל הלכתא היא אך כ"ז לשיטת הר"מ אבל התוס' לשיטתייהו שתי' שם קושיא זו במגילה שם והוכיחו דע"כ ריב"ל ס"ל קדשה ולכך מקשו עלי' א"כ הוכחתנו חזקה לשיטת התוס' מאשר לו חומה דקדשה לעת"ל ודוק:

**יג**

ר"ה ס"ל קדושה ראשונה קדשה לעת"ל בשבועות פ"ב דף ט"ז ולדעת הר"מ בפ"ו מה' בית הבחירה והתוס' יבמות דף פ"ב הנ"ל י"ל דוקא בקדושת הבית ס"ל הכין ולדעת התוס' בזבחים דף ס' והראב"ד בפ"ו מה' ב"ה כ"ש דס"ל קדושת א"י קדשה לעת"ל:

**יד**

ר"נ ס"ל לא קדשה לעת"ל שבועות שם לדעת הר"מ והתוס' יבמות הנ"ל כ"ש בקדושת הארץ דס"ל לא קדשה ולדעת התוס' זבחים ס' והראב"ד שם י"ל בקדושת הארץ ס"ל דקדשה לעת"ל כדאשכחן בנוב וגבעון ולפמ"ש לעיל אות י"א בדעת הראב"ד י"ל דגם הראב"ד דוקא בקדושה שניה ס"ל דלא קדשה משא"כ בקדושה ראשונה כמ"ש שם וא"כ כיון דר"נ גם בקדושה ראשונה ס"ל לא קדשה ה"ה דס"ל בקדושת א"י לא קידשה לדעת הראב"ד:

**טו**
**ר"מ** שאכל עלה של ירק בבית שאן בפ"ק דחולין ס"ל דלא קדשה לעת"ל כמבואר בסוגיא שם:

**טז**
**ר"ש** בן אליקים משום ר"א בן פדת משום ר"א בן שמוע ס"ל קדושה ראשונה לא קדשה לעת"ל חולין דף ז' שם ולדעת התוס' והר"מ י"ל דלענין קדושת הבית ס"ל קדשה:

**יז**
**ריב"ל** ס"ל במגילה ג' ב' דקדשה לעת"ל כמבואר מדברי התוס' שם ד"ה והתניא שכ' דע"כ ריב"ל לא ס"ל כרבנן וע"ש אך מדברי הר"מ נראה דריב"ל מצי סבר כרבנן ואעפ"כ מקשי מיניה מדראב"י כדמשמע מדברי הכ"מ פי"ב מה' שמיטה וכמש"ל אות י"ב אך אחר העיון נראה דהכ"מ לא דק ובודאי הוכחת התוס' נכונה מדקאמר ולבסוף ישב ואי כרבנן ס"ל מאי מהני ולבסוף ישב וע' בפנ"י וגם על דבריו יש לעיין ואין כאן מקום להאריך ואי"ה אבאר זה בחדושי על נכון:

**יח**
**אבא** שאול נראה דס"ל קדשה לעת"ל דס"ל בכל אלו תנן ע' שבועות ט"ז א' ומבואר שם דמאן דס"ל בכל אלו תנן ס"ל קדשה לעת"ל יע"ש ולדעת הר"מ והתוס' יבמות י"ל דוקא קדושת הבית ולא קדושת א"י כדכתיבנא לעיל ולדעת תוס' זבחים והראב"ד כ"ש קדושת א"י דקדשה לעת"ל כנ"ל:

**יט**
**רב** יהודה אמר רב ס"ל קדשה לעת"ל אך אינו מוכרע אי ס"ל קדושה ראשונה קדשה לעת"ל או שני' ומנא אמינא לה מהא דאיתא בברכות דף ל"ו א' אר"י א"ר צלף של ערלה בח"ל זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין ומסיק שם דס"ל כל המיקל בארץ הלכה כמותו בח"ל אבל בארץ לא והנה המשנה למלך פ' עשירי מה' מ"א דין י"א כתב דמאן דס"ל בטלה קדושת הארץ דקדושה ראשונה ושניה לא קדשה לעת"ל א"כ ה"ה לספק ערלה דקי"ל בח"ל מותר בזה"ז אף בא"י מותר כיון דגם בא"י הוא מדרבנן כמו תרומה שהיא בזה"ז דרבנן למאן דס"ל לא קדשה לעת"ל והנה רש"י פי' הטעם דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בח"ל הואיל דבח"ל הוא דרבנן לא מחמרינן בספיקו ולפ"ז למ"ד לא קדשה לעת"ל גם בא"י דרבנן והלכה כמיקל אף בא"י וא"כ רב דאמר בח"ל דוקא ולא בא"י ע"כ דס"ל קדשה לעת"ל אך אינו מוכרע דס"ל קדושה ראשונה קדשה לעת"ל די"ל דס"ל כר'

יוסי דראשונה לא קדשה ושני' קדשה ודוק וע' בחידושי על ברכות מה שישבתי שם בזה דברי הרי"ף שתמה על רבינו יונה יע"ש:

### כ

ר' ישמעאל ס"ל קדשה לעת"ל קדושת הארץ לענין תרומות ומעשרות אבל קדושת הבית לא קדשה לעתיד לבא כך מסקינן אליבא דר' ישמעאל במכות דף י"ט א' ע"ש בסוגיא היטב בפרש"י ותוס' שם:

## קטן אוכל נבילות

### א

קי"ל קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו והירושלמי מחלק דוקא בעושה לצרכו אבל לצרכינו מצווין אנו להפרישו והרשב"א בחי' לשבת דף קכ"א כ' דבש"ס דילן לא משמע כן דמוקי דוקא בעושה לדעת אביו אבל לדעת עצמו אפי' לצרכינו מותר עכ"ד ולכאורה י"ל דגם גמ' דידן דנקט בעוש' לדעת אביו היינו לצורך אביו אך מדברי הירושלמי משמע דכל שאינו עושה לצרכו אף שאינו עושה גם לצרכינו אסור דז"ל הירושלמי תמן יש לו צורך בעשבים הכא אין לו צורך בכיבוי ע"כ משמע דכל שאינו עושה לצרכו אסור וא"כ למה צריך לאוקמי בקטן העושה לדעת אביו כיון דכיבוי אינו לצרכו אף שאינו לצורך אביו אסור להניחו וע"כ דס"ל אף שאינו לצרכו א"צ להפרישו רק בעושה לדעת אביו והנה מש"ס דיבמות דף קי"ד א' בברייתא דלא יאמר לתינוק הבא לי מפתח אבל מניחו תולש ולא קאמר בסיפא דומיא דרישא אבל מניחו להביא משמע כירושלמי דדוקא לתלוש לצורך עצמו מניחין אבל להביא לצרכינו אין מניחין אותו ובברייתא דלא מאכילים דמשני דלא לספי' ליה ולא מוקי כדעת המקשן להפרישו ובלצרכינו י"ל דאכילה הוא לצרכו אך מטומאה קשה די"ל דמטמא עצמו לצרכינו וא"כ קשה דלוקי להפרישו ובלצרכינו וי"ל דבאמת בטומאה מפרישין למסקנא דש"ס וכדעת הטור וכמו שפי' דבריו הב"ח והט"ז בא"ח סי' שמ"ג דבטומאה לחוד ס"ל דמחויבים להפרישו ולפ"ז לדעת הטור דבטומאה מפרישין ולא ילפינן מיניה משום דשאני כהנים הואיל ורבה בהן הכתוב מצות יתירות והאי דשרצים ודם דאין מפרישין מנייהו ילפינן לכל התורה דאין מצווין להפרישו ולפ"ז מוכח כדעת הירו' דדוקא לצרכו אין מפרישין דדיו לבא מן הדין להיות כנדון מה שרצים ודם הוא לצרכו דסתם אכילה היא לצרכו אף בכל התורה דוקא לצרכו אין מפרישין (וכן למכילתא דפ' בא דדריש ר' יאשיה לא יאכל לרבות המאכיל כאוכל התם ג"כ הוא לצרכו) אבל אם נאמר דגם בטומאה א"צ

להפרישו והך דאמור ואמרת דוקא דלא ליטמו להו בידים א"כ מצינן למילף מטומאה כי היכא דטומאה סתם נקיט אפי' לצרכינו אין מפרישין ה"ה בכל התור' אפי' לצרכינו אין מפרישין אך ק' די"ל דטומאה שאני הואיל ואינו שוה בכל וא"ל שרצים ודם יוכיחו ז"א דהתם ג"כ י"ל דוקא לצרכו אין מפרישין וא"כ לצרכינו אף מטומאה אין אנו יכולים ללמוד. איברא דק' לדעת הירושלמי דהיכא חילוק בין לצרכו ולצרכינו וא"כ הו"ל לש"ס למנקט בצריכותא דאי כתיב דם ושרצים ה"א דהנהו הוא דאין מפרישין הואיל והוא לצרכו אבל בטומאה הו"א שמפרישין היכא דהוא לצרכינו כיון שבטומאה יכול להיות לצרכינו לכך נקיט טומאה דמקרא יתירה שמעינן דאתי לאורויי דאפי' לצרכינו אין מפרישין ואי הוי נקיט טומאה ה"ה הכא הוא דאסור לטמאו הואיל והוא לצרכינו (דהוי מוקמינן קרא דוקא בלצרכינו כמו דמוקמינן ליה דוקא לטמאו בידים) אבל בשרצים ודם דהוא לצרכו אפי' בידים מותר להאכילו (וא"ל דדוקא לענין להפרישו יש חילוק בין לצרכו ובין לצרכינו אבל להאכילו בידים אין חילוק דהרי הרשב"א מחלק דאסור דרבנן להאכילו בידים לצרכו שרי ולצרכינו אסור והרי הרשב"א לא ס"ל כהירושלמי לחלק בין לצרכו לצרכינו באסור תורה לענין מפרישין ואעפ"כ מחלק לענין להאכילו בידים כ"ש ירושלמי דמחלק במפרישין דיש לחלק במאכילין בידים ודוק) ואפשר דדעת הירושלמי דמה"ת אין לחלק בין לצרכו ולצרכינו (כיון דאין אנו מצווין להפרישו מ"ל לצרכו ומ"ל לצרכינו רק דמדרבנן אסור לצרכינו דמחזי כאלו מצוהו) ובזה מיושב ג"כ מה דפרשנו דהא דנקט בברייתא אבל מניחו תולש ולא נקיט מניחו להביא דלהביא שהוא לצרכינו אפילו להניחו אסור כדעת הירושלמי וא"כ קשה מ"ש ברישא לא יאמר לו הבא לי מפתח דהא אפי' בלא אמירה אסור ולפמ"ש י"ל דברישא נקיט איסור דאורייתא דהיינו אמירה דאסורה מקרא דלא תאכילום ובסיפא נקיט מניחו תולש דבמניחו להביא נהי דמדאורייתא מותר מדרבנן מיהו אסור אך זה קצת דוחק דמ"מ הו"ל למנקט ברישא רבותא טפי דאפי' בהביא מעצמו מפרישין אותו דעכשיו איכא למטעי דא"צ להפרישו כלל בהביא מעצמו ובברייתא אינו מוזכר דאמירה אסורה מדאורייתא דנידון דבלא אמירה מדאורייתא מותר ומדרבנן אסור אך י"ל דלפמ"ש דלצרכינו מדרבנן אסור י"ל דאינו אסור כ"א באסור דאורייתא שעשו סייג לתורה אבל היכא דגוף המלאכה דרבנן אין לאסור לצרכינו כיון שהאיסור הוא דרבנן ולצרכינו ג"כ א אסור כ"א מדרבנן הוי גז' לגז' ובזה א"ש דברישא נקיט הבא לי מפתח מכרמלית לרה"י דהוא מלאכה דרבנן דעכשיו אין לנו ר"ה (ואף דבימיהם היה להם רה"ר מ"מ מילתא דל"ש הוא והיכא דלא מפורש בהדיא רה"י מסתמא היא כרמלית) ולכך דוקא אמירה אסור' אבל להניחו מותר

ובסיפא נקיט תולש דהוא אסור תורה (ואע"ג דנקיט ג"כ זורק מ"מ נקטי' בתר תולש לאוריי דמיירי באסור תורה דומיא דתולש דמסתמא הוא איסור תורה דעציץ שאינו נקוב מלתא דל"ש הוא) ולכך דוקא בתולש לצרכו מותר אבל לתלוש לצרכינו אסור ולכך נקיט תולש לאוריי הכין דבאסור תורה לצרכינו אסור מדקאמר תולש ולא קאמר לתלוש לו כדקאמר ברישא הבא לי ודרבנן שרי אפי' לצרכינו מדלא אסר ברישא כ"א אמירה ע"כ צ"ל דמיירי בדרבנן ובזה יש ליישב קושית הרשב"א דהקשה מגמ' דידן דמוקי בעושה לדעת אביו דמשמע דכל שאינו עושה לדעת אביו מותר אפי' בלצרכינו די"ל דר"י דמוקי בעושה לדעת אביו ס"ל מלאכה שאצ"ל פטור כר"ש וא"כ כיבוי אינו כ"א אסור דרבנן ובדרבנן אפילו לצרכינו מותר וע"כ צ"ל בעושה לדעת אביו דוקא והא דמוקי בעושה לדעת ולא מוקי בכל קטן ומשום דהוא לצרכינו ונוקי מתניתין כר"י דס"ל משאצ"ל חייב והוי כבוי אסור תורה ואסור לצרכינו י"ל דר"י ס"ל הלכה כר"ש וס"ל הלכה כסתם משנה ולכך מוקי סתם משנה כר"ש והירושלמי ס"ל משאצ"ל חייב והוי כבוי אסור תורה ולכך אסור לצרכינו מדרבנן ובזה מיושב מה שהקשה הב"י סי' של"ד על הרי"ף שכ' המשנה כצורתה ולא מוקי בעושה לדעת אביו ולפמ"ש י"ל דהרי"ף לשיטתיה אזיל דפסק בפ' כירה דמשאצ"ל חייב כר"י וא"כ הוי כבו' אסור תורה ובאסור תורה אפי' שלא לדעת אביו מצווין להפרישו כל שאינו עושה לצורכו והנה מ"ש בגיטין נ"ה א' דחרשת הנשואה לפקח לא אוכלת בתרומה גזירה משום חרש בחרשת דלא יאכילה ופריך וליכול קטן אוכל נבילות הוא והנה לפ"ד הירושלמי דכל שאינו עושה לצרכו מצווין להפרישו הנה החרשת האוכלת באמת היא לצורכה אבל החרש המאכילה אינו לצורכו ומצווין אנו להפרישו ואף שכ' שזה אינו כ"א באסור תורה מ"מ גם שם החשש שיאכילה בתרומה דאורי' אך כד דייקינן שפיר אתי לן שמעתא ברווחא טפי לפ"ד הירושלמי דהנה שם ק' מ"ש שמא יאכיל חרש בחרשת דמאי גריעותא דחרש בחרשת מפקח בחרשת וכבר הקשו זה רש"י ביבמות קי"ג והרש"א בגיטין שם ותי' בדוחק ולפמ"ש א"ש דגם המקשן ידע דקטן א"נ אבדמ"ל רק דס"ל דוקא לצרכו ולכך בפקח בחרשת הוא לצורכה אם תאכל היא בעצמה ולשמא יאכילה פקח ל"ח כיון דפקח הוא לא יאכילנה כמ"ש רש"א שם אבל בחרש בחרשת ס"ד דהכא איכא אסורא אם יאכילנה דהא הוא עושה איסור תורה (פי' שמאכילה באיסור דאסור מה"ת מלא תאכילום ואינו לצרכו) והתרצן השיב לו וליכול קטן א"נ הוא ר"ל דע"כ לא אמרינן דאסור לצרכינו דהיינו כשעושה לשם בר חיובא אבל כשעושה לשם קטן כמותו הוי כלצרכו וז"ש קטן א"נ הוא ר"ל שגם האוכלת הוא חרשת וכקטן א"נ הוא וא"כ אינו עושה לשם בר חיובא ובכה"ג אף שאינו עושה

לצרכו מותר דאף שכתבנו לעיל דלהירושלמי כל שאינו עושה לצרכו אף שאינו עושה גם לצרכינו אסור י"ל דסתמא גרע אבל כאן שעושה לצורך קטן כמותו הוי כלצרכו דמ"ל לצרכו או לצורך קטן כמותו עוד נ"ל דלפמ"ש לקמן אות כ"ג דאף דאסור להאכילו מה"ת היינו דוקא בדבר דאסור בו הוא עצמו אבל בדבר שהוא עצמו מותר בו מות' ג"כ להאכילו ולפ"ז חרש זה שמצד עצמו אין בו אסור דאינו מוזהר על שום מצוה דאינו בר דעת ובל"ז הוא כהן ואוכל בתרומה א"כ כשהוא מאכיל גם אחר לא עביד אסורא כלל ואין אנו מצווין להפרישו דאף דכשהוא עושה בעצמו אנו מצווין להפרישו היכא דהוא לצרכינו אף שאין עליו אסור מ"מ כיון דבדבר זה אסור לנו מצווין אנו להפרישו אבל מה שמאכיל גם לנו אין אסור היכא דאין אנו מוזהרים על אכילה אין אנו מוזהרים להאכיל וא"כ אין אנו מצווין להפרישו מזה ודוק ואף לפמש"ל אות כ"ג דמדרבנן אסור להאכיל אף שאינו מוזהר על עצמו מ"מ כבר כתבנו דבאסור דרבנן אין אנו מצווין להפרישו אפי' בעושה לצרכינו א"כ נהי דהוא איסור דרבנן מה שמאכילה החרש אין אנו מצווין להפרישו ודוק:

**העולה** מזה דדעת הירושלמי יש לה מקום בש"ס דילן דבאיסור תורה מצווין להפרישו בעושה לצורכינו ובאיסור דרבנן אפילו לצרכינו מותר והיכא שעושה לצורך קטן כמותו הוי כלצורכו וא"צ להפרישו אף באסור תורה. איברא דדעת הר"מ אינו כן דהר"מ בפי"ב מה' שבת דין ז' כ' דמדעת עצמו אין ב"ד מצווין להפרישו אף דשם מיירי בכיבוי שאינו עושה לצרכו והרי הר"מ בפ"א מה"ש פסק דמשאצ"ל חייב אלמא דס"ל אפילו באסור תורה אין צריך להפרישו אף בעושה לצרכינו וי"ל דהר"מ לשיטתו אזיל דס"ל בטומאת כהנים אין מצווין להפרישו כמ"ש הטור ביו"ד סי' שע"ג משמו וא"כ ילפינן מטומאה דאף בעושה לצרכינו אין מצ"ל דקרא סתמא איירי אף שמטמא עצמו לצרכינו ומינה ילפי' כל התורה כולה. אך כבר שדיתי נרגא בזה לעיל דמטומאה ליכא למילף דאינו שוה בכל ובל"ז אין ראי' די"ל גם בטומאה היכא שעושה לצרכינו מחויבים להפרישו דהא אינו מפורש בקרא דאין מצווין להפרישו רק מדיוקא דייקינן מדאוסר לטמאותו בידים ש"מ דא"צ להפרישם י"ל דקרא סתמא איירי ולטמאותו אפי' לצורכו אסור לכך נקיט לטמאותו דוקא אבל להפרישו א"צ בלצרכו ובלצרכינו אפי' מפרישין והא דנקט לטמאותו דוקא משום דקרא איירי בכל גווני אף לצרכו והתם אין צריך להפרישו ודוק וי"ל דהר"מ לשיטתי' אזיל דמוקי הך ברייתא דמניחו תולש בעציץ שאינו נקוב ובקטן העושה לדעת אביו כמ"ש בש"ג וכמש"ל אות י' ומשמע דוקא עושה לדעת אסור באסור

תורה אבל לצרכינו מותר וא"כ אין ראי' מהך ברייתא לשיטת הירושלמי אדרבא מהך ברייתא מוכח להיפוך וכדכתי' וע' לקמן אות י' מ"ש בפי' הברייתא לדעת הר"מ יע"ש:

**ב**

**הך** דקטן א"נ אבדמ"ל דעת התוס' בשבת דף קכ"א דוקא בקטן שלא הגיע לחינוך אבל בקטן שהגיע לחינוך צריך להפרישו (וע' תוס' נזיר דכ"ח ב' ד"ה בנו אין וע' תוס' ישנים יומא דפ"ב דמבואר דס"ל אפי' בקטן שהגיע לחינוך אין מפרישין וע' בפסקי מהרא"י סי' ס"ב וע' ב"ח או"ח סי' שמ"ג שכ' דהך דתוס' שבת הוא עיקר נגד תוס' שנץ דיומא דלא כמהרא"י ובאמת נעלם מהן הך דתוס' נזיר דלא הביאו רק הך דתוס' שנץ דהוא בתוס' ישנים דיומא אבל לפמ"ש בנזיר ג"כ י"ל דסמי הך דשבת מקמי תרתי דנזיר ודיומא אך מדבריהם בר"ה דף ל"ג ד"ה תנ"ה ג"כ משמע כן וכמ"ש בסמוך אות ג' ועמש"ל אות ז' יע"ש). והנה נסתפקתי בדברי התוס' דשבת אי ס"ל דגם באיסור דרבנן מחויבין להפריש קטן שהגיע לחינוך או דוקא באיסור דאורייתא ס"ל הכין. ולכאורה יש להוכיח דאף בדרבנן צריך להפרישו דאל"כ קשה מאי מקשה ביבמות דף קמ"ד על ר"י אלא טעמא דדמאי הא ודאי בעי לעשורי והאר"י בקטן העושה לדעת אביו דלמא מוקי הך ברייתא בכל קטן אפי' בהגיע לחינוך ולכך בודאי בעי עשורי והך משנה דקטן הבא לכבות מוקי ג"כ בכל גווני כמ"ש התוס' בשבת שם ומיירי אפי' בלא הגיע לחינוך ולכך צ"ל בעושה לדעת אנא מוכח דאפי' בהגיע לחינוך מדרבנן מפרישין וא"כ א"א לומר שברייתא מיירי אף בהגיע לחינוך דא"כ אף בדמאי מחויבים להפרישו ואמאי קתני דאין זקוק לו. אך ז"א דאף א"ת דבאסור דרבנן זקוק ג"כ להפריש מ"מ י"ל בדמאי הקילו כמו שמאכילין לעניים דמאי (וי"ל דהכא גרע דהא החינוך הוא דלא ליתי למסרך בגדולתו ולכך אנו מחויבים לחנכו בכל דבר האסור בו בגדלותו א"כ גם מדמאי מחויבים אנו לחנכו דלא ליתי למסרך בגדלותו וראי' לזה משבת פ' תולין דף קל"ט מכשותא בכרמא דחיישי' למסרך והתם אין איסור כלל אפי' לגדול רק חומרא בעלמא כמ"ש הר"ן שם ואעפ"כ חיישי' למסרך אך אעפ"כ קשה מנ"ל להקשות על ר"י דלמא ר"י ס"ל דבדמאי הקילו וא"צ להפרישו מזה בקטנותו דאף אם יאכל בגדלותו אינו אלא ספק דדבריהם) ואדרבא תתיישב בזה קושית התוס' ביבמות שם דהק' על ר"י למה הוצרך לומר בדמאי הקילו הא אפילו בשאר אסור דרבנן קי"ל דא"צ להפרישו ולפמ"ש א"ש דר"י מוקי לברייתא בכל גווני קטן אף בקטן שהגיע לחינוך ובשאר חסור דרבנן מפרישין רק בדמאי הקילו וא"כ הדרא קושי' לדוכתא מאי מקשה מהך דקטן שבא לכבות דשם מיירי בכל גווני קטן אף בלא הגיע לחינוך וק' למה מפרישין לכך צריך ר"י לאוקמא בעושה על דעת אביו אבל

בהגיע לחינוך אף בשאינו עושה לדעת אביו ס"ל דמפרישין ולכך צ"ל בדמאי הקילו ולכך נראה להוכיח בהיפוך דדעת התוס' דבדרבנן אף קטן שהגיע לחינוך אין מפרישין ולכך מקשה שפיר על ר"י דהנה בהך ברייתא דדמאי תני במצא בידו פירות אין זקוק לו ומדנקט פירות משמע דהוא אסור דרבנן דהא תרומות ומעשרות דפירות הוא דרבנן והנה מדקאמר ר"י בדמאי הקילו הא ודאי בעי עשירי משמע דס"ל דאפי' בדרבנן מפרישין וא"כ א"א לומר דמיירי בהגיע לחינוך דס"ל דאם נאמר באסור תורה אין מפרישין בלא הגיע אזי באסור דרבנן נחתינן דרגא ואין מפרישין אפי' בהגיע לחינוך ולכן מקשה שפיר והאר"י בקטן העושה לדעת אביו א"כ מבואר דס"ל דאסור תורה אין מפרישין בלא הגיע ממילא באסור דרבנן נחתינן דרגא ואפי' בהגיע אין מפרישין (וכעין שכ' במס' יבמות שם לדעת הרשב"א בחי' לענין אסור דרבנן להאכיל בידים וע"ש) וא"כ מאי אריא דמאי אפינו ודאי נמי כיון דפירות הוא דרבנן א"כ א"צ להפרישו אפי' בודאי ואפי' בהגיע לחינוך ובזה מיושב פרש"י בנדה דמ"ו ב' ד"ה קטן א"נ בדמ"ל ופי' רש"י פלוגתא היא ביבמות והק' הרשב"א בחדושיו הא התם איירי באסור דרבנן ובאסור דרבנן לכ"ע אין מפרישין ולפמ"ש יתיישב זה ויתיישב ג"כ קושית הרשב"א והר"ן ביבמות שם על התוס' דילן דס"ל בקטן שהגיע לחינוך מפרישין ותקשי להו הך סוגיא דנדה דמיירי בהגיע לחינוך דשם במופל' הסמוך לאיש עסקינן ואעפ"כ פריך שם קטן א"נ כו' מבואר דאפי' בהגיע לחינוך אין מפרישין דלא כהתוס' עכ"ד ולפמ"ש חדא קושי' מתורצת בחברתה דכבר בארנו דהך דקטן שהגיע לחינוך אי מפרשינן לי' באיסור דרבנן תלוי בזה דאי בדאורייתא אין מפרישין בלא הגיע אזי בדרבנן נחתינן דרגא ואפי' בהגיע אין מפרישין אותו והנה שם מיירי באסור דרבנן ובהגיע וקאמר בש"ס לאותן המוזהרים עליו דמצווים להפרישו וע"ז מקשה שם קטן א"נ ב"ד מצווין להפרישו ר"ל באסור תורה ב"ד מצווים להפרישו בלא הגיע ולכך בדרבנן מצווין להפרישו בהגיע עכ"פ דאי ס"ד דאין מצווים להפרישו באסור תורה בלא הגיע א"כ בדרבנן נחתינן ואין מפרישין אפי' בהגיע והיכא קאמר לאותן המוזהרים עליו ובזה צדקו דברי רש"י שפי' פלוגתא הוא ביבמות באסור תורה בלא הגיע לחינוך ומינה נשמע לדרבנן בהגיע ול"ק ג"כ שיטת התוס' דס"ל בהגיע לחינוך מפרישין דבאמת באסור תורה מפרישין והתם אדרבנן קאי ודוק:

**ובמ"ש** נתיישב מאי דקשה דלפי מה דקי"ל דקטן א"נ אבדמ"ל אפי' בדאורייתא א"כ למה נקט בברייתא דיבמות מצא בידו פירות דהיינו פירות דמאי אין זקוק לו אפי' ודאי נמי אין זקוק לו ולפמ"ש א"ש דבברייתא מיירי בהגיע לחינוך ולכך דוקא בדמאי דרבנן אין מפרישין אבל בדאורייתא מפרישין אך עדיין קשה למה נקיט פירות דמאי הא

אפי' פירות ודאי אין מפרישין דתרומות פירות דרבנן ובדרבנן אפי' בהגיע לחינוך אין מפרישין וי"ל דנקיט דמאי לדיוקא דאף דמאי אין זקוק להפרישו דוקא אבל להאכילו בידים אסור אף דמאי דמאכילין עניים דמאי לזה אסור והטעם שלא ליתי למסרך בגדלותו דאסור הוא באכילת דמאי. איברא דלדעת הרשב"א דאיסור דרבנן ספינן לי' בידים ק' על הברייתא דלמה נקט דמאי הא אפי' ודאי אין מפרישין וא"ל לדיוקא דלא ספינן לי' בידים דהא לרשב"א אסור דרבנן ספינן לי' וא"ל דבכה"ג דהוא ספק תורה מודה הרשב"א דלא ספינן לי' בידים וכמש"ל בס"ד ז"א כיון דהכא נקיט פירות דוודאן הוא ג"כ דרבנן אין כאן ס' אסור מיהו לפמ"ש בשעה"מ בפ"א מה' עשור דין ה' דבדבר דבידו לתקוני מודה הרשב"א דאין מאכילין בידים א"ש דהכא בדמאי בידו לתקוני ולפ"ז י"ל דבדבר דבידו לתקוני באסור תורה מפרישין לכך נקיט התם דמאי דרבנן דאלו בדאורייתא מפרישין הואיל ובידו לתקוני אך עדיין קשה דלמה נקט דמאי אפי' פירות ודאי אין זקוק לו כיון דהם דרבנן ובדרבנן אפילו בידו לתקוני אין מפרישין דאף השעה"מ לא קאמר אלא דאין מאכילין אותו בידים אבל להפרישו א"צ וצ"ל כנ"ל דנקט לדיוקא דלהאכילו בידים אפי' בדמאי אסור הואיל ובידו לתקוני. אברא דהא מלתא אם נאמר דהיכא דבידו לתקוני מפרישין נ"ל דתליא בדעת הירושלמי הנ"ל דאם נאמר כדעת הירושלמי דדוקא לצרכו אין מפרישין אבל כל שעושה שלא לצרכו מפרישין א"כ כיון דלא שרינן כ"א לצרכו י"ל דוקא דא"א לו למיכל כ"א באיסורא אבל היכא דאפשר לי' למיכל בהיתר א"כ זהו שאוכל אסורא לא חשוב לצרכו דהרי יכול לתקוני ויעשה צרכו בהיתר אבל אם נאמר דאף שלא לצרכו אין אנו מצווין להפרישו חזינן דל"ח כלל באכילתו האסור א"כ אף דבידינו לתקוני מ"מ לא חיישי' כלל באכילתו האיסור ובזה נתיישב מה שיש להקשות לפמ"ש דבידו לתקוני מצווין להפרישו א"כ מאי מקשה על ר"י אלא טעמא דדמאי הא ודאי בעי עשורי והאר"י בקטן כו' מאי קושי' דלמא שאני הכא דבידו לתקוני לכך מחמרינן עליו ומצווין להפרישו משא"כ התם באסור כבוי דאין בידו לתקוני ולפמ"ש א"ש דמקשה מיניה ובי' והאר"י בקטן העושה לדעת וק' למה הוצרך לאוקמא בעושה לדעת לוקי כירושלמי דהתם בשהוא עושה לצרכו ע"כ דלא ס"ל כירושלמי אלא אפי' שלא לצרכו מותר ומיניה גם באפשר לתקוני אין מפרישין כדכתיבנא וא"כ ק' למה קאמר דמאי דוקא וא"ש ודוק:

**והנה** למאי דילפי' דאין ב"ד מצווין להפרישו משרצים ודם דדוקא להאכילן אסור אבל אין מצווין להפרישו כמ"ש בב"י סי' שמ"ג לדעת הרמב"ם וא"כ י"ל דאין ללמוד משם כ"א דומיא דהני דאין בידו לתקוני אבל היכא דבידו לתקוני אסור ומיהו אפשר לר"ל

דס"ל חצי שיעור מותר מה"ת י"ל דגם שם איכא לתקוני דיעכבם באכילתן דליכלו פחות מכשיעור וישהו בכא"פ דלא ליצטרפו ואפשר דזהו לא חשוב בידו לתקוני (רק כשלא ימשך מתקוני שום עיכוב ומניעה לעשייתן כגון בטבל שיתקן הטבל ממ"א והם יאכלו כדרכן אבל היכא דמגיע להן קצת עיכוב ומניעה זהו ל"ח בידו לתקוני) שהרי אין זה תיקון רק מניעה והרי יכול להפרישן לגמרי וכשם שלא חייבה התורה להפריש לגמרי כך לא חייבה להפרישן במקצת ולפ"ז נ"ל דדמאי ל"ח בידו לתקוני כיון דא"א להפריש ממ"א כמבואר במשנה מפ"ה דדמאי (זו שגיאה היא דלא תנינן התם דאין תורמין מדמאי על דמאי אלא באם הם של שני בעלי בתים או דאפשר לספוקי שמא הם משני בעלי בתים משום דשמא הא' עישר והא' לא אבל משל בעה"ב א' תורמין מזה על זה ע"ש בפ"ה דדמאי ותמי' לי איך נעלם מעיניו) א"כ צריך להפריש מפירות אלו א"כ הרי מנעו מאכילת מקצת פירות ואין זה בידו לתקוני שהרי מפרישו מאכילת קצת הפירות ואף שיתן לו אחרים תחתיהן מ"מ ודאי דאף בזה יחשב מפרישו לגמרי מהראשונים ומ"ל בזה שנותן לו אחרים הרי אינו מצווה כלל להפרישו מאיסור וליתן לו היתר מחירו ולפ"ז הדק"ל על הרשב"א דלמה נקט בברייתא דמאי אפי' פירות ודאי ג"כ אין מצווין להפרישו אף דבידו לתקוני כיון דהוא אסור דרבנן כמש"ל וא"ל כמש"ל דקמ"ל דאף דמאי אסור להאכילו הואיל ובידו לתקוני ז"א דלפמ"ש דמאי ל"ח בידו לתקוני וא"כ מותר להאכילו בידים:

**ג**

**נחזור** לענייננו דדעת התוס' דקטן שהגיע לחינוך מפרישין ובארנו דוקא בדאורייתא ובדרבנן אין מפרישין. אברא דמדברי התוס' בר"ה דל"ג ד"ה תנ"ה נראה לכאורה דס"ל דבהגיע לחינוך מפרישין אפי' בדרבנן ונחלקו על רש"י שם דס"ל בקטן שהגיע לחינוך אמרי' לי' תקעו וכתבו דדבר תימה הוא כיון שאין מצות היום בשופר היכא אמרי' לי' למעבד אסורא ופי' הם דבקטן שהגיע לחינוך לא אמרי' ליה תקעו כיון דאיכא אסורא דרבנן מיהו לא מחייבין להפרישו כיון דאם לא הי' שבת הי' מצות היום בשופר וק' דלמה להו הך טעמא תיפוק לי' דבל"ז אין מחויבין להפרישו דקטן אוכל נבילות וע"כ צ"ל דס"ל דבהגיע לחינוך מפרישין ואע"ג דהתם אסור דרבנן הוא ע"כ דס"ל אפי' אסור דרבנן מפרישין בהגיע לחינוך וא"ל דבאמת באסור דרבנן אין מפרישין אפי' בהגיע לחינוך והתם היינו טעמא דאי לאו משום מצוה הוי מפרישין לי' משום דאתי לידי תקלה שהקול נשמע לרבים ואתי כ"ע לתקוע בשבת כמ"ש הר"ן בר"ה שם דז"א דפשט דבריהם לא משמע הכין דא"כ הו"ל לפרושי ועוד דלפי טעם זה אף בדאיכא מצוה לא נשרי להו

ומחויבין לאפרשינהו כיון דאתי לידי תקלה כמ"ש הר"ן ואפשר לומר דלכך כ' התוס' שם הטעם משום דאם לא הי' שבת הי' מצות היום בשופר ולא כ' בפשיטות משום דקטן א"נ אבדמ"ל דא"כ הוי קשה על ר"י דספוקי מספקא ליה מהך ברייתא דהכא מוכח דאין ב"ד מצווין להפרישו ואע"ג דהכא מיירי באסור דרבנן ובאסור דרבנן לכ"ע אין מפרישין מ"מ כיון דמיירי בהגיע לחינוך וכבר בארנו דבקטן שהגיע לחינוך בדרבנן אי מפרישין תלוי בזה דאי בדאורייתא אין מפרישין בלא הגיע אזי בדרבנן לא מפרישין אף בהגיע דנחתי' דרגא וא"כ מדתני בברייתא דאין מעכבין בתינוק שהגיע לחינוך לתקוע מבואר דבדאורייתא אין מפרישין בלא הגיע ותקשה לר"י דספוקי מספקא ליה לפשוט מהך ברייתא ולפמ"ש לעיל דמוכח דר"י ס"ל בדרבנן מפרישין בהגיע לחינוך מדמוקי בדמאי הא ודאי מפרישין אף דהוא דרבנן וא"כ קשה מברייתא דהתם בשלמא מברייתא דיבמות דאמר מניחו תולש ל"ק די"ל תולש בעציץ שאינו נקוב כדמוקי אביי ומיירי בלא הגיע לחינוך אבל ברייתא דר"ה ע"כ מיירי בהגיע לחינוך כמ"ש התוס' וא"כ קשה לר"י ע"כ צריכין לחלק דשאני התם דאי לאו שבת הו"ל מצות היום בשופר אבל לפי האמת דלא קי"ל כר"י רק בדאורייתא אין מצוין להפרישו בלא הגיע ה"ה בדרבנן בהגיע כדכתיבנא וכ"כ הב"ח סי' שמ"ג לדעת הרמב"ם דקטן שהגיע לחינוך באסור דאורייתא מפרישין ובדרבנן אין מפרישין ומבואר שם מדבריו דאף בדרבנן לא ספינן ליה בידים אף בלא הגיע לחינוך וכן מוכרח לומר לפי הבנתו בדברי הר"מ דהך דכ' בפי"ז מהמ"א מיירי בקטן שלא הגיע לחינוך והרי כ' שם דאפי' אסור דרבנן לא ספינן ליה בידים נפלאתי עמ"ש הב"ח עצמו בסי' רס"ט וז"ל מה שק' האיך נותנין לתינוק לשתות הא אסורא לא ספינן ליה וי"ל דוקא בהגיע לחינוך אבל בלא הגיע לחינוך מותר והרי זה סותר למ"ש בסי' שמ"ג כמ"ש וצ"ע וא"ל דהב"ח כ"כ לדעת הרשב"א דאסור דרבנן ספינן ליה וזהו חשוב כאסור דרבנן ע' בב"י שם ובדרישה אך לדעת הרשב"א דאפי' בקטן שהגיע לחינוך ספינן לי' כמש"ל אות כ"ו ודוחק לומר דלענין חינוך ראה בדברי הר"מ ולענין להאכילו בידים באסור דרבנן ראה דברי הרשב"א:

**ד**

**והנה** לפמ"ש דבהגיע לחינוך בדאורייתא מפרישין ובדרבנן אין מפרישין וכמ"ש הב"ח בדעת הר"מ וכאשר בררנו שדעת התוס' כיון יש ליישב קושי' הב"י בסי' של"ד על הרי"ף שהשמיט בשבת דף קכ"א הא דמוקמינן בש"ס דהמשנה מיירי בקטן העושה לדעת אביו ולפמ"ש י"ל דהנה התוס' הקשו שם דלמה לי' לאוקמא בקטן העושה לדעת אביו לוקמא בהגיע לחינוך ואפי' אינו עושה על דעת אביו מפרישין ומ"ש התוס' דניחא ליה לאוקמי

בכל גווני קטן קשה דהא גם עכשיו לא מוקמי בכל ענין רק בקטן העושה לדעת אביו דהיינו כפי' רש"י שיודע להבחין שכיבוי זה נוח לאביו וסתם קטן כזה כבר הגיע לחינוך ועכ"פ לא מיירי משנתנו בכל גווני קטן א"כ עדיפא הו"ל למימר דמשנתנו מיירי בהגיע לחינוך וא"ש לשון המשנה מפני ששביתתו עליך שמצוה לחנכו במצות שביתה משא"כ עכשיו דמיירי בקטן העושה לדעת אין הטעם משום שביתתו עליך רק דהוי כמאכילו בידים וכאלו אומר לו בפירוש ובכה"ג אפי נכרי אסור אך נ"ל דר"י דמוקי בעושה לדעת אביו ס"ל כר"ש דמשאצ"ל פטור כמש"ל אות א' והוי כיבוי אסור דרבנן ובדרבנן אפי' הגיע לחינוך אין מפרישין לכך צריך לשנויי בעושה לדעת אבל הרי"ף לשיטתי' דס"ל משאצ"ל חייב וא"כ הוא אסור דאורייתא וא"כ א"צ לשנויי בעושה לדעת אביו דבדאורייתא הגיע לחינוך מפרישין והא דלא כ' דמיירי בהגיע לחינוך דזה ממילא נשמע מדנקט מפני ששביתתו עליך ואי בלא הגיע לחינוך מה שביתתו עליך הא אין מחויבים לחנכו כלל ע"כ דמיירי בהגיע לחינוך ולכך קאמר מפני ששביתתו עליך דמחויב לחנכו במצות שביתה. אבר דלפ"ז קשה על הרמב"ם דלמה הוצרך בפ"ב מה"ש לקטן העושה לדעת הא איהו ס"ל משאצ"ל חייב ואיהו ס"ל קטן שהגיע לחינוך מפרישין אותו באסור תורה כמ"ש הב"ח לדעתו ונראה דמשום הכי נזהר הר"מ וכ' בל' הזה עכו"ם שבא לכבות אין אומרים לו כו שאין שביתתו עליך אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו כו' ולא כ' בל' המשנה מפני ששביתתו עליך וכמ"ש הוא בעצמו מפני שאין שביתתו עליך ובודאי במכוון השמיטו להורות דלא מיירי בהגיע לחינוך כ"א בשלא הגיע דאז אין שביתתו עלינו ואף עפ"כ מצווין להפרישו הואיל ועושה לדעת אביו. איברא דבמאי שכתבתי אכתי לא מיישבא סוגיא דיבמות דמקשה מקטן שבא לכבות דמפרישין אותו ומשני ר"י בעושה לדעת למה הוצרך לזה הוה ליה לשנויי בקטן שהגיע לחינוך. וא"ל כנ"ל דס"ל משאצ"ל פטור ובדרבנן אין חילוק בין הגיע לחינוך. דע"כ שמעתין דיבמות ס"ל משאצ"ל חייב. דאל"כ מאי מקשה לקמן שם והאר"י בקטן העושה לדעת מאי קושיא התם באיסור דרבנן כ"ע מודו דא"צ להפריש לכך הוכרח לאוקמי בעושה לדעת. ואף לפמש"ל דפירות משמע דהוא איסור דרבנן וא"כ מקשה שפיר אלא טעמא דדמאי הא ודאי פירות אף דהוא טבל דרבנן מפרישין וא"כ קשה והאר"י דנהי דמשאצ"ל דרבנן מ"מ שמעינן דמדרבנן אין צריך להפריש. אך קשה דלפ"ז הו"ל להקשות בל"ז מברייתא דמניחו תולש דאף אם נעמיד בעציץ שאינו נקוב מ"מ שמעינן מיהו דאיסור דרבנן א"צ להפריש. וי"ל דמברייתא לא מצי להקשות די"ל ר"י סבירא ליה משאצ"ל פטור וא"כ מתניתין דקטן שבא לכבות הוי סייעתא לדידיה דהא כיבוי איסור דרבנן ואעפ"כ

מפרישין אותו אך ע"ז מקשה והאר"י בקטן העושה א"כ גם ממשנה ליכא ראיה לדידי' דאדרבה מדמוקי בעושה לדעת דוקא ש"מ דקטן א"נ א"צ להפריש וע"ז משני ר"י ספוקי מספקא ליה ויצא לנו מפירוש זה דאפילו באיסור דרבנן ר"י מספקא ליה אי מפרישין דמספקא לי' בטעם המשנה דשבת אי משום דקטן א"נ ב"ד מ"ל אף דכיבוי דרבנן או משום דמיירי בקטן העושה לדעת לפ"ז מיושב רש"י דנדה דף מ"ו דכתב ש"מ פלוגתא הוא ביבמות ול"ק קושיית הרשב"א הנ"ל באות ב' דהא בדרבנן ליכא פלוגתא ולפמ"ש א"ש דהא באמת גם בדאורייתא לא מצינו פלוגתא בהדיא רק דר' פדת ס"ל אין מפרישין ור"י ספוקי מספקא ליה וחשוב זה פלוגתא ר"י ור"פ. ולפי מה שכ' דר"י מספקא ליה אפילו באיסור דרבנן צדקו דברי רש"י ודוק:

## ה

**עוד** נ"ל ליישב קושיית התוספות הנ"ל למה הוצרך לאוקמי בעושה לדעת לוקי בהגיע דהנה הרשב"א השיג על התוספו' ממה דאמרינן בגיטין נ"ה קטנה אוכלת בתרומה. ומשמע אפילו בהגיע לחינוך ואפילו הכי אקשינן שם וליכול קטן א"נ הוא עכ"ד והביאו הב"י בסי' שמ"ג ומאד תמוהין דבריו דהא דאקשינן שם וליכול הוא על חרשת ובחרשת ל"ש חינוך דלא אתי לכלל גדלות. ובגליון הב"י שלי ישבתי קצת דבריו דכוונתו דמאי הקשה קטן א"נ הוא תיפוק ליה דבל"ז מותר דנשואין דרבנן מאכילין בתרומה דרבנן כדאיתא התם ברש"י וע"כ דהמקשן ס"ל דבמשנה סתמא תנן אוכלת בתרומה משמע אפי' תרומה דאורייתא ולכך הוצרך לומר מטעם קטן א"נ דנשואין דרבנן אין מאכילין אותה בתרומה דאורייתא וקשה כיון דס"ל דמיירי בתרומה דאורייתא א"כ אמאי קטנה אוכלת וצ"ל ג"כ מטעם קטן א"נ דאין בדמ"ל וע"ז הקשה הרשב"א דהא סתמא תנן קטנה אוכלת משמע אפילו הגיעה לחינוך שמעינן שאף בהגיע לחינוך אין בדמ"ל. ואחי הקטן מהו' ישראל חיים השיב לי ליישב דעת התוספות די"ל דבאמת מיירי בתרומה דרבנן והא דהוצרך לומר מטעם קטן א"נ ולא מטעם נשואין דרבנן מאכילין אותה תרומה דרבנן דיש לגזור דלמא תיכול תרומה דאורייתא וע"ש רש"א שפי' כן מ"ש בגמרא שמא יאכיל חרש בחרשת יע"ש וע"ז מקשה נהי דתיכול תרומה דאורייתא קטן א"נ הוא ולעולם משנתינו מיירי בתרומה דרבנן ומטעם דנשואין דרבנן ולא מטעם דאין מצווין להפרישה והא דלא חיישי' במשנתינו דתיכול בתרומה דאורייתא הוא מטעם שכתבו התוספות ביבמות קי"ג א' ד"ה שמא וד"ה דילמא דמשום זמן מועט לא גזרי' יע"ש עכ"ד אחי הנ"ל. והנה התוס' בגיטין דנ"ה שם ד"ה ועל כ' דהא דקטנה אוכלת בתרומה היינו בתרומה דרבנן דבדאוריי' לא אכלה ואף דקטן א"נ אב"ד מ"ל כו' ועוד משמע דאפילו לכי גדלה

אכלה ואע"פ שעדיין לא בעיל כו' יע"ש וממ"ש ואע"פ שעדיין לא בעיל מבואר דאירי בגדולה ממש שהביאה שתי שערות ולמה הוצרכה לדחוקי לשנויי הכין הוה ליה לתרץ בפשיטות לשיטתייהו דבהגיע לחינוך ב"ד מצווין להפרישה ומדאמר סתם קטנה משמע אפילו בהגיע לחינוך ובפרט לדבריהם דס"ל דמשמע אפילו גדלה ממש אכלה א"כ ל"ל לדחוקי מטעם גדלה ממש ולא בעיל דזה דוחק דמסתמא בועל אותה תיכף לשם קדושין ועוד בעבור זמן מועט כזה ודאי לא גזרינן שהרי כ' בעצמם ביבמות לחלק בין זמן מועט למרובה ואף דשם הוא זמן מרובה נגד זמן זה שהוא ימים אחדים מגדולתה עד עת בא אליה לשם קדושין דאף בפרשה נדה לא כביר תהיה גלמודה כ"א אחר סופרה לה תבא במים ואחר תטהר ועדיפא הו"ל להתוס' למימר דאף בימי קטנות גופה אינה רשאי לאכול דמעת הגיע לחינוך אנו מצווין להפרישה לפי שיטתם. ובגליון ש"ס שלי כתבתי שם דהתוס' ס"ל כר"ל בנזיר כ"ט דאין האב חייב לחנך הבת ולא שייך גבה הגיע לחינוך וע' במג"א סי' שמ"ג ועיין בתוס' ישנים יומא דפ"ב וע' בע' חינוך מה שכתבתי בזה. והנה בזה מיושב קושיית הרשב"א דאף אם נאמר כסברתו מדמקשה קטן א"נ הוא ש"מ דמיירי בהגיע לחינוך מ"מ לית תברא דהסוגיא אזלא אליבא דר"ל דס"ל בת אינה מחוייבת בחינוך (והא דמקשו התוספות מהך דיומא פ"ב מחנכין התינוקות לשעות י"ל דמשניות חלוקות הן לר"ל והך דגיטין ס"ל כהך דנזיר דבת אינה מחוייבת בחינוך) והמקשן הקשה נהי דתימא הא דקטנה אוכלת אף בדאורייתא מטעם קטן א"נ הוא דבבת ל"ש חינוך קשה גם כן ליתני חרשת דהלא גם היא כקטן א"נ נחשבת. וכ"ז לר"ל דס"ל בנזיר שם כדי לחנכו צ"ל דבת אינה מחוייבת לחנך כדאיתא התם אבל ר"י לשיטתיה דס"ל הלכה הוא בנזיר. א"כ לדידיה ליכא שום משנה מנגדה להך דיומא דמשמע דמחוייבין לחנך גם הבת ונקטינן כההוא דיומא. ואם כן לא מצי לשנויי בהך דקטן הבא לכבות דמיירי בהגיע לחינוך. דלדידיה הוכחת רשב"א נכונה מהך דקטנה אוכלת דמשמע אף בתרומה דאורייתא ואפילו בהגיע לחינוך שמעינן דאף הגיע לחינוך אבדמ"ל דא"ל כנ"ל דבת אינה מחוייבת לחנך דלשיטתיה אזיל דס"ל הלכה בנזיר ואף בת מחוייבת לחנך. ובזה ל"ק ג"כ מה שהקשו הר"ן והרשב"א מהך דנדה דף מ"ו דאמר שם בעלה מפר לה ממ"נ אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא קטן א"נ אבדמ"ל הא התם הגיע לחינוך. ולפמ"ש לא קשה מידי דהתם קאי אליבא דר"י ור' יוחנן לשיטתיה דלדידיה ליכא לפלוגי בין הגיע לחינוך ללא הגיע כדכתי' ומהך דהתם דמוקי לאותן המוזהרין עליו. ומקשה שם קטן א"נ אבדמ"ל כבר ישבנו באות ב' דשם מיירי באיסור דרבנן יע"ש:

**ובזה** יש ליישב השמטת הרי"ף הך שינויא דר"י בקטן העושה לדעת דר"י לשיטתי' הוצרך לשנות הכי דס"ל דהבת חייב לחנך אבל הרי"ף פוסק כר"ל בנזיר כ"ט שם דכדי לחנכו במצות מדאמרינן שם בסוגיא דכ"ע כדי לחנכו במצות יע"ש. וא"כ בת אינו חייב לחנך ול"ק מהך דגיטין כנ"ל. ושפיר יש לומר דבהגיע לחינוך מפרישין כדעת התוספו'. וא"כ לא צריכין לאוקמא בקטן העושה לדעת כיון דמיירי בהגיע לחינוך מדכתב ששביתתו עליך ובל"ז מפרישין כדכתיבנא. אך לפ"ז א"א לומר דעת הר"מ כדעת התוס' דבהגיע לחינוך מפרישין שהרי התם אומר בפ"ב מהלכות נזירות הטעם דאיש מדיר את בנו בנזיר דהלכה הוא בנזיר ולפי זה אין לחלק בין הגיע לחינוך כמ"ש לדעת ר' יוחנן ובזה מיושב מ"ש בפ"ב מה"ש הטעם בקטן הבא לכבות דאומרים לו אל תכבה דמיירי בעושה לדעת כר' יוחנן דלשיטתו אזיל דפסק כר"י בהך דנזיר וכדכתיבנא. ולכאורה יש להקשות לפמ"ש דר"י הוכיח מהך דקטנה אוכלת בתרומה דאורייתא מטעם קטן א"נ ומוכח דאפילו בהגיע לחינוך אבדמ"ל לשיטתיה דגם הבת מחוייבים לחנך דא"כ היכא אמרינן ביבמות קי"ד דר"י ספוקי מספקא ליה אי קטן א"נ אבדמ"ל לפשוט ליה מהך דגיטין דאוכלת בתרומה דאורייתא וע"כ מטעם דקטן א"נ אבדמ"ל. אך לפי האמת לק"מ דר"י בהא גופא מספקא ליה אי הך משנה מיירי בתרומה דאוריי' וש"מ דאבדמ"ל או דמיירי בתרומה דרבנן ומטעם נשואין דרבנן מאכילין אותה בדרבנן. ואף אי הוי מטעם קטן א"נ בדרבנן לכ"ע אין מצווין להפרישו גם מספקא ליה בהך אוכלת אי משמע מאכילה מטעם דבאיסור דרבנן נחתינן דרגא וש"מ דבדאורייתא אין מצווין להפרישו או דמאכילין אותו מטעם נשואין דרבנן דמאכילין אותה. וליכא למפשט מינה מידי לקטן א"נ זהו מקום הספק של ר"י והנה ר"י מה דמתרץ בשבת הוא לידחי מה דאמר ש"מ קטן א"נ בדמ"ל. וע"ז דחי דלעולם אין ב"ד מצווין להפרישו. ולפום סברא דהשתא דאבדמ"ל מוקמינן מתניתין דגיטין בכל גווני דאוכלת אפי' בתרומה דאורייתא כפשטא דלישנא דמשמע הכין כמ"ש הרשב"א. ומוכח מינה לדעת ר"י דאף בהגיע לחינוך אין מפרישין דהא לדידיה בת חינוך היא. ואם כן א"א ליה לשנויי משנתינו דשבת בהגיע לחינוך. דלדידיה אם נאמר דקטן אבדמ"ל אין חילוק בין הגיע ללא הגיע וא"ש ודוק:

**1**

**והנה** אפשר להוכיח מהך סוגיא דגיטין כסבר' התוס' מדמקשה ואלו חרשת לא אכלה פי' דאם כן נתני חרשת. וקשה לדעת הרשב"א והר"ן דס"ל אף בהגיע לחינוך אין מפרישין דילמא משמיענו קטנה לרבותא דאפילו בהגיעה לחינוך אוכלת וכ"ש חרשת דלאו בת חינוך היא פשיטא דאכלה ואף לפמש"ל בדעת התוס' דס"ל כר"ל דבת לאו בת חינוך היא

י"ל דהא גופא קמ"ל דבת בת חינוך היא כמתניתין דיומא מדנקיט קטנה ולא נקט חרשת ע"כ להשמיענו רבותא דאפילו בהגיע לחינוך אוכלת וש"מ דבת חינוך היא ושמעינן מיניה תרתי חדא דבת בת חינוך היא ועוד דאף בהגיע לחינוך אין מפרישין כדעתם באמת כן. אבל לדעת התוספות דבהגיע לחינוך מפרישין מקשה שפיר דליתני חרשת. דאדרבה עכשיו דנקט קטנה איכא למיטעי דמיירי אפילו בהגיע לחינוך דסתמא תנן ונפשוט מיניה דאף קטן שהגיע לחינוך אבדמ"ל והו"ל למנקט חרשת דליכא למיטעי כלל. איברא דגם לדעת התוס' קשה להיפוך דבשביל כך נקט קטנה דמשמע אפילו הגיע לחינוך וזהו ודאי סברא פשוטה דבהגיע לחינוך מצווין להפרישו דאף לחנכו במצות מחוייב מכ"ש להפרישו. וא"כ ע"כ מדנקט קטנה סתם אוכלת בתרומה סתם משמע אף קטנה שהגיעה לחינוך אוכלת אף בתרומה דאורייתא וע"כ מוכח דבת אינה בת חינוך דאם לא כן מחוייבים להפרישה. וא"כ נקט קטנה דמשמע מינה תרתי חדא דאוכלת בתרומה דאורייתא ואידך דאין מחוייבים לחנך הבת ולר"י דס"ל דלכ"ע מחוייב לחנך הבת כמ"ש באות הקדום י"ל דנקט קטנה דמשמע דאף בהגיע לחינוך. וע"כ אינו מטעם קטן א"נ אבדמ"ל דבהגיע לחינוך ודאי דמפרישין לכ"ע וע"כ מטעם נשואין דרבנן מאכילין אותה בתרומה דרבנן. אבל אי הוי נקט חרשת ה"א דהטעם משום דאין מצווין להפרישו דבחרשת ל"ש חינוך ולא הוי ידעינן דנשואין דרבנן מאכילין בתרומה דרבנן היכא דלא שייך אין מפרישין כגון בקטנה שהגיעה לחינוך. אך לכאורה ז"א דהא אף אי נקט קטנה לא ידעינן אי מטעם דאתי נשואין דרבנן ומאכילין אותה דע"כ מטעם נשואין דרבנן א"א להאכילה כ"א בתרומה דרבנן וא"כ עדיין י"ל דנשואין דרבנן אין מאכילין והטעם דאוכלת משום קטן א"נ ואף שהגיעה לחינוך מ"מ כבר כתבתי לעיל אות ב' דבאיסור דרבנן ס"ל להתוס' דאף בהגיע לחינוך אין מפרישין. אבל לפמ"ש התוספ' במשנה דאוכלת משמע דמאכילה בתרומה. א"כ י"ל דאי הוי נקט חרשת ה"א דמשמע דבאיסור תורה אין מפרישין אזי בדרבנן נחתינן דרגא ומאכילין אותה בידים אבל היכא דבדאורייתא מפרישה כגון בקטנה שהגיעה לחינוך אזי בדרבנן אין מאכילין אותה בידים. לכך נקט קטנה לאורויי דאפילו קטנה מאכילין אותה בתרומה דרבנן ואפילו בהגיע לחינוך מטעם דנשואין דרבנן מאכילין אותה. ואם כן מאי מקשה ליתני חרשת. וי"ל דהתוספ' לשיטתייהו דס"ל דאף למ"ד אין ב"ד מ"ל בדאורייתא אין מאכילין אותה בידים בדרבנן כמש"ל באות כ"ה. וא"כ אף אי הוי נקט חרשת דמאכילין אותה הוי ידעי' דמטעם דנשואין דרבנן מאכילין אותה דא"ל מטעם קטן א"נ דהא אין מאכילין אותו בידיים והא דמקשה אח"כ וליכול קטן א"נ הוא ומאי קושיא הא אין מאכילין

אותו בידים י"ל דהתם קאי שיאכיל חרש בחרשת. וע"ז מקשה דאף שהחרש יעשה איסור במה שמאכילה וחרשת במה שאוכלת מה לנו בזה שניהם קטנים א"נ נינהו. אבל בתחילה מקשה דליתני חרשת הנשואה לפקח שמאכילה ודאי דאין מאכילה כ"א בתרומה דרבנן מטעם דנשואין דרבנן מאכילין אותה דא"ל משום קטן א"נ אין בעלה הפקח רשאי להאכילה בידים. וע"כ מטעם דנשואין דרבנן מאכילין אותה וה"ה קטנה. ולפי זה התוספ' לשיטתייהו דס"ל דאין מאכילין בידים מדרבנן שפיר ס"ל לחלק בין הגיע לחינוך ול"ק ממאי דמקשה ליתני חרשת כמ"ש. אבל הרשב"א לשיטתיה דסבירא לי' בדרבנן מאכילין בידים מוכח לשיטתו דבהגיע לחינוך אין מפרישין מדמקשה וליתני חרשת וק' דאי הוי נקט חרשת ה"א מטעם קטן א"נ. אבל קטנה שהגיעה לחינוך לא אלא ש"מ דאי ס"ל קטן א"נ אבדמ"ל לא שני לן בי הגיע לחינוך או לא דחינוך דוקא למ"ע ולא למל"ת כמ"ש הרשב"א ולא קשה מש"ל דילמא נקט קטנה לאורויי דאפילו בהגיעה לחינוך אין מפרישין דזהו מילתא דפשיטא לדידיה. עי"ל בישוב דעת התו' ביבמות דף קי"ג דהקושיא היא דליתני תרוייהו חרשת וגם קטנה וע' בפ"י גיטין שם שתמה עליהם דל"ל תרוייהו כיון דתני קטנה כ"ש חרשת ולדעת התוספות יש לומר דהקושיא דליתני תרוייהו קטנה דאוכלת בתרומה דרבנן ולא בתרומה דאוריי' כיון דבהגיעה לחינוך מפרישין אותה. וחרשת אוכלת אפילו בתרומה דאורייתא מטעם קטן א"נ דל"ש בחרשת חינוך. לכך הוצרך למיתני חרשת בהדיא דאי מכ"ש דקטנה לא הוי ידעינן דאוכלת תרומה דאוריי' ומיושב קושית הפנ"י אך לפי מש"ל דאוכלת פי' מאכילה א"נ גם חרשת אין מאכילין איתה תרומה דאורייתא. דנהי דאין מצווין להפרישה מ"מ אין מאכילין אותה בידים. אך י"ל לפמ"ש מהרא"י בפסקיו סי' ס"ג הטעם דאין מאכילין את הקטן בידים משום דלא ליתי למסרך וכ"כ בפ"מ סי' שמ"ג א"כ לפ"ז בחרשת דל"ש מסרך י"ל דאף בידים מאכילין אותה. ובזה מיושב גם קושייתנו על הרשב"א דמקשה וליתני חרשת וגם קטנה דמקטנה נשמע דאף הגיע לחינוך אין מפרישין ומחרשת נשמע דמאכילין אותה בידים אפילו תרומה דאורייתא דל"ש מיסרך. אך לפמש"ל אות כ' דגם בקטנה לא שייך מיסרך הכא דהא בגדלותה שתבעל לשם קדושין תהיה מותרת בתרומה מה"ת א"כ שוב אין רביתא בחרשת:

**ז**

**והנה** התוס' בנזיר דכ"ח ד"ה בנו אין בתו לא כ' וז"ל ותימא דאמר בעלמא קטן א"נ אבדמ"ל הא אף לחנכו לעשות מצות מוטל על האב. הנה מדבריהם נראה דהך דקטן א"נ אבדמ"ל אף בשהגיע לחינוך נאמרו הדברים וכדעת הרשב"א והר"ן. וזה סותר לדבריהם

בשבת הנ"ל אות ב'. וע"ד הפלפול דקב"ה חדי ביה אמינא דבאמת קשה קושיא עצומה שציינו שם דבריהם על מ"ש בנו אין בתו לא דהבת אינה בת חינוך. ומה שייכות יש לקושיא שלהם ע"ז הו"ל להקשות לעיל עמ"ש כדי לחנכו במצות וגם בכל דוכתא דאמרינן דחייבין לחנך הקטן כהך דסוכה וציצית קטן היודע להתעטף הו"ל להקשות כן. ונראה דדוקא בשיטה זו דס"ל דבתו לא דבת אינה מחוייבת בחינוך הקשו כן דבאמת מנ"ל לחלק ולומר דהא דקטן א"נ אבדמ"ל דוקא בשלא הגיע לחינוך דהא בכל דוכתא נקט סתם משמע אף בהגיע לחינוך. ומאין הרגלים להוכיח דבהגיע לחינוך מפרישין. ויש לומר דיצא להם מהך עדותו של ר"י בן גודגדא דקטנה אוכלת בתרומה וקמ"ל דנשואין דרבנן מאכילין אותה בתרומה דרבנן וק' ל"ל עדותו בל"ז אוכלת דהא קטן א"נ אבדמ"ל. ואף לר"י דספוקי מספקא ליה אי ב"ד מצווין להפרישו מ"מ כבר כתבו התוספות בגיטין דאוכלת בתרומה היינו בתרומה דרבנן דוקא ובאיסור דרבנן אף ר"י מודה דא"צ להפרישו (ואף אם נאמר דאוכלת משמע שמאכילה. מ"מ באיסור דרבנן ספינן ליה בידים בכל מקום ומאי רבותא דקטנה הכין ואף שכ' לעיל לדעת התוס' דלא כהרשב"א בזה. מ"מ בקטנה דלא שייך הכא מסרך כמ"ש לעיל אות כ' א"כ י"ל גם התוס' מנדה דספינן ליה בידים דעיקר טעם האסור לאכילה משום מסרך כמש"ל באות הקדום בשם מהרא"י) וא"כ מאי רבותא דעדותו דר"י בן גודגדא וע"כ לומר דבהגיע לחינוך מצווין להפרישו וא"כ שפיר העיד דאף קטנה שהגיעה לחינוך אוכלת אף דבעלמא מצוין להפרישו הכא אוכלת משום דנשואין דרבנן מאכילין אותה (ואף לפמ"ש התוס' דהכא מיירי בתרומה דרבנן וכתבתי באות ב' לעיל דבדרבנן אף בהגיע לחינוך אין מפרישין והדרא קושיא לדוכתה מאי רבותא דעדותו דאוכלת בתרומה י"ל דר"י בן גודגדא ס"ל דקטן א"נ בדמ"ל דאורייתא ולכך בדרבנן בהגיע לחינוך מפרישין. או דקמ"ל דמאכילין בידים אף בהגיע לחינוך דנהי דאין מפרישין בדרבנן. מ"מ להאכיל בידים אסור ואף דלא שייך הכא מסרך כמש"ל מ"מ כיון דהגיע לחינוך הרי מוזהר ומצווה על המצות בדרבנן מעכשיו ואין להאכילו בידים נמצא ממשנה זו מוכח דהגיע לחינוך מפרישין. אך כ"ז אם נאמר דגם הבת מחוייב לחנך אבל לר"ל דהבת אינו מחויב לחנך אם כן אף אם נאמר דקטן שהגיע לחינוך מפרישין אכתי לא מתרצא הא מתניתא מעדותו של ר"י בן גודגדא דהא בת לאו בת חינוך היא. ואם כן ע"כ צ"ל דר"י בן גודגדא בתרומה דאורייתא מיירי וקמ"ל דאבדמ"ל או דקמ"ל דאוכלת אף לכי גדלה ולא בעיל וכמ"ש התוספ' בגיטין שם (אבל אם נאמר דבת בת חינוך היא אין לנו לדחוקי ולומר דר"י בן גודגדא. הא אתי לאשמעינן דא"כ מאי קאמר קטנה אוכלת דזה אינו רבותא רק דאוכלת

לכי גדלה ולא בטיל ועיקר חסר מן הספר והוה ליה להשמיענו בהדיא דאוכלת אף לכי גדלה ולא בעיל דזאת ולא אחרת הוא עיקר הרבותא ועדיפא לן למימר דמשמיענו אף בהגיע לחינוך כנ"ל) וא"כ אין ראיה דהך דקטן א"נ אבדמ"ל מיירי בלא הגיע ומסתמא מיירי אף בהגיע וא"כ שפיר ציינו התוספות אהך דבנו אין דבתו לא דבת אינו מחוייב לחנך. וא"כ לפ"ז הך דקטן מיירי אפילו בהגיע לחינוך ומקשו שפיר אבל בשבת דף קכ"א כ' התוס' דסוגיא אזלא אליבא דר"י דס"ל משאצ"ל חייב והנה בנזיר שם מקשה על ר"ל דס"ל כדי לחנכו והא קא מעייל חולין לעזרה ומשני קסבר חולין שנשחטו בעזרה דרבנן. והנה ר"י ס"ל בת"כ חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא כמ"ש התוספ' בפסחים דף כ"ב א'. וע"כ דס"ל הלכה היא בנזיר. וא"כ ס"ל דגם בת חייבת בחינוך. ומוכח שפיר מהך משנה דגיטין דבהגיע לחינוך מפרישין כמש"ל. וגם שם בשבת ר' יוחנן הוא דמשני ואיהו ס"ל הלכה בנזיר ולדידיה מוכח דבהגיע לחינוך מפרישין כדכתיבנא והא דלא מוקי בהגיע לחינוך הך משנה דקטן שבא לכבות י"ל דאתי לשנויי אפילו למאן דס"ל משאצ"ל דרבנן. ובדרבנן אפילו בהגיע לחינוך מפרישין כמש"ל לכך הוצרך לשנויי בקטן העושה לדעת כדכתיבנא לעיל והנה התוס' בנזיר שם תירצו קושייתם דחינוך ל"ש רק במ"ע אבל לא למל"ת ולכך באיסור לאו אין מצווין להפרישו אף בהגיע לחינוך. וההיא דיומא דמחנכין אותם ומפרישין אותם מאכילה היינו מצות עשה דועניתם עכ"ד שם. וכ"כ בתוס' ישנים יומא דף פ"ב ב' וכ"כ הרשב"א בחי' והר"ן ביבמות בפ' חרש. ונוראות נפלאתי על דבריהם מאי מקשה בשבת דף קכ"א ש"מ קטן א"נ ב"ד מצווין להפרישו דילמא לעולם אין מצווין ושאני הכא דאיכא מ"ע דשביתה בשבת ודמי ליו"כ דאע"ג דאית ביה לאו כמו שכתב הר"מ במנין המצות ובספ' היד ריש ה' ש"ע ואעפ"כ כיון דאית ביה גם כן מצות עשה דועניתם מחוייבים לחנכו וה"ה שבת וא"ש לשון המשנה קטן שבא לכבות אומרים לו אל תכבה מפני ששביתתו עלינו דייקא שעלינו מוטל לחנכו במצות שביתה. אבל קטן א"נ דאין בו עשה כ"א לאו אבדמ"ל ויש ליישב דעיקר קושיית הש"ס שם ש"מ קטן א"נ בדמ"ל וקשה על ר' פדת שם ביבמות דא"ל לר"י זיל טליא וטלייתא והתם ג"כ איסור שבת הוא וש"מ דס"ל אפילו באיסור שבת אבדמ"ל וקשה מההוא דהכא. אך הא גופא קשיא על התוס' דלדבריהם היכא דאיכא מ"ע מחוייבי' להפרישו והכא אמרינן דאפילו באיסור שבת דאיכא מ"ע אין ב"ד מצווין להפרישו. ועלה בלבי לומר דלכך תוספות שבת ונזיר אין סותרין דבאמת ס"ל להתוספות אף דהיכא דהגיע לחינוך אין מפרישין היכא דאינו רק ל"ת מטעם שכ' בנזיר דחינוך ל"ש רק בעשה רק בשבת הוצרכו לחלק בין הגיע לחינוך דהכא איכא עשה גם כן וקשה דהא מעשה ודאי מחוייבים אנו

להפרישו. וע"כ הוכרחו לומר דמיירי בלא הגיע לחינוך ובזה נתיישב מה שהקשיתי לעיל אות ב' דמאי מקשה והאר"י בקטן העושה לדעת דילמא הך דדמאי מיירי בקטן שהגיע לחינוך. ולפמ"ש לק"מ דבטבל דליכא מצות עשה כ"ע לאו לחודיה בכי האי גוונא לא מחלקינן בין הגיע לחינוך ללא הגיע ותתיישב ג"כ קושיית הרשב"א שכתבתי באות ה' מהך דגיטין דקטנה אוכלת דמשמע אפילו בהגיע לחינוך ומה שהקשיתי שם על דבריהם בגיטין שם דלפי מה שכתבתי יתיישב הכל דהתם דליכא כ"א לאו לחודיה אף בהגיע לחינוך אין מפרישין ודבריהם בשבת במקומם נאמר דהיינו באיסור שבת דאיכא גם כן עשה. אך קשה לדבריהם מהך דנדה דמ"ו ב' דאמר שם בעל מפר לה ממה נפשך אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא קטן א"נ הוא. והא התם ע"כ מיירי בהגיע לחינוך דהא מופלא סמוך לאיש הוא וא"ל כתירוצם בנזיר דדוקא באיסור לאו אין מפרישין אבל בעשה מפרישין דהכא איכא גם כן עשה מוצא שפתיך תשמור זה מצות עשה כדאיתא בפ"ק דר"ה וכ"כ הר"מ בהל' נדרים וא"ל דסוגיא דנדה ס"ל כר"ל דבת אינו חייב לחנך. זה אינו דהא התם לשנויי אליבא דר"י קאתי ור"י מדויל ידיה משלם דסבירא ליה הלכה בנזיר. וכ"כ לעיל אות ה' דע"כ סבירא לי' דבת חייבת בחינוך והך דלעיל לאיסור בל יחל לאותם המוזהרים עליו דמקשו ש"מ קטן א"נ כבר כתבתי לעיל דהתם איסור דרבנן הוא ובכה"ג לכ"ע אין מפרישים אך לפי' התוספות שם ד"ה אי ס"ל דלעיל גם כן איסור תורה הוא. ועיין במ"ל בפרק י"ז מהמ"א דין כ"ז וגם לא נתיישב לי מה שרציתי לחלק דמה שכתב שם ביוה"כ דמחויבים לחנכם היינו במקצת המצוה שהרי אין מחנכים אותם אלא לשעות רק שנה סמוך לפרקן משלימי' ועיין שם בש"ס דיומא דף פ"ב. ולפי זה בשבת אין מצווים להפרישו ממלאכה זו דאף דיעשה מלאכה מכל מקום יכול לחנכו בעשה דשביתה שמשביתו משאר מלאכות אף דלא מקיים העשה לגמרי מ"מ חינוך מיקרי כההיא חינוך דשעות דיומא. איברא דעדיין לא מתיישבא בהא הך דנדה דמפר לה נדרה מטעם קטן א"נ. והא התם מבטלת לגמרי עשה דכל היוצא מפיו יעשה. ונראה לי דהתם כיון דהיא סברה שעל ידי הפרתו היא אוכלת ואינה עוברת על עשה דכל היוצא מפיו וא"כ הרי היא מחונכת בעשה שמחנכה מבלי לעבור על עשה מבלתי הפרה ולפ"ז יצא לנו הדין דאף אם נאמר בקטן שהגיע לחינוך מפרישים דוקא שהקטן יודע שדבר זה הוא אסור. אבל אם אינו יודע מאיסור כלל דמי להך להפרה שכתבנו. ובזה מיושבת הקושיא הנ"ל דמצא בידו פירות אין זקוק לו דמקשה על ר"י טעמא דדמאי והאר"י והקשיתי דילמא מיירי בהגיע לחינוך. ולפמ"ש א"ש כיון דהקטן אינו יודע מאיסור כלל שהרי אוכל פירות כשרים ומה לו לידע שאבי אמו אינו מעשר וגם אם לגדלותו יודע לו הדבר

מ"מ לא ליתי למסרך מזה שלא הפרישו אביו בקטנותו דשמא ידע אביו דאלו מעושרי היו ולכך הניחו לאכול ובכה"ג אף בהגיע לחינוך אין מפרישים. אך קשה דלפ"ז למה הוצרך ר' יוחנן לומר בדמאי הקילו אפילו ודאי נמי דנהי אם נאמר קטן א"נ בדמ"ל י"ל דוקא היכא שיודע שהוא אסור ואתי למסרך בגדלותו אבל בכה"ג דאינו יודע מאסור כלל לכ"ע אין מפרישין. וי"ל דמ"ד ב"ד מ"ל ס"ל דמה"ת מצווין להפרישו ואף אם נאמר דמדרבנן לא מטעם מסריך רק דיש גם על הקטן עונש ואזהרה ועיין בפסקי מהרא"י סי' ס"ב ואם אף במקום דל"ש מסריך. מ"מ מאכילת איסור זה צריכין אנו להפרישו. ולפ"ז בקטן שהגיע לחינוך אם נאמר הטעם דמפרישין בשביל שיש על הקטן עונש ואזהרה ודאי דאסור להטעותו לפמ"ש דאינו רק מטעם חינוך שיהיה מחונך בגדלותו אזי מותר להטעותו ומכ"ש כשהוא מוטעה בעצמו וא"י מאיסור ודאי דאין מצווים להפרישו וע"ל אות כ"ו שהארכנו בזה אי שרינן להטעותו. איברא דעדיין קשה מהך דנדה מ"ו דקאמר לאותם המוזהרים עליו ומקשה ש"מ קטן א"נ בדמ"ל לישני לאותם המוזהרים עליו לחנכו בעשה דכל היוצא מפיו יעשה לקיים מוצא שפתיך תשמור. וי"ל דלא רצה לשנויי הכין דא"כ היכא קאמר לאסור בל יחל הא על האסור אין מוזהרים רק על העשה והוה ליה לומר למצות עשה דמוצא שפתיך תשמור:

**ח**

**ויש** לעיין אם נאמר דקטן שהגיע לחינוך מפרישין אותו אי האם גם כן מחוייבת להפרישו אם נאמר כיון דאין האם מחוייבת לחנכו ה"ה דאין מחוייבת להפרישו או נאמר דאפרושי מאיסורא שאני וכי היכא דמוזהרת שלא להאכילו בידים ה"ה נמי הפרישו בהגיע לחינוך. ובזה יתיישב מ"ש בסוכה דף ב' ב' גבי הילני המלכה וכ תימא בנים קטנים היו כיון דז' הוי א"א דלא הוי בהו חד שא"צ לאמו וכי תימא קטן שא"צ לאמו מדרבנן הוא דמחייב ואיהי בדרבנן לא משגחה ת"ש ועוד כל מעשי' לא עשתה אלא על פי חכמים וקשה דהא האם אינה מחוייבת לחנך והמ"א כתב בסי' שמ"ג דהילני המלכה החמירה על עצמה. וקשה דהא ר"י דייק מהכא דסוכה למעלה מכ' כשירה ומנ"ל למידק דילמא לעולם דפסולה ואיהי לא מחייבה להפרישם. ולפי מש"כ דבהגיע לחינוך מחוייבת להפריש א"ש. ועיין פי' בגליון ש"ס שלי כתבתי באופן אחר ואין כאן מקומו:

**הגה"ה מבן המחבר**

**איברא** דיש לומר דהתם חשיב מאכילה בידים במה שנותנת לפניהם לאכול בסוכה למעלה מכ'. ועיין במג"א בסי' תרי"ו שכתב דזהו לא חשיב מאכילו בידים ואפשר דבכה"ג שהיא יושבת עמהם בסוכה פסולה מודה דחשוב מאכילו בידים. ולפמש"ל

אות כ"ג דהיכא דאינו מוזהר על עצמו אינו מוזהר גם כן להאכיל אחרים הדק"ל. דאף אם נאמר דזהו חשוב מאכילו בידים מ"מ כיון שאינה מוזהרת על עצמה אינה מוזהרת להאכיל לקטנים:

**ע"כ הגה"ה**

## ט

**הא** דאין מצווים להפרישו דוקא כשאין עושה לדעת אביו אבל בקטן העושה לדעת אביו שיודע שכיבוי זה נוח לאביו. כך פי' רש"י במס' שבת דף קכ"א וביבמות קי"ד א' פי' רש"י דוקא שאביו עומד עליו וקטן יודע שנוח לאביו ואז הוי כאלו מצוהו ועיין בב"י סי' של"ד ובפי' רש"י בחומש בפ' יתרו וכ' וז"ל אתה ובנך אפילו קטנים או אינו אלא גדולים הרי כבר מוזהרים הם לא בא אלא להזהיר גדולים על הקטנים. וזהו ששנינו קטן הבא לרבות אין שומעין לו עכ"ד. וכן הוא במכילתא מימרות ר' אחא בר' יאשיה והובא בילקוט שם לכאורה פשט הדברים מורי' דמצוה להפרישן. אך ברא"ם ובזית רענן שם פי' דהיינו בקטן העושה לדעת אביו כדמוקמינן בש"ס. ואכתי קשה מנ"ל לר"י לאוקמא בקטן העושה לדעת דילמא בכל גווני קטן ולא תקשה ש"מ קטן א"נ בדמ"ל די"ל שאני הכא דכתיב אתה ובנך ולא גמרינן מינה דשבת חמור שכן בסקילה ויש בה עשה ולא תעשה אך יש לומר דעיקר הקושיא בש"ס שם על ר' פדת דאמר דבר טליא וטלייתא וליטיילו ומבואר דס"ל דאפילו בשבת אין אנו מצווין להפרישו והא דפריך ש"מ קטן א"נ אשגרת לישן הוא. אבל עיקר קושיא מקטן מחלל שבת. ועל זה משני בקטן העושה לדעת אביו. וי"ל דקטן העושה לדעת אסור מה"ת מקרא דאתה ובנך וכפשט לשון רש"י בחומש. וכ"כ הרשב"א בחידושיו לשבת ריש פרק מי שהחשיך וז"ל דקטן העושה לדעת אביו כלומר ועובר בזה משום לא תעשה מלאכה אתה ובנך עכ"ל. משמע דעובר מה"ת בלאו זה ופשיטא דאין לוקין ע"ז דהוי לאו שאין בו מעשה והנה אם נאמר כן י"ל דהך איסור דקטן העושה לדעת אינו רק בשבת ולא בכל איסורין שבתורה דמשבת לא גמרינן שכן חמור שהוא בסקילה ויש בו עשה ולא תעשה. והא דמוקמינן להך קרא דלא תעשה מלאכה לעושה לדעת ולא מוקמינן למצווהו לעשות מעשהו בידים. וי"ל דזה כבר בשמע מקרא דלא תאכילו ומה שרצים הקלים כ"ש שבת החמור. וע"כ קרא כי אתי לעושה דעת ולא מוקמינן למצוהו אך יש לומר דקרא אתי להיכא דמצוהו ומהתם ליכא למילף רק היכא שמאכילו בידים ולא מצוהו לאכול דא"ל דהוא הדין במצוהו לאכול שרצים חייב דא"כ כי עביד צריכותא לוקי חד קרא במצוהו לאכול וחד קרא למאכיל בידים. וע"כ דס"ל לש"ס דמצוהו אינו בכלל אזהרה דא"ל דס"ל דמחד קרא ידעינן מאכילו

ומצוהו דמ"ל מאכילו ומ"ל מצוהו דז"א דוודאי הפרש גדול יש בין מאכילו בידים והוא עושה עיקר האסור למצוהו ואינו עושה בידים שום איסור. וע"כ דמצוהו אינו עובר באמת בכל האיסורין א"כ מנ"ל דהך קרא דשבת אתי לקטן העושה לדעת דילמא דוקא במצוהו לעשות. אבל בעושה מעצמו אף שעושה לדעתו ליכא אסור מן התורה. ובאמת במכילתא י"ל כן דקרא אתי לאסור מצוהו. אך מלשון רש"י והוא ששנינו קטן שבא לכבות. משמע דאף שבא לכבות מעצמו מוזהר מה"ת מהך קרא והרשב"א כ"כ להדיא ועובר כו' כמש"ל. ובאמת דברי רש"י י"ל דבאמת ס"ל דבקטן העושה לדעת ליכא איסור תורה וקרא כי אתי להיכא דמצוהו ממש רק כוונת רש"י דקשה ליה על הש"ס דאוסר בקטן העושה לדעת דהוי כאלו מצוהו בשלמא אם מצוהו אסור מה"ת אזי גזרינן בעושה לדעת דמחזי כאלו מצוהו דפשיטא דלא הוי מצוהו ממש רק דמיחזי כאלו מצוהו. אבל אם מצוהו גופא אינו אסור כ"א מדרבנן א"כ לא נאסר בעושה לדעת אפי' מדרבנן וכבר ביארנו דבשאר איסורין במצוהו אינו אסור מה"ת. ואם כן למה נאסר בעושה לדעת וע"כ הקדים רש"י לפרש אתה ובנך להזהיר גדולים על הקטנים וע"כ היינו דאסור לצותו לעשות מלאכה דבמלאכה ל"ש כל כך להאכילן בידים דא"ל שמעשהו לעשות מלאכה ועושה עמו אם כן הוה ליה ב' שעשאו. ואף אם נאמר דגם במלאכה שייך שמעשהו בידים כגון שחפץ ביד התינוק והוא מוליכו בידו ד' אמות ברה"ר והתינוק הולך ברגליו עמו. מכל מקום לזה אין צריך קרא דגמרינן משרצים הקלים וע"כ קרא ני אתי למצוהו אתי לאסור וע"כ סיים רש"י וזהו ששנינו קטן שבא לכבות דכיון דבמצוהו איכא איסור תורה לכך בעושה לדעת אסור מדרבנן דמיחזי כמצוהו אכן דברי הרשב"א הנ"ל מורין דס"ל דקטן העושה לדעת אסור מה"ת כמש"ל לשונו וקשה קושיות הנ"ל מנ"ל לאוקמי קרא על עושה לדעת הא איכא למימר דקרא אתי להיכא דמצוהו דוקא וי"ל דהרשב"א ס"ל דעושה לדעת הוי כמצוהו ממש ובחידושי הקשיתי למאי דאוקמינן בש"ס בקטן העושה לדעת א"כ קטן שוה לנכרי דאין אומרין לו לעשות ואין מצווין להפרישו רק דההבדל הוא דנכרי לדעתיה דנפשיה קא עביד וקטן עושה לדעת אביו א"כ מה זה שאמר במשנה נכרי שבא לכבות וכו' מפני שאין שביתתו עלינו. קטן שבא לכבות אומרים לו אל תכבה מפני ששביתתו עלינו. והא שניהם אין שביתתו עליך להפרישן ולמר בהדיא אסור בשניהם ורציתי לומר דהא דאין אומרים להם לעשות מלאכה אין טעם שוה דבנכרי הוא מפני ששביתתינו ולא מצד שביתתו ואדרבה נכרי ששבת חייב מיתה רק מצד שביתתנו אסור לנו לומר לנכרי לעשות מלאכתנו אבל בקטן אסור לנו לומר מצד שביתתו דבר ישראל הוא ואתי לכלל אזהרה. וההבדל בזה דקטן העושה לדעתנו. דהנה בקטן דהאיסור מצד

שביתתו אסור לנו להניחו כיון שעושה לדעתינו משא"כ בנכרי דמותר דכיון דאמירה גופא אין בה איסור מצד שביתתו רק מצד אמירתינו שאסור לנו לומר לאחר לעשות מלאכה וא"כ כל שאין אנו אומרים לו בפועל אף שעושה לדעתינו אין בו איסור ודוק וזהו שכ' שאין שביתתו עליך שמה שעליך אזהרה לבלי לומר לו לעשות מלאכה אין זה מצד שביתתו רק מצד שביתתך. אבל קטן כו' שביתתו עליך שמצד שביתתו אתה מוזהר לבל תאמר לו וא"כ אף שאינך אומר לו בהדיא כל שעושה לדעתך א"כ תכלית האיסור נעשה שתכלית האיסור הוא שישבות מעשות מלאכה לדעתך ואין תכלית האיסור צורך רק עשייתו מדעתך והרי כאן תכלית האיסור נעשה כך עלה בלבי לפרש המשנה. אך לפי זה למה הוצרך הש"ס לומר נכרי אדעתיה דנפשי' קעביד דבלא זה שרי בנכרי מפני שאין שביתתו עלינו אפילו בעושה לדעתינו לשתריא אך אם נאמר דהך דעושה לדעת הוא רק מדרבנן דמיחזי כמצוהו יש ליתן טעם באופן אחר לחלק בין נכרי לישראל דבנכרי אף במצוהו אינו כ"א שבות דרבנן (ועיין ב"י סי' רמ"ד מ"ש בשם סמ"ג ויתבאר לקמן מזה) א"כ בעושה לדעת לא שייך למגזר אטו מצוהו כיון דגם מצוהו הוא איסור דרבנן. וז"ש מפני שאין שביתתו עליך מה"ת אין אתה מוזהר על שביתתו. משא"כ בקטן דמצוהו אסור מה"ת ולכך בעושה לדעת אסור מדרבנן אטו מצוהו וז"ש מפני ששביתתו עליך מה"ת והא דמקשה בש"ס נכרי נמי י"ל דהמקשן ס"ד דעושה לדעת אסור מה"ת דחשוב מצוהו ממש ומקשה אי הכי נכרי נמי דגם בנכרי מצוהו ממש אסור. וע"ז משני נכרי לדעתיה דנפשיה עביד ואין זה מצוהו ממש דסוף סוף אין כאן צווי והוא עביד אדעתיה דנפשיה עבור שיודע שישראל מינח נייח ליה בזה ועכ"פ אין זה מצוהו ממש דהא עושה מעצמו רק דהקטן אף שגם הוא אדעתיה דנפשיה קא עביד. מ"מ כיון דשביתתו עליך מה"ת גזרינן בעושה לדעת אטו מצוהו וא"ש לשון המשנה מפני ששביתתו שזה עיקר הטעם וכן לדרך הראשון שכתבנו **אות קוף** בפי' המשנה מפני שאין שביתתו עליך שהאיסור אינו מצדו כ"א מצדנו י"ל ג"כ דמאי דמקשה הש"ס א"ה נכרי נמי שהמקשן ס"ד דעושה לדעת חשיב מצוהו ממש וע"ז משני דאינו מצוהו ממש דהא נכרי אדעתיה דנפשיה עביד בלא צווי והא דאמר נכרי אדעתיה דנפשיה עביד לא למעט קטן אתי. דגם קטן אדעתיה דנפשיה עביד רק אתי לשנויי קושיות המקשן דס"ד דהו"ל מצוהו ממש כן נראה לי לפרש שיטה זו ואף דלשון הש"ס נכרי אדעתי' דנפשי' לא משמע קצת כפירושינו אך לשון המשנה דאמר מפני ששביתתו עליך מורה כן:

**והנה** יש עוד הוכחה דקטן העושה לדעת אינו אסור כי אם מדרבנן דלקמן כי מקשה למה לי ג' קראי ללא תאכילם נימא דחד אתי לאורויי דאפילו אינו מאכילו ממש רק דעושה

לדעתו מחוייב להפרישו דחשיב כאלו מאכילו בידים. (ויש לומר לפי מה שכתבתי לעיל דהך קרא דאתה ובנך דשבת איירי בעושה לדעת מקשה שפיר ל"ל ג' קראי דא"ל דחד איירי בעושה לדעתו דא"כ קרא דשבת ל"ל) וגם כי מקשה לי' מלא תאכילום מאי לאו דא"ל לא תיכלו לישני לי' דמיירי בעושה לדעתו ובפרט באמור ואמרת דהמשמעות להזהיר להפרישו כמ"ש הב"ח והט"ז בסי' שמ"ג ולמה הוצרך להוציא הכתוב מפשטי' ולישני דלא ליספו לי' לישני דמיירי להפרישו ובעושה לדעתו ש"מ דאף בעושה לדעתו אינו אסור כ"א מדרבנן וא"א לאוקמי קרא בהכי. ובזה מיושב מאי דקשה לי טובא מאי מקשה ביבמות והאר"י בקטן העושה לדעת דלמא ס"ל לר"י משאצ"ל דרבנן ובדרבנן לכ"ע אין מפרישין כמבואר בסוגיא שם (הן אמת דלפמש"ל דמאי דנקט פירות משמע דאיירי בתרומה דרבנן מדנקט דמאי משמע הא ודאי בעי עשורי אף פירות דהוא דרבנן ש"מ דר"י ס"ל אפילו באסור דרבנן מפרישין ומיושב בזה קושית הרשב"א על רש"י נדה מ"ו שכ' פלוגתא הוא ביבמות והקשה דהא בדרבנן ליכא פלוגתא ולכ"ע אין מפרישין ולפמ"ש א"ש דעיקר פלוגתא לא מצינו שם ביבמות רק מהך דר"י ספוקי מספקא לי' ור' פדת ס"ל אבדמ"ל ולפמ"ש ר"י אף בדרבנן מספקא לי' א"כ צדקו דברי רש"י דאף בדרבנן איכא פלוגתא) ולפמש"ל א"ש דמוכח דע"כ ס"ל לר"י משאצ"ל דאורייתא דאס"ד דרבנן מאי משנה בעושה לדעת דכ"כ דעושה לדעת אינו מצוהו ממש רק כיון דציווי הוא אסור דאורייתא גזרינן בעושה לדעת דמחזי כמצוהו משא"כ אי נימא דמשאצ"ל דרבנן א"כ מצוהו גופא מדרבנן אסור ובדרבנן לא גזרינן עושה לדעת אטו מצוהו וע"כ מדמשני בעושה לדעת ס"ל דמשאצ"ל דאורייתא (הן אמת לפמ"ש בחדושי היכא דאסור זה במידי דאורייתא הוא מה"ת כגון אכילת תרומה טמאה דבתרומה דאורייתא הוא מה"ת אף בתרומה דרבנן חשוב אסור תורה כיון דאסור אכילת תרומה טמאה הוא מה"ת ואף דכאן הוא תרומה דרבנן כל דתיקון כעין דאורייתא תיקון ונסתייעתי מפר"ח בא"ח סי' תרי"א יע"ש וע' בגליון ש"ס שלי ריש פרק בנות כותיים וישבתי בזה דעת המקשן ביבמות דמקשה לי' מבן חבר שרגיל לילך כו' מצא בידו פירות אין זקוק לו ומשני לי' בתרומה דרבנן והקשיתי דקארי לה מאי קארי לה הא פירות קתני דטומאתן דרבנן ובמ"ש נתיישב דס"ל אף דהוא תרומה דרבנן מ"מ כיון דאכילת תרומה דאורייתא הטמאה אסור הוא מה"ת יש גם בזה אסור דאורייתא ובזה יתיישב גם כאן דאף אי מלאכה שאצ"ל מדרבנן מ"מ כיון דאסור המאכיל לקטן הוא אסור תורה א"כ אף מאכילו אסור דרבנן סוף סוף כיון דאסור הוא ומוזהר עליו מה"ת דלא תסור הרי הוא עובר על לא תאכילום שמאכילו אסור אך ממה דמשני בתרומה דרבנן משמע דאפי' בכה"ג דאסור

אכילת תרומה טמאה הוא מה"ת כיון דתרומה זו היא דרבנן חשוב אסור דרבנן ואין מצווין להפרישו (וע' באות שאח"ז שכ' דאין ראי' מזה וע"ש) ובזה יתיישב מה דק' לן על דעת הרשב"א דס"ל דאסור דרבנן ספינן לי' בידים דלפמ"ש ל"מ דלתסרי לספות לי' אסורא דרבנן אלא אף מלקי נמי ללקי להמאכילו שעובר על לא תאכילום ולקמן יתבאר אי לוקין על לאו דלא תאכילום והי' נראה לי ליישב לפי שיטת הירושלמי שכ' באות א' דמחלק בין עושה לצרכו דאין מפרישין ולצרכינו מפרישין והרשב"א כ' דמגמרא דילן משמע דאפי' לצרכינו אין מפרישין וי"ל דלהרשב"א הא דאין מאכילין בידים מה"ת היינו לצרכינו דוקא ומינה ילפינן דאין מפרישין אף לצרכינו אבל לצרכו אינו אסור מה"ת להאכילו בידים ולכך גם באסור דרבנן ס"ל לצרכו מותר להאכילו ולא לצרכינו אך הוא בורכא דודאי להאכיל בידים אף לצורכו אסור מה"ת מקרא דלא תאכילום דבשרצים דמסתמא הוא לצרכו כמש"ל אות א' ולפמ"ש א"ש דממה דמשני בתרומה דרבנן מבואר דס"ל אפי' אסור דאורייתא כגון אכילת תרומה טמאה מ"מ כיון דתרומה דרבנן חשוב אסור דרבנן ואבדמ"ל ואף דס"ד דמצווין להפרישו מה"ת כמש"ל אות י"ז י"ח דס"ד דקרא דלא תאכילום היינו להפרישם א"כ מינה לדידן דקרא דלא תאכילום היינו דלא ליספו לי' הוא ג"כ באסור תורה אבל באסור דרבנן מותר להאכילו ומיושב לדעת הרשב"א ובאמת מכאן סתירה לדעת הפר"ח בא"ח סי' תרי"א ובחדושי הארכתי) ובמה שכתבתי יש ליישב דעת הר"מ פ"א מה' שבת שפסק משאצ"ל חייב עליו מה"ת ותמהו עליו כל האחרונים מנ"ל לפסוק כר' יהודה ובפרט דרבא דהוא בתראי פסק בפ' הנוטל כר"ש וע' במגיד משנה שם ולפמ"ש א"ש דיצא לו מהא דמשני בקטן העושה לדעת ואי ס"ד דמשאצ"ל דרבנן א"כ כיון דהוא אסור דרבנן לא גזרינן עושה לדעת אטו מצוהו כיון דמצוהו גופא הוא אסור דרבנן וכבר הוכחנו דזהו חשוב אסור דרבנן ומרבא דפסק כר"ש אין ראי' דרבא לשיטתי' דמשמע ביבמות קי"ד ב' דס"ל קטן א"ל אבדמ"ל מדמקשה מחרש וחרשת שם וע"ש אבל כיון דסתמא דש"ס בכמה דוכתי ס"ל דקטן א"נ אבדמ"ל א"כ ע"כ צריך לאוקמא משנתנו בקטן העושה לדעת ומוכח דמשאצ"ל חייב מדסתם מתניתין כר' יהודה ודוחק לומר דאתי כר"ש ומיירי בכיבוי פחמין כמ"ש התוס' ודוק ובאמת יציבא מלתא דהר"מ ס"ל לחלק בקטן העושה לדעת בין אסור דאורייתא לדרבנן וכאשר כ' בש"ג ליישב דעתו במ"ש בפ"ה מה"ש מניחו תולש בעציץ שאינו נקוב ותמהו עליו דאף באסור דאורייתא אבדמ"ל ותי' הש"ג דהר"מ מיירי בעושה לדעת ובכה"ג באסור תורה מפרישין ובאסור דרבנן אין מפרישין עכ"ד וע"כ צ"ל הטעם כמ"ש דעושה לדעת אינו מצוהו מהש שהרי הרב אומר כן בפי"ו מהמ"א דאסור להרגילו אפי'

באסור שבות דרבנן וע"כ דס"ל דעושה לדעת אינו מצוהו ממש רק גזירה אטו מצוהו והיכא דמצוהו גופא אינו אסור כ"א מדרבנן לא גזרינן בעושה לדעת והא דמוקי הר"מ הך ברייתא דמניחו תולש בעושה לדעת דוקא י"ל דהברייתא מוכחת כן דתני ברישא לא יאמר הבא לי מפתח הבא לי חותם אבל מניחו תולש משמע דסיפא דומיא דרישא בעושה לדעת רק דהאמירה היא ההבדל ביניהם וכל שאינו אומר לו מניחו להביא אפי' לדעתו. אברא ממה שכ' לעיל באות א' יש לדייק מלשון הברייתא בהיפוך מדלא נקט בסיפא מניחו להביא והארכתי בזה בחדושי:

ו

**והנה** בחדושי רציתי לומר פרושו דשמעתין דשבת דמשני ר"י בקטן העושה לדעת אביו הפירוש הוא שהוא בדעת לציית אביו וכל עשיותיו הוא על פי רשיון אביו ודעתו וכל עשיותיו הן על פי ציווי אביו ואביו פועל ע"י שליחותו ומלאכתו וקטן כזה כשעושה מלאכה בשבת הכל אומרים שהוא לדעת אביו שציוהו לעשות כיון שכל עשיותיו הוא ע"פ דעת אביו וצוויו ולכך מפני מראית העין אומרים לו אל תכבה דלא נימרו דאביו ציוהו לכבות ובזה יתיישב לשון המשנה קטן שבא לכבות אומרים לו אל תכבה דמה בצע באמירתנו הלא דבר הוא הו"ל אין מניחין אותו לכבות אך לדברינו יתכן דכיון דכל עצמו של איסור זה הוא מפני חשש מראית עין שלא יאמרו שאנו מצווין אותו לכבות וא"כ כשאנו אומרים לו אל תכבה יצאנו מחשש מראית העין ודמי למ"ש הר"ן ריש חולין דאסור ליתן למומר סכין שאינו בדוק מחשש מראית העין וכ' הש"ך ביו"ד סי' ב' דאם אומר בפני הרואים בדקתי הסכין זה שפיר דמי וה"ה כאן כיון שאומרים לו בפני הרואים אל תכבה שוב אין כאן מראית העין ואף אם יכבה אח"כ קטן א"ל הוא ואין אנו מצווין להפרישו (ולפמ"ש אומרים לו אאבות דעלמא קאי שמחוייבים לומר לבניהם בעושין לדעתן ולא אב"ד וע' מ"ש לקמן מזה):

**איברא** דלפ"ז קשה דלידק מהכא קטן א"נ אבדמ"ל מדנקט אומרים לו ולא נקט אין מניחין אותו לכבות וי"ל דליכא למפשט מיני' די"ל דמתני' אתי כר"ש דס"ל משאצ"ל דרבנן ובדרבנן לכ"ע אבדמ"ל. אך קשה דאי מלאכה שאצ"ל דרבנן א"כ אמאי אומרים לו אל תכבה דכבר כתבנו דבדרבנן אפי' בעושה לדעת אין מפרישין. אך ז"א דלסברתינו הא דאומרים לו הוא מפני חשש מראית עין א"כ אף בדרבנן אסור מפני מראית עין כמ"ש הש"ך ביו"ד סי' פ"ז ס"ק ו' דאף במידי דרבנן חיישי' למראית עין (וע' בפר"ח שם ס"ק ז' שחולק עליו) (הן אמת דלמש"ל היכא דגוף האסור הוא במידי דאורייתא הוא מה"ת אף דכאן הוא במידי דרבנן חשוב אסור תורה א"כ ה"ה כאן כיון דאסור לא תאכילום

במידי דאורייתא הוא אסור תורה אף כאן דחשש מראית עין שצוה לו לכבות חשוב אסור תורה. אך כ"כ באות הקדום דלמסקנת הש"ס משמע דכה"ג ל"ח אסור תורה ובאמת אין ראי' די"ל דהש"ס קמדחי לי' די"ל דזה חשוב אסור דרבנן אבל לפי האמת דמסקינן דאף בדאורייתא אין ב"ד מצווין להפרישו י"ל דבכה"ג הוי איסור תורה. ומיושב מה שהקשיתי מה דנקט פירות דהוא דרבנן הא אפי' אסור תורה אין זקוק לו וי"ל דזהו ג"כ אסור תורה כמ"ש והא דלא נקט אסור תורה כגון תרומה דאוריית' והוי ידעי' זה במכ"ש דעכשיו איכא למטעי וי"ל דנקט לדיוקא הא בידים לא ספינן לי' ול"ק על הרשב"א דס"ל דאסור דרבנן ספינן לי' דכאן הוא אסור תורה כיון דעיקר אסור אכילת תרומה טמאה הוא מה"ת ולפ"ז להרשב"א ע"כ ס"ל דזה חשוב אסור תורה דאס"ד דהוא דרבנן מאי ארי' דאין זקוק לו הא אפי' בידים ספינן לי') ובמאי שכתבתי מיושבת קושי' התוס' בשבת שם דמקשו דלישני דמיירי בקטן שהגיע לחינוך ולפמ"ש א"ש דממ"נ אי ס"ל דמשאצ"ל דאורייתא ובדאורייתא בהגיע לחינוך מפרישין כמש"ל אות ב' א"כ קשה מאי נקט אומרים לו דאפי' להפרישו מצווין ואי ס"ל דמשאצ"ל דרבנן ובדרבנן אין מפרישין א"כ אף לומר לו אל תכבה אין מחויבים וא"ש ודוק. ולפי דרכינו יש ליישב קושי' התוס' עוד באופן אחר דהנה לכאורה יש להקשות אמאי דמשני בקטן העושה לדעת ק' למה נקט נכרי לפלוג ולתני בדידי' בין קטן עושה לדעת בין לאין עושה לדעת (ובאמת לפמ"ש הב"י סי' של"ד ובסי' שמ"ג והב"ח שם דסתם קטן עושה לדעת אביו דיודע דנוח לאביו דלכך לא חילקו הרי"ף והרא"ש בין עושה לדעת דכל קטן עושה לדעת א"ש ואפשר דיצא להם ממ"ש מדלא מפליג במשנתינו בקטן גופא בין עושה לדעת ש"מ דכל קטן אסור אך פשט משמעות הסוגי' לא משמע כן דמשמע דוקא ביודע להבחין שזה נוח לאביו ועושה לדעתו הא שאר קטן אין מפרישין אותו וקשה כנ"ל) והי' נראה לי ליישב דנקט נכרי להשמיענו רבותא דאין אומרים לו כבה אף דמלאכה שאצ"ל פטור לאפוקי מדעת הראב"ד פ"ג מה' שבת הביאו ה"ה שם דין ט' וע' בריב"ש סי' שפ"ז ובר"ן פרק חביות ובמג"א סי' ש"ז ס"ק ז' דבאיסור דרבנן במקום הפסד שרינן אמירה לנכרי אבל אי הוי משני בקטן שהגיע לחינוך הדק"ל לפלוג וליתני בדידי' וא"ל דנקט נכרי להשמיענו דאין אומרים לו כבה אף במקום הפסד ז"א דהא אי מוקמינן בקטן שהגיע לחינוך צ"ל דמשנתינו אתיא כר"י דס"ל משאצ"ל חייב דבדרבנן אף בהגיע לחינוך אין מפרישין כמש"ל אות ב' וע"כ לומר דמשאצ"ל חייב והוי כיבוי אסור דאורייתא ובכה"ג ליכא רבותא דאין אומרים לו כבה דבאסור תורה אף הראב"ד מודה דלא שרינן אמירה אף במקום פסידא משא"כ השתא דמשני בקטן העושה לדעת י"ל דאתיא כר"ש דמשאצ"ל

פטור ולכך נקט נכרי להשמיענו רבותא דאין אומרים לו כבה אף דהוא אסור דרבנן ובמקום פסידא שלא כראב"ד והא דאסרינן קען העושה לדעת הוא מטעם מראית העין ואף בדרבנן שייך חשש אסור מראית העין כדעת הש"ך. ולדעת הראב"ד הנ"ל יש ליישב ג"כ קושית התוס' הנ"ל דאי הוי משני בקטן שהגיע לחינוך הוי קשה לפלוג וליתני בדידי' בקטן גופא אבל עכשיו דמשני בעושה לדעת י"ל דנקט נכרי להשמיענו דמיירי במלאכה דאוריית' דאי דרבנן אומרים לו כבה כיון דאיכא פסידא כדעת הראב"ד וקמ"ל דוקא בדאורייתא בקטן העושה לדעת אומרים לו אל תכבה דחיישי' למראית עין אבל בדרבנן לא חיישי' למראית עין כדעת הפר"ח ביו"ד סי' פ"ז ס"ק ז' דלא כש"ך שם וגם קמ"ל דדוקא אל תכבה הוא דאומרים לו אבל א"צ להפרישו אף דעושה לדעת והוא אסור תורה אין ב"ד מצויין להפרישו ולא תימא דעושה לדעת חשוב כמצוהו כדעת רש"י ורשב"א ומצווין להפרישו באסור תורה ואי הוי מפליג בקטן גופי' בעושה לדעת ה"א דמשנתינו אתי' כר"ש דכיבוי הוא אסור דרבנן ואף בדרבנן חיישי' למ"ה כדעת הש"ך ובההוא הוא דאין מפרישין אף בעושה לדעת כדעת הרשב"א דאיסור דרבנן ספינן ליה בידים. (אך באמת הרשב"א מודה לצרכינו ואם כן בלא זה הוי ידעינן דמיירי באיסור תורה דאם לא כן מאי אירי' דאומרים לו אל תכבה הלא אפי' מפרישין כיון דחשוב כמצוהו ובלצרכינו מפרישין אך ז"א דזיל הכא קמדחי ולא מצינן למפשט די"ל דמיירי באיסור דרבנן והא דאין מפרישין משום דעושה לדעת ל"ח כמצוהו וי"ל גם כן דעושה לדעת חשוב למצוהו ובאיסור תורה מפרישין והא דשרי בדרבנן דמיירי במכבה לצרכו. ומילתא פסיקא נקט דאומרים לו אל תכבה אף בעושה לצרכו משום מראית עין דלא נימא לדעת אביו הוא עושה. אבל אין מחוייבים להפרישו בכה"ג בעושה לצרכו) אבל באיסור תורה מפרישין בעושה לדעת דחשיב כמצוהו. אבל אי הוי משני בקטן שהגיע לחינוך הדק"ל למה נקט נכרי לפלוג בקטן גופיה. ואין לומר דמשמיענו דמיירי באיסור דאורייתא מדאין אומרים לו כבה דבלא זה ידעינן דמיירי בדאורייתא דבדרבנן אפילו בהגיע לחינוך אין מפרישין כמש"ל אות ב' אך י"ל דהא דכתבנו דבדרבנן אפי' בהגיע לחינוך אין מפרישין משום דבדאורייתא אין מפרישין בלא הגיע אזי בדרבנן נחתינן דרגא ואין מפרישין אף בהגיע וא"כ אי הוי מפליג בקטן גופיה הו"א דמשנתינו ס"ל קטן א"ל בדמ"ל באיסור תורה אף בקטן שלא הגיע ובדרבנן מפרישין בהגיע ומשנתנו ס"ל כיבוי דרבנן. ויש להקשות דאכתי קשה לפלוג בקטן ולימא קטן שבא לכבות אין מפרישין בד"א בקטן שלא הגיע לחינוך אבל בקטן שהגיע לחינוך מפרישין ולא מצינן למיטעי דמיירי בדרבנן דא"כ באיסור תורה אף בלא הגיע מפרישין א"כ לפלוג וליתני בקטן שלא

הגיע לחינוך גופיה ולימא בד"א בכיבוי דרבנן אבל אם בא לתלוש או לזרוק מפרישין. וע"כ מדלא אפליג בקטן שלא הגיע לחינוך גופיה שמעינן בלא הגיע אף בדאוריי' אין מפרישין ומינה דבהגיע בדרבנן אין מפרישין וע"כ הכא בדאוריית' עסקי' ועדיין י"ל דלעולם באיסור תורה אף בלא הגיע מפרישין והא דלא מפליג בלא הגיע גופיה דכולא באיסור כיבוי קמיירי ומשמיענו בהגיע אף בכיבוי מפרישין:

**יא**

**וגם** י"ל בפשיטות דאי הוי משני בהגיע לחינוך קשה לפלוג וליתני בדידיה אבל השתא דמשני בעושה לדעת אביו קמ"ל רבותא דנכרי אפילו בעושה לדעת ישראל מותר דנכרי אדעתיה דנפשיה קא עביד אפילו שיודע שנוח לישראל בזה כדאמרי' בש"ס ולדרכנו יתפרש דבנכרי אפילו הוא עבדו ושכירו הכל יודעים שמלאכת אדוניו הוא עושה ותמיד עושה על פי צווי ליכא חשש מראית עין דלא לחשדוה ששכרו דנכרי אדעתיה דנפשיה ומידע ידוע דאף מעצמו עושה הדבר. ועיין בהג"מ פי"ד דשבת והביאו ב"י בסימן של"ד שכתב באמת כן דאפילו עבד או שפחה נכריה המושכרים לו מותרים לכבות. איברא דלפי דרכינו יהיה הוכחה מש"ס דילן לדעת הש"ך דאף באיסור דרבנן חיישינן למראית עין כיון דלפמ"ש הך דעושה לדעת משום מראית עין אתינן עלה והק' ש"ס אי הכי נכרי נמי והוצרך לשנויי נכרי אדעתיה דנפשי' קא עביד ומאי קושיא הא אמירה לנכרי שבות ומאי מראית עין איכ' הכא שיחשדוהו שיאמר ליה לכבות הא אף באומר לי' ליכא אלא איסור דרבנן ש"מ דאף באיסור דרבנן חיישינן למראית עין. אך לדעת הסמ"ג הובא בב"י סימן רמ"ד דאסור מה"ת לעשות ע"י נכרי ואתי שפיר. ויש לעיין בחרש ושוטה העושין על דעת גדול אי מחינן בידייהו אי אמרי' דגם הם עושין אדעתיה דנפשם הוא לדעתו. והנה ממ"ש בגט הכל כשרים לכתוב הגט ומוקמי' בגדול עומד על גבו מבואר דעושין לדעתו. אך דעת התוס' שם שמלנמדו ומזהירו הא לאו הכי לא ולפמ"ש דעיקר איסור עושה לדעת כיון **אות קוף** דידוע שעושה תמיד לדעת גדול יאמרו דגדול צוהו פשיטא בחו"ש שייך מראית עין שיאמרו דגדול ציום לעשות מלאכה. ויש להוכיח זה מדלא מפליג במשנתינו בין קטן לחו"ש דאין אומרים לו אל תכבה ש"מ דאף חו"ש אומרים לו אל תבכה. ויש לדחות דנקט נכרי לרבותא אף דאמירה לנכרי אינה רק שבות אף עפ"כ אין אומרים לו כבה אף דאיכא פסידא אבל חרש ושוטה ליכא שום רבותא דאסור מן התורה לומר להם מלא תאכילום ולפמ"ש לקמן אות כ' דבחרש ושוטה אף להפרישו מצווין א"צ לכל זה:

**יב**

**והנה** לפרש"י דלדעת אביי היינו שמבחין שנוח לאביו. הנה ממ"ש אומרים לו אל תכבה דמשמע שהב"ד אומרים לו אל תכבה שמעינן מהא דקטן שעושה לדעת גדול שאף אחרים מצווין להפרישו דלא מיבעיא אביו או אחרים שעושה לדעתם או שמצוהו דודאי הם מצווים להפרישו אלא אפילו אחרים מצווים להפרישו. דאף דהם לא עבדי איסורא מ"מ כיון דקטן זה אינו עושה מעצמו כ"א מדעת גדול בכה"ג ב"ד מצווים להפרישו. וכן מוכח מדנקט אומרים לו דפשטא דלישנא משמע דאב"ד קאי אף שאינו עושה לדעתם מחוייבים להפרישו. ובזה י"ל קושיית התוס' דלא משני בקטן שהגיע לחינוך די"ל דפשיטא כיון דאפילו לחנכו מצווים כ"ש להפרישו מאיסור אבל בעושה לדעת משמיענו רבותא דאפי' הנך דאין עושים לדעתם מצווים להפרישו אבל מצות חינוך מוטל אף על הב"ד ועיין בתוספות נזיר כ"ח ב' ועיין בע' חינוך מ"ש בזה בס"ד וכן מורה לשון הר"מ דבעושה לדעת אביו אף ב"ד מצווים להפרישו וכן משמע מלשון רבינו ירוחם בנ"א ח"א שכ' וזה לשונו אבל אם מוכח מילתא שעושה לדעת גדול אסור ומצווין להפרישו ונ"ל דודאי מה"ת ליכא חיובא על הב"ד להפרישו דאף אי נימא דקטן העושה לדעת אביו חשוב כמצוהו ואסור מה"ת היינו דוקא אביו אבל אחרים שרואים אותו אוכל לדידהו קטן א"נ הוא ואין מצווים להפרישו דמן התורה אין אסור רק להאכילו בידים ולצוותו והאחרים אין מצוים אותו ואינו עושה לדעתם רק דמדרבנן האחרים מצווים להפרישו דלא ליתי למסרך בגדלותו כיון שעושה לדעת גדול יסבור דמדניחא ליה לגדול בעשייתו ש"מ דאין בזה איסור ואתי למסרך בגדלותו לכך מחינן בידים. ובזה יתיישב ל' המשנה אומרים לו אל תכבה מפני ששביתתו עליך. ר"ל ששביתתו עלינו בגדלותו ואנו מצווין לחנכו במצות שביתה עכשיו דלא ליתי למסרך בגדלותו. מה שאין כן בנכרי. והא דהוצרך הש"ס לומר דנכרי אדעתיה דנפשיה קא עביד נ"ל משום דלשון המשנה מורה דאף אותו שעושה לדעתו אין צריך לומר לו אל תכבה. ועל זה מקשה כיון דעושה לדעתו הוי כמצוהו ומחוייב לומר לו אל תכבה וע"ז משני דאדעתיה דנפשיה קא עביד ולכך אותו שעושה לדעתו א"צ להפרישו אבל קטן העושה לדעת אביו מחוייב האב להפרישו דהוי כמצוהו ובמתני' קאמר הטעם על הב"ד דבקטן צריכין למחות מטעם ששביתתו עלינו ומחוייבים לראות הנולד דלא ליתי למסרך בגדלותו אבל נכרי אין שביתתו עלינו. ובשביל זה היה נראה לפי עניית דעתי דבדקדוק נקט במשנה אומרים לו אל תכבה. דבזה יצאנו מחשש מסרך. דכיון שרואה דאנו מחינן בידים כבר ידע דאסור הדבר ולא ליתי למסרך בגדלותו. ואף אם יכבה אין לנו בזה כיון דיצאנו מחשש שמסריך תו אין

אנו מצווין להפרישו אבל באב שעושה לדעתו וחשוב כמצוהו נראה לכאורה דלא סגי באמירתו אל תכבה לבד ומחוייב להפרישו בפועל וי"ל דאף באם סגי באמרו אל תכבה דכיון שאומר לו אל תכבה גליא דעתי' דשוב אינו עושה לדעתו ולא חשוב כמצוהו. איברא דמשמעות לשון הר"מ ורבינו ירוחם משמע דאפילו ב"ד מצווין להפרישו ולא סגי באמירתו אל תכבה והא דנקט אל תכבה י"ל איידי דנקט רישא אין אומרים לו אל תכבה לרבותא דאפילו אמירה א"צ נקט נמי סיפא אומרים לו ולפמש"ל אות י' דאסור עושה לדעת אביו הוא משום מראית עין יש ב' קולות א' דאין בדמ"ל דאין עליהם אסור מה"ת. והא דנקט אומרים לו אאבות דעלמא ואהנך דהקטן עושה לדעתם כמש"ל. והב' דאף לאב סגי באמירה בעלמא דמזה יצא מחשש מראית עין ולדברינו דהוא משום מ"ה באיסור דרבנן תלוי בפלוגתת הש"ך והפר"ח בסי' פ"ז אי חיישינן בדרבנן למראית עין. ואפשר דבכיבוי אף אי בדרבנן לא חיישינן למראית עין בכיבוי חיישינן כמ"ש הר"ן בפר' חביות גבי צינור דאין הכל בקיאין בין מלאכה צריכה לגופה לאינה צריכה:

**ולכאורה** יש להוכיח בדעת הר"מ ור"י שכתבנו לעיל דאפי' ולכאורה אחרים מצווין להפרישו היכא שעושה ע"ד הגדול ממ"ש בברייתא המובאה דקי"ד לא יאמר הבא לי מפתח אבל מניחו תולש ודייקינן לעיל באות א' רישא לסיפא דמרישא משמע דוקא לומר להביא אבל בהביא מעצמו מותר אף שעושה לדעתינו ולצרכינו ובסיפא משמע דאסור דדוקא מניחו תולש ולא נקט מניחו להביא. ולפמ"ש י"ל דבשביל כך לא נקט אבל מניחו להביא דהוי משמע דאפילו כשאמר לו אחר להביא מניחו הוא להביא כיון שהוא לא א"ל דמשמע דקאי ארישא דמיירי כשאמר לו שום אדם להביא וה"א דסיפא דומיא דרישא דמניחו להביא אף בשאמר לו אחר להביא לצרכו ובאמת בכה"ג אסור להניחו אף שהוא לא א"ל ואינו עושה לדעתו רק על דעת אחר מחוייב להפרישו:

**ובזה** יתיישב ג"כ מה שהקשיתי לעיל בהך ברייתא דמצא בידו פירות דמאי אין זקוק לו ובאידך ברייתא מצא בידו פירות שהן בחשש טומאה אין זקוק לו והקשיתי דלמסקנא דאף באיסור תורה אבדמ"ל מאי איריא דנקט איסור דרבנן אפילו באיסור תורה נמי אבדמ"ל. ולפמ"ש א"ש דהכא הפירות הללו והדמאי הלז בא לו מאבי אמו שהאכילו בידים. ובכה"ג אפילו אחרים מצווין להפרישו היכא דהוא איסור תורה כדכתיבנא וקא משמע לן דבאיסור דרבנן א"צ להפרישו אפילו בכה"ג אך קשה לפמש"ל דמדנקט פירות ש"מ דבתרומה דרבנן איירי א"כ מאי איריא דמאי אפילו ודאי דרבנן נמי א"צ להפרישו לא מיבעיא לדעת הרשב"א דבאיסור דרבנן ספינן ליה בידים. אם כן אף שהאכילו אבי אמו בידים לא עביד איסורא דכך היא שורת הדין דאסור דרבנן שרי להאכילו בידים.

אלא אפילו לדעת הר"מ דאף איסור דרבנן לא ספינן ליה בידים מ"מ אי ספי ליה נראה לי הסברא פשיטא דאין אחר מצווה להפרישו דכמו לס"ד דקטן אוכל נבילות בדמ"ל בדאוריי' ובדרבנן אין מצווין להפרישו ה"ה למסקנא היכא דבא לו מיד אחר נהי דבדאורייתא מצווין להפרישו מ"מ בדרבנן נחתינן דרגא ואין מצווין והדברים ק"ו דהא לס"ד הוי ס"ל דבדאורייתא מצווין להפרישו מה"ת כמש"ל אות י"ז י"ח. אעפ"כ הוי ס"ל דבדרבנן אין מצווים להפרישו אפילו מדרבנן מכ"ש להמסקנא אפילו שבא לו מיד גדול אין אנו מצווין להפרישו כ"א מדרבנן כמש"ל בסמוך מכ"ש דבדרבנן א"צ להפרישו כלל ותדע דהא לדעת הש"ג אפילו בקטן העושה לדעת ס"ל להר"מ דאין צריך להפרישו בדרבנן אפי' זו שעושה לדעתו א"צ להפריש וא"כ אף אם נחמיר ונאסור דזה שעושה לדעתו מצווה להפרישו אבל עכ"פ אחרים ודאי דאין מצווין להפרישו והבו דלא לוסיף עלה. וע"כ צ"ל דהא דנקט בברייתא דמאי דבודאי הואיל ובידו לתקוני אסור כמש"ל אות ב'. והך דתרומה טמאה י"ל כמש"ל כיון דעיקר האיסור אכילת תרומה טמאה הוא מן התורה חשוב איסור תורה כדכתיבנא. ולפמ"ש דבאיסור דרבנן אף בעושה לדעת גדול אין אחרים מצווין להפרישו יתיישב דעת הר"מ בפ' כ"ד מהל' שבת במה שכתב קטן שעושה בשבת שבות אין ב"ד מצווין להפרישו כו' וכן אם הניחו אביו אין מוחין בידו וכבר הקשו עליו מאי איריא שבות אפילו אסור דאוריי' אבדמ"ל ועוד קשה לי מ"ש וכן אם הניחו אביו דיעבד אין ממחין בידו הא בברייתא משמע דאפילו לכתחילה מניחו תולש. ונראה לי לפרש דהר"מ ס"ל דקטן העושה לדעת הוי כמצוהו ממש וכי היכא דס"ל להר"מ בפ' י"ז מהל' מאכלות אסורות דאפי' באסור דרבנן אסור להרגילו בידים ה"ה בעושה לדעתו אסור להניחו אפילו איסור דרבנן דחשוב כמצוהו ממש ודלא כדעת הש"ג בדעת הר"מ. אך ההבדל דבדאורייתא כשמצוהו אביו או מניחו לעשות מדעתו אף הב"ד מחוייבים להפרישו כמ"ש אומרים לו אל תכבה דמשמע דאב"ד קאי אבל בדרבנן אין ב"ד מצווין להפרישו. וזה מר וכן אם מניחו אביו דיעבד דעשה איסור והניחו לעשות לדעתו דמדנקט ומניחו מוכח דמיירי בעושה לדעתו דאל"כ אפיל לכתחילה מותר לכך כתב אסור דרבנן דבזה איכא מעלה יתירה דאפילו היכא דעבר והניחו אביו לעשות לדעתו דנהי דאיכא איסורא לאביו אעפ"כ אין ב"ד ממחין בידו של תינוק. דנהי דמן התורה אף הב"ד מפרישין אותה אבל בדרבנן נחתינן דרגא ואין ממחין בידו של תינוק ומיושב דעת הר"מ על נכון ומדוקדק גם כן מ"ש לשון אין ממחין בידו דלא מיבעיא דמצווין להפרישו אלא אפילו להמחות ולומר אל תזרוק כי היכא דלא ליתי למסרך בגדלותו כמש"ל אף זה אין צריך לומר לו באסור דרבנן אבל האב אסור להניחו דר"מ

לשיטתו דס"ל אף אסור דרבנן לא ספינן לי' בידים. ובמ"ש נתיישב מה שהקשיתי לעיל אות ב' על הא דמקשינן ביבמות שם והאר"י בקטן העושה לדעת מאי קושיא דלמא ס"ל כיבוי הוא איסור דרבנן דבדרבנן לכ"ע אין מפרישין. ולפמ"ש א"ש דע"כ מוכח דהוא אסור תורה. מדמוקי בעושה לדעת וקתני במשנה אומרים לו משמע דאפילו ב"ד מצווין להפרישו וכבר כתבנו דבדרבנן אף בעושה לדעת אין הב"ד מצווין להפרישו. איברא דזה יש לדחות דע"כ לא כתבנו דבדרבנן אין ב"ד מצווין להפרישו אף בעושה לדעת רק אי בדאורייתא אין ב"ד מצווין להפרישו כשאין עושה לדעת אבל לס"ד שם דר"י סביר' לי' דב"ד מצווין להפרישו בדאורייתא באין עושה לדעת א"כ י"ל בדרבנן בעושה לדעת ב"ד מצווין להפרישו אף שאין עושה לדעתם ויש לחלק ודוק:

**יג**

**כתב** רבינו ירוחם בנ"א ח"א בהך דקטן א"נ אבדמ"ל וז"ל. דדוקא דל"ש בר חיובא באסור הקטן אבל שייך בר חיובא באסור הקטן מצווין עליו להפרישו. ודבריו סתומים ואין מובנים ואין לפרש כוונתו דהיכא דבר חיובא צוה לו לעשות או שהקטן עושה לדעתו אזי גם אחרים מצווין להפרישו כמ"ש באות הקדום הלא זה כבר מבואר בלשונו שכ' שם מקודם וז"ל אבל אם מוכחא מילתא שעושה על דעת גדול אסור ומצווין עליו להפרישו מבואר דאפילו אחרים מצווין עליו להפרישו ונ"ל זה דכוונתו מ"ש ביבמות קי"ד ע"ב שני אחין אחד פקח וא' חרש כו' ואמאי תיתב גביה קטן אוכל נבילות הוא ומשני משום איסורא דידה מבואר דאע"ג דמצד איסור החרש אין אנו מצווין להפרישו מ"מ כיון דשייך גם בפקח שהוא בר חיובא באיסור זה מצווין אנו להפריש גם החרש כי היכא דלא ליתי הך פקח בר חיובא לידי איסורא כמו דספינן לחרש להוציא משום איסורא דידה. ובאמת יש לדחות הראיה מש"ס דיבמות דלמאי דאסיק רב שמע בסיפא גזירה משום התרה יבמה לשוק י"ל דגם ברישא טעמא משום הך גזירה אבל משום איסורא דידה לא הוי מפרשינן ליה. אך בלא זה הסברא נכונה מצד עצמה ויש להסתפק לפ"ז היכא דבנו קטן אוכל איסור הנאה אי מצווה להפרישו כיון שיש גם לו אסור דמתהני מאיסורי הנאה דמשתרשי ליה דמי אכילת קטן שהיה צריך להאכילו מותר. איברא ממ"ש בפ' ב' דפסחים בהנאה הבאה לו לאדם בע"כ ולא אפשר ולא קמכוין לכ"ע מותר. א"כ ה"ה כאן דמה שהקטן אוכל מותר היא דאין צריך להפרישו והנאה הבא לו מזה ממילא לא אפשר ולא קמכוון הוא. וא"ל דחשיב אפשר דהא אפשר ליה להפרישו שלא לאכול. דז"א דזהו לא חשוב אפשר רק באם היה אפשר לו למנוע האיסור מבלי שיצטרך למניעת דבר היתר עמו ואם היה אפשר לו למנוע הנאתו מבלי מניעת אכילת הקטן הוי חשוב אפשר.

משא"כ אם מצטרך למנוע גם אכילת הקטן דזו ל"ח אפשר דאם לא כן היכא קאמרינן דהיכא דליכא דרכא אחריני חשיב לא אפשר הא אפשר לו למנוע הליכתו לגמרי אלא ע"כ כדכתיבנא דל"ח אפשר כי אם כשאפשר למנוע האיסור מבלי מניעת דבר המותר עמו וא"כ כיון דאכילת הקטן דבר היתר הוא דאין אנו מצווין להפרישו ומה שהוא נהנה חשוב לא אפשר ולא קא מכוין כן נראה לענ"ד ודוק:

**יד**

**נ"ל** הא דאבדמ"ל דוקא בדבר איסור ידוע וליכא למיחש דילמא לא יודע לו הדבר בגדלותו דודאי יודע לו אבל בדבר שאין איסורו ידוע מחוייבי' להפרישו או להודיעו עכ"פ דדבר זה אסור הוא דכיון דאין איסורו ידוע לכל למיחש מיבעי דילמא לא יודע לו הדבר בגדלותו ואתי למסרך בזוכרו שאכל הדבר בקטנותו ולא מיחו בו. ובזה יש ליישב מה שהקשיתי על מה דנקט בבריי' דמאי דאין זקוק לו. והלא אף ודאי אין זקוק לו להפרישו וכן בתרומה טמאה ודאית גם כן א"צ להפרישו. וי"ל דרבותא קמ"ל בדמאי דאף דאיסור זה אינו ידוע לכל מב' פנים הא' דמי יודע אם זה ע"ה אם לא. וגם גוף האיסור לאכול פירות ע"ה אין ידוע לכל דרוב ע"ה מעשרין הן ומאכילין עניים ואכסנאי דמאי וכן בתרומה הניתנות לו לא יעלה על דעתו שהיא טמאה ובפרט דאיכא ספיקות טובא אימר לא הוכשרו ואת"ל הוכשרו אימר לא נטמאו. ובכה"ג דאין איסורו נודע לכל ה"א דמחוייבין להפרישו בכדי שלא יורגל באיסור זה ואתי למסרך בגדלותו כיון שאין איסורו ידוע קמ"ל דאפילו בזה שאין איסורו ידוע לכל אין זקוק לו וכ"ש ודאי. ובזה מיושב מה דקשה טובא מה דתני בברייתא בן חבר כהן שרגיל לילך אצל אבי אמו כהן דזהו תימא דלמה ליה למיתני אבי אמו למנקט מילתא במידי דלא שכיחא למנסב כהן לכהנת וכמ"ש ובדקו מסורא ועד נהרדעא כו' בפשיטות הו"ל לומר בן חבר כהן שרגיל לילך אצל אבי אביו כהן ע"ה. ולפמ"ש י"ל דקמ"ל רבותא טפי דלא מיבעיא אבי אביו דמסתמא גם אביו הולך לשם עכשיו ואף לכשיגדיל ילך אביו לשם ורואה הוא באביו שנזהר מלאכול תרומה שנותן לו אביו דדרך אב ליתן לבנו מתרומתו וזהו רואה בכל יום שאבי אביו נותן לאביו מתרומתו והוא נזהר מלאכלו א"כ נתברר לו שתרומת אבי אביו ע"ה אסור באכילה ולכך נקט רבותא טפי אבי אמו כהן ע"ה שאין דרך אביו להיות רגיל אצל אבי אשתו וגם אין דרך אבי אשתו ליתן לו מתרומתו ואין איסורו ידוע להקטן וה"א דצריך להפרישו קמ"ל דאעפ"כ אין צריך להפרישו:

**ובזה** י"ל קצת מה שהקשיתי על מה דמקשה בש"ס יבמות והאר"י בקטן העושה לדעת דמאי קושיא דילמא לעולם ס"ל לר"י קטן א"נ בדמ"ל באיסור תורה ושאני הכא דס"ל

כיבוי הוא איסור דרבנן ובדרבנן לכ"ע אין מצווין להפרישו ולפמ"ש א"ש דמוכח דע"כ מדהוצרך ר"י לשנות בקטן העושה לדעת שמעינן דכיבוי הוא איסור תורה דאס"ד איסור דרבנן למה הוצרך לשנויי בעושה לדעת בל"ז י"ל דלכך אמרינן לו אל תכבה. דאף דבכל דוכתא קטן א"נ אבדמ"ל הכא כיון דאיסור דרבנן במקום פסידא שרינן ליה בצער מ"מ הכא אסור מטעם שכתב הר"ן בפ' חבית דלאו כ"ע גמירי בין מלאכה הצריכה לגופה לאין צריכה וא"כ מן הדין כיבוי מותר אם הוא איסור דרבנן. וא"כ אין איסורו ידוע לכל. ובכה"ג י"ל דמפרישין אותו דלא ליתי למסרך בגדלותו כיון דאין האיסור ידוע לכל ואף דבכל דוכתא אבדמ"ל אלא מדהוצרך ר"י לאוקמי בעושה לדעת ש"מ דס"ל משאצ"ל חייב בכ"מ א"כ הוא איסור תורה ואיסור תורה ידוע לכל דלא שרי' ליה במקום פסידא ובכה"ג אין בדמ"ל והוצרך לאוקמא בעושה לדעת ודוק:

**איברא** דזה ההבדל בין איסור ידוע לאינו ידוע הוא דוקא בקטן שיש לו קצת דעת דבגדלותו יזכור מעשה זו שעשה בקטנותו אבל בעוד שאין לו דעת כלל אז באופן דברור לו דבגדלותו לא יזכור מעשה זו שעשה איסור זה בקטנותו בכה"ג אף באיסור שאין ידוע אין מצווין להפרישו. ובזה מיושב דלא ק' למה דמצריך הנך ג' קראי דשרצים ודם וטומאה לעביד צריכותא דאי כתיב טומאה לחוד הוה אמינא דדוקא בדבר שאין איסורו ידוע דהרבה דינים בטומאה שאין איסורם ידוע אף לחכמים כגון טומא' שאין הנזיר מגלח וכן דיני אהלות וחור פותח טפח וקבר סתום והרבה כיוצא בהן כמשארז"ל שהן כהררים התלויה בשערה אבל איסור ידוע מותר קמ"ל שרצים ודם שאיסורן ידוע אלא מוכח כמ"ש דהקטן שאין לו דעת כלל אין לחלק וכיון דקרא סתמ' כתוב להזהיר גדולים על הקטנים משמע דאפילו קטנים שאין להם דעת כלל אסור להאכילו וממילא אף איסורו ידוע אסור דבקטן כזה אין לחלק כדכתיבנא:

**איברא** דיש להשיב על זה מתרי טעמים הא' דלענין אכילה י"ל דאין לחלק בין איסורו ידוע לאינו ידוע. דסוף סוף חסור להאכילו בידים (הן אמת דלפמ"ש מהרא"י סי' ס"ב דאסור להאכילו משום מסרך גם בלהאכילו יש לחלק ולקמן נדבר בזה). ועוד דמנ"ל דקרא איירי בכל קטנים נימא דקרא איירי דוקא בקטן בן דעת ובאיסור שאין ידוע וע"כ צ"ל דקרא סתמא כתיב. ולפ"ז בל"ז ל"ק דמאי תאמר דאי כ' טומאה ה"א דווקא איסור שאינו מבורר כיון דקרא סתמא כתיב אין לחלק גם אין **אות קוף** להוכיח ממה דלא משני ביבמות דלעולם הך קרא דטומאה מיירי להפרישן ובאיסור שאינו מבורר. אלא דבקטן שאין לו דעת כלל אין לחלק בין איסור מבורר לאינו מבורר וקרא סתמא כתיב משמע אף קטן שאין לו דעת כלל. אך ג"ז אינו די"ל כיון דקרא סתמא כתיב מיירי בכל טומאה אף

טומאה המבוררת לכל אסורה ולעולם טומאה שאינה מבוררת מצווין להפריש בכל קטן אף קטן שאין לו דעת כלל. איברא דהסברא מצד עצמה נכונה דבקטן שאין לו דעת אף באיסור שאינו מבורר אבדמ"ל ובפרט דכל הפוסקים לא נחתו לחלק בין איסור מבורר לאינו מבורר. וחידוש הוא שחידשנו בזה מצד הסברא הנכונה ואין לך בו אלא חידושו ובקטן שאין לו דעת ליכא שום סברא להצריך להפרישו והבו דלא לוסיף עלם:

**טו**

**עוד** אפשר לומר אף בקטן א"נ אבדמ"ל דוקא בעושה באקראי לפעמים אסור אבל ברגיל באיסור אחד תדיר מחוייבים להפרישו דהרגל נעשה טבע. וגם כי יזקין לא יסור ממנה. ובפרט להפוסקים דהא אין מצווין להפרישו מלא תאכילום נפקא לן דדוקא להאכילם אסור הא להפרישם לא איכא למימר דומיא דלא תאכילום דאסור אפילו באקראי ודייקי' הא להפרישם כשאוכל באקראי א"צ אבל בקביעות אין ראי' די"ל אפי' להפרישם מצוה והא דלא משני דקרא דלא תאכילום היינו כשעושה בקביעות דזה דוחק דקרא סתמא כתיב. ובזה מיושבת קושיא הנ"ל הא דנקט בברייתא ס' תרומה ודמאי משום דנקט בן חבר שרגיל לילך בקביעות. וכה"ג באיסור דרבנן גם כן מפרישין כיון שעושה כן בקביעות ולכך נקט דוקא ס' איסור אין מפרישין. ואפשר לומר דבאיסור דרבנן נחתינן דרגא אפילו עושה בקביעות אין מפרישין כיון דלדידן באיסור דאוריית' אין מפרישין באקראי בדרבנן נחתינן דרגא אפי' בקביעות אין מפרישין והא דנקט ספק תרומה טמאה דרבין לדיוקא דדוקא אין זקוק לו אבל להאכילו בידים אסור בכי האי גוונא אפילו באיסור דרבנן ולא ק' להרשב"א דמתיר להאכילם דע"כ לא קא שרי הרשב"א אלא להאכילם בידים לפעמים באקראי אבל בקביעות אסור דהא טעם הרשב"א כיון דבדאורייתא אין מפרישין בדרבנן נחתינן דרגא ומאכילו בידים וכבר בארנו דבקביעות בדאורייתא מפרישין א"כ בדרבנן אין מאכילין ולכך נקט אין זקוק להפרישו אפילו שאוכל בקביעות דהא ברגיל לילך עסקינן. אבל להאכילו בידים אסור בכה"ג דהיינו בקביעות אסור. ואפשר לומר דלמה שכתב לחלק בין ארעי וקבע י"ל דהרשב"א והר"מ לא פליגי דהר"מ שכ' בפי"ז מהמ"א וכן אסור להרגילו בחילול שבת אפילו בדברים שהן משום שבות היינו בקבע כדמשמע לישנא דלהרגילו אך ממ"ש שם אבל להאכילו בידים אפילו דברים שאסורי' מד"ס משמע דומיא דאיסורי תורה דאפילו באקראי אסור מדכ' ואפילו ולא מחלק ביניהם דאיסורי תורה אפילו באקראי אסור ודברי סופרים דוקא בקבע. ולפמ"ש לדעת הרשב"א יתיישב קושי' המשנה למלך בפרק י"ז מהמ"א שם על הרשב"א מהך דשבת דף צ' ע"ב דמקשה א"ה אפילו טהור נמי והא אסור בל תשקצו

הוא מדרבנן ומותר להאכילו בידים להרשב"א. ולפמ"ש דהרשב"א לא שרי אלא באקראי ולא בקבע אתי שפיר דהכא במשנה מחייבינן אהוצאת חגב לפי שמצניעין לקטן ע"כ צ"ל דרגילות להצניען תמיד לקטן לשחוק בהן דכל שיעור הוצאת שבת בדבר הרגיל תמיד משערינן כמ"ש יין רפואתו שכיחא כו' וכמ"ש כל שדרכו להצניעו כו' וכה"ג ליתנו בקביעות לקטן לשחק אפילו איסורי דרבנן לא ספינן ליה אפילו להרשב"א ואם אינו נותנו רק פעם א' באקראי לא חשיב שיחשב ע"י דרכו להצניעו להתחייב עליו בשבת ודוק:

**טז**

**מילתא** דנפק מיניה חורבא כגון תקיעת שופר שהקול נשמע לרבים ויבואו לתקוע בשבת ב"ד מצווין להפרישו ר"ן בפ"ג דר"ה והביאו במג"א סי' שמ"ג. ואין להקשות דלפ"ז מאי מקשה מקטן הבא לכבות דאומרים לו אל תכבה די"ל דהכא ג"כ נפיק מיניה חורבה שהוא במקום פרהסיא מסתמא כיבוי הדליקה שרבי' מתאספין שם ויבואו לכבות. ודוחק לומר דסתמא תנן דמשמע אפילו שאין שם אדם דא"כ מאי משני בקטן העושה לדעת די"ל ג"כ הא סתמא תנן דמשמע בכל קטן וכיון דמוקי משנתינו דלאו בכל גווני איירי הדק"ל דהוה ליה לאוקמי דמיירי כיבוי הדליקה במקום מפורסם ובפרט דסתם דליקה הכין הוא. (ולפמ"ש הב"י בסי' של"ד דסתם קטן עושה לדעת א"ש) וי"ל דדוקא בתקיעת שופר דהקול נשמע ואין האדם נראה. ומי שעובר בשוק ושומע הקול סובר דהגדול הוא תוקע ואתי לתקוע ג"כ אבל בכיבוי מי שרואה הכיבוי רואה מי הוא המכבה. וכשיראה שקטן הוא לא ילמד ממנו לעשות גם הוא כן וצ"ע דגם בכיבוי יש לחוש שיראה עשן היוצא עשן הניכר שהוא ע"י כיבוי ויסבור שגדול הוא המכבה ויש לומר דהכיבוי שלא יראה ישראל מכבה יתלה בנכרי אבל בתקיעה כשלא יראה מי התוקע יתלה בישראל. דאין דרך נכרי לתקוע תקיעות של מצוה על סידורן וגם קטן אינו רגיל כל כך בתקיעות על סדרן ומצוי יותר בגדול ונפיק מיניה חורבה. ואפשר ליישב בזה ג"כ קושיא הנ"ל מברייתא דמצא בידו פירות אין זקוק לו דמאי איריא דמאי וספק תרומה טמאה אפילו ודאי טבל ותרומה טמאה וודאית אין מצווין להפרישו. ולפמ"ש י"ל דהתם בודאי מפרישין דנפיק מיניה חורבה דמי שרואה הפירות בידו סובר דשל אביו הוא שהוא חבר וכאן נמצא כאן היה והיאך יעלה על דעת שיש לו אב זקן ע"ה והפירות הללו מידו היו לו ויקח מהן ואוכל ובכה"ג בודאי טבל אסור רק בספק לא חיישינן דאף אם יארע תקלה אינו ודאי אסור דאימור מעושרין הן וכולי האי לא חיישינן אמנם בספק איסור תורה חיישינן לתקלה לכך נקט פירות דהוא איסור דרבנן דאף ודאן אין חייב

במעשר כי אם מדרבנן אבל דגן ותירוש אפילו דמאי אסור כיון דהוא ספק איסור תורה חיישינן לתקלה. דאל"כ למה נקט פירות ליתני דגן ותירוש דהוי רבותא טפי. וי"ל דנקט פירות לאוריי דדוקא בספק אבל בודאי אפילו בדרבנן חיישינן לתקלה. אך כיון דחיישינן לודאי בדרבנן לתקלה כ"ש בספק איסור תורה דלהרשב"א מה"ת ספקו לחומרא ואף להר"מ לא גרע מדרבנן ועיין תוס' יבמות שם דף ב' דספק איסור תורה חמור מדרבנן ואפשר דס"ל כהרשב"א:

**אך** דאפשר לומר דגם באיסור דרבנן ל"ח והא דנקט דמאי דמשמע אבל ודאי מפרישין (אף דהוא פירות דהוא תרומה דרבנן) י"ל משום דבידו לתקוני כמש"ל אות ב'. והא דנקט ס' תרומה מאה. אבל ודאי מפרישין אף דהוא פירות דהוא תרומה דרבנן י"ל דשם חשוב איסור תורה. כיון דעיקר אכילת תרומה טמאה הוא איסור תורה כמש"ל והא דתקיעת שופר דסבירא לי' להר"ן מפרישין משום חשש תקלה י"ל דהתם הקול נשמע ולא ידוע מי התוקע ויסברו שהגדול תוקע. וגם אוושא מילתא טובא ונשמע לרבים ולא ימלט שלא יבא א' מהן לידי תקלה אבל בקטן העושה דבר בביתו בצנעא לא חיישינן לתקלה כיון שהוא אפשר רחוק מתקלה וצ"ע. ואפשר עוד לומר דע"כ לא אמר הר"ן אלא לתקיעת שופר שאין לתינוקות צורך בהן דמה תועלת יבא להם מזה כ"א מתכוונים לצורך מצוה. וע"כ מחבבין אותם כי יצא שכרם בהפסדם שיבא תקלה לרבים מהן וצורכם אין כאן. אבל בדבר שהן מתכוונים לצרכם ולתועלת גופם אפשר דאין מונעים אותם בעבור התקלה דמה להם בזה סוף סוף הן מותרים בזה ואין אנו מצווין להפרישם ולמנוע הנאתם עבור תקלת אחרים. ולפמ"ש לקמן אות י"ט כ' דחרש מצווין להפרישו משום חשש אחלופי חזינן דבשביל תקלת אחרים מפרישין לדידיה . וי"ל דה"ה בקטן היכא דאיכא תקלה מפרישין אף שמונעו מהנאתו וצורך תועלתו ודוק:

**יז**

**עתה** נשים לב לבאר אי חרש ושוטה אמרינן גבייהו דאבדמ"ל וראיתי להר"מ והר"ן והסמ"ג ור"י וב"י שהשמיטו לדין חרש ושוטה. ולכאורה מדברי הש"ס יבמות קי"ד ב' תיתוב גביה קטן א"נ הוא. ומדברי הש"ס גיטין נ"ה וליכול קטן א"נ הוא מבואר דגם חרש שוה לקטן בזה דאבדמ"ל. ולדעתי הא מילתא צריכה עיונא רבא ומקודם אבאר טעם שתי הדעות אי מצווין להפרישו או לא דספוקי מספקא ליה לר"י בהא ולכאורה נראה טעם דראוי להפרישן ודאי דאינו שאסור לו הדבר עכשיו דהרי קטן הוא רק דלא ליתי למסרך בגדלותו. (ובכתבי מהרא"י סימן ס"ב שהוכיח מהך דאין מצווין להפרישו דאין על הקטן שום עונש מה שעושה בקטנותו יע"ש אין להוכיח דלמ"ד מצווין להפרישו יש

עליו עונש **אות קוף** דלמעט במחלוקת עדיף וכל כמה שאנו יכולין להשוותן דכולהו ס"ל דאין עונש לקטן רק מטעם האמור משום דלא ליתי למסרך טפי ובפרט דבלא זה עדיף להשוותן ובפרט דבלא זה אין סברא כלל שיהא הקטן מוזהר ונענש על איסור) והנה לפמ"ש הטעם משום דלא ליתי למסרך בחרש דלא שייך מסרך בגדלותו שלא יבא לכלל גדלות אזי יש לומר דכולהו מודו דאין מצווין להפרישו והא דמקשה ביבמות שם מחרש י"ל דפריך מכח כ"ש דהא אפי' בחרש מצווים להפרישו אף דל"ש מסרך מכ"ש קטן ובאמת הומ"ל ולטעמיך נהי דקטן מצווים להפריש משום חשש מסריך בחרש מא"ל. (ולפמ"ש בסמוך חשש אחלופי יתיישב הכל). ומזה נדחה מה דהוכיח הר"ן ביבמות שם דקיימ' לן קטן א"נ אבדמ"ל ממה דמקשה בגיטין נ"ה וליכול קטן א"נ הוא ולפמ"ש אין ראיה דהתם קאי חרשת דל"ש חשש מסריך ולכ"ע אין ב"ד מ"ל ומ"ש קטן דדינו כקטן שאינו מחוייב במצות ועדיף מקטן דל"ש גביה חשש מסריך:

**איברא** דע"כ צ"ל דיש סברא להפריש קטן א"נ מדאורייתא ולא מטעם מסריך דאל"כ מאי מייתי ראייה ביבמות שם דאבדמ"ל מהך ברייתא דיונק תינוק מנכרית ובהמה טמאה דשאני התם דהיא תינוק בן שנה ואין לו שום דעת כלל ולא שייך גבי' מסרך שיסרך במעשה זו בגדלותו שאין לו שום ידיעה בדבר שיונק מנכרית ובהמה טמאה עכשיו דלסרך בגדלות ובלא זה גוף מעשה היניקה מנכרית ובהמה טמאה לא שכיח הוא בגדול דליחוש דלסרוך בזה בגדלותו וא"כ מאי ראייה מכאן די"ל באמת היכא שייך חשש מסריך חיישינן ליה וצריך להפרישו. וע"כ דס"ד דמן התורה מצווים להפרישו מקרא דלא תאכילום דס"ד דאתי לאוריי דצריך להפרישם. וממילא אין חילוק בין היכא דשייך להיכא דלא שייך וכיון דחזינן דיונק תינוק ש"מ דליכא אסור תורה כלל ומסייע לי בהא דקרא דלא תאכילום לא אתי לאורויי לאפרשינהו מאיסור דרבנן כיון דלא מצאנו בהדיא שאסרו חכמים. וצווי להפריש אין לנו לבדות מלבנו:

**ובזה** יתיישב בש"ס שם דדחי ע"ז הפשיטות הכא במ"ע דאיכא סכנה והקשה אי הכי גדול נמי. וק' למה הוצרך לאוקמי בסכנה דמילתא דפשיטא הוא ומקשה אי ככי גדול נמי לוקמא באיכא צערא בעלמא ואיסורא דרבנן שרינן מפני צערא בעלמא כההוא דגונח יונק חלב עיין תוס' והר"ן שם ולא יקשה אי הכי גדול נמי דבגדול איכא איסור תורה ולא שרינן ליה מפני צערא. ולפמ"ש יתיישב דעיקר הסיוע דבעי לסייע הוא דאין אזהרה מן התורה להפרישו. ועל זה דחי די"ל דמה"ת מצוה להפרישו והכא במאי עסקינן דאיכא סכנה וליכא לשנויי דאיכא צערא דאיסור תורה לא שרינן מפני צערא ודוק:

**ובחידושי** הקשיתי דלפום שינוייא דמיירי בדאיכא סכנה הו"ל להקשות היכי קאמר ולא יאכילנו נבילות וטריפות דבמקום סכנה פשיטא דגם זה מותר וגם המקש' למה לי' להקשות מסיפא א"ה גדול נמי הוה ליה להקשות מרישא גופא דתני ולא יאכילנו נבילות. ויישבתי דמהא לא מצי לאקשויי דאיכא לשנויי דה"ק דהיכא דאיכא סכנה ויכול להצילו ע"י יניקה דבהמה טמאה או ע"י אכילת נבילות אזי עדיף שיהיה יונק ולא יאכילנו בידים וכ"ת דהא פשיטא דמוטב שיהא יונק ולא יאכילנו בידים (דיונק לא חשיב מאכילו בידים. כדמוכח בש"ס דמקשה למ"ד מצווים להפרישו ול"ק ולטעמיך הא מאכילין בידים לכ"ע אסור וע"כ דזהו ל"ח מאכילו אך י"ל דבאמת כשהתינוק יונק מעצמו מבהמה טמאה או מנכרית אף שנכרית נותנת לו להיניק לית לן בה וחשיב אוכל מעצמו אבל כשאנו מצווין לנכרית להניקו חשיב מאכילו בידים ועיין במג"א סי' שמ"ג ויתבאר בסמוך בס"ד וי"ל דהברייתא גם כן ה"ק יונק מעצמו מבהמה טמאה ולא יאכילנו נבילות להצילו מסכנה ולהצילו מאיסור הנקה והא דלא מפליג בדידיה ולא יניק לו בידים דקמ"ל דאף בנבילות דליכא אלא חד איסורא כמ"ש בסמוך) וי"ל דקמ"ל דמותר להניק אפילו בשבת דאיכא ב' איסורים בהמה טמאה ועוקר דבר מגידולו אעפ"כ עדיפא לעשות מעצמו ב' איסורים ממה שנאכילו איסור עי"ל דקמ"ל דאסור להאכילם נבילות אפילו חצי שיעור ולמ"ד חצי שיעור אסור דרבנן אתיא כהרמב"ם דאפילו איסור דרבנן אין מאכילין בידים ולר"י דאמר ח"ש אסור מה"ת קמ"ל דאף דאין לוקין עליו או דהוא גופא קמ"ל דח"ש אסור מה"ת דאלו הוי איסור דרבנן הוי ספינן ליה בידים כדעת הרשב"א והא דלא תני בהדיא דמיירי בח"ש י"ל כיון דמיירי בסתם תינוק קטן דמסוכן אצל חלב דהיינו בן שנה או שנתיים פשיטא דאינו יכול לאכול כזית בכדי אכילת פרס דאם יכול לאכול כזית בכא"פ אינו מסוכן אצל חלב כלל ואף דנקט ולא יאכילנו נבילות דמשמע דבאכילתו נבילות יוצא מידי סכנה מ"מ אם הוא גדול כ"כ שיכול לאכול כזית בכא"פ אינו בכלל סתם תינוק דמסוכן אצל חלב דסתם תינוק המסוכן אצל חלב ודאי היינו שעדיין אינו יכול לאכול כבכדא"פ עכ"פ וע"כ דלא יאכילנו היינו ח"ש אבל מגדול מקשה בש"ס שפיר דתניא בגדול אסור לינק דבמקום סכנה לשתרי וא"ל דהכא קאמר אף דאיכא סכנה מ"מ היכא דיכול להציל עצמו באכילת נבילות דליכא אלא חדא איסורא לא יינק דאיכא ב' איסורי דזהו פשיטא דכיון דבתרוייהו עובר בידים על האסור דמוזהר הוא בעצמו שלא לאכול ופשיטא דעדיף לעבור חד איסורא מתרי איסורי ואיך שיהיה נתברר ממ"ש דיש פנים לומר דאף מן התורה מצווים להפרישו כס"ד דש"ס מקרא דלא

תאכילום אמנם אף אם נאמר דלא תאכילום היינו דלא ליספי אבל להפרישו אינו מלווה מ"מ י"ל דמדרבנן מצווים להפרישו דלא ליתי למסרך כמ"ש:

**יח**

**והנה** אם נאמר דמה"ת אין מצווים להפרישו רק מדרבנן דלא ליתי למסרך י"ל דבמקום מצוה ראוי להתיר להניח אותו לעשות מלאכה וכמ"ש התוספות בר"ה דף ל"ג ובפסחים פ"ח א' דבמקום מצוה מאכילין לקטן בידים בדרבנן ומינה דאין מצווים להפרישו בדאורייתא אף למ"ד מצווים להפרישו מדרבנן ולפ"ז יש להקשות מנ"ל דר' פדת ס"ל אבדמ"ל דילמא ס"ל מצווים להפרישו ומשום מצוה התיר כאן ובפרט דהוא מצוה דרבים דארכהו מפתח בבי מדרשא ואפילו איסור עשה דאורייתא שרינן לעבור עבירה כדאיתא בההוא דר"א דשחרר עבדו להשלימו לעשרה וע' תוספות והר"ן שם וא"ל דהא דאמר אבדמ"ל מדאוריי' קאמר דאי מצווים להפרישו מה"ת לא שרי' אפילו במקום מצוה אך לפ"ז מאי מקשה מקטן הבא לכבות דילמא באמת מה"ת מותר רק מדרבנן אסרי' ליה וא"ל דאי איתא דהוא רק מדרבנן הו"ל למישרי התם משום פסידא ז"א דהא אמירה לנכרי גם כן שבות דרבנן ואעפ"כ לא שרינן לומר אליו כבה משום פסידא מבואר דלא שרינן משום פסידא כ"כ כמו משום מצוה ובפרט מצוה דרבים כדכתיבנא:

**ואפשר** ליישב לדעת הסוברים דאמירה לנכרי מותרת אפילו במלאכה דאורייתא במקום מצוה כמ"ש בא"ח סימן רע"ו וא"כ שפיר מוכח דקטן א"נ אבדמ"ל אפילו מדרבנן דאס"ד דמצווים להפרישו רק משום מצוה שרינן ליה למה לי' טליא וטליותא ה"ל לומר לנכרי דגם כן מותר במקום מצוה אלא ע"כ דאמירה לנכרי אף דמצוה דוחה אותה מ"מ עובר אשבות דאמירה אבל בקטן אין כאן שום איסור כלל אפילו בלא מצוה אין בדמ"ל וא"ל דלעולם אף בקטן איכא איסור דרבנן והא דלא אמר לנכרי דהתם יעבור אדרבנן בקום ועשה משא"כ עכשיו אינו כ"א בשו"ת דאינו מפרישו וי"ל כיון דצוה להנהיג טליא וטליותא שהם יעשו האסור ולא יפרישוהו הנה ממה שצוה להנהיגם לטייל בזה עובר על העדר הפרישה וי"ל דאעפ"כ ל"ח קום ועשה דהך שציום לטייל זה ל"ח קום ועשה דהא אין אומר להם שום עשיית אסור ואח"כ כשמוצאים אותו ומביאים אותו מה שאין אנו מפרישין אותו הוא שב ואל תעשה:

**איברא** דכ"ז לדעת הסוברים דאמירה לנכרי אינה רק שבות אבל להסוברים דאמירה לנכרי אסור מה"ת ע' סמ"ג מל"ת ע"ה וע' ב"י סי' רמ"ד וכן להסוברים דלא שרינן אמירה לנכרים במקום אסור תורה אף במקום מצוה הדק"ל דלמא באמת ס"ל מצווים להפרישו י"ל משום מצוה שרינן לי' וא"ל דאי משום מצוה הו"ל לומר להדיא דליתי מפתחות

ז"א דלומר להו בהדיא איכא אסורא דאוריית' מלא תאכילום ולא שרינן לי' משום מצוה ועוד דכל מאי דמצינו למיעבד בהיתרא פורתא דלא נימא להו בהדיא עבדינן והי' אפשר לומר בדוחק דהוכיח דאבדמ"ל דאס"ד משום מצוה שרינן לי' לעבור על אסורא דרבנן למה לי' טליא וטליתא אפשר למעבד בעצמו ע"י שנים זה עוקר וזה מניח דאינו כ"א אסור דרבנן וכבר כתבנו דאם נאמר דבדמ"ל אזי אנו עוברין על איסור דרבנן בקום ועשה במה שמצוום לטייל אך כבר שדיתי בי' נרגא לעיל דזה י"ל דחשיב שו"ת ובל"ז דבר זה צ"ע דלא מצינו היתר דזה עוקר וזה מניח במקום מצוה וע' שבת קי"ג עוד אחרת ולא רצו לגלותה היינו לטלטל פחות פחות מד"א משום דלמא אתי לאתויי ד"א ועדיף ליתנו לקטן אף דנותן לו בידים מ"מ כיון דיש לחוש שאם לא יתן לו יעבור הגדול בעצמו כמ"ש הרשב"א לשם וכ"ש הכא דאין נותנים לקטן בידים. ועוד יש להאריך בנדון זה ואין כאן מקומו:

**יט**

**והנה** לפמ"ש טעם דמצווים להפרישו משום מסרך קשה לכאורה מאי מקשה בגיטין נ"ה וליתני חרשת די"ל קטנה רבותא קמ"ל דאף דשייך מסריך שרינן לה לאכול ולמ"ד קטן א"נ ב"ד מ"ל י"ל דעכשיו דתני קטנה אשמעינן הטעם משום הנשואין דרבנן מאכילין תרומה דרבנן דא"ל משום קטן א"נ דהא ב"ד מ"ל משום מסרך אבל אי הוי נקט חרשת ה"א משום דאין ב"ד מ"ל דהתם לכ"ע אמ"ל דל"ש מסרך ולא הוי ידעינן קטנה דשייך מסרך דנשרי לה משום נשואין דרבנן מאכילין בתרומה דרבנן וי"ל כמ"ש התוס' ביבמות דקי"ג דהקושי' ליתני תרווייהו וא"ל כקושי' פ"י בגיטין נ"ה דלמה לי תרווייהו דכיון דנקט קטנה דשייך מסרך א"כ כ"ש חרשת וי"ל די"ל דחרשת גרע טפי דשייך אתי לאאלופי בגדול כדאיתא בשבת דקי"ג אך באמת התם בתרומה ל"ש אתי לאחלופי דמאי אמרת דמאן דחזי לה אוכלת בתרומה יסבור דפקחת היא ז"א דאי פקחת היא פשיטא דבדין קאכלה דאשת כהן היא:

**והנה** אחרי העיון בעומק הסוגיא נתיישב בזה קושי' רש"י ביבמות ורש"א בגיטין שם דמאי משני גזירה משום חרש בחרשת דמ"ל חרשת בפקח ומ"ל חרש בחרשת (וביותר תמוהין דברי הר"מ בפ"ו מה' תרומות דין ד' שכ' דחרשת אינה אוכלת בתרומה גזירה משום חרש בחרשת והדבר תימה דמ"ל חרשת בפקח ומ"ל חרש בחרשת ועוד דבגמ' מקשה ע"ז וליכול קטן א"נ הוא) אך לפמ"ש יובן דכוונת הש"ס משום חרש בחרשת דאז שייך אחלופי דיסברו דהיא פקחת וכשיראו אותה אוכלת בתרומה יסברו דחרש מאכיל פקחת תרומה מה"ת ולא ידעו דהיא חרשת ומשום קטן א"נ לא מפרשינן לה רק יסברו

דהיא פקחת וחרש מאכיל פקחת וא"ל דמאי פסקא דידעו דהוא חרש ולא ידעו דהיא חרשת דאורחא דמלתא הכי איש דרכו לילך בין האנשים ומדברים עמו יודעים בחרשותו משא"כ אשה כל כבודה בת מלך פנימה ואין מדברים עמה ולא נודע להם חרשותה. והנה המקשן לא הבין כוונת התרצן וסבור דכוונתו כפשוטו דחרש בחרשת אסורה לאכול בתרומה דאורייתי' וע"ז משני גזירה משום חרש בפקחת אין הכוונה כפשוטו רק כדכתיבנא דהך חרש בחרשת גופא אתי לאחלופי ויסברו דהיא פקחת ויטעו דחרש מאכיל אשתו פקחת תרומה דאורייתא וא"כ באמת עיקר הטעם דחרשת לא אכלה משום חרש בחרשת דשייך אחלופי כדכתיבנא וא"כ יפה כ' הר"מ הך גזירה דחרש בחרשת ומסקנת הגמ' כך היא לפי מה דפרשנו ול"ת קושית הכ"מ ודוק ומיושב ג"כ קושיות רש"י ורש"א שם כדכתיבנא ודברי רש"א שם לכאורה תמוהין שכ' וז"ל בפקח בחרשת לגזור דאתי לאכול בתרומה דאורייתא למ"ד קטן א"נ בדמ"ל עכ"ד וקשה דאפי' למ"ד אין ב"ד מ"ל מ"מ אסור להאכילו בידים וע"ק לי על מש"ש בתרוצו וי"ל כיון דפקח הוא ידע לאזדהורי ולא אתי לאכולי דאכתי קשה שמא תאכל בעצמה מבלי ידיעתו וא"ל כמ"ש התוס' שם בד"ה ועל דאפי' תאכל הא קטנה היא ז"א דהתוס' כתבו לפי המסקנא דאבדמ"ל אבל השתא דס"ד דמצווים דאל"כ מאי משני גזירה משום חרש בחרשת הא אבדמ"ל רק דס"ד דמצווים להפרישו כמ"ש רש"א וא"כ הדק"ל דליחוש שמא תאכל בעצמה. ובדוחק נ"ל לפרש דכוונת רש"א בקושייתו דאתי לאכולי ר"ל שתקח בעצמו מבלי ידיעתו רק כיון דהוא לא יזהר להצניעה מפני' חשוב כמאכילה ולכך מקשה דוקא למ"ד בדמ"ל ומיושב קושי' הראשונה וע"ז תירץ כיון דפקח הוא ידע לאזדהורי ר"ל שינעול מפני' תרומה דאורייתא בכדי שלא תוכל ליקח אותה לאוכלה אפי' מעצמה אך לשון דאתי לאכולי שכתב רש"א משמע להאכילה וצ"ע:

**כ**

**והנה** לפ"ז יצא לנו בדין דחרש אוכל נבילות בדמ"ל משום דלא ליתי לאחלופי כמסקנת הש"ס בגיטין לפי פירושו וממ"ש ביבמות קמ"ד תיתוב גביה קטן א"נ הוא אין ראי דהתם ג"כ ל"ש אחלופי שיסברו שהוא פקח דא"כ בודאי אשתו שריא לי' דנשואי' נשואין גמורים והזיקה אינה כלום אבל באוכל נבילות דשייך אחלופי בגדול פיקח י"ל דאסור כמסקנת הש"ס דגיטין הנ"ל:

**איברא** די"ל דבאמת קשה דבר"פ שהחשיך דקנ"ג מבעי' לי' חרש וקטן לחרש יהבינן דקטן אתי לכלל דעת א"ד לקטן דחרש אתי לאחלופי ולא איפשטא חזינן דב' הסברות שקולין אי קטן גרע משים מסרך או חרש משום חלופי וכיון דכל הפוסקים שם תפסו

עיקר דשניהן שוין חזינן דב' הסברות שקולין וקשה דלפשוט מהך דגיטין דשרינן קטנה ואסרינן חרשת משום אחלופי חזינן דחרשת גרע מקטנה וי"ל דבאמת היכא דשייך בקטן מסרך שוה לחרש ואפשר דגרע מיני' רק דהתם ל"ש גבי קטנה מסריך דמאי אמרת דמסרך ותיכול גם בגדלותה תרומה דאורייתא דז"א דלכי גדלה יהי' קדושי' קדושין מה"ת ובדין תאכל בתרומה דאוריית' וא"ל דניחוש דתאכל לכי גדלה קודם שיבעלה לשם קדושין דמשום זמן מועט כזה לא גזרינן וגדולה מזו כ' התוס' ביבמות דף קי"ג א' יע"ש ולפ"ז י"ל דסוגיא דגיטין אזלא למ"ד קטן א"נ בדמ"ל היכא דשייך מסרך ולכך גם בחרשת היכא דשייך אחלופי מצווים להפרישו (אך ק' הלשון מש"ש קטן א"נ משמע דפשיטא לי' דאבדמ"ל ועמש"ל אות י"ז) אבל למסקנא דאבדמ"ל אף דשייך מסרך ה"ה בחרש אמ"ל אף דשייך אחלופי כיון דלמסקנא קי"ל דמסרך ואחלופי שוין כמש"ל אך קשה על הא דאמרי' ביבמות שם דר"י ספוקי מספקא לי' בקא"נ אבדמ"ל ותפשוט לי' מהך דגיטין דלא נקט חרשת משום דחרשת לא אכלה משים חשש אחלופי א"כ ה"ה בקטן חיישי' למסרך וי"ל דלא מצי למיפשט די"ל חלופי גרע וחיישי' לי' טפי ממה דחיישי לחשש מסרך דהא באמת מבעיא לן בשבת קנ"ג שם הי מנייהו גרע וכי בעית למפשט מהך דגיטין הך בעיא דשבת דחלופי גרע אזי נדחי לי' דבאמת לא גרע דאף קטן א"נ אבדמ"ל וזיל הכא קמדחי כו':

**איברא** דקשה על הר"מ לפי מה שפרשנו דבריו בפ"ו מה"ת גזירה שמא יאכל חרש בחרשת דאסור משום אחלופי ובקטן א"נ ס"ל להלכה דאבדמ"ל ול"ח למסרך חזינן דחרש גרע מקטן לדידי' ואלו בפ"כ מה' שבת דין ז' כ' חרש וקטן נותנו לאיזה מהן שירצה משמע דשווין הן. איברא דיש לחלק דהתם בהך דשבת נותן לקטן בידים ובכה"ג ודאי חיישי' דאתי למסרך ושוה לחרש דאיכא למיחש משום אחלופי אבל באוכל נבילות מעצמו י"ל דבקטן ל"ש מסרך כיון דלא נתנו לו בידים לא יאמר בגדלותו דמשום דאכל בקטנותו יאכל בגדלותו דמידע ידע דקטן הוי אבל כשמאכילין אותו בידים יסבור ודאי דהיתרא הוא דאל"כ נהי דקטן הוא היכא ספינן לי' בידים אסורא וש"מ דהיתרא הוא ויאכילנו מחמת זה בגדלותו ובפרש ודאי דאין חילוק בין נותנין לו בידים ובין אוכל מעצמו כיון דחששא דידי' משום אחלופי שיסברו שהוא פקח ואף אם יאכל מעצמו שייך הך חששא שיסברו שהוא פקח ואוכל אסורא ואדרבא כשנותנין לו בידים גרע כשהוא חרש דאז המאכילו עובר משום לא תאכילום (ולקמן נבאר מזה אי בחרש עובר משום לא תאכילום) אבל כשיסברו שהוא פקח אין אנו עוברים משום לא תאכילום וגם לא משום לפני עיור היכא דיכול ליקחנו מעצמו וממה שאוכל בעצמו שייך שפיר אחלופי

שיסברו שפקח הוא ואוכל נבילות ולפ"ז מוכח בהיפוך כיון דחזינן מהך דשבת קנ"ג לפי פסק הראשונים דחרש וקטן שוים הם וכי היכא דשוה חרש וקטן שנותן לו בידים ה"ה חרש אף כשאוכל מעצמו אסור דכבר כתבנו דלענין חשש אחלופי אין חילוק בין מאכיל לאוכל מעצמו משא"כ לענין חשש מסריך ודוק וא"ש דברי הר"מ בפ"ז דתרומות דכי היכא דקטן אסור להאכילו בידים לדידיה ה"ה חרש באוכל מעצמו דלענין חרש אין חילוק וכדכתיבנא ולענין שוטה נ"ל כיון דלית לי' דעת כלל גרע מקטן וכדאשכחן לענין חליצה דגרע מקטן וכן בשבת דקנ"ג שם שוטה וקטן לשוטה יהבינן חזינא דשוטה גרע מקטן ול"ח גביה לאחלופי וע' תוס' שם שהקשו למה באמת ל"ח גם בשוטה לאחלופי וי"ל דשטותו מוכח עלי' והכל מכירין בו כמ"ש גם בדרך כשהסכל הולך לבו חסר ואומר לכל סכל הוא ולא אתי לאחלופי בפקח וא"כ אין בדמ"ל כיון דלא שייך גבי' חשש אחלופי ואפשר דאפי' למספי לי' בידים שרי כמ"ש בסמוך:

**כא**

**והנה** לר"א דס"ל בשבת דף קל"ג וביבמות דקי"ג דחרש ספק הוא אי פקח הוא אי לא ולכך תרומתו היא ספק והכין ס"ל לשמואל ביבמות שם לדידהי ודאי הדבר ברור דצריכין אנו להפרישו דשמא בר חיובא הוא. ולפ"ז קשה מאי מקשה בגיטין שם ואלו חרשת לא אכלה כו' וליכול קטן א"נ הוא דלמא ס"ל כר"א דחרש ספק הוא ולזאת אנו מצווים להפרישו. וראיתי בפ"י שם שכתב די"ל דאף רבנן דפליגי אר"א י"ל דס"ל דחרש ספק הוא רק דבתרומה מוקמינן אחזקת טבל אבל לענין אוכל נבילות אימא דספק הוא ובאמת ביבמות דקי"ד משמע דחרש שוה לקטן לענין אוכל נבילות ודבריו לא נהירין כלל ולא ירדתי לסוף דעתו דאם דעתו להוכיח מהך דיבמות דלדידן חרש אין ספק מדאין מצווים להפרישו אכתי קשה קושיתי מאי מקשה הכא דלמא ס"ל דחרש ספק ומצווים להפרישו וגם ביבמות שם ג"כ קשה מאי מקשה תיתוב גבי' קטן א"נ הוא דלמא משנתנו אתיא כר"א דס"ל חרש ספק ומצווים להפרישו ואם דעתו להוכיח מהך דיבמות דאפי' אי חרש ספק אין בדמ"ל זה אינו עולה על הדעת כיון דספק בר חיוב הוא למה לא נפרישנו ובפרט שעדיין לא מתרצא קושייתו דאכתי מנלן להקשות אמ"ד קא"נ אבדמ"ל מדמפרישין חרש דלמא שאני חרש דספק בר חיוב הוא ומנ"ל להקשות. איברא כד דייקינן שפיר מהתם אין ראי' כלל ול"ק כלל התם דלמא משנתנו אתיא כר"א דחרש ספק הוא דאכתי קשה תיתוב גביה ממ"נ אי חרש לאו בר דעת הוא הרי קא"נ הוא ואי הוי בר דעת הרי קידושיו קידושין גמורים ואין הזיקה חלה כלל דהו"ל אחות אשה וא"כ בודאי קשה טפי תיתוב גבי' ודוחק לומר דאכתי קשה מאי מקשה כיון דר"א מספקא לי'

בטעמא דר"א אי ס"ל דספק אי יש לו דעה צלולה או לא או דספיקא הוא דעתים חלים ועתים שוטה ועד עכשיו הי' שוטה ואין קידושיו קידושין ועתה הוא חלים ומחוייבין אנו להפרישו מאחות זקוקתו דמלבד שהוא דוחק אכתי קשה די"ל דהא דאיכא ס"ס שמא גם עד עכשיו הי' חלים ובעיל לשם קדושין דאינו עושה בעילתו בעילת זנות ובפרט דמשנה סתמא תנן אפי' יושבת תחתיו זה כביר ולא ימלט שהי' באיזה פעם כשבעל חלים ובודאי בעל לשם קדושין וע' בע' חרש אות ב' מש"ש ואת"ל דהי' עד הנה שוטה שמא גם עכשיו הוא שיטה ואין אנו מצווים להפרישו ולפ"ז אין ראי' מהתם כלל ואיכא למימר בחרש לר"א דהוא ספק ודאי דמצווים להפרישו וא"כ קשה מאי מקשה הש"ס בגיטין ליתני חרשת דלמא כר"א ס"ל וי"ל דס"ל דאס"ד דר"י בן גודגדא ס"ל כר"א א"כ למה נקט חרשת שהשיאה אבי' יוצאה בגט דאין כ"כ רבותא דחרשת ספק היא עדיפא ה"ל למיתני גם ברישא קטנה כמו בסיפא דהוי רבותא טפי דאפי' קטנה שהשיאה אבי' יוצאה בגט (והתינח לדעת ר' שמחה שהביא הב"ש שם ס"ק ט' דבגדולה לא בעי דעה צלולה כולי האי י"ל דבשביל כך נקט חרשת דאלו קטנה בעינן יודעת לשמור גיטה טפי מחרשת דבגדולה לא בעי' דעת צלולה כולי האי אך לדעת ר"א ואבי' שם גדולה גרע ובעי' דעת צלולה טפי מקטנה וא"כ ה"ל למנקט קטנה דא"ל דנקט חרשת דלא בעי' בה דעת צלולה דהא בעי' כאן דעת צלולה טפי יע"ש) וא"כ מדנקט חרשת ש"מ דס"ל דלא כר"א רק כרבנן דחרשת אינה ספק רק ודאי אין בה דעת והוי רבותא טפי מקטנה וא"כ הקשה שפיר בסיפא דליתני חרשת ג"כ שאוכלת בתרומה דכיון דלית בה דעת קטן א"נ הוא ואיך שיהי' עכ"פ נ"ל ברור דלר"א דחרש ספק מפרישין אותו ובפסקי מהרא"י סי' ס"ב הוכיח מהך דאין מפרישין אותו לקטן דאין עליו שום עונש מה שעושה בקטנותו דאל"כ ודאי היינו מחוייבין להפרישו וא"כ חרש לר"א דודאי יש עלי' עונש כיון דספק היא א"כ מחוייבין להפרישו ובפרט שבאות הקדומה בררנו דאפי' לרבנן דפליגי עלי' דר"א בחרש מפרישין בחרש:

## כב

**ודוקא** להפרישו אין מצווים אבל להאכילו בידים אסור ומפשט הסוגיא דיבמות משמע דמדאורייתא אסור דיליף לה משרצים ודם וטומאה ולא הוי ג' כתובים כדמצריך להו בש"ס אך הב"י בסי' שמ"ג דעתו דהן ב"כ יע"ש ודעתו דבהנהו ג' מצווים אף להפרישו רק דאין למדין מהן בעלמא דליצטרך להפרישן אבל להאכילן בידים לית לן ראי' מקרא להתיר וממילא אסור כך הוא לפי שיטת הב"י לדעת הטור ודע דבמכילתא פ' בא והובא ג"כ בילקוט פליגי ר' יאשי' ור' יצחק (כך הגירסא בילקוט ד"פ ואפשר דט"ס וצ"ל ר' יונתן

דהוא תמיד בר פלוגתא דר' יאשי' אך עיין בפסחים דס"ד דס"ל לר' יונתן דאף לא יאכל לא משמע איסור הנאה ע"ש) ר' יאשי' ס"ל מלא יאכל לרבות המאכיל כאוכל או אינו אלא לאסרו בהנאה ת"ל ל"ת עליו חמץ למדנו שאסור בהנאה ר' יצחק אומר אין צריך ומה שרצים הקלים עשה בהן המאכיל כאוכל חמץ חמור אינו דין וכו' יע"ש ולכאורה י"ל דפליגי בפלוגתת הטור והרמב"ם דר' יאשי' ס"ל דהנך דשרצים ודם וטומאה הן ג"כ כדעת הטור ולא ילפינן מנייהו לכך אצטריך לא יאכל לרבות המאכיל ור"י ס"ל כדעת הרמב"ם דאינן ג"כ וילפי' מנייהו בעלמא וי"ל דכ"ע ס"ל דהן ב"כ רק דר' יצחק ס"ל כר' יהודה דס"ל ב"כ הבאין כאחד מלמדין ולפמ"ש הב"י לדעת הרא"מ ולקושיתו ליכא כ"א ב"כ ור' יאשי' ס"ל ב' כתובים אין מלמדין והנה לכאורה פשר לומר פלוגתייהו בפלוגתא דר"ש ורבנן במס' מכות די"ו דהנה לכאורה קשה על ר' יצחק דאמר מה שרצים הקלים האיכא למפרך לשרצים שכן איסורן במשהו כדפרכינן ביבמות שם ואע"ג דאיכא למימר דם יוכיח ותו ליכא למפרך מה לדם שכן בכרת דגם חמץ ענוש כרת אך אעפ"כ קשה למה נקט ר"י שרצים דליכא למילף מנייהו כלל ה"ל למנקט דם וא"ל דמדם ליכא למילף בק"ו דלא מצינו בו קולא נגד חמץ דדם הוא ג"כ אסור חמור שהוא בכרת משא"כ שרצים וע"כ אמר מה שרצים הקלים אך זה אינו דגם מדם מצי למילף חמץ בק"ו שכן אסורו קיל שאין עוברים עלי' בב"י משא"כ חמץ דחמור איסורו אבל משרצים ליכא ק"ו כלל דליכא למפרך מה שרצים דאיסורן במשהו וי"ל לפמ"ש התוס' ביבמות שם דאיסורן במשהו היינו כשהוא ברי' שלימה כגון נמלה כ"ש עובר עלי' לפי שהוא כברייתן וי"ל דר"י ס"ל כר"ש במכות דט"ז דאפי' חטה כברייתא חשוב ברי' וחייב עלי' בכ"ש א"כ באוכל חטה מחומצת חייב במשהו כמו בשרצים דליכא פירכא על ק"ו דילי' ור' יאשי' ס"ל כרבנן דבריית נשמה בעי' ואיכא למפרך מה לשרצים שכן במשהו משא"כ בחמץ אך עדיין הוי מצי למילף מדם וע"כ צ"ל דס"ל כמש"ל דהוא ב"כ ולפ"ז י"ל דפלוגתת הטור והרמב"ם בזה אי ה"ל ב"כ תלוי בפלוגתא דחזקי' ור' אבהו דלר' אבהו דלא תאכל משמע איסור הנאה א"כ לא יאכל למה לי וצ"ל לרבות מאכיל כאוכל וק' דנילף מדם וצ"ל דהן ב"כ ואם נאמר כחזקי' אצטריך לא יאכל על א"ה וי"ל דמאכיל ילפינן באמת מדם ולא הוי ב"כ כשיטת הרמב"ם אך קשה דאיפכא שמעינן להו דהר"מ פסק כר' אבהו והטור בסי' ס"ה משמע דפסק כחזקי' וכשיטת אביו הרא"ש יע"ש וא"כ קשה על הר"מ לא יאכל למה לי דמאכיל נוכל למילף מדם וי"ל כמ"ש בהירושלמי לרבות מאכיל לכלבים של הפקר ועי"ל דהר"מ לשיטתו דס"ל חמץ לאחר זמנו מותר מה"ת וא"כ ליכא למילף מדם שכן אין היתר לאיסורו משא"כ חמץ דיש היתר לאיסורו אחר הפסח ולפ"ז י"ל דר' יאשי' ור'

יצחק פליגי בפלוגתא דר"ש ור"י בפסחים דכ"ט דר' יאשי' ס"ל כר"ש דחמץ לאחר זמנו מותר וא"כ ליכא למילף חמץ בק"ו משרצים דשרצים חמירי שכן אין היתר לאסורם ור"י ס"ל כר"י דחמץ לאחר זמנו ג"כ אסור וא"כ שפיר יליף ק"ו משרצים ובזה א"ש קצת מה דלא יליף מדם די"ל דם חמור שכן אין היתר לאיסורן לענין כרת משא"כ חמץ דאף לר' יהודה אחר זמנו אין בו כרת וא"כ קיל חמץ בזה מדם דאין בו כרת לאחר זמני משא"כ דם אבל לשרצים יליף שפיר דקילי דאין בהם לעולם כרת וע' בר"מ פ"א מה' חמץ ומצה דין ז' האוכל מחמץ עצמו כ"ש וע' במ"ל שם מ"ש בשם תשו' מהרלנ"ח דהר"מ מפיק מלא יאכל א"ש וע"ש ודוק:

**ולפמ"ש** המג"א בסי' רס"ט דיש חילוק בין אכילת איסור מצד עצמו ובין אכילת היתר בזמן איסור דזהו מותר להאכילו בידים. ולפ"ז י"ל דלא מצי למילף חמץ משרצים דחשוב חמץ אכילת היתר בזמן אסור וראוי להתיר להאכילו בידים כדעת המג"א הנ"ל. אך י"ל דחמץ בפסח חשוב אכילה אסורה דבאמת פסח אינו אסור באכילה רק דהחמץ הוא האסור. וי"ל עוד דזהו תלוי בפלוגתא דר"ש ור"י דלר"ש חמץ אחר הפסח מותר א"כ חמץ זמן אסור ולא אכילה אסורה דהרי אחר הפסח מותר הוא ולר' יהודה דחמץ אף אחר זמנו אסור א"כ אין הזמן אוסר רק דגוף החמץ הלז נאסר הואיל והי' בפסח ונאסר. וי"ל דבזה פליגי ר"ש ור"י דר"ש ס"ל דאין החמץ נאסר כלל רק דפסח הוא זמן האיסור באכילת חמץ. ור"י ס"ל דחמץ גופא נאסר בפסח וכיון דאיתסר איתסר ואסור אף לאחר הפסח. ולפי זה י"ל דר' יאשי' כר"ש דחשוב זמן איסור ומותר להאכילו בידים אי לאו קרא דלא יאכל ור"י כר"י דחמץ גופא אסור וילפינן משרצים אך גוף דברי המג"א שכתב דאכילת היתר בזמן איסור ספינן ליה בידים צ"ע ממה שכתב הוא בעצמו בסי' תרי"ו דאסור ליתן לו לתינוק לאכול בידים יע"ש:

**והנה** לפמ"ש הב"י סי' שמ"ג בשם הרא"מ דק' יכתוב טומאה ודם ולמה לי שרצים וא"כ מדכתיב ג"כ שרצים הוי ב"כ ולא ג"כ לפ"ז למ"ד ב"כ מלמדין אזי מצטרך בכל האסורין להפריש קטן מאיסור דילפינן מהנך ב' כתובים דשרצים הוא חד וטומאה ודם כחדא חשוב דצריכי למכתב תרוייהו כמ"ש הרא"מ ולפ"ז מה מקשה בגיטין נ"ה וליכול קטן א"נ היא ומאי קושיא דילמא ר' יוחנן בן גודגדא כר"י דב"כ מלמדין מיהו י"ל דאכתי איכא ג"כ הנך ב' ודשבת דכתיב ל"ת מלאכה אתה ובנך דקאי אקטנים כמ"ש המכילתא אך ז"א דבשבת אין מפרישין רק דאסור לצוות לו לעשות כדמוכח הסוגיא דיבמות ותו ליכא אלא ב"כ. ובאמת קשה לדעת הרב"י דבאמת הנך ג' קראי דשרצים ודם וטומאה מיירי אף להפרישם ולמה קרא דשבת לחוד מפקי' לי' ממשמעותי' ודרשינן דאין מצווים

להפרישו רק שלא לצוות לו בידים וא"ל דבשבת כתיב ל"ת מלאכה אתה ובנך משמע בנך דומיא דאתה שאתה עושה לדעתך וציוויך אף בנך שאתה מוזהר עליו בעושה ע"פ דעתך וציוויך אבל בעושה מעצמו אינך מוזהר עלי' ולפי זה אף למ"ד ב"כ מלמדין יש לומר דאין מפרישין דילפינן משבת דאין מפרישין אך קשה דלקולא ולחומרא מקשינן לחומרא וילפינן מהנהו לחומרא דאפילו להפרישו מחוייבין ב"ד והנה לדעת הר"מ ושאר פוסקים דהנך ג' קראי אינן ג"כ וילפינן מינייהו בעלמא דמוזהר שלא להאכיל לקטן דבר איסור ואם האכילו לוקה אבל לב"י דהן ב"כ תו אין לנו לימוד מקרא דאסור להאכילו ורק אם נאמר כדעת התוס' ישנים בקידושין ל"ה ולדעת המהרש"א אף התוס' ס"ל כן דב"כ הוי מיעוט דבעלמא אינו נוהג דין זה אם כן הרי אימעוט דבעלמא אין מחוייבין להפרישו. אבל לענין להאכיל אין ראייה כלל די"ל דאימעוט לגמרי אפילו להאכיל מותר וי"ל דוקא מלהפריש אימעוט ועכ"פ אין מקרא מבורר לאסור להאכיל ואין לוקין אם האכילן אך י"ל דגם להב"י ילפינן לאסור להאכילן מקרא דאתה ובנך דשבת כמש"ל וי"ל דמשבת לא ילפינן דאיכא עשה ולא תעשה ושכן כרת וסקילה ואיכא למידק גם להב"י אמאי הן ב"כ דאי משום קושיית הרא"מ דלא לכתוב שרצים י"ל דאי הוי נקט הני תרתי ה"א דוקא בעושה לצרכינו אסור אבל לצרכם שרי דחילוק יש בין לצרכו ובין לצרכינו כמו שמחלק בירושלמי הבאתיו באות א' וכמו שמחלק הרשב"א לענין איסור דרבנן ליספי ליה בידים לכך כתב קרא יתירא לאסור אפילו לצרכו ודוקא לאוספי ליה בידים אך י"ל דהא גם דם דאוסר להאכילו מסתמא הוא לצרכו דמה צורך יש לו שהתינוק יאכל דם ואם כן כבר נשמע מדם דאסור אפילו לצרכו אך י"ל דאדם ליכא למילף שכן כרת ועל זה ליכא למימר טומאה יוכיח די"ל דטומאה אינו אוסר רק לצרכינו ודוק וגם קשה דהא י"ל דאי לא כתב שרצים ה"א דוקא במאכילו כשיעור אבל על חצי שיעור אינו חייב לכך כתב קרא יתירה דשרצים לחייב ג"כ על חצי שיעור והניחא לר"ל דחצי שיעור אינו אסור מה"ת אבל לר"י דס"ל אסור מה"ת י"ל דשרצים אתי לאסור להאכילן חצי שיעור וא"ל דלזה לא צריך קרא דמסברא מחייב שכן חזי לאצטרופי כדאמרינן ביומא דף ע"ד ז"א דהא אי לאו קרא דכל חלב לא הוי אסרינן ח"ש אף דחזי לאצטרופי. ועיין בתוס' יומא שם. ועוד דהא י"ל דקרא דשרצים אתי לאסור להאכיל לתינוק שאינו יכול לאכול כזית בכא"פ (כשיטת התוס' דשרצים ג"כ אינו לוקה עליהן אלא כזית דלא כרש"י יבמות קי"ד). ובכהאי גוונא הוא חצי שיעור דלא חזי לאצטרופי ודוק. ועוד י"ל לפמ"ש בפסקי מהרא"י סי' ס"ב דטעם הכתוב דאוסר להאכיל לקטן משום דלא ליתי למסרך בגדלותו ולפ"ז אין לאסור כ"א לקטן בר דעת שיודע שמאכילין אותו דבר זה וזוכר הוא אח"כ אבל

לקטן בן שתים וג' פשיטא דל"ש טעם זה והוי אמרי' דשרי לכך איצטריך שרצים לאסור אפילו תינוק בן יומו אך י"ל דזהו דוקא למאן דדריש טעמא דקרא ואם כן אי לא הוי כתיב שרצים הוי דרשינן ט"ד והוי ממעטינן קטן שאינו בר דעת כלל ואפשר לומר בזה דהר"מ לשיטתי' דלכך לדידיה ליכא ב"כ הכא כמ"ש הב"י בסימן שמ"ג דחולק אהטור בזה דהר"מ לשיטתיה דדריש טעמא דקרא כמ"ש בפ"ד מפרה וכמ"ש בלח"מ פ"ג מהל' מלוה ולוה וע' בתוי"ט פ"ג מפרה מ"ז וא"כ שרצים לא מיותר די"ל דאי לא כתיב שרצים הוי דרשי' טעמ' דקרא והוי שרינן קטן שאינו בר דעת כלל לכך אתי קרא יתירא דשרצים לאסור אף תינוק בן יומו והטור לא דריש ט"ד ואיכא ב"כ ואף אם נאמר דאיכא ג"כ כמו שרצה הב"י לומר מתחלה שם מ"מ י"ל דאי לא כתיב אלא קרא חד הוי מוקמינן ליה לקטן בר דעת דשייך מסריך אבל חרש דל"ש מסרך לא לכך אצטריך קרא שני לרבות חרש ואי לא כתיב רק ב' ה"א דוקא קטן בר דעת דשייך מסריך וחרש דשייך אחלופי אבל קטן דאינו בר דעת כלל כגון תינוק בן שנתים דלא שייך מסריך ולא אחלופי שרי לכך אצטריך קרא ג' ובאמת קשה גם על הש"ס דה"ל למעבד צריכותא זו וי"ל דס"ס למאן דלא דריש ט"ד ל"ש זה. איברא דלאו מילתא הוא דאמרי דע"כ לא אמרינן לא דרשינן אלא היכא דקרא כתיב סתם כגון לא תחבול בגד אלמנה דמשמע אף עשירה לא דרשינן ט"ד למעט קרא ממשמעותיה אבל אי בקרא לא מוכח מידי איזה הדבר בכלל האיסור וכשנחקור הדבר נוציא מדעתינו דלפי טעם האמור זה אינו בכלל ודאי דרשינן כה"ג טעמא דקרא שכן מצינו בהרבה מקומות בש"ס. ועיין בתשובות נ"ב חלק אה"ע סי' ב' וח"ב מחבורינו זה ע' טעמא דקרא אות ט' שהארכנו בזה יע"ש:

### כג

**והרב** בפ"מ א"ח בט"ז סי' שמ"ג הקשה על מה שכתוב בפ' קמא דבבא מציעא איש דאמר לאשה אקפי ליה קטן דהאשה ראוייה ללקות שעברה על לאו דלא תאכילום ונראה לפי ענ"ד דאינו מוזהר על לא תאכילום רק מי שמוזהר על לא תאכלום דלא תאכילום מלא תאכלום נפקא להורות כל שישנו בלא תאכלום ישנו בלא תאכילום ולהכא אפקא קרא מלא תאכלום ולא כתיב בהדיא לא תאכלום להורות ע"ז וכן במכילתא בא לא יאכל לרבות המאכיל כאוכל משמע דמטעם אוכל אתינן עליה ודוק אבל לכאור' יש סתירה ע"ז מטומאה דב"ד מוזהרים שלא יטמאום אף דאינם מוזהרים על עצמן. איברא דאיכא לאקשויי האי גופא בש"ס דעביד צריכותא למאי אצטריך טומאה ה"ל למימר דאי לא כתיב טומאה לא הוו ילפינן משרצים ודם שכן מוזהרין על עצמן משא"כ טומאה שאין ישראלים מוזהרים וי"ל דעדיפא קאמר דאפי' כהני' דמוזהרים על עצמן לא אתי

מינייהו תו קשה דאמר בש"ס דאי כתיב טומאה לא הוי ילפינן אינך מיניה דה"א כהנים שאני הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות דהא הישראלים מוזהרים עליהם ולהם לא ריבה הכתוב מצות יתירות. ודוחק לומר, כיון דכהנים ריבה בהן מצות יתירות לכך גם ישראלים מוזהרים עליהם על איסורם (וגם אין לומר דהכי קאמר דאי לא כתיב אלא טומאה הו"א דווקא כהנים מוזהרים על הקטנים שלא לטמאותן הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות ולא ישראלים אבל השתא דכתיב שרצים ודם ילפינן מהתם כי היכא דהתם אף ישראלים מוזהרים ה"ה הכא. דז"א דאכתי לא נוכל למילף משרצים ודם מטעמא דכתיבנא דהתם מוזהרים על עצמם. משא"כ בטומאה דאין מוזהרים על עצמם ובלא זה לא מצי למילף טומאה משרצים ודם מטעם דאמר בש"ס דטומאה אין איסורו שוה בכל) אלא ברור דבאמת בטומאה אין מוזהרים אלא כהנים. וכן מורה פשט הכתוב אמור אל הכהנים ואמרת אליהם הנה כפל האמירה אצל הכהנים ולכך כפולה תיבת אליהם למעט דוקא אליהם חל להזהיר קטנים ולא על ישראל ומ"ש הר"מ ב"ד היינו ב"ד של כהנים וכן מורה דעת הב"ח בסי' שמ"ג וכמ"ש בפר"מ סי' שמ"ג לדעתו ועיין בט"ז יו"ד סי' שע"ג שכ' בלשון הטור משמע דאפילו ישראלים מוזהרים על הקטנים שלא לטמאותן ולפ"ז אין ראייה די"ל ב"ד של כהנים והיה אפשר לחלק ולומר דלמ"ד דמצווים להפרישם מטומאתם וכדעת הטור בסימן שמ"ג או למ"ד קטן א"נ בדמ"ל א"כ עיקר הטעם משום איסורא דקטנים (ועיין בפסקי מהרא"י סי' ס"ב שהוכיח שאין על הקטנים עונש במה שעוברים בקטנותם מדאין מצווין להפרישם ש"מ דמאן דאמר מצווים להפרישם הוא מטעם איסורא דידהו) ולפי זה אף ב"ד של ישראלים מצווים להפרישם דאף דאין מוזהרים על עצמם מ"מ אין זה מחמת עצמם רק מחמת הקטנים שיש עליהם אסור ועונש אבל למ"ד דאבדמ"ל ע"כ אין האיסור על הקטנים כמ"ש בפסקי מהרא"י סי' ס"ב וע"כ האיסור משום הגדולים דכי היכא דמוזהרים שלא יאכלו דבר האסור כמו כן אסרה עליהם התורה שלא יאכילו אותם למינם דהיינו אנשים קטנים דאתיין לכלל מצות ואין סברא דאיהו לא מחייב על עצמו ויתחייב על האכילו לאחר וכעין דאמר בב"ק ע"א מי איכא מידי דעביד איהו לא מחייב כו' וממ"ש התוס' בגיטין נ"ה א' ד"ה ועל ועוד דאוכלת בגינו משמע מאכילה בידים ואף דאינו מוזהר על עצמו דהא כהן הוא ואוכל תרומה משמע דאף בכה"ג אסור. ונראה דמדרבנן אסור אפילו בכה"ג. ובזה מיושב מה דק' בש"ס יבמות שם דמקשה מאמור ואמרת כו' ומשני דלא ליטמו להו בידים וה"ל לשנויי שאני כהנים שריבה בהן הכתוב מצות יתירות ועיין ב"ח סי' שמ"ג מ"ש בזה ולפמ"ש יתיישב דלפי ס"ד דמקשן דאנו מצווין להפרישם ע"כ משום

איסורא דקטנים ואם כן אפילו ב"ד של ישראלים מצווים להפרישם ותו ליכא לשנויי שאני כהנים דהא אפילו ישראלים מצווים להפרישם. אבל למאי דאסיק דאין מצווים להפרישם רק דלא ליטמו להו בידים אסור זה מצד עצמינו ואינו רק על מי שמוזהר על עצמו לכך שפיר קאמר בצריכותא שם שאני כהנים הואיל וריבה בהן דקאי למסקנא דאין מצווים להפרישם ולפ"ז רק כהנים מוזהרים ועיין בק"א אות ג' וכנלע"ד ברור דרק כהנים מוזהרים עליהם. ובזה נתיישב מ"ש במג"א סי' תרי"ו על מה שהנשים מותרות ליתן לקטנים לאכול חוץ לסוכה אף דמאכילות אותם בידים משא"כ ביוה"כ דאסור והאריך לחלק ביניהם ולפמ"ש לק"מ דביום הכיפורים הן ג"כ מוזהרות על איסור עינוי וכל היכ' דקרינן לא תאכלום קרינן לא תאכילום משא"כ בסוכה דאין מוזהרות על עצמם קרינן בהו קשוט עצמך כו'. ודע דקשה לי על מ"ש בפסחים כ"ב והרי דם כו' ומשני דכתיב על הארץ תשפכנו, כמים מה מים מותר וק' ל"ל כמים בל"ז מוכח מדאצטריך קרא בדם לאסור להאכיל לקטנים ואס"ד דאסור בהנאה פשיטא דאסור להאכילום דאפילו לבהמה, חיה ועוף אסור להאכיל איסור הנאה ואף לבהמה חיה ועוף שאינן שלו אסור. (עיין בא"ח סימ' תי"ח ובמ"א שם סק"ט וע' ע"ש שכתב ה"ה כל איסורי הנאה וע' בפ"מ שנסתפק בזה ובאמת מפשט לשון הירושלמי משמע כדבריו) ובאמת מהר דמכילתא פ' בא דס"ל לר' יאשי' לא יאכל לרבות המאכיל כאוכל או אינו אלא לאסור הנאה כשהוא אומר לא תאכל הרי איסור הנאה אמור כשהוא אומר לא יאכל לרבות המאכיל כאוכל וקשה כיון דכבר ריבה דאסור בהנאה. א"כ ממילא אסור מאכיל כמו מאכיל לחיה ועוף אלא מוכח דבהמה חיה ועוף שאינן שלו מותר באיסורי הנאה ואצטריך לאסור מאכיל אף לקטנים שאינן שלו. ויש לדחות דלעולם אף לבהמה חיה ועוף שאינן שלו בכלל איסור הנאה הן. והא דאצטריך לרבות מאכיל תיפוק ליה דבכלל איסור הנאה. וי"ל לפמ"ש הרמב"ם דאין לוקין על איסור הנאה ואתי לא יאכל לרבות מאכיל שלוקה עליהן וז"ש לרבות מאכיל כאוכל דייקא אך לפי טעם שכ' דאין לוקין על הנאה דאין בו קרא מיותר א"כ כאן דאיכא קרא מיותר ה"ל ללקות א"כ מאי קאמר או אינו אלא לאוסרן בהנאה כשהוא אומר לא תאכל עליו חמץ למדנו שאסור בהנאה כו' הא מה ת"ל לא יאכל לרבות המאכיל כאוכל קשה דהא ג"כ לענין מאכיל לא אצטריך לענין איסור דהא איסור הנאה הוא וע"כ לענין מלקות א"כ י"ל לענין איסור והא דקאמר כשהוא אומר לא תאכל כו' למדנו שאסור בהנאה דהיינו כר' אבהו כמש"כ בז"ח על המכילתא דילמא אי מהתם לא לקי ואתי לא יאכל לייחד קרא דללקי וי"ל דר' יאשיה ס"ל הטעם דאין לוקין על הנאה דהנאה הוא חצי שיעור או משום דאפשר לעבור עליו מבלי מעשה ע' במ"ל פ"ה מהל' יסודי התורה

שהביא טעמים אלו. ולכך אפילו אי מייחד קרא להנאה לא לקי והוצרך לאוקמי קרא למאכיל שיהיה כאוכל ממש ללקות עליו (ויש להסתפק מדאמר כאוכל שיתחייב ג"כ כרת כאוכל אך ז"א דא"כ מאי מקשה ר"י והרי שרצים הקלים י"ל דמהתם לא ידעינן דחייב כרת אלא ע"כ דלענין כרת לא חשוב כאוכל כיון דבהאי קרא לא כתיב כרת). ויש ליישב הא דאצטריך כמים להיתר הנאה בדם דא"ל מדאצטריך לא יאכל די"ל דאי לאו דכתיב היתר הנאה ה"א דלא יאכל א"ה משמע והך דלא תאכל יתירא הוי מוקמינן להזהיר קטני' ולהפרישם דלהאכיל לא אצטריך דאסור בהנאה או דה"א דאתי לאוריי שילקה המאכיל ואף דעל א"ה אין לוקין כדכתיבנא:

**כד**

**והנה** להאכיל לחרש פשיטא דאסור ואף לפי טעם התה"ד בפסקיו סי' ס"ב דלכך אסרה תורה להאכיל דלא ליתי למסרך ובחרש ל"ש מסרך מ"מ אסור להאכילו משום אחלופי ובפרט לפי מה שכ' לעיל אות כ' דאפילו להפרישן מצווין. ואיברא דאכתי איכ' לספוקי אי לוקה כשהאכילן דנהי דודאי אסור להאכילן מ"מ י"ל דלאו דלא תאכילום לא קאי רק אקטן וכדמשמע מפשט הש"ס דפשיטא להו דלא תאכילום אקטנים קאי אבל אחרש אינו עובר משום לא תאכילום. ואפשר ליישב בזה דעת ר' יאשיה במכילתא פ' בא דדריש לא יאכל לרבות המאכיל כאוכל והקשה עליו ר' יצחק ומה שרצים הקלים עשה בהם המאכיל כאוכל וי"ל דר' יאשי' ס"ל דבשרצים דוקא אקטנים אזהר רחמנא אבל הכא כתיב לא יאכל קרא יתירה לחרש לא יאכל על ידך. איברא דקשה באמת על הש"ס דיבמות מנ"ל להקשות דילמא קרא דלא תאכלום אחרש קאי וגם קשה דעביד צריכותא וקשה קושיית הרא"מ דלכתוב טומאה ודם וה"ל למימר דחד אחרש קאי וא"ל דלכתוב קטן וכ"ש חרש דהא בשבת קנ"ג קאמר סברא לכאן ולכאן וחד מחבריה לא ילפינן וי"ל דלענין איסור תורה לחייבו מלקות מסתבר יותר אקטן מחרש דקטן אתי לכלל דעת ושייך במצות ע"כ הוא דומה לך רק מחוסר זמן הוא וזמן ממילא אתי. אבל חרש אינו בר דעת כלל ומצד עצמו אין בו שום איסור רק דלא ליתי לאחלופי וזה שייך באיסור דרבנן משום חשש אחלופי אבל לומר שהתורה תחייב מלקות להאכילו משום חשש אחלופי זה אינו עולה על הדעת כלל וע"כ בשבת קנ"ג דמיירי לענין איסור דרבנן י"ל דחרש גרע מטעם אחלופי אבל לענין איסור תורה ודאי קטן עדיף ודוק. אך עדיין קשה דצריכותא ה"ל למימר דחד אחרש וי"ל דס"ל לש"ס דאין שום סברא כלל לחייב מלקות המאכיל לחרש כיון דלא שייך גבי' מסרך ולא אתי לכלל דעת כלל והוי כמאכיל לבהמה ואי משום אחלופי נהי דאיסורא איכא אין לחייבו ע"ז מלקות ולפ"ז הדבר ברור דעל

שוטה אין חייב המאכילו. וי"ל דבשוטה אפילו איסורא אינו כלל דל"ש מסרך וגם לא חשש אחלופי כדמוכח בשבת קנ"ג וע"ש בתוספות ועמש"ל אות כ' ליישב קושייתם דבשוטה לא שייך אחלופי ולפ"ז אפילו לכתחילה מותר להאכילו ועיין בר"ן ר"פ מי שהחשיך בסוגיא דמי שהחשיך לו בדרך וכיסו בידו דנותנו לחש"ו וכ' שם דכי יהיב לקטן נותנו לו כשהוא מהלך וכו' דאסור להאכילו בידים וה"ה בפ"כ מהל' שבת דין ז' כ' בשם הרמב"ן והרשב"א שכשנותנו לא' מאלו כו' משמע דקאי אשלשתן דעל כולן מוזהר שלא להאכילם ובחידושי הרשב"א בשבת שם כ' וז"ל וה"ה כשנותנו לחש"ו נותנו כשהוא מהלך כו' וכל שבגופו אסור מדאוריית' אי אמרי' לקטן איכא נמי איסור' דאוריית' דכתיב לא תאכילום כו' הנה בתחלה תפס שלשתן ובסוף כ' קטן לחולה ונראה דעתו דאסור' דרבנן איכא בשלשתן להאכילם בידים רק דבקטן איכ' נמי אסור תורה מלא תאכילום אבל בחו"ש אין סברא לומר אסור תורה משום חשש אחלופי כמש"ל ולר"א ושמואל דס"ל חרש ספק נ"ל בפשיטות דאין המאכילו חייב מלקות דשמא הוא פקח ואינו חייב כמו שאינו חייב המאכיל לגדול דהיכן מצינו זה נהנה וזה נתחייב כדאמרי' בפ"ב דקדושין:

## כה

**ובאיסור** דרבנן להאכילו בידים נחלקו הראשונים דעת הר"מ בפי"ז מה' מ"א דאפילו איסור דרבנן לא ספינן ליה בידים והרשב"א בחידושיו פוסק דבדרבנן נחתינן דרגא ומותר אפי' להאכילו בידים ודוקא לצרכו אבל לא לצרכינו ודעת התו' נראה דלא כרשב"א כמבואר בדבריהם בר"ה דל"ג דהוכיחו מהך דלא יאמר הבא לי מפתח דמוקי אביי בעציץ שאינו נקוב ואעפ"כ לא יאמר הבא לי משמע אפי' איסור דרבנן לא ספינן לי' בידים עכ"ד. ולכאורה דבריהם תמוהים דאביי מוקי הכין כי היכי דלא נפשוט דקטן א"נ אבדמ"ל אבל לפי האמת דקי"ל דאפי' בדאוריית' אבדמ"ל מיירי באמת באיסור דאוריית' ולכך יאמר הבא לי וי"ל דס"ל להתוס' כיון דאביי דמוקי בכרמלית דרבנן א"כ לדידי' ודאי דאף איסור דרבנן מצווים להפרישו וניהו דקי"ל דאפי' בדאוריית' אבדמ"ל מ"מ מהא דבדרבנן לא ספינן ליה לא אשכחן בש"ס מאן דפליג עלי' דאביי ונקטינן כוותיה וכעין זה כ' הש"ך ביו"ד סי' י"ט ס"ק ג' אך ל"ד דהכא י"ל דאביי גופי' לפי האמת לא מוקי בכרמלית דרבנן רק דדחי דליכא לסיוע מהא למ"ד אבדמ"ל אבל לפי האמת ס"ל דאפילו בדאורייתא אבדמ"ל והך ברייתא מיירי באיסור תורה ולכך לא יאמר הבא לי אבל באיסור דרבנן ספינן ליה אפי' בידים ובל"ז אדרבא הך ברייתי' סייעת' לרשב"א דקשה למה נקט ברישא הבא לי דהיינו לצרכינו דוקא אסור ומשמע אבל לצרכו מותר

אפי' לומר לו וכן משמע דלצרכינו דוקא לומר לו אסור אבל בעושה מעצמו שמביא לנו מפתח מותר ובסיפא נקט אבל מניחו תולש דשני ולא נקט אבל מניחו להביא או דלינקוט ברישא לא יאמר לו תלוש אבל מניחו תולש ולדעת הרשב"א א"ש דהרשב"א ס"ל דבאסור דרבנן ספינן ליה בידים לצרכו ולא לצרכינו לכך מיירי הברייתי' בכל גווני בין באיסור דרבנן ובין באיסור דאוריית' לכך נקט ברישא הבא לי דהוא לצרכנו דבכה"ג אפילו בדרבנן אסור. איברא דלפ"ז קשה לאביי דמוקי בכרמלית דרבנן אבל בדאוריית' מצווים להפרישו וכיון דבדאוריית' מצווים להפרישו אזי בדרבנן נחתינן חד דרגא דאין מצווים להפרישו אבל בידים אסור אפי' לצרכו אפי' להרשב"א וא"כ למה נקט הבא לי דהוא לצרכינו אפי' לצרכו אסור וה"ל למנקט לא יאמר תלוש דהיינו לצרכו דומיא דסיפא אבל מניחו תולש וי"ל דאביי ס"ל דהא דאין מצווים להפרישו דוקא לצרכו אבל לצרכנו מפרישין כדעת הירושלמי שכ' באות א' לכך אי הוי נקט ברישא לא יאמר תלוש ובסיפא מניחו תולש ה"א דאפילו לצרכינו מכחו והא דנקט תולש דמשמע לצרכו מדלא נקט לתלוש או להביא לו דמשמע לצרכנו י"ל איידי דתני רישא תולש לאשמעינן דאפי' לצרכו אסור נקט גם סיפא כן אבל השתא דתני ברישא הבא לי ושני בסיפא ונקט מניחו תולש ולא נקט דומיא דרישא מניחו להביא ש"מ דלצרכינו אין מניחין אותו ואין לטעות ברישא דלומר לו דוקא לצרכינו אסור אבל לצרכו מותר לומר לו דהא מתני סיפא מניחו תולש ש"מ דאף לצרכו דוקא להניחו מותר אבל לומר לו אסור ואדרבא לדעת הרשב"א קשה דברישׁ' משמע דוקא לומר לו להבי' אסור אבל במבי' מעצמו מותר ובסיפ' משמע דאף בעושה מעצמו לא שרינן רק בתולש לצרכו אבל לא לצרכנו מדלא נקט אבל מניחו להבי' לו ועמ"ש מזה באות א' וי"ל דלצרכינו תלוי בזה אם הוא קטן העושה לדעת אביו כפרש"י שיודע להבחין שדבר זה נוח לאביו ועושה לצרכו אסור ואם אינו יודע להבחין מותר אפי' לצרכינו בעושה מעצמו לכך ברישא וסיפא מיירי בכל גווני קטן לכך ברישא נקט מלתא ברירא דשוה לתרווייהו דהיינו אפי' בקטן שאינו יודע להבחין אסור לומר לו ובסיפא נקט ג"כ מלתא דשוה בכולהו קטנים דהיינו מניחו לתלוש לצורך עצמו אבל לצרכינו אסור בקטן היודע להבחין ודוק:

### כו

**והנה** לפמ"ש לעיל בשם התוס' והר"מ לחלק בין קטן שהגיע לחינוך דמצווין להפרישו באיסור תורה וא"כ י"ל דבדרבנן לא ספינן ליה בידים דכל חילי' דהרשב"א דמותר לספות לו בידים הואיל דבדאוריית' אין מפרישין. ולפ"ז י"ל לפמ"ש הב"ח בסי' שמ"ג דגם הר"מ ס"ל דבהגיע לחינוך מפרישין באיסור תורה י"ל דהא דכ' בפי"ז מהמ"א דבדרבנן אסור

להאכילו היינו בהגיע לחינוך ולא פליג אהרשב"א בזה רק דהרשב"א לא מחלק בין הגיע לחינוך באיסור תורה לכך מתיר ג"כ באסור דרבנן להאכילו אף בהגיע משא"כ הר"מ שמחלק באיסור תורה בין הגיע ה"ה באיסור דרבנן. איברא דדברי הר"מ בפי"ז מהמ"א ע"כ בלא הגיע לחינוך מיירי ממה שכ' דבאיסור תורה אין מפרישין וכמ"ש הב"ח וא"כ משמע אף בלא הגיע לא ספינן לי' בידים והנה הטעם האוסרין להאכילו בידים הוא דלא ליתי למסרך בגדלותו. ולפ"ז קטן בן שנה או שנתיים דל"ש כלל מסרך או שהקטן אינו יודע שדבר זה אסור כגון שנותן לו יין וסובר שהוא יין כשר או שנותן לו בשר וסובר שהוא בשר כשר ל"ש מסרך ומותר להאכילו. ובזה יש ליישב קושית הרשב"א בחידושיו והביאו ג"כ במש"ל בפי"ז מהמ"א על הא דאמרי' בנדה מ"ו ב' בעל מיפר לה ממ"נ אי מופלא סמוך לאיש דאוריית' קטן א"נ הוא והקשה הרשב"א כיון דא"ל מופר לך ה"ל כמ"ד אכול ולפמ"ש א"ש דעד כאן לא אסרינן לומר הבא לי מפתח רק התם דהקטן בעצמו יודע שאסור הוא להביא מרה"י לרה"ר (ואע"פ שעכשיו אינו יודע מהאסור מ"מ יודע שמבי' הוא מרה"י לרה"ר ואתי למסרך בגדלותו) אבל התם שאומר לו מוכר לך א"כ אינה יודעת מאסור כלל דסוברת דאין כאן נדר ולא שבועה ול"ש מסרך איה"נ דשרי ותמהתי שהרשב"א בעצמו כ' טעם שאין מאכילין בידים לקטן משום מסרך והביאו ג"כ הר"ן ר"פ מי שהחשיך ונ"ל דהרשב"א מחלק דוקא אסור דרבנן לצרכינו אסור משום מסרך אבל איסור תורה דאסור מה"ת משום לא תאכילום לא דרשי' טעמא דקרא משום מסרך ולמעט קטן שאינו בר דעת כלל אך כ"כ לעיל אות כ"ב דהכא ל"ש טעמא דקרא כיון שאין ממעטין משמעות הכתוב דקרא כתיב לא תאכלום ואנן דרשי' באא"ע לא תאכילום וא"ל כיון דאנו דורשין לא תאכילום הרי כתיב סתם משמע דאסור להאכילו לכל דז"א דע"כ נמסר הדבר לחכמים דאל"כ אף לבהמה חיה ועוף נאסר וע"כ נמסר הדבר לחכמים ובכה"ג ודאי דרשי' כיון שנמסר הדבר לנו דע"כ א"א לפרש קרא כפשטי' וע"כ צריכין אנו למעט ממשמעותי' דמשמע לכל אסור להאכיל א"כ ע"כ צריכין אנו לדרוש טעמי' דקרא איזה הדבר אסור ואיזה מותר וכ"כ מהרא"י בפסקיו סי' ס"ב דטעם התורה דאסור להאכיל הוא משום דלא ליתי למסרך א"כ מותר להטעות לקטן היכא שא"י שדבר זה נבילה או יי"נ וע' במ"ל שם שרצה לומר לכתחלה דפשיט' דאסור להטעותו ולבסוף הניח בצ"ע ולפמ"ש הדבר ברור דמה"ת מותר אך עדיין מספק' לי' אי מדרבנן אסור להטעותו באיסור תורה ובאמת מהך דנדה משמע דאפי' מדרבנן מותר דאמר בעלה מיפר לה ולפמ"ש באות כ"ג דשם הטעם לפי שמותר באכילה לכך מותר להאכילו אין ראי' ויתבאר עוד מזה:

**כז**

**ויש** לעיין במאכיל בשר נבילה לגדול והוא אינו יודע שהוא נבילה לתחייב משום לא תאכילום דהא בזה כקטן נחשב הוא שאין עליו איסור במה שאוכלו שלא ידע מזה כלום ומיהו לענין מלקות ליכא למיבעי הך מילת' דהא אין מלקות אלא ע"י התראה וא"כ זה שהתרו בו הי' לו לומר לזה שהוא נבילה ולהפרישו דהא גדול א"נ ודאי מצווין להפרישו. איברא דז"א דהא גם בקטן שמאכילו הגדול מצווין אחרים להפרישו כמש"ל אות י"ב ואעפ"כ אם לא הפרישוהו אחרים הגדול חייב אך באמת דגם בקטן מנ"ל דאיכ' מלקות אי אתרו בי' דיכול לומר הי' לכם להפריש אותו ולא להניחו לאכול וכי היכי דאמרי' דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ואינו חייב במאכיל לגדול היודע שהוא אסור ה"ה באם אינו יודע ואחרים יודעין אך באמת לא דמי להדדי כי עוכלא לדנא דהתם האוכל עושה יותר אסור מן המאכיל ואיך יתחייב זה באכילתו של זה זה נהנה וזה מתחייב ואף בשאר דברים שאינו נהנה אעפ"כ הוא העושה וזה המצוה לו איך נסלק העונש מעיקר העושה ונתחייב המצוהו הרי הוא שייך באיסור זה יותר מן המשלחו אבל הכא שהעושה א"י כלל רק זה מאכילו בידים ואחרים ניהו דעשו איסור במה שלא הפרישו מ"מ זה לבדו עבר על לא תאכילום ואין אחרים שייכים עמו באיסור זה כלל. אך לפ"ז קשה מנ"ל לאוקמ' אסור' דלא תאכילום על קטנים דילמ' קטנים אינם בכלל איסור זה כלל ומותר להאכילם ולא תאכילום הוא על גדול שאינו יודע וא"ל דבל"ז עובר על ולפני עיור לא תתן מכשול כמ"ש בסמ"ג לאוין קס"ח והר"מ בפי"ב מה' רוצח אך י"ל דהתם אין לוקין כמבואר שם ואתי קרא דלא תאכילום ללקות עלי' ועוד דבל"ז י"ל לעבור עליו בב' לאוין ואף א"ת דהיכ' דאיכ' למדרש דרשי' ולא מוקמינן בלאוי יתירי מ"מ קשה בש"ס דעביד צריכותא לוקי חד מאכיל לגדול שאינו יודע באסור זה וי"ל כיון דאיכ' צריכות' בל"ז כל היכ' דאיכ' למדרש לא מוקמינן בלאוי יתירי אך קושי' הראשונה קשה די"ל דקרא אתי למאכיל לגדול שא"י שילקה עליו דאי משום לפני עיור אין לוקין (והטעם כ' בעל החינוך פ' קדושים משום דהוי לאו שאין בו מעשה) ובפרט להר"מ דל"ח כלל לפני עיור במנין הלאוין וי"ל לפמ"ש הרא"מ בפ' אמור דקרא דשרצים מיותר י"ל דאתי להזהיר למאכיל לגדול ואפשר דר' יאשי' דאמר במכילת' פ' בא לא יאכל לרבות המאכיל כאוכל היינו המאכיל לגדול שא"י שזה חמץ וע"כ תפס לו ר' יצחק ומה שרצים ולא השיב לו ומה דם וטומאה ולפמ"ש א"ש דשרצים מיותר לרבות המאכיל לגדול ור' יאשי' ס"ל כמ"ש בקרבן אהרן שם בפ' אמור דשרצים לא מיותר ומיושב קושית הרא"מ ע"ש אך דבאמת מתחלה ה"ל לרבות המאכיל לגדול דמסתבר טפי ואח"כ מאכיל לקטן מחמת

יתור' דקרא וי"ל דבאמת כן הוא למסקנ' קרא דטומאה ודם לרבות מאכיל לגדולים שא"י דכקטנים חשיבי וקרא דשרצים דמיותר לרבות המאכיל לקטן ור' יאשי' ס"ל דכולהו תלתא אצטריך למאכיל לגדול דמטומאה ודם לא הוי ילפינן כמ"ש בקרבן אהרן להכי הוצרך גם שרצים למאכיל לגדול ולא יאכל לרבות המאכיל לקטנים. אך לפ"ז צ"ל דלדעת ר' יאשי' בכל אסורין אינו אסור להאכיל לקטנים דמחמץ לא ילפי' שכן כרת ועובר בב"י ועדיין צ"ע בכלל זה:

## קים ליה בדרבה מיניה

**א**

**עיין** תוס' כתובות דף ל' ע"ב ד"ה זר שכ' דהיכא דמחויב ממון משום כפרה לא אמרינן קלב"מ וק"ל ממ"ש רש"י בב"ק בכמה דוכתי הטעם דאין כופר באדם משום דבמזיד מת וקים ליה בדרבה מיניה וק' דהא איכא מ"ד דס"ל כופרא כפרה עיין בב"ק ד"מ דר"פ מסיק דכ"ע ס"ל כופרא כפרה ונ"ל דהתוס' לא כתבו התם רק לר' נחוניא דס"ל דכרת פוטר מתשלומין דהיכא דהתשלומין הם כפרה כגון חומש של תרומה שהביאו שם התוס' דאף שחייב מיתה בידי שמים צריך לשלם חומש שיהיה לו כפרה כיון דאין אנו דנין אותו מיתה רק שחייב מיתה בידי שמים ואפשר שיעשה תשובה ויתכפר לו כמ"ש בכריתות ומיתות בידי שמים דתשובה ויסורין ממרקים אבל במיתה בידי אדם כיון דאנו ממיתין אותו בידים אין לנו לחייבו ממון אף שהוא כפרה כמו דאינו לוקה ומשלם דאין מחייבין אותו משום ב' רשעיות ואף דל"ש קלב"ם למ"ד ממונא משלם ואף דממונא לקולא כדאיתא בכתובות דף ל"ב ועיין בתוס' שם וע' בק"א לקמן סוף השיטה:

**ב**

**היכא** דאיכא מיתה לזה ותשלומין לזה ס"ל לרבא בפר' קמא דסנהדרין דף י' דחייב והתוס' כתובות דף ל' ול"א ד"ה רב אשי כתבו דוקא היכא דמחויב מיתה בשביל אדם אבל היכא דמחויב בשביל שחטא בינו לבין המקום כגון הדליק הגדיש בשבת פטור מתשלומין כדמפורש בב"ק ואף דהוי מיתה לשמים וממון לאדם לא חשוב מיתה לזה ותשלומין לזה:

**ג**

**איברא** דשיטת רש"י שם מבואר דאף מיתה לשמים ור"א לאדם חשוב מיתה לזה ותשלומין לזה וכמ"ש התוס' שם לשיטת רש"י אך הר"י מיישב שם לשיטת רש"י הא דפטרינן במדליק את הגדיש ולא חשוב מיתה לזה ותשלומין לזה דדוקא היכא שהם

ב' מעשים חשוב מיתה לזה ותשלומין לזה כגון אוכל תרומה וקרע שיראין בהליכתו. אבל בהדליק הגדיש שהוא מעשה א' שעבורה נתחייב מיתה וממון לא חשיב מיתה לזה ותשלומין לזה וע' באות ו':

**ד**

**רב** אשי ס"ל לדעת רש"י דאף מיתה לזה ותשלומין לזה פטור שם כתובות דף ל"א. אך דעת התוס' המוזכר לעיל באות ב' ס"ל ג"כ דחייב היכא דהמיתה בשביל אדם אחר ושאני התם משום דמיתה הוא לשמים כ"כ שם התוס':

**ה**

**רב** יוסף ס"ל מיתה לזה ותשלומין לזה חייב בפ"ק דסנהדרין דף ט' ושם הוי בחד מעשה הזמה מיתה לזה ותשלומין לזה. ומזה הקשה הרשב"א לשיטת רש"י שכתבתי לעיל באות ג' יע"ש דמזה מוכח דאף בחד מעשה הוי מל"ז ותל"ז:

**ו**

**דעת** ר"ת דדוקא גבי עדים זוממים ס"ל לרבא מל"ז ותל"ז חייב דצריך להתקיים דין הזמה כלפי כל אחד. אבל בעלמא מודה רבא דאף מל"ז ותל"ז פטור דהא רודף ששיבר כלים של כל אדם פטור אף דהוי מל"ז לנרדף ותשלומין לזה לבעל הכלים ש"מ דבעלמא מל"ז ותל"ז פטור:

**ז**

**דעת** הריב"א דאף בעלמא מל"ז ותל"ז חייב ורודף ששיבר כלים לא חשוב מל"ז ותל"ז שרודף ניתן להצילו בנפשו וחייב מיתה לכל אדם:

**ח**

**דעת** הרמב"ם דמל"ז ותל"ז חייב דפסק כמימרא דרב יוסף בפ' כ"א מהל' עדות ד"י אך בזה אם דוקא גבי עדים זוממים ס"ל מל"ז ותל"ז חייב או בעלמא נמי לא מכרעא ועיין בהה"מ שם שכ' שם שתי הסברות של התוספ' דעת ר"ת דלעיל אות ו' ודעת ריב"א באות הקדומה ולא הכריע לאיזה הדעה נוטה דעת הרמב"ם ז"ל והנה לכאורה היה נראה דס"ל כדעת ר"ת דדוקא בעדים זוממים חייב. דאל"כ למה פסק כרבא ה"ל למפסק כרב אשי דהוא בתרא וס"ל באוכל תרומה דקרע שיראין דפטור אף דהוי מל"ז ותל"ז אך י"ל דס"ל כדעת התוס' שהזכרתי באות ב' דזה לא חשוב מל"ז ותל"ז כיון שהמיתה אינה בשביל אדם אחר רק לשמים. אבל היכא דאיכא מיתה בשביל אדם אה"נ דמודה ר"א דחייב:

**ט**

**התוס'** מפלפלים היכא דגלי רחמנא דל"א קלב"מ לענין מיתה בידי שמים כגון בתרומה דמחייב בשוגג קרן וחומש דל"א כיון דבמזיד קלב"מ לאביי דס"ל בפרק אלו נערות דף כ"ט ב' דלר' נחוניא אף במיתה בידי שמים מיפטר מתשלומין א"כ הוי כחייבי מיתות שוגגין דאף בשוגג ליפטר מממון וכיון דגלי רחמנא דבתרומה ל"א קלב"ם אף שנצטרף לזה איסור אחר כגון איסור כרת דחמץ כגון אוכל תרומת חמץ בפסח חייב ולא אמרינן קלב"מ כיון דגלי רחמנא דלענין איסור מיתה בידי שמים ל"א קלב"ם ה"ה לענין איסור כרת ול"א למאי דגלי גלי למאי דלא גלי לא גלי ואח"כ מסקו התוס' דדוקא בתרומה דהיא כפרה ל"א קלב"מ אבל בעלמא כגון במעילה ל"א כיון דגלי רחמנא לענין מיתה בידי שמים דל"א קלב"מ ה"ה לענין כרת אלא אמרינן למאי דגלי גלי למאי דלא גלי לא גלי. ונ"מ בזה.

**י**

**לדידן** בחייבי מלקיות וחייבי מיתות אף היכא דגלי רחמנא דלוקה ומשלם כגון במוציא ש"ר ל"א אף שיצטרף לזה עוד חיוב מיתה דלא נימא קלב"מ כיון דגלי רחמנא דל"א קלב"מ לענין מלקות אלא אמרינן למאי דגלי גלי ולמאי דלא גלי לא גלי ודוק בזה ועדיין צ"ע:

## קונטרס אחרון

**והנה** מ"ש אות א' בענין אי פטור מממון דהוא משום כפרה והקשיתי מכופר דהוא ככרה אעפ"כ פטור מחמת קלב"מ אפרש שיחתי דלכאורה לא קשה מידי ואדרבה יתיישב בזה מ"ש בב"ק דכ"ו ויהא אדם חייב בכופר ומפיק ליה מקרא דעליו ולא על האדם ומזה מוכח דבכופר ל"א קלב"מ דכופרא כפרה דאל"כ למה לי עליו ולא על האדם תיפוק ליה דפטור מטעם קלב"מ הן אמת שי"ל מטעם קלב"מ הוי מהני תפיסה כרבא דסבירא לי' גבי החוסם פרה ודש בה בב"מ דף צ"א דחייב לציי"ש וכ' שם רש"י ואי תפיס לא מפקינן מיניה ואם כן י"ל דאצטריך עליו ולא על האדם דאף אי תפיס מוציאין ממנו. אך עדיין קשה מאי מקשה הגמרא ויהא אדם חייב דהא פטור מטעם קלב"מ. ודוחק לומר דהקושיא לענין זה שיהא חייב לענין דאי תפיס לא מפקינן מיניה. ועוד נ"ל דהכא לא שייך כלל תפיסה כיון דאין הערך ידוע ר"ל דמי מזיק או דמי ניזק אם כן לא יכול לתפוס דאמרינן ליה מאן שם לך כדאמרינן בפרק אלמנה דף צ"א גבי אלמנה שתפסה דלא מהני תפיסה דאמרינן לה מאן שם לך ועיין ברא"ש כתובות פ"ב סי' י"ג מה שחולק שם עם רבינו יונה אך נדקדק בדברי רש"י שכת' שם בד"ה ויהא אדם חייב בכופר כגון

במזיד ולא אמרו ביה דמיפטר מקטלא כנראה שרש"י הרגיש בזה ותירץ בזה שקושיית הגמרא הוא בלא אתרו ביה. ואם כן נראה מדברי רש"י ז"ל דאף בממון כפרה אמרינן קלב"מ. אך באמת דברי רש"י תמוהין דהא בפ"ג דכתובות דל"ה אמרינן ומי איכא למ"ד חייבי מיתות שוגגין כו' והא תנא דבי חזקיה משמע דחייבי מיתות ולא אתרו ביה ג"כ פטור מממון אליבא דכ"ע (וע"ש בתוס' ד"ה ומי איכא למ"ד ולפי מסקנתם שכת' דדוקא אמתני' פריך דע"כ אית ליה למתני' כתנא דבי חזקיה ע"ש וא"ש לדידהו ודוק) והיה נ"ל ליישב שיטת רש"י דבאמת ס"ל לרש"י דהיכא דהממון הוא כפרה ל"א קלב"מ אבל באדם ליכא למימר דממון של כופר הוא כפרה דא"כ למה ממיתין אותו בשלמא בשור אף שהוא כפרה מ"מ ממיתין אותו דהכפרה הוא על הבעלים שלו והוא נסקל לפי שבאה תקלה על ידו אבל באדם אם היה לו כפרה ע"י הכופר למה נהרג וע"כ דאינו כפרה א"כ לא קשה דלחייב בכופר דשייך קלב"מ ואם כן מאי מקשה לכך תירץ רש"י במזיד ולא אתרו ביה ר"ל בכה"ג דליכא מיתה קושיית הגמרא דלתחייב בכופר משום כפרה ולפ"ז לא קשה דהא אף בלא אתרו ביה מיפטר משום קלב"מ ז"א כיון דלא נהרג אם כן הכופר משום כפרה ולא אמרינן קלב"מ כסבר התוספות ודוק:

**עוד** י"ל דכוונת רש"י דק"ל היאך שייך כופר באדם למ"ד לקמן דף מ' דכופר הוא דמי מזיק והא כיון דמיקטל אין לו דמים ולא שייך כופר לכך תירץ דלא אתרו ביה ולא מיקטל א"כ יש לו דמים שייך כופר. וא"כ לא קשה מתנא דבי חזקיה דאף בלא התראה מיפטר מתשלומין י"ל דרש"י ס"ל כסברת התוספות דבכפרה ל"א קלב"מ ודוק:

**עוד** י"ל כיון דכתבתי דמ"ש רש"י בלא אתרו ביה הוא לתרץ למ"ד לקמן דף מ' דכופר הוא דמי מזיק והוא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ולדידיה לא קשה דאף בלא התראה מיפטר מתשלומין כתנא דבי חזקיה דהוא חולק אתנא דבי חזקיה כמ"ש התוס' כתובות דל"ה ד"ה ומי איכא למ"ד יע"ש ודוק. אך עדיין לא מתיישב דנימא דקושיית הגמרא תהיה דוקא למאן דלא ס"ל כתנא דבי חזקיה וע"כ מוכח כסברת התוספו' דבדבר דהוא כפרה לא אמרינן קלב"מ. ואם כן מקשה שפיר דיהא אדם חייב בכופר וגם כוונת רש"י הוא ג"כ דהיכי דהוא כפרה לא אמרינן קלב"מ רק דרש"י סובר דאם היה נהרג ליכא למימר כופרא כפרה דאם כן למה נהרג כמש"ל או דרצה ליישב בזה למאן דאמר דמי מזיק כנ"ל ודוק היטב. ועיין בפנ"י מ"ש על רש"י זה וע' בתוס' ב"ק דף ד' א' ד"ה כראי אדם שהרגישו ג"כ בקושיא הנ"ל דל"ל עליו ולא על האדם תיפוק ליה דקלב"מ ותי' דהיכא דנתחייב מיתה ותשלומין כא' כמו גבי כופר ל"ש קלב"מ. ולפמ"ש התוס' כתובות דבכפרה ל"ש קלב"מ מאי מקשים תיפוק ליה דקלב"מ הא כופר כפרה וזה

סעד למ"ש בפנים דבמיתת ב"ד שממיתין אותו בפועל אזי אף בממון של כפרה אמרינן קלב"מ ודוק. אך בגוף הסברא שכתבו התוס' דהיכא שנתחייב מיתה ותשלומין כאחד לא אמרינן קלב"מ נראה שרש"י חולק וכמ"ש בפנים בערך הלז אות י"ט יע"ש ודוק וע' בפ"י שם:

## קים ליה בדרבה מיניה אי חייב לצאת ידי שמים ואי תפיס מפקינן

### א

**רבא** ס"ל היכא דאמרינן קלב"מ חייב עכ"פ לצאת ידי שמים ב"מ דף צ"א בחוסם פרה ודש בה דמשלם אף שלוקה וקאמר רבא הטעם דאתנן אסרה תורה אפילו בא על אמו דקלב"מ ש"מ דאעפ"כ חייב לציי"ש ולכך הוי אתנן:

### ב

**אביי** דפליג שם וקאמר ה"מ ר"מ הוא משמע דס"ל דאפילו לציי"ש אינו חייב בקלב"מ (ועיין ב"ק דף ע' ב' וי"ל דאביי ס"ל דישלם אינו מדת חסידות עיין בתוס' שם) ועיין אות ד':

### ג

**ר"פ** דמשני התם שינויא אחרינא אין ראיה דפליג על רבא די"ל דרצה לאוקמי דאפילו מדינא חייב ולא לציי"ש וע"ש ברש"י ועיין ב"ק ע' דדחיק ר"פ לאוקמי זרוק גנבותיך ולא משני לרבא אתנן אסרה תורה י"ל דלא ס"ל הך סברא כיון דקא מקני ליה בהכי הוי מכירה ולעולם בגוף הדין דחייב בקלב"מ לצאת ידי שמים לא פליג ודוק:

### ד

**היכא** דקלב"מ דחייב לציי"ש אי תפיס לא מפקינן מיניה כ"כ רש"י בב"מ דף צ"א שם וכ' מהרש"ל ביש"ש פ' הכונס סימן ו' דהטעם משום דמדינא חייב הוא רק דלא קטלינן ליה בתרי קטלא ולכך בתפס לא מפקינן כיון דחייב הוא ומהרש"ל כתב שם היכא דלא עבדינן ליה תרי קטלא כגון בשוגג או לא התרו בו כו' משמע מדבריו דהיכא דנהרג או לוקה אף בתופס ממון מפקי' מיניה ולא דק דהא בחוסם פרה ודש בה דלוקה ממש דאי בלא התרו בלא"ה לא קשה מידי דחיובי מלקות שוגגין חייבין וע"כ דמיירי דלוקה ממש ואעפ"כ אמרינן שם דלא מפקינן מיניה וכבר השיגו הגאון באורים ותומים בסי' כ"ח וראיתי בס' קצות החושן שיישב זה דרבא לשיטתיה דסביר' לי' חייבי מלקות שוגגין פטורין בכתובות ל"ה דיליף מכה מכה. ולפי זה אפשר לומר דאביי לא פליג על רבא והא

דלא משני כרבא משום דאביי ס"ל כר' יוחנן דחייבי מלקות שוגגין חייבין ולכך לא מהני תפיסה במזיד ובשוגג לא שייך לישנא דברייתא לוקה ומשלם דחייבי מלקות שוגגין בכל מקום חייבין לשלם בשלמא לרבא אשמעינן רבותא דאף דבעלמא היכא דאיכא חיוב מלקות אף שוגג פטור וכאן איכא חיוב מלקות ומשלם אבל לאביי גם בעלמא בכה"ג משלם. וע"כ דהברייתא משמיענו אף במזיד דלוקה ממש ואעפ"כ משלם ולכך צריך לאוקמי כר"מ אבל באמת מודה לרבא דהיכא דאינו לוקה או לא מיקטל אף דקלב"מ חייב בתפס. אך ז"א דאביי קאמר בכתובות דף ל"ה אתי' רשע רשע משמע דסבירא ליה ג"כ דחייבי מלקות שוגגין פטורין ודוק:

## אות ר רשות משנה מועד

### א

**סומכוס** ס"ל רשות משנה מועד שאם היה שור מועד ונכנס לרשות בעל הבית אחר משנה העדאה זו וחוזר לתמותו ב"ק ב ל"ט ב':

### ב

**ר'** יוסי ס"ל רשות אינו משנה מועד בגמרא שם והה"מ בפ"ו מהל"מ דין ו' כ' דלפי מסקנת רב פפא שנבאר בסמוך אות ז' י"ל דס"ל לר"י רשות משנה מועד והך דנשתפה השוטה והגדיל הקטן דס"ל דהוא בחזקתו משום דלעולם שם בעליו עליו וע"ש:

### ג

**ר'** יעקב ס"ל רשות משנה אף בשור אפוטרופסין בהגדיל הקטן לאוקמתא דרבינא ב"ק מ' ע"א:

### ד

**ר'** יהודה ס"ל שם רשות אינו משנה מועד לאוקימתא דרבינא וע"ש אך י"ל ג"כ דלסברת ר"פ דוקא בשור אפטרופס שהחזירו לבעליו דמעיקרא ג"כ ברשות הבעלים היה עומד דכ"מ שהולך שם בעליו עליו אבל היכא דמכרו או דנותנו במתנה ס"ל רשות משנה ועיין אות ז':

### ה

**רבה** נראה דס"ל רשות אינו משנה מדמוקי ברייתא מדרישא רשות אינו משנה סיפא נמי רשות אינו משנה ב"ק מ' ע"ב יע"ש:
ר' יוחנן דאמר שם תברא מי ששנה זו ס"ל דהוא פלוגתת תנאי אי רשות משנה ולא מכרעא מילתא כמאן ס"ל:

### ו

**רב** פפא סביר' לי' רשות משנה רק בשור האפוטרופסין שהחזיר בעליו לאו שינוי רשות איכא דכ"מ שהולך שם בעליו [עליו] שם בב"ק וכוותיה פסק הר"מ בפ"ו מהל"מ דין ו' וכ' הה"מ שם דהוא בתרא ואף דרבינא הוא בתרא טפי והוא מוקי פלוגתא דר' יעקב ור' יהודה ברשות משנה כמ"ש באות ג' ד' ונראה דבודאי הלכה כר' יהודה נגד ר' יעקב דהוא מארא דתלמודא טפי והלכה כוותי' אף נגד ר"מ ושאר חביריו אך לפמ"ש באות ד' אפשר דרבינ' ס"ל **אות ריש** ג"כ דר"י ס"ל רשות משנה רק באפוטרופוס משום דכ"מ שהל שם בעליו עליו ור' יעקב ס"ל אף בכה"ג רשות משנה ולכך לא קאמר בגמר' שם ר"י ס"ל רשות אינו משנה רק הכי קאמר ר"י סבר הרי הוא בחזקתו ור' יעקב סבר רשות משנה עיין בגמרא דף מ' א' ולפמ"ש ניחא דבאמת גם ר"י ס"ל רשות משנה רק דהוא בחזקתו משום דכ"מ שהולך שם בעליו עליו ודוק:

## רוב התלוי ברצון

### א

**הר**"ן והרשב"א בחידושם בקידושין פ"ב דף נ' גבי סבלונות דאמרינן רובא מסבלי והדר מקדשי חדית לן סברא דהא דאזלי' בתר רובא דוקא ברוב חיוב וטבע כמו בקטן וקטנה דא"א אלא כן אבל כאן אינו אלא מנהג ופעמים הרבה שאדם נוהג כמנהג המועט הלכך במקום איסור א"א החמירו עכ"ל הר"ן והרשב"א בחידושם מבואר בדבריהם דרוב התלוי ברצון חשוב רוב גרוע ובמקום חומרא דא"א לא אזלינן בפרה והריטב"א בפ"ק דקדושין דף נ' הפריז על המדה וכ' דרוב התלוי במנהג ובדעת האדם וכל אדם שרוצה יכול לנהוג כמנהג המועט ודאי חוששין למיעוט לחומרא יע"ש ומשמע דאף בלא חומרא דא"א לא אזלינן בתר רובא כי האי ויש בזה דעות שונות ומחלוקת הפוסקים מערכה מול מערכה כמה סוגיות בש"ס יתנגדו לזה. אך אבאר לך מה שנלענ"ד הכרעה נכונה בקוצר ואי"ה בקונטרס כלל גדול נאריך בזה מאד. אמנם מה שאבאר לך בקוצר:

### ב

**דהא** דלא אזלינן בתר רוב התלוי ברצון ודעת האדם הוא כשאנו דנין על אדם זה הפרטי כגון בסבלונות י"ל אף דרוב' מסבלי והדר מקדשי מ"מ כיון שאינו רוב החיוב רק רוב הרצון שמא רצון זה לא היה כן אבל כשאין האדם לפנינו ואין אנו דנין על האדם הלזה רק על גוף הדבר אשר לפנינו אזי אזלינן בתר רוב הרצון כיון שאין אנו דנין על איש פרטי רק על המציאות נהי דהוא רוב התלוי ברצון מ"מ סוף סוף רוב המציאות הוא כן והבן.

ואסברא לך בדדמי ואיישב בזה קושיית התוס' בחולין דף ג' ב' ד"ה ואם שחט דשם ס"ל לרבינא דל"א רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן והקשו התוס' דלקמן בברייתא דמצא תרנגולת שחוטה בשוק אמרי' רוב מצויין א"ש מומחין הן ויש ליישב ע"פ הנ"ל דהך רוב מצויין אינו רוב החיוב והטבע רק רוב הרצון שאין אדם רוצה לשחוט רק אם הוא מומחה לכך רבינא מיירי היכא שאנו דנין על השוחט כמ"ש באוקימתא דמתני' הכל שוחטים כו' לכך לא אזלינן בתר רוב הרצון שמא רצון של זה האיש הוא מן המיעוט ששוחטין אע"פ שאין מומחין אבל במצא תרנגולת שחוטה בשוק ואין אנו יודעין מי שחטה אין אנו דנין על השוחט כלל רק על התרנגולת שפיר אזלי' בתר רוב הרצון שהתרנגולת זו מומחה שחטה כיון דסוף סוף רוב המציאות הוא כן שמומחין שוחטין מה לי אם נצמח הרוב זה מן הטבע או מן הרצון ואין חילוק רק כשאנו מכירין האדם ואנו דנין עליו אזי ברוב החיוב והטבע אנו מחוייבין ומכריחין שהוא ג"כ מן הרוב ולא ברוב הרצון אבל כשאנו דנין על הדבר המתפעל ולא על הפועל מה לי אם הרוב מחמת הטבע או מחמת הרצון ודוק היטב. ובזה תבין דעת הראב"ן סי' ר"ה הביאו הב"ח והש"ך ביו"ד סי' א' דהיכא דליתא קמן אף רבינא מודה דאמרי' רוב מצא"ש מומחין והש"ך הקשה עליו מסוגית הש"ס ריש חולין ולפענ"ד לא ירדו לעומק' דהראב"ן הכריח דבריו מכח קו' התוס' מברייתא דתרנגולת שחוטה לכך חילק כמו שחלקנו ולא קשה מהך דמשני דליתא קמן דליבדקי' דהתם כיון דמתחלה היה לפנינו והיינו מחוייבים לבודקו ואנו מכירין אותו א"כ אנו צריכים לדון על האיש הלז הפועל השחיטה לכך אין הולכין בתר רוב הרצון אף בליתא קמן אבל הראב"ן מיירי בליתא קמן מתחלה ועד סוף ולא התחלנו לדון על הפועל רק על המתפעל והוא דבר השחוט אזי שפיר אזלינן בתר רוב ודוק היטב כי יש לנו אריכות דברים לא עת האסף פה. וע' בתוס' ב"ק ר"פ המניח דכ' שם דיכול המוחזק לומר קים לי בנפשאי שאני מן המועט והרבה יש להקשות התו' אלו כאשר הארכנו בזה במ"א בס"ד. אך לפמ"ש יתבאר לך דהתוס' לא כ"כ רק ברוב התלוי ברצון כמו התם ודוק ועיקר הסברא במה דאזלי' בתר רוב הרצון תבין במ"ש לקמן בערך רובא לר"מ יע"ש ותבין:

## רובא לר"מ

### א

**פלוגתא** דר"מ וחכמים ביבמות דס"א גבי קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין דר"מ חייש למיעוטא שמא ימצא סריס ורבנן לא חיישי למיעוטא. והנה ידוע דחכמים דר"מ היינו

ר' יהודה וטעמא דחכמים דפליגי עלי' דר"מ משום דאזלינן בתר רובא כמבואר ביבמות קי"ט משמע דר' יהודה אזיל בתר רובא. וכדמות ראי' לזה מיבמות ל"ד י"ב דפליגי ר' יהודה וחכמים דר' יהודה דריש אותה פרט לכלה ומפרש הטעם דאין אשה מתעברת מביאה ראשונה וחכמים פליגי עלי' ונ"ל דלשיטתייהו אזלי דר' יהודה לשיטתי' דאזיל בתר רובא ורוב אינן מתעברות מביאה ראשונה וחכמים דר' יהודה היינו ר"מ כנודע (עיין בפסחים פרק אלו עוברין בפלוגתא דשיעור המוזכר במשנה שם ר"מ במקום חכמים ובברייתא שם דף מ"ח מזכיר ר"מ בהדיא וחכמים דר"מ שם היינו ר' יהודה כמ"ש רש"י ובמשנה חכמים דר' יהודה היינו ר"מ וכהנה טובא) ור"מ לטעמיה דחייש למיעוט ומיעוט מתעברות מביאה ראשונה כמ"ש בתשו' נ"ב ח' אה"ע סי' כ"ב שמיעוט נשים מתעברות מביאה ראשונה ע"ש. אך קשה דלפמ"ש התוס' דמדאורייי' מודה ר"מ דלא חיישינן למיעוטא והכא משמע דמדאורייתא פליגי דבקרא פליגי (ומדברי הר"ן בחידושיו פ"ק דחולין ד"ה פסח וקדשים מא"ל משמע דס"ל דר"מ חייש למיעוט מדאורייתא דאל"כ לא הוי קשה מיד מבשר תאוה) וי"ל עפמ"ש הט"ז ביו"ד סי' קי"ז דדבר המפורש בתורה אין כח ביד חכמים להחמיר לכך אלו הי' מפורש כאן להתיר לא היה כח להחמיר מדרבנן לכך דריש ר"מ ההוא פסוקא לשלא כדרכה בכדי שלא יהא מפורש להתיר ויש כח ביד חכמים להחמיר ולחוש למיעוט אך כ"ז דחוק וע"ק דא"כ מ"ט פסק הרמב"ם בפ"ה מה' אבות הטומאה דלא כר' יהודה כיון דאנו אזלינן בתר רובא וע"ק דהכא איכא רובא וחזקה דאוקמינן לה בחזקת שאינה מעוברת ובכה"ג אפי' ר"מ מודה כמבואר ביבמות קי"ט ב' דהיכא דאיכא רובא וחזקה ר"מ מודה אך י"ל כיון שנבעלה איתרע החזקה וכמ"ש התוס' יבמות קי"ט א' ד"ה האשה עיין שם.

## ב

ר' יוסי חייש למיעוט ביבמות ס"ז א' ב' דס"ל דעובר אוסר העבדים לאכול בתרומה ואסיק שם בש"ס משום דחייש למיעוט ועיין בחידושי הרשב"א שמקשה מהך דס"ל לר' יוסי קטנה חולצת ומתינוקת שירדה למלאות מים דאמר ר' יוסי אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה ותי' בתי' א' דבדיעבד מודה ר' יוסי דאזלינן בתר רובא והך דתינוקת דכבר נאנסה חשוב דיעבד. ועוד תי' דהתם הוי תרי רובא דבקרנות של צפורי היה מעשה ולפי תי' הב' משמע דס"ל דר' יוסי חייש למיעוט אפי' בדיעבד ותוס' תירצו דהך דתינוקת דאזיל ר' יוסי בתר רובא משום דהוי רובא דאיתא קמן וברובא דאיתא קמן כ"ע מודו משמע ג"כ דלדעת התו' חייש ר' יוסי למיעוט אפי' בדיעבד וע"ש מה שמקשין עוד מב"ב

צ"ג ולכאורה מהך דיבמות ס"ז א' מבואר דאף אי איכא רובא וחזקה לא חייש אך י"ל כיון דנתעברה איתרע החזקה עמש"ש בגליון באורך:

**ג**

ר' שמעון לא חייש למיעוט ביבמות שם אך לחד תירוצא בגמ' שם אסיק דלעולם קסבר חוששין למיעוט ע"ש:

**ד**

ר' אליעזר לכאורה מהך דיבמות דאמר קטנה מתייבמת מוכח דלא חייש למיעוט שמא תמצא איילונית אך י"ל דר"א ס"ל דאין חשש שמא תמצא איילונית דאם תמצא איילונית לא תהיה אשת אח דהיה קדושי אחיו קדושי טעות וכמו שהקשו התוס' ביבמות ב' ב' ד"ה או שנמצא על ר"מ ולפי תי' ר"ת דמיירי בקבלה עלי' פשיטא דאין ראיה מר"א די"ל דאיירי בלא קבל אך באמת מכאן סתירה לר"ת דא"כ מאי מקשה הש"ס ומי ס"ל כר"מ וכמ"ש בחידושי באורך ביבמות ב' אך י"ל בפשיטות דר"מ ס"ל קדושי איילונית הם קדושין גמורים וכמ"ש הטור סי' מ"ד וה"ה דעת הרמב"ם דס"ל הכין וע' בלח"מ פ"ד מה"א ד"י ובשעה"מ פ"ו מה' יבום דין כ"א ור"א ס"ל קדושי איילונית קדושי טעות לכך מתייבמת ממ"נ דאם תמצא איילונית אזי קדושי אחיו אינן קדושין ואינה אשת אח אבל לעולם י"ל דס"ל דחייש למיעוט אך דלפ"ז קשה ג"כ מאי מקשה על רבה שם ביבמות ס"א ב' ומי ס"ל לר"א כר"מ והא"ר קטנה מתייבמת מאי קושיא דלמא הכא הטעם משום ממ"נ דאם תמצא איילונית אינה אשת אחיו אבל כהן לא ישא קטנה שמא תמצא איילונית ותהיה זונה וא"ל דאם כן גם כהן ישא קטנה דאם תמצא איילונית אז הקדושין קדושי טעות והוי בעל ולא קידש דאינו לוקה לדעת הרמב"ם בפרק י"ז מהלכות א"ב דתינח לדעת הרמב"ם אבל לדעת הראב"ד והרמב"ן והרשב"א שם לוקה בבעל וגם אף הרמב"ם מודה דאיסורא איכא ועוד סוף סוף מנ"ל להקשות דלמא ר"א ס"ל בעל ולא קידש לוקה אלא ע"כ דפשיטא לי' לגמרא דטעמא דר"א דאין חוששין למיעוט איילונית:

**ה**

ר' עקיבא חייש למיעוטא במכות ד"ז דאמר אלו היינו בסנהדרין לא היה אדם נהרג שמא היה הנהרג טריפה וכ' התוס' בחולין י"א ב' ד"ה ליחוש דטעמי' משום דחייש למיעוטא וכן ס"ל דחלב אינו פוטר מן הבכורה אף דרוב בהמות אינן חולבות אא"כ יולדות ועיין באות שאחר זה:

**ו**

**ר'** טרפון חייש למיעוטא במכות שם דאמר אלו היינו בסנהדרין וכמ"ש באות הקדומה אך התוס' במכות שם כתבו דאפשר דאזלי בתר רובא והא דאמרי לא היה נהרג היינו רוב פעמים לא היה נהרג ע"י שהיה מרבה בבדיקות א"א שלא יכחישו זא"ז אך משמע מתוס' שם דר"ע חייש למיעוטא מהך דחלב אינו פוטר בבכורות דף כ' אך לפי דברי התוס' שם אין ראיה רק היכא דאיכא חזקה עם המיעוט דהתם איכא חזקה דאוקי בהמה בחזקת שלא ילדה ור"ת פסק שם להלכה דחלב אינו פוטר וא"כ ליכא ראיה ברורה גם לרע"ק וצ"ע:

**ז**

**ר'** יהושע לא חייש למיעוטא בבכורות דף כ' ולדברי התוס' אף למיעוט עם החזקה לא חייש וע"ש בתוספות באריכות:

**ח**

**רשב"ג** חייש למיעוטא מהא דשבת דקל"ה דכל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל והוכיחו התו' שם דבסתם וולדות איירי ולא בבן ח' ואעפ"כ אי לא שהה חיישי' למיעוט נפלים וכן בבכורות דכ"ג ס"ל דחלב אינו פוטר מן הבכורה מיהו בר"פ כל הצלמים הוכיחו התוס' שם מהא דלא גזר שם שאר מקומות אטו אותו מקום דל"ח למיעוטא ומיעוט נפלים שכיח והך דבכורות מיירי שראינו שחלבה קודם שילדה וכן התוס' בבכורות שקלו וטרו בדעת רשב"ג אי חייש למיעוט דאפשר לומר דל"ח למיעוט והך דחלב שאני דאיכא חזקה עם המיעוט כמש"ל אות ו' והדבר צ"ע:

**ט**

**ר"ג** דיבנה חייש לדעת תוס' חולין ה' ע"ב דחולקין על רש"י וס"ל דר"ג דהתם הוא ר"ג דיבנה ובגמרא קאמר התם ר"ג כר"מ ס"ל אלמא דחייש למיעוטא ועיין בערך אחזיק בדלא כתיבא אות ט':

**י**

**ר"ג** בנו של ר' יהודה הנשיא חייש למיעוטא לדעת רש"י שם בחולין דס"ל דר"ג דהתם הוא ר"ג בנו של ר' יהודה הנשיא וע"ש:

**יא**

**ברובא** דאיתא קמן אי ר"מ מודה דאזלי' בתר רובא נתבאר באורך בתשובת שאלה די"ל דאף ברובא דאיתא קמן פליג ר"מ והך דרבים להטות י"ל כמ"ש התו' בסנהדרין רפ"ק דהמיעוט מבטלי דעתיהו לגבי הרוב:

**יב**

ר' יוחנן נראה דחייש למיעוט דפסק כרשב"ג דחלב אינו פוטר אף דרוב בהמות אינן חולבות אא"כ יולדות וכבר חקרו בזה התוס' בבכורות כ' ע"ב ד"ה חלב פוטר דנראה מכמה מקומות דחייש למיעוטא והתוס' הניחו שם הדבר בספק:

**יג**

ר' ישמעאל לדעת רבא (ובקצת ספרים הגי' רבה) ס"ל חוששין למיעוט בכורות כ' מחוורתא ר' ישמעאל כר"מ ס"ל ולדעת רבינא לא חייש למיעוט רק התם הוא רובא דתלוי במעשה:

**יד**

ר"מ לא חייש למיעוטא כ"א מדרבנן להחמיר כ"כ התו' חולין י"ב א' ובכמה דוכתי אך היכא דאיכא חזקה עם המיעוט חייש למיעוט אף מדאורייתא להקל כ"כ התו' בכמה דוכתי וביבמות קי"ט א' מסתפקים קצת בזה אך לפי מסקנתם שם נראה ג"כ דס"ל היכא דאיכא חזקה חייש מדאורייתא והכי מוכח להדיא מהך דתינוק שנמצא בצד העיסה דמטהר ר"מ מטעם מיעוט וחזקה דעת התו' דאף במיעוט וחזקה לר"מ הוי פלגא ופלגא והא דמטהר לגמרי בהך דתינוק משום דבדבר שאין בו דעת לישאל ס' טהור כך תי' ר"ח כהן יבמות קי"ט והתוס' בקדושין פ' תירצו משום דרוב תינוקות מטפחי' אינו רוב גמור:

**טו**

**היכא** דהמיעוט תלוי ברצון לא חייש לי' ר"מ עיין לעיל בערך רוב התלוי ברצון. והנה דבר זה למדתי מדברי התוס' יבמות קי"ט שהקשו דלר"מ דחייש במיעוט עם החזקה מדאורייתא היכא משכחת דמאי דהא איכא חזקת טבל ומיעוט ע"ה דאין מעשרין והוי טבל מדאורייתא ותי' דאם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו ואע"ג דגבי כותים גזר ר"מ משום מיעוט שנתקלקלו שאני כותים דאומה אחת הן ואינם נזהרים במצות כישראל עכ"ל. ולכאורה דברי התוס' אלו מי שרוצה להעמיק בהם ונירד לעומק הסברא הוא מקשי הבנה. אך אבאר לך מה שנלענ"ד רבסבם ונימוקם דלא חייש ר"מ למיעוט כי אם במיעוט הטבע כגון בקטן וקטנה דאמרינן כיון שאין הדבר בחירת אדם שמא הוא מן המיעוט דהטבע מחבר וכולל כל בני אדם לכך חיישינן ע"ז שמא הוא מן המיעוט אבל בע"ה דמיעוט אין מעשרין איך נאמר שמא זהו מן המיעוט דאין מעשרין דאיזה דבר כולל לזה עם המיעוט ומחברו עמהן כיון דהדבר תלוי בדעת האדם ובכשרון לבו כל א' וא' חלוק בדיעות ואין לזה חבור לא עם המיעוט ולא עם הרוב וכשבאת לדון על ע"ה זה אינך יכול לומר דזה מן המיעוט דמה חבור יש לו עם המיעוט רק כך צריך אתה

לדון כיון דמיעוט ע"ה מוחזקים שלא לעשר שמא זה ג"כ לא עישר והנה ע"ז אמרינן אם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו משא"כ בכותים שהם אומה שלימה והבן זה מאד כי עמוק היא ולפום ריהטא יבהל המעיין להשיב אך כשירד לעומק הסברא יבין כי נכון הוא מאד:

**הכלל** העולה דלר"מ לא חיישינן למיעוט רק היכא שהדבר בטבע דהטבע מחבר בין אלו הדברים ואין אנו יכולים להפריד איזה דבר מהן רק לספק אם הוא מן הרוב שטבען כך דהרוב מחייב את הדבר להיות כך והמיעוט מחייבו להיות כך אבל בדבר התלוי בדעת האדם כגון ברוב ע"ה מעשרין הנה אין הרוב הלז מחייב לומר שע"ה זה לא עישר דהדבר תלוי בבחירתו ואיזה חיבור יש לזה עם הרוב רק הרוב מטיל ספק עלינו לחוש שמא זה לא עישר כיון דיש ע"ה שאינן מעשרין וכיון שאין על עצמות האיש הלז שום חיוב לא להרוב ולא להמיעוט רק שהרוב מביא עלינו הספק שעישר והמיעוט מביא ספק לא עישר ע"ז גם ר"מ מודה דל"ח למיעוט דאם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו ודע שעלה בדעתי לומר דכוונת התוס' לחלק בין מיעוט התולדה ובן מיעוט המקרא וכעין מה שחילק הרשב"א בחידושיו לחולין דף ט' ב' גבי ספק טומאה ברה"ר יע"ש ועיין בערך ספיקא דאורייתא ורציתי לומר דכוונת התוספות דר"מ לא חייש למיעוט רק בספק התולדה כגון סריס ואיילונית שאין הדבר תלוי במעשה רק שמעולם היה הדבר כך בתולדה שנולד סריס אבל בספק המקרה כגון ס' עישר או לא עישר ל"ח ר"מ למיעוט וכמ"ש הרשב"א שם להקל בספק כזה אך א"א לומר כן לר"מ מהא דאמרינן בפ"ב דע"א גבי גבינות בית אונווקי שאסורים מפני שרוב עגלים של אותה העיר נשחטים לע"ז ופריך מאי איריא רובא אפילו מיעוטא דר"מ חייש למיעוט והתם ס' המקרה הוא אי נשחט לע"ז ועוד יש כמה מקומות בש"ס דמוכח דאף בספק המקרה חייש למיעוטא. ואין להקשות גם לפי מה שכתבנו בכוונת התוס' דהוי מיעוט התלוי ברצון קשה דגם גבי גבינות בית אונווקי תלוי ברצון השוחטים ושמא לא שחטו לע"ז ז"א דהתם לא מיירי מן השוחטים כלל ואין אנו דנין עליהם דיכול להיות דשוחט א' היה שוחט שם רוב עגלים לע"ז רק דאנו דנין על העגלים וכיון דאנו דנים על מציאת העגלים הרי אנו יודעים דמציאת רוב העגלים הוא של תקרובת ע"ז והבן. וע' מ"ש כיוצא בזה בערך רוב התלוי ברצון אות ב' יע"ש. ואין להקשות דא"כ גם בדמאי קשה לר"מ דהניחא דהיכא דלקח דמאי מאיש ידוע שאז הוא דן על האיש הלז אזי שפיר אמרינן אם הוא הוחזק כו' אבל כשמונחים פירות ע"ה שנודע שהם מע"ה כגון שבא לעיר שרובן ע"ה ולקח פירות מן השוק דאז ג"כ אינו דן כי אם על הפירות ולא על האיש א"כ יחוש ר"מ למיעוט ויהיה

חייב בכיוצא בו מן התורה במעשר ולא מצינו בשום מקום שום תבואת ע"ה שיהיה צריך לעשר מה"ת לר"מ ואדרבה בהלוקח מן הפלטר בפ"ה דדמאי דאז ג"כ אנו דנין על התבואה והפת ור"מ איירי שם במשנה ולא אשתמיט לומר דחייב במעשר מה"ת אך באמת י"ל דהתם ממ"נ מותר אי דנים על האדם אזי הוי מיעוט התלוי ברצון ואי דנים על התבואה אזי הוי מיעוט דמיעוט דבאמת בע"ה יש רוב מעשרים ומלבד זה יש חבירים המעשרים רק כשאנו דנים על האיש אזי לא מצטרף רובא דחברים בהדייהו כיון דאינו מסוג שלהם אבל כשדנים סתם על הפירות אזי מצטרף מיעוט דחבירים בהדי רוב ע"ה דמעשרים והוי מיעוט דמיעוט ובהכי מתיישב ההוא דהלוקח מן הפלטר ואפשר דבמקום שאין לספק כלל על החברים ואנו דנים על התבואת אפשר דבכה"ג חייש ר"מ מדאורייתא:

**ובמ"ש** יתיישב ההוא דתינוק שנמצא בצד העיסה דחייש ר"מ למיעוט דאין מטפחין אף דהוא תלוי ברצון משום דשם אנו דנים על העיסה. ועי"ל דאף אם דנים על התינוק מ"מ בתינוק שאין לו דעת ואין אנו דנים כ"א על הטבע הוי רוב התלוי בטבע. ועוד נ"ל לחלק דהתם המיעוט הוא שב ואל תעשה ובכה"ג אין לחלק בין מיעוט הטבע למיעוט הרצון ואביא לך כדמות ראיה ממ"ש התוס' בפ"ב דכתובות די"ח דבשני עדים ל"א מיגו דאין אחד יודע מה בלב חבירו אבל אי בעי שתקי אמרינן והבן הטעם דבדבר שהוא תלוי בדעת האדם הנה במעשה מחולקי' זה מזה זה רוצה לעשות כך וזה כך ולא יסכימו על דבר א' אבל בשוא"ת יסכימו על דעת א' וכן הענין כאן כיון דהמיעוט הוא ברצין אמרינן מאן יימר שרצון של זה הוא כך שנחייב לו דבר הלז אבל כשאין המיעוט מחייב רק שולל כגון בתינוקת שהרוב הוא מחייב שהתינוק זה טפח באשפה אז אזלינן בתר המיעוט שהוא שוגל הטפוח זה דמיעוט אין מטפחין ול"ש בזה תלוי ברצון דלענין שב ואל תעשה כל הרצונות שוין כסברת התוס' הנ"ל ובמה שכתבתי תבין דאין הקושיא עלי ממיעוט אין מעשרין דלכאורה הוי ג"כ מיעוט בשוא"ת אך הענין דהתם מהיכי תיתי לחוש שלא עשר כיון שמצוה לעשר רק המיעוט מחייב המעשה זה לומר שעבר על ד"ת והרוב שולל ואיך שייך בשוא"ת כזה לומר דכל הדעות שוין דשוא"ת זה הוא לעבור על ד"ת והבן כ"ז:

### טז

**העולה** ממ"ש לדעת התוס' דבמיעוט התלוי ברצון לא חייש ר"מ ודוקא כשאנו דנין על האיש אבל כשאנו דנין על מציאת הפעולה חייש ר"מ למיעוט והא דל"ח ר"מ למיעוט הרצון כשהמיעוט הוא בקום ועשה אבל בשוא"ת חייש אבל אם הוא לעבור על ד"ת או

כיוצא בזה ענין מחודש שהמיעוט מחייב חידוש ושינוי זה אף בשוא"ת לא חייש ודוק בכל זה:

## רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן

**א**

**רבינא** לחד לישנא לא ס"ל רוב מצויין א"ש מומחין ואף בדליתא קמן בדיעבד אסור אי לא ידעינן אי גמיר אך הראב"ן כתב הביאוהו הב"ח והש"ך ביו"ד סימן א' דאף רבינא מודה בדליתא קמן דכשר רק במצינן למרדף אבתריה אסור אף בדיעבד אם לא רדפו וע' בש"ך ובפר"ח ותבין זה:

**ב**

**אביי** ורבא ורב אשי ורבה בר עולא ס"ל רוב מצויין א"ש מומחין ומוחזקין הן שם בחולין דף ג' ע"ב יע"ש:

**ג**

**דעת** הרי"ף והרא"ש והרמב"ם והרשב"א והר"ן כדעת הגאוני' דהך רוב לא מהני אלא בדיעבד אבל אם הוא לפנינו צריכים למיבדקיה אם יודע ה"ש ונותנין לו לכתחילה לשחוט בלא בדיקה ע"ש שיבדקנו אחר שחיטה:

**ד**

**דעת** בעל העיטור ורש"י ושאלתות דרב אחאי גאון ואגור בשם א"ז ומרדכי והגהות אשרי דהך רוב לא סמכינן עלי' לכתחלה אף על סמך שיבדקנו בסוף לא סמכינן אך בדיעבד אי שחט א"צ בדיקה אפילו הוא לפנינו וטעמו של דבר נ"ל דס"ל דלכך לא סמכינן ארובא דאמרינן סמוך מיעוטא דאין מומחין לחזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואיתרע לה חובא. ואף דהרשב"א במשמרת הבית כ' דהוי מיעוטא דמיעוטא דאף מן המיעוט שא מומחין יש מיעוט ששוחטין יפה אך באמת נגד זה יש מיעוט מומחין שמקלקלין כמ"ש הרשב"א בעצמו דאין ברית כרותה למומחין שלא יקלקלו אבל אם כבר שחט אזי שפיר הוא מיעוט דמיעוט דא"ל דיש מיעוט מומחין דמקלקלין דמומחה אם שהה או דרס לא הי' מאכילה לנו כמ"ש הש"ך ביו"ד סי' א' במי שדרכו להתעלף ועיין מ"ש לעיל ערך מומר אוכל נבילות לענין שחיטה:

**ה**

**בחידושי** רציתי לומר הטעם של רבינא דס"ל דל"א רוב מצא"ש מומחין דלשיטתיה אזיל דס"ל בבכורות כ' דרובא דתלוי במעשה ל"א וזה הרוב תלוי גם כן במעשה הלמוד שוב

מצאתי סברא זו בכרתי ופלתי ועוד פירשתי שם סברא מחודשת וישבתי בזה קושי' התוס' שם חולין דף ד' ע"ב דהיכי קאמר רבינא דל"א רוב מצא"ש מומחין דהא לקמן איתא ברייתא מצא תרנגולת שחוטה דאמרי רוב מצא"ש מומחין הן ואמרתי דבכה"ג דמצא שחוטה בשוק אף רבינא מודה לפמ"ש דטעמיה דרבינא דרובא דתלוי במעשה לא אמרינן ר"ל כיון דאנו צריכין לחדש בכאן אצל האיש הלז ולומר שלמד הלכות שחיטה אזי בכה"ג לא אזלינן בתר רובא דמאן יימר שלמד הלכות שחיטה וזה שייך כשהאיש הלז לפנינו ואנו דנין על האיש הלז אם הוא מומחה או לא אזי אנו צריכין לחדש בו מעשה אבל בנמצא תרנגולת שחוטה בשוק אזי אין אנו דנין על איש פרטי רק שאנו אומרים שרוב מצא"ש מומחין ואנו אומרים שתרנגולת זו מומחה שחטה ואין אנו מחדשין מעשה לימוד כלל דהא שכיח מומחין הרבה שלמדו ואנו אומרים שהם שחטוהו והבן זה כי הוא סברא עמוקה ונכונה. ואביא לך דוגמא לדבר ממ"ש התוס' בב"מ קט"ו וז"ל דאף דאחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקינן דוקא כשאומר שזה גנבו אבל כשאינו אומר על איש פרטי רק שנגנב מעמי נאמן דהא הרבה גנבים מצויין עכ"ל יע"ש ודוק:

**1**

**עוד** כתבתי טעם לשבח דרבינא לא ס"ל רוב מצויין משום דס"ל סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא. ובזה ג"כ ישבתי קושית התוס' המוזכר' באות הקדומה דהך חזקה דבהמה בחזקת איסור עומדת לרש"י הוא חזקת איסור אמ"ה ולתוס' הוא חזקה שאינו זבוח. ולפי זה לא קשה על רבינא מהך ברייתא דמצא תרנגולת דלשיטת רש"י י"ל דאתיא כר"מ דס"ל בחולין ק"ב דאמ"ה אינו נוהג אלא בבהמה ולא בחיה ועוף והכא נקט בדיוקא תרנגולת דלגבה ל"ש לומר סמוך מיעוטא לחזקה דאין בעוף איסור אמ"ה ולדעת התוספ' דהוא איסור שאינו זבות י"ל דברייתא אתיא כר"א הקפר דס"ל בפ"ב דחולין דאין שחיטה לעוף מה"ת ול"ש גבה חזקת איסור שאינו זבוח:

**הגה"ה מכן המחבר**

**אך** ז"א נכון דעכ"פ בעי נחירה בסימנין ולא משתרי כך בלא שום זביחה שיהרוג אותה כמ"ש התוס' בחולין דף כ' ע"א בסופו יע"ש. ואף שעדיין יש ליישב דאין בה איסור עשה דאינו זבוח כיון דוזבחת לא קאי עלה וליכא גבה אלא איסור אמ"ה בחיים ולאחר מיתה אסור נבילה דנחירה עכ"פ בעינן ואין מחזיקין מאיסור לאיסור וכן מצאנו בפרי מגדים בפתיחה לה' שחיטה שורש א' שכ' סברא זו אך עדיין הדבר צ"ע:

**ע"כ הגה"ה מבנו**

**ז**

**רנב"י** נראה דס"ל רוב מצא"ש מומחין חולין י"ב א' אמר רנב"י דכ"ע רוב מצא"ש מומחין ויש לדחות:

## רובא דתלוי במעשה

**א**

**רבינא** ס"ל דרובא דתלוי במעשה לא אמרינן בכורות דף כ':

**ב**

**רבא** סביר' לי' דאף בתר רובא דתלוי במעשה אזלינן מדמשני מחוורתא ר' ישמעאל כר"מ ס"ל:

**ג**

**רבה** בר עולא ואביי ורב אשי דלא ס"ל כרבינא בענין רוב מצא"ש מומחין וס"ל דאמרינן רוב מצא"ש מומחין ס"ל דאף בתר רובא דתלוי במעשה אזלינן ע' מ"ש לעיל בערך רוב מצא"ש דטעמא דרבינא דלא ס"ל רוב מצא"ש מומחין משום דהוא רובא דתלוי במעשה וכ"כ בפלתי שם אך לדידי חזי לי דזה לא הוי רובא דתלוי במעשה דרובא דתלוי במעשה לא הוי רק ברוב בהמות מתעברות ויולדות ומיעוט אין מתעברות דאין הרוב בא רק אחר המעשה של הבעילה ואיכא לספוקי שמא לא נבעלה אבל הכא גבי רוב מצא"ש המעשה הוא עצם הרוב דרוב הוא דמצויין אצל שחיטה לומדים ה' שחיטה ומומחין הן ואיך נאמר דתלי' במעשה כיון דמעשה זה הוא עיקר הרוב ונראה שלזה כיון בעל מ"א בא"ח סי' ח' ס"ק י"א דלא כמו ששנו בדבריו הרבה מן האחרונים וביארו דבריו דכיון דהתם איכא ס"ס וע"פ מה שכתבתי נתבאר לך דבריו על נכון ודוק היטב ועוד אבאר זה באורך בס"ד:

**ד**

**דבר** שהוא מצוי ל"ח מעשה כ"כ התוס' ביבמות קי"ט דתשמיש דאדם לא חשוב מעשה יע"ש אך דוקא תשמיש בעל עם אשתו אבל תשמיש דזנות דלא שכיח חשוב תלוי במעשה והארכתי במקום אחר מזה:

**ה**

**רב** הונא ורבה (לפי הגי' בגמ') קדושין נ' ע"ב (אך ברי"ף ובחי' רשב"א הגי' רבא) ורב פפא ס"ל דרובא דתלי' במעשה חשיב רוב וזהו במה דאמרינן בקדושין נ' ע"ב דרב הונא ורבה ס"ל חוששין לסבלונות ומסיק ר"פ דבאתרא דרובא מקדשי והדר מסבלי דחוששין

לקדושין היכא דשלח סבלונות חוששין שמא קידש מקודם מטעם דרובא מקדשי מקודם ואזלינן בתר רובא ואף דהרוב תלוי במעשה שקידש מקודם וכמ"ש הרמב"ן במלחמות שם דהוי רובא דתלי' במעש' ש"מ דס"ל דאף רובא דתלי' במעשה הוי רוב ואפשר דוקא בחומרא דא"א חששו להך רובא כמו דחששו בכמה מקומות למיעוט בחומר' דא"א כגון במגוייד ובמשאל"ס כמש"כ התוס' שם:

**אך** כ"ז לשיטת הרי"ף והר"ת שפי' חוששין לסבלונות דחיישי' שמא קידשה כבר שפיר חשוב רובא דתלי' במעשה אבל לדעת רש"י שם דהפירוש חוששין לסבלונות דהיינו שהסבלונות עצמן הם קדישין אין כאן רובא דתלי' במעשה שאין אנו צריכים לחדש שום מעשה רק הסבלונות שאנו רואין ששלח לה המה היו מעשה הקדושין ואין כאן רובא דתלי' במעשה והרמב"ן שכ' דהוי רובא דתלי' במעשה תופס שיטתו דמפרש כפי' הרי"ף שקדשה מקודם וע"ש דכך מבואר להדיא מדבריו אבל לרש"י זה ברור דלא הוי רובא דתלי' במעשה:

**אמנם** מה שכתבנו דרב הונא ורבה ס"ל דרובא דתלי' במעשה הוי רוב לכאורה אינו מוכרח אף לדעת הרמב"ן דאינהו לא קאמרי כלל רובא מקדשי והדר מסבלי רק סתמא אמר חוששין לסבלונות אפשר דמיירי היכא דכולהו מקדשי והדר מסבלי אבל ברובא מקדשי לא אזלי' בתר הרוב כיון דתלי' במעשה אך זה אינו דא"כ קשה ג"כ עלייהו מקדשי והדר מסבלי פשיט' כדמקשה בש"ס על ר"פ וע"כ צ"ל דגם הם מיירי ברובא מקדשי וש"מ דאזלי בתר רובא דתלי' במעשה לפי פי' התוס' ולדעתי מה דקאמר מה הוי עלה אר"פ באתר' דמקדשי כו' הוא רק מפרש דברי רבה ורב הונא במאי איירי דאל"כ מאי קאמר מה הוי עלה דמי פליג עלייהו וכן מצאתי בחי' הרשב"א שפי' כעין מה שכ':

**ובזה** מיושב קושי' עצמות יוסף על מה דמקשה מקדשי והדר מסבלי פשיט' ולא מקשה מסבלי והדר מקדשי פשיטא. ולפמ"ש א"ש כיון דר"פ פירש מלתייהו דרבה ור"ה דאמרי חוששין לסבלונות במקדשי והדר מסבלי פריך וכי אפשר לומר כן דא"כ פשיט' מאי הוצרכו ר"ה ורבה להשמיענו ולא יכול להקשות על מסבלי והדר מקדשי פשיטא דאין חוששין לקדושין דהם לא מיירי כלל מאין חוששין במסבלי והדר מקדשי ודוק:

**אמנם** הרב בעל פנ"י יש לו דרך אחרת בסוגיא זו והוא דר"ה ורבה דקאמרי חוששין לסבלונות היינו אף באתרא דמסבלי והדר מקדשי מטעם דאין הפירוש חוששין שמא קידש מקודם רק שמא הסבלונות בעצמן הם קדושין ובזה אין לחלק בין מקדשי והדר מסבלי ומסבלי והדר מקדשי ור"פ דמחלק בין מקדשי והדר מסבלי ס"ל דאין חוששין דהסבלונות בעצמן הם קדושין רק באתרא דרובא מקדשי והדר מסבלי חוששין שמא

כבר קידשה וזהו אף לדעת רש"י דרש"י לא כ' דחיישינן שמא הסבלונות בעצמם הם קדושין רק לר"ה ולרבה דלא מחלקין בין מסבלי והדר מקדשי אבל לר"פ דמחלק דוקא באתרא דרובא מקדשי שפיר חיישי' שמא קידשה כבר אף לשיטת רש"י. אלו תורף דברי הגאון בעל פנ"י בחידושיו שם:

**ו**

**והנה** לדעת הרב בעפנ"י ז"ל בסוגיא זו אין ראי' דרבה ור"ה ס"ל דאזלי' בתר רובא דתלי' במעשה כיון דהם לא מיירי מאתרא דרובא מקדשי אבל ר"פ ע"כ דס"ל רובא דתלי' במעשה אף לדעת רש"י דלפי פירושו אפי' רש"י מודה דלר"פ חיישי' שמא קידשה כבר מטעם דרובא מקדשי ברישא אף דהוא רובא דתלי' במעשה ולדעת התוס' דגם לר"ה ורבה הפי' חוששין לסבלונות שמא קידשה כבר אזי ע"כ צריך לאוקמא ברובא מקדשי והדר מסבלי וש"מ דס"ל רובא דתלי' במעשה הוי רוב וזהו אף לדעת הפנ"י דהוא לא כתב דהם לא מחלקו בין מקדשי ומסבלי רק לדעת רש"י דחוששין שמא הסבלונות הם קדושין אבל לדעת התוס' ע"כ צריך לחלק גם לדידהו. אך מ"ש הפנ"י דרש"י מודה דלר"פ דמחלק בין מקדשי והדר מסבלי אזי חיישי' שמא קדשה כבר לא נראה כן דעת רש"י שכ' בד"ה חיישי' כיון דאורחייהו לקדושי ברישא חיישי' דשדר הני לשם קדושין יע"ש אלמא דגם לר"פ הטעם דחיישי' דהסבלונות עצמם הם הקדושין וכ"כ כל הפוסקים לדעת רש"י דאף לפי מסקנת ר"פ חיישי' דהסבלונות הם הקדושין. היוצא מזה:

**ז**

**דרב** הונא ורבה לדעת התוס' ס"ל רובא דתלי' במעשה הוי רוב ולדעת רש"י אין ראי' וי"ל דס"ל דלא הוי רובא:

**ח**

**ר"פ** לדעת התוס' ס"ל רוב התלוי במעשה הוי רוב ולדעת רש"י אין ראי' אך לדעת הפנ"י שמפרש דרש"י מודה דלר"פ חיישי' שמא קידשה כבר אזי אף לדעת רש"י מוכח דר"פ ס"ל רובא דתלי' במעשה הוי רוב:

**ט**

**ולגי'** הרי"ף ור"ח שם דגרסי דמיעוטא מקדשי והדר מסבלי מ"ד לא ניחוש למיעוטא קמ"ל דחיישי' למיעוטא משום חומרא דא"א יש ג"כ ראי' כיון דאף למיעוט התלוי במעשה חיישי' משים חומרא דא"א כ"ש רובא דתלי' במעשה בעלמא ויש לדחות וצ"ע.

**י**

**אביי** דנראה שחולק שם עם רבה וס"ל דאין חוששין לקדושין י"ל דס"ל דרובא דתלי' במעשה לא הוי רוב ולכך אין חוששין שמא קדשה אף באתרא דרובא מקדשי ברישא וכן כ' הגאון בפנ"י שם ע"פ דרך שלו דאביי ס"ל דרובא דתלי' במעשה לאו רובא הוא. ובזה נ"ל ליישב דעת הרמב"ם בפ"ג מה' חנוכה דכ' דכל דבר שתקנו חכמים מחמת ספק כגון דמאי א"צ ברכה והראב"ד השיג עליו דהך טעם הוא רק לאביי אבל רבא ס"ל דאף ס' דדבריהם בעי ברכה ושאני דמאי דרוב ע"ה מעשרין הן. והנה כבר יישבנו זה בדרך א' בערך ס' דאורייתא אות י"ב ע"ש. אך מה שי"ל ע"פ דרכנו דאביי ורבא לשיטתייהו אזלו אביי לשיטתי' דס"ל רובא דתלי' במעשה לאו רובא הוא ולכך ס"ל דכל ס' א"צ ברכה דא"ל דוקא דמאי משום דרוב ע"ה מעשרין דהך רוב לאו רוב גמור הוא דתלי' במעשה (ואף דאביי ס"ל רוב ע"ה מעשרין בכתובות כ"ד א' בדמאי הקילו דרוב ע"ה מעשרין הן יע"ש וע' בגיטין ס"א בתוס' ובפנ"י שם. אך י"ל דרוב הוא לענין זה דסמכינן קצת אהך רובא להקל אבל אינו רוב גמור כיון דתלי' במעשה וכעין זה כ' התוס' לפי דרכם שם בכתובות ובגיטין יע"ש) ורבא לשיטתי' דס"ל דרובא דתלי' במעשה הוי רוב כמש"ל אות ב' לכך קאמר רוב ע"ה מעשרין הם וא"כ כיון דרבינא דהוא בתרא ס"ל ג"כ דרובא דתלי' במעשה לא אמרי' אזי ממילא אזדא ליה דברי רבא דבדמאי הטעם משום דרוב ע"ה מעשרים וצ"ל כאביי משום דס' דדבריהם לא בעי ברוכי. אך עדיין יש לעיין בזה דהרמב"ם בספרו סמך כמה פעמים אהך רובא דרוב ע"ה מעשרין ש"מ דלא חשיב ליה תלי' במעשה ועמ"ש לעיל אות ב' ולפמ"ש שם לא הוי רובא דתלי' במעשה ודוק:

**יא**

**עוד** נ"ל דהיכא דהמעשה הוא מצוה וחובה על האדם לא חשוב מעשה וראייתי מנדרים נ"ט דחשוב שם נדר דבר שיש לו מתירין לאתשולי עלי' ופריך מ"ש מתרומה דל"ח דשיל"מ והרי בידו לאתשולי, עלי' ומתרץ בנדרים כר' נתן דמצוה לאתשולי עלי' וכיון שכן כאלו אתשיל עלי' דמי אלמא דבר שהוא מצוה ל"ח מחוסר מעשה ובזה מתורץ הך דרוב ע"ה מעשרין ומתורץ קושית התו' יבמות קי"ט רוב נשים מתעברות ל"ח מעשה כיון שהמעשה הוא מצוה ומתורץ ג"כ הך דחזקה שליח עושה שליחותו דהא הוא תלוי במעשה ורובא עדיף מחזקה ול"א רובא דתלוי במעשה כ"ש חזקה דתלוי במעשה. אך לפמ"ש יתיישב דהתוס' בעירובין דף ל"ב פירשו דלא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו רק היכא דהמשלח יעשה איסור אם לא יעשה השליח שליחותו ולפ"ז המעשה

דשליחות הוא מצוה וחובה על השליח לעשותו בכדי שלא יכשל המשלח ובכה"ג ל"ח תלוי במעשה:

**יב**

**עוד** נ"ל דהא דלא אמרי' רובא דתלוי במעשה היינו היכא שהרוב הוא על המעשה גופא אבל היכא שהרוב הוא על איזה ענין והמעשה נמשך ממילא ואסברא לך כגון ברוב מצויין אצל שחיטה מומחין שאין הרוב על מציאת המחאה שהוא מעשה הלימוד רק שהרוב אנשים כשרים הם ויראים לשחוט מבלי המחאה נמצא הרוב הוא על היראה לשחוט מבלי המחאה והמעשה נמשך ממילא מדחזינן דשוחטים הם ש"מ דמומחים הם דרוב מצא"ש מומחים הם והבן זה. ואפשר שלזה כיון רש"י במ"ש רוב מצויין א"ש מומחים שאם לא היה מומחה לא היה שוחט כוונתו שהרוב הוא על היראה לשחוט מבלי המחאה. ובזה מיושב ג"כ בהך דרובא מקדשי והדר מסבלי דאין אנו דנים על עצם המעשה רק שאנו אומרים שרוב אנשים יראים לשלוח סבלונות קודם קדושין כמ"ש הר"ן שם כיון שאין בטוחים שנתקדש להם לכך המעשה הקדושין נמשך ממילא וכן ברוב ע"ה מעשרים הוי ג"כ שרוב ע"ה יראים ומוחזקים בכשרות לעשר ולפ"ז אתה דן בכל רובא דתליא בסברא אזי ל"א דהוי רובא דתלוי במעשה שאין אנו דנים רק על הסברא הלז שרוב אנשים חוששין לסברא זו ודוקא ברוב בהמות מתעברות שאין כאן טעם וסברא רק עצמות מעשה הבעילה ועליה אנו דנין משא"כ היכא דתליא בסברא אנו דנין על הסברא והמעשה נמשך ממילא ודוק בכ"ז כי בזה יתישבו לך כמה סוגיות בש"ס ויתיישב ג"כ בזה הך דחזקה שליח עושה שליחותו שהערנו עליו באות הקדומה:

**יג**

**בחידושי** וביאורי על ה' נדה בהקדמה הנקרא פתחי נדה אות י"ב צדדתי לומר דר' יוחנן ס"ל רובא דתלוי במעשה אמרי' וכ"ז לדעת הר"מ שם אבל לדעת התו' אין ראיה ועוד צדדתי שם דאף להר"מ אין ראיה יע"ש:

**יד**

**ע'** בערך ווסתות דאורייתא אות ט"ז שביארנו שם דענין הפלוגתא אי ווסתות דאורייתא או דרבנן תלוי בזה אי רובא דתלוי במעשה אמרי' וע"ש דכ"ז לדעת הר"מ אבל לדעת התוס' צ"ל אף מאן דס"ל ווסתות דרבנן ס"ל רובא דתלוי במעשה ל"א וע"ש שהנחתי הדבר בצ"ע אף לדעת הרמב"ם ע"ש:

# ריחא מילתא

**א**

**ר"מ** ס"ל ריחא מילתא דאוסר לרדות פת ע"ג חביות יין של תרומה משום דריחא מילתא פסחים ע"ו ע"ז ס"ז:

**ב**

**ר'** יהודה ס"ל ריחא לאו מילתא דמתיר לרדות פת ע"ג חביות שם ומיהו למימרא דר"ל שם דבפת חמה וחביות סתומה אף ר' יהודה מודה דאסור משמע דר' יהודה מודה דריחא מילתא ובעקר מימרא דר"ל אי הוי כהלכתא נחלקו בזה בעלי תריסין הביאם הרשב"א בתה"א דף ק"ה ע"ב דעת ר"ת ובעל המאור דכ"ע מודו לר"ל דבפת חמה וחביות פתוחה אסור דריחא מילתא כרב דס"ל ריחא מילתא ולכך פסקו כרב ודעת ההלכות ואלפסי וכן הסכים הרשב"א דרבא לית לי' דר"ל ולדידיה אף בפת חמה וחביות פתוחה ס"ל לר"י ריחא לאו מילתא. יצא לנו מזה:

**ג**

**דלדעת** ר"ת והמאור ס"ל לר' יהודה ריחא מילתא היכא דאיכא ריח גמור כגון פ"ח וח"פ וכגון צליית נבילה וכשירה בתנור א' דמדמי לה בגמרא פסחים ע"ו לפ"ח וחביות פתוחה וכיוצא בהן דאיכא ריח גמור ס"ל ריחא מילתא וכן דעת תוס':

**ד**

**ולדעת** האלפסי והלכות במחלוקת שנוי' לדברי ר"ל ס"ל לר' יהודה ריחא מילתא בריח גמיר ולרבא ס"ל לר' יהודה ריחא לאו מילתא אף בריח גמור. ומזה יצא לנו עוד מחלוקת ביניהם:

**ה**

**לר'** יוסי לדעת האלפסי והלכות ס"ל לר' יוסי ריחא לאו מילתא והא דאוסר לרדות פת ע"ג חביות של יי"נ מפני שהשעורים שואבות כמבואר בפסחים ע"ו ובע"ז ס"ז הפי' שהשעורים שואבות מגופו של היין ולא הריח בלבד ולכך אסור אבל בריח ס"ל לר' יוסי ריחא לאו מילתא כ"כ הרשב"א בתה"א שם והרי"ף בפג"ה:

**ו**

**ולדעת** ר"ת וסייעתו שפסקו להא דר"ל דבפ"ח וח"פ לכ"ע אסור ניהו דנפרש להא דקאמר השעורים שואבות גופו של יין כדעת הרי"ף אעפ"כ מדמודו בפ"ח וח"פ מוכח דס"ל ריחא מילתא וה"ה לדעת הרי"ף עכ"פ לר"ל ס"ל לר' יוסי ריחא מילתא אף לדעת הרי"ף

וסיעתו רק דלדעת הרי"ף לרבא לא ס"ל ריחא מילתא לר' יוסי והא דאוסר בשעורין מפני שהשעורים שואבות מגופן של יין כנ"ל:

**ז**

**בעיקרא** דמילתא אי נאסור פת שעורים ע"ג חביות יין נסך או לא הנה הטור ביו"ד סימן ק"ח השמיט הך דר' יוסי דאוסר בשעורים ומשמע דס"ל דאף בשעורים מותר והב"י פסק כר"י לאסור בשעורים משום דר' יוסי נימוקו עמו והרב בפר"ח כ' דטעמו של הטור דלא פסיק כר' יוסי משום דס"ל דטעמו דר"י דאוסר בשעורים מפני שהשעורים שואבות היינו ששואבות הריח כמ"ש רש"י בפסחים שם וס"ל לר"י ריחא מילתא וכיון דאנן קי"ל ריחא לאו מילתא ממילא אדחיי' הך דר' יוסי והק' על פי' רש"י שפיר' שהשעורים שואבות הריח מהא דפליגי ר"מ ור"י ור' יוסי בפ"ג דמכשירין בהרודה פת חמה על גבי חבית יין לענין הכשר וע"כ טעמי' דר' יוסי דאמר שם שהשעורים שואבות היינו ששואב מגוף היין והוכשר לקבל טומאה דאי משום הריח לחוד לא הוכשר עכ"ד הפר"ח יע"ש שהאריך ועיין בשער המלך בהלכות מ"א פ' י"א מה שתירץ קושית הפר"ח. ולענ"ד נראה ליישב דבאמת מהך דמכשירין יצא לו לריש לקיש דבפת חמה וח"פ אסור לכ"ע דקשה לו לר"ל למה הביא דברי ר' יהודה ור' יוסי בב' מקומות בתרומות ובמכשירין וכמו שהקשה בשער המלך שם וגם הוא רחוק שיהיה כ"כ פלוגתא רחוקה ביניהם דר"מ יסבור דאף מגוף היין שואב הפת ולכך סבירא לי' דהוכשר ור' יהודה סבירא ליה דאף ריח אין בו מדמתיר בתרומות לכך סבירא ליה דפלוגתא דמכשירין הוא בפת חמה וח"פ ובכה"ג לכ"ע ריח איכא ואף ר' יהודה מודה בכה"ג דריח איכא רק דפליג וס"ל דמגוף היין אין בו ולכך נא הוכשר ור"מ ס"ל דבפ"ח וח"פ אפינו מגוף היין שואב ור"י ס"ל דשעורים היכא דח"פ ופ"ח אפילו מגוף היין שואב ובתרומות פליגי היכא דחביות סתומה או דפת צוננת ופליגי לענין ריח דלר"מ בכה"ג נהי דגוף היין אין בו עכ"פ ריח איכא ולר' יהודה אפילו ריח אין בו ולר' יוסי בשעורים יש בו ריח וא"ש דברי רש"י שכ' שהשעורים שואבות הריח ולא קשה ממכשירין דמשמע ששואב מגוף היין דהתם בפ"ח וח"פ איירי כדפרישית ודוק:

**אך** כ"ז לר"ל דס"ל דר' יוסי מודה דריח אסור. אבל לרבא דס"ל דאף בפ"ח וח"פ פליגי ע"כ דטעמא דר' יוסי ששואב מגוף היין דאם לא כן קשיא הך דמכשירין כמ"ש הפר"ח וליכא לתרוצי דהתם מיירי בפת חמה וח"פ דלרבא גם הך דתרומות בפת חמה וח"פ וע"כ טעמא דרב יוסי ששואב גוף היין ובזה יתיישב דברי הטור שם שלא הביא הך דשעורים שואבות דס"ל להטור דלרבא דס"ל דאף בפ"ח וח"פ מתיר ר' יהודה ור"י אין סברא דר"מ

אוסר אף בפת צונן או בחביות סתומה דמנ"ל להשוות פלוגתא רחוקה ביניהם אלא ע"כ דלא פליגי כ"א בפ"ח וח"פ נמצא ר' יוסי דאוסר בשעורים אינו כ"א בפ"ח וח"פ זהו לרבא ולר"ל בפ"ח וח"פ לכ"ע אסור לכך בפ"ח וח"פ הכריע לאסור בכל גווני כיון דלר"ל לכ"ע אסור ולרבא ג"כ אסור עכ"פ לר"מ וגם לר' יוסי אסור עכ"פ בשעורים לכך הכריע לאסור בכל גווני ובפרט דלדעת כמה מרבוותא אף רבא מודה לאסור בפ"ח וח"פ כמש"ל דעת ר"ת והרז"ה אבל לאסור בשעורים בפת צוננת או בחביות סתומה הו"ל ר"ל יחידאה דלרבא י"ל דאף לר"מ ולר' יוסי שרי בכה"ג דאין אוסרים רק בפ"ח וח"פ וגם לר"ל עכ"פ ר' יהודה חולק ומתיר בשעורים וי"ל דאין הלכה כר' יוסי דהוי הכרעה ג' כמ"ש בסמוך ולר' יהודה בודאי מותר כדכתיבנא ולכך השמיט הטור הך דינא ולא קשה קושיית הפר"ח דר' יוסי נימוקו עמו די"ל דר"י מודה בפת צונן ולא פליג רק בפ"ח וח"פ ובפרט די"ל דאין הלכה כר"י דאין הכרעה ג' מכרעת כמ"ש בשער המלך שם:

## ח

**רב** ס"ל ריחא מילתא בפסחים ע"ו ואפילו בדיעבד אסור אם נצלה איסור כחוש עם היתר שמן דאזיל האי ומפטם להאי. מיהו בשניהם כחושים לא שייך פטום ומותר כ"כ התוס' בסוגיא דפסחים שם דרב מודה בשניהם כחושים ובסמוך נבאר מזה:

## ט

**לוי** ס"ל ריחא לאו מילתא היא ומותר אפילו באיסור שמן היתר כחוש ודעת רש"י דלכתחילה מודה לוי דאסור והתוס' הקשו ע"ז דא"כ מאי מקשה הש"ס על לוי מהא דתנן אין צולין שני פסחים כא' מפני תערובות טעמים דלמא הטעם משום איסור לכתחילה דמודה לוי וליישב דעת רש"י בדרך פשיטות דהא דכ' התוספו' בשם רש"י דס"ל ללוי אסור לכתחילה הוא ממ"ש רש"י על הא דאמר בגמרא עבד לוי עובדא בי ריש גלותא בגדי ודבר אחר כשמעתי' ופרש"י שנצלו גדי ודבר אחר כאחד עכ"ל משמע דלכתחילה לא התיר לוי רק בדיעבד וי"ל דהנה בע"ז פליגי אביי ורבא בבת תיהא דאביי אסר ורבא שרי וכ' שם התוספו' דאביי לא פליג על לוי דמתיר כאן ריחא דשאני הכא שהוא ע"י תערובות אבל בבת תיהא שהריח בעין אף לוי מודה דאסור. והנה לפי סברת אביי דהריח בפ"ע אסור הוא רק שעל ידי התערובות שרי מטעם שנתבטל פשיטא דלכתחילה אסור לצלות כא' דאין מבטלין איסור לכתחילה. אבל לרבא דמתיר ריח בעין אה"נ דס"ל ללוי אף לכתחילה מותר ולפ"ז בהך עובדא דעבד לוי בגדי ודבר אחר הוכרח רש"י לפרש שכבר נצלה דאל"כ קשיא לאביי דלדידי' אסור לכתחילה ולוי עבד עובדא לכתחילה וע"כ דמעשה היה בדיעבד אבל לפי האמת דקי"ל כרבא אה"נ דלוי מתיר אף לכתחלה

ולכך מקשה הגמרא מאין צולין שני פסחים לפי מה דקיימא לן כרבא ולדידיה לוי אף לכתחילה מתיר כנ"ל בדרך פשיטות דרש"י מודה לפי המסקנא דאף לכתחילה שרי ללוי. ובאופן אחר נ"ל דבאמת ס"ל לרש"י דאף לפי המסקנא ס"ל ללוי דאין לצלות איסור והיתר כאחד לכתחילה וכדאיתא ביו"ד סימן קי"ח והטעם כמ"ש בהג"א בע"ז שם בפשטידא של בשר כו' שאין לצלותו בתנור א' כו' שמא יזוב שומן מפשטידא אל התנור ויגע בו כו' וה"ה מה"ט לא התיר לוי לצלות לכתחילה גדי ודבר אחר נהי דבזה יכולין ליזהר שלא יגעו זה בזה וגם שלא ינתזו ניצוצות מזה לזה אך להא חיישינן שמא יזוב שומן מדבר אחר לתוך התנור ויהי' מפעפע בכל התנור ואחר כך יגע הצלי בתנור ויאסר לכך אסר לכתחילה אבל בצליית פסח דהדין נגע בחרסו של תנור יקלוף את מקומו נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו אם כן בלא"ה צריך ליזהר שלא יגע בתנור דאף הנוטף מגופו אסור א"כ אין סברא לאסור לצלות אותו עם פסח אחר דלענין ריח ונגיעה בעצמו של פסח ל"ח ולמיחש שמא יגע בחרסו זה אף בנצלה לבדו אסור (ואף אם נאמר דטעמו של לוי דאוסר שמא יגעו זה בזה מקשה שפיר מאין צולין ב' פסחים מפני תערובות דמשמע ריחא מילתא וא"ל דלוי מודה משום שמא יגעו חדא דמפני התערובות קתני וס"ד מפני ערובות טעמים ולא מפני נגיעה ועוד אי משום חשש נגיעה למה נקט ב' פסחים אפילו צלי אחר דלאו פסח יש לחוש שמא יגע בו ויאסר משום צלי מחמת דבר אחר כמו דאוסר בגמ' סולת רותחת) ולכך מקשה שפיר מהא דאין צולין ב' פסחים ללוי דהכא ליכא למיסר לכתחילה מטעם הנ"ל דבלאו הכי צריך ליזהר שלא יגע בתנור ודוק:

**עוד** נ"ל דבאמת טעמו של רש"י דללוי אסור לכתחילה דעכ"פ משהו איכא ואין מבטלין איסור לכתחילה ודבר זה שייך היכא דהדבר אסור מצד עצמו כגון נבילה ושאר איסורין וכן בב"ח כשנתערבו בו נעשו גוף א' של איסור והדבר אסור מצד עצמו. משא"כ הפסח שהוא מותר מצד עצמו רק האיסור אקרקפא דהאי גברא מונח בשביל שלא נמנה עליו נמצא האיסור הזה אינו מצד עצמיות הדבר רק בשביל חסרון לא יוכל להמנות והפסח הזה הוא היתר גמור רק שחל האיסור על האדם הזה שלא לאכול ממנו נמצא בשעה שנצלה אין כאן שום ביטול איסור כי היתר גמור הוא ואל תשיבני מתרומה שאסור לבטל כי שם קודש איקרי ואף לכהן אסור לאכלו בטומאה וכן אסור להפקיע מקדושתה אבל הכא קדושת פסח לא נפקע ממנה שאף זה פסח הוא רק שנפקע ממנה הבעלים הראשונים הואיל ונתבטל בפסח הזה שיש לו מנויים אחרים ואין כאן מבטל איסור (ואף איסור לשאינו מנוייו לא נתבטל ממנו שאף כאן אסור לשאינו מנויים על פסח זה נמצא שלא בטל ממנו שום איסור רק שהוציאנו מבעלים הראשונים לאחרים ומה"ת למיסר

בזה הלא זה דאין מבטלין איסור מזרוע בשילה ילפינן ול"ד לדהכא ודוק) וא"ל דעכ"פ להאי גברא שאינו נמנה עליו הוא אסור ונמצינו מבטלין איסורו ז"א דאין האיסור על גוף הדבר רק החיוב הוא על האדם הלז שלא לאכול ממנו נמצא אין החיוב חל רק עד שעת אכילה ואז כבר נתבטל מקודם ודמי להא דקיי"ל דמותר לבטל חמץ קודם ה' שעות שעדיין לא נאסר (ועיין בט"ז סימן תרכ"ו לענין סכך) וה"ה הכא גוף הפסח לא נאסר מעולם ואינו מבטל איסור לכתחילה רק בשעת אכילה ואז כבר נתבטל (וכן יש לדמותו למ"ש בסי' ק"ט דמותר לבטל יבש ביבש שנתבטל כו' יע"ש אף שיש לחלק קצת) קצרו של דבר מה שנלפענ"ד דהך דינא דאין מבטלין איסור הוא רק כשהאיסור מצד עצמו אבל אם הדבר מותר לשאר בני אדם רק לקצת בני אדם אסור ואף לזה אינו אסור מצד עצם הדבר כגון תרומה שמצד עצמה אסורה לזרים ומותר לכהנים רק שהאיסור הוא מצד האדם הזה כגון בפסח שלא נמנה עליו בזה לא שייך אין מבטלין איסור כיון שהדבר מצד עצמו מותר והאיסור אינו רק על האדם נמצא שאין האיסור חל רק בשעת אכילה וכבר נתבטל מקודם והבן. ובנדרים מספקא לי אי מבטלין לפי שנדר הוא דבר המותר לכל אדם רק לדידיה אסור ואפשר דדמי לפסח הנ"ל או כיון דנדרים מיתסר חפצא עלי' דשוי עליה כקרבן דבעי' שיתפסנו בדבר הנדור וכיון דמתפיסו ואוסר החפץ עליו הרי החפץ הזה עליו כקרבן והוא חתיכה דאיסורא. אבל שבועות דהוא מיתסר נפשיה אחפצא לפי סברתינו היה נראה דיכול לבטל כיון דאין הדבר אסור מצד עצמו רק האיסור חל עליו לא מבטל איסור הוא וכעת לא מצאתי הדבר בפוסקים. עוד נ"ל בדרך פשיטות דטעמא דרש"י דאוסר לכתחילה לצלות איסור והיתר אף ללוי הוא מטעם שכ' הט"ז ביו"ד סי' ק"ח משום שמא יתחלפו ההיתר באיסור וזה נלמד ממסקנא דגמרא פסחים הנ"ל דמסיק הטעם משום תערובות גופיה כמ"ש הט"ז שם ולכך המקשה דאכתי לא אסיק אדעתיה מפני תערובות גופין ומקשה מאי לאו מפני תערובות טעמים באמת מותר ללוי אף לכתחילה ומשני לא מפני תערובות גופין ולכן אף ללוי אסור לצלות לכתחילה איסור והיתר ודוק:

**ובזה** יתיישב לשיטת רש"י דללוי אסור לכתחילה איך כ' רש"י בשמעתין דרבא שרי בבת תיהא סבירא ליה כלוי והא ללוי עכ"פ לכתחילה אסור ורבא שרי אף לכתחלה להריח בי"נ. ולפמ"ש דטעמא דלוי אינו מחמת הריח רק מחמת תערובות גופין אבל באמת היכא דלא שייך תערובות כגון בבת תיהא מודה לוי דשרי אף לכתחילה כרבא וא"ש ודוק:

**ומזה** יתבאר לך דחשש תערובות גופי' בפסח אינו רק לכתחלה אבל בדיעבד שרי ודלא כמ"ש הכר"ו בסי' ק"ח ס"ק א' דאפי' דיעבד אסור וכ"כ הפר"ח בסי' ק"ח ס"ק ל"ז דאינו אסור רק לכתחילה ובזה ישבתי קושיית מהרש"א בשמעתין על הא דמקשה על רב מדקאמר אפי' גדי וטלה ואי אמרת מפני תערובות טעמים מה לי גדי וטלה מ"ל גדי וגדי והקשה המהרש"א דילמא ה"פ דברייתא אפילו גדי וטלה דל"ש תערובות גופין אעפ"כ אין צולין מפני תערובות טעמים ולפמ"ש לא קשה מידי דבאמת מפני תערובות גופין אינו אסור דיעבד היכא דהוכר כל פסח לחבורתו ומפני תערובות טעמים אפי' דיעבד אסור וע"כ צ"ל הא דתנן אין צולין ב' פסחים אי הטעם מפני תערובות טעמים דאפי' דיעבד אסור והתנא לא חש לבאר וא"כ ממילא ידעינן דאין הטעם מפני תערובות גופין דאז הוי בדיעבד מותר ולמה הוצרך לומר גדי וטלה ואי נימא דהתנא הוזהר דלא נימא דלכך אין צולין מפני תערובות גופים ועל כרחך הוי אמרינן דאין צולין רק לכתחילה אבל בדיעבד מותר דמפני תערובות גופין אין סברא לאסור אף דיעבד וכיון דיכולין לטעות בזה דנתיר בדיעבד עדיפא ה"ל אפי' הוכרו אח"כ הפסחים אסורים ובזה הוי משמיענו ב' דברים א' דאין הטעם מת"ג דאפי' הוכרו איסר והב' דאף דיעבד אסור משא"כ עכשיו דתני אפי' גדי וטלה יש לטעות ב' טעיות הא' דהטעם מת"ג ואפי' גדי וטלה חיישי' לת"ג כמו לפי האמת למסקנא והב' דאף אם נפרש כפי' מהרש"א דאפי גו"ט דלא שייך תערובות גופין אסור משום ת"ט אכתי יש לטעות דאינו אסור רק לכתחלה אבל בדיעבד שרי כלוי דס"ל הכי משא"כ אי הוי תני אפי' הוכרו אסור ממילא ידעינן דאפי' גו"ט אסור מכ"ש וגם הוי ידעינן דאף דיעבד אסור וע"כ מדתני דאפי' גו"ט הטעם מפני ת"ג וקשיא לרב ומתורץ קושית מהרש"א ודוק:

**עוד** נ"ל ליישב טעמו של רש"י שאוסר לכתחלה בגדי וד"א משום דבאמת לוי מודה שיש ריח מן האיסור בתוך הגדי רק דס"ל דריחא לאו מילתא לכך י"ל דלכתחלה אסור מטעם שכ' כ' הר"ן בפת שאפאו עם הצלי דאסור לאוכלו בכותח משום דריח הבשר נרגש בתוך הפת והטועם אותו יהא סבור דממשו של בשר נבלע בו וכי אכיל להו בכותחא מתחזי כבב"ח עכ"ל הר"ן וכן מטעם זה אוסר רש"י לצלות גדי וד"א לכתחלה שמי שטועם יסבור שממשו של ד"א נבלע בתוך הגדי ומתחזי כאוכל מן האיסור לכך פרש"י דוקא לענין דיעבד ומשום מראית העין לא אסרינן דיעבד ואף דשם אסרינן אף דיעבד לאכלו בכותח התם לא הוי דיעבד דהא יכולין לאוכלו עם בשר כמ"ש הש"ך וזה שייך דוקא במין בשאינו מינו שהטעם נרגש וכן הריח אבל בצליית ב' פסחים ליכא למיסר משום

שהריח הפסח נרגש דהא ריחן שוה ומאן מוכח דריח זה מפסח אחר הוא ולכך מקשה מאין צולין ללוי ול"ק קושית התוס':
ובזה לא קשה ג"כ מירושלמי דקאמר מהו לצלות בשר נבילה וכשרה בתנור א' כו' שמואל בשם לוי אמר מותר דמשמע אף לכתחלה מדקאמר מהו לצלות דהתם ג"כ הם מב"מ ואין הריח נרגש מן האיסור ואין לאסור לכתחלה כנ"ל נכון:

ו

**בעיקר** טעמו דרב דס"ל ריחא מלתא כ' הרי"ף משום דלטעמי' אזיל דס"ל כר' יהודה דמין במינו לא בטיל ולכך אף שהריח הוא משהו לא בטיל אבל לדידן דס"ל מב"מ בטיל ודאי ריחא לאו מילתא והקשו ע"ז דא"כ מאי מקשה על רב מהרודה פת ע"ג חביות יין דהתם מין בשאינו מינו הוא והנכון מה שתי' בזה השער המלך בהלכות מ"א פי"א דבאמת מין בשאינו מינו אף דבטל הריח בס' מ"מ כיון דקי"ל היכא דאיסור ניכר וכן ה כא דעבידא לטעמא אפי' באלף לא בטל והלכך כיון שמריח ריח האסור הרי האיסור ניכר ולא בטיל אבל במב"מ דאין ניכר ריח האיסור שאף ההיתר יש לו ריח זה אזי קשה למה ס"ל לרב דאסור לכך נתן הרי"ף הטעם משום דמב"מ לא בטיל ובאמת סברתו מבוארת בתהה"א לרשב"א דף ק"ה למעיין שם (אמת שקושית הרשב"א שם מהא דמייתי כתנאי מרודה פ"ח היא תמוהה מאד חדא דהתם הוא מין בשא"מ פת ביין עדיפא ה"ל להקשות דהא התם מין בשא"מ ומ"ט דר"מ דאוסר ועוד מאי קאמר הא לא אפשר דהוי טעמי' דרב בהא דאדרבא התנן כו כו' דהא ודאי רב ס"ל מב"מ במשהו כמבואר בפסחים וע"כ לומר דכוונת הרשב"א דהך דריחא מילתא אינו תלוי בזה ומאי ראי' מהך דמוקמינן רב כר"מ דהתם במבשא"מ ודאי אין הטעם משום דלא בטל דבאמת בטל רק הטעם משום דנרגש הריח אבל מב"מ דאינו נרגש י"ל דהטעם משום דרב לטעמי' דס"ל מב"מ לא בטל וזהו יותר נכון מטעם שכ' הרשב"א שם דכיון דבשאינו מינו הוי טעמו נרגש כאלו נתערב ממשו של איסור יותר מא' בששים דמה לנו אם בשאינו מינו הי' נרגש ס"ס במינו אינו מורגש תדע דבעלמא מב"מ ברוב ואינו בנ"ט ובאינו מינו בנ"ט כיון דיהיב טעמא ולא אמרי' כיון דבאינו מינו יהיב טעמא לכך אף במינו יאסר עד ס' ועוד ק' לי על הרשב"א נהי דר' יהודה ס"ל מב"מ לא בטיל א מצי סבר ריחא לאו מילתא דאינו אפי' משהו כמו דס"ל ללוי להסוברים דמתיר לכתחלה צ"ל דס"ל דאפי' משהו אינו וכן י"ל דס"ל לר"י ומאי קושיא וכן ר"מ מצי סבר כרב אף דר"מ סובר מב"מ ברוב מ"מ כיון דהתם הוא אינו מינו דהוא בנ"ט לכך אוסר כרב גם תי' של הרשב"א שם אינו מובן לי איך שהי'

מבואר שם מדבריו דבא"מ כיון שהטעם נרגש אסור אפילו א' מאלף ע"ש וזה סברת השער המלך הנ"ל וע"ש היטב):

**יא**

**אכתי** פש לן לברורי היכא דשניהם כחושים אי אסור לרב. והנה בתוספו' פסחים ע"ו מבואר דבשניהם כחושים מודה רב איך המפרשים ה קשו עליהם לפמ"ש התוס' בע"ז דאף בכחושי' מ"מ משהו איכא א"כ לרב דס"ל מב"מ במשהו אף בכחושים ליתסר והנה מה די"ל על התוספו' דשפיר הקשו מאי מקשה הש"ס על רב מהאי דאין צולין ב' פסחים מפני תערובות גופין הא מפני ערובות טעמים שרי דילמא מיירי בשניהם כחושים דליכא ערובות טעמים וא"ל דעכ"פ משהו איכא ומב"מ במשהו דהא באמת בקרבן פסח היו תולין בני מעיים ולב וכבד הכל נצלה כא' וי"ל דדעת התוס' כאו"ה דלב וכבד וטחול ובשר כ"א מין בפ"ע וקיימא לן דהיכא דנתערב במינו ובשאינו מינו סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו ואם כן בכחושים דליכא ריח אלא משהו שאינו מינו רבה עליו ומבטלו וריח העולה מן הבשר שהוא משהו חלב או שאר בני מעיים מבטלו גם הגידין י"ל דס"ל להתוס' דהוי שאינו מינו ע' בפר"ח סי' צ"ח וריח העולה מן בני מעיים הבשר מבטלו בשלמא דהיכא דהוא שמן הריח הרבה ואינו מתבטל בבני מעיים של הפסח הב'. אבל בכחושים דליכא אלא משהו מתבטל וא"ש קושיית התוס'. איברא דקושיית התוס' נ"ל פשיטות דהנה בתוספתא איתא אין צולין ב' פסחים כאחד אפי' גדי וטלה מפני ההרגל והפירוש שלא ירגיל לצלות אפילו גדי וגדי אסור גדי וטלה אלמא דחזינן דגזרינן הא אטו הא ואף דהתם אגדי וגדי אינו אסור בדיעבד כיון דהטעם מפני תערובות גופים אינו אסור בדיעבד כמש"ל אעפ"כ גזרינן גדי וטלה אטו גדי וגדי ומכל שכן לרב שאוסר בשמנים אף דיעבד דראוי לאסור כחושים מפני ההרגל שלא ירגיל אף בשמנים ולא קשה קושית התוס' איך שיהיה אכתי לא מתבאר לן לרב אי אסור בב' כחושים והש"ך בסי' ק"ח ב' מדאמר רב בשר שחוטה שמן כו' ש"מ דבשניהם כחושים מותר וג"ז יש לדחות די"ל רבותא משמיענו דלא מיבעי' בב' כחושים דאסור כיון דמב"מ במשהו אבל בא' שמן ה"א דחלב עם בשר הוי מבשא"מ ואינו אוסר במשהו קמ"ל דאף בשמן הוי מב"מ כמ"ש הפר"ח בסימן צ"ח דלמאן דס"ל מב"מ במשהו חלב עם בשר הוי מב"מ יע"ש. וראיתי בצל"ח בפסחים שם שכ' שכ' דאף סברת התוספות דבכחושים משהו איכא מ"מ אינו מפעפע בכולו ואינו אוסר רק כדי קליפה איך שיהיה מבואר דעכ"פ בשניהם כחושים לרב אסור לכתחילה ובזה מיושבת קושית מהרש"א דמקשה על הש"ס דקאמר לרב מאי אפילו גדי וטלה והקשה מהרש"א דילמא הכי קאמר

אפילו גו"ט דלא שייך תערובות גופים אסור משום ת"ט ולפמ"ש לא קשה מידי לפ"ז למה לו להתנא לאשמעי' רבותא חיצונית מיניה וביה גופא הו"ל להשמיענו רבותא ולמימר אפילו שניהם כחושים אסור משום ת"ט ויש לדחות דאי הוי תני אפי' ר' כחושים ה"א איפכא דה"ק אפי' ב' כחושים דליכא ת"ט אסור משום ת"ג ולא הוי ידעינן דב' כחושים אסור משום ת"ט ודוק:

**יב**

**עוד** נלענ"ד דבאמת התוס' ס"ל דבכחושים משהו איכא ואף עפ"כ מקשו שפיר דילמא ברייתא מיירי בב' כחושים דאינו אסור לרב דהא הכא אין האיסור כ"א מטעם שלא למנוייו. והנה הר"ן בנדרים דל"ו כ' דקטנים מותרים לאכול אף בשאינם נמנים דכי אסור לאכול שלא למנוייו היינו בראויין להמנות אבל קטנים אין ראויין להמנות מותרים לאכול ולפ"ז י"ל דבאמת על פחות מכזית שאין נמנים עליו בפסח אין איסור שלא למנוייו שייך ביה ולכאורה מאי קאמר מפני תערובות טעמים כיון דאין בו כזית ול"ש ביה איסור שלא למנוייו. וצ"ל דלרב ס"ל ריחא מלתא והוי כעיקר האיסור והוי כאלו יש בו כזית מפסח עצמו כיון דריח הוי כעיקר ועיין בכר"ו שכתב דריח אסור מה"ת כמו טכ"ע. ובזה תתיישב קושית התוס' על רש"י ללוי דאסור לכתחילה מאי מקשה מאין צולין די"ל כיון דללוי ריחא לאו מילתא ואינו כעיקר האיסור רק בעלמא אסור לכתחלה משום דמשהו מיהו איכא אבל בפסח דאינו אסור רק משום שלא למנוייו ואיסור שלא למנוייו לא שייך רק בדבר שיכול להמנות עליו כמו שאינו נוהג רק באדם שיכול להמנות וא"כ כיון שאינו יכול להמנות ע"ז דריח אינו כעיקר הפסח אף לכתחלה מותר לצלות ללוי ושפיר מקשו מאין צולין. ולפ"ז מקשו התוספות לרב דילמא מיירי בב' כחושים דליכא משום ת"ט אף דמשהו איכא מ"מ משהו אינו נאסר משום שלא למנוייו. איברא דמגוף הסברא שאמרנו דבדבר שאינו יכול להמנות עליו ל"ש איסור שלא למנוייו לא ברירא לי א' דהר"ן לא כתב שם רק דמדאורייתא לא נאסר אבל מדרבנן אה"נ דאסרינן ועוד דל"ד נאכלין לאוכלין בשלמא כשהאוכל אינו ראוי להמנות א"כ לא חל עליו האיסור של אינו מנוייו אבל כשהוא בר מינוי אע"פ שהפסח אינו ראוי מ"מ נאסר עליו פסח האחר משום שאינו מנוייו ואף משהו ממנו אסור עליו כמו ח"ש דאסור מה"ת. אך דאכתי איכא לספוקי על גידין שראוין לאכילה וסופן להקשות שאין נמנים עליהם כמבואר בר"מ פ"י מהק"פ דאם נאמר דעל מה שאינו נמנה לא חל איסור שלא למנוייו ומותר לאכול מזה והכא ליכא למיסר מדין חצי שיעור דזהו לא היה בכלל האיסור מעולם וי"ל דמ"מ מדרבנן אסור ודע דהר"מ לא הזכיר איסור אכילת הפסח שלא למנוייו בהדיא רק

ברפ"ב מהק"פ כ' דאין שוחטין את הפסח אלא למנוייו ומפיק ליה מתכוסו על השה אבל איסור אכילת האדם שאינו נמנה עליו לא כ' כלל וליכא למילפא מהא דאין שוחטין אלא למנוייו דהתם הוי שינוי בעלים כיון דעיקר הבעלים המנויים עליו ממנו ונפסל הפסח אבל איסור האכילה לאינו מנוי היכא דנשחט למנוייו לא נשמע מיניה ותמהתי איך השמיטו דמבואר במשנה ואינו נאכל אלא למנויו] וכן במ"ש בגמ' מפני תערובות טעמים מבואר דאסור הוא וממ"ש הרמב"ם בפ"ג דין ד' ה' ו' אין ראיה דבאמת שאינו מנוי אי אכיל לא מקיים מצות אכילת פסח ולכך יצא לבית השריפה כיון דאין מצוה באכילתו אך אעפ"כ מוכח דאסור לאכלו מפסח שאינו נמנה דאל"כ יאכל מב' הפסחים וא' הוא בודאי שלו ממ"נ ש"מ דאסור יע"ש ועוד יש להוכיח מכמה מקומות בהלכותיו שם אך אעפ"כ תמהני שלא כ' הר"ן בפירוש:

**איברא** דקשה לי על דעת הר"ן הנ"ל מסוגיא דפסחים פ"ח פ"ט בחמשה שנתערבו עורות פסחיהן דקאמר שם נמצא פסח נאכל שלא למנוייו ופרש"י משום דאלו שכבר יצאו אף שנמנה אין מנינם כלום ע"כ והא הכא דאין ראויין למנות בפסח שני שכבר יצאו י"ח בפסח ראשון ואעפ"כ אסור שלא למנוייו. וראיתי בד"מ פ"ג מהק"פ ד"ט שכ' נשחט שלא למחוייב ה"ז כמי שנשחט שלא למנוייו שינה מל' הגמרא דקאמר נאכל. אך לכאורה קשה איך נפסל משום נשחט שלא למנוייו דהא הוי למנוייו ושלא למנוייו דא' יש בהם שלא יצא י"ח בפ"ר והרי הוא מנוי ע"ז וצ"ל כיון דלא ידעינן מי הוא המחוייב נמצא כ"א אינו מנוי עליו כיון דאינו יודע אם הוא מחוייב בפסח הלזה ואינו יכול לאכול ממנו ובזה ישבתי קושית הלח"מ בפ"ד מהק"פ דין א' על הכ"מ דשם שפיר יכול להמנות על אחרים ואין זה כמי שנשחט שלא למנוייו דהתם האחרים בודאי מנויים הם והוי מנוייו ושלא מנוייו דכשר ע"ש ודוק. אך אעפ"כ מגמרא הנ"ל יש סתירה להר"ן וצ"ע. ואף דלפמ"ש דלהר"ן אסור עכ"פ מדרבנן א"ל דכוונת הגמרא דנאכל שלא למנוייו ואסור עכ"פ מדרבנן מ"מ קשה מה דקאמר שם בפסחים פ"ט ריש ע"א האי כהן ה"ד אי דעביד פסח כו' נמצא פסח נאכל שלא למנוייו וא"ל דהקושיא דעכ"פ יעבור אספק איסור דרבנן דא"כ תקשה קושיית התוספות ד"ה הני מילי וכי בשביל ספק איסור דרבנן יכנס זה לספק איסור כרת והכא ל"ש תירוץ התוספו' דמוטב שיעבור זה בשוא"ת כו' ממה שיעשו רבים איסור דהכא לא עברו רבים איסור רק הכהן לחוד אך י"ל דבלאו הכי יש להקשות וניתי כהן קטן כמו שהקשו ת"י וצ"ל כתי' התוס' דבלא"ה פריך שפיר ודוק ועוד י"ל דלא קאמר הר"ן אלא היכא אין ראויין להמנות מצד עצמן כגון קטנים אבל היכא דראויין להמנות מצד עצמן רק בשביל שכבר יצאו י"ח בפ"ר זה לא חשוב אין ראוי וזה נ"ל נכון ודוק:

**יג**

**בתנור** גדול שמחזיק י"ב עשרונים אף רב מודה דריחא לאו מילתא עיין ביו"ד ק"ח והמפרשים הקשו דלפ"ז למה לא משני בגמרא לרב דמיירי בת"ג ולמה הוצרך לשנויי כעין ב' קדרות. ולענ"ד לא קשה מידי דבאמת הפוסקים דס"ל לרב דבת"ג ליבא ריח מפרשים כעין ב' קדרות דהיינו ת"ג דליכא ריח כמו בב' קדירות ורש"י דמפרש שיש תל ביניהם באמת לא ס"ל דת"ג מותר לרב וזה ברור לענ"ד:

**יד**

**בתנור** קטן וסתום לכ"ע איכא ריח עיין ביו"ד ק"ח בהג"ה ולכאורה קשה מאי מקשה ללוי נימא דמיירי בתנור קטן וסתום לכך אין צולין משום תערובות טעמים וצ"ל דלא שכיח שיצלו הפסח בתנור סתום מכל צד דצריך להשגיח עליו שלא יגע בחרסו של תנור וגם שמא ינטוף מרוטבו על החרס ואפילו לא יחזור אליו יתסר משום ריח כיון דבתנור איכא ריח לכך צריך שיהיה פתוח שישגיח על כל זה עי"ל דבאמת ללוי דס"ל ריחא לאו מילתא כלל אפילו בת"ק מותר דמה לנו שיש ריח כיון דריחא לאו מילתא אך, אנן ס"ל באמת דריחא מילתא רק שמתבטל בס' ולכך לכתחלה אסור ובת"ק דאיכא ריח טובא באופן שאינו מתבטל אזי אף דיעבד אסור:

**טו**

**בדבר** חריף לכ"ע ריחא מילתא עיין בהג"ה סי' ק"ח והא דמקשה רבא לאביי בע"ז מכמון של תרומה תקשי נמי לדידי' דבדבר חריף מודה רבא דריחא מילתא י"ל דבאמת רבא גם כן ס"ל הך סברא דמקלי קלי איסורא לענין זה שכבר אזל החריפות ולכך אמר בברייתא שאין כאן טעם כמון אלא ריח כמון ר"ל טעם החריפות של כמון כבר מיקלא קלי ואינו אלא ריח בעלמא אבל לאביי פריך שפיר דאף דקלי טעם החריפות מ"מ ריח יש ולדידיה ריח אסור אף בשאינו חריף ואביי משני דמיקלא קלא ואף הריח אינו אוסר והא דקאמר בברייתא שאין טעם כמון אלא ריח כמון משמע דריח יש כאן רק דאינו אוסר ה"פ לאביי דבאמת אם היה נשאר טעם כיון דקיי"ל טעם כעיקר הוי כאלו עיקר הכמון קיים ולא שייך מיקלי קלי אבל כיון דאין הטעם נשאר נמצא דמקלי קלי איסורא לכך הריח אינו אוסר דריח אינו כעיקר האיסור ודוק:

# אות ש שהה כדי לגמור את כולה בק"ש בתפלה

**א**

**רב** חסדא ורב המנונא ס"ל בתפלה שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש ברכות פ"ג אך לדברי הרב אלפסי מודו בק"ש ובהלל ובמגילה דאינו חוזר לראש ולדברי הר"ש מקוצי הביאו הרא"ש בפ"ג סי' כ"ג י"ל דמודו היכא דשהה בלא אונס דאינו חוזר לראש רק דהם מיירי במים שותתין על ברכיו כמבואר בגמ' שם והיה מוכרח להפסיק ולכך חוזר לראש:

**ב**

**ר'** יוחנן ס"ל בר"ה דשמע ט' תקיעות בט' שעות יצא ר"ה ל"ד אלמא דס"ל שהה אינו חוזר לראש ובברכות דף כ"ד ע"ב א"ל לר' אבהו אם שהית כדי לגמור את כולה חזור לראש אך התם א"ל לדעתו דס"ל לר' אבהו גם בשופר דלא יצא לכך קא"ל לדידך דס"ל כו' כמבואר בגמרא אך הר"ש מקוצי מפרש דר' יוחנן היכא דשהה מחמת אונס דחוזר לראש ע' ברא"ש סי כ"ג:

**ג**

**ר'** אבהו ס"ל שהה חוזר לראש כדמשמע מהך דר"ה שכתבתי באות הקדומה:

**ד**

**ר'** מונא אמר משום ר' יהודה במגילה אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר מגילה י"ד ע"ב והירושלמי מביא הך דר' מונא אק"ש ע' בסמוך אות ח':

**ה**

**ר'** ירמיה בר אבא אמר רב הלכה כר' מונא שהה חוזר ורב ביבי מתני דרב ס"ל שהה אינו חוזר אמר רב יוסף נקוט דרב ביבי בידך דרב ס"ל שהה אינו חוזר:

**ו**

**שמואל** ס"ל כרב מונא שהה חוזר שם וע"ש בתוס' ד"ה נקוט דמשוו מגילה לק"ש לענין שהה:

**ז**

**ר'** יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק ס"ל שהה חוזר בהלל ומגילה ר"ה ל"ד ושם מקשה בגמרא דר"י אדר"י דס"ל בשופר שהה אינו חוזר כמש"ל אות ב' ומשני הא דידיה הא דרביה ומבואר שם דמגילה והלל ושופר שוין להדדי וכן ק"ש כמ"ש באות הקדומה וכן בירושלמי ר"פ היה קירא מבואר דשוין:

**ח**
**ר'** יוסי הגלילי מבואר בירושלמי דס"ל שהה חוזר ע"ש דגריס ר' מני בשם ר' יהודה בשם ריה"ג אם הפסיק בה כדי לקרות כולה לא יצא י"ח:

**ט**
**ר'** אלעזר ס"ל שהה בק"ש אינו חוזר לראש ירושלמי ר"פ הי' קורא וקאמר שם דוקא בק"ש ס"ל יצא לפי שהיא עשויה פרקים אבל בהלל ובמגילה ס"ל לא יצא וע' באות שאח"ז:

**י**
**ר'** יוחנן בירושלמי שם מבואר דס"ל לא יצא ואף בק"ש חוזר לראש והוא סותר למ"ש לעיל אות ב' ואפשר דמיירי בהפסיק מחמת אונס דס"ל לר"י חוזר בכה"ג כמש"ל אות ב' ולפ"ז ר"א דפליג שם כמ"ש באות שלפני זה ס"ל אף מחמת אונס שהה אינו חוזר בק"ש:

**יא**
**אבא** בר הונא ור"ח ור' זעירא משמע בירושלמי שם ר"פ היה קורא דס"ל בק"ש שהה חוזר מדבעי' בתקיעות עיין שם היטב:

**יב**
**בירושלמי** פרק היה קורא מיבעי אי שהיות מצטרפות לשיעור כדי לקרות כולה והפוסקים השמיטו זה וי"ל דפשיטא להו דאין מצטרפות דאין לך קורא שלא ישהה הרבה פעמים ואם יצטרפו השהיות ודאי יהיה כדי לגמור כולה:

**יג**
**יש** להסתפק בשוהה לצורך התפלה כגון שנתבלבלה כוונתו ושוהה שתתיישב דעתו ויכוין אי צריך לחזור בתפלה או כיון דהשהייה לצורך התפלה לא הוי הפסק כמו טול ברוך וכמו שכ' הפר"ח בסי' ס"ה דהך דשאל ר"א לר"י להיכן אהדר לא הוי הפסק כיון דלצורך התפלה ה"ה הכא וכן מסתבר:

## שוחטין וזורקין על טמא שרץ

**א**
**רב** ס"ל אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אף שראוי לערב לאכול מפסחו כיון דמחוסר טבילה אין שוחטין אבל על טבול יום דהיינו אחר שטבל ומחוסר הערב שמש שוחטין עליו דשמשא ממילא ערבא וכן על מחוסר כפורים שוחטין כשמסר קרבנותיו לב"ד דאל"כ חיישינן שמא יפשע ולא יביא קרבנותיו כמו דחיישינן בטמא שרץ שמא יפשע ולא יטבול כ"ז מתבאר בפסחים דף צ' מימרא דרב יהודה אמר רב:

**ב**

**עולא** ס"ל שוחטין וזורקין על טמא שרץ אף דמחוסר טבילה לא חיישינן שמא יפשע שם:

**ג**

**ר'** יוסי ס"ל אין שוחטין על ט"ש כרב פסחים פ"א כ"כ הכ"מ בהק"פ ולענ"ד אין ראייה משם די"ל דגמרא דחי דלא נשמע דלכהן ג"כ הותרה טומאת התהום ודחי דילמא טעמא דר"י משום דאין שוחטין על ט"ש ולעולם בבעלים. אבל לפי האמת דנקטינן דאף לכהן הותר טומאת התהום כמ"ש הר"מ בפ"ד והל' ביאת מקדש דין ו' י"ל דס"ל שועט"ש ומירי בכהן ועיין שם בסוגיא היטב וצ"ע:

**הג"ה** ובזה מיושבת קושיית התוס' דף צ"ג א' ד"ה לא קשיא דמקשו דהא ר' יוסי ס"ל אין שוחטין ולפמ"ש לפי המסקנא ס"ל לר' יוסי שוחטין ושפיר קאמר שם הא ר' יוסי דס"ל שוחטין ומשם מוכח דס"ל לר' יוסי שוחטין ודוק:

**ד**

**ר'** עקיבא ס"ל גם כן אין שוחטין על ט"ש פסחים צ"ג יע"ש בתוס' ד"ה ר' עקיבא שהקשה דהא ר"ע לא ס"ל כר' יצחק והמפרשים תירצו משום דרע"ק ס"ל שני רגל בפ"ע וע"כ מוכח דס"ל אין שוחטין דאל"כ טמא למה לי כקושית התוספות פסחים ס"ט א' ולא שייך תי' התוס' שם בשם הרשב"א דז"א רק למ"ד ב' תשלומין דראשון יע"ש בתוס' ד"ה שוחטין:

**ה**

**רב** נחמן ס"ל שוחטין וזורקין על טמא שרץ פסחים צ"ג:

**ו**

**רב ששת** ס"ל שוחטין וזורקין עט"ש כך דעת התוספ' שם ד"ה ה"ג בכל הספרים כו' ע"ש אבל דעת המפרשים שלפי דעת ר"ש אין שוחטין וזורקין עט"ש ובהא פליגי ר"נ ור"ש עיין בצל"ח שם ואי"ה נאריך בזה בס"ד:

**ז**

**ר'** יצחק ס"ל אין שוחטין עט"ש דס"ל בסוכה כ"ה טמאי מת מצוה היו שחל שביעי שלהן בערב פסח. אך לפי דעת הר"מ הק"פ פ"ו דטמא מת חמור דאף שטבל אין שוחטין עליו אף דעל שאר טומאות ש"ו על טבול יום לכ"ע א"כ אין ראיה די"ל דס"ל דעל טומאת שרץ שוחטין וזורקין אבל על טמא מת אין ש"ו ואף ע"ג דרב יליף מזה וכמ"ש בכ"מ בפ"ו מהק"פ דכמו מת אחר שטבל כן הוא בטמא שרץ אין שוחטין קודם שטבל י"ל דר' יצחק לית ליה הך דמיון דכיון דע"כ טמא מת חמור דאף לאחר טבילה אין שוחטין א"כ

י"ל בשאר טומאות דקילי אף קודם טבילה שוחטין או דס"ל לר' יצחק כדעת הראב"ד שם בפ"ו מהק"פ דבאמת קודם טבילה היה הנך טמאי מת מצוה ופשיטא דאין ללמוד טמאי שרץ כיון דטמא מת חמור עכ"פ בחד דרגא אף לרב ודוק אך רש"י פי' דס"ל אין שוחטין וזורקין וי"ל דרש"י סבירא לי' כראב"ד שם דטמא מת וטמא שרץ שוין אך לדעת הרמב"ם דטמא מת חמור אינו מוכרח:

**ח**

**ר**' יוחנן ס"ל שוחטין וזורקין על ט"ש דקאמר בירושלמי פרק האשה בס' טומאה משלחין אחד לדרך רחוקה וקשה ויטמאנו בשרץ וצ"ל דס"ל ש"ו על ט"ש כ"כ באור חדש פסחים דף צ' אך כ' שם דיש לדחות דס"ל דעדיף לשלח לדרך רחוקה והא דקאמר בדף פ' ויטמאנו בשרץ היינו משום דאז יעשו בראשון אבל בלא"ה עדיף לשנא ואין ראיה דס"ל שוחטין וזורקין על טמא שרץ די"ל אין שוחטין ואעפ"כ עדיף לשלח:

**ט**

**ר**' אליעזר ס"ל לדעת רבה אין שוחטין וזורקין עט"ש ודעת רבא דס"ל לר"א שוחטין וזורקין עט"ש פסחים ס"ט א' ב':

**י**

**ר**' יוסי הגלילי דס"ל בסוכה כ"ה נושאי ארונו של יוסף היו ולא ס"ל כר' יצחק ע"כ דס"ל שוחטין כדעת התוספות אליבא דרע"ק שכתבתי לעיל אות ד' אך לתי' המפרשים שכתבתי אות ד' אין ראיה די"ל דס"ל ג"כ ב' רגל בפ"ע עיין לעיל:

## שביתת כלי ובהמה

**א**

**ב"ש** אית להו שביתת כלים דאורייתא אליבא דכ"ע ספ"ק דשבת אך אם אסור לדידהו אף דהכלי לא עביד מעשה דעת התוס' דלרבה לא אסור לב"ש שביתת כלים היכי דלא עביד מעשה וע' בב"ח סי' רמ"ו דכ' דגם לרב יוסף לב"ש לא אסור אף דלא עביד מעשה עיין בגמרא די"ח א' ובתוס' ד"ה ולימא מר ותבין מ"ש. נמצא מבואר מזה:

**ב**

**דלר**' אושעיא אמר רב אסי אית להו לב"ש שביתת כלים אף דלא עביד מעשה ועורות לעבדן ולכובש כלים אין הכלי עושה מעשה רק אדם המלבנו עיין בתוס' שם י"ח ב' ד"ה ולב"ש:

**ג**

**ולרבה** ורב ורב יוסף לית להו לב"ש שביתת כלים היכי דלא עביד מעשה:

**ד**

**ב"ה** לית להו שביתת כלים לדעת התוס' שם בד"ה ולימא מר אזי אליבא דכ"ע לית להו לב"ה שביתת כלים אך הרב בב"ח סי' רמ"ו האריך דלרבה ורב יוסף אית להו לב"ה שביתת כלים היכי דעבדי מעשה וב"ש וב"ה לא פליגי בהא כלל ע"ש שהאריך דלכך פסק הרוקח לאסור שביתת כלים משום דפסק כרבה ורב יוסף דס"ל דאף לב"ה אית להו ש"כ ודלא כר"א א"ר אסי דס"ל דלב"ה לית להו ש"כ. יצא לנו לפ"ז:

**ה**

**דלרבה** ורב יוסף אית להו לב"ה ש"כ היכי דעביד מעשה ולר' אושעיא א"ר אסי לית להו. כך הוא דעת הב"ח:

ולדעת רוב הפוסקים אף לרבה ורב יוסף לית להו לב"ה ש"כ אף דעביד מעשה:

**ז**

**למאן** דאוסר ש"כ אסור להשכיר כלים שעושין מלאכה לכותי בע"ש ובד' וה' מותר ברייתא בספ"ק דשבת י"ט א' לא ישכיר אדם כליו לכותי ע"ש ובד' וה' מותר והרי"ף השמיט הברייתא וכ' הרא"ש משום דס"ל דאתיא כב"ש והקשה דא"כ אף בד' וה' ליתסר משום ש"כ ותי' משום בכה"ג שאין מלאכת ישראל נעשה בהם לא אסרו בד' וה' עכ"ד. והנה יש להקשות ע"ז דא"כ לאשמעי' רבותא טפי דאף לא ישאילם לעכו"ם משום שעושה בו מלאכה וישראל מצווה על ש"כ ועוד קשה על מ"ש דבד' וה' מותר וברוקח מבואר דאף אם השאילם ביום א' צריך ליקח ממנו בע"ש שלא יעשה בהם מלאכה בשבת הביאו הב"י בסי' רמ"ו וכתב דרוקח ס"ל ש"כ ולכך אוסר אף בשאלה וביום א' יע"ש חזינן דלמאן דס"ל ש"כ אף ביום א' אסור. ולולי דמסתפינא היה נראה לתת טעם להתיר בד' וה' בשכירות דוקא עפמ"ש הריב"ש הביאו הב"י ס"ס רמ"ה בב' ישראלים שהיה להם שותפות שוורים עם הנכרים דנכרי יכול לעשות עמהם בשבת מלאכה ואין הישראל עובר משום שביתת בהמתו כיון דיש לנכרי חלק בהם א"כ יעשה בהם מלאכה בעל כרחי של ישראל ואין ישראל מצווה על שביתתו ולפ"ז בשכירות כיון שהשכירום לנכרי על חודש ושכירות קניא עכ"פ לימי שכירותו שיוכל לעשות בהם מלאכתו בע"כ של ישראל דלאו לאוקמא בכילתא אשכרינהו וא"כ אין מצווה על שביתתם וא"כ בע"ש כיון שתחילת שכירותו הוא על שבת ועתה הוא עדיין ברשות ישראל ואסור לו להשכירו סמוך לשבת שיעשה מלאכה בהם תיכף בשבת אבל היכא דאשכרינהו כמה ימים קודם

שבת נמצא בשעה שמשכירים דאז עדיין ברשות ישראל הוא אינו משכירם על מלאכת שבת דעדיין רחוק הוא לשבת ואח"כ כשיבא יום השבת אזי שוב אין הישראל מצווה על שביתתו כיון שהנכרי קנה אותו כבר וכמבואר בריב"ש דאין איסור רק אם אין עליהם רשות אחר רק רשות הישראל ויכול למחות שלא יעשה בהם אבל כל שהכותי יכול לעשות מלאכה בע"כ של ישראל אין ישראל מצווה על שביתתו וכן בשכירות כשמשכיר לעכו"ם כמה ימים לפני השבת ומותר להשכיר לו בהבלעה על חודש או שנה וכשמגיע שבת כבר יש רשות עכו"ם עלייהו ועושה בשלו ודמי למש"כ הב"י ס"ס רמ"ד לענין קניית מכס דמתחילה יכול לקנותו וכשכבר קנה מותר להשכירו על שבת משום פסידא ע"ש והבן ולפ"ז לא קשה למה לא נקיט ברייתא לא ישאיל כליו דבשאלה אף בד' וה' אסור דסתם שאלה הוא ברשות ישראל ליקח ממנו אימת שירצה וא"כ אין הנכרי יכול לעשות מלאכה בע"כ של ישראל ואסור אף בד' וה' ולכך כ' הרוקח בשואל לנכרי אף ביום א' יקחנו ממנו בע"ש דסתם שאלה כיון שאין לו הנאה מסתמא יש הברירה ביד ישראל ליקח אותו כ"ז שירצה כמבואר בח"מ סי' שמ"א סעיף א' ובאמת היכא דשואלו בפירוש לזמן יש לו דין שכירות כיון דמשך העכו"ם קנה על משך ימי שאילתו ועיין בח"מ סימן קצ"ד בסמ"ע ובש"ך ס"ק א' ודוק:

## שבות אי גזרו עליו כה"ש

### א

**רבי** ס"ל לא גזרו על השבות בה"ש שבת ח' ב' עירובין ל"ב ב' ל"ד ב':

### ב

**ר"מ** לפי מה דאמרינן בעירובין ל"ב ב' דסתם מתניתין ס"ל כרבי וסתם מתניתין ר"מ מוכח דר"מ ס"ל לא גזרו עליו בה"ש כ"כ במג"ש בשבת מ"ג א' והנה בעירובין ל"ד ב' קאמר שם רבא ור"ח רישא רבי וסיפא רבנן וא"כ לדידהו אין ראיה דר"מ סובר כרבי משום דסתם מתני' ס"ל הכין דהא הך בתרא ג"כ סתם מתני' הוא ולא ס"ל כרבי אך לרבינא שם דמוקי גם סיפא כרבי א"כ תרי סתמא כרבי ומוכח דר"מ כרבי אך לרש"י בשבת ל"ד א' במשנה ואין מעשרין דקסבר האי תצא גזרו על השבות בה"ש והתם ג"כ סתמא הוא אלמא אשכחן סתמא דלא כרבי וי"ל דר"מ לא ס"ל כרבי אך י"ל כיון דלרבינא תרי סתמי כרבי אזי מוקמינן הנך תרי סתמי כר"מ והך דשבת פ"ב דלא כר"מ אך ז"א דהך דעירובין ל"ד אין ראיה דס"ל לא גזרו כרבי רק דרבינא משני דכרבי מצי נמי אתיא אבל כרבנן אתיא בפשיטות טפי ואם כן אין כאן אלא חד סתמא כרבי בעירובין וחד

סתמא בשבת ואין לברר הי מינייהו אתיא כר"מ אך לדעת הפוסקים דלא התירו שבות בה"ש רק לדבר מצוה א"כ יש לומר הך דשבת דתני אין מערבין אתיא כרבי ואעפ"כ אין מעשרין דלאו דבר מצוה הוא ועיין בב"י סימן שי"ב מ"ש שם. אך עכ"פ נקטינן:

**ג**

**דלרבא** ור"ח אין ראייה דר"מ ס"ל כרבי ואדרבה יש ראיה דס"ל כרבנן ונרבינא יש קצת ראייה ויש לדחות והנה לרבא ור"ח דמוקי סיפא רבנן וגם הך דשבת אתיא כרבנן דשבות אסור בה"ש א"כ ר"מ כרבנן אתיא דעדיפא לן לאוקמי תרי סתמי אליבא דר"מ ויש עוד ראיה לזה מעירובין ל"ד ב' שם בתוס' ד"ה והאמר ר"ז כו' דניחא ליה לאוקמי כרבנן כו' והתם מוקמינן הך מתני' כר"מ מבואר דר"מ ס"ל כרבנן יע"ש היטב ויש ליישב בזה קושית התוס' דהתם כיון דאשכחינן תרי סתמא כרבנן ע"כ ניחא לן למימר דר"מ כרבנן ואע"ג דאשכחינן חד סתמא כרבי ואמרינן בעלמא מ"ל לחד סתמא מה לי תרי סתמי הני מילי לענין פסק הלכה אבל לענין לאוקמי כר"מ פשיטא דעדיף לן לאוקמי תרי סתמי אניבה:

**ד**

**ר'** אליעזר לאוקימתא דרב ושמואל בעירובין ל"ד ב' מוכח דס"ל דגזרו על השבות דמוקי התם באוירא דלבני ואעפ"כ מוכח דס"ל לר"א אין עירובי עירוב בין בשבת בין בי"ט וע"כ דגזרו על השבות בה"ש ולדעת אביי ורבא שם בדף ל"ה א' לפמ"ש רש"י שם גם ר"א ס"ל דלא גזרו על השבות בה"ש ומה שהקשו שם התוס' ד"ה בעי דא"כ אפילו ס"ל כר' נחמיה שרי דשבות הוא ע' ר"ע מברטנורא שלדבריו מיושב זה דחד שבות התירו בה"ש ולא ב' שבותים ולדעת התוס' שם ס"ל לר"א גזרו על השבות בה"ש וכן כ' הריטב"א שם. והנה קשה לי טובא לדעת רש"י דס"ל דלר"א לא גזרו על השבות בה"ש קשה הא דאמרינן בביצה ל"ד ב' דלכך נקיט שם ר"א שבת במשנה לאשמעינן דטבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנה מתוקן הא עיקר הקצאה בה"ש ולא גזרו על השבות בה"ש א"כ מדינא שרי לתקנה בה"ש ולא היתה מוקצה כלל בה"ש וא"ל דהוא גופא קמ"ל דטבל מוכן הוא משום דיכול לתקנה בה"ש דלא גזרו על השבות בה"ש דלישנא דאמר אם עבר ותיקנה לא משמע כן. ואפשר ליישב דהנה בש"ס שם כ"ו ב' איבעי' לן אם יש מוקצה לחצי שבת ואיכא תרי לישני ואיכא חד לישנא דיש מוקצה וא"כ נהי דבה"ש היתה ראוייה מ"מ אח"כ בשבת ודאי אתקצאי דאז אסור לעשרו ואם בא אדם אחר ותיקנו אח"כ מ"מ י"ל דהוי מוקצה הואיל ואקצי לחצי שבת לכך קמ"ל דטבל מוכן הוא אך קשה דלפ"ז מנ"ל דטבל מוכן הוא דילמא משום דא מוקצה לחצי שבת וא"כ לא חד מינייהו נשמע דאם

נאמר דקמ"ל דאין מוקצה לחצי שבת י"ל מנ"ל דילמא יש מוקצה וטבל מוכן הוא ואם נאמר קמ"ל טבל מוכן י"ל דילמא משום דאין מוקצה וע"ק לפמש"ל התוספות בביצה כ"ח א' דלענין טלטול לכ"ע אין מוקצה לחצי שבת אם כן היכי דייק דטבל מוכן הוא מדלא תני ה"ז מן המוכן דהוי משמע דבשאר שני שבוע אין זה מן המוכן כמ"ש רש"י שם דילמא משום דלא גזרו על השבות בה"ש וא"ל דאתקצאי אח"כ והוי מוקצה לח"ש ז"א כיון דבטלטול מותר א"כ א"א לומר ה"ז מן המוכן דהוי משמע דבשאר שני שבוע אינו מן המוכן ואף בטלטול אסור דהא בטלטול שרי אליבא דכ"ע וא"ל דדייק מדלא תני ה"ז מן המוכן והוי דייקינן דבשאר שני שבוע אין זה מן המוכן היכא דלא תיקנה אדם אחר בשבת דע"כ לא שרינן מוקצה לח"ש אלא היכא דאחזו ואידחו והדר אחזו אבל היכא דלא הדר אחזו פשיט' דהוי מוקצה. אך באמת מה הוצרך להשמיענו דאינו מן המוכן בכה"ג בל"ז אסור לו לאכלו כיון שאינו מעושר וא"ל דלענין טלטול נ"מ ז"א דגם טבל אסור בטלטול כדאיתא בשבת קכ"ו ב'. וא"ל דהא דאוסר שם בטלטול טבל הוא משום מוקצה דס"ל דטבל לאו מוכן הוא אבל לדידן דקי"ל דטבל מוכן הוא מותר לטלטלו וזהו דקמ"ל ד"א דטבל מוכן ומותר לטלטלו ז"א דהרי הר"מ אוסר לטלטל טבל בפ' כ"ה מהל' שבת דין י"ט ואף דמתיר מוקצה בשבת חזינן דבלא מוקצה אסור לטלטל כיון דלא חזי לאכילה וכ"כ התוס' בשבת מ"ג דאף דטבל מוכן הוא מ"מ אסור לטלטלו וע"ש וא"כ הדרא קושיא לדוכתה וי"ל דאף רש"י לא קאמר דר"א ס"ל לא גזרו על שבות בה"ש אלא לאוקימתא דאביי ורבא אבל לאוקמתא דרב ושמואל שם מוכח דס"ל גזרו על השבות בה"ש א"כ שפיר דחו בביצה שם דלא תסייעי' לר"נ די"ל כאוקמתא דרב ושמואל וס"ל לר"א גזרו על השבות והא קמ"ל דטבל מוכן הוא ודוק וע' לקמן אות ז':

## ה

**רב** חסדא ורבא דמוקו סיפא רבנן בעירובין ל"ד י"ל דס"ל כרבנן דגזרו שבות בה"ש כיון דאיכא ב' סתמי סתמא בתרא עדיף אך י"ל כיון דהיא חד בבא דהיינו ב' משניות סמוכות זל"ז בכה"ג אין סדר ואין הלכה כבתרא כמ"ש התוס' בחולין מ"ג א' אך י"ל דאעפ"כ כיון דאיכא סתם כרבנן אזי סתמא דרבים עדיף כדאיתא בסנהדרין נ"ד ב'. אך י"ל דכ"ז למ"ד הלכה כסתם אבל ר"ח ורבא נא ס"ל כלל הלכה כסתם אם כן אין ראיה כלל ועיין בערך סתם אות י':

## ו

**ר'** יוחנן דס"ל הלכה כסתם י"ל דס"ל דלא גזרו כסתם משנה דעירובין ל"ב אך לדעת רבא ורב חסדא דסתמא דסיפא ס"ל גזרו אזי סתמא דרבים עדיף כמ"ש באות הקדומה ובל"ז

אף לרבינא דמוקי גם סתמא דסיפא דנא גזרו אעפ"כ אין ראיה דהך סתמא דשבת אין מעשרין ס"ל דגזרו כמש"ל אות ב' וע"ש וסתמא דרבים עדיף וי"ל דס"ל גזרו ודוק:

**ז**

**הנה** הך מילתא אי גזרו על השבות בה"ש י"ל דתלי בזה אי ספק מה"ת לחומרא דאם נאמר ס' מה"ת ת לחומרא א"כ בה"ש דספיקא הוא מה"ת לחומרא והוי דינו כיום השבת עצמו ולמה לא נגזור בו שבות כמו שבת עצמו אבל אם נאמר ספק לקולא א"כ בה"ש עיקר איסורו אינו אלא מדרבנן דהחמירו בס' תורה וכיון דהוא גופא גזירה לא גזרו על השבות דהוי גזירה לגזירה ולפ"ז פשט ספיקו של המ"א בסימן שמ"ב אי מקילין בה"ש של מ"ש בשבות יע"ש ולפמ"ש במ"ש ודאי גזרינן כיון דעיקר הטעם דבה"ש הוא ספק ומה"ת לקולא וכל זה היכא דנא איתחזק איסורא אבל באתחזק לכ"ע ס' מה"ת להחמיר מהך דאשם תלוי וא"כ בה"ש דמ"ש דאתחזק איסורא הוא מה"ת להחמיר והוי כשבת עצמו וגזרו בו שבות ודוק. ולפ"ז רבי דס"ל לא גזרו לשיטתיה דס"ל סמה"ת לקולא כמ"ש בערך ספיקא דאורייתא אות י"ג ור"א ור"מ שכ' לעיל דס"ל גזרו לשיטתייהו דס"ל סמה"ת להחמיר כמש"ש אות ה'. ובזה נתיישב קושית התוס' בעירובין ל"ד ב' ד"ה והאמר שהקשו לוקי בשבת ומשום דלא גזרו על השבות בה"ש ולפמ"ש א"ש דהתם מוקמינן לה אליבא דר"מ ור"מ ס"ל ס' מה"ת להחמיר וע"כ דגזרו על שבית בה"ש:

**ח**

**וע**' בע' ספיקא דאורייתא כל הסוברים ס' מה"ת לחומרא ולדידהו גזרו על השבות בה"ש ולהסוברים שם סמה"ת לקולא י"ל דס"ל לא גזרו וי"ל דס"ל גזרו משום דתוספ' שבת דאורייתא וכמ"ש באות שאח"ז:

**ט**

**למ"ד** תוספת שבת דאורייתא אזי גזרו על השבות בה"ש דבה"ש מה"ת אסור דתוספת שבת דאורייתא ודוחק לומר הואיל ואינו ענוש כרת על התוספות לא גזרו עליו שבות דמ"מ כיון דהוא איסור דאורייתא כל דין שבת יש לו וזה עיקר תוספתו שאנו מצווין לעשות קודש לגמרי כקודש וכל מה שאסור בקודש נאסר בו וא"כ גם שבות אסור בו אבל למ"ד תוספת שבת אינו מה"ת אזי לא גזרו על השבות בה"ש וע' בערך תוספת שבת מה שכתבנו שם:

**י**

**לפמ"ש** דלמ"ד סמה"ת לקולא אין לגזור על השבות בה"ש דכתיב ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי ולא משמרת למשמרת ולפ"ז אפילו לדבר הרשות ראוי להיות

מותר שבות ובאמת מצינו סתירה לזה דהרי הר"מ ס"ל סמה"ת לקולא ואעפ"כ אינו מתיר שבות בה"ש כי אם לצורך מצוה וגם אין לומר משום תוספת שבת דלהר"מ גם תוספת שבת דרבנן כמ"ש בע' תוספת שבת יע"ש:

## שבט אחד איקרי קהל

### א

ר' יהודה ס"ל שבט אחד איקרי קהל פסחים פ' לענין פסח אם נטמא שבט א' עבדי כולהו בטומאה וע"ש:

### ב

ר"ש ס"ל ג"כ שבט איקרי קהל פסחים שם רק דסבירא לי' הטהורים עושים לעצמם בטהרה וכן בהוריות דף ה' מבואר דר"י ור"ש ס"ל שבט איקרי קהל וילפי לה מהנני מפרך ונתתיך לקהל עמים וע"ש וע' ברמב"ם פי"ב מהל' שגגות דפסק גם כן שבט אחד איקרי קהל ויליף מויעמוד יהושפט בקהל יהודה ועיין בלח"מ שתמה עליו דהא בגמרא מקשה ע"ז דילמא שבט בנימין הוי בהדי' וב' שבטים איקרי קהל ונראה לתרץ דאח"כ יליף בגמ' מהנני מפרך ונתתיך לקהל עמים ולא אתיליד ליה אלא בנימין ומקשה על זה דילמא ה"ק ליה דכי מתיליד לך בנימין דהוי י"ב שבטים דמתקריא קהל ומשני אלא י"ב שבטים הוא דאיקרי קהל י"א לא בתמי' ופרש"י דהא אמרת דב' שבטים איקרי קהל מקהל יהודה הנ"ל ולפ"ז מהך דהנני מפרך לא שמעית מינה מידי די"ל דוקא י"ב שבטים א קרי קהל כקושית הגמרא רק דעיקר הילכותא מהך דקהל יהודה רק דאיכא למיפרך דילמא שבט בנימין הוי בהדי' אכתי נלמוד דב' שבטים איקרי קהל ואז מצינן למילף מהנני מפרך דבנימין לחוד ואחרי דגלי לן מהנני מפרך דשבט א' קהל מיקרי ממילא הפירוש ויעמוד יהושפט בקהל יהודה לחוד מבלי הצטרף שבט בנימין לכך הביא הר"מ לימוד זה דלפי האמת בקהל יהודה לחוד היה עומד כפשטא דקרא אך אם בע"ד יחלוק יש ללמוד משם אבל מהתם לחוד ליכא למילף די"ל דוקא י"ב שבטים כקושיית הגמ' ודוק:

### ג

ר"מ לכאורה משמע שם בהוריות א' ה' דשבט א' לא איקרי קהל דלא ס"ל שם ילפותא דקהל הקהל לרבות שבט א'. אך נראה דאינו חילק מדלא מקשה בגמ' שם לר"מ הך דנתתיך עמים מאי עביד ביה רק דבאמת שבט א' איקרי קהל רק כיון דלית לן ריבוי מקרא דקהל הקהל לא משמע ליה לחייב על כל קהל וקהל א"כ נהי דאיקרי קהל מ"מ התורה לא חייבה על קהל א' רק על כל עדת ישראל ועוד דר"מ מפיק הך קהל דקאי על

הב"ד כמ"ש נאמר למעלה קהל אבל אי הוי קאי אצבור אפשר דהוי מודה לר' יהודה דאף שבט א' חייב להביא פר דשבט אחד איקרי קהל כנלענ"ד. וכן יש לומר:

**ד**

**דר"ש** בן אלעזר דקאמר שם דבעי' או רוב שבטים או רוב ישראל ומיעוט שבטים ס"ל ג"כ דשבט אחד איקרי קהל רק דיליף מקרא דהכא צריך כל ישראל או רובן דכתיב כי לכל העם בשגגה. והראיה דהרמב"ם בפי"ב מה' שגגות ס"ל דשבט א' איקרי קהל כמבואר שם ואעפ"כ פסק כרשב"א דבעי' רוב הקהל או רוב שבטים כמ"ש הכ"מ ואף שבלח"ת שם נראה דרשב"א ס"ל שבט לא איקרי קהל נ"ל דלא דק בזה אבל דבריו נכונים שם דהרמב"ם לא פסק כרשב"א רק לענין גרירה והטעם משום דס"ל כר' יהודה דס"ל ארבעה קהלי כתיבי וחד לרבות כל קהל ורשב"א לא דריש ארבעה קהלי אבל אי הוי דריש אה"נ דהוי מרבה אפי' שבט א' דשבט איקרי קהל כנלע"ד. ואגב אזכיר מה שנפלאתי על הר"מ בפי' המשניות הוריות שם ועל הלח"מ שם ועל מהר"מ מטראני בספר קרית ספר שהביאו הלח"מ שם שכולם מסכימים לדעת א' דר' יהודה לא ס"ל דשבט א' גריר כל השבטים להביא פר עמהם רק כשהשבט הוא רוב ישראל ואישתמיטתייהו סוגיא דגמרא שם הוריות ו' ב' דמייתי שם ברייתא מה הן מביאין פר ומוקי לה כשחטא שבט א' ולכך מביא פר א' לחוד ומקשה ותסברא מני אילימא ר' יהודה שאר שבטים נמי מייתי ומאי קושיא דילמא לעולם מיירי בשבט אחד ור' יהודה הוא ומיירי דליכא רוב ישראל בשבט זה ולכך לא מייתי שאר שבטים בהדייהו אלא ע"כ דלר' יהודה אפי' מיעוטו גורר שאר השבטים. וזה ראיה חותכת למעיין בסוגיית הגמרא שם ומ"ש הלח"מ שם ראיה דלר' יהודה דוקא דהשבט רוב ישראל דאל"כ היכי פשיט הגמרא שם דר"י ס"ל שבט אחד גריר מברייתא דתני ר"י אומר שבט שעשה בהוראות ב"ד כו' דילמא הך ברייתא מיירי דשבט הוא רוב ישראל וס"ל לר"י כרשב"א דרוב שבטים או רוב קהל בעי' אבל היכא דהוא מיעוט מנ"ל דר"י חולק על רשב"א ע"כ תורף דבריו ולענ"ד אינו הוכחה כלל דלענ"ד לרשב"א שבט א' אף שהוא רוב ישראל לא מהני וראיה לזה מסוגיא דגמרא שם דמוקי הך ברייתא דמה הן מביאים פר ר"ש אומר ב' פרים ומוקי לה כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן של קהל ורשב"א הוא ומאי צריך לאוקמי בששה שבטים דאז קשה על ר"ש דשבעה פרים ה"ל לאתויי לדידיה וצריך לדחוק כמו שכ' רש"י יע"ש היטב ולמה לי להדוחק הלז בפשיטות הו"ל לאוקמי בשבט א' והיא רובו של קהל וא"ש דברי ר"ש ש"מ דרשב"א דוקא ששה שבטים והן רובו של קהל אית ליה ולא שבט א' והטעם כיון דרשב"א לא דריש ארבעה קהלי כר"י לרבות שבט אחד רק דיליף מעיני

העדה דמשמע מקצת העדה וכתיב כי לכל העם כיצד ששה והן רובו או שבעה והן מיעוט לכך לית לן למילף רק דאינו רוב שבטים דאי הוי רוב שבטים א"צ רוב ישראל אבל למעוטי ששה שבטים אין לנו כנ"ל נכון לדעת רשב"א ודוק בסוגיא שם ותשכח כדברי ועוד נ"ל דלא מצי קאמר דר' יהודה לא קאמר רק היכא דהוא רובו של קהל דא"כ היכי קאמר סתם שבט שעשה בהוראת ב"ד כו' ומפליג בין ב"ד הגדול לבית דינו לפלוג וליתני בדידיה בב"ד הגדול לחוד יש לחלק דהיכא דהוא מיעוט הקהל שאר כל השבטים פטורין ש"מ דס"ל דאף דהוא מיעוט גורר שאר השבטים וכן יש להוכיח ממה דפשיט רב אשי ממתניתין מדתני ושאר השבטים פטורים לדיוקא דבהוראת ב"ד הגדול אף שאר שבטים חייבים ומשמע דב"ד הגדול דומיא דבית דינם מה ב"ד ל"ש דהם מיעוט קהל או רובו ה"ה ב"ד הגדול אף דהם מיעוט כל השבטי' חייב וגם על המשנה קשה לפלוג בב"ד הגדול גופא וראיות הללו ברורות למעיין בסוגיא שם סוף דבר דברי הגדולים האלו שכ' דלר' יהודה לא מחייבי שאר שבטים רק שהשבט הוא רוב הקהל תמוהין בעיני והם סותרים סוגיית הש"ס שם ודברי הרמב"ם דפסק שם דשבט א' והוא רובו חייבין שאר שבטים דלא כמאן דלר' יהודה אפילו מיעוטו ולרשב"א צריך דוקא ששה שבטי' כמ"ש למעלה הוכחה מסוגית הגמ' שם וצ"ל דהרמב"ם הכריע מסברתו דשבט אחד סגי מדדרשינן ארבעה קהלי והא דהרשב"א בעי ו' שבטים משום דלא דריש ד' קהלי ובהך דבעינן רוב הקהל הכריע כרשב"א משום דמסתבר טעמיה וילפותא דידיה מקרא וגם יש הוכחה לדברי מהוריות ג' כמ"ש הלח"מ שם:

## ה

ר' יונתן דס"ל לענין עיר הנדחת דנדון כיחידים ממאה ועד רובו של שבט אבל רובו של שבט קהל איקרי ש"מ דס"ל שבט איקרי קהל ויש לדחות דלא תלוי בזה דהא לר' יאשיה מאה חשוב צבור כמבואר כ"ז בסנהדרין ט"ו ב' ועיין בכ"מ פ"ד מה' עכו"ם דין א':

## ו

**בירושלמי** פרק הרואה דלמ"ד שבט א' איקרי קהל צריך לברך על נס של שבט ברוך שעשה נסים לאבותינו ולמ"ד לא איקרי קהל א"צ כל העם לברך והנה הב"ח בא"ח סי' רי"ח הקשה על הר"מ והר"י דאנן קיי"ל כר"י ור"ש דשבט א' איקרי קהל וראוי לברך על נס של שבט אחד והם לא כ"כ והלח"מ תירץ דבדברים שאין נוהגין בזה"ז לא קיי"ל כהך כללא דר"מ ור"י הלכה כר"י וע' במ"א שם ס"ק ב' שתמה עליו מתוספ' זבחים דף ו' וע' בח"ב מזה החבור מ"ש בזה ובמ"א תירץ דוקא היכא דכתב בקרא בהדיא קהל בהא קיי"ל דשבט א' איקרי קהל אבל היכא דלא כתיב קהל בקרא לא ס"ל דשבט א'

איקרי קהל עכ"ד וצ"ל דהירושלמי דס"ל דזה תלוי במ"ד דשבט איקרי קהל לא קיימ' לן כוותיה כי היכי דלא קי"ל כהך דפסחים ד"פ לענין פסח אלא קי"ל כסתם משנה מטעם כיון דלא מוזכר קהל בהדיא לא דמי לפלוגתא דר"י ור"ש ועיין בפ"מ בירושלמי ר"פ הרואה שהשיג על המ"א והעלה דוקא היכא דהשבט הוא רובו של קהל ס"ל דאיקרי קהל ועמ"ש אות ד' מזה:

## שמוש נותר מילתא הוא

### א

**רב** מרי בר אבוה אמר ר' יצחק ס"ל עצמות קדשים ששמשו נותר מטמאין את הידים כנותר עצמו דס"ל שמוש נותר מילתא פסחים פ"ג והכין מבואר במשנה חולין קכ"ה וכ' התוספות שם דרב מרי אשמעינן אף שעכשיו אין מהם נותר שנתרוקן המוח מהם אעפ"כ הואיל והיה בהם מוח אחר זמן אכילתו ושמשו נותר מטמאין אף אחר שנתרוקן המוח מהם וכן משמע ברמב"ם פ"י מהלכות אבות הטומאה:

### ב

**רב** נחמן בר יצחק ס"ל ג"כ דעצמות קדשים אף אחר שנתרוקן מהם המוח מטמאין הידים ובעי שריפה כנותר עצמו פסחים פ"ג וע"ש היטב כמבואר משם דאף אחר שנחלץ המוח מהם בעי שריפה ולכך עצמות הפסח בעי שריפה אף שאין בהם מוח יע"ש:

### ג

**רב** זביד נראה לענ"ד דס"ל דלא הוי כנותר לטמא ידים ולטעון שריפה רק בעת שהמוח בהם אבל אח"כ לא בעי שריפה וכדי לבאר לך זה צריך להביא שיטת הגמרא פסחים פ"ג דמקשה ארב מרי דס"ל שימוש נותר מילתא הוא מהא דתניא כל העצמות אין טעונין שריפה חוץ מעצמות הפסח מפני התקלה ה"ד, אי בעצמות שאין בהם מוח אף בעצמות הפסח אין טעון שריפה דאין כאן תקלה שעצמות שאין בהם מוח מותר לשבור בקרבן פסח אלא ודאי דאית בהו מוח וא"א שימוש נותר מילתא אף עצמות שאר הקדשים לבעי שריפה כיון דנעשו שימוש נותר ומשני רנב"י הב"ע כגון שמצאן חלוצים שהם שבורים ואין בהם מוח ולכך בקדשים אין טעון שריפה דודאי שברם קודם שנעשו נותר ולא היו שמוש נותר מעולם אבל עצמות הפסח דאסור לשבור בודאי לא שברם רק אחר שנעשה נותר (ופרש"י דאז מותר לשבור כיון דנפסלו כר"ל דס"ל הכי וע' במש"ל בפי"ט מהפה"מ מה שפירש לדעת הרמב"ם וע"ש) וא"כ הוי שימוש נותר לכך בעי שריפה רב זביד אמר כגון שמצא בבור עצמות ובדק עליונות ומצאן שבורים בקדשים א"צ לבדוק

התחתונים דאמרינן מסתמא שברן אבל בפסח דשבירה היא איסור אין תולין לומר שגם התחתונים נשברו כיון דלא שכיח שישברו מעצמם או שישברם אדם ויעבור באיסור (כנ"ל לפרש טעמיה דרב זביד ועוד נ"ל לבאר יותר דבשלמא בקדשים כיון דתלינן שאדם שברן כדי לאכול המוח שלהם אזי בודאי שבר כולה דהא בכולם יש מוח ואי אין בהם מוח בלא"ה אין טעון שריפה אבל בפסח דאסור לשברם לא תלינן שאדם שוברם לעבור על איסור דס"ל לרב זביד דאף אחר זמן אכילתם אסור לשוברם כר' יעקב שם ולכך אמרינן דמקרה קרה להם שנשברו ולכך אין בזה שום הוכחה שגם התחתונים נשברו כיון דלא נשברו מדעת כ"א ע"פ מקרה שמא לתחתונים לא קרה המקרה כנ"ל נכון וסעד לסברא זו מביצה י' ע"ב בגוזלות דמדדין יע"ש ודוק. איברא דלשון חלצינהו שאמר שם לא משמע כן יע"ש) והנה הקשו המפרשים למה מיאן רב זביד באוקימתא דרנב"י מטעם שכתב רש"י בזה כבר הקשה ע"ז המהרש"א ועיין במש"ל פי"ט מה' פה"מ. וע"ק לי על הר"מ בפי"ט מה' פה"מ שכ' כל עצמות הקדשים שאין בהם מוח אינן טעונין שריפה חוץ מעצמות הפסח ע"כ ותמיה לי למה השמיט אוקימתא דרב זביד דאף אם אינו נודע אם יש בהם מוח אם בדק עליונות ומצאן חלוצים אף תחתונים א"צ שריפה ואפשר דגם רנב"י מודה לו רק דלא בעי לאוקמא ברייתא באוקימתא דחיקא אבל לענין הדין אפשר דמודה ואף אם נאמר דפליג מנ"ל למפסק כרנב"י נגד רב זביד. ונלענ"ד לתרץ דבאמת קשה על אוקימתא דרב זביד דלמה לא יצטרך בדיקה בקדשים הא איכא ס"ס לאיסור א' שמא יש בתחתונים מוח ואת"ל דאין בהם מוח כמו בעליונים שמא אחר שנעשה נותר נחלץ המוח מהם והוי שימוש נותר וטעונין שריפה וא"ל דשם אונס חד הוא דהכל חד ספק אם היה בהם מוח בשעת נותר או לא ז"א דלספק הראשון שמא יש בהם מוח הרי הם טעונים שריפה מה"ת משום המוח שבהם ולספק הב' אין טעונין שריפה רק מדרבנן משום שמוש נותר וקי"ל היכא דספק א' אוסר יותר מחבירו הוי ס"ס ועוד דלספק הב' אף עצמות העליונים החלוצים צריכים שריפה וגם בלא"ה אין ס"ס זה בגדר שם אונס חד ואין כאן מקומו וגם אין לומר דאינו ס"ס מתהפך דהא הרמ"ע מפאנו כללא כייל לן היכא דיש סברא להתחיל בזה לא בעי' מתהפך והכא פשיטא דכך צריך להתחיל שמא עדיין יש בהם מוח והוא ספיקא דאורייתא דהוי נותר גמור וא"ל דיש חזקה נגד ס"ס דחזקה שאכל המוח מהם ולא עבר אלאו דבל תותירו ז"א דדעת רוב הפוסקים דאף נגד חזקה אמרינן ס"ס לכך נראה לפענ"ד דטעמיה דרב זביד דס"ל דלא הוי שימוש נותר רק כשעדיין יש בהם מוח אבל אם עכשיו אין בהם מוח אף שנעשו פ"א שימוש נותר לית לן בה. ובזה מיושב הכל דעכשיו אין כאן ס"ס וגם לא קשה למה מיאן באוקימתא

דרנב"י דבאמת לדידיה אף עצמות פסח א"צ שריפה היכא דעכשיו אין בהם מוח ודוק. ואין להקשות דאי ס"ל לרב זביד כשאין בהם מוח א"צ שריפה אף דהוי שמוש נותר א"כ למה יטענו עצמות שריפה יחלץ המוח מהם ושוב לא לא יטענו שריפה אף דהוי מעיקרא שימוש נותר י"ל דס"ל לרב זביד דכיון בשעה שאנו נזקקים לשרוף הנותר המה אז שמוש נותר נמצא חל עליהם החיוב לשורפם ושוב לא יוכל לדחותם וכשתעיין **אות שין** בהגהת מש"ל מהק"פ מה שתמה על התוס' פרק העור והרוטב תבין שהוא סובר כן דאל"כ לא מקשה מידי וכאשר כתבתי שם בגליון וכמו שהשיג האור חדש פסחים פ"ג אך לפמ"ש דבריו כמ"ש כאן עיין היטב ודוק. ולפ"ז יתיישב דעת הרמב"ם דלא פסק כרב זביד דהרמב"ם ס"ל דע"כ רב מרי אשמעינן אף דעכשיו אינן שימוש נותר אעפ"כ שימוש נותר מילתא ומתפס עליהם שם נותר אף אחר כך דאם לא כן מאי אתי רב מרי לאשמעינן מתני' הוא בחולין קכ"ה וכאשר הקשו התוס' שם וכיון דרב מרי ורנב"י ס"ל דאף אח"כ שמוש נותר מילתא ממילא נדחה אוקימתא דרב זביד דהדרא קושיא לדוכתה דהוי ס"ס ובודאי צריך לבדוק התחתונים לכך כ' הר"מ דוקא בידעינן שאין בהם מוח א"צ לשרוף אבל אי לא ידעינן צריך לשרוף דהלכתא כרב מרי ורנב"י נגד רב זביד (ולפמ"ש צ"ל דרב זביד לא אתי לשנויי אליבא דרב מרי רק דאתי לשנויי דלא נידוק מברייתא דשמוש נותר לאו מילתא אף בדאית בהו מוח כדס"ד דמקשה ואז תיקשי מתניתין דחולין ועוד נ"ל דרנב"י ורב זביד אפליגו בדברי רב מרי דרב זביד ס"ל דרב מרי לא אירי אלא כשיש בהם עדיין נותר והכריע הר"מ כרנב"י מכח קושיית התוס' חולין דאל"כ מאצ אתי רב מרי לאשמעינן מתניתין הוא ודוק היטב:

**ד**

**באופן** אחר נ"ל דבאמת ס"ל לרב זביד דאף אחר שנחלץ המוח מהם הוי שימוש נותר ואעפ"כ יתורצו כל הקושיות הנ"ל ונקדים לתרץ קושיית מהרש"א על רש"י שפי' טעמא דרב זביד דלא ס"ל כרנב"י שמצאן חלוצים ופרש"י דלרב זביד לא מחמרינן כולי האי בשימוש נותר למיסר מחמת ספיקא שמא אחר שנעשה נותר חלצינהו ולכך לרב זביד היכא שמצאן חלוצים אף בפסח אין טעון שריפה והקשה מהרש"א דהא זהו לא הוי ספיקא רק ודאי דקודם שנעשה נותר אסור לשבור העצם וא"כ אחר שנעשה נותר חלצינהו ואין זה ספק ונ"ל דהנה לקמן דף פ"ד ע"ב ס"ל לאביי דהיכא דשבר העצם מבע"י דעדיין הפסח אינו ראוי לאכילה לית לן בה ומותר לשבור העצם אז לרבי וכן לרב ששת בריה דרב אידי מותר לשבור העצם לרבי בעוד שהפסח לא נצלה כל צרכו דאז איני ראוי לאכילה משום לא תאכלו ממנו נא ולפ"ז י"ל דרב זביד ס"ל כוותייהו ולכך שפיר הוי

ספק אי נשתמשו נותר אימור שברן מבע"י או קודם שנצלו כל צרכן ודברי רש"י נכונים ולא קשה קושית מהרש"א ובזה א"ש דרב זביד ורנב"י לא פליגי דכ"ע היכא דאיכא ספק שימוש לא מחמרינן ולר"ז הוי ספק משום דס"ל כהנך אמוראי דמבע"י ונא מותר לשבור אבל רנב"י לשיטתיה אזיל דקאמר לקמן פ"ד ע"ב דבנא יש בו משום שבירת העצם דהא חזי לאכילה דמטוי ואכיל ליה וכ"ש דמודה לר"פ שם דמבע"י יש בו משום שבירת העצם דלאורתא מיחזי לאכילה דהא בנא מחוסר מעשה להכשירו לאכילה וכ"ש מבע"י דשמשא ממילא ערבא ועוד מדלא מוקי פלוגתייהו מבע"י ש"מ דס"ל דיש בו מש"ע ולכך מוקי אוקימתא אחרת ולפ"ז רנב"י לשיטתיה שפיר מוקי בעצמות חלוצים ובפסח בעי שריפה דלא הוי ספק שמוש נותר אלא ודאי שמוש דודאי לא שברם קודם דהוי נותר דלא משכחת בהו היתר שבירה אז. ולפ"ז א"ש דברי הר"מ שהשמיט אוקימתא דרב זביד ופסק כרנב"י משום דלשיטתי' אזיל דפסק בפ' י' מהק"פ דאף שובר מבע"י ונא חייב מלקות א"כ הוי שמוש ודאי ולכך טעון שריפה וכיון דהברייתא לא מתוקמא אליבא דר"ז ממילא אין הכרח לדינו שנאמר שא"צ לבדוק עצמות קדשים במצאן שבורין ודוק:

**איברא** דלפמ"ש דלכ"ע מודו היכא דאיכא ספק שימוש א"צ שריפה קשה על הר"מ בפ"י מהק"פ דאף אחר זמנו אסור לשבור עצמות פסח אם כן ממילא אין כאן ודאי דאחר זמנו שברם דהא גם אחר שנעשה נותר אסור לשבור אדרבה י"ל שקודם שנעשה נותר שבר העצם כדי לאכול המוח וסבר דעשה דאכילת פסח דוחה הל"ת דשבירה (ועיין במש"ל בפ"י מהפ"מ ולפמ"ש אינו מתורץ בתירוצו) ונ"ל דהר"מ ס"ל דבאמת אין תולין כלל ששברו ישראל דלא עבר על לאו רק או שנשבר מאליו או שעכו"ם שברו ובודאי קודם שיעשה נותר הוא עוסק באכילת הפסח ואינו משליך העצמות ואין לתלות שנשבר אז עצם רק אחר גמר אכילתו חיישי' שהשליך העצמות ונשברו בדריסת הרגלים או שעכו"ם שברו ולכך מחשיב גם כן לודאי שאחר שנעשו נותר נשברו והוי שימוש נותר ודאי משא"כ לרב זביד די"ל מבע"י שברו הוי ספק גמור ודוק:

## ה

**ולפמ"ש** יצא לנו הדין דעצמות הפסח הנמצאים בזמן שהפסח בא בטומאה שהיה רוב הצבור טמאי מתים אז העצמות אין צריך שריפה כמו עצמות שאר קדשים כיון דאז מותר לשבור עצם כמ"ש הר"מ בפ"י מהק"פ נמצא יש לנו לומר שלא באו לכלל שמוש נותר דמקמי דהוי נותר חלצינהו וזה פשוט:

# שחיטה בסכין של ע"ג ושל נכרים

**א**

**א"ר** נחמן אמר רבה בר אבהו סכין של ע"ג מותר לשחוט בה ואסור לחתוך בה בשר מותר לשחוט מקלקל הוא ואסור לחתוך בה בשר מתקן הוא חולין פ"ק ד"ח וכן פסק הרמב"ם פ"ז מהל' עכו"ם וטוש"ע י"ד סי' י' ואפילו לכתחילה מותר לשחוט אם אין בו משום גיעולי עכו"ם כמבואר בהג"ה סי' קמ"ב:

**ב**

**רבא** אמר פעמים שהשוחט אסור במסוכנת ומחתך מותר באטמא דקיימא לקורבנא ופסק כן הרמב"ם והטוש"ע שם:

**ג**

**אם** שחט בה מסוכנת דעת הרשב"א בתה"א שיוליך הנאה לים המלח דהיינו כדי שכר סכין לשחוט בה דפסק כר"א בע"ז מ"ט:

**ד**

**דעת** הרמב"ם בפ"ז מה' עכו"ם כמ"ש הכ"מ שם דאם שחט בו כל הבהמה אסורה ולא מהני הולכת הנאה לים המלח ודוקא בשחט מסוכנת דנהנה הרבה מן השחיטה דהיתה כל הבהמה נפסדת אבל בחתך בה בשר סגי בהולכת הנאה לים המלח אף להרמב"ם וכ"כ הש"ך ביו"ד סי' קמ"ב סק"ו וע"ש היטב:

**ה**

**דעת** הרא"ש בפ"ק דחולין והביאו הטור ביו"ד סי' י' אף בשחט בה מסוכנת הבהמה מותרת אף בלא הולכת הנאה לים המלח דל"ד לאפה בה את הפת דכל הפת אסורה דהתם עיקר התחלת זה הפת בא מן האיסור אבל הכא כיון שכבר גדלה הבהמה ואינה חסרה רק להכשירה לאכילה לא אסרו חכמים הנאתה בדיעבד אבל הש"ך ביו"ד סי' י' סק"ה רצה לומר בדעת הרא"ש דגם הרא"ש מודה להרשב"א דצריך להוליך הנאה אך כל פלפולי אינו אלא לומר שלא נאסור כל הבהמה יע"ש אבל הטור וב"י והיש"ש סימן י"ג הבינו דעת הרא"ש דלא מצריך אף הולכת הנאה לים המלח וכבר השיגו הפר"ח והב"ש על הש"ך בזה:

**ו**

**והנה** הוכחת הרא"ש ממ"ש ותיפוק ליה משום שמנינותא דאיסורא ואם נאמר שבשחיטת סכין של ע"ז כל הבהמה נאסרה מאי מקשה דעכ"פ משמיענו שלא נאסור

כל הבהמה דמשום שמנונית א"צ כי אם קליפה והנה כבר עמדו על דבריו מהרש"ל ביש"ש ומהרש"א ועיין בכר"ו אך מה שנ"ל ליישב בפשיטות דהנה באמת קשה מה טעם סגי בקליפה משום שמנונית דע"ז וכבר עמד ע"ז הרא"ש בעצמו בפרק ג"ה בסוגיא דירך שנתבשל בה ג"ה וכ' כיון דאין האיסור כ"א משום שמנונית שהוא בעין על הסכין וזהו משהו בעלמא וסגי בקליפה והנה צריך טעם למה באמת אינו אסור משום בליעה שבתוך הסכין וצריך לומר משום דבאמת הקשה הרשב"א דהא קי"ל סתם כלים של עכו"ם אינו ב"י ותירץ דשאני סכין ששמנינותו טוח על פניו ואינו אסור משום הבליעה שבפנים דאינה ב"י רק משום שמנינות שהוא בעין על הסכין וע"כ סגי לזה בקליפה וכ"ז בשמנונית דאיסורא שאין בו לתא דע"ז אך שמנונית של תקרובת ע"ז דאסור במשהו משום שלא ידבק בידך ודאי דאסור אף נטל"פ כמ"ש הב"ן ל"ב דהיכא דאסור במשהו אף נטל"פ אסור וגם בל"ז כיון שהאיסור משום לא ידבק בידך זהו אף בנטל"פ יש איסור וא"כ שפיר חיישינן למה שהוא בלוע בתוך הסכין ואוסר כל הבהמה ואינו מתבטל בס' דע"ז אסור במשהו ואם כן אף משום שמנונית אסור כל הבהמה ושפיר פריך ותיפוק ליה דאסור כל הבהמה משום שמנונית. איברא דז"א דהרי הרא"ש כ' בשמעתין דמיירי בסכין שהוא בן יומא ואם כן קשה למה כ' בפג"ה דאינו אסור רק משום שמנונית בעין של הסכין וע"כ צ"ל דס"ל כמ"ש הט"ז לדעתו דבאמת אין בה"ש רותח כ"כ להפליט הבלוע בסכין רק עיקר האיסור ממה שהוא בעין על הסכין ולזה צריך ג"כ שיהיה בן יומא כמ"ש הט"ז ובאמת מדברי הרא"ש אלו שבפ' ג"ה יש ראיה גדולה לדעת הט"ז ואישתמיט להט"ז דברי הרא"ש אלו וא"כ אף בסכין של ע"ז סגי בקליפה דכיון דהשמנונית הוא דבר מיעוט אינו מבליע יותר מכדי קליפה. השאר חסר:

## שינוי קונה

**א**

**ב"ש** ס"ל שינוי אינו קונה לאביי. ולרבא ס"ל לב"ש שינוי קונה ב"ק צ"ב ב' וצ"ד א"י יע"ש:

**ב**

**ראב"י** ס"ל שינוי אינו קונה לאביי ולרבא ס"ל שינוי קונה ב"ק שם:

**ג**

**ר"ש** בן אלעזר ס"ל שינוי אינו קונה לאביי ולרבא ס"ל שינוי קונה שם:

**ד**

**ר'** ישמעאל ס"ל שינוי אינו קונה לאביי ולרבא קונה ולר' יונתן מיבעי' ליה אי טעמא דר"י משום דס"ל שינוי קונה או לא:

**ה**

**ר"ש** בן יהודה לרבא ס"ל שינוי קונה ולאביי משמע לכאורה דס"ל אינו קונה ועיין בתוס' דף צ"ג ב' ד"ה ר"ש בן יהודה דמבואר שם דאף לאביי ס"ל לר"ש בן יהודה שינוי קונה:

**ו**

**שמואל** ס"ל שינוי קונה שם צ"ד א':

**ז**

**ר'** יוחנן ס"ל שינוי קונה מדאורייתא ודוקא שינוי שאינו חוזר אבל שינוי החוזר לברייתו לא קנה רק מדרבנן שם צ"ד ב' ומיהו כ"ז לדעת הסובר דר"י אמר הלכה כסתם משנה מזה הכריח הש"ס בב"ק שם צ"ד ב' דר"י ס"ל שינוי קונה אבל לר"י בן יוסף דפליג בחולין מ"ג א' וס"ל דלא כייל ר"י הלכה כסתם משנה אפשר דס"ל שינוי אינו קונה כלל ודוק:

**ח**

**ר"מ** ס"ל שינוי קונה ב"ק צ"ה א' ב' כך מסקנת הגמ' שם:

**ט**

**ע'** בערך כל מילתא דא"ר ל"ת אי עביד ל"מ אות ג' שכתבנו דלחד פירוש ברש"י תמורה מאן דס"ל שינוי קונה ס"ל אי עביד מהני ומאן דס"ל שינוי אינו קונה ס"ל לא מהני:

## שעבודא דאורייתא

**א**

**רב** ושמואל ס"ל שעבודא לאו דאורייתא בב"ב דף קע"ה ע"ב דס"ל מלוה ע"פ אינו גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות עיין לקמן אות ל"ה וענין ש"ד ודרבנן וטעמם עיין באות י' ובאות ל"ב שם מבואר טעם נכון בשם ריטב"א:

**ב**

**ר'** יוחנן ור"ל ס"ל מלוה ע"פ גובה בין מן היורשים ובין מן הלקוחות דס"ל שעבודא דאורייתא:

**ג**

**רב** פפא בקדושין דף י"ג קאמר הלכתא מע"פ גובה מן היורשי' שעבודא דאורייתא ואינו גובה מן הלקוחות דלית ליה קלא משמע דס"ל שעבודא דאורייתא ובב"ב דף קע"ו קאמר

גובה מן היורשים שלא תנעל דלת משמע דס"ל שעבודא לאו דאוריי' והרבה שמועות נאמרו בדעת ר"פ. הראשונה היא דעת הרי"ף בב"ב שם דס"ל דר"פ ס"ל ש"ד כפשטא דשמעתא דקדושין והא דאמר בב"ב הטעם משום נעילת דלת הוא דמשום הכי אוקמינהו רבנן אדאורייתא וכבר הקשו עליו התוס' רי"ד בקדושין די"ג והש"ך בסי' ל"ט דמה צריך לאוקמינהו אדאורייתא. השני' היא דעת ר"ח הביאו התוס' בקדושין די"ג ע"ב ובב"ב הביאו ג"כ סברא זו בשם רבינו אליהו דר"פ מחלק בין מלוה הכתובה בתורה ובין מלוה שאינה כתובה בתורה דבמלוה הכתובה בתורה ס"ל שעבודא דאורייתא ובמלוה שאינה כתובה בתורה ס"ל שעבודא לאו דאורייתא והיש"ש בב"ק סי' ט"ו דחה דעה זו מכמה קושיות מש"ס והרב הש"ך בסי' ל"ט מיישבם ע"ש. הדעה השלישית היא דעת התוס' והרשב"א בחי' ב"ב דר"פ אמר למילתי' בין למ"ד שעבודא דאורייתא ובין למ"ד של"ד ואמר דאף למ"ד של"ד גובה מן היורשים משום נעילת דלת ולפ"ז דעת ר"פ בעצמו לא איתברר לן אך הפוסקים הוכיחו דר"פ ס"ל שעבודא לאו דאורייתא מדאמרינן פ' הכותב א"ל לר"פ לדידך דאמרת פריעת ב"ח מצוה אי אמר לא ניחא לי דליעבד מצוה מאי יע"ש. הדעה הרביעית היא בחי' רשב"א קדושין בשם ראב"ד דר"פ ס"ל שעבודא לאו דאורייתא רק בקדושין סוגיית הגמרא קאמרה שעבודא דאוריי':

## ד

**עולא** ס"ל שעבודא דאורייתא בב"ב שם דאמר דבר תורה אף מלוה על פה גובה ממשועבדים ומ"ט אמרו אינו גובה משום פסידא דלקוחות ופירש רשב"ם דשעבודא דאורייתא ילפינן מיוציא אליך את העבוט אלמא דמשתעבדו נכסי הלוה למלוה וה"ה למקרקעי משמע דס"ל בשעבוד דמיניה פליגי דמאן דס"ל שעבודא לאו דאורייתא אף מיניה דידיה גופא לא מצי למיגבי מדאורייתא והתוס' דחו שם דבריו יע"ש והרשב"א בחידושיו לב"ב כ' ג"כ דלמ"ד שעבודא ל"ד אף מיניה דידיה גופא לא גבי מדאורייתא רק מצד מצוה דפריעת ב"ח מצוה (ועיין באות ל"ג מ"ש בזה וע' גם באות ל"ח) והך מצוה כ' רש"י משום דכתיב הין צדק שיהא הן שלך צדק והרשב"א כ' דהוא מהך קרא דיוציא אליך את העבוט דהוא לא מחמת שעבודא רק מחמת מצות פריעת ב"ח וכ"כ הריטב"א בקדושין דאף מיניה שעבודא לאו דאורייתא רק מצוה:

## ה

**רבה** ס"ל שעבודא ל"ד בב"ב שם דס"ל דדבר תורה אף מלוה בשטר לא גבי ממשעבדי ומ"ט אמרו המלוה בשטר גובה ממשועבדים כדי שלא תנעול דלת בפני לווין יע"ש ומכאן תשובה למה שנראה מדברי רש"י בקדושין י"ג דאף למ"ד שעבודא לאו דאורייתא

מודה במלוה בשטר כיון דמשעבד ליה בשטר בפירוש ואמר כל נכסיי אחראין לך ותמה הרשב"א בחידושיו לקדושין דמכאן משמע דלמ"ד שעבודא לאו דאורייתא אף מלוה בשטר ל"ד וכ' שם בדעת רש"י דאף אי שעבודא לאו דאורייתא כל היכי ששעבדו בפירוש אלים כח השטר לשעבדן ד"ת וההוא דהכא דאמר דלמ"ד של"ד אף מלוה בשטר לא גבי בשלא שעבדן בפירוש ואף דאחריות ט"ס הוא לאאלים כ"כ למגבי מדאורייתא כיון שלא נכתב בפירוש בשטר וע' לקמן אות ל"ה שהארכתי בזה:

**ו**

**רב** נחמן ס"ל של"ד כך כ' התוס' בב"ק דף י"ב דס"ל עבדא כמטלטלי דמי במידי דרבנן לכך אינו גובה מן היתומי' דשעבודא ל"ד ובמילי דרבנן עבדא כמטלטלי דמי ומטלטלי דיתמי לא משתעבדא לב"ח אך הגאון מהו' יהונתן בס' אורים ותומים סי' ל"ט הוכיח דרב נחמן ס"ל שעבודא דאורייתא ממה דס"ל בב"ב דף קכ"ה בבכור דאם גבו קרקע יש לו ש"מ דס"ל שעבודא דאורייתא אך במטלטלי ס"ל של"ד משום דלא סמכא דעתיה דמלוה אמטלטלין שיכול להבריחן וכן מבואר ברשב"ם בב"ב לכך בעבדים ס"ל של"ד מה"ט דלא סמכא דעתיה שיכול להבריחן גם יכול לשחררן אבל בכל מילי ס"ל לר"נ שעבודא דאורייתא יע"ש:

**ז**

**רבא** ס"ל שעבודא דאורייתא בפ' הניזקין דקאמר הכא מדאוריי' דינו בעידית וכ"כ הרשב"א בחידושיו איכא למימר דרבא ס"ל שעבודא דאורייתא ועוד כ' דאף אי ס"ל של"ד כל ששעבדו בפירוש מודה דהוא מן התורה וע"ש וע' בש"ך סי' ל"ט שכ' די"ל דרבא מחלק בין מלוה הכתובה בתורה ושם ס"ל שעבודא דאורייתא דניזקין מלוה הכתובה בתורה היא ואף דמשמע דגם בבע"ח ס"ל שעבודא דאורייתא היינו בבע"ח ששעבדו בפירוש דהוי ג"כ מדאו' כמ"ש הרשב"א בחי' וכמש"ל והתוספ' גיטין נ' כתבו בפירוש דרבא ס"ל ש"ד וע' מ"ש מזה בערך עבדא כמטלטלי אות ח' וכן כתב הריטב"א בחי' קדושין דרבא ס"ל שעבודא דאורייתא וע"ש:

**ח**

**רב** הונא בריה דרב יהושע ס"ל שעבודא דאורייתא כך הוכיחו הרמב"ן והריטב"א מדפליג אר"פ דאמר טעמא דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אפילו בשטר וקאמר ר"פ הטעם משום דפריעת בע"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ורב הונא בריה דרב יהושע ס"ל הטעם משום צררי מדלא ניחא לי' בטעמ' דפריעת בע"ח מצוה ש"מ דס"ל שעבודא דאורייתא והעלו מכח זה להלכה דש"ד מדפסקינן בב"ב ובעירובין כר"ה

בריה דרב יהושע ע"כ וכ"כ הרשב"א בחי' לב"ב והרב הש"ך דחה דבריהם וקאמר דר"ה בריה דרב יהושע סובר ג"כ שעבודא ל"ד אלא דמשום נעילת דלת תקנו רבנן לגבות מן היורשים ואם כן בכל ענין גובין מן היתומים אם לא היכא דאיכא למיחש לצררי:

**ט**

**מר** זוטרא ס"ל שעבודא ל"ד כ"כ התוס' בגיטין פרק הנזקין לחד שינויא וכן משמע בב"ב קכ"ח ב' ועיין לקמן אות י"ח

**י**

**הרב** בעל פני יהושע בחידושיו לב"ק די"ב ובחידושיו על טוח"מ סי' ל"ט כתב דעיקר הדבר ופירוש שעבודא דאוריי' הוא דמשעה **אות שין** שהלוה נשתעבדו נכסי הלוה למלוה וע"י זה ממילא יכול לגבות ממשעבדי כיון שמשעת הלואה נשתעבדו נכסיו א"כ קנה השעבוד שלו אבל באמת שעבוד לקוחות אינו מדאורייתא ע"ש שדבריו נכונים וע' באות שאח"ז:

**יא**

**אי** גובין חוב מעבדי דיתמי תלוי בזה אי שעבודא דאורייתא דלענין דאורייתא עבדא כמקרקעי דמי אבל אי שעבודא דרבנן אינו יכול לגבות מיתומים דבמילי דרבנן עבדי כמטלטלי דמי. אך לפמ"ש באות הקדומה דברי פנ"י אזי אף אי שעבודא דאורייתא אזי אין גובין מיתומים כיון דשעבוד יתמי ולקוחות אינן מדאוריי' ובזה מיישב שם הרב דברי הרא"ש דלא סתרי אהדדי ודוק ועיין בערך עבדי כמטלטלי אות ג':

**יב**

**אי** הלוקח יכול לומר לבע"ח הנחתי לך מקום לגבות מבנ"ח שיש לו בעיר אחרת תלוי בזה אי שעבודא דאוריי' או דרבנן דאי שעבודא דאורייתא יכול הבע"ח לגבות מהמשועבדים שביד לוקח ולא יכול [לומר] הנלמ"ל מבנ"ח שבעיר אחרת דטעמא מאי אמור רבנן אין נפרעין ממשועבדים במקום שיש בנ"ח מפני תיקון העולם וזה אין מהראוי שיצטרך לטרוח למרחקים כ"כ הרשב"א בתשובה ומזה למד הרב מהר"י בתומים סי' קי"א סק"ה דזה למאן דס"ל שעבודא דאורייתא אבל אי שעבודא לאו דאורייתא מן הדין אינו יכול לגבות כלל מן הלקוחות רק שחכמים תקנו מפני נעילת דלת והם תקנו גם כן דהיכא שיש בנ"ח אין גובין ממשעבדי ודבריו נכונים:

**יג**

**לדעת** הרז"ה בפ"ק דב"ק גבי מכר לא' או לב' בני אדם דבניזקין אין הלוקח יכול לסלקם על בנ"ח שהם זבורית וע' במלחמות ה' שם ובח"מ סי' קי"א ואף לדעתו זה אינו רק למ"ד

שעבודא דאורייתא או דבמלוה הכתובה בתורה שעבודא דאוריית' אבל אי שעבודא לאו דאורייתא מודה דיכול הלוקח לומר הנחתי לך מקום לגבות בנ"ח זבורית תדע דהא עיקר ראייתו מהך דרבא דאמר בפ' הניזקין גבי שט"ח היוצא על היתומים וכ' בו בפירוש עדית דגובה מן העדית כיון דמדאורייתא דינו בעדית וכבר כ' שם התוספות דרבא ס"ל שעבודא דאורייתא ודוק וכבר הארכנו בזה בחי' הלכה בסוגיא דשבת וע' באית כ"ט מ"ש בזה:

**יד**

**הר"ן** בפ' מי שהיה נשוי כתב בפלוגתא דב"נ וחכמים דבע"ח מאוחר שקדם וגבה אי מה שגבה גבוי או לא גבוי דזה תלוי אי שעבודא דאורייי' דאי ש"ד אזי מה שגבה לא גבוי ולכך פסקי' מה שגבה לא גבוי משום דקיימא לן ש"ד עכ"ד שם ועיין בח"מ סימן ק"ד:

**טו**

**נראה** לענ"ד דאם יכול הלוה לאסור נכסיו על המלוה בקונם תלוי בזה אי ש"ד או לא דאם נאמר ש"ד אינו יכול לאסר עליו בקונם דאלמוה רבנן לשעבודא דבע"ח ואם נאמר של"ד אזי יכול לאסור עליו בקונם ובעיקר דבר זה יש מחלוקת בין הפוסק דעת התוספו' והרא"ש כתובות נ"ט ב' דאינו יכול לאסור בקונם ודעת הר"ן שם דיכול לאסור יע"ש וע' בח"מ ס"ס קי"ז וט' במגיני שלמה ר"פ המדיר שצדד גם כן לומר דהא דקונמות מוציאין מידי שעבוד היא רק למ"ד שעבודא דרבנן אך מסוגיא דפ' החובל משמע דאף למ"ד שעבודא דאורייתא קונם מפקיע מידי שעבוד. ואמנם לדידי חזי לי דיש לצדד בזה דתלוי בזה אי ש"ד או לא ומנא אמינא לה מדברי הירושלמי בפרק המדיר גבי המדיר את אשתו מליהנות לו דפריך וכי אדם נודר שלא לפרוע חובו ומשני כמ"ד אין מזונות לאשה ד"ת והנה מפשוטו של הירושלמי מבואר דבחוב שהוא משועבד מה"ת א"י להפקיע ע"י קונם רק דבחוב שהוא מדרבנן יכול להפקיע על ידי קונם ולכך למ"ד מזונות אשה מדרבנן יכול להפקיעה ע"י קונם אך הר"ן כ' בכתובות פ' אע"פ דהירושלמי סובר דקונמות קדושת דמים אבל לדידן דהוא קדושת הגוף אף חוב דאורייתא יכול להפקיע וכן לדעת התוספות והרא"ש דמשום נעילת דלת אלמוה לשעבודא דבע"ח שלא להפקיע י"ל אף אי שעבודא דרבנן אינו מפקיע משום נעילת דלת ולכא נ"מ בין אי ש"ד או ל"ד דלהר"ן אף בש"ד מפקיע כיון דקונמות קדושת הגוף ולהתוס' והרא"ש אף אי של"ד לא מפקיע משום נעילת דלת אך אעפ"כ מפשטות דברי הירושלמי מבואר חילוק בזה בין ש"ד ללא דאוריי' בקדושת דמים עכ"פ ונ"מ לקדושת דמים דלמ"ד שעבודא דרבנן אף קדושת דמים יכול להפקיע שעבוד ודוק היטב (ועיין לעיל באות ז' שכתבנו דרבא ס"ל ש"ד ולכך ניחא מה

דקאמר בפסחים דף ל"א א' כל היכא דאקדיש לוה כו' ואתי מלוה ופריק וע"ש בפרש"י אבל עדיין צ"ע לישנא דגמרא כ"ע לא פליגי כו' דהא למ"ד של"ד לא אתי מלוה ופריק ואפשר כ"ע היינו בין רבא ובין אביי וגם אביו יסבור ש"ד וצ"ע בזה דהא אביי ס"ל של"ד עיין לקמן אות י"ט:

## טז

**אי** אמרינן שעבודא לאו דאורייתא יכול המלוה וגם האשה לסלק שעבודם ממה שיקנה הלוה או הבעל אח"כ דבמידי דרבנן יכול לסלק שעבודו אף בדבר שלא בא לעולם משא"כ במידי דאו' לא מועיל סילוק לדבר שלב"ל לדעת התוספות ר"פ הכותב וכמו שהעלה מהראנ"ח בחידושיו הביאו במש"ל פ' כ"ג מה"א דין ה' יע"ש אך לדעת הר"ן ר"פ הכותב אף במידי דאורייתא יכול לסלק שעבודו וע"ש בר"ן ובמש"ל שם:.

## יז

**ר'** אבא ס"ל שעבודא לאו דאורייתא לדעת התוס' שכ' לעיל אות ו' ומקור הדבר דבב"ב דף קכ"ח ע"ב בסופו מסקינן דר' אבא אין גובין מן העבדים קאמר וע"כ דס"ל עבדא כמטלטלי דמי וכ"כ לעיל אות ו' דאי אפשר לומר דס"ל לשום מ"ד דלכל מילי עבדי כמטלטלי דכמה משניות מוכחות דעבדי כמקרקעי רק דס"ל של"ד ובמילי דרבנן עבדי כמטלטלי דמי עמ"ש לעיל אות ו' בשם האו"ת ודוק:

## יח

**רבינא** ורב אשי משמע ג"כ שם בב"ב דס"ל עבדי כמטלטלי להלכה ודעת התוספ' צ"ל דס"ל של"ד וכנ"ל וכן משמע שם דמר זוטרא ס"ל אין גובין דשלח הלכה כר' אבא וזה ראי' לשיטת התוס' שכתבתי לעיל אות ט' דמר זוטרא ס"ל של"ד אך אין ראי' די"ל דמר זוטרא דדריש הלכה כר' אבא משום דגרים ג' קמייתא דר' אבא ס"ל גובין ולכך קאמר הלכתא כר' אבא אך ז"א דא"כ מאי מקשה שם בש"ס ואלא הלכתא לאפוקי מאי כיון דמר זוטרא גריס דר' אבא ס"ל גובין ולכך קאמר הלכתא כר' אבא ואתי אפוקי מדר' נחמן ש"מ דמר זוטרא ג"כ ס"ל דר' אבא אין גובין קאמר יע"ש ודוק. וע' מ"ש לקמן אות ל"ה דמהך דב"ב קנ"ז משמע דס"ל לרבינא ור"א שעבודא דאוריי' יע"ש:

## יט

**אביי** ס"ל של"ד כ"כ התוס' פרק הניזקין דף נ' ע"א ד"ה כיון יע"ש ועיין לעיל אות ט':

**כ**

**ר**' אבהו ור"ח בר פפי ור' יצחק נפחא דס"ל עבדא כמטלטלי דמי עיין כתובות פ"ד ב' וע' לעיל ערך עבדא כמטלטלי אות ז' לפ"ד התוס' דלעיל אות ו' וי"ז וי"ח ס"ל שעבודא לאו דאוריי':

**כא**

**נלענ"ד** דר' טרפון ס"ל שעבודא דאורייתא ור' עקיבא ס"ל שעבודא ל"ד וראייתי מכתובות פרק הכותב דף פ"ד משנה מי שמת והניח כתובת אשה ובע"ח ויורשים ר"ט אומר ינתנו לכושל שבהן ור"ע אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשים שהן צריכים שבועה ואין היורשים צריכים שבועה ונראה לפרש טעמיה דר' טרפון דס"ל שעבודא דאורייתא וכיון דמדאורייתא אשתעבדי נכסי לוה למלוה נמצא הב"ח והאשה זכו במטלטלין האלו והוי כאלו תפסו אותן ואף דצריכין שבועה הנה שבועה הלזו שהוא תקנ"ח לא מגרע שעבוד שלהם שהוא מה"ת וחשיב תפיסה ור"ע ס"ל שעבודא ל"ד וכיון דזכות היורשים הוא מה"ת ולהם אין זכי' רק מדרבנן והם אמרו שצריכים שבועה אם כן תקנת השבועה דרבנן מגרע שעבוד דרבנן דלא מחשב כתפיסה. ובזה יובן מ"ש בירושלמי שם הגע עצמך שפטרום מן השבועה זו תורה וזו אין תורה והרא"ש והר"ן והרא"ה הביאו הירושלמי הלזה ופירושם דחוק ולפמ"ש יובן מאוד דרע"ק לשיטתיה דס"ל שעבודא לאו דאורייתא ולכך אף במקום שאין להם שבועה לא אלימא שעבודא דרבנן לאפקועי זכות היורשים שירושתן היא מה"ת וז"ש זו תורה וזו אין תורה ובזה תתיישב גם כן מה שהקשה הר"ן דמאי מהני לענין כתובת אשה מה שהוא מופקד ביד אחרים דהא אף מיניה גופא כתובה לא גבי ממטלטלי ולפמ"ש ר"ע לשיטתיה ע"כ דס"ל כתובה מה"ת ושעבודא דאורייתא א"כ אף ממטלטלי תגבה כמו מזקין וייין כתובות דף י' ע"א בתוס' ד"ה הואיל ודוק:

**ובזה** נתיישב קושיית התוספות בכתובות דף פ"ד ושם דהאיך **אות שין** קאמר דהאשה תגבה מהחוב שביד האחרים דהא אמרי' בבכורות דאין האשה נוטלת מן הראוי וחוב חשוב ראוי כדאמרי' בב"ב דף קנ"ד עכ"ד ולפמ"ש לא קשה מידי דזהו שהחוב חשוב ראוי הוא משום דשעבודא ל"ד אבל אי שעבודא דאורייתא חשוב כגבוי עיין בב"ב קכ"ד וקט"ו וברשב"ם שם במה דרמינן רבה אדרבה יע"ש ולפמ"ש דר' טרפון ס"ל ש"ד אזי שפיר גבתה מן החוב דחשוב מוחזק לדידיה ולפ"ז יצא לנו סברא דזה אי מלוה חשוב ראוי תלוי בזה אי ש"ד:

**כב**

**דאי** אמרינן שעבודא דאורייתא חשוב מלוה מוחזק ואי אמרי' של"ד חשוב ראוי אך הרמב"ם ז"ל פסק בה' נחלות וכן בח"מ סי' רע"ג דאין הבכור נוטל מן המלוה משום דחשוב ראוי ואף דס"ל שעבודא דאורייתא:

**כג**

**עיין** ערך תופס לבע"ח אות י' שהראיתי פנים דהך תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים היכא דשויא שליח אי קנה או לא ע' ח"מ ק"ה וש"ך סק"א תלוי בזה אי ש"ד או לא דאי ש"ד לא קנה אף אי שויא שליח ואי של"ד קנה היכא דשויא שליח עמ"ש שם בטוב טעם ודעת ת"ל:

**כד**

**עיין** בערך עבדי כמטלטלי אות ג' שצדדתי לומר דר"א ס"ל שעבודא דאורייתא וגם רב חנא בר ביזנא סבירא ליה ש"ד ועיין ש"ך סימן ל"ט ס"ק מ"ט שמקשה שם דה"ל למימר דר"ה ס"ל שעבודא ל"ד ור"א ס"ל שעבודא דאורייתא יע"ש ודוק:

**כה**

**הרב** באו"ת סימן ל"ט סק"א כ' דר"מ ור' יהודה דאיפלגו בבכורות מ"ח במת אביהם עד שלא פדה יע"ש דר"מ ס"ל שעבודא לאו דאורייתא ור' יהודה סבירא ליה שעבודא דאורייתא וע"ש בדבריו:

**כו**

**הרב** באו"ת סי' מ"ט ס"ק י"ט כ' דהא דאמר רבא בבכורו' מ"ח נכסי דבר אינש אינון ערבין ליה ואין נפרעין מהערב תחלה הוא דוקא אי אמרינן שעבודא לאו דאורייתא שאין הנכסי' משועבדים רק שהוא נתחייב והנכסים ערבין ליה אבל אם שעבודא דאורייתא עיקר החיוב הוא על הנכסים ולפ"ז הך דינא דבעה"ת המובא בח"מ סי' מ"ט סעיף י' שני יב"ש שקנו שדה א' בשותפות דא"י לגבות אותו שדה בממ"נ משום דא"י להפרע מן יב"ש משום דמדחי לי' ה"ה גם מן השדה שהוא ערב לא יפרע למ"ד שעבודא ל"ד הוא הדין זה דאז הנכסים משתעבדים מדין ערב אבל למ"ד שעבודא דאורייתא הנכסים משתעבדים בעיקר החוב כמו הלוה ויכול לגבות אותו השדה בממ"נ ולכך השמיט הרמב"ם דין זה משום דפסק ש"ד יע"ש ודוק:

**כז**

**אי** אמרינן ש"ד אם צוה המלוה ללוה שיכתוב לו שטר והוא ילוה לו מעותיו מחוייב להלוות לו וא"י לחזור בו שכבר נשתעבדו נכסיו וקנה המעות מדין חליפין כן הוא דעת

הרמב"ן הביאו הטור סי' ל"ט וע"ש ובב"י שם וע"ש בש"ך ס"ק מ"ט ותמצא שזה תלוי בשעבודא דאורייתא אבל דעת הרשב"א שם דאף אי שעבודא דאורייתא אינו מחוייב להלוות לו וכן כתב הש"ך שם להלכה יע"ש ודוק:

## כח

**לפמ"ש** באות כ"ו בשם האו"ת דאם ש"ד לא שייך נכסי דאינש אינון ערבין ליה לפ"ז הא דכתב ר"ת דלכך מוכר שט"ח לחבירו יכול למחול משום דלא מכר לו אלא שעבוד הנכסים וכשמוחל לו שעבוד הגוף ממילא נמחל שעבוד הנכסים דאינו אלא מטעם ערב דהנכסים אינון ערבין ליה וכיון דש"ד לא שייך זה אם כן למה יהא מחול אכתי יגבה הלוקח מנכסי הלוה דשעבוד הנכסים לא נפקע וא"ל דשמואל לשיטתיה דס"ל שעבודא לאו דאוריי' דאכתי אנן היכא פסקינן להאי דינא דשמואל כיון דקי"ל ש"ד וצ"ל משום דמכירת שטרות דרבנן ולכך ס"ל להרי"ף והרמב"ם הטעם מחמת מכירת שטרות דרבנן שהרי ס"ל שעבודא דאוריי' ול"ש טעם ר"ת ור"ת לטעמיה דס"ל של"ד כמבואר בתוס' קדושין ובכמה דוכתי שכן דעת התוס' ושעבוד נכסים מחמת ערבות לבד וא"ש טעמי':

## כט

**אי** אמרינן שעבודא דאורייתא אזי ניזקין גובין מלקוחות אף שלא עמד בדין ואף דשאר מע"פ לא גבה ז"א רק מטעם דלית ליה קלא דמאן דיזיף בצינעא יזיף אבל נזקין אית לי' קלא וגובה למ"ד ש"ד כ"כ התוס' ב"ק שי"ד ובישו"ש פ"ק דב"ק וע' בש"ך סי' תי"ט סק"א ועיין בסי' ס"ו ס"ק קי"ד שמחלק דוקא כשעושה היזק בידים דזהו יש לו קול אבל במוחל שט"ח וכה"ג דאינו היזק כ"א בדיבורו אע"פ דחז"ל נתנו לו דין ניזקין מ"מ אין לו קול ולא גבה ממשעבדי רק כשעמד בדין מיהו דעת הרא"ש והטור שם דבכל ניזקין אינו גובה ממשעבדי ולא כדעת התוספות והרב המגיד יע"ש ועיין באו"ת סי' קי"ט ס"ק ב' שכ' דאף למ"ד שעבודא לאו דאורייתא מ"מ נזקין גובה מלקוחות מטעם דאית ליה קול כמו מוכר שטרו בעדים דגובה ממשעבדי לרב אף דאית ליה שעבודא לאו דאורייתא ומטעם דיש לו קול אך כ' שם דלדעת הרשב"א בחידושיו לב"ק אין קול לנזקין כ"א לנזקי שור שכ' הטעם דיש לו קול משום מה שאמרו דיצא קול דתורא נגחנא הוא ואגבה יצא קול למה שהזיק עכ"ל הרשב"א אבל היכא שאדם הזיק לית ליה קול עכ"ל. ולענ"ד תמוה הדבר דא"כ מאי מקשה בגמ' ב"ק י"ד ש"מ לוה ואח"כ קנה נכסים אין ב"ד גובה לישני דמשום כך נקט במשנה בפני ב"ד בשביל נזקין דאש ובור דלפי סברת הרשב"א הכא לא יצא הקול דדוקא בשור נגחן הקול יוצא וע"ש ואף שיש לדחוק דקושיית הגמרא דהיכא כייל במשנה כללא בפני ב"ד כיון דזה הכלל לא שייך כי אם באש ובור אך קשה דמאי

תי' פרט לב"ד הדיוטות דהך כללא אינו רק בדיני קנסות וע"ש בתוס' ד"ה פרט דמשנה לא איירי כלל בקנס ואעפ"כ תני בפני ב"ד לכלול דיני קנסות דבעי מומחים עדיפא ה"ל לאוקמי למכר נכסיו ולהוי קאי אנזקי אש ובור ומ"מ גוף הדבר לא נ"ל לחלק בין נזקין לנזקין ולענ"ד דכוונת הרשב"א כי היכי דמצינו בגמרא דקול יוצא דתורא נגחנא אלמא שההיזק יש לו קול ואגב יוצא הקול מי הזיק ולמי הזיק אבל באמת לאו דוקא היזק זה יש לו קול אלא דמגמרא נשמע דהיזק יש לו קול דאל"כ מאין יצא הקול דתורא נגחנא הוא וכיון שיש להיזק קול פשיטא דאין לחלק בין נזק לנזק אלא כל נזק יש לו קול כדעת התוספ' דדוקא מאן דיזיף בצנעא יזיף כנלע"ד לפרש דעת הרשב"א ודלא כמהר"י באו"ת שם ודוק. מיהו מה שהקשה באו"ת שם למאן דס"ל דנזקין אין גובין מלקוחות מסוגיא דב"ק דף י"ד ש"מ לוה ואח"כ קנה נכסים ומבואר משם דנזקין גובה ממשעבדי יע"ש בסוגיא נ"ל לתרץ משום דבמשנה תני התם שום כסף ושוה כסף בפני ב"ד והך דשוה כסף מוקי בגמ' שאין ב"ד נזקקין רק לקרקעות ומוקי ביתמי וקשה דהא מע"פ אינו גובה מיורשים ותירצו שם התוס' דמיירי כשעמד בדין ולפ"ז כיון דמשנה מיירי כשעמד בדין שפיר מקשה דהא כיון שכבר עמד בדין על ההיזק אע"פ שאח"כ מכר נכסיו וזה בא לב"ד לגבות מהן מגבינן ליה כיון שכבר עמד בדין כי היכי דמגבינן ליה ממקרקעי דיתמי משום דעמד בדין כמלוה בשטר דמי ה"ה ממשעבדי כנלע"ד פשוט ולא קשה קושיית מהר"י ודוק. והנה מסוגיא הלזו נ"ל להוכיח כדעת התוס' דדוקא למ"ד ש"ד נזקין גובה ממשעבדי ודלא כאו"ת שכתב דאף למ"ד של"ד נזקין גובה משום דאית ליה קלא כמו מוכר שטרו בעדים דא"כ קשה לר"פ דס"ל פלגא נזקא ממונא הך משנה דבפני ב"ד במאי מוקים לה דליכא לאוקמי אליביה בפני ב"ד מומחין ולא הדיוטות דז"א רק בקנסות כמ"ש רש"י ותוס' שם יע"ש היטב ולדידיה לא משכחת קנסא בד' אבות נזיקין ואף קרן הם ממונא אך לדעת התוספו' דהקושיא שמקשה ש"מ הוא רק למ"ד שעבודא דאורייתא י"ל ר"פ לשיטתיה דס"ל של"ד כדעת קצת הפוסקים שהבאתי לעיל אות ג' מדאמר פריעת ק מצוה וא"כ לדידיה י"ל דבפני ב"ד אתיא פרט למכר נכסיו ואח"כ הלך ולא קשה לדידיה מהך ש"מ לוה כו' דזה לא קשה רק למאן דס"ל ש"ד כדעת התוספו' ור"פ ס"ל של"ד אבל לדעת האו"ת דאף למאן דס"ל של"ד נזקין גובה ממשעבדי א"כ אף ר"פ דס"ל של"ד לא מצי לאוקמי בפני ב"ד פרט למכר נכסיו דבאמת נזקין גובה והדרא קושיא לדוכתה ר"פ במאי מוקים למתני' אך באמת יש לתרץ דמצי סבר כרב דמבעה זה אדם ונזקי אדם חשוב כקנסות שאין דנין אלא מומחין וכן אף אי מבעה שן י"ל דתני א שור וכל מילי דשור בין שור דאזיק שור בין שור דאזיק אדם ושור דאזיק אדם הוא דבר שאינו

מצוי ובעי מומחין כמבואר בב"ק ובח"מ סימן א' ס"ג יע"ש שוב מצאתי בת"ח שתי' ג"כ כמו שכ' ועיין ברא"ש שם ויש להבין בסוגיא דערכין ו' בפלוגתא דר' יוסי וחכמים ביוצא ליהרג והזיק דר"י מחייב וחכמים פוטרין וקאמר רב יוסף דחכמים ס"ל מע"פ אינו גובה מן היורשים. והנה לשיטת התוס' דנזקין גובים ממשועבדים וכ"ש מיורשים דאף לדידן דמע"פ גובה מיורשים מלקוחות לא גבי' מכ"ש היכא דגובה מלקוחות דגובין מיורשים כמ"ש התוספו' בב"ק י"ב דהיכא דגובין מלקוחות גובה שיורשים וע' בסמ"ע ובש"ך סי' ל"ט ובכמה דוכתי. איברא דלפמ"ש האו"ת בדעת הרשב"א דדוקא בנזקי קרן גובה ממשעבדי דאית לי' קלא א"ש דהתם בהיזק אדם מיירי. אך כבר כתבתי לעיל דלא מסתבר כוותיה וצ"ל דרב יוסף ס"ל של"ד ולכך לא גביא אף נזקין במשעבדי כמ"ש התוס' וכן מיורשים לא גביא ולכך קאמר רבה התם בערכין דכ"ע מע"פ אינו גובה מן היורשים דלשיטתי' אזיל דס"ל של"ד כמש"ל אות ה' וע"ש בערכין דף ז' א' בתוס' ד"ה מיתבי שכת' דהוי מצי למפרך לרב יוסף דהא סבר של"ד יע"ש. ולכאורה דבריהם תמוהי' דמנ"ל דס"ל הכי דהא דלא גבה מיורשי' י"ל דנתנו ליורשים דין לקוחות וכמו דמלקוחות לא גבה אף למאן דס"ל ש"ד ה"ה מיורשים אך לפמ"ש א"ש דמוכח דס"ל של"ד דאל"כ אף דמע"פ אינו גובה נזקין ליגבי משום קלא כמ"ש התוס' אלא ש"מ דס"ל שנ"ד ומכאן תשובה לדעת האו"ת דאף למאן דס"ל של"ד נזקין כמלוה בשטר דמי וקשה עליו סוגיא זו וצריך לחלק לדעתו בין נזקי שור לנזקי אדם וזה דחוק כמש"ל ודו"ק:

## ל

**דיני** דגרמי אף למ"ד דינא ולא קנסא מ"מ לדעת מהר"י באו"ת הוא רק דרבנן ונ"מ בין דינא לקנסא לגבות מבנו ולכמה דברים ולכך ל"ש בהו שעבודא דאורייתא כיון דגוף החיוב דרבנן כ"כ מהר"י באו"ת סי' קי"ט ס"ק ב' יע"ש:

## לא

**היכא** דאין עדים על הלואה רק הלוה מודה לכ"ע שעבודא דרבנן כ"כ התוס' ב"ב קע"ה במשנה שם יע"ש:

## לב

**הטעם** למאן דס"ל של"ד מטעם דאין הקנאה לחצאין ושעבוד קנין לחצאין הוא ולא חייל אנכסי דאיתנהו בשעת הלואה וכל שכן אנכסי דקנה אחר שהלוה שאין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו ומאן דס"ל ש"ד ס"ל דאף דאין הקנאה לחצאין ואין הקנאה בדבר שאינו ברשותו היינו הקנאה גמורה אבל שעבודא דמתלי תלי וקאי חייל אנכסי דהשתא כל היכי דאיתנהו ברשותו המה כ"כ הריטב"א בחידושיו לקדושין די"ג:

**לג**

**כבר** כתבנו לעיל באות ד' דעת רשב"א ורשב"ם וריטב"א דשל"ד אף מיניה דידיה גופא לא רמיא שעבודא וכמ"ש באות הקדומה מטעם דאין הקנאה לחצאין רק מטעם מצוה רמיא עלי' כמ"ש פריעת ב"ח מצוה. וצריך להבין מאי נ"מ אי מדאורייתא הנכסים משועבדים או מטעם מצוה כיון דמיניה דידיה גבינן מנכסיו כמ"ש בכתובות דמכין אותו עד שתצא נפשו וכתב הריטב"א דהיכא דהוא מצוה שבממון כפינן ליה בממון וגבינן נכסי' א"כ חל החיוב פרעון גם על הנכסים בנ"ח ומאי נ"מ בין רשב"ם לתוספ' ונראה דנ"מ בין בע"ח מוקדם ומאוחר דלהרשב"ם דלא אשתעבד נכסי רק הוא חייב לפרוע וכפינן לפרעו ומגבינן נכסיו היכא דזמן פרעון של שניהם שוים אין לבע"ח מוקדם קדימה אף בקרקעות כיון דאין כאן שעבוד כלל רק מצוה והמצוה אינה חלה רק בזמן פרעון אקרקפא דגברא אבל לדעת התוספ' דמיניה הנכסים משועבדים א"כ מעיקרא נשתעבדו הנכסים לבע"ח מוקדם והבן:

**לד**

**לדעת** רשב"ם דמיניה דידיה אין שעבוד מן התורה קשה היאך יצוייר שעבודא דר"נ דבשלמא אם הנכסים משועבדים שפיר אמר כיון דנכסי הלוה שני נשתעבדו ללוה ראשון הוי בכלל נכסי לוה ראשון ואשתעבדו לבע"ח דידיה אבל אם נאמר דאין שעבוד כלל מה"ת רק מצוה על הלוה שני לפרוע לב"ח שלו מפני שהלוהו ואין ספינן ליה ע"ז היאך יצוייר שיהיה המצוה הלזו שיפרע למלוה ראשון שלא הלוהו וא"ל דרבי התורה שיהיה המצוה על הלוה שני לפרוע למלוה ראשון דמלבד שזה דוחק גם אינו מרומז בריבוייא דקרא לאשר אשם לו למי שהקרן שלו דבשלמא אי ש"ד מיכי' א"כ הקנין הזה משתעבד למלוה ראשון ושפיר הקרן שלו אבל אי לית שעבוד כלל לא משתעבד הקרן אף למלוה שני כ"ש למלוה ראשון וא"ל דבאמת מאן דס"ל של"ד לית ליה שעבודא דר"נ זה אינו דהא ר"נ כתבנו לעיל אות ו' דס"ל של"ד ורב כתבנו באות א' דס"ל של"ד ועיין ערך שעבודא דר"נ אות ו' ז' דס"ל שעבודא דר"נ וראיתי באורים ריש סימן פ"ו סק"א שכ' דאף למ"ד של"ד מ"מ גוף הלוה נשתעבד למלוה ומביא כן בשם הרשב"א קדושין בסופו וכעת אין חידושי הרשב"א תח"י והנה הרשב"א סובר דאף למ"ד מיניה אין ש"ד מ"מ סובר ניהו סובר דאין השעבוד עליו מ"מ כיון שגוף הלוה נשתעבד מטעם פריעת ב"ח מצוה לכך אמרי' שגופו נשתעבד לב"ח שני כך צ"ל לדעה זו והנה לדעת רבינו שמחה דס"ל במוסר לא' שדר"נ וכ' הרש"ל הטעם משום דגרמי לרבנן לפ"ז אי אמרינן שעבודא דרבנן ג"כ לא

יתכן שעבודא דר"נ אך לפי סברת הרשב"א נכון דנהי דשעבוד נכסים דרבנן מ"מ שעבוד הגוף דאורייתא:

## לה

**מדברי** התוספות רי"ד קידושין י"ג למדנו דיש ג' מחלוקות בדבר בענין ש"ד שכ' שם בד"ה דמלוה הכתובה בתור מהכא משמע דבשטר כ"ע לא פליגי דש"ד וק"ל דבג"פ אמר רבה ד"ת אף מלוה בשטר אינו גובה של"ד וי"ל שלש חלוקות בדבר עכ"ל וכוונתם דג' מחלוקות דרבה דבס"פ ג"פ ס"ל אפילו מלוה בשטר של"ד ורב ושמואל דקדושין ס"ל דוקא מע"פ של"ד אבל מלוה בשטר ש"ד וכן הוא דעת רש"י בקדושין שם ד"ה אינו גובה מן היורשים של"ד אבל מלוה בשטר הוא עצמו שיעבדן דכ' ליה כל נכסי אחראין והרשב"א בחי' שם והריטב"א שם רצו לפרש דעת רש"י בשעבוד מפורש ועיין בשער המלך ה' מלוה ולוה פי"ט מה שמקשה ע"ז. והעלה דרש"י ס"ל כדברי התוס' רי"ד דג' חלוקות בדבר דלרב ושמואל בשטר ש"ד ולרבה אפי' בשטר של"ד ולעולא אפילו בע"פ ש"ד ובהכי נייח לי מה שתמה הקצות החושן סימן קי"ב ס"ק א' על מה ששעבוד חל על דשלב"ל ותמה למה יהא שעבוד עדיף מקנין וכתב דלכאורה נראה משום דקנין בעי דעת נותן ומקבל ובדשלב"ל לא מצי להקנותו אבל שעבוד דממילא חייל למ"ד ש"ד ולכך חל שעבוד בדשלב"ל אבל כיון דסוגיא דפרק מי שמת היא אליבא דשמואל ושמואל ס"ל של"ד עכ"ל. ולפמ"ש לא ק"מ דבשטר מודה שמואל דש"ד ולכך מיבעי' ליה אי יכול לשעבד דשלב"ל. יצא לנו מזה הערה חדשה דלדעת רש"י ותוס' רי"ד דס"ל לשמואל בשטר שעבודא דאורייתא הא דאמרינן דאיקני משתעבד הוא דוקא למאן דס"ל ש"ד בשטר אבל למאן דס"ל אפילו בשטר של"ד כרבה אזי דאיקני לא משתעבד דמ"ט יהא עדיף שעבוד מקנין בשלמא למ"ד ש"ד י"ל דשעבוד עדיף כמש"ל משום דשעבוד חל ממילא כיון דש"ד אבל למ"ד של"ד שעבוד גרע מקנין וכיון דקנין לא חייל על דשלב"ל כ"כ שעבוד:

**הגה"ה מבן המחבר**

**ובזה** יש ליישב קושיית הפנ"י בגיטין די"ג ב' דקאמר אמימר טעמא דמעמד שלשתן דנעשה כאומר לו בשעת מתן מעות משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך ומקשה ליה רב אשי לאמימר הקנה לנולדים ה"נ לא קנה דאפילו ר"מ לא קאמר אלא דשלב"ל אבל לדבר שלב"ל אפילו ר"מ מודה דלא קני והקשה הפנ"י שם דהוי מצי לשנויי דנהי דאינו מקנה לדבר שלב"ל אבל מצי לשעבד לדבר שלב"ל דאלמוה רבנן כח השעבוד כמו דאמרינן לענין דאקני יע"ש וע' בתשו' מהרי"ט ח"מ סי' כ"ג שהבדיל דשלב"ל מלשלב"ל

לענין שעבוד ודבריו אין מוכרחים אך לפמ"ש דהא דשעבוד עדיף מקנין דוקא למ"ד ש"ד אבל למ"ד של"ד קנין עדיף א"כ התם רב אשי הוא דמקשי ורב אשי לשיטתי' דס"ל של"ד כמש"ל אות י"ח מדפסק כר' אבא דאין גובין חוב מעבדים ומדלא מפליג בין חוב בע"פ ובין חוב שבשטר ש"מ דאפילו חוב בשטר אין גובים מעבדים דעבדי כמטלטלי במידי דרבנן ש"מ דס"ל של"ד אפילו במלוה בשטר וא"כ לדידיה ליכא לשנויי דשעבוד עדיף מקנין ושפיר הקשה. אבל יש להקשות דאכתי מנ"ל להקשות על אמימר דילמא אמימר ס"ל ש"ד כיון דהוא, פלוגתא דקמאי וע"ק דבב"ב קנ"ז ב' מהדורא קמא דרב שי אמר לן ראשון קנה מבואר דרב אשי אית לי' דאקני משתעב' צ"ל דאית ליה ש"ד והא דס"ל אין גובין מעבדים צ"ל כמש"ל אות ו' משום דלא סמכא דעתיה שיכול להבריחן וכן כ' באו"ת וכן כ' הרשב"ם בב"ב שם וכן צ"ל לרבינא דמשמע דס"ל ג"כ דאקני קנה כמבואר בב"ב קנ"ז ב' וע"כ לומר מה דס"ל אין גובין מעבדים משום דיכול להבריחן. אך באמת מ"מ נכון הדבר דהא אמימר קאי לפרש לרב ושמואל דקאמרי דמעמ"ש קונה וקאמר טעמא דנעשה באומר בשעת מתן מעות משתעבדנא כו'. והנה הש"ך בסי' ס"ו ס"ק צ"ז האריך להוכיח דמעמ"ש לא שייך כ"א במלוה ע"פ אבל מלוה בשטר אינו נקנה במעמ"ש יע"ש שהאריך. והנה כבר ביארנו דבמלוה ע"פ ס"ל לרב ושמואל של"ד א"כ שפיר הקשה רב אשי לאמימר אלא מעתה הקנה לנולדים כו' דאין אדם מקנה לדשלב"ל ואין לומר דשעבוד עדיף ויכול לשעבד לדבר שלב"ל זה אינו כיון דהכא במעמ"ש ע"כ בשעבוד בע"פ איירי ובשעבוד בע"פ ס"ל לרב ושמואל של"ד וגרע שעבוד מקנין וא"י לשעבד לדבר שלב"ל וכיון דהכא אליבא דרב ושמואל קיימינן אינו משעבד לדשב"ל ושפיר הקשה לו ודוק:

**ובזה** יתיישב מה דקשה כעין קושית הפנ"י הנ"ל בהך דאיתא בב"ב דף קל"א א' א"ל ר"פ לאביי בין למ"ד יסבון ובין למ"ד ירתון הא א"א מקנה לדשב"ל ואפילו ר"מ וכו' אבל לדשב"ל לא יקשה ג"כ קושית פנ"י דילמא שעבו' עדיף ויכול לשעבד לדשב"ל ולפמ"ש א"ש דהכא ר"פ קאמר ליה ור"פ לשיטתיה דס"ל אפילו במלוה בשטר של"ד כמ"ש הרשב"א והריטב"א להדיא והוכיחו מהך דאין נזקקין לנכסי יתומים אפילו מבש"ט וקאמר ר"פ דפריעת ב"ח מצוה ש"מ דאפי' מלוה בשטר ס"ל של"ד וא"כ לדידי' שעבו' גרע מקנין ושפיר מקשה ודוק:

**ע"כ הגה"ה מבנו**

**לו**

**הנה** מ"ש הרא"ש והרשב"א והובא בש"ע סימן קי"א סי"א דהיכא דיש בנ"ח במדינה אחרת ומשועבדים במדינה זו שהמלוה שם אזי גובה המלוה מהמשועבדים אף שיש בנ"ח כיון דאין הבנ"ח כאן במדינה זו כ' בתומים שם דזהו דוקא למ"ד ש"ד דאז מדינא גובה אף ממשועבדים רק מפני ת"ה ופסידא דלקוחות אינו גובה כשיש בנ"ח וזהו דוקא דבנ"ח כאן אבל כשאינם כאן הקימו אדינא דגובה ממשועבדים אבל למ"ד של"ד מדינא לא גבי ממשעבדי ואף דהבנ"ח אינו כאן לא גבי וסברתו נכונה. ובזה ישבתי מ"ש בפ"ק דב"מ דט"ו א' אר"נ הא מתניתא תסייע למר שמואל והונא חברין מוקים לה במילי אחרינא והקשה מהרש"א דהא בל"ז צ"ל דמיירי באפותיקי כמ"ש התוספ' לעיל מדלא טריף הבע"ח ממשעבדי דטריף לוקח וכיון דמיירי באפותיקי או בלוקח מגזלן דל"ש ג"כ קושית התוס' דהנגזל לא טריף ממשעבדי דלוקח דהוא טורף השדה שלו אשר הוא אצל הלוקח וא"כ בין אי מיירי באפותיקי או בלוקח מגזלן תו ליכא ראיה לשמואל וע"ק גוף הלשון דר"נ דהא מתניתא מסייע כו' והונא חברין כו' דכיון דמוקי לה במילי אחרינא תו ליכא סיוע לשמואל ואיך אומר דמסייע ויש ליישב ע"פ הנ"ל דר"ש לשיטתיה שפיר יש סייעתא מהא לשמואל ור"ה לשיטתיה ליכא סייעתא מהא דהנה הרב המגיד פי' קושית התוס' דאמאי לא טריף בע"ח ממשעבדי דטריף לוקח דיש לומר דהמשועבדים המה במדינה אחרת אך זה תלוי בשעבודא דאוריי כמש"ל בשם התומים דאם נאמר ש"ד אינו יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות ממשועבדים דטריף לוקח דאז הי' בנ"ח דהרי אין יכול לדחותו אצל בנ"ח שבמדינה אחרת ולמ"ד של"ד יכול לדמותו אל בנ"ח שבמדינה אחרת ולפ"ז א"ש דר"נ לשיטתיה דס"ל ש"ד כמש"ל בשם התומים א"כ שפיר יש סיוע לשמואל דא"צ לאוקמי באפותיקי ולא בלוקח מגזלן רק בבע"ח סתם ולא קשה אמאי לא טריף ב"ח ממשעבדי דטריף לוקח דכיון דש"ד א"י לדחותו אצל בנ"ח שבמדינה אחרת וי"ל דמיירי בהכי דמשעבדי דטריף לוקח הם במדינה אחרת אך ר"ה דס"ל של"ד כמ"ש בחי' לב"ב ועיין בש"ך סי' ל"ט ס"ק מ"ט ועוד דר"ה תלמידיה דרב ורב ס"ל של"ד וא"כ לדידיה אף לבנ"ח שבמדינה אחרת יכול לדחותו וקשה קושית התוספו' אמאי לא טריף בע"ח ממשעבדי דטריף לוקח וא"כ צ"ל דמיירי בלוקח מגזלן ולכך מוקי לה ר"ה לשיטתיה בלוקח מגזלן ודוק:

לו בספרי כלל גדול ע' שעבוד כלל א' אות ט' הארכתי בזה די"ל דזה אי ש"ד תלוי בזה אי קנין פירות כקנין הגוף דמי דאם נאמר כקנין הגוף דמי אזי ש"ד וע"ש באורך וע' לעיל ערך קנין פירות אות י"ב שכתבתי קצת מזה:

**לח**

**עיין** לעיל ערך עירוב פרשיות אות י"ח שכתבנו דלמ"ד עירוב פרשיות מוכח דשעבודא דאורייתא אך דוקא אי ס"ל הילך פטור אבל אי הילך חייב אין ראיה וע"ש דבל"ז שדיתי בי' נרגא:

**לט**

**עיין** בספרי כלל גדול שם אות ז' ח' שכתבנו די"ל דהך דשעבודא דאורייתא תלוי בזה אי יש ברירה דאי יש ברירה אזי ש"ד וע"ש הטעם באורך:

**מ**

**מאן** דדריש כללי ופרטי ס"ל של"ד ומאן דדריש רבויי ומיעוטי ס"ל ש"ד ושורש הדברים דהנה התוספות הקשו למ"ד ש"ד מודה מקצת היאך ישבע ותי' בדוחק דלית ליה קרקע וזה דוחק דמסתמא משמע בכל גווני ולא חילקה התורה כלל ועוד הקשו דלפ"ז הא דדרשינן שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשים היכא משכחת לה דאי לית ליה קרקע מטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי אך כ"ז למאן דדריש כללי ופרטי אבל למאן דדריש רבויי ומיעוטי לא ממעט קרקעות משבועה ע' ב"ק דקי"ז ותוס' ב"מ ד' ב' ולפ"ז לדידיה שפיר י"ל ש"ד ולא קשה ממודה במקצת ולא משבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשים וע' לעיל:

**מא**

**לפי** זה תלוי הך אי ש"ד בזה אי לחלק צריך קרא דלמ"ד לחלק צריך קרא ס"ל דדרשינן רבויי ומיעוטי כמבואר בשבועות ד' כ"ז ב' וכבר כתבתי באות הקדומה דמאן דדריש רבויי ומיעוטי ס"ל ש"ד:

**מב**

**ולפ**"ז מאן דס"ל כל מילתא דא"ר ל"ת אי עביד מהני ס"ל שעבודא דאורייתא ע' בערך כל מילתא כו' שביארנו דמאן דס"ל לחלק צריך קרא ס"ל דאי עביד מסני וכבר ביארתי באות הקדומה דמאן דס"ל לחלק צריך קרא ס"ל ש"ד ולפ"ז י"ל דהא דאיפליגו אביי ורבא בבע"ח אי למפרע הוא גובה דרבא ס"ל מכאן ולהבא הוא גובה דס"ל של"ד רק דחכמים תקנו משום נעילת דלת וא"כ מהשתא הוא דקא גבי ואביי ס"ל למפרע גובה דס"ל ש"ד וא"כ משעת השעבוד קנה הנכסים ונשתעבדו לו ואביי לשיטתיה דס"ל אי עביד מהני ולכך ש"ד ורבא לשיטתיה דס"ל דלא מהני ולכך של"ד אך קשה ממ"ש לעיל אות ז' דרבא ס"ל ש"ד אך כבר כתב הש"ך בסי' ל"ט די"ל דרבא ס"ל של"ד אפי' במלוה הכתובה בתור

אך קשה ממש"ל אות י"ט דאביי ס"ל של"ד כמ"ש התוס' בגיטין נ' ע"א ד"ה כיון אך י"ל כתי' הב' של התוספות שם דאביי ס"ל ש"ד רק לא פלוג רבנן ביתמי ע"ש:

## מג

**מאן** דס"ל מערבין לקרנות ס"ל ש"ד לפמ"ש אות מ"א דמאן דס"ל לחלק צריך קרא ס"ל ש"ד ומאן דס"ל לחלק צריך קרא ס"ל מערבין לקרנות כדאיתא ביומא נ"ז א' וכמש"ל בערך מערבין לקרנות:

## מד

**לפ"ז** מאן דס"ל מב"מ לא בטיל ס"ל מערבין לקרנות דיליף מולקח דם הפר ומדם השעיר וכ"כ באות הקדומה דמאן דס"ל מערבין לקרנות ס"ל ש"ד אך עיין ערך מב"מ אות י' די"ל דס"ל אין מערבין ויליף מב"מ ל"ב ממקום אחר. ובזה יתיישב לדעת רש"י דס"ל ל לאביי ורבא מב"מ לא בטיל והרי רבא ס"ל אין מערבין וגם יתיישב מ"ש דמ"ד מערבין ס"ל ש"ד ולפ"ז אביי ורבא דס"ל לרש"י דמב"מ ל"ב ס"ל ש"ד וכ"כ לעיל אות מ"ב דרבא ס"ל של"ד ולדעת התוס' ס"ל לאביי של"ד אך לפמ"ש אין ראיה די"ל דס"ל אין מערבין לקרנות וילפינן מב"מ ל"ב ממ"א כמש"ש ערך מב"מ אות י':

## מה

**למ"ד** ש"ד ל"א עדיו בחתומיו זכין לו דהרי השעבוד אינו רק מחמת ההלואה משא"כ למ"ד של"ד אזי אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו כיון דאין ההלואה גורם השעבוד רק השטר דתקנו רבנן דמלוה בשטר גובה ממשעבדי דעדים מפקי לקלא א"כ העדים גורמין השעבוד וזכין לו משעת החתימה ואביי דס"ל עדיו בחתומיו זכין לו לשיטתיה דס"ל של"ד ורבא דלא ס"ל עבחז"ל כדמשמע בב"מ די"ט לשיטתיה דס"ל ש"ד ולכך הרי"ף והרמב"ם לא ס"ל עבחז"ל לשיטתייהו דס"ל ש"ד והתוספות והרא"ש דפסקו כאביי לשיטתייהו דס"ל של"ד ועמ"ש לעיל אות מ"ב דאביי ס"ל ש"ד וי"ל דאביי אליבא דר"מ קאמר שם עבחז"ל ור"מ ס"ל של"ד כמש"ל אות כ"ה אך יש לדחות זה די"ל אפילו למ"ד ש"ד עדיו בחתומיו זכין לו ואף דאין השטר גורם השעבוד רק ההלואה מ"מ כיון דחכמים תקנו דמע"פ לא יגבה ממשעבדי רק מלוה בשטר אם כן השטר גורם השעבוד עכ"פ מדרבנן אך ז"א דלמ"ד ש"ד לא תקנו ולא אלמו כח השטר רק שגרעו כח מלוה על פה אבל בשטר לא תקנו כלל ולמה יזכו העדים בחתימתן הא אין השעבוד מכח השטר כלל ודוק:

**מו**
**רב** הונא ס"ל ש"ד כך העליתי בחידושי בכתובות דף מ"ג ב' דלכך ס"ל לר"ה מנה ומאתים מן האירוסין אף דלא כתב כתובה וזהו לשיטת רש"י שם משא"כ לשיטת הפוסקים גם הש"ך ס"ס ל"ט כ' ודוחק לומר דר"ה ס"ל של"ד עכ"ל ומ"ש ודוחק אינו מובן די"ל דר"ה תלמידיה דרב הוי ורב ס"ל של"ד אך ממ"ש לדעת רש"י יש הוכחה:

**מז**
**רב** אסי ס"ל שליד כ"ז כתבתי בחידושי שם לפרש"י דרב אסי פליג שם אר"ה וס"ל דאינו גובה מן האירוסין ע"ש בחידושי דף י"ג ב' א"ר אסי אר"י אף שנא הפרישתה מחיים ולא דק דהתם רבי אסי שהיה בא"י וחבירו רבי אמי והם היו תלמידי דר"י שהרי אמר שם משמיה דר' יוחנן והכא רב אסי שבבבל חבירו של רב כהנא תלמידיה דרב:

**מח**
**לפמ"ש** באות הקדומה מבואר דרבי אסי שבא"י תלמידיה דר"י ס"ל ש"ד כמ"ש בהפלאה ואין כ"כ ראיה די"ל משמי' דרבי' קאמר ולי' לא ס"ל:

**מט**
**רב** יהודה דאמר בקדושין אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שהפרישתה מחיים ס"ל של"ד וי"ל ג"כ משמיה דרבי' קאמר ולי' לא ס"ל:

**נ**
**נ"ל** להמציא חילוק באיזה דין בין ש"ד בין של"ד כגון לוקח שלקח מהלוה קודם שלוה מב"ח ואח"כ לוה מבעל חוב בניסן ובתשרי מחל הלוקח ללוה השעבוד שלו עד תשרי או שלקח שטר אתר שטר מקח מתשרי ובזה מחל השעבוד הראשון כמ"ש בח"מ סימן ר"מ ובכתובות מ"ד א' והנה למ"ד של"ד נ"ל פשוט דא"י לטרוף מן הלוקח זה דהכא לא שייך נעילת דלת דהא בשעה שהלוה לנוה היה שדה זו מכורה להלוקח נמצא הלוקח לא הקנה שעבודו מעולם ואף שבתשרי מחל לו השעבוד עד תשרי ולקח שטר אחר ואז כבר היה משועבד לב"ח זה אינו דאטו הוא לקח אז הלא כבר הוא קנוי בידו מכבר רק שמחל השעבוד עדעכשיו ומעכשיו הוא עומד בשעבודו הראשון דבשלמא אי אמרינן דמחל לגמרי וחשיב כאלו נתן במתנה להמוכר והמוכר הראשון חזר ומחלה לו שפיר מצי בע"ח למטריף אבל באמת הכא ל"א רק באופן דאחיל לשעבוד קמא אבל הקנין היה שלו מהקנין הראשון ותדע דהא לא החזיר השטר הראשון כמ"ש ב' שטרות היוצאים בזה אחר זה ולפי זה קשה שם בש"ס כתובות מ"ד שם דשואל מאי בינייהו בין רפרם דאמר אודויי אודי ליה ובין רב אחא דאמר אחולי אחיל לשעבוד קמא לימא נ"מ לענין

אי יכול לטרוף ממנו ב"ח שלוה בין שטר ראשון לשטר שני דלרפרם טורף שפיר ולרב אחא א"י לטרוף אך כ"ז אם נאמר של"ד אבל למ"ד ש"ד א"כ מן הדין טורף כיון שמחל שעבודו הראשון אזי ממילא שעבוד הבע"ח קודם וא"ל דס"ס תקנו דלא לטרוף בע"ח במע"פ מהלקוחות משום פסידא דלקוחות שלא ידעו מהחוב ה"ה הכא דבשעה שקנה זה לא ידע עדיין משט"ח שבאמת עדיין לא לוה וא"כ עכשיו אפילו מוחל השעבוד מ"מ לא יוכל הבע"ח לגבות ממנו כיון שתחילת קנייתו בהיתר קנה וניחוש גם לזה לפסידא דלקוחות ז"א סברא לומר בכאן פסידא דלקוחות דהכא איהו דאפסיד אנפשי' דלמה מחל השעבוד הלא עכשיו ידע שיש מלוה בשטר עליו ויטרוף ממנו כל השדה בשלמא לענין מע"פ חשו לפסידא דלקוחות שלא ידעו מהמלוה ע"פ משא"כ כאן ודוק. אבל למ"ד שנ"ד סברא טובה הוא דבכה"ג א"י לטרוף דלא שייך כאן נעילת דלת דהא אז לא הלוה לו על סמך קרקע זו שכבר היתה מכורה ואין לומר דא"כ למ"ד של"ד לא לטרוף בע"ח מדאקני קנה ומכר דהא על סמך שדה זו לא הלוה לו שלא קנאה עדיין ז"א דהתם מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וכמ"ש בפ"ק בב"מ בחזר ולקחה מבעלים הראשונים אם כן כשקנה הלוה נקנית לבע"ח תיכף ולא היה לו ללוקח לקנותו אחר כך אע"ג דעכשיו עסקינן למ"ד של"ד ולדידיה אין הטעם משום שלא היה לו ללוקח לקנותו רק משום נעילת דלת ובזה ל"ש נעילת דלת י"ל דגם בזה שייך נעילת דלת כיון שכותב לו דאקני אלמא דנותן הוא עיניו על הקרקעות שיקנה שיהיו בשעבודו ואם לא יטרפוהו מלוקח ינעל דלת בפני לווין משא"כ כאן ודאי אינו נותן עיניו שהלוקח שקנה כבר ימחול שעבודו ול"ש נעילת דלת כן נראה לי ברור. והנה התוס' שם בכתובות מ"ד א' ד"ה אימור אחולי אחלה דכתבו דנ"מ אם לוה נותן בין זמן ראשון לזמן ב' שיטרפו בעלי חוביו מאותו שדה וזה ידוע שמסקנת התוספו' היא דשנ"ד מהך דר"פ בב"ב וא"כ לפמ"ש למ"ד של"ד אין יכול הבע"ח לטרוף וצ"ל דדברי התוס' אליבא דמ"ד ש"ד ומה שהקשיתי דלימא הגמרא נ"מ בין רפרם לרב אחא לענין טריפת לקוחות יש לתרץ ג"כ דהגמרא רוצה לומר נפקותא אליבא דכ"ע אף למ"ד ש"ד ובזה גם דברי התוספ' אליבא דמ"ד ש"ד ודוק:

**נא**

**ובאמת** מ"ש באות הקדומה בדאקני משתעבד אף למ"ד של"ד לא ברירא לי הן אמת מסתימת הפוסקים משמע הכין דהרי גדולי הפוסקים פסקו של"ד ואעפ"כ לא משתמיט חד מהפוסקים שיחלוק על דאקני ומדשמואל גופיה דס"ל של"ד וס"ל דאקני משתעבד או דמיבעי' ליה עיין ערך דאקני י"ל דס"ל כשיטת רש"י והפוסקים דבמלוה בשטר מודה

שמואל דש"ד אבל אי שעבוד דרבנן לא שייך לומר דשעבוד עדיף מקנין דהשעבוד כל עצמו אינו אלא מדרבנן ומה בקנין דאורייתא א"י להקנות דשלב"ל כ"ש שעבוד דרבנן ובפרט מחמת הטעם שכתבתי באות הקדומה דלענין נעילת דלת אין שייך על דאקני שלא על סמך קרקע זו הלוהו ועמ"ש באות הקדומה עכ"פ יש לעיין בהך מילתא וע' באות ל"ה מ"ש בענין דאקני אליבא דמ"ד שנ"ד:

## ש"צ אי מוציא רבים י"ח

### א

**גרסינן** שילהי מס' ר"ה במשנה כשם ששצ"ש חייב כך כל יחיד ויחיד חייב ר"ג אומר השצ"ש מוציא את הרבים י"ח ובגמרא תניא א"ל לר"ג לדבריך למה צבור מתפללין א"נ כדי להסדיר שצ"ש תפלתו א"ל ר"ג לדבריכם למה שצ"ש יורד לפני התיבה א"ל כדי להוציא את שאינו בקי א"ל כשם שמוציא את שאינו בקי כך הוא מוציא את הבקי ארבב"ח אר"י מודים חכמים לר"ג ורב אמר עדיין הוא מחלוקת ומי אר"י הכי והא א"ר תנא צפיראה אר"י הלכה כר"ג הלכה מכלל דפליגי כי סליק ר"א מימי פירשה מודים חכמים לר"ג בברכות דר"ה והלכה מכלל דפליגי בכל השנה איני והא"ר חנה צפוראה אר"י הלכה כר"ג בברכות דר"ה אלא אמר רנב"י מאן מודים ר"מ והלכה מכלל דפליגי רבנן כו' אר"א בר עוירא פיטר היה ר"ג אפילו עם שבשדות ולא מיבעי' הני דקיימי הכא אדרבה הני אנוסי כו' אלא כי אתי רבין אר"י בר אידי לא פטר ר"ג אלא עם שבשדות דאנוסי אבל דעיר לא:

**והנה** צריך לבאר איכות מחלוקת ר"ג וחכמים במאי פליגי ולפי הנראה מפשט הסוגיא עיקר מחלקותן בבקי כשהוא בשדה אבל בקי בעיר אפינו לר"ג אין שצ"ש מוציאו אפילו שומע מדאמר סתם לא פטר ר"ג אלא עם שבשדות מדאמר אלא משמע דעיר בשום אופן לא משכחת דפטר להו והנה יקשה ע"ז מ"ש דעיר דלא פטר להו אפי' בבואן לבהכ"נ ושמעי משצ משום דלא אנוסי ויכולין להתפלל בפ"ע א"כ דשדה נהי דאנוסי ולא מצי למיתי לבי כנשתא מ"מ כיון דבקיאין הן יכולין להתפלל שם ואמאי פטר להו לגמרי וי"ל דר"ג סבר דעיקר תפלה בצבור אתקין דכנגד תמידין שהוא קרבן צבור תקנו התפלה ולכך בעיר שיכול להתפלל בצבור חייב להתפלל משא"כ בשדה כיון דאנוס לבא לבהכ"נ להתפלל בצבור פטור לגמרי דהשצ פוטרו ומזה הטעם ס"ל לראב"ע שילהי פרק תפלת השחר אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר דכיון דהיא נגד קרבן מוסף שהוא קרבן צבור ואין בה תפלה דרחמי ובקשת תחנונים היחיד פטור ממנה ובשאר תפלות ס"ל לראב"ע

כיון שהם בקשת תחנונים היחיד חייב בה או דס"ל לראב"ע תפלות אבות תקנום אבל תפלת מוסף ודאי דכנגד קרבן מוסף תקנוה כמ"ש ר"פ ת"ה תפלת מוסף מאן תקנה ור"ג ס"ל תפלות כנגד תמידין תקנום ולכך בכל התפלות אינו מחוייב אלא בחבר עיר. ובזה י"ל טעמו דר"ג דש"צ [מוציא] עם שבשדות שאין שומעין כלל תפלתו וענין כזה לא מצינו בכל המצות דאף שיכול להוציא אחרים בכל המצות היינו כששומעין אותו ומכוונים לצאת בדיבורו או בעשייתו אבל הנהו דליתנהו הכא ואין מכוונים לצאת כלל ואין שומעין קולו היאך יצאו בתפלתו ואי משום דאניסי אונס רחמנא פטריה אמנם איך שייך לומר דש"צ מוציאן אך לפמ"ש א"ש דכיון דהוא נגד תמידין שהוא קרבן צבור ונקרב במקדש ע"י כהן וכל העם הנפוצים בקצות הארץ יוצאים בהקרבתו דוגמא זו הש"צ מוציא לעם שבשדות וכ"כ ריא"ז והנהו דעיר כאנשי מעמד דמי שצריכין לעמוד על קרבניהם כמ"ש תשמרו להקריב לי במועדו היאך קרבן קרב והן אין עומדים כו' ובזה י"ל מה דפליגי ר"ג ור"י בתפלת ערבית אי רשות או חובה דר"ג ס"ל חובה דר"ג לשיטתיה דס"ל תפלות כנגד תמידין תקנוהו ות"ע כנגד הקרבת איברים ופדרים דניהו אי נטמאו אימורים או שאבדו לא מעכבי כפרה מ"מ באיתנהו כל כמה דלא מקטרי אימורים כהנים לא אכלי בשר וחובה לאקרבינהו ור"י ס"ל תפלות אבות תקנום ויעקב מתחילה דרך נדבה התפלל אותה כמ"ש אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי (וכן כתב בפני יהושע ר"פ ת"ה דיעקב דרך נדבה התפלל אותה) ובזה נסתר מה שכתבו התוספות והרא"ש ראיה דאף דת"ע רשות אין לבטלה דהא הוא נגד הקרבת אימורים ופדרים שהן חובה ולפי מ"ש אין ראייה דבאמת מ"ד כנגד תמידין באמת הוא חובה ומ"ד רשות ס"ל דיעקב התפלל אותה דרך נדבה ורשות ואפשר דבהא פליגי ג"כ ר"ג ור"י בפ' ת"ה דר"ג ס"ל מתפלל אדם י"ח ור"י אומר מעין י"ח דר"ג ס"ל כנגד תמידין תקנום ועליהם יסדו י"ח ברכות ובודאי מיד ה' עליהם השכיל לכוין ברכות אלו ותיבותיהם כנגד הקרבת התמיד ועשיותיו ואיך נשנה ממטבע שטבעו ור"י ס"ל תפלות אבות תקנום דרך רחמים ותחנונים ולכך בתפלה קצרה מעין אלו י"ח סגי כיון שהענין המכוון שהוא בקשת רחמים נשלם מהם ובזה י"ל מה שכ' רב עמרם והביאו התוס' פ"ק דברכות דאנו שאומרים קדיש בין גאולה לתפלה דערבית דת"ע רשות ולא בעי מסמך גאולה לתפלה דערבית והקשו דהך דת"ע רשות רב ס"ל ואי ר"י דמחייב לסמוך גאולה לתפלה ס"ל חובה א"כ רב ור"י הלכה כר"י (ועיין בערך ת"ע רשות מ"ש בזה באות ז' ע"ש) ולפמ"ש א"ש דרב ור"י כל חד לשיטתי' דרב לשיטתי' דס"ל הכא עדיין הוא מחלוקת ואין הלכה כר"ג וכבר בארנו דטעמו דר"ג דס"ל תפלות כנגד תמידין ולכך ת"ע חובה ורב ס"ל אין

הלכה כר"ג (דאי ס"ל הלכה כר"ג למאי נ"מ קאמר עדיין הוא מחלוקת כמ"ש הב"ח בסי' תקצ"א) ור"י לשיטתי' דס"ל הלכה כר"ג ובאמת ר"י בכל השנה כולה ג"כ ס"ל הלכה כר"ג כמ"ש בסמוך בס"ד וכ"כ הב"ח בסי' תקצ"א לדעת בה"ג ולכך ס"ל ת"ע חובה ומחויב לסמוך ולא קשה דאם כן ראוי לנו לפסוק כר"י דרב ור"י הלכה כר"י כיון דאנן קי"ל דהכא אין הלכה כר"ג בכל השנה כמ"ש בסמוך טעם הדברים א"כ ע"כ ס"ל דתפלות אבות תקנום ואז ת"ע רשות ופטור מלסמוך ור"י לשיטתי' דס"ל הלכה כר"ג ולא קי"ל כוותי' אך דלפ"ז מקשה על ריב"ל דס"ל בפ"ק דברכות דא"צ לסמוך גאולה לתפלה בערבית וכיון דבארנו דזה תלוי בתפלת אבות תקנום או כנגד תמידין תקנום דאם נאמר כנגד תמידין תקנום אזי ת"ע חובה ומחייב לסמוך והרי ריב"ל ס"ל בר"פ ת"ה תפלות כנגד תמידין תקנום וא"כ יתחייב לסמוך לדידי' גם בערבית וקשה על רב עמר דס"ל דזה תלוי בת"ע רשות או חובה קשה דריב"ל אדריב"ל ונ"ל דלק"מ ויתיישב בזה מה דקשה עוד לר"ע דס"ל דזה תלוי בזה דאי ת"ע רשות א"צ לסמוך ואי חובה מחייב לסמוך א"כ מאי מקשה הש"ס פ"ק דברכות במאי קמיפלגי לימא דפליגי בהא דר"י לשיטתי' דס"ל דת"ע חובה וריב"ל ס"ל ת"ע רשות ולפמ"ש א"ש דע"כ ריב"ל גם כן ס"ל ת"ע חובה דהא ס"ל תפלות כנגד תמידין תקנום ומקשה שפיר במאי קמיפלגי כיון דתרווייהו ס"ל חובה ולכך צ"ל דפליגי בקרא או בסברא ור"ע סבר דאף אם נאמר דקרא וסברא כר"י מ"מ דוקא ר"י לשיטתי' דס"ל ת"ע חובה אבל לדידן דת"ע רשות ולפמ"ש יתיישב מה שהקשו התוס' דהאיך קאמר ר"י ר"פ ת"ה טעה ולא התפלל ערבית יתפלל שחרית שתים דהא תפלת ערבית רשות ולמה לי' תשלומין ולפמ"ש א"ש דר"י לשיטתי דס"ל דת"ע חובה אך קשה כיון דתפלות כנגד תמידין תקנום איך יועיל לו תשלומין דלא מבעיא למ"ש לעיל דלר"ג דתפלות כנגד תמידין תקנום אזי עיקר התפלה בצבור אתקין ולא ביחיד שהתמיד קרבן צבור הוא קשה דהאיך יתפלל תשלומין ביחיד ואף אם נאמר דאף ר"ג לא קאמר רק דעיקר תפלה בצבור אתקין ולכך עם שבשדות דאניסי ולא מצי למיתי לבי כנישתא לא תקנו מתחלה שיתפללו ביחיד ותקנו שש"צ יוציא אותם אבל מי שה א בעיר דלא פטרו ש"צ חייב להתפלל ביחיד כיון דהתקנה היתה דבעיר לא יפטרנו ש"ץ מחוייב להתפלל ביחיד. אך דעדיין קשה דהא כ' התוס' דתפלת מוסף כיון שהיא נגד קרבן מוסף אין לה תשלומין והרי לר"י כולן הן נגד תמידין כמ"ש דפסק כר"ג. וע"ק יותר דאיבעי' לן התם טעה ולא התפלל מנחה מהו שיתפלל ערבית שתים מי אמרינן כיון דעבר יומו בטל קרבנו א"ד כיון דצלותא רחמי היא כל אימת דבעי מצלי ואזיל ת"ש דאר"ה ב"י אר"י א"ר יוחנן טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית ב' ואין בזה משום דעבר יומו בטל

קרבנו מבואר מזה דס"ל דאינו כנגד תמידין רק דרחמי הוא ועיין ברא"ש שם ולכך יש לו תשלומין אפי' ביום אחר וי"ל דבאמת ס"ל לר"י תפלות כנגד תמידין תקנום רק דנהי דאתקין נגד תמיד מ"מ יש בו גם כן שכר תפלה דרחמי ובטעה ולא התפלל זהו שהוא כנגד תמיד כבר הפסיד אבל שכר תפלה דרחמי עדיין יכול להשלים ובזה יתיישב מה דמיבעי' שם טעה ולא התפלל מנחה וקא פשיט מר"י ואמאי לא פשיט מברייתא דתני בהדיא טעה ולא התפלל מנחה בע"ש מתפלל בליל שבת ב' ולפמ"ש י"ל דמברייתא אין ראי' דדלמא הך ברייתא ס"ל אבות תקנום אבל למ"ד כנגד תמידין תקנום י"ל דאין לו תשלומין ולכך פשיט מר"י גופא דכבר בארנו דר"י ס"ל כנגד תמידין תקנום ובזה יתיישב מה דאיתא בפ' ת"ה אר"י הלכה מתפלל אדם של מנחה ואחר כך של מוסף ואיתא תו התם ריז"ז כי הוי חליש מגירסא כו' א"ל הכי אמר ר"י הלכה מתפלל של מנחה ואחר כך של מוסף א"ל ר"י אמרה תנא מיני' ארבעים זימנין א"ל חדא היא לך או חדת היא לך א"ל חדת היא לי דמספקא לי בריב"ל ויש לדקדק דמאי זה חידוש בעיניו שר"י אמרה עד שתמה ע"ז ר"י אמרה ותני מיני' ארבעין זמנין ועוד הקשה הפנ"י שם דלמה לי' לר"י למימר הלכה מתפלל של מנחה ואחר כך של מוסף כיון דטעמי' דרבי יהודה דס"ל מוסף קודם משום דס"ל דמוספין עד שבע שעות והוי מצוה עוברת אם כן הוה ני' למפסק הלכה כרבנן דמוספין כל היום וממילא ידעינן דמתפלל של מנחה קודם ועיין בערך תדיר מ"ש ליישב זה ולפמ"ש יתיישב הכל דהנה חזינן דר"י אמר מתפלל של מוסף ואחר כך של מנחה שזה מצוה עוברת הנה מדקאמר ואחר כך של מנחה אלמא דביש שהות להתפלל שתיהן עסקינן ואם כן מאי עוברת איכא הכא הא אף אם יתפלל מנחה קודם יכול אחר כך להתפלל מוסף אלא ע"כ לומר דס"ל כיון דסוף סוף זה זמנו בהול וזה יש לו שהות טובא עדיין ולפ"ז יש לעיין ו היכא קאמר ר' יוחנן הלכה מתפלל מנחה ואחר כך מוסף דמשמע אף בסוף זמנו סמוך לשקיעת החמה דאין שהות לשתיהן אלא בצמצום אף על פי כן מנחה קודם ואמאי הא מוסף זמנו עובר ומנחה אינה עוברת שהרי הרב אומר כן במג"א סי' רפ"ו דאם אין שהות לשתיהן יתפלל מוסף דמנחה יש לה תשלומין (ועיין בערך תדיר מה שהקשיתי עליו בזה) ואם כן ה"ה ביש שעות עכ"פ זה זמנו בהול וזה יש לו עדיין שהות דהרי ר"י גופי' ס"ל לעיל טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית ב' אך צ"ל דר"י ס ק דנהי דאית לי' שכר תפלה דרחמי על ידי תשלומין מ"מ עיקר תפלה כנגד תמידין אתקין ולזה אין תשלומין דעבר יומו וקמ"ל ר"י דעיקר תפלה נגד תמידין אתקין ולכך גם מנחה זמנו בהול לענין זה כמו תפלת מוסף ובזה א"ש דר"ז תמה ר"י אמרה דהרי ר"י גופי' ס"ל לעיל טעה ולא התפלל מנחה יתפלל ערבית ב' ולדידי' חשוב מוסף עוברת

וה"ל לאקדומי וז"ש חדית היא לי דמספקא לי בריב"ל דייקא דריב"ל לשיטתי' דס"ל תפלות כנגד תמידין תקנום ולדידי' אין תשלומין למנחה דעבר יומו בטל קרבנו אבל לר"י דס"ל דיש תשלומין למנחה ולמוסף אין תשלומין כמ"ש התוס' א"כ מוסף חשוב מצוה עוברת וטובא קמ"ל בהא דר"י אמרה דאפ' למ"ד דמנחה יש לה תשלומין אעפ"כ מנחה קודם מטעם שכתבנו דנהי דלרחמי יש תשלומין אבל לעיקר התפלה שהיא כנגד תמידין אין לו תשלומין. ובזה מיושב מה שהקשה הפנ"י דלמה לו לר"י למימר הלכה מתפלל של מנחה. לימא הלכה כרבנן דמוספין כל היום וממילא דמנחה קודם ולפמ"ש א"ש דאכתי ה"א דמוסף קודם דהוא עובר דאין לו תשלומין אבל מנחה יש לו תשלומין כדס"ל לר"י גופו קמ"ל דאפ"ה מקדים של מנחה ולפמ"ש יתיישב ג"כ מה דקשה בר"פ ת"ה דפריך התם על ר"י דס"ל טעה יש לו תשלומין מברייתא דתני מעוות לא יוכל לתקן שביטל תפלת ערבית ומאי קושיא דאימא הך ברייתא ס"ל כנגד תמידין תקנום ור"י ס"ל אבות תקנום ויש לו תשלומין כדתניא בברייתא דאבות תקנום ולפמ"ש א"ש כיון דר"י ס"ל הלכה כר"ג דהכא ע"כ דס"ל כנגד תמידין תקנום וגם מדמצריך לסמוך גאולה לתפלה של ערבית ע"כ דס"ל כנגד תמידין תקנום ואעפ"כ ס"ל דיש לו תשלומין ומקשה שפיר מברייתא ודוק:

**ב**

**ואיך** שיהי' נתבאר מזה דר"ג ס"ל דעם שבשדות יוצאין בתפלת הש"צ אע"פ שלא שמעו ודעיר אפי בשומעין אין יוצאין והטעם דעם שבשדות יוצאין אף שיכולין להתפלל בפ"ע ביחיד כתבנו דר"נ ס"ל תפלות כנגד תמידין תקנום ועקרן בצבור ורבנן ס"ל תפלות אבות תקנום ולכך אין יוצאין בתפלת ש"צ הואיל ואין שומעים ולפ"ז אף עם שבשדות דלא בקיאי לרבנן אין יוצאים בתפלת ש"צ דכבר כתבנו באות הקדומה דאין מקום לומר דהש"ץ יפטור אותם שלא שמעו וכיונו לדבריו כ"א מצד דהוא נגד הקרבת התמיד אבל בשאר מצות לא מצינו כזה ואם כן לדידהו דס"ל אבות תקנום אין מקום שיפטרו בתפלת ש"צ אף שאין בקיאים רק דפטורים מטעם אונס ונ"מ דצריכי למהדר ולמטרח לבא לבי כנישתא לשמוע תפלת ש"צ לצאת בו וגם נ"מ היכא שהיו בתחלת התפלה בשדה וכבר התפלל ש"צ ואחר כך באו לעיר דלר"ג דש"צ פוטרם כבר יצאו י"ח וא"צ שיתפלל להם אחר להוציאם י"ח (ע' במרדכי סוף ר"ה דס"ל אפי' א' יכול לפטור חבירו ולהוציאו מתפילת י"ח דלא כתר"י וע' במג"א סי' נ"ט) ולרבנן צריך שיתפלל אחר עבורם להוציאם י"ח ולפ"ז רבנן ור"ג בתרתי פליגי. פליגי באינו בקי בשדה דלר"ג ש"צ פוטרו ולרבנן לא מיפטר אינו בקי אלא בעיר ופליגי בבקי דלר"ג ש"צ פוטרו ולרבנן אינו פוטר לבקי כלל

אפי' בעיר. ובזה אפשר ליישב דברי בעל העיטור שכ' הטור בשמו בסי' תקצ"א דאף בר"ה ויו"כ אינו פוטר ש"צ כ"א מי שאינו בקי והקשה הב"י דהא אינו בקי אפי' בכל השנה פוטר לרבנן מאי קאמר הלכה כר"ג בר"ה ויוה"כ דאפי' רבנן מודו דפוטר אינו בקי ולפמ"ש א"ש דהלכה כר"ג בר"ה ויוה"כ דפוטר אינו בקי אפי' בשדה אבל בקי בשדה בין בעיר אינו פוטר בר"ה ויוה"כ משא"כ לרבנן דאינן פוטרין את שאינו בקי אף בשדה רק מטעם אונס ובעיר לבד פוטר לרבנן שאינו בקי בשומעין מש"צ ובשאר ימות השנה (אך צ"ע דהטעם דאמר הש"ס משום דאוושי ברכות אין עניינו למפטר בשדה אינו בקי עבור זה וי"ל ודוק). איברא דיותר הי' מסתבר לומר דלא פליגי ר"ג ורבנן כלל בבקי דגם לר"ג לא מיפטר בקי כי אם בשדה אבל בעיר אפי' שומע מש"צ לא יצא ובשדה לרבנן בין בקי בין אינו בקי לא מיפטר אבל אם לא נאמר כן א"כ עיקר מחלקותן בשדה דר"ג לא פטר כ"א בשדה ורבנן ס"ל דבשדה לא פטר כלל ובעיר יש חילוק בין בקי לאינו בקי א"כ עיקר חסר מן הספר כיון דעיקר מחלוקתן בשדה דר"ג לא פטר רק בשדה ורבנן ס"ל בשדה לא פטר א"כ כי אהדרו לי' רבנן לר"ג כדי להוציא שאינו בקי ה"ל ולא לפרושי בעיר ולא בשדה דבזה עיקר מחלקותן ועוד דלפ"ז ר"ג ורבנן נחלקו בסברות הפוכות דלר"ג בשדה אפי' בקי פוטר ובעיר לא נמצא שדה עדיף מעיר ולרבנן עיר עדיף ודוק משדה דבעיר פוטר שאינו בקי משא"כ בשדה (ועמ"ש בזה לקמן אות ז') וע"ק לפי שיטה זו דר"ג ס"ל דבעיר לא פטר אפי' שומעים א"כ מאי מקשי לי' לר"ג למה צבור מתפללין דהא בעיר חייבין הן להתפלל מדינא ובחדושי רציתי לומר דהא דחייבין להתפלל לר"ג בעיר היינו בתר דתקון דצבור צריכים להתפלל כדי להסדיר וא"כ אינו זה בכלל תקנה דש"צ יוציאם לבני עיר דהא בכלל צבור המה ויכולים להתפלל בצבור אבל רבנן הקשו לי' לר"ג מעיקר הדין דכיון דחזינן דאף אותן שבשדה שאין שומעים ואף בקיאים יוצאים בתפלת ש"צ וכ"ש אותם שבעיר ולמה תקנו שש"צ לא יוציא אותם שבעיר לשיצטרכו הצבור להתפלל וע"ז השיבם דתחלת התקנה היתה כדי להסדיר ש"ץ תפלתו ומעתה דתקון לצבור שיתפללו כן יחיד שבעיר אף שאינו בבהכ"נ עם הצבור אינו יוצא בתפלת ש"צ דכבר הוציאו מן התקנה כל אותן שבעיר כדי שיסדיר ש"ץ תפלתו אך לפמ"ש דבשדה מהאי טעמא פטורים משום דאנוסי ואין יכולים לבא להתפלל עם הצבור אבל בעיר דיכולין התפלל עם הצבור עדיף שיתפללו בעצמן א"כ עדיין תקשה מאי קשים למה מתפללין דודאי טפי עדיף שיתפללו בעצמן והא דבשדה אין מתפללין דיחידים הם לכך נ"ל דרבנן הוי סבירא להו דטעמא דרבן גמליאל דפטר בקיאין להתפלל דאף שיכולים להתפלל מכל מקום טפי עדיף לצאת בתפלת ש"צ דומיא דתמיד שלא היו רשאים

להקריב כל אחד תמיד בפני עצמו רק אחד מקריב על ידי כולן ולכך מקשו למה צבור מתפללים ור"ג השיב דבאמת בעיר חייבי' להתפלל דאף שש"צ יכול לפטרן טפי עדיף שיתפללו בעצמן ולכך תקנו שאין יוצאים בתפלת ש"צ כלל כדי להסדיר ש"צ תפלתו ואי לאו דעדיף להתפלל בעצמו דוחק לומר דבשביל כדי להסדיר לחוד יתקנו שהצבור יתפללו לבטלה אלא ודאי דבל"ז עדיף להתפלל בעצמו ולכך בשביל להסדיר אפקעינהו לגמרי מהוצאות ש"צ שא"י להוציאן. ובזה מיושב דקשה מנ"ל לר"ש חסידא דבעיר לא ולפמ"ש א"ש דמהך כדי להסדיר שמעינן דעדיף להתפלל בעצמו דאל"כ מאי סברא לומר בשביל להסדיר יתפללו לבטלה אלא ע"כ דבל"ז עדיף להתפלל בעצמו ובשביל להסדיר אפקעינהו לגמרי שלא יצא אותו שבעיר י"ח בשמיעה מש"צ ובאמת לס"ד דרבנן הוי ס"ל דאפילו בעיר א"צ להתפלל וע"כ מקשו שפיר למה צבור מתפללין:

**ג**

**ולפמ"ש** בטעם ר"ג ורבנן משום דרבנן ס"ל תפלות אבות תקנום ולכך אין מקום שיפטור אותם ש"צ בדלא שמעי אבל אי כנגד תמידין תקנום פוטר אפי' לא שמעו אין להקשות ממ"ש מודים חכמים לר"ג בברכות דר"ה ויה"כ דהיינו מוספין של ר"ה ויוה"כ של יובל הא אפי' במוסף דעלמא מודו לר"ג דהא תפלת מוסף ודאי דכנגד קרבן מוסף תקנוהו וראוי שיפטרם ש"צ אף בדלא שמעו אך באמת לדעת הסוברים דבר"ה ויה"כ בכל התפלות ש"צ מוציאן פשיטא דלק"מ וכן לדעת הר"ן דדוקא בענין תקיעתא דהיינו אלו ג' ברכות לבד ג"כ לק"מ דאלו ג' ברכות לאו מעסקי המוסף הן ואעפ"כ תקנו ש"צ יפטור אפי' עם שבשדות ואף לדעת הסוברי' דמוסף לחוד פוטר כל הט' ברכות לק"מ דודאי למ"ד אבות תקנום גם מוסף אינו רק בעבור קרבן מוסף רק כמו דהנך תפלות אסמכינהו רבנן אקרבנו' כך תפלת מוסף אסמכינהו אקרבן מוסף ועיקרו הוא תפלת חובה כמו שאר תפלות כמ"ש יום הוא שנתחייב בד' תפלות וע"כ היו מתפללין י"ח ברכות במוסף דר"ח כמ"ש התוס' והרא"ש בפ"ג דברכות והא דכתבו התוס' והרא"ש בר"פ ת"ה דבתפלת מוסף אם טעה ולא התפלל אין לו תשלומין דל"ד לשאר תפלות דרחמי נינהו אבל במוסף היאך יקרא הקרבנו' וכבר עבר זמן מוסף י"ל דהיינו משום דלדידן דאין מתפללין י"ח במוסף ואינו רחמי וגם מזכירין בה פסוקי מוסף להדיא אינו ראוי להתפלל אלא בזמן המוסף וכ"כ הרא"ש להדיא אבל באמת גם תפלת מוסף היא תפלת חובה לבד הקרבן ולכך אינו מוציא הש"צ מי שאינו בכאן אך מלשון התוס' ר"פ ת"ה שם משמע דעיקרה לא נתקנה רק משום ונשלמה פרים שפתינו משמע דאינה באה חובה רק בשביל הקרבן (ובאמת ברא"ש ובהר"י לא כ"כ רק כתבו בסתם הטעם משום

דלאו דרחמי נינהו וגם מזכיר להדיא קרבן מוסף) וע"ק לפי מה שכ' דטעמו דר"ג לפי שהיא נגד תמידין אין מקום להתפלל אותה ביחיד לכך פוטר עם שבשדות דאניסי ולא מצי למיתי לבי כנשתא דביחיד לא תקנו שיתפללו לפי שעיקר תפלה בצבור איתקן וקשה דהא בתפלת המוספין דודאי נגד מוסף תקנו כמ"ש לדעת התוס' ואעפ"כ נקטינן דיחיד חייב להתפלל כרבנן ובאמת על ר"ג לא קשה דאיהו י"ל דכראב"ע ס"ל דיחיד פטור. איברא דקשה לי על ר"י דפסק הלכה כר"ג לפמ"ש לעיל באות א' דלגמרי פסק כוותיה והא ר"י משמע בס"פ ת"ה דס"ל יחיד חייב בתפלת המוספין דאמר אני ראיתי את ר' ינאי דצלי והדר צלי יע"ש וא"כ לדידיה ע"כ אף בתפלה שהיא כנגד קרבן היחיד חייב ואם כן מ"ט עם שבשדות פטורים מלהתפלל וא"ל דר"י לא קאמר הלכה כר"ג אלא בעיר לענין בקי אבל בשדה לא ס"ל כר"ג דלפמ"ש ר"ג בעיר ס"ל דאין ש"צ פוטר כלל א"כ ע"כ דר"י כי קאמר הלכה בשדה קאמר ומ"ט יפטור הא מצי להתפלל ביחיד וי"ל כמ"ש הב"י בסי' תקצ"א דכי קאמר ר"ג בעיר לא היינו בשאר ימות השנה אבל בר"ה ויוה"כ פוטר אפי' דעיר וא"ש דר"י קאמר הלכה כר"ג בר"ה ויה"כ בעיר דוקא דמוציא אף הבקי אבל בשדה לא ס"ל כר"ג. ובזה מיושב מה שיש לי להקשות לפמ"ש דר"ג וחכמים בתרתי פליגי פליגי בשדה דלרבנן אין ש"צ פוטר כלל עם שבשדות ולר"ג פוטר אף הבקי ופליגי בעיר דלרבנן אינו פוטר הבקי אף בר"ה ויה"כ ולר"ג פוטר א"כ מאי דחיק לאוקמי מאן מודים ר"מ נימא דמודים חכמים לר"ג בעם שבשדות בין אינו בקי בין בקי והלכה מכלל דפליגי בר"ה ויה"כ בעיר בבקי דלר"ג בר"ה ויה"כ פטור בקי אפי' בעיר והלכה כמותו ולפמ"ש וא"א לומר דמודים חכמים לר"ג בעם שבשדות בבקי דהא ר"י לשיטתיה דס"ל דתפלות המוספין ביחיד אין סברא כלל שיפטרו עם שבשדות כשאין שומעים דהא יכולים להתפלל בפ"ע. ובזה מיושב דברי הר"מ שהקשה עליו הכ"מ דלמה לא ביאר דעם שבשדות דאניסי ולא מצי למיתי לבי כנשתא ש"צ מוציאן אפי' לא באו כמ"ש הרי"ף ולפמ"ש א"ש דטעמו של הר"מ דאם הן בקיאים ודאי חייבים הן להתפלל בפ"ע דאף דר"ג פטר להו אף להתפלל ביחיד כ"כ דטעמו של ר"ג דס"ל דתפלה לא אתקין רק בצבור ואנן דקי"ל במוספין דאף היחיד חייב כ"ש שאר תפלות ואי אינו בקי ואניס לבא לעיר אונס רחמנא פטריה ומאי אית ליה למעבד ואי מצי למיתי לבי כנישתא ודאי אף לרי"ף חייב כמ"ש דאניסי ולא מצי למיתי לבי כנשתא. ובמ"ש דבר"ה ויה"כ מודה ר"ג דאף דעיר יוצאין בשמיעתם מש"צ כמ"ש הב"י בסימן תקצ"א תתיישב קושיית המג"א על הא דהשיב להם ר"ג כדי להסדיר ש"צ תפלתו דהא אינו חייב להסדיר רק דר"ה ויה"כ ודפרקי' ולפמ"ש א"ש דהנה בל"ז קשה מאי הקשו לו למה צבור מתפללין הלא ש"צ

אינו פוטר דעיר וחייבין הן להתפלל וצ"ל דקושייתם למה צבור מתפללין בר"ה ויה"כ דאז פוטר ג"כ דעיר כמ"ש וע"ז השיב להם שפיר כדי להסדיר דבר"ה ויוה"כ מחוייב להסדיר. ויש להביא ראייה דר"ג פוטר בר"ה ויה"כ אפי' דעיר דקאמר הטעם מודים חכמים לר"ג בר"ה ויה"כ דאוושי ברכות ואס"ד דר"ג אינו פוטר כי אם בשדה משום דאניסי וא"כ מה לי אוושי מה לי לא אוושי דהיאך יפול הטעם לפטור אף בשדה שאין שומעין הואיל ואוושי ברכות אבל בעיר א"ש דפוטרים אפילו את הבקי הואיל ואוושי וארוכות ומטעות כמו שכתב הר"מ אך לפמ"ש דטעמייהו דרבנן דאין פוטרין בקי בשדה משום שיכול להתפלל ביחיד ולא סבירא. ליה כר"ג דעיקר תפלה בצבור אתקין בזה א"ש טעמם דאוושי ברכות ומטעות ואין לו להתפלל ביחיד בשדה ויוצא בתפלת ש"צ אך לפמ"ש לעיל דלרבנן אין סברא כלל שיפטרנו ש"צ כשאינו שומע וא"כ ע"כ בעיר דוקא פוטרו ש"צ לרבנן ומוכח דר"ג ס"ל דבעיר פוטר ש"צ בר"ה ויוה"כ כששומע אך קשה דלפ"ז ר"ג גופיה לא ס"ל דבעיר פוטר ש"צ רק בר"ה ויוה"כ וא"כ מאי קאמר הלכה כר"ג בר"ה ויה"כ מכלל דאיהו אף בשאר ימות השנה אמר וכן מה דאמר מודים חכמים לר"ג בר"ה ויה"כ מכלל דאיהו אף בשאר ימות השנה סבירא ליה דפוטר דעיר ולפמ"ש ר"ג גופי' לא ס"ל דפוטר דעיר רק בר"ה וי"ל בדוחק כיון דר"ג ס"ל ב' דינים הא' דפוטר בקי בשדה גם בשאר ימות השנה והב' דפוטר בקי בעיר בר"ה ויה"כ וע"ז אמר דהלכה כר"ג בהך דינא דר"ה ויה"כ אבל בהך דבקי בשדה בשאר ימות השנה לית הלכתא כוותיה אך עדיין לא מתיישב דע"כ אין טעם לפטור לר"ג בר"ה ויה"כ בעיר רק משום דאוושי ברכות ובש"ס משמע דהך טעמא דרבנן הוא דמש"ה מודים לו ולא לר"ג ועוד דמאי קאמר הלכה כר"ג בר"ה ויה"כ דאכתי לא ידעינן אי ר"ג גופיה ס"ל דפוטר בר"ה ויוה"כ דהא סתמא אמרינן דעיר לא ואכתי לא ידעינן מטעמא דאוושי ברכות וה"ל למימר לר"ג בר"ה ויה"כ דפוטר אפילו דעיר משום דאוושי ברכות והלכתא כוותיה"

## ד

**אשר** ע"כ נ"ל לפרש ענין מחלקותן דוקא בשמעו מש"ץ דהיכא דלא שמעו מש"ץ לכ"ע אין יוצאים דאין סברא כלל לומר שיפטרנו ש"צ הואיל ואינו שומע מאתו רק בשמעו מש"צ פליגי דר"ג ס"ל דבשומע מש"צ פוטר אף הבקי דשומע כעונה ורבנן ס"ל דאפילו בשומע מש"צ אינו מועיל רק לאינו בקי ולא לבקי והטעם היה נ"ל עפמ"ש בירושלמי פ"ג דברכות הלכה ב' והביאו הר"ן סוף ר"ה דבק"ש ותפלה ובהמ"ז אין אחד מוציא חבירו ואמר הטעם דתפלה הוא דסברא הוא שיהא כ"א מבקש רחמים על עצמו (וע' בפ"מ על הירושלמי שם דלפי פירושו אין ראיה על ק"ש ותפלה דמפרש לה על חיוב נשים ועבדים

יע"ש) אך דלפי זה בתפלת המוספין דלית בה רחמי רק משום קרבן מוסף משום ונשלמה פרים שפתינו היה מן הדין שיפטרנו ש"צ בשומט דל"ש כאן שיהא כ"א מבקש רחמים וי"ל הסברא בהיפוך דבקרבנות ל"ש שיפטרנו ש"צ דאף דכהן הקריב בעד כולם מ"מ הקרבנות היו באין מתרומת הלשכה שהיה לכל ישראל חלק בו ועכשיו שאין לנו קרבן אזי תקנו מוסף משום ונשלמה פרים שפתינו א"כ צריך שיוציא בשפתיו ממש ול"ש בזה לצאת משמיעת ש"צ דאין בזה שלום פרים כ"א בחיתוך שפתים ואפשר דמטעם זה אמרו בתפלה מכאן למתפלל שצריך שיחתוך בשפתיו דכנגד תמידין תקנוהו והשפתים הן הן שילום פרים והיה אפשר לומר דר"ג ורבנן פליגי בהיפוך דר"ג ס"ל תפלות אבות תקנום ולכך יוצא אף בשמיעה דשומע כעונה ורבנן ס"ל כנגד תמידין תקנום ולכך צריך שיחתוך בשפתיו שיהא בזה שילום פרים השפתים והדיבור ובזה א"ש בתפלת ערבית דר"ג ס"ל חובה ור"י רשות דר"י ס"ל כנגד תמידין תקנום ות"ע כנגד איברים ופדרים דלא מעכבי כפרה והוי רשות ור"ג ס"ל אבות תקנום ויעקב תקנו לחובה ויותר נ"ל דטעמא דרבנן כמ"ש המרדכי סוף ר"ה לדעת רש"י דהא דשומע כעונה דוקא באינו בקי אבל בבקי ל"א שומע כעונה ולכך אינו יוצא בשמיעה מי שהוא בקי ור"ג ס"ל דכשם שהוא מוציא שאינו בקי כך מוציא הבקי ר"ל דגם בבקי אמרינן שומע כעונה ואנן קי"ל כר"ג בר"ה ויה"כ משום דאוושי ברכות וארוכות ומטעות הן וחשיבי כ"א כאינו בקי בהן והא דאמר ר"ש חסידא דלא פטר ר"ג אלא עם שבשדות דאניסי אין הכוונה עם שישנם בשדות רק שהן עוסקים במלאכת שדות ואנוסים במלאכה ואין יכולים להסדיר תפלתם כראוי ויוצאים בשמיעתם מהש"צ וכ"כ התוס' בר"ה שם בד"ה כשם שמוציא את שאינו בקי כו' בסוף הדבור דעם שבשדות יוצאים לר"ג בשמיעתם מש"צ אבל דעיר דלא אנוסים במלאכה ויכולים להסדיר תפלתם אין יוצאים בשמיעתם מש"צ דעדיף להתפלל בעצמו ואפשר דס"ל לר"ג גם כן טעמיה דהירושלמי כדי שיהא כ"א מבקש רחמים על עצמו רק די"ל דזה דוקא בדלא אניס אבל באנוס יוצא בשמיעתו מש"צ אפי' הוא בקי דעיקר הדין שומע כעונה אפילו בבקי הוא או די"ל דס"ל ג"כ כסברת המרדכי דאינו יוצא בשמיעתו מש"ץ היכא דהוא בקי דל"א שומע כעונה בבקי רק באינו בקי רק דס"ל דהיכא דהבקי אניס חשוב כאינו בקי דאידי ואידי חד טעמא הוא כיון דאנוס הוא להסדיר תפלתו בעצמו יוצא בשמיעה וז"ש כשם שמוציא שאינו בקי משום דאנוס וא"י להסדיר תפלתו בעצמו כך מוציא הבקי כיון דאנוס וטעמייהו דרבנן נ"ל דס"ל דיותר צריך זריזות וזהירות כששומע מש"צ וצריך לכוין בכל מלה ולא יסיח דעתו לד"א משא"כ כשאומר בעצמו אף אם אמרה בלא כוונה יצא כמ"ש הטור בסי' תקצ"א וכ"כ רש"ל והב"ח והמג"א בסי'

קכ"ד יע"ש. ואפשר עוד לומר דר"ג לשיטתי' דס"ל מתפלל אדם בכל יום י"ח ברכות וא"כ באנוס במלאכה טורח הוא לו להסדיר תפלתו בעצמו כל י"ח ברכות ועדיף לשמוע ורבנן לטעמייהו דס"ל דיכול להתפלל מעין י"ח כ שגורה תפלתו בפיו ואם כן לא אניס כלל דבקל יכול להתפלל הביננו ועדיף זה מלשמוע מפי ש"צ וא"ש דבר"ה וי"כ קי"ל כר"ג דאוושי ברכות שהן ברכות ארוכות ואינו יכול לקצר בהן וחשוב אנוס אף לרבנן והא דלרבנן אף בר"ה ויה"כ חייב להתפלל י"ל דטעמייהו משום לא פלוג או דס"ל כריב"נ דאמר שלש מכולן יצא ולא אוושי כולי האי ברכות:

**איברא** דלפ"ז קשה מאי הקשו לר"ג למה צבור מתפללין דהא ר"ג מודה דעיר דלא אניסי אין יוצאין בשמיעתם וצריכים להתפלל בעצמם משום שיהא כל אחד מבקש רחמים על עצמו וצ"ל דר"ג לא קאמר דעיר לא רק בשאר ימות השנה אבל בר"ה ויה"כ אף דעיר פוטר וע"ז מקשה למה מתפללין בר"ה ויה"כ דכיון דאוושי ברכות חשיבי כאנוסי. אך קשה כיון דגם לדידהו אנוס יוצא משמיעת ש"צ א"כ מאי מקשו לדבריך הא גם לדידהו קשה ואי משום לא פלוג או דס"ל כריב"נ א"כ גם לדידיה י"ל כן דס"ל הכין ומנ"ל להקשות. וע"כ המחוור שבכולן לפרש דלרבנן בקי אינו יוצא בשמיעה בשום אופן אף דאנוס דלא דמי לאינו בקי דמצד עצמו אינו ראוי להתפלל כי אם לשמוע והוי כאינו מדבר דיוצא בשמיעה (ועיין בהג"א פ"ק דחולין דכ' בהיפוך דאלם אפשר דאינו יוצא בשמיעה הואיל וא"י לברך ובאמת מהך דהכא תיובתי' דהא אינו בקי כאלם דמי ויוצא בשמיעה הואיל וא"י להתפלל ובקי אינו יוצא בשמיעה ול"א כאן כל הראוי לבילה ועמש"ש בגליון שם תי' ע"ז ואפשר דס"ל דדוקא בתפלה אמרו כן משום טעם הירושלמי שיהא כ"א מבקש רחמים על עצמו ולא בשא"ד) אבל כל שמצד עצמו ראוי להתפלל אזי אינו פטור בשמיעה ואף דאנוס אונס רחמנא פטריה אבל השמיעה אינו מעלה ומוריד לדידיה ור"ג ס"ל דאנוס שוה לאינו בקי ולא ס"ל לחלק בין זה שמצד עצמו אינו ראוי ובין בקי שראוי מצד עצמו רק מצד מאורע ומקרה אונס אשר קרהו וע"כ שפיר השיבוהו לדידך דס"ל אף שמצד עצמו ראוי כל שאירע לו אונס קצת פטור אם כן למה צבור מתפללים בר"ה ויה"כ דמשום דאוושי ברכות כאניסי דמי כדכתיבנא:

## ה

**ובזה** הדרך דרך רבינו הגדול בחיבורו פ"ח מהל' ברכות שכ' וז"ל ש"צ מוציא הרבים י"ח בשעה שהוא מתפלל והם שומעי' ה"ה כמתפללים בד"א כשאינו יודע אבל היודע אינו יוצא י"ח אלא בתפלת עצמו בד"א בשאר ימות השנה אבל בר"ה ויה"כ ש"צ מוציא היודע כאינו יודע עכ"ד. וע' בכ"מ שהקשה למה לא ביאר דעם שבשדות דאניסי ולא מצי

למיתי לבי כנשתא ש"צ פוטרן אף כשאין שומעים ולפמ"ש לא קשה מידי דהר"מ ס"ל דעיקר פלוגתייהו בשומעים דוקא ובאין שומעים אף ר"ג מודה דלא פטר להו ולא פליגי רק אי פוטר בקי בשמיעתו דר"ג ס"ל דגם בקי פוטר ורבנן ס"ל דבקי א"י י"ח כ"א בתפלת עצמו דל"א שומע כעונה כי אם באינו בקי ואפשר דדוקא בתפלה ס"ל להר"מ כן משום טעם הירושלמי אבל בר"ה ויה"כ אף הבקי כאינו בקי חשוב ויוצא בתפלת ש"צ וע' בב"י סי' תקצ"א שכ' בדרך זה אך כ' שם הטעם דעם שבשדות דאין להם שהות להסדיר תפלתם אבל בעיר שהיה להם שהות להסדיר ולא הסדירו אינם אנוסים ונראה שדחקו לזה משום דקשיא ליה מה שהקשינו לעיל דהא טפי קשה לכוין בשמיעה מלהתפלל בעצמו שאף בלא כוונה יצא וע"ז פירש דעם שבשדות אונס דידהו שאין יכולים להסדיר תפלתן מקודם התפלה ואין להם שהות קודם התפלה ולכך עכשיו א"א להם להתפלל בלא סידור תפלה ויוצאים בשמיעה אך קשה דהא א"צ להסדיר כ"א דפרקים ומאי אונס יש להם בשאר ימות השנה ואפשר דס"ל דלר"ג צריך להסדיר תפלתו גם בשאר ימות השנה ולכך השיב להם לחכמים כדי להסדיר תפלתו (ועיין במג"א סימן קכ"ד דדוקא בש"צ צריך להסדיר בשאר ימות השנה וע' בא"ר שם שכ' כדברי דלר"ג צריך להסדיר כל ימות השנה) אך לשיטתו אין ראיה דע"כ לפי שיטתו דבעיר אין יוצאין אף בשמיעה א"כ מאי מקשו למה צבור מתפללין וע"כ צ"ל דמר"ה ויה"כ מקשו דאז צבור יוצאים בשמיעה לר"ג כמש"ל וע"ז אמר שפיר כדי להסדיר אבל בשאר ימות השנה מנ"ל דס"ל לר"ג דצריך להסדיר וע"ק לדעת הב"י דא"כ אף בעיר כיון שלא סידר תפלתו שוב א"י להתפלל אם כן אף דעבר במה שלא סידר מ"מ סוף סוף עכשיו אונס שא"י להתפלל כיון שלא סידר וה"ל לצאת בשמיעה. איברא דהמדקדק בלשון הב"י מבואר דס"ל דאף שלא סידר תפלתו יכול להתפלל בדיעבד כמ"ש אינו יוצא י"ח עד שיתפללו הם עצמם אלמא דיכולים להתפלל בלא סידור רק דס"ל דלכתחילה צריך להסדיר ועם שבשדות כיון דאין להם פנאי להסדיר תקנו שיצאו בשמיעת ש"ץ דזה עדיף משיתפללו בלא סידור אבל בעיר כיון שיכול להסדיר אזי תקנו שלא יצא בשמיעה כדי שיסדיר ויתפלל בעצמו ואם אירע שלא סידר אף על פי כן א"י בשמיעה דא"כ יסמוך ע"ז בכל פעם ולכן יתפלל בלא סידור ואז יהא נזהר בפעם אחר לסדר כיון שידע שלא יוכל לצאת רק בתפלת עצמו מזהיר זהיר לסדר כדי שתהא תפלתו שגורה בפיו מיהו אנן לא ס"ל כר"ג בהא דאין חובה לסדר תפלתו. אך קשה דהא בתפלת פרקים משלשים יום לשלשים יום פסקינן דצריך להסדיר א"כ נפסוק כר"ג בתחלת הפרקים דמוציא עם שבשדות דאניסי וא"י להסדיר וע' בב"ח שדעתו באמת דקי"ל כר"ג בעם שבשדות דאניסי אפי' בשאר ימות השנה ולקמן

בס"ד נבאר זה באורך איך שדברי הב"ח תמוהין. וע"כ נראה יותר כמש"ל דטעמא דרבנן דאונס מיקריי אין פוטרו ש"צ כיון שמצד עצמו הוא ראוי שבקי הוא אזי לא אמרי' גביה שומע כעונה וכדכתיבנא. ולפי שיטה זו ר"ג וחכמים לא פליגי אלא בחדא דר"נ פוטר בקי בשמיעה ורבנן לא פטרי אבל לשיטת הרי"ף והרא"ש פליגי בתרתי דר"ג פוטר עם שבשדות דאניסי ולא מצי למיתי לבי כנשתא אפי' בלא שמעו ובעיר פוטר בשמעו ורבנן פליגי בתרתי וקשה ע"ז דלפי זה למה דחיק לאוקמי הך דמודים חכמים לר"ג דהוא ר"מ דזה דוחק גדול דחכמים סתמא קתני וגם לאוקמי דוקא בר"ה ויה"כ דסתמא קאמר מודים לימא מודים חכמים לר"ג בעם שבשדות דאניסי והלכה כר"ג בעיר היכא דשמעי אך דז"א דהא עיקר אונס דעם שבשדות לפירושם הוא דלא מצי למיתי לבי כנשתא לשמוע מש"צ לכך יצאו אף שאין שומעים וכיון דלרבנן דפליגי בעיר וס"ל דאין יוצאים אף בשמיעה א"כ מאי טעמא דפטרי עם שבשדות דאניסי לבא לעיר דמה יועיל להם ביאתם לעיר דאף בעיר אין יוצאים אף שישמעו וגם בהיפוך אין לומר מודים חכמים לר"ג בעיר בשמעי והלכה כר"ג בעם שבשדות דאניסי דלפי מה דאסיק הלכה כר"ג בר"ה ויה"כ אם כן מה טעם לומר על עם שבשדות דאניסי למפטרינהו בר"ה ויה"כ טפי משאר ימות השנה משום דאוושי ברכות דמה ענין אוושי ברכות לזה דממ"נ אי חשיב אונס אפילו בשאר ימית השנה נמי ואי לא חשיב אונס אפי' בר"ה ויה"כ ליתי לבי כנשתא וישמעו מש"ץ וי"ל דבאמת חשיב אונס מה שלא באו לבהכ"נ רק דבשאר ימות השנה ס"ל לרבנן שמחוייבים להתפלל שם כיון דבקיאים הם ובר"ה ויה"כ דאוושי ברכות וארוכות הם ומטעות הם אף בקי חשוב כאינו בקי שא"י להתפלל ויוצא בשמיעת ש"צ:

**איברא** דיש להוכיח הוכחה ברורה לפירושינו דאף עם שבשדות לא פטר ר"ג אלא בשומעים כמ"ש התוספות וכמ"ש בדעת הר"מ דאלו לדעת הרי"ף והרא"ש דעם שבשדות פטורי אפי' בדלא שמעי קשה מה דאמר שם פוטר היה ר"ג אפי' עם שבשדות ולא מיבעיא הני אדרבה הני אניסי ומאי קושיא דשפיר קאמר דלא מיבעיא הני ששומעים אלא אפי' עם שבשדות שאין שומעי כלל פוטרן ולפמ"ש א"ש דאפילו עם שבשדות אין סברא כלל לפטור באין שומעים רק בשומעים וע"ז שפיר קאמר אדרבה הני אניסי ולא מצי לסדורי תפלתם והני דעיר לא אניסי ויכולים לסדר תפלתם בעצמם ולדעת הרי"ף והרא"ש צ"ל דדייק לי' מדאמר אפי' שבשדות משמע לא מיבעיא דעיר דומיא דשדות שאין שומעים שיוצאים וע"ז מקשה אדרבה הני אניסי מה שאין באים לשמוע והני לא אניסי ויכולים לבא לשמוע:

**1**

**העולה** מכ"ז די"ל ג' שיטות בפלוגתא דר"ג וחכמים הא' היא שיטתינו הקדומה דר"ג פוטר בקי בשדה דאניס ולא מצי למיתי לבי כנשתא וביחיד ס"ל דלא אתקין תפלה ולכך יוצא בתפלת ש"ץ אבל בעיר בקי אינו יוצא אף בשמיעה אבל אינו בקי יוצא בשמיעה ובר"ה ויה"כ יוצא אף בקי בשמיעה ורבנן ס"ל דבקי אינו יוצא אף בשמיעה ואינו בקי יוצא בשמיעה אבל בשדה לא אף דאניס כמש"ל אות ב' ואפי' דלרבנן אף בשדה יוצא אינו בקי ולא פליגי כי אם בבקי ותתיישב הקושיא שהקשיתי שם באות ב' דעיקר חסר מן הספר וגם דרבנן ור"ג פליגי בסברות הפוכות ולפמ"ש דרבנן פטרי בשדה אינו בקי יתיישב הכל ע"ש ודוק השיטה הב' היא שיטת התוס' ולפמ"ש היא ג"כ שיטת הר"מ דר"ג לא פטר כ"א שבשדות בשמעי ובעיר אפי' שמעי לא עד שיתפללו בעצמם אם הם בקיאי' ואינו בקי יוצא אף בעיר בתפלת ש"ץ ובר"ה ויה"כ אף בקי והוא בעיר יוצא בתפלת ש"ץ (כן מוכרח לומר לדעת ר"ג כמ"ש הנ"י בסימן תקצ"א וכבר הוכחתי לעיל בהוכחות ברורות. דאל"כ מאי מקשה למה צבור מתפללין הא אינו מוציא בקי בעיר וע"כ דפריך מר"ה ויה"כ דמוציא אף בקי בעיר ולדידן דקי"ל כר"ג בר"ה ויה"כ מוציא אף בקי בעיר וכ"כ הר"מ בהדיא ונפלאתי על המ"א ר"ס תקצ"א שכ' דלפירש"י ותוס' לא פטר אלא למי שהיה אנוס ולא היה יכול לסדר כו' וכוונתו למ"ש בעיר לא אפי' שמעי כפי' התוס' ומ"ש פרש"י לפמ"ש התוס' שם אדרבה פרש"י הוא כשיטת הרי והרא"ש שאכתוב אח"ז אך מל' רש"י סוף ר"ה ד"ה אבל בעיר לא משום דלא אניסי ויכולין להסדיר תפילתם משמע כפי' התוס' שם ועיין בפ"י שם ולפמ"ש ז"א דבר"ה ויה"כ לכ"ע אף בעיר דיכולים להסדיר ר"ה ויה"כ יוצאים בשמיעת ש"ץ) ולרבנן בקי אף בשמיעה בשום אופן אף דהוא אנוס באיזה מקרה כיון שמצ"ע ראוי להתפלל דבקי הוא לא אמרינן גבי' שומע כעונה כדעת המרדכי סוף ר"ה והשיטה הג' היא שיטת הרי"ף והרא"ש דר"ג פוטר עם שבשדות אף דלא שמעי הואיל ואניסי ולא מצי למיתי לבי כנשתא וביחיד אין חייבין להתפלל (מטעם שכתבנו דס"ל דתפלה לא אתקין אלא בצבור או דס"ל דאניסי במלאכה וא"י להתפלל אפי' ביחיד מחמת אונסן) ורבנן ס"ל אף דאניסי במלאכה מ"מ יכולין להתפלל בפ"ע (תפלה קצרה עכ"פ דבשדה מצלי הביננו ור"ג לשיטתיה דס"ל שצריך להתפלל י"ח דוקא כמ"ש לעיל) ובעיר ס"ל לר"ג דאין הש"ץ פוטרן כ"א בדאתי לבי כנשתא ושמעי מש"ץ והלכה כר"ג בר"ה ויה"כ בתרתי דעם שבשדות ש"צ מוציאן אף דלא שמעי משום דנפישי ברכות וא"י להתפלל בפ"ע (ול"ד לשאר ימות השנה דיכול להתפלל הביננו כדכתיבנא אך דז"א דא"כ בימות הגשמים שאינו מתפלל הביננו ליפטר

ג"כ עם שבשדות לרבנן וע"כ דאף כל התפלה בשלימות ס"ל דיכול להתפלל אף בשדה או דס"ל דיכול לומר כל ברכה בקוצר כרב בפ"ד דברכות (וגם אנשי העיר יוצאים בר"ה ויה"כ בשומעי' מש"צ אף דבקיאים:

**ז**

**והנה** בזה אי הלכה כר"ג בשאר ימות השנה מסתימת כל הפוסקים מבואר דאין הלכה כמותו רק בר"ה ויה"כ וכן משמע מפשט הסוגיא אך המעיין בבה"ג סוף ר"ה השמיט לגמרי החילוק בין ר"ה לשאר ימות השנה וכ' סתם דמודים חכמים לר"ג ומשמע אפי' בשאר ימות השנה וגם במרדכי סוף ר"ה פסק כר"ג לדעת בה"ג והב"ח בסי' תקצ"א כ' דלא אסיק בש"ס מאן מודים ר"מ אלא לפרוקי דלא תיקשי הנך תרתי מימרי דר"י אבל לענין גוף ההלכה קי"ל כמ"ש ר"א בשם ר"י הלכה כר"ג אף בשאר ימות השנה והנה קשה לדבריו סותרים הני תרי מימרות דר' חנא צפוראה דכיון דאמר הלכה כר"ג סתם מבואר דאפילו בשאר ימות השנה כמ"ש הב"ח א"כ למה הוצרך תו לומר הלכה כר"ג בר"ה ויה"כ דהא כבר אמר דאפי' בשאר ימות השנה הלכה כמותו ואפשר לומר דכיון דר"ג לא פטר אלא עם שבשדות דאניסי במלאכה ולפ"ז י"ל דר"ה ויה"כ גרע כיון דלא אניסי אז במלאכה וכמ"ש הכ"מ בפ"ה מהל' ברכות לדעת הר"מ באמת ולכך קאמר דאפי' בר"ה ויה"כ הלכה כר"ג אך קשה דלמה נקיט ר"ה ויה"כ דוקא הו"ל לומר שבתות וי"ט ועוד דהו"ל למימר אפי' בר"ה ויה"כ וי"ל דבאמת בשבתות וי"ט כיון דלא אניסי במלאכה חייבין להתפלל ואין יוצאים בשמיעתם אלא דר"ה ויה"כ אף דלא אניס יוצאים בשמיעה כיון דאוושי ברכות ואתי למטעי עדיף לשמוע. ועי"ל דבעם שבשדות הלכה כר"ג אפילו בשאר ימות השנה וז"ש ר"ח צפוראה סתם הלכה כר"ג ומשמע אפילו בשאר ימות השנה והטעם דאניסי וטרידי ולא יכולין להתפלל כלל אפילו בפ"ע מחמת טרדתן ואח"כ אמר הלכה כר"ג בר"ה ויה"כ דאפי' בעיר יוצאים אז בשמיעה משום דאוושי ברכות אך מסתימת לשון בה"ג משמע דלגמרי פסק כר"ג אפילו בשאר ימות השנה ואין חילוק כלל בין שאר ימות השנה בין ר"ה ויה"כ שלא הביא שום חילוק כלל:

**ח**

**והנה** התוס' בד"ה כך מוציא את הבקי כ' בשה בה"ג דאם שכח יעלה ויבא שומעה מש"ץ אע"פ שהוא בתי והקשה הב"י בסימן קכ"ד דהא לא קי"ל כר"ג בשאר ימות השנה ותי' דהיכא דטעה אפילו רבנן מודו והנה מפשט לשון התוספות מבואר דלא מחלקי בין טעה רק לפי' הב' בעיר אפי' שמע לא יצא ע"ז כתבו בסוף הדיבור דיש לחלק בין טעה אבל לפירוש ראשון משמע דאין צריכים לחלק כלל בין טעה יע"ש בדבריהם וע"ק

דאס"ד כדעת הב"י דבטעה מודים חכמים לר"ג א"כ למה הוצרך לדחוקי בש"ס לומר מאן מודים ר"מ דזה דחוק טובא כמש"ל אות ה' לימא מודים חכמים לר"ג בטעה והלכה מכלל דפליגי בתחלת תפלה שלא התפלל עדיין כלל אין לו לסמוך על הש"ך וע"כ נראה עיקר דהתוספות פסקו כר"ג (ובאמת הגירסא בתוספות רשב"ג וי"ל הטעם דקי"ל כ"מ ששנה רשב"ג במשנה הלכה כמותו והא דהוצרך ר"ח צפוראה לומר משמי' דר"י הלכה כרשב"ג הא ר"י ס"ל כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו י"ל דאמוראי נינהו ואליבא דר"י כמבואר בב"מ דל"ח ב' וי"ל דר"ח צפוראה ס"ל דלא אמר ר"י כ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו ולכך ס"ל לר"ח צפוראה באידך מימרא דוקא בר"ה ויה"כ הלכה כמותו ולא בשאר ימות השנה אבל אנן דקי"ל כ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו נקטינן כוותי' אך זה דוחק לומר שהיתה להתוס' גירסא אחרת ובתוס' ברכות פ"ד מבואר דגרסי גם כן ר"ג יע"ש) אך קשה דא"כ מאי מייתי ראי' שם מהך דברכות כ"ט דמשני הא ביחיד והא בצבור ומאי ראי' מזה דהלכה כר"ג דלמא מוקי בש"ס הך ברייתא דתני אין מחזירין בצבור כר"ג ולעולם דלא קי"ל הכין וי"ל דמייתי ראי' דעכ"פ לר"ג יצא בשמיעתו מש"ץ אפי' בעיר דלא תימא כדעת הסוברים בעיר אפי' לא שמעו ובגליון שם כתבתי ישוב אחר לזה:

**ט**

**והנה** הב"ח בסי' תקצ"א הקשה וכן הקשה הט"ז סי' קכ"ד על הב"י שכ' בטעה מודים חכמים דהא אין סברא דבטעה מודים משום דדיינין לי' כאנוס והא חכמים ס"ל דאפי' עם שבשדות דאנוסי אין ש"ץ מוציאן אלמא דס"ל דאף אנוס לא מהני ולדידי חזי לי דאין כאן אפי' ריח קושיא דבאמת לשיטת הרי"ף והרא"ש דהתוס' קיימי אליבייהו דעם שבשדות הואיל ואניסי ולא מצי למיתי לבי כנישתא יוצאים אפי' בדלא שמעי ובעיר אין יוצאים רק בשומעים א"כ עיקר האונס מה שלא באו לבה"כ ולרבנן דס"ל דאין פוטר בעיר אפי' שמעי א"כ שוב לא יועיל אונס דעם שבשדות מה שלא באו דאפי' אם יבואו אין הש"ץ פוטרן אבל באמת בטעה דאנוס רבנן מודו. איברא דלשיטה השני' שכתבנו באות ו' דלר"ג אין פוטר כ"א עם שבשדות דאניסי ולא מצי לסדורי תפלתן אזי נפטרים בשמיעתם ולרבנן אף דאניסי לא פטר כיון שמצד עצמו ראוי הוא א"כ מבואר כדעת הב"ח דלרבנן אינו מועיל אונס. וי"ל דע"כ לא כתבנו דלרבנן אף באניסי אין מועיל אונס אלא משום דס"ל דאפי' בר"ה ויה"כ אינו פוטר בשמיעה והתם ודאי דבעי לסדורי מקודם תפלתן דאוושי ברכות ארוכות ומטעות וא"כ ודאי דהוא אונם גמור מה שלא סדר תפלתו ואעפ"כ ס"ל דאינו יוצא בשמיעה ע"כ דטעמייהו משום דאינו יוצא בשמיעה כ"א מי שאינו בקי

אבל בבקי אף שאירע לו אונס מ"מ בבקי לא אמרי' שומע כעונה כלל כמש"ל אות ו' אבל לדידן דקי"ל כר"ג בר"ה ויה"כ י"ל דבאמת באונס מועיל שמיעה מש"ץ והאי דלא פטרינן עם שבשדות בשאר ימות השנה דלא אניסי כלל במה שלא סדרו תפלתן דא"צ להסדיר כל תפלות דשאר ימות השנה והא דפטרינן בר"ה ויה"כ הוא באמת מטעמא דאניסי דלא מצי לסדורי תפלתייהו אך ז"א מתרי טעמים חדא דהא קי"ל דאף תפלות של מועדות צריך להסדיר וא"כ נפטור ג"כ בשמיעה מש"ץ ביו"ט וזה לא שמענו דר"ה ויה"כ דוקא נקט ודעת הר"ן אפי' בר"ה ויה"כ אינו פוטר כי אם זכרונות ושופרות ואף לדעת הטור אינו פוטר כי אם תפלת מוסף ולא שאר התפלות וכן דעת הר"מ ואי הטעם משום דאניס דלא מצי לסדורי גם ביו"ט ובשאר תפלות דר"ה ויה"כ לפטרינהו ש"ץ וגם לפ"ז הטעם לא יפטר כי אם עם שבשדות דאניסי מלסדורי ובאמת בר"ה ויוה"כ פוטר אפי' בעיר כמש"ל. ועל כרחינו צריכין אנו לומר דלאו מטעם אונס פטרינן להו רק משום דאין בקיאים בהם כמ"ש הר"מ וש"צ מוציא שאינו בקי לכ"ע אבל מטעם אונס לא פטרינן להו והדרא קושית הב"ח לדוכתה. איברא דהמעיין בתוס' ר"ה שם בראשית דבריהם לא ס"ל הך שיטה רק כשיטת הרי"ף בעיר עד דשמעי ובשדה אפי' לא שמעי וא"כ אין ראי' דרבנן ס"ל דאף באונס אינו פוטר דלשיטה זו ליכא לרבנן אונס כלל וכמש"ל. והנה בר"ה שם כ' בסוף דבריהם ואפי' למה שפי' עם שבשדות ששומעים יוצאים ובעור לא אפי' שומעים יש לחלק בין לא התפלל כלל ובין התפלל וטעה. ועל דברי תוס' אלו קשה טפי דהרי ביארו שיטה זו בעיר אפי' שמעי לא ובשדה יוצאים בשמעי משום דאניסי וא"כ לרבנן דאפי' בשדה אין יוצאים ע"כ צ"ל דס"ל דאפי' באונס לא מיפטרי בשמיעה וא"כ האיך כ' יש נחלק בין טעה דמה מועיל טעה דדיינינן לי' כאונס הא אפי' אונס אינו מועיל לרבנן וע"כ דהתוס' אליבא דר"ג נקטו למלתייהו וס"ל דהלכה כר"ג וכמ"ש לעיל ודלא כהב"י:

**ו**

**והנה** הב"ח בסי' תקצ"א שם יישב הדבר דס"ל להרא"ש והטור לדעת הרי"ף דאע"פ דלא פסקינן כר"ג אלא בר"ה ויה"כ היינו דוקא כשהוא בעיר דלא אניס הלכך בר"ה דאוושי ברכות כי אתי לבי כנישתא הש"צ מוציאו ובשאר כל ימות השנה מתפלל לעצמו אבל עם שבשדות אפי' בשאר ימות השנה הש"ץ מוציאם כיון דאניסי ולא מצי למיתי לבי כנישתא דבהא נמי הלכה כר"ג כיון דאניס כו' וממילא ההוא דשכח יעלה ויבא דיינין לי' כאניס דא"צ לחזור ולהתפלל אבל מ"מ מאחר שהוא עומד בבהכ"נ צריך לשמוע כל התפלה מפי הש"ץ עכ"ד וע"ש עוד שהאריך ונוראות נפלאתי על דבריו האיך כ' לשיטת

הרי"ף דעם שבשדות אפי' בשאר ימות השנה מוציאם כיון דאנוסי ולא מצי למיתי דהא כיון דס"ל דאותם שבבהכ"נ אין יוצאים בשמיעת ש"צ א"כ מאי אונס יש להם במה שאין יכולים לבא לבהכ"נ דמה תועיל להם ביאתם לבהכ"נ הא לא מיפטרי בשמיעתם מש"צ דבאמת לר"ג דמיפטרי בשמיעת ש"ץ וכן לדידן בר"ה ויה"כ אזי שפיר חשוב אונס מה שלא באו והיו פטורים בשמיעתם מש"צ משא"כ לדידן בשאר ימות השנה דאין יוצאים בשמיעתם מש"צ א"כ מאי אונס איכא דלא מצי למיתי מה מועילה להם ביאתם ואולי ס"ל להב"ח דלא מצי למיתי לאו דוקא דא"כ יתפללו ביחיד בשדה וע"כ דאניסי לגמרי שמחמת טרדת המלאכה אין להם פנאי להתפלל כלל וס"ל לרבנן דאעפ"כ אין אונס כזה פוטרן וצריכים לפנות מעסקן ולהתפלל ובהא קי"ל כר"ג דפטורים להתפלל כיון דאניסי אך זה דחוק מאד בפי' דברי הרי"ף דכל מעיין ישפוט בצדק דכוונתו כפשוטו כמש"ל וע"ק לדבריו דעם שבשדות פטורים בתפלת הש"צ היכא אמרינן בשדה מצלי הביננו כמ"ש הרי"ף בפ' ת"ה הא כיון דאנוס ש"ץ פוטרו וביותר תימה דקי"ל המהלך במקום סכנה מתפלל ת"ק צורכי עמך כו' וכי מטא לביתי' בעי מהדר וצלויי והלא אין לך אונס גדול מזה ופשיטא דאניס טפי מעם שבשדות דאניסי במלאכה דהרי עם שבשדות יכולין לאנוס עצמם ולפנות דעתם להתפלל משא"כ אלו שא"א להם בשום אופן להתפלל עכשיו מחמת בלבול דעתם ולמה לא יפטרם ש"צ כמו עם שבשדות דס"ל להב"ח דגם לדידן פטר להו ש"ץ וא"ל דדוקא עם שבשדות דס"ל שאין באים לישוב כלל וכלל ולית להו שעה פנוי' אבל אם באו לעיר אח"כ ונפנו מעסקם חייבין להתפלל אף שכבר פטרם ש"ץ דזה לא מסתבר כלל דכיון דכבר נפטרים למה יתפללו עוד דבשלמא אם הם פטורים מחמת אונס לבד ולא מטעם דש"ץ פוטרם וא"כ פשיטא דאף בבאו אח"כ לעיר נפטרים ומ"ט המהלך במקום סכנה צריך למיהדר וצלווי כד אתי ליישוב אף שכבר התפלל ש"ץ ולא מפטר בתפלת ש"ץ ודוחק לחלק דדוקא בעם שבשדות דאניסי קצת וחיובי מחייב להתפלל ויש להם אונם קצת לכך הש"ץ פוטרם כיון שיש עליהם חיוב אבל המהלך במקום סכנה באונס כי האי רחמנא פטרי' לגמרי ופטור לגמרי להתפלל בעת הזאת ול"ש בזה לומר דיפטרנו ש"ץ דאין עלי' חיוב וכי מטי ליישוב אז מתחיל החיוב שלו אך דכ"ז רחוק מהפשט וע"ק טפי דלדעת הב"ח בטעה דאנוס ראוי שיפטרנו ש"ץ אפי' בלא שמע מש"ץ כמו עם שבשדות רק כיון שעומד בבהכ"נ צריך לשמוע כמ"ש הב"ח אבל היכא דאינו בבכה"נ פטור אפי' בלא שמע א"כ בטעה ולא התפלל שחרית למה יתפלל מנחה ב' הא ש"ץ פוטרו כיון דמיירי באונס דאל"כ אין לו תשלומין ואף אם תרצה לחלק בין לא התפלל כלל ובין התפלל וטעה אף דשניהם אנוסים מ"מ בלא התפלל כלל מחמרינן

עלי' ומצרכינן ני' להתפלל דמלבד שזה א"א לומר כלל לדעת הב"ח דהרי לדעתו עם שבשדות דאניסי אף דלא התפללו כלל יוצאין אף לכתחלה בתפלת ש"צ וכ"ש כאן דהוא דיעבד. אך אף אם נדחק בזה מ"מ עדיין קשה טובא מהך דפ' ת"ה דף כ"ח דמשני כאן ביחיד כאן בצבור דבצבור אין מחזירין אותו משום דשומעה מש"ץ וביחיד מחזירין אותו ולדעת הב"ח דמדמ' לה לעם שבשדות א"כ אמאי ביחיד מחזירין אותו לפטרי' ש"ץ אף שאינו שומע מש"ץ וכדמוכח מלשון הב"ח גופי' דאף בלא שמיעתו מש"ץ הי' יוצא רק מאחר שעומד בבהכ"נ צריך לשמוע אבל זה שאינו עומד בבהכ"נ אמאי מחזירין אותו וזה תימא רבתי על הב"ח:

## יא

**והנה** הט"ז סי' קכ"ד ס"ק ה' כ' ליישב קושית הב"י הנ"ל דע"כ לא חייבו רבנן דפליגי על ר"ג שלא לסמוך על הש"ץ כי אם בכל התפלה אבל בשביל דבר א' יכול לסמוך על הש"ץ כל ששומע מתחלת התפלה עד סופה וקשה ע"ז דמקשה ר"ג לחכמים לדבריכם למה ש"ץ יורד לפני התיבה לימא למיפטר להו בדבר א' לבד אי אירע דשכחו וי"ל דעדיפא משני להוציא שאינו בקי דזה שכיח טפי אך נ"ל דזהו לדעת חכמי צרפת ר"פ ת"ה והובא בתוס' ורבינו יונה שם לענין שכח ולא הזכיר יעלה ויבא במנחה דר"ח שא"צ להתפלל ערבית שהרי כבר התפלל כו' יע"ש אבל לדעת חכמי פרובינצ"א דס"ל כיון דלא הזכיר יעלה ויבא הוי כמי שלא התפלל א"כ דמי לגמרי ללא התפלל ואין לחלק ביניהם ודוק וע' בש"ע סי' ק"ח סעיף י"א. עוד כ' שם הט"ז דבתוס' דר"ה יש עוד חילוק דבשומע מש"צ לכ"ע יוצא אלא דברוצה לפטור בלא שמיעה פליגי רבנן ור"ג עכ"ד ונפלאתי על דבריו דלא מצינו זה בתוס' וא"א לאומרו כלל בשום פנים דא"כ מאי מקשה ר"ג לרבנן למה ש"ץ יורד לפני התיבה ולמה הוצרכו להשיבו להוציא שאינו בקי הלא אף הבקי יוצא בשמיעה וע"כ דלרבנן בשום ענין אינו מוציא הבקי בשמיעה וזה ברור:

## יב

**והנה** הרא"ש בר"ה שם הביא ג"כ הך דינא דבה"ג בשכח ולא הזכיר יעלה ויבא ישמע מפי ש"ץ וכ' וז"ל ואע"ג דאמר לקמן דלא פטר ר"ג אלא שבשדות דאניסי אבל בעיר לא היינו היכא שלא התפלל כלל אבל התפלל ושכח ולא הזכיר מוציא אף את הבקי וקשה לי בדבריו טובא חדא דפתח בעיר וסיים בבקי וע' בהגהות הר"ל חנליש בטור סי' קכ"ד שעמד ג"כ בזה וע"ק לי דהנה התוס' תי' ע"ז דהא דאמרינן בעיר לא היינו בלא שמעו אבל בשמעו מוציא אף בעיר והרי הרב בסמוך שם אומר כן בעיר אינו מוציא עד דאתו ושמעו מבואר דס"ל דבשמעו מוציא אף בעיר וא"כ מאי מקשו דהא הכא בשומע מש"ץ

מיירי ובכה"ג אף בעיר מוציא ובגליון ש"ס שלי כתבתי ליישב דבאמת הרא"ש ס"ל כשיטת התוס' בעיר לא אפילו בשמעי רק דקשה דא"כ מאי מקשה למה צבור מתפללין וצ"ל דבר"ה ויה"כ דאושי ברכות אף בעיר פוטר בשמעי וי"ל דהוכיח בעיר לא אף בשמעי דאל"כ קשה למה ש"צ יורד לפני התיבה וא"ל להסדיר דהא בשאר ימות השנה א"צ להסדיר אבל בר"ה ויה"כ ס"ל דגם בעיר מוציא ולכך מקשה למה מתפללין צבור וע"ז משני שפיר להסדיר דבר"ה צריך להסדיר ולפ"ז א"ש לקמן דכ' הרא"ש דאף בעיר מוציא בשמעי היינו בר"ה ויה"כ דשם מיירי לדידן דאינו פוטר רק בר"ה ויה"כ אבל כאן דמיירי בשאר ימות השנה ס"ל דאינו פוטר בעיר אף בשמעי ומקשה שפיר אך עדיין לא מתיישבא בהא קושיא ראשונה דפתח בעיר וסיים בבקי ונלע"ד ליישב הכל דקשה עוד קושית הב"י דהרי הרא"ש פסק להדיא דלא כר"ג בשאר ימות השנה ואיך הביא הך דבה"ג ונ"ל דבאמת ס"ל דאין הלכה כר"ג בשאר ימות השנה רק די"ל ב' טעמים דהכא אפי' רבנן מודו הא' טעם הב"י דבטעם מודו אך ע"ז קשה קושית הב"ח והט"ז דהא מאיזה טעם נוכל לומר דטעה מודו רבנן משום דאנוס והלא לא פטר ר"ג אלא עם שבשדות דאניסי ומבואר דלרבנן אפי' אנוסי לא מפטרי וה"ה טעה וי"ל עוד **אות שין** טעם ב' כמ"ש הע"ז הבאתיו באות הקדומה דדוקא בכל התפלה ס"ל לרבנן דא"י לסמוך על הש"ץ אבל בדבר א' יכול לסמוך עליו וז"ש הרא"ש ואע"ג דאמר לקמן לא פטר ר"ג אלא עם שבשדות דאניסי אבל בעיר לא א"כ מבואר דלרבנן אפי' אונס לא מפטר וא"כ מאיזה טעם יפטור כאן בשמיעת הש"ץ לרבנן דמטעם אנוס לא מפטר לרבנן דהרי לא פטרו גם לעם שבשדות דאניסי ע"כ כ' דיש לחלק עדיין דדוקא בלא התפלל אבל התפלל ולא הזכיר מוציא אף את הבקי ולא כ' כל' הר"י בתוס' דטעה לא דאין כוונתו בשביל שטעה דאניס דכבר סתר זה רק כיון שהתפלל בשביל דבר א' שלא הזכיר מוציא אף את הבקי אף לרבנן וא"ש דסיים בקי דזהו ג"כ עיקר קושייתו מתחילה ותתיישב גם קושיא שנייה דבסמוך כתב בעיר לא היינו בלא שמעי דאין כוונתו להקשות מעיר רק משדה דאנוס ואעפ"כ לא מפטר לרבנן ודוק. אך כ"ז בדרך הפלפול דקב"ה חדי בפלפולא אך לפי האמת רחוק הוא מפשט דברי הרא"ש ועוד דלפמש"ל אות ט' לשיטת הרי"ף והרא"ש דאנוס דבשדה הוא דלא מצי למיתי לבי כנשתא ולרבנן לא חשוב אונס כלל דמה בצע בבואם לבהכ"נ הא לדידהו אף בבואם אין יוצאים בשמיעתם מש"צ ומחוורתא כדשנין מעיקרא לדעת הרא"ש:

**יג**

**עוד** נשאר לנו לבאר היכא דשכח ברכה שלימה אי יוצא בשמעו מש"ץ והנה התוס' כתבו בשם הר"מ דאם שכח ברכה שלימה א"י בשומעו מש"ץ וכ"כ המרדכי בשם הר"מ והב"י בסי' קכ"ד כ' דלא חשש הטור לכתוב דברי הר"מ הואיל וכל הפוסקים לא חלקו בזה ולא ידעתי מאי ראייה דאדרבה כיון דלא כ' רק דברי בה"ג בשכח יעלה ויבא משמע דוקא בשכח יעלה ויבא אבל שכח ברכה שלימה א"י י"ח בשמיעת ש"ץ דכיון דהוא גופא חדוש הוא ואין לך בו אלא חידושו וכמה כרכורים כרכרו הפוסקים ליישב דברי בה"ג אף לענין הזכרה לענין שיצא בשמיעת ש"ץ ואיך נוסיף אנחנו עוד על דבריו לומר דאפי' בשכח ברכה שלימה יצא דלפי טעם הט"ז שכתבנו באות י"א יש טעם נכון לחלק בין הזכרת יעלה ויבא לשכח ברכה שלימה דמה לי ברכה אחת ומה לי כל התפלה ובפרט למאי דקיי"ל בשכח ברכה אחת אף מן האמצעיות דצריך לחזור ולומר משם ולהלן על הסדר וא"כ צריך הכא לצאת בשמיעתו מש"ץ מברכה זו עד סוף י"ח אבל מיעלה ויבא אף דעקר רגליו חוזר לראש מ"מ לדעת חכמי צרפת שכתבנו באות י"א והוא דעת רבינו יהודה שהביאו התוספ' בפרק ת"ה כבר יצא ידי חובת י"ח ברכות רק ידי הזכרה לא יצא רק אין מקום לומר הזכרה כ"א בתוך י"ח ברכות וע"כ צריך לחזור ולהתפלל אבל בשומעו מש"ץ שמתפלל בל"ז י"ח ברכות והזכרה אזי הש"ץ אף שא"י להוציאו ידי חובת התפלה מוציאו ידי חובת ההזכרה ודי לו בזה דהא כבר צלי ליה אבל בשכח ברכה שלימה ודאי דאף אותן הברכות שאמר לא יצא י"ח דהא ר"ש הפקולי הסדיר י"ח ברכות על הסדר ועוד כי היכא דאמר ריב"ל תמני סרי תקון תשסרי לא תקון כ"ש בפוחת ברכה תמני סרי תקון שב סרי לא תקון ועוד כיון דצריך לכוין לצאת י"ח כל הברכות מברכה זו ולהלן דאל"כ הרי מתפלל למפרע ולא יצא משא"כ בהזכרה ודוק:

**ועוד** נ"ל ראייה ברורה לדעת הר"מ מהא דאמרינן בפר' ת"ה דף כ"ט שם דמשנינן להך ברייתא דטעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו שאלה בברכת השנים אין מחזירין אותו מפני שיכול לאמרה בש"ת ואוקמינן לה בצבור מפני ששומעה מש"ץ וקשה דלפ"ז גם טעה ולא הזכיר גבורות גשמים אמאי מחזירין אותו הא יכול לשומעו מש"ץ וע"ק דקארי לה מאי קארי לה דמוקי דלכך אין מחזירין אותו משום ששומעו מש"ץ דא"כ היכי קאמר בברייתא הטעם מפני שיכול לאומרו בש"ת דהא אין הטעם בשביל זה ונראה דס"ל להברייתא כדעת הר"מ דבשכח ברכה שלימה מחזירין אותו ולכך בהזכרה דהיא מנוסח הברכה ואם לא אמרה הוי כאלו לא אמר כלל הברכה דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא י"ח ולכך מחזירין אותו אבל בלא

הזכיר שאלה בברכת השנים אין מחזירין דאין זה מנוסח הברכה לומר דאם לא אמר במטבע זה לא יצא דהרי חזינן דיכול לאומרה בש"ת אם שכח לאומרה במקומו חזינן דאין קפידא במטבע זה בברכה זו רק דהוא שאלה הצריכה מעין ברכה זו ע"כ אומרה בברכה זו אבל אין זה ממטבע הברכה ולכך בשכח ולא אמרה אין בזה קלקול בענין התפלה כ"א חסרון שאלה זו וזה יכול הש"ץ להוציאו משא"כ בגבורות גשמים דנוסח הברכה כך הוא דהזכרה זו חובה לנוסח הברכה בימות הגשמים וכשלא אמרה הוי כאלו לא אמר הברכה כלל ובכה"ג לא יצא בשמיעתו מש"ץ וז"ש מפני שיכול לאומרה בש"ת ר"ל דמזה מוכח דאין זה מנוסח הברכה רק שאלה בעלמא רק דאין מקום לאמרה רק בברכת השנים שהיא מעין שאלה זו או בש"ת דהיא ברכה כוללת והש"ס הקשה עלי' האי מפני שיכול לאומרה בש"ת לפי פירושך דמפני שיכול לאומרה חזינן דאין זה מנוסח הברכה ולכך יוצא בשמיעה מש"ץ א"כ מפני ששומעה מש"ץ מבע"ל דזהו עיקר הטעם והך דמפני שיכול לאמרה הוא נ"ט דבשביל [כן] הוא יוצא בשמעו מש"ץ ועיקר הטעם חסר מן הספר ודוק:

**העולה** מזה דמוכח מכאן דעת הר"מ דבשכח ברכה שלימה מחזירין אותו וא"נ דא"כ אף ביעלה ויבא למה יוצא בשמיעתו מש"ץ הלא גם יעלה ויבא אינו יכול לאמרו רק בעבודה נימא ג"כ דנוסח הברכה כך היא וכאלו לא אמר כלל ברכת עבודה כיון ששינה ממטבע זה שטבעו בה וי"ל דע"כ יעלה ויבא אינו מטבע ברכת עבודה דאינו שבח והזכרה כמו גבורות גשמים רק שאלה כמו שאלה בברכת השנים והא דאין אומרים אותו רק בעבודה לאו מנוסח הברכה היא רק דכאן מקום קביעותי' ולפי שהיא אחר ש"ת שוב אי אפשר לתקן בש"ת אם שכח ודוק:

## שכירות פועלים

בב"מ פרק האומנין

### א

**במשנה** השוכר את האומנין והטעו זא"ז אין להם זע"ז אלא תרעומות. בגמ' מפרש שחזרו בהן או שבעה ב חוזר. ולכאורה מפשט לשון המשנה משמע אף באין מוצאין להשתכר עכשיו אין להם אלא תרעומות ואף דגרם להם היזק וסתם משנה ר"מ דדאין דינא דגרמי ועוד מסיפא הוא מוכרח דשוכר עליהן או מטען והיינו מטעם גרמי וע' בהג"א ובסמוך נדבר מזה אי טעם הסיפא משום גרמי וע' תוס' לקמן ע"ו ב' והנה י"ל דלא דיינינן דינא דגרמי רק היכא דברי הזיקא וכאן לא ברי הזיקא דמאן יימר אי לא שכרן בעה"ב היו

מוצאין מקום להשתכר הא חזינן דעכשיו אין מוצאין מקום להשתכר אזלינן בתר השתא דמסתמא גם מעיקרא לא היו מוצאין ובזה א"ש הסיפא דשוכר עליהם דשם ברי הזיקא דאמש היה מוצא פועלים לשכור כמ"ש הרשב"א ובש"ע סי' של"ג ונדבר מזה בסמוך בס"ד אך הוא גופא קשיא דכמו דמוקמינן בסיפא דמיירי דאמש מצא לשכור ועכשיו אינו מוצא ה"ה רישא מיירי דאמש מצאו מקום להשתכר ועכשיו אין מוצאין דאל"כ לפלוג וליתני בדידיה באינו דבר האבוד דאם מצאו אמש ועכשיו אין מוצאין צריך לשלם להם וע"כ דגם רישא מיירי בכל גווני אף דאמש מצאו ועכשיו אין מוצאין וכן בעה"ב אמש מצא ועכשיו אין מוצא אעפ"כ אין לו אלא תרעומות ועלה קתני סיפא דבכה"ג אם הוא דבר האבד שוכר עליהן וא"כ כיון דמיירי באמש מצאו ועכשיו אין מוצאין ליתחייב מדינא דגרמי ודוחק לומר דלצד דין קתני דבעה"ב אין לו אלא תרעומות אף דאמש מצא ועכשיו לא כיון דאינו דבר אבד יכולין לומר תוכל לשכור אחר כמה ימים ופועלים מיירי דלא מצאו אמש או שגם היום מוצאין דאל"כ הוי גרמא דזה דוחק ועוד דגם בעה"ב באינו אבד אעפ"כ יכול לומר מפסיד אני כיון שאינו מוצא פועלים עכשיו מי יימר דלא יתיקרו פועלי' עכשיו וה"ל למיתני במשנה הדין דאם נתייקרו אחר כך פועלים באופן שבשעה שבעה"ב יצטרך בהכרח לשכור פועלים יצטרך לשלם ביוקר אזי הפועלים חייבין להכשיר נזקו שהם גרמו לו כיון שאמש היה מוצא בזול. ובתשובת מהר"ם בר ברוך דפוס פראג סי' תתכ"א כתב דד"ג היינו במקום שמפסיד חבירו על ידו בגרמתו אבל מקום שהיה יכול להרויח וגרם לו שאינו מרויח פטור כדתנן כו' והטעו זא"ז אין להם אלא תרעומות, ע"כ מבואר דהוי קשה ליה קושיא דכתיבנא כיון דמתניתין סתמא תנן משמע אפי' כשמצאו אמש להשתכר ועכשיו אין מוצאים והרי גרם להם היזק ש"מ דזה לא חשוב גרמי דהוא מניעת ריוח ואני מקשה לדבריו קשה עדיין דהא בבעה"ב מיירי ג"כ כשמצא אמש פועלים ועכשיו אינו מוצא ייצטרך לשלם אחר כך ביוקר כיון דמשנה מיירי סתמא בכל גווני דאם לא כן גם בפועלים י"ל דמיירי כשמוצאין עכשיו ומנ"ל להוכיח ממשנתינו דמניעת ריוח ל"ח גרמא וע"כ דהוכחתו דמשנתינו סתמא תק ומיירי בכל גווני וא"כ ה"ה בבעה"ב מיירי בכל גווני וא"כ בבעל הבית אינו מניעת ריוח רק היזק גמור ואמאי אין לו אלא תרעומות הא הפסידו לו ממון שיצטרך לשלם עכשיו ביוקר יותר וא"ל דלא ברי הזיקא דשמא לא יתייקרו ואף דעכשיו נתייקר יוכלו לומר כיון דאינו דבר אבד תמתין עד שעת הזול דז"א דאטו ימתין לעולם והגע עצמך בשוכר פועלים לחרוש ולזרוע לא קחשיב ליה מתניתין בדבר האבד וכן משמע בברייתא דתני הלכו ומצאו לחה כו' יע"ש משמע דאינו דבר האבד דיכול להמתין עוד ב' או ג' ימים ולא

יותר דהרי צריך לחרוש ולזרוע שדהו בזמן הזריעה וא"כ מי לא עסקינן דידעינן בודאי שנתייקר עכשיו השער עד סוף זמן הזריעה באופן שבודאי יצטרך ליתן יותר ואעפ"כ נקט דאין לו אלא תרעומות והרי גרמו לו היזק ממש וה"ל למיתני במשנה דאם לא ימצא לשכור עד סוף זמן הזריעה אלא ביוקר צריכין הפועלים להשלים לו נזקו גם הא מלתא גופא שכ' מהר"ם דהיכא דבעה"ב חוזר בפועלים חשוב מניעת ריוח לא ברירא לי דהרי זה חייו של הפועל ואליו הוא נושא את נפשו ונפש ביתו ואם לא ישכיר עצמו יום או יומים ימות ברעב ואין לך היזק גדול מזה ותמצא שהחמירה תורה בשכירות פועלים יותר מכל חוב ממון שבעולם שעוברין עלי' על בל תלין והיינו מטעם דאליו הוא נושא את נפשו ואיך נחשיב זה למניעת ריוח הלא יום זה אינו חוזר והולך וחסר פרנסת יומו לכך נראה יותר דעת הרמב"ן והרשב"א הביאם ה"ה בפ"ט מה"ש דמיירי כשלא מצאו אמש מקום להשתכר או שגם עכשיו מוצאין מקום להשתכר ולכך אין להם אלא תרעומות כיון דלא הפסידו כלום:

**ב**

**כ'** הסמ"ע בסי' של"ג ס"ק א' הא דאין להם אלא תרעומות משמע דאפילו מחוסרי אמנה אין כאן והיינו לדעת הסוברים בס"ס ר"ד בהג"ה דבנשתנה השער לית ביה משום מחוסרי אמנה והכא ג"כ בעה"ב חוזר בשביל שנמצא פועלים בזול יותר עכ"ד. ולכאורה דבריו תמוהין דאם הוזל השער א"כ גם הם לא יקחו עכשיו כפי שהשכירן רק בזול ואם כן אפי' ממון צריך לשלם להם כמבואר בש"ע שם ס"ב דאם נשכרין בפחות משלם להם הפחות וצ"ל דבאמת הם יוכלו להשכיר עצמן בכדי דמיהן ולא בפחות רק הוא מצא פועלים שהיו נדחקים למעות ושכרו עצמן לו בזול או דזיל עבידתא דידיה כגון עבודת החרישה ואע"פ שהפועלים יוכלו להשתכר עצמן למלאכה אחרת באופן שיקחו כפי הסך שקצב להן ולא יהיה מלאכה כבדה מזו אך קשה דלפ"ז ה"ל למיתני השוכר את האומנין מותרים לחזור זב"ז ואין להם זע"ז אלא תרעומות כיון דאף משום מחוסרי אמנה אין כאן וי"ל כיון דעכ"פ תרעומות איכא לא שייך למיתני מותר לחזור ולפי דעת הפוסקים בס"ס ר"ד דאף בנשתנה השער יש בו משום מחוסרי אמנה א"כ ה"ה הכא יש בו משום מחוסרי אמנה וא"ש דלא נקט מותרין לחזור דבאמת אסור משום מחוסרי אמנה ועמ"ש בזה לקמן אות ד':

**ג**

**אין** להם אלא תרעומות. הנה בזה יש מחלוקת אם מוצאין בעה"ב אחר להשכיר עצמם לדעת הב"י דאפי' תרעומות אין להם אך לבעה"ב יש תרעומות אפי' מוצא לשכור שאין

דרך בעל הבית לטרוח ולשכור פועלים אחרים כ"כ הש"ך בסי' של"ג סק"א לדעת הנ"י ודעת הרמב"ן והרשב"א והרא"ש משמע דאף כשהפועלים מוצאין בעה"ב אחר להשכיר א"ע יש להם תרעומות מפני הטורח מיהו היכא דמוצאין להשכיר בלא טורח כלל מודים להנ"י דאפי' תרעומות אין להם כ"כ הש"ך ואיכא למידק דכיון דהיכא דאין מוצאין להשכיר צריך לשלם להם ממון א"כ למה נקט במשנה אין להם אלא תרעומות הא אשכחן דוכתא דאפי' חיוב ממון יש ע"כ צריך אתה לומר דמשנתינו קולא אתי לאשמעינן דלפעמים אשכחן דאין בו חיוב ממון ואס"ד דאיכא דוכתא דאפי' תרעומות ליכא א"כ ה"ל להשמיענו קולא טפי דאיכא דוכתא דאפי' תרעומות ליכא וממ"נ אי חומרא אתי לאשמעינן נימא דאפי' חיוב ממון איכא לפעמים ואי קולא לימא דאפילו תרעומות ליכא וא"ל דמילתא פסיקא נקט דבעה"ב לעולם יש לו תרעומות דאפי' כשמוצא פועלים כמ"ש הש"ך דעדיין קשה לנקוט דאין להם אפילו תרעומות כשמוצא בלי טורח כלל דאז אפי' בעה"ב אין לו תרעומות. ונראה ליישב לפמ"ש התוס' לקמן ע"ו ב' דאפי' התחילו במלאכה וחזר בעה"ב אם מוצאין להשתכר אין להם אלא תרעומות אלא דאורחא דמלתא נקט בברייתא לקמן דבלא התחילו מסתמא מוצאין ובהתחילו אין מוצאין א"כ י"ל דמשנתינו אפי' בהתחילו מיירי כיון דמיירי במוצאין להשתכר או דמיירי בלא התחילו ולכך אין להם אלא תרעומות משום דסתם לא התחילו מוצאין להשתכר וא"כ א"ש דלק"מ דאם נאמר בלא התחילו ומשום דמסתמא מוצאין להשתכר אין זה סתמא שימצא להם בעה"ב בלי חיפוש וטורח וע"כ יש להם תרעומת מפני הטורח כמ"ש הטור ול"ק דליתני רבותא טפי דאפי' תרעומות ליכא דלפי הסתם ואורחא דמילתא נקט דמסתמא ימצאו אחר הטורח וחיפוש לכך חיוב ממון אין כאן רק טורח ואם נאמר דמשנתינו סתמא קתני דמשמע אפי' בשהתחילו ואעפ"כ אין להם אלא תרעומות דמיירי במוצאין להשתכר א"כ ל"ק לאו ליתני אפי' תרעומות כשמוצאין בעה"ב אחר דז"א דבהתחילו אפי' מוצאין בעל הבית אחר יש להם תרעומות משום שינוי דעת כמו בספינה לקמן ע"ט ב' לפירו' התוס' שם וכמבואר בש"ע סי' שי"א ס"ו וכמ"ש בש"ך סי' של"ג סק"א (אך לפרש"י ונ"י לקמן דף ע"ט בספינה לא מיושב בזה) וא"כ י"ל דמשמיענו רבותא דאפי' בהתחילו דאיכא תרעומות אעפ"כ אין כאן חיוב ממון:

**ד**

**ועדיין** איכא למידק בסיירי לארעא מאורתא אי יש להם עליו תרעומות דלענין חיוב ממון מבואר בש"ע סי' של"ג דכשבקר אמש מה לו לעשות א"כ הסברא נותנת דגם לענין תרעומות היכ' שבקרה אמש והיתה צריכה פועלים ועכשיו אינה צריכה מה תרעומת

יש ולכאורה הדרא קושיא לדוכתה לאשמעינן דאפי' תרעומת משכחת דליכא בסיירא לארעא אך ז"א דזה אינו רבותא כלל דהא בכה"ג אפי' כשאין מוצאין להשתכר אין כאן חיוב ממון דאנוס הוא וכמבואר לקמן ובש"ע שם ואדרבה משמיענו רבותא אפי' בפשע ולא סיירא לארעא אף עפ"כ אין עלי' חיוב ממון מיהו ג"ז קשה כיון דמיירי כשמוצאין להשתכר א"כ הם אינן מפסידין כלום וא"כ היעלה על הדעת שיהיה צריך לשלם להם כיון שאינו מפסיד להם ולכאורה היה קצת ראיה מזה לדברי המרדכי הובא בהגה"ה שם ס"ב דאפי' לא מצא רק מלאכה כבדה צריכין להשכיר עצמם יע"ש וזהו הרבותא משמיענו במשנה אך זה דחוק ועיין בש"ך שם וצ"ל דעיקר הרבותא במשנה דאין יכולים לומר כבר קנינו השכירות שלך וצריך אתה לשלם לנו בין אם נחכיר עצמינו בין לא דמה לך בכך כבר נתחייבת בכך משעת פסוק השכירות אך גם על זה יש לפקפק דפשיטא דבדברים בעלמא לא משתעבד ולא קנו עדיין השכירות ואם נאמר דמשנתינו מיירי בהתחילו י"ל דשפיר קמ"ל דאפילו בהתחילו נא קנו שכר כל הפעולה ובסמוך נדבר מזה אי קנו בהתחלת המלאכה דיש בזה מחלוקת הפוסקים. ואם נאמר כדעת הפוסקים ס"ס ר"ד הבאתים לעיל אות ב' דבנשתנה השער אפי' משום מחוסרי אמנה אין כאן י"ל דהא קמ"ל דאפי' משום מחוסרי אמנה אין כאן רק תרעומת ואפילו לדעת הפוסקים דבנשתנה השער יש בו משום מחוסרי אמנה נ"ל דוקא בנשתנה קצת וחשוב משום מחוסרי אמנה שמשנה דיבורו בשביל חסרון פורתא אבל היכא דא"צ עכשיו לפועלים במצאו שדהו לחה כדלקמן בברייתא בכה"ג ודאי אין בו משום מחוסרי אמנה וגדולה מזו כתבו התוס' לעיל דס"ד א' ד"ה אי תקפא דהיכא דמפסיד הכל אפי' מי שפרע ליכא והוכיחו מעובדא דפרזק רופלא ומכ"ש לענין חסרון אמנה ועוד היאך שייך חוסר אמנה מה לו לעשות שא"א לקיים דיבורו שיעדרו אצלו כיון שהשדה לחה א"כ א"א לו לקיים דיבורו ומה יעשה לקיים דבורו ואי לשלם אף שלא עשו ע"ז לא דבר מתחילה ואנן סהדי דדעתו היה אם יעבדו ואין אדם עושה מעותיו אנפרית ובזה אני תמה על הסמ"ע שם סק"א דמשמע מדבריו דאף בכה"ג שא"נ כלל לפועלים תלוי בדעת הפוסקים הנ"ל דבס"ס ר"ד דנלע"ד דבכה"ג לכ"ע אין כאן מחוסר אמנה כמ"ש וא"כ י"ל דמשנתינו הא אתי לאשמעינן דאין בו משום מחוסרי אמנה כיון שא"צ לו. איברא דלפמ"ש בש"מ לקמן ע"ט ב' בספינה דאמר שם בש"ס אי דמשכח לאגורי אמאי אית ליה תרעומת וכ' בשיטה מקובצת וז"ל ואף דבפועל איכא תרעומת ואפי' דליכא פסידא ה"מ כי הדר ביה בלא טענה אבל הכא בטענה רבה חוזר דפרקה בחצי הדרך ואין לו צורך עוד בספינה עכ"ד ולפי דברינו דמיירי הכא שא"צ עוד לפועלים א"כ הוא בא ג"כ בטענה רבה כמו

התם שא"צ עוד לספינה והדרא קושיא לדוכתה אמאי הכא יש לו תרעומת והתם האמר דבכה"ג אפי' תרעומת ליכא. מיהו לענ"ד נראה דגם משנתינו מיירי שא"צ עוד לפועלים וחוזר בו בטענה רבה ואף על פי כן יש לו עליו תרעומות ול"ד לספינה דהתם לא פשע וכי היה לו לידע בביתו שיזדמן לו קונה באמצע הדרך שיוכל למכור סחורתו אבל הכא פשע דה"ל לסיירי ארעא מאורתא תדע דבסיירי אף כאן אין לו תרעומות כיון דלא פשע ונפלאתי על הש"מ והש"ך בסימן של"ג סק"א שהקשו מהך דהכא לספינה ולפמ"ש לק"מ דהכא פשע ובסיירי דלא פשע גם הכא אפי' תרעומות ליכא ויצא לן מזה דהכא אפי' חוזר מחמת טענה רבה שא"צ כלל לפועלים עכשיו אעפ"כ יש עליו תרעומות דלא כבעל שיטה מקובצת דמבואר מדבריו דהיכא דחוזר מחמת טענה אפי' תרעומות אין לו ולפמ"ש אף בכה"ג יש להם תרעומות ע"ז דה"ל לסיירי לארעא מאורתא ופשע בזה ואכתי איכא לעיוני בפועלים שחזרו בהם ובאו בטענה אי יש עליהן תרעומות דלא שייך גבייהו סיירי אך לא משכחינן בא בטענה דממ"נ אי טוענין שהוא הטען או כיוצא בזה זהו טענה גמורה ופשיטא דשכירות בטעות לאו שכירות הוא ובלא זה מאי טענה יש להם דאי שנתייקרה מלאכת הפועלים זה לא חשוב טענה דדוקא גבי ספינה שא"צ כלל לספינה משא"כ בחזרתן בשביל שנתייקר אין זה טענה דכיון דסוף סוף יכולין הן לעבוד ולעמוד בדבורן ועכ"פ תרעומות יש לו עליהן ואדרבה אפי' תביעת ממון יש לו עליהן בכה"ג שיפסיד שיצטרך כעת לשלם ביוקר יותר ועמ"ש בזה לעיל אות ב' יע"ש ואפי' דבאו בטענה שנפרץ להם גדר בשדותיהם או בבתיהם וצריכים לעבוד עבודתם עכשיו ולכאורה גם בזה י"ל דבלא סיירי לבתיהם או לשדותיהם יש לבעה"ב עליהם תרעומות כמו בהיפוך בבעה"ב אף שחוזר בטענה בלא סיוד יש תרעומות ויש לחלק בשלמא בעה"ב אותו מלאכת השדה ששכרן עבורה ה"ל לסייריה אי צריך עבודה אבל פועלים המשכירים עצמן לעבודה מה להם לסייר אז שדותיהן ובתיהן שאין זה מענין שכירת מלאכתן וי"ל גם בזה הוי פשיעות דקודם שמשכירין עצמן למלאכת אחרי' היה להם לעיין אולי צריכים עכשיו לעשות בשלהן וע"כ יש לו עליהן תרעומת גם בכה"ג והכי מסתבר מדכלל במשנה בעה"ב ופועלים כהדדי משמע דשוין הן הן לענין תרעומת והן לענין חיוב ממון ודוק:

## ה

**והא** דאמרינן דיכולים לחזור זע"ז דוקא בלא משך בעה"ב כלי אומנות אבל משך אין הקבלן יכול לחזור כלל ופועל אף עפ"כ יכול לחזור בו רק שבעה"ב יכול לעכב כלי אומנות ולשכור אחרי' כ"כ המרדכי ורשב"א וכן פסק בהג"ה בסימן של"ג והש"ך שם

סק"ה חולק וס"ל כיון דפועל יכול לחזור בו למה יעכב כלי אומנתו הא מנה אין כאן משכון אין כאן וכן משמע בתוס' קדושין ד"ח עכ"ל ומאד נפלאתי עליו במ"ש דכן משמע מדברי התוס' דאדרבה מדברי התוספות מבואר בהיפוך דאקשו שם אהך דהכא דמוקמינן לקמן כשבאת חבילה לידו אזי שוכר עליהן עד ארבעים וחמשים זוז ואמאי נימא מנה אין כאן משכון אין כאן ותי' דלא דמי דהתם גרמו לו הפסד ועוד שאין החבילה בתורת משכון קנויה לו לשכור פועלים עכ"ד. והנה לפי תירוצם הראשון דהיכא דגרמו הפסד אזי יכול לעכב א"כ ה"ה כאן דע"כ מיירי שהוקרו פועלים דאל"כ מה ענין עיכוב הזה לשכור אחרים דכיון שלא יתן לאחרים יותר ממה שפסק להם ע"כ מיירי דהוקרו פועלים וצריך הוא ליתן יותר וא"כ בכה"ג שגרמו לו הפסד גם התוס' מודו דיכול לעכב כמ"ש בהדיא ואין להקשות דא"כ למה נקט בברייתא לקמן דדוקא בדבר האבד שוכר עליהן הא אפילו בלא דבר האבד כיון שהוקרו פועלים שוכרן עליהן ז"א דבדבר האבד אפי' לא הוקרו פועלים רק לפי שהוא דבר האבד ובעה"ב שעה דחוקה לו צריך להפריז על השער וליתן יותר ואף זה הוא הפסד משא"כ באינו דבר האבד יכולין הפועלים לומר לו היה לך להמתין יום או יומים ואז אמצא פועלים אחרים בכדי שכרנו כיון שלא הוקר השער אבל בהוקר השער אפי' באינו דבר האבד יכול לעכב החבילה וכדברי הגה"ה וכדמשמע מדברי התוס' דהיכא דגרמו לו הפסד יכול לעכב וקנה החבילה. הן אמת דבזה גופא נפלאתי על הרשב"א ומרדכי והג"ה שכ' דיכול לעכב כלי אומנתו ולשכור אחרים דכבר כתבנו דע"כ מיירי שהוקרו פועלים עכשיו ואינו מוצא לשכור בכדי שכרן וא"כ מאי איריא שיש בידו כלי אומנותן אפילו באין בידו כלי אומנותן כיון שגרמו לו הפסד צריכין למלאות הפסידו וכמו כשחוזר בעה"ב אף שאין בידם כלל משל בעה"ב היכא דאין מוצאין עכשיו להשכיר את עצמן צריך בעה"ב לשלם להם ה"ה כשחזרו פועלים ואין בעה"ב מוצא לשכור בשכרן וגרמו לו הפסד פשיטא שצריכין לשלם לו וא"כ מאי אריא דיש בידו כלי אומנות וצ"ל דמיירי באמת שהוקרו פועלים ואעפ"כ לא גרמו לו הפסד דאמש כששכרן לא היה מוצא פועלים אחרים לשכור ואם כן לא הפסידוהו כלל ואעפ"כ בבאת חבילה לידו יכול לעכב אף שאין לו הפסד משא"כ כשלא באת ולפי זה צדקו דברי הש"ך דכיון שכ' התוס' דדוקא היכא דגרמו לו הפסד יכול לעכב חבילתן א"כ הכא דהוכחנו דמיירי בלא גרמו לו הפסד א"י לעכב:

**איברא** דתירוץ הב' של התוס' שכתבו שאין החבילה בתורת משכון אלא קנוי לו לשכור פועלים מבואר דהוא כדברי הרשב"א והמרדכי דאף דפועל יכול לחזור מ"מ אינו מפקיע רק שעבוד גופו אבל הכלים שמשך עדיין קנויין לו לשכור פועלי' אחרי' ומבואר להדיא

בדברי התוספ' כדעת הרשב"א והמרדכי ונפלאתי על הש"ך איך כ' שמדברי התוס' משמע בהיפוך ולא שם עינו על תירוץ זה דמבואר להדיא כדבריהם:

**והנה** בשמעתין לקמן ע"ח א' דאוקמא להך דעד ארבעים ונ' זוז כשבאת חבילה לידו הקשו התוס' וז"ל וא"ת פשיטא וי"ל דה"א אסמכתא הוא כו' והנה דבריהם סותרים לדבריהם בקדושין הנ"ל דהתם הקשו דנימא מנה אין כאן כו' וכאן הקשו בהיפוך דהוא פשיטא וכבר הארכתי בגליון ש"ס שם והעליתי דתוס' דהכא קשיא להו קושייתם דהתם דנימא מנה אין כאן משכון אין כאן ולא ניחא להו בתירוצם דהתם וע"כ ס"ל דהכא מיירי שהתנו בפירוש שאם נחזור בנו מעכב החבילה ובכה"ג גם משכון מהני כמ"ש התוס' בקדושין שם בשם ר"ח כהן בשם ר"ת (ובאמת מתי' התוס' דהכא מבואר דפירשו דהכא מיירי בהתנו בפירוש וכמ"ש מהר"ם שם) וע"ז הקשו שפיר פשיטא כיון דהתנו בפירוש. והנה יש להבין באמת מ"ט לא ניחא להו בתירוצם דהתם והנה בתי' הראשון הרבה יש לפקפק כאשר כתבתי באורך בגליון ש"ס דקדושין שם אך התי' הב' לפמ"ש פירושו היא נכון מאד וע"כ לומר דס"ל כיון דפועל יכול לחזור אז אף כלי אומנתו א"י לעכב וכסברת הש"ך ומסתייע מהכא לסברת הש"ך ודוק:

**1**

**מקום** שאין שם אדם שוכר עליהן. הנה ממ"ש מקום שאין שם אדם ולא אמר בזמן שאין שם אדם נראה לדקדק דוקא דהפועלים ידעו מתחילה שהוא דבר האבד ואינו מוצא פועלים אחרים לשכור ומיירי שעתה נזדמן לו ג"כ פועלים אחרים זולתן וכמ"ש הרשב"א הובא בש"ע שם דאל"כ יאמרו לו מה אפסדינך בלא זה לא היה לך פועלים אך מיירי דעכשיו היה מוצא פועלים גם ממקומות אחרים והפועלים אלו ששכר יודעים דלמחר לא ימצא פועלים שאל שממקומות אחרים ילכו להם ובמקום הזה אין שם אדם וז"ש מקום שאין שם אדם דהמקום גורם אבל במקום שיש פועלים רק דעכשיו אינו מוצא יכולים הפועלים לומר אנן לא ידעינן דהוא דבר האבד כיון שבמקום הזה יש פועלים תמיד סברנו שאם לא נרצה נחזור בנו ואין לך עלינו אלא תרעומות כיון שמצוי פועלים אחרים וה"ל לך לאתנויי עמנו או למשוך כלי אומנות או, לקבל קנין כדי שלא נוכל לחזור ואת הוא דאפסדית אנפשך דלא אתנית בהדן וכמו באתא נהרא לקמן דף ט"ז א' דהוא פסידא דבעה"ב משום שלא התנה אבל כשידוע שהוא דבר האבד ולמחר לא ימצא פועלים אזי ידעו הפועלים דעלייהו קסמיך וז"ש רש"י בד"ה מקום שאין שם כו' והוא סמך עליהן י"ל דוקא בב' תנאים שהמקום גורם שאינו מוצא פועלים וגם היה ידוע להם שמלאכתם הוא דבר האבד וז"ש רש"י והפשתן אבד וע"כ נקט במשנה ופועלים להעלות

פשתנו ר"ל שאמר להם להדיא ששוכרן להעלות אז ידעו דעלייהו סמוך וגמרו ושעבדו נפשם כמ"ש בסמוך באורך וז"ש רש"י והוא סמך עליהן:

**ז**

**ויש** להסתפק בטעם הדבר אי הוא מטעם גרמי שגרמו לו הפסד עבור שסמך עליהן או נאמר דכיון דידעו הפועלים דעלייהו סמך והוא דבר האבד אם לא יעשו גמרו ושעבדו נפשם באמירתם בעלמא ויש דברים שנקנו באמירה כמו שטרי פסיקתא והרבה כיוצא בהם וכן מורה לשון הרמב"ן הובא בב"י סי' של"ג אהא דשוכר עליהם אע"פ שכ"ז שלא באת חבילה אין כאן אלא דברים חייבין לשלם עד כדי שכרם ולא יותר דסמכא דעתייהו מעיקרא ואין כאן דרך לקנין ונ"מ בין שני הטעמים שאמרנו למ"ד גרמי קנסא אזי לא קנסו בנו אחריו כמ"ש הש"ך סי' שפ"ו ואם נאמר מטעם שהקנו נפשם באמירה אף דמתו צריכים בניהם לשלם אך לכאורה ז"א דהא היכא דנאנסו הפועלים אין חייבים לשלם כמ"ש בש"ע סי' של"ג רק כשחזרו בהם מתחלה בלא אונס אזי צריכים בניהם לשלם גם יש לראות אי לא מצא לשכור בשום ממון בעולם ופשתנו אבד על ידם אי צריכים לשלם לו כל ההפסד מטעם גרמי או נאמר דזה לא הוי גרמי כיון שלא עשו ההיזק בידים רק הוי גרמא כי אינו עושה מעשה בגוף הדבר ואין ההיזק בא מיד דזה חשוב גרמא כמ"ש התוס' והרא"ש בב"ב דף כ"ב ב' יע"ש ועיין בח"מ סי' שפ"ו והנה ממ"ש לקמן ע"ח א' עד כמה שוכר עליהן אר"נ עד כדי שכרן א"ל אביי והתניא עד ארבעים וחמשים זוז א"ל כי תניא ההוא כשבאת חבילה לידו מבואר דבלא באת חבילה אינו שוכר רק כדי שכרן ואמאי נימא כיון שגרמו לו הפסד ישלמו יותר. שוב מצאתי בהג"א לקמן שהקשה כן ותי' דמיירי הכא שלא גרמו לו הפסד כגון שלא מצא פועלים אחרים בשעה ששכר אלו ואעפ"כ כיון שנשכרו לו כבר צריכין לעשות או שוכר עליהן או מטען עכ"ל. והנה קשה טובא לפי דבריו א' כיון שלא גרמו לו הפסד אמאי שוכר עליהן הא הפסד לא גרמו וגם חיוב עשייתן אין כאן שלא היה קנין ולא משיכת כלי אומנות רק אמירה בעלמא ולמה צריכין לעשות ומ"ש מרישא דאין להם אלא תרעומות ב' קשה דאף לפי דבריו דכיון שנשכרו לו צריכין לעשות ולכך שוכר עליהן עד מ' ונ' זוז א"כ אפי' בלא באת חבילה לידו ישכור עד נ' זוז כיון שמחייבין לעשות או לשכור אחר במקומן ג' קשה דלפ"ז למה ליה לר"נ לדחוקי ולאוקמא ברייתא כשבאת חבילה לידו דאין מזה שום רמז בברייתא ה"ל לאוקמא אפי' בלא באת ומיירי שיש לו הפסד כגון שבשעה ששכרם הי' מיצא אחרים לשכור וכיון שהפסידו לו חייבין מדד"ג אפי' בלא באת חבילה ונ' זוז לאו דוקא אלא גוזמא וה"ה יותר וכמ"ש הב"י בסי' של"ג לדעת הרמב"ם וא"ל דהג"א ס"ל

עד נ' זוז דוקא וכדעת הרמב"ן ונ"י דא"כ למה הקשה שם מאי אריא באת אפי' לא באת חבילה נמי ה"ל לאקשויי אבאת גופיה למה עד נ' זוז ולא יותר כיון שהפסידו מיהו זה י"ל דבאמת להקשות לא מצי לאקשויי די"ל מנ"ל להקשות דלמא עד מ' ונ' ואפי' טובא אבל, לפי האמת ס"ל נ' דוקא וע' תוס' סוכה דף ב' ב' אבל קושית הראשונים קשה טובא ונבאר מזה בסמוך איך שיהיה מבואר מדבריו דס"ל דהיכא דהפסיד לגמרי ע"י גרמתן צריכים לשלם לו כל ההיזק והיכא שלא גרמו לו הפסד כגון שלא מצא פועלים לשכור בל"ז אזי אין צריך לשלם לו כל ההפסד רק שוכר עליהן אף שלא גרמו אך דעת הרשב"א והנ"י אינה כן אלא דהכא מיירי שגרמו לו הפסד שמצא אתמול פועלים בשעה ששכר את אלו ואעפ"כ כ' הנ"י שם שאם הפסיד לגמרי א"צ לשלם לו כל ההפסד שהרי לא קבלו לשלם אלא שאם רצה בעה"ב שוכר עליהן עכ"ד והנה גם על דבריהם קשה דכיון דמטעם גרמי אתינן עלי' שגרמו לו הפסד א"כ מדוע כשלא באת חבילה לידו אין שוכר עליהם רק עד כדי שכרן וגם מ"ט כשהפסיד לגמרי אין משלמים כל ההפסד כיון שהם גרמי בנזקין ומ"ש בנ"י הטעם שהרי לא קבלו עליהם לשלם קשה דמה בכך שהם לא קבלו הרי שורף שט"ח ג"כ לא קיבל ע"ע לשלם ומ"מ אנו מחייבין אותו מטעם גרמי וטעם זה שייך לשיטת הג"א ולא לשיטת הרשב"א שכ' בסמוך וכמ"ש לקמן בס"ד וגם קשה מ"ט לחנק בין באת חבילה ללא באת דממ"נ אם חייבים לשלם משום גרמי אף כשאין תח"י משלהם לכופם לשלם מטעם גרמי כמו בכל גרמי שאנו כופין לשלם. והי' נ"ל ליישב עפ"י מ"ש הריצב"א הביאו התוס' בב"ב דף כ"ב ב' דבגרמי דוקא בהיזק המצוי קנסו חכמים אבל כשאינו מצוי לא קנסו כלל עכ"ד. ונראה לענ"ד לחלק הענין לג' חלוקים דהנה לפי דיעה זו דדד"ג קנסא הנה קנסות אין אנו דנין בבבל ואף על פי כן דנין דיני דגרמי מטעם דשכיח ויש בו ח"כ וכמבואר בח"מ סימן א' והיכא דשכיח ולא שכיח אזי הוא קנס ואין דנים אותו בבבל כיון דלא שכיח לגמרי והיכא דאינו שכיח כלל אזי אין כאן דד"ג כלל כיון דהוא מילתא דלא שכיח כלל לא קנסו בו רבנן. ובזה יובן הענין דהנה שיתקרו פועלים עד כדי דמיהן זהו מילתא דשכיח טובא ולכך דנים אותו בכ"מ אף בבבל אבל שיצטרך ליתן עד מ' ונ' זוז זהו מילתא דלא שכיח ושכיח קצת לכך יש בו דד"ג אך אין דנים אותו בבבל וקי"ל דאי תפש לא מפקינן מיני' ולכך כשבאת חבילה לידו כיון שתפס דנים לו עד מ' ונ' שזה שכיח קצת לפרקים בעת הדחק כמ"ש הנ"י שדרכן של ב"ב לשכור כן בדבר האבד אבל יותר מזה ל"ש כלל ולכך אף בבאת חבילה לידו איני יכול לעכב כיון דלא שכיח כלל אף שהוכרח הוא ליתן יותר נמצא שגרמו לו הפסד יותר אעפ"כ כיון דלא שכיח כלל אין דנים בו דד"ג כמ"ש הריצב"א דבדבר דלא שכיח לא קנסו ובזה יתיישב

מה דקשה על דברי רש"י במשנתינו שכתב שוכר עליהן בני אדם ביוקר ועליהם לשלם מלשון רש"י משמע אפילו יתר מכדי שכרם ובפרט לפמ"ש רש"י בפי' עד כדי שכרם מה שחייב להם ומשמע אבל לשלם מכיסם אין חייבים וכאן כ' ועליהם לשלם משמע מכיסם ועוד דמשנתינו מיירי כשעדיין לא התחילו במלאכה כמ"ש הראשונים מדתני ברישא דאין להם אלא תרעומות ובכה"ג אין להם שום שכר עדיין מאתו וע"כ דמשלמים מכיסם וא"ל דמיירי בבאת חבילה לידו דא"כ בכה"ג אף באינו דבר האבד יכול לעכב החבילה כמ"ש הרשב"א הובא בסי' של"ג וע"כ דמיירי בלא באת חבילה א"כ למה ישלמו מכיסם ובגליון ש"ס שלי ישבתי זה באופן אחר יע"ש. ולפמ"ש יתיישב בפשיטות דכבר ביארנו הטעם דביותר מכדי שכרם אין צריכים לשלם כ"א בבאת חבילה משום דלא שכיח קצת ואין דנים אותו בבבל ובבאת חבילה כיון דתפס לא מפקינן מיני' וכ"ז בבבל אבל בא"י דנים דיני קנסות ולכך אף בלא באת חבילה דנים דד"ג ולכך ר"נ דהי' בח"ל ושם אין דנים וכדשלח לי' ר"נ גופי' לר' חסדא קנסא קמגבית בבבל בב"ק כ"ז ב' ולכך ס"ל דאין משלמים אא"כ תפס החבילה אבל תנא דמתני' מרא דארעא דישראל הוא ושם מגבין דיני קנסות ולכך אף בלא תפס החבילה מגבין מהם אך קשה דלפ"ז למה הוצרך ר"נ לתרץ דבריית' מיירי בבאת חבילה לוקמא ברייתא בא"י דרוב מסדרי ברייתות בא"י הוי ויש ליישב דמשמיענו הדין דאף לדידן שייך הך דינא דברייתא בבאת חבילה אבל לפי האמת ברייתי' מיירי אף בלא באת חבילה ובא"י. ובזה יתיישב מה דקשה לפי מה דמוקי ר"נ הברייתי' בבאת חבילה דא"כ אף בדבר שאינו אבד ובלא התחילו ג"כ יכול לעכב החבילה וכדעת הרשב"א ואמאי קתני דאין להם אלא תרעומות ולפמ"ש א"ש דבאמת ברייתי' מיירי בלא באת חבילה ובא"י רק דר"ג משמיענו דדינא דברייתא שייך אף לדידן וכשבאת חבילה. איברא דלפמ"ש בכדי שכרם דהיינו הכפל כפי' הרמב"ם אזי שכיח לגמרי ודנים אף בבבל ולפ"ז יקשה על רש"י דס"ל דאף הכפל אין מחייבים אותם לשלם רק מה שיש בידו משכרן שכבר עשו מלאכה אצלו דלפמ"ש שזה שכיח לגמרי ודנים אף בבבל ודוחק לומר דרש"י ס"ל דג"ז לא שכיח דפשיט' דשכיח שיתיקרו פועלים ובפרט כשבעה"ב דוחק את השעה מחמת שמלאכתו היא דבר האבד ובגליון הש"ס שלי כתבתי טעם לשבח לדברי רש"י יע"ש:

**ח**

**בגמרא**. חזרו זה בזה לא קתני כו' ה"ד אי דא"ל בעה"ב בד' ואזל איהו ואמר להו בג' תרעומות מאי עבידתי' הא סביר וקביל ויל"ד דהאיך שייך סביר וקביל דמה להם לעשות אם השעה דווחקתן וצריכין לפרנסה ולא היו מוצאין להשתכר לאיש אחר ואעפ"כ הרי

הוא מפסידן דינר דלולא שליחותו ועשייתו הי' הבעה"ב נותן להם ד' דלא מבעיא לדעת הרי"ף והרא"ש והר"מ דס"ל דמיירי אפי' שהמלאכה שוה ד' דפשיטא דיש להם תרעומות גדול שדוחק לרצות לו בפחות משיווי המלאכה ומחמת דוחק הפרנסה הוכרחו לרצות אלא אפי' אם נאמר דמיירי דהמלאכה שוה ג' ולא יותר אעפ"כ פשיטא כיון דלולא שליחות השליח הי' הבעה"ב מתרצה להן ליתן ד' הרי השליח מונע טוב מבעליו ודקארי לי' מאי קארי לי' וי"ל דמיירי כשאינו שוה אלא ג' וס"ד דלא שייך כאן אל תמנע טוב דמה חזית דאזלת בתר פועלים זיל בתר בעה"ב ואל תמנע טוב מבעה"ב לפזר מעותיו בחנם כיון שאינו שוה אלא ג' אך קשה דעדיין יש להם תרעומות דאי הוי נותן להם ד' הוי עבד עבידתא שפירתא דשוי ד' והוי טוב לשניהם לפועלים ולבעה"ב ולא הוי בי' מניעת טוב לבעה"ב ויש ליישב:

## ט

**שם** בגמ'. ואי דא"ל בעה"ב בג' וא"ל בד' ה"ד אי דא"ל שכרכם עלי ניתב להו מדידי'. קשה ממ"נ אי מיירי דמיתגרי בד' אמאי ניתב מדידי' לשלם בעה"ב כמ"ש בסמוך לחזי פועלים היכי מתגרי דאי מתגרי בד' צריך בעה"ב ליתן ד' והניחא לדעת הב"י בר"ס של"ב בדעת הרי"ף והרא"ש והר"מ דאפי' מתגרי בד' אין בעה"ב צריך ליתן כ"א ג' א"ש אלא לדעת הד"מ והסמ"ע והי"א בהג"ה דלכ"ע במתגרי בד' צריך בעה"ב ליתן ד' א"כ קשה היכי קאמר ליתיב מדידי' וא"ל דהכא מיירי דמתגרי בג' מנ"ל דהוא צריך ליתן יותר מכדי שיווי שכרם דמברייתי' אין ראי' דמה דנקט בברייתא נותן להם שכרם משלם י"ל שיווי שכרם וא"ל דא"כ מאי קאמר והוא נוטל מבעה"ב מה שההנהו כיון דהוא אינו נותן להם רק מה ששוה שכרם א"כ בזה הסך הוא מהנה לבעה"ב וא"כ נתינתו ונתינת בעה"ב שוה ז"א די"ל דהיכא דבעה"ב א"צ למלאכה זו כגון במקיף חבירו מג' רוחות דלא ההנהו דעדיין רוח ד' פרוץ אף שהמלאכה שוה ג' אין צריך בעה"ב לתת כלום כיון דלא ההנהו ול"ד להיכא דא"ל ג' ושוה ד' דצריך ליתן מה שההנהו דהכא כיון דגלי דעתי' דצריך למלאכה א"כ מהנהו בשיווי המלאכה כפי מה שהיא שוה כיון דעכ"פ צריך הוא למלאכה שהרי צוה לשכור פועלים (ובאמת לדעת הב"י בפי' דברי הרי"ף והרא"ש והר"מ אף בכה"ג לא חשוב מהנהו רק בג' אף דשוה ד' מ"מ אצלו אינו שוה אלא ג' ולא ההנהו אלא ג') משא"כ היכא דלא צוה כלל לשכור פועלים ולא גלי דעתי' דחפץ במלאכה זו א"צ ליתן כלום רק אם ההנהו כגון שהקיפו מד' רוחות או כגון שעמד ניקף וגדר רביעית אבל לעולם אימא לך דגם השוכר אינו נותן לפועלים כ"א כפי שיווי ולא כפי מה שקצב להם (וע' בריטב"א שהוכיח מזה דאין אונאה לשכירות ובאמת הא גופא קשה

מנ"ל לש"ס הא דמהך ברייתא לא מוכח מידי כדכתיבנא) וי"ל דמיירי דעבדי עבידתא שפירתא ומבעה"ב אינו יכול להוציא דאף דגלי דעתי' דניחא לי' בפעולה זו מ"מ לא גלי דעתי' דניחא לי' בשפירתא אבל הוא שפסק עמהן ד' צריך ליתן דבשביל שפסק להן ד' עבדי עבידתא שפירתא אך מדברי הרי"ף והרא"ש מבואר דבעבדי עבידתא שפירתא אף בעה"ב צריך ליתן להם ד' אף דלא גלי דעתי' דניחא לי' בשפירתא וכמ"ש בסמוך מזה וא"כ הדק"ל דאמאי קאמר ניתב מדידי' דאי מיירי בעבידתא שפירתא אפי' בעה"ב צריך ליתן וי"ל דמיירי בריפקא ומלי מיא ולא ידיע דבעה"ב א"צ ליתן דהמוציא מחבירו ע"ה אבל הוא שקצב להן ד' ועכשיו רוצה לשנות להן ולגרוע מקצבתו עליו הראי' שאינו שוה ד' אך דכ"ז דוחק לומר דהש"ס ס"ד השתא לאוקמא בעבידתא שפירתא ובריפקא ומלי מיא וע"ק דאדרבא מאי דוחקי' לאוקמי' בכה"ג ולהקשות ניתב להו מדידי' לוקי דלא עבדי עבידת' שפירת' ולכך א"צ ליתן להם ואי להם עליו אלא תרעומות וצ"ל דס"ל להש"ס בפשיטות כיון דהוא בע"ד דידהו כדאית' בברייתא נותן להם שכרם משלם א"כ פשיטא דצריך ליתן שכרם משלם דאין אונאה לשכירות:

ו

**שם** בגמ'. ולחזו פועלים היכי מתגרי פרש"י דאי מתגרי בד' צריך בעה"ב ליתן להם ד' כדתניא נוטל מבעה"ב מה שהנהו וי"ל דל"ד להתם דהתם מסתמא אמרינן דניחא לי' לבעה"ב למיתב לפועלים כמנהג המדינה אבל הכא הא עקר דעתי' וגילה דעתי' דאינו רוצה אלא בג' חזינן דלא שוה אצלו הנאה זו אלא ג' והא דפריך ולחזו פועלים היינו דאי מתגרי בג' אפי' תרעומות ליכא והיכא קאמר סתם דיש להם תרעומות כך הי' נראה לפרש לולא פרש"י וכל הפוסקים דר"ל דבמתגרי בד' צריך בעה"ב לשלם ד'. והנה הוי מצי לשנויי דמיירי דביום זה הוקרו פועלים ושוה ד' ולכך יש להם תרעומות דהרי היו יכולים היום ליקח ד' ובעה"ב אינו נותן כי אם ג' דא"ל אנא ג' אמרי ואף דעכשיו שוה ד' מ"מ כיון שאינו דבר האבד ולמחר וליומא אחרא אשכור פועלים בג' נמצא אין אתם מהנים לי כ"א ג' ודוחק לומר כיון דסוף סוף עכשיו שוה ד' מהנהו בד' דבתר השתא אזלינן ויותר י"ל דבכה"ג היכא שהיו מוצאים היום לישכר בד' והוא הטען חייב השוכר לשלם להם מדד"ג וכדלעיל במשנה ר"פ ועדיין צ"ע. עוד הוי מצי לשנויי דמיירי דמלאכה זו הקלה היא בג' ומלאכה אחרת הכבידה קצת מזו היא בד' ולכך יש להם תרעומות דא"ל אלילי שהשכרנו בד' היינו משכירים עצמנו למלאכה כבידה בד' וצ"ל דאיה"נ אלא דהש"ס עדיפא משני דמיירי דבהך מלאכה איכא דמגר בד' ואעפ"כ אינו נותן להם אלא ג' אבל איה"נ דלענין תרעומות אפי' כולן נשכרים בג' במלאכה כזו יש להם תרעומות מטעם

שכתבנו דאמרי לולי את היינו משכירים א"ע למלאכה כבידה מזו בד' דלא כהש"ך בסי' של"ב סק"ו דאם כל הפועלים נשכרים בג' אין להם אפי' תרעומות דז"א כדכתיבנא:

**יא**

**שם** ולחזי עבידתייהו כו' י"ל דאם היא שפירתא צריך בעה"ב לשלם מה שהנהו וי"ל דא"צ לשלם דלא גלי דעתי' דרוצה בשפירתא וכמש"ל אות ט' רק דלענין פועלים אמר ולחזו דאם אינה שפירתא אין להם אפי' תרעומות אך מדברי הרא"ש והרי"ף והר"מ וטוש"ע סי' של"ב מבואר דאפי' בכאן נוטלים מבעה"ב אף דלא גלי אדעתי':

**והנה** דעת הרא"ש ורבינו ירוחם דהיכא דכל הפועלים נשכרים בג' אפי' בעבידתא שפירתא אינו נותן אלא ג' והביאן הב"י והש"ך בסי' של"ב ולדידי קשה על דבריהם דא"כ מאי דוחקא דש"ס לאוקמא בשינויא דחיקא בריפקא ומלי מיא לוקי אפי' בידוע דהוא עבידתא שפירתא ואף עפ"כ אינו נותן להם אלא ג' דמיירי שכל הפועלים נשכרים בג' וצ"ע:

## שנים שדנו

**א**

**שמואל** ס"ל שנים שדנו דיניהם דין ברפ"ק דסנהדרין ד"ג א' ולרש"י הטעם דס"ל אין עירוב פרשיות כמ"ש בערך עירוב **פרשיות**:

**ב**

**רבא** ס"ל שנים שדנו אין דיניהם דין שם:

**ג**

**רבי** אתא ס"ל שנים שדנו דיניהם דין שם לרב אחא ברי' דרב איקא אית לי' דשמואל:

**ד**

**רשב"ג** ס"ל שנים שדנו אין דיניהם דין שם ד"ם ע"ב ודף ו' ע"א:

**ה**

**ר'** אבוהו ס"ל שנים שדנו לד"ה אין דיניהם דין שם דף ב' ודף ו' ודף פ"ז:

**ו**

**ר'** מאיר ס"ל שנים שדנו אין דיניהם דין שם דף ו' וע"ש בתוס' ד"ה לא דכ"ע שכ' דלשמואל ודאי תנאי דר"מ לא סבר כשמואל דס"ל דיניהם דין רק ס"ל אין דיניהם דין:

**ז**

**ר'** יוחנן וריש לקיש ס"ל שנים שדנו אין דיניהם דין ירושלמי רפ"ק דסנהדרין והביאו ג"כ התוס' ברפ"ק דסנהדרין דף ב' ע"ב ד"ה דברי הכל והוכיחו מכאן דזה לא תלוי בעירוב פרשיות כדעת רש"י דהא ר"י ס"ל בב"ק אין עירוב פרשיות וס"ל אין דיניהם דין וע' בערך עירוב פרשיות:

**ח**

**שנים** אי רצו לזמן אי מזמנין תלוי בזה אם שנים שדנו דיניהם דין אזי שנים יכולים לזמן ברכת המזון ואם אין דיניהם דין אין מזמנין וע' בפני יהושע ר"פ ג' שאכלו שכ' הטעם מה שתלוי בזה:

**ט**

**נמצא** לפ"ז ר' ייסא דס"ל שם בירושלמי אין מזמנין בשנים ס"ל שנים שדנו אין דיניהם דין.

**י**

**ור'** זעירא בשם ר' אבא בר ירמיה ור' אבא בשם רב הונא דס"ל דשנים יכולים לזמן ס"ל ג"כ ב' שדנו דיניהם דין:

**יא**

**רב** יוסף לדעת רש"י סנהדרין ה' א' ס"ל דיניהם דין דמתיר ביחיד מומחה ולדעת התוס' שם ס"ל אין דיניהם דין ועמ"ש בערך עירוב פרשיות אות ז' שהארכנו בזה:

**יב**

**ר'** נחמן ס"ל ב' שדנו דיניהם דין סנהדרין ה' כגון אנא דן דיני ממונות ביחידי ומסקינן שם אע"ג דלא נקט רשותא מר"ג וש"מ דס"ל דיניהם דין אך כ"ז לדעת רש"י אבל לדעת התוס' שם ד"ה ואם הי' דמומחה לכ"ע דינו דין אין ראיה וע"ש היטב בתוס' ותמהתי על מ"ש התו' סנהדרין ג' א' ד"ה לרבא בה"ג פוסק כשמואל משום דר"נ קאי כוותיה לקמן דף ה' וכן פסקו שם התוס' כשמואל וכדעת בה"ג ובאמת לדעת התוס' אין ראיה דר"נ קאי כוותי' כמ"ש לקמן דף ה' א' ד"ה ואם הי' יע"ש וצע"ג. שוב ראיתי דהתוס' כיוונו לסנהדרין דף ה' ב' יתיב ר"נ וקאמר להא שמעתא משמע דס"ל כן אך יש לדחות דלי' לא ס"ל וע' בשאלתות משפטים וע' במ"ש הגאון מהור"ר ישעיה פיק שם:

**יג**

**ר'** חייא ס"ל דיניהם דין סנהדרין ה' א' א"ר חייא כגון אנא דן ד"מ יחידי ולדעת רש"י ריש העמוד שם ד"ה דן אפי' ביחיד וקסבר אין ע"פ כו' וע"ש תוס' ד"ה ואם ולדבריהם אין ראיה דאפי' מאן דס"ל אין דיניהם דין יחיד מומחה דן יחידי וע"ש:

**יד**
**ר"ש** ס"ל שנים שדנו אין דיניהם דין ע' ערך עירוב פרשיות שהארכתי בזה מהיכן הוצאתי זה וע"ש שדחיתי לומר דאין ראיה:

**טו**
**וכן** ר' יוסי שם בערך עירוב פרשיות אות ט"ז רציתי לומר דס"ל דיניהם דין ואמנם דחיתי שם די"ל דס"ל דאין דיניהם דין והראיה דאנן פסקינן דאין דיניהם דין והראיה דאנן פסקינן דאין דיניהם דין וקי"ל כר' יוסי וע"ש באורך:

**טז**
**וכן** ר"ה שם בערך עירוב פרשיות הראיתי פנים דס"ל דיניהם דין ודחיתי שם דאין ראיה וי"ל דס"ל אין דיניהם דין ועש"ה:

## שליח לדבר עבירה

**א**
**שמאי** הזקן ס"ל דיש שליח לדבר עבירה להתחייב שולחי' לחד תירוצא בגמ' קדושין דף מ"ג ע"א ולאידך שינויא מודה דפטור המשלח בדיני אדם רק בדיני שמים חייב בדיני רבה ולת"ק לא מחייב המשלח אף בדיני שמים רק דיני זוטא כמ"ש שם דינא רבה ודינא זוטא א"ב ועיין בתשובת נ"ב אה"ע סי' ע"ה שכתב דאף לשמאי המעשה בטל:

**ב**
**לב"ה** בשליחות יד יש שליח לד"ע דילפי מכל דבר פשע אמר לעבדו ולשלוחו ב"מ דף מ"ד קדושין דף מ"ב ב':

**ג**
**לב"ש** דבעי להו על כל דבר פשע לחייב על המחשבה כמעשה י"ל דאף בשליחות יד אין שליח לד"ע אך לחד שינוייא בגמרא לשמאי בכ"מ יש שליח לד"ע כמ"ש באות א':

**ד**
**בב"נ** יש שליח לד"ע להתחייב שולחו בב"ר פ' ל"ד ע"י שליח שנאמר שופך דם האדם באדם ע"י אדם דמו ישפך וע' בערך ב"נ אות י"ב שהארכתי בזה:

**ה**
**ע'** בתוס' ב"ק דף ע"ט ד"ה נתנו שכתבו דהיכא דהשליח לא ידע שיש עבירה בדבר כגון שגנב טלה ונתנו לכהן בפדיון בכור נתחייב הגנב במשיכת הכהן וא"ל דאין שליח לדבר עבירה דהכהן אינו יודע שהוא גנוב ול"ש לומר דהמשלח סבור שלא יעבור דדברי הרב

ודברי התלמיד דמ"ש דהא הוא לא ידע כלל שיש עבירה ובודאי יעבור וכ"כ המרדכי פ"ק דמציעא בשם מהר"ם הובא בסמ"ע סי' שמ"ח:

**ו**

**הרב** בנמוקי יוסף חולק וס"ל דאף היכא דשליח לא ידע שהוא גניבה פטור המשלח ומהרש"ל ביש"ש פרק מרובה חולק על הנמוקי יוסף וס"ל כדעת התוס' והמרדכי דבכה"ג חייב המשלח והש"ך בסי' שמ"ח האריך בזה לפסיק כדעת הנ"י וכן כ' הריטב"א בקדושין וכ"ד התוס' רי"ד ובקונטרס הכללים נבאר זה באורך בס"ד וע' בתשובות נ"ב סי' ע"ה שהוכיח כדעת הנ"י וע' בערך ב"נ אות י"ב מש"ש וע' כתשובות מהרימ"ט ח"א סי' קי"ו שהחזיק בדעת התו' וסותר ראיית הנ"י:

**ז**

**הרב** מהרימ"ט בתשובה ח"א סי' קי"ו כ' דיש להסתפק אי אמרינן במידי דרבנן אין שלד"ע כיון דמדאורייתא השליחות חלה והרב במשנה למלך פ"ב מה' רוצח העלה דאד במידי דרבנן אמרינן אין שלד"ע ואח"כ הקשה מהך דאיש שאמר לאשה אקפי לי קטן דהאשה היא מוזהרת מדרבנן ומשמע דבכה"ג לא מחשיב שלד"ע ורוצה לחלק דשאני התם דהמשלח הוא מוזהר מן התורה ומש"ה חשוב שליח לאו בר חיובא אף שמוזהר מדרבנן וכבר כ' בעצמו שזה דוחק וע' בתשובות נ"ב סי' ע"ו:

**ח**

**רבינא** ס"ל היכא דאין השליח בר חיובא מתחייב שולחו ב"מ ד' י' ע"ב ולא מיקרי אינו בר חיובא רק אף אם עשה הדבר הזה לעצמו לא היה מתחייב כגון כהן שאמר לישראל קדש לי אשה גרושה אבל אם אמר לכהן אף שאינו מתחייב אם קדשה לכהן זה מ"מ מיקרי בר חיובא אם קדשה לעצמו כ"כ שם התוס' ע' אות י' דלגירסת הרמ"ה בש"ס רבינא חזר בו וס"ל כרב סמא:

**ט**

**רב** סמא ס"ל אף דאינו בר חיובא מ"מ לא מתחייב שולחו אם היא בר דעת דאי בעי עביד ואי בעי לא עביד שם:

**י**

**הרא"ש** והרמ"ה פסקו כרב סמא משום דרבינא גופיה קיבל מרב סמא והיינו לפי גרסתם בש"ס רב סמא אמר קמי' דרבינא:

**יא**

**הרב** המחבר בח"מ סי' קפ"ב פסק כרבינא וכבר האריך שם הש"ך סק"א לסתור דבריו ופסק כרב סמא וע"ש ובמ"א נאריך בזה בס"ד:

**יב**

**ע'** בתשו' נ"ב חלק אה"ע סי' ע"ה שכתב דרבא ס"ל כרב סמא והוכיח שם מדברי רבא יע"ש אך לדברי פ"י אין הוכחה יע"ש:

**יג**

**ע'** במשנה למלך פ"ה מה' מלוה ולוה דין י"ד שם דאף לרב סמא דס"ל דגם בשליח שאינו בר חיובא אמרי' אין שלד"ע אבל בשליח נכרי מודה דיש שלד"ע דדוקא בישראל שאינו בר חיובא דמ"מ יודע שיש איסור להמשלח בדבר ולא היה לו לעשות הדבר הזה אבל בנכרי שלא ידע כלל אם יש איסור להמשלח יש שלד"ע. והנה לדעת הנ"י דלעיל אות ו' דס"ל אף בלא ידע כלל שהוא גנוב דהתם לא ידע ג"כ אם יש איסור להמשלח ואעפ"כ ס"ל אין שלד"ע ה"ה הכא בנכרי אף שלא ידע י"ל אשלד"ע וכן נראה באמת מדברי הנ"י פ"ק דב"מ שכ' הלכך לא משכחת שלד"ע אלא בחצר וכו' ונראה דה"ה בקטן שאין לו יד כלל שאינו מבחין בין צרור לאגוז הוי כחצר דל"ש ביה אי בעי עביד כו' ומשמע דוקא חצר וה"ה קטן דדמי לחצר בהא דע"כ מותיב בה אבל לא מיפטר קטן בהגיע למדת צרור וזורקו משום שאינו יודע אם יש איסור למשלח משמע דאף בכה"ג חייב בקטן כיון שהגיע למדת צרור וזורק אגוז ונוטלו וכל שכן בנכרי והיינו דלשיטתיה אזיל דס"ל אף כשאינו יודע שהוא גנוב אמרינן אין שלד"ע ודוק:

**איברא** דנ"ל לחלק דדוקא באינו יודע שיש איסור בדבר אמרי' אין שלד"ע דאלו הוי יודע שיש איסור בדבר לא הי' עושה כלל השליחות כמ"ש הריטב"א בקדושין פ"ב אבל הכא בנכרי אף אם ידע שיש איסור לישראל בדבר לא היה נמנע מהשליחות דמה לו בכך דאף משום לפני עור אין ב"נ מוזהר ודוק. איברא דק"ל דהיאך ילפינן בשליחות יד דיש שלד"ע מכל דבר פשע דאף אם אמר לעבדו דילמא מייתינן מריבויא דוקא באומר לנכרי לשלוח יד דבכה"ג יש שלד"ע ואשמעינן חידושא אף דלא עביד הוא בעצמו מעשה בדבר נתחייב ע"י שלוחו וקמ"ל דשלוחו כמותו אף לחוב אך באמת דין זה דהשליח כמותו אף לחוב איכא למילף מושלחה דהאשה עושה שליח לקבל גט אף שהוא לה חוב אך עדיין י"ל דאשמעינן דחיוב שליחות יד הוא אף ע"י שליח דכ"כ הריטב"א שם דבכל מצוה שבגופו ל"ש שלוחו של אדם כמותו כגון להניח תפילין ולישב בסוכה וה"א דגם לענין שליחות יד דהתורה לא חייבה בשליחות יד רק שליחות יד בגופו ול"ש שלוחו של אדם כמותו בזה

לכך כתיב על כל דבר פשע אבל היכא דעושה שליח שהוא ישראל ובר חיובא אזי אף בשליחות יד פטור מטעם אין שלד"ע. ואמנם קושיא כזו יש להקשות ג"כ על הא דמקשה ברפ"ב דקדושין לא לכתוב רחמנא גבי תרומה וכן לא לכתוב רחמנא גבי קדשים כו' דהיאך הוי גמרינן מינייהו דה"א דהוא מצוה שבגופיה י"ל דהתורה הטילה דוקא לחוב על גוף האדם ובזה לא שייך שליחות ואף דבגירושין מתני שליחות היינו דבזה גילתה התורה דאין החוב שיעשה דוקא על ידו אלא דיכול לעשות ג"כ ע"י שלוחו אבל לא נוכל למילף מיני' דשלוחו של אדם כמותו בכל מילי דילמא שאני הכא דרק במצוה זו רבתה תורה שתהיה כריתות בינו לבינה אף שיעשה על ידי שליח אבל בשלמא עיקר המצוה הוא דוקא על גופו וכ"ת דזה גופא נילף לשאר מצות מה הני אינן מצוה שבגופו ולכך יכול לקיים ע"י שליח אף לשאר מצות כן דאם נאמר כן אף תפילין וישיבת סוכה נילף וע"כ צ"ל דשאני תפילין וישיבת סוכה דהן מצות שבגופו כמו שתירץ הריטב"א וכזה היה אפשר לומר דגם בתרומה שצותה כך התורה מצוה זו על גופו לתרום בידו מתבואתו. ואפשר לחלק דשאני תפילין וישיבת סוכה שהם חובת גברא שמחוייב להשתדל שיהי' לו תפילין להניח וסוכה לישב בה משא"כ בתרומה שאין חובת גברא להשתדל שיהא לו תבואה לתרום אך יקשה עדיין מקרבן פסח שהוא ג"כ חובת גברא וא"ל דשחיטת הפסח אינה חובת גברא רק חובת הקרבן שיהא נשחט דאם אין לו קרבן לשחוט פטור ז"א דע"ז חייב כרת על שביטל מצות שחיטת הפסח ועיקר מ"ע הוא שחיטת הפסח כמבואר בר"מ פ"א מהלכות ק"פ וא"כ הוי חובת גברא ואעפ"כ מקשה הש"ס לא לכתוב רחמנא גבי קדשים וניתי מהנך ונראה לפרש דבמצוה שבגופו היינו היכא דחזינן שאין תכלית אחר למצוה רק מה שעושה בגופו כגון תפילין וסוכה שאין בזה רק קדושת גופו בעשותו מצות ה' אבל שחיטת קרבן פסח והפרשת תרומה וגירושין שעיקר התכלית הוא שחיטת ק"פ להיות נקרב את שדרכו להקריב ולהיות נאכל את שדרכו להאכל והפרשת תרומה לתקן תבואתו וליתן התרומה לכהן וגירושין ליתן הגט לאשה שתפרוש ממנו ולהיות דבר זה כורת בינו לבינה וכיון שעיקר תכלית המכוון במצוה הלזו יכול להיות ע"י שליחות מרבינן שליחות משא"כ תפילין וסוכה שעיקר תכלית המכוון היא עשיית גופו שיניח תפילין וישב בסוכה ואיך נרבה שליח כיון שאין תכלית למצוה זו כשאינו נעשה ע"י עצמו שהרי אין המכוון על התפילין שיהיו מונחים רק על גוף העושה והבן זה:

**והנה** עוד יש לדקדק על הא דקאמר שם דהוי מעילה ושליחות יד ב' כתובים די"ל דצריכי תרוייהו דאי הוי כתיב חד לחוד הוי מוקמינן לה בשליח נכרי דוקא או קטן או היכא

דהשליח אינו בר חיובא לרבינא או היכא שלא ידע שיש איסור בדבר לשיטת התוס' דלעיל אות ה' לכך אצטריך למכתב תרוייהו. איברא די"ל דבמעילה ליכא למימר הכי דמיירי דוקא בשליח נכרי וקטן דהא ילפינן חטא חטא מתרומה וכמו בתרומה השליחות לישראל גדול ואדרבה נכרי וקטן אין נעשים שליח ה"ה למעילה מרבינן שליחות לישראל גדול ולפ"ז הוי שפיר ב' כתובים דלא יכתוב רק מעילה וניתי שליחות יד מיניה ובזה יש ליישב קושיית הפנ"י שם שהקשה על מה דפריך שם הש"ס למ"ד ב' כתובים מלמדין מא"ל והקשה דילמא מאן דס"ל מלמדין ס"ל כב"ה דבשליחות יד ג"כ יש שלד"ע ואיכא ג' כתובים ובכה"ג לכ"ע אין מלמדין ולפמ"ש א"ש דבאמת שליחות יד וטביחה לא מחשבי לב' כתובים דאי הוי כתיב חד לא הוי ידעינן כלל דיש שלד"ע דהוי מוקמינן לה באומר לנכרי או לקטן או שהשליח לא ידע שיש איסור בדבר לכך אצטריך למכתב תרוייהו ואם כן שליחות יד וטביחה כחדא חשיבה ומעילה כחדא וליכא אלא ב' כתובים ודוק:

### יד

**אף** באיסור עשה אין שלד"ע כך העלה הרב בנ"ב סי' ע"ז לדבר פשוט שלא כדעת מי שחולק עליו בזה ע"ש:

### טו

**היכא** דאמרינן אין שלד"ע אי השליחות בטל לחד שינוייא של התוספו' פ"ק דב"מ נראה דבטל המעשה וכבר נתווכח בזה הרב בנ"ב עם החולקים עמו ודעתו דהשליחות בטל ואי"ה נבאר זה באורך:

### טז

**אם** השליח הוחזק לעשות העבירה הלז ל"א אין שלד"ע לומר דברי הרב ודברי התלמיד דמ"ש כיון שהוא הוחזק לעשות הדבר כ"כ הרשב"צ בתשו' והביאו הרב בהג"ה בח"מ סימן שפ"ח סעיף ט"ו והרב בש"ך שם ס"ק ס"ז חלק עליו ואמר דהוי בר חיובא כיון שנצטוה בכך ועוד דהא נקטינן כדברי הרא"ש והרמ"ה שפסקו דאף היכא דלאו בר חיובא רק דאי בעי עביד מ"מ אין שלד"ע עכ"ד שם. ולי נראה דיש לצדד זכות על הרשב"א דהא דמחייבינן אף כשאינו בר חיובא היינו משום דהשליח יודע שיש איסור להמשלח בדבר לא יעשה זאת ועמ"ש לעיל אות י"ג אבל זה שאף לדידיה הוא איסור והוא לא חש לזה פשיטא שיעשה זאת וא"כ ברור הוא למשלח שיעשה שליחותו ובכה"ג חייב המשלח ועיין בתשובת שבות יעקב סי' קס"ד שהעלה ג"כ להלכה דהיכא דהשליח מוחזק בכך הוי שלד"ע. ואיברא דיש להביא ראיה דלא כרשב"צ מפ' האיש מקדש דאמר רבא דאכיל חלב מחייב השליח משום זה נהנה וזה מתחייב ולמה לו להמציא למ"ד יש

שלד"ע ה"ל להמציא לדידן בהוחזק וכן מה דאמר בב"ק בור של שני שותפים אי דשוי שליח אין שליח לד"ע לוקי דשוי שליח המוחזק לחפור בורות בר"ה ולקלקל ר"ה וצ"ע:

**יז**

**בתשובת** שבות יעקב שם העלה כששלח עכו"ם לבייש ישראל חבירו שהוא חייב מפני שהשליח אינו בר חיובא וגם השליח מוחזק בכך שהרי המקרא צווח עכו"ם עז פנים ע"ש. והנה מ"ש מחמת ששליח אינו בר חיובא הכריח שם כשיטת הפוסקים לרבינא והאריך שם למעניתו ולדידי כל האריכות הזה שלא לצורך דאף לרב סמא פטור לפמ"ש המש"ל שהבאתי לעיל אות י"ג. והנה מ"ש בשביל שהוחזק בכך כבר כ' מזה באות הקדומה ואף שהסכמתי באות הקדומה לסברת הרשב"ץ דהיכא דהשליח מוחזק יש שלד"ע מ"מ בהך למסור חבירו או לביישו לא נהירא לי דבכה"ג יש שלד"ע דכבר כתבנו לעיל דעיקר הטעם דבכה"ג יש שלד"ע דברור הוא להמשלח שהשליח יעשה שליחותו וכ"ז בעבירה שבין אדם למקום אבל בין אדם לחבירו אף שהוחזק למסור ואינו מתיירא מעונש שמים מ"מ אינו ברור להמשלח שיעשה בזה שליחותו דשמא הוא אוהב לאיש הזה ולא ימסור לו מחמת אהבתו או שמא ירא ממנו ול"ש מוחזק בזה דנהי דהוחזק על עיקר העבירה לשמים מ"מ לעשות לאיש הזה כן לא הוחזק ואפי' אם הוחזק למסור או לבייש לזה אין נ"ל לומר יש שלד"ע בכה"ג דשמא עכשיו נתחדשה לו סיבה שלא יעשה לו עוד כן:

**יח**

**גרסינן** בפר' חלק דקי"א ב' ויצאו הן ולא שלוחן ופרש"י אם הדיחו ע"י שליח כיחידים הם בסקילה וכתב הפר"ח דאע"ג דקי"ל אין שלד"ע וה"ל כהדיחו הם בעצמם מ"מ גזירת הכתוב הכא שאינה נעשית עיר הנדחת על ידי שליח ותימא על הרמב"ם שהשמיט זה ואולי ס"ל דהך ברייתא אתיא לשמאי הזקן דיש שלד"ע אבל לדידן דקי"ל אין שלד"ע הוה לי' כהדיחו הם מעצמם ואינו מחוור עכ"ל הפר"ח וראיתי בשער המלך בהלכות עכו"ם שהקשה ע"ז דאם נאמר דגזירת הכתוב הוא בעיר הנדחת דיש שלד"ע א"כ מאי מקשה בקדושין מ"ג ולמ"ד ב' כתובים מלמדים מא"ל דנילף ממעילה וטביחה דיש שלד"ע ומאי מקשה לימא דאיכא ג' כתובים דבעיר הנדחת ג"כ יש שלד"ע ובג' כתובים לכ"ע אין מלמדים עכ"ד ולענ"ד לא דק בכוונת הפר"ח במ"ש על הר"מ ואינו מחוור דכוונתו נהי דאין שלד"ע ומחייב השליח מ"מ מאי ענין זה למה שגזרה התורה בעיר הנדחת שיהיה הדחתן ע"י המדיחים בעצמם ולא ע"י שליח והכא סוף סוף הן לאו אדעתא דנפשייהו קא עבדי רק אדעת משלחן ונהי דלענין חיוב מחייבין להו כאלו עשו מעצמם מטעם דברי

הרב כו' מ"מ הם אדעתא דשליחות קעבדי גזה"כ שאין נעשית עיר הנדחת ע"י שליח ולא חשוב כאלו עשאו בעצמו רק לענין עונשו אבל הפועל היוצא מזה לאחרים סוף סוף נעשה ע"י שליחות ולא מיבעיא לדעת הסוברים דאף דאין שלד"ע מ"מ השליחות קיים פשיטא דזהו שליח גמור ואין כאן לומר דהוי כאלו הדיחו הם עצמם דנהי דלענין חיוב הוי כאלו עשאו בעצמו היינו מטעם דברי מי שומעים ונתחייב על מה שעשה השליחות אבל עכ"פ שליח הוא שהרי לא בטל השליחות ואף לדעת הסוברים שהשליחות בטל עיין לעיל אות ט"ו מ"מ הוא עשה הדבר מחמת שליחות משלחו ולאו אדעתיה דנפשיה קעביד נמצא דשליחות המשלח נתבטל ומעשה השליח אין כאן אף דלענין העונש יש כאן מעשה היינו מטעם שציית להמשלח אבל לענין גוף ההדחה ופועל היוצא ממנו לאנשי עיר הנדחת הוא לא עשה מעצמו רק על ידי שליחות המשלח וכאשר נתבטל שליחות המשלח אין כאן הדחה ולכך שפיר קאמר הן ולא שלוחן ואין ענין זה לאין שלד"ע ודוק ובזה נתיישב ג"כ מה שהקשה עוד על הפר"ח שכתב דהר"מ סובר דברייתא אתיא כב"ש דיש שלד"ע דא"כ קשה טפי אמאי אין נעשית עיר הנדחת דהוי כאלו הדיחו המשלחים בעצמם ולפמ"ש לא קשה מידי נהי דאמרינן שלוחו של אדם כמותו לענין חיוב המשלח סוף סוף עשה הדבר ע"י שליחות וגזה"כ שאין נעשית עיר הנדחת על ידי שליחות שוב ראיתי שגם הוא בעצמו הרגיש בזה:

## יט

**בספר** מחנה אפרים כ' לחלק הא דאמרינן אין שלד"ע דוקא היכא שאסור עליו הדבר מצד עצמו ולא מצד שבועה כגון שנשבע שלא לקדש וקדש ע"י השליח וע' בס' משנת חכמים להגאון מזאמושט שפלפל בדבריו ולענ"ד נראה להוכיח מדלא המציא רבה בפ"ב דקדושין נזיר שאמר לאחד שותה יין דבכה"ג שאין האיסור מצד עצמו יש שליח ולא היה צריך לאשכוחי אליבא דמ"ד יש שליח לד"ע ע"ש ואפשר דנזיר חשוב מצד עצמו כיון שהזיר עצמו נעשה היין אסור עליו אבל קשה דמצי לאשכוחי בנודר מן היין ויש עוד עיין בזה:

## כ

**והנה** בעיקר הטעם דאין שלד"ע יש לומר בכמה אנפי הא' ע"פ מ"ש הרא"ש בפ"ק דגיטין בתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה אפילו עשאו שליח דאף דשליח של אדם כמותו לאו כל. כמיניה לשווי' שליח לחוב לאחרים והנה במקום שיש שליחות ויש עבירה אין לך חוב לאחרים גדול מזה דכל ישראל ערבים ואחז"ל עבר עבירה אחת הכריע כל העולם לכף חוב ועוד אף השליח א"י להעשות שליח לחוב לעצמו אף דניחא

ליה בזה מ"מ הרי אחז"ל הוא רשאי לחבול בעצמו ולא אחרים ולפי טעם זה אף שהשליח אינו בר חיובא ואף דומיא דחצר דבע"כ מותיב בה א"י לעשות שליח לחוב לאחרים ולכך צריך לומר טעם אחר בהא דאין שלד"ע וי"ל משום דעיקר שליחות חידוש שגילתה לנו תורה ואי לאו שיש לנו ילפותא לא היינו יודעים שיש לעשות ע"י שליח אלא דילפינן מקדשים וגירושין ע"כ יש לומר דוקא כגון הני דלית בהו עבירה נתנה התורה כח לעשות שליח אבל במידי דעבירה לא נתנה לו התורה כח לעשות שליח ולפ"ז קשה היאך קאמר מעילה וטביחה ב"כ די"ל תרוייהו צריכי דאי כתב מעילה ה"א דוקא מעילה דאף דבכל דוכתא אין לו כח לעשות שליח מ"מ במעילה א"צ שליח דלא גרע מחש"ו וממעטן דמעל בהו הואיל ואתעבד שליחותי' ה"ה כאן אבל במידי דבעי שליח גמור אין שליח לד"ע וגם א"ל דלכתוב טביחה וכ"ש מעילה דבמעילה ליכא קרא מיותר רק גז"ש דתחטא והך גז"ש אצטריכא לכמה מילי אחריני דילפינן מתרומה וי"ל דשפיר הוי נשמע ממעילה דיש שליח לד"ע דא"ל דמעילה שאני דאף דאין שליח לא גרע ממעטן דל"ד למעטן דהתם אין כאן דעת אחרת אב בשליח אם נאמר דאין לו כח לעשות שליח ונסתלק שליחותו א"כ יש כאן דעת אחרת דהיינו דעת השליח ומתחייב השליח הואיל ובטל שליחותו הרי הוא מעל ובעה"ב ליפטר אלא ע"כ מדמחייבין לבעה"ב ש"מ דיש שליח לד"ע וא"ל דלעולם אין שליח והא דלא מחייבים להשליח דאף דנסתלק שליחותו מ"מ השליח א"י דנסתלק שליחותו דשוגג הוא וא"י שזהו הקדש וא"כ עושה לדעת משלחו ולא לדעת עצמו ואין כאן מקום לחייב השליח וע"כ מתחייב המשלח הואיל ואתעבד שליחותו לא גרע ממעטן ז"א דהרי נזכר בעה"ב ולא נזכר שליח שליח מעל ואמאי הרי השליח לא נזכר ועושה לדעת בעה"ב למה ימעול ע"כ צריך לומר כיון שנזכר בעה"ב נסתלק שליחותו ממילא מועל השליח אף שעושה לדעת בעה"ב א"כ ה"ה בכאן אי אין שלד"ע נסתלק שליחותו וחייב השליח וממילא פטור המשלח אלא מדמחייב המשלח ש"מ דיש שלד"ע הן אמת לפמ"ש התוס' בקדושין דבנזכר שליח ולא נזכר בעה"ב בעה"ב מעל והנה בזה דנזכר י"ל דלא ע"ד בעה"ב עושה דהרי ידע דיש כאן עבירה ונסתלק שליחותו ועוד דאלו ידע בעה"ב לא הי' עשאו שליח אך באמת צ"ע דלמה יתחייב בעה"ב כיון דבטל השליחות ושליחות בטעות הוא וא"ל דא"כ אף בלא נזכר שליח נימא שליחות בטעות הוא דאלו ידע שהוא הקדש לא הי' משלח אותו ז"א דאהכי חייב' רחמנא על השוגג וכמו שאם מעל בעצמו ל"א אלו לא עשה זאת כן ע"י שליח ס"ס שוגג הוא וחייב אבל בנזכר שליח הנה השליח עשה במזיד ולא ע"ד בעה"ב נמצא דאינו עושה כלל שליחות בעה"ב דשליחות בטעות הוא דאלו ידע בעה"ב לא השתמש בו ושליח הי' יודע ונשתמש וע"ז

לא עשאו ודברי התוס' נפלאו ממני וע' בש"ך סי' שמ"ח שגם הוא חולק על דברי התוס' ולא מטעמי:

**והנה** לפמ"ש לעיל יש נדחות מה שכתב בתשו' נ"ב סי' ע"ה למפשט מה שנסתפקו התוס' באומר לחבירו הושט ידך לכד שמן של הקדש אי נתחייב השליח די"ל דלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב ופשיט הרב שם דעיקר הטעם דהיכא דהשליח נהנה לדעת עצמו עושה ואינו שליח אבל במעילה לא מטעם שמחשב שלוחו מחייב דאפי' בחש"ו מחייב והעיקר רק שתתעבד שליחותו דומיא דמעטן ודומיא דקוף עכ"ד ולפמ"ש ז"א דל"ד לחש"ו ומעטן דאין להם דעת אבל גדול דאית לי' דעת לדעת עצמו הוא עושה ומתחייב הוא ולא שולחו ובהדיא מחלקינן בגיטין דף כ"ג לענין גט בין חש"ו לנכרי דבנכרי לא מהני עע"ג דנכרי אדעתי' דנפשי' קעביד ה"ה כאן כיון שנהנה לדעתו עושה:

**ועוד** יש טעם אחר להא דאין שלד"ע משום דדברי הרב ודברי התלמיד דמ"ש וביאור זה דבכל שליחות אנו אומרים שלוחו של אדם כמותו דמסתמא שליח עושה לדעת משלחו ולא לבד שעושה הפעולה כמו שנצטוה רק הוא תולה עיקר עשייתו ע"פ ציווי של זה ורצונו כמו דאמרינן מסתמא עושה שליחותו שעיקר רצונו להשלים רצון משלחו אבל בעבירה דאז משורת הדין שאין לו לעשות רצון משלחו דדברי הרב וד"ה דמ"ש וא"כ עכשיו שעושה עושה בזדון בשאט נפש ועל דעת עצמו הוא עושה דאין לו שום סעד לומר שעושה שליחות משלחו דאין בזה חזקה דשליח עושה שליחותו דלדבר עבירה אינו רשאי לעשות שליחותו וע"כ מחמת שיצרו תוקפו לעבור על רצון קונו והרי הוא עושה לדעת עצמו וכוונה זו יש להעמיס בדברי רש"י בקדושין שכ' אין שליח חשוב לד"ע אלא הרי הוא כעושה מאליו ואל תטעה בכוונתי לומר שהשליח עושה המעשה לצורך עצמו כגון ששלח אותו לקדש אשה גרושה הוא מקדשה לעצמו רק זאת כוונתי דאף שעושה הפעולה לצורך משלחו אבל מ"מ אינו עושה זאת מחמת חזקת שליחותו שתולה רצונו ברצון משלחו שע"ז נאמר שלוחו כמותו שעושה ע"פ כח תפקידו רק שבדבר עבירה כאלו עושה בכח עצמו אף שהפעול איננה נוגעת אליו:

**והנה** ההבדל שבין טעם זה דדברי הרב כו' ובין טעמים הקודמים הוא היכא דהשליח לאו בר חיובא דלטעם זה י"ל דבכה"ג דאין לו עבירה ל"ש ד"ה ודה"ת דמ"ש ונמצא עושה לדעת משלחו ויש שליחות אבל לטעם הקדום עיקר הטעם דאין כח למשלח לעשות שליח היכא שיש עבירה אך י"ל דאף לטעם זה אין שליח אף דהשליח לאו בר חיובא דמ"מ אין לשליח לעשות השליחות הואיל ועובר על לפני עיור ואף אם הי' יכול לעשות העבירה בלא השליח מ"מ איכא איסור דרבנן ואף שמהרי"ט בתשובה ח"א

סי' קי"ו מסתפק אי אמרי' באיסור דרבנן אין שלד"ע מ"מ לפי הטעם שאנו בו ודאי דאף באיסור דרבנן שייך הסברא זו דודאי אינו ראוי לעשות רצון משלחו הרשע ולעבור על רצון חכמים ובודאי סיבה שמניע' אותו לעשות זה אין כח משלחו רק רצון יצרו התוקפו לעבור על ד"ת ועל דעת עצמו הוא עושה אמנם לטעם הקדום דהתורה לא נתנה כח לעשות שליח לעבירה אפשר לומר כיון דמדאורייתא אין זה עבירה חל השליחות ולא פקע עביר' איסור דרבנן וי"ל דדרך כלל לא נתנה התורה כח לעשות שליח במקום עבירה ועבירה דרבנן ודאי אף מה"ת נקרא עבירה שמוזהר בלא תסור והדבר הזה בארתי בארוכה בערך איסור מדרבנן אי חזי מדאורייתא וע"ש מ"ש בזה שם באות ת' וא"ל כיון דילפינן מב"כ או משחוטי חוץ דבעלמא אשלד"ע נימא דומיא דהני דהוא עבירה דאורייתא דמאי חזית לומר הכי נימא דהא ילפינן שליחות מגירושין ופסח דומיא דהני דוקא דאין בהן עבירה כלל וא"ל דא"כ ב"כ למה לי דבל"ז ידעינן דאשלד"ע דמהיכן לרבי' ולא דאצטריך לגופייהו דבהו יש שליח ואי הוי כתיב רק חד קרא הוי ילפינן מיני' לעלמא דיש שלד"ע לכך אצטריכו תרווייהו:

**כא**

**ומעתה** יש לנו לעיין בשליחות שהוא עבירה לשליח ולא למשלח כגון שנדר השליח שלא להנות למשלח ושלא ישתדל בעסקיו או שלא ילך היום למקום פלוני והוא משלחו למקום פלוני לקדש אשה אי חשוב שליח לד"ע והנה לטעם הנ"ל שכתבנו דהתורה לא נתנה למשלח כח למנות שליח לעבירה שיהי' שלוחו כמותו בזה יש לו כח דאינו עבירה למשלח אמנם לטעם דדברי הרב כו' דאנן אמדינן דעתי' דשליח דלאו להשלים רצון המשלח ומכחו עושה זה רק שהוא עושה מרצון עצמו בשאט נפש ואם כן בזה כיון דאיכא עבירה. לו אף דאין עבירה למשלח רק לשליח אין שלד"ע. אמנם כ"ז אינו רק לפי דעת התוס' דאי אין שלד"ע אז השליחות בטל אבל לדעת הסוברים דאין השליחות בטל א"כ אין ההבדל בין אי יש שליח או אין שליח רק לענין חיוב אי מחייב השליח או המשלח א"כ אין לספוקי בהא מידי דבודאי השליח חייב ולא המשלח שהרי לא עשאו שליח לעבירה דהא עיקר השליחות אינו עבירה (וע' לעיל אות י"ט מ"ש בשם מחנה אפרים) אך י"ל דעבר על לפני עיור אך מ"מ משום זה אין לו חיוב על גוף העבירה שעבר השליח על נדרו רק מצד אחר הוא איסור ומעתה לפי סברא זו דאף לטעם שכתבנו שהתורה לא נתנה כח לעשות שליח במקום שיש לו עבירה גם כאן אין לו כח משום דהוא עובר על לפני עיור ואף דהוא דרבנן בכה"ג שיכול לעבור בעצמו מ"מ כבר נסתפקתי באות הקדומה די"ל דאפי' בעבירה דרבנן לא נתנה לו התורה כח מכ"ש

בנשבע שלא לעשות שליחותו דבכה"ג המשלח עובר על איסור דאוריית' דהא א"א לו לעבור עבירה זו מבלי ציווי לשליחותו ודמי לקאי בתרי עברי דנהרא ומ"מ יש לספק לטעם שאמרנו שלא נתנה לו התורה כח לעשות שליח דזה לא נאמר רק דעיקר הפעולה היא עבירה מצד עצמה אבל כשמסתעף ממנה עבירה לית לן בה וזה דומה לסברת בעל מחנה אפרים שכתבנו אות י"ט ויש לעיין עוד בזה:

## כב

**בעיקר** הטעם פלוגתת רבינא ורב סמא י"ל דהנה בר"פ האיש מקדש אמרי' דהא דקי"ל אין שלד"ע משום דמעילה וטביחה ב"כ ואין מלמדין ולמ"ד מלמדין נפקא לי' מהוא יתירא דכתיב בשחוטי חוץ הוא ולא שלוחו והנה רבינא דס"ל דתלי בבר חיובא יליף משחוטי חוץ ואמרי' כיון דהאי קרא בשחוטי חוץ כתיב רק באא"ע ילפינן מיני' לעלמא אמנם מדחזינן דכתבה התורה בשחוטי חוץ לאוריי אתי דבעלמא דוקא ג"כ בהאי גוונא שבשחוטי חוץ דהשליח בר חיובא ועוד דכיון אי הוי מצינן לאוקמי' אגופי' הוי מוקמינן לי' רק דמייתר ומכח הייתור' הוצרך לומר למילף מיני' בעלמא א"כ ודאי דמוקמינן לי' למלתא דמסתבר טפי דהיינו בשליח ב"ח דשייך בי' טעם דדברי הרב כו' דכיון דעיקר הלמוד בשביל יתור הפסוק הוא בלמוד כל דהוא דנילף מיני' תו לא מייתר הוא ומנ"ל למילף אף דשליח לאו ב"ח ורב סמא ס"ל דמב"כ דמעילה וטביחה ילפינן דוקא הני יש שליח אבל בעלמא אין שליח דב"כ הוי מיעוט וא"כ משמע דאף באותו אופן השליחות של הב"כ ג"כ בעלמא אין שליח. והנה בטביחה השליח לאו בר חיובא על הטביחה כיון דלא גנב ואעפ"כ משמע דוקא הכא יש שליח אבל בעלמא אף כה"ג אין שליח אמנם זהו לשיטת הריטב"א בחידושיו לב"מ שכ' דכהן שאמר לישראל ל"ד דאף באמר לכהן יש שליח לרבינא דאינו בר חיובא בזה אבל לשיטת התוס' בב"מ דכהן מיקרי בר חיובא הואיל ואי מקדשה לעצמו הי' חייב א"כ ה"ה בטביחה מיקרי ב"ח לשיטתם. ולפמ"ש יש ליישב מה שהקשה בתשו' נ"ב לדעת הסוברים דאף כהן שאמר לכהן אינו ב"ח הואיל ואינו עובר בשליחות זה א"כ מאי מקשה בב"ק ע"א דמוקי בטובח ע"י אחר וכי זה חוטא וזה מתחייב הא אין שלד"ע ומאי קושיא הא התם השליח אינו בר חיובא בטביחה זו ובכה"ג לרבינא יש שליח ולפמ"ש לק"מ דהא לפי מ"ש עיקר טעמי' דרבינא דיליף משחוטי חוץ וקשה למה לי יתור בשחוטי חוץ הא איכא ב"כ וצ"ל דס"ל דב"כ מלמדין כר' יהודה אמנם רב סמא ס"ל ב"כ אין מלמדין ויליף מב"כ דאף דאינו ב"ח ולפ"ז מקשה התם שפיר דהא מוקי לה התם כר"מ ור"מ ס"ל ב"כ אין מלמדין בקדושין ל"ה א' וא"כ לדידי' אף דשליח אינו ב"ח אין שלד"ע ומקשה שפיר לשיטתו וכי זה חוטא כו'. ובזה

מיושב ג"כ מאי דמקשה עוד בתשו' נ"ב לרבינא למה לי או לרבות השליח דהא כיון דשליח אינו ב"ח גם בכל דוכתא בכה"ג יש שלד"ע ולדידי קשה יותר דהא בב"ק ע"ז י"ב מבואר דאו משמע ריבוייא ומשמע מיעוטא וכל היכא דלמעט לא אצטריך לי' מוקמינן לי' לרבות וכל היכא דלרבות לא אצטרך דבל"ז ידעינן מוקמינן לי' למעט והנה אם נאמר דבעלמא היכא דאינו ב"ח אין שליח לכך א"ש דלא מוקי או למעט דבלא"ה בכל דוכתא אין שליח לכך מוקי לרבות אבל לרבינא דבכל דוכתא היכא דשליח אינו ב"ח יש שליח א"כ לרבות א"צ וה"ל לאוקמי או למעט וקושיא זו עצומה היא לרבינא אך לפמ"ש יש לתרץ דכבר אמרנו דעיקר טעמי' דרבינא דס"ל ב"כ מלמדין ויליף מש"ח אבל למ"ד ב"כ אין מלמדין אזי ממעטין אף אינו ב"ח והנה באמת יש ב"כ מלבד טביחה דהיינו מעילה ושליחת יד וגם בשליחות יד שליח אינו ב"ח להתחייב כששלח בה יד כמ"ש בשיטה מקובצת לב"מ דדוקא השומר חייב כששלח בה יד ולא אחר שאינו שומר. והנה תנא דבי ר' ישמעאל לשיטתי' דס"ל ב"כ אין מלמדין בקדושין ל"ז ב' לכן שפיר קאמרי או לרבות דלמעט לא צריך דבל"ז איכא ב"כ ואשלד"ע אף באינו ב"ח אבל רבינא דס"ל ב"כ מלמדין באמת לא מצינן למילף מאו כדכתיבנא. וביה מיושב ג"כ מה שכתבנו דרבינא ס"ל ב"כ מלמדין כר' יהודא והא בג' כתובין אף ר' יהודה מודה והכא איכא ג' כתובין ולפמ"ש א"ש דע"כ לרבינא א"א לומר דיליף מאו ואף אם נאמר דס"ל יש שליח בטביחה הוא באמת מטעם דשליח אינו ב"ח ואף אי יליף מהיקשא דטבחו ומכרו אין כאן ג' כתובים דמאן דבעי ג' כתובים צ יך תרי קראי דמייתרי כמ"ש בחלק ב' מזה החבור ערך ב"כ וכאן ליכא תרי קראי דמייתרי דגז"ש דתחטא דמעילה אצטריך לכמה דברים אחרים דילפינן מעילה מתרומה וכן טבחו ומכרו ההיקש אצטריך לכמה דברים דילפי' בב"ק טביחה ממכירה ומכירה מטביחה ואין כאן יתור כי אם קרא דשליחות יד ונא הוי ג"כ ודוק:

## כג

**הנה** נתבאר טעם פלוגתת רב הונא ורב סמא דמר יליף משומר חנם וממעט היכא דשליח לאו בר חיובא דבכה"ג יש שליח ומר יליף מב"כ ולזה אף בכה"ג אן שליח ואפשר לומר דלזה נתכוונו התוספו' בב"מ בשמעתין שכתבו בדף י' ע"ב ד"ה אין שליח בפ' האיש מקדש איכא דיליף מש"ח ואיכא דמילף משום דהוי מעילה וטביחה ב"כ ומה בעו התוספות בזה ולדברינו י"ל דבעו לפרש כאן טעם מחלוקת רבינא ורב סמא דמר יליף מש"ת ומר יליף מב"כ לכך אף באינו ב"ח מחייב. אך לכאורה אין זאת אפשר להעמיס בכוונתם דהא התוס' ס"ל דכהן שיקדש גרושה עבור כהן הוי שליח ב"ח א"כ אף בטביחה מיקרי השליח ב"ח הואיל ואי גנב וטבח הוי מחייב וא"כ אף אם נילף מב"כ מנ"ל היכא

דאינו ב"ח אשלד"ע ואפשר לומר דהתוס' מודים דבטביחה לא הוי ב"ח דבשלמא כהן המקדש גרושה הנה המעשה הלזו לבד אם עשאה עבור עצמו היה מתחייב ואמרינן חד הואיל ואי מקדשה לעצמו משא"כ בטביחה אף אם טבחה עבור עצמו אינו מתחייב כ"א אם גנב מקודם ותרי הואיל לא אמרינן הואיל ואי גנב וה איל ואי טבח לעצמו. אמנם הטעם שזה יליף מש"ח ולא מב"כ כתבנו משום דרבינא ס"ל ב"כ מלמדין. וי"ל בדרך אחר דבאמת ס"ל אין מלמדין רק דס"ל דהכא ליכא ב"כ כלל דהנה הך דמע לה לא מיתרא דאצטריך גז"ש דתחטא תחטא וכמה מילי דילפינן מעילה מתרומה ותרומה ממעילה וצ"ל בהיפוך דנכתוב במעינה ולא טביחה והנה בזה י"ל דלא הוי ידעינן טביחה מינה דמה למעילה שכן א"צ שליח כלל שהרי אפי' שלח ביד חש"ו וקוף ומעטן חייב ונהי דאין שליח לד"ע ול"ח שליח מ"מ לא גרע מחש"ו (וע' מ"ש בזה לעיל אות כ') וח"ל דבלא מעילה איכא ב"כ טביחה ושליחות יד דז"א דטביחה ג"כ לא מייתר דקרא דטבחי ומכרו אצטריך לכמה דברים דילפינן טביחה ממכירה ומשליחות יד לא מצינן למיגמר דמה לש"י שכן נתמנה שומר עלי' ופשע בשמירתו כמ"ש מהרי"ט בחידושיו ונ"ל די"ל דבל"ז מקשים התוס' דהא במעילה שוגג השליח ובכה"ג ל"ש שלד"ע וכ' התוס' דעיקר הקושיא מנזכר שליח ולא בעה"ב דגם בכה"ג בעה"ב מעל ובכה"ג חשוב שלד"ע והנה התו' מקשים בסוף מעילה דלמה יתחייב במעילה בשלח ע"י חש"ו נילף מתרומה דבעי' שליח בר דעת ותי' דבמעילה השליחות הוא מצד הסברא כיון שמצוי מרשות הקדש לרשותו רק דלענין שלד"ע ילפי' מעילה מתרומה עכ"ד. והנה לפ"ז לדבר עבירה היינו היכא דנזכר שליח כיון דלא ידעינן בה שליחות כ"א מתרומה אזי נאמר דבעינן שליח בר דעת כמו בתרומה אך זה דוקא למ"ד דון מינה ומינה אבל למ"ד דון מינה ואוקי באתרא י"ל אף דשליחות לד"ע ילפינן במעילה מתרומה מ"מ אוקי באתרא דאף באינו בר דעת מחייב כמו שהסברא נותנת במעילה כיון שמוציא מרשות הקדש לרשות חולין והנה רבינא ס"ל דון מינה ואוקי באתרא וחייב במעיל שלד"ע אף אינו בר דעת לכך לא מצי ללמוד ממעילה דשאני מעילה דלא בעי' שליחות כלל ר"ס ס"ל דון מינה ומינה וגם במעילה בעי' שליח בר דעת וא"כ שפיר י"ל דנילף ממעילה והוי ב"כ ולפי זה לא קשה קושיית נ"ב שהבאתי באות כ"ב דמאי מקשה וכי זה חוטא וזה מתחייב כיון דאין השליח בר חיובא ולרבינא יש שלד"ע דהתם קאי לר"מ ור"מ ס"ל ר"פ שבועת העדות דון מינה ומינה ושפיר הוי ב"כ וגמרינן מינה דאין שליח לד"ע אף באינו בר חיובא ודוק:

**כד**

**עי"ל** טעם פלוגתת רבינא ור"ס דתרוייהו ס"ל ב"כ אין מלמדין רק דפליגי אי עונשין מן הדין דבמכילתא הביאו התוספ' ריש ב"ק ד"ה ולא זה כו' איתא כי יפתח וכי יכרה אם על הפתיחה חייב על הכרייה לא כ"ש ללמדך שאין עונשין מ"ה. מיהו בגמרתינו משמע דעונשין מן הדין והנה אם נאמר דאין עונשין מן הדין ה"ה במה מצינו אין עונשין כדעת הר"ן וסייעתו שהבאתי בח"ב ערך בנין אב דבמ"מ ג"כ אין עונשין כמו מק"ו ולפ"ז רבינא ס"ל אין עונשין ממון מ"ה א"כ אין כאן ב"כ דלכתוב חד ולילף אידך מיניה במה מצינו דהא אין עונשין מן הדין וע"כ דמהוא דש"ח ילפינן דמייתר לדרוש מיניה דבעלמא אין שלד"ע וי"ל דומיא דהתם דשליח בר חיובא אבל באינו בר חיובא יש שליח ור"ס ס"ל דעונשין מ"ה ושפיר הוי ב"כ. ועוד י"ל דכ"ע ס"ל אין עונשין ממון מ"ה רק דפליגי אי עונשין במ"מ דרבינא ס"ל כדעת הר"ן שהבאתי לעיל דאף במ"מ אין עונשין ור"ס ס"ל כדעת מהר"ם דיבוטין דבמ"מ עונשין ודבר זה תלוי בפלוגתת רש"י ותוס' בפ' לולב הגזול דף ל"א דרש"י ס"ל דכל י"ג מדות לא נתנו לדרוש מעצמם לבד מק"ו דאדם דן מעצמו ותוספות ס"ל דכל י"ג מדות נתנו לדרוש מעצמן לבד מגז"ש ועיין במש"ל פ"ב מהק"פ שכתב דרש"י לא כ' כן רק אליבא דר' יהודה אבל לחכמים דפליגי עלי' דר' יהודה שם ס"ל דכל מדות נתנו לדרש מעצמם והנה אם נאמר דכל מדות לא נתנו לידרש מעצמם לבד מק"ו א"כ י"ל שפיר דבמ"מ עונשין דדוקא בק"ו שאדם דן מעצמו והוא היקש שכלי ושמא טעה לכך אין עונשין כמ"ש בקרבן אהרן טעם זה אבל בכל המדות דאין אדם דן מעצמו שפיר עונשין אבל לדעת התוס' דכל המדות דן מעצמו לכך אף במ"מ אין עונשין דשוה לק"ו לבד מגז"ש ודוק:

**כה**

**ויש** לברר עוד בענין בר חיובא מי נקרא בר חיובא והנה דעת התוספ' בב"מ שם דכהן שאמר קדש לי אשה גרושה הוי בר חיובא אף דאינו עובר עכשיו כשמקדשה לחבירו מ"מ הואיל ואי מקדשה לעצמו עבר עלה והריטב"א בחידושיו לב"מ חולק עליהם וס"ל דבכה"ג לא מיקרי ב"ח כיון דעכשיו אינו עושה איסור והרב בתשו' נ"ב הוכיח כדעת התוספ' דאס"ד דבכה"ג לא מיקרי בר חיובא א"כ מאי מקשה בב"ק ע"א על האי דמוקי בטובח ע"י אחר וכי זה חוטא וזה מתחייב הא בכה"ג לרבינא יש שליח דאינו ב"ח וכבר יישבנו קושיא זו לעיל באות הקדומה ואמנם נ"ל עוד בפשיטות דלא קשה דהא דמחלקינן בין ב"ח לאינו ב"ח משום דקשיא לן על מה דחייבה תורה בגנב בנמצאת הגניבה בחצרו והא אשלד"ע וע"ז משני רבינא דבכה"ג יש שלד"ע דאינו ב"ח וכ"ז יתכן

לר"ל דס"ל חצר משום שליחות אתרבאי אבל לר"י דס"ל שם חצר משום יד איתרבאי לא ק"מ מחצר ותו לית לן לחלוקי בין ב"ח לאינו ב"ח כיון שאין לנו הכרח לזה והנה שם בב"ק מרא דשמעתא הוא ר"י דמוקי לה בטבח ע"י אחר ועלי' מקשינן שפיר וכי זה חוטא כו דהא לדידיה אין לחלק בין ב"ח לאינו ב"ח כיון דס"ל חצר משום יד אתרבאי כדכתיבנא איברא בגוף הטעם והחילוק שבין אם השליח ב"ח לאינו ב"ח והפשוט בזה כפרש"י דבאינו ב"ח ל"ש דברי הרב כו' וא"כ לפ"ז אין מקום לדעת התוס' דכהן מיקרי ב"ח הואיל ואי מקדשה לעצמו דסוף סוף עכשיו אינו עובר ול"ש דברי הרב כו' וכבר תמה ע"ז השואל בתשו' נ"ב. והנה לענ"ד נראה לחלק בין ב"ח עפמ"ש בגיטין כ"ג ב' ובקדושין מ"א ב' אין העבד נעשה שליח לקבל גט לאשה מבעלה הואיל ואינו בתורת גיטין וקדושין למדנו מזה דבדבר דאין לזה בו שייכות אינו נעשה שלית לדבר. והנה בטעם אשלד"ע כתבנו למעלה דהתורה לא נתנה כח שיחול שליחות לד"ע אמנם אם העבירה הלזו לא שייכה אצל השליח נמצא א"י לעשות שליח על העבירה רק על עיקר הדבר וגוף המעשה להיות נחשב העשייה הלזו כאלו עשאה בעצמו אמנם על העבירה לא נעשה שליח כיון שאינו בתורת עבירה הלזו עד"מ בכהן ששלח לישראל לקדש גרושה הנה על העבירה לא נעשה שליח כיון שאין לזו העבירה שייכות אצלו ולא נעשה שליח רק על גוף המעשה ליתן לאשה הפרוטה שתתקדש בו וחשבינן המעשה הלזו כאלו עשאה המשלח כיון דאין נעשה שליח על העבירה א"כ דל עבירה מהכא וחשוב כשאר שליחות דשלוחו כמותו ובזה דברי התו' נכונים דבכהן שאמר לכהן כיון דשייך גביה איסור זה אלו קדשה לעצמו א"כ הוא בתורת עבירה זו ונעשה שליח על גוף עבירה ובכה"ג אשלד"ע. ושבתי וראיתי דסברא זו שכתבנו במחלוקת שנויי' ותליא באשלי רברבי הרי"ף ותלמידו אבן מיגאש דהנה בהך דגיטין דאין העבד נעשה שליח לקבל כתב הרי"ף דה"ה להוליך אינו נעשה שליח וכ"ד רש"י והר"י אבן מיגאש ס"ל דהולכה נעשה שליח ונתקשה בטעם הענין מה חילוק בין הולכה לקבלה והרמב"ן נתן טעם דלקבלה כיון דמיד דאתי לידיה מגורשת שייך למפסלי' משום דליתי' בתורת גירושין אבל להולכה עד דמטא גיטא לידה לא מיגרשא ל"ש למפסליה משום דליתי' בתורת גיטין דהא בשליחות איתנהו עכ"ד והביאו הרשב"א בחידושיו לגיטין והתבונן בדבריו אלו שקוטב כוונתו הוא דאנו מחלקים השליחות דהנה השליחות הוא ליתן גט לידה להתגרש בו והנה על הגירושין א"א לו להיות שליח אמנם אנו מחלקים השליחות ואומרי' שאף דלא נעשה שליח על הגירושין אבל עכ"פ על גוף המעשה להוליך הגט לידה דמעשה קוף בעלמא עביד ואנו חושבין מעשה הלזו שנתן גט לידה כאלו עשאו

המשלח בעצמו וממילא מתגרשת משא"כ בשליח לקבלה ע"כ צריך הוא לקבלו לשם גירושין שתתגרש בו האשה תיכף בהגיע הגט לידו והוא אינו יכול להעשות שליח לזה כך צריך לפרש כוונת דבריו הקדושים ולפי זה דברינו עולים יפה לסברת הר"י בן מיגאש והרמב"ן אך לדעת הרי"ף דס"ל אף להולכה לא נעשה שליח אלמא דס"ל דלא מחלקין השליחות ולומר דעל הגירושין לא נעשה שליח ועל גוף המעשה יהיה שליח א"כ גם בנ"ד אין טעם לומר דעל העבירה לא נעשה שליח ועל גוף העשייה יהיה שליח. איברא דלפי האמת אף לדברי הרי"ף יש מקום לדברינו דבאמת בהא פליגי רבינא ורב סמא דרבינא ס"ל באינו ב"ח אנו מחלקין השליחות ואמרי' דעל העבירה לא נעשה שליח ועל גוף המעשה נעשה שליח דעל העבירה מפני שאינו בתורת עבירה זו לא נעשה שליח ור"ס ס"ל דאין מחלקין השליחות והרי"ף לשיטתיה דפסק כר"ס כמו שכתב הש"ך בסימן קפ"ב סק"א להוכיח דדעת הרי"ף לפסוק כר"ס ולכך ס"ל דאין מחלקין השליחות ואפשר דבהא פליגי הרי"ף והר"י בן מיגש דהרי"ף ס"ל כר"ס והרי"ן מיגאש כרבינא ודוק. ובזה יש מקום לחזק גם כן סברת התוס' דבאינו יודע שיש איסור בדבר יש שלד"ע ונחלקו עליהם הנ"י והריטב"א ולפמ"ש יש תבלין לדבריהם מה"ט דאם אין השליח יודע שיש איסור בדבר אם כן לא נעשה שליח על האיסור דהיאך יהיה שליח בדבר שאינו יודע בו כלל ולא נעשה שליח רק על גוף המעשה דנחשב כאלו עשה המשלח ולכך בכה"ג יש שליח להתחייב שולחו. ובזה יש ליישב מה שמקשה הנ"י בפ' מרובה על דעת התוס' דבשוגג יש שליח מאי מקשה מחצר הא חצר אינו יודע אם הוא עבירה ולפמ"ש א"ש דעיקר הטעם בשוגג יש שליח דלא נעשה שליח על העבירה כיון דלא ידע בה ולא נעשה שליח כ"א על גוף המעשה שיודע בה וכ"ז שייך בבר דעת אבל בחצר דאינו בר דעת וגם גוף המעשה אינו יודע בה רק דהתורה ריבתה לה תורת שליחות א"כ אין בזה מקום לחלק לומר כיון דא"י מהעבירה יש שליח דהא גם בגוף המעשה אינו יודע בשלמא בשליח בר דעת דבגוף המעשה יודע ובעבירה אינו יודע אנו מחלקין השליחות ואומרים דעל העבירה שא"י לא נעשה שליח ועל גוף השליחות שיודע נעשה שליח משא"כ בחצר ממ"נ אי תיזיל בתר דעה גם על גוף המעשה לא נעשה שליח ואי לא אזלינן בתר דעה גם על העבירה נעשה שליח. איברא דלפי זה קשה דמאי משני רבינא דהיכא דאינו ב"ח יש שליח ואכתי היאך מתיישבא חצר לפי הסברא שכתבנו דבאינו ב"ח לא נעשה שליח על גוף העבירה הואיל ואינו בתורת עבירה זו ולא נעשה שליח רק על גוף המעשה דשייך בה אמנם בחצר דגם בגוף המעשה לא שייכא אין לחלק השליחות ולומר דע"ז נעשה שליח על העבירה לא נעשה שליח ויש ליישב:

# שליח עושה שליחותו

**א**

**ר"נ** ס"ל בשל תורה אין חזקה שליח עושה שליחותו בשל סופרים חזקה שליח עושה שליחותו עירובין ל"ב א':

**ב**

**רב** ששת ס"ל אף בשל תורה חזקה שליח עושה שליחותו ודעת ר"י בתוס' ד"ה רב ששת דרב ששת נמי לית לי' חזקה שליח עושה שליחותו אלא במקום שאם לא יעשה שליחותו יבא המשלח לידי עבירה אם יסמוך עליו יע"ש היטב דנראה משם דלר"ת שהובא בתוספות שם מקודם זה ס"ל אפילו אם לא יבא המשלח לידי עבירה ס"ל לרב ששת חזקה שליח עושה שליחותו וי"ל דאף לר"ת דוקא היכא דהמשלח יבא לידי עבירה ע"ש היטב ותבין אך יותר נראה דר"ת לא מפליג בין אם השליח יודע שהמשלח יבא לידי עבירה וס"ל לר"ש בכל מקום שליח עושה שליחותו:

**ג**

**כי** אמרי' חזקה שליח עושה שליחותו דוקא עד סוף היום אבל לא אמרינן אם ציוהו שחרית שתיכף עשה שליחותו בשחרית ואין לסמוך ע"ז עד ערב כן מבואר בעירובין שם וכ"כ במש"ל פ"ד מה' בכורות יע"ש:

**ד**

**כי** אמרי' חזקה שליח עושה שליחותו בדאורייתא לרב ששת היינו שיודע השליח שאם לא יעשה שליחותו תיכף ומיד יבא המשלח לידי עבירה אבל אם אין חשש שיבא המשלח תיכף לידי עבירה רק אחר כמה ימים כגון שצוה לו למכור חמצו ועדיין זמן רב עד הפסח י"ל שהשליח עצל עכשיו ובתוך כך אירע לו אונס ולא קיים שליחותו סברא זו כתב הרב במש"ל פ"ד מה' בכורות ע"ש. עוד כ'

**ה**

**כי** אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו בדאורייתא רק בדבר שיש ביד השליח לגמור הדבר כגון לשחוט או לתרום אבל דבר התלוי בדעת אחרים כגון למכור חמצו שמא לא יתרצה אחר לקנות חזי לא סמכינן אחזקה זו ונסתייע הרב במש"ל שם לסברא זו מדברי התוס' גיטין ס"ד שכ' בהך דמקדש דאומר לשליח צא וקדש לי אשה דאסור בכל הנשים מטעם חזקה זו וכ' התוס' שם שאינו אלא קנסא בעלמא דמן הדין אין לסמוך על החזקה כיון דאין ביד השליח לגמור הדבר שמא לא תתרצה האשה לקדש ואף לדעת הרמב"ן

שם דפליג על התוס' וס"ל דסמכינן שם אחזקה זו אף דאין ביד השליח דוקא בקדושין דאתתא בכל דה ניחא נה דטב למיתב טן דו ומסתמא ניחא לה וימצא השליח איזה אשה לקדש אבל בשאר מילי מודה הרמב"ן דהיכא דאין ביד השליח לעשות ל"א חזקה זו ועוד העלה שם דאף אם נאמר דהרמב"ן ס"ל דאמרינן חזקה שליח ע"ש אף באין בידו דוקא להחמיר אבל לא להקל באין ביד השליח יע"ש:

**ו**

**דעת** התוספ' דבר שיש לו עיקר מה"ת אף דהוא מדרבנן הוי דאורייתא ול"א בו חזקה שע"ש לר"נ אכן דעת הרמב"ם אינו כן דהרי בתחומין דיש לו עיקר מה"ת לדידיה דתחום י"ב מיל מה"ת ולוקין עליו כמ"ש בפכ"ז מה"ש ואעפ"כ ס"ל לר"נ בתחומין חזקה שע"ש וע' בתשו' נ"ב חלק אה"ע סי' ב' וע' במש"ל פ"ד מבכורות שנראה דעתי דגם הר"מ ס"ל החילוק של התוספות אך דברי בעל נ"ב עיקר כנראה למעיין וקושיית התוס' אליבא דר"מ כבר תי' שם בנ"ב יע"ש:

**ז**

**רב** שמעיה ס"ל כר"נ דבדאורייתא לא סמכינן אחזקה שע"ש וכ"ז לר"ת אבל הר"י כתב שם דר' שמעיה יכול לסבור כר"ש וע"ש בתוס' הנ"ל:

## שעבודא דר' נתן

**א**

**ר'** נתן ס"ל דאם לוה מחבירו מנה ואותו המלוה לוה מאיש אחר נשתעבד הלוה הראשון להמלוה השני מדאורייי' ומסתעפים מזה דינים הרבה:

**ב**

**ר'** אלעזר ס"ל כר"נ בקידושין דף ט"ו דס"ל דמוכר עצמו מעניקים לו והך מיעוטא דהעניק תעניק לו דכתיב במכרוהו ב"ד מוקי לו ולא לבע"ח דלא משתעבד לב"ח מדר' נתן וסתם ר' אליעזר דברייתא הוא ר' אליעזר בן הורקנוס אך התוס' שם בד"ה ואידך כתבו דברוב ספרים גרסינן ר' אלעזר וסתם ר"א דברייתא הוא ר"א בן שמוע שהי' תנא וע' באות י"א:

**ג**

**חכמים** דפליגי התם על ר"א וס"ל דמוכר עצמו אין מעניקין לו ודרשי ממיעוטא דלו דאתי למעוטי מוכר עצמו ס"ל דלא כר' נתן כן מבואר שם בש"ס אך התוספ' בד"ה ואידך כ' בשם הר"ר נתנאל דבמלוה כ"ע אית להו דר' נתן רק בשאר שכירות לא ס"ל לחכמים כר' נתן משום דטרח בגופו אין נותנים לבע"ח שלו אבל במלוה כ"ע כר' נתן:

**ד**

**תוטאי** ס"ל כר' נתן דמוקי לו ולא לבע"ח בקדושין ע"ז ע"ב.

**ה**

**ר'** שמלאי לא ס"ל כר' נתן מדאמר בקדושין דף מ"ט זיל גנוב וס"ל דמוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית וה"ה דבהא ס"ל כחכמים דמוכר עצמו אין מעניקים כמ"ש התוספות קדושין ע"ו ד"ה ואידך ש"מ דלא ס"ל כר"א כמש"ל אות ג' אך לפמ"ש שם בשם הר"ר נתן דאף חכמים ס"ל כר"נ י"ל דר' שמלאי ס"ל ג"כ כר"נ ובלא"ה דחי שם התוספו' דאפשר דהך דרבו מוסר לו שפחה כנענית ס"ל כחכמים ובהך דענקה ס"ל כר"א י"ש:

**ו**

**רב** נחמן ס"ל כר' נתן לשיטת רבא דס"ל דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה כמבואר בפסחים דף ל"א א' ובתוס' קדושין דף ט"ו אך לאביי דס"ל למפרע גובה אין ראיה דר"נ ס"ל דר' נתן י"ש:

**ז**

**רב** יהודה אמר רב ס"ל כר' נתן אליבא שינוייא דאביי דמשני להא דאר"י א"ר האומר שטר אמנה אינו נאמן דקאמר מלוה וכגון שחב לאחרים וכדר' נתן ע' כתובות י"ט א':

**ח**

**רבא** ס"ל שעבודא דר"נ כך מוכח מפסחים ל"א א' כיון דס"ל מכאן ולהבא הוא גובה וס"ל דר"נ י"ש:

**ט**

**בשעבודא** דר' נתן יכול למחול המלוה ללוה שלו כמו במוכר שט"ח לחבירו דעת התוס' והר"ן והבע"ת בשם הראב"ד דא"י למחול דוקא מעמ"ש יכול למחול דהוא דרבנן משא"כ שעבודא דר' נתן דאורייתא אינו יכול למחול ודעת הרשב"א בחידושיו שם ובעה"ת בשם הרמב"ן הובא בב"י סי' פ"ו דיכול למחול אך הריטב"א בחי' לכתובות ט"ו הביא בשם הרשב"א דא"י למחול שעבודא דר"נ ורבינו ירוחם כ' בשם הרשב"א דיכול למחול וע' בש"ך ח"מ סי' פ"ו ס"ק י"א שהביא שם הרבה דעות האחרונים ופסק דאינו יכול למחול:

**י**

**אי** לא ילפינן שכר שכיר למילף מוכר עצמו ממכרוהו ב"ד אזי ממילא שמעינן דמוכר עצמו אין מעניקין ולא אצטריך הענק תעניק לו למעוטי מוכר עצמו וע"כ לו ולא לבע"ח וע"כ צ"ל דס"ל כר' נתן דבעלמא מוציאין מזה ונותנים לבע"ח אך בשכירות י"ל דליתא

לדר"נ דלו ממעט גם שאר שכירות וי"ל דוקא בהענקה אבל בשאר שכירות איתא לדר"נ כמ"ש הבע"ת הביאו הב"י בסי' פ"ו וע' בריטב"א בקדושין שם:

**יא**

**הש"ך** בסי' פ"ו סק"ד כתב דבצדקה ל"ש שעבודא דר' נתן מבואר דר"א שכתבתי באות ב' ס"ל אף בצדקה שעבודא דר' נתן יע"ש ודוק:

## אות ת תופס לבע"ח

**א**

**ר'** יוחנן ס"ל התופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה כתובות פ"ד וכ' התוספו' שם ואף דס"ל המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו שאני מציאה דאמרי' מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחברי':

**ב**

**ר"א** ס"ל התופס לבע"ח במקום שחב לאחרים קנה לדעת רב חסדא דאמר בגיטין י"א התופס לבע"ח במקום שחב לאחרים באנו למחלוקת ר"א ורבנן וכן ס"ל לר"נ ע' תוס' ב"מ י"א:

**ג**

**ורב** פפא דחי ליה התם וקאמר דר' אליעזר מצי סבר התופס לבע"ח לא קני ושאני הכא דאיכא מגו דזכי לנפשיה:

**ד**

**ר"נ** ור"ח ס"ל בב"מ י' התופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה והכי ס"ל:

**ה**

**לרב** פפא ולר"ה בריה דרב יהושע בכתובות פ"ד דלא קנה במקום שחב לאחרים וכן משמע:

**ו**

**לרבא** שם בהכותב דס"ל דלא קנה דלא פליג אר"פ ור"ה ברי' דרב יהושע שם רק במה דהוי תפיסה דלאחר מיתה אבל במה שתפסו מן השליח דיימר בר חשו לא פליג עלייהו יע"ש:

**ז**

**דעת** רש"י בב"מ י' דהיכא דעשאו שליח לתפוס קנה והתוספות והרא"ש השיגו מהך עובדא דיימר בר חשו שעשה שליח לתפוס ואעפ"כ א"ל ר"פ ור"ה בריה דרב יהושע דלא

קנה והנה ע"פ פשוט נלענ"ד לתרץ דהא התם מיירי שתפס מטלטלי דיתמי לאחר מיתת אביהם ובזה פליגי שם בכתובות פ"ד ר"ע ור"ט דר"ע ס"ל דאין מועיל תפיסה לאחר מיתה כיון שאין נוטלים בלא שבועה תפיסתם לאו כלום היא ור"ט ס"ל דמהני התפיסה ונראה לענ"ד לפרש טעם פלוגתתם דר"ע ס"ל דכיון דאינו נוטל מן היתומים בלא שבועה משום דחיישינן שמא פרע א"כ הוי ספק אם הוא מחוייב לו ותפיסה לאחר שנולד הספק לא מהני וכמו תקפו כהן דמוציאין מידו אך ר"ט ס"ל לחלק כמו שחלקו התוס' כתובות ד"כ ד"ה ואוקי דשאני תקפו כהן דלכהן בעצמו הוא ספק אבל היכא שהתופס טוען ברי לי מהני תפיסתו אף אחר שנולד הספק כיון דלדידיה הוי ברי וה"ה בנ"ד דהתופס טוען ברי ס"ל לר"ט דמהני תפיסתו ולפ"ז השליח א"י לתפוס בכה"ג במקום שחב לאחרים דהא אינו טוען ברי והוי תפיסה אחר שנולד הספק ולכך התם מודה רש"י דאף בעשאו שליח לא מהני תפיסתו אבל התם בסוגיא דב"מ דמיירי היכא דהחוב ברור ואין בו ספק כלל ס"ל לרש"י דבעשאו שליח יכול לתפוס כנלע"ד והא דקאמרו ליה לשליח דיימר בר חשו את תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים ולא קאמרי ליה בפשיטות דתפיסתך ל"מ כיון שאתה אינך יודע בברי שחייב לו הוי כתפיסה לאחר שנולד הספק י"ל דאי תופס לבע"ח קני א"כ ע"כ טעם דזכין לאדם אפי' בכה"ג וחשיב כאלו הוא בעצמו תפיס והוא טוען ברי שחייב לו לכך הוצרכו לומר שהתופס לבע"ח לא קני ודוק:

## ח

**נמצא** לפמ"ש מבואר דהיכא דשליח יודע בבירור ומהני תפיסתו כמו המלוה עצמו יכול לתפוס בעשאו שליח אפי' במקום שחב לאחרים אבל אם השליח א"י בברור אינו יכול לתפוס:

## ט

**עוד** נלע"ד לתרץ דהנה על הך דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים י"ל ב' טעמים הא' דהך דזכין לאדם שלא בפניו אינו מצד הסברא רק מקראי ילפינן אותו וא"כ אין לך בו אלא חידושו היכא דאינו חב לאחרים אבל היכא שחב לאחרים לא אלים כחו להיות זוכה לזה ולחוב לאחרים ולטעם זה נראה שכיון הסמ"ע בסי' ק"ה סק"א יע"ש וכ"כ הפנ"י בגיטין י"א יע"ש ולפ"ז היכא דעשאו שליח פשיטא דמהני דל"ש זה הטעם דהא שלוחו של אדם כמותו וכמו שהוא יכול לחוב לאחרים כן שלוחו אך י"ל עוד טעם דהתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קני משום דנכסי הלוה נשתעבדו לכל הבעלי חובות ואין זה יכול להפקיע שעבוד אחרים ואף דבע"ח בעצמו יכול לתפוס ולהפקיע שעבוד אחרים היינו משום דעביד אינש דינא לנפשיה אבל שלוחו לא אלים כחו בדבר

שיש בו תפיסת יד אחרים ר"ל שיש עליו שעבוד אחרים והוי כאלו זכו בו אך זה הטעם שייך אם נאמר שעבודא דאורייתא נמצא שנכסי הלוה המה משועבדים לבע"ח וברשותם המה אבל אם נאמר שעבודא לאו דאורייתא ולדעת הרשב"ם דאף מיניה לאו דאורייתא וכמ"ש לעיל בערך ש"ד אות ד' או כסברת הפנ"י שכתב באות י' שם דעיקר הטעם דש"ד דהנכסים נשתעבדו משעת הלואה למלוה וממילא יכול לטרוף ממשעבדי אבל אי שעבודא ל"ד הנכסים לא נשתעבדו לפ"ז לא שייך טעם הנ"ל דלא יכול השליח לתפוס הואיל והנכסים משועבדים ודוק. ולפ"ז זכינו לדין דהך אי שליח יכול לתפוס לבע"ח במשל"א תלוי אי ש"ד א"י לתפוס ואי ל"ד יכול לתפוס. ולפי זה אתי שפיר (דרש"י כתב זה דשליח יכול לתפוס לר"נ ור"ח בב"מ דף י' ור"נ סבירא ליה שעבודא ל"ד ולכך כתב רש"י דשליח יכול לתפוס אבל ר' יוחנן ס"ל שעבודא דאוריי' כמש"ש באות ב' וכן ס"ל לר"פ ולר"ה בריה דרב יהושע ע"ש אות ג' ואות ח' ולכך ס"ל דאף במקום שליח א"י לתפוס ולכך הסוגיא דכתובות אזלא אליבא דר"י ור"פ ור"ה בריה דרב יהושע דס"ל ש"ד לית תברא מיניה על רש"י שכ' אליבא דר"נ דס"ל של"ד ולדידי' שפיר יכול השליח לתפוס ובגליון ש"ס שלי יישבתי בזה ג"כ דברי רש"י בב"ק דף ע' ע"א דמשמע שם דס"ל דאף השליח א"י לתפוס ע"ש בגניו מש"ש שם. ובזה נראה לתרץ גם קושיית התוספות בב"מ ט' ובכתובות פ"ד דר"י ס"ל התופס לבע"ח לא קנה וס"ל המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ור"נ ור"ח משוים הנך תרתי להדדי דס"ל דלכך המגביה מציאה ל"ק משום דהוי תופס לבע"ח ולפמ"ש לא קשה מידי דר"נ ס"ל של"ד ע"כ אין הטעם דתופס לבע"ח בשביל שנשתעבדו הנכסים למלוים אחרים דלא אלים כחו לתפוס דהא ס"ל של"ד רק צ"ל הטעם דהא דקי"ל זכין לאדם היינו דוקא במקום שאינו חב לאחרים וא"כ זה הטעם שייך גם בהמגביה מציאה אבל ר"י לשיטתיה דס"ל ש"ד הטעם דתופס לבע"ח לא קני משום דהנכסים משועבדים לשאר בע"ח א"כ זה הטעם ל"ש בהמגביה מציאה ושפיר ס"ל דהמגביה מציאה קנה דל"ש ה"ט ודוק היטב:

ו

**עוד** נלענ"ד ליישב זה דהנה הרי"ף בתשובה הקשה דהיאך יכול לתפוס לבע"ח אף במקום שאינו חב לאחרים לימא ליה לאו בע"ד דידי את ותי' דזה דוקא היכא דאיכא פסידא לבע"ח תקנו חז"ל שיכול לתפוס עכ"ד והנה לפי סברא זו פשיטא דבמקום שחב לאחרים אף שלוחו שלא בהרשאה א"י לתפוס דמצי למימר לי' לאו בע"ד דידי את דהא אף במקום שאינו חב לאחרים מצי למימר ליה הכי רק שרז"ל עשאו תקנה משום פסידא אבל היכא דחב לאחרים לא עשו תקנה כמ"ש הרא"ש בפ"ק דמציעא וממילא דמצי

למימר ליה לאו בע"ד דידי את אמנם ר"ח ור"נ ע"כ דלא ס"ל ה"ט דאם כן היכי מדמי מגביה מציאה לתופס לבע"ח דהכא במציאה ל"ש הטעם דלאו בע"ד דידי את וע"כ דס"ל דל"ש כלל לאו בע"ד דידי את כמ"ש הרא"ש בפ"ק דמציאה שם רק הטעם מחמת היכא דחב לאחרים לאו כל כמיניה לזכות לזה ולחוב לאחר ולטעם זה היכא דעשאו שליח שפיר יכול לתפוס דל"ש כל כמיני' כיון שעשאו שליח ולפ"ז א"ש דרש"י כ"כ לר"צ ור"ח דמדמים מציאה לבע"ח ע"כ דלא ס"ל הטעם דלאו בע"ד דידי ולפ"ז היכא דעשאו שליח יכול לתפוס אבל ר"פ ור"ה בריה דר' יהושע בפרק הכותב הביאו ראייה מר"י דס"ל התופס לבע"ח לא קנה וקשה קושית התוס' דהא ר"י ס"ל המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו וע"כ דס"ל לר"י טעם התופס לבע"ח משום דא"ל לאו בע"ד דידי את ולכך ר"פ ור"ה בריה דר"י שרצו להוציא מיד השליח של יימר בר חשו הביאו לו ראיה מר"י ולא מר"נ ור"ח דלר"י ע"כ הטעם משום דלאו בע"ד ולכך ס"ל המגביה מציאה קנה ודוק היטב וע' ש"ך סי' ק"ה סק"א מה שהקשה על הב"ח ומתוך מ"ש יתיישבו דברי הב"ח על נכון ודוק:

**יא**

**לרב** חסדא הך דהתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה ילפינן מקרא דלא תלקט לעני כ"כ התוס' י"ב א' ד"ה אלא ובזה יש ליישב ג"כ קושית התוס' הנ"ל דלר"ח ולר"נ דס"ל דר"א ורבנן פליגי בהך דהתופס לבע"ח כמו שמצינו לר"ח דאמר הכי בגיטין י"א וכן כ' התוספ' בב"מ י"א ד"ה ולימא מר דלר"נ איפלגו ר"א וחכמים בתופס לבע"ח נמצא לפ"ז תופס לבע"ח מהך קרא דלא תלקט לעני ילפי' י"ל דלא ילפי' דוקא רק היכא דלא שוי' שליח אבל לר"י דלא ילפינן מקרא י"ל אף שויא שליח כן י"ל בפשוט:

**יב**

**רב** הונא ס"ל התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים קנה גיטין י"א אך כתבו התוספ' שם שאין זה רב הונא המוזכר תמיד בש"ס שהיה תלמידו דרב רק ר"ה זה הוא בתרא יע"ש:

**יג**

**הב"ח** בח"מ סי' ק"ה מחלק בשליח שלא בהרשאה א"י לתפוס ובהרשאה יכול לתפוס והש"ך השיג עליו ואין דבריו מוכרחים ועמש"ל אות י' בסופו ודוק:

**יד**

**הש"ך** מחלק בין שליח בשכר דיכול לתפוס ושליח בחנם א"י לתפוס וע' באו"ת שהשיג עליו:

**טו**
**הגאון** בס' הפלאה כתובות פ"ד מחלק דהשליח יכול לתפוס חלק משלחו עד"מ שהיה ללוה שני בע"ח לכל א' מגיע מנה ותופס השליח מנה זכה בנ' זוזי וחמשים לבע"ח האחר וכשאינו שליח לא זכה אף בחמשים ע"ש:

**טז**
**הר"א** ששון בתשו' סימן ס"ז הביא שהריטב"א ס"ל כרש"י ודוקא בשליח בעדים אבל שליח שלא בעדים א"י לתפוס והביאו הש"ך סק"א והשיג עליו ע"ש:

## תוספות שבת וי"ט ויה"כ

**א**
**ר'** ישמעאל ס"ל תוספת שבת וי"ט ויה"כ דאורייתא מועניתם כו' תשבתו שבתכם כ"מ שיש שבות צריך להוסיף מחול על הקודש הן בכניסתו הן ביציאתו ר"ה דף ט'.

**ב**
**ר'** עקיבא לדעת התוספות שם ס"ל תוספת שבת ויה"כ וי"ט דאורייתא ויליף משביעית עיין תוספ' ר"ה ט' א' ד"ה ורע"ק ודעת הר"מ בפ"א מהל' שביתת עשור דין ו' דלר"ט ליכא תוספת כלל לשבת ויה"ט ויה"כ לענין מלאכה כמ"ש שם הה"מ וע' בלחם משנה שם:

**ג**
**ר"ג** לדעת ר' יוחנן לית ליה תוס' שבת דאמר מה שבת בראשית לפניה ולאחריה מותר מ"ק ד' וכ"כ התוס' בר"ה ט' דלר"ג ליכא תוספת כלל אך במ"ק שם כתבו התוס' דאף ר"ג מודה דפורתא צריך להוסיף ולדעת רב אשי שם במ"ק ד' י"ל דס"ל דתוס' דאוריי':

**ד**
**ר"פ** ס"ל דתוס' שבת וי"ט לאו דאורייתא דס"ל האי תשבתו שבתכם לא קאי אשבתות וי"ט רק על יה"כ גופיה יומא פ"א ב' ובזה י"ל דעת הר"מ בה' שביתת עשור פ"א דין ו' ממה שתמהו עליו דלא ס"ל תוס' בבת ויו"ט וי"ל דס"ל כר"פ דהוא בתרא אך לשיטת התו' בר"ה ט' דלר"ע יליף תוס' שבת ויו"ט משביעית י"ל דגם ר"פ כר"מ ס"ל ויליף משביעית ודוק שוב מצאתי בב"ח סימן תר"ד שתי' כן יע"ש:

**ה**
**ראב"י** ביומא פ"א ב' ס"ל לרב אחא בר יעקב תוס' שבת וי"ט דאורייתא מתשבתו שבתכם:

**ו**

**רב** חייא בר רב מדפתי דס"ל דהך ועניתם למצות אכילת ערב יה"כ אתי ס"ל תוספת שבת וי"ט ל"ד כ"כ הה"מ בפ"א מה' שביתת עשור לשיטת הר"מ ולדעת התוספ' ר"ה ט' י"ל דס"ל כר"ע ויליף תוס' משביעית:

**ז**

**הך** תוספת לדעת הר"מ וסייעתו דס' מה"ת לקולא א"כ י"ל דהך תוספת הוא בה"ש דמה"ת הוא להקל בשאר איסורים וכן חמירה להוסיף וכן משמע מדברי הר"ן ר"פ המביא בביצה יע"ש והרב בפר"ח חולק עליו וכ' בסי' תר"ח דאף להר"מ התוספת היא מבע"י ואין דבריו מוכרחים ובגליון על הש"ס שלי ביומא דף פ"א הארכתי וביארתי על נכון דלהר"מ התוס' שהוא מה"ת סני בבה"ש רק מדרבנן צריך להוסיף מבע"י וע"ש הטעם ועוד ביארתי דהתוס' לאחריו דיליף שם ביומא דצריך להוסיף גם לאחריו מקרא אזי התוספת הזה צריך להוסיף מה"ת מודאי לילה ולא סגי בבה"ש ע"ש הטעם דאתחזק איסורא ובכה"ג מה"ת ספק לחומרא ודוק ובזה נתיישב קושיית התוספות בפסחים נ"ד ב' דאמר שם יה"כ ספיקו אסור והקשו דאף מבע"י צריך להוסיף מחול על הקודש. ולפמ"ש לשיטת הר"מ א"צ להוסיף מבע"י רק הספק הוא להתוספת אך לפמ"ש דמדרבנן גם להר"מ צריך להוסיף מבע"י נשארה קושית התוספ' ולפמ"ש בערך ספיקא דאורייתא אות כ"א דבה"ש שהוא ספק קבוע אף הר"מ מודה דספיקו מה"ת להחמיר אזי אף להר"מ צריך להוסיף מבע"י:

**ח**

**לדעת** הסוברים דספק מה"ת להחמיר אזי התוספת הלז צריך להיות קודם בה"ש ולדעת הר"ן ר"פ המביא בפורתא קודם בה"ש אף רגע א' מקיים מצות תוספת אבל דעת התוס' והרא"ש ביומא ובביצה ר"פ המביא דע"כ תוס' זה יש לו שיעור ולא נתברר להם שיעורו וע' בא"ח סי' רס"א וסי' תר"ח:

**ט**

**אם** נאמר תוספת שבת דאורייתא אזי גזרו על השבות בה' כיון דמה"ת תוספתו אסור אזי דינו כשבות ממש ואף דאין בו כרת מ"מ כיון דהוא מה"ת ואנו מצווין לעשות חול זה קודש אזי הוא בכל דינו כקודש גם לענין השבותים ובזה יש ליישב דברי הר"מ בפ"א מהל' שביתת עשור דלית ליה תוס' שבת וי"ט משום דפסק כהך דרבי דלא גזרו על השבות בה"ש דב' סתמי משניות בעירובין כרבי וא"כ ע"כ דלית לי' תוספת שבת וי"ט ומה"ט לא ס"ל ג"כ תוס' יה"כ לענין איסור מלאכה משום דמי איכא מידי דבשבת שרי

וביה"כ אסור כדאמרינן בביצה דף י"ח ב' יע"ש ולכך ס"ל דתוס' יה"כ אינו אלא לענין עינוי ולא על המלאכה:

## תוך כדי דיבור

### א

**קי"ל** בנדרים דף פ"ז א' ובב"ב דף קכ"ט דבכל התורה תוך כד"ד כדיבור דמי ויכול לחזור בו לבד ממגדף ועובד ע"ז ומקדש ומגרש שאם קידש או גירש או גדף או עע"ז וחזר בו תוך כדי דיבור אינו מועיל וע' בר"ן בנדרים שם שכ' הטעם דבשאר מילי דלא חמירי כולי האי כשאדם עושה אותם לא בגמר דעתו הוא עושה ודעתו שיכול לחזור תכ"ד אבל הני דחמירי ואין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה ומשום הכי חזרה אפי' תכ"ד לא מהני עכ"ד:

### ב

**כתב** הרמב"ן בפ' יש נוחלין הטעם דבכל מילי תכ"ד כדיבור דמי דהוא תקנתא דרבנן משום תלמיד הלוקח מקח ופגע בו רבו שיוכל ליתן לו שלום והשוו מדותיהן בכל מילי בר מהני מקדש ומגרש ומגדף וע"ז והר"ן בנדרים שם חולק עליו וס"ל דמה"ת תוך כ"ד כדיבור דמי דאי מדרבנן כדעת הרמב"ן וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת בקום ועשה יע"ש וע' תוס' ב"ק דף ע"ג ב' ד"ה כי לית ליה שהביאו ג"כ הך סברא דהרמב"ן בשם ר"ת וע"ש ועיין בסמוך אות ז' מה שאכתוב שם עוד טעם הרמב"ם בזה:

### ג

**הרמב"ם** בפי' המשנה בפ' כיצד מערימין כ' ששה דברים שאין אומרים בהם תכ"ד כדיבור דמי והן ד' דלעיל מקדש ומגרש מגדף ועע"ז ועוד הוסיף מקדיש וממיר ולמד כן מש"ס דתמורה סוף דף כ"ה נמלך פשיטא וולדה שלמים אלא כל אימת דבעי מימלך אר"פ לא נצרכה אלא שאמר בתוך כ"ד מהו דתימא תכ"ד כד"ד כו' וכ"כ עוד הרמב"ם סוף פ"ב מה' תמורה וכתב הכ"מ שם דלמד מהך דכיצד מערימין וכ' הברטנורא בפ' כיצד מערימין וכבר תמה עליהם הרב בש"ך ח"מ סי' רנ"ה סק"ה מגמרא ערוכה דב"ק דף ע"ג ע"ב דאסיק שם תרי תכ"ד הוי יע"ש וכן הקשה בספר ברכת הזבח וע' במש"ל פט"ו מה' מעשה הקרבנות שיישב דברי הרמב"ם והעלה כדבריו דאף במקדיש וממיר תכ"ד לאו כד"ד וסוגיא דב"ק אידחיא לה דאתיא כמ"ד דשיעור תכ"ד כדי שאילת רב לתלמיד אבל למאי דקי"ל כרב אחא מדפתי בפ' שבועת העדות ובפ"ק דמכות דף ו' דתכ"ד הוא כדי שאילת רב לתלמיד וקשה קושית התוס' דב"ק שם ד"ה כי לית ליה כו' לכך צ"ל דרב אחא

מדפתי ס"ל דגם ר"י מודה דתכ"ד הוא כדי שאילת תלמיד לרב רק במקדיש וממיר ס"ל תכ"ד לאו כד"ד אלו תורף דבריו. איברא דבריו לא היו נהירין לענ"ד דבאמת עיקר קושית התוס' לא ברירא לי דמה שהקשו ר"א דאמר כמאן דלרבנן לית להו כלל תכ"ד אפי' כ"ד קטן כו' לק"מ דע"כ לא מוקמינן דרבנן לית להו תכ"ד רק למה דמהדרינן לאוקמי דכ"ע ס"ל כאביי דלמפרע נפסל אבל לרבא ולרב פפי דעבד עובדא כוותיה דרבא דמכאן ולהבא הוא נפסל י"ל דרבנן ס"ל תכ"ד כד"ד וטעמייהו דרבנן דמשלם כפל אגניבה אף דהוזמו אטביחה משום דמכאן ולהבא הוא נפסל ור' יוסי מחלק בין כד"ד קטן לגדול ולית הלכתא כוותיה אלא כרבנן ולדידן דקי"ל כאביי ורב אשי דלמפרע הוא נפסל י"ל באמת דתכ"ד כדי שאילת רב וכר' יוסי ולא קי"ל כרב אחא ולא כרבנן דר' יוסי דס"ל מכאן ולהבא הוא נפסל ובאמת רב אחא גופיה בפרק שבועת העדות דף ל"ב א' קאמר ב' הדעות בתכ"ד כדי שאילת תלמיד לרב איכא דאמרי כדי שאילת רב ולא הכריע הלכתא כמאן אדרבה הביא דעת האומר כדי שאילת תלמיד לסוף ובאמת היכן מצינו פלוגתא בזה וצ"ל דהוא פלוגתא דר' יוסי ורבנן דב"ק הנ"ל ורבנן ס"ל תכ"ד הוא כדי שאילת תלמיד (ואף דאין הכרח מדרבנן דס"ל כדי שאילת תלמיד כיון דבההוא ענינא דפליגי מיירי בכדי שאילת רב מדמודי ר' יוסי מ"מ כיון דעיקר טעמייהו דרבנן התם משום דס"ל מכאן ולהבא הוא נפסל אבל תכ"ד כד"ד ממילא הוא כדי שאילת שלום סתם אף תלמיד לרב) ור' יוסי ס"ל כדי שאילת רב וס"ל הלכה כר' יוסי דקי"ל דנימוקו עמו. ובזה יש ליישב הא דרב אחא מדפתי בשבועות מביא ב' דעות בתכ"ד בשיעור ובמכות דף ו' איתא שם אמר רבא והוא שהעידו כולם בתוך כ"ד א"ל ר"א מדפתי לרבינא מכדי תכ"ד ה"ד כדי שאילת תלמיד לרב מאה טובי הוי וקשה למה לא הביא התם הך איכא דאמרי דאמר ר"א מדיפתי גופיה בשבועות ולפמ"ש א"ש דהך איכא דאמרי שהביא בשבועות הוא ר' יוסי וס"ל דהלכה כר' יוסי דנימוקו עמו אבל הכא במכות דמקשה ארבא דאמר והוא שהעידו כו' ורבא לשיטתיה דס"ל מכאן ולהבא הוא נפסל ס"ל ע"כ כרבנן דר' יוסי ולא כר"י דלר"י למפרע נפסל וא"כ ע"כ רבא ס"ל תוך כ"ד כדי שאילת תלמיד ולכך לא הביא במכות רק הך דיעה כיון דבעי לאקשויי ארבא ורבא הכי ס"ל ודוק גם תירוצם של התוספות על קושייתם ר"א דאמר כמאן הוא ג"כ נכון דס"ל כהך ברייתא דנזיר דף כ' דמבואר שם להדיא כמה תכ"ד כדי שאילת תלמיד לרב והוא בנזיר ריש דף כ"א א' וז"ל תנ"ה מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ושהה כ"ד ואמר ואני הוא אסור וחבירו מותר וכמה כ"ד כדי שאילת תלמיד לרב עכ"ל הברייתא מבואר ברייתא כרב אחא וכ ס"ל לריש לקיש בנזיר שם וכבר השיג בס' קצות החושן על המש"ל שתמה על תירוצם של

התוס' ודבריהם פשיטים ומבוארים ואם כן הדק"ל למה פליג הר"מ אהך סוגיא דב"ק דמבואר שם דאף בהקדש תכ"ד כד"ד ואי משום קושיית התוס' כבר ביארנו שתי' התוס' נכון וגם כתבנו דמעיקרא לק"מ קושיית התוס'. העולה מזה שתי' של המ"ל אינו מספיק לישוב דעת הרמב"ם:

**ד**

**והנה** הרב בשעה"מ פט"ו מה' מעה"ק הביא בשם הרב בעל מחנה אפרים שיישב קושיית הש"ך על הרמב"ם דבאמת דברי הר"מ נכונים דאין חזרה בהקדש אפי' בתכ"ד ול"א גבי הקדש תכ"ד כד"ד רק דקושיית הש"ס בב"ק דאס"ד דס"ל לר' יוסי בעלמא תכ"ד א"כ אף בנמלך תכ"ד ואמר תמורת עולה לא נחשבי' לנמלך רק עיוני קא מעיין ועדיין לא גמר דעתו לעולה עכ"ד והרב בשעה"מ השיג עליו ע"ש ובאמת עיקר דבריו לא נהירין לא בפשט הסוגיא דתמורה שפי' והאי עיוני קא מעיין דהוזכר שם דהיינו דלא נמלך כלל דקשה ל"ל הך עיוני קא מעיין דכיון דס"ד דתכ"ד כד"ד אף בהקדש א"כ נהי דנמלך מ"מ בתכ"ד יכול לחזור וא"ל דהפשט בתמורה שם מהו דתימא הואיל ובעלמא תוך כ"ד כדיבור אם כן אף בקדשים דאינו כדיבור מ"מ אמרינן עיוני קא מעיין קמ"ל דנ"א עיוני קא מעיין דז"א דמלבד שהוא דחוק דא"כ ה"ל להש"ס בתמורה לומר הכי מהו דתימא הואיל ובעלמא תכ"ד כד"ד ה"א דבקדשים עכ"פ אמרינן דעיוני קא מעיין ועיקר חסר מן הספר. ע"ק טפי דלפי פירוש זה א"כ אסיק הש"ס קמ"ל דבקדשים ל"א עיוני קא מעיין אף בהך גוונא דבעלמא כדיבור דמי א"כ מאי מקשה בב"ק וסבר ר"י דתכ"ד כד"ד דהא לפי מסקנא באמת ל"א עיוני קא מעיין אף היכא דבעלמא אמרינן כד"ד ואם נאמר דהפי' קמ"ל דש"ס דתמורה הוא דקמ"ל דתכ"ד דהכא לאו כד"ד בעלמא כיון דהוא כדי שאילת תלמיד לרב א"כ למה הוצרך לומר האי עיוני קא מעיין ה"ל למימר בפשיטות מהו דתימא תכ"ד כד"ד אף בתמורה וקדשים קמ"ל דבתמורה וקדשים לאו כד"ד דהא ר"פ לא אתי רק לשנויי קושיית הש"ס פשיטא א"כ בהך דמשמיענו דבקדשים תכ"ד לאו כד"ד הוא רבותא גדולה דלא מצינו זה מפורש בשום מקום רק מהכא נשמע זה ואין לומר דר"פ נזהר בתירוצו שלא נקשה עליו עוד נהי דבקדשים לאו כד"ד נימא עיוני קא מעיין וע"כ נזהר בתירוצו דמיירי בכה"ג דתכ"ד לאו כד"ד אף בעלמא דהיינו בכדי שאילת תלמיד וזה שמשמיענו שלא נטעה דכדי שאילת תלמיד הוא גם כן כדיבור ויכול לחזור אף בקדשים ואת"ל דא"י לחזור עכ"פ נימא דעיוני קא מעיין והכי מתפרש לשון הש"ס מהו דתימא תכ"ד כד"ד אף בקדשים ואת"ל דאינו כדבור האי עיוני קא מעיין קמ"ל דבכדי שאילת תלמיד אינו כדיבור אך זה רחוק מאד וכל מעיין ישפוט בצדק דאין פשט

השמיעה סובלת פירוש זר כזה גם סוגיא דב"ק וקושית הש"ס דהתם אינה מתפרשת כפי פירושו דעיקר חסר מן הספר והוה לי' לפרש בהדיא דאס"ד דבעלמא אמרינן לר' יוסי תכ"ד כד"ד א"כ בקדשים נהי דלאו כד"ד נימא עיוני קא מעיין:

**ה**

**ומה** שנלע"ד בישוב דברי הרמב"ם כפשוטו דהנה באמת הך תכ"ד דעדות דב"ק אינו דומה לתכ"ד דעלמא דבעלמא אמרי' אף דתחילה אמר כך ונתכוין לכך מ"מ בתכ"ד מצי למיהדר ביה אבל כאן בעדות שהעידו שגנב ואח"כ בתכ"ד העידו שטבח והוזמו על הטביחה ס"ל לר"י דאף עדות שהעידו על הגניבה פסול ואין טעם לדבר רק שנאמר דאף בשעה שהעידו על הגניבה היו רשעים אף דלא ידעינן אם העידו שקר על הגניבה ולמה יהיו רשעים הלא לרבא אף על עדות טביחה אין נפסלים למפרע ונהי דקי"ל כאביי דלמפרע אפסולו דמשעתא דאסהיד ה"ל רשע א"כ אין לך בו אלא משעה שהעידו על הטביחה המוזמת ומנין לך להקדים פסולם משעת עדות הגניבה וע"כ צ"ל דס"ל לר' יוסי דגם לענין זה תכ"ד כד"ד דאמרינן משעה שהעידו על הגניבה לכך נתכוונו לסיים ג"כ על הטביחה דהכל דיבור א' עם הגניבה וסיום עדות הטביחה בתכ"ד של עדות גניבה כדיבור דעדות גניבה דמי רק שא"א להוציא ב' דברים כא' והוצרכו לומר תחלה גנב אבל לכך נתכוונו לסיים דבריהם בעדות הטביחה והוי רשעים מתחילת העדות וע"ז מקשה שפיר וסבר ר' יוסי תכ"ד כד"ד לענין שנאמר דלכך נתכוין בתחילת דיבורו ומה שסיים בתכ"ד הא שם אר"י אם לכך נתכוין דבריו קיימים ואם אמר תמורת עולה ונמלך כו' ואוקמינן בתכ"ד אלמא דתכ"ד חשבינן לנמלך ולא אמרינן דתכ"ד כד"ד דלחשוב לכך נתכוין ואם כן לא קשה דלישני דשאני קדשים לתמורה דנ"א נבייהו תכ"ד כד"ד דז"א דהרי חזינן דקאמר ר' יוסי גופיה אם לכך נתכוין מתחילה דבריו קיימין וא"כ הרי הכא בעדות ס"ל לר"י תכ"ד כד"ד דחשוב לכך נתכוין ונפסל משעת עדות גניבה וא"כ אי חשוב תכ"ד לכך נתכוין א"כ אף בקדשים בשלמא אם נאמר תכ"ד חשוב חזרה שפיר קאמרינן דאין חזרה בקדשים אבל אי חשבינן לכך נתכוין אף בקדשים נמי ועל זה משני תרי תכ"ד הוי דתכ"ד דשאילת תלמיד חשוב לענין חזרה דמצי למיהדר ביה בעלמא ולא בקדשים ותכ"ד דשאילת רב חשוב כדבור דאמרי' דלכך נתכוין מתחילה וא"כ גם ר' יוסי ס"ל תכ"ד דכדי שאילת תלמיד לענין חזרה אבל לענין לכך נתכוין ס"ל דוקא כדי שאילת רב ורבנן פליגי עלי' דלענין חזרה אף בכדי שאילת תלמיד מצי למיהדר ולענין דלחשוב לכך נתכוין אף בכדי שאילת רב לא חשיב לכך נתכוין ובזה נתיישב מה דיש לדקדק בלשון הש"ס דב"ק שם דמשני אמרי תרי תכ"ד הוי דהנה באמת ס"ל לכ"ע תכ"ד כדבור

רק דפליגי בשיעור ור' יוסי ס"ל דתכ"ד מיקרי כדי שאילת רב אבל כדי שאילת תלמיד לא מיקרי תכ"ד כלל וא"כ איך קאמר לר' יוסי תרי תכ"ד הוי דהא לר' יוסי לא מיקרי זה תכ"ד כלל ולענין מה מיקרי תכ"ד כיון דלאו כד"ד ולפמ"ש א"ש דבאמת תרי תכ"ד לר' יוסי תכ"ד דכדי שאילת תלמיד חשוב כדיבור לענין חזרה ותכ"ד דשאילת רב חשוב כדיבור אף לענין דאמרינן לכך נתכוין ורבנן ס"ל דאף כדי שאילת רב דהוא תכ"ד קטן לא מהני שנאמר לכך נתכוין ובמ"ש נתיישב מה שכ' הרמב"ם בפכ"א מה' עדות דהיכא שהעידו על הגניבה ואחרים העידו על הטביחה בבת אחת כו' והשמיט היכא דאותן עדים העידו גם על הטביחה והוזמו על הטביחה דפטור הגנב מכפל כר' יוסי וה"ל לחלק בין אחרים העידו על הטביחה והוזמו על הטביחה דחייב הגנב בכפל כמ"ש שם וע"ז ה"ל לכתוב החילוק ולומר בד"א כשאחרים העידו על הטביחה אבל אם אותן העדים בעצמן העידו על הטביחה והוזמו על הטביחה פטור הגנב מלשלם תשלומי כפל כר' יוסי כיון דטעמיה דר' יוסי דס"ל למפרע נפסל ותכ"ד כד"ד והר"מ פסק בשניהם כר' יוסי דלמפרע נפסל כמ"ש בפ"י מהל' עדות וגם פסק דתכ"ד כד"ד בכמה מקומות בספרו א"כ ה"ל לפסוק גם כאן כר' יוסי בהא ולחלק דאם אותם העדים בעצמם העידו על הטביחה אזי אינו משלם כפל ולפמ"ש א"ש דנהי דס"ל להר"מ דתכ"ד כד"ד היינו לענין חזרה אבל לא שנאמר שלכך נתכוין מתחילה ולכך סתם הדברים וממילא שאין חילוק והא דכ' דוקא בב' כיתי עדים ולא כתב להדיא דדין זה בין בב' כיתי עדים בין בכת א' לפי שכ' שם עוד הרבה דינים דהוא רבותא דוקא בב' כיתי עדים כגון נמצא א' מן הראשונים זוממים בטלה כל העדות והוא רבותא גדולה בב' כיתי עדים לכך נקט ב' כיתי עדים. איברא דעדיין לא מתיישב לי שפיר דהא בתחילת דין ו' שם בפכ"א התחיל בכת א' וז"ל שנים שהעידו על זה שגנב וטבח והוזמו משלמין את הכל עכ"ל וה"ל לכתוב תיכף ואם הוזמו על הטביחה בלבד הן משלמין ד' וה' והוא משלם את הכפל ותמהתי על נושאי כליו איך לא הרגישו ע"ז לתמוה איך ישמיט הר"מ ז"ל דין שנאמר בהדיא בגמ' ואפשר דספוקי מספקא ליה להר"מ אי הלכה כר' יוסי דאמרינן כד"ד אף לענין שנאמר לכך נתכוין או כרבנן דס"ל דלענין זה לא אמרינן כד"ד רק לענין חזרה לכך השמיטו ועדיין צ"ע דכיון דמספקא ליה מסתמא לא מפקינן ממונא מספיקא וה"ל לכתוב חדוש דהוא פטור מכפל ואין לומר כיון דהאידנא בל"ז אין דנין דיני קנסות ככפל וכיוצא רק אי תפס לא מפקינן מיני' וכיון דתפס א"כ הוא המוחזק ובכה"ג זכה בתפיסתו לכך לא מצי הר"מ לכתוב דפטור מכפל דאין נ"מ מזה דבלא תפס אף בב' כיתי עדים פטור ובתפס אף בכת א' חייב אך דז"א דהרי הר"מ ז"ל כותב אף דינים דלא נהיגי האידנא וצע"ג:

**ו**

**איך** שיהיה נתבאר מסוגיא דב"ק דר"י ס"ל תכ"ד כד"ד כדי שאילת רב ורב אחא במכות דף ו' ור"ל בנזיר דף כ' ס"ל כד"ד אף כדי שאילת תלמיד ויש טעם ליתן לפלוגתתן עפמ"ש הרמב"ן בשם ר"ת הבאתיו לעיל אות ב' הטעם דתכ"ד כד"ד משום תלמיד הלוקח מקח ופגע בו רבו שיוכל ליתן לו שלום והנה לפ"ז ראוי להיות תכ"ד כדיבור אף כדי שאילת תלמיד וזהו טעם רב אחא מדפתי ור"ל וטעמי' דר' יוסי כמש"ל דעת הר"ן שחולק על הרמב"ן ומפרש טעם אחר הבאתיו לעיל ולהאי טעמא י"ל דתכ"ד דוקא כדי שאילת רב. עי"ל דר' יוסי ס"ל ג"כ כטעם הרמב"ן רק דס"ל כדעת הירושלמי שהביאו התוס' והרא"ש ר"פ תפלת השחר דאין התלמיד רשאי לשאול בשלום הרב כלל כמ"ש לא נהגו גבן להיות זעירי שאיל בשלמא דרבא ומקיימים בעצמן ראוני נערים ויחבאו לכך א"צ תקנה בשביל התלמיד רק בשביל הרב וכל אדם הלוקח מקח ופגע בו חבירו או תלמידו שיוכל ליתן לו שלום ולכך לר"י השיעור רק כשתי תיבות שלום עליך ודוק:

**ז**

**מדברי** הרמב"ם פ"ב מהל' שבועות נראה הטעם דכדי דבור יכול לחזור משום דחשוב כטועה וז"ל שם מי שנשבע וחזר בו תכ"ד ואמר אין זו שבועה או נחמתי או חזרתי וכיוצא בדברים אלו שענינם שהתיר מה שאסר ה"ז מותר ונעקרה השבועה שזה דומה לטועה:

## תפילין מ"ע שהז"ג

**א**

**ר"מ** ס"ל תפילין אינם מ"ע שהז"ג ואף נשים חייבות עירובין צ"ו ע"ב וע"ש בתוס' ד"ה לא ס"ד:

**ב**

**ר'** יהודה ס"ל ג"כ דהוי מצות עשה שאין הז"ג ונשים חייבות עירובין שם:

**ג**

**ר'** יוסי הגלילי ס"ל דהוי מ"ע שהז"ג דס"ל דלילה ושבת לאו זמן תפילין ודריש ליה מימים ימימה מימים ולא לילות ולא כל ימים עירובין צ"ו ע"א ולריה"ג אסור להניח תפילין בלילות ושבת וי"ט דהשמר הוא ל"ת יע"ש:

**ד**

**ר"ע** ס"ל ג"כ דהוי מ"ע שהז"ג ושבת לאו זמן תפילין ונפקא ליה מלך לאות יצאו שבתות וי"ט שהן עצמן אות אבל לילה ס"ל דהוי זמן תפילין ולדידיה מצוה ק דליכא הא איסורא ליתא ע' תשו' שאגת אריה סימן מ"א:

**ה**

**רבן** גמליאל שקיל וטרי שם בעירובין דף צ"ה ב' אי ס"ל שבת זמן תפילין או לא:

**ו**

**אי** אמרינן דתפילין הוי מ"ע שלא הז"ג אזי נשים חייבות בציצית דדרשינן סמוכין לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך הואיל ואיתנהו בל"ת שעטנז איתנהו בגדילים אבל למאן דס"ל דתפילין הוי מ"ע שהז"ג והוקשה כל התורה לתפילין למפטר נשים ממ"ע שהז"ג אזי היקישא עדיף מסמוכין כך כתבו התוספ' ביבמות דף ד' ד"ה דכתיב והרבה יש לעיין בזה וע' בערך סמוכין אות ו' מ"ש בזה ושם כתבתי דזה רק למאן דדריש סמוכין אף דלא מוכח או מופנה אבל למאן דבעי מוכח אזי לא דרשינן ב' דרשות מסמיכות א' וא"כ לא מצי לחייב נשים מסמיכות זה דכבר דרשינן ליה למשרי כלאים בציצית וע' בתוס' מנחות דף מ"ג ד"ה ור"ש בסוף הדבור שכ' וז"ל וה"נ אין להקשות דנדרוש כי היכי דמרבינן גבי אכילת מצה ר"ל דמחייבין נשים במצה הואיל ואיתנהו בבל תאכל חמץ ה"נ נחייבינהו בציצית מהאי טעמא כנ"ל ותי' דהתם שאני דכתיבי בחד קרא ע"כ ובתוספות יבמות דחו זה דאף דאינו היקש גמור הואיל ולא כתיב בחד קרא מ"מ דרשינן סמוכין כמו דאיתא להדיא בש"ס דדרשו הך סמוכין למפטר כהנים מציצית ולפ"ז יהיו דברי התוספות דמנחות סותרים דברי עצמם ודברי הש"ס וצריך לפר דבריהם דהכא ג"כ כוונת דבריהם דאינו היקש כמו במצה הואיל ולא כתיב בחד קרא ואף דהוא סמוכין מ"מ עדיף. לן ההיקש דהוקשה כל התורה כולה לתפילין דהיקישא עדיף מסמוכין ודוק וע' בשושנת העמקים כלל ז' מה שדחק בדברי התוס' אלו וכבר השגתי עליו בערך סמוכין אות ט"ז. ולפי זה יצא לנו מזה דר"ש ס"ל דתפילין מ"ע שהז"ג דאל"כ הדרא קושיא לדוכתא היאך פוטר נשים מציצית נדרוש סמוכין דהא ר"ש דריש סמוכין כמ"ש בע' סמוכי' וא"ל דהוקש לתפילין דתפילין גופא הוי מ"ע שלא הז"ג וע"כ צ"ל דס"ל דתפילין הוי מ"ע שהז"ג ואף למ"ש בערך סמוכין אות י' בהג"ה דלמאן דלא דריש סמוכין בכל התורה כ"א היכא דמוכח או מופנה אזי לא דרשינן ב' דרשות מסמיכות א' ולפ"ז י"ל דאף דתפילין לא הוי מ"ע שהז"ג מ"מ אין לחייב נשים מדרשא דסמוכין דכבר דרשינן לה למישרי כלאים בציצית אך אין זה מעלה ארוכה לר"ש דר"ש דריש סמוכין בכל התורה

כולה כמ"ש בערך סמוכין אות ד' אלא מחוורתא דר"ש ס"ל דתפילין מ"ע שהז"ג ודוק אך לפמ"ש בחי' יבמות פ"ק ד"ד אות ל"ג דר"ש לא דריש סמוכין כ"א היכא דמוכח או מופנה א"כ י"ל דר"ש ס"ל דתפילין לא הוי מ"ע שהז"ג אלא כיון דאינו מוכח וע"ש:

**ז**

**אביי** ורב ששת ס"ל דשבת וי"ט לאו זמן תפילין הוא ע' במס' יו"ט דף ט"ו ומבואר שם דס"ל כר"ע דמצוה הוא דליכא ואיסור ליתא ועיין ברש"י ותוספ' שם ועיין בתשובת שאגת אריה סי' מ"א:

**ח**

**בני** מערבא דברכי בתר דסלקו תפילייהו לשמור חוקיו ס"ל דלילה לאו זמן תפילין הוא כריה"ג וע' בב"י סי' כ"ט:

**ט**

**אי** לילה לאו זמן תפילין דקרא בחזקת תפילין מדבר אזי צריך תפילין בדיקה כל י"ב חודש דכתיב ימים ימימה ימים ולא לילות ימימה לרבות דכל י"ב חודש צריך בדיקה דילפינן גזירה שוה מימים תהיה גאולתו מה להלן י"ב חודש כך מבואר במכילתא וע' בב"י סי' ל"ט. ולפ"ז

**י**

**רבי** דס"ל בירושלמי ומייתי לה הב"י בסי' ל"ט דתפילין צריכין בדיקה כל י"ב חודש ס"ל לילה לאו זמן תפילין דקרא בחקת תפילין מדבר:

**יא**

**רשב"ג** דס"ל התם דא"צ בדיקה ס"ל לילה זמן תפילין וקרא בחקת הפסח:

**יב**

**ב"ש** וב"ה מבואר במכילתא דלב"ה צריך בדיקה כל יב"ח וב"ש ס"ל א"צ לפ"ז ב"ה ס"ל לילה לאו זמן תפילין הוא וקרא בחקת תפילין מדבר אך הרמב"ם פ"ב מהל' תפילין מביא הלל הזקן אלו תפילין משל אבי אמא משמע דהלל ס"ל א"צ בדיקה וע' ירושלמי פ' בתרא דעירובין:

**יג**

**ר'** נתן ס"ל תפילין לאו מ"ע שהזמן גרמא דאף בלילה מניח עירובין צ"ו:

**יד**

**ר'** יונתן הקטוני ס"ל לילה לאו זמן תפילין שם:

**טו**

**ר"נ** במנחות ל"ו ב' דאמר הלכה כר' יעקב ס"ל לילה זמן תפילין כמ"ש התוס' שם דר' יעקב ס"ל לילה זמן תפילין אך לשיטת הר"מ בפ"ד מה תפילין דפסק לילה לאו זמן תפילין ואף עפ"כ ס"ל דמותר לילך בהם בלילה וא"צ לחלצן אם כן אין ראיה ועמ"ש בסמוך ואיתא שם בש"ס א"ד אין הלכה כר"י ולא הוזכר ר"נ אבל ברי"ף הגירסא א"ד אר"נ אין הלכה וא"כ ס"ל לר"נ לילה לאו זמן תפילין הוא:

**טז**

**ר"ח** ורבה בר ר"ה דמצלי בהו באורתא ס"ל לילה זמן תפלין כן מבואר להדיא במנחות ל"ו ב' ובאמת לדעת הר"מ שכתבתי באות הקדומה דס"ל אף אי לילה לאו זמן תפילין מותר לילך בהך משחשיכה א"כ מאי מקשה שם דרבה בר ר"ה אהדדי מדס"ל שבת לאו זמן תפילין א"כ גם לילה לאו זמן תפילין אה"נ דלילה לאו זמן תפילין והא דמצלו בהו באירתא משום דאף דלאו זמן תפילין א"צ לחלצן והא דבשבת ודאי חשיכה חולצן משום חומרא דשבת כיון דא"צ להו הוי טלטול שלא לצורך גם שמא יצא בהן לר"ה ואע"ג דרבה בר ר"ה גופיה ס"ל דחייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה וא"כ ליכא למיחש שמא יצא בהן כדאמרינן בפ"ק דשבת וכמ"ש התוספות שם במנחות ל"ו ב' ד"ה אי קסבר הא פשיטא דחיוב המשמוש אינו כי אם בזמן שמחוייב בתפילין אבל בלילה או בשבת דלאו חובת תפילין הוא פשיטא דאין חובה למשמש בהן דאטו אם יש לאדם ס"ת בזרועו שיש בה אזכרות הרבה יתחייב למשמש בה והא דתנא דבי ר"י יוצא אדם בתפילין ע"ש עם חשיכה מחמת דמחוייב למשמש בהן מדכר דכיר להו ול"ח שיצא בהן בלילה דאז אין חובה למשמש וישכח בהן ז"א דהתם הפירוש מדכר דכיר להו מסלקן קודם השבת וכ"כ בד"מ סי' רנ"ב והביאו המג"א שם בס"ק כ"ה איך שיהיה דברי הש"ס קשה לדעת הר"מ מנ"ל להקשות ארבה בר ר"ה דילמא לעולם ס"ל לילה לאו זמן תפילין ואעפ"כ מצלו בהו באורתא דא"צ לחלצן אף דלאו זמן תפילין הוא כדעת הר"מ וכעת לא מצאתי ישוב לזה והנה במ"ש דבזמן שאין חוב להניח תפילין אין חוב ג"כ למשמש ע' בתוס' מנחות ל"ו ב' ד"ה אי קסבר ומ"ש שם בגליון:

**יז**

**רבה** בר אבהו ס"ל שבת לאו זמן תפילין מנחות ל"ו ב' ועיין שם בתוס':

**יח**

ר"א בן פדת ס"ל לילה לאו זמן תפילין דס"ל דעובר בעשה המניחן מנחות ל"ו ב' דיליף מושמרת ומינה דשבת לאו זמן תפילין דמאן דס"ל לילה לאו זמן תפלין כ"ש שבת כמבואר בסוגיא שם ועיין לקמן מ"ש בזה:

**יט**

ר' יוחנן ס"ל ג"כ לילה לאו זמן תפילין דס"ל המניחן עובר בלאו ובהיות כן תמהתי על מ"ש הרא"ש בה' תפילין דמאן דמפיק דלילה ושבת לאו זמן תפילין מושמרת את החוקה מימים לא כל ימים ואף חו"ה ס"ל דאסור בתפלין ואמנם ר' יוחנן דמפיק ומושמרת כמבואר בסוגיא שם דלכך עובר בלאו ואעפ"כ איתא בירושלמי דר"י הוי מנח תפילין בפסחא והוי חדיק רישא מפסחא ועד עצרתא והביא הרא"ש גופא בהל' תפילין שם הך ירושלמי:

**כ**

ר' אלעזר דאמר אם לשמרן מותר ופרש"י מותר להניחם בלילה משמע דס"ל לילה זמן תפילין דאי לאו זמן תפילין ועובר בעשה או בלא המניחן ודאי דאף לשמרן אסור והראיה דהר"מ דס"ל דלילה לאו זמן תפילין לא שרי להניחם אף לשמרן כדמוכח מדבריו וכמ"ש הב"י בסי' ל' אך לפמ"ש הסמ"ק והביאו הב"י שם דהך ברייתא דהיה משכים לצאת לדרך מניחן בלילה וכשיגיע זמן מברך עליהם אתיא כמ"ד לילה לאו זמן תפילין אבל למ"ד זמן תפילין שרי לברך אז בלילה כשמניחן א"כ לפ"ז משמע דאף למ"ד לילה לאו זמן תפילין רשאי להניחן בלילה לשמרן וא"ל דבמשכים לדרך שרינן בלא טעם דלשמרן רק משום דבדרך ל"ח שיישן בהם כמ"ש קצת הפוסקים ז"א דזה למ"ד לילה זמן תפילין ואינו אסור כ"א מחשש שמא יישן בהם בזה אמרינן דבדרך שרי משום דלא שייך חשש דישן בהם אבל למאי דקיימינן דלילה לאו זמן תפילין מדאורייתא אסור בלאו נמצא דחשש שינה לא מעלה ולא מוריד ואי שרינן מטעם שמירה לעבור על הלאו ונאמר דבכה"ג לא אסרה תורה כיון דאין מניחן לשם חובת מצוה כ"א לשמירה א"כ בכל דוכתא שרי אף היכא דאיכא חשש שינה דהא חזינן דלכ"ע דהיה בראשו א"צ לחולצן אם מכוין לשמרם ול"ח לחשש שינה. והנה מבואר דלדעת סמ"ק דברייי' דהיה משכים אליבא דמ"ד לילה לאו זמן תפילין מוכח דלשמרם מותר להניחם בלילה אף דלאו זמן תפילין ואין לחלק דהתם במשכים מניחם לצורך היום שחייב בהם משא"כ במניחם בתחילת הלילה שלא לצורך היום דז"א כיון דס"ס מניחם בלילה וטעמא דשרינן ליה משום דלאו לחובת מצוה אנחינהו רק לשמרן א"כ אין לחלק ולפ"ז י"ל דר"א ס"ל לילה לאו זמן תפילין ואעפ"כ

מתיר להניחם לשומרם בלילה וראיה לזה דר"א ס"ל המניח תפילין עובר בעשה כמש"ל אות י"ח וא"כ מוכח דס"ל לילה לאו זמן תפילין ואעפ"כ קאמר הכא דלשמרם מותר אך אין ראיה די"ל כפי' הר"מ הביאו הב"י בסי' ל' דלשמרם מותר לילך בהם וא"צ לחלצם אבל להניחם לכתחילה לא דלילה לאו זמן תפילין ולפ"ז לרש"י דמפרש בדבריו דלשמרם מותר להניחם מוכח דס"ל דאפי' למ"ד לאו זמן תפילין בלילה מותר להניחם בלילה דע"כ ר"א ס"ל לילה לאו זמן תפילין מדקאמר לעיל המניחן עובר בעשה ודלא כהר"מ ודוק:

## כא

**רב** אשי במנחות ל"ו לגירסא דגריס וחשך תפילין ומבואר שם דלא היה לשמרם וס"ל דאפי' שלא לשמרם מותר להניחם ואין מורין כן א כ מבואר ודאי דס"ל לילה לאו זמן תפילין דלמ"ד לאו זמן תפילין במניחן שלא לשמרם עובר בלאו ולהך גירסא דחשך ולא סליק תפילין אין ראיה די"ל דס"ל לאו זמן תפילין אעפ"כ אינו מחוייב לסלקן כמ"ש הר"מ וע' בב"י סי' ל' דפי' אפי' לגי' דמנח. תפילין הכוונה שמניח מסלקן ולא שהניחם לכתחילה ועיין מש"ל דמוכח מש"ס דלמ"ד לאו זמן תפילין מחוייב לסלקן וא"כ ע"כ צ"ל דרב אשי ס"ל זמן תפילין:

## כב

**בביאורי** על הטא"ח סי' ל"ח אות ו' הוכחתי דר"א ור' יהושע במ"ק כ"א ס"ל לילה זמן תפילין וע"ש מ"ש באות ט' באורך להוכיח דר"א ור"י ס"ל הכין:

## כג

**אי** אמרינן דתפילין לאו מ"ע שהז"ג אזי לא מצינו למילף דעשה דוחה ל"ת מלא תלבש שעטנז גדילים וגו' די"ל בהיפוך במקום גדילים לא תלבש שעטנז כמו שהקשו התוס' ומה שתירצו דא"כ למה לי קרא להכי בלא קרא הוי ידעינן דאין עשה דוחה ל"ת וי"ל דקרא אתי לאוריי לחייב נשים בציצית לאקושי לכלאים וכמו שהקשו התוס' ד"ד א' אך התוס' מתרצים דהיקשא עדיף דהוקשה כל התורה לתפילין והיינו למ"ד תפילין מ"ע שהז"ג וילפינין ציצית מתפילין אבל למ"ד תפילין אינו מ"ע שהז"ג א"כ שפיר ילפינן ציצית מכלאים לחייבם וכ"כ התוס' שם להדיא וא"כ ליכא למילף דעשה דוחה ל"ת מלא תלבש די"ל בהיפוך דאפי' במקום גדילים לא תלבש וא"ל דקרא למה לי מהיכא תיתי דלידחי י"ל דקרא אתי לחייב נשים בציצית אף דהוי מ"ע שהז"ג מיהו למ"ד לילה זמן ציצית וא"כ ציצית לאו מ"ע שהז"ג אפי' אי יסבור דתפילין לאו מ"ע שהז"ג מ"מ מוכח דעשה דוחה ל"ת מגדילים דא"ל בהפוך אפי' במקום גדילים לא תלבש דקשה קרא למה לי וא"ל לחייב נשים בציצית פשיטא כיון דאינו מ"ע שהז"ג פשיטא דחייבים וע' בע'

ציצית אי הוי מ"ע שהז"ג ואין להקשות למ"ד מ"ע דתפילין הז"ג וילפינן ציצית מתפילין אכתי היכא ידעינן דעשה דוחה ל"ת דלמא הדרש להיפוך במקום גדילים לא תלבש וא"ל דא"כ קרא למה לי י"ל דקרא אצטריך לפטור נשים מכלאים דדרשי' סמוכים הואיל ופטורים מציצית פטורים מכלאים אך כבר כתבו התוס' ביבמות דע"כ איכא שום קרא לחייב נשים בכלאים ובמה שכתבנו נתיישבה קושית התוס' ביבמות דף א' ד"ה דכתיב וז"ל וקשה הא דדייק דרב יהודה ס"ל ציצית מ"ע שלא הז"ג מדרמי תכלתא כו' דלמא מחייב נשים מסמוכים עכ"ל ולפמ"ש א"ש דאס"ד דמחייב נשים מסמוכים קשה לדידיה מנ"ל דעשה דוחה ל"ת וא"ל מגדילים דלמא קרא להיפוך אתי אפי' במקום גדילים אסור ואין להקשות קרא למה לי הא אצטריך לחייב נשים בציצית אלא ע"כ דס"ל ציצית לאו מ"ע שהז"ג ולא צריך קרא הכי ודוק אך בחי' יבמות דף ד' א' כתבתי ליישב קושית התוס' בכמה אופנים וא"כ אין ראיה למ"ש בזה יע"ש ותבין:

## אות ת תפוס לשון ראשון

### א

**ר"מ** ס"ל תפוס לשין ראשון תמורה דף כ"ה וע' בתמורה דף כ"ו א' בתוס' ד"ה אמר ר"י בר יוסף אמר ר"י דלר"י בר יוסף לא ס"ל לר"מ כלל תפוס לשון ראשון וע"ש בתוס' ד"ה האומר שמחלקים בין היכא דסותרים זא"ז יע"ש וע' לקמי:

### ב

**ר'** יוסי ס"ל אף בגמר דבריו אדם נתפס ותפוס שניהם הואיל וא"א להוציא ב' דבריו כאחד וע' ברש"י נזיר ט' שמחלק דדוקא היכא דאפשר לקיים דבריו הראשונים והאחרונים כגון בתמורת עולה כו' דתמכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים אזי ס"ל לר"י תפוס שניהם אבל היכא דאינו יכול לקיים שניהם אזי תפוס לשון אחרון לבד וע"ש בתוס' ד"ה אין אדם שמחלקים בין היכא דדבריו סותרים זא"ז וליכא למימר דסיפא לפרושי לרישא קאתי אזי תפוס שניהם אבל היכא דאיכא למימר דסיפא לפרושי לרישא קאתי תפוס לשון אחרון והיכא דסותרים לגמרי אזי ספוקי מספקא ליה כדמוכח מהך דב"מ ק"ב וב"ב ק"ה וע"ש בתוס' ב"מ וב"ב שם:

### ג

**ר"ש** ס"ל כר' יוסי פסחים נ"ג ב' ומנחות נזיר ט':

### ד

**ב"ש** ס"ל כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון נדרים כ"ו א' וזהו לרבא שם יע"ש:

**ה**

**ב"ה** ס"ל כר' יוסי דאף בגמר דבריו אדם נתפס נדרים שם אך זהו לרבא אבל לרבה שם דס"ל דלכ"ע היכא שאמר אלו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מאבא דכולהו אסורים ואביו מותר משמע דלכאורה לרבה אף ב"ה ס"ל כר"מ אך יש לדחות דרבה ס"ל דל"ד לתפוס לשון ראשון דהתם כ"א סותר זא"ז משא"כ הכא ולא ס"ל הסברא של רבא שכתב הרא"ש והר"ן ויתבאר בסמוך והראיה שהרי הר"מ בפ"ד מה' נדרים והטוש"ע יו"ד סי' רל"ב פסקו כרבא אף דקי"ל כר' יוסי דנימוקו עמו וע"כ צ"ל דאף לרבה ב"ה אתיא כר' יוסי וע' באות שאח"ז:

**ו**

**כמו** בסותרין זא"ז פליגי ר"מ ור"י דמ"ס תפוס לשון ראשון כו' כן באין סותרים לר"מ עושין עיקר מתחלת דבורו ולר"י עושין עיקר מסוף דבורו וע' באות שאח"ז ונ"מ אם נדר תחלה סתם כולכם אסורים ואח"כ אמר כולכם אסורים חוץ מאבא דלר"מ עושין עיקר מתחלת דבורו ואינו סותר לדבריו הראשונים ולא הוי נדר שהותר מקצתו ולר"י עושין עיקר מסוף דבריו והוא סותר לדבריו הראשונים והוי נדר שהותר מקצתו אך כ"ז לרבא בנדרים כ"ו א' לפי פי' הר"ן שם אך לרבה שם בדף כ"ה ב' לכאורה צ"ל דאף לר' יוסי אין עושין עיקר מסוף דבריו דס"ל לרבה דלכ"ע לא הוי בכה"ג נדר שהותר מקצתו אך י"ל דרבה מודה דלר' יוסי עושין עיקר. מסוף דבריו ואעפ"כ ס"ל דלא הוי נדר שהותר מקצתו במ"ש חוץ מאבא דאביו לא נכנס לעולם במשמעות הנדר ובהא פליגי רבה ורבא דרבא ס"ל דאביו נכנס במשמעות הנדר והוי נדר שהותר מקצתו אי אזלינן בתר לישנא בתרא ורבה ס"ל דלא נכנס במשמעות הנדר וע"ש בר"ן ותבין וכ"ז הוא לפי שיטת הר"ן שם ושיטת הרא"ש אינה כן ואכתוב באות שאח"ז וע' באות ח':

**ז**

**היכא** ס"ל לר"מ תפוס לשון ראשון היכא דאמר תמורת עולה תמורת שלמים דל"א ותמורת שלמים בוי"ו ומבואר דתמורת עולה היא ענין בפ"ע וכבר חל עליה קדושת עולה ואין מקום לחול קדושת שלמים אבל היכא דנדר מתחלה כולכם אסורים ואח"כ אמר כולכם אסורים חוץ מאבא דכי אמר בפעם שנית כולכם אסורים אין זה תשלום דבריו שהרי גם מתחלה אמר כולכם אסורים אלא ודאי שצריך לסיים חוץ מאבא הלכך אין דבריו האחרונים בטלים אף לר"מ אלא להא אהני הא דאמרינן תפוס לשון ראשון דאין נכללים יחד ב' הלשונות מ"ש תחלה כולכם אסורים ומ"ש בסוף חוץ מאבא אין נכללים ביחד לומר הואיל והותר אביו הותרו גם האחרים וב"ה סברי דאמרינן אף בגמר דבריו

אדם נתפס הלכך נכללים ב' הלשונות ראש דבריו עם סוף דבריו והוי נדר שהותר מקצתו כ"ז לדעת הרא"ש בנדרים שם ולמדנו ב' דברים הא' דהיכא דראש דבריו רק אף בזה יש חילוק בין ר"מ ור"י דלר"מ אין נכללים ביחד ראש דבריו עם סוף דבריו ולר' יוסי נכללים ביחד, ומיהו לפי הנראה כ"ז לרבא שם דף כ"ו א' אבל לרבה דס"ל דלכ"ע היכא דאמר כולכם אסורים חוץ מאבא לא הוי נדר שהותר מקצתו א"כ ע"כ דאף לר' יוסי אין נכללים ראש דבריו עם סוף דבריו מיהו י"ל דאף לרבה ס"ל לר"י דנכללים ראש דבריו עם סוף דבריו ואעפ"כ לא הוי נדר שהותר מקצתו במ"ש חוץ מאבא דס"ל לרבה דאביו לא נכנס במשמעות הנדר כלל וכמ"ש באות הקדומה לדעת הר"ן ודוק וע' באות שאח"ז:

**ח**

**הא** דכתבנו באין סותרים זא"ז לר"מ עושין עיקר מתחלת דבורו ע' בר"ן נדרים כ"ו ב' שכ' די"ל דלר"מ היכא דאין סותרים זא"ז ס"ל בגמר דבריו אדם נתפס רק דרבא מוקי פלוגתא דב"ש בהכי דמסתבר דלר"מ ראוי לעשות עיקר מתחלת דבורו אבל לפי האמת אינו מוכרח כלל וי"ל דבאין סותרים מודה ר"מ דאף בגמר דבריו אדם נתפס וכן מ"ש באות הקדומה סברת הרא"ש דלר"מ אין נכלל ראש דבריו עם סוף דבריו י"ל ג"כ דר"מ גופיה ס"ל דבאין סותרים נכללים יחד ראש דבריו עם סוף דבריו רק דרבא קאמר כן דב"ש ס"ל כר"מ וס"ל דבכה"ג אין נכללים אבל ר"מ גופיה י"ל דס"ל דבאין סותרים נכללים וע"ש היטב בר"ן דף כ"ו ע"ב גבי בצל הכופרי דאמר ר"מ הותרו כולם יע"ש ותבין:

**ט**

**בן** ננס ס"ל תפוס לשון אחרון ב"ב ק"ה:

**י**

**רב** ס"ל תפוס לשון אחרון ב"ב שם ע"ב וב"מ ק"ב:

**יא**

**שמואל** מספקא ליה אי תפוס לשון ראשון כו' הכי מסקנת הש"ס ב"ב וב"מ שם:

**יב**

**ר"נ** דאמר קרקע בחזקת בעליה עומדת מוכח דטעמא משום דמספקא ליה כ"ז מתבאר בב"מ וב"ב שם:

**יג**

**רשב"ג** מספקא ליה כדמוכח בב"מ ק"ב וב"ב ק"ה בהך מעשה דמרחץ וי"ל דוקא היכא דסותרים אבל היכא דיש לקיים שניהם ס"ל כר' יוסי וכמש"ל אות ב' בשם התוס' לדעת ר' יוסי:

# תקרובת ע"ג

## א

**תקרובת** ע"ג נחלקו בזה רבוותא אי אסורה באכילה ובהנאה מדאורייתא דעת קצת רבוותא הביאם הרשב"א בחידושיו לקדושין דף צ"ח ע"א דאינה אסורה באכילה ובהנאה כי אם מדרבנן דהא מדכתיב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים ילפינן להו ואינם אלא אסמכתא בעלמא והרשב"א שם הסכים לדעת התוס' ב"ק פ' מרובה דף ע"ב ד"ה דאי דאסור אכילה בתקרובת ע"ג ודאי דאורייתא ובהנאה אי אסור מדאורייתא נסתפקו שם ודעת הר"מ בפ"ז מהע"ז דתקרובת ע"ג אסור בהנאה מדאורייתא ולוקה ב' וכ"כ בשער המלך בפ"ה מה"א לדעת הרמב"ם יע"ש:

## ב

**הרב** בשעה"מ שם כ' בהך אי תע"ג אסור בהנאה מדאורייתא תליא בפלוגתא דר' חזקיה ור' אבוהו דלר"א דבכ"מ שנאמר לא יאכל ל"ת ל"ת אא"א וא' א"ה במשמע תע' אסור בהנאה מלא תאכל כל תועבה שהרי הזובח לע"ג הוא מחייבי מיתות ב"ד ומכל שתעבתי לך הוא או מדכתיב בפ' תשא פן תכרית ברית ליושב הארץ וקרא לך ואכלת מזבחו וקי"ל דהשמר פן ואל אינו אלא ל"ת וכ"כ הרמב"ן בהשגותיו על ס' המצות מצוה קצ"ב דעל תקרובת ע"ג לוקה מה"ת מהך קרא דפן תכרות וכיון שכן ה"ל כאלו כתיב בהדיא ל"ת וכ"מ שנאמר לא יאכל ל"ת אא"א ואא"ה ולכך לר' אבוהו תקרובת ע"ג אסור בהנאה מה"ת משא"כ לחזקיה. והאריך שם והוכיח מסוגיא דע"ז דף נ"ב

## ג

**דר'** יוחנן ס"ל תקרובת ע"ג אסור בהנאה מה"ת וע"ש בשער המלך פ"ה מה"א דכ' כן והאריך בזה וכ' הטעם דר' יוחנן ס"ל כח' אבוהו ואני תמה ע"ז דהרי ר' יוחנן ס"ל בנזיר כ"ט גבי האיש מדיר את בנו בנזיר דחולין שנשחטה בעזרה דאורייתא ומאן דס"ל חשנ"ב דאורייתא לא ס"ל כר' אבוהו כמבואר בסוגיא דפסחים שם (וא"ל דר' יוחנן ס"ל כר"מ דמפיק אסור הנאה מנבילה דהא ר' יוחנן כללא כייל בעירובין מ"ו ב' דר"מ ור"י הלכה כר"י) וכן כ' הרא"ש בפ' ג"ה סי' י"ז. אברא דנלע"ד ליישב טעמו של ר' יוחנן דלשיטתי' אזיל דהנה בחולין דף י"ג א' קאמר שחיטת נכרי נבילה נבילה אין איסור הנאה לא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן דלא כר' אליעזר דאי ר"א הא ס"ל סתם מחשבת נכרי לע"ג והקשו התוס' שם ע"ב ד"ה תקרובת דאם נאמר דלרבנן דריב"ב לא מקשינן תע"ג למת לאסור בהנאה מדאורייתא מאי מקשו דלמא משנתינו דלא כריב"ב ולכך לא אסור

בהנאה ולעולם מתניתין כר"א דסתם מחשבת עכו"ם לעכו"ם ואעפ"כ מותר בהנאה ותי' דר' יוחנן קאמר מתניתין דלא כר"א למאי דמוקמינן לקמן מתניתין כריב"ב ר"ל דר"י ס"ל כהך אוקימתא דמתניתין כריב"ב ולכך ע"כ דלא כר"א ועוד תירצו דלענין איסור הנאה אף רבנן מודו דמקשינן תע"ג למת רק דלענין טומאה פליגי ולכך שפיר קאמר ר' יוחנן מתניתין דלא כר"א. והיוצא מדבריהם דלב' התירוצים או דר' יוחנן ס"ל דמתניתין כריב"ב או דס"ל אף לרבנן תע"ג אסור בהנאה והנה לתי' הא' דר"י ס"ל דמתניתין כריב"ב פשיטא דפסק כוותיה דהא ר"י ס"ל הלכה כסתם משנה ולריב"ב בודאי אסור בהנאה מה"ת ולתי' הב' דר"י ס"ל דאף לרבנן אסור בהנאה א"כ סוף סוף יצא לנו דר' יוחנן לשיטתיה שפיר ס"ל דתע"ג אסור בהנאה או דס"ל דאף לרבנן אסור בהנאה דאיתקיש למת וא"צ לומר כדעת הרב דר' יוחנן ס"ל כר' אבוהו דבאמת לא ס"ל כר' אבוהו מטעם שכתבנו:

### ד

**דעת** ר"ת הביאו התוס' בע"ז דף ל"ב ב' ד"ה והיוצא דתקרובת שהוא כעין פנים כגון זבוח וקטור ונסוך אסור בהנאה מדאורייתא אף לרבנן יע"ש:

## תנאי קודם למעשה

### א

**ר"מ** בעי תנאי קודם למעשה דיליף מתנאי בני גד ובני ראובן ואי הקדים המעשה לתנאי לא אתי התנאי ועקר המעשה דקדמי לתנאי קדושין ס"א בפרש"י שם ובמס' ב"מ דף צ"ד מאן שמעית ליה דבעי תנאי קודם למעשה ר"מ דתניא אבא חלפתא איש כפר חנניא אומר משום ר"מ תנאי קודם למעשה ה"ז תנאי מעשה קודם לתנאי אינו תנאי:

### ב

**ר"ח** בן גמליאל דפליג על ר"מ בתנאי כפול בקדושין ס"א מודה בתנאי קודם למעשה כך פרש"י בקדושין ס"א ובתוס' שם ד"ה כל תנאי חולקין וס"ל דלר"ח בן גמליאל לא בעי תנאי קודם למעשה ומביאין ראיה מב"מ דף צ"ד הנזכר למעלה דקאמר מאן שמעית ליה תנאי קודם למעשה ר"מ ומשמע דאינך פליגי עליה והנה לכאו' שיטת רש"י נכונה דרחב"ג לא פליג רק אתנאי כפול מטעמא דהתם לא היה כפול דצריך הדבר רק לאמרו אבל באינך לא פליג כלל אך הגאון בעל פנ"י כתב שם דר"מ ורחב"ג ע"כ בסברא פליגי דר"מ ס"ל מצד הסברא אינו מועיל תנאי כלל רק כיון דמצינו בתורה תנאי ב"ג וב"ר חדוש הוא שחדשה תורה דתנאי יכול לבטל המעשה ואין לך בו אלא חדושו ר"ל דאין אנו יכולים למילף דיועיל תנאי רק בהנך גווני דמצינו בתנאי ב"ג וב"ר אבל רחב"ג ס"ל

דמצד הסברא חצונה מועיל תנאי ואפי' גילוי דעת בעלמא ואין אנו צריכים למילף מתנאי ב"ג וב"ר ולכן אפי' דל"ד לתנאי ב"ג וב"ר דאין התנאי קודם למעשה אפ"ה מועיל רק דאם היה משה רבינו כפל התנאי זה היה ראיה דע"כ בעינן תנאי כפול דאל"ה למה כפל בחנם וע"ז השיב רחב"ג צריך היה לאומרו לכך אין לנו לחדש שום סברא בתנאי ואזלינן בתר הסברא החיצונה דתנאי מועיל בכל גוונא ע"כ דברי הגאון פנ"י בחי' קדושין:

## תנאי כפול

ר"מ בעי תנאי כפול קדושין ס"א וע' תוס' קדושין דף מ"ט ע"ב דעת רשב"ם דבממון לא בעינן תנאי כפול והתוס' השיגו וחלקו שם בכמה דברים דלא בעינן תנאי כפול וע"ש וע' בה"ה פ"ו מה"א דין י"א שכ' שם דר"מ בעי תנאי כפול אפי' בממון אך בענין החילוקים שחלקו התוס' בזה נראה דאף לר"מ לא בעינן בגוונא דא ת"כ וע' שבועות ל"ו:

### ב

**ר"ח** בן גמליאל פליג שם קדושין ס"א על ר"מ וס"ל דלא בעינן תנאי כפול בשום מקום:

### ג

**ר'** יהודה לא בעי תנאי כפול בגיטין מ"ו גבי מוציא אשתו משום נדר ובנדרים דף י"א ומזה תמיה לי על הרשב"א בחדושיו לשבועות דף ל"ו שכ' בסוגיא דמכלל הן נשמע לאו דחכמים דר"מ דהתם הוא ר' יהודה ולכך לא אקשו אחכמים ולפמ"ש קשה טפי אי חכמים דשם הוא ר' יהודה דהא מצינו לר' יהודה דלא בעי תנאי כפול ואית ליה מכלל הן נשמע לאו וצ"ע:

### ד

**רשב"ג** לחד לישנא ס"ל דלא בעינן תנאי כפול משום דאין לך תנאי בכתובים שאינו כפול והוי ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים ולחד לישנא ס"ל כר"מ דבעינן ת"כ משום דאין לך תנאי שאינו כפול וגמרינן מינייהו וב"כ הבאים כא' לא הוי דמצריך צריכי ע' גיטין ע"ו וברש"י ותוס' שם:

### ה

**נשמע** מזה דהך דתנאי כפול תלוי בזה אי ב"כ הבאים כאחד מלמדין חזי בעי ת"כ אך קשה דר' יהודה לא בעי ת"כ וס"ל מלמדין כמבואר בסנהדרין ס"ז אך י"ל דבג' כתובים מודה דאין מלמדים והכא איכא ג' כתובים:

**ו**
**רבי** לדעת רבינא ס"ל דבעינן תנאי כפול יבמות נ"ג א' ולדעת רב יוסף ואביי ורבא ורב שרביא ורב אשי דמוקי התם טעמא דרבי מטעמא אחרינא אין ראיה דבעי ת"כ וע' שם היטב ביבמות פ' ר"ג דף נ"ג ע"א:

## תנאי לבטל דברי תורה

**א**
**ר"מ** ס"ל מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אף דבר שבממון כתובות דף נ"ו ב"מ דף נ"א וצ"ד ואף בידעה וקא מחלה וע' לקמן אות ט':

**ב**
**ר'** יהודה ס"ל בדבר שבממון תנאו קיים והכי נקטינן מיי' פי"ב מה"א. וע' בתשובת שבות יעקב סי' ע"ה דנראה מדברי הרשב"ם בב"ב דף קכ"ו.

**ג**
**דברבר** שהוא מצוה אף שהוא ממון תנאו בטל דשאני שאר כסות דליכא שום מצוה לגביה אך הוא ז"ל החליט שם בתשובה סי' ע"ה דאף לבטל מצוה מן התורה בדבר שבממון תנאו קיים יע"ש והנה בעיקר פלפול שם לענין כיבוד אב נ"ל בכה"ג היכא שהתנה שלא יתחייב בכיבוד אב כיון שהוא עיקרו בצערא דגופא כגון להלבישו ולהכניסו ולהוציאו כיון שבזה אין בתנאו כלום דהוי צערא דגופא אזי לא חל ג"כ אדבר שבממון כיון שעיקר הכיבוד שהתנה אינו דבר שבממון וע' בגיטין פ"ד ב':

**ד**
**רשב"ג** ס"ל המתנה עמ"ש בתורה תנאו בטל בכתובות ר"פ הכותב אך י"ל דוקא בדלא ידע דמחל אבל היכא דידעה וקא מחלה כגון בשאר כסות ועונה כר' יהודה ס"ל וע' בתוס' כתובות דף פ"ד ד"ה וסבר שכ' דהתם בירושה לא ידע דמחיל ומדברי הרמב"ן במלחמות שם נראה דירושה הוי ג"כ ידע ומחיל יע"ש ודוק:

**ה**
**רב** ס"ל מתנה עמ"ש בתורה תנאו בטל ואביי ס"ל אף במידי דידע ומחיל ס"ל לרב תנאו בטל דקאמר בב"מ דף נ"א ע"ב רב כר"מ ס"ל ור"מ אף בידע ומחיל ס"ל תנאו בטל ולרבא ס"ל לרב דוקא במידי דלא ידע ומחיל אבל במידי דידע וקמחיל כר' יהודה ס"ל כך מבואר למעיין בב"מ דף נ"א בפלוגתא דרב ושמואל וע' לקמן ועמ"ש בחדושי. ובזה יש ליישב קושית התוס' בב"מ דף מ"ט דמקשו לרב דס"ל דאף במידי דרבנן עשו חיזוק כשל תורה

ולכך בירושה אף דהוא דרבנן תנאו בטל ולמה בפירות יהיה תנאו קיים ולדידי לק"מ דרב ס"ל דעשו חיזוק כשל תורה ובשל תורה ס"ל דוקא במידי דלא ידע דמחיל תנאו בטל כמש"ל ולכך בירושה דלא ידע דמחיל תנאו בטל אבל בפירות דידע ומחיל תנאו קיים ואי קשיא הא דאמר שם בהכותב דאף לגבי שתוכל למכור מהני הנאה כמ"ש במשנה ריש הכותב א"כ למה כ' לה דו"ד שאם מכרה ונתנה קיים וכבר כ' שם הר"ן דתנאי הזה הוא רק על הנכסים שנפלו לה אחר הנשואין דעל הנכסים של קודם הנשואין בלא"ה תוכל למכור כיון דמיירי בכותב לה ועודה ארוסה והנה נכסים האלו שנפלו לה אחר נשואין לא ידע בשעת אירוסין דלמחול א"כ קשיא לרב דלהוי תנאו בטל בזה אך קושיא זו כבר ישבתי בחדושי בכתובות ר"פ הכותב דרב לשיטתיה דס"ל התם בפ' האשה שנפלו כרבותינו דאף נכסים שנפלו לה קודם שנתארסה וניסת מכרה בטל ולכך י"ל דלכך כתב לה דוד"ב על הנכסים דקודם הנשואין דידע ומחיל אבל הנכסים שאחר הנשואין באמת תנאו בטל דלא ידע דמחיל וע"ש שהארכתי בזה וכ"ז לרבא אך לאביי דס"ל דרב ס"ל ן במידי דידע ומחיל תנאו בטל קשיא קושית התוס' למה בפירות תנאו קיים וגם קשיא על פירי פירות דלא ידע דלמחול למה תנאו קיים וגם על ר"י דס"ל דחכמים עשו חיזוק יותר משל תורה למה תנאו קיים בפירי פירות דלא ידע ומחיל ובכה"ג לרבא ס"ל לר"י תנאו בטל. נקטינן מהא. דלאביי ס"ל לר' יהודה אף במידי דלא ידע דלמחול תנאו קיים ולרבא ס"ל לרב דבכה"ג גם לר' יהודה תנאו בטל ע' היטב בב"מ דנ"א שם ודוק:

**ז**

**שמואל** ס"ל התם תנאו קיים בב"מ דנ"א דקאמר בש"ס שם די"ל דס"ל בעלמא כר"מ היכא דודאי קא עקר לתנאו אבל באמר לחבירו ע"מ שאין לך עלי אונאה דמי יימר דעקר לתנאו ס"ל תנאו קיים וע"ש במה דקאמר רב ענן לדידי מפרשא לי ומחלק בין אין בו אונאה לאין לך עלי אונאה וע"ש בפרש"י ופי' תוס' והדברים ארוכים אין כאן מקומם להאריך בזה:

**ח**

**ר'** יוסי אמורא המוזכר בירושלמי ס"ל תנאי שבממון קיים בירושלמי הלכה א' אלין דכתבין אין מיתן בלא בנין יהא מדלה חזר לבית אביה תנאו ממון הוא וקיים ע"כ ולדברי הרא"ש בפ' הכותב שכתב בשם ר"ח דלאו בתנאי הבעל איירי אלא באב שפוסק נדוניא לבתו דהוי כמתנה על מתנה להחזירו לפ"ז אין ראיה דס"ל תנאי שבממון קיים היכא שמתנה על ד"ת דהכא לא מתנה על דת והבן וגם לדברי הרמב"ן בשם רבו שכ' דהכא

הוי כמתנה שירשנה אלא יורשה ומתנה להחזיר לאביה ירושתה ג"כ אין ראיה לתנאי שבממון היכא שמתנה לבטל ד"ת דהכא לא מבטל ד"ת ודוק היטב:

**ט**

**הנה** לפי הנראה משיטת הגמרא דב"מ דף נ"א בפלוגתא דרב ושמואל מבואר דר' יהודה דס"ל תנאו קיים בדבר שבממון לרב דוקא היכא דידע ומחיל אבל בלא ידע גם ר' יהודה מודה דבטל אך לאביי שם מבואר דרב מודה דלר' יהודה אף בלא ידע דלמחול תנאו קיים ורב כר"מ ס"ל אך רבא דמוקי כאן בסתם כאן במפרש ס"ל דרב כר"י ס"ל ור"י מודה בלא ידע דלמחול ולפי שיטה זו שמואל ס"ל דר' יהודה ס"ל תנאו קיים אף בלא ידע דמחיל והנה המעיין היטב בדברי המלחמות ר"פ הכותב בסוגיא דירושת הבעל יבין דהרמב"ן ס"ל דלפי האמת רב ושמואל פליגי במפרש דידע דלמחול ורב ס"ל כר"מ דאף בידע ומחיל תנאו בטל ושמואל ס"ל כר' יהודה וע"כ לא אמר ר' יהודה אלא בידע ומחיל אבל בסתם דלא ידע ומחיל ס"ל לשמואל דאף ר' יהודה מודה והריי"ף והרמב"ם פי"ג מה' מכירה שחלקו בין סתם למפרש כר' יהודה ס"ל וכשמואל דס"ל במפרש ס"ל לר"י תנאו קיים ובסתם אף שמואל מודה דאף לר"י בכה"ג תנאו בטל כך הוא שיטת הרמב"ן ר"פ הכותב. ולפ"ז יצא לנו. דרבא ס"ל כר' יהודה בדבר שבממון תנאו קיים ודוקא היכא דידע ומחל אבל בלא ידע ומחיל תנאו בטל וכ"ז לשיטת הרמב"ן דשמואל מחלק בין ידע ללא ידע אך לשיטת רש"י והתוס' בב"מ שם דזה החילוק הוא רק לרב ובודאי רבא כשמואל ס"ל דהלכתא כוותיה דשמואל בדינא ולשמואל אף בסתם בלא ידע דמחיל תנאו קיים והא דקאמר הברייתא דסתם תנאו בטל כבר פי' שם התוס' בב"מ יע"ש ולדעת ר"מ והרא"ש שפסקו כרב משום דהוי איסורא א"כ רבא ס"ל ג"כ היכא דידע ומחיל יש אונאה ותנאו קיים והיכא דלא ידע תנאו בטל:

**יא**

**לרב** אדא בריה דרב איקא לא הוי מתנה עמ"ש בתורה רק כשמתנה ע"מ שאין לך שאר כסות דהוא קא עקר אבל במתנה ה"ז גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר דלאו איהו קא עקר אלא איהי קא עקרה לאו מתנה עמ"ש בתורה הוא ורבינא פליג וס"ל דאף זה חשוב מתנה עמ"ש בתורה דכלום קא עקרה איהי אלא לקיומי תנאי דידיה גיטין דף פ"ד ב':

**יב**

**רבינא** ס"ל דל"א מתנה עמ"ש בתורה רק בשאר כסות ועונה דודאי קא עקר אבל הכא דא"ל ה"ז גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר דלא קאמר דלא סגיא דלא קאכלת לא תיכול ולא תגרש גיטין פ"ד ב' וע"ש בפרש"י:

# תנאי שאי אפשר לקיימו על ידי שליח

**א**

**רב** אחא בר יעקב אמר ר' יוחנן ס"ל דתנאי שא"א לקיימו ע"י שליח לא הוי תנאי כתובות דף ע"ד יע"ש וכתבו התוס' הסברא כיון שאין המעשה בידו לקיימו ע"י שליח אין בידו לעשות בו תנאי יע"ש:

**ב**

**רב** יוסף בר אבא א"ר מנחם א"ר אמי דס"ל התם במקדש ע"ת ובעל דל"א כיון דעביד מעשה אחולי אחלה לתנאה ע"כ דס"ל ג"כ הא דחליצה מוטעת כשירה משום דמעיקרא לאו תנאי הוא דא"א לקיימו ע"י שליח ודוק בסוגיא שם:

**ג**

**רב** כהנא משמיה דעולא דס"ל במקדש ע"ת ובעל דצריכה הימנו גט דאמרי' כיון דבעל אחלי' לתנאה י"ל דס"ל דבתנאי לא בעינן שיהיה אפשר לקיימו ע"י שליח אלא אף דלא מצי לקיימו ע"י שליח הוי תנאי והא דחליצה מוטעת כשירה היינו משום דעביד מעשה וחליץ לה אחלי' לתנאה כן דעת הכ"מ בפ"ו מה"א דין א' דהרמב"ם לא מצריך בתנאי שיהיה אפשר לקיים ע"י שליח משום דפסק כרב כהנא אך דעת הרב המגיד שם דאף הרמב"ם בעי תנאי שאפשר לקיים ע"י שליח וא"כ לדעת הה"מ אף לרב כהנא בעינן תנאי שאפשר לקיים ע"י שליח דהרי הרמב"ם ס"ל כרב כהנא ואעפ"כ בעי אפשר לקיים ע"י שליח:

**ד**

**רב** עולא בר אבא א"ר עולא א"ר אלעזר ס"ל ג"כ במקדש ע"ת ובעל דצריכה גט שם דע"ד ולפ"ז לדעת הכ"מ ס"ל דלא בעינן תנאי שאפשר לקיים ע"י שליח ולדעת ה"ה י"ל דס"ל דבעינן כמו להרמב"ם עיין מ"ש באות הקדומה ודוק:

**ה**

**רבינא** דס"ל ביבמות פ' ר"ג דף נ"ג דכ"ע יש תנאי בחליצה ס"ל ג"כ דלא בעינן תנאי שא"א לקיימו ע"י שליח ע' תוס' כתובות ע"ש וע' בלח"מ פ"ו מה' אישות דין א' שכ' כן להדיא לדעת הכ"מ אך הוא דחה שם שיטת הכ"מ שהזכרתי לעיל אות ג' יע"ש. ולפי שיטתו אין ראיה דרבינא סבר הכי וכן התוספת שם מספקים בזה ע"ש:

### ו

**ר'** יוחנן דס"ל ביבמות ק"ו חליצה מוטעת כשירה כגון שחלץ לה ע"מ שאתן לו ר' זוז ולבסוף לא נתנה החליצה כשירה ופרש"י שם משום דבעי' תנאי שאפשר לקיימו ע"י השליח ובחליצה שא"א לקיימה ע"י שליח לא מהני תנאי לבטלה ע"ש מבואר דר' יוחנן ס"ל דבעי' תנאי שאפשר לקיימו ע"י שליח וכן בכתובות דף ע"ד כמבואר באות א' וע' בב"י אה"ע סי' קס"ט:

## תנאי ומעשה בדבר אחד

### א

**רב** אדא בר אהבה ס"ל דתנאי ומעשה בדבר אחד לא הוי תנאי רק דתנאי יהיה בדבר א' ומעשה בדבר אחר כמו תנאי דב"ג וב"ר גיטין ע"ה וע"ש בתוס' ד"ה דתנאי ומעשה שכתבו דלא הוי תנאי ומעשה בדבר א' רק היכא דהתנאי סותר המעשה כגון בהילך גט ע"מ שתחזירהו לי דאין הגט חל אלא לאחר שנתקיים התנאי ואז אין הגט בידה כו' אבל היכא דאין התנאי סותר המעשה אפי' בדבר א' הוי תנאי וע' תוס' קדושין שכ' זה לאי נמי ומתחלה תי' שינויא אחרינא ע"ש בקדושין דף ו' ע"ב ד"ה לא החזירו ודעת הר"ן בקדושין שם כדעת התוס' דדוקא היכא דהתנאי סותר המעשה אך דעת הרא"ש בפ' יש נוחלין לא משמע כן ועיין בב"ש אה"ע סי' ל"ח ס"ק ז' ודוק היטב בדבריו ואי"ה בקונטרס כלל גדול יתבאר זה:

### ב

**רבא** ורב אשי פליגי התם מדלא משני כשינויא דרב אדא ש"מ דלא ס"ל כוותיה כ"כ התוס' קדושין ד"ו לחד שינויא וכ"כ הה"מ בפ"ו מה' אישות דלכך לא, פסק הר"מ כהך דרב אדא והטור באה"ע סי' ל"ח פסק כרב אדא ומסתמא צ"ל לדעת הטור דרבא ורב אשי ס"ל ג"כ כרב אדא רק דשני להו בשינויא אחרינא:

## תקלה

### א

**ר'** יהושע חייש לתקלה כך מוכח מסוגיא דפ"ק דפסחים ד"כ ע"ב בחביות שנשברה בגת העליונה שמחלק בין יין לשמן דביין איכא הפסד מרובה דאינו ראוי לזילוף משום דחיישינן לתקלה ולפ"ז היה אפשר לומר דר"א לא פליג על ר' יהושע בזה דהיכא דאיכא הפסד ממון מטמאינן ליה ביד רק בהא פליגי דר"א ס"ל דיין ג"כ ליכא הפסד דחזי לזילוף

וס"ל דל"ח לתקלה ור"י סבר דיין לא חזי לזילוף משום תקלה ואיכא הפסד ולכך יטמא ביד אך לפ"ז מאי מקשה בפסחים ט"ו א' א"ה מדבריהם מדבריו מיבעי' ליה דלפמ"ש לא קשה מידי וא"ש מדבריהם דגם ר"א ס"ל דהיכא דאיכא הפסד מטמאין ביד ועיקר טעמיה משום דביין ליכא הפסד דחזי לזילוף אבל היכא דאיכא הפסד מטמאין ביד ור"מ ס"ל דאין חילוק בין הפסד מרובה להפסד מועט ולכך קאמר שפיר מדבריהן וצ"ל דדחיקא להש"ס לומר דר"א לא חייש לתקלה דר"א שמותי מתלמידי ב"ש וב"ש חיישי לתקלה שם וכמ"ש בסמוך:

**ב**

**ר"א** חייש לתקלה שם עמ"ש באות הקדומה:

**ג**

**ב"ש** חיישי לתקלה פסחים דף כ' ע"ב ודף כ"א א' וע"ש ברש"י ותוס' ד"ה אין הכרעת שלישית דלרש"י אין ראיה דב"ש חיישי לתקלה ולתוס' ס"ל דב"ש חיישי לתקלה.

**ד**

**ב"ה** לא חיישי לתקלה שם:

**ה**

**ר'** ישמעאל בר' יוסי שם חייש לתקלה מיהו יש ב' לישני אליביה דלחד לישנא אף בשהיה מועטת חיישי' לתקלה וי"א דוקא בזמן רב חיישינן לתקלה אבל בזמן מועט לא חיישינן לתקלה וע' ביו"ד סי' נ"ז בש"ך ס"ק מ"ז שמחלק ג"כ בין זמן מרובה לזמן מועט ע"ש:

**ו**

**רב** הונא חייש לתקלה פסחים ל"ג ב' אבל חיטי לא:

**ז**

**חזקיה** ג"כ חייש לתקלה שם:

**ח**

**רב** יצחק בר מרתא ג"כ חייש לתקלה שם:.

**ט**

**אביי** משמע מתחלה דלא חייש לתקלה אך לבתר דשמיע מרבא הדר ביה ואמר אחר כך משמיה דחזקיה חיטי לא משום דחיישינן לתקלה:

**י**

**רבא** חייש לתקלה שם:

**יא**

**ר'** יוחנן דאמר שם אפי' חיטי אין ראיה דל"ח לתקלה דמיירי בשליקתא ומאיסתא כמ"ש ר"א שם:

## תחומין

**א**

**ר"ע** ס"ל תחומין דאורייתא במס' סוטה דף ל' בו ביום דרש ר"ע כו' דיליף מקום ממקום יע"ש :

**ב**

**ר"מ** ס"ל תחומין דאורייתא עירובין ל"ה ע"ב ואף לפי המסקנא דמוקי רבה ורב יוסף בב' כיתי עדים צ"ל כן וע"ש ברש"י בסוף העמוד ד"ה א' אומרת מבע"י ע"ש:

**ג**

**ר'** יוסי ס"ל תחומין דרבנן עירובין ל"ו ולפי מה דמשני הא דידיה הא דרביה וכן לשינויא דרבא שם אפשר דס"ל תחומין דאורייתא וע' בשו"ת נ"ב ח' אה"ע סי' ב' דמאי דקאמר קסבר ר"י תחומין דרבנן היינו כל תחומין אפי' י"ב מיל דרבנן ולרבא דמשני שינוייא אחרינא ס"ל די"ב מיל לכ"ע דאורייתא:

**ד**

**ר'** יהודה לפי משמעות הסוגיא שם משמע דס"ל ג"כ תחומין דאורייתא דכר"מ ס"ל ודוחק לומר דס"ל דאף בדרבנן מחמרינן בספיקו אף היכא דאיכא חזקה ובפ' מי שהוציאו כ' הרא"ש דר"י ס"ל תחומין דאורייתא וע"ש וצ"ע ודוק. אך קשה ממ"ש במס' ביצה דף ל"ח א' ר' יהודה אומר אין אדם מתנה על ב' דברים ודייק משם דר"י לית ליה ברירה אפי' בדרבנן ש"מ דתחומין דרבנן דאי ר"י ס"ל תחומין דאורייתא א"כ י"ל דוקא בדאורייתא לית ליה ברירה:

**ה**

**ר'** שמעון אפשר דס"ל תחומין דרבנן דכר' יוסי ס"ל התם ואפשר ס"ל דאורייתא ואף עפ"כ מיקל בספיקו משום דאיכא חזקה לקולא יע"ש ודוק:

**ו**

**רבה** ס"ל תחומין דרבנן עירובין מ"א ב' הוצרך לנקביו דפשיט גדול כבוד הבריות שדוחה איסור דרבנן וכ"כ ברש"י שם:

**ז**

**נ"מ** בין דרבנן לדאורייתא לענין ספק עירוב ובין לקדר בהרים דאי דרבנן מקדרין כמ"ש שם דף ל"ה ב' וכן לענין כבוד הבריות דאי דרבנן דוחה כמ"ש באות הקדומה עוד נ"מ לענין חזקה שליח עושה שליחותו דאי דאורייתא לא סמכינן אחזקה שליח עושה שליחותו וע' בערך שע"ש:

**ח**

**לדעת** הרמב"ם בפ' כ"ג מהל' שבת דתחום י"ב מיל דאוריי' ולוקין עליו ודעת הרא"ש דהירושלמי ס"ל דתחום י"ב מיל דאורייתא אך תלמודא דידן לא ס"ל הכי מדלא קאמר דידע לה בי"ב מיל ע' בראש ספ"ק דעירובין:

**ט**

**בהגהות** אשירי ספ"ק דעירובין כתב דאף דתחום י"ב מיל דאורייתא חשוב אין לו עיקר מה"ת כיון שאינה כתובה בפי' יע"ש וע' בתשו' נ"ב ח' אה"ע סי' ב' שכתב דהגהות אשרי לא קאמר רק לירושלמי דלא דריש י"ב מיל מקרא דאל יצא רק מקבלה הוא דאורייתא אבל להרמב"ם דמפיק י"ב מיל מקרא דאל יצא חשוב תחומין יש לו עיקר מן התורה יע"ש:

**י**

**רבא** ס"ל תחומין דרבנן שבת ל"ד א' אמרו לו שנים צא וערוב עלינו כו' ספיקא דרבנן לקולא אך זה לפרש"י שם דמיירי בעירוב תחומין אך לפי' תוס' שם דמיירי בערובי חצרות אין ראייה ואף לפרש"י י"ל דגרסינן רבה ורבה ס"ל תחומין דרבנן כמש"ל אות ו' וכן משמע קצת מדאמר בתר הכי ואמר רבא ושם נראה לגרוס רבה מדמהדר ליה אביי וראיתי בהגהות ר' ישעיה פיק שהגיה במימרא דבתר הכי אמר ולא ואמר ונראה טעמו דמימרא קמייתא רבא אמרה ובתרייתא רבא מדמהדר ליה אביי וצ"ע ומהא דאמר רבא בעירובין ל"ו ב' מאן האי תנא דאפי' בדרבנן לית לי' ברירה אלמא דפשיטא ליה דתחומין דרבנן ועיין שם בתוס' ומש"ש בגליון באורך וע' בעירובין מ"ו א' א"ל רבא לאביי מכדי עירובין דרבנן:

**יא**

**מאן** דלית ליה הכנה דרבה בהכנה דממילא כגון ביצה ואית ליה הואיל ואי מקלעי אורחים ביו"ט אית ליה תחומין דאוריי' ומקור הדבר דהנה הקשו התוספ' דלמאן דאית ליה הואיל הכנה דרבה היכי משכחת לה הא מותר להכין ביו"ט הואיל ואי מקלעי אורחים ותי' הר"ן דמשכחת לה בהכנה דממילא ולמאן דלא ס"ל הכנה דרבה דביינו הכנה דממילא א"כ קרא דוהכינו דמשמע דאין יו"ט מכין לשבת במאי מוקי לה הכנה דממילא מיתסר והכנה דבידים מותר מטעם הואיל וצ"ל לתחומין שאסור לעשות עירוב מיו"ט לשבת וכ"ז אי אמרינן תחומין דאורייתא כ"כ מהר"ם שי"ף ריש ביצה. והוכיח מזה:

**יב**

**דר'** יוחנן לית ליה הכנה דרבה לאסור הכנה דממילא ס"ל תחומין דאורייתא ומוקי קרא דאין יו"ט מכין על תחומין אך קשה דהא במס' ביצה דף ל"ח א' מוכיח שם דר"י ס"ל אין ברירה אפי' בדרבנן מהא דמתרץ לדברי ר' יהודה דס"ל דאין אדם מתנה על ב' דברים דאין ברירה ואס"ד דס"ל תחומין דאורייתא א"כ אין ראיה די"ל דוקא בתחומין דאורייתא ס"ל אין ברירה וי"ל דבאמת ס"ל לר"י תחום ב' אלפים דרבנן רק תחום י"ב מיל דאורייתא ומוקי קרא דוהכינו שאין יו"ט מכין לשבת בתחומין די"ב מיל ועי"ל דהתם מקשה ממ"נ אי ס"ל לר"י תחומין דרבנן א"כ מוכח דס"ל גם בדרבנן אין ברירה ואי ס"ל תחומין דאורייתא א"כ קשה פשיטא דהיאך קאמר ר"י כאן יש ברירה דכיון דתחומין דאוריי' בדאוריי' ודאי ס"ל לר"י אין ברירה מהך דאחין שחלקו. היוצא מזה דלר' יוחנן תחום י"ב מיל מוכח דס"ל דהוא דאורייתא ותחום ב' אלפים לתי' הא' שכתבתי באות הקדומה מוכח דס"ל דרבנן ולתי' הב' י"ל דגם תחום ב' אלפים ס"ל דאורייתא ותירוץ הב' נראה לי עיקר ודוק:

**יג**

**ר'** אושעיא ס"ל תחומין דרבנן כך מוכח מסוגיא דביצה דף ל"ח א' דאמר ד"רא ס"ל בתחומין יש ברירה דבדרבנן ס"ל ברירה יע"ש אך י"ל דתחום י"ב מיל ס"ל דהוא דאורייתא דשם לא מיירי אלא מתחום ב' אלפים ע"ש:

**יד**

**רב** כהנא ורב אסי ס"ל תחומין דרבנן ומנא אמינא לה מדקא הקשו לרב בביצה דף ל"ז ב' לאסור מוקצה לא חששו לאסור תחומין חששו ומאי קושיא תחומין דאורייתא מוקצה דרבנן ש"מ דס"ל תחומין דרבנן ונ"ל להוכיח דס"ל דגם תחום י"ב מיל דרבנן דאף דשם

מיירי מתחום ב' אלפים מ"מ אס"ד דתחום י"ב מיל דאורייתא מאי מקשו אכתי איכא לתרוצי דלמוקצה לא חיישינן דתחום י"ב מיל דאורייתא וא"כ תחומין יש לו עיקר מן התורה משא"כ מוקצה אין לו עיקר מה"ת כמ"ש התוס' במס' ביצה דף ד' ב' ד"ה ותנן ע"ש ועיין בתוספות ישנים שם דף ג' ב' דר"ל דמוקצה הוי כעין דאורייתא ומחמרינן בספיקו ולפ"ז י"ל דבאמת ס"ל דתחום י"ב מיל דאורייתא ואפ"ה מקשו למוקצה דחשוב כעין דאורייתא וספיקו להחמיר לא חששו לאיסור ותחומין ב' אלפים דהוא דרבנן וספיקו להקל כמ"ש בעירובין חששו:

### טו

**רב** מדשתיק להו שם לרב כהנא ור"א משמע דס"ל גם כן תחומין דרבנן ותחום י"ב מיל איכא לאסתפוקי כמ"ש באות הקדומה ואפשר דס"ל תחומין דאורייתא והא דשתיק להו דלא חש להשיבן וע' ברא"ש שם דמסיק דרב הדר ביה:

## תדיר קודם

### א

**תדיר** ושאינו תדיר תדיר קודם ברכות ר"פ אלו דברים ובפ' ע"פ ועיקר למודו בזבחים מהך קרא דמלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד:

### ב

**נ"ר** דתדיר דרבנן קודם לאינו תדיר דאורייתא וראייתי מהך דר"פ אלו דברים בברכות דקאמרי ב"ה ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם והכי ברכת היין דרבנן דכל ברכת הנהנין לפני' דרבנן וקידוש היום מדאורייי' ואעפ"כ תדיר דרבנן קודם וראיתי בתשו' נ"ב חלק או"ח שאלה מ"א דצדד לומר דתדיר דרבנן אינו קודם לשאינו תדיר דאורייתא ולענ"ד אישתמיט מיניה הך ראיה מגמרא הנ"ל. איברא דקשיא לי אב"ש מ"ט לא קאמרי הך טעמא דמקדמי קידוש לברכת היין משום דקידוש דאורייתא וברכת היין דרבנן וי"ל לפי דעת המג"א סי' רע"א ס"ק א' דבקדוש שאומר בתפלה סגי מדאורייתא א"כ שוב הוי קידוש היום דרבנן ולפ"ז אין ראיה דתדיר דרבנן קודם לשאינו תדיר דאורייתא ועדיין צ"ע ועיין בפנ"י ר"פ אלו דברים מ"ש בזה:

### ג

**תדיר** עדיף מפרסומי ניסא להקדים אבל היכא דא"א למעבד שניהם פרסומי ניסא עדיף שבת כ"ג ב' ובתוס' ד"ה הדר פשטה יע"ש ועיין ברא"ש ובא"ח סימן תרפ"ד ועיין במג"א שם ס"ק ב' שתמה על תוס' סוכה נ"ד ב' שכ' בלא רב ספרא יכול להקשות ואמאי לא

תירצו דבלא רב ספרא ה"א דוחה לגמרי ול"א תדיר קודם די"ל פרסומי ניסא עדיף והפ"מ תמה דבר"ח מאי פרסומא ניסא יש כאן ויש ליישב ואין כאן מקומו:

**ד**

**רב** ס"ל חובת היום עדיף מתדיר ולכך ס"ל סוכה ואח"כ זמן סוכה נ"ז וכוותיה פסקינן:

**ה**

**רבה** בב"ח ס"ל תדיר עדיף מחובת היום שם:

**ו**

**בגמרא** שם בעי למימר דב"ש וב"ה בהא פליגי דב"ש ס"ל חובת היום עדיף מתדיר וע"כ ס"ל מברך על היום ואח"כ מברך על היין וב"ה ס"ל תדיר עדיף ודחי לה שם רב לטעמיה ורבב"ח לטעמיה יע"ש:

**ז**

**תדיר** ושאינו תדיר היכא דא"א לעשות שניהם נ"ל ג"כ דתדיר קודם וראיה מירושלמי הביאו הרא"ש בפ"ד דברכות סימן ח' וכן המרדכי בפ"ג שם תפלת המנחה קודם למוסף הוי בעין למימר בשאין שהות להתפלל שתיהם ואסיק אפי' ביש שהות מלשון אפי' מבואר דבאין שהות ג"כ מתפלל של מנחה ולא של מוסף וע"כ מטעם דתדיר עדיף וקשה על הירושלמי דהיאך בעי למימר דלדחות דתדיר דוחה לשאינו תדיר ולהקדים לא ביש שהות הא עיקר תדיר מקרא ילפינן לענין להקדים וי"ל דס"ד כר"י דזו מצוה עוברת דאין זמנה אלא עד ז' ואפילו לרבנן כיון שנקרא פושע ה"א דקודם ז' יתפלל מוסף תחילה שלא יקרא פושע כך הוי ס"ד דירושלמי ואסיק אפילו ביש שהות לא חיישי' לזה לשיקרא פושע ובזה נתיישבה קושיית פנ"י בפרק ת"ה שם דלמה הוצרך ר"י למימר הלכה מתפלל של מנחה ואחר כך של מוסף ה"ל למימר הלכה כרבנן דמוספין כל היום וממילא דמנחה קודם דאף ר"י לא פליג אלא מטעם שזה עובר דלשיטתיה אזיל דס"ל דמוספין עד ז' ולפמ"ש א"ש דר"י לשיטתיה דאמר שם דף כ"ח ארבנן דס"ל כל היום ונקרא פושע אם איחרה אחר ז' וא"כ ה"א בסוף ז' דאין שהות להתפלל שתיהם בסוף ז' ה"א דמוסף קודם אף לרבנן שלא יקרא פושע עלי' לכך הוצרך למימר הלכה מתפלל של מנחה הלכה מכלל דפליגי ומחלקותן הא באין שהות להתפלל שתיהן בשעה ז' דר"י ס"ל שזו עוברת וקמ"ל דאף בכה"ג הלכה כרבנן דמתפלל של מנחה. היוצא לנו מזה דבאין שהות לכ"ע תדיר קודם ונפלאתי על המ"א בסימן רפ"ו ס"ק ג' שכ' דבאין שהות יתפלל מוסף קודם מטעם דמנחה יש לה תשלומין דהוא נגד הירושלמי שוב מצאתי בספר דגול מרבבה מהגאון מהרי"ח מפראג שעמד עליו בזה וטעם הירושלמי כיון דתדיר דוחה

שאינו תדיר מן הדין א"כ כשאינו מתפלל מנחה הוי כמזיד ודעת המג"א כיון שעושה יזה מחמת שאין לו פנאי שצריך להתפלל מוסף הוי כמו שביטל תפלה מחמת הפסד ממון שכתב בתה"ד ופסק כמותו בש"ע סי' ק"ח דיש לו תשלומין ועוד דמעיקר הדין יש להקדים מוסף שזו עוברת וזו אינה עוברת דיש לה תשלומין וירושלמי ס"ל דזה חשוב עוברת כיון שעובר עיקר זמן תפלה ועוד י"ל דהירושלמי ס"ל דגם למוסף יש תשלומין דלא כדעת התוס' עי"ל דמר א"ח ומר א"ח ולא פליגי דהיכא שביום המחרת אינו ר"ח ויו"ט או במוסף שבת א"כ גם מנחה חשוב עוברת דהנה בלילה יתפלל תפלת חול ולא יזכיר מעין המאורע א"כ הזכרה זי חשוב עוברת והיכא דגם ביום השני הוא יו"ט או ר"ח א"כ מנחה ל"ח עוברת ודוק:

## ח

**היכא** דעבר והקדים שאינו תדיר לתדיר נ"ל שיצא וראיה ממ"ש הרשב"א וכ"פ בש"ע סי' רפ"ו דאם הקדים מוסף למנחה יצא אף דמנחה תדיר ואין להקשות ממ"ש הרי"ף ר"פ תה"ש דאי אבדיל בשני' גלי דעתיה דשני' חובת שעתיה ובעי מהדר לצלויי כדי שיהיה חובת שעתיה ברישא ולכאורה חובת שעתיה ברישא היינו מטעם תדיר וי"ל דלא, דמי דאינו תדיר עכ"פ הוא חובת שעתיה ג"כ רק שזה תדיר וזה אינו תדיר אבל כאן תפלת תשלומין אינה חובת שעתיה כלל וע' בט"ז סי' ק"ח ודוק:

## ט

**ר"י** דס"ל הלכה כסתם משנה ע"כ דס"ל דתדיר עדיף מחובת היום דהא במשנה קאמר הילך מצה הילך חמץ דמצה דתדיר קודם וי"ל כמ"ש התוס' בסוכה דף נ"ו א' ד"ה והלכתא דס"ל דגם מצה היא חובת היום יע"ש אבל בעלמא ס"ל חובת היום עדיף מתדיר ובזה נתיישב מ"ש בפרק ת"ה דף כ"ח אר"י הלכה מתפלל של מנחה ואח"כ של מוסף ר"ז כי הוי חליש מגרסי' כו' א"ל הכי אר"י הלכה מתפלל של מנחה כו' א"ל ר"י אמרה תני מיניה מ' זימנין א"ל חדא הוא לך או חדת הוא לי א"ל חדת הוא לי משום דמספקא לי בריב"ל ויל"ד מאי חידוש הי' בעיניו דר"י אמרה עד דתני מיניה ארבעים זימנין ואמר חדת הוא לי ובאמת לפמש"ל אות ז' י"ל דתמה על ר"י דוקא דר"י ס"ל אם איחרה למוסף אחר שבע נקרא פושע ולדידיה י"ל היכא דעומד בחצי שבע יתפלל מוסף תחילה שלא יקרא פושע עלי' וע"כ תמה ר"י אמרה אך לדרכנו יתיישב בדרך אחר דהנה שילהי מס' סוכה אמרי' דפליגי רב ורבב"ח דרב ס"ל חובת היום עדיף מתדיר ולכך סוכה ואח"כ זמן וצריך להבין מדוע לא חשוב זמן חובת היום שהרי הזמן גורם אותו לברך שהחיינו וצ"ל הואיל ואינו מצוה מיוחדת לחובת היום כמו סוכה שהיום גורם והוא חוב עכשיו

משא"כ זמן אינו חובת היום רק ברכת הודאה לאדם שהגיעהו השם לזמן הזה ולפי זה י"ל בתפלה ג"כ אם נאמר תפלה כנגד תמידין תקנום היא חובה ליום שהיום חייב בב' תמידין אבל אי אבות תקנוהו אינו חובת היום רק חובת האדם שהאדם חייב להודות ולהתפלל ג"פ ביום ודמי לזמן ולפ"ז שפיר קאמר ר"ז חדת היא לי דמספקא לי בריב"ל שתמה ע"ז דר"י אמרה דהא הטעם דמקדמינן מנחה למוסף משום דתדיר והנה מוסף ודאי הוא חובת היום שהוא נגד מוספי אבל תפלות אי אבות תקנום אינם חובת היום ור"י דקאמר ר"פ ת"ה טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית ב' ודאי דס"ל תפלות אינם כנגד תמידין דתמידין עבר יומו בטל קרבנו כדאיתא התם וע"כ דס"ל אבות תקנום ע"ז תמה ר"י אמרה דהוא חדוש דאפי' מוסף שהוא חובת היום ומנחה אינה חובת היום תדיר עדיף מחובת היום וע"כ אמר דמספקא לי בריב"ל ר"ל דריב"ל לשיטתיה דס"ל תפלות כנגד תמידין תקנום וא"כ גם מנחה יקרא חובת היום אבל אי ר"י אמרה נשמע חידוש דתדיר עדיף מחובת היום ובזה מיושבת ג"כ קושית פנ"י דלעיל למה לו לר"י לומר מתפלל מנחה קודם לימא הלכה כרבנן ולפמ"ש הוצרך לומר דיתפלל מנחה דאל"ה הוא חובת היום עדיף מתדיר וע' מ"ש בערך ש"ץ אי מוציא רבים י"ח וכתבתי דר"י ס"ל כנגד תמידין תקנום וא"כ אין ראיה מכאן דר"י ס"ל תדיר עדיף מחובת היום ודוק:

### ו

**ר"נ** בר ר"ח ס"ל תדיר עדיף מחובת היום סוכה דף נ"ו א':

### יא

**רב** ששת בריה דרב אידי ס"ל חובת היום עדיף מתדיר שם והכי נקטינן:

## תפלת ערבית רשות

### א

**ר"ג** ס"ל תפלת ערבית חובה ר"פ ת"ה וע' בערך ש"ץ כתבתי טעמי' דר"ג דס"ל תפלות כנגד תמידין תקנום ונהי דאברים ופדרים לא מעכבו כפרה אי איתנייהו כל כמה דלא מקטרי אמורים כהנים לא אכלי בשר והן חובה למקטרינהו:

### ב

**ר'** יהושע ס"ל תפלת ערבית רשות שם ופליגי אביי ורבא דאביי ס"ל הלכה כמ"ד חובה ורבא סבירא ליה הלכה כמ"ד רשות שם:

**ג**

**רב** ס"ל כמאן דאמר רשות הכי איתא ביומא דף פ"ז ולחד גי' גרסינן גם בפ' ת"ה דרב ס"ל רשות ורב יהודה אמר שמואל ס"ל חובה:

**ד**

**קצת** מרבוותא רצו לומר דהא דמחייבינן לסמוך גאולה לתפלה בערבית תלוי בזה אי ת"ע רשות או חובה וכן דעת ר"ע גאון ולכך אני מפסיקין ביראו עינינו משום דס"ל תפלת ערבית רשות ואינו מחוייב לסמוך וא"כ לפ"ז ר' יוחנן דס"ל דאיזהו בן העה"ב זהו הסומך גאולה לתפלת ערבית ס"ל תפלת ערבית חובה אך התוס' והרא"ש דחו זה דא"כ רב ור"י הלכה כר"י והיה לנו לפסוק דתפלת ערבית חובה ואף דדבריהם תמוהים דבאמת אנו פוסקים תפלת ערבית רשות משום דרבא דהוא בתרא ס"ל הכי וכבר הקשה זה במע"מ גם הרב בפנ"י תמה על התוס' ועוד קשה יותר דר"י וריב"ל קי"ל כריב"ל כמ"ש התוספ' במגילה כ"ז ושפיר קי"ל תפלת ערבית רשות כריב"ל מ"מ דברי התוס' נכונים בלי ראייתם דאף למ"ד תפלת ערבית רשות מחוייב לסמוך והכי נקטינן בש"ע וא"כ י"ל דר"י ס"ל גם כן תפלת ערבית רשות ובחידושי רציתי ליתן סמוכות לדברי ר"ע דסמיכת גאולה לתפלת ערבית תלוי בזה אי תפלת ערבית רשות או חובה דריב"ל דס"ל דא"צ לסמוך אזיל לשיטתי' דס"ל בר"פ תפלת השחר כנגד תמידין תקנום ולכך תפלת ערבית רשות דאיברים ופדרים אינם מעכבים ור"י ס"ל כריב"ח דאבות תקנום ולכך מחייב לסמוך וכ"כ בפנ"י דהך דתפלת ערבית רשות או חובה תלוי אי נימא אבות תקנום או כנגד תמידין וע' בערך ש"ץ כתבתי בהפוך וכן לעיל באות א':

**ה**

**בחידושי** לברכות דף ד' ביארתי הא דלא עבדינן סייג בתפלה להיות זמנה עד חצות כמו בק"ש שעשו סייג שלא יחטפנו שינה וע' מ"ש בזה בערך ק"ש אות ז' ואמרתי דאי תפלת ערבית חובה עבדינן סייג אבל אי תפלת ערבית רשות לא עבדינן סייג וז"ש בגמרא מאי אין לה קבע כמאן דאמר תפלת ערבית רשות ר"ל ממה שלא קבעו חכמים סייג עד חצות אלא זמנה כל הלילה מכאן ראיה דתפלת ערבית רשות ודוק. ואין להקשות דא"כ למ"ד חובה היה לנו לעשות סייג והא ר"ג אית ליה חובה ומ"מ ס"ל זמנה כל הלילה דהא ר"ג גם בק"ש לית ליה האי סייג ולדידן דלא קי"ל כר"ג קי"ל דתפלת ערבית רשות ולכך אין סייג בתפלה ואמנם בערך ק"ש כתבתי טעם אחר:

**ו**

**רב** יהודה אמר שמואל ס"ל חובה לחד גירסא ר"פ תפלת השחר:

**ז**

**בחידושי** בפרק ד' דברכות העליתי דהך דתפלת ערבית רשות או חובה תלוי בפלוגתא דר"י ורבנן בזמן תפלת מנחה דרבנן ס"ל עד הערב ור"י ס"ל עד פלג המנחה דהנה אמרו יעקב תיקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום כו' והקשו התוס' דבפ' ג"ה איתא דהתפלל מבעוד יום ותי' דאתיא כר' יהודה דאמר פ"ה מתחיל זמן ערבית ולפ"ז לרבנן דס"ל זמן תפלת המנחה עד הלילה ע"כ צ"ל דיעקב התפלל מנחה ולא ערבית ולית לן סמך על ת"ע לכך ת"ע רשות אבל לר' יהודה דזמן מנחה עד פ"ה י"ל דיעקב התפלל ערבית לכך ת"ע חובה ואין להקשות דהא אנן קי"ל ת"ע רשות ובהך דמנחה קי"ל דעבד כמר עבד דהא מ"מ לא מוכרע הלכתא כמאן וא"כ אין ראיה דיעקב תיקן ת"ע וכיון דאין לנו הוכחה דיעקב תיקנה לכך קי"ל דהיא רשות:

## נשלם חלק ראשון